

R. 2885

BB

CRISIS THEOLOGICA, IN QVA PLVRES

SELECTÆ DIFFICVLTATES

EX MORALI THEOLOGIA

AD LYDIVM VERITATIS

LAPIDEM REVOCANTVR

EX REGVLA MORVM POSITA

A S.S.D.N. INNOCENTIO XI.

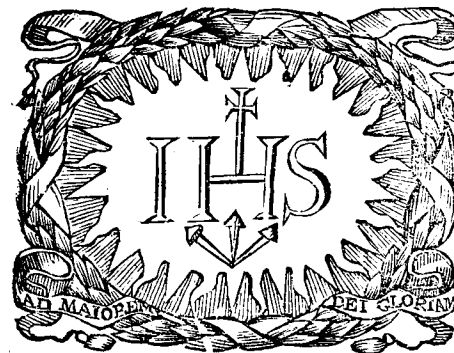
Collegio de S. Pablo P. M. de la Comp. de S. de Fran.
In Diplomate damnante sexaginta quinque
propositiones.

EXPOSITA A R. P. IOANNE DE CARDENAS,
Hispalensi, e Societate IESV, & in Provincia Balthica
Exprovinciali.

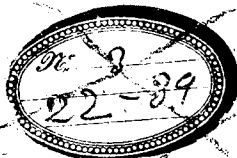
OPVS POSTHVMMV, M,

Omnibus Theologis, ac Iurisperitis valde, sed animarum curam
habentibus apprime necessarium.

Illmo. AC Rmo. PRINCIPI AC D. D. D. ILDEFONSO
à S. Thomâ, Malacitano Antistiti, Catholicæ Maiestati
à Consilijs, &c. dicatum.

HISPALI.

Tot 4-1

BIBLIOTECA HOSPITAL REAL
FRANCA
Sala: 8
Estante: 4
Numero: 34

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27

R. 2885

B.B.

CRISIS
THEOLOGICA,
IN QVA PLVRES

SELECTÆ DIFFICVLTTATES
EX MORALI THEOLOGIA

AD LYDIVM VERITATIS

LAPIDEM REVOCANTVR

EX REGVLA MORVM POSITA

A S.S.D.N. INNOCENTIO XI.

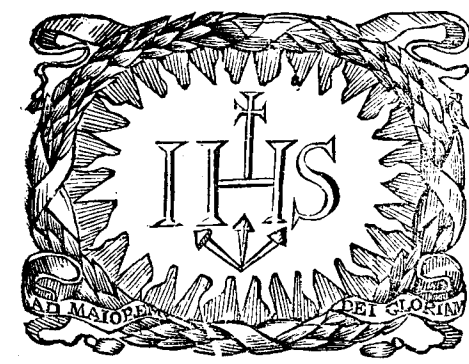
Collegio de S. Pablo P. M. de la Comp. de S. de Granada
In Diplomate damnante sexaginta quinque
propositiones.

EXPOSITA A R. P. IOANNE DE CARDENAS,
Hispalensi, e Societate IESV, & in Prouincia Balthica
Exprovinciali.

OPVS POSTHVMM,

Omnibus Theologis, ac Iurisperitis valde, sed animarum curam
habentibus apprime necessarium.

Illmo. AC Rmo. PRINCIPI AC D. D. D. ILDEFONSO
à S. Thomâ, Malacitano Antistiti, Catholicæ Maiestati
à Consilij, &c. dicatum.

HISPALI.

ILL^{mo}. AC REV^{mo}. PRINCIPI
AC D. D. D. ILDEFONSO
A S. T H O M A,

Malacitano Antistiti, Catholicæ Maiestati
à Consilijs, &c.

Vlli ignotum est (Ill^{me}. ac R^{me}. Princeps) etfi sacrarum, aut externarum litterarum disciplina labra tantum admoverit, observatum veteribus fuisse ritum (quem Christiana deinde sæcula ad cultum Religionis traduxere) Navium proras Deorum Imaginibus exornare, quò præsentia vndarum pericula ijs tutoribus evaderent, quos sibi adesse colendos propositis Imaginibus docuissent. *Iam diu in more positum erat* (me docent Procop. in Isaïæ 12. & Paulus Diaconus, lib. 18. art. 28. 11.) *ut in Navium proris Deorum Imagines depingerentur.* Apud Poëtarum Principem 10. *Aeneid.* Apollinis Imagine gloriabatur Navis illa, cuius

Aurato fulgebat Apolline Puppis;

Apud Sulmonensem 4. Fastorum Cybeles proferebat Effigiem altera

----- *Et picta coloribus vestis*

Cœlestem Matrem concava puppis habet.

Duoquè illa Evangelij sidera Paulus, & Lucas in Navi Alexandrina, cui erat insigne Castorum, (Act. 28. 11.) *vehebantur.* Nimirum pereundi frequens discrimen optandam magis cœlestium opem Numinum, & sæpius invocatam facile reddebat navigaturis.

Eodem plane consilio Liber hic, ceu ditibus onusta mercibus doctrinæ Navis, sibi Numen adscilcit; quî Regnorum, ac Provinciarum longè latequè potentia Maria, (Aquæ enim populi sunt, & gentes, & linguæ. Apoc. 17. 15.) & magnorum etiam virorum naufragijs nota, decursurus est. At felici omine solvit è portu, dum tuâ decoratur Imagine (Pr. Ill^{me}.)

Experta est equidem Te Societas Iesu Numē tutelare, in eā, quam malignus spiritus (hæreticus nempe Iurieu in eum quem inscripsit infami libello, *Spiritus de Monsieur de Arnaud*; seu *Spiritus Arnaldi*, quondam exorientis in Galliâ Societatis, imò & Ecclesiæ infensissimi hostis) excitavit, tempestate. O quot decumani fluctus in Cœlum vsque assultaverent! de quibus oportune cum Psalte diceret: *Exaudi me in abscondito tempestatum: probavi te apud aquas contradictionis.* Pl. 80. *In contradictionibus* (inquam cum Cassiodoro) *hæreticorū; quando aliquibus contradictionibus, velut venti flatibus excitamur.* Adstitit tamen, aspirante Deo, eloquentissima Ill^m. Dn. Tuæ protectio; ne Societati iniusta damnum inferret tempestatas, rabidis impietatis malignæ fluctibus concitata. *Nisi enim quia Tecum Dominus erat in Nobis, cum irasceretur furor eorum in Nos, forsità aqua absorbisset Nos.* Furor is erat, nullo iure, nullâ ratione, sed irâ stimulante fervere: *Irascetur, dixit, quia iustissimas causas non habebant. Quid enim adversus Dei famulos habere iustum poterant?* (Cassiod. ibi.) O pertimescendam Aquarum rabiem! *Aquam hic iniquos populos vult intelligi.* (Idem.)

Iure ergo magno Societas Iesu, huius in Libri fronte, ceu Navis prorâ, Ill^m. Dn. Tuæ locat effigiem, sibi tot de titulis venerandam, Magnâ equidem si quæ tibi insunt, attendantur; si vero ea quibus ornari nolueris, conspiciantur, profecto maiorem. Verum quæ tantis par dotibus explicandis Imago menti possit occurrere? Solem depingemus. Is enim vnus est, qui Ill^m. Dn. Tuæ decora possit adumbrare. Nec immeritò cum Ægyptijs venerabundi acclamabimus Orienti Luci Tuæ: *Salve, salve Nova Lux.*

Sanè, si Antiquitatis speculationem consulimus, Sol insigne Dei simulacrum existit; siue eius originem quæramus, Nobilissima est: si ministerium, Diuinæ Beneficentiæ Vicarius agnoscitur. Et quis eum ignoret, si vel Orientis cunas ad spexerit, vel lucentis beneficia expertus sit? *Solem Plato ipsius Boni conspicuum Filium nominavit: An origo vlla nobilior Bono? Credidit quoque esse Solem conspicuam Dei statuam in mundo ab ipso Deo positam. Denique quisquis non videt Solem in mundo Imaginem esse, Vicarium què Dei, is certè noctem nunquam consideravit, nec Solem suspexit Orientem, neque item*
illius

illius animadvertit munerem, nec Areopagite Dionysij monumenta unquam adiit. (Cassian. in Catalog. p. 12. confid. 8. ex Rhodigino l. 13. Antiq. lect. c. 14.)

Tu quidem (Pr. Ill^m.) ex Prælati munere, & ex heroicis, quibus splendes, virtutibus, Sol es: neque vividi, quibus in Solem evasisti, colores unquam obliterari patietur veritas: *Anima enim bene picta est* (de te loquebatur quem maximè imitaris, Ambrosius l. 6. Hexam. c. 7.) *in qua est splendor gloriæ, & Paternæ imago substantiæ.* Nec fucatis egess coloribus, qui & interno splendore, & externâ luce circumdatis, vt cum eodem dicere iure possis: *Nos non velut quodâ perizonate operiamur. Quod intus est, foris luceat: quod foris est, intus operetur.* (l. de Elia, & ieiunio.) Quare nec nostrâ egent commendatione, cum radiorum suorum indicio & ostendantur, & probentur Virtutum tuarum radij. *Neque enim Sol Interprete indiget; habet fulgorem Interpretem sui luminis, quo totus repletus est orbis. Illis illuminatio est fides sine indice quædam, vt ita dicam, vt inter testes; quæ alieno non indigent testimonio, vt subito universorum oculis effundatur.* (lib. 1. de Abel, & Cain, c. 6.)

Et tamen vt Solis ortum celebramus splendore notissimum, sapientis monitu, *Laudamus viros gloriosos in generatione sua.* (Eccles. 44.) Deinde ad beneficia memoranda deducimur: Quam vero clarus, & illustris tuus apud Mænobâ (Hispanè Velez) urbem ortus! Ex augustiori nobilissimâque progenie DD. Marchionum de Quintana, Comitum de Castronuevo, tuorum Parentum D. D. Iosephi de Porres Enriquez de Guzman, Catholicæ Maiestatis à Cubiculo, Filij D. D. Christophori de Porres Enriquez de Guzman, Alcantarensis militiæ Equitis, Comitum de Castronuevo, Catholici Regis Oeconomi, Granatensis oræ maritimæ Generalis armorum Gubernatoris: & D. Dnæ Constantiæ de Ribera & Horozco, Marchionis de Mortara filix. Primus hic nascentis fulgor quantum adferit gloriæ! *Origo ipsa iam gloria est: laus nobilitati connascitur: idem Vobis est Dignitatis, quod vitæ principium.* (Cassiodor. 3. var. 6.) Felix profecto Malaca, tali Principe, ac Pastore! *Beata siquidem terra, cuius Rex nobilis est, in spiritalis litteris prædicatur.* (Eccles. 10.) At quod sublimius, tua hæc (Pr. Ill^m.) nobilitas statim affulget in
vultu,

vultu, quo etiam virtutum tuarum characteres exprimuntur. *Per formæ gratiam mentis pulchritudine placentem refert facies sanguinis decus: proditur animi natura per vultum.* (Calsiodor. ibid.) Nescio enim quo mirabili naturæ fœdere species corporis simulacrum est mentis: (Ambr. 2. de Virg.) & sæpe *Natura membra componit*, (oblevante Medicorum pene Principe Galen. 1. de vlu part.) *prout moribus animi convenit.* Cæcus sit oportet, qui vocem ex ore non percipit sponte proclamantem. *Imago certè quædam animi loquitur in vultu,* (Ambros. exam. 6. 9.) vbi & *conscientiam emittère*, vidit Cordubensis. (2. de Benef. c. 25.)

Adeò vel Te tantùm aspiciere lucrum est, vt præcepti loco sit, & correctionis subeat vicem. *Nempe plerisque etiam iusti aspectus admonitio correctionis est.* (Ambr. in Pl. 1. 18. v. 74.) Tibi, opinor, id perpolivit speculum (vel ipse fateberis, si consulas, Ill^{me}. Pr.) quod Valentiniano Imperatori objecit Chryostomus. (hom. in Eutrop.) *Oculus suaviter, & gratiosè arridens, genæ rubore purpureo suffusæ, labia coloris phœnici, candor efflorescens, Augustissima quæque species, plurimum creditur habere de Cælo.*

Principem Te natura destinabat, quæ provida aptam tanto spiritui sedem præparavit, & studuit, vt illius excellentiæ magnitudinem statim ostentaret: aut adeò nobilem spiritum sedulo efformatæ Sedi coaptavit industria. Et licet vtrumlibet æquè proficiat in gloriam, nec audeat in suo ad Theodosium Panegyrico Pacatus, quid magis veritati consonum videatur, asserere; id tamen dubitare fas non fuerit, plurimùm Cælo debere tuæ Ill^{me}. Dñis. Imaginem. *Sive enim divinus ille animus venturus in corpus dignum prius metatur hospitium: sive cum venerit, fingit habitaculum pro animo suo: sive alterum ex altero crescit, & cum se paria iunxerunt, vtraque maiora sunt.* (Pacat. Paneg. ad Theod.)

Rapuerunt Parcæ Parentes tuos, Avumque paternum, Ill^{me}. Pr. primoque in flore pueritiæ Statûs de Quintana, & Comitatus de Castronuevo iam hæres, prima etiam lineamenta accepisti ab Illustriss. & Excellentiss. tuo Avunculo D. D. Antonio Enriquez Malacensi Episcopo, à Consilijs statûs prædicti D. Comitatus de Castronuevo Fratris dignissimi; quem ob sublime ingenium, prudentiamque rebus tum

Eccle-

Ecclesiasticis, tum Politicis tractandis apprimè idoneam, Aragoniæ Proregem Maiestas Catholica designavit; *Excelsum sic fecit Aaron fratrem eius, & similem sibi.* Quo esset *Corona aurea super Mithram eius, expressa signo Sanctitatis, & gloria honoris, opus virtutis.* (Eccl. 45. 7. & 14.)

Nec opus iam antiquissima Familiæ tuæ decora evolvere: cum vna Patris, Patruique memoria satis ad laudem suppeditet, & honorem. *Nam vt prima sæcula transeamus, quæ affatim viros sunt visa proferre præcipuos; gemino radios Patris, ac Patru decore conspicuus.* (Calsiod. l. 2. ep. 5.) Eius rei causâ Regius Senatus decreto suo Excell. Avunculum tuum, Educatores etiam, ac primæ illius ætatis institutores destinavit: *Doctrinæ enim, & boni mores, dum puerilis adhuc animus est, insillantur, & insculpuntur; cum eorum anima in puris naturalibus sit, vt tabula rasa, in qua quidquid libuerit, ab initio liceat sculperè, vel pingere.* (Lelius Zecch. de Civ. & Christ. institutione, c. 3.) Hæc institutione efformata est in Tuo pectore (Ill^{me}. Pr.) vivida quædam ac spirans Imago Illustrissimi Parentis, Excellentissimique Avunculi, quæ disciplinæ licet imitatio. *Pater quoque, & Patruus illustri laude conspiciui; quibus omnibus ita demum similis adoleres, qui imbutus honestis artibus fuisti, quas plerumque refert à quo potissimum accipias.* (Plin. lib. 3. ep. 8.)

At hæc rudimenta, vt ita dicam, excelsa licet, & grandia, amplius longè perfecta sunt in Sacro, ac Venerabili Prædicatorum Ordine, quem possessis per sexdecim annos Statibus de Quintana, & Castronuevo meritò prætulisti. (Pr. I.) Ibi cæpisti Tuis ipse affectibus dominari. In obedientiæ Schola Artem illam maximam miserendi tot tibi futuris subditis dididisti: in Imperio autem efficaciores vivendi præceptiones tuis moribus, legum vicem agētibus, instillasti. *Flexibiles enim quamcunque in partem ducimur à Principe, atque vt ita dicam, sequaces sumus: huic enim chari, huic probati esse cupimus; quod frustra sperare dissimiles: eo què obsequij continuatione pervenimus, vt prope omnes homines vnius moribus vivamus.* (Plin. Paneg. Traiani.)

Hoc verè atque eleganter à Plinio dictum sciebas; eoque consilio quidquid præcepta exequi possent, mutà quadam, sed penetrabili voce exempla prævenerant: *Nam vita Principis*

cipis censura est, eaque perpetua: ad hanc dirigimur; ad hanc convertimur, nec tam imperio nobis est, quam exemplo. Quippe infidelis recti magister est metus. (Idem. ibid.)

Sed quis tua (Ill^{me}. Pr.) exempla dinumeret? Sive obedientis, sive imperantis: sive in Scholis, sive in disceptationibus, sive in Cathedris, sive discendo, sive docendo: ubique enim eò altè collimasti, quò perventurum neminem sperare fas est. Denique verus per omnia Religionis Alumnus, Filius, Parens; & quidem eo in Ordine, qui maiorem Imagini tuæ elegantiam, validioremque vim inderet, amicè conciliatas: *Et assumpsi mihi duas virgas, unam vocavi Decorem, & alteram vocavi Funiculum, aiebat Vates. (Zach. 11. & ibi Glossa) Idest, duos Ordines, Prædicatorum scilicet, & Minorum. Decori Fortitudinem adjunxisti, Divini exempli Sequax: Decorem indutus est, indutus est Dominus Fortitudinem. (Ps. 92. 1.) Quàm oportune autem Fortitudine ornatus es, vt contra Impios pro Societatis Iesu arma arriperes! Fortitudinem induit, quando in Passione suâ Iudæis se tendere querentibus respondit, Ego sum. (Cassiod. ibi.) At quæ illa arma? Quàm limata, quàm fortia, quàm ad revincendos hostes validissima, quæ in tuâ Catholica Querimonia intorsisti; nec pugnavisti tantum, verum & expugnasti! Respiciebas Iesu Societatem Sacri Ordinis Prædicatorum Socium Agmen, quorū vel ab incunabilis amicas dexteris sibi dederunt Summi Duces. Magnum illum Imperatorem Franciscū Romæum, Sacræ Dominicanæ Militiæ Generalem Magistrum audiebas edicentem.*

VNIVERSIS IN CHRISTO VENERABILIBVS Patribus, & Fratribus Ordinis Prædicatorum ubique terrarum constitutis, Frater Franciscus Romæus è Castillione, Sacræ Theologiæ Professor, ac totius dicti Ordinis humilis Gen. M. ac servus, salutem, & Spiritus Sancti consolationem.

Pateat vobis qualiter hoc calamitoso tempore, quo Religio Christiana hæreticorum telis impetitur, malorum quæ Christianorum perverfis moribus labefactatur, novus ordo Presbyterorum Regularium; sub titulo nominis Iesu, de Vrbe quasi prædiaria

diaria manus, Dei benignitate submissus est: quem ob ingentes fructus quos lectionibus, & concionibus publicis, privatorum ad hortationibus, confessionum audientia, ceterisque sacris exercitijs, ac Sanctorum morum exemplis, in Ecclesia facit, Sanctissimus in Christo Pater, & D. N. Paulus Papa III. approbavit, & confirmavit. Quod ideò vobis significatum volumus, ne huius instituti novitate seductus quispiam vestrum commilitones suos ad eundem scopum tendentes, & à Deo sibi suppetias missos, per errorem fortassis oppugnet, eorumque detrahat institutis, quorum fructibus gratulari, & pios actus æmulari debuerat. Credimus quidem vos omnes, vt pote caelesti sponso dilectos, & amicos, varietati, quæ sponsa illius amicitur, non detracturos; sed eam potius charitate, quæ congaudet veritati, complexuros, & exosculaturos. Attamen ne officio nostro desimus, omnesque motus præveniamus, vobis omnibus, & singulis præfatis Fratribus, præsentium tenore, mandamus, & auctoritate nostri officij in virtute Spiritus Sancti, & sanctæ obedientiæ, ac sub penis arbitrio nostro taxandis præcipimus ne dicto Ordini per Apostolicam Sedem approbato, & confirmato, aut eius institutis ullo modo detrabere, aut obloqui audeatis, tam in publicis lectionibus, sermonibus, & congressibus, quam in privatis vestris colloquijs; quin potius eum, Presbyteros quæ eius tanquam vestros commilitones iuvare, & contra impugnantes protegere, & tueri studeatis. In quorum fidem, & robur has fieri, & nostri officij sigillo muniri iussimus. Datum Romæ 10. Dec. 1648.

F. R. G. M.

Clara adèò nobilitatis ac meritorum coniunctio facilem tibi (Ill^{me}. Pr.) gradum fecere, imo & debitum, vt ad excelsiora dignitatum culmina citius evolares, quasi geminis instructis pennis: Si Te aut Nobilitas sola decoraret, (videor mihi Catholicum Regem, Theodorici Regis usurpantem verba auscultare apud Cassiod. lib. 2. ep. 5.) aut meritorum tantum laude polleres, conferendas forsitan dignitates dilatione probabili librares; ne magna vilescerent, cum simul omnia fundarentur. Nunc autem cum Te univèrsa factò agmine comitentur, nec desit vni, quod predicatur in pluribus, convenit iustitiæ nostræ, vt cum Tu copiosa bona protuleris, uberrimè te repleat magnificentia principalis. Optabant Hispaniæ Te Præulem vide-

re,

re, sibi felicitatem ex tuâ exaltatione præfagientes; eoque argumento gratissimam Sedi Apostolicæ fore augurabantur: *Eo necesse erat Romam velle, quod cuncti videbantur optare: miroque prosperitatis eventu firma circa eos custodiebat arbitrium voluntas vaga populorum; quod inter ceteras dignitates munus indicemus esse præcipuum.* (Ibid.)

Atque ita splendori Domus de Quintana, clarissimis Tuarum Virtutum radijs, ac Religiosæ Vitæ, domesticæque gloriæ ornamentis concinnè superpositæ sunt Oxomenses Infulæ, quibus aptam Sedem meritorum tuorum Cani paraverant. *Tot igitur Parentum laude decoratus, tot etiam morum luce conspicuus, sume, post consulares fasces emeritos, patriatiûs insignia, tuarum munus plenarium dignitatum, & cani honoris infulis adultam cinge cesariem, qui meritorum laude atatis præiudicia superasti.* Regiam profecto Vocem! Inde brevi Placentinam, ac deinde Malacensem ad Sedem translatus es. Quippe meritorum cursum apud iustissimum Principis animum æmulabatur velocitas munerum. *Nec enim crescendi vobis hic ordo, qui multis est: paulatim provehi mediocris probatur esse virtutis, dum morosius agnoscitur, quod sub lemitate præparatur.* (Ibid.)

Sed iam Malacensi in folio locatam Imaginem tuam (Pr.I.) omni amoto velamine conspicari fas nobis fuerit. Quantum ea Divinitatis præferebat intuentibus? Præsul nimirum suis humeris grave Episcopatus Onus, & Bonum laboriosumque Opus (Pauli testimonio 1. ad Timot. 3. 1.) sustinens, cui *Factus est Principatus eius super humerum eius.* (Itai. 9. 6.) *Exponere voluit, quid sit Episcopatus, quia nomen est Operis, non Honoris.* (Aug. de Civ. Dei, lib. c. 19.) Cum verum sit Philosophi Cordubensis pronunciatum: (lib. de Brev. vitæ) *Est inter Onus, & Honorem non tam allusio vocis, quam ipsius expressa veritas.* Nimis ex vero Imagini huic tuæ (Pr.I.) Apostolicâ appingas epigraphen: *In omnibus labora: ministerium tuum imple.* (2. Timoth. 4. 6.) O præclarum Artificem, qui eâ perfectione depinxeris Præsulem, ut vndeque spectatus irreprehensibilis, vel ipsis appareas non rectè obtuentibus! *Vt is qui ex adverso est, vereatur nihil habens malum dicere,* (2. ad Titum. 8.) nec vel Momus ipse reprehendere. *Tanta illum diligentia pingit, ut qui se ad eam rem*
præ-

præparare velent, ad quantam virtutis celsitudinem sibi ascendendum esse agnoscerent. (Crylost. 1. ad Timot. hom. 10.) Vix ad eam agnoscendam attingat, nisi qui expertus sit. *Vt enim de Pictore, Sculptore, Fictore, nisi Artifex, iudicare non potest:* (Plin. l. 1. ep. 10.) Ita nec Præsulis lineamenta omnia perspicere, nisi qui Præsulem ad amissim effinxerit. Prævit tamè Apostolus, & subtili penicillo ob oculos posuit eam Prælati Ecclesiastici effigiem, qualem in Te (Pr. I.) inspicimus mirabundi.

Sufficiebat autem vel vna Principis conditio, ut omnium Te oculis expositum, ac famæ iudicio creditum censeret. (Pr. I.) *Habet enim hoc primum Magna Fortuna, (ut in suo Traiano Plinius expressit) quod nihil tectum, nihil occultum esse potiatur: Principum vero non modo domos, sed & cubicula ipsa, intus quæ secessus recludit, omniaque arcana noscenda famæ proponit, atque explicat. Sed tibi, Cæsar, nihil accomodatius fuerit ad gloriam, quam penitus inspicere. Sunt quidem præclara, quæ in publicum profers; sed non minora ea quæ limine tenes.* Aptiora Tibi (1. Pr.) verba, qui factis exprimis, quorum testes tot habes quot te intuentium oculi sunt.

Quod ad vigilantiam spectat, *Tu vero Vigila,* ait Paulus. (Timoth. 2. 4. 5) *Totus oculus es, totus Mens, nullum sine curâ pervigili tempus Tibi elabitur; scilicet totus in eo animus est Tuus, ut vigilet, ut pascat, ut exploret, ac quod vulgo dicitur, superintēdat Gregi Christi.* (Hieron. ad Nepot.) Hæc solitudine, è Sede tuâ, totum tibi creditum circumspicis Orbem, ac lustras, omnia audis, omnibus ades, ac tam promptè provides, ac si vbiq; præfens adstares. Hoc Principis est: *Velocissimi syderis more omnia invisere, omnia audire, & vndeunque invocatum statim velut Numen adesse, & assistere.* (Plin. ibi. Causinus in Parall. Eloq. Sacræ, lib. 1. 1.) Earum Imaginum more, quarum quocumque te convertas, in te oculos defixos conspicias. *Sobrium ac vigilantem dixit Paulus futurum Episcopum: Hoc est, clarissima mentis acie præditum, innumerofque habentem omni ex parte oculos,* (Argos alter, imo potius Cherubim plenus oculis esse debet) *quibus acutissime cuncta prospiciat.* (Chryfest. ad id Pauli, *sobrium.*)

Hincque illud maximi pendendum nascitur lucrum, ut nemo suo muneri deesse audeat, Te absentem arbitrat; nemo

nemo fatigatus deficiat, aut tepescat velut à tuo calore absconditus; cum nec virtuti munerandæ, nec castigandæ improbitati absens vnquam sis, in clameſquè identidem: *Securitas te nostræ non inducat absentia. Quidquid feceris, Nos videmus, qui vsu ipso subtilissimæ perquisitionis, & errores primâ fronte possumus reprehendere, & laudabiliter operata indicare.* (Cassiod. l. 7. ep. 18.) *Vigilas semper, I. Pr. Nec tuæ vnquã clauduntur ianua, vbi tuta statio, porrus què securus ijs qui vel infortuniorum suorum iactantur fluctibus, vel incertum enavigant mare, dum ambiunt. Apud Romanos (celebratum id Rhodigino, lib. 8. Ant. lect. c. 1. & exinde Tympio in Spec. Principum signo 7. n. 2.) Tribunitia Domus fores non interdunt, non item noctu occludebantur; ceu portus quidam, ac refugium celebre, quò indigentibus semper, & facile pateret aditus. Audis omnes, omniumque vota, causa, preces Te paratum, ac facilem habent: Videmus vt Provinciarum desiderio, vt singularum etiam Civitatum precibus occurrat Tuæ sollicitudo Mentis: Nulla in audiendo difficultas, nulla in respondendo mora: adeunt statim, dimittuntur statim: tandemque Principis fores exclusæ legationum turba non obsidet.* (Plin. ibid.) Hoc Solis nempe est, omnia conspiciere, perpetuâque gyratione cuncta incessabili motu, nullâ fatigatione, lustrare. *Præclarus is est, Eximus, omnia intuens, omnia exaudiens.* Plin. l. 2. Histor. c. 6.) *Oritur Sol, & occidit, & ad locum suum revertitur.* (Ecl. l. 1.) *In omnibus labora.*

Nemo est cui vel semel adire Te, & alloqui concessum sit, cui non etiam Tuarum Virtutum amorem instilles maximû: legitur enim Tuo Sermone præclarissima Vitæ Tuæ conformatio; *Talis hominibus fuit Oratio, qualis Vita.* (Senec. ep. 177.) *Elucet index puritatis: Index Animi est Sermo.* (S. Leo ep. 7.) Et vt in Speculo Tuæ Mentis Candor statim totus apparet: *Oratio vultus animi est.* (Sec. ep. 115.) *Speculum enim Mentis plerumque verbis resfulget.* (Ambr. 1. offic. 18.)

Addis Virtuti Benignitatem. *Sanctum, Benignumque Episcopum Paulus exoptat: cuius in te character expressissimus, qui & eloquij dulcedine, & benefaciendi nativâ quâdam propensione mirificè effulges. Benignus est Vir sponte ad benefaciendum paratus, & dulcis ad eloquium.* (Isid. 10. Ety. m. c. 2.) *Benignitas quippe (docente Ang. P. 2. 2. q. 81. art. 1.) est habitus*

habitus voluntariè benefactorius. Nec lucet tan tum, sed & ardet, Ignis instar, Sancta hæc flamma, quâ omnia Opera tua flagrant, I. Pr. quâque omnibus lucem, calorem, vitamque largiris. *Dicuntur enim benigni, quos bonus ignis amoris fervere facit ad benefaciendum.* (Ang. D. 1. 2. q. 70. art. 3.) Quæcumque Tellus bona percipit, aut ipse ea Sol efficit, aut alias causas inferiores suo benigno influxu movet & adiuvat, vt efficiant. *Quidquid adest nobis boni, Solari potestate adest, vel ab ipso tantum, vel etiam si ab alijs, id quidem vel à Sole absolutum, vel à Sole per alia.* (Cassian. supr.) Hoc & à Tuâ benignitate experiuntur Malacenes, & quotquot Tuo subsunt imperio.

Prævenis vota, nec præmio dignis longâ expectatione opus est, aut ambitu, cum gratia precationem antevertar. Necessitatem gravissimo egentium tormento, liberas, rubore patendi inde accretit beneficijs tuis pretium, quo maiora sunt ac videntur, cum præter muneris magnitudinem, auferant accipientibus sperandi molestiam. *Omnis benignitas properat, & proprium est libenter facientis, citò facere. Tardè velle, nolentis est argumentum: & qui citò dat, bis dare intelligitur. Celeriter præstanda sunt beneficia, vt potius accipiat improvidus, quàm infortunus extorqueat.* (Ild. Episc. Turon. ep. 27.)

Quid de Mansuetudine dixerim? *Non Superbum, non Iracundum, non Percussorem,* ait Apostolus. Non gregi tuo imperas factu dominantis, aut magnitudinis comite supercilio, sed Pastoris adfectu. *Nec dominantes in Clero* (aiebat D. Petrus) *sed forma facti gregis ex animo. Pastores enim* (ais cum Chrylost. ep. 52.) *facti sumus, non percussores.* Et Divini Pastoris exemplo, monituque, si *Bonus Pastor proprias Oves vocat nominatim.* (Ioan. 10.) Tu, Pr. I. Clerum tuum ex nomine nosti vniversum. Solem hæc etiam imitaris amabili Luce, quem Pastorẽ vocavit Pindarus: (apud Nat. com. l. 4. c. 10.) *Et clarum & pollinem, viris latitiam amicis, propinquum Custodem ovium.* Nunquam animi Tui, non penetralia dixerim, sed nec limina sacra vel hospes calcavit Iracundia; vbi perpetuam fixit sedem clementia, illius æmula qui edixit suis: *Discite a Me, quia Mitis sum, & humilis corde.* (Matth. 11. 29.) Hæc reliquis Virtutibus perfectionẽ addit: *Fili in Mansuetudine perfice Opera tua.* (Eccl. 3.) Hæc Te Deo, Homi-

nibus quæ dilectum reddit, ac benedictionibus implet. *Dilectus Deo, & Homini, cuius memoria in benedictione est.* (Eccl. 45.) *Propter Mansuetudinem Moyses, qui erat Mansuetissimus super omnes homines, qui morabantur super terram* (Num. 12.) *specialiter amicus Dei fuit. Domesticam nostri vocem P. Angelici.* (lib. 2. de Erud. Princ. c. 10.)

Tuæ autem Mansuetudinis tot testes habes, quot sunt, qui Te noverint, homines; sed qualem exposuit Iacobus: (Ep. c. 3. v. 13.) *Ostendat in bonâ conversatione operationem suam in Mansuetudine Sapientie.* Sapiente vteris Mansuetudine, I. Pr. & quæ merita vel tacendo discernat. Magnum ita exprimis Basilium: *Ille ut bonis arridere solebat, quasi hoc signo eorum collaudans, ac probans Virtutem: sic improbos asperiore aspiciet vultu, quibus taciturnitas sola loco increpationis ac correctionis erat.* (Nazianz. de laude Basilij.) Ita severitatem ipsam condis. *Quid? in omnibus cognitionibus quam mitis severitas! Quam non dissoluta clementia!* (Plin. Paneg. Traian.)

Nec minus Tua Sapiens est Humilitas. Audis monentem: *Attende ne in stultitiâ humiliëris.* (Eccl. 31. 10.) Qui Te inter Tuæ Ecclesiæ Senatores viderit, vnum ex ijs videre se mirabitur. *Rectorem Te posuerunt? noli extolli: esto in illis quasi vnus ex ipsis.* (Eccl. 32. 1.) Ita splendoris magnitudinem moderaris, vt nulli tenebras obijcias. *Tu tamen maior omnibus quidem eras, (dicerent cum Plinio ibid.) sed sine vllius diminutione maior: eandem auctoritatem presente Te quisque, quam absente, retinebat. Quin etiam plerisque ex eo reverentia accesserat, quod Tu quoque illos reverebaris. Vera profectò Humilitatis Ars, in quâ & subditi quod mitentur, inveniant; & debita Tuo Muneri reverentiæ nil decedat. Vt & auctoritate nostrâ, quod formident, videant; & de Humilitate quod imitentur, agnoscant.* (D. Greg. 24. Moral. c. 10.) *Quam id difficile visum pluribus! Severitatem incunditate condire, & gravitatem facilitate, & comitati coniungere, magnum, ac perdifficile videri solet.* (Fr. Patric. lib. 4. de Regno, tit. 3.) Verum Tu vnus es, Pr. I. in quo mirabili fædere tam diffusa conveniunt præconia. *At Principi nostro quanta concordia, quantusque concentus omnium laudum, omnisque gloriæ contingit! Ut nihil Severitati eius Hilaritate, nihil Gravitati Simplicitate, nihil Maiestati Humanitate detrahatur.* (Plin. Paneg.) Hoc quoque

que Solem æmularis, Pr. I. qui nullo suæ Magnitudinis detrimento, & summo in Cælo conspiciendum se præbet, & simul in profundis etiam Aquis, velut in speculo faciem ostendit, vbi ipsa demissione maior apparet. *Argumento sunt, quæ in aquâ visuntur grandiora, corpulentioraque. Nam & ex puteis altioribus Sol conspectus id ipsum patitur.* (Cassian. Catal. part. 12. confid. 8.)

Sed venio ad Doctoris elogium, quod Solis esse quasi nativum docet ipsa Veritas: *Vos estis Lux Mundi.* (Matt. 5. 6.) *Quid enim Veritatem magis aperit, quam Sol, & omnem tenebrarum caliginem ex humanis rebus dispescit?* (Natal. Comes l. 4. Mythol. c. 10.) Equidem in Te, Pr. I. Spiritus Sanctus Gratiâ Sermonis, quæ & in Verborum energiâ, in doctrina delectu, in eloquij suavitate, auditorum corda permovete graviter, & attrahente elucet. *Alij datur per Spiritum sermo Sapientie, alij sermo Scientie.* (1. Corinth. 12. 8.) *Quod efficaciter loquatur, quod pertinet ad Gratiâ Sermonis.* (D. Tho. 2. 2. q. 177. ar. 1. c.) *Et primò quidem ad instruendum intellectû; quod fit, dum aliquis sic loquitur, quod doceat. Secundò ad movendum affectum :: quod fit, dum aliquis sic loquitur, quod Auditores delectet; quod non debet aliquis quærere propter favorem suum, sed vt homines alliciantur ad audiendum Verbum Dei. Tertiò ad hoc quod aliquis amet ea, quæ verbis significat, & velit ea implere.* Hæc præ alijs Tuo in Sermone effulget Gratiâ.

Arbores olim suis Numinibus destinabat Antiquitas: ex ijs Soli Laurus dicabatur. *Arborum genera Numinibus suis dicata servantur: Apollini Laurus.* (Plin. 12. Histor. c. 1.) *Quia naturæ ipsius Apollinis convenit, cum arbor sit natura calida, cuius folia & fructus siccant, & calefaciunt vehementer, atque magis etiam ipse fructus.* (Natal. ibid.) Deinde *Lauro folia non defluunt.* (Plin. l. 16. c. 21.) Commendat ergo Soli Laurum Calor, Medicina, Perpetuitas. Arborem etiam habes, I. Pr. & maximè Tuam, vt Sol videare. *Quid enim tam Tuum, quam Tu?* (Aug. tract. 29. in Ioan.) Laurus es, secus Divinæ Gratiæ fluentia perennia, cuius irrigatione nunquam marcescent Veritatis, ac Doctrinæ folia, quibus & Calorem indis, & malis mederis.

Quæ illa eloquentiæ ac Doctrinæ Vis, qua in Ferdinan-
di

di III. Castellæ Regis Apotheösi proclamasti? Quæ Suadæ Medulla in Quadragesimalium exhortationum varietate? Quæ in ijs verè Pastoralibus Epistolis pascua salubria, velut ab Apostolo dictata? Sive cum sterilitate campi laborarent, Tu animos fæcundabas: sive cum nutaret horrendū terra, Tu, Pr. I. confirmabas mentes attonitas: sive cum favēte Numine apud Viennam fufus fugatusquè est Turcarū Exercitus, Tu pro omnibus grates rependebas. Quid de eā dicam ad Catholicos Principes Proclamatione, quā tubæ cœlestis in morem omnes ad sacrum fœdus ineundum, bellumque Turcis inferendum commovebas? Quid de alterâ, quā Dei cultum, ac statos Ecclesiæ ritus, Sanctasque rerum Sacrarum cœrimonias observari studiose præcipiebas? Mitto Catholicam Quarimoniam, de quâ iam altè conqueruntur Hæreticorum filij. Nimirum hoc est Arborem esse, suo fructum ferentem tempore; sive vno verbo, hoc est esse Doctorem verè magnum. *Et erit tanquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo.* (Ps. 1. 4.) *Comparatur autem merito talis Doctor ligno (accinit Lyra) secus decursus aquarum plantato: quia fidelibus Doctoribus fluentia adsunt Divinæ Gratiæ. Et folium eius non defluet: (consonat Cassiod.) id est, sermo ipsius nullo casu à veritate discedit. Sic ex fructibus agnoscendam perpetuò tuam Imaginem posteritati proponis, Speculum mentis Tuæ, in quo Te omnis ætas ventura possit inspicere. Contingit enim dissimilem Filium plerumque generari; Oratio dispar moribus vix potest inveniri.* (Cassiod. 1. var. præfat.)

Arbor es fæcunditate: Per viginti annos Senatuum tuum, Te dignum Præsule, ad iniuriarum remissionem, ac Eucharistiæ Sacræ suscipiendæ præparationem exhortatus es Feriâ 4. Hebdomadæ pœnolæ, idèdque Sanctæ; idem semper fuit tuæ alloquutionis fructus, semper tamen diversus. *In medio plateæ eius, cœlestis nimirum Hierusalem, & ex utraque parte fluminis Lignum Vitæ afferens fructus duodecim, per menses singulos reddens fructum suum, & folia ligni ad sanitatem gentium.* (Apoc. 22. 2.) Felix Malaca, quæ diebus singulis, & horis flores, ac fructus ex Te colligit vberriimos Honoris, & Honestatis. (Eccl. 24.) Scilicet *exemplum es fidelium in Charitate, in Fide, in Castitate.* (1. Timot. 4.) *Nihil autem est, quod magis*

magis ad pietatem, & Dei cultum assidue instruat, quàm Superiorum vita, & exemplum. (Trident. sess. 27. c. 1.)

Inde in univèrsam domum Tuam emanat Sanctitas, Modestia, Gravitas, Virtutumque concentus. *Suæ Domui bene Præpositum Episcopum optat Apostolus. Domum enim Episcopi decet Sanctitudo, honestas in vultu, incessu, habitu, &c. Discant a Te Episcopi comatulos pueros, & comptos non habere.* (Bern. 4. de confid.) Tuum Palatium cella est, ornatus qui Religionem oleat, parcitas qualis in aureis Ecclesiæ sæculis, & Apostolicæ ætati proximis admirationi fuit. Audis Evāgelicam vocem: *Episcopi modestâ supellectile, mensâ, ac frugali victu, caveant ne in totâ eorum domo aliquid appareat, quod non simplicitatem, Dei zelum, ac vanitatum contemptum præferat. Hoc sequendum est documentum, & antiqua SS. PP. in hac re exempla; ita ut damnanda sit eorum singularitas, qui audacter documentis, & exemplis SS. PP. contradicunt, allegantes oportere tempori servire: cum potius omnia tempora sint Evangelicæ institutioni conformanda, & iuxta normam Evangelicæ, atque Apostolici spiritûs reformanda.* (Trid. sess. 25. c. 1.) Sol siquidem temporum vicissitudini, quam ipsa moderatur, obnoxius non est. *Vt sint in signa, & tempora, & dies, & annos.* (Genes. 1.) *Ex ipso Sole menses, & anni numerantur, ex ipso vicissitudines fiunt temporum.* (Isid. 3. Etymol.)

Iustum. At quando Malacenses ad eò florescentem Iustitiam, ac Tuo in imperio, sunt experti, Pr. I? Neque enim Tua Iustitia voluntate coërcetur, qualem Iura depingunt: *Est constans, & perpetua voluntas ius suum cuique tribuendi.* (Instit. tit. 1.) Vividior eius effigies Tuo in Habitu apparet, ad Philosophi votum: *Iustitia est habitus, secundum quem aliquis dicitur operativus Iusti.* (5. Ethic. c. 1.) Solis è folio in Orbem terrarum diffundi Iustitiam veteres credidère, quasi à Sole ut supremo Governatore dirigeretur. *Theologi veteres dicebant Reginam omnium Iustitiam è medio Solis throno per cuncta propagari, omnia dirigente, veluti Sol ipse omnium sit Moderator.* (Cassan. suprâ confid. 8.) Sic è Tuâ Sede in Malacensem Episcopatum profluunt Iustitiæ radij. Ita perspicis tuis Ipse oculis, quidquid à Te destinati Iudices, ac Ministri operantur, Soli similis, quem Ægyptij Sceptro aureo, & oculo vigilante ornato depingebant. *Ægyptij, cum Osirin,*

Osrin, quem Solem, & maximum Deorum nuncuparunt, effingere contendunt, sceptrum, in cuius summo oculi species merat, effinxerunt. (Alexand. dier. genial. lib. 1. c. 17.) Et Bithinis è conspectu Solis Tribunal erat, quod illum tanquam Sacrosanctum causæ dijudicandæ præesse dicerent. (Idem lib. 3. c. 5.) Ita Tuis Vicarijs persuasum est, Pr. I.

Non litigiosum. Vbi Tuæ moderationis hæc laus: constantia nostra, & tibi obsequimur; quod in curiam non ad certamen adulationum, sed ad usum munusque iustitiæ convenimus; hanc simplicitati Tuæ, veritati que gratiam relaturi, ut quæ vis, velle; quæ non vis, nolle credamus. (Plin. Paneg.)

Ita magno quidem Dei munere, Tuæque singulari laude factum est, ut longo viginti annorum spacio nulla Tibi cum Capitulo Tuo discordia, lis nulla intercesserit: Vna illi Tecum voluntas, Tibique cum illo consensus; Tuæ Iustitiæ, illius obsequio hæc Pax, & Felicitas debebatur. Pax est opus Iustitiæ indirectè, in quantum scilicet removet prohibens; sed est opus charitatis directè, quia secundum propriam rationem charitas Pacem causat: est vnitiva appetitivarum inclinationum. (D. Tho. 2. 2. q. 58. art. 2. ad 11.)

Inter ea quibus Orbis Imperio Romani digni visi sunt, primum locum obtinet Iustitiæ administrandæ, conservandæque Pacis studium, Sanctis Legibus propalatum. Est autem & alia ratio, unde dignè Romani dominium sunt adepti, zelus videlicet Iustitiæ; quo quidem modo acquisierunt Principatum iure naturæ, à quo habet exordium omne iustum dominium. Quales autem fuerunt eorum leges, & quàm Sanctæ, &c. Hoc ergo concesso, consonum videtur naturæ, ut dominium sit concessum pro pace, ac Iustitia conservanda, iurgijs, ac disidijs rescandis. (D. Thom. lib. 3. de Reg. Princ. c. 4.) Quàm Sanctæ vero, quàm vtilis Leges Tuæ Synodales, quasi nova Canonici Iuris Anacephalæosis! Non recedat Volumen Legis huius ab ore tuo, sed meditaberis in eo diebus, ac noctibus, ut custodias, & facias omnia, quæ scripta sunt in eo; tunc diriges viam tuam, & intelliges eam. (Iosue. 1. 8.)

Altera Romanorum laus exitit Amor Patriæ, & Pietas, benevolentiaque singularis. Tertia vero Virtus, per quam subiurgarunt Romani mundum, & meruerunt dominium, fuit singularis Pietas, ac benevolentia. (D. Tho. ibi. c. 6.) Mundum re-

gere

dignus es, Pr. I. in cuius pectore excellentissima harum virtutum insignia adèdè altè impressa sunt. Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus didicisti. Tua Misericordiæ viscera alienis malis velut proprijs condolent. In tantum aliquis de miseriâ alienâ tristatur, aut dolet, in quantum miseriam alienam apprehendit ut suam. (D. Tho. 2. 2. q. 30. ar. 2.) Cibus tibi insipidus, si famelcentem Ovem Tuam scias. Pauperum angustiam Tuam meritò reputas, nec quiescis, donec remedium adhibueris. Procul sit (Te audio cum Cassiod. lib. 11. ep. 5. dicentem) ut aliquo illius Civitatis esuriante satiemur. Illorum indigentia nostra penuria est. Quid plura? Lati esse non possumus, nisi & illos gaudentes communitè audiamus. Hoc Te, in summâ annonæ charitate, & vernalis frumenti corruptione, permovet, ut apud exteros triticum comparari feceris, quo & necessitati occurreres, & vlturarum tyramidem extirpares. Atque ita tantâ vivacitate incorrupta species frumenti comparetur, ut panis inde coctus non horrore, sed delicijs videatur esse propositus. Ponderatio iusta servetur. Non putatûr abundare, quod quæritur. Fugite scelerata lucra, vitate nefanda compendia. (Ibid.)

Solis officia sunt quæcunque præstitisti, Opt. Præsul, qui non modo huic vrbi, totique Provinciæ fertilitatem attulisti; verû & publicæ salutis curam, luctuosissimo illo mortalitatis per triennium grassantis bello, suscepisti. Sol siderum Dominus, & lucis, vitæque mortalium Quæstor habitus est: quoniam author est luminis cæteris stellis, & pro illius cursu cuncta vigent animantia. Hic idem & morborum, & salutis omnium & frugum, & rerum copiæ est author, & temporum moderator, & Deus habitus ob infinita propemodum beneficia. (Natal. in Mythol. lib. 5. c. 10.) Tuum est quidquid aut in Sacramentorum administratione, aut in Urbis custodia, aut in ægrorum separatione, aut in medicaminum copiâ, & eorum qui evaserant, alimoniâ, victuque necessario, ab omnibus præstitum: Tuæ enim debetur sollicitudini, cui vel mala ipsa visa sunt obedisse, dum Tuis precibus effugata sunt. Sol iustitiæ, & sanitas in pennis eius. (Malach. 4. 5.) Calefaciunt autem Solis radij pro igneâ Solis, vivificaque natura. (Cassian. sup. confid. 8.) Ibi Tuos redi-

tus ampliffimos effudisti potius, quàm erogasti: *Frangere serienti panem tuum, & egenos, vagosque induc in domum tuam.* (en temporis illius adumbratam Imaginem) *cum videris nudum, operi eum, & carnem tuam ne despexeris. Tunc erumpet quasi mane lumen tuum, & sanitas tua citius orietur. Tunc invocabis, & Dominus exaudiet.* (Isaia 58.7.) Eò quidem efficacia Solis pertingit, vt pestem extinguat. *Gravior fit pestilentia medijs temporibus, quàm per summos calores.* (Nat.lib.4.c.10.)

Vix reddita est Malacæ cum alijs vrbibus commercij facultas, cum Solis more, ex hoc in aliud hemisphærium transeuntis, Tuum ipse Episcopatum peragraffi, vt nullus à Tuo se calore posset abcondere. *Nemo est qui se abscondat à calore eius.* (Pl. 18. assonatque Lyra) *De die causat calorem in hemisphærio nostro, & de nocte in hemisphærio opposito. Vocabant Te scilicet Egentium voces. Propter miseriam Inopum, & gemitus Pauperum nunc exurgam.* (Pl. 11.) Omnibus solatium afferebas. *Ergo non ætas quemquam, non valetudo, non sexus retardavit, quominus oculos gratissimo spectaculo, Te nimirum, impleret. Te parvuli noscere, ostentare iuvenes, mirari senes, ægri quoque neglecto medentium imperio ad conspectum Tui quasi ad salutem, sanitatemque prorere.* (Plin.Paneg.) *Videres oppletas undique vias, angustumque tramitem relictum Tibi, alacrem hinc atque inde populum, ubique par gaudium, paremque clamorem, tam æqualiter ab omnibus ex adventu tuo letitia percepta est, quàm omnibus venisti.* (Ibid.) Tot te benedictionibus excipiebant, quot bonis, ac benedictionibus omnes cumulasti. *Qui Solem suum oriri facit super bonos & malos. Hic etiam nubila humani animi serenat.* (Cassan. ibid.) Mærorem fugas, I. Pr. pro afflictis facilem autoritatem tuam, suffragiumque concedis, Pastoralis animi officium. *Quæris à me, cur officij Sacerdotij nostri esse dicamus, intervenire pro reis? Intercessor cum de culpa constat, pro pœna removenda vel temperanda curam gerit :: Postremo ipse Dominus apud homines intercessit, ne lapidaretur adultera, & eo modo nobis intercessionis commendat officium.* (D. Aug. ep. 54.) Dignum sanè Tuæ apud omnes Gratiæ argumentum. *Habens loquen-*

loquendo locum apud deum, damnationem pro retento talento timeat, si cum valet, non apud Deum intercedat. (D. Greg. hom. 9. in Evang.) Sic tot captivos redemisti, quot tuo patrocinio ab oppressiõibus liberaffi. *Subvenire enim homini contra quamcumque oppressionem illatam extrinsecè, reducitur ad redemptionem captivorum.* (D. Tho. 2. 2. q. 37. art. 2. ad 2.)

Nulius est sexus, ætas, orbitas, viduitas, inopia, servitus, aut angustia, cui beneficentissima manus Tua non oportune subvenerit, solis instar qui *Beneficentiæ in omnes res naturales est author.* (Natal. lib. 5. c. 17.) Atque vt Solis radios orbis totus, ita tuas *elemosinas enarrabit omnis Ecclesia Sanctorum.*

Tuæ Iustitiæ facem Misericordia semper prætulit, quâ præeunte in vitiorum obiurgatione, improborumque supplicio rectum collimasti scopum, I. Pr. *Iustitiæ Lumen est Misericordia. Iustitia sine Misericordia est cæcus furor, & est cæcus sagittarius occidens hominem, cum debet occidere vitium; sicut Lamech, qui sagittavit Cain, & occidit, volens accidere feram.* (D. Thom. de Reg. Princ. l. 1. c. 15.)

Hospitalem. Hoc quoque, sicut Solis, Tuum est elogium. *O mibi hospes salve, multum grates tibi ago, summe Sol.* (Plaut. Pænul. Mendoza lib. 8. Virid. decad. 9. c. 2. n. 178.) Nec defuit, qui crederet in Æthiopiæ campis paratam è Cælo à Sole mensam omnibus peregrinis patuisse. *Est locus apparatis epulis semper refertus; & quia, vt libet vesci, volentibus licet, mensam Solis appellant: & quæ passim apposita sunt, affirmant innaſci subinde divinitus.* (Pompon. Mela, c. 10. Rodiginus, lib. 19.) Mensam Hospitalem omnibus Tuum Palacium exhibet, innumeros induis pueros solemnioribus Festis, & accumbentibus ministras, verè Redemptoris Nostri æmulus, qui hanc ætatulam singularibus benevolentia signis persecutus est. *Smite parvulos venire ad Me, & nolite eos prohibere ad me venire.* (Matt. 19.) *Et complexans eos, & imponens manus super eos benedicebat eos.* (Marc. 10.) Singulis hebdomadis, feriâ V. in SS. Eucharistiæ cultum, duodecim Pauperes hospitio excipis, & fercula infers, elemosynamque postmodum elargiris; quo fit, vt anno vertente Malacensibus omnibus succurreris, de-

nuoque eundem cursum incipias in hoc Christi Zodiaco Sol novus. Sol anni spatio Zodiaci circulum prætervolat, hac autem interveniente distantia suum opus finit, ut ad principium redeat. (Cassiod. lib. 11. ep. 38.) Tuæ Misericordiæ fuit, Hospitales domos, ceu Signa, earumque curatores, velut Astra, Luminibus ornare. Sol quippe suum lumen cæteris quoque syderibus fenerat. (Cassian. supra.) Ijs sanè imperij columen stabilitur. Hinc est, quod in singulis Provincijs, Civitatibus, & castris ad talia ministeria exercenda sunt Hospitalia instituta, sive per Reges, sive per Principes, & Civés ad pauperum inopiam sublevandam :: De Aristotele etiam tradunt historiae, quod Alexandro exhortatorias litteras destinavit, quod pauperum inopiæ memor esset, ad prosperitatem sui regiminis augmentandam. (D. Thom. de Reg. Princ. lib. 2. c. 15.)

Puerorum, quos parentium vel egestas, vel impietas alienæ charitati exponit, domus Tuo favore, & expensis stat, ut Tuam etiam Te ex ore infantium, & latentium perfecisse laudem sciremus. Illud etiam Nosocomium, quod modò curæ Fratrum B. Ioannis de Deo commissum est, annuis Tuis eleemosynis, vel ad pauperum æstivo tempore levandam niveo potu sitim, fulcitur. Tuæ suberat ditioni domus Antiquariensis, quam ijsdem Religiosis tradidisti: & quas hodie Mænobæ, Rondæque possident, Tuis apud Catholicam Maiestatem precibus obtinere. S. Iuliani Hospitium sub titulo Charitatis Dñi. N. Iesu Christi ad pauperum sepulturam, mendicorum tecto carentium à noctium iniurijs defensionem, infirmorum ad Nosocomia deductionem Tuo favore industriâque erectum est. Nec faminis honestate, pudoreque carentibus defuisti, quibus Pœnitentiæ domum dicasti: quibus malorum cumulus celeritatem remedij attulit. *Multiplicatæ sunt infirmitates eorum: postea acceleraverunt: Multiplicatæ sunt infirmitates, non ad perniciem, sed ut Medicum desiderarent. Postea acceleraverunt; ut sanarentur.* (Aug. in Pl. 15. 4.) Rectè tribuebatur Apollini ars medendi. (Natal. lib. 4. cap. 10.) Tu, Pr. I. Apollo novus illas publicæ libidinis infelices victimas (Tertull. de Cultu fœm. c. 12.) vexatione (quæ sola dabit intel-

lectum.

lectum. II. 18. 29. delirantibus) revocas. Eas recludere, pœna videtur, & gratia est. *Bonum mihi quia humiliasti me, ut discam iustificaciones tuas. Et Pœna, & Gratia est.* (Aug. in Pl. 118. 71.) Affliguntur, sed afflictio ista propitiatio est. (Philo in Deut. 8. 3. *Affixit Te.*) Magna sunt Tuarum laudum ornamenta, Pr. I. sed omnium apex, & Corona Misericordia est. *Longè melius, & humanius, & piorum sensibus accommodatus Cicero in Cæsaris Laude locutus est, ubi ait: Nulla de virtutibus tuis nec admirabilior, nec gratior Misericordiâ est.* (Aug. de Civ. lib. 9. c. 5.)

Hæc est Tuæ Imaginis, Pr. I. magnitudo. Sed quam maiorem efficiunt Vmbrae. *In picturâ lumen non alia res magis quam umbra, commendat.* (Plin. lib. 3. ep. 13.) Vmbrae appello, sed nobiles, sed illustres, sed omni luce clariores, quibus tua Imago resplendet, Tuas illas Virtutes, Animi Moderationem, Exaltationis, & Honorum potius Despectum, quam Fugam. *Non Cupidum Præsulem pingit Apotous. Ille vero erit Magnus, qui, Tui imitator, fuerit omnium ambitionis alienus.* (S. Leo ep. 55.) Minorem se nobis Sol exhibet in Cœli vertice; maiorem in Occasu, ubi vmbrae satellitio magnitudinem auget. *Sol occidens maior videtur, minor in Cœli medietate, eo quod in Horizonte per aërem densiorem, & humectiorem ipsum videmus.* (Cassian. supra.) Magnus eras, Pr. I. avitis splendoribus; sed ijs pro Christo depositis, maior evasisti. Alterum ex ambitione triumphum reportasti; cum enim inter eos, qui ad Archiepiscopatus Hispalensis Sedem occupandâ destinabantur à Senatu Regio, principem locum obtineres; apud Regnam Matrem tunc Regni Gubernatricem Tua operosa intercessit Humilitas, ut Te ab eo summo Onere (ita Honorem illum, qui Illmo. D. D. Ambrosio Ignatio Spinola & Guzman, maiorum etiam meritissimo, obrigit, appellabas) immunem redderet. *Hic solus prævisse potest, qui iure meretur.* (Claud. 2. Paneg. Serenæ.)

Tertium, & excellentius triumphasti septimo abhinc anno. Te nec opinantem quidem Catholica Maiestas Supremum Castellæ Præsidem nuncupavit, regioque decreto tuam firmavit mentem. Noverat quæ tibi experientia,

quanta

quanta imperandi Ars inesset, quis in vtriusquē Maiestatis obsequio procurando zelus; at Tu, relatis tanto Regi debitis grati animi significationibus, munus recuisti, quo illo dignior visus es. *Illud tamen præ cæteris mirum, quod cum omnia faceres, ut imperare deberes, nihil tamen faciebas, ut imperares. Argumentum est dies ille, communis boni auctor, quo Tu cum ad suscipiendam Rempublicam vocabaris, oblatum Imperium renuisti: nec dans speciem tantum ut cogi videreris; sed obnixè, & diu, & velut impetraturus egisti.* (Pacat. Paneg. Theod.) *Modestiam Tuam nonveram non appetere Principatum, quem tamen semper morum elegantiam merens induisti. Quo quidem tanto dignior iudicaris, quanto a crimine ambitionis videris esse remotior.* (Plutarch. de instit. ad Traianum.) *Nec tam mihi Magnus appareres, Pr. I. si occupatam Sedem relinqueres, ac dum oblatam recuisti. Illud enim pluribus accidit, hoc paucis; & illud suadere quandoque potest Mundi consilium, hoc vnicè Christi persuadet exemplum. Qui sciens quia venturi essent, ut raperent eum, & facerent eum Regem, fugit iterum in Montem.* (Ioan. 6.) *Christus antequam exaltetur, humiliatur, fugit, erudiens nos, humanas contemnere præpropere dignitates.* (Chrysostr. tom. 41.) *Geminæ hoc gloriæ est, ubi ingens Animus Penè tantum in remittendis honoribus se gessit, quantum gesserat in emerendis.* (Valer. Max. l. 4. c. 1. n. 6.) *Nec compendiosior ad acquirendos honores omnes via est vlla: Omnia mirum habet, qui nihil concupiscit, & quidem certius quam qui cuncta possidet.* (Idem lib. 4. c. 4.) *Dignus enim ab omnibus proclamatur: Est demum vera felicitas, felicitate dignum videri.* (Plin. Paneg.)

Eadem omnium vox est quærentium, cur in summo Dignitatis fastigio locatus non sis, I. Pr. *Nec alius Cato ni Honoris Apex sublimior visus est. Cato cum insignium virorum in foro statuas spectaret, rogareturque, cur ibi suam quoque non haberet? Malo, inquit, percunctari homines, cur mihi statua posita non sit, quam cur sit?* (Plutarch. in Cato ne) *Vmbra hæc eminere Tuam faciet Imaginem, I. Pr. Nec enim Pictura, in qua nihil circumlitum est, eminet.* (Quintil. Instit. lib. 8. c. 5.) *Eminet autem Tua, non apud Malacenses*

centes modo, aut Hispanos, verum apud exterarum gentes, ipsamque Caput orbis Romam, unde in omnes Provincias late diffunditur. *Sed & Tibi, Gloriosè Princeps, cum sis absolute mirabilis* (Theodahadus Iustinianum alloquitur apud Cassiod. l. 10. ep. 20.) *aliquid tamen additur, cum Te omnia regna venerantur :: sed illud est omnimodis singulare, in extraneâ gente Laudem propriam invenire. Diligeris quidem in his regnis; sed quanto præstantius in Italia partibus amari, unde nomen Romanum per orbem terrarum constat esse diffusum?*

Adumbravi potius, quam depinxi Tuam Imaginem, I. Pr. *nil veritus adulatoris notam, veritatis publicâ voce dum loquor. Nemo enim sub oculis præsentia penè, & nimium nota commemorat, nisi qui de Veritate confidit.* (Ennod. in Epiphano.) *Magnis quippe Virtutibus Ita debetur laus, ut non qui eas celebraverit, benignus existimetur; sed qui tacuerit, malignus.* (Philos. 2. Ethic. 5.) *Debetur quidem Tuis Virtutibus Æternitas. Laus bonis Viris maximè debetur, per quam immortalem eorum memoriam reddere queamus.* (Nazian. orat. 11.) *Sed ea est rerum maximarum gloria, ut eas nostrâ laudatione assequi nunquam possimus. Ut enim Pictores pulcrum absolutamque faciem raro, nisi in peius, effingunt, ita ego ab hoc archetypo labor, ac decido.* (Plin. l. 5. ep. Antonino.) *Nec timendum mihi est, ne penicillus aliquid Veritati suis coloribus addiderit; imò maximè vereor, ne ob imbecillitatem suam aliquid de dignitate detrahat.* (Naz. or. 23.) *At Te, velut Solem, laudare prolixius, superflui laboris est. Superforanei laboris est commendare conspicuos, ut si in Sole positus lucem præferres, & accensu luminum claritudinem diei gestias adiuvare.* (Symmach. ep. 94.)

Prodeat ergo, Vndasque secet Liber hic, in eoque I. T. Dom. Imago; nec enim insolitum erit Solem aureâ cymbâ navigantem adspicere. *Alij non mergi Solem in Oceanum crediderunt, sed in poculo navigare.* (Natal. l. 5. c. 17.) *Exore & Tu huic Operi, Pr. I. Tuisque radijs eius Authori lumen impartire novum, qui mortali extinctus æternæ Vitæ ortus est, Doctoris privilegio in Stellam reculus. De Magistris Theologis, ex quibus post modum copia possit haberi*
Docto-

Doctorum, qui velut *Stellæ in perpetuas æternitates mansuri ad Iustitiam valeant plurimos erudire.* (Honor. 3. in c. 5. de Magiltris.) Solis autem munus est lucem fænerare lyderibus, quæ Luce orbata reperiuntur. Et quidem è Societate Iesu Stella hæc maiorem Tecum, I. Pr. Tuâque cum Prædicatoriâ familiâ facibus, & stellâ ornatâ, affinitatem ostentat; eoque iure Orphani Libri tutela Te Patrem postulat. *Orphanos educandi curam tradi maternis affinibus*, ex Charondæ lege novimus. (Diod. l. 12. Bibl.) Et proximioribus astris maiorem lucem Sol commodat. *Sol amplius illustrat Lunam sibi proximam, quam cæteros Planetas, & Stellæ eidem remotiores.* (Ioan. Martaigne de præemin. Sacri Coll.) Imo & cum Luna *lumen à Sole accipiat, Solis Filia dicta est.* (Natal. l. 3. c. 17.)

Te Patrem agnoscent, I. Pr. huius Operis Difertationes, imò & Bætica nostra, vniversaque Iesu Societas, cuius Filij Deum enixè precamur, vt I. D. Tuam seruet incolumen, omni què felicitatis cumulo ornet. Vale, Ill. Pr. diu què vive.

Ill^{me}. D. T.

Obsequentiff. & Humill. Serv.
Prov. Bœth. Voto, ac Nomine

*Bartholomæus de Plasencia,
S. I. V. Provincialis.*

IVDL

IVDICIVM COLLEGII HISPALENSIS
D. Hermenegildi Societatis Iesu.

Posthimum hunc, nobilis tamen *dextera* filium, (Genes. 35. 18.) quem merito etiam doloris appellare possit Bætica nostra, facile ex vultu, lineamentisque agnoscendum, magnæ mentis factum, cui immortalis Pater, & à quo nominis vitam aufpicabitur immortalis, tota animi attentione perspeximus. Equidem Authoris nomen adscribi, ferè otiosum censuimus: adeò parentem refert suum, & fortasse tanquam *senectutis filius* (Genes. 37. 3.) teneriori dignus amore videatur, maioris què commendationis omen præferat, vtpote quem non ingenij effervescentis audacia, aut calami prurientis impetus effuderit; sed severior iudicij lima perpoliverit, animi què gravitas, immensaque lætionis assiduitate fœcunda mens, conceperit, aluerit, ediderit. Polymitam vestem (alter velut Ioseph) à Patre accepit: quo ornatu (si Philoni lib. de Ioseph credimus) multiplex eruditio, solida doctrinæ copia, ingens cum acumine coniuncta dexteritas, dilucida explicandi, distinguendique difficultatum nodos fermè inextricabiles methodus intelligitur: denique agendi iura, & non agendi rationes à viro civili, & in commune bonum nato, optimè perspectæ, ac traditæ continentur. Authorem nostri, Patrem Ioannem de Cardenas sua Crisi Theologica, & Gemino Mariani diadematis sydere in lucem dato olim orbi conspicuum. Qui indefesso studio, acri ingenio, maturoque iudicio Morum Theologiam tractans, è veteri novam nova opinionum proscriptione redditam à Sede Apostolicâ, Columnâ, & fundamento veritatis, iuxta Paulum (1. Thimot. 3. 15.) hoc opere luce dignissimo complectitur. Nil est, quod in eo avidus lector desideret, nil quod doctum offendere, nil quod minus in Theologicis versatum litteris remorari merito possit. Pervolet ergo orbem doctrinæ pennis, & obtineat, primos illos Fidei, morumquè Principes imitatus, de quibus eximie Theodoretus, quæst. 1. in Iosue explicans ea Sacri textus, verba: *Omnem locum, quem calcaverit vestigium pedis vestri, vobis tradam*, ita ad rem loquitur: *Divini Apostoli non solum obtinuerunt ea loca qua calcaverunt, sed etiam illa, in quibus eorum docta scripta læta sunt.* Quare diu desideratas, votis què expetitas ferè communibus dissertationes has, quibus propositiones à Sanctissimo Domino nostro Innocentio XI. Summo Ecclesiæ Pastore, & veritatis infallibili Iudice damnatæ rraduntur, explicatur què, publici iuris fieri æquissimum censemus; in quibus nec *tota unum, nec apex* à lege præterit, nec à Fidei regula minimum dissonat, nec à morum canone vel verbo abit. Ita censemus in Collegio Hispalensi Societatis Iesu Divo Hermenegildo Regi, & Martyri Sacro. 15. Mai. an. 1685.

*Petrus Zapata,
Rect. & studiorum Præfectus.*

*Ioannes de Zañartu,
Primaria Theologiæ
Cathedra Professor.*

*Franciscus Ortiz,
Tertius Theologiæ
Professor.*

*Ioannes de Gamiz,
Vespertinus Theologiæ Professor.*

Balthasar de Egues, Præpositus Provincialis Societatis Iesu in Provincia Bœtica potestate ad id mihi concessâ à R. A. P. Carolo de Noyelle Præposito Generali Societatis Iesu facultatem concedo, vt liber inscriptus Crisis Theologica, à P. Ioanne de Cardenas, Societatis nostræ compositus, eiusdem Societatis gravium, Doctorumquè virorum iudicio examinatus, & approbatus, typis mandetur. In quorum fidem has litteras manu nostra subscriptas, & sigillo officij nostri munitas, ac testimonio Secretarij nostri firmatas dedimus in hoc nostro Vbetensi Collegio Societatis Iesu, die decima sexta Novembris, ann. Dñi. millesimo sexcentesimo octogesimo tertio.

Balthasar de Egues.

Loco ✕ sigilli.

*Ferdinandus Caro,
Secret.*

*Parecer del señor Doct. D. Luis de Ayllon y Quadros,
electo Obispo de Ceuta.*

DE comission del señor Doct. D. Gregorio Bastan y Arostegui, Arce-
diano de Ezija, Dignidad en la Santa Iglesia Metropolitana, y Pa-
triarcal desta Ciudad de Sevilla, Provisor, Juez Oficial, y Vicario Gene-
ral en ella, y su Arçobispado, he leído vn libro intitulado: *Dissertationes
ad Decretum Sanctissimi Domini Innocentij XI. in quo damnantur, & pro-
hibentur sexaginta quinque propositiones*: compuesto por el Reverendissi-
mo Padre Juan de Cardenas, Religioso professo de la Compañia de Jesus,
Provincial que fue en esta Provincia de la Andaluzia, y no he hallado en
el dicho libro proposicion alguna contraria a nuestra Santa Fè, y buenas
costumbres; sino muy sana, y solida doctrina, como lo expressarè mas am-
pliamente en la censura, que he de hazer para que se imprima con dicho
libro; y assi soy de parecer, que se le puede dar licencia para proceder a su
impression. Fecho en Sevilla en 2. dias del mes de Enero de 1684.

*Doct. D. Luis de Ayllon y Quadros,
electo Obispo de Ceuta.*

LICENCIA DEL ORDINARIO.

DOy licencia por lo que toca a este Tribunal, para que se pueda im-
primir este libro, atento a la aprobacion, que dà el señor Doctor
D. Luis de Ayllon y Quadros, Obispo electo de Ceuta. Sevilla, y Enero
à 4. de 1684.

*Doct. D. Gregorio Bastan
y Arostegui.*

Por mandado del señor Provisor.

D. Francisco de Alvarado.

CEN-

*CENSURA R. P. M. IOANNIS DE PALAZOL
Societatis Iesu, Theologiæ Scholasticæ Professoris in Madritensi
Imperiali Collegio eiusdem Societatis, Regij Cencionatoris,
& Toletanæ Diœcesis Examinatoris Synodalis.*

M. P. S.

Quoniam solent interdum homines laudare, quod non probant, & alie-
nam stultitiam casis nutrire præconijs (vt verissime aiebat Hiero-
nymus Epist. 61.) idcirco volumen hoc posthumum, quod sapien-
tissimus Magister Pater Ioannes de Cardenas nostræ Societatis, suæque
Bœticæ præcellentis Provinciæ æternum decus, & ornamentum, quasi fæ-
cundissimi ingenij vltimum factum edidit, cui titulus est: *Crisis Theologica,
in qua plures selectæ difficultates ex morali Theologia ad Lydium veritatis
lapidem revocantur ex regula morum posita à SS. D. N. Innocentio XI. P. M.
in diplomate damnante sexaginta quinque propositiones*: non solum pro vi-
ribus extollere, verum etiam urgente supremi Senatus Castellæ mandato,
probare per singulas eius paginas libentissime cogor. At quis illico suo
calculo nõ probaret vel ex ipso Authoris nomine, viri in re Morali præ-
stantissimi, cuius locuples supellex in versandis Doctoribus, opinionibusq;
discernendis scholas omnes ditavit? Quem adformandos mores, conscien-
tiæque vias expediendas absque aberrandi periculo vnice dicas natum, si
singula eius opera æquabili penes iudicio; ita vt dicere possis cum Hiero-
nymo Epist. 59 *Quisquis igitur hos voluerit legere libros, & calcetatis pedi-
bus ad terram rebromissionis pergere, necubi à serpentibus mordeatur, & ar-
cuato scorpion vulnere verberetur, leat prius hunc librum, & antequam in-
grediatur viam, quæ sibi cavenda sint, noverit.* Scilicet huius voluminis an-
tidoto præmuniti iam deinceps cuncti morales libri tutò poterunt legi
citra venenati morsus periculum propter non paucas iam damnatas opi-
niones à supremo Fidei, morum que iudice, id est, à Pontifice Romano,
cuius solius est (cum D. Cyrillo Alexand. in thesauro, quem ex scripsit D.
Thomas contra Græcos) *reprehendere, corrigere, statuerè :: à quo nostrum
est querere, quid credere, quid tenere debeamus.* In vestræ sanè fuere in scho-
las Christianas plurimæ laxioris disciplinæ opiniones, libidine quadam
novandi: *Diabolo semper operante, & adiciente quotidie ad iniquitatis in-
genia*, vt suo in sæculo querebatur Tertul. de Velan. Virg. cap. 2. *Quam ob-
rem curæ fuit supremis Ecclesiæ Pastoribus infallibili sua censoria virga
eas abolere: at Doctori nostro eruditissimo pro sua mira sapientia onus
fuit iam abolitas explicare, ne in errorem dilabar tur legentes, damnatio-
nis vim intensivam, & extensivam non penetrantes. Et meo quidem iudicio
inter alia huius elaborati operis emolumenta non exigua æstimanda
est vtilitas Reipublicæ Theologicæ, quod legibus iustitiæ servatis, cuius
Authori restitatur, quod suum est, ne sani pro noxijs traducantur, aut
noxij pro sanis propinentur, cum non spernenda veritatis iniuria adversus
clarissimos Doctores optimos de moribus, atque de Ecclesia meritos, quos
vel livor, vel ignorantia voluit computare inter damnatos. Scioli tantum
ad detrahendum qui in eo se doctos ostentare velint, si omnium dicta la-
cerent. (Hieron. Apolog. ad Pammach. cap. 7) *Pateat igitur, quod noxium
est.**

est, ut possit conteri cum patuerit. (lib. 1. adv. Iovin.) Nimirum pateant per hunc librum opisiones damnatae, ut possunt conteri: pateant earum veri Authores, ut possunt vitari, vel cautè legi. Sic cenfeo, salvo semper meliori iudicio. Madridi in hoc Collegio Imperiali Societatis Iesu. 4. Aprilis, ann. 1686.

Ioannes de Palazol.

SVMMMA DEL PRIVILEGIO.

Tiene privilegio del Rey nuestro señor, el R. P. Juan de Cardenas, de la Compañia de Jesus, para imprimir este libro *Crisis Theologica* por tiempo de diez años, como mas largamente consta de su original, que para en su poder.

T A S S A.

Antonio de Ledesma, Secretario de Camara del Rey nuestro señor de los que residen en el Consejo; certificado, que aviendose visto por los señores del vn libro intitulado: *Crisis Theologica*, en que se explican las sesenta y cinco proposiciones condenadas por N. M. S. P. Innocencio XI. compuesto por el Padre Juan de Cardenas, de la Compañia de Jesus, Provincial que fue en la Provincia de Andaluzia de la misma Compañia, que con licencia de dichos señores ha sido impresso, tassaron a seis maravedis cada pliego, y el dicho libro parece tiene ciento y noventa sin principios, ni tablas, que al dicho respeto monta mil ciento y quarenta maravedis, y a este precio, y no mas mandaron se venda el dicho libro, y que esta certificacion se ponga al principio de cada vno; y para que conste doy la presente en Madrid a 7. de Diziembre de 1686. años.

Antonio de Ledesma.

FEE DE ERRATAS.

Pag.	col.	lin.	errata.	correcta.	Pag.	col.	lin.	errata.	correcta.
11.	1.	18.	epistola,	epistolas.	221.	2.	36.	frequente,	frequenter.
14.	1.	28.	boc,	hoc.	222.	2.	2.	iudicat,	iudicat.
14.	1.	34.	gravissimus,	gravissimis.	225.	1.	28.	damationis,	damnationis.
14.	1.	43.	efricitur,	efficitur.	226.	2.	40.	fulgere,	fulgore.
16.	1.	34.	adniteret,	admitteret.	231.	1.	46.	fuerit,	fuerint.
16.	2.	8.	ceriam,	certam.	236.	1.	10.	se,	sed.
18.	1.	33.	sde,	fed.	236.	1.	16.	hbet,	habet.
18.	2.	32.	intenda,	intendat.	247.	2.	38.	potestete,	potestate.
19.	1.	22.	que,	quæ.	248.	1.	6.	infidelitaris,	infidelitatis.
35.	1.	27.	tlain,	illam.	250.	2.	31.	Ioannis,	Ioanni.
35.	2.	45.	limitunda,	limitanda.	251.	1.	9.	designam,	designare.
39.	1.	3.	tradunt,	tradunt.	259.	1.	14.	tuorum,	tuorum.
40.	2.	37.	refata,	præfata.	261.	1.	27.	observata,	observant.
61.	1.	46.	cenbantur,	cenfebantur.	262.	2.	36.	eos,	eo.
67.	1.	6.	penitenijs,	penitentijs.	263.	2.	31.	inadvertendam,	inadvertentiã.
67.	1.	25.	dánatinoe,	damnatione.	265.	2.	24.	peregere,	peregere.
67.	2.	12.	relinquete,	relinquere.	267.	2.	40.	dominis,	dominus.
68.	1.	9.	cirra,	circa.	276.	1.	24.	resolutam,	resolvam.
68.	1.	15.	cenfu,	fenfu.	277.	2.	29.	folo,	folam.
73.	1.	21.	remiffive,	remiffive.	278.	1.	36.	vita,	vita.
73.	2.	48.	fucicere,	sufficere.	281.	2.	19.	iurisperituru,	iurisperitoru.
74.	1.	25.	ministil,	ministri.	302.	2.	24.	contetum,	contentum.
74.	2.	2.	confert,	confert.	325.	1.	1.	veram,	veram.
74.	1.	17.	à,	ad.	328.	2.	19.	Pater,	patet.
81.	1.	2.	aliqu,	aliquo.	330.	1.	21.	tut,	aut.
82.	1.	25.	scficiure,	scfifuræ.	334.	1.	13.	ad,	ab.
84.	2.	28.	ilia,	illa.	336.	1.	22.	attribucta,	atribura.
95.	2.	20.	quidem,	quidam.	343.	2.	2.	credibilitais,	credibilitatis.
130.	1.	1.	cuiulibet,	cuilibet.	349.	1.	40.	gratu,	gradu.
138.	2.	37.	focietati,	focietate.	351.	2.	36.	afferor,	affero.
146.	1.	25.	extenda,	extendenda.	352.	1.	38.	cerum,	certum.
146.	1.	4.	constitio,	constitutio.	353.	2.	4.	tunc,	nunc.
148.	1.	12.	ordini,	ordinis.	355.	1.	10.	probabilitater,	probaliter.
148.	1.	23.	mode,	modo.	355.	2.	8.	saluaris,	salutaris.
148.	2.	8.	aburdum,	aburdum.	355.	2.	48.	quo di,	quod id.
151.	1.	21.	Sacerdotes,	Sacerdos.	357.	1.	12.	ab,	ob.
152.	2.	30.	vbit,	vbi.	364.	1.	7.	fidei,	fide.
156.	1.	19.	æteruæ,	æternæ.	366.	2.	13.	argumentu,	argumentum.
156.	2.	2.	defendum,	defendunt.	367.	1.	32.	ordine,	ordinem.
168.	2.	6.	Archiepiscopi,	Archiepiscopo.	371.	1.	6.	explitam,	explicitam.
170.	2.	16.	haber,	habetur.	67.	1.	16.	non continerit,	non contineri
178.	1.	32.	impedimedimeto,	impedimeto.	371.	2.	20.	spargeni,	spargendi.
180.	2.	48.	se,	sed.	376.	1.	8.	damnatijs,	damnatis.
181.	1.	17.	exprefsit,	exprefsit.	376.	2.	20.	iudicum,	iudicium.
184.	1.	31.	onibus,	omnibus.	377.	1.	4.	imittere,	immittere.
185.	1.	23.	primum, quem,	primam que.	377.	2.	36.	nulle,	nulla.
195.	2.	33.	tradi,	tradidi.	382.	1.	42.	ant,	aut.
185.	1.	25.	conjunges,	conjunges.	384.	2.	47.	opctibus,	operibus.
213.	1.	14.	inuenit,	inuenit.	387.	2.	31.	objiles,	objicies.
214.	1.	28.	decitur,	deciditur.	411.	2.	2.	occidentis,	occidentis.
215.	1.	25.	certus,	certum.	413.	2.	21.	hadeo,	habeo.
216.	2.	11.	vs,	ius.	418.	2.	2.	exhiberi,	exhibere.

Pag.	col.	lin.	errata.	correcta.
427.	2.	21.	abfolutioni,	abfolutionis.
428.	1.	10.	deceptionem,	deceptionem.
430.	2.	29.	simulem,	similem.
433.	2.	29.	eius,	eius.
435.	2.	39.	au,	aut.
458.	2.	24.	hæretatis,	hæreditatis.
460.	1.	16.	pauicis,	paucis.
462.	1.	31.	mattimonium,	mattimonio.
463.	2.	24.	fentia,	fententia.
473.	1.	28.	caufa,	caufam.
474.	2.	21.	haberent,	haberet.
475.	1.	4.	rational,	rationali.
475.	2.	24.	neceffita,	neceffitate.
479.	2.	49.	licere,	licere.
480.	2.	14.	dispensateo,	dispensatio.
481.	1.	45.	afumer,	afumere.
486.	2.	31.	identias,	identitas.
487.	2.	36.	opera,	operam.
488.	1.	12.	infimum,	infimum.
488.	2.	26.	reffitucri,	reffituere.
489.	2.	28.	aqualis,	æqualis.
493.	2.	31.	illæ parvæ quantitates,	illas parvas quantitates.
495.	2.	37.	defterminato,	determinato.
496.	2.	38.	licerei.	liceret.
501.	1.	9.	comuna.	communia.
508.	1.	25.	induit,	inducit.
511.	1.	13.	licus,	licitus.
511.	2.	28.	merces,	merces.
512.	1.	36.	empotores,	emptores.
512.	2.	38.	authores,	authoris.
514.	1.	27.	pecutiam,	pecuniam.
521.	2.	41.	domoinium,	dominium.
546.	2.	32.	dubo,	dubio.
548.	2.	11.	confera,	conferat.
552.	1.	14.	præmittitur,	promittitur.
552.	2.	20.	milla,	millia.
567.	2.	18.	geneneris,	generis.
583.	1.	7.	omninum,	omnium.
587.	1.	40.	promi,	proximi.
588.	2.	43.	digniorum,	digniore.
590.	2.	12.	folitur,	folvitur.

Pag.	col.	lin.	errata.	correcta.
591.	2.	32.	requifitas,	requifitis.
595.	1.	36.	factentur,	farentur.
596.	1.	41.	hominibus,	omnibus.
600.	1.	34.	fueri,	fieri.
602.	1.	28.	erubeceamus,	erubefcamus.
611.	1.	45.	pulo,	paulo.
619.	1.	7.	natu,	natura.
621.	1.	5.	partet,	pâtet.
624.	2.	24.	marere,	manere.
624.	2.	31.	mane,	manet.
624.	2.	45.	Presbytere,	Presbyterum.
642.	2.	43.	fus,	fuis.
643.	1.	22.	legem,	leges.
649.	2.	47.	meditates,	medietates.
650.	1.	26.	audire,	audire.
652.	2.	7.	teniter,	tenuiter.
656.	1.	17.	clarat,	declarat.
656.	2.	18.	tratio,	ratio.
678.	2.	22.	dicu,	diu.
678.	2.	25.	propofitio,	propofito.
680.	1.	4.	iffleere,	ifficere.
696.	1.	41.	mativum,	motivum.
696.	2.	43.	fynarim,	fynaxim.
707.	1.	1.	ræterita,	præterita.
715.	1.	29.	it,	vt.
715.	1.	35.	oca,	occafio.
742.	1.	8.	platita,	placita.
749.	2.	41.	reçta,	reçto.
750.	2.	1.	peccandit,	peccandi.
750.	2.	43.	prohicendi,	prohibendi.
38.	2.	24.	propofitiones,	propofitionis.
39.	1.	3.	feanli,	feandali.
152.	2.	18.	Sacertem,	Sacerdotem.
456.	2.	27.	damnant,	clamant.
475.	2.	21.	diferatione,	difertatione.
451.	1.	22.	fuefte,	fufte.
452.	2.	35.	malitam,	malitiam.
453.	2.	39.	damdatio,	damnatio.
512.	2.	34.	eficaciater,	eficaciter.
512.	2.	38.	vfuaram,	vfuram.
454.	1.	13.	alis,	alijs.
454.	2.	36.	Doçtores,	Doçtorum.

INDEX DISSERTATIONVM, & Capitum.

DISSERTATIO PRIMA PROEMIALIS.

Quomodo debeant Catholicæ revereri, & propugnare hoc decretum Innocentij XI. Vbi de qualitatibus huius decreti.	7.
CAP. I. An Romanus Pontifex loquens ex Cathedra possit errare in materia moru?	20.
CAP. II. An Romanus Pontifex loquens ex Cathedra possit errare in materia probabili circa mores?	20.
CAP. III. An hoc decretum prodierit immediate ab Innocentio XI?	24.
CAP. IV. An hoc decretum sit Romani Pontificis loquentis ex Cathedra?	26.
CAP. V. An hoc decretum statutum sit ex matura deliberatione?	29.
CAP. VI. An hoc decretum sit declaratorium simul, & prohibitorium?	31.
CAP. VII. An hoc decretum sit definitio Pontificia?	32.
CAP. VIII. Quanta certitudine tenendum sit, Pontificem errare non potuisse in hoc decreto; & qua centura notandi sunt, qui propugnaverint propositiones damnatae?	33.
CAP. IX. Quid sit propositionem esse scandalosam?	38.
CAP. X. An propositio scandalosa in materia morum necessario sit falsa, & improbabilis?	40.
CAP. XI. An hoc decretum obliget in provincijs, in quibus non est promulgatum?	49.
CAP. XII. An per Regis, aut Regni supplicationem, aut per populi non acceptationem, possit hoc decretum suspendi, aut derogari?	53.
CAP. XIII. An minuatur autoritas Doctorum, qui ante hoc decretum docuerunt opiniones in eo damnatas?	59.
CAP. XIV. An opiniones, ex quibus inferuntur propositiones damnatae, aut quæ ex his damnatis inferuntur, maneant damnatae, aut antiquatae?	62.
CAP. XV. Qualiter peccent violantes hoc decretum?	64.

CAP. II. Quomodo intelligatur opinio tutior circa valorem, cum tutior sit opinio practica; & quæ est circa valorem, sit speculativa?	68.
CAP. III. An sub ea damnatione contineatur opinio asserens, non esse peccatum mortale contra reverentiam Sacramenti, vti opinione minus tuta circa valorem eius?	69.
CAP. IV. An subiacet huic damnationi, qui vitur opinione probabili, relicta tutiori, non solum in administratione, sed etiam in receptione Sacramenti?	73.
CAP. V. Enumerantur opiniones, quæ vi huius decreti excludendæ sunt à praxi circa Baptifimum, Confirmationem, & Eucharistiam.	75.
CAP. VI. Discutitur, quænam opiniones in vi huius decreti à praxi excludendæ sunt circa Sacramentum Pœnitentiæ.	77.
CAP. VII. Examinatur, quænam opiniones excludantur per hoc decretum circa Sacramenta extremæ Vnctionis, & Ordinis.	164.
CAP. VIII. An sint aliquæ opiniones minus tuta circa valorem Sacramenti Matrimonij, quæ huic damnationi subijciantur?	176.

DISSERTATIO III.

An iudex teneatur sequi opinionem probabiliorē ad normam censuræ contra propositionē secundam fulminatæ?	212.
CAP. I. Sensus propositionis secundæ damnatae, & solida fundamenta damnationis.	Ibid.
CAP. II. An iuxta hoc decretum Iudex sequi debeat eam opinionem, quæ probabilior est ab extrinseco, an quæ ab intrinseco?	214.
CAP. III. An in criminalibus possit, aut debeat Iudex sententiam ferre pro reo iuxta opinionē minus probabilem?	218.
CAP. IV. An Iudex possit ferre sententiā secundum opinionem minus probabilem pro eo, qui possidet?	220.
CAP. V. An Iudex circa valorem Sacramenti debeat sequi opinionem minus probabilem, si illa sit tutior?	221.
CAP. VI. An Iudex Ecclesiasticus inferat violentiam, quando iudicat secundum opinionem minus probabilem?	222.
CAP.	

DISSERTATIO II.

An semper teneamur sequi in praxi opinionem tutiorem circa valorem cuiuslibet Sacramenti?	66.
CAP. I. Refertur opinio damnata, & præmittuntur aliqua.	Ibid.

¶ Este libro intitulado *Crisis Theologica*, advirtiendo estas erratas concuerda con su original, y lo firmè en Madrid a 16. de Diciembre de 1686.

*Don Martin de Ascarça,
Correct. gen. por su Mag.*

CAP.VII. An Iudex inferenda sententia interlocutoria debeat sequi opinionem probabiliorum? 225.

DISSERTATIO IV.

An licitum sit sequi in praxi opinionem tenuiter probabilem? 226.

CAP.I. Opinio damnata proponitur; & an per illam damnetur doctrina de opinione minus probabili sequenda. Ibid.

CAP.II. An doctrina de opinione probabili sequenda incurrat hanc damnationem? 228.

CAP.III. Refellitur præcedens dicendi modus. 229.

CAP.IV. Alia argumenta pro impugnatione eiusdem asserenti. 231.

CAP.V. Quænam sit opinio tenuiter probabilis, quæ in hoc decreto datur? 234.

CAP.VI. Satisfit argumentis cap.2. propositis 235.

CAP.VII. An incurrat hanc damnationem propositio docens, in gravissima necessitate posse nos sequi opinionem tenuiter probabilem? Et quomodo hæc opinio intelligenda sit? 237.

DISSERTATIO V.

An infidelis excusetur à peccato infidelitatis, dum Religio Catholica sibi proponitur ut probabilior, & sua secta ut minus probabilis? 240.

CAP.I. Proponitur propositio quarta, & investigatur sensus illius? Ibid.

CAP.II. Legitima probatio falsitatis eius propositionis damnatæ. 241.

CAP.III. An incurrat hanc damnationem opinio communis, quæ docet, ad assensum Fidei non sufficere probabilioritatem, sed requiri evidentiam credibilitatis? 244.

CAP.IV. Refellitur placitum Filgueræ circa explicationem huius quartæ propositionis. 246.

CAP.V. Quomodo non satisfaciatur tertius dicendi modus cap.1. propositus? 248.

DISSERTATIO VI.

Quo tempore obliget præceptum dilectionis Dei? 250.

CAP.I. Referuntur tres propositiones damnatæ, & notantur aliqua. Ibid.

CAP.II. Propria sententia circa punctum quæstionis. 251.

CAP.III. Discutitur quæstio appendix, an lapsus in peccatum lethale teneatur statim elicere actum charitatis, si non confitetur illico? 261.

DISSERTATIO VII.

Vtrum comedere, & bibere, & vacare copula coniugali propter solam voluptatem, sit omnino licitum? 271.

CAP.I. Quid dicendum sit circa primam partem quæstionis de cibo, & potu? Ibid.

CAP.II. Discutitur secunda pars quæstionis de copula coniugali ob solam voluptatem habita. 280.

DISSERTATIO VIII.

An teneamur diligere proximum actu interno, & formali; & an possimus præcepto diligendi proximum satisfacere per solos actus externos? 284.

CAP.I. Referuntur propositiones damnatæ, & aliorum placita circa earum intelligentiam. Ibid.

CAP.II. An vi huius decreti maneat damnata opinio docens, dari obligationem eliciendi actum internum, & formalem dilectionis proximi in occasionibus necessarijs; non tamen esse obligationem per se, extra occasiones necessitatis proximi? 285.

CAP.III. Mens Sancti Thomæ declaratur. 287.

CAP.IV. Quænam sit vera sententia in ea quæstione, an sit præceptum per se diligendi proximum in singulari, actu interno, & formali? 289.

CAP.V. Colligitur ex dictis, quæ opinio subiaceat huic damnationi, & quæ non subiaceat. 292.

DISSERTATIO IX.

An divites sæculares excusetur ab obligatione erogandi eleemosynam, ex eo quod carere dicantur superfluis statui. 293.

CAP.I. Refertur opinio damnata, & quibus auctoribus attribuitur; & præmittuntur alia. Ibid.

CAP.II. In quo sensu accipiatur id, quod supponitur in propositione 12. quod aliquando dives ad eleemosynam teneatur tantum ex superfluis statui? 295.

CAP.III. Ostenditur, præfatam propositionem duodecimam esse damnabilem. 297.

DIS.

DISSERTATIO X.

An liceat desiderare alicui malum sub ratione boni temporalis utilitatis? 298.

CAP.I. Referuntur propositiones damnatæ; & præmittuntur aliqua. Ibid.

CAP.II. Quomodo ex doctrina S.Thomæ non inferatur aliqua ex propositionibus damnatis. 300.

CAP.III. Quomodo intelligendæ sint propositiones damnatæ? 302.

DISSERTATIO XI.

An detur præceptum speciale Fidei; & quoties teneamur elicere Fidei actum? 304.

CAP.I. Refertur propositio damnata; & deceditur prior pars quæstionis. Ibid.

CAP.II. Refertur propositio 17. damnata, & discutitur, quoties teneamur elicere actum Fidei. 310.

DISSERTATIO XII.

An fidelis interrogatus de professione suæ Fidei, possit tacere? 322.

CAP.I. Refertur propositio damnata, & opiniones Authorum circa hanc quæstionem. Ibid.

CAP.II. Sensus propositionis damnatæ, & damnationis eius. 325.

CAP.III. Quænam sint opiniones contentæ sub hac damnatione? 327.

DISSERTATIO XIII.

De necessitate piæ affectionis supernaturalis ad assensum Fidei, & ad eius certitudinem. 331.

CAP.I. Relatis duobus propositionibus damnatis, proponitur doctrina certissima Theologorum, & quomodo ex illa reddatur certo falsa opposita opinio? Ibid.

CAP.II. Stabilitur certitudo censuræ Pontificiæ contra propositionem 19. 333.

CAP.III. An subiaceat huic damnationi propositio asserens, ad assensum Fidei non requiri positivum imperium, sed solam non resistentiam voluntatis? 336.

CAP.IV. De damnatione vigesimæ propositionis. 337.

DISSERTATIO XIV.

An assensus Fidei supernaturalis stet cum notitia solum probabili revelationis, sive cum formidine de illa? 338.

CAP.I. Refertur propositio 21. damnata;

eiusque falsitas ostenditur. Ibid.

CAP.II. An subiaceat damnationi huic opinio asserens, posse terminari actum Fidei supernaturalis ad ea obiecta, quæ probabiliter continentur sub vera revelatione universalis? 340.

CAP.III. An incurrat hanc damnationem opinio asserens, non requiri evidentiam credibilitatis ad actum Fidei, maxime in pueris, & rudibus? 343.

CAP.IV. An subiaceat hanc damnationem sententia asserens, posse elici actum Fidei supernaturalis circa obiectum, quando sibi proponitur ut certum moraliter, quod illud continetur sub revelatione universalis? 348.

CAP.V. An incurrat hanc damnationem sententia asserens, aliquod obiectum esse de Fide contra alios Auctores id negantes? 350.

CAP.VI. Discutiuntur argumenta, quibus aliqui nituntur probare falsitatem propositionis damnatæ. 353.

CAP.VII. Quomodo consentiat damnatio huius 21. propositionis cum damnatione quartæ? 358.

CAP.VIII. An subiiciatur huic damnationi sententia asserens, fidem, & opinionem de eodem obiecto esse compossibiles? 360.

DISSERTATIO XV.

An Fides explicita Dei remuneratoris sit necessaria necessitate mediæ ad salutem? 362.

CAP.I. Proposita damnatione 22. propositionis referuntur variæ opiniones. Ibid.

CAP.II. An prima opinio incurrat hanc damnationem? 365.

CAP.III. An secunda opinio subiaceat huic damnationi? 367.

CAP.IV. Duabus obiectionibus occurritur. 370.

CAP.V. An hæc damnatio invrat octavam opinionem? 371.

CAP.VI. An reliquæ opiniones supra relatæ subiiciantur huic damnationi? 373.

DISSERTATIO XVI.

An Fides late sumpta, ex testimonio creaturarum, aut ex alio motivo naturali, sufficiat ad iustificationem? 373.

CAP.I. Variæ opiniones referuntur. Ibid.

CAP.II. Quæ opiniones maneat damnatæ

- vi huius decreti. 377.
 CAP. III. Aliquæ obiectiones solutæ. 378.
 CAP. IV. An quarta opinio subiaceat huic damnationi? 381.
 CAP. V. An quinta opinio subeat hanc damnationem? 382.
 CAP. VI. Deciditur quæstio appendix, an ad quodlibet opus meritorium hominis fidelis prærequiratur actus Fidei? 386.

DISSERTATIO XVII.

- An sit peccatum lethale iuramentum de mendacio levi? 388.
 CAP. I. Deciditur quæstio circa iuramentum assertorium. Ibid.
 CAP. II. An asserere, quod violatio iuramenti promissorii possit esse culpa venialis, ratione parvitatæ materiæ, subiaceat huic damnationi? 389.

DISSERTATIO XVIII.

- An sit peccatum mortale proferre iuramentum sine intentione iurandi? 393.
 CAP. I. Proponitur propositio damnata; & inquiritur, an sit peccatum mortale, an veniale iurare verum sine intentione iurandi? Ibid.
 CAP. II. An hæc secunda sententia subiaceat damnationi? 395.
 CAP. III. Solvuntur obiectiones, quæ militant contra secundam opinionem. 396.
 CAP. IV. Aliquæ dubitationes expediuntur. 398.

DISSERTATIO XIX.

- Quam sit illicitum uti in sermone restrictionibus mentalibus? Et quæ praxis tenenda sit in manifestanda, aut celanda veritate? 399.
 CAP. I. Quam fuerit olim reputata probabilis opinio damnata; & quam certum sit eam iam esse improbabilem? 400.
 CAP. II. Qui nam scrupuli, & dubitationes exortæ fuerint occasione huius damnationis? 401.
 CAP. III. Quam certum sit, amphibologias usurpatas cum restrictione mentali esse mendacia? 402.
 CAP. IV. Quinam sint modi utendi licite amphibologijs? 404.
 CAP. V. Solvuntur obiectiones capite 1. propositæ. 409.
 CAP. VI. Satis sit scrupulis, & dubitationibus, cap. 2. relatis. 411.

- CAP. VII. De reo interrogato à Iudice. 414.
 CAP. VIII. An in damnatione propositio- nis vigesimæ octavæ damnetur aliquid aliud præter restrictionem mentalem? 416.

DISSERTATIO XX.

- An liceat simulare administrationem Sacramentorû, saltem ex metu gravi? 417.
 CAP. I. Pro expositione propositio- nis 29. damnatæ præmittuntur aliqua. Ibid.
 CAP. II. An propositio damnata loquatur de simulatione formalis, an etiam de materiali? 419.
 CAP. III. An huic damnationi subiaceat propositio asserens, licere aliquando ministrare hostiam non consecratam pro consecrata? 422.
 CAP. IV. An damnationem incurrat propositio docens, esse licitum proferre super panem verba consecrationis sine intentione consecrandi? 424.
 CAP. V. An subiaceat damnationi dicere, quod liceat simulare administrationem Sacramenti Pœnitentiæ; & quomodo. 426.
 CAP. VI. Aliud dubium de simulatione confessionis. 429.
 CAP. VII. An incurrat hanc damnationem propositio docens, licite fieri simulationem circa matrimonium ex gravi metu ineundum? 432.

DISSERTATIO XXI.

- Quando, & quomodo sit illicitum, occide- re prætextu defensionis calumniatoré, percussorem, furem, & impediendum potiri quem iure suo? 436.
 CAP. I. Referuntur quatuor propositiones damnatæ; & prænotantur aliqua. Ibid.
 CAP. II. Quibus argumentis probetur effi- caciter falsitas propositionis damnatæ quoad priorem partem; & quomodo intelligenda sit eius damnatio? 438.
 CAP. III. Quam digna sit damnatione se- cunda pars propositionis trigessimæ? 449.
 CAP. IV. Quomodo intelligenda sit pro- positio trigesima prima? 452.
 CAP. V. Ostenditur falsitas propositionum trigesimæ secundæ, & trigesimæ tertiæ. 457.

DISSERTATIO XXII.

- An liceat procurare abortum ante anima- tionem fœtus, ne puella, cognita grave- dine, occidatur, aut infametur? Vbi, an fœtus aninetur in vtero? 459.
 CAP. I. Quid olim docuerim de improba- bilitate sententiæ affirmantis? Ibid.
 CAP. II. Quam certa sit negativa sententia; & quodnam firmum eius fundamen- tum? 462.
 CAP. III. An ex hoc decreto maneat anti- quata opinio docens, licitam esse expul- sionem fœtus inanimati propter sanita- tem tuendam? Ibid.
 CAP. IV. An ex hoc decreto damnata ma- neat opinio, quæ admittit licitam eam expulsionem fœtus ad vitandam infamiam communitatis? 465.
 CAP. V. Aliud dubium de puella vim passâ. 467.
 CAP. VI. Aliud dubium de femina vim passâ à dæmone incubo. 470.
 CAP. VII. An liceat femina expellere me- dicamento indirecto fœtum inanimem propter vitandam infamiam, aut occi- sionem? 471.
 CAP. VIII. Fit periculum de propositio- ne 35. 473.

DISSERTATIO XXIII.

- An sint aliquæ causæ excusantes furtum, aut subreptionem famulorum, aut resti- tutionem consulentes furtum? 475.
 CAP. I. An furtum excusari possit à culpa ratione alicuius necessitatis. Ibid.
 CAP. II. An liceat famulis occulte subripe- re ab heris aliquid in compensationem maioris pretij, quod centent sibi deberi? 483.
 CAP. III. An qui notabilem quantitatem furatus est per minima furta, teneatur sub mortali ad restitutionem. 491.
 CAP. IV. An qui alium movet, aut inducit ad nocendum alteri graviter, excusetur à restitutione? 501.

DISSERTATIO XXIV.

- An licitus sit contractus Mohatræ respectu eiusdem personæ cum pacto de retro- vendendo. 511.

DISSERTATIO XXV.

- An quis possit excusari à crimine vsure ob maiorem æstimationem pecuniæ

- presentis, quam futuræ, aut ob debitum gratitudinis? 512.
 CAP. I. Refertur opinio Caramuelis, eius- que damnatio, & præmittuntur aliqua. Ibid.
 CAP. II. Ostenditur falsitas propositionis damnatæ. 514.
 CAP. III. An subiaceat damnationi opinio docens, chirographa debitorum vendi posse minori pretio? 518.
 CAP. IV. Quæ opinio tenenda sit circa chirographa vendenda minori pretio? 519.
 CAP. V. Dissolvuntur argumenta, quæ cap. 1. proposita sunt ex Caramuele pro opinione damnata. 521.
 CAP. VI. An excusetur quis à crimine vsuræ propter debitum gratitudinis? 523.
 CAP. VII. Appendix. Quid sentiendum de praxi Mercatorum Hispanensium in vsu mutui. 525.

DISSERTATIO XXVI.

- An liceat imponere falsum crimem alicui, pro defensionem proprii honoris, aut famæ? 530.
 CAP. I. Referuntur duæ opiniones dam- natæ, & præmittuntur aliqua. Ibid.
 CAP. II. An sit mortale, si quis in iudicio, vel extra, falso infamatus, imponat cri- men falsum infamatori; & quomodo opinio negativa subiaceat damnationi? 532.
 CAP. III. An sit contra iustitiam, quod in iudicio testi iniquo reus imponat fal- sum crimem; & opinio negativa subij- ciatur huic damnationi? 534.
 CAP. IV. An peccet contra iustitiam, qui extra iudicium imponit falsum crimem ei, qui sibi graviter detrahit? Et an opi- nio negativa subiaceat damnationi? 535.
 CAP. V. An reus falso accusatus possit ma- nifestare crimem occultum sui accusa- toris, aut testis? 538.

DISSERTATIO XXVII.

- An inciatu Simonix labe, qui dat tem- porale pro spirituali, solum tamquam motivum, vel tamquam gratuitam cõ- pensationem? Et quid, si temporale sit principale motivum, imò & finis rei spi- ritualis consequendæ? 540.
 CAP. I. Referuntur propositiones damna- tæ, & præmittuntur aliqua. Ibid.
 CAP.

- CAP. II. Quam certum sit, esse simoniam dare temporale tamquam motivum pro spiritali assequendo, vel efficiendo; aut spiritali pro temporali? 544.
- CAP. III. An sit simonia dare temporale pro spiritali, aut è converso, tamquam gratuitam compensationem? 548.
- CAP. IV. An Ecclesia possit prohibere tamquam simoniacum, quod recipiens aliqui spiritali, faciat donationem spontaneam; & an de facto prohibuerit? 555.
- CAP. V. An sit simonia dare spiritali propter acquirendum temporale tamquam propter finem? 560.
- CAP. VI. Appendix. An liceat Episcopo conferre Beneficium pingue Clerico sub eo onere, quod renunciaret aliud tenue, vel minus pingue, quod habet, ut hoc conferatur alteri? 565.

DISSERTATIO XXVIII.

- An sit gravis obligatio eligendi digniores ad Beneficia Curam animarum habentia? 582.
- CAP. I. Refertur propositio damnata, & præmittuntur aliqua. Ibid.
- CAP. II. An vi huius damnationis certa evadat sententia docens, semper eligendum esse digniorem ad Episcopatum, & Cardinalatum? 585.
- CAP. III. An præfata doctrina extendenda sit ad eos, quos præsentat Patronus laicus? Et quid circa hoc valeat consuetudo contraria? 588.
- CAP. IV. An extendenda sit ea doctrina ad eos, qui eliguntur ad Beneficia Parochialia? 590.

DISSERTATIO XXIX.

- An fornicatio, & mollietas sint moraliter mala, dumtaxat quia prohibentur? 593.
- CAP. I. Proponuntur duæ propositiones damnatae, placitum Caramuelis, & aliquot prænotata. Ibid.
- CAP. II. Demonstratur falsitas propositionum damnatarum ex doctrina S. Pauli Apostoli. 597.
- CAP. III. An demonstretur malitia intrinseca actionum obcænarum ex vehementia passionis, & voluptate nimia? 611.
- CAP. IV. Quid censendum sit de ratione à priori, quam assignat S. Thomas, spectante ad damnum prolis? 616.
- CAP. V. Solvuntur argumenta Caramue-

- lis cap. I. relata. 618.
- CAP. VI. Argumenta Caramuelis pro secunda conclusione de luxuria contra naturam, enervantur. 620.
- CAP. VII. An opinio docens, præcepta secundæ tabulæ Decalogi esse dispensabilia, incurrat hanc damnationem? 621.

DISSERTATIO XXX.

- An vxor committat adulterium, consentiente viro in illud delictum? 624.
- CAP. I. Præmittuntur aliqua. Ibid.
- CAP. II. Ostenditur falsitas propositionis damnatae. 625.
- CAP. III. An in adulterio fæminæ coniugatae, quod committitur, viro invito, sit alia species peccati, quæ non reperitur, cum sit de consensu viri? Vbi quæ species peccati reperitur in adulterio? 628.
- CAP. IV. An in adulterio admittenda sit tertia species malitiæ contra Sacramentum? 634.

DISSERTATIO XXXI.

- An, & quatenus famulus possit ministrare heri per actiones, quæ saltem ex intentione heri ad eius luxuriam deserviunt? 638.

DISSERTATIO XXXII.

- An præceptum servandi festa obliget sub mortali? Vbi etiam an simultanea auditione duarum medietatum Missæ impleatur præceptum? 640.
- CAP. I. Refertur propositio damnata, & præmittuntur aliqua ad priorem quaestionis partem decidendam. Ibid.
- CAP. II. Demonstratur falsitas propositionis damnatae. 642.
- CAP. III. Evertitur fundamentum partis oppositæ. 644.
- CAP. IV. An præfata propositio dignabitur graviore censura? 646.
- CAP. V. Deciditur secunda pars Dissertationis circa propositionem 53. 647.
- CAP. VI. An opinio docens, satisfieri præcepto per duas medietates Missæ successive auditas, maneat damnata, saltem virtualiter? 651.
- CAP. VII. An opinio de successiva auditione duarum medietatum Missæ maneat practicè probabilis? 652.

DISSERTATIO XXXIII.

- An ille, qui non potest recitare Martinum, & Laudes, teneatur ad reliquas horas, quas potest? 653.
- CAP. I. Præmittuntur aliqua ad intelligentiam quaestionis? Ibid.
- CAP. II. Ostenditur falsitas propositionis damnatae. 655.
- CAP. III. An qui non potest recitare Martinum, & Laudes, & dubitat, an possit reliquas horas, teneatur ad illas? 658.
- CAP. IV. An qui non potest recitare unam horam integram, teneatur ad recitandam partem eius, quam potest? 659.
- CAP. V. Enodantur non nullæ quaestiones. 662.

DISSERTATIO XXXIV.

- An præcepto Ecclesiastico satisfiat per sacrilegam Eucharistiæ sumptionem? 664.
- CAP. I. Opinio damnata, eius Authores, & fundamenta referuntur. Ibid.
- CAP. II. Præmittitur, quid possit Ecclesia præcipere circa actus internos. 665.
- CAP. III. Quam sit iam certum, Ecclesiæ præceptum non impleri per sacrilegam Eucharistiæ sumptionem? 676.

DISSERTATIO XXXV.

- Quomodo susceptio frequens Eucharistiæ sit signum prædestinationis? 678.

DISSERTATIO XXXVI.

- An ad Sacramentum Pœnitentiæ sufficiat attritio naturalis ex motivo honesto? 679.

DISSERTATIO XXXVII.

- An confessario interroganti teneatur pœnitens fateri consuetudinem peccandi? 681.
- CAP. I. Præmittuntur aliqua vbi an teneatur quis per se confiteri consuetudinem peccandi? Ibid.
- CAP. II. An pœnitens non interrogatus teneatur per se fateri consuetudinem peccandi? 683.
- CAP. III. Ostenditur falsitas propositionis damnatae. 685.
- CAP. IV. Satisfit argumentis propositionis cap. I. pro opinione damnata. 687.
- CAP. V. Examinatur alia opinio media circa obligationem confitendi consuetudinem. 689.

DISSERTATIO XXXVIII.

- An ratione magni concursus pœnitentium liceat abolvere dimidiata confessio? 691.
- CAP. I. Præmittuntur aliqua, & referuntur sententiæ. Ibid.
- CAP. II. Ostenditur, quam sit falsa opinio damnata. 693.
- CAP. III. Examinantur quædam asserta Lumbicrij. 694.

DISSERTATIO XXXIX.

- An pœnitenti habenti consuetudinem peccandi possit, aut debeat negari, aut differri absolutio, & quando. 699.
- CAP. I. Propositio damnata, & sententiæ Theologorum referuntur. Ibid.
- CAP. II. Prior quaestio deciditur. 700.
- CAP. III. An quando dilatio absolutionis non est necessaria, sed utilis possit fieri absque consensu pœnitentis? 704.
- CAP. IV. An pœnitenti asserenti, se habere verum propositum teneatur credere confessarius? 705.
- CAP. V. An vbi nulla est spes emendationis, teneatur confessarius abolvere dicentem se habere dolorem, & propositum? 707.
- CAP. VI. Quæ opiniones ex quatuor quaestionibus discussis incurrant hanc damnationem? 710.

DISSERTATIO XL.

- Qua ratione teneamur fugere occasionem proximam peccandi lethaliter? Vbi, an possit absolvi, qui cum possit, non vult illam deserere? 713.
- CAP. I. Referuntur propositiones damnatae, & prænotantur aliqua. Ibid.
- CAP. II. Quid sit, & per quid constituatur proxima occasio peccandi? Vbi etiam, quid sit, & quotuplex peccandi periculum? 714.
- CAP. III. An ad occasionem proximam requiratur periculum certum peccandi, an vero sufficiat probabile. 718.
- CAP. IV. An, & quomodo teneamur vitare occasionem proximam, & periculum formale peccandi lethaliter? 725.
- CAP. V. An qui in occasione proxima peccandi lethaliter versatur, quam potest deserere, possit absolvi, ante quam illam deserat? Vbi fit crisis propositionis 61. 729.
- CAP. VI. Ad quid teneatur, qui non potest dese-

deferere occasionem proximam; & quodnam propositum requiratur ad hoc, quod possit absolvi? 739.
 CAP. VII. Quæ causa sit sufficiens, ut possit quis non deferere occasionem proximam peccandi lethaliter? Vbi exponitur 62. propositio. 742.
 CAP. VIII. An liceat quærerere directe occasionem proximam peccandi lethaliter pro bono spirituali, vel temporali nostro, vel proximi? 748

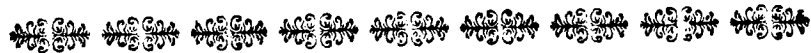
DISSERTATIO XLI.

An sit capax absolutionis ignorans mysteria Fidei, etiam si culpabiliter ignoret mysterium Trinitatis, & Incarnationis? 751.
 CAP. I. Refertur propositio 64. & præmittuntur notanda aliqua. Ibid.
 CAP. II. Prima quæstio deciditur. 753.

CAP. III. An ignorans culpabiliter ea duo mysteria sit capax absolutionis? 754.
 CAP. IV. An ignorans inculpabiliter ea duo mysteria sit capax absolutionis? 755.
 CAP. V. An qui ignorat supradicta mysteria, sit incapax absolutionis, non solum quoad licitum, sed etiam quoad valorem? 757.
 CAP. VI. Quam merito iure damnata sit hæc propositio? 759.

DISSERTATIO XLII.

An sufficiat semel credidisse hæc duo mysteria Trinitatis, & Incarnationis? Vbi de damnatione propositionis 65. 760.
 CAP. I. Refertur propositio damnata, & quam merito censura iuratur? Ibid.
 CAP. II. Quoties teneamur elicere actum Fidei de Trinitate, & Incarnatione? 761.

INDEX RERVM, AC VERBORVM.

Prior nota dissertationem, secunda numerum marginalem indicat. Ne pluries eadem repetantur, hæc remissivæ quæres.

Amphibologia, verb. *Restriçtio*.
 Decretum, verb. *Pontifex*.
 Delectatio, verb. *Cibus*. *Copula*.
 Dilectio Dei, & proximi, verb. *Præceptum*.
 Dives, verb. *Eleemosyna*.
 Donatio, verb. *Simonia*.
 Festa, verb. *Missæ*.
 Impedimentum, verb. *Matrimonium*.
 Patronus, verb. *Beneficium*.
 Respublica, verb. *Princeps*.

A.

Abortus.

Improbabile est, licere illum procurare ob vitam matris, vel honorem tuendum, d. 22. n. 2. 3. Anima rationalis non infunditur, nisi formato foetu, n. 6. adhuc nunquam licet procurare abortum foetus inanimati, n. 12. Si foetus inanimatus matri

afferat vitæ periculum, probabile est licere procurare eis expulsionem, n. 2. 1. Oppositum est probabilius, n. 28. Non licet ob vitandam infamiam communitatis, n. 30. Nec licet, quamvis fœmina omnino invitata sit violentiam viri, & prægnans facta, n. 39. Et quamvis à dæmone vim passa sit, n. 55. Nec licet uti medicamentis indirectis ad expulsionem foetus inanimati, ob vitandam infamiam matris, n. 64. Animam rationalem infundi foetui in utero, evidens est, n. 69. & seq.

Absolutio.

Non licet proferre verba absolutionis, sine animo absolvendi, etiam indignum, d. 20. n. 49. v. *Simulatio*. Absolutionis capax non est, qui est in occasione proximâ voluntariâ peccandi lethaliter, d. 40. n. 75. v. *Occasio*. Absolutionis incapax est ignorans mysteriorum, quæ explicitè credenda sunt ne-

necessitate mediæ, d. 41. n. 12. v. *Fides*. Non licet proferre verba Absolutionis sine animo absolvendi, d. 20. n. 49. Decretum damnans absolutionem in absentia, prodijt à Clemente VIII. ut capite Ecclesiæ, d. 1. n. 103.

Adulterium.

Consensus coniugis in copulam alterius cum alieno, vel alienâ, non tollit rationem adulterij, d. 30. à n. 2. Adulterium fidelium specialem malitiam habet, n. 15. 16. Species peccati in adulterio, n. 17. Si vir sit invitatus, non ideo adulterium habet tertiam speciè malitiæ, à n. 24. Etiam consentienti marito fit iniuria, n. 35. Adulterium fidelis habet tertiam speciè malitiæ irreligiositatis, n. 48. Non vero sacrilegij, n. 60.

Appetitus.

Appetitus naturalem licitè posse suis actibus frui, quomodo intelligatur, d. 7. n. 31. Ea opinio damnatur, n. 41.

Approbatio.

Approbatio pro confessionibus virorum an sufficiat Regularibus pro audiendis fœminis? d. 2. n. 233. Opinio affirmans est tenuis probabilitatis, n. 239. Quod vi Cruciatæ possit, est tenuiter probabile, n. 303. 304. Sicut extensio ad moniales, n. 308. Approbatus in vnâ diocesi, nequit virtute Bullæ, audire confessiones in aliâ, à n. 270. & seq.

Attritio.

Certum est eam sufficere ad Sacramentum Pœnitentiæ, d. 2. n. 61. Licet in articulo mortis non sufficiat, n. 66. Non damnatur, quod attritio concepta ex metu pœnarum temporalium sufficiat, n. 71. Damnatur, confiteri advertèter cum solâ attritione, n. 72. Naturalis concipitur ex motivo purè humano, d. 36. n. 2. Nec sufficit ad valorem, nec ad fructum, n. 3. Entitative naturalis, & supernaturalis quoad modum, defacto nequit deservire ad iustificationem, n. 9.

B.

Baptismus.

Baptizare in minimâ parte corporis, est lethale, d. 2. n. 42. Non licet uti aquâ ex herbis expressâ, n. 43. Nec uti formâ tantum probabili, n. 44. Ad valorem Baptismi

non requiritur attritio, n. 73. Quomodo ordinetur in remissionem peccatorum, d. 6. n. 83. In Baptismo semper sequenda pars tutior circa valorem, d. 2. n. 2.

Beneficiarius. Beneficium.

Collatio Beneficij pinguis sub onere renunciandi minus pingue, facta ab Episcopo, simoniâ caret, d. 27. n. 122. Ea conditio de iure inest, n. 144. 162. Beneficiorum pluralitas in iure odiosa est, n. 145. Varij modi conferendi Beneficium sub illâ conditione, n. 156. Translatio de vnâ in aliam Ecclesiam, etiam sub conditione, facta ab Episcopo, caret simoniâ, n. 163. Dispositio Concilij circa collationem Beneficiorum dignioribus non loquitur de Beneficij compatilibus, d. 28. n. 2. Beneficia alia habent immediatè Curam animarum, alia mediatè, n. 3. 4. Qui Digniores dicantur, n. 6. Digniores sunt viliores Ecclesiæ, n. 11. Beneficia Ecclesiastica primariò instituta sunt in utilitatem Ecclesiæ, n. 7. Ad Episcopatus, & Cardinalatus eligendos esse digniores, certum est, n. 11. Ad id tenetur Patronus laicus, n. 21. Et opposita opinio subiacet damnationi, n. 31. Elector Ecclesiasticus ad Beneficium Parochiale tenetur eligere digniorem, n. 33. Est obligatio iuris naturalis, n. 34. Quid de Patrono laico? n. 37. Nomine *Dignioris* nequit intelligi *dignus*, etiam absque concursu, n. 40.

Bulla.

Posse absolvi à reservatis, vi Bullæ, est probabilitatis dubiæ, d. 2. n. 191. Reijciendum à praxi, ibi. & seq. Tenuis probabilitatis, n. 206. Non potest approbata in vnâ cõfessiones audire in aliâ Diocesi, vi Bullæ, n. 270.

C.

Cardinalis.

Ad Cardinalatum debet eligi dignior, d. 28. n. 11.

Certitudo.

Obiectiva, & subiectiva, d. 14. n. 5. Vtraque est de conceptu Fidei supernaturalis, n. 6. Nulla probabilitas prævalet contra certitudinem, d. 23. n. 46. Nec Authorum numerus, d. 2. n. 376.

Chirographum.

Potest vendi minor pretio, ratione luci

cri cessantis, d. 25. n. 28. Etiam secluso alio titulo, non damnatur ea opinio, n. 33. Est tamen falsa, n. 37.

Cibus.

Licetum est, comedere propter voluptatem cibum necessarium ad vitæ sustentationem, d. 7. n. 5. Ob solam voluptatem, & vsque ad iacietatem, non licet, n. 20. Nec licet edere cibum immoderatū, n. 25. Nec edere ob solam voluptatem, n. 28.

Concubinarius.

Non est absolvendus dum est in occasione proximā voluntariā, d. 40. n. 75. Nec primā vice, n. 95. Vide *Occasio.*

Confessio.

Eius duplex integritas, d. 38. n. 2. Formalis per se sufficit, n. 3. Ob magnā concurrsum non licet confessionem dimidiare, à n. 7. Neque ob periculum quod penitens non redeat, à n. 16. Neque quia sit notabile, abstinere à communionem, n. 27. Licet penitens sit rusticus, n. 30. verb. *Pœnitentia.* Actus Fidei, & Spei virtualiter permanens sufficit, d. 15. n. 22.

Confessarius.

Nō licet proferre verba Absolutionis sine animo absolvendi indignum, d. 20. n. 49. Licet proferre alia verba, n. 52. Etiam metus causā, n. 60. 61. Confessario roganti de consuetudine, tenetur penitens respondere, d. 37. à n. 16. Etiam si sit vir doctus, n. 35. Confessarius non tenetur, etiam bene dispositum, statim absolvere, n. 30. Debet nosse dispositionem penitentis, n. 38. Potest differre absolutionem consuetudinario, etiam invito, d. 39. n. 10. Quando debet credere penitenti, n. 30. Si deest emendationis Spes, debet differre, vel negare, n. 50. Si habeat firmum propositum, notū confessario, posse absolvi, non damnatur, n. 51. Damnatur, quod in omni casu teneatur credere penitenti, n. 59. Non debet absolvere concubinarium impotentem tollere occasionem externam, nisi noverit firmum propositum non peccandi, & removendi periculum, d. 40. n. 123. Peccat mortaliter absolvens ignarum Trinitatis, & Incarnationis, d. 41. n. 29.

Confirmatio.

Eius materia est Chrisma ex Balsamo, & Oleo, d. 2. n. 45.

Consuetudo.

Dat iurisdictionem, d. 2. n. 161. Est certa

consuetudo absolvendi etiam cum iurisdictione probabili, n. 165. Et circa matrimonium validum ex opinione probabili, n. 540. Consuetudo peccandi, d. 37. à n. 1. Per se non datur obligatio eam latendi, n. 9. Potest dari per accidens, n. 10. Differt ab occasione peccandi, d. 39. n. 1. Habenti consuetudinem peccandi potest absolutio differri, eo consentiente, n. 2. Si constat de defectu propositi, debet negari, n. 3. Afferens propositum, potest absolvi, n. 4. Etiam eo invito, potest differri absolutio, à n. 10. Etiam si dilatio sit solum utilis, à n. 26.

Contractus.

Contractus triuni contractuum licitus est, d. 25. n. 66. Vide *Mohatra.*

Contritio.

Perfecta non requiritur ad Sacramentum Pœnitentiæ, d. 2. n. 61. In articulo mortis requiritur, d. 2. n. 65.

Copula.

Coniugalis ob quos fines sit licita, d. 7. n. 43. Non est illicita propter voluptatem vt finem subordinatum, n. 53. Propter solam voluptatem illicita est, n. 56. Ex licitā non sequuntur effectus inordinati, qui ex illicitā, d. 29. n. 87. & 107. Copula mulieris cum coniugato, etiam consentiente vxore, est adulterium, d. 30. n. 2. Sicut copula cum vxorata, consentiente viro, n. 7.

D.*Defensio.*

Defensio honoris occidendo iniustum calumniatorem, est illicita, d. 21. n. 10. Ius defensionis privatæ contra ius Reipublicæ implicat, n. 22. Invasor vitæ licitè occiditur, à n. 33. Defendere armis honorem contra iniuste aggredientem factis, licet, n. 40. Et si non desistat, occidere, n. 43. Repetere eum qui alapam infixit, non licet, n. 66. Alapam impedire, licet, n. 69. Defendere se à fure conante vel vnum aureum per vim rapere, & si persistat, occidere, licet, n. 82. Ob quem valorem vt licet defensione occisiva? n. 88. Non licet ita defendere bona, ad quæ ius inchoatum habemus, n. 96.

*Deus.**Deus.*

Posse dispensare in præceptis secundæ tabulæ, non damnatur, d. 29. n. 135. Nisi dicatur, quod ea nō sunt de iure nature, n. 142. quomodo Aeternus det omnibus sufficientia ad salutem æternam, d. 16. n. 15.

Dispensatio.

Non recipitur vt valida, si non explicetur contanguitas in gradu duplicato, d. 2. n. 624.

Dolor.

Opiniones circa dolorem requisitum ad Sacramentum Pœnitentiæ, d. 2. à n. 60. Vide *Pœnitentia.* Nova confessio sine novo dolore scienter, est illicita, n. 75.

E.*Ecclesia, vide Pontifex.*

Non potest errare in declaratione liciti, & illiciti, d. 2. n. 188. Potest suo præcepto constituere aliquam actionem esse Simoniam, d. 27. n. 9. Potest prohibere donationem gratuitam ei qui beneficium contulit, n. 79. Tunc ea donatio esset Simonia, n. 74. De facto prohibet aliquas donationes, n. 80. Alias approbat, n. 86. Præcipiens actum externum, indirectè præcipit internum, d. 34. n. 7. Potest directè præcipere actum mixtum, n. 10. & purè internum, à n. 34. Potest præcipere alia, præter ea quæ iure Divino, vel naturali præcepta sunt, d. 32. n. 21. Potest decernere pro valore matrimonij, in dubio, d. 2. à n. 603.

Electio.

Ad beneficia debet eligi dignior, d. 28. n. 33. Vide *Beneficium.*

Eleemosyna.

Dives sub mortali tenetur succurrere extremè indigenti, saltem ex superfluis statui, d. 9. n. 9. Aliquando teneri, certum est, n. 11. Et habere superflua statui, ex quibus teneatur eleemosynam largiri, n. 16.

Episcopus.

An possit conferre Beneficium pingue cum onere renunciandi minus pingue, vt conferatur alteri? d. 27. n. 112. Si sint incompatibilia, certò potest, n. 114. Etiam si sint compatibilia, à n. 122. Potest exercere potestatem in scriptum in multis casibus,

n. 172. Tenetur eligere digniorem ad Beneficia Parochialia, d. 28. n. 33. Consecratio Episcopi, ab vno Episcopo facta ex dispensatione Pontificis, est certò valida, d. 2. n. 501. Quæ sit materiā consecrationis Episcopalis? n. 503. Potest dispensare in impedimento dirimente, in casu necessitatis, tum in matrimonio contracto, tum in contractando, n. 634. Potest dare Beneficium pingue sub onere renunciandi minus pingue, d. 27. à n. 122.

Error.

Error communis quando confert iurisdictionem, d. 2. à n. 169. Vide *Iurisdictione.*

Eucharistia.

Eius præceptum non impletur per indignam susceptionem, d. 34. n. 54. Frequens Eucharistiæ susceptio quomodo sit signum prædestinationis? d. 35. a. n. 1. Opiniones, quibus non licet vti, circa materiam, & formam Eucharistiæ, d. 2. n. 46. 47.

Examen.

Examen idoneitatis Regularis quoad scientiam, & quoad mores spectat ad Episcopum, d. 2. à n. 240.

Excommunicatio, vide Pœnitentia.

Excommunicatus scienter accedens ad Sacramentum Pœnitentiæ, peccat lethaliter, d. 2. n. 425. Invalidè absoluitur, n. 426. Quid si invincibiliter ignoret? n. 427. In casu vrgentissimæ necessitatis licitè absoluitur, n. 436. vel si per ipsum non steterit, aut satisfecit, n. 446. Valide absolvit excommunicatus toleratus, n. 450. Qui inceptā Missā recordatur se esse excommunicatū, si timetur scandalum, debet prosequi, d. 2. n. 441.

Extrema Unctio.

Potest addi oleum non benedictum sæpe, dum quod additur tunc, sit in minori quantitate, d. 2. à n. 460. Declaratio Cardinalium circa hoc, n. 484. Chrisma esse materiam sufficientem, est minus tutum, 494. Ideoque, extra casum necessitatis, est illicitum, ibi. Vngendi sunt omnes sensus necessario, n. 497.

F.*Famuli.*

In evidenti iniustitiā dominorum, licet famulis vel in iudicio, vel extra illud com-

¶¶¶¶¶

pen-

pensare sibi mercedem, d. 23. n. 38. Qualis debeat esse evidentiā iniustitiæ, n. 58. Vnde dignoscenda, n. 64. Absque evidentiā iniustitiæ non licet, n. 39. Cum sola probabilitate iuris, & facti nequit famulus spoliare herum re sua, à n. 46. Nomine *Famulorum* veniunt omnes qui præstant munera accepto stipendio, n. 52. Famulus debitor heri nequit retinere pecuniam cum probabilitate salarij sibi debiti, n. 71. Si bona fide subripuit, & durat famulatus, tenetur restituere, n. 77. Etiam finito famulatu, tenetur, n. 79. Famuli Episcoporum, vel Cardinalium non sunt Simoniaci, licet spem habeant obtinendi Beneficium Ecclesiasticum; nisi hoc principaliter respiciant, d. 27. n. 109. Peccat famulus adiuvans herum ad turpem actionem, quando? d. 31. n. 2. An ex metu mortis, vel mutilationis possit? n. 4.

Fides.

Datur præceptum de interiori Fide, d. 11. n. 2. Est speciale, n. 5. & seq. Non est indirectum, n. 26. Quo tempore obliget? n. 33. Defenditur P. Suarez, n. 37. Obligat ad frequenter eliciendos actus Fidei, n. 46. Id probant SS. PP. n. 51. & rationes, n. 57. Credere ex motivo Fidei est idem ac ex autoritate Dei revelantis, n. 70. Sine memoria actuali revelationis assentiri obiecto revelato, an sit actus Fidei supernaturalis? n. 74. Fidem negare nunquam licet, d. 12. n. 1. An interrogato liceat tacere de sua Fide? n. 4. Est illicitum tale silentium, n. 12. & seq. Per accidens potest non esse illicitum, n. 15. Quid si rogetur à persona privata? n. 25. Non tenentur fideles comparere ad edictum generale, n. 33. Si interrogatio non sit in odium Fidei, an possit tacere? n. 35. Ad assensus Fidei necessaria est pia affectio supernaturalis, d. 13. n. 2. Assensus Fidei est firmiter robore rationum impellentium, n. 11. Non est evidens, n. 16. Non sufficit ad actum Fidei quod voluntas non repugnet, sed requiritur positivum imperium, n. 24. Assensus supernaturalis nequit prudenter repudiari, n. 30. Actus Fidei debet esse omnino certus, d. 14. n. 4. Nequit terminari ad obiectum probabiliter tantum contentum in revelatione univetsali, n. 13. Qui actus concurrant in incipiente credere, n. 28. Non requiritur in pueris, & rudibus evidentiā credibilitatis vi argumentorum, n. 33. Potest suppleri per Divinam

illustrationem, n. 37. & 75. Fidei assensus nequit esse cum sola probabilitate, vel formidine, n. 39. Potest stare circa obiectum certo moraliter contentum in revelatione univetsali, n. 48. Eo ipso quod DD. sentiant esse de Fide aliquod obiectum, possunt id credere Fide supernaturali, n. 61. Fides, & opinio de eodem obiecto sunt compossibiles, n. 105. Fides explicita Dei ut remuneratoris, d. 15. n. 1. Iustificatio prima adulti nequit stare sine illa, n. 12. Nec iustificatio Fidelis potest sine illa Fide explicita contingere, n. 21. Hæc Fides saltem virtualiter perseverare debet, n. 22. & 30. Non sufficit Fides contenta in charitate ut forma perfectiore, n. 41. An sit Dei ut remuneratoris naturalis, vel supernaturalis, n. 45. Vnde oriatur necessitas Fidei huius, n. 52. Non sufficit ad iustificationem Fides lata, sed requiritur stricta, d. 16. n. 8. Quod hæc requiratur ex lege Dei, non damnatur, n. 29. Cum sola Fide lata nequeunt elici actus supernaturales meritoij de congruo Fidei strictæ, n. 41. Nullum opus meritorium gloriæ esse potest, quin procedat ex dictamine Fidei supernaturalis, n. 53. Fides explicita Trinitatis, & Incarnationis necessaria ad iustificationem, d. 41. n. 3. Qui ignorat mysteria necessario necessitate mediij credenda, est incapax absolutionis, n. 12. Opinio opposita damnatur, n. 13. Non est capax absolutionis, qui culpabiliter ignorat Trinitatem, & Incarnationem, n. 14. Rusticus moribundus id ignorans, saltem subconditione, debet absolvi, n. 15. Qui inculpabiliter ea mysteria ignorat, incapax est absolutionis, n. 20. Opposita opinio damnatur, n. 21. Si sit moribundus, est capax absolutionis conditionalis, n. 25. Invalide absolvitur invincibiliter ignorans, n. 27. Etiam qui culpabiliter ignorat, & id advertit, invalidè absolvitur, n. 28. Datur præceptum de credendis explicitè mysterijs Trinitatis, & Incarnationis, n. 35. Frequenter elicere debemus actus Fidei circa hæc mysteria, d. 42. n. 5.

Finis.

Alius est ultimus, alius non ultimus, d. 7. n. 10. Alius intrinsecus, extrinsecus alius, d. 27. n. 88. Temporale, ut finis secundarius, potest respici in actione virtutis; non ut primarius, n. 99.

Fur-

Fornicatio.

De fide est esse peccatum lethale, d. 29. n. 2. Non esse intrinsecè malum, docet Camraniel, n. 6. Id falsum est, & iure damnatur, à n. 16. Etiam in infidelibus est intrinsecè mala, n. 51. Eius effectus, n. 80. Propter damnatum proles, n. 112.

Furtum.

Furari etiam in extrema necessitate, non licet, d. 23. n. 3. Licet tamen ex alienis subvenire necessitati extremæ, n. 2. & 5. An liceat subripere ex alienis? n. 8. Est practice illicitum, n. 18. Sub conditionibus speculativè probabile est, n. 21. Qui per parva furta ab vno subiecto pervenit ad quantitatem gravem, memor præcedentium, peccat mortaliter in ultimo. Oppositum est improbable, n. 82. Si sit immemor præcedentium, licet peccet venialiter, tenetur sub mortali ad restitutionem summae gravis, n. 88. Est mortale, licet quantitates parvæ auferantur à diversis, n. 102. Quæ sit quantitas gravis, n. 105. & seq. Debet determinate designari, n. 110. Quantitas simul ablata gravis est etiam gravis successive ablata, si interpolatio sit brevis, n. 113. Duplo maior requiritur, si interpolatio sit longi temporis, n. 114. Et maior, si à diversis subiectis auferatur, n. 115. In dubio standum pro domino, n. 116.

G.

Gratitudo, vide Vjura, & Simonia.

Gratuita donatio differt à compensatione gratuitâ, d. 27. n. 37. & seq.

H.

Hæresis. Hæreticus.

D. 11. n. 6. Hæreticorum probabilitas circa suos errores claudit ignorantiam vincibilem, d. 14. n. 79.

Honor.

Falsò accusatus nequit suum honorem tueri imponendo falsum crimen accusatori, vel testi iudicialiter, d. 26. n. 10. Nec id licet extraiudicialiter, n. 15. In iudicio, peccatum est contra iustitiam, n. 23. Etiam extra iudicium, est peccatum contra iustitiam, n. 39. Peccat contra iustitiam si revelet occultum crimen testis, inutile ad

suam defensionem, n. 46. Non peccat, si revelatio est necessaria ad sui defensionem, n. 48. Nisi tale delictum secreto sibi commissum sit, n. 53. 54. Aut per iniuriam cognitum, n. 55.

Horæ Canonica.

Præceptum recitandi versatur circa materiam dividuam, d. 33. n. 9. Qui non potest recitare totum, potest vero aliquam partem, tenetur, à n. 8. Sive teneatur ex iustitiâ, sive non, n. 15. Graviter ægrotans, qui non potest recitare totum officium, & dubitat an possit aliquid, ad nihil tenetur, n. 19. Non subiacet damnationi dicere, cum qui maiorem partem vnius Horæ nequit recitare, ad eam non teneri, à n. 25. Licet opposita opinio sit probabilior, n. 30. Cæcus tenetur recitare quod memoria tenet, n. 36. Qui nequit Matutinum, tenetur ad Laudes, n. 38. Qui vnicum tantum nocturnum potest, tenetur, n. 42.

I.

Ieiunium.

Præceptum ieiunij obligare, etiam absque contemptu, est certum; & oppositum est temerarium, d. 32. n. 27.

Infidelis.

Probabilitas apparens in intellectu infidelis circa mysteria Fidei, claudit ignorantiam vincibilem, d. 5. n. 6. & 10. Ideo tenetur adhibere diligentiam, n. 11. Non damnatur opinio petens evidentiā credibilitatis, ut infidelis teneatur credere, n. 28. Non peccat in eo quod mysteria Fidei solum proponantur illi ut probabilia, n. 35. Non tenetur suam sectam deserere per credulitatem solum probabilem de eius falsitate, n. 45. Nec per meram probabilitatem de veritate Fidei, n. 46. Cum sola Fide lata, nequit elicere actus supernaturales, quibus de congruo mereatur Fidem strictam, d. 16. n. 41.

Index.

Non semper debet invenire opinionem probabiliorum, d. 3. n. 2. In quaestione facti nequit sequi minus probabilem, n. 3. Nec in quaestione iuris, n. 4. Cum iudicio certo de iure vnius partis, nequit sequi probabilitatem alterius, licet prævaleat AA. multitudine, n. 10. Nequit suum iudicium alieno subijcere, si est certus de probabilitate

penfare sibi mercedem, d. 23. n. 38. Qualis debeat esse evidentiā iniustitiæ, n. 58. Vnde dignoscenda, n. 64. Absque evidentiā iniustitiæ non licet, n. 39. Cum sola probabilitate iuris, & facti nequit famulus spoliare herum re sua, à n. 46. Nomine *Famulorum* veniunt omnes qui præstant munera accepto stipendio, n. 52. Famulus debitor heri nequit retinere pecuniam cum probabilitate salarij sibi debiti, n. 71. Si bona fide subripuit, & durat famularus, tenetur restituere, n. 77. Etiam finito famulatu, tenetur, n. 79. Famuli Episcoporum, vel Cardinalium non sunt Simoniaci, licet spem habeant obtinendi Beneficium Ecclesiasticum; nisi hoc principaliter respiciant, d. 27. n. 109. Peccat famulus adiuvans herum ad turpem actionem, quando? d. 31. n. 2. An ex metu mortis, vel mutilationis possit? n. 4.

Fides.

Datur præceptum de interiori Fide, d. 11. n. 2. Est speciale, n. 5. & seq. Non est indirectum, n. 26. Quo tempore obliget? n. 23. Defenditur P. Suarez, n. 37. Obligat ad frequenter eliciendos actus Fidei, n. 46. Id probant SS. PP. n. 51. & rationes, n. 57. Credere ex motivo Fidei est idem ac ex autoritate Dei revelantis, n. 70. Sine memoria actuali revelationis assentiri obiecto revelato, an sit actus Fidei supernaturalis? n. 74. Fidem negare nunquam licet, d. 12. n. 1. An interrogato liceat tacere de sua Fide? n. 4. Est illud tale silentium, n. 12. & seq. Per accidens potest nõ esse illicitum, n. 15. Quid si rogerur à persona privata? n. 25. Non tenetur fideles comparere ad edictum generale, n. 33. Si interrogatio nõ sit in odium Fidei, an possit tacere? n. 35. Ad assensus Fidei necessaria est pia affectio supernaturalis, d. 13. n. 2. Assensus Fidei est firmior robore rationum impellentium, n. 11. Non est evidens, n. 16. Non sufficit ad actum Fidei quod voluntas non repugnet, sed requiritur positivum imperium, n. 24. Assensus supernaturalis nequit prudenter repudiari, n. 30. Actus Fidei debet esse omnino certus, d. 14. n. 4. Nequit terminari ad obiectum probabiliter tantum contentum in revelatione vniuersali, n. 13. Qui actus concurrant in incipiente credere, n. 28. Non requiritur in pueris, & rudibus evidentiā credibilitatis vi argumentorum, n. 33. Potest suppleri per Divinam

illustrationem, n. 37. & 75. Fidei assensus nequit esse cum tota probabilitate, vel formidine, n. 39. Potest stare circa obiectum certo moraliter contentum in revelatione vniuersali, n. 48. Eo ipso quod DD. censent esse de Fide aliquod obiectum, possunt id credere Fide supernaturali, n. 61. Fides, & opinio de eodem obiecto sunt compossibiles, n. 105. Fides explicita Dei vt remuneratoris, d. 15. n. 1. Iustificatio prima adulti nequit stare sine illa, n. 12. Nec iustificatio Fidelis potest sine illa Fide explicita contingere, n. 21. Hæc Fides saltem virtualiter perseverare debet, n. 22. & 30. Non sufficit Fides contenta in charitate vt forma perfectiore, n. 41. An sit Dei vt remuneratoris naturalis, vel supernaturalis, n. 45. Vnde oriatur necessitas Fidei huius, n. 52. Non sufficit ad iustificationem Fides lata, sed requiritur stricta, d. 16. n. 8. Quod hæc requiratur ex lege Dei, non damnatur, n. 29. Cum sola Fide lata nequeunt elici actus supernaturales meritorij de congruo Fidei strictæ, n. 41. Nullum opus meritorium gloriæ esse potest, quin procedat ex dictamine Fidei supernaturalis, n. 53. Fides explicita Trinitatis, & Incarnationis necessaria ad iustificationem, d. 41. n. 3. Qui ignorat mysteria necessario necessitate mediij credenda, est incapax absolutionis, n. 12. Opinio opposita damnatur, n. 13. Non est capax absolutionis, qui culpabiliter ignorat Trinitatem, & Incarnationem, n. 14. Rusticus moribundus id ignorans, saltem subconditione, debet absolvi, n. 15. Qui inculpabiliter ea mysteria ignorat, incapax est absolutionis, n. 20. Opposita opinio damnatur, n. 21. Si sit moribundus, est capax absolutionis conditionalis, n. 25. Invalide absoluitur invincibiliter ignorans, n. 27. Etiam qui culpabiliter ignorat, & id advertit, invalide absoluitur, n. 28. Datur præceptum de credendis explicitè mysterijs Trinitatis, & Incarnationis, n. 35. Frequenter elicere debemus actus Fidei circa hæc mysteria, d. 42. n. 5.

Finis.

Alius est vltimus, alius non vltimus, d. 7. n. 10. Alius intrinsecus, extrinsecus alius, d. 27. n. 88. Temporale, vt finis secundarius, potest respici in actione virtutis; non vt primarius, n. 99.

Eur-

Fornicatio.

De fide est esse peccatum lethale, d. 29. n. 2. Non esse intrinsecè malum, docet Camrael, n. 6. Id falsum est, & iure damnatur, à n. 16. Etiam in infidelibus est intrinsecè malum, n. 51. Eius effectus, n. 80. Propter damnum prolis, n. 112.

Furtum.

Furari etiam in extrema necessitate, non licet, d. 23. n. 3. Licet tamen ex alienis subvenire necessitati extremæ, n. 2. & 5. An liceat subripere ex alienis? n. 8. Est practicè illicitum, n. 18. Sub conditionibus specularivè probabile est, n. 21. Qui per parva furta ab vno subiecto pervenit ad quantitatem gravem, memor præcedentium, peccat mortaliter in vltimo. Oppositum est improbable, n. 82. Si sit immemor præcedentium, licet peccet venialiter, tenetur sub mortali ad restitutionem summæ gravis, n. 88. Est mortale, licet quantitates parvæ auferantur à diversis, n. 102. Quæ sit quantitas gravis, n. 105. & seq. Debet determinate designari, n. 110. Quantitas simul ablata gravis est etiam gravis successivè ablata, si interpolatio sit brevis, n. 113. Duplo maior requiritur, si interpolatio sit longi temporis, n. 114. Et maior, si à diversis subiectis auferatur, n. 115. In dubio standum pro domino, n. 116.

G.*Gratitudo, vide Vvara, & Simonia.*

Gratuita donatio differt à compensatione gratuitâ, d. 27. n. 37. & seq.

H.*Hæresis. Hæreticus.*

D. 11. n. 6. Hæreticorum probabilitas circa suos errores claudit ignorantiam vincibilem, d. 14. n. 79.

Honor.

Falsò accusatus nequit suum honorem tueri imponendo falsum crimen accusatori, vel testi iudicialiter, d. 26. n. 10. Nec id licet extraiudicialiter, n. 15. In iudicio, peccatum est contra iustitiam, n. 23. Etiam extra iudicium, est peccatum contra iustitiam, n. 39. Peccat contra iustitiam si revelet occultum crimen testis, inutile ad

suam defensionem, n. 46. Non peccat, si revelatio est necessaria ad sui defensionem, n. 48. Nisi tale delictum secretò sibi commissum sit, n. 53-54. Aut per iniuriam cognitum, n. 55.

Horæ Canonicae.

Præceptum recitandi versatur circa materiam dividuam, d. 33. n. 9. Qui non potest recitare totum, potest vero aliquam partem, tenetur, à n. 8. Sive teneatur ex iustitiâ, sive non, n. 15. Graviter ægrotans, qui non potest recitare totum officium, & dubitat an possit aliquid, ad nihil tenetur, n. 19. Non subiacet damnationi dicere, cum qui maiorem partem vnius Horæ nequit recitare, ad eam non teneri, à n. 25. Licet opposita opinio sit probabilior, n. 30. Cæcus tenetur recitare quod memoria tenet, n. 36. Qui nequit Matutinum, tenetur ad Laudes, n. 38. Qui vnicum tantum nocturnum potest, tenetur, n. 42.

I.*Ieiunium.*

Præceptum ieiunij obligare, etiam absque contemptu, est certum; & oppositum est temerarium, d. 32. n. 27.

Infidelis.

Probabilitas apprens in intellectu infidelis circa mysteria Fidei, claudit ignorantiam vincibilem, d. 5. n. 6. & 10. Ideo tenetur adhibere diligentiam, n. 11. Non damnatur opinio petens evidentiā credibilitatis, vt infidelis teneatur credere, n. 28. Non peccat in eo quod mysteria Fidei solum proponantur illi vt probabilia, n. 35. Non tenetur suam sectam deserere per credulitatem solum probabilem de eius falsitate, n. 45. Nec per meram probabilitatem de veritate Fidei, n. 46. Cum sola Fide lata, nequit elicere actus supernaturales, quibus de congruo mereatur Fidem strictam, d. 16. n. 41.

Index.

Non semper debet invenire opinionem probabiliorum, d. 3. n. 2. In quaestione facti nequit sequi minus probabilem, n. 3. Nec in quaestione iuris, n. 4. Cum iudicio certo de iure vnius partis, nequit sequi probabilitatem alterius, licet prævaleat AA. multitudine, n. 10. Nequit suum iudicium alieno subijcere, si est certus de probabilitate suæ.

suæ opinionis, n. 18. Potest, si solum habet probabilitatem, n. 19. Si certus est, nequit obedire superiori iubenti ut iudicet secundum oppositam opinionem, n. 21. Si solum habet probabilitatem de sua, & superior iubens iudicet suam probabiliorem, tenetur obedire, n. 23. Quid si superior suam iudicet minus probabilem? n. 24. In causis criminalibus debet sequi probabiliorem, n. 27. Iudicans pro possidente, sequitur probabiliorem, n. 33. Debet iudicare secundum opinionem certam, vel probabiliorem, circa valorem Sacramenti, n. 43. Etiam in sententijs interlocutorijs debet sequi probabiliorem, n. 62. Si certum est Iudicem Ecclesiasticum sequi minus probabilem, infert violentiam, de qua rectè iudicant Regij, n. 48. Si non sit certum, nequit censeri inferre violentiam, n. 49. Si probabile est, licet minus, causam esse spiritualem, nõ infert violentiam cognoscendo de illa, n. 53. Iudex potest tortura adigere reum ad fatendum crimen, licet reus non teneatur sub culpa id fateri, d. 19. n. 85.

Iuramentum.

Iuramentum assertorium falsum, et si in re levissima, est lethale, d. 17. n. 1. Promissorium quid sit, n. 7. 8. Quomodo cõtra illud peccatur, n. 11. Si est sine intentione implendi, etiam in re levi, est mortale, n. 12. In ipsa impletione potest dari parvitas materiæ, & peccatum veniale, n. 19. Iuramentum verè non est, cum de est intentio iurandi, d. 18. n. 2. Non damnatur opinio dicens, esse veniale iurare verum sine intentione iurandi, n. 7. 8. est vera, n. 12. Qui refert iuramentum alterius, nec venialiter peccat, n. 27. Qui iurat nihil affirmando, nec negando, peccat, n. 30. Consuetudo peierandi etiam sine advertentia, debet explicari in confessione, d. 37. n. 12. & 13.

Iurisdicctio.

Certò falsum est poenitentem posse absolvi cum iurisdictione merè probabili, d. 2 n. 137. Error communis cum titulo putativo à legitimo Superiore collato, certò dat iurisdictionem, n. 149. Etiam pro foro interno, n. 150. Probabiliter dat, si desit titulus, vel nõ sit à legitimo Superiore, n. 151. Opinio verè probabilis est error communis, n. 154. Data opinione verè probabili, & eo titulo, Ecclesia certò confert iurisdic-

tionem, n. 155. Secus, si de probabilitate dubitetur, n. 156. Si non detur titulus, probabile est, non conferre, n. 157. Certum est, conferre, quoties datur opinio verè probabilis circa iurisdictionem, n. 161.

L.

Lex.

Leges Ecclesiasticæ aliæ præceptivæ, aliæ directivæ, d. 32. n. 5. Non omnes obligant sub culpâ, n. 6. Lex humana potest obligare sub culpa, etiam absque contemptu transgredientem, n. 18. Aliæ directivæ, aliæ coactivæ, d. 34. 19. Aliquando vis directiva separatur à coactivâ, n. 30. Legem humanam solum ferri circa actus externos, ut conformius naturæ humanæ, probabiliter dicitur, n. 34. Impugnatur tamen, à n. 35.

Luxuria.

Contra naturam est intrinsecè mala, d. 29. n. 16. 65. 86. In materia luxuriæ magis fugiendæ occasiones externæ, d. 40. n. 58.

M.

Malum.

Malum temporale alterius potest desiderari propter bonum spirituale illius, vel alterius, d. 10. n. 7. Et propter ingens bonum temporale Republicæ, n. 8. Et ad vitandum magnum nocumentum illius, vel alterius, n. 9. Propter commoda temporalia non licet directè desiderare, aut gaudere de morte proximi, n. 20. Nec gaudere de morte Patris ob hæreditatem, n. 23.

Martyr.

Verus Martyr esset, qui mortem subiret pro cultu, & festo Conceptionis B. V. d. 21. n. 85.

Matrimonium.

Eius materia, & forma sunt verba, seu signa consensus utriusque, d. 20. n. 76. Est contractus, & Sacramentum, n. 77. Simulare matrimonium ut Sacramentum est peccatum mortale, nec excusatur per metum gravem, n. 78. Simulans consentum in contractum matrimonij, non attentâ ratione Sacramenti, non peccat contra Sacramentum, n. 79. Non licet contrahitur cum

cum probabilitate facti de impedimento dirimente ex iure Ecclesiastico, & nullâ probabilitate de carentiâ impedimenti, d. 2 n. 522. Nec cum solâ probabilitate de carentiâ impedimenti, n. 524. Nec cum dubio, n. 525. In iuris probabilitate, eius valor est certus, n. 529. Ex Ecclesiæ consuetudine, n. 542. Ex declaratione Urbani VIII. n. 550. Causa matrimonij est favorabilis, n. 556. Si contractus est validum, etiam fuit in fieri, n. 574. Impedimentum non dirimens contractum, nec dirimit contrahendum, n. 578. Licet sit iuris naturalis, aut Divini, certus est valor in dubio positivo ex opinionum probabilitate, n. 611. Matrimonium invalidum potest revalidari sine Parocho, & testibus, n. 665. Non potest revalidari, nisi alter coniux reddatur conscius de nullitate, n. 673. Nisi in virginti necessitate, n. 677.

Mendacium.

Leve est materia gravis respectu iuramenti, d. 17. n. 3. Verba ob urbanitatem dicta non sunt mendacia, d. 19. n. 76.

Meritum.

Nullum opus meritorium vitæ æternæ fieri potest, nisi procedat ex dictamine Fidei supernaturalis, d. 16. n. 53. Infidelis nequit mereri de congruo pervenire ad Fidem, n. 19.

Metus gravis.

Solus metus reverentialis non dirimit matrimonium, d. 2. n. 543. Non est causa simulandi Sacramentum, d. 20. à n. 1. Quid circa simulationem matrimonij? à n. 78. Et circa confessionem externam Fidei, d. 12. n. 4.

Missa.

Qui celebrat propter stipendium principaliter, Simoniacus est, d. 27. n. 102. Præceptum servandi festa obligat sub culpa, d. 32. n. 9. Negare gravem obligationem audiendi Missam diebus festis, est erroneum, n. 29. Licet implere duas obligationes, audiendo simul duas Missas, n. 36. Non vero impletur præceptum per duas partes duarum Missarum simul auditas, ibi, & n. 41. Aut successivè, n. 44. Sed hoc non damnatur expressè, n. 51. Neque virtualiter, n. 53. Videtur tenuiter probabile, n. 55. Tamen est practicè probabile, n. 61. Licet Missa audiatur ex motivo alterius virtutis, satis sit

præcepto, d. 11. n. 67. Decretum de stipendio duplici non accipiendi prodijt immediatè ab Urbano VIII. d. 1. n. 85.

Mohatra.

Est contractus illicitus, d. 24. n. 4.

Mutuum.

Mutuarius dubius de solutione tenetur solvere, d. 23. n. 69. 70. Lucrum ex mutuo usura est, d. 25. n. 10. Omnino illicitum, ex n. 14. Etiam si exigatur titulo gratitudinis, n. 51. Accipere duodecim pro centum quando liceat, n. 67. non semper, n. 68. nec licet anticipatè accipere duodecim, n. 77.

N.

Necessitas.

Gravissima auget probabilitatem, d. 4. à n. 50. Quæ sit gravis, n. 58. Quotuplex sit necessitas, d. 9. n. 4. Vide *Elemosyna.*

O.

Occasio.

Differt à consuetudine, d. 39. n. 1. quæstiones circa occasionem, d. 40. à n. 1. Occasio proxima constituitur per circumstantiam extrinsecam, & proximum periculum peccandi, n. 8. Cum periculo probabili peccandi datur occasio proxima, à n. 28. & 47. Qui est in occasione proximâ voluntariâ, tenetur eam deferere, n. 54. Regulæ ad eam fugiendam, n. 57. Occasio externa quando fugienda non est, quia nõ est proxima, n. 61. Regulæ per vitando periculo formali peccandi, à n. 62. Aliquando non sufficit vitare periculum, sed deferenda est occasio externa, n. 69. Nequit absolvi concubinarius antequam tollat occasionem voluntariam, à n. 75. Nunquam potest absolvi, qui habet occasionem proximam voluntariam, antequam eam expellat, à n. 76. Est in statu peccati mortalis, n. 79. Nec primâ vice est absolvendus ante quam expellat occasionem, n. 95. Opposita opinio subiacet damnationi, à n. 106. Occasio proxima, solum quoad circumstantiam extrinsecam potest esse necessaria, n. 116. Tunc tenetur advertendum periculum formale per actus proprios, n. 117. 120. An sit causa aliqua non deferendi occasionem proximam? à n. 126. Solâ impossibilitas physica,

ca, vel moralis est sufficiens causa, à n. 132. Cum impossibilitas moralis datur fugiendi occasionem externam, & periculum vitari non potest, vincenda est impossibilitas, n. 145. Quæ opiniones circa hoc damnantur, à n. 151. Non licet directè quærere occasionem peccandi, etiam pro bono proprio, vel proximi, n. 158.

Opinio, vide Propositio. Sacramentum. Index.

Opinio tutior circa valorem Sacramenti sequenda, d. 2. à n. 1. Opinionem minus probabilem non potest Iudex sequi, d. 3. à n. 3.

Ordo.

Ad eius valorem requiritur tactus physicus materiae, d. 2. n. 507. Variæ opiniones circa ordinem, n. 508. Quælibet donatio, intuitu ordinis suscipiendi, prohibita est, d. 27. n. 81.

P.

Peccatum.

Duplex malitia in peccato, Philosophica, & Theologica, d. 29. n. 3. Peccas mortaliter semper opponitur charitati in Deum subiectivè, non semper obiectivè, d. 32. n. 25. Peccatorum venialium confessio exigit dolorem explicitum, d. 2. n. 78. 79.

Pecunia.

Pecunia præfens non plus valet, quam futura, d. 25. à n. 1. Eo titulo nequit aliquid exigi vitra sortem, n. 14.

Penitentia.

Sacramentum Pœnitentiæ validum, & informe, defectu attritionis extensivæ, non subiacet damnationi, d. 2. n. 50. Nec defectu doloris efficacis, ex ignorantia invincibili, n. 54. De alijs, distinguendum, à n. 55. Non requirere contritionem perfectam, est certum, n. 61. Nova confessio sine novo dolore, advertenter, non licet, n. 75. 76. Nec cõfiteri venialia cum solo dolore implicito, n. 78. 79. Licet tamen cum proposito virtuali, n. 80. Non damnatur confessio plurius venialium cum dolore solum alicuius, n. 82. 83. Dolor potest præcedere confessionem, n. 86. Debet ad eam referri, n. 87. Est certo valida, etsi dolor vno, vel duobus diebus præcedat, à n. 88. Secus, si distaret per mensem, n. 93. Eius integritas, n. 94. Circumstantiæ aggravantes non pertinent

ad valorem Sacramenti, n. 96. Opinio negans obligationem illas conlitendi, non damnatur, n. 105. Nec quæ negat obligationem conlitendi peccata dubia, si est verè probabilis, n. 120. Certo sufficit confiteri speciem venialium, non designato numero, n. 127. Certa est iurisdicctio circa venialia in quolibet Sacerdote, n. 386. Nec aufertur per decretum de communione, n. 417. Valide absolvitur cum iurisdicctione probabilis circa mortalia, qui simul se accutat de venialibus, n. 415. Confessio excommunicati bona fide, vel ignorantia facta an sit valida? à n. 428. Potest recipere Sacramentum Pœnitentiæ in casu vrgentissimæ necessitatis, n. 426. Et extra illum, secluso scandalo, si per ipsum nõ stet, quominus absolvatur, n. 445. Valide & licitè accipitur absolutio ab excomunicato tolerato, n. 450. Confessiones advertenter ad decretum hoc factæ, iuxta opinionem minus tutam, sunt invalidæ, n. 455. Validæ sunt factæ bona fide, n. 456.

Periculum.

Differt periculum proximum ab occasione proximâ, d. 40. n. 19. Quid sit, n. 10. Est triplex, n. 13. Certum, ibi. Probabile, n. 14. Leve, n. 16. Intrinsecum, & extrinsecum, & mixtum, n. 17. Formale, & materiale, n. 18. Voluntarium, & necessarium, n. 21. Periculum probabile sufficit ad occasionem proximam, à n. 28. & à n. 47. Exponere se periculo probabili peccandi mortaliter, est peccatum mortale, n. 40.

Pollutio.

Est intrinsecè mala, d. 26. à n. 16. Magis dissonat rationi, quam incestus, n. 65. Etia in infidelibus, n. 78. Eius malitia ostenditur ex vehementiâ voluptatis, n. 86. Contumeliosa naturæ, à n. 128.

Pontifex.

Non potest errare in materia morum, d. 1. à n. 2. An possit errare in materia probabili circa mores? n. 62. Potest damnare opiniones antea probabiles, n. 75. Innoc. XI. edidit immediatè Decretum demnans has propositiones, n. 87. Loquitur ex Cathedra, à n. 89. Est declaratorium simul, & prohibitorium, n. 110. Licet procederet sine naturâ deliberatione, non potest errare, à n. 105. Hoc decretum est definitio, n. 118. Est præceptivum, n. 194. Non eget promulgatione, quatenus damnat propositiones, n. 195. Pro eius suspensione nequit rationabiliter supplicari, n. 216. Quâ declarato-

ratorium est, populus peccaret graviter, si non acceptaret illud, n. 228. Non pendet ab eius acceptance, quâ prohibitorium, n. 235. Quâ poenale, si ex iustâ causâ populus non acceptaret, probabile est non peccaturum, n. 238. Quomodo peccet violator illius, n. 272. Pontifex etiam extra Concilium non potest errare in definitione articuli Fidei, n. 126. Nequit ex Cathedra docere hæresim, aut errorè, n. 129. Nequit errare in censurâ propositionum, n. 131. Pontifex damnans propositionem vt scandalosam affirmat esse certò falsam, n. 168. Pontifex potest fide supernaturali credere in hac hostia à se consecrata esse Corpus Christi, d. 14. n. 92.

Possessio.

Ob solas rationes probabiles nequit possessor spoliari re possessa, d. 23. n. 40. Sola possessio nõ facit matrimonium validum, d. 2. n. 579. Nec sufficit pro proprietate, n. 583. Possessio est ius certum prævalens cuilibet probabilitati oppositæ, d. 3. n. 33. & 23. n. 45.

Præceptum.

Diligendi Deum obligat per se ad frequens exercitium, d. 6. n. 9. Punctum eius obligationis incertum est, n. 18. Implere præcepta, quia Deo placitum est, est elicere actum charitatis, n. 22. Frequenter elicitur à fidelibus timoratis, n. 24. Ea obligatio probatur, n. 27. Elicit actum charitatis, qui implet mandatum Dei, quia est mandatû Dei, n. 43. 44. Præceptum Fidei eliciendæ, d. 11. n. 2. Et confessionis Fidei, d. 12. n. 2. Præceptum diligendi proximum nõ obligare per se ad actum internum formalem, non damnatur etiam virtualiter, d. 8. n. 4. & seq. Est mens D. Thomæ, n. 17. Est vera, n. 31. Obligatio diligendi proximum in occasione succurrèdi, est per se, n. 34. Negans obligationem diligendi proximum actu interno, damnatur, n. 41. Quinque præcepta Ecclesia obligare sub culpa, certum est, d. 31. n. 3. Qui labitur in mortale, non tenetur ex lege charitatis, vel iustitiæ, eligere medium iustificationis, d. 6. n. 48. Tenetur vero ex lege cavendi contingentiam suæ damnationis, n. 52.

Princeps.

Quid possit in dubio circa valorem contractus? d. 2. à n. 591. Potest decernere pro

valore, n. 593. Imperanti subditus parere tenetur, in dubio invincibili, n. 594. Et circa probabiliter licitum, n. 599. Vide *Index.*

Privilegium.

Non dat iurisdicctionem privilegium vivæ vocis oraculo concessum, d. 2. n. 315. Mendicantibus concessa revocabilia sunt, n. 335. Ex contractu lucrativo orta sunt irrevocabilia, n. 353. Etiam remuneratoria sunt ex se irrevocabilia, nisi utilitas publica aliud postulet, n. 356. Tunc non eget cõpensatione, n. 365. Quoddam privilegium concessum Augustiniani, n. 380. Extenditur improbabiliter, n. 384.

Probabilitas.

Probabilitas practica, & speculativa, d. 21. n. 54. Non valet à secunda ad primam, d. 22. n. 1. Tenuis probabilitas, d. 4. n. 2. In vrgentissimâ necessitate est licitè eligibilis, n. 50. Vide *Propositio.*

Propositio.

Scandalosa quæ sit? d. 1. n. 147. Omnis propositio scandalosa in materia morum est non probabilis, n. 158. Est certò falsa, n. 160. Propositio ex qua evidenter inferitur propositio damnata, est certo falsa, n. 165. Tenuiter probabilis non est materialiter minus probabilis, d. 4. n. 3. Neque probabiliter probabilis, n. 10. 17. Est ea, de cuius probabilitate meritò à pluribus dubitatur, n. 34. Erronea quæ sit, d. 1. n. 136. Quæ errori proxima, n. 157. Quando valeat à propositione speculativa ad practicam, d. 23. n. 27. Propositio probabilis potest amittere suam probabilitatem, d. 1. n. 71. Etiam intrinsecam, n. 72. & n. 79. Propositio anti-quata, d. 1. n. 264.

R.

Regulares.

Privilegium concessum Augustiniani ad dispensandum in impedimento occulto, in 1. & 2. gradu, d. 2. n. 380. Improbabiliter extenditur, n. 384. vide *Approbatio.* Prælatu regularis potest precipere actum internum contentum in Regula, d. 34. n. 33. & 43. Regulares, vi Bullæ, posse absolvi à reservatis, plures docuere, d. 2. n. 178. Est improbabile, à n. 188. In Religionum appro-

batione non posse errare Pontificem, certum est, d. 1. n. 16. Regularium privilegia sunt revocabilia de plenitudine potestatis, d. 2. n. 342.

Restitutio, vide Furtum, & Famuli.

Confulens damnum alteri illatum, tenetur ad restitutionem, d. 23. n. 120. Aliquando non tenetur, n. 124. Quotupliciter potest movere, n. 125. Non tenetur, qui revocat consilium simplex, n. 133. Si ostendit artificium inferendi damnum, licet revocet consilium, tenetur, n. 135. Tenetur etiam, si proposuit motivum virgens, n. 137. Qui consultus ab imperito respondit, non teneri ad restitutionem: tenetur, nisi suum revocet consilium, n. 141. Secus, si revocet, n. 143. Qui magni ponderis intercessione sententiam obtinuit in praeiudicium alterius, tenetur restituere, n. 146. Secus, si intercessionem revocet, vel declaret, n. 147. Qui inducit ad minus damnus, cum alter determinatus est inferre maius, licet operatur, n. 148. Nisi omnino possit impedire damnificationem, n. 151. Homini determinato inferre maius damnus vni, non licet suadere ut minus damnus inferat alteri, n. 162. Nisi hic teneatur se huic subijcere pro alio, n. 164.

Restrictio mentalis.

Eius usus olim visus probabilis, d. 19. n. 1. Iam non licet, n. 12. Etiam sine iuramento, n. 13. Plures casus, in quibus videtur necessaria, n. 14. Non damnatur amphibologia ex significatione vocum orta, n. 32. 35. Aut ex circumstantiis, n. 36. Aut in sensu metaphorico, n. 46. Aut cum responderetur ad mentem interrogantis, n. 48. Aut per circumlocutionem, n. 53. Vt vocibus materialiter sumptis, non approbatur, n. 52. Nil aliud damnatur, praeter restrictionem mentalem, n. 88. & seq. Quo pacto potest respondere confessarius rogatus de peccato in confessione audito, n. 65. Aut Secretarius Inquisitionis, n. 70. Et alij, qui debent occultare veritatem, n. 67. & seq.

Reus.

Potest excusari a periurio, ne gabellam evidenter iniustam cogatur solvere, d. 19. n. 77. Reus criminis capitalis femiplene probati non tenetur fateri, n. 81. vide Honor.

S.

Sacerdos.

Quilibet habet iurisdictionem ad venialia, d. 2. n. 409. Licet prohibeatur simplex Sacerdos absolvere a venialibus, n. 417. Non tamen auferitur illi iurisdictione, n. 418.

Sacramentum.

Simulare administrationem Sacramentorum, ob metum virgentem, non licet, d. 20. n. 14. vide *Simulatio*. Quo sensu sequenda sit opinio tutior circa valorem Sacramenti? d. 2. n. 1. Quae sit tutior? n. 7. Exponens frustrationi Sacramentum (extra casum necessitatis) damnatur, n. 14. Vt opinione minus tuta de valore, est contra reverentiam Sacramenti, n. 23. Recipiens Sacramentum, cum opinione minus probabili, relicta tutiore, graviter peccat, n. 28. Sacramentum validum, & informe, vide *Penitentia*.

Simonia.

Quid sit? d. 27. n. 3. Quotuplex, n. 6. Datur Simonia iuris humani, n. 8. Simonia est permutare Beneficium sine auctoritate Praelati, n. 12. Dare temporale ut motivum pro spirituali, vel e contra, est Simonia, n. 14. In Simonia non datur paritas materiae, n. 21. Promittens se gratum fore, si non intendat dare temporale pro spirituali, Simoniacum non est, n. 65. Secus si intendat, n. 66. Est Simonia conventionalis, n. 67. Pactum dandi temporale pro spirituali, in compensationem gratuitam, est Simonia, n. 43. Donatio gratuita facta collatori Beneficij, si sit prohibita ab Ecclesia, est Simonia, n. 74. Beneficium potest dari, & accipi propter finem intrinsecum sustentationis temporalis, n. 90. In actione virtutis respicere rem temporalem ut finem primum, Simonia est, n. 99. Dare beneficium propter rem temporalem, ut finem secundarium, si id movet ad collationem, est Simonia: secus, si non movet, n. 99. & 105.

Simulatio.

Est duplex, d. 20. n. 2. Simulatio formalis est mendacium, n. 3. Secus, materialis, n. 4. In administratione Sacramenti utraque damnatur, n. 14. Et dare hostiam non consecratam pro consecrata, n. 26. Et proferre verba consecrationis sine animo con-

consecrandi, n. 37. Quid si proferantur alia verba? n. 42. Non licet proferre verba absolutionis sine intentione absolvendi, n. 49. In-receptione Sacramenti simulatio virtualiter reprobatur, n. 65. Damnatur, poenitens simulans confessionem, ut confessarium sollicitet, n. 68. Qui accedit ad tractandum negotium, cum intentione decipiendi adstantes, mendacij reus est, n. 71. Absque ea intentione, non peccat, n. 73. Simulare Sanctitatem quando sit peccatum mortale, d. 18. n. 19.

T.

S. Thomas.

Explicatur, d. 8. n. 17. Defenditur, d. 10.

n. 5. & 15. Eius mens de potestate legis humanae circa actus internos, d. 34. n. 21.

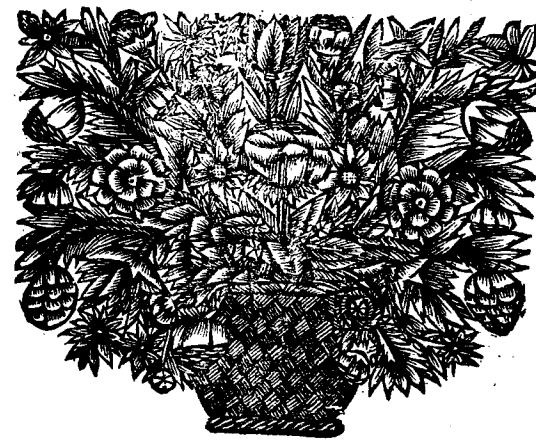
P. Thomas Sanchez.

Defenditur, d. 18. n. 9. & d. 23. n. 83.

V.

Vsura.

Eam esse illicitam, de Fide est, d. 25. n. 9. Est lucrum ex contractu mutui, n. 10. Si mutuo addatur alius contractus, non est vsura, n. 11. Exigere aliquid ultra fortem ratione pecuniae praesentis, vsura est, n. 14. Etiam si sit titulo gratitudinis, n. 51. Obligare mutuatarium, ut merces mutuantis emat, vsura est, n. 59.

Avcs te moror. Authorem huius operis nosti P. Ioannem de Cardenas, Hispanensem, natalibus illustrem, virtutibus clarissimū, omni doctrinæ luce conspicuum. Qui Societati Iesu à puero adscriptus in eà ad omnem virtutem conformatus est, quarum per diuturnum vitæ spatium nobilia dedit exempla. Eloquentia, Philosophiâ, Theologiâque apprimè excultus, ingenio assiduâque lectione in virum evasit sane Doctum, Sapientemque. Prudentiam, imperandi Artem, ostendit tum Marcenensi Collegio, tum

Hispalensi, deinde in Domo Probationis Rector, in Professorum Domo Præpositus, & demum Bæthicæ Provincialis. Eum ad suorum filiorum institutionem expetivit Exc. D. D. Rodericus Poncius de Leon Dux de Arcos, qui per multos annos P. Ioannis de Cardenas consilij ad difficiliora negotia tractanda vitus est. Eum deinceps, & suum Theologum nuncupavit, & sibi à confessionibus esse voluit incomparabilis Prætul D. D. Ambrosius Ignatius Spinola, & Guzman, cuius eximia perfectio multum tanti Magistri, Ductorisque Sapientiæ debuit. Et qui secesum, & litteras semper amaverat, postremis hæc annis se totum illis tradidit; quin tamen confessionibus, minuterijque Societatis, quibus animarum salutem procurat, se subtraheret. Intima illi cum Deo conversatio, cum B. Virgine dulcis, ac frequens allocutio, cum S. P. N. Ignatio fervens, ac plane filialis devotio.

Longum esset per omnia decurrere. Id noveris, Vitæ integritate, Modestia, Candore, Humilitate, Ingenij Acumine, Sensuum Profunditate, Rationum pondere, Eruditionis copiâ inter Magnos, ac præcellentes viros merito recentendum. Obijt prope septuagenarius die 6. Iunij ann. 1684. Plura sunt eius Ingenij monumenta.

1. Geminum Sydus Mariani Diadematis, sive duplex disputatio de infinitâ Dignitate Matris Dei, & eius gratia simpliciter infinita. Lugduni ann. 1673.

2. Crisis Theologica, in qua plures Morales quæstiones enodantur. Opus doctissimum, & vtilissimum. Tribus tomis, duo primi editi sunt Lugduni anno 1670. tertius Hispali ann. 1680.

3. Crisis Theologica in qua propositiones damnatæ à SS. D. N. Innocentio XI. explicantur. Ibidem ann. 1687.

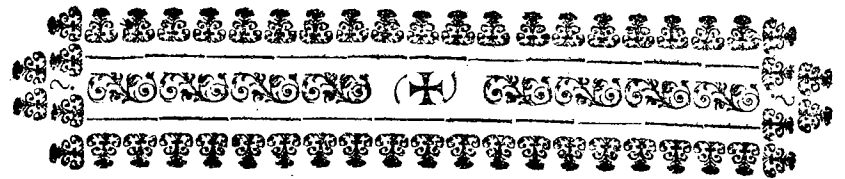
4. Hispanò Idiomate edidit Vitam V. V. Damianæ de las Llagas. Hispali an. 1675.

5. Vitam D. Michaëlis Mañara Hispalensis Nobilis, Virtutis fama notissimi. Ibidem ann. 1682.

6. Septem Meditationes de Christo Crucifixo. Ibidem ann. 1678.

7. B. Ignatij de Loyola Novennales preces, & Coronam Hispanicæ. *La Novena.* Ibidem 1679.

8. Possemus etiam numerare quam plurima Edicta, Eloquentia Sacra, pietate, ac gravitate plenissima, quibus Oves suas Illustriss. D. Ambrosius Ignatius Spinola, & Guzman, Hispalensis Archiepiscopus, pro temporum varietate exhortatus est: quæ nostri Authoris opera, & labore confecta sunt; sicut & plura alia minutiora pietati alendæ aptissima. Necnon Morales Resolutiones, ex quibus iustum confici Volumen posset, doctrinæ varietate, casuum difficultate, & sapienti enodatione gratissimas futuras; quas Authoris obitu amisimus. Vale.

DECRETUM

SS. D. N. INNOCENTII XI.

FERIA V. DIE 2. MARTII 1679.

IN GENERALI CONGREGATIONE SANCTÆ Romanæ, & Vniuersalis Inquisitionis habita in Palatio Apostolico Vaticano coram Sanctissimo D. N. D. Innocentio Divina Providentia Papa XI. ac Eminentissimis, & Reuerendissimis Dominis S. R. E. Cardinalibus in tota Republica Christiana contra hæreticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus a Sancta Sede Apostolica specialiter deputatis.

Sanctissimus D. N. Innocentius Papa XI. prædictus ouium sibi à Deo creditarum salutem sedulo incubens, & salubre opus in segregandis noxijs doctrinarū pascuis ab innoxijs à fel. record. Alexandro VII. Prædecessore suo inchoatū prosequi volens: plurimas propositiones partim ex diuersis vel libris, vel thesibus, seu scriptis excerptas, & partim nouiter adinuentas; Theologorum plurium examini, & deindè Eminentissimis, & Reuerendissimis Dominis Cardinalibus contra hæreticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus subiecit. Quibus propositionibus sedulo, & accuratè sæpius discussis, eorundem Eminentissimorum Cardinalium, & Theologorum votis per Sanctitatem suam auditis: Idem Sanctissimus D. N. re postea maturè considerata, statuit, & decreuit:

pro nunc sequentes propositiones, & unamquamque ipsarum, sicut iacent, ut minimum tamquam scandalosas, & in praxi perniciosas, esse damnandas, & prohibendas, sicuti eas damnat, & prohibet. Non intendens tamen Sanctitas sua per hoc Decretum alias propositiones in ipso non expressas, & Sanctitati suæ quomodolibet, & ex quacunque parte exhibitas, vel exhibendas vllatenus approbare.

1. Non est illicitum in Sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore, nisi id veret lex, conventio, aut periculum gravis damni incurrendi. Hinc sententia probabilis tantum vtrudum non est in collatione Baptismi, Ordinis Sacerdotalis, aut Episcopalis.

2. Probabiliter existimo, Iudicem posse iudicare iuxta opinionem etiam minus probabilem.

A

Gené-

2. 3. Generatim dum probabilitate, siue intrinseca, siue extrinseca quantumvis tenui, modò à probabilitatis finibus non exeatur, confisi aliquid agimus, semper prudenter agimus.
4. Ab infidelitate excusabitur Infidelis non credens ductus opinione minus probabili.
5. An peccet mortaliter, qui actum dilectionis Dei semel tantum in vita eliceret, condemnare non audemus.
6. Probabile est, ne singulis quidem rigorosè quinquennijs per se obligare præceptum charitatis erga Deum.
7. Tunc solum obligat, quando tenemur iustificari, & non habemus aliã viam, qua iustificari possumus.
8. Comedere, & bibere vsque ad satietatem ob solam voluptatem, non est peccatum, modò non obfit valetudini: quia licet potest appetitus naturalis suis actibus frui.
9. Opus coniugij ob solam voluptatem exercitum omni penitus caret culpa, ac defectu veniali.
10. Non tenemur proximum diligere actu interno, & formali.
11. Præcepto proximum diligendi satisfacere possumus per solos actus externos.
12. Vix in Sæcularibus inuenies, etiam in Regibus superfluum statui. Et ita vix aliquis tenetur ad elemosynã, quando tenetur tantum ex superfluo statui.
13. Si cum debita moderatione facias, potes absque peccato mortali de vita alicuius tristari, & de illius morte naturali gaudere, illam inefficaci affectu petere, & desiderare, non quidem ex displicentia personæ, sed ob aliquod temporale emolumentum.
14. Licitum est absoluto desiderio cupere mortem Patris, non quidem, vt malum Patris, sed vt bonum cupientis, quia nimirum ei obventura est pinguis hereditas.
15. Licitum est filio gaudere de parricidio Parentis à se in ebrietate perpetrato propter ingentes diuitias inde ex hereditate consecutas.
16. Fides non censetur cadere sub præceptum speciale, & secundum se.
17. Satis est, actum fidei semel in vita elicere.
18. Si à potestate publica quis interrogatur; fidem ingenuè confiteri, vt Deo, & fidei gloriosum consulo; tacere, vt peccaminosum per se non damno.
19. Voluntas non potest efficere, vt assensus fidei in se ipso sit magis firmus, quàm mereatur pondus rationum ad assensum impellentium.
20. Hinc potest quis prudenter repudiare assensum, quem habebat supernaturalem.
21. Assensus fidei supernaturalis, & utilis ad salutem stat cum notitia solùm probabili revelationis; immò cum formidine, qua quis formidet, ne non sit locutus Deus.
22. Non nisi fides vnus Dei necessaria videtur necessitate medijs; non autem explicita Remuneratoris.
23. Fides late dicta ex testimonio creaturarum, similivè motivo, ad iustificationem sufficit.
24. Vocare Deum in Testem mædacijs levis non est tanta irreuerentia, propter quam velit, aut possit damnare hominem.
25. Cum causa licitum est iurare sine animo iurandi, siue res sit levis, siue gravis.
26. Si quis, vel solus, vel coràm alijs, siue interrogatus, siue propria spontè, siue recreationis causa, siue quocumque alio fine iuret, se non fecisse aliquid, quod revera fecit, intelligendo intra se aliquid aliud, quod non fecit, vel aliam viam ab ea, in qua fecit, vel quodvis aliud additum verum, revera non mentitur, nec est periurus.
27. Causa iusta vtendi his amphi-

bolo-

bologijs est, quoties id necessarium, aut vtile est ad salutem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, itavt veritatis occultatio censeatur tunc expediens, & studiosa.

28. Qui mediante commendatione, vel munere ad Magistratum, vel Officium publicum promotus est, poterit cum restrictione mentali præstare iuramentum, quod de mandato Regis à similibus solet exigi, non habito respectu ad intentionem exigentis, quia non tenetur fateri crimen occultum.

29. Vrgens metus gravis est causa iusta Sacramentorum administrationem simulandi.

30. Fas est viro honorato occidere invasorem, qui nititur calumniam inferre, si aliter hæc ignominia vitari nequit; idem quoque dicendum, si quis impingat alapam, vel fuste percutiat, & post impactam alapam, vel ictum fustis fugiat.

31. Regulariter occidere possum furem pro conservatione vnus aurei.

32. Non solum licitum est defendere defensione occisiua, quæ actu possidemus, sed etiã ad quæ ius inchoatum habemus, & quæ nos possessuros speramus.

33. Licitum est tam heredi, quàm legatario contra iniuste impediens, ne vel hereditas adeatur, vel legata solvantur, se taliter defendere, sicut & ius habenti in Cathedrali, vel Præbendam contra eorum possessionem iniuste impediens.

34. Licet procurare abortum ante animationem foetus, ne puella deprehensa gravida occidatur, aut infametur.

35. Videtur probabile, omnem foetum, quândiù in vtero est, carere anima rationali, & tunc primùm incipere eãdem habere, cum paritur: ac consequenter dicendum erit, in nullo abortu homicidium committi.

36. Permissum est furari, non solum in extrema necessitate, sed etiam in gravi.

37. Famuli, & famulæ domesticæ possunt occultè heris suis subripere ad compensandam operam suam, quam maiorem iudicant salario, quod recipiunt.

38. Non tenetur quis sub poena peccati mortalis restituere, quod ablatum est per parva furta, quantumcumque sit magna summa totalis.

39. Qui alium mouet, aut inducit ad inferendum grave damnum tertio, non tenetur ad restitutionem istius damni illati.

40. Contractus Mohatra licitus est, etiam respectu eiusdem personæ, & cum contractu retrovenditionis præviè inito, cum intentione lucri.

41. Cum numerata pecunia pretiosior sit numerandã, & nullus sit, qui non maioris faciat pecuniam præsentem, quàm futuram, potest creditor aliquid vltra sortem à mutuuario exigere, & eo titulo ab usura excusari.

42. Usura non est, dum vltra sortem aliquid exigitur tamquam ex benevolentia, & gratitudine debitum, sed solum si exigatur tamquam ex iustitia debitum.

43. Quidni, non nisi veniale sit, detrahentis auctoritatem magnam sibi noxiam falso crimine elidere?

44. Probabile est, non peccare mortaliter, qui imponit falsum crimen alicui, vt suam iustitiam, & honorem defendat. Etsi hoc non sit probabile, vix vlla erit opinio probabilis in Theologia.

45. Dare temporale pro spirituali non est simonia, quando temporale non datur tamquam pretium, sed dumtaxat tamquam motivum conferendi, vel efficiendi spirituale: vel etiam quando temporale sit solum gratuita compensatio pro spirituali, aut è contra.

46. Et id quoque locum habet,

etiam si temporale sit principale moti-
vum dandi spirituale; immò etiã si sit
finis ipsius rei spiritualis , sic vt illud
pluris æstimetur,quã res spiritualis.

47. Cùm dixit Concilium Tridẽ-
tinum , eos alienis peccatis communi-
cantes mortalitèr peccare,qui,nisi quos
digniores, & Ecclesiæ magis vtilis , ipsi
iudicaverint, ad Ecclesias promovent;
Concilium vel primò videtur per hoc
digniores non aliud significare velle,
nisi dignitatem eligendorum , sumpto
comparativo pro positivo; vel secundò
locutione minùs propria ponit dignio-
res,vt excludat indignos, non verò dig-
nos,vel tandem loquitur tertio,quando
fit concursus.

48. Tam clarum videtur, fornicationem
secundùm se nullam involvere
malitiam,& solùm esse malam,quia in-
terdicta,vt contrarium omninò rationi
dissonum videatur.

49. Mollities iure naturæ prohi-
bita non est. Vnde si Deus eam non in-
terdixisset,sæpè esset bona,& aliquando
obligatoria sub mortali.

50. Copula cùm coniugata , con-
sentiente marito , non est adulterium;
adedòque sufficit in confessione dicere,
se esse fornicatum.

51. Famulus , qui submissis
humeris scientèr adiuuat herum suum
ascendere per fenestras ad stuprandum
virginem, & multotiès eidem subservit
deferendo scalam , aperiendo ianuam,
aut quid simile cooperando , non pec-
cat mortalitèr,si id faciat metu notabi-
lis detrimenti,puta ne à Domino malè
tractetur , ne torvis oculis aspiciatur,
ne domo expellatur.

52. Præceptum servandi festa non
obligat sub mortali, seposito scandalo,
si absit contemptus.

53. Satisfacit præcepto Ecclesiæ
de audiendo Sacro , qui duas eius par-
tes,imò quatuor simul à diversis Cele-
brantibus audit.

54. Qui non potest recitare Matu-

rum,& Laudes,potest autem reliquas
Horas,ad nihil tenetur,quia maior pars
trahit ad se minorem.

55. Præcepto Communionis an-
nuæ satisfcit per sacrilegam Domini mā-
dicationem.

56. Frequens Confessio, & Com-
municatio, etiam in his , qui gentilitèr vi-
vunt,est nota prædestinationis.

57. Probabile est , sufficere attri-
tionem naturalem,modò honestam.

58. Non tenemur Confessario in-
terroganti fateri peccati alicuius con-
suetudinem.

59. Licet sacramentalitèr absol-
vere dimidiatè tantùm confessos ratio-
ne magni concursus Pœnitentium,qua-
lis v. g. potest contingere in die magnæ
alicuius festiuitatis,aut Indulgentiæ.

60. Pœnitenti habenti consuetu-
dinem peccandi contra legem Dei,Na-
turæ,aut Ecclesiæ , etsi emendationis
spes nulla appareat,nec est neganda,nec
differenda absolutio ; dummodo ore
proferat,se dolere, & proponere emē-
dationem.

61. Potest aliquando absolvi , qui
in proxima occasione peccandi versat-
ur,quã potest , & non vult omittere,
quinimò directè , & ex proposito quæ-
rit,aut ei se ingerit.

62. Proxima occasio peccandi non
est fugienda,quando causa aliqua utilis,
aut honesta non fugiendi occurrit.

63. Licitum est quærere directè
occasionem proximam peccandi pro
bono spirituali , vel temporali nostro,
vel proximi.

64. Absolutionis capax est homo,
quantumvis laboreat ignorantia Myste-
riorum Fidei, & etiam si per negligenti-
am,etiam culpabilem nesciat Myste-
rium Sanctissimæ Trinitatis, & Incar-
nationis Domini Nostri Iesu-Christi.

65. Sufficit illa Mysteria semel
credidisse.

Quicumque autem cuiusvis condi-
tionis, status,& dignitatis illas, vel illa-
rum

rum aliquam coniunctim,vel diuifim
defenderit,vel de eis disputativè , pu-
blicè , aut priuatim tractauerit , vel
prædicauerit , nisi forsã impugnando , ipso facto incidat in excommu-
nicationem latæ sententiæ, à qua non
possit (præter quam in articulo mor-
tis) ab alio quacumque etiam digni-
tate fulgente , nisi pro tempore exis-
tente Romano Pontifice,absolui.

Insupèr districtè in virtute Sanctæ
Obedientiæ , & sub interminatione
Diuini iudicij prohibet omnibus
Christi fidelibus , cuiuscumque con-
ditionis,dignitatis, & status, etiã spe-
ciali, & specialissima nota dignis , nè
prædictas opiniones, aut aliquam ip-
sarum ad praxim deducant.

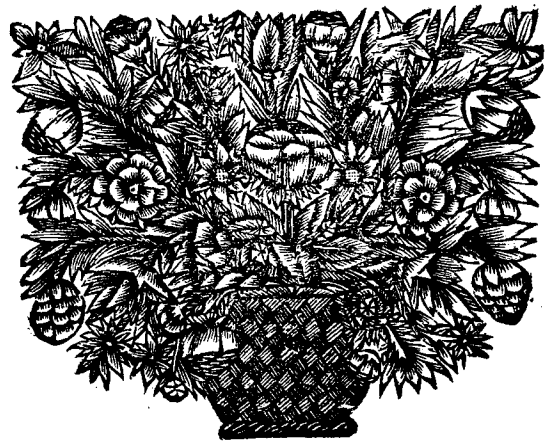
Tandèm , vt ab iniuriosis conten-
tionibus Doctores , seù Scholastici,
aut alij quicumque in posterum se
abstineant,& vt paci,& charitati con-
suletur ; idem Sanctissimus in virtute
Sanctæ Obedientiæ eis præcipit , vt
tàm in libris imprimendis , ac manu-
scriptis,quã in Thefis, Disputatio-
nibus,ac Prædicationibus caueant ab

omni censura,& nota,nec non à qui-
buscumque convicijs contra eas pro-
positiones, quæ adhuc inter Catholi-
cos hinc inde controvertuntur,donec
à S. Sede recognita super eisdem pro-
positionibus iudicium proferatur.

*Franciscus Ricardus Sanctæ Romanæ,
& Vniuersalis Inquisitionis Not.*

Locus ✠ Sigilli.

*Anno à natiuitate D. N. Iesu-
Christi millefimo sexcentesimo septua-
gesimo nono Indictione secunda,die ve-
rò 3. mensis Martij,Pontificatus autem
Sanctissimi in Christo Patris, & D. N. D.
Innocentij Diuina Providentia Papa
XI. anno tertio, supradictum Decretum
affixum, & publicatum fuit ad valvas
Basilicæ Principis Apostolorum , Can-
cellariæ Apostolicæ , & in acie Campi
Floræ, ac in alijs locis solitis, & consue-
tis Vrbs per me Franciscum Perinum,
eiusdem Sanctissimi. D. N. D. Papa, &
Sanctissimæ Inquisitionis Cursorem.*

DISERTATIO PRIMA

PROÆMIALIS.

Quomodo debeant Catholici revereri, & propugnare hoc decretum Innocentij XI. Vbi de qualitatibus huius decreti.

CAPUT I.

An Romanus Pontifex loquens ex Cathedra possit errare in materia morum?

Suario, Bellarmino, Cano, & pluribus alijs. n. 2. & seqq.

Si Pontifex erraret in materia morum, erraret etiam circa Fidem. Ex eisdem authoribus. n. 4. & seqq.

Quare Pontifex non possit errare in approbatione Religionum? Ex S. Thom. n. 16.

Quomodo Authores distinguant materiam morum à materia Fidei? n. 17.

An doctrina tradita non solum intelligatur, quando præcipit, sed etiam quando approbat, vel reprobat? n. 18.

1. Atissime egi de hac materia in 1. part. Crif. Theol. disp. 9. præcipue cap. 6. & cap. 20. contra eam opinionem Carumelii, quod *Non datur in mundo visibili authoritas damnandi opiniones probabiles.* Sed cum ea tractatio maxime necessaria sit ad intelligendam authoritatem huius decreti; durum videbitur lectori, quod illum mittam ad quærendum eam primam partem meæ Crifis præfatæ. Ideo ergo quamvis nimis importunus videar, scribendo eadem semel & iterum; placuit tamen consulere potius utilitati Lectoris, quam metuere meæ existimationi. Quare in præfenti disertatione multa repetam ex ea disp. 9. quibus multa etiam superaddam ad complementum materiæ.

2. N loco citato scripti hæc, quæ reproduco, aliquibus superadditis [Certissimum est inter Catholicos

Doctores, Romanum Pontificem loquentem ex Cathedra errare non posse in materia morum. Ita P. Suarez disp. 5. de Fide, sect. 8. num. 7. Attentione digna sunt eius verba: *Approbare autem turpia pro honestis, & è converso, damnare honesta tamquam iniqua, repugnat virtuti, & sanctitati Ecclesie; & ideo in his etiam non potest errare Pontifex.* Pro quo citat alios Doctores. Idem docet tom. 3. de Religion. lib. 2. cap. 17. num. 19.

Suar.

3. Ex quibus verbis hæc resultat demonstratio. Certissimum est ex Fide, Ecclesiam esse sanctam: sed approbare turpia pro honestis, & damnare honesta tamquam iniqua, repugnat

ARTICULUS I.

Quid censeant Theologi de hac questione?

SUMMARIUM.

Quod Pontifex erret in materia morum, repugnat sanctitati Ecclesie. Ex

nat

nat sanctitati Ecclesie : ergo repugnat principio certissimo. Sed quod repugnat principio certissimo, est certissime falsum; ergo certissime falsum est, quod Ecclesia possit approbare turpia pro honestis, & damnare honesta tamquam iniqua. Sed quod Romanus Pontifex docet Ecclesiam, Ecclesia approbat (hoc enim nomine intelligimus Ecclesiam cum suo capite) & quod Pontifex docet damnandum, Ecclesia damnat: ergo si Romanus Pontifex posset approbare turpia pro honestis, & damnare honesta tamquam iniqua, illa approbaret, & hæc damnaret Ecclesia.

4. Idem tamquam certissimum tenet Card. Bellarminus lib. 4. de Romano Pontifice, cap. 1. ubi pollicetur, se demonstraturum, iudicium Romani Pontificis esse infallibile in materia Fidei, & morum. Et circa materiam mortum id præstat cap. 5. in cuius sine hæc habet verba. *Quod autem non possit Pontifex errare in moribus per se bonis, vel malis, probatur. Nam tunc Ecclesia non posset vere dici sancta. ut in symbolo Apostolorum vocatur. Nam sancta dicitur potissimum ob sanctam professionem, ut alibi ostendimus; quia nimirum legem, & professionem sanctam profitetur, que nihil docet falsum, nihil præcipit malum. Secundo, quia tunc necessario erraret circa Fidem. Nam Fides Catholica docet, omnem virtutem esse bonam, omne vitium esse malum: si autem Papa erraret præcipiendo vitia, vel prohibendo virtutes, teneretur Ecclesia credere, vitia esse bona, & virtutes malas.*

5. Idem docet Canus lib. 5. de locis cap. 5. conclus. 2. §. Deinde. Vbi ita ait: *Si enim Ecclesia, vel expresso iudicio, vel lege lata turpia probaret, aut reprobaret honesta, hic iam nimirum error non solum Fidelibus pestem, ac perniciem afferret, sed Fidei etiam*

quodammodo adversaretur, que omnem virtutem probat, uniuersa vitia condemnat. Vbi notanda sunt ea verba; vel expresso iudicio, vel lege lata: utroque enim modo repugnare sanctitati Ecclesie, & veritati Fidei, affirmat Canus. Et mox: Ita si errat illa, Christus nobis erroris Aut hor est. Quod qui videat, non modo indocte, sed etiam impie faciat, si Ecclesiam in morum doctrina errare contendat.

6. Et licet Canus videatur prius limitasse conclusionem, dicendo, Ecclesiam non posse errare in materia morum, qui necessarij sunt ad salutem, quasi sint alij mores non necessarij ad salutem, in quibus possit errare; cæterum in duabus periodis proxime relatis fatis declaravit, honestatem cuiuslibet moris ut prosecutione dignam, & turpitudinem cuiuslibet moris ut fugiendam, esse mores necessarios ad salutem, in quorum approbatione errare Ecclesia non possit. Nam doctrina de honestate, vel turpitudine cuiuslibet actionis moralis est necessaria ad salutem, pendet enim salus animarum ex eo, quod dignoscatur, quidquid turpe, & quidquid honestum occurrerit.

7. Idem tradit sylvester verb. Fides, num. 2. ubi sic ait: *Ad Fidem pertinet inherere determinationi Pontificis Summi in his, que sunt Fidei, imo etiam in his, que spectant ad bonos mores, quia in huiusmodi etiam Ecclesia errare non potest, & consequenter nec Caput eius, in quantum Caput, siue in quantum Pontifex.*

8. P. Castro Palao tom. 1. tract. 4. disp. 1. punct. 5. num. 4. docet esse de Fide, non posse Romanum Pontificem errare statuendo aliquid à tota Ecclesia observandum, quod legi divina, vel naturali contrarium sit. Et tenet etiam, id esse de Fide, loquendo de lege, seu constitutione lata pro vna Provincia, cum Mag. Bañez 2. 2. quæst.

C. Palao

quæst. 1. art. 10. dub. 6. conclus. 1. in breviori Commentario.

9. Cuius Magistri verba hæc sunt. *Summus Pontifex, aut Ecclesia in ferendis legibus ad totius Ecclesie necessarios mores spectantibus non potest errare. Probatur conclusio. Nam Christus D. Mathæi 16. & 18. & Ioannis 20. promisit, & tradidit claves Regni calorum Petro, & successoribus, ut fidelibus aperirent celestem ianuam: sed regnum calorum clauditur non solum ignorantia Fidei, sed etiam rerum agendarum: ergo in Ecclesia clavis potestatis est ad firmiter statuendum de moribus observandis à Fidelibus. Vide infra num. 16.*

10. P. Granada 2. 2. controv. 1. tract. 7. disp. 2. sect. 2. num. 11. sic ait: *Quod attinet ad morum doctrinam, non minus certum est, non posse definiri à Pontifice esse bonum id, quod peccatum est, quam est certum, non posse errare in doctrina Fidei.*

11. P. Valencia 1. punct. 7. quæst. 6. §. 40. id ipsum late probat; & id intelligitur, non solum errare non posse Pontificem in rebus Fidei, sed neque quoad mores, constat ex §. 41. verſ. *Respondco si Pontificis*. illis verbis. *Ita absque ulla restrictione dicendum est, quidquid Pontifex in rebus controversis ad pietatem spectantibus determinat, infallibiliter illum determinare, quando, ut expositum est, uniuersam Ecclesiam obligat. Et verſu. Ad aliud. eamdem infallibilitatem attribuit Pontifici, quando approbat aliquod vitæ Religiosæ institutum; id enim spectat ad mores.*

12. P. Petrus Hurt. 2. 2. tom. 2. disp. 163. §. 139. sic ait. *Recognosce... præsertim Cardin. Bellarminum tom. 1. lib. 4. de Romano Pontif. cap. 5. afferentem, Pontificem errare non posse approbando malum pro bono. Contra quam doctrinam solum scripsere hæretici non nulli; quos refert, & refellit P. Gretser.*

rus tom. 1. in defensione eius capitis. Et quidem si Pontifex posset ea in parte errare, etiam posset in doctrina: existimaret enim licere, quod non licet; & eius occasione Fideles etiam errarent.

12. Lugo Card. disp. 20. de Fide sect. 3. num. 109. sic ait: *Hinc enim colligunt Theologi, Summum Pontificem non posse errare in decretis morum, quæ pro Ecclesia uniuersali proponit: quia, ut notavit Bellarminus lib. 4. de Rom. Pontif. cap. 5. si Pontifex loco virtutis præciperet vitium, Fideles, qui obedire tenentur Pontifici, deberent credere, vitium esse bonum, ut illud honeste amplecterentur, in quo iudicio deciperentur, & errarent omnes.*

13. Petrus de Aragon 2. 2. quæst. 1. art. 10. tract. de Summo Pontifice dub. 2. §. *Ais tamen*. sic ait: *Papa cum definit doctrinam Fidei, & morum, eamque proponit toti Ecclesie credendam, nullo modo potest errare. Et pro ea citat S. Thomam in eadem quæst. 1. art. 10. & in tract. contra errores Græcorum cap. 67. Caietanum tract. de primatu Ecclesie Romanæ cap. 13. & de authoritate Papæ & Concilij cap. 9. Turrecrematam lib. 2. Summæ Ecclesie cap. 109. Albertum Pighiam lib. 4. de Ecclesiastica Hierarchia cap. 2. Driedonem lib. 4. de Ecclesiasticis dogmatibus cap. 3. Victoriam in relect. de potestate Ecclesiast. & Roffensem art. 28. contra Lutherum.*

15. Idem late docet Diana part. 11. tract. 2. de infallibilitate decretorum Pontificis, in appendice resol. 13. & apud ipsum Malderus 2. 2. quæst. 1. dub. 6. Turrianus disp. 16. dub. 2. Sylvius lib. 4. de controv. quæst. 2. art. 13. & alij. Tenet etiam P. Conink de Fide disput. 12. dub. 5. conclus. 5. & P. Gretserus vbi supra: idem docet P. Arriaga tom. 5. disp. 9. num. 26. & P. Franciscus Amicus tom. 4. disp. 7. de Fide sect. 2. n. 56.

16. Ob hanc rationem certum

B

omnino

Lugo.

Aragon.

S. Thom.
Caietan.
Turrecre.
Pighius.
Driedo.
Victoria.
RoffensisDiana.
Malder.
Turrian.
Sylvius.
Conink.
Gretser.
Arriaga.
Amicus.

omnino esse, quod Romanus Pontifex errare non possit in approbatione Religionum, quantum ad constitutiones & leges earum, quo ad honestatem, & bonitatem moralem earum, affirmat S. Thomas opusc. 19. art. 4. & Bañez 2. 2. quæst. 1. art. 10. dub. 8. conclus. 4.

17. Vbi notabis primo, dum Authores dicunt, Pontificem errare non posse in materia Fidei, & morum, condistinguerent materiam morum à materia Fidei, & ideo non solum errare non posse in materia morum, quando hanc materiam tradit, definiendo esse de Fide; sed etiam quando materiam morum docet, absque definitione articuli Fidei.

18. Notabis secundo, prædictos Authores non solum pro certo affirmare, non possent errare Pontificem Romanum in ijs, quæ præcipit, nempe præcipiendo turpia, vel prohibendo honesta; sed etiam neque errare posse, dum expresso iudicio approbat, vel reprobat mores, ita ut approbet vitia, vel actus virtutum condemnet. Quod postea amplius confirmabitur. Hæc fere omnia scripsi in eo cap. 6.

ARTICVLVS II.

Sanctos Patres in eadem stare sententia.

SVMMARIVM.

Pontificem errare non posse in materia Fidei, commune est Sanctis Patribus. n. 19.

Referuntur præcipue Sancti Patres docentes, non posse errare in materia morum. n. 20. & seqq.

Innocentius I. n. 20. 21. & 22.

S. Gregorius Magnus. n. 23.

Innocentius III. n. 24.

S. Bernadus. n. 25.

Non posse errare Romanum Pontificem in materia Fidei loquentem ex Cathedra, omnes Sancti Patres vno ore clamant, quos prolixum esset recensere. Vide Bellarminum lib. 4. de Rom. Pontif. cap. 2. & 3. & P. Valenciam 2. 2. Disp. 1. quæst. 1. punct. 7. §. 37. & seqq. Ex quibus Sanctis Patribus aliqui satis significant, iudicium Romani Pontificis non solum esse infallibile in materia Fidei, sed etiam quo ad mores.

20. Innocentius I. in epist. ad Concilium Carthagin. & habetur tom. 1. Concil. ex collectione Severini Bini, laudat Patres, qui ei Concilio aderant, quod consuluerint sedem Apostolicam, & ita scribit: *Antiquæ traditionis exempla servantes, & Ecclesiastica memores disciplina, nostræ Religionis vigorem, non minus nunc in consulendo, quam antea cum pronuntiaretis, veneratione firmatis, qui ad nostrum referendum approbatis esse iudicium: Scientes quid Apostolica Sedes (cum omnes hoc loco positi, ipsum sequi desideremus Apostolum) debeat: à quo ipse Episcopatus, & tota Auctoritas nominis huius emerit: quem sequentes tam MALA IAM DAMNARE NOVIMVS, quam PROBARE LAVDANDA.*

21. In quibus verbis multa veniunt notanda. Primum, non loqui dumtaxat Pontificem de articulis Fidei, sed etiam de bonis, & malis moribus, vt satis clare denotant vltima verba. Secundum, quanta sit securitas certitudinis in hoc iudicio Sedis Apostolicæ, denotat id verbum *Novimus*, cum dicit, *Tam mala damnare novimus, quam probare laudanda.* Item illud verbum, *veneratione firmatis*: quod omnimodam securitatem, & firmitatem significat. Tertium, quod ipsi Patres dū aderant Concilio, in ijs, quæ cōstituerāt, consuluerūt Romanā Cathedram; quod est valde notandū.

Quar-

Quartum, quod hoc genus consulendi Romanum Pontificem in his, sit iuxta *antiquæ traditionis exempla*, & iuxta *Ecclesiasticam disciplinam.* Quintum, quod hoc genus consulendi Pontificem *firmat nostræ Religionis vigorem*: quæ verba magnam important securitatem certitudinis. Sextum, id genus consulendi Pontificem esse debitum Sedi Apostolicæ: quod non aliter potest esse debitum, nisi propter assistentiam Spiritus Sancti à Christo Domino promissam. Et tandem nota in hac epistola Innocentij I. multa alia contineri, quæ hoc ipsum maxime confirmant.

22. Idem Innocentius I. ad Patres Concilij Milevitani epist. 93. inter epistola S. Augustini, ait: *Per omnes provincias de Apostolico fonte petentibus responsa semper emanant, præsertim quoties ratio Fidei ventilatur.* Vbi ea dictio *Præsertim* clare significat, non solum quo ad articulos Fidei, sed etiam quo ad alia spiritualia negotia, iudicio Romanæ Cathedræ standum esse. Et quæ alia sunt spiritualia negotia ultra Fidem, nisi quæ ad mores pertinent?

23. S. Gregorius Magnus lib. 4. epist. 52. sic loquitur. *Si quam vero contentionem (quod longe faciat Diuina potentia) de Fidei causa evenire contigerit, aut negotium emerferit, cuius vehemens sit fortasse dubietas, & pro sui magnitudine, iudicio Sedis Apostolicæ indigeat; examinata diligentius veritate, relatione sua ad nostram studeat perducere notionem, quatenus à nobis valeat congrua SINE DVBIO sententia terminari.* Vbi notandum est, loqui Gregorium, & de rebus Fidei, & de alijs negotijs magnis, scilicet spiritualibus: quæ autem alia sunt negotia distincta ab articulis Fidei, nisi quæ pertinent ad normam recte vivendi? Et nota id verbum *Sine dubio*, quod certitudinem importat.

24. Innocentius III. in cap. *Maiores*. De Baptismo sic ait: *Maiores Ecclesiæ causas, præsertim articulos Fidei contingentes, ad Petri Sedem referendas intelligit, qui eum, querenti Domino, quem discipuli dicerent ipsum esse, respondisse notabit: Tu es Christus Filius Dei vivi, &c.* Vbi idem notandum est, quod in Innocentio I. circa eam dictionem *Præsertim*.

25. S. Bernardus epist. 190. ad Innocentium sic ait: *Oportet ad vestrum referri Apostolatum pericula quaque, & scandala Regni Dei, ea præsertim quæ de Fide contingunt.* Vbi ea dictio *Præsertim*, vt supra notavi, satis clare significat, non solum determinanda esse à Pontifice ea, quæ de Fide contingunt, sed reliqua scandala, scilicet ad mores spectantia.

ARTICVLVS III.

Hanc fuisse perpetuam Ecclesiæ consuetudinem, & traditionem.

SVMMARIVM.

Perpetua consuetudo Fidelium consulendi Romanum Pontificem circa Fidem, & mores, exemplis Sanctorum Patrum confirmatur. n. 26.

Ex Patribus Concilij Carthaginensis, Nicæni, & Chalcedonensis id confirmatur. n. 27.

S. Hieronymus consulit Damasum, an debeat concedere in Trinitate unam, vel potius tres hypostasies. n. 28.

Alia consultatio S. Hieronimi. n. 29.

S. Augustinus laudat hanc consuetudinem. n. 30.

S. Polycarpus, & S. Irenæus consulunt Romanum Pontificem. n. 31.

Ex S. Leone Papa confirmatur eadem consuetudo. n. 32.

Item ex Anastasio Papa. n. 33.

DISERTATIO I. PROÆMIALIS.

12

Consultatio Episcoporum Beticæ & Toletanæ Prouinciæ missa ad S. Anterum. n. 34.

Item Tarraconensium, & Patrum Concilij Ephesini. ibid.

Epistolæ decretales Pontificum, & quinque libri decretalium ostendunt eandem consuetudinem. n. 35.

Et ibi testimonium S. Cyrilli.

Iudicium Melchioris Cani de hac Ecclesiæ consuetudine. n. 36.

Consultatio octoginta quinque Episcoporum Gallie super Iansenismo. n. 37.

Non est credibile, Episcopos recentiores ab hac doctrina recessisse. n. 38.

Firma Fidelium persuasio, quod dum sequuntur Romanam Cathedram, procedunt sine periculo errandi. n. 39.

26. Hæc omnia efficacissime confirmantur ex vetusta, & assidua consuetudine, ab initio nascentis Ecclesiæ, consulendi Romanum Pontificem in quibuscumque dubijs, & controversijs, quæ oriebantur circa Fidem, & mores, & exempla Sanctorum Patrum in eiusmodi dubijs consulentium Romanum Pontificem, manifeste declarant, quam alte in mentibus omnium Fidelium erat repositum, se per securam viam gradi, dum ex Consilio Romani Pontificis incederent: quod nequaquam facerent, nisi esset firma omnium Fidelium persuasio, in his Romanum Pontificem errare non posse propter promissam à Christo specialem assistentiam Spiritus Sancti.

Conc. Carthag. Nicænum Calced.

27. Ideo Patres Concilij Carthaginensis, vt supra retuli, in ijs, quæ constituerant, aut in quibus consulendis conveniebant, consulebant Innocentium I. Ita Patres Nicænæ Synodi scribunt ad Sylvestrum Papam: Quid quid constituimus, precamur, vt vestri oris consortio confirmetur. & Patres

Concilij Chalcedonensis ad Leonem Papam: Omnem vobis gestorum vim insinuauimus ad eorum, quæ à nobis gesta sunt, firmitatem, & consonantiam.

28. Ideo etiam Sanctus Hieronymus in epist. ad Damasum, dum in Ecclesia significatum huius nominis Hypostasim, non erat satis notum, quin potius super illo magna erant excitatæ controversiæ, imo & ipse Hieronymus existimabat idem esse Hypostasim, atque vsiam, siue substantiam. Sic enim ait: Tota secularium litterarum schola nihil aliud hypostasim, nisi vsiam no-uit. Et mox: Sufficiat nobis dicere vnâ substantiam, tres personas subsistentes, perfectas, æquales, coeternas. Taceantur tres hypostasim, si placet; & vna teneatur. Et cum huic opinioni tenaciter ad hæretet Doctor maximus, sic scribit Romano Pontifici: Decernite, si placet obsecro; non timebo tres hypostasim dicere, si iubetis. Et in fine epistolæ ait: Quam ob rem obtestor Beatitudinem tuam per Crucifixum mundi salutem, per honoris Trinitatem, vt mihi epistolis tuis siue tacerendarum, siue dicendarum hypostasim detur auctoritas. Sed quare non timebat Hieronymus, cum res esset dubia pro tunc? Vtique non timebat, quia sciebat, quod Pontifex decernendo, sua auctoritate dat illi omnimodam securitatem, qualem dat assidua Spiritus Sancti assistentis protectio. Ideo in epist. 2. ad Damasum, quæ incipit, importuna, & in qua postulat à Pontifice decisionem de ea materia, scilicet de significatione huius vocis Hypostasim, ait: Ego interim clamito: si quis Cathedra Petri iungitur, meus est.

29. Similiter dubitans Hieronymus, quibus Episcopis communicare deberet, timens, ne hæreticis adhereret pro Catholicis in præfata epist. ad Damasum, eum consulit de hac re, & ait: Obtestor Beatitudinem tuam per

S. Hieron.

Cru-

Crucem Domini, vt qui Apostolos honore sequeris, sequaris & merito. Vt mihi litteris tuis, apud quem in Syria debeam communicare significet. Quare eam viam assumit Hieronymus in dubijs, nisi quia hac via Romani Præsulis errari non potest?

S. Aug. 30. S. Augustinus lib. 1. contra Iulianum cap. 4. laudat hanc consuetudinem veterum Patrum etiam in Concilij Congregatorum, illis verbis: Quid enim potuit vir ille Sanctus (Innocentius I.) Africanis respondere Concilij, nisi quod antiquitus Apostolica Sedes, & Romana cum cæteris tenet perseueranter Ecclesia.

31. S. Polycarpus (vt refert S. Hieronymus lib. de Script. Eccles.) Romanam petijt ad Anicetum Pontificem propter quasdam super die Pasche questiones. S. Irenæus (vt refert S. Hieronymus ibid.) Presbyter Ecclesiæ Lugdunensis legatus missus est ad Eleutherium Pontificem maximum ob quasdam Ecclesiæ questiones.

S. Leo. 32. S. Leo Papa epist. 89. ad Episcopos Viennensis Prouinciæ declarans Christi institutionem de Suprema potestate Petri, & successorum eius, illam probat ex consuetudine consulendi eam Romanam Sedem.

Anastaf. 33. Anastasius Papa scribens Episcopis Germaniæ, & Burgundiæ, satisclare significat hanc vniuersalem consuetudinem consulendi in omnibus questionibus, & dubijs Romanam Cathedram. Ait enim: Exigit dilectio vestra, ex auctoritate Sedis Apostolicæ vestris respondere consultis.

S. Anter. 34. S. Anterum Papam consuluerunt Episcopi Beticæ, & Toletanæ Prouinciæ, an ex iusta causa posset transferri Episcopus de vna Sede in aliam, existimantes, se errare non posse in hac translatione, si fieret iudicio Romanæ Sedis; vt constat ex epistola eiusdem Anteri. Et ita Episcopi Tarraconensis Prouinciæ consu-

lentes Hilarum Papam (ante epistolam 2. Hilari) sic loquuntur: Ad Fidem recurrimus Apostolico ore laudatam, inde responsa quærentes, vnde nihil errore, nihil presumptione, sed Pontificali totum deliberatione præcipitur.

Quorum Episcoporum consultatio erat in materia mortu, nempe circa electionem Episcopi factam contra constitutionem concilij Nicæni; quomodo in eo casu, & in posterum se gerere deberet. Et prope finem epistolæ sic inquirunt: Quæsumus Sedem vestram, vt quid super hac parte obseruare velitis, Apostolicis affatibus instruemur, quatenus, fraternitate collecta, prolatis in medium venerandæ Synodi constitutis, contra rebellionis Spiritum, vestra auctoritate submixi, quid oporteat & de Ordinatore & de Ordinato fieri, intelligere (Deo iuvante) possimus. Quod eodem modo fere omnes Episcopi consulentes Romanam Sedem, profitentur, se in agendis, & credendis à Romano Pontifice doceri debere.

PP. Eph.

Imo & ipsi Patres Concilij Ephesini in epistola ad Cælestinum I. inquirunt: Quia verò necessitas exigebat, vt omnia, quæ in hac sacra Synodo acciderunt, Sanctitati tuæ declararentur, non potuimus hisce nostris litteris ad Sanctitatem tuam non perscribere. Vbi notanda sunt ea verba Necessitas exigebat, & Non potuimus non perscribere, quæ denotant etiam Patribus in Concilio congregatis necessariam esse consultationem Romanæ Cathedræ.

35. Sed quid moror Lectorem meum, aut quare onerabo eum exemplis Sactorum Episcoporum veterum; ex quibus si omnia referre vellem, quam plurimæ paginæ implendæ essent. Legantur epistolæ decretales, quæ inveniuntur tribus tomis collectæ operâ Antonij Caraffæ S. R. E. Cardinalis: ex quibus manifeste cognoscitur perpetua (continuata saculorum

lorum ferie vsque ad proxima tempora) Ecclesie praxis & consuetudo consule idi in omnibus dubijs & controversijs Romanum Pontificem, tam in materia Fidei, quam in materia morum. Imo etiam maxima pars iuris Canonici, quod continetur in quinque libris decretalium, componitur ex responsis ad consultationes Prælatorum, aut Ecclesiarum. Nam in exordio *Rex pacificicus* asserit Pontifex in eos quinque libros redigere se *diuersas constitutiones, & decretales epistolas Prædecessorum*. Vbi glossa verb. *Constitutiones*. sic ait: *Constitutio est, quam fatit Princeps motu proprio; decretalis epistola est, quando respondet ad consultationem*. Et de hac consuetudine Ecclesie consulendi Romanum Pontificem testatur S. Cyrillus Alexandrinus in epistola ad Cælestium I. quæ habetur tom. I. epist. decretal. his verbis. *Quoniam vero Deus hisce in rebus prudentiam à nobis exigit; longaque Ecclesiarum CONSUETVDO suadet, ut istiusmodi Sanctitati tue communicentur, &c.*

36. Audiendus est in hoc articulo Mag. Melchior Canus lib. 6. de locis cap. 7. agens de hoc recursum ad Romanam Sedem in Ecclesia Dei semper observato. *Ad Romanam porro Sedem Episcopus Ecclesiarum in causis quibusque gravissimus provocasse, ab illius ore fideles Fidei semper oracula petijisse, illius iudicium Catholicos omnes in religionis controversijs expectasse, illius denique, & vim, & auctoritatem sacra omnia efflagitasse concilia, adeo certum & manifestum est, ut sim ego ineptus si velim ostendere. Quibus ex rebus, quoniam negari non possunt, conflatur & efficitur, quod querimus argumentum, quo ex multis magnisque haud facile quis dixerit aliud, aut evidentius, aut certius. Si enim legum Christi interpret nullus sanior est, quam perpetuus Ecclesia vsus, Ecclesia verò*

in Fidei, religionisque questione, ac cæteris gravissimis controversijs non ad Antio. venenum, Alexandrinum, Constantinopolitanum, Mediolanensem, Parisiensem, Coloniensem, Toletanum, aut Bracharensem Episcopos, sed ad Romanum omni semper ætate recurrit: quis dubitet, hunc esse, quem ut successorem Petri, ita quoque doctrinæ Apostolicæ Magistrum, questionumque de Fide iudicem habemus?

37. Quæ, quidem consuetudo consulendi, Romanam Cathedram in dubijs circa Fidem & mores semper extitit in Ecclesia, & persistit vsque ad nostra tempora. Refert Caramuel in Theol. fundam. fundamento 4. num. 250. statim atque exorta est hæresis Ianseniana (quæ est circa Fidem & mores) octoginta quinque Episcopos Gallie confugisse, consultationis gratia, ad Innocentiū X. Refertque Caramuel duas periodos epistolæ, quam præfati Episcopi miserunt Innocentio, quæ reperitur apud P. Stephanum de Champs in initio operis de Hæresi Ianseniana editi Parisijs an. 1654. Prima periodus hæc est: *Precaur, sanctitas tua, quid in hac re entendum sit, clare distincteque definiat. Obtestamur ergo, ut has præsertim propositiones, de quibus disceptatio periculosior, ac contentio ardentior est, Sanctitas tua expendat, ac perspicuam, & certam de unaquaque sententiam ferat. Vbi notanda sunt ea verba Perspicuam, & certam. Ideo enim consultitur Romanus Pontifex, quia eius est perspicuam & certam sententiam ferre circa Fidem, & mores. Altera periodus eiusdem epistolæ est. *Expertæ est nuper Beatitudo tua, quantum Apostolicæ Sedis in Gemini Ecclesie capitis eri ore prostigando valuerit auctoritas. Continuo sedata est tempestas, atque ad Christi vocem & imperium venti & mare obedierunt. Quam obrem flagitamus, Beatissime Pater, ut clara firma-**

Ep. Gall.

que

ARTICVLVS IV.

Pluribus argumentis demonstratur, Pontificem Romanum errare non posse in materia morum.

SYMMARIVM.

Sanctitati Ecclesie repugnat approbare turpia & reprobare honesta. n. 40.

Si Ecclesia approbaret turpia, vel reprobaret honesta, non esset Sancta. n. 41.

Si Pontifex approbaret turpia, & reprobaret honesta, Ecclesia eodem modo approbaret, & reprobaret. n. 42.

Securitas Ecclesie non errandi in materia morum nititur in securitate sui capitis. n. 43.

Ex dictis colligitur syllogismus demonstrativus. n. 44.

Sanctitas doctrine est argumentum evidens veritatis Fidei. Et quid inde pro conclusione? n. 45.

Si Pontifex approbaret turpia, vel damnaret honesta, doceret propositionem erroneam. n. 46.

Doceret enim propositionem oppositam conclusioni Theologicae. Et quo modo? n. 47.

Quomodo Pontifex non possit docere propositionem erroneam? n. 48.

Idem demonstratur ex eo, quod Pontifex errare non possit in pascendis ovibus. n. 49.

Alteræ demonstratio ex eo, quod vertetur vitio institutori Republicæ, se non ministraret omnia media necessaria ad eius conservationem. n. 51.

Ultima demonstratio ex varijs textibus Sacra Scripturæ. n. 52. & seqq.

Præfata conclusio certa est etiam extra definitionem articuli Fidei. n. 57.

Pontifex non solum non potest errare præcipiendo turpia aut prohibendo ho-

que de propositionum istarum prolata sententia, cui Reuerendissimus ipse Iansenius morti proximus opus suum subiecit, caliginem omnem discutias, animos fluctuantes componas, dissidia prohibeas, Ecclesie tranquillitatem, splendoremque restituas. Vbi attēta notatione digna sunt ea verba: Ad Christi vocem & imperium: quia in his consultationibus vox Romani Pontificis est vox Christi, cui venti & mare obediunt. Quibus verbis quid aliud significatur, nisi infallibilitas definitionis Pontificiæ, ex assistentia Spiritus Sancti, quæ omnino tollit ab Ecclesia periculum errandi.

38. Quare fidem non habeo quorundam relationibus de quadam Asambleæ, sive Congregatione, in qua dicuntur decreta esse à quibusdam Episcopis Gallie quædam dogmata præfata doctrinæ contraria, infirmitate potestatem Romani Pontificis. Neque enim credibile est, Episcopos Recentiores à certissima & securissima Doctrina illorum octoginta quinque Episcoporum degenerasse.

39. Cum ergo ex his omnibus constet, semper in Ecclesia Dei fuisse consuetudinem consulendi Romanum Pontificem in omnibus dubijs, & quæstionibus, quæ circa Fidem, & mores movebantur, dicendum absque dubio est, hanc consulendi consuetudinem ortam esse ex firma persuasione Fidelium, quod hæ consultationes Romanæ Cathedræ eo fine assumantur, ut quæ agenda sunt, sine periculo errandi agantur: atque adeo certum sit apud omnes, in his Romanam Cathedram errare non posse, propter specialem Spiritus Sancti assistentiam.

horcst. i. sed neque approbando, aut reprobando. n. 59.

Neque solum in materia iuris naturalis, aut diuini, sed etiam in materia iuris humani. n. 60.

40. **I**n ea Disp. 9. cap. 6. art. 2. sic dicurram. [Demonstratur primo, instaurando rationem factam supra, quam in fine verborum P. Suarii ibi produximus. Oportet autem primam minorem, quæ erat Suarii, à ratione ostendere. Itaque repugnat Sanctitati Ecclesiæ reprobare honesta: ut enim loquitur Card. Bellarminus verbis relatis supra. *Sancta dicitur potissimum ob Sanctam professionem; quia nimirum professionem, & legem Sanctam profitetur, quæ nihil docet falsum, nihil precipit malum.*

41. Quare sic instauratur demonstratio. Si Ecclesia approbaret turpia, vel reprobaret honesta, lex & professio morum Ecclesiæ non esset Sancta. Patet. Illa enim professio morum non est Sancta, quæ profitetur mores turpes, & damnat honestos; cum Sanctitas eius professionis consistat in eo, quod ita mores Sanctos profiteatur, ut nullum turpem admittat, nullum honestum damnet.

42. Deinde si Romanus Pontifex approbaret turpia, & reprobaret honesta, Ecclesia eodem modo admitteret, & respiceret. Tum quia Ecclesia audit, & recipit doctrinam morum à Magistro suo, qui eo firmissimo securitatis fundamento subnititur, quod *portæ inferi non prevalebunt adversus eam.*

43. Tum quia non est maior securitas non errandi in materia morum in reliquo Ecclesiæ corpore, quàm in suo capite, sed potius è converso: etenim ne erraret Ecclesia, promissio facta est Magistro, & capiti. Vnde hæc securitas non errandi prius residet in Magistro, & ex illius securitate resul-

tat securitas in Ecclesiam. Ideoque Math. 16. dicitur: *Super hanc Petram edificabo Ecclesiam meam: id est, firmitas Ecclesiæ in ipsa firmitate Petro innitetur. Et ideo optime dixit Canus lib. 6. de locis, cap. 3. §. Præterea. In Petro, & successoribus primum firmam, ceriamque doctrinam asseremus; mox vero in Ecclesia Romana, cuius Petrus cum successoribus & caput, & fundamentum est. Quod satis dilucide expressit*

Origenes in hunc locum Math. 16. in hæc verba: *Manifestum est, & si non exprimat, quod nec adversus Petrum, nec adversus Ecclesiam portæ prevaleant inferorum, nam si prevalerent adversus Petram, in qua Ecclesia fundata erat, contra Ecclesiam etiam prevalerent.* Si ergo Pontifex approbaret turpia, vel reprobaret honesta, fierit quod vacillante capite, vacillaret Ecclesia, cuius firmitas à firmitate capituli omnino pendet, consequenterque exponeret Ecclesiam periculo errandi in eadem materia, atque adeo exponeret periculo non habendi professionem, & doctrinam sanctam. Non ergo esset certissime, & securissime Sancta.

44. Ex his resultat hic syllogismus. [Si Pontifex docens Ecclesiam, erraret in materia morum, Ecclesia non esset Sancta; sed repugnat Ecclesiam non esse sanctam: ergo repugnat Pontificem, dum docet Ecclesiam, errare in materia morum.] Qui syllogismus demonstrativus est. Maior enim patet evidenter ex dictis. Minor est de Fide, ut pote expressa in symbolo Fidei. Et consequentia obligat, quia in propositione conditionali, à negatione partis, illatæ ad negationem prioris partis, est evidens Dialecticorum consequentia, quia valet à negatione consequentis ad negationem antecedentis.

45. Confirmatur. Sanctitas Doctrinæ est argumentum evidens veri-

tatis Fidei Ecclesiæ Romanæ; quo argumento ad hunc scopum vtuntur Sancti Patres, & Doctores scholastici. Doctrina autem eius Sancta non esset, si doceret Ecclesia turpia, vel damneret honesta; non enim esset Doctrina Sancta, quæ aliquid non Sanctum admitteret: ergo si doceret turpia, vel damneret honesta, cessaret prædictum argumentum veritatis Fidei Ecclesiæ Romanæ. Quæ confirmatio ex dictis robur accipit.]

36. Deinde in eodem art. à num. 68. sic arguebam. [Demonstratur secundo eadem assertio ex verbis supra citatis Bellarmini, & Cani. Pontifex dum docet Ecclesiam, ex secura Spiritus Sancti assistentia habet, quod non possit docere propositionem erroneam: sed si approbaret turpia, vel damneret honesta, doceret propositionem erroneam: ergo Pontifex dum docet Ecclesiam, non potest approbare turpia, vel damnare honesta.]

47. Consequentia est inevitabilis ex legitima arguendi forma à dialecticis inducta in propositione conditionali. Minor etiam patet: illa enim est propositio erronea, quæ opponitur conclusioni Theologicæ: sed si approbaret turpia, vel damneret honesta, opponeretur cõclusioni Theologicæ: ergo doceret propositionem erroneam. Minor huius syllogismi etiã patet; hæc enim est conclusio Theologica, [Nullus actus honestus est damnabilis: hic actus est honestus: ergo hic actus non est damnabilis.] Cuius syllogismi maior est de Fide, & minor ut certa supponitur.

48. Maior vero prioris, & præcipui syllogismi etiam est certissima, nempe quod Pontifex, dum docet Ecclesiam, non possit docere propositionem erroneam. Etenim Pontifex, dum docet Ecclesiam, non potest deficere in Fide, iuxta promissionem Christi Petro, & eius successoribus

factam Luc. 22. *Ego rogavi pro te, Petre, ut non deficiat Fides tua.* Atqui admittens propositionem erroneam, peccat contra Fidem, & in illa mutat: cum teneatur negare vel præmissam de Fide, vel præmissam evidentem, quibus nititur conclusio Theologica. Et cum intellectus cogatur evidenter, vtique determinatur ad negandam præmissam de Fide.

49. Demonstratur tertio ex verbis Castro Palao citati supra (à quo formalia verba transcripsit Diana relatus) *De Fide est, Pontificem errare non posse in pascendis ovibus* (nempe quo ad pascua præcipua, & substantialia) *sed oves non solum doctrina Fidei, sed morum institutis pascuntur* (tamquam præcipuis, & substantialibus pascuis) *ergo de Fide est, in his institutis errare non posse.*

50. Maior enim est evidens ex verbis Christi ad Petrum, *Pasce oves meas:* id est, potestatem tibi trado pascendi oves meas, & media securissima, & certissima ad illas pascendas; circa quæ media ob Diuini Spiritus assistentiam errare non possis. Quæ verba, attentis etiam alijs, quæ Christus Petro dixit in Euangelio, ex communi Ecclesiæ sensu, & traditione sensum præfatum continent pro Petro, & successoribus eius, ut notavit P. Suarez cit. ea disp. 5. de Fide sect. 8. Minor vero ex eodem sensu Ecclesiæ certissima est. Conclusio autem vel tamquam de Fide, ut in ipsa exprimitur, vel saltem, ablata ea voce *de Fide*, tamquam conclusio Theologica legitime infertur.

51. Demonstratur quarto ex verbis Melchioris Cani relati supra. Etenim institutori Reipublicæ vertetur vitio, si non ministraret omnia media necessaria ad eius conservacionem, præcipue cum nullum medium lateret Sapientiam eius. Sed ad conservacionem Reipublicæ Christianæ, atten-

attento sine Sanctitatis, ad quem ordinatur, est medium necessarium infallibilitas Magistri communis in materia morum: ergo Christo verteretur vitio, si non dedisset hanc infallibilitatem Magistro communi in materia morum. Hæc proxima minor probatur. Nam ad conservationem Reipublicæ Christianæ, attento sine Sanctitatis, ad quem ordinatur, est medium necessarium illud, quod requiritur ad hoc, quod Respublica Christiana non sit exposita periculo errandi in materia sanctitatis, & morum: ad hoc autem requiritur infallibilitas Magistri communis in prædicta Doctrina sanctitatis, & morum, ut patet ex dictis.] Huc usque scripsi loc. cit. usque ad num. 73.

52. Demonstratur quinto ex Sacra Scriptura. Nam ex Sacra Scriptura constat, Christum D. reliquisse nobis in Ecclesia Regulam infallibilem discernendi bonos mores à pravis. Sed hæc Regula infallibilis est: Romanus Pontifex, & non alius: ergo Romanus Pontifex infallibili autoritate discernit bonos mores à pravis, atque adeo in illis discernendis errare non potest.

53. Hæretici negant minime: sed evidenter convincuntur. Bellarmino supra citato. Aliqui veteres Catholici dixerunt, eam Regulam esse Concilium generale, non Papam. Sæpe Bellarminus lib. 4. de Roman. Pontif. cap. 2. ait, eam opinionem *videri omnino erroneam, & hæresi proximam.* Maior probatur primo ex Evangelio Ioannis cap. 14. *Ego rogabo Patrem, & alium paraclitum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum Spiritum veritatis.* In quibus verbis promittit Christus Ecclesiæ donum perpetuo mansurum, *ut maneat vobiscum in æternum;* & hoc donum esse *Spiritum veritatis,* ex quo Ecclesia possit dignoscere omnem veritatem, quæ ad credendum mysteria Fidei, & ad recte viuendum pertinet: ergo posuit in

Ecclesia hanc regulam infallibilem.

54. Probatur secundo ex cap. 16. *Cum autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem.* Quæ verba evidenter significant, providisse Christum D. modum, quo infallibiliter possent cognoscere fideles omnem veritatem, quæ pertinet ad finem à Christo intentum, scilicet ad consequendam æternam salutem.

55. Probatur tertio ex epist. 1. ad Timotheum cap. 3. ubi ait Apostolus: *Ecclesia Dei vivi columna, & firmamentum veritatis.* Quæ verba quomodo verificari possent, nisi in Ecclesia esset firma, & certissima Regula veritatum, non solum quæ sunt articuli Fidei, sed etiam quæ spectant ad recte viuendum? Probatur quarto illis verbis Christi D. *Pasce oves meas,* ut proposita sunt supra in argumento tertio.

56. In eodem loco à num. 74. hæc superaddidi. [Ad hoc, & ad cætera argumenta respondebit fortasse aliquis, hanc infallibilem assistentiam Spiritus Sancti, solum esse promissam, dum Pontifex intendit definire articulos Fidei, & non aliter.

57. Contra tamen est, quia id, quod assumitur, est manifeste falsum. Nam etiam si Pontifex non intenda definire articulos Fidei, sed solum docere Ecclesiam cum prævia matura deliberatione, certissimum est, quod non potest docere hæresim, vel errorem, ut & ipsi relati Doctores testantur. Alioqui frustraretur promissio Christi; Luc. 22. *Ego rogavi pro te, Petre, ut non deficiat fides tua.* Tum quia non esset minus periculum errandi in Ecclesia, si quando Pontifex illam docet in materia morum, erraret, quam esset, si erraret intendens definire articulum Fidei. Tum etiam, quia est contra Sanctitatem Ecclesiæ doceri doctrinam oppositam veræ Sanctitati, ut patet ex demonstratione prima. Tum præterea, quia, ut constat ex demonstratione secunda, Pontifex in eo casu loquens è Cathedra, admittens quæ Doctrinam erroneam, exponeret Ecclesiam periculo errandi in Fide: nam doctrina erronea, quæ militat contra conclusionem Theologicam, cogit ad negandam præmissam de Fide; cum vna præmissarum neganda sit (ab eo qui negat conclusionem) & præmissa evidens extorqueat assensum ab intellectu.

58. Tum denique, quia Ecclesia non solum audit Magistrum suum definitentem articulos Fidei, sed etiam tradentem præcepta morum: quem cum sic præcipientem audit, utique audit tamquam Pontificem, & Caput Ecclesiæ. Si ergo tradens præcepta morum, erraret, approbando (iudicio tacito, vel expresso) turpia, vel reprobando ea, que in sensu composito essent honesta, Ecclesia audiens Præceptorum suum exponeretur periculo errandi, quia firmitas Ecclesiæ stat in sui capitis firmitate, iuxta dicta supra.

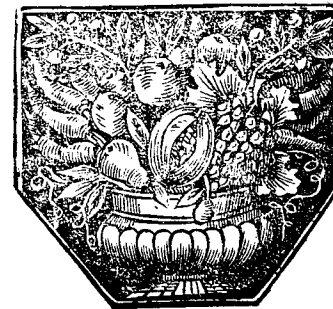
59. Hinc inferes primo, cum prædictæ demonstrationes, & sensus communis Theologorum convincat, certum infallibiliter esse, non posse errare Pontificem in materia morum, præcipiendo turpia, aut prohibendo actus virtutum, quia ea esset quædam tacita approbatio vitij, & reprobatio virtutis; eas multo fortius probare, non posse errare Pontificem expresso iudicio reprobando honesta, & approbando turpia. Etenim magis errat, qui expresse dicit errorem, quam qui dicit illud, unde per discursum infertur error.

60. Inferes secundo, non solum errare non posse Pontificem Summum in materia iuris naturalis, aut divini positivi, approbando aliquid iuri divino, aut naturali contrarium; sed etiam eadem certitudine tenendum est, illum errare non posse in materia

morum, approbando aliquid, quod iure canonico, aut civili est moraliter malum, aut è converso. Ita cum declarat, talem actionem esse in se sacrilegam, vel simoniacam ex præsuppositis præceptis canonicis, vel violationem ieiunij esse culpam lethalem, aut similia, errare non potest: Sed ad hæc omnia habet infallibilem Sancti Spiritus assistentiam, ne erret.

61. Patet hæc illatio ex dictis. Tum quia Ecclesia non haberet professionem sanctam, si approbaret sacrilegium, quamvis iure humano inductum: tum propter argumenta in hoc articulo instructa. Posset quidem relaxare ius illud canonicum, vi cuius actio violatrix illius iuris redditur sacrilega; & sic relaxato iure, iam non esset sacrilega. At retento eo iure non potest approbare tamquam bonam, & honestam violationem illius: sic enim approbaret formalem inobedientiam respectu præcepti graviter obstringentis conscientiam; & saltem mediate opponeretur quarto Decalogi præcepto.] Hæc ibi scripta sunt usque ad num. 79.

**

CAPVT II.

An Romanus Pontifex loquens ex Cathedra possit errare in materia probabilis circa mores?

ARTICVLVS I.

Quid censeant aliqui in hac quaestione, & quomodo in æquivoco laborent?

SYMMARIVM.

*Opinio Caramuelis. n. 62.
Eius fundamentum. n. 63.
Alij Authores eiusdem opinionis. n. 64.
Titulus ipse, quem ponit Caramuel, quam sophisticam æquivocationem patitur? n. 66.
Solvitur Sophisma tituli distinctione sensus compositi, & diuisi. n. 67. & seqq.
Quomodo formandus sit titulus ad vitandam æquivocationem? n. 70.
Propositio probabilis potest amittere suam probabilitatem. n. 71.
Etiam intrinsecam. n. 72.
Solvitur fundamentum Caramuelis. n. 73.
Et eius confirmatio. n. 74.*

62. **S**ufficiebant dicta cap præced. vt intelligeretur, ita esse vniuersaliter verum, Romanam Cathedrali esse Regulam infallibilem in materia morum, vt extenderetur etiam ad opiniones, quæ aliquo tempore fuerunt, aut reputatae sunt probabiles; nisi Caramuel illud paradoxum pronunciaffet, scilicet: *Non dari in mundo visibili auctoritatē damnandi opiniones probabiles.* Et hinc colligit, opiniones probabiles damnatas five

ab Inquisitione, siue à Romano Pontifice, licet damnatae maneant, quo ad forum externum; quo ad internum tamen manere indemnes, & probabiles.

63. Cuius præcipuum fundamentum est. Quia nulla auctoritas facere potest, quod bonū sit malum, & quod innocens sit reus, & quod lux sint tenebræ: propositio autem probabilis bona est, innocens est, & instar lucis inter tenebras humanæ mentis: ergo nulla auctoritas facere potest, quod opinio probabilis sit improbabilis, aut damnabilis.

Confirmatur. Si innocens damnatur vt reus, licet in foro externo maneat noxius, in foro tamen interno innocens permanet: ergo similiter si opinio probabilis damnatur vt improbabilis, in foro externo reputabitur improbabilis, in interno tamen suam probabilitatem retinebit.

64. Caramueli consentit ex parte Ioannes Martinez de Prado tom. 2. cap. 33. in Appendic. contra Caram. quæst. 2. §. 3. num. 3. 2. afferens, nulla humana auctoritate fieri posse, quod opinio intrinsece probabilis fiat improbabilis; bene tamen si sit ab extrinseco dumtaxat probabilis. Eamdem Caramuelis sententiam vt probabilem admittit Leander à Murcia lib. 2. disquisit. moral. disp. 4. resol. 25. num. 17.

65. Falsitatem huius opinionationis multis demonstrationibus ostendi in 1. part. Crif. Theol. disp. 9. per totam. In cuius cap. 2. proposui sententiam Caramuelis cum omnibus suis consequentijs, collatis inter se varijs locis operum eius; & ibi etiam retuli sententiam aliorum duorum, afferens eorum verba formalia. Et cap. 3. eorum fundamenta retuli.

66. Et cap. 1. evidentem ostendi ipsum titulum scilicet [*An detur in mundo visibili auctoritas damnandi opiniones probabiles?*] sophisticam æqui-

æquivocatione scateri. Nihil enim tam evidenter vincitur, quam sophisma, cum manifestantur termini, in quibus latet dolus sophisticus. Ibi ergo circa eiusmodi titulum quaestio sic discurrebam cap. 1.

67. [*Vt statim ab exordio quaestio videas, quantam patitur æquivocationem sophisticam hic titulus, adverte, eam quaestionem esse similem huic: An omnipotentia facere possit, quod cæcus videat? Quæ quidem quaestio duplicem sensum habere potest, & sensum compositum, & sensum diuisum. Sensus compositus inquit, an Omnipotentia facere possit, quod cæcitas, siue privatio visionis componatur cum visione. Sensus diuisus inquit, an Omnipotentia facere possit, quod cæcus amittat cæcitatem, & ita videat? Et si quidem à primo sensu arguis ad secundum, & quia non possunt componi cæcitas, & visus, arguis ad improbandum Christi miracula, quibus factum est, vt cæci viderent, sophisticè arguis, & sophistica æquivocatione vis certissimam veritatem confundere.*

68. Eumdem duplicem sensum habet titulus huius quaestiois, compositum, & diuisum. Cōpositus inquit, an propositio probabilis, manens probabilis, sit condemnabilis? siue an hæc duo possint componi, quod propositio simul sit & probabilis, & condemnabilis? Sensus autem diuisus inquit, an propositio prius probabilis possit, amissa probabilitate, fieri condemnabilis? siue an propositio probabilis possit amittere probabilitatem, ita vt reddatur condemnabilis?

69. Et quidem implicat contradictionem, quod propositio probabilis in sensu composito sit condemnabilis; quia implicat contradictionem, componi probabilitatem cum damnabilitate. Si autem inde progredieris; & ex hoc, quod propositio probabi-

lis in sensu composito nequit esse condemnabilis, arguis, & infers, non posse Romanum Pontificem damnare illam propositionem, & auferre probabilitatem ab illa, & reddere illam improbabilem, dolose arguis, & sophisticè; si quidem à sensu composito arguis ad diuisum. Maxime cum probabilitas propositionis sit perfectio extrinseca, & amissibilis, vt constabit ex cap. 4. Erit que id argumentum simile huic: *Implicat cæcum videre: ergo nulla potestas facere potest, quod cæcus videat.* Sophisticè enim procedit, dum assumit antecedens in sensu composito, & consequens in sensu diuiso.

70. Titulus ergo vt prudenter, vtiliter, & absque æquivocatione proponeretur, sic proponi debuit: *An detur auctoritas condemnandi vt improbabiles eas propositiones, quæ prius erant, vel quæ prius videbantur probabiles?* Vel sic: *An opinio probabilis amittere possit probabilitatem, & reddi improbabilis vt condemnationis Pontificiæ.* Sic enim vitaretur confusio orta ex æquivocatione sophistica, proposita quaestione (qualis illa est, & esse debet) in sensu diuiso.] Huc vsque scripsi in eo cap. 1.

71. Deinde cap. 4. manifestè ostendi, propositionem probabilem posse amittere suam probabilitatem: quod concedit Caramuel eo proposito exemplo, quod tempore S. Augustini erat probabile, nullos in orbem terrarum esse antipodes; cum tamen id iam non sit probabile, quia eorum existentia evidenter constat. Id ergo ostendi ex ipsa definitione opinionis probabilis, de cuius conceptu est niti fundamentum gravi, quamvis non certo: sed quæ modo nititur fundamento non certo, procedente tempore potest pro illa, aut contra illam apparere fundamentum evidens; nam argumenta evidentia, quæ modo sunt pro aliqua veritate, non apparuerunt nobis ab initio

Prado.

Caram.

mundi, sed decursu temporis inventa sunt: potest ergo opinio, quæ modo probabilis est, fieri certo vera, aut certo falsa amittens probabilitatem. Deinde quia incertitudo cognitionis tamdiu durat, quamdiu non apparet argumentum omnino certum: ergo incertitudo opinionis probabilis tamdiu durabit, donec contra illam appareat fundamentum certum: si ergo hoc nobis appareat, opinio amittet probabilitatem suam.

72. Nec prodest si dicas, loqui nos de probabilitate intrinseca, quæ quia intrinseca est opinioni, erit inamissibilis, & inseparabilis ab opinione. Dicitur enim intrinseca, non quia motivum ipsum sit intrinsecum opinioni, aut conclusioni, sed quia defumitur ex natura intrinseca obiecti. Quod autem ipsum motivum non sit intrinsecum conclusioni obiectivæ, patet in hoc syllogismo: *Omnis homo est animal, Petrus est homo, ergo Petrus est animal.* Petro enim extrinsecum est, quod omnis homo sit animal, alioqui univèrsa hominum multitudo esset intrinseca Petro. Hæc omnia late tradidi & explicui ea disp. 9. cap. 4.

73. Hinc facile evertitur fundamentum Caramuelis, & aliorum, initio articuli propositum. Distinguo enim antecedens. Nulla autoritas humana facere potest, quod innocens sit reus, [in sensu composito] concedo; [in sensu diiviso] nego. Nam qui modo innocens est, quia talis existimatur; facto debito examine potest inveniri reus. Opinio ergo, quæ admittebatur tamquam probabilis ab intrinseco, quia contra illam non apparebat fundamentum certum; postea apparente fundamento certo, transit ab innocentia ad reatum; sive a probabilitate ad improbabilitatem.

74. Ad confirmationem respondeo, si innocens iniuste damnatur propter probationes falsas, in foro externo manere reum, & in foro interno manere

innocentem. Si vero qui reputabatur innocens, facto examine iusto compariatur delicti reus; pro foro interno, & externo manet reus. Idem contingit in opinione probabilis: quæ si condemnaretur iniuste, pro foro interno maneret probabilis, & innoxia. Si autem inveniatur principium certum contra illam, iam fiet noxia, & improbabilis. Quod autem damnatio Cathedræ Romanæ sit principium certum contra assertionem, quæ reputabatur probabilis; ex dictis satis constat, & amplius ex dicendis constabit.

ARTICVLVS II.

Capita probationum, quibus alibi demonstrari, posse Romanum Pontificem damnare opiniones olim probabiles in materia morum.

SVMMARIVM.

Si Pontifex declarans, propositionem in materia morum esse temerariam, aut scandalosam, non auferret probabilitatem, erraret in materia morum. n. 75.

Romana Cathedra est Regula infallibilis ad decidendas controversias de bonitate & malitia morali, & consequenter de probabilitate. n. 76.

Quæstiones de probabilitate in materia morum versantur circa bonitatem, & malitiam moralem. n. 77.

Opiniones probabiles possunt reddi improbabiles, si contra illas appareat principium certum. n. 78. Aliquæ propositiones olim probabiles postea damnatae sunt ab Ecclesia. n. 79.

Afferitur in exemplum opinio olim docens, simplicem Sacerdotem posse valide absolvi. n. 80.

Item opinio docens, sufficere contritionem ad communionem Eucharistiæ. n. 81.

Item opinio, quod obietum festi Conceptionis Deiparæ sit sanctificatio eius in secundo instanti. n. 82.

Item opinio de absolute Sacramentali in absentia. n. 83.

In

75. In ea relata disp. 9. art. 3. propositi hanc primam demonstrationem. Si Romanus Pontifex docens Ecclesiam, asserensque, propositionem in materia morum esse temerariam, scandalosam, aut improbabilem, non auferret illi probabilitatem, Pontifex Romanus docens Ecclesiam erraret in materia morum: sed Pontifex docens Ecclesiam non potest errare in materia morum: ergo in tali casu aufert illi probabilitatem: cuius syllogismi maior, & consequentia sunt evidentes, & minor manifeste constat ex cap. antecedenti. Quam demonstrationem in eo art. 3. relato multis explicui & confirmavi.

76. Secunda demonstratio continetur ibidem art. 4. In Ecclesia datur Regula infallibilis ad decidendas controversias, quæ de bonitate, aut malitia morali humanarum actionum oriuntur in Ecclesia; quæ Regula non est alia, quam Romana Cathedra, vt constat ex cap. præced. ergo si in Ecclesia oritur controversia de probabilitate opinionis circa bonitatem moralem alicuius actionis humanæ, ad Romanam Cathedram spectat illam pro alterutra parte decidere. Idque intelligitur, vt mox dicam, ita vt possit eas quæstiones decidere extra definitionem articuli Fidei. Sic enim Leo X. in Concilio Lateranensi sess. 10. definiuit, montes pietatis esse licitos illis verbis: *Declaramus, & definimus, montes pietatis nec mali specimen præferre, nec ullo pacto improbari.* Et tamen non affirmat Pontifex, se id definire tamquam articulum Fidei. Sic etiam dum Romanus Pontifex approbat Religionem, & affirmat, earum instituta esse conformia Evangelicæ perfectioni, id declarat tamquam omnino certum, & indubitabile; non tamen affirmat expresse, eum esse articulum Fidei.

77. Confirmatur. Nam Romana Cathedra est Regula infallibilis in

quæstionibus de Doctrina morum: sed quæstiones de probabilitate circa bonitatem moralem, aut malitiam morum, sunt quæstiones de Doctrina morum: ergo est Regula infallibilis in eiusmodi quæstionibus de probabilitate.

78. Tertia demonstratio est. Nam opiniones ab intrinseco probabiles possunt reddi improbabiles, si contra illas appareat principium certum, quod anteat latebat: sed potest Romanus Pontifex invenire eiusmodi principium certum, ex speciali assistentia Spiritus Sancti Ecclesiæ promissa: ergo potest Pontifex eas opiniones reddere improbabiles.

79. Quarta demonstratio est. Aliquæ propositiones fuerunt olim probabiles ante definitiones Pontificum Romanorum, aut Conciliorum Generalium; quæ, accedente examine veritatis, repertæ sunt hæreticæ, & a Romanis Pontificibus, aut Concilijs damnatae: ergo non obstat, quod opiniones fuerint probabiles, quominus, facto examine veritatis, reddantur damnabiles.

80. Confirmatur primo, quia olim existimabatur probabilis sententia, quæ ait, simplicem Sacerdotem vi suæ ordinationis accepisse integram potestatem absolvendi, quin requiratur aliqua alia iurisdicctio ad valide absolvendum a peccatis. Eam enim opinionem propugnarunt Armachanus, Almainus, Durandus, & Croufers, quos retuli ea disp. 9. n. 105. & tamen illa opinio damnata est in Concilio Tridentino, & opposita assertio definita sess. 14. cap. 7. de Sacram. Pœnitentiæ, & canone 11. & ideo sententiam ei opinioni oppositam, esse de Fide, asserunt P. Valencia, P. Vasquez, P. Tannerus, Lug. Card. Petrus de Ochagavia, & Pesantius; et opinionem Armachani esse erroneam, affirmant P. Suarez, & P. Fagundez, & illam esse evidenter adversam Tridentino, asserunt

Valencia.
Vasquez.
Tanner.
Lug.
Ochagavia.
Pesant.
Suarez.
Fagundez.
Conink.
Ledesma.

P. Coninck, & Petrus de Ledema, quos omnes ibidem retuli: ergo potestas est in Ecclesia, & in Romana Cathedra damnandi opiniones olim probabiles.

81. Confirmatur secundo. Fuit enim plurium olim opinio, habenti conscientiam peccati mortalis sufficere contritionem, nec necessariam esse confessionem actualem ad communionem Eucharistiæ, etiam habita copia confessarij. Sic enim tenuerunt olim Panormitanus, Ricardus, Adrianus, Ioannes de Medina, & Caietanus apud Sayrum lib. i. cap. 4. n. 6. quos citavi ibidem n. 106. Et tamen ea opinio amisit probabilitatem ex declaratione Tridentini scilicet 13. cap. 7. & canone 21. Id quidem non solum præcepto novo, sed declaratione antiqui, in ipsa consuetudine, & traditione Ecclesiæ contenti; ut patet illis verbis, *Ecclesiastica autem consuetudo declarat, &c.* Potest ergo Ecclesia, atque adeo Romana Cathedra auferre probabilitatem ab opinionibus, quæ olim fuerunt probabiles.

82. Confirmatur tertio. Nam olim fuit probabile (saltem ab extrinseco) obiectum festi Ecclesiastici Conceptionis Deiparæ esse Sanctificationem eius in secundo instanti: atqui per Bullam Alexandri VII. iam ea propositio est improbabilis, & certo falsa, cum opposita ex definitione Alexandri VII. sit certissima; cum declaraverit Pontifex, Ecclesiam celebrare hoc festum de præsertione B. Virginis ab originali in primo instanti reali: potest ergo Romana Cathedra auferre probabilitatem ab opinione olim probabili.

83. Hæ duæ demonstrationes tertia & quarta cum suis confirmationibus, & multis alijs, continentur, & fusius proponuntur in ea disp. 9. cap. 7. Et deinde cap. 8. eadem assertio roboratur ex eo, quod cum olim existi-

mata fuerit probabilis opinio de absolutione Sacramentali in absentia; nam eam propugnabant viginti Auctores apud P. Suarez tom. 4. in 3. part. disp. 19. scilicet 3. n. 2. Clemens VIII. abstulit ab illa probabilitatem, declarans illam esse falsam, temerariam, & scandalosam. Circa quam damnationem multa ibidem adnotavi, & in cap. seq. Præterea in quinque capitibus sequentibus à 10. vsque ad 15. multa alia argumenta proposui pro evidentiâ eiusdem assertionis. Et in alijs quinque sequentibus à 15. vsque ad 19. argumenta partis oppositæ non solum dissolvuntur, sed etiam impugnantur, & vincuntur: quæ omnia huc afferre, prolixum esset.

CAPVT III.

An hoc decretum prodierit immediate ab Innocentio XI?

SYMMARIVM.

Proponuntur tres quæstiones tractandæ. n. 84.

Quantum decepti sint, qui putarunt, decretum de celebratione Missarum non prodixisse immediate ab Urbano VIII. sed à Sacra Congregatione? n. 85.

Convincitur ea deceptio. n. 86.

Hoc decretum damnatorium earum propositionum prodixit immediate ab Innocentio XI. n. 87.

Prohibitio sub pena excommunicationis convincit, prodixisse decretum à Romano Pontifice. n. 88.

84. **V**t omnimoda certitudine constet, hoc decretum damnans eas sexaginta quinque propositiones esse regulam infallibilem in materia morum, necesse est, inquire

rere primo, an illud decretum prodierit immediate ab Innocentio XI. an solum à Sacra Congregatione Cardinalium Inquisitorum generalium? Secundo, an in eo loquatur Pontifex ex Cathedra, & tamquam Caput, & Magister Ecclesiæ. Tertio, an processerit in hoc decreto cum matura deliberatione? Nam hæ tres conditiones requiruntur, ut decretum Pontificium sit Regula infallibilis morum. Quarum singulæ singulis capitibus decidentur, eodem fere tenore, ac decisæ sunt in ea disp. 9. cit. cap. 20. Et circa primam dixi art. 2. ea quæ sequuntur, paucis mutatis.

85. [Qui decepti sunt, putantes, decretum de celebratione Missarum, & stipendijs duplicatis non accipiendis, & alijs ad hunc scopum spectantibus, non fuisse immediate editum ab Urbano VIII. sed solum fuisse declarationem Cardinalium, & ideo solum habuisse vim opinionis probabilis, eisdem deceptioni expositi sunt quo ad hoc decretum. Eam æquivocationem circa decretum Urbani passi sunt, quia illud in Congregatione Cardinalium fuit expositum consultationi: sed quia cum prædicti Cardinales eam consultationem retulissent Urbano VIII. ipse Romanus Pontifex approbavit, & præcepit, ut suo nomine tamquam lex universalis Pontificia proponeretur toti Ecclesiæ, & more solito promulgaretur, & ita propositum & promulgatum fuit; certissime constat, eam legem immediate prodixisse ab Urbano VIII.

86. Ea deceptione circa decretum Urbani VIII. laboravit Acacius, March. de Velasco apud Amadaum tract. de Sacrificio Missæ prop. 2. n. 3. & Petrus de Tapia lib. 4. de legib. quæst. 8. num. 5. ut notavi in illa disp. 9. cap. 17. ubi ostendi; id esse certissime falsum: quia in decreto Alexandri VII. dato die 14. Septembris an. 1665. damnatur octava propositio, quod scilicet, *Post decretum Urbani VIII. licet adhuc*

duplicatum stipendium accipere pro celebratione unius Missæ. Quæ propositio damnari non posset, si decretum Urbani solū habuisset vim opinionis probabilis, aut probabilioris. Remaneret enim probabilis propositio opposita, neque capax condemnationis. Implicat enim contradictionem, quod ex duabus contradictorijs si una est probabilis, altera sit damnabilis, aut certo falsa. Si ergo scandalosum, & improbable est dicere, quod post decretum Urbani liceat Sacerdoti accipere duplicatum stipendium, non potest esse dumtaxat probabilius, sed potius omnino certum, & indubitabile, id non licere Sacerdoti. Unde fit, decretum illud de celebratione Missarum non esse decretum solius Congregationis, sed ipsius Pontificis Urbani, atque adeo certissime conscientias obstringere.

87. Dicendum ergo est, tamquam certissimum, quamvis consultatio de damnabilitate earum sexaginta quinque propositionum facta fuerit in Congregatione Inquisitionis generalis Romanæ; decretum tamen immediate prodixisse ab Innocentio XI. Patet ex tenore decreti. Nam in primis ex præmio constat, ipsum Innocentium XI. per se immediate commississe Theologis, & Cardinalibus examen prædictarum propositionum, quorum sententiam ipse Innocentius ab eisdem singillatim audivit. Ita enim habetur in præmio decreti. *Plurimas propositiones partim ex diversis, vel libris, vel thesibus, seu scriptis excerptas, & partim noviter adinventas, Theologorum plurium examini, & deinde Eminentissimis, & Reuerendissimis Dominis Cardinalibus contra hæreticam pravitatem generalibus Inquisitoribus subiecit. Quibus propositionibus sedulo, & accurate sapius discussis, eorundem Eminentissimorum Cardinalium, & Theologorum votis per Sanctitatem*

suam auditis; idem Sanctissimus D.N. re postea mature considerata statuit, & decrevit, pro nunc sequentes propositiones, & unamquamque ipsarum, sicut iacent, ut minimum tanquam scandalosas, & in praxi perniciosas, esse damandas, & prohibendas, sicuti eas damnat, & prohibet.

88. Et post enumeratas sexaginta quinque propositiones, prohibet ipse Pontifex sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, ne quis illas defendat, vel edat, vel disputative tractet, nisi impugnando, & in virtute sanctæ obedientiæ prohibet omnibus Christi Fidelibus, ne prædictas opiniones ad praxim deducant. Vbi vides, in hoc negotio Cardinales solum egisse consultationem, & ipsum Romanum Pontificem edidisse decretum. Ex cuius tenore authentico patet etiam, hoc decretum promulgatum esse nomine Innocentij XI. sicut cæteræ leges Romani Pontificis promulgari solent. Quare ne minimum quidem vestigium remanet, unde oriri possit dubitatio, quominus hoc decretum immediate à Romano Pontifice prodierit. Huc vsque in eo art. 2. paucis mutatis.

CAPVT IV.

An hoc decretum sit Romani Pontificis loquentis ex Cathedra?

SYMMARIVM.

Voces, quæ significant loqui Pontificem ut caput Ecclesiæ. n. 89.

Quid sit loqui Pontificem ut caput Ecclesiæ ex mente Doctorum? n. 90. & seqq. Ostenditur hoc decretum esse Innocentij XI. loquentis ex Cathedra. n. 94. Pontifex edit illud pro vniuersa Ecclesiâ, & vult ab omnibus Fidelibus ad-

mitti. n. 95. & seqq.

Quando Pontifex obiter aliquid decernit, tunc non loquitur ex Cathedra. n. 98.

Discursus quorundam, quod quando Pontifex decernit aliquid per Sacram Congregationem, non loquitur ex Cathedra. n. 99.

Hunc discursum carere omni probabilitate, ostenditur. n. 100.

Quam leue sit fundamentum eius discursus? n. 101.

Sacra Congregationes institutæ sunt pro maturiori deliberatione habenda. n. 102.

Damnationem opinionis de absoluteione in absentia decretam in Sacra Congregatione omnes Doctores admittunt tanquam à capite Ecclesiæ profectam. n. 103.

Idem constat ex hoc decreto. ibid.

89. **E**X art. 3. eiusdem capitis 20. desumpta hæc etiam sunt, paucis superadditis. [Romanum Pontificem loqui ex Cathedra, docere Ecclesiam, loqui Ecclesiæ, & loqui ut caput Ecclesiæ, quatuor sunt omnino synonyma, & eiusdem prorsus significationis, ut patet ex communi modo loquendi doctorum omnium, à quibus in significatione vocum recedere, errare est.

90. Sed quid est Pontificem loqui ex Cathedra, & ut caput Ecclesiæ? Optime explicuit P. Valencia 2. 2. quæst. 1. punct. 7. §. 39. inquit: *Tunc vero definire (Summum Pontificem) ut Ecclesiæ caput, quando decretum ederet pro vniuersa Ecclesiâ, quodque vellet à fidelibus indubitanter admitti.*

91. Idem tradit P. Suarez contra Regem Angliæ, lib. 1. cap. 3. n. 16. illis verbis: *Breviter dicimus, aliud esse loqui de decretis Pontificum, quatenus per ea aliquid definiunt, vel approbant tanquam credendum, vel observandum ab vniuersa Ecclesiâ; aliud de privatis sententijs, opinionibus, aut rationibus Pontificum.*

Pontificum. In presenti enim de prioribus decretis tractamus, &c. Vbi manifeste significat, Pontificem definire tanquam caput Ecclesiæ id, quod definit, vel approbat tanquam credendum, vel observandum ab vniuersa Ecclesiâ.

92. Eodem modo loquitur Melchior Canus lib. 6. de locis Theologicis cap. 8. in responsione ad vltimum argumentum, vbi transtans eam quæstionem, [An Papa possit incidere in hæresim?] inter alia ita asserit. *Aliud est in Petro, quod spectat ad hominis privatam excellentiam; aliud, quod pertinet ad communem Ecclesiæ utilitatem.* Quam sententiam multis explicat, & confirmat in eum finem, ut declaret, tunc definire Pontificem tanquam caput Ecclesiæ, cum tradit illud, quod pertinet ad communem Ecclesiæ utilitatem.

93. Eodem modo id explicat P. Granado 2. 2. controu. 1. tract. 7. disp. 2. sect. 1. num. 1. ipsis verbis ac P. Valencia citatus, & eodem modo id explicant communiter Doctores.

94. Hinc manifeste patet, hoc decretum esse Innocentij XI. loquentis ex Cathedra, docentis Ecclesiam, & ut capitis Ecclesiæ. Primo. Quia præcepit, hoc decretum publicari suo nomine, sicut cæteræ leges vniuersales promulgantur.

95. Secundo. Tunc enim decernit Romanus Pontifex ut caput Ecclesiæ, quando decretum edit pro vniuersa Ecclesiâ, illudque vult ab omnibus Fidelibus indubitanter admitti; atqui sic edidit decretum hoc: ergo in eo loquitur ex Cathedra, & ut caput Ecclesiæ. Maior patet. Nam in vltima periodo dicitur: *Quicumque autem cuiuscumque conditionis, status, & dignitatis illas, vel illarum aliquam coniunctim, vel diuisim defenderit, vel ediderit, vel de eis disputatiue, publice, aut privatim tractauerit, nisi forsitan im-*

pugnando, ipso facto incidat in excommunicationem latæ sententiæ, à qua non possit (præterquam in articulo mortis) ab aliquo quacumque etiam dignitate fulgente, nisi pro tempore existente Romano Pontifice, absolvi.

96. *Insuper districtè in virtute sanctæ obedientiæ, & sub interminatione Diuini iudicij, prohibet omnibus cuiuscumque conditionis, dignitatis, & status, etiam speciali, & specialissima nota dignis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipsarum ad praxim deducant.*

97. Item constat ex proœmio, vbi dicitur, requiri etiam remedium vniuersale pro omnibus vobis sibi commissis, illis verbis: *Ovium sibi à Deo creditarum salutis sedulo incumbens, & salutare opus in segregandis noxijs doctrinarum pascuis ab innoxijs à felic. record. Alexandro VII. prædecessore suo inchoatum proseguere volens.*

28. Quando autem obiter, & per transennam Pontifex aliquid decernit, etiam in materia Fidei, & morum, tunc non loquitur ex Cathedra, neque decernit ut caput Ecclesiæ. Patet. Quia id, quod ita loquitur Pontifex, non intendit à Fidelibus indubitanter admitti. Ideo cum Nicolaus 1. cap. *A quodam Iudæo.* De consecratione dist. 4. dixit, Baptismum in nomine Christi collatum valere; id quidem non dixit ut caput Ecclesiæ, quia dixit obiter & per transennam; cum solum assumpsisset definiendum, an Baptismus à Iudæo collatus sit validus. Hæc fere omnia transcripta sunt ex eo art. 3.

99. P. Mathæus de Moya tom. 1. selectar. disp. 1. q. 6. n. 23. & Raymundus Lumbier in adnotatione prævia ad hoc decretum num. 1673. referunt quosdam Theologos (suppressis nominibus) asserentes, quando Pontifex per Sacram Congregationem Cardinalium prohibet, aut condemnat librum, aut doctrinam aliquam, iubens expresse, quod eiusmodi decretum pro-

hibitorium suo nomine promulgetur, tunc non loqui ut caput Ecclesiæ, sed solum ut caput, & ut Præsidentem eius Congregationis. Et ego audivi quemdam Theologum, qui id assertum explicabat hoc exemplo. Nā si Rex Hispaniæ in Congregatione Ordinis S. Iacobi præcipit aliquid, id non præcipit tamquam Rex, sed tamquam Magister generalis Ordinum Militarium, vel potius, ut Administrator eius Magisterij Generalis. Id quod videtur applicari posse ad cætera decreta Sacræ Congregationis, quæ iubet Pontifex suo nomine promulgari.

100. Is tamen discursus caret omni probabilitate, & est manifeste falsus. Tūc enim Romanus Pontifex loquitur ut caput Ecclesiæ, quādo edit decretū pro tota Ecclesia, quodque vult ab omnibus Fidelibus observari; ut ex supradictis constat: sed Romanus Pontifex iubens observari decretum aliquod Sacræ Congregationis, illud edit pro tota Ecclesia, & vult ab omnibus Fidelibus observari: ergo loquetur tamquam caput Ecclesiæ.

101. Exemplum autem non est ad rem. Nam vel Rex edit decretum pro toto suo Regno, aut solum illud edit pro Ordine S. Iacobi, aut personis illius Ordinis? Primum dici non potest in ea hypothesi, quæ supponit decretum esse de materia pertinente ad Ordinem Militarem. Si vero secundum dicas, manifestum est, quod sic non decernit ut Rex, sed ut Præsides Ordinis Militaris; tum quia iurisdictio qua id præcipit, est alterius hierarchiæ; oritur enim ex commissione Papæ; tum quia non decernit circa gubernationem Regni. In quo manifestum est discrimen inter Pontificem, & Regem in præfatis casibus. Pontifex enim decernit in Congregatione Cardinalium pro tota Ecclesia; Rex autem non decernit tunc pro toto Regno, sed pro eo Ordine Militari. Et

quidem si Rex Congregationi Ordinis Sancti Iacobi committeret univrsalem Regni gubernationem, si in eo casu Præsidentem ei Congregationi decerneret aliquid pro toto Regno, quomodo potest intelligi, quod non decerneret ut Rex, & ut caput sui Regni? Ergo idem de Pontifice dicendum est, dum decernit intra Congregationem Cardinalium pro tota Ecclesia, nempe quod tunc decernit tamquam caput Ecclesiæ.

102. Et quidem cum Romani Pontifices, ut procedant sine periculo errandi, nihil determinant sine matura deliberatione, & Theologorum, & Cardinalium consultatione; erexerunt varias Congregationes Cardinalium, ut distributis in varias classes varijs generibus controversiarum, facilius possent Pontifices habere eam maturam deliberationem, quam si vni Congregationi omne genus consultationum committeretur. Quod ergo statuerant Pontifices ad maturiorem deliberationem habendam, isti Theologi (qui omnia, etiam ex levissimo fundamento excogitata, contendunt esse probabilia) transferre volunt ad hoc, quod iam Pontifex non definiat controversias tamquam caput Ecclesiæ: cū multo maiora signa capitis Ecclesiæ reperiantur in eo, quod velint Pontifices faciliorem modum habendi maturiorem deliberationem.

103. Quod optime confirmat P. Moya cit. ex eo quod omnes Theologi admiserint, tamquam datam a Pontifice, ut est caput, Ecclesiæ damnationem, qua Clemens VIII. damnavit opinionem de absolutione Sacramentali in absentia; cum tamen ea damnatio prodierit in eadem forma, scilicet a Sacra Congregatione Cardinalium; iubente Pontifice, ut suo nomine promulgaretur.

Præterea nam, ut observavit Lumbier supra citatus, ex ipso decreto clare

re constat, illud immediate procedere ab Innocentio XI. tamquam a capite Ecclesiæ. Nam cum Lovanienses subiecerunt Pontifici centum & quinquaginta propositiones censurandas, hoc decreto solum sexaginta quinque damnatæ sunt; & in decreto post damnationem subiungitur: *Idem Sanctissimus in virtute Sanctæ obedientiæ eis præcipit, ut tam in libris imprimendis ac manuscriptis, quam in thesibus, disputationibus, ac prædicationibus caveant ab omni censura & nota, nec non à quibuscumque convicijs contra eas propositiones, quæ adhuc inter Catholicos hinc inde controvertuntur, donec à SANCTA SEDE recognita super eisdem propositionibus IUDICIUM proferatur.* Hæc enim verba aperte significant, has sexaginta quinque propositiones à SANCTA SEDE recognitas esse, & super eisdem iudicium esse prolatum; reliquis autem non esse censurandas, donec à SANCTA SEDE recognita, &c. Constat ergo iudicium condemnatorium sexaginta quinque propositionum à SANCTA SEDE immediate prodijisse. Cum autem dicitur à SANCTA SEDE, non intelligitur de Romano Pontifice ut privato doctore, sed de illo ut capite Ecclesiæ, & docente ex Cathedra.

Denique demonstratur hæc assertio. Nam decretum de celebratione Missarum factum in Sacra Congregatione Cardinalium, vel prodijt ab Urbano VIII. tamquam a capite Ecclesiæ, vel non? Si primum affirmes, infero: ergo quod fiat decretum in Sacra Congregatione, non obstat, quominus procedat a Romano Pontifice tamquam a capite Ecclesiæ, & non tamquam a mero præside Congregationis. Si vero dicas, illud decretum non prodijisse ab Urbano tamquam a capite Ecclesiæ, ut pote factum in Sacra Congregatione, infero: ergo non est scandalosum dicere, quod post illud decretum liceat accipere duplicatum stipē-

dium pro celebratione vnius Missæ; cum ea decreta, quæ non procedunt ut a Romano Pontifice tamquam a capite Ecclesiæ, non obligent conscientiam omnium Fidelium: ergo contradicis Alexandro VII. qui declarat scandalosam hanc propositionem: *Post decretum Urbani VIII. licet adhuc duplicatum stipēdiū accipere pro celebratione vnius Missæ.* Quas autē propositiones damnavit Alexander VII. omnes Theologi tamquam scandalosos reiiciunt.

CAPUT V.

An hoc decretum statutum sit ex matura deliberatione?

SYMMARIVM.

Prima opinio quod Pontifex errare potest, si decernat absque matura deliberatione. n. 104.

Secunda opinio opposita. d. 105.

Authores, qui negant casus possibilitatem. n. 106.

Certitudo huius tertie sententie promovetur. n. 107.

Reiicitur opinio asserentium, posse errare Pontificem, si non audiat consilia Cardinalium, & Theologorum. n. 108.

Ostenditur hoc decretum processisse ex matura deliberatione. n. 109.

104. **E**X art. 4. desumpta sunt hæc, quæ sequuntur. [Pro deci-

sione questionis sciendum est, esse sententiam aliquorum Doctorum, si Romanus Pontifex absque matura deliberatione decerneret in materia Fidei, & morum, exponi periculo errandi; aut saltem non esse certum, quod hoc modo haberet infallibile Divini Spiritus assistentiam, eo quod hæc promissa est a Christo Romanis Pontificibus, dū ad decreta Fidei, & morū prudenti modo procederēt. Ita Gravina in controvers. tom. 2. part. 2. art. 9. & Araux. 2. 2. quæst. 1. art. 10. dub. 5. num. 14. & Bordonus in Trib. c. 5. quæst. 25. n. 119. apud Dianā part. 11. tract. 2. de Roma. Pōtif. resol. 5.

105. Oppositam sententiam sustinent P. Valécia 2. 2. quæst. 1. pūct. 7. §. 40

P. Caf-

Gravina.
Araux.
Bordonus.
Diana.

Valencia.
Cast. Pals.
Bañez.

P. Castro Palao tom. 1. tract. 4. disp. 1. punct. 5. §. 2. n. 12. Bañez 2. 2. quæst. 1. art. 10. §. *Ad quartum*, & plures alij.

106. Sed melius negant casus possibilitatem P. Suarez disp. 5. de Fide, sect. 8. num. 11. P. Granado tract. 7. de Fide, disp. 2. sect. 2. num. 13. P. Amicus tom. 5. disp. 7. sect. 1. num. 30. & tradidit Canus lib. 5. de locis, cap. 5. ad 2. Et P. Tannerus tom. 3. disp. 4. quæst. 4. dub. 6. num. 158. vbi maxime notanda sunt verba P. Suarij citati: *Solet autem quæri, quid sit futurum, si Pontifex sine præmissa diligentia definiat? Aliqui dicunt, posse tunc Pontificem errare, & Ecclesiam posse tunc non assentiri. Sed hoc periculosum est, quia Ecclesia non poterit constare, an Pontifex adhiberit sufficientem diligentiam, nec ne; vel relinquatur singularum arbitrio, ut iudicent, an diligentia sufficiens fuerit. Et ideo melius, ut existimo, respondetur, non admittendo casum. Nam Spiritus Sanctus, qui regit Ecclesiam, non permittet, Pontificem tam imprudenter definire; & ideo quoties absolute definit, credendum est, sufficientem diligentiam præmississe.*

107. Et hanc sententiam certissimam censeo. Etenim articulus A, definitus est à Romano Pontifice; & tamen neque ex tenore articuli, neque ex alio capite (præter quam ex infallibili assistentia Divini Spiritus) constat, processisse Pontificem ex matura deliberatione ad eum definiendum: ergo non constat, assistisse Divinum Spiritum; si hic non assistit, vbi non est matura deliberatio in Pontifice. Ergo non constat Ecclesiæ, certitudo articuli definiti. Consequens est certissime falsum: ergo & antecedens. Quare, ut optime noravit P. Tannerus tom. 3. disp. 1. quæst. 4. dub. 6. num. 158. certissima adest Divini Spiritus assistentia ad vnum è duobus, vel ne Pontifex in materia Fidei, & morum aliquid decernat absque matura deliberatione;

vel ne erret, si absque matura deliberatione decreverit.

108. Et multo magis reiicienda procul est sententia eorum, qui dicunt, posse errare Pontificem in decretis Fidei, & morum, si non audiat consilia Cardinalium, & Theologorum. Nam si Pontifex legat in libris Doctorum, quid quid Cardinales, & Theologi consulere possunt; ex quo capite maturior erit deliberatio per hoc, quod doctrinam Cardinalium & Theologorum audiat?

109. Sed ad præsentis decisionem quæstionis damus (non concedimus) quod vera sit prima sententia, ita vt possit errare Pontifex, si absque matura deliberatione decernat: & dicimus, manifeste constare in hoc decreto, maturissima deliberatione vsum. Cum ex illo constet, serio commisisse id examen illarum propositionum pluribus in Sancta Theologia Magistris, & Cardinalibus Inquisitoribus generalibus; ipsosque Theologos, & Cardinales id negotium strenue aggressos esse, eique sedulo incubuisse, & mature eas propositiones discussisse; & super vnaquaque ipsarum suffragia sua Sanctitati suæ singillatim exposuisse; vt constat ex tenore proœmij. *Plurimas propositiones partim ex diversis, vel libris, vel thesibus, seu scriptis excerptas, & partim noviter adinventas, Theologorum plurimum examini, & deinde Eminentissimis Dominis Cardinalibus contra hereticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus subiecit. Quibus propositionibus sedulo & accurate sapius discussis, eorumdem Eminentissimorum Cardinalium, & Theologorum votis per Sanctitatem suam auditis; idem Sanctissimus D. N. re postea mature cõsiderata statuit, & decrevit, &c.* Super qua quæstione nullum dubitationi vestigium relinquitur.] Huc vsque contenta in eo art. 4.

paucis mutatis.

CAPVT

CAPVT VI.

An hoc decretum sit declaratorium simul, & prohibitorium?

SYMMARIVM.

Quid prohibeatur in hoc decreto? n. 110. Hac prohibitio obstringit conscientiam.

n. 111. Et quidem sub culpa gravi in materia gravi. n. 112.

Quomodo decretum sit declaratorium? n. 113. & seqq.

110. **E**X art. 5. deprompta sunt ea, quæ sequuntur. [Hoc decretum esse prohibitorium, ex ipsis terminis patet. Vtitur enim verbo prohibendi. Prohibetque primo, nequis prædictas propositiones doceat, defendat, edat, aut de ijs disputative publice, aut privatim, nisi impugnationis causa, tractet: idque prohibet sub pæna excõmunicationis latæ sententiæ, Romano Pontifici reservatæ. Prohibet secundo omnibus Christi Fidelibus, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipsarum ad praxim deducant.

111. Hanc prohibitionem obstringere conscientias, manifestum est. Nam prohibitio, quæ proponitur sub pæna excõmunicationis latæ sententiæ, qualis est prima pars prohibitionis relatæ, ad conscientiam dirigitur. Item prohibitio, quæ fit in virtute sanctæ obedientiæ, & sub interminatione divini iudicij; evidenter indicit obligationem conscientiæ, vt omnes doctores, nemine discrepante, fatentur. Deinde id decretum respicere conscientiam, patet ex illis verbis proœmij: *In segregandis noxijs doctrinarum pascuis ab immoxijs, & postea, in praxi perniciosas.*

112. Eam autem prohibitionem obstringere conscientias graviter, dum

versatur in materia gravi, certum est. Et quidem hoc decretum Innocentij XI. aliquas damnat propositiones, quæ negant esse peccatum, quod est peccatum veniale. In quo qui oppositum operatur, peccat venialiter; qui autem docuerit, nullum esse peccatum, neque veniale, peccabit mortaliter, quia sustinere eam doctrinam est materia gravis, & scandalosa.

113. Constat etiam, hoc decretum esse declaratorium. Declaratio enim nihil aliud est, quam manifestatio alicuius veritatis, quæ ab aliquibus ignorari, aut in dubium verti posset: hoc autem decretum manifestat, eas sexaginta quinque opiniones esse scandalosas; de quo quis dubitare posset propter alios Theologos aliter sententes. Et quidem decretum expresso iudicio damnat eas opiniones vt scandalosas: non potest autem id fieri, nisi asserendo, & manifestando eas esse scandalosas: sicut sententia, quæ damnat aliquem vt furem, est vera sententia declaratoria criminis.

114. Sed & in alio sensu hoc decretum declaratorium est, id est, declaratio aliarum legum Canoniarum. Damnata enim hoc decretum multas propositiones, quæ versantur in materia iuris canonici: quæ propositiones ab aliquibus putabantur probabiles; quia aliter intelligebant leges illas canonicas, aut putabant, illas non obligare. Pontifex ergo, dum damnat propositiones, manifeste declarat, quo sensu eiusmodi leges accipiende, & intelligendæ sunt.] Huc vsque in eo art. 5.

116. Ab aliquibus putabatur probabile id, quod dixit Tridentinum, eligendos esse digniores ad præfecturam Ecclesiarum, non esse intelligendum cum toto rigore illud verbum digniores. Dum ergo Pontifex damnat eam propositionem 47. expresse declarat,

clarat, illud decretum intelligendum esse de dignioribus in toto rigore, & excludendas esse eas tres interpretationes, quæ relaxant vim decreti Tridentini.

116. Eodem modo dum damnat propositionem 52. quod præceptum servandi festa non obligat sub mortali, declarat intentionem Ecclesiæ esse obligare sub mortali. Idem cernitur in propositione 53. de eo, qui audit simul duas medietates Missæ, aut quatuor eius partes: et in propositione 54. de ea, qui non potest recitare Matutinum, quod non teneatur ad reliquas horas recitandas: in his enim declarat Pontifex, quomodo ea Ecclesiæ præcepta intelligenda sint.

CAPVT VII.

An hoc decretum sit definitio Pontificia?

SVMMARIVM.

Hoc decretum non continet definitionem articuli Fidei. n. 117.

Definitio quandoque sumitur pro declaratione doctrinæ. n. 118.

Damnatio opinionis de absolutione inter absentes vocatur ab authoribus definitio. n. 119.

Id, quod docet Pontifex tamquam certum, dicitur definiri. n. 220.

Hoc decretum est definitio Pontificia secundo modo. n. 121. & seqq.

117. **E**X art. 6. deprompta sunt quæ sequuntur. [Hæc vox *Definitio*, quod attinet ad præfens institutum, dupliciter vsurpatur. Primo pro decisione, seu declaratione articuli Fidei. Et in hoc sensu id decretum non esse definitionem, patet. Nam Pontifex in ijs decretis non declarat, aliquid eorum esse articulum Fidei. Et quidem si id declararet tamquam articulum Fidei, verificaretur, credendum esse tamquam articulum

Fidei, eas propositiones esse falsas; unde hæreticus esset, qui eas propositiones veras assereret; at quæ adeo ex propositiones essent hæreticæ. Quis autem audebit asserere, eas propositiones esse hæreticas vi eius decreti, in quo Põtifex dumtaxat, illas damnat vt scandalosas? quamvis non dicat, esse scandalosas dumtaxat, sed vt minimum.

118. Secundo vsurpatur ea vox *Definitio*, pro qualibet declaratione Pontificis, quam circa doctrinam tradit vt omnino certam, & indubitabilem. Itaque cum Pontifex Summus aliquid in materia doctrinæ decidit vt certum, & absque periculo errandi, dicitur id definire. *Nam definire, & pro certo decidere*, idem sunt. Et revera esse alias definitiones Romanorum Pontificum, præter eas, quæ sunt declarationes articulorum Fidei, patet ex communi Doctorum sensu, panes quos est, a quibus desumenda est vsurpatione, & significatio nominum, vt late ostendi in 1. part. Crif. Theol. disp. 12. n. 65.

119. Sic loquitur P. Suarez tom. 4. in 3. part. disp. 19. sect. 3. n. 16. ubi agens de damnatione Clementis VIII. opinionis de absolutione inter absentes, ait: [Est igitur iam dicta sententia certa in gradu a Pontifice definita.] Et P. Vasquez tom. 4. in 3. part. quæst. 91. art. 4. dub. 2. n. 1. de eodem argumento tractans, ait: [Ante quam Clemens VIII. *desinisset*, ac determinasset opinandi licentiam circa præsentem controversiam, &c.] Et P. Arriaga tom. 8. disp. 50. num. 20. agens de eodem decreto Clementis VIII. ait: [Post *decisionem* Clementis VIII.] &c. Decidere autem, & definire sunt termini æquipollentes. Et P. Conink de Pænitentia disp. 4. num. 61. ait: [Iam vero cautius hac de re agendum est post *definitionem* Clementis VIII.] Qui author lib. 1. de actib. supernatural. disp.

Suar.

Vasq.

Arriaga.

Conink.

disp. 6. num. 7. agens de decreto Concilij Viennensis, affirmante, probabiliorum esse sententiam, quod parvulis in Baptismo infundatur habitus supernaturales, ait: [Et si Concilium non definiat, esse omnino certum, parvulis in Baptismo virtutes infundi; tamen *definit*, id esse probabilius.] Eodem modo loquitur P. Ripalda lib. 6. de Ente supernaturali disp. 120. sect. 1. n. 3. & P. Castro Palao tom. 4. tract. 23. punct. 5. num. 7. Deinde definitum esse a Romano Pontifice, sententiam piam de Immaculata Conceptione esse magis probabilem, & magis piam, asserit P. Ferdinandus de Salazar tom. de Conceptione cap. 43. §. 1. & 4.

Ripalda: Cast. Pal.

Salazar.

120. Itaque dum Romanus Pontifex docet Ecclesiam aliquid, in quo errare non potest, id quidem docet tamquam omnino certum, vt ex terminis notum est. Quod autem docet vt omnino certum, id expresse definit, & si non definiat tamquam articulum Fidei: definire enim, vel decidere, est rem, tamquam omnino certam declarare. Sunt enim multa omnino certa, in quibus Pontifex errare non possit, quamvis non perveniant ad certitudinem articuli Fidei.

121. His positis dicendum est, hoc decretum esse definitionem Pontificiam secundo modo. Constat. Illud enim Pontifex definit secundo modo, quando aliquid declarat, vel affirmat pro certo in materia, in qua errare non potest: sed Innocentius XI. affirmat, propositiones esse scandalosas, in materia, in qua errare non potest: ergo in illo decreto Põtifex verè definit.

122. Consequentia est legitima. Maior constat ex dictis supra. Minor etiam patet, quia affirmat, eas propositiones esse scandalosas, cum tamen illæ versentur in materia morum; in qua Romanum Pontificem Ecclesiæ loquentem, errare non posse, constat ex cap. 1.

123. Confirmatur. Nam, vt constat ex num. 119. Decretum Clementis VIII. quo affirmavit, opinionem de absolutione inter absentes esse falsam, temerariam, & scandalosam, fuit definitio Romanæ Cathedræ, quia illud pro certo decidit: ergo cum Innocentius XI. pro certo decidit, eas propositiones a se damnatas, esse scandalosas, dicendum est, eam esse definitionem.

124. Nec valet, si dicas, ad definitionem formalem requiri, quod Pontifex dicat: *Definimus, decidimus, Declaramus*, vel quid simile. Nam verbum *Damnamus*, in materia doctrinæ, in qua Pontifex errare non potest, est verbum simile, & æquivalens. Nam hoc, quod est damnare doctrinam tamquam certo scandalosam, idem est, quod decidere, & declarare, eam scandalosam esse.] Huc vsque contenta in eo art. 6. paucis mutatis.

CAPVT VIII.

Quanta certitudine tenendum sit, Pontificem errare non potuisse in hoc decreto; & quæ censura notandi sunt, qui propugnauerint propositiones damnatas?

ARTICVLVS I.

Præmittuntur aliqua, & referuntur sententiæ.

SVMMARIVM.

De Fide est, non posse errare Pontificem in definitione articuli Fidei, etiam extra Concilium. n. 126.

Implicatio contradictionis in assertione opposita. n. 127.

E

Etiam

Etiā in ijs, quæ docet extra definitionem articuli Fidei, est de Fide, quod non potest docere hæresim, neque errorem in Fide. n. 129.

Non est de Fide illud, quod Pontifex definit non tamquam dogma Fidei. n. 130.

Pontificem errare non posse in censuris, quas attribuit propositionibus, alij dicunt esse de Fide, alij proximum Fidei, alij oppositum esse erroneum, vel errori proximum. n. 131. & seqq.

Colligitur, quid tenendum sit iuxta mentem Doctorum circa id, quod Innocentius XI. declarat, nempe scandalosus esse eas propositiones. n. 134. & seqq.

Quid sit propositio erronea? n. 136.

Quid sit propositio errori proxima? n. 137.

125. **D**ixi in præcedentibus certissimum esse, errare non posse Pontificem in materia morum, etiam damnando opiniones olim probabiles; atque adeo errare non potuisse in hoc decreto, & in damnatione earum sexaginta quinque propositionum. Restat modo, inquirere, quanta certitudine id tenendum sit?

126. Præmitto primo, esse de Fide, non posse errare Pontificem Romanum in definitione articuli Fidei, etiam extra Concilium generale. Pro cuius veritatis evidentia sufficit assidua, & numquam interrupta consuetudo Ecclesiæ Catholicæ consulendi Romanam Cathedram in materijs Fidei. Nam (vt cum Melchiore Cano supra citato loquar) *Ad Romanam Sedem Episcopos Ecclesiarum in causis quibusque gravissimis provocasse, ab illius ore Fideles Fidei oracula petijisse, illius iudicium Catholicos omnes in Religionis controversijs expectasse; illius denique & vim, & auctoritatem sacra omnia efflagitasse Concilia, adeo certum est, & manifestum, vt sim ego ineptus, si velim ostendere.*

127. Et quidem implicat contradictionem, quod Ecclesia accipiat à suo capite aliquam veritatem, tamquam dogma Fidei Catholicæ, & quod non sit de Fide, illum errare non posse: sed Ecclesia Catholica accepit à Romano Pontifice multas veritates tamquam dogmata Fidei; quod adeo certum est, & manifestum, vt sim ego ineptus, si velim ostendere: ergo implicat, quod non sit de Fide, illum errare non posse.

128. Probatur Maior. (nam cætera patent) Etenim in eo ipso quod Ecclesia accipit à Romano Pontifice tamquam articulum Fidei v.g. quod in Deo dantur tres hypostases, in eo ipso continetur, quod Pontifex non errat: atque adeo qui credit tamquam de Fide oraculum Pontificis, quod sunt in Deo tres hypostases, eodem actu, quo id accipit tamquam de Fide, credit, Pontificem in eo non errare. Huc spectant Sancti Patres, & Concilia generalia, quorum verba partim supra retulimus, partim referuntur à citatis supra Authoribus, Bellarmino, Suario, Valencia, Granada, Cano, & reliquis. In quo operæ pretium est audire Suarium 2.2. disp. 5. sect. 8. n. 4. *Veritas Catholica est, Pontificem definientem ex Cathedra esse regulam Fidei, quæ errare non potest, quando aliquid authentice proponit uniuersæ Ecclesiæ tamquam de Fide Diuina credendum. Ita docent hoc tempore omnes Catholici Doctores. Et censeo esse rem de Fide certam.*

129. Præmitto secundo, etiam in illis, in quibus loquitur Pontifex ex Cathedra extra definitionem articuli Fidei, sed definiendo tamquam doctrinam certo tenendam, non posse Romanum Pontificem docere hæresim, neque errorem in Fide. Hanc assertionem multis argumentis demonstrant præfati Authores Bellarminus, Suarius, Valencia, Melchior Canus

Canus, Granada, & alij ex Scriptura, & Sanctis Patribus, & Concilijs. Et pro re præfenti satis est illud Christi D. ad S. Petrum. Luc. 22. *Ego autem rogavi pro te, vt non deficiat Fides tua. Quod privilegium ad Successores Petri extendi, sensus est Ecclesiæ, quem accepit ab Apostolis.*

130. Præmitto tertio, de Fide esse id, quod Pontifex loquens ex Cathedra definit tamquam articulum Fidei, sed non esse de Fide, quæ Pontifex definit non tamquam dogma Fidei, sed tamquam dogma certo tenendum. Hoc autem secundum, quamvis sit omnino certum, tale quidem est inferiori gradu certitudinis, respectiue ad certitudinem Fidei. Prima pars evidens est iuxta dicta prænotatione 1. Sæcunda item pars etiam est manifesta ex terminis: quia propositio non potest accipere maiorem certitudinem à Cathedra, quam est certitudo illa, quam dat ipsa Cathedra. Si ergo ipsa Cathedra non dat dogmati certitudinem Fidei, quomodo poterit illam accipere à Cathedra?

131. Quæritur ergo in præfenti, qua certitudine tenendum sit, Romanum Pontificem loquentem ex Cathedra cum matura deliberatione, non posse errare in censuris datis alicui propositioni, v.g. quod sit erronea, temeraria, aut scandalosa, &c. maxime in materia morum? P. Suarez disp. 5. de Fide sect. 8. cum num. 4. dixisset, esse de Fide, Pontificem in dogmatibus Fidei errare non posse, etiam extra Concilium, quod demonstrat in sequentibus vsque ad num. 6. postea num. 7. addit: *Et ex hac generali assertionem sequitur primo, Pontificem non posse errare in præceptis seu rebus moralibus, quas tradit, vel approbat pro uniuersa Ecclesia. Approbare autem turpia pro honestis, vel è conuerso damnare honesta tamquam iniqua, repugnat Sanctitati Ecclesiæ.*

& ideo in his etiam non potest errare Pontifex. Quod dixit esse de Fide Antoninus 3. part. tit. 12. cap. 8. §. 2. Cano vero lib. 5. de locis cap. 5. dixit parum distare. Alij vero Recentiores paulo minus rem hanc exaggerant, Molina de iust. disp. 325. Bellarminus lib. 5. de Rom. Pontif. cap. 5.

132. Malderus 2. 2. quæst. 11. art. 2. membro 5. dicit, esse hæreticum asserere, quod Ecclesia possit errare, definiendo, propositionem aliquam esse erroneam, temerariam, aut simili alia censura notandam. Erraret autem Ecclesia, si Pontifex in eiusmodi definitione erraret. Quæ sententia placet P. Aegidio de Coninck 2. 2. disp. 18. dub. 8. num. 134. vbi ait: *Mibi cum Maldero valde probabile est, esse de Fide, eam non posse errare: quia 1. ad Timoth. 3. Ecclesia dicitur [columna & firmamentum veritatis.] Et Ioannis 14. & 16. promittitur ei spiritus veritatis, sive perpetua assistentia Spiritus Sancti, qui doceat eam, omnem veritatem. Quod videtur non solum intelligendum, de rebus, quæ proprie sunt de Fide, sed etiam de ijs, quæ ad Fidem aliquomodo pertinent, quales sunt illarum sententiarum qualificationes, quarum assertio Fidem aliquomodo labefactare possent.*

133. Bañez 2. 2. quæst. 11. art. 2. docet esse erroneum, aut errori proximum, dicere, quod Ecclesia in his censuris tribuendis possit errare. P. Luisius Turrianus 2. 2. disp. 55. dub. 5. dicit esse errorem, asserere, quod Romanus Pontifex in his possit errare. Et Lugo Cardin. disp. 20. de Fide sect. 3. num. 109. sic ait: *Ego etiam id puto, vel esse erroneum, vel errori proximum: quia infallibilis Spiritus Sancti assistentia Ecclesiæ promissa non videtur limitanda ad ea sola dogmata, quæ tamquam de Fide proponuntur, & creduntur ab Ecclesia, sed debet extendi ad ea omnia, quæ Fideles ex*

Moya.

præcepto Ecclesie credere tenentur. A qua sententia parum distat P. Moya tom. 1. Selectar. tract. 3. disp. 8. quæst. 6. num. 22.

134. Ex dictis colligitur, qua certitudine tenendum sit, Innocentium XI. errare non potuisse in hoc decreto, dum definit, eas sexaginta quinque propositiones esse, ut minimum, scandalosas. Nam iuxta sententiam S. Antonini supra relatam (in quam videtur inclinare P. Suarez) & Malderi, & P. Ægidij de Conink, est de Fide, quod Innocentius XI. non errat, dum eas propositiones censet scandalosas; & dicere oppositum est hæreticum. Sed cum P. Ægidius dicat, esse probabile, quod est de Fide, non videtur asserere id tamquam omnino certum: ideo annumerari potest Authoribus secundæ opinionis asserentis, id esse erroneum, aut proximum errori.

135. At vero iuxta sententiam Dominici Bañez, Ioannis de Lugo, & Mathæi de Moya supra relatam, ille, qui affirmat Innocentium XI. errasse, aut potuisse errare in illo decreto, dicit propositionem erroneam, aut errori proximam. Et iuxta sententiam Turriani dicit propositionem determinate erroneam.

136. Et quidem propositio erronea (iuxta communiorem explicationem Theologorum) est illa, quæ contradicit conclusioni Theologicæ deductæ ex vna præmissa de Fide, & altera evidenti, scilicet in syllogismo, cuius etiam bonitas consequentiæ est evidens. Nam qui sic contradicit tali conclusioni Theologicæ, cum cogatur admittere præmissam evidentem, & evidentiam bonitatis consequentiæ, cogitur negare præmissam de Fide.

137. Propositio autem errori proxima est; quæ contradicit conclusioni Theologicæ deductæ ex vna præmissa de Fide, & altera evidenti, &

bonitate consequentiæ etiam evidenti, cum hac tamen limitatione, vel quod vnam præmissam plerique censent esse de Fide, quamvis non omnes; vel ita ut vna præmissa sit de Fide apud omnes, altera vero præmissa sit evidens apud plerisque, licet non apud omnes; vel ita ut cum apud omnes altera præmissa sit de Fide, & altera evidens; bonitas consequentiæ sit evidens apud plerisque, non autem apud omnes. De quo videndus est Lugo Card. disp. 20. de Fide se&. 3. n. 84. qui late id propugnat, & explicat.

ARTICVLVS II.

Resolvitur questio.

SUMMARIUM.

Qui dixerit Pontificem errasse in hoc decreto, dicit propositionem errori proximam? n. 138.

Quomodo ea propositio opponatur conclusioni Theologicæ. n. 139.

Præfata propositio est absolute erronea. n. 140.

Quare Authores præfata propositionem dicant sub disiuncto esse erroneam, aut errori proximam? n. 140.

138. **H**is positis assero, eum, qui dixerit, Innocentium in hoc decreto errasse, aut errare potuisse, reum esse propositionis (ut minimum) errori proximæ. Pro hac assertionem stant Dominicus Bañez, Ioannes de Lugo, Mathæus de Moya, & videtur pro ea stare Ægidius de Conink citati.

139. Ex dictis manifesta est conclusio. Pro cuius claritate hunc propositionem syllogismum: *Papa non potest errare in Doctrina Fidei, & morum, concurrentibus omnibus requisitis ad rem esse definiendum: sed Innocentius*

Papa

Papa in præfati decreto tradidit doctrinam morum concurrentibus omnibus requisitis ad recte definiendum: ergo Innocentius Papa non potuit errare in hoc decreto. Hæc apud plerisque Theologos est conclusio Theologica, sed cum limitatione proxime dicta. Nam maior apud omnes est de Fide; Minor autem est evidens apud fere omnes; non tamen apud omnes, aliqui enim, quamvis decepti, non agnoscunt evidentiam in concurrentia omnium requisitorum. Ex quo patet, eum qui dixerit, potuisse errare Pontificem in hoc decreto, dicere propositionem errori proximam, iuxta explicationem propositionis errori proximæ supra traditam.

140. Dixi, *ut minimum*, esse propositionem errori proximam. Ego enim censeo, eam propositionem esse absolute erroneam: & conclusionem syllogismi proxime propositi esse in rigore conclusionem Theologicam; quia quamvis aliquibus non proportionatur ut evidens ea minor; existimo, esse evidenter decipi; & quando evidenter decipiuntur, non sunt reputandi in ordine ad contradicendum evidentie propositionis. Neque enim requiritur evidentia physica, aut metaphysica, sed sufficit evidentia moralis. Est ergo evidens, quod in definitione huius decreti concurrunt omnia requisita ad definiendum, quamvis sit extra definitionem articuli Fidei. Concurrunt enim id requisitum, quod loquitur ex Cathedra, ut ostendi cap. 4. & quod decreto præcessit matura deliberatio, ut ostendi cap. 5. & quod non requiritur ad certitudinem definitionis, etiam articuli Fidei, quod fiat intra Concilium generale; ut satis constat ex prædictis.

141. Vbi notandum est, quod doctissimi viri Bañez, & Lugo eam propositionem, [quod Papa errare possit in decretis morum,] afficiant

vtraque censura, licet sub disiunctione, asserentes, eam propositionem esse erroneam, aut errori proximam, quod idem præstare solent multi alij doctores circa alias propositiones, quas censent ita censurabiles. Quare enim non apponunt vnam determinatam censuram? Ego existimo, eos doctores ideo apponere ambas censuras sub disiuncto; quia quando vident, conclusionem Theologicam deduci ex vna præmissa, quam censent esse de Fide, cum tam in pauci aliqui id non censeant, propositionem adversam tali conclusioni Theologicæ dicunt proximam errori; cum autem rem alius considerant, & censent eos paucos Authores evidenter decipi, iam magis inclinant ad vocandam absolute erroneam eam propositionem.

ARTICVLVS III.

An qui propugnat aliquam ex propositionibus damnatis, dicit aliquid erroneum, vel errori proximum?

SUMMARIUM.

Ratio dubitandi. n. 142.

Qui docet propositionem damnatam, non dicit aliquid erroneum, sed scandalosum. n. 143.

Qui docet propositionem damnatam, non dicit Pontificem errare. n. 144.

Solvitur obiectio. n. 145. & seq.

142. **E**X dictis artic. præced. videtur colligi, eum, qui docet propositionem damnatam in hoc decreto, dicere aliquid erroneum, aut errori proximum. Quod sic pro-

probatur. Qui dicit, Pontificem errare in damnatione harum propositio- num, aliquid erroneum dicit, vt patet ex art. præced. Sed qui docet, licitum esse v.g. furari non solum in extrema, sed etiam in gravi necessitate, virtualiter dicit, errare Pontificem in damnatione eius propositionis, qua est 36. ex damnatis: ergo qui docet, id esse licitum, dicit aliquid erroneum.

143. Dicendum tamen est, eum, qui præcisse docet propositionem damnatam in hoc decreto, dicere quidem aliquid scandalosum, non tamen aliquid erroneum. Ratio est: quia non debemus nos assignare propositioni damnatæ rigidiorē censuram, quam est ea, quam assignat Pontifex: sed Pontifex cuilibet propositioni in hoc decreto damnatæ solum assignat censuram scandalosā: ergo non debemus nos assignare illi censuram erroneā, aut proximæ errori. Quomodo hæc assertio procedat contra assertionem Lumbierij, inferius ostendam.

144. Ad fundamentum partis oppositæ, concessa maiori, neganda est minor. Nam qui dicit, licitum esse furari in necessitate graui, non propterea dicit Pontificem errare, neque cogitur agnoscere errorem in Pontifice. Potest enim respondere, in ea censura Pontificem procedere probabiliter, & prudenter; & ita non concedere, quod Pontifex errat. Quod si id dicat, dicit quidem aliquid scandalosum, non tamen aliquid erroneum.

145. Dices. Pontifex in decreto id affirmat tamquam certum: cum ergo esse certum, & mere probabile sint prædicata impossibilia inter se; si quis dicit Pontificem procedere probabiliter, idem erit ac dicere, Pontificem errare in eo quod dicat esse certum: ergo qui docet propositionem damnatam non solum docet propo-

tionem scandalosam, sed etiam erroneam.

146. Respondeo, adhuc neque hoc modo, qui docet propositionem damnatam, non dicit errare Pontificem. Nam sicut in quæstionibus, in quibus inter Theologos lis est, an hoc, vel illud sit de Fide, aliqui formant iudicium mere probabile de eo, quod hoc sit de Fide; ita qui docet propositionem damnatam, potest credere, Papam prudenter procedere, dum definit aliquid tamquam certum, scilicet extra definitionem articuli Fidei. In quo casu, vt dixi, ille propugnator eius propositionis damnatæ, reus est propositionis scandalosæ, non vero propositionis erroneæ; cum non admittat, errare Pontificem.

C A P V T IX.

Quid sit propositionem esse scandalosam?

SUMMARIVM.

Communis definitio propositiones scandalosæ. n. 147.

Rigidior eius explicatio ex P. Arriaga. n. 148.

In propositione scandalosa non affertur scandalum passivum, sed activum. n. 149.

Qualiter sint scandalosa sexaginta quinque propositiones damnatæ ab Innocentio? n. 150.

Opinio certo falsa, aut carens fundamento, si laxa sit, & scandalosa. n. 152.

Opinio tenuiter probabilis favens libertati, & scandalosa. n. 153.

147. **C**irca hanc quæstionem in disp. 9. citat. cap. 20. à num. 358. scripsit sequentia: [Propositio scandalosa in materia doctrinæ illa

illa est, quæ docet aliquid, quod præbet alijs occasionem ruinæ. Ita ex voce scâli ea expositio nota est, & tradunt expresse Mag. Canus lib. 12. de Locis cap. 11. §. Propositionem. P. Suarez disp. 19. de Fide, sect. 2. num. 19. P. Granado tract. 15. de Fide, disp. 4. num. 8. P. Petrus Hurtado disp. 8 1. de Fide §. 50. & 51. P. Castro Palao tom. 1. tract. 4. disp. 3. punct. 1. num. 1.

148. Severior est explicatio propositionis scandalosæ apud P. Arriaga disp. 20. de Fide num. 13. afferentis: [Est scandalosa, quæ dat occasionem in materia Fidei errandi, vel male suspicandi de Fide dicentis.] Iuxta quem dicendi modum, dum Pontifex eas sexaginta quinque propositiones declarat esse scandalosas, declarat, vel eas dare occasionem errandi in Fide, vel male suspicandi de Fide Authorum, qui eas docuerunt.

149. Sed stando mitiori, & communiori expositioni propositionis scandalosæ supra traditæ, notandum est, ibi scandalum non sumi pro scandalo passivo, sed pro activo. Quamvis enim ex Biblijs Sacris vulgari lingua scriptis oriatur scandalum ignaris: non tamen propterea eorum propositiones sunt scandalosæ: quia scandalum illud est passivum ortum ex malignitate, vel ignorantia legentium. Quod etiam notavit Canus lib. 12. de Locis cap. 5. §. Propositionem. Ait enim: Non enim hic scâdalū more vulgi usurpamus pro eo, quod aures offendit, quod ve fidelis populus horret: sed pro eo, quod infirmis causam ruinæ præstat, & quod ante Fidelium pedes positum, eos facit in illud incurrere, irruere, offendere.] Huc vsque dixi, in loco cit.

150. Hinc patet, in quo sensu sint scandalosæ illæ sexaginta quinque opiniones, quas vt tales damnat, quas tales esse affirmat Sanctissimus D. Innocentius XI. Sunt enim scandalosæ, quatenus per se afferunt causam rui-

næ Fidelibus. Quod magis patet ex proœmio decreti illis verbis: *Ovium sibi à Deo creditarum saluti sedulo incumbens, & salubre opus in segregandis noxijs doctrinarum pascuis ab innoxijs.* Neque enim aliter noxiæ sunt, nisi quatenus afferunt occasionem ruinæ ovibus Christi. Item illis verbis: *Vt minimum tamquam scandalosas, & in praxi perniciosas.* Id est, quæ afferunt perniciem in ordine ad praxim, sive quæ tradunt doctrinam illicitam in praxi.

151. Id etiam constat ex decretis Alexandri VII. cuius salubre opus in damnandis eiusmodi propositionibus ab illo inchoatum, proficitur Innocentius se prosequi velle, & quidem in proœmio primi decreti Alexandri VII. idem patet ex illis verbis: *Complures opiniones Christianæ discipline relaxativas, & animarum perniciem inferentes.* Constat enim eam doctrinam esse per se scandalosam, quæ Christianam disciplinam relaxat, & infert animarum perniciem. Item ex illis verbis: *Quem si pro recta regula Fideles in praxi sequerentur, ingens eruptura esset Christianæ vitæ corruptela.* Illa enim doctrina includit scandalum activum, quæ talis est, vt ex ea ad praxim deducta erumpat Christianæ vitæ corruptela. Idem significant subsequenter verba: *Ne unquam temporis viam salutis, quam suprema veritas Deus, cuius verba in aeternum permanent, arctam esse definit, in animarum perniciem, dilatarī, seu verius perverti contingeret.* Item & subsequenter alia: *Ab eiusmodi spatiosa, lataque, per quam itur ad perditionem, via.* Quæ desumpta sunt ex Evangelio Math. cap. 7. 13. *Lata porta, & spatiosa via est, quæ ducit ad perditionem.* Quæ omnia aperte declarant, doctrinam earum propositionum talem esse, vt ducant ad perditionem. Quo nulum scandalum activum maius.

152. Deinde loco citato n. 362. hæc scripsi fere eodem tenore: [Pro cuius explicatione maiori, sciendum est, omnem opinionem improbabilem positive, id est, certo falsam; & omnem opinionem non probabilem, id est, gravi fundamento carentem, si laxa sit, id est affirmans partem minus tutam, & faventem libertati, esse scandalosam, dum modo procedat in materia gravi pertinente ad mores. Patet. Peccat enim graviter, quisquis in materia gravi dirigit conscientiam suam ex opinione certo falsa, aut absque prudenti, & gravi fundamento: sed doctrina improbabilis positive, aut negative, suadet hominibus dirigere conscientiam ex se ipsa, quæ aut certo falsa est, aut gravi fundamento destituta: ergo doctrina improbabilis positive, aut negative, in materia gravi pertinente ad mores suadet hominibus ad id, quod est peccatum grave. Hoc est, doctrinam esse scandalosam: ergo eiusmodi doctrina scandalosa est. Et ne æquivocationem patiaris, nota, in qualibet quæstione illam dici opinionem laxam, quæ favet libertati; illam vero strictam, seu severam, quæ favet obligationi, & præcepto.] Huc vsque in loco citato.

153. Addendum insuper est, omnem opinionem in materia morum tenuiter probabilem laxam, sive faventem libertati esse scandalosam. Patet ex hoc decreto Innocentij in damnatione tertiæ propositionis, ex qua constat, esse scandalosam propositionem, quæ asserit, nos prudenter operari ex dictamine opinionis tenuiter probabilis. Quæ autem sit opinio tenuiter probabilis, late tradam in disertatione 4.

CAPVT X.

An propositio scandalosa in materia morum necessario sit falsa, & improbabilis.

ARTICVLVS I.

Præmittuntur aliqua, & statuitur duplex conclusio.

SYMMARIVM.

Propositiones veræ possunt esse scandalosæ, præcipue in quæstione facti. n. 153.

Propositio potest esse scandalosa, eo quod sit æquivoca. n. 155.

Quæ propositiones in materia morum sint scandalosæ? n. 156.

Explicatur quæstio præsens. n. 157.

Omnis propositio scandalosa in materia morum est non probabilis. n. 158.

Repugnat, doctrinam prudentem morum generare scandalum. n. 159.

Doctrina morum laxa, quæ est non probabilis, ex dictamine reflexo est certo falsa. n. 160.

Propositio speculativa non probabilis non propterea manet certo falsa; secus in materia practica. n. 161.

Idem contingit in dubio practico. n. 162. Quomodo in quæstione morali demonstretur conclusio, quamvis ea non probetur evidenter a principijs intrinsicis directis? n. 163.

Quomodo demonstretur falsitas opinionis, quod certus de peccato mortali, & dubius de confessione eius non teneatur ad illud confitendum? Ibid.

Quomodo demonstretur, materiam parvam, non esse eam, quæ est minor octava parte? n. 164.

Præfata conclusio intelligitur etiam de opinione tenuiter probabilis. n. 165.

DE

154. DE hac materia egi ex professo in ea disp. 9. cap. 20. art. 8. unde extraxi sequentia: [Præmitto primo, posse esse propositiones veras, quæ sint scandalosæ, præcipue in quæstione facti. Quod notavit Camus lib. 12. de locis, cap. 11. §. *Propositionem. ubi ait: Non solum error, sed ipsa etiam isthæc veritas, qualiscumque illa sit, quæ forte in his dictis inveniri potest, scandalum affert idiotis, & infirmis. Non enim solum falsa, scandalum faciunt, sed aliquando etiam vera.* Et paulo ante exempla attulerat, dicens: *Tales illæ sunt, sive commentitiæ fabule, sive narrationes etiam veræ, quibus monachorum occulta vitia, vel finguntur, vel deteguntur. Id quod sine dubio sine imbecillium offendiculo fieri non potest.* Et paulo inferius: *Sic Ecclesiæ Romane abusus plebi rudi obijcere, atque in vulgus edere, scandalum est.* Quod idem late tradit, & probat Saura in voto Platonis, tract. de Examine doctrinarum, cap. 6. §. *Propositio scandalosa.*

155. Præmitto secundo, propositionem esse posse scandalosam, eo quod æquivoca sit: si enim duplicem habeat sensum, primum quidem sanum, & verum, & a suo Authore intantum; alterum vero vel hæreticum, vel erroneum, vel alio modo damnabilem, quamvis a suo Authore non intantum, sic poterit scandalum generare. Tales sunt propositiones aliquæ, quæ in exemplum afferuntur a Cano loco citato.

156. Præmitto tertio, ut constat ex cap. præced. omnes propositiones positive vel negative improbabiles, & tenuiter probabiles laxas in materia morum esse scandalosas.

157. Quæritur ergo in presenti, an omnes propositiones scandalosæ versantes in doctrina morum, sint improbabiles positive, id est certo falsæ; aut non probabiles, id est gravi def-

titutæ fundamentis? Et an quo ad improbabilitatem aliquid habeant præcipuum, dum a Romano Pontifice docente Ecclesiam damnantur tamquam scandalosæ?

158. Dico primo. Omnis propositio scandalosa versans in doctrina morum, est non probabilis, atque adeo gravi fundamento destituta, & consequenter peccat mortaliter, qui ea utitur in directione conscientiæ suæ. Et loquor de propositione, quæ non sit æquivoca, sed quæ clare, & cum distinctione doctrinam tradit, iuxta ea, quæ dixi supra.

159. Probatur clarissime conclusio. Implicat contradictionem, doctrinam esse probabilem, prudentique fundamento nitentem, & eam simul in ratione doctrinæ moralis scandalum, & animæ perniciem generare. Et enim eo ipso, quod in ratione doctrinæ moralis sit scandalizans, non est doctrina prudens. Nam doctrina prudens in materia morum est illa, quæ mores servat incorruptos: quæ autem scandalizat, & animæ perniciem infert, non aliter infert, nisi quatenus mores corrumpit, & ad peccatum inclinat. Ergo eo ipso, quod scandalosa sit, necessario est non probabilis.] Huc vsque in loco citato.

160. Dico secundo. Quælibet propositio laxa in materia morum, quæ est non probabilis, id est, carens fundamento gravi, quæ quidem propterea scandalosa est; ex dictamine reflexo est certo falsa & improbabilis. Id est, improbabile & certo falsum est, quod possumus deducere ad proximam opinionem. Quæ conclusio patet ex terminis. Quam assercionem late exposui in 1. part. Crif. Theol. disp. 10. cap. 3. a num. 31. in hæc verba.

161. [Itaque in materia speculativa, quamvis ex duabus partibus contradictorijs vna maneat non probabilis, non propterea opposita manet certa,

F

certa, aut evidens. Patet. Ista enim propositio; *Crimes Adami fuerunt rubri*; non est probabilis, quia non habet grave fundamentum: & tamen opposita, *Crimes Adami non fuerunt rubri*, non est evidens, nec certa. In materia autem practica ad conscientiam spectante, si non sit probabile, quod actio est licita, sit certum, quod actio est illicita: non quidem directe: nam sic eodem modo se habet, sicut materia speculativa: sed ex dictamine reflexo certo; nempe: *Illicitum est dirigere conscientiam absque dictamine certo, aut probabili*; vel, *illicitum est exercere hanc actionem absque dictamine saltem probabili, prescribente actionem esse licitam*.

162. Et nota, hoc idem contingere in dubio practico, v. g. an hic, & nunc sit licitum emere hoc pallium a Petro. Ideo enim tutior pars est eligenda, quia in eo dubio practico non occurrit mihi dictamen practicum, saltem probabile, prescribens esse licitam emptionem.

163. Hinc infertur pro multis quaestionibus moralibus, quomodo indirecte, seu reflexe demonstratur conclusio, quamvis ea non probetur evidenter a principiis intrinsecis directis. In 2. part. Crif. Theol. Disp. 45. ostendo aperte, falsam esse sententiam, quae docet, certum de peccato mortali, & dubium de confessione eius, non teneri obligatione gravi ad illud confitendum. Ostendo item, fundamenta partis oppositae sophistica esse, & levissima. Et ex hoc secundo capite demonstratur reflexe falsitas partis oppositae. Quia si nullum grave fundamentum suffragatur parti asserenti, esse licitam omissionem eius confessionis, illa non est probabilis. Et ex supradictis patet, si non est probabile, licitam esse omissionem eius confessionis, manere certum, & demonstratum, quod sit graviter illicita in praxi omisso

eius confessionis.

164. Sic etiam disp. 31. ostendo, nullo fundamento niti sententiam Camraelis, quae docet, materiam parvam esse eam, quae est minor octava parte. Hinc demonstratur pars negatiua, quod [Materia parva non est ea, quae est minor octava parte,] quia si nullo fundamento ducitur pars affirmatiua, illa non est probabilis: & si non est probabile, quod sit licitum uti ea sententia, deficiente dictamine probabili ad eam exercendam, manet certissimum, quod peccat, qui ea vitur. Et sic in multis alijs quaestionibus, quas in decursu huius voluminis reperies.] Huc usque in ea disp. 10.

165. Haec secunda conclusio non solum intelligitur de opinione, quae omnino caret fundamento gravi, sed etiam de opinione tenuiter probabili: quia ex decreto Innocentij XI. in damnatione tertiae propositionis constat, non esse licitum dirigere conscientiam ex dictamine opinionis tenuiter probabilis, ut verius constabit ex disert. 4. quae cum sit scandalosa, ex dictamine reflexo, in ordine ad praxim est certo falsa; quia certo falsum est, posse dirigi conscientiam ex illa.

ARTICVLVS II.

An propositio in materia morum, quam Pontifex declarat esse scandalosam, eo ipso sit certo falsa?

SYMMARIVM.

Ratio dubitandi, quare propositio scandalosa videatur non esse certo falsa? n. 166. & seqq.

Cum Pontifex ex Cathedra affirmat, doctrinam in materia morum esse scandalosam, consequenter affirmat esse falsam? n. 168.

Hoc iudicium Pontificis habet certitudinem

dinem. Ibidem. Item perpetuitatem. ubi quo ad hoc notatur discrimen inter Pontificem, & reliquos doctores. n. 169.

ubi quis absque periculo errandi, tradit propositionem esse falsam, illa est certo falsa. n. 170.

Opinio vera potest esse scandalosa ob ignorantiam hominum. n. 171.

Ratio, ob quam opinio damnata à Pontifice tamquam scandalosa, evadit certo falsa. n. 172. & seqq.

Quare non evadat certo falsa, quam privatus doctor censet scandalosam. n. 174.

Confirmatur discrimen inter Pontificem, & privatum doctorem. n. 175. & seqq.

Cum privatus author dicit, propositioem esse improbabilem, si verum dicit, id provenit ex aliquo principio certo. n. 178.

Solvitur ratio dubitandi, & confirmatio initio articuli proposita. n. 179. & seqq.

166. **I**N praecitata disp. 9. cap. 20. à num. 370. hanc difficultatem discussi; & quae ibi continentur, re-produco. [Maior difficultas est, an propositio, quae scandalosa est, quatenus versatur in materia morum, debeat esse improbabilis positive, id est certo falsa. Videtur enim ex praecisa ratione *scandalosa*, non debere esse improbabilem positive. Etenim eo ipso quod propositio laxa versans in materia morum careat fundamento gravi, atque adeo sit non probabilis, ad peccatum ducit; cum sit peccatum mortale dirigere conscientiam in materia gravi ex opinione non probabili, sive absque prudenti fundamento. Ergo salvatur quod sit scandalosa in hoc, quod sit non probabilis: ergo ut sit scandalosa, non requiritur, quod sit certo falsa, sive positive improbabilis.

167. Et confirmatur. Quia propositio non probabilis potest esse ve-

ra. Nam propositio vera, dum latet nos fundamentum grave ad illius veritatem promovendam, est non probabilis: ergo propositio vera, dum latet nos fundamentum eius probabile, potest esse scandalosa, cum conetur dirigere conscientiam absque fundamento probabili. Sed propositio vera numquam potest esse certo falsa: ergo potest dari propositio scandalosa, quae non sit certo falsa; atque adeo non est necesse, quod propositio scandalosa sit improbabilis positive. Nihil ominus

168. Dico secundo. Cum Romani Pontifex docens Ecclesiam in materia morum, affirmat, doctrinam esse scandalosam, consequenter affirmat esse falsam, & improbabilem positive. Pro cuius conclusionis intelligentia, nota primo, magnum discrimen intercedere inter eam propositionem, quae in materia mortum expresso iudicio Romani Pontificis loquentis ex Cathedra asseritur scandalosa; & inter eam, quae in simili materia censetur scandalosa iudicio privati Doctoris. Etenim id expressum iudicium Romani Pontificis habet duo, quibus caret privati doctoris iudicium: nempe certitudinem, & perpetuitatem. Certitudinem, quia Romanum Pontificem loquentem Ecclesiae, errare non posse in doctrina morum, certum est, ut constat ex supra dictis, quae certitudo deficit in iudicio privati Doctoris.

169. Item perpetuitatem: nam reliqui doctores privati per hanc propositionem: *Haec assertio non est probabilis*, significant, non adesse de praesenti fundamentum grave pro ea asser-tione: & ideo apud illos aequivaleret illi; *Haec assertio non habet fundamentum grave, dum non apparet aliud fundamentum praeter ea, quae de praesenti asseruntur pro ea*. Et ideo sic relinquitur locus, ut si postea apparuerit fundamentum grave, transeat assertio

de non probabili in probabilem. Quod ita de facto contingisse certum est: cum multæ propositiones, quæ olim non erant probabiles, iam apparente denuo fundamento gravi sunt probabiles. Pontifex vero cum è Cathedra loquitur, & negat probabilitatem opinionis, aut affirmat, eam esse scandalosam, id docet, & declarat Ecclesiæ in perpetuum, tamquam doctrinam omni tempore sustinendam. Et ideo non dicit solum, quod de præsentibus nullum apparet pro ea fundamentum grave, sed quod nec unquam apparebit, & quod semper scandalosa reputanda est. Quare relinquit omnimodam desperationem de probabilitate eius, aut de ablatione scandali, quod secum importat propositio.

170. Nota secundo, ubi aliquis absque periculo errandi tradit, propositionem esse falsam, illa est certo falsa. Patet. Nam immunitas à periculo errandi involvit certitudinem: ubi enim est certitudo, non est contingentia errandi, & ubi est contingentia errandi, non est certitudo. Item ubi excluditur contingentia errandi, adest certitudo; & ubi excluditur certitudo, adstruitur contingentia errandi.

171. Nota tertio, dupliciter considerari posse propositionem scandalosam, vel qua scandalosam à parte rei, & ante quamlibet existimationem hominum; vel qua scandalosam præsupposita existimatione hominum. Contingit aliquando, opinionem à parte rei esse veram; sed quia homines ignorant fundamentum veritatis, fit, quod ea propositio non sit probabilis, cum absque fundamento gravi nequeat esse probabilis. In quo casu à parte rei non est scandalosa, cum contineat doctrinam à parte rei veram, & licitam, & innoxiam: tamen supposita hominum existimatione, quæ ad fundamentum veritatis non pertingit, est

scandalosa, cum suadeat dirigere conscientiam absque fundamento gravi.

172. Hinc aperte probatur secunda conclusio duplici ex capite. Primo. Cum Romanus Pontifex loquens ex Cathedra damnat in materia morum expresso iudicio propositionem aliquam ut scandalosam, damnat illam ut falsam; sed id iudicium Romani Pontificis in materia morum est certum: ergo talis propositio evadit certo falsa. Consequentia est evidens, quia quoties iudicium de falsitate propositionis est certum, propositio evadit certo falsa. Quod amplius constat ex dictis. Minor patet.

173. Maior autem clare ostenditur. Nam propositio, quam Romana Cathedra in materia morum damnat, ut scandalosam à parte rei, non potest esse vera. Quia si à parte rei esset vera, à parte rei esset licitum eius obiectum, & solum ob ignorantiam esset illicitum: ergo Romana Cathedra erraret in materia morum, si obiectum à parte rei licitum damnaret ut illicitum. Sed Romana Cathedra errare non potest in materia morum: ergo obiectum à parte rei licitum non potest damnare ut illicitum. Ergo Romana Cathedra eo ipso, quod damnat propositionem in materia morum ut scandalosam, illa non potest esse vera à parte rei: ergo eo ipso quod damnat illam ut scandalosam, damnat ut falsam.

174. Aliud est, quando privatus doctor censet propositionem esse scandalosam: nam ad hoc privatum iudicium sufficit, quod pro illa propositione sic notata non appareat ullum grave fundamentum: nam privatus doctor capax est ignorantie (vsurpo late nomen ignorantie pro quolibet defectu scientie) de eo, quod est à parte rei; cum autem Romana Cathedra non sit capax ignorantie in iudicio expresso, quod format in materia morum, ob

infallibilem

infallibilem assistentiam Divini Spiritus in re tam gravi; inde est, quod dum propositionem in materia morum affirmat scandalosam, illa à parte rei non possit esse vera.

175. Confirmatur. Cum Romana Cathedra damnat propositionem ut scandalosam in materia morum, non damnat illam tamquam scandalosam ex præsupposita ignorantia hominum, sed tamquam vere & à parte rei scandalosam; alias erraret in materia morum, si obiectum à parte rei licitum, & honestum reprobaret ut scandalosum: sed doctrina, quæ à parte rei est scandalosa, non potest à parte rei esse vera: ergo à parte rei ea doctrina damnata non potest esse vera. Et cum id iudicium Romanæ Cathedræ sit certum, ea propositio manet certo falsa.

176. Secundo. Dum Romanus Pontifex docens Ecclesiam in materia morum, definit, propositionem esse scandalosam, vi eius oraculi manet certo & in perpetuum non probabilis, manet certo & in perpetuum destituta fundamento gravi, & cum certa, & omnimoda desperatione de probabilitate eius: sed propositio, quæ manet certo, & in perpetuum non probabilis, & cum certa, & omnimoda desperatione de probabilitate eius, manet certo falsa, atque adeo improbabilis positive: ergo propositio, quam Romanus Pontifex docens Ecclesiam in materia morum, definit esse scandalosam, manet certo falsa, & improbabilis positive. Consequentia patet. Maior constat.

177. Minor probatur. Nam quando propositio à parte rei est vera, nullum principium certum obstat, quominus aliquando aliquod fundamentum grave appareat ad prædictam veritatem promovendam: nam contra veritatem, aut contra fundamentum eius nullum principium certum existe-

re potest, quod revera certum sit: ergo quando est principium certum contra fundamentum alicuius propositionis, talis propositio non potest esse vera: ergo est certo falsa. Sed cum Romanus Pontifex in materia morum iudicio expresso affirmat in perpetuum, propositionem non esse probabilem, id principium certum excludit in perpetuum quodlibet fundamentum grave eius propositionis: ergo in eo casu propositio sic damnata non potest esse vera: ergo necessario & certissime est falsa.

178. Vbi etiam notandum est, cum Author privatus dicit, propositionem esse positive improbabilem, si verum dicit, omnino tollit spem, aut formidinem futuræ probabilitatis, atque de improbabili non posse propositionem transire in probabilem. Et enim id asserere non potest nisi ex principio certo, cum improbabile positive idem sit, quod certo falsum: principium autem certum, quod cogit ad asserendam falsitatem propositionis, nullam relinquit formidinem de opposito.

179. Rationi autem dubitandi, ante secundam conclusionem propositæ, respondeo ex dictis, quod propositio in materia morum sit scandalosa, salvari in hoc præscisse, quod non sit probabilis, sive in eo, quod careat fundamento gravi in existimatione hominum, cum dirigat conscientiam ad operandum in materia morum absque fundamento gravi; idque licet ea sit vera à parte rei. Sed cum id proveniat ex ignorantia, vel potius ex defectu scientie in materia morum, & ea ignorantia non possit cadere in Romanam Cathedram in tali materia, inde est, quod non possit Romana Cathedra docere, eam opinionem esse scandalosam, quæ à parte rei est vera. Et præterea quoties Romana Cathedra in materia morum as-

firmat,

firmat, propositionem non esse probabilem, virtualiter, sive æquivalenter affirmat, esse positive improbabilem, vt constat ex dictis. Et ita quamvis dicens scandalosam, simul dicat, eam non esse probabilem, eo ipso affirmat, esse positive improbabilem.

180. Ad confirmationem distinguo antecedens: propositio non probabilis, [quæ talis est iudicio Romanæ Cathedræ in materia morum,] potest esse vera, nego; [quæ talis est iudicio privato,] concedo. Quod patet ex dictis supra. Distinguo etiam consequens: ergo propositio vera, dum latet nos fundamentum eius probabile, potest esse scandalosa [à parte rei,] nego; potest esse scandalosa, [præsupposita existimatione falsa hominum,] concedo. Quando autem Romana Cathedra propositionem de doctrina morum damnat vt scandalosam, non nititur in falsa hominum existimatione, sed in ipsa veritate rei, ex securitate assentientis Spiritus Sancti.]

ARTICVLVS I.

Obiectio cuiusdam Recentioris contra doctrinam articuli præcedentis dissolvitur.

SVMMARIVM.

Proponitur argumentum Lumbierij. n.

181.

An imponat mihi aliquid falsum? n.

182.

Mea conclusio agit expresse de doctrina practicable. n. 183.

Speculatio, qua attingit obiectum practicabile, considerando omnes circumstantias, que sunt in praxi, eandem veritatem, aut falsitatem habet, atque cognitio practica. n. 184.

Omnes propositiones damnata docent,

suum obiectum esse licitum. n. 185.
In propositione modali dictum non habet veritatem, aut falsitatem. n. 186.
An qui assentitur propositioni damnata, dicat propositionem erroneam? n. 187.

Solutio obiectionis. n. 188.

Proponitur instantia. n. 189.

An doctrina morum vera docens, quid licitum sit, aut quid illicitum, possit esse scandalosa? n. 190.

Et an id possit fieri per ignorantiam?

Et an hæc cadat in Romanam Cathedram circa mores? n. 191.

Solvitur instantia. n. 192.

181. **R**aymundus Lumbier in expositione harum propositionum num. 1671. & seqq. impugnat doctrinam art. præced. traditam; in hæc verba, quæ ex Hispano idiomate sic fideliter in latinum Sermonem transfero. [Hinc deciditur quæstio, an omnes propositiones sic damnatæ, eo ipso falsæ esse videantur. P. Cardenas in sua Crisi f. 110. (corrig. 113.) affirmat; asseritque, eo ipso quod Papa eas condemnat tamquam perniciosas, & scandalosas, compertum esse, damnare eas tamquam falsas. Vnde si aliquis interiorem præberet assensum propositionis damnatæ, iudicans, hanc esse veram, *admitteret errorem in Fidem*; quando quidem censeret verum, assensum damnatum à Papa vt falsum; quod idem erat ac dicere, Papam perperam definivisse, & *errasse* in ea condemnatione. Sed contra hoc arguitur. Nos enim varijs in locis eas appellavimus *practice falsas*, insinuantes, fortasse non omnes esse speculative falsas. Respondeo ergo, in his propositionibus excerptis ex libris Authorum esse duo. Alterum materiale propositum; alterum, quod talis propositio sit probabilis, & licita; & in aliquibus expresse dicitur, quod sit licita; vt cernitur in ipsis; & in alijs quam

quamvis non exprimitur, supponitur ex suo Authore. Sic in propositione modali, dicunt dialectici, dari dictum & dari modum, v.g. *Hunc parietem esse album, est necesse*. Et potest dictum esse verum, & modus falsus, & ex modo tota propositio evadit falsa. Parietem esse album, erit verum, sed id esse necesse, est falsum. Cum ergo istæ opinioniones, non aliter sint opinioniones, nisi quatenus affirmant id esse licitum, & Papa definiat, eas non esse licitas, nec practicabiles, eo ipso definit falsum esse, quod illæ sint licitæ.] Hoc est argumentum, quo existimat Lumbier, se adversari meæ doctrinæ.

182. Et primo quidem ego non invenio locum, vbi dixerim, eas propositiones esse falsas secundum illud materiale speculative sumptum, quod considerat Lumbierius. Quin potius in prima & secunda parte eius Crisis sæpius repeto, me dumtaxat agere de practica probabilitate, aut improbabilitate propositionum, in ordine ad cognoscendum, quid possumus licite operari.

183. Secundo. Quia quando dicitur propositio in materia morum esse scandalosa, expresse significatur, quod ea propositio tradit doctrinam perniciosam ad praxim: sed mea conclusio, quam citat Lumbier, agit de propositione scandalosa in materia morum, illis verbis: *Cum Romanus Pontifex docens Ecclesiam in materia morum, affirmat, doctrinam esse scandalosam, &c.* Ergo mea conclusio loquitur de Doctrina perniciosa ad praxim, & nullo modo, de materiali aliquo speculative sumpto.

184. Tertio. Nam cognitio, quæ speculative attingit obiectum practicabile, considerando omnes circumstantias, quæ sunt in praxi peccaminosa, tam prava est, & tam falsa, ac ipsa cognitio practica de eodem obiecto, & ambæ cognitiones sunt convertibi-

les, ita vt valeat consequentia ab vna ad alteram, & è converso; vt ostendi in 1. part. Cris. Theolog. disp. 14. cap. 4. Ergo damnata propositio practica, damnatur etiam propositio speculativa, quæ considerat omnes circumstantias, quæ sunt in praxi; ergo si ex damnatione ista, propositio practica vt talis condemnatur vt falsa, vt concedit Lumbier; quia falsum est, quod liceat illam ad praxim deducere; similiter propositio speculativa de eodem obiecto sub eisdem circumstantiis considerato damnatur vt falsa. Vnde fit, quod si propositio practica est falsa, quia docet esse licitum, quod est illicitum; similiter speculativa, quæ affirmat esse licitum, eodem modo erit falsa. Et hoc modo asserui, propositiones damnatas à Romano Pontifice tamquam scadalosas esse falsas.

185. Quarto. Nam omnes propositiones damnatæ ab Alexandro VII. sicut etiam damnatæ ab Innocentio XI. docent, suum obiectum esse licitum; aliæ enim id explicant per verbum *potest*, quod intelligitur *moraliter*; & *Potest moraliter*, idem est, ac *Licet*, aut per verbum *non tenetur*, quod significat, nullam dari obligationem, atque adeo non esse peccatum in praxi eius obiecti; aut per aliud verbum similis significationis. Et quidem ego desideraveram, quod quando Lumbierius dicit, *fortasse non omnes damnatas esse speculative falsas*, designaret vnam, vel alteram ex damnatis, quæ speculative non esset falsa. Quam quidem non inveniet; omnes enim damnatæ ab Alexandro dicunt, esse licitum id obiectum, quod Pontifex censet damnabile. Imo & aliquæ propositiones damnatæ ab Innocentio, quæ non respiciunt praxim, quales sunt 19. 20. 48. 49. & 56. damnantur etiam vt speculative sunt.

186. Quod autem dicit Lumbier, in propositione modali posse dictum esse

esse verum, & modum falsum, minus formaliter loquitur. Quia non dicitur esse verum, nisi quod affirmatur, vel negatur; in propositione autem modalis dictum neque affirmatur, neque negatur: cum enim dico, *Petrum currere, est possibile*, neque affirmo, neque nego Petrum currere. Omnes autem propositiones damnatae sunt æquivalenter modales de modo *licitum*. Sic enim hæc propositio, *Populus non peccat, etiam si absque vlla causa non recipiat legem à Principe promulgatam*, æquivalet huic modalis, *Populum absque causa non recipere legem à Principe promulgatam, licitum est*: Neque inveniet vllam propositionem practicam ex damnatis, quæ non sit ita æquivalenter modalis, de modo *licitum*. Cum ergo in modalis non affirmetur per se dictum, sed modus, sola affirmatio modi est, in quam cadit veritas, vel falsitas. Cum ergo dixi, propositionem damnatam à Pontifice vt scandalosam eo ipso damnari vt falsam; id necessario debet intelligi de modo *licitum*; cum nihil aliud seorsum à modo *licitum*, affirmetur, aut negetur in dictis propositionibus.

187. Id autem, quod superaddit Lumbier, eum, qui assentitur propositioni damnatae, censens eius obiectum esse licitum, accusari debere de errore in Fide, non admitto. Nam vt ostendi cap. 8. art. 3. solum accusandus esset de propositione scandalosa, non autem de erronea: quia per id non cogitur asserere, errare Pontificem. Quod si simul diceret, errare Pontificem, de propositione erronea convincendus esset.

188. Hinc constat, parum vrgere argumentum Lumbierij initio huius articuli propositum. Etenim cum dixi, propositiones damnatas vt scandalosas eo ipso esse falsas, semper locutus sum de illis in ordine ad praxim, & in ordine ad licite operandum, quo

pacto ipse Lumbier fatetur esse falsas. Ad reliqua quæ subiungit de propositione modalis constat ex dictis.

189. Sed instabis illis verbis, quæ initio proœmij ad explicationem harum propositionum scribit Lumbier, quæ in latinum sermonem fideliter transfero. [Notandum est, sicut dantur actiones scandalosæ, quæ quamvis per se sumptæ non sunt peccata, ex pravo tamen exemplo afferunt scandalum & culpam mortalem, propter speciem mali, quam præferunt; ita esse doctrinas, quæ & si non sint falsæ, sunt tamen scandalosæ; & ideo prohibita. In primis id ostenditur, ex eo quod peccatum scandali sic definiuit S. Thomas: *Dictum, vel factum minus rectum præbens alteri occasionem ruinae*. Vbi notandum, non dixisse *factum pravum*, sed *minus rectum*, quod affert scandalum. Tale est, quod homo non coniugatus, aut Ecclesiasticus retineat domi faminam speciosam, quæ eius vicinæ incolæ suspicantur esse eius pellicem; & quamvis inter eos duos nullum sit peccatum, ille homo est in statu peccati lethalis, si non expellit illam; nam iudicium vicinorum ex eo scandalizatur. Idem accidit in duobus canonicis, qui ob iurgium commissum, quamvis sibi obviam fiant in Ecclesia, sibi invicem negant loquelam, & debite vrbantatis signa. Idem in famina, quæ obmurmurante vicinia, frequenter admittit in domum suam, virum aliquem, cum illi possit vitare. Ex his probatur, quod quamvis aliqua ex his propositio in se non sit falsa, cum sit scandalosa, prohiberi debet tam quod ad doctrinam, quam quod ad praxim.] Huc vsque Lumbier. Ita que ex eo quod dictum, vel factum ex se indifferens, possit fieri malum, & prohibitum ratione scandali, vult à paritate rationis idem contingere in doctrina morum, ita vt doctrina possit esse vera, & adhuc

huc scandalosa, & ob hanc rationem prohibita in hoc decreto.

190. Id tamen esse plane falsum, sic ostendo. Repugnat quod doctrina morum vera, quæ docet, quid licitum sit, quid illicitum (seclusa ignorantia) sit scandalosa: ergo si scandalosa est, non potest esse vera nisi per ignorantiam. Antecedens patet. Nam, vt constat ex cap. 1. ad Sanctitatem Ecclesiæ spectat, quod profiteatur doctrinam morum veram, & quæ cum veritate doceat, quid licitum sit, & quid illicitum: numquid ergo poterit esse scandalosa ea doctrina, quæ ducit homines ad vitam, docens quid fugiendum, quid amplectendum sit? Absit. Ergo si doctrina morum scandalosa est, illa quidem est falsa. Sed doctrinam morum, quam condemnat Innocentius, condemnat eam, docens, quid illicitum sit, & quid fugiendum: ergo doctrina quam condemnat, est falsa: ergo ex eo quod condemnatur vt scandalosa, infertur esse falsam.

191. Dixi, *Nisi per ignorantiam*. Poterit enim fieri, quod propositio vera in materia morum sit scandalosa, quia homines ignorant fundamentum veritatis eius. Et ita poterit contingere in aliquibus opinionibus probabilibus, in quibus intervenit ignorantia, sive incertitudo invincibilis, ita vt opposita opinio inter privatos doctores reputetur probabilior, aut certa, quia ignorant fundamentum veritatis prioris opinionis. Sed hæc ignorantia, aut periculum erroris non cadit in Romanam Cathedram in ijs, quæ tradit in materia morum; in hac enim materia errare non potest, vt supra dictum est, propter specialem assistentiam Spiritus Sancti, vt dicitur Ioan. 16. *Cum autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem*.

192. Et hinc patet, qualiter non sint ad rem exempla proposita in instantia. Nam scandalum in illis con-

tentum partim provenit ex fundamentum suspicionis, quod in illis præbetur: at in doctrina morum vera, quæ docet, quid licitum sit, quid illicitum sit, nullum est fundamentum suspicionis; & tam longe abest, quod afferat occasionem peccati, vt potius ea doctrina sit, quæ ducit ad vitam.

CAPVT XI.

An hoc decretum obliget in provincijs, in quibus non est promulgatum?

SYMMARIVM.

Proponitur ratio dubitandi. n. 193.

Hoc decretum partim est declaratorium, partim præceptivum. n. 194.

Quatenus damnat eas propositiones, non indiget promulgatione in singulis provincijs. n. 195.

Vbi habemus certitudinem de doctrina morum, tenemur sequi eam in praxi. n. 196.

Ex declaratione Romani Pontificis doctrina morum est omnino certa. n. 197.

Etiã quæ præceptivum est, non indiget promulgatione in provincijs. n. 198.

Antiquata manet opinio, quod requiritur promulgatio in singulis provincijs, quia impossibilis cum decreto Alexandri VII. n. 199.

Opinio, quæ repugnat principio certo, est certo falsa. n. 200.

Decretum Alexandri VII. est principium certum, cui repugnat illa opinio. n. 201.

Qui requirunt promulgationem legis in Provincijs, videntur solum requirere notitiam moraliter certam. n. 203.

Responsio cuiusdam Theologi impugnatur. n. 204. & seqq.

Cum Pontifex præcipit ea, quæ sunt iuris naturalis, aut divini, non requiritur ea promulgatio facta in provincijs. n. 207. & 209.

Fere omnia contenta in hoc decreto sunt iuris naturalis, aut divini. n. 208.

Neque ea quæ sunt iuris humani in hoc decreto, etiam qua præceptivum est, requirunt promulgationem in provincijs. n. 210.

193. **H**anc quæstionem ex professo tractavi in 3. part. Crif. Theol. disp. 77. cap. 4. Cuius totum tenorẽ placuit hic reproducere. [Contra obligationem, quam affert hoc decretum, nõ defunt, qui sic obiciant. Leges Pontificiæ non obligant, donec promulgentur iuridice in diocæsis, aut saltem in provincijs: sed hoc decretum dumtaxat Romæ promulgatum est, non autem in diocæsis, neque in provincijs: ergo non dum obligat eos, qui sunt extra provinciam Romanam. Maiorem tradunt Doctores, quos allegavi in 1. part. Crif. Theol. disp. 9. cap. 20. art. 11.

194. Ad cuius rei explicationem suppono, in hoc decreto esse duplicem rationem, alteram declarationis, alteram præcepti: hoc enim decretum partim est declaratorium, partim præceptivum, sive prohibitorium. Quod sit declaratorium, patet eo modo, ac ostendi, duo decreta Alexandri VII. talia esse. Nam disp. 9. cap. 20. art. 5. n. 344. illud ostendi his verbis: [Declaratio enim nihil aliud est, quam manifestatio alicuius veritatis, quæ ab aliquibus ignorari, aut in dubium verti posset: hæc autem decreta manifestant, eas quadraginta quinque opiniones esse scandalosas; de quo quis dubitare posset propter aliquos Theologos aliter censentes. Et quidem decreta expresso iudicio damnant eas opiniones vt scandalosas: non potest autem id fieri, nisi

asserendo, & manifestando, eas esse scandalosas: sicut sententia, quæ damnat aliquem vt furem, est vera sententia declaratoria criminis.] Hæc dixi in loco citato, quæ eodem modo conveniunt in hoc decretum Innocentij XI. Quod autem id decretum sit prohibitorium, ex eiusdem tenore evidens est. Vide in art. 5. cit. vbi n. 340. compertis, quomodo obstringat conscientias. Et num. 342. quomodo eas graviter obstringat.

195. His positis dicendum est primo (& si probabile sit adhuc, leges Pontificias non obligare, donec iuridice promulgentur in diocæsis, vel provincijs) hoc decretum, quatenus damnat eas sexaginta quinque opiniones, non indigere promulgatione iuridica facta in singulis diocæsis, & provincijs; sed sufficere certitudinem moralem de publicatione facta Romæ.

196. Probatur. Statim atque habeo certitudinem moralem de veritate alicuius doctrinæ, maxime in materia morum, teneor in praxi sequi eam doctrinam: sed vbi habeo certitudinem moralem, quod Pontifex promulgavit Romæ illud decretum, in quo damnantur eæ opiniones, habeo certitudinem moralem de veritate doctrinæ illis opinionibus oppositæ, quæ doctrina procedit in materia morum: ergo vbi habeo certitudinem moralem, quod Pontifex promulgavit Romæ illud decretum damnatorium, teneor sequi eam Doctrinam. Ergo licet id decretum non promulgetur in diocæsis, & provincijs; dam certo scio, esse promulgatum Romæ à Pontifice, sufficit hæc notitia certa moraliter, vt obstringat conscientias ad conformandos mores cum ea doctrina. Propositione maiori nihil evidentius. Certum enim est, graviter peccare eum, qui in materia gravi discedit in praxi à doctrina certa.

Mi.

197. Minor etiam est manifesta. Pontifex enim Romanus ex speciali assistentia Spiritus Sancti errare non potest in materia morum, dum tamquam communis Magister docet Ecclesiã: atqui Romanus Pontifex tamquam communis Magister docet Ecclesiã, asserens, eas opiniones esse scandalosas: ergo in hoc non errat. Ergo tradit doctrinam veram pro formandis moribus. Ergo vbi certo scio, eam doctrinam traditam esse à Romano Pontifice; certus maneo de veritate eius doctrinæ.

198. Dicendum est secundo, id decretum etiam qua prohibitorium obligare, licet non promulgetur iuridice in diocæsis, neque in Provincijs, dum certitudine morali constat, illud fuisse Romæ promulgatum. Et quidem quod requiratur hæc notitia certa de promulgatione facta Romæ indubitabile est: nam ignoranti legem, aut dubitanti invincibiliter de illa, aut de illius promulgatione à Superiore facta, non intimatur sufficienter lex.

199. Probatur hæc secunda conclusio. Nam, vt docui ea disp. 9. cap. 20. art. 11. ex decreto Alexandri VII. antiquata manet ea opinio asserentium, requiri promulgationem legis Pontificiæ factam in singulis diocæsis, vel provincijs. Eo quod ea opinio incompossibilis est cum declaratione facta ab Alexandro VII. Nam in priori decreto declarat scandalosam istam propositionem: *Post decretum Urbani VIII. potest Sacerdos, cui Missæ celebrandæ traduntur, per alium satisfacere, collato illi minori stipendio, alia parte stipendij sibi retenta.* Quo etiam modo procedunt aliæ duæ declarationes de opinione octava, & duodecima. Inde autem infertur evidenter, illam opinionem de promulgatione faciendâ in diocæsis, vel provincijs non posse subsistere.

200. Etenim illa opinio non po-

test subsistere, quæ repugnat principio certo: sic se habet hæc opinio de promulgatione faciendâ in singulis diocæsis, vel provincijs: ergo hæc iam non potest subsistere. Maior est metaphysice evidens, vt sæpius ostendimus.

201. Probatur minor. Nam ea opinio est incompossibilis cum eo decreto Alexandri, & cum damnatione earum trium propositionum; quod decretum, quatenus declarat, eas esse scandalosas, est omnino certum: Authores autem, qui dicebant, post decretum Urbani VIII. licere adhuc dare dimidiatum stipendium, aut posse accipere duplicatum, nitentur eo fundamento, quod id decretum Urbani non erat promulgatum in provincijs; vt ostendi in relata disp. 9. num. 419.

202. Et quidem ea opinio ponit, illud decretum Urbani non obligare omnes Fideles, quia non promulgatum in provincijs: & damnatio facta ab Alexandro ponit, illud decretum Urbani obligare omnes fideles, declarando scandalosam esse propositionem, quæ affirmat, id decretum non obligare omnes fideles: ergo ea opinio incompossibilis est cum decreto Alexandri. Vide quæ dixi in ea disp. 9. cap. 20. art. 11. à num. 416.

203. Huc spectat, quod præcipui Authores, qui docent requiri promulgationem legis Pontificiæ in provincijs, non tam requirere promulgationem iuridicam, quam publicationem, seu notitiam moraliter certam. Et ideo P. Molina de iust. tract. 2. disp. 395. ait: *Sane dicendum est, mentem Pij V. fuisse, bullam à se latam, non prius contractus, alioquin ex natura rei licitos, irritos comparatione ignoranter eos celebrantium reddere, quam in unaquaque diocæsi esset sufficienter promulgata; aut aliâ viâ ad omnium cognitionem potuerit pervenire.* Iuxta

cuius sententiam non requiritur determinate promulgatio iuridica legis; sed certa notitia de promulgatione legis Pontificiæ Romæ facta.

204. Ad argumentum supra factum de impossibilitate eius opinionis cum decreto Alexandri respondebat quidam Theologus valde doctus, ea verba, *Post decretum Urbani VIII.* in damnatione facta ab Alexandro, non esse apposta ut motivum, sed ut circumstantiam; potuisse autem damnari probabilitatem propositionis; quin damnaretur circumstantia.

205. Sed hæc responsio non minuit vim argumenti. Nam in hoc non arguitur ex eo, quod hoc sit motivum, & non circumstantia; sed ex eo quod affirmatio vnius non sit compossibilis cum affirmatione alterius. Et quando vna propositio est impossibilis cum aliqua veritate certà, talis propositio necessario debet esse certo falsa. Est enim metaphysice evidens, duas propositiones impossibiles non posse esse simul veras; siue impossibilitas oriatur ex motivo, siue ex circumstantia.

206. Itaque illa opinio, quæ contendebat, non obligare in alijs provincijs id decretum Urbani, quia non promulgatum in illis; dicebat: *Post decretum Urbani licet Sacerdoti accipienti integrum stipendium, dare alteri Sacerdoti dimiatum.* Damnatio autem facta ab Alexandro dicit: *Post decretum Urbani scandalosum est dicere, quod licet ei Sacerdoti, dare alteri stipendium dimidiatum.* Quæ propositiones impossibiles sunt, atque adeo nequeunt esse simul veræ. Si ergo hæc secunda vera est, necessario prior est certo falsa, non ob aliam rationem, nisi quia docet, decretum Urbani non obligare in provincijs, quia non promulgatum in provincijs.] Huc vsque in loco relato.

207. Dato & non concessio; quod

requiratur promulgatio legum in provincijs, & loquendo de hoc decreto, non qua declaratorum est, sed qua prohibitorium; dicendum est tertio, hoc decretum ob specialem rationem non requirere promulgationem in provincijs. Quod sic ostendo. Quia cum Pontifex præcipit ea, quæ sunt iuris naturalis, vel Diuini positivi, non requiritur alia promulgatio, quam quæ sufficit, ut habeatur notitia certa de eiusmodi obligatione: sed fere omnia, quæ prohibentur in hoc decreto, sunt iuris naturalis, vel divini positivi; solum enim damnantur quinque propositiones circa ius humanum: ergo ad hoc decretum, qua prohibitorium est, non requiritur alia promulgatio, quam quæ sufficit, ut habeatur notitia certa de eius obligatione: sed ut habeatur ea notitia certa, non requiritur promulgatio in provincijs, cum Hispali habuerimus hanc notitiam certam, ante quam Tribunal Inquisitionis illud promulgaret: ergo talis promulgatio in provincijs non requiritur.

208. Quod fere omnia contenta in decreto sunt iuris naturalis, vel positivi divini, manifestum erit ei, qui singulas propositiones attente consideraverit, & habita notitia certa declarationis Pontificiæ constar, illa esse prohibita iure naturali, & divino positivo.

209. Maior vero, quod dum Pontifex prohibet ea, quæ prohibita sunt iure naturali, vel Divino, tale decretum Pontificis non eget alia promulgatione, quam quæ sufficit, ut habeatur notitia certa eorum, patet. Nam post primam promulgationem Legis Euangelicæ factam ab Apostolis in Ecclesia; ut obliget ius divinum positivum, sufficit notitia certa illius. Et iuris naturalis vbi est notitia certa, habetur sufficiens intimatio illius.

210. Præterea in illis, quæ sunt iuris huma-

humani in hoc decreto, non requiritur alia promulgatio: nam per declarationem Pontificis præsupponitur notitia sufficiens eius obligationis. Et eorum, quæ iam certo sciuntur, non requiritur nova promulgatio; cum hæc promulgatio requiratur ad eum finem, ut obligatio perveniat ad notitiam certam omnium Fidelium; quæ si præsupponatur, inutilis est nova promulgatio.

CAPVT XII.

An per Regis, aut Regni supplicationem, aut per populi non acceptationem, possit hoc decretum suspendi, aut derogari?

ARTICVLVS I.

De supplicatione.

SUMMARIUM.

Qua sit in Hispania consuetudo supplicandi pro suspensione legis Pontificiæ? n. 211.

An dum fit supplicatio, teneatur populus ad observationem legis? n. 212.

An ab hoc decreto supplicari possit? n. 213.

Hoc dubium triplicem questionem continet. n. 215.

Supplicatio à Decreto, quatenus declaratorum est, est irrationabilis. Ideoque fieri non potest. n. 216.

Quare Pontifex non possit revocare hoc decretum? n. 217. Neque suspendere. n. 218.

An possit suspendere promulgationem in Hispania? n. 219.

An eadem sit ratio in condemnatione librorum? n. 220. & seqq.

Quare non possit supplicari ab hoc de-

creto, quatenus prohibitorium est? n. 222. & seqq.

An possit fieri supplicatio ab hoc decreto, quatenus penale est? n. 225.

211. **F**requens est, ut cum aliqua lex Pontificia promulgatur, quæ iudicio Consiliariorum Regis Hispaniæ potest afferre aliquod præiudicium huic Regno, fiat nomine Regis supplicatio ad Sanctissimum, ut propter hæc & hæc inconvenientia dignetur sua Sanctitas indulgere huic Regno, ut eximatur ab ea lege.

212. Interim dum fit supplicatio, teneri populum ad observandam eam legem, docet P. Suarez lib. 4. de Legib. cap. 6. num. 8. & P. Castro Palao tom. 1. tract. 3. disp. 1. punct. 13. num. 14. addentes, quod si lex non potest deduci ad praxim sine scandalo, aut gravi aliquo incommodo, tunc lex non obligat, ex benigna interpretatione mentis legislatoris. Sed generaliter suspendi obligationem legis per eiusmodi supplicationem, asserunt Bonacina disp. 1. de Legib. q. 1. punct. 4. n. 41. Salon de Contract. tract. 2. de Censib. art. 3. disp. 4. conclus. vlt. Salas disp. 18. sect. 4. num. 21. Castro lib. 1. de Legge poenal. cap. 1. Emmanuel Rodrig. tom. 3. qq. Regul. q. 6. art. 7. apud Castro Palao citatum.

213. Et quidem audivi quemdam dixisse, Regem Hispaniæ supplicasse Romanum Pontificem, ut revocaret, aut suspenderet decretum hoc de sexaginta quinque propositionibus condemnatis, ideoque huius decreti obligationem esse suspensam. Et licet ille erraverit in re facti; quia Inquisitor generalis de facto promulgavit hoc decretum; tamen opus fuit instituere hanc quæstionem, [An ab hoc decreto supplicari possit cum spe obtinendi?]

214. Sed quia decretum triplicem partem habet, triplex quæstio instituenda

Suarez.
Cast. Pal.

Bonacina
Salon.
Salas.
Castro-
Rodrig.

tuenda est. Prima pars decreti est, qua condemnat ut scandalosas eas sexaginta quinque propositiones. Secunda est, qua prohibet defendere, & ad praxim deducere doctrinam earum propositionum. Tertia est, qua imponit pœnam excommunicationis latæ sententiæ omnibus, qui defenderint, aut docuerint talem doctrinam. Est ergo hoc decretum declaratorium, prohibitorium, & pœnale.

215. Triplex ergo quæstio instituitur. Prima, an possit supplicari rationabiliter pro revocatione aut suspensione huius decreti, ut declaratorium est? Secunda, An possit supplicari, qua prohibitorium est? Tertia, An possit supplicari, qua pœnale est?

216. Quod attinet ad primam quæstionem, assero, supplicationem præfatam circa decretum pro ut declaratorium, esse irrationabilem, nec posse fieri supplicationem cum spe obtinendi. Probat. Supplicatio huiusmodi est irrationabilis, quoties est de re, quæ non potest obtineri: sed quod revocetur, aut suspendatur doctrina de moribus omnino certa & indubitabilis, res est, quæ non potest obtineri, ut pote omnino repugnans: ergo supplicatio, quæ hac de re facta fuerit Pontifici, erit irrationabilis, atque adeo absque vlla spe obtinendi. Maior & consequentia patent.

217. Minor vero supponit, doctrinam declaratam in hoc decreto esse certam, & indubitabilem: quod autem huiusmodi doctrina morum revocari non possit à Pontifice, patet. Nam si revocaretur, id fieret per propositionem contradictoriam, dicendo eas propositiones non esse scandalosas: ergo utraque contradictoria esset vera. Ex quo multæ aliæ consequentiæ absurde inferuntur. Prima, [Ergo erravit Pontifex in eo, quod declaravit, eas propositiones esse scandalosas.] Quia dum revocat declarationem,

manifestat, dignam esse revocatione, atque adeo esse falsam. Secunda, [Ergo dum revocat, procedit à Romana Cathedra declaratio certo falsa in materia morum.] Nam contradictoria propositionis certæ est certo falsa: sed revocat per declarationem contradictoriam: ergo per declarationem certo falsam. Tertia, [Ergo doctrina morum, quæ est in Ecclesia, esset chymærica, & implicatoria.] Quibus similes multæ aliæ consequentiæ colligi possunt tamquam ex immanium absurdorum scaturigine.

218. Quod autem neque suspendere possit Pontifex hoc decretum, etiam patet. Etenim non minus repugnat Sanctitati Ecclesiæ suspendere doctrinam certam de moribus, sive suspendere notitiam certam de vitijs; quam approbare vitia: sed supposita declaratione facta in hoc decreto, quod obiecta earum propositionum sunt vitiosa; suspendere illud, esset suspendere notitiam certam de vitijs: ergo id repugnat Sanctitati Ecclesiæ. Maior patet. Nam suspendere doctrinam certam de vitijs fugiendis, est relinquere libertatem Fidelibus amplectendi vitia.

219. Dices primo. Licet non possit Pontifex suspendere doctrinam certam de moribus, iam declaratam ut talem, quare non poterit suspendere promulgationem, ne hæc fiat in Hispania? Contra est. Nam ubi facta est promulgatio Romæ, & eius notitia certa ad nos pervenit, sive promulgetur in Hispania, sive non promulgetur; iam scimus, quænam sit doctrina vera circa obiecta propositionum: ergo nihil proderit, & omnino frustranea erit suspensio eius promulgationis faciendæ in Hispania.

220. Dices secundo. Aliquando Pontifex prohibet librum propter doctrinam damnabilem, & postea ex maiori deliberatione inbet suspendi decre-

decretum condemnatorium: ergo similiter poterit damnare doctrinam de moribus, & postea suspendere decretum.

221. Sed contra est. Nam si talis determinata propositio & doctrina de moribus expresse damnata est in libro; numquam suspendit Pontifex talem damnationem. Quando ergo suspendit decretum prohibitorium libri, ideo fit, quia cum ipse Romanus Pontifex nō cognoverit immediate de ipsa bonitate, aut damnabilitate doctrinæ, sed ex aliorum informatione (facta in genere, & non circa talem propositionem in individuo) iusserit prohibitionem; & postea dubitatum fuerit, vel de re facti, vel de damnabilitate doctrine, iubet suspendi prohibitionem, ut de novo fiat maturior deliberatio circa propositiones in individuo.

222. Secunda quæstio est: An possit supplicari pro suspensione huius decreti, qua prohibitorium est? Et admittenda videtur pars affirmans: quia frequens est, supplicari pro suspensione aliquarum Legum prohibentium actiones aliquas: ergo eodem modo poterit suspendi hoc decretum, quatenus prohibet defendere, & ad praxim deducere doctrinam harum propositionum damnatarum.

223. Dicendum tamen est, repugnare talem supplicationem, neque aliquid prodesse, quamvis fiat. Probat. Nam supposita certitudine declarationis factæ in hoc decreto, quod ea doctrina scandalosa est; eo ipso prohibitum manet, quod non licet docere neque ad praxim deducere doctrinam, quæ scandalum generat: ergo nihil prodesset ea suspensio, & consequenter neque supplicatio; si quidem talis doctrina non posset non manere prohibita.

224. Ad rationem dubitandi respondeo, cæteras leges prohibito-

rias non præsupponere, doctrinam oppositam esse scandalosam; & consequenter ablata prohibitionem, earum legum obiecta non habere, unde maneat adhuc prohibita. Quod non contingit in prohibitionem, quæ in hoc decreto continetur; cum ea doctrina scandalosa ex ipsa damnatione maneat prohibita, etiam si non exprimeretur prohibitio in decreto.

225. Tertia quæstio est, An possit supplicari pro suspensione huius decreti, qua pœnale est; id est quatenus imponit pœnam excommunicationis latæ sententiæ, reservatæ Romano Pontifici, contra docentes, aut defendentes quamlibet ex sexaginta quinque propositionibus. In quo, sicut certum est, quod Pontifex post fulminatam excommunicationem, potest revocare fulminationem; ita etiam certum est, quod potest fieri supplicatio Romano Pontifici, ut illam fulminationem censuræ revocet.

ARTICVLVS II.

De populi non acceptance.

SVMMARIVM.

Supponuntur aliqua de obligatione legis, & acceptance populi. n. 226. remissive.

Triplex quæstio circa acceptance huius decreti. n. 227.

Quare hoc decretum, qua declaratorium est, sit independens ab acceptance populi? n. 228. & seqq.

Veritas est independens ab eo, quod acceptetur, aut non acceptetur ab hominibus. n. 229.

Doctrina certa in materia morum independens est ab acceptance hominum. n. 230.

Quam illicitum sit operari ex dictamine certissime falso? n. 231.

Obligatio fidelium ad acceptandam doctrinam à Romana Cathedra. n. 232.

& seqq.

Hoc decretum, quia prohibitorium est, non pendet ab acceptatione populorum. n. 235.

Obiecta, quæ à Pontifice declarantur illicita, eo ipso manent necessario prohibita. n. 236.

Lex humana interdicens ea, quæ sunt iure naturali prohibita, non potest non acceptari. n. 237.

Hoc decretum, quia pœnale est, potest populus ex urgenti causa non acceptare. n. 238.

Discrimen inter hoc decretum quia prohibitorium, & illud idem quia pœnale. n. 239.

Populus absolute non potest non acceptare hoc decretum quia pœnale, de effectu cause rationabilis. n. 240.

Synopsis totius dissertationis. n. 241. & seqq.

226. **I**N 2. part. Crif. Theol. disp. 29. multa tradidi circa acceptationem legum, præcipue Ecclesiasticarum. Et primo quidem cap. 2. art. 2. docui cum Bellarmino, & Suario, & alijs, esse de Fide, esse potestatem in Romano Pontifice, alijsque Ecclesiæ Prælati ad obstringendum legibus populos invitos, quibus obligent eorum conscientias. Deinde cap. 3. docui cum communi sententia, leges etiam canonicas non obligare ante acceptationem populi: non quia iure canonico ita sit statutum, sed ex quadam interpretatione mentis Romani Pontificis, & Prælatorum Ecclesiæ. Et cap. 4. ostendi, id intelligendum esse, quando adest causa iusta ad renitendum, v. g. exterminium pacis, scandalum, aut summa difficultas in executione. Mox cap. 5. ostendi, quod si populus non acceptet legem absque iusta causa, adhuc legem obligare in conscientia. Tradidi etiam ibid. multa alia ad hanc

materiam spectantia.

227. Et quod attinet ad præsens decretum, audivi (& non credo) quosdam populos nolle acceptare illud adeo, ut prohibeantur typographi illud typis edere, aut illud in publicum producere. Et illud quidem sic rejicere, esse nefas, mihi evidens est. Et distinguendo, sicut in art. præced. triplicem qualitatem decreti, quia declaratorium, quia prohibitorium, & quia pœnale est; per tres conclusiones hanc quæstionem decido.

228. Dico primo. Peccat graviter populus, qui non acceptat hoc decretum, quia declaratorium est. Hanc conclusionem expressit P. Molina tom. 2. de iust. disp. 325. P. Lessius de iust. cap. 20. dubit. 23. num. 192. Idem docet P. Castro Palao tom. 7. tract. 32. disp. 4. punct. 24. n. 5. P. Rebelus lib. 8. de iust. quæst. 13. §. *Multo minus.* & multi alij.

229. Probatur primo: Omnis veritas est independens ab eo, quod acceptetur, aut non acceptetur ab hominibus: sed definitio contenta in hoc decreto est veritas, & illa quidem indubitabilis, ut constat ex cap. 1. & 2. ergo definitio contenta in hoc decreto est independens ab eo, quod acceptetur, aut non acceptetur, sive à libertate acceptandi. Ideo P. Lessius cit. dixit: *Vt definitio alicuius veritatis rata sit, non eget receptione populorum; sed hoc tantum modo locum habet in legum obligatione. Non enim veritas, qua definitur, pendet à receptione, aut censura subditorum.* Confirmatur. Non est liberum resistere veritati cognitæ: sed hæc Pontificis declaratio, est veritas, quæ cum habeat certitudinem, cognoscitur ab intellectu ut talis: ergo non est liberum intellectui, atque adeo rationalibus subditis, resistere, aut non acceptare hanc Pontificis declarationem.

230. Probatur secundo. Qui non

non admittit doctrinam omnino certam pro formandis moribus, peccat graviter: sed hoc decretum, quia declaratorium est, tradit doctrinam omnino certam pro formandis moribus: ergo qui illam non admittit, peccat graviter. Consequentia patet. Minor constat ex cap. 1. & 2. Maior etiam patet. Nam cum doctrina est omnino certa pro formandis moribus, certum est, quod tenetur conformare mores illi doctrinæ, & peccare graviter eum, qui sic non conformatur in materia gravi; alioqui doctrina, quæ id præscribit, non esset certa: sed qui eam doctrinam non admittit, non conformatur mores illi doctrinæ: ergo qui eam doctrinam non admittit, peccat graviter.

231. Probatur tertio. Qui non vult acceptare doctrinam certam pro formandis moribus, vult liber manere ad operandum in praxi ex contradictorio dictamine: sed dictamen contradictorium doctrinæ certæ est certo falsum: ergo vult liber manere ad operandum in praxi ex dictamine certissime falso. Quantum autem nefas sit formare mores ex dictamine certissime falso, quis non videt?

232. Probatur quarto. Nam ut ostendi cap. 1. art. 3. Perpetua, & nunquam interrupta, consuetudo fuit in Ecclesia, ut omnes Fideles accipiant à communi Ecclesiæ Magistro doctrinam tenendam in formandis moribus: sed hæc Ecclesiastica consuetudo declarat obligationem Fidelium acceptandi doctrinam de formandis moribus ab ipso communi Magistro: ergo omnes Fideles ad id tenentur.

233. Confirmatur primo. Omnia enim, quibus cap. 1. & 2. probavimus, Romanum Pontificem errare non posse in materia morum, probant, omnes Fideles teneri acceptare eiusmodi doctrinam. Ideo enim assistit Spiritus Sanctus, ne erret Romanus Pontifex in materia morum, ut scilicet Eccle-

sia non erret: ergo Ecclesia, ne erret, debet acceptare eam doctrinam morum, quæ illi tradit Romanus Pontifex.

234. Confirmatur secundo, ex ipsa Fidelium praxi. Nam licet in aliquibus provincijs non sint acceptatæ constitutiones Concilij Tridentini; numquam tamen resistunt eius declarationibus doctrinalibus, etiam in materia morum. Et primo quidem sess. 13. cap. 7. sic legitur. *Ecclesiastica autem consuetudo declarat, eam probationem necessariam esse, ut nullus sibi conscius mortalis peccati, quantumvis sibi contritus videatur, absque præmissa Sacramentali Confessione ad Sacram Eucharistiam accedere debet.* Idem repetit can. 11. Cui declarationi omnes Fideles obsequuntur, & in praxi retinent, etiam in illis provincijs, in quibus Concilij constitutiones non sunt receptæ. Similes declarationes habentur cap. 5. & 6. de more circumferendi in processionibus per vicus & plateas Sacram Eucharistiam, & de more aservandi illam in Sacratio, & deferendi ad infirmos. Quas declarationes admittunt, etiam provinciæ, in quibus eius Concilij constitutiones non sunt receptæ.

235. Dico secundo. Obligatio huius decreti, quia prohibitorium est, non pendet ab acceptatione populorum; consequenterque peccat graviter populus, qui illud non acceptat, quia prohibitorium est. Pro hac conclusione stant Authores relati supra pro prima conclusione. Nam cum Leo X. definierit, montes pietatis esse licitos, & simul prohibuerit defendi oppositam assertionem; id decretum quo ad vtramque partem non pendere ab acceptatione populorum affirmant Authores relati.

236. Probatur conclusio. Nam supposita declaratione Romanæ Cathedralis, docentis ea obiecta esse illicita, eo ipso manent prohibita: ergo cum

necessario acceptari debeat declaratio, vt constat ex conclus. 1. eo ipso debet necessario acceptari prohibitio. Et quod attinet ad prohibitionem damnatam, idem dicendum est. Est enim iure naturæ prohibitum docere tamquam licita ea, quæ sunt certo illicita.

237. Confirmatur. Non potest non acceptari lex Romani Pontificis, quæ interdicit ea, quæ iure naturali, aut iure divino positivo sunt certo interdicta: sed fere omnia, quæ condemnantur in hoc decreto, sunt certo interdicta iure naturali, aut Diuino positivo: ergo non potest non acceptari hoc decretum, quia prohibitorium. Minor probatur. Nam fere omnia pertinere ad ius naturale, aut Diuinum positivum, ex inspectione singularum propositionum damnatarum, vnusquisque comperiet. Quod autem certo interdicta sint iure naturali, aut Diuino, constat ex declaratione Romanæ Cathedræ, ex qua manent ea obiecta certissime illicita, vt constat ex supradictis.

238. Dico tertio. Probabile est, non peccare populum, si ex iusta & urgente causa non acceptaret hoc decretum, quia pœnale est, id est, qua imponit excommunicationem latæ sententiæ reservatam contra docentes, aut propugnantes propositiones damnatas. Est enim communis & probabilis sententia, quæ docet, leges etiam canonicas non obligare, donec accedat acceptatio populi rationabiliter renuentis: quia legislator non vult obligare, nisi dependentèr ab eiusmodi acceptatione. Hanc sententiam vt probabilem retuli in 2. part. Crif. Theol. disp. 29. cap. 3. art. 1. n. 53. vbi pro ea allegavi P. P. Valenciam, Tannerum, Lessium, Becanum, Reginaldum, Sa, Filliucium, & Azorium; item Navarrum, Dianam, Coquierium, Santarellum, Homobonum, Mirandam, &

Bonacinam; alijs gravissimis Doctoribus in contrarium opinantibus, quos retuli ibidem num. 54.

239. Est ergo quo ad hoc magnum discrimen inter hoc decretum, quia prohibitorium, & illud idem, quia pœnale. Nam prohibitio sequitur necessario declarationem de illicito obiecto, vt constat ex conclus. 2. impositio autem excommunicationis non sequitur necessario prohibitionem, neque declarationem: nam stat bene, quod obiectum declaratur illicitum, & prohibeatur & quod prohibitioni non adijciatur pœna excommunicationis.

240. Quando autem populus non haberet rationabilem causam ad renuendum, non esse licitum populo, resistere, & non acceptare legem canonicam tamquam certum docui eadem disp. 29. cap. 4. art. 2. Et hinc infero, quod quamvis dixerim, posse populum non acceptare hoc decretum, etiam quæ pœnale; quia nulla est causa rationabilis, ad excludendam eam pœnam excommunicationis, cum tam immane delictum, quale est docere doctrinam reprobam à Romana Cathedra, dignum sit ea pœna.

SYNOPSIS.

Doctrina hucusque tradita in hac disertatione.

241. **C**um constet ex cap. 3. hoc decretum, non à Sacra Congregatione Inquisitionis Romanæ dumtaxat, sed à Romano Pontifice immediate prodijisse; & ex cap. 4. Pontificem id decrevisse ex matura deliberatione; cum etiam constet ex cap. 1. & 2. Romanum Pontificem errare non posse in materia morum, etiã damnando eas propositiones, quæ olim erant probabiles, sive ab extrinseco, sive ab intrinseco: ex his inferitur evidenter,

In-

Innocentium XI neque erravisse, neque errare potuisse in damnatione harum sexaginta quinque propositionum; neque adeo hoc decretum esse Regulam infallibilem morum.

242. Deinde cum constet ex cap. 7. esse definitionem Pontificiam, extra articulum Fidei; & ex cap. 11. definitionem, sive declarationem Pontificiam, præcipue in materia morum, nõ egere promulgatione in provincijs; sed sufficere notitiam moraliter certam, vt obstringat conscientias; inde constat, hoc decretum obligare omnes Fideles, qui eiusmodi notitiam certam habuerint, vnde cumque proveniat ea notitia: quamvis in Hispania Sacrum Inquisitionis Tribunal pro vberiori, & tertiori notitia insinuanda, illud promulgaverit.

243. Præterea cum constet ex cap. 11. & 12. in definitionibus, & declarationibus Romanæ Cathedræ circa doctrinam tenendam, & practicandam in materia morum, non posse habere locum supplicationem Regis, aut Regni, neque vllam non acceptationem populi; inde est, quod hoc decretum suspendi non possit propter aliquam tergiversationem ex prædictis capitibus ortam.

144. Item ex cap. 8. tam certum est, Innocentium XI. in hac propositionum damnatione non errare; vt erroneum sit dicere, ipsum erravisse, aut errare potuisse. Præterea eum, qui defenderit aliquam ex propositionibus damnatis, non dicere aliquid erroneum, sed solum dicere propositionem scandalosam; nisi simul dicat, Pontificem errare.

245. Denique cum constet ex cap. 10. doctrinam in materia morum, quam damnat Romanus Pontifex vt scandalosam, esse certo falsam, & improbabilem quo ad praxim; inde constat, has sexaginta quinque propositiones amisisse probabilitatem prac-

ticam, quam habebant, & remansisse improbabilis, & certo falsas.

CAPVT XIII.

An minuaturs authoritas doctorum, qui ante hoc decretum docuerunt opiniones in eo damnatas?

SUMMARIVM.

Scandala exorta ex facilitate attribuendi quibusdam Authoribus propositiones damnatas. n. 246.

Duplex genus propositionum damnatarum. n. 247.

Pro opinionibus damnatis nulla auctoritas remanet in doctoribus earum. n. 248.

Nihil detrahatur auctoritati eorum, qui ante decretum docebant opiniones receptas. n. 249.

Quomodo prudenter operabantur, qui ante decretum docebant eas opiniones receptas? n. 250.

Quomodo non imminuta sit auctoritas antiquorum, qui docuerunt opinionem postea damnatam à Tridentino? n. 251.

Idem cernitur in Sanctis Patribus. n. 252.

Obiectio solvitur. n. 253.

Quomodo minuaturs auctoritas eorum, qui ante decretum docuerunt plures opiniones ex iam damnatis, quæ male audiebant? n. 255. & seqq.

Quomodo qui vnam vel alteram opinionem improbabilem ante decretum docuit, non censeatur minoris auctoritatis ad reliquas. n. 261.

246. **I**ncredibilia sunt scandala, & iurgia, quæ referuntur exorta esse in aliquibus Academijs, & Universitatibus aliorum Regnorum occasione damnationis harum sexaginta

ginta quinque propositionum : dum aliqui conabantur attribuere propositiones damnatas his Authoribus, alij alijs, eo æmulationis genere, vt crederetur, etiam Authores, qui tales propositiones docuerunt, exauthorandos esse, aut de tenui autoritate insimulandos. Et quidem in Hispania nulla similia scandala exorta sunt. Verum quidem est, Emmanuelem Filguera, & Bernardum de Hozes, qui expositionem harum propositionum aggressi sunt, attribuere aliquibus Authoribus aliquas propositiones, quæ in talibus Authoribus non reperiuntur; vt in suis locis ostendemus; sed non eo æmulationis animo, sed quia decæpti sic existimarunt. Nec possumus negare, aliquos Authores ex ijs, quos isti citant, docuisse eas opiniones sic damnatas. Quare operæ pretium est inquirere, An autoritas eorum, qui eas opiniones docuerunt ante hoc decretum, lædatur, aut minuatur?

247. Pro cuius quæstionis Crisi, prænotandum est primo, inter damnatas propositiones esse alias, quæ ante decretum male audiebant inter Theologos, vel quia tenuiter probabiles, vel quia commune erat dubitare de earum probabilitate; alias vero esse, quæ ante decretum communiter reputabantur probabiles, & vt tales receptæ erant apud Theologos.

248. Prænotandum est secundo, nullam omnino remansisse autoritatem pro opinionibus damnatis, in illis doctoribus, qui eas ante decretum docuerunt. Patet. Nam quæ docet Romana Cathedra, in materia Fidei & morum, sunt omnino certa, contra certitudinem autem nulla prævalere potest autoritas privata doctorum, vt sæpe docui in 3. part. Cris. Theol. præcipue disp. 55. num. 2. & disp. 59. num. 33. & n. 657. & n. 1214. & in 1. part. Cris. disp. 4. cap. 1. num. 6. & disp. 11. cap. 4. num. 106. & passim alibi.

249. Dico primò. Nihil detrahitur autoritati doctorum, qui ante decretum propugnabant opiniones secundæ generis, quæ videlicet erant receptæ tamquam practice probabiles. Probatur primo. Nihil detrahitur autoritati Doctoris, dū in materia mortis docet ea, quæ quis prudenter potest operari iuxta opiniones communiter receptas tamquam practice probabiles: ergo dum ante decreta docebat Theologus in materia morum opiniones communiter receptas tamquam practice probabiles, nihil eius autoritati detrahitur, licet postea eiusmodi opiniones damnentur, aut aliter antiquentur.

250. Probatur secundo. Nam qui ad praxim consulit plures doctores, & inveniens eos concordantes, operatur iuxta dictamen eorum, prudenter operatur: ergo qui docebat opinionem, cuius probabilitatem plures doctores communiter affirmabant, etiam prudenter docebat; atque adeo non detrahitur eius autoritati, si ante decretum docebat eiusmodi opiniones.

251. Probatur tertio. Nam ante Concilium Tridentinum Caietanus, & Abbas Panormitanus docuerunt (referente Lugo Card. de Euchar. disp. 14. sect. 4. n. 55.) nullum esse præceptum præmittendi communioni Eucharisticæ Confessionem Sacramentalem; Concilium autem Tridentinum definivit, esse præceptum illam præmittendi. Sed numquid propterea amissa est, aut imminuta Caietani, & Panormitani autoritas? Minime. Sed quare? scilicet quia licet post Tridentini decretum sess. 13. cap. 7. reprobata maneat ea opinio, quia tamen ante Tridentinum non censebatur improbabilis, ideo autoritas illam docentium non est imminuta.

252. Probatur quarto. Quia multi ex Sanctis Patribus docuerunt in materia Fidei aliquas opiniones, quæ pro-

precedente tempore, & maiori habita deliberatione, cognitæ sunt esse erroneæ, aut certo falsæ. Sic S. Hieronymus, qui docebat, in Trinitate vnam essentiam, & tres personas; asserbat, vnam dumtaxat hypostasim concedendam esse; eo modo, quo diximus supra n. 28. quæ propositio iam non est toleranda. Et tamen S. Hieronymus, & alij Sancti Doctores neque hilum amiserunt suæ autoritatis, non alia ratione, nisi quia eo tempore, quo illarum propositionum falsitas non erat adeo explorata, illæ quidem censebantur non improbabiles.

153. Obijcies. Authores, qui ante decretum docuerunt eas opiniones, quæ damnatæ postea sunt in eo decreto, nullam habent autoritatem pro illis opinionibus damnatis, vt dictum manet in prænotatione 2. ergo iam amiserunt illam autoritatem: falsa ergo est prima conclusio, dum asserit, nihil esse imminutum autoritatis eorum.

154. Respondeo concessio antecedenti, distinguendo consequens: amiserunt autoritatem [pro opinionibus damnatis,] concedo; [pro reliquis opinionibus,] nego. Et item nego secundam consequentiam. Nam præfata conclusio eo respicit, quod non fædatur, neque deturpetur autoritas doctorum, qui docuerunt eas opiniones, quando communiter censebantur practice probabiles. Quæ duo bene componuntur, & quod iam non habeant autoritatem pro illis opinionibus iam damnatis; & quod nullam inde maculam aut fæditatem incurrent propterea eorum autoritas, vt constat ex argumentis instructis pro prima conclusione.

255. Dico secundo circa opiniones primi generis, quæ videlicet male audiebant apud Theologos, vel censebantur parum probabiles, aut de quarum probabilitate dubitabatur, eorum

autoritatem minui, qui plures ex eis opiniones docuerunt. Et idem est, qui tradidit aliquod principium generale, ex quo multæ opiniones improbabiles, aut tenuiter probabiles evidenter inferuntur. Et quidem in 1. part. Cris. Theol. disp. 11. docui, ad hoc vt Author det absolute probabilitatem opinioni, eum esse debere omni exceptione maiorem. Quatuor autem exceptiones designavi (eas colligens ex communi Theologorum sententia) quæ minuunt autoritatem Doctoris in ordine ad conferendam probabilitatem opinioni. Ex quibus tertia exceptio contra autoritatem Doctoris est, si tradiderit varia improbabilia; & idem est, si tradiderit varias opiniones tenuiter probabiles, de cuius probabilitate valde dubitatur inter sapientes.

256. Et pro hac conclusione citavi cap. 8. art. 4. num. 171. P. Granado *Granado.* dum 1. 2. contr. ov. 2. tract. 12. disp. 4. & colligitur ex multis alijs doctoribus, quorum verba retuli in ea disp. 11. maxime illi, qui dicunt, non conferre probabilitatem opinionibus Authorem, qui ostenditur esse ingenij præcipitis; quo pacto locutus est Villalobos *Villalobos.* tom. 1. tract. 1. diff. 4. num. 17. & P. Granado citatus eodem termino usus est. Nam Author, qui fuerit ingenio præcipiti, non paucas promotebit opiniones, quæ male audiant inter Theologos.

257. Ratio autem huius conclusionis est prima, quam tradit P. Granado citatus, illis verbis ex num. 11. *Si scirem, i lum esse singularem* (id est singularitatis ambitiosum, pro ostentatione ingenij) *aut præcipitem in opinando, aut amplecti sententias improbabiles, non possem tuta conscientia illius opinionem reputare probabilem sine maiore examine, aut consilio, maxime in re gravi: merito enim timere, possem, num illa opinio, quam lego, sit una*

vna ex improbabilibus.

258. Vnde sic efformatur ratiocinatio. Multum minuitur doctoris auctoritas, quando merito timetur, an opinio ab ipso tradita sit vna ex improbabilibus, aut ex tenuiter probabilibus: sed de eo qui non paucas opiniones tradidit improbabilibus, aut tenuiter probabiles, merito timebitur, an hæc aut illa sit ex improbabilibus, aut tenuiter probabilibus: ergo eius auctoritas inde minuitur.

259. Confirmatur. Nam Author, qui ante decretum tradidit non paucas opiniones, quæ tunc male audiebant apud Theologos, & quæ modo damnata sunt; timeri potest, quod tradat etiam alias (quæ non dum damnata sunt) eiusdem furfuris: ergo ex hoc capite minuitur eius auctoritas.

260. Secunda ratio est. Auctoritas enim doctoris explicatur per hanc propositionem vniuersalem: *Quidquid Titius docet, est absolute probabile*: sed si non paucas opiniones tradit improbabiles, aut tenuiter probabiles, quæ tales erant ante decretum, non verificatur ea propositio vniuersalis: ergo deficit aliquanto Auctoritas eius doctoris.

261. Dico tertio. Qui tradidit vnam, vel alteram propositionem improbabilem, aut tenuiter probabilem, quæ talis erat ante decretum, & per decretum damnatur; non censetur minui eius auctoritas ad cæteras opiniones, quas docet. Hanc conclusionem docui in citata disp. 11. cap. 4. num. 122. Quia quamvis auctoritas doctoris explicetur per eam propositionem vniuersalem: *Quidquid Titius docet, est absolute probabile*; quæ videtur falsificari in eo, qui vnam, vel alteram opinionem improbabilem, aut tenuiter probabilem docuit; tamen ea propositio vniuersalis non est metaphysice accipienda, sed moraliter: quo pacto,

qui in vna, vel altera opinione defecit à regula, non dicitur absolute defecisse. Quis enim est Author tam perfecte, & adamussim doctus, vt nullum omnino nauum patiatur?

C A P V T XIV.

An opiniones, ex quibus inferuntur propositiones damnatae, aut quæ ex his damnatis inferuntur, maneant damnatae, aut antiquatae?

S Y M M A R I V M.

Propositio in materia morum affirmans, aliquid esse licitum, & damnata à Pontifice vt scandalosa, est certo falsa. n. 263.

Discrimen inter propositionem damnatam, & antiquatam. n. 264.

Propositio, ex qua evidenter infertur opinio damnata, est antiquata. n. 265.

Quia ex vero non nisi verum. Ibidem. Et quia bene valet ab opposito contradictorio consequentis ad oppositum contradictorium antecedentis. n. 266.

Eadem est impossibilis cum hoc decreto, & ideo antiquata. n. 267.

Propositio, ex qua mere probabiliter infertur opinio damnata, non ideo antiquatur. n. 269.

Propositio, qua infertur ex propositione damnata, non propierea manet reprobata. n. 270. Quia ex falso potest inferri verum. Ibidem.

Propositio, qua infertur ex contradictorio propositionis damnatae, non potest non esse vera. n. 71.

Quamvis in decursu huius voluminis tractetur hæc quæstio in aliquibus casibus singularibus; placuit hic

hic proponere doctrinam vniuersalem, ex qua quæstiones in materijs singularibus decidendæ sunt. In qua non sunt diversæ sententiæ, quæ referantur: quia res hæc ex evidentibus Dialecticæ regulis decidenda est.

263. Præmitto primo, propositionem in materia morum (agentem de licito, vel illicito) damnatam à Romana Cathedra vt scandalosam, esse improbabilem, & certo falsam; vt constat ex cap. 10. præcipue art. 3. & eius contradictoriam esse omnino certam, neque esse posse mere probabilem: quæ propositio evidentia metaphysica potest demonstrari, vt constat ex 1. part. Cris. Theolog. disp. 4. num. 6. vbi id demonstrative ostendi.

264. Præmitto secundo discrimen, quod intercedit, inter propositionem damnatam, & antiquatam, vt sæpe alias notavi. Nam propositio damnata est illa, quam expresse damnat Pontifex Romanus, vel per verbum *Dammamus*, vel per æquivalens. Propositio antiquata est, quæ licet non inueniatur damnata expresse, & formaliter, est tamen impossibilis cum aliquo decreto Pontificio, aut alio principio certo denuo invento. Quæ quidem quia opponitur decreto, aut principio certo, est certo falsa, iuxta proxime dicta. Dicitur autem antiquata, nam antiquitus admittēbatur tamquam probabilis, quia non dum cognitum erat principium certum, quod iam nobis apparuit.

265. Dico primo. Propositio, quæ est antecedens evidenter inferens propositionem damnatam, est certo falsa, & antiquata, licet ea non damnetur expresse. Probatur primo, quod sit certo falsa. Est enim evidens regula Dialecticorum, in legitima consequentia non posse ex vero inferri falsum: ergo si consequens est falsum, antecedens non potest esse verum; ergo necessario dicendum est, quod ante-

cedens est falsum. Tum sic: quælibet propositio ex damnatis ab Innocentio est certo falsa, vt constat ex dictis: ergo antecedens ex quo, illa evidenter infertur, est etiam certo falsa.

266. Probatur secundo. Bene valet de opposito contradictorio consequentis ad oppositum contradictorium antecedentis: ergo si oppositum contradictorium consequentis est verum, etiam oppositum contradictorium antecedentis debet esse verum: ergo ipsi antecedens debet esse falsum, cum ambobus contradictoria non possint esse simul vera. Id quod clare cernitur in hac argumentatione: *Nulum præceptum Ecclesie obligat sub mortali: ergo Præceptum seruandi festa non obligat sub mortali*: quod consequens est propositio 52. ex damnatis. Fiat ergo argumentatio sic: *Præceptum seruandi festa obligat sub mortali: ergo aliquod præceptum Ecclesie obligat sub mortali*. Vbi clare cernitur, quod ex contradictorio propositionis damnatæ infertur evidenter contradictorium sui antecedentis; atque adeo ex falsitate consequentis infertur evidenter falsitas antecedentis. Cum ergo ex damnatione illa propositio 52. maneat certo falsa; inde etiam patet, quod antecedens vnde infertur, maneat etiam certo falsum.

267. Deinde, quod etiam illa propositio maneat antiquata, ex dictis patet. Illa enim dicitur antiquata, quæ cum antea videretur probabilis, iam est impossibilis cum novo decreto Romanæ Cathedræ: sed propositio, quæ est antecedens evidenter inferens propositionem damnatam in hoc decreto, ante illud videbatur aliquibus probabilis, & iam est impossibilis cū hoc decreto: ergo manet antiquata.

268. Quod sit impossibilis cum hoc decreto, patet: Nam vnde constat consequens esse falsum, inde constat antecedens esse falsum; cum

ex falsitate consequentis inferatur evidenter falsitas antecedentis : sed ex decreto constat, propositionem damnatam esse falsam, vt constat ex dictis: ergo ex eodem constat antecedens, vnde illa evidenter inferitur, etiam esse falsum. Sed quod ex decreto constat esse falsum, est impossibile cum decreto: ergo id antecedens, vnde evidenter inferitur propositio damnata, est impossibile cum decreto.

269. Hinc colliges, propositionem, quæ est antecedens, vnde mere probabiliter inferitur propositio damnata, non propterea debere reprobari; neque censerī antiquatam, aut impossibilem cum decreto. Nam vt reproberetur propositio ex hoc decreto, debet certo constare, quod repugnat decreto: si enim probabile est, quod non repugnat decreto, prudenter creditur, non repugnare. Quare peperam procedunt quidam Recentiores, qui volunt esse contentam in damnatione doctrinam, cuius continentiam ex sua opinione, etiam mere philosophica, solum probabiliter, imo & minus probabiliter inferunt. De quo vide ad proposit. 21. cap. 8.

270. Dico secundo. Propositio, quæ inferitur ex propositione damnata, non propterea manet damnata, aut antiquata, aut aliter digna reprobatione. Patet conclusio. Nam in legitima argumentatione ex falso potest inferri verum, vt constat in hoc syllogismo. *Omnis lapis est homo; Petrus est lapis: ergo Petrus est homo.* Vbi ex præmissis falsis inferitur legitime consequens verum. Et in presenti materia etiam constat ex hac argumentatione. *Præceptum servandi festa non obligat sub mortali: ergo qui facit opus servile in die festo per spatium dimidij quadrantis horæ, non peccat mortaliter.* Quod consequens verum est propter parvitatem materiæ; cum tamen inferatur ex illo antecedenti falso, & damnato.

271. Dico tertio. Propositio, quæ inferitur ex contradictoria propositione damnata non potest non esse vera. Patet assertio. Nam in legitima argumentatione ex vero non nisi verum. Cum ergo qualibet propositio damnata ex dictis falsa sit, atque adeo eius contradictoria vera; quidquid in legitima argumentatione inferitur ex tali contradictoria necesse est necessitate consequentia; quod sit verum.

CAPVT XV.

Qualiter peccent violantes hoc decretum?

SYMMARIVM.

Quatuor quæstiones proponuntur circa diversos modos violandi hoc decretum. n. 272.

Qui in re gravi non conformatur decreto, peccat lethaliter. n. 273.

Quomodo peccet qui in re levi non conformatur decreto: n. 274.

Quale peccatum sit defendere propositionem damnatam; & sub qua pena? n. 276.

Quale peccatum sit suadere alijs, ne admittant hoc decretum. n. 277.

In Hispania est gravis obligatio denunciandi defendentes propositionem damnatam. n. 278.

272. **D**E varijs modis resistendi huic decreto potest esse quæstio. Primo, cum quis non conformatur decreto in sua operatione; v.g. cum Iudex iudicat secundum opinionem, quam censet minus probabilem, ad normam secundæ propositionis damnatæ. Secundo, cum quis defendit, aut asserit opinionem damnatam. Tertio, cum quis suadet alijs, ne admittant hoc decretum, aut impedit populi acceptationem. Quarto, cum quis

quis certo scit, aliquem defendere propositiones damnatas, & non denuntiat legitimo iudici. Quæ quidem quæstiones ex dictis facile expediuntur.

273. Ad primam quæstionem dico primo, cum qui in sua operatione non conformatur decreto in materia gravi, peccare mortaliter. Patet ex illis verbis decreti: *In virtute sanctæ obedientiæ, & sub interminatione Divini iudicij prohibet omnibus Christi fidelibus: ne prædictas opiniones, aut aliquam ipsarum ad praxim deducat.* Quæ verba obligationem gravem evidenter significant.

274. Dico secundo, si materia operationis sit levis, ille qui operatur obiectum propositionis damnatæ, peccat venialiter, dummodo mente non dissentiat à doctrina decreti; si vero operetur in materia levi credens esse veram opinionem damnatam, aut errare Pontificem, peccat lethaliter. Prima pars constat: nam qui violat præceptum in materia levi, peccat venialiter. Sic qui exercet opus coniugij ob solam voluptatem peccat venialiter, iuxta damnationem propositionis 9. Ita etiam famulus qui pro compensatione suæ operæ furatur à Domino vnum assem, peccat venialiter; licet violet damnationem propositionis 37. quia violat in re levissima.

275. Secunda pars etiam constat: quia quamvis quod famulus furetur à domino vnum assem pro compensatione suæ operæ, sit materia levis, ass dissentire à doctrina Romanæ Cathedralis, etiam in minimis, est res gravis; talis enim dissensus mentis est scandalosus, & si sit censendo Romanam Cathedralis errare, est erroneus.

276. Ad secundam quæstionem constat, illum peccare lethaliter & incurrere excommunicationem latæ sententiæ reservatam Pontifici; vt pa-

ter ex verbis decreti: *Quicumque autem cuiusvis conditionis status, & dignitatis illas, vel illarum aliquam coniunctim vel divisim defenderit, vel ediderit, vel de eis disputative publice, aut privatim tractaverit, vel prædicaverit, nisi forsitan impugnando, ipso facto incidat in excommunicationem latæ sententiæ, à qua non possit præterquam in articulo mortis ab alio, quicumque etiam dignitate fulgente, nisi pro tempore existente Romano Pontifice, absolvi.* In quo non potest reperiri parvitas materiæ: semper enim, est materia gravis resistere doctrinæ Romanæ Cathedralis. Quando autem hæc defensio propositionis damnatæ sit scandalosa, & quando erronea, constat ex dictis cap. 8.

277. Ad tertiam respondeo, peccare graviter eos, qui alijs verbo suadent, ne admittant hoc decretum; sicut peccant, qui suadent alteri quodlibet aliud peccatum. Et deinde incurrunt eam excommunicationem latæ sententiæ reservatam, vt constat ex illis verbis proxime relatis: *Publice aut privatim tractaverit.* Ideo peccant gravissime, & incurrunt hanc excommunicationem Magistratus, qui iubent, ne populus admittat hoc decretum: ea enim iussio est manifesta assertio, & defensio propositionum damnatarum.

278. Ad quartam dico, in Regnis Hispaniarum peccare mortaliter, qui certo scientes, aliquem docere, defendere, aut prædicare propositionem aliquam ex damnatis; non denunciant Inquisitoribus Fidei. Hæc conclusio patet ex edicto Inquisitionis generalis, quod promulgavit die 24. Iulij anni 1679. vbi postquam proposuit de verbo ad verbum decretum hoc Sanctissimi D. Innocentij XI. & præcepit observari exacte omnia, quæ in eo continentur, subiunguntur hæc verba, quæ fideliter in latinum

fermonem transfero. Et vobis iniungimus, & precipimus, vt qualiter cumque intelligatis, violari quoquo modo præfatum decretum, denunciatis, & deferatis coram nobis, aut coram quocumque Inquisitore horum Regnorum, ad quos private spectat, & pertinet cognitio huius causæ; vel ante quemcumque Commissarium Sancti Officii Inquisitionis, intra decem dies, qui numerari incipit à die publicationis huius edicti. Quæ ita facite, & obseruate sub pena excommunicationis maioris late sententiæ trina canonica monitione præmissa: & sub multa, &c. 279. In alienis autem Regnis, vbi neque Episcopi, neque Inquisitores promulgarunt edictum denunciandi, an denunciare teneantur, qui certo sciverint, aliquem contravenire huic decreto; ex regulis generalibus, quas tradunt doctores de obligatione denunciandi ea, quæ spectant ad famam Ecclesiæ doctrinam, hæc quaestio decidenda est.

DISERTATIO II.

An semper teneamur sequi in praxi opinionem tutiorem circa valorem cuiuslibet Sacramenti?

CAPVT I.

Refertur opinio damnata, & præmittuntur aliqua.

SVMMARIVM.

In Baptismo, & Ordine semper eligenda est opinio tutior circa valorem. n. 2. Non potest eligi ad praxim opinio minus tuta circa valorem, quando id vetat lex, conventio, aut periculum gravis damni. n. 3. Non subiacet damnationi opinio minus

tuta, quæ non versatur circa valorem. n. 4.

In urgente necessitate eligitur opinio minus tuta circa valorem, quando tutior non potest ad praxim deduci. n. 5. Et hoc colligitur ex ipsa damnatione. n. 6. Vbi supra quem terminum cadat particula tantum.

1. **P**rima opinio damnata in Decreto Innocentij XI. hæc est: *Non est illicitum in Sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore, nisi id vetet lex, conventio, aut periculum gravis damni incurrendi. Hinc sententia probabilis tantum vtendum non est in collatione Baptismi, Ordinis Sacerdotalis, aut Episcopalis.*

2. Circa cuius propositionis materiam tria supponenda sunt tamquam certa. Primum est, id quod ipsa propositio supponit, scilicet in Baptismo, & Ordine, semper eligendam esse opinionem tutiorem circa valorem Sacramenti: quia si in Baptismo, vel Ordine eligatur opinio minus tuta, magna incommoda sequentur in perniciem salutis animarum. In Baptismo quidem periculum damnationis æternæ in Baptizato. In Ordine autem Sacerdotali sequitur periculum nullitatis consecrationis, & absolutionis Sacramentalis si eam exercent sic ordinatus. In Ordine autem Episcopali sequitur periculum nullitatis Ordinum, quos confert, & inde innumera alia absurda, quæ ex ea nullitate sequi, quilibet conicere potest.

3. Secundum est, esse certum id alterum, quod supponitur in ipsa propositione damnata, nempe non posse ad praxim eligi opinionem minus tutam circa valorem Sacramenti, quando id vetat lex, conventio, aut periculum gravis damni incurrendi. Et quidem in Principe Ecclesiastico est potestas ferendi legem, quæ prohibeat

vsu

vsu talis opinionis minus tuta. Item si inter confessarium, & poenitentem detur conventio, qua se obliget confessarius ad non vtendum opinione minus tuta circa absolutionem eius poenitentis, conventio ista erit novus titulus pro obligatione eligendi opinionem tutiorem. Deinde si ex electione minus tuta opinionis impendat periculum gravis damni, certum etiam est, eam eligi non posse: semper enim gravi obligatione tenemur vitandi periculum gravis damni, siue proprium, siue proximi.

4. Tertium est etiam certum, non continerit sub ea damnatione electionem opinionis minus tuta, quæ non versatur circa valorem Sacramenti, sed solum circa modum administrandi illud. v. g. Si quis laicus conferret Baptismum in necessitate, & opinio, quæ asserit, illum licite posse baptizare, quamvis sit in statu peccati mortalis, esset minus probabilis, & minus tuta; adhuc non esset contra præfatam damnationem deducere ad praxim eam opinionem.

5. Deinde certum est in casu urgentis necessitatis eligi posse ad praxim opinionem minus tutam, quando opinio tutior non possit ad praxim deduci: v. g. si infans est moribundus, & non inveniatur aqua naturalis, & præsto sit lixivium, debet baptizari infans in lixivio sub conditione, vt si forte sit materia Sacramenti, possit consequi vitam æternam, non obstante periculo frustrationis Sacramenti. Rationem reddunt aliqui, quia salus æterna proximi præferenda est reverentiæ Sacramenti, quod ad salutem animarum institutum est. Sed melius dicemus, in eo casu necessitatis nullam fieri irreverentiam Sacramento, quia ipsa necessitas omnino aufert irreverentiam. Sic loqui Sacerdotem in Ecclesia intra Diuina Officia irreverentia est; si ta-

men necessitas vrgeat, vt postulet aliquid necessarium ad Sacrificium, omnino cessat irreverentia.

6. Et hæc assertio de opinione minus tuta eligenda in casu urgentis necessitatis colligitur etiam ex ipsa damnatione propositionis, illis verbis: *relicta tutiore*, quia in eo casu urgentis necessitatis, cum impossibile sit eligi tutiorem, quæ est de Baptismo cum aqua naturali, non relinquitur tutior; non enim dicimus relinquere, nisi quæ poteramus adhibere.

Rogabis, an in illis verbis: *Hinc sententia probabilis tantum vtendum non est, &c.* illa particula exclusiva *tantum* cadat supra eum terminum *probabilis*; an supra eam orationem *vtendum non est, &c.* Et respondeo magis proprie cadere supra illam orationem, *vtendum non est in collatione Baptismi, &c.* Nam cum ea propositio damnata admittat tamquam licitum in reliquis Sacramentis vsu opinionis probabilis circa valorem relicta tutiori; hæc duo Sacramenta Baptismi, & Ordinis, excludit, propter periculum gravis damni, quod ex his ita administratis resistere potest.

Sed si quis intelligat, ita vt particula *tantum* cadat supra terminum *probabilis*, non multum contendam, nam attento contextu eundem sensum habet, quamvis non ita perspicuum.

CAPVT II.

Quomodo intelligatur opinio tutior circa valorem, cum tutior sit opinio practica; & quæ est opinio circa valorem, sit speculativa?

SYMMARIUM.

Quæ dicatur opinio tutior, & quæ minus tuta circa valorem Sacramenti?

n. 7.

Difficultas circa intelligentiam propositionis. n. 8.

Quomodo intelligatur, quod opinio speculativa sit tutior? n. 9.

In quo sensu intelligatur, posse nos uti qualibet opinione probabilis in collatione Sacramentorum? n. 10.

Hæc propositio [validus est Baptismus in lixivio non est practice probabilis, sed solum speculativæ.]

n. 11, & 12.

Non est idem, quod opinio sit tutior, & quo sit probabilior. n. 13.

7. **O**pinio minus tuta dicitur illa, quæ exponit Sacramentum frustrationi, probabiliter asserens, illud Sacramentum esse validum. Opinio vero tutior est illa, quæ non exponit Sacramentum frustrationi, dum probabiliter asserit, Sacramentum non esse validum, v.g. in ea quaestione, [An valeat Baptismus collatus in lixivio?] ea opinio, quæ asserit probabiliter, illum valere, dicitur opinio minus tuta, quia cum non sit certum, illum valere, exponit Baptismum frustrationi. Opinio vero, quæ dicit, cum Bap-

tismum non valere, dicitur opinio tutior, quia inde sequitur, quod non debeat ita fieri Baptismus extra casum necessitatis. Quia ratione non frustrabitur Sacramentum, atque adeo tutius erit, quod non ita ministretur Baptismus.

8. Sed contra hunc dicendi modum occurrit difficultas, quam dissolvere, & explicare operæ pretium est. Et sic formatur argumentum. Opinio tutior non versatur circa valorem Sacramenti: quomodo ergo dicitur in decreto quod administratione Sacramentorum debeamus sequi opinionem tutiorem circa valorem Sacramenti? Antecedens probatur. Nam opinio tutior, quæ removet à periculo frustrationis Sacramentum, est opinio practica, quia nullum potest esse periculum, nisi in praxi. Atqui opinio, quæ versatur circa valorem Sacramenti est opinio pure speculativa, quia non dicit quid faciendum sit, solum qualis sit ille Baptismus, scilicet validus, aut in validus ergo.

9. Respondeo, proprie loquendo, & cum omnimoda formalitate verum esse, quod contendit obiectio. Sed in communi modo loquendi non utimur eo rigore formalitatis. Pro cuius explicatione notandum est, hanc propositionem practica: *Non licet baptizare in lixivio*, pendere ab altera propositione speculativa, quæ dicit: *Non est validus Baptismus in lixivio*. Et propter hanc dependentiam illius ab ista, ideo propositio speculativa, dicitur tutior, quia licet non respiciat formaliter praxim, tamen à veritate illius dependet praxis. Simile exemplum reperies in ea quaestione, [An liceat usus artis pictoriæ in die festo;] quæ cum sit quaestio practica, eius resolutio dependet à resolutione huius quaestionis speculativæ, [An usus artis pictoriæ sit opus servile, an libera-

le?

le?] Si enim servile est, non licet illam exercere in die festo: si vero liberale est, licet: quia solum prohibentur in die festo opera servilia, non autem liberalia (non enim loquimur in presenti de forensibus actionibus; nec de emptionibus, aut nudinis) Et in hoc sensu opinio, quæ dicit, esse opus servile, dicitur tutior, quamvis non sit opinio practica, quatenus ab illius veritate dependet opinio practica. Et in hoc sensu intelligitur id, quod dicitur in Decreto, quod semper deducenda sit ad praxim opinio tutior circa valorem Sacramenti.

10. Ideo non contradicunt decreto ea, quæ dixi in 3. part. Crif. Theolog. disp. 56. cap. 17. art. 3. n. 918. & seqq. ut etiam ibidem notavi, scilicet formalissime loquendo posse uti nos qualibet opinione practice probabilis in administratione Sacramentorum, in eo sensu, quod nulla est opinio practice probabilis, si exponit Sacramentum frustrationi. Quia improbabile est, quod extra casum necessitatis, licitum sit exponere Sacramentum frustrationi.

11. Quod si obijcias, hanc opinionem [validus est Baptismus in lixivio] esse probabilem, & tamen exponere Sacramentum frustrationi; male ergo diximus, esse improbabilem omnem opinionem, quæ exponat Sacramentum frustrationi?

12. Respondeo, eam propositionem, licet probabilis sit, tamen formaliter non esse practice probabilem: nam ut diximus, ea non est practica, sed speculativa. Nos autem solum diximus, nullam esse opinionem practice probabilem, quæ exponat Sacramentum frustrationi.

13. Denique observandum est, non esse idem, quod opinio tutior, & quod si probabilior: sæpe enim opinio probabilior præscribit valorem

Sacramenti; cum tutior sit illa opinio probabilis, quæ negat valorem Sacramenti. Quare ex tenore decreti tenemur omittere opinionem probabiliorem circa valorem Sacramenti, quando minus probabilis est tutior.

CAPVT III.

An sub ea damnatione contineatur opinio asserens, non esse peccatum mortale contra reverentiam Sacramenti, uti opinione minus tuta circa valorem eius?

SYMMARIUM.

Scopus huius damnationis est contra eam opinionem, qua exponit Sacramentum frustrationi. n. 14.

Ex duplici titulo charitatis, & Religionis potest intelligi, quod excludatur opinio minus tuta. n. 15.

Prima sententia, qua asserit peccare mortaliter contra Religionem, qui utitur opinione minus tuta circa valorem. n. 16.

Secunda sententia affirmans, id non esse peccatum contra Religionem. n. 17.

Peccant graviter conferentes, & recipientes Sacramenta, ita ut frustratur fructus eorum. n. 18.

Opinio asserens, non peccari contra Religionem, si admittat, quod licet frustrari Sacramentum, subjicitur damnationi. n. 20.

Opinio affirmans, numquam esse licitum frustrare Sacramentum suo fructu, licet admittat non peccari contra Religionem, non subjicitur

citur damnationi. n. 21.

Decretum non determinat, an ex titulo charitatis, an Religionis illicitum sit uti opinione minus tuta. n. 22.

Mea sententia ex utroque titulo esse illicitum uti opinione minus tuta. n. 23.

Obiectio proponitur. n. 24.

Sacerdos absolvens cum cognitione probabili de dispositione penitentis, utitur opinione probabili circa valorem, sed non relicta iustiori. n. 25.

14. **T** Amquam certum supponendum est, sub hac damnatione contineri eam opinionem, quæ exponit frustrationi Sacramentum, quod curque illud sit, extra casum necessitatis. Iste enim est præcipuus scopus huius damnationis. Nam cum decernitur, non posse nos uti opinione minus tuta circa valorem Sacramenti, ideo decernitur: quia dum utimur opinione minus tuta circa valorem, exponimus Sacramentum frustrationi. Nam si ea opinio minus tuta contra Deo non est vera, non erit validum Sacramentum.

15. Difficultas ergo est, an qui dicunt, non fieri irreverentiam Sacramento per hoc, quod quis utitur opinione minus tuta circa valorem, dummodo vere sit probabilis; sibiaceant huic damnationi. Pro cuius claritate supponendum est, prohibitionem exponendi Sacramentum frustrationi, posse considerari, quod oriatur ex duplici titulo, vel quia præceptum charitatis obliget ad non defraudandum fideles fructu Sacramenti, vel quia præceptum Religionis obligat ad non frustrandum, neque exponendum Sacramentum frustrationi; nempe propter re-

verentiam debitam Sacramento.

16. Non pauci sunt Doctores, qui asserunt peccare mortaliter ministrum contra reverentiam debitam Sacramento, quoties utitur opinione minus tuta circa valorem Sacramenti. Ita P. Suarez tom. 3. Valencia 3. part. disput. 16. sect. 2. & disput. 21. sect. 4. & alijs in locis. P. Valencia 3. part. disputat. 6. quæst. 2. punct. 1. P. Henriquez lib. 1 de Sacrament. cap. 9. num. 15. Petrus Soto lib. de Institut. Sacerdotis lect. 2. de Eucharist. & plures alij.

17. Secunda sententia effirmit, nullam fieri irreverentiam Sacramento per hoc, quod minister Sacramenti utatur opinione minus tuta circa valorem; quia censet non esse obligationem exhibendi Sacramenti reverentiam plusquam probabilem; & sufficere, quod minister sibi persuadeat probabiliter, nullam fieri irreverentiam Sacramento. Ita Salon 2. 2. quæst. 63. art. 4. controvers. 2. ad 3. Sayrus in clavi Regia lib. 1. cap. 7. num. 4. Basilius Ponze lib. 4. de Matrim. cap. 25. num. 9. Antonius Perez in Laurea Salmantina certam. 10. capit. 12. P. Thomas Sanchez lib. 1. in Decalogum capit. 9. num. 33. P. Vasquez 1. 2. disp. 2. punct. 5. n. 5. & quam plures alij, & ego ipse qui in Cris. Theolog. part. 1. tract. 1. disp. 15. cap. 4. artic. 11. num. 341. docueram esse peccatum lethale exponere Sacramentum frustrationi, sequendo opinionem probabilem minus tutam circa valorem propter præceptum charitatis obligans ad non defraudandum fideles fructu Sacramenti; postea ibid. num. 343. docui, utentem opinione minus tuta circa valorem non peccare mortaliter contra reverentiam

verentiam Sacramenti, sed solum contra charitatem.

18. Et quidem non licere exponere Sacramentum, frustrationi, ne fideles defraudentur fructu Sacramenti ex eo etiam constat, quod Sacramenta instituta sunt ad hoc, ut fideles fructum eorum percipiant: & ita de iure divino est, ut conficiantur Sacramenta eo modo, quod non amittatur fructus, ad quem instituta sunt Sacramenta.

19. In hac ergo difficultate, circa quam inquiritur, an subijciatur huic damnationi opinio asserens, non esse contra reverentiam Sacramenti usum opinionis minus tute circa valorem, Raymundus Lumbier tom. 3. Sum. in explicatione huius 1. propositionis, §. 1. n. 1681. affirmat, eam opinionem incurere eam damnationem. Et viderur eodem modo intelligi damnationem 1. propositionis ab Emmanuele de Filguera in Lucerna decretali in expositione huius 1. propositionis.

20. Prima conclusio. Opinio asserens, non peccari contra reverentiam Sacramenti, si quis utatur opinione minus tuta circa valorem extra casum necessitatis, si simul admittat, quod re ipsa possit frustrari Sacramentum; talis opinio subiacet huic damnationi. Id constat clare ex ipso tenore propositionis damnatæ. Nam expresse damnatur propositio, quæ exponit Sacramentum frustrationi: atqui opinio relata exponit Sacramentum frustrationi, quia cum ea opinio minus tuta possit esse falsa coram Deo, eadem contingentia poterit frustrari Sacramentum: ergo subiacet huic damnationi.

21. Secunda conclusio. Opinio, quæ affirmat, nunquam esse licitum exponere Sacramentum frustrationi, ne fideles defraudentur fructu Sacramenti, simul admittens non peccare contra reverentiam Sacramenti eum,

qui utitur opinione minus tuta circa valorem, non incurret hanc damnationem. Probat. Propositio, quæ incurrit hanc damnationem est illa, quæ exponit Sacramentum frustrationi: sed hæc propositio proxime relata non exponit Sacramentum frustrationi: ergo non incurrit hanc damnationem. Minor patet; quia expresse propugnat, esse peccatum mortale exponere Sacramentum frustrationi.

22. Confirmatur. Nam quamvis hoc decretum condemnet opinionem, quæ asserit, esse licitum sequi opinionem minus tutam circa valorem; nullum tamen verbum est in decreto, aut in ipsa propositione damnata, quo exprimitur esse illicitum contra reverentiam Sacramenti potius, quam propter tuendum fructum Sacramenti: ergo solum decernitur id, quod attinet ad non exponendum Sacramentum frustrationi: ergo dum Sacramentum servatur indemne à frustratione, non damnatur propositio. Sed opinio proxime relata servat Sacramentum indemne à frustratione: ergo non subiacet damnationi.

23. Quod si inquiras, quænam tandem sit mea sententia circa eam quæstionem, [An fiat irreverentia Sacramento per usum opinionis minus tute circa valorem?] respondeo, quamvis loco citato docuerim non peccare contra reverentiam Sacramenti, sed solum contra charitatem, & contra institutionem Christi de non impediendo fructu Sacramenti; quatenus defraudantur fideles fructu Sacramenti; re melius perpensa, modo assero, esse peccatum mortale, non solum ex hoc titulo, sed etiam ex eo, quod sit contra reverentiam Sacramenti. Ratio, quæ me movet, est: nam conficere Sacramentum irritum, est peccatum mortale contra reverentiam Sacramento debitam: ergo exponere se periculo conficiendi

ciendi Sacramentum irritum, est etiam peccatum mortale contra eandem reverentiam. Patet consequentia:

Quia in moralibus perinde est aliquid facere, & exponere se periculo faciendi.

Suar.

Vt loquitur P. Suarez in ea disp. 16. sect. 2. Confirmatur. Nam cum dicitur solum peccare Ministrum in eo casu, quia exponit actionem, vt Fideles maneant defraudati fructu Sacramenti; in hoc ipso involvitur irreverentia contra Religionem Sacramenti. Idem enim peccat exponendo defraudationi fructus, quia Sacramentum institutum est ad hoc, vt Fideles percipiant fructum eius: ergo peccat contra ipsam institutionem Sacramenti, & non solum contra utilitatem Fidelium: ergo dum defraudat Fideles fructu Sacramenti, non solum peccat contra charitatem, sed etiam contra Religionem Sacramento debitam. Et cum hoc stat, quod illa opinio in terminis secundæ conclusionis non incurrat hanc damnationem.

24. Obijcies. Aliquando contingit, quod quis absque peccato vtatur opinione probabilis circa valorem, per quam exponatur Sacramentum frustrationi, etiam extra casum necessitatis: ergo non peccat, qui exponit Sacramentum frustrationi. Probatur antecedens. Nam Sacerdos absolvit pœnitentem, habens cognitionem dumtaxat probabilem de recta pœnitentis dispositione, sive de vera contritione, aut attritione illius, quæ quidem cognitio probabilis veratur circa valorem Sacramenti, cum sit de materia essentiali Sacramenti, nempe contritione; & cum ea cognitio sit mere probabilis, exponitur Sacramentum frustrationi; si enim ea cognitio falsa sit, quia re vera pœnitens non habet dolorem requisitum ad valorem, Sacramentum frustrabitur. Ecce ergo quomodo absque peccato, vtitur opinione probabilis cir-

ca valorem, per quam Sacramentum exponitur frustrationi. Et hæc obiectio militat etiam contra hoc decretum.

25. Sed respondetur, cum nihil obstat huic Decreto. Nam iuxta illud non possumus eligere in praxi opinionem probabilem circa valorem Sacramenti, relicta tutiori; non potest autem dici, quod relinquitur tutior, quando impossibile est ponere tutiorem. Quod in casu huius obiectio evenit. Est enim impossibile, vt in plurimum, quod Confessarius habeat cognitionem plusquam probabilem de legitima dispositione pœnitentis, cum ea cognitio nitatur dicto pœnitentis, aut alijs signis externis fallibilibus; & idem operatur iuxta cognitionem facti probabilem, sed non relinquit tutiorem, quia sæpe impossibile est ponere tutiorem: quia si deberet ponere tutiorem taliter, quod Sacramentum non maneret expositum frustrationi, fere nunquam posset absolvere pœnitentem, nisi in mortis articulo, cum fere nunquam possit esse certo securus de legitima pœnitentis dispositione.

26. In forma ergo respondeo, distinguendo antecedens: absque peccato vtitur cognitione probabilis, per quam exponitur Sacramentum frustrationi, [relicta tutiori,] nego; [non relicta tutiori,] concedo. Et ad probationem patet ex dictis, quomodo Confessarius vtitur cognitione probabilis circa valorem, non relicta tutiori.

CAPVT IV.

An subiaceat huic damnationi, qui vtitur opinione probabilis, relicta tutiori, non solum in administratione, sed etiam in receptione Sacramenti?

SUMMARIUM.

Opinio affirmans non subiaccere damnationi, imo & aliquando licere. n. 27.

Quomodo peccet, qui in receptione Sacramenti vtitur opinione probabilis, relicta tutiori? n. 28.

Quomodo sit illicitum, quod recipiens Sacramentum, illud exponat frustrationi. n. 29.

Quam certum sit, attritionem sufficere ad valorem Sacramenti? remissive. n. 30.

Quomodo opinio de confessione valida informi non versetur circa valorem? remissive. n. 31.

Quomodo nihil inferatur ex eo, quod obligatio recipientis minor sit, quam ministri. n. 32. & seqq.

Quomodo fideles non possint renunciare favore, sive fructum Sacramenti? n. 33.

Quomodo opinio de attritione cognita non versetur circa valorem. remissive. n. 36.

Non peccat contra charitatem, qui absoluit eum, qui vult vti opinione minus probabilis, quæ non versatur circa valorem. remissive. n. 36.

Propositio docens, non peccare eum, qui in receptione vtitur opinione probabilis, relicta tutiori, non damnatur expresse. n. 37.

Præfata propositio damnatur virtualiter. n. 38.

Quomodo ex præfata propositione certo inferatur propositio damnata. n. 39. & seqq.

27. **Q**uestio in titulo proposita inquit, an hæc damnatio comprehendat non solum opinionem, quæ loquitur de ministro Sacramenti, sed etiam eam, quæ loquitur de recipiente Sacramentum. Mag. Hozes in explicatione huius primæ propositionis num. 9. & n. 23. affirmat; hac damnatione non comprehendi vsum opinionis probabilis, relicta tutiori, in receptione Sacramenti, sed solum in administratione: quia propositio damnata solum loquitur expresse de administratione, & non de receptione. Imo affirmat, aliquando esse licitum recipere, vt eiusmodi opinionem probabilis, quamvis exponat Sacramentum frustrationi. Et apponit exemplum in eo, qui accedit ad Sacramentum Pœnitentiæ cum sola attritione cognita; itē in eo qui contentus est se fecisse confessionem informem.

28. Dico primo. Peccat læthali-ter, qui in receptione Sacramenti vtitur opinione probabilis, relicta tutiori. Ita P. Suarez tom. 4. in 3. p. disp. 27. sect. 6. vbi pariter loquitur de ministro, & de recipiente, quem multi alij sequuntur. Et ratio est. Nam Sacramenta instituta sunt ad hoc, vt fideles fructum eorum percipiant: ergo contra institutionem Sacramenti est, quod fideles impediunt fructum Sacramenti, sive administrantes, sive recipientes.

29. Confirmatur. Nam quod Sacramentum, & fructus eius exponatur frustrationi, est omnino illicitum; nam ob eam rationem id non licet Ministro: ergo quicumque exponit Sacramentum frustrationi, sive administrando, sive recipiendo, peccat graviter.

30. Exemplum quæ obijciuntur, nihil probant. Non primum. Nam vt ostendam cap. 6. art. 2. quæst. 1. attritionem sufficere ad valorem Sacramenti

menti pœnitentiæ, non est dumtaxat probabile, sed omnino certum. Opinio autem de attritione cognita non versatur circa valorem Sacramenti.

31. Non secundum. Nam, vt ostendam cap. 6. art. 1. opinio de confessione valida informi non versatur circa valorem Sacramenti.

32. Scd instat Mag. Hozes num. 20. Nam minus stricta est obligatio recipientis, quam Ministri, in ordine ad consulendum valori Sacramenti; ergo quamvis Minister peccet, non propterea peccabit recipiens. Antecedens probatur. Quia Sacramenta instituta sunt in favorem Fidelium: ergo Fideles possunt renunciare favorem suum.

33. Confirmatur. Nam P. Thom. Sanchez lib. 1. Sum. cap. 9. n. 14. ait: *Nullatenus in charitatem aget (Minister) nec peccabit, si pœnitentem cum sola attritione per ipsummet cognita absolvat, sequendo opinionem probabilem... quia dolor est requisitus non ex parte Ministris, sed ex parte pœnitentis: quare si ipse vult accedere cum sola attritione cognita, etiam si contritus accedere valeat, non fit contra charitatem ei debitam, si ei hoc pacto disposito conferatur absolutio.* Ergo recipiens potest renunciare favorem suum, & Sacerdos non peccabit absolvendo illum sic renunciantem.

34. Respondeo, omisso antecedenti, negando consequentiam: quia etiam obligatio hominis sæcularis est minor, quam Religiosi, ad observationem Castitatis; & non propterea inferitur, quod sæcularis non peccat violando castitatem, sed quod minus peccat.

35. Circa probationem antecedentis dico, Fideles non possent renunciare favorem, qui eis provenit ex Sacramentis: hic enim favor non est, sicut favores temporales humani, qui fiunt volentibus acceptare. Qui enim

recipit Eucharistiã, non potest renunciare augmento gratiæ, quod confert Sacramentum ex opere operato. Quin potius cum instituerit Christus Sacramenta ad communicandum Fidelibus fructum suæ passionis; eo ipso quod Fideles velint suscipere Sacramentum, peccant graviter contra institutionem Sacramenti, si non adhibeant omnia requisita ad participandum fructum Sacramenti.

36. Ad confirmationem respondeo, veram esse doctrinam P. Thomæ Sanchez, observatis duobus. Primo, opinionem de attritione cognita non versari circa valorem Sacramenti, vt supra dixi. Secundo non peccare contra charitatem Ministrum, qui absolvit pœnitentem, qui vult vti opinione probabili, minus tuta, aut minus probabili, quæ non versatur circa valorem: quia dum pœnitens est sufficienter dispositus ad percipiendum fructum Sacramenti, licet minus perfecte, non potest Confessarius negare absolutionem. Vide quæ dixi de hoc puncto in 1. part. Cris. Theolog. disp. 11. cap. 13. & in 2. p. in Additionibus num. 14. & 41. & 3. part. disp. 56. num. 1145. Ex hoc autem non inferitur, quod pœnitens possit renunciare favorem Sacramenti; nam modo dicto non amittit fructum Sacramenti.

37. Dico secundo. Propositio, quæ docet, non peccare eum, qui in receptione Sacramenti vitur opinione probabili, relicta tutiori, non damnatur expresse. Ratio est: nam propositio damnata non loquitur expresse de receptione, sed de administratione.

38. Dico tertio. Præfata propositio damnatur virtualiter, ita quod ex vi damnationis fulminatæ contra primam propositionem, præfata propositio loquens de receptione manet antiquata, & præctice improbabilis. Probatur. Ea propositio manet virtualiter

SUMMARIVM.

Opinio de Baptismo collato in digito; in capillis, &c. non potest licite deduci ad praxim. n. 42.

Opinio de collato in lixivio, in sculo, &c. nequit licite ad praxim deduci. n. 43.

Neque aliæ opiniones probabiles circa verba formæ n. 44.

Neque opinio asserens ad Confirmationem sufficere oleum olivarum, sine Balsamo. n. 45.

Neque opiniones asserentes ad materiam Eucharistiæ, sufficere blatham, avenam, amylo, vinum congelatum. n. 46.

Neque opinio, quæ dicit in forma consecrationis calicis valide omitti reliqua præter prima quinque verba. n. 47.

41. **N**on est levis difficultas in discernendo, quænam sint istæ opiniones minus tutæ circa valorem Sacramentorum, præcipue Pœnitentiæ & Matrimonij. Ideo operæ pretium duxi discurrere singulatim per omnia Sacramenta circa opiniones probabiles huius generis. Et quamvis non se extendat stylus ad omnes omnino quæstiones, eas saltem tangam, quæ reliquis lucem afferant.

42. Igitur circa Baptismum, & materiam eius proximam, & remotam, quamvis sit opinio aliquorum, validum esse Baptismum factum in digito, aut in alia parte corporis minima; ex vi huius decreti erit peccatum mortale ita baptizare extra necessitatem, quia hæc opinio est minus tuta circa valorem. Et ob eandem rationem quamvis sit opinio multorum, validum esse Baptismum in solis capillis collatum; est graviter illicitum deducere ad praxim hanc opi-

ter damnata, quæ est impossibilis cum damnatione, cuius falsitas quoad praxim inferitur ex illa damnatione: sic se habet ea propositio: ergo manet virtualiter damnata. De maiori non potest esse dubium, si penetrantur termini; quia si damnatio inferret, illam esse falsam, virtualiter, id est, per modum illationis, reprobatur illam. Vide, quæ dixi disert. 1. finè.

39. Maior probatur. Nam tota ratio damnationis stat in eo, quod dicitur licitum exponere frustrationi Sacramentum: sed hæc frustratio æque convenit recipienti invalide, ac ministranti invalide: ergo ex ea damnatione inferitur falsitas quoad praxim propositionis id admittentis in recipientem.

40. Confirmatur. Nam antecedens inferens propositionem damnatã, si admittatur esse verum infert propositionem damnatam esse veram, & consequenter damnationem esse iniustam: sed propositio, quæ admittit, eam frustrationem Sacramenti in recipientem, infert propositionem damnatam: ergo infert damnationem esse iniustam. Probatur minor. Nam ex eo quod recipiens exponere possit Sacramentum frustrationi, inferitur, quod possit etiam Minister. Nam si semel admittas, licitam esse frustrationem Sacramenti, non est, cur non liceat Ministro; & ideo non licet Ministro, quia per se est irreligiosa frustratio Sacramenti.

CAPVT V.

Enumerantur opiniones, quæ vi huius decreti excludendæ sunt a praxi circa Baptismum, Confirmationem, & Eucharistiã.

nionem extra casum necessitatis, quia opposita est tutior. Quod idem dicendum est de Baptismo infantis pelle secundina circumdati.

43. Similiter, quia non improbabiler opinantur aliqui, liquores ex herbis expressos, aquam ex sale resolutam, iusculum coctum, & lixivium, &c. non differre specie ab aqua naturali, non desunt, qui opinentur, validum esse Baptismum in his materijs collatū; sed quia opposita opinio est tutior, & versatur circa valorem Sacramenti; erit grave peccatum ministrare Baptismum in his materijs extra necessitatem.

44. Quod attinet à formam Baptismi, opinio est aliquorum validum esse Baptismum, si minister dicat: *Baptizetur Petrus à Deo in nomine Patris, &c.* Alij volunt, validum esse Baptismum, si minister dicat: *Ego te baptizo in nomine Christi.* Alij præter ea sentiunt, valere Baptismum, si Minister dicat: *Ego te baptizo in nomine genitoris, & geniti, & procedentis ab utroque.* Dicendum tamen est, graviter peccare ministrum, qui aliquo ex modis relatis proferret formam Baptismi; quia opiniones oppositæ sunt tutiores, & versantur circa valorem.

45. Quod attinet ad Sacramentum Confirmationis, plures, & graves Doctores censent, ad materiam remotam huius Sacramenti non esse simpliciter necessarium balsamum, sed sufficere oleum olivarum ab Episcopo benedictum. Ita opinantur Caietan. 3. part. quæst. 72. art. 2. Sotus in 4. dist. 7. quæst. vnic. art. 2. Navarrus in Sum. cap. 22. n. 8. P. Valencia tom. 4. disp. 5. quæst. 1. punct. 2. & alij. Coeterum materiam remotam huius Sacramenti esse Christum necessario compositum ex oleo olivarum, & balsamo ab Episcopo benedictum, docent P. Suarez tom. 3. in 3. part.

disp. 33. sect. 1. P. Coninck 3. part. quæst. 72. art. 1. dub. 2. P. Layman lib. 5. Sum. tract. 3. cap. 2. dub. 1. P. Castro Palao tom. 4. tract. 20. disp. vnic. punct. 2. n. 3. & alij. Quare cum hæc secunda opinio si tutior, & versetur circa valorem Sacramenti, erit grave peccatum ministrare Sacramentum Confirmationis sine balsamo, nisi forte adsit casus necessitatis, & balsamum non inveniat.

46. Circa materiam remotam Eucharistiæ aliqui opinantur blatham (Hispane *centeno*) non differre specie à tritico, atque adeo esse materiam sufficientem ad Eucharistiam. Idem censent alij de Avena. Alij vero censent amydom (Hispane *Almidon*) esse materiam sufficientem. Alij etiam, ijque graves Doctores, vinum congelatum, etiam dum congelatum est, esse materiam sufficientem ad consecrationem calicis. Sed deducere ad praxim eas omnes opiniones, est grave peccatum: quia minus tutæ sunt, & exponunt frustrationi Sacramentum.

47. Præterea res est valde controversa inter Theologos, an forma consecrationis calicis consistat in solis illis verbis: *Hic est Calix Sanguinis mei*, an etiam sint essentialia reliqua omnia. Et sapientissimi Doctores censent, in solis illis prioribus verbis formam consistere. At Sanctus Thomas, & plures alij censent, reliqua omnia verba esse essentialia, sine quibus non erit valida consecratio calicis. Sed quia hæc secunda est tutior, peccabit læthaliter Sacerdos, qui sine reliquis omnibus verbis consecraret. Adverte tamen, doctores, qui asserunt, validam esse consecrationem calicis factam cum solis illis prioribus verbis; simul docere, peccare mortaliter Sacerdotem, qui reliqua verba omittit propter perpetuam consuetudinem

dinem, & traditionem Ecclesiæ de obligatione proferendi ea omnia verba in consecratione calicis. Vide quæ dixi in 2. part. Crif. Theolog. disputat. 23. cap. 5. art. 1. num. 62.

CAPVT V.

Discutitur, quanam opiniones in vi huius decreti a praxi excludendæ sunt circa Sacramentum Pœnitentiæ.

ARTICVLVS I.

Quid de opinione admittente Sacramentum Pœnitentiæ validum, & informe?

SVMMARIVM.

Quid sit Sacramentum validum, & informe? n. 48.

Quinque dubitationes de Sacramento valido informi proponuntur. n. 49.

Sacramentum potest esse validum, & informe defectu attritionis extensivæ. n. 50.

Opinio docens posse deduci ad praxim, sententiam de Sacramento valido informi defectu attritionis extensivæ non subiacerit huic damnationi. n. 53.

Opinio docens posse dari confessionem validam informem ex defectu doloris efficacis ob ignorantiam invincibilem, est mihi dubia probabilitatis; sed si probabilis est quoad praxim, non subiacerit damnationi. n. 54.

Opinio de confessione valida informi ex defectu doloris efficacis cum ignorantia mortaliter culpabili est improbabilis. n. 55.

Quod si illa opinio intelligatur tamquam asserens, in illa confessione non peccari contra valorem Sacra-

menti, subiacerit huic damnationi. n. 56.

Idem dicendum est de confessione valida informi ex defectu integritatis cum ignorantia mortaliter culpabili. n. 57.

Opinio de confessione valida informi ex defectu examinis cum ignorantia invincibili, probabilis est, non subit hanc damnationem. n. 58.

48. **Q**uid sit Sacramentum validum & informe, constat ex dictis in 3. part. Crif. Theolog. disp. 70. cap. 1. art. 1. n. 1. nihil aliud esse, nisi Sacramentum constitutum ex omnibus suis partibus essentialibus, & destitutum effectu gratiæ propter defectum dispositionis in recipiente.

49. Et quidem in hac quæstione de Sacramento Pœnitentiæ valido informi multiplex dubitatio continetur. Prima est de Sacramento valido informi defectu attritionis extensivæ, in quo invenitur attritio de vno peccato læthali, & deficit attritio de alio peccato læthali. De quo tamquam probabilis dixi in ea disp. 70. cap. 1. art. 2. Secunda est de confessione valida informi ex omnimodo defectu doloris efficacis, qui defectus procedat ex ignorantia invincibili. De quo tractavi in ea disp. 70. cap. 2. Tertia est de Sacramento valido & informi ex defectu doloris efficacis ob ignorantiam mortaliter culpabilem. De quo egi in ea disp. 70. cap. 3. Quarta est de confessione valida informi ex defectu integritatis, cum ignorantia mortaliter vincibili. De quo egi disp. 72. Quinta est de confessione valida informi ex defectu integritatis cum ignorantia invincibili. De quo tractavi disp. 73.

50. Circa primam dubitationem dixi loco citato, probabile esse dari confessionem validam informem defectu attritionis extensivæ, ita quod si

Petrus commisit duo peccata læthalia adulterii, & furti, & vadens ad confessionem, confessus est adulterium, & invincibiliter oblitus est furti, & habet attritionem, non generalem omnium peccatorum, sed specialem de illo adulterio, quod confitetur propter eius turpitudinem, & habet propositum vniuersale non peccandi læthali-ter in posterum; non obtinet fructum Sacramenti, quia illa attritio non extenditur ad peccatum furti, cuius obliuiscitur; & ubi peccatum non retrahatur, non dimittitur. Ex altera vero parte Sacramentum Pœnitentiæ est validum, quia habet omnes suas partes essentielles, nempe dolorem de peccato, quod confitetur, & propositum vniuersale non peccandi læthali-ter, & confessionem omnium, quorum recordatur.

51. Inquiritur ergo, an incurrat damnationem contentam in hoc decreto propositio docens, licitum esse deducere ad praxim præfatam opinionem de Sacramento informi ob defectum attritionis extensivæ? Et ratio dubitandi est: quia opinio docens validum esse Sacramentum, est opinio minus tuta; & illa quidem procedit circa valorem: atqui hoc decreto damnatur opinio docens, esse licitum sequi opinionem minus tutam circa valorem Sacramenti; ergo damnatur opinio docens, quod possumus sequi in praxi eam opinionem.

52. Pro cuius rei claritate suppono, illud Sacramentum Pœnitentiæ informe, de quo loquitur casus iste, numquam fieri advertenter; quia casus iste consistit in eo, quod pœnitens non advertit ad illud peccatum læthale, quin potius obliuiscitur illius. Atque adeo opinio, quæ dicit, licitum esse usum eius opinionis, non dicit illud numero Sacramentum informe posse licite exerceri. Est enim peccatum mortale conferre, vel recipere

advertenter Sacramentum informe. Nunc ergo docet ea opinio practica, quod pro Sacramento Pœnitentiæ subsequenti prodest ferre iudicium, quod illud Sacramentum informe validum fuerit, ne cogatur pœnitens iterum confiteri illud peccatum, quod in illo Sacramento informi confessus est.

53. Affero ergo hoc iudicium factum de ea confessi ne informi tamquam valida, non subiaceat huic damnationi propter duo. Primum, quia damnatio procedit de opinione adstruente valorem Sacramenti circa conferendum illud numero Sacramentum, de cuius valore datur opinio minus tuta: atqui opinio docens, posse nos in praxi sequi eam opinionem de valore Sacramenti informis, non loquitur de illo numerico Sacramento, quod dicit esse validum, sed de subsequente, in quo aufertur informitas. Secundum, quia illa secunda confessio, in qua homo iam recordatus illius furti oblitus confitetur illud cum contritione, sive attritione de illo, nullo modo exponitur frustrationi, neque circa illam secundam confessionem datur opinio minus tuta circa valorem eius. Nam omnino certum debet esse, illam secundam confessionem fieri valide: quia per inde est tacere peccatum ex oblivione invincibili, ac illud tacere, propter opinionem vere probabilem, quod nulla est obligatio illud confitendi: hæc enim vtraque confessio fit bona fide. At quando quis invincibiliter obliuiscitur peccati in confessione, si habeat contritionem, quæ extendatur ad illud, consequitur fructum Sacramenti: ergo illa secunda confessio modo explicata facta secundum opinionem practice probabilem consequitur fructum Sacramenti, atque adeo circa illam non datur visus opinionis minus tuta quo ad valorem illius. Et ex dictis patet ad rationem dubitandi.

Quod

54. Quod attinet ad secundam dubitationem de confessione valida informi ob defectum doloris efficacis ex ignorantia invincibili, dixi loco citato, eius opinionis probabilitatem mihi esse dubiam; atque adeo tamquam in dubio practico tutiorem partem, eligendam esse. Sed esto, sit probabilis propter magnorum virorum auctoritatem, quos loco citato retuli. De hac opinione idem iudicium ferendum est, ac in proxime præcedente. Nam opinio docens, illam doctrinam licite posse reduci ad praxim, non dicit licitum esse facere advertenter confessionem informem cum eo defectu doloris efficacis, sed solum dicit, quod confessio subsequens associata iam dolore efficaci, ita potest fieri, ut nulla sit obligatio iterum confitendi peccata exposita in confessione informi. Ex quo ista secunda confessio non exponitur frustrationi propter proxime dicta.

55. Circa tertiam dubitationem de confessione valida, & informi ex defectu doloris efficacis ob ignorantiam mortaliter culpabilem, dixi loco citato, eam esse improbabilem iuxta mentem gravissimorum Theologorum, & ut minimum, esse dubiæ probabilitatis, atque adeo de illa esse dubium practicum, in quo tutior pars eligenda est.

56. Affero ergo, si illa esset probabilis: distinguendum esse. Nam quando dicit, posse deduci ad praxim, vel loquitur solum de confessione subsequenti habente iam dolorem efficacem, vel loquitur etiam de prima confessione, asserens in illa non peccari contra valorem Sacramenti. Primo modo non subiacet damnationi propter proxime dicta. Secundo autem modo subiacet damnationi, quia est opinio minus tuta circa valorem eiusdem numero Sacramenti, quod in prima confessione dicit esse validum,

& in ea non peccari contra valorem Sacramenti.

57. Circa quartam dubitationem de confessione valida, & informi ex defectu integritatis ob ignorantiam mortaliter culpabilem dixi in ea disp. 72. cap. 1. num. 5. eam opinionem, ut minimum, esse dubiæ probabilitatis practicæ atque adeo circa eam esse dubium practicum, in quo tutior pars eligenda est. Affero ergo, si illa esset probabilis; decidendam esse hanc dubitationem sub eadem distinctione, ac proxime præcedentem propter easdem rationes.

58. Circa quinta dubitationem de confessione informi ex defectu examinis cum ignorantia invincibili dixi disp. 73. cap. 2. num. 4. esse dubiæ probabilitatis, atque adeo de numero illarum, in quibus omnino tutior pars eligenda est. Sed dato quod illa confiteatur vere probabilis, inquiritur, an illa ut pote minus tuta circa valorem Sacramenti, subiaceat huic damnationi? Dicendum est, illam non subiaceat, quia non affirmat, licitum esse practice, facere illam confessionem informem; sed solum prodest ad hoc, ut si in confessione subsequenti advertatur defectus, nulla sit obligatio repetendi illa peccata, quæ in priori confessione informi rite declarata sunt. Et ratio est: quia ex vna parte loquitur de licito usu prioris confessionis; ex altera vero non exponet periculo frustrationis illam subsequentem confessionem; propter supradicta.

ARTICVLVS II.

Quæ opinioniones in vi huius Decreti excludendæ sunt a praxi circa dolorem requisitum in confessione?

SVMMARIVM.

Sententia affirmans, sufficere attritionem ad valorem, & fructum Sacramenti Pœnitentiæ, non subiacet huic damnationi. Et eam esse certam probatur ex Tridentino. n. 61.

Tridentinum loquitur de attritione tanquam de dispositione proxima ad iustificationem. n. 62.

Quod attritio debeat continere aliquam dilectionem Dei censent Lovanienfes aliqui, & Alexander VII. præcepit, quod nullus afficiat censura eam opinionem, aut oppositam. n. 63.

Sed id non obstat nostræ sententiæ. n. 64.

An in articulo mortis requiratur contritio perfecta pro valore, & efficacia Sacramenti. n. 65. & seqq.

Opinio, quæ docet sufficere attritionem dummodo sit cognita ut contritio, non versatur circa valorem Sacramenti, & ideo opposita opinio non subiacet huic damnationi. n. 67. & seqq.

Refertur opinio docens, sufficere attritionem ex metu peccatorum temporalium. n. 70.

Hac opinio speculative, est probabilis, & ut talis non subiacet damnationi. n. 71.

An si doceat, posse deduci ad praxim, subiiciatur huic damnationi, & quomodo? n. 72.

Si vero applicetur dolori requisito ad Baptismum, non ei subiicitur. n. 73.

Opinio docens non requiri novum dolo-

rem, cum quis confitetur peccata olim confessâ. n. 74.

Opinio negans, requiri novum dolorem ad novam confessionem corum, quæ iam confessâ sunt, speculative sumpta non subiacet damnationi. n. 75.

Si vero dicatur posse deduci ad praxim subiacet. n. 76.

Opinio docens, ad confessionem venialium sufficere dolorem virtualem, qui includitur in voluntate confitendi. n. 77.

Illa speculative sumpta non subiacet damnationi. n. 78.

Si vero dicatur illam posse deduci ad praxim, subiacet. n. 79.

Propositum virtuale quod continetur in contritione, vel attritione ex motivo universali sufficit ad Sacramentum. Et hac sententia non subiacet damnationi. n. 80.

Opinio docens in confessione venialium sufficere attritionem, non de omnibus, sed de aliquibus. n. 81.

Ea sententia, etiam in ordine ad praxim, non subest huic damnationi. n. 83.

Opinio docens, validum & fructuosum esse Sacramentum Pœnitentiæ, etiam si contritio multo tempore antecedit. n. 85.

Si aliquanto brevi tempore precedat contritio, certum est, esse validum, & fructuosum. n. 86.

Vt moraliter coniungatur cum confessione contritio tempore antecedens requiritur, quod ea contritio referatur ad confessionem futuram. n. 87.

Si uno, vel duobus diebus ante confessionem precedat contritio ordinata ad confitendum, valida, & fructuosa est confessio: & hac sententia etiam in ordine ad praxim non subest huic damnationi. n. 88.

Duplex modus explicandi permanentiam virtuales contritionis: alter

PROPOSITIO I.

81

quatenus elicitur, & non revocatur alter, quatenus continetur in aliquo effectu presenti. n. 89. & seqq.

Certum est sufficere virtuales permanentiam contritionis. Ideo hæc sententia non subiicitur damnationi. n. 91.

Dummodo dolor præcesserit brevi tempore ad confessionem. n. 93.

59. **C**um dolor de peccatis sit pars essentialis Sacramenti Pœnitentiæ, opinioniones, quæ circumferuntur circa dolorem requisitum ad hoc Sacramentum, versantur circa valorem Sacramenti; cum Sacramentum sine sua parte essentiali non possit esse validum. Ex quibus opinionibus probabilibus illa, quæ negat valorem Sacramenti, pro praxi tutior est; & quæ affirmat, minus tuta.

QVÆSTIO I.

De attritione sufficiente ad Sacramentum Pœnitentiæ.

60. **I**nquiritur ergo primo, an sententia docens, attritionem sufficere ad Sacramentum Pœnitentiæ, neque requiri contritionem perfectam, subiacet huic damnationi. Et ratio dubitandi est: quia opposita opinio asserens, ad valorem Sacramenti non sufficere attritionem, sed requiri contritionem perfectam, est opinio tutior circa valorem: sed damnatur hoc decreto opinio docens, non esse eligendum in praxi tutiorem circa valorem Sacramenti: ergo opinio quæ stat pro attritione in praxi admitenda, damnatur hoc decreto.

61. Dicendum tamen est, eam sententiam affirmativam de sufficientia attritionis non subiacere huic damnationi. Ratio est: quia decretum lo-

quitur de opinionibus mere probabilibus; hæc autem doctrina non est mere probabilis, sed omnino certa, & indubitabilis, propter definitionem Concilij Tridentini sess. 14. cap. 4. in hæc verba: *Quævis sine Sacramento Pœnitentiæ per se perducere peccatorem ad iustificationem nequeat; tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento impetrandam disponere.* In quibus verbis expresse asserit, aliter disponere attritionem intra Sacramentum, & extra; dixit enim, extra Sacramentum non perducere peccatorem ad iustificationem; intra Sacramentum vero disponere peccatorem ad illam.

62. Quod autem loquatur Concilium de dispositione proxima & immediata, patet: constat enim, attritionem extra Sacramentum disponere remote ad iustificationem. Videatur P. Suarez tom. 4. in 3. part. disp. 20. sect. 1. concl. 1. n. 10. ubi sic scribit: [Hanc conclusionem existimo hoc tempore adeo certam, ut non possit absque errore negari.] Et pro eadem conclusione citat S. Thomam in 4. dist. 17. quæst. 3. art. 5. quæstione. 1. & pluribus alijs in locis. Item Sotum, Paludanum, Capreolum, Adrianum, S. Antoninum, Silvestrum, Ruardum, & Canum; cum ergo hæc sententia sit omnino certa, non potest dici esse minus tuta circa valorem, atque adeo illam non comprehenditur sub ea damnatione.

63. Dices primo, plures Doctores Lovanienfes censent, Concilium Tridentinum in eo loco agere de attritione, quæ includit aliquam dilectionem Dei super omnia: circa quam asseritionem magna controversia exorta est tum Lovanij, tum etiam in alijs Galliarum Academijs: de quo videndus est P. Honoratus Fabri in Apologico tract. de attritione per totum; adeo ut Alexander VII. decretum expedierit datum die 5. Maij ann. 1667.

L

in

Trident.

Suarez

S. Thomæ

Sotum, Palud., Capreol., Adrian., S. Anton., Silvest., Ruard., Canus.

Honorat.

in quo præcipit, quod nullus audeat afficere censura Theologica, altera ve iniuria, aut contumelia opinionem affirmativam, aut negativam: ergo Pontifex relinquit in statu probabilitatis doctrinam, quæ affirmat sufficere attritionem ad Sacramentum Pœnitentiæ, etiam si attritio non includat dilectionem Dei super omnia. Quæ autem doctrina est mere probabilis, non est certa. Falso ergo diximus esse certam, & omnino tutam in praxi.

64. Respondeo non obstante ea opinione Lovaniensium, nostram doctrinam esse certam, & omnino tutam propter supradicta. Quod autem Pontifex iusserit, neutram quæstionis partem censurari, aut iniuria affici, non probat, illam esse probabilem: quia solum contendit Pontifex compescere dissidia, quæ violant charitatem, & pacem, ut constat ex illis verbis Decreti: *Enixe cupiens, pacis vinculum inter fideles servari, omnem fœcundæ fomitem extinguere*. Idque præcipit, donec ab hac Santa Sede fuerit aliquid hac in re definitum. Ex quo minime inferitur, nostram doctrinam esse incertam, sed solum voluisse Pontificem consulere paci fidelium, & relinquere hanc materiam sub iudice. Cum hoc tamen fiat, quod privati Doctores habeant principia certa ab intrinseco.

65. Dices secundo. In articulo mortis non sufficit attritio, sed requiritur etiam contritio perfecta: sed si attritio esset certo sufficiens ad Sacramentum Pœnitentiæ, etiam sufficeret in articulo mortis: ergo illa non est certo sufficiens. Maiorem propugnant aliqui Doctores, quos refert Diana part. 3. tract. 4. resolut. 78. quamvis perperam citet pro ea Suarezium, ut notavi in 2. part. Crif. Theolog. disp. 49. num. 7.

66. Respondeo, in articulo mortis pro valore, & efficacia Sacramenti

non requiri contritionem perfectam, sed sufficere attritionem. Ex alio autem capite requiri contritionem perfectam, & charitate formatam: quia cum homo in eo articulo non sit certus, eam attritionem super naturalem, qualis requiritur ad Sacramentum, à se esse elicitam; actus vero dilectionis Dei super omnia reddat illum omnino securum pro salute æterna consequenda. ideo ad hanc securitatem requiritur contritio charitate formata; maxime cum non habeat omnimodam evidentiam, aut certitudinem de valore sui Baptismi, neque de valore Ordinis Sacerdotis illum absolventis. Quæ omnia late tradidi in ea disp. 49. citata cap. 4. à num. 30.

67. Dices tertio, probabilis est ea saltem opinio, quæ docet, quamvis ad valorem, & fructum Sacramenti sufficiat attritio, illam tamen requiri cognitam ut contritionem, id est, quod homo teneatur conari ad contritionem; quod si nitens habere contritionem, solum eliciat attritionem, validum, & fructuosum esse Sacramentum: ergo hæc opinio de attritione cognita ut tali deducenda ad praxim, exponit Sacramentum periculo frustrationis: ergo subit hanc damnationem,

68. Respondeo, eam opinionem esse probabilem propter autoritatem magno virorum, qui eam defendunt; illam tamen non versari circa valorem Sacramenti, sed circa licitum. Concedit enim quod accedens bona fide cum attritione recipit Sacramentum validum, & fructuosum. Cum ergo hæc damnatio loquatur solum de opinione minus tuta circa valorem, & hæc non versetur circa illud, non subit talem damnationem.

Disertat. II. Cap. VI. Art. II. Quæst. I.

QVÆST.

QVÆSTIO II.

De attritione ex metu penarum temporalium.

69. **I**nquiritur secundo. An opinio quæ docet, licitum esse, quod quis in confessione utatur attritione ex timore penarum temporalium, quæ à Deo tamquam à delictorum vindice infliguntur; an hæc, inquam, opinio subiaceat huic damnationi?

70. Et quidem plures, & gravissimi sunt Doctores, qui dicunt, eam attritionem modo explicato conceptam, esse sufficientem ad valorem, & effectum Sacramenti. Ita P. Suarez tom. 4. in 3. part. disp. 7. sect. 2. num. 15. P. Lessius 3. part. quæst. 1. dub. 5. n. 18. qui asserit, hoc esse satis probabile. Item P. Granado, P. Gaspar Hurtado, P. Reginaldus, Lugo Card. Mag. Candidus, M. Prado, & plures alij, quos refert, & sequitur doctissimus P. Mathæus de Moya diligens indagator mentis Authorum, tom. 1. selectar. tract. 3. disp. 9. quæst. 4. Quia tamen non desunt authores, qui eum modum attritionis negant esse sufficientem, & opinio affirmativa non nititur fundamento infallibiliter certo, sed solum satis probabili, ut supra notavi ex P. Lessio, & ego tamquam probabile obiter docui 3. part. Crif. Theol. disp. 71. cap. 1. num. 2. Ideo restat inquirere, an & quomodo hæc opinio subiaceat huic damnationi?

71. Dico primo. Hæc opinio de attritione ex timore penarum temporalium modo explicato speculative sumpta, quatenus docet validum esse

illud Sacramentum, non subiacet damnationi. Patet: quia hoc decretum non damnat opiniones speculative circa valorem Sacramenti, quin potius supponit illas esse probabiles, & gravibus fundamentis iniectas.

72. Dico secundo. Si hæc sententia doceat, esse licitum deducere ad praxim id genus attritionis, ita ut dicatur esse licitum confiteri advertenter cum ea sola attritione (quod non asserunt Authores huius opinionis) subiacet damnationi. Patet conclusio. Illa opinio subiacet huic damnationi, quæ versatur circa valorem Sacramenti, & est minus tuta, docetque licitum esse eam deducere ad praxim: sed hæc opinio de tali attritione versatur circa valorem Sacramenti; cum illa attritio sit pars essentialis Sacramenti, & illa quidem est minus tuta, nam si coram Deo non est vera, Sacramentum Pœnitentiæ frustratur: ergo si docet licitum esse eam deducere ad praxim, subiacet huic damnationi.

Itaque huic opinioni non remanet probabilitas practica, ut quis advertenter confiteatur cum illa sola attritione; remanet tamen illi probabilitas practica ad hoc, quod si bona fide confessus est cum ea sola attritione, non teneatur postea repetere illam confessionem: quia quando probabile est, fecisse bonam confessionem, non tenetur illam repetere.

73. Advertendum tamen est, si hæc opinio applicetur dolori requisito ad Baptismum, non subiacere huic damnationi. Et ratio est clara: quia attritio non requiritur ad valorem Baptismi, sicut neque contritio: cum ergo damnatio solum loquatur de opinione minus tuta circa valorem Sacramenti, ea non extenditur ad attritionem, quæ requiritur ad

effectum Sacramenti, non ad valorem.

QVÆSTIO III.

De novo dolore ad novam confessionem.

74. **I**nquiritur tertio. An opinio quæ docet, non requiri novum dolorem, quando quis confitetur peccata iam olim confessâ, subiaceat huic damnationi? Nam opinionem negativam docuit Remigius in practica confessariorum tract. 5. cap. 5. §. 14. num. 9. Item Petrus de Ledesma, Ioannes à Cruce, Leander à Sacramento, P. Dicastillo, Lugo Cardinalis, & plures alij, quos refert & sequitur. P. Mathæus de Moya tom. 1. Selectar. tract. 3. disp. 5. quæst. 8. Quam etiam tenet Diana part. 1. tract. 5. resolut. 2. 1. Sed oppositam sententiam docent Enriquez in Sum. lib. 4. cap. 26. num. 7. Filliucius tom. 1. tract. 6. part. 63. n. 77. & tenuit olim Diana part. 3. tract. 4. resolut. 116. Est ergo præfens quæstio, an ea pars, quæ negat, requiri novum dolorem, subiaceat huic damnationi? Quam etiam, duplici conclusione decido sicut in præcedenti.

75. Prima conclusio. Si hæc opinio speculative procedit, asserens, validam, & fructuosam esse eam confessionem, sine novo dolore, non subiaceat damnationi. Nam, ut dixi, hæc damnatio non comprehendit opiniones mere speculative. Et hæc probabilitas speculativa, quamvis non deferviat, ut modo dicam, ad praxim huius numero Sacramenti, potest tamen prodesse ad confessionem subsequentem. Nam si quis bona fide, &

propter oblivionem non elicit in illa confessione novum dolorem de peccatis iam confessis, sed solum de peccatis, quæ non dum confessus fuerat, in confessione subsequenti non tenebitur ad repetitionem, quia iuxta eos Doctores probabile speculative est, fuisse validam.

76. Secunda conclusio. Hæc opinio quatenus docet, licitum præctice esse confiteri peccata iam confessâ sine novo dolore, subiaceat huic damnationi. Patet, sicut in præcedenti quæstione. Quia secundum hanc damnationem non est licitum deducere ad praxim opinionem, quæ exponat Sacramentum frustrationi, casu quo non sit vera coram Deo: sic se habet hæc opinio, quatenus docet, id esse præctice licitum: hoc ergo modo subiecta manet damnationi. Probatur minor: est enim opinio minus tuta, & versatur circa valorem Sacramenti, cum loquatur de dolore, qui est pars essentialis Sacramenti Pœnitentiæ: ergo si illa non est vera coram Deo, Sacramentum manebit sine ea parte essentiali; atque adeo frustrabitur Sacramentum.

QVÆSTIO IV.

De dolore implicito ad confessionem venialium.

77. **I**nquiritur quarto. An subiiciatur etiam huic damnationi opinio asserens, ad confessionem venialium non requiri dolorem formalem, & expressum, sed sufficere dolorem implicitum, qui includitur in ipsa voluntate confitendi ea peccata? Sufficere eum dolorem virtualem, affirmant

Ledesma. Soto. Dom Sot. Montesi. Bonacina. Trull. Zanard. Tancre. Moya. Suarez.

mant Martinus de Ledesma, Petrus de Soto, Dominicus Soto, Montesinos, Bonacina, Trullench, Zanardus. Tancredi, & alij apud P. Mathæum de Moya tom. 1. Selectar. tract. 3. disp. 5. quæst. 5. §. 2. Et quamvis pro eadem sententia citet P. Suarium, iste quidem oppositam sententiam tenet tom. 4. in 3. part. disput. 20. sect. 6. num. 2. vbi ait: [Dicendum est etiam, in hac confessione (venialium) esse necessariam attritionem formalem. Quia Conciliū Tridentinū absolute & simpliciter loquitur de hoc Sacramento, & de partibus eius: ergo quoties cumque fit, requiritur essentielles partes, quarum una est attritio; non virtualis tantum, sed formalis, ut aperte constat ex doctrina Concilij.] Eadem docet P. Granado tom. 2. in 3. part. contr. 7. tract. 4. disp. 1. n. 7. Lugo Cardin. de Pœnit. disp. 14. num. 106. P. Castro Palao tom. 4. tract. 23. disp. vnic. punct. 7. n. 13. P. Moya tom. Selectar. tract. 3. disp. 5. n. 19. Inquitur ergo, an ea opinio affirmans eum dolorem virtualem esse sufficientem ad confessionem venialium, innurat hanc damnationem?

Granad. Lugo Card. Cast. Pal. Moya.

78. Dicendum est, sicut in quæstionibus antecedentibus, opinionem speculativam, quæ affirmat, confessionem venialium cum solo præfato dolore virtuale esse validam, & fructuosam, non manere damnatam: nam quatenus speculativa est, non dicit, esse licitum, eam deduci ad praxim; & prodesse poterit scrupulosi, qui postea quam confessi sunt venialia, angore afficiuntur, eo quod suspiciuntur, se non habuisse dolorem formalem, & expressum.

79. Sed quatenus ea opinio practica est, traditque licitum esse ita confiteri venialia advertenter cum solo eo dolore virtuale, subest huic damnationi. Patet ex supradictis: cum

opposita negans valorem eius Sacramenti sit tutior; & hoc decreto condemnatur propositio asserens, non esse eligendam in praxi tutiorem viam circa valorem Sacramenti.

80. Sed notandum est, aliter dicendum esse de proposito virtuale, quod continetur in contritione, vel attritione habita ex motivo uniuersali, quo quis detestatur omnia peccata læthalia propter offensam Dei summe dilecti, vel propter metum gehennæ omnino fugiendæ. Est enim supra omnem probabilitatem omnino certum, quod hoc propositum virtuale sufficiat. Videatur Lugo Cardin. de Pœnit. disp. 14. sect. 5. Patet. Nam Tridentinum sess. 14. cap. 4. affirmat, illam attritionem, quæ voluntatem peccandi excludat, sufficere intra Sacramentum Pœnitentiæ ad gratiam Sacramenti consequendam: sed ea detestatio peccatorum mortalium ex eo motivo uniuersali concepta, excludit voluntatem peccandi; non enim est compossibilis cum tali voluntate: ergo talis detestatio continet virtualiter id propositum, & facit illud esse sufficiens ad valorem & fructum Sacramenti. Quod si prodest ad confessionem mortalium, à fortiori proderit ad confessionem venialium. Cum ergo certum sit, id genus propositi virtualis sufficere, non habet locum asserere, quod ea sit opinio minus tuta circa valorem Sacramenti; atque adeo non habet hic locum ea damnatio.

Lug. Card. Trident.

QVÆSTIO V.

De confessione venialium sine dolore eorum omnium.

81. **I**Nquiritur quinto, An subiiciatur huic damnationi opinio asserens, non peccare mortaliter illum qui confitens vnum, vel alterum peccatum veniale cum dolore formali, confitetur alia peccata sine dolore? Quæ alijs terminis proponi solet, nempe an pœnitens teneatur sub mortali habere contritionem, vel attritionem de omnibus venialibus, quæ confitentur? In qua quæstione P. Castro Palao tom. 4. tract. 23. dissent. vnic. punct. 7. num. 14. & alij censent, esse peccatum mortale confiteri peccata venialia, de quibus pœnitens non habet saltem attritionem. Sed id non esse peccatum mortale, asserit communior sententia plurim Theologorum, quos refert, & sequitur Lugo Cardinalis de Pœnit. disp. 14. num. 118. Quæritur ergo, an hæc secunda opinio subiaceat præfatæ damnationi?

82. Et videtur, hanc secundam opinionem esse minus tutam, & versari circa valorem Sacramenti. Nam peccata, de quibus non habetur saltem attritio, non videntur esse materia huius Sacramenti: sed deficiente materia Sacramenti, illud non est validum: ergo per eiusmodi confessionem venialium non redditur validum Sacramentum.

83. Dicendum tamen est, eam secundam opinionem non sub-

iacere huic damnationi. Ratio est clara: quia si pœnitens confitetur vnum peccatum veniale cum attritione, & reliqua sine illa, præbet sufficientem materiam ad absolutionem; & si accedat bona fide propter hanc secundam opinionem, quæ probabilis est, etiam apud authores prioris sententiæ, Sacramentum est certo validum: non ergo versatur quæstio circa valorem Sacramenti, atque adeo ea secunda opinio non est minus tuta circa valorem.

84. Ad rationem dubitandi respondetur omnimittendo, quod ea peccata, de quibus non habetur saltem attritio, non sunt materia Sacramenti; negando tamen, quod in illo Sacramento deficiat materia; cum in illo exponatur vnum peccatum veniale cum attritione, quod est materia sufficienti ad Sacramentum. Vt si quis adhiberet consecrationi vnam hostiam triticeam, & alteram hordeaceam, validum esset Sacramentum circa hostiam triticeam. Similiter validum esset Sacramentum illud Pœnitentiæ, dummodo haberet dolorem de aliquo ex venialibus, quæ confitentur, quamvis de alijs non haberet: sicut contingeret, quando quis confitetur mortale, de quo dolet, cum venialibus, de quibus dolorem non concipit; tunc enim validum est Sacramentum, cum constat materia certa absolutionis.

QVÆSTIO VI.

QVÆSTIO VI.

De contritione, quæ per multum tempus antecedit confessionem.

85. **I**Nquiritur sexto, an subiaceat damnationi opinio asserens validum, & fructuosum esse Sacramentum pœnitentiæ, etiam si contritio multo tempore antecedit? Quam docuit P. Tamburinus opusc. 2. lib. 1. cap. 2. §. 4. num. 5. asserens, dolorem per quatuor, & quinque dies antea conceptum sufficere ad valorem, & fructum Confessionis. Et Gaspar Hurtado disp. 1. de Sacramentis in genere difficult. 11. Diana part. 5. tract. 9. resolut. 51. quamvis cum aliqua limitatione, & apud ipsum Leander à Sacramento tom. 1. de Sacrament. tract. 5. disp. 7. quæst. 5. Et aliqui eorum eo nituntur fundamento, quod dolor internus semel positus, & non revocatus, virtualiter perseverat. Ex quo fundamento colligitur, validam esse confessionem, etiam si longissimo tempore is dolor antecedit.

86. Pro cuius rei claritate, præmitto primo certum esse, validum esse Sacramentum Pœnitentiæ, etiam si aliquanto brevi tempore præcedat contritio. Circa quod audiendus est P. Suarez tom. 4. in. 3. part. disp. 20. sect. 4. num. 29. *Est CERTUM posse quidem dolorem hunc tempore antecedere ipsam confessionem... Constat, quia iuxta communem usum confessionem antecedit cogitatio peccatorum, quæ optime fit, si cum vero animi dolore fiat; postea vero fit confessio in virtute talis recogitationis, & doloris. Contingere autem potest, ut in actuali confessione ita homo attendat ad peccatorum explicationem, ut nullum internum dolorem tunc actu excerceat. Item*

PROPOSITIO I.

87

potest accidere, ut dum absolutio conceditur, nullus iteretur dolor, vel ob naturalem distractionem, vel ob aliam causam: & nihil omnino Sacramentum illud SINE DUBIO validam est, & confessio sufficiens, quia moraliter illi coniungitur dolor, qui præcessit, & virtute sua illam confessionem informat. Huc vsque P. Suarez. Et quidem licet Sacramentum Pœnitentiæ sit vnum Sacramentum; coalescit tamen ex partibus, quæ ut in plurimum successively ponantur; & quamvis ipsæ partes debeant coniungi immediate, inter se, ea coniunctio debet esse immediata, non physice, sed moraliter. Cum ergo hæc doctrina certa sit, non potest esse minus tuta, atque adeo non subiicitur huic damnationi.

87. Præmitto secundo, ad hanc immediatam coniunctionem partium Sacramenti Pœnitentiæ requiri, quod ille dolor antecedens referatur ad confessionem, & confessio fiat in virtute eius doloris; quod fit communiter, quando quis recogitat peccata sua in ordine ad confitendum illa, & tunc dolet de peccatis suis in ordine ad confessionem. Potest ergo esse quæstio, an dolor antecedens confessionem, si nō referatur ad illum modo dicto, sufficiat ad valorem Sacramenti? In quo, dato quod non sit certum, requiri eam relationem doloris ad confessionem, est tamen opinio tutior, quod id requiratur; atque adeo opinio, quæ negat eam relationem doloris ad confessionem, exponit Sacramentum frustrationi; atque adeo ea subiicitur huic damnationi.

88. Sed adhuc restat quæstio, an tuto procedat, qui vno, vel duobus diebus ante confessionem recogitat peccata sua, & de is dolet in ordine ad confitendum, & postea non elicit novum actum doloris? Et dicendum est, eum tuto procedere, & confessionem esse certo validam, atque adeo

hanc

hanc doctrinam non subiacere huic damnationi. Ostenditur primo. Nam præterquam quod nullus author id negat, cum certum sit, moralem coniunctionem sufficere, est etiam certum in hoc casu dari eam moralem coniunctionem.

89. Pro quo supponendum est, permanentiam virtualement vnius actus duplici modo explicari ab authoribus. Primo aliqui dicunt, actum virtualiter perseverare, qui elicited est, & non revocatus, & ita explicat P. Thomas Sanchez lib. 7. de Matrim. disp. 18. n. 21. & passim alibi, quem multi alij sequuntur.

90. Alij vero explicant permanentiam virtualement actus dari, quando dantur aliqui effectus actualiter procedentes ab illo actu: v. g. cum quis intendit consequi dignitatem à Rege; illa inrentio consequendi dignitatem, quamvis non habeatur actualiter, perseverat virtualiter, dum arripit iter ad Curiam Regiam, & dum ordinat alia ad eum finem: quia hi omnes sunt effectus illius intentionis. Similiter qui intendit accipere ordinem Sacrum, si immemor eius intentionis vadit ad examen, alloquitur Episcopum, præparat vestes Sacras, vadit ad locum, vbi initiandus est, illa intentio virtualiter perseverat, quia omnes illæ subsequentes actiones sunt effectus, qui procedunt ab illa intentione, cum ad eum finem ponantur. Et ita explicat intentionem virtualement P. Vasquez tom. 2. in 3. part. disput. 138. cap. 6. P. Castro Palao tom. 4. tract. 18. & apud ipsum Bonacina disp. 1. de Sacrament. quæst. 3. punct. 2. §. 3. n. 3. Layman lib. 5. tract. 1. cap. 5. quæst. 5. n. 11. Conink 3. part. quæst. 64. art. 1. dub. 2. num. 71.

91. Iam vero quod certum sit in eo casu dari moralem coniunctionem partium essentialium confessionis, cla-

re constat. Sicut enim, quamvis ad conficiendum Sacramentum requiratur essentialiter in ministro intentio conficiendi illud, est certum non requiri intentionem actualem, sed sufficere virtualement, quæ continetur in effectu, qui procedit à tali intentione, modo dicto in secunda explicatione; quia dum datur effectus procedens ab illa intentione, virtualiter existit talis intentio. Similiter contingit, quando quis habuit dolorem in ordine ad confessionem, illa confessio est effectus illius doloris: ergo perseverat virtualiter ille dolor in ipsa confessione. Quod optime explicuit P. Suarez proxime citatus in hæc verba: *Solum oportet advertere, semper esse necessarium, ut talis dolor internus ex intentione penitentis formali, vel virtuali ad confessionem referatur: quod fit, quoties quis peccata recogitat, & de eis dolet, ut ea confiteatur, vel præbet signum sui doloris in ordine ad confessionem faciendam, seu absolutionem obtinendam: ac denique quoties quis dolet de peccatis cum expresso proposito illa confitendi, ex cuius virtute postea confessionem facit; nam quilibet ex his modis sufficit ad veram accusationem: aliqua vero huiusmodi relatio necessaria est, quia intentio Sacramenti, & partium eius in ordine ad constitutionem illius necessaria est ad Sacramentum conficiendum.* Huc vsque Suarez.

92. Dices hinc inferri, quod si quis faciat eam recogitationem peccatorum, dolens de eis in ordine ad confessionem faciendam post mensuram integrum, illam esse validam: hoc autem non potest esse certum, nec tutum: ergo neque antecedens, vnde id infertur.

93. Respondeo, moraliter loquendo, eum dolorem tam longo tempore distantem à confessione non posse influere in illam confessionem, neque imperare illam; & ad summum

id esse dubium propter diuturnam temporis distantiam, & quia intermedio tempore nulli sunt effectus, qui procedant ab ea intentione, sive ab eo dolore cum tali intentione habito. Cum autem vno vel altero die antecedit is dolor relatus ad confessionem, tunc optime intelligitur, quod fiat confessio virtute illius doloris. Vnde fit, opiniones, quæ longiorem temporis distantiam admittunt, vel non adstruunt hanc relationem doloris ad confessionem, omnes manere subiectas huic damnationi.

ARTICVLVS III.

An aliqua opiniones circa integritatem confessionis maneant subiectæ huic damnationi?

SUMMARIVM.

Alia est integritas formalis, & alia materialis. n. 94.

Opinio docens, nullam esse obligationem confitendi circumstantias aggravantes. n. 96.

Opinio opposita. n. 97.

Quid censcat Filguera circa valorem intrinsecum, & extrinsecum Sacramenti. n. 98.

Reijcitur ex pluribus argumentis. n. 99. & seqq.

Opinio docens, non esse obligationem confitendi circumstantias aggravantes, non subiacet huic damnationi, eo quod non versatur circa valorem Sacramenti. n. 107. & seqq.

Discrimen quod versatur inter hanc opinionem, & alias, quæ versantur circa valorem Sacramenti. n. 109.

Ea opinio non exponit Sacramentum frustrationi. n. 110.

Eadem doctrina confirmatur à paritate peccati oblii. n. 111. & seqq.

Eadem doctrina probatur ex eo, quod confessio evadat formaliter integra, n. 113. & seqq.

Aliud argumentum desumitur ab ignorantia invincibili. n. 115.

An qui constetur circumstantias aggravantes, accedat ad confessionem cum mala fide propter opinionem contrariam. n. 116. & seqq.

Non incurrit damnationem, eo quod non versatur circa valorem. n. 118.

Opiniones de diversitate specifica peccatorum favorabiles non versantur circa valorem Sacramenti. n. 119.

Opinionem de peccatis dubijs non confitendis esse dubie probabilitatis. n. 120. remissive.

Casu quo ea opinio esset probabilis, ea non subiaceret huic damnationi. n. 121.

Non esse probabilem opinionem, quod qui confessus est peccatum ut dubium, & mox recordatur certo illius non teneatur illud confiteri tamquam certum. Esse improbabilem alibi docui. n. 122.

Sed si ea opinio esset probabilis, non subijceretur huic damnationi. n. 123.

Opinio, quod non est licitum penitenti, manifestare complicem, ex cuius manifestatione latitur fama eius apud confessarium, non procedit circa valorem, ideo non subest damnationi. Ibidem.

94. **P**RO resolutione huius difficultatis præmittendum est, duplicem integritatem confessionis, aliam formalem, & aliam materialem. Integritas formalis est, quando quis confitetur aliqua peccata, & alia omittit, vel propter impossibilitatem physicam, aut moralem, vel quia ex aliqua circumstantia cessat obligatio ea confitendi. v. g. quando instat mors poenitenti, tunc enim si non confiteatur omnia peccata, & absolvatur propter instantiam mortis, illa confessio,

fessio, & si non sit integra materialiter, est tamen integra formaliter propter impossibilitatem, quæ imminet, confitendi cætera. Similiter qui in confessione obliviscitur vnius peccati mortalis, dicitur facere confessionem integram formaliter, quia quamvis non habeat integritatem materialem, impossibile est, dum obliviscitur peccati, quod illud confiteatur. Integritas materialis est, quando quis re vera confitetur omnia peccata, & nullum omnino ommittit. In præsentibus ergo quæstione videtur, eas opiniones, quæ versantur circa integritatem confessionis, versari etiam circa valorem Sacramenti; cum ipsa actualis confessio integra sit pars essentialis ipsius Sacramenti; deficiente enim parte essentiali, invalidum redditur Sacramentum. Vnde fieri videtur, opiniones, quæ circa hanc materiam affirmant valorem Sacramenti, esse minus tutas circa valorem, atque adeo subiectas huic damnationi.

QVÆSTIO I.

An maneat subiecta huic damnationi opinio, quæ docet, nullam esse obligationem confitendi circumstantias aggravantes.

95. **A** Vdivi à fidedignis, neothericum quendam existimasse, hanc opinionem de non confitendis circumstantiis aggravantibus, subiacere huic damnationi, atque adeo iam esse certam, & evidentem obligationem confitendi eas circumstantias. Ad quod asserendum niti videtur eo fundamento, quod propositum est initio huius articuli: nempe confessionem esse partem essentialem, à qua essentialiter pendet valor Sacramenti. Vnde fit, quod hæc opi-

nio de illis circumstantiis non confitendis versetur circa valorem Sacramenti: cum ergo sit minus tuta, hanc damnationem incurrit.

96. Opinio de non confitendis circumstantiis aggravantibus habet multos, & doctissimos Patronos. Ita S. Thomàs in 4. dist. 16. quæst. 3. art. 2. quæstiunc. 5. S. Bonaventura in 4. dist. 17. quæst. ultim. Scotus ibid. quæst. 1. art. 3. S. Antoninus 3. part. tit. 14. cap. 9. §. 7. P. Vasquez 3. part. quæst. 91. art. 1. dub. 2. & quam plures alij, ex quibus plusquam quadraginta refert Diana part. 1. tract. 7. resol. 1. Videantur etiam pro hac sententia P. Castro Palao tom. 4. tract. 23. disp. vnic. punct. 9. n. 4. & Lugo Card. de Pœnit. disp. 16. sect. 3. num. 107.

97. Opposita etiam opinio habet non minus nobiles Patronos, Alensium, Caietanum, Sotum, Suarezium, Thomam Sanchez, Enriquez, Fagundez, Coninck, & plures alios, ex quibus refert viginti Diana proxime citatus. Quæritur ergo in præsentibus, an illa prima opinio benignior hanc damnationem incurrat?

98. P. Emmanuel de Filguera ex ordine Clericorum minorum in sua Lucerna decretali in expositione huius primæ propositionis. §. Sed unde quæque, affirmat, opinionem de circumstantiis aggravantibus non confitendis non comprehendit sub hac damnatione. Ita enim discurrit: [Animadvertendum est, pertinere ad valorem quasi extrinsecum Sacramentorum quædam quæstiones apud Authores controversas circa eorum materiam, non quidem proximam (hæc namque instituta sunt à Christo Domino, & pertinent ad valorem intrinsecum Sacramenti) sed remotam, non quomodo cumque, nam si formaliter hæc accipiatur, debet poni in Sacramentis conferendis, quæ est tutior, ut suum effectum sortiantur; sed circa materiam

S. Thom.
S. Bonav.
Scot.
S. Anton.
Vulg.

Diana.
Cast. Pal.
Lugo Card.

Alens.
Caiet.
Soto.
Enriquez.
Fagund.
Coninck.

Filguera.

re-

remotam materialiter sumptam, consistentem non in aliquo certo, ac determinato, sed rationi subiectibili; ac consequenter sub probabilitate contento, ut contingit in confessionis integritate v. g. quæ ad valorem Sacramenti essentialiter pertinet. Circa quam est duplex sententia, altera negans, circumstantias intra eandem speciem aggravantes non esse necessario in confessione exprimendas, & altera affirmans, quæ est tutior; & nihil omnino opinionem negantem talent obligationem possimus adhuc post propositionis præsentis damnationem in praxi sequi. Quod provenit ex eo; quod opinio affirmans tutior non versatur circa materiam remotam formaliter sumptam, sed tantum materialiter, quatenus ad prædictam materiam remotam reductive pertinet: alioquin enim infinitæ opiniones, & quæ probabiliores sunt tutioribus, manerent prohibita ex prædicta damnatione, cui alienum est hoc asserere, ne omnium fidelium conscientiæ deinceps inturbarentur, ac mille frequenter anxiantur scrupulis.] Huc usque Filguera.

99. Sed hic discurrendi modus valde displicet. Primo, quia maiori indiget explicatione. Non enim percipitur, quomodo hæc quæstio pertineat ad valorem quasi extrinsecum Sacramenti; neque quid sit, quod materia remota sumatur formaliter, aut materialiter.

100. Secundo. Quia cum hæc damnatio solum eo respiciat, ut Sacramentum non exponatur frustrationi, solum debemus considerare, an hæc opinio de circumstantiis aggravantibus non confitendis exponat Sacramentum frustrationi, aut, quod idem est, versetur circa valorem Sacramentum invalidum. Et quidem vel iste valor quasi extrinsecus est vere & proprie valor, vel non est proprie valor?

Si primum, implicat contradictionem, quod deficiente aliquo valore, qualicumque ille sit, Sacramentum evadat validum. Si vero non sit proprie & stricte valor, quare appellatur nomine valoris?

101. Tertio. Nam vel ista opinio exponit Sacramentum frustrationi, vel non exponit. Primum non admittitur: ergo si non exponit frustrationi, perperam dicitur, quod pertinet ad valorem quantum vis extrinsecum: nam in omni materia opinio merè probabilis, quæ dicit valere actum, sua probabilitate exponit actum frustrationi; nam eo ipso quod sit mere probabilis, si non sit vera coram Deo, actum reddet invalidum. Nam si opinio, quæ dicit, actum esse validum, falsa est, evidens est, actum remanere in validum.

102. Quarto. Quia deficiente valore actus, quantumvis extrinsecus actus redditur invalidus; sed iuxta doctrinam præfati authoris, opinio de circumstantiis aggravantibus non confitendis potest facere, quod deficiat extrinsecus valor actus: ergo ex illa opinione actus potest reddi invalidus: ergo ea opinio exponit actum Sacramentale frustrationi. Maior ex terminis patet. Minor probatur. Quia cum ea opinio pertineat ad valorem extrinsecum actus, ipsa opinio probabiliter adstruit talem valorem; quomodo enim potest vna propositio pertinere ad valorem actus, nisi asserat formaliter, vel virtualiter talem valorem? Ergo si coram Deo falsa est, deficiet talis valor. Sed omnis propositio probabilis habet hoc, quod quo ad nos contingens est, quod deficiat talis valor. Id autem est exponere actum frustrationi: ergo exponit.

103. Respondebit fortasse primo, cum valorem extrinsecum suppleri ab Ecclesia, sicut paulo ante dixerat, valorem extrinsecum Sacramenti

pœnitentiæ, qui criturur ex iurisdictione, quam tribuit Ecclesia Confessariis in omni opinione probabili, quæ habet pro obiecto ipsam iurisdictionem, suppleri ab Ecclesia.

104. Sed contra est. Nam quamvis Ecclesia possit supplere iurisdictionem; quia ipsa Ecclesia est, quæ dat omnem iurisdictionem in spiritualibus, quam Sacerdotes habent; at non est intelligibile, quomodo suppleat valorem Sacramenti, qui non pertinet ad iurisdictionem: sed opinio de circumstantiis aggravantibus non confitendis non pertinet ad iurisdictionem: ergo non est intelligibile, quomodo eum defectum suppleat Ecclesia.

Probatur Minor. Quia sententia, quæ propugnat, circumstantias aggravantes confitendas esse, asserit, eam esse obligationem iuris Divini, neque enim pertinet ad ius Ecclesiæ, designare, quæ peccata, aut quæ eorum circumstantiæ confitendæ sint ultra ea, quæ iure Divino designata sunt.

105. Respondebit secundo, suppleri per hoc, quod Ecclesia approbat eam opinionem, & omnes alias similes.

106. Sed contra est. Nam vel est certum, quod Ecclesia approbat omnes eas opiniones; vel est dumtaxat probabile? Si dicas esse certum; iam ea opinio non est dumtaxat probabilis, sed certa, ut pote habens certam Ecclesiæ approbationem. Si vero dicas, eam esse dumtaxat probabilem, relabimur in idem argumentum: cum enim fortasse sit falsa coram Deo, relinquet illum valorem extrinsecum Sacramenti in supradicto periculo frustrationis.

107. Sit conclusio. Ea opinio, quæ docet, non esse obligationem confitendi circumstantias aggravantes non subiacet huic damnationi. Ita in terminis P. Thirus tom. 3. Selectar. disp. 49. sect. 3. Ostendo primo? Ut

Thir.

subiaceret huic damnationi, necesse erat, quod versaretur circa valorem Sacramenti: sed non versatur circa illum: ergo non subiacet damnationi. Maior patet ex ipsa damnatione, & propositione damnata.

108. Minor probatur. Nam si quis bona fide confiteatur peccata mortalia, & sequendo illam opinionem probabilem taceat circumstantias aggravantes, Sacramentum est certo validum; quia absolutio cadit in illa peccata, & bona fides, qua accedit pœnitens, exonerat illum ab alia quavis obligatione: si autem ea opinio versaretur circa valorem Sacramentum, non posset esse certo validum: ergo ea opinio non versatur circa valorem.

109. Confirmatur, ostendendo discrimen, quod intercedit inter hanc opinionem, & eam, quæ versatur circa valorem, v. g. opinionem illam att. præced. propositam, quæ docet, non requiri dolorem formalem, & expressum ad confessionem venialium. Et enim cum hæc opinio sit mere probabilis, contingens est, esse falsam coram Deo: si ergo coram Deo falsum est, non requiri dolorem expressum ad confessionem venialium, sed sine eo expresso dolore esse validam, fit, quod quamvis pœnitens accedat bona fide, ea confessio sit nullius valoris. E contra accidit in confessione, in qua tacentur circumstantiæ aggravantes: nam eo ipso quod pœnitens accedat bona fide propter opinionem probabilem, & consilium doctorum hominum; si ea opinio de non confitendis circumstantiis aggravantibus, falsa sit coram Deo, Sacramentum remanet in suo valore, quia nullum caput est, unde id Sacramentum annulletur.

110. Ostendo secundo, nam ut ea opinio incurreret damnationem, opus erat, ut exponeret Sacramentum frustra-

tra-

trationi: sed non exponit: ergo non incurrit. Maior patet ex ipsa propositione damnata, quæ eo respicit, ne frustraretur Sacramentum. Minor probatur ex supradictis: quia non est unde id Sacramentum frustraretur. Frustraretur quidem, si pœnitens accederet mala fide putans, se peccare mortaliter, non confitendo circumstantias aggravantes. Sed ea frustratio non oriretur ab ea opinione, sed quia pœnitens accederet peccans mortaliter.

111. Confirmatur primo. Nam qui confitetur peccata mortalia, & obliviscitur unius, vel alterius peccati mortalis, si habeat congruam contritionem, & propositum in futurum, non frustrat Sacramentum, quin potius consequitur fructum illius; nulla alia ratione, nisi quia quamvis taceat peccata mortalia, tacet illa cum bona fide propter naturalem oblivionem: sed eadem ratio militat in eo, qui tacet in confessione circumstantias aggravantes; cum accedat cum bona fide propter opinionem vere probabilem: ergo non frustrat Sacramentum.

112. Confirmatur secundo. Nam, ut ait Lugo Cardin. disp. 19. de Pœnit. num. 31. *Idem est, non recordari alicuius peccati, vel ignorare obligationem confitendi illud.* Sed qui sequitur opinionem probabilem de his circumstantiis non confitendis, ignorat obligationem confitendi illas: ergo idem est, ac si oblivisceretur illam. Sed oblitus illarum non exponitur periculo frustrandi Sacramentum: ergo neque qui illas omittit ex opinione probabili.

113. Ostendo tertio. Qui facit confessionem formaliter integram, quamvis non sit integra materialiter, facit validam confessionem, & Sacramentum retinet suum valorem: sed qui cum bona fide tacet circumstantias aggravantes, facit confessionem formaliter integram, quamvis à parte rei non sit integra materialiter,

si forte opposita opinio eorum Deo est vera: ergo dum sic procedit, Sacramentum est validum. Non ergo periclitatur valor Sacramenti ex ea opinione. Maior est omnino certa apud omnes Theologos.

114. Minor ostenditur. Tunc datur integritas formalis, quando hic & nunc non datur obligatio confitendi alia peccata mortalia, aut alias circumstantias illorum ultra ea, quæ quis confessus est: sed qui ex opinione probabili tacet circumstantias aggravantes, nullam obligationem habet illas confitendi, quia si haberet obligationem, illa opinio non esse vere probabilis: ergo in eo casu datur integritas formalis.

115. Ostendo quarto. Qui per ignorantiam invincibilem omittit circumstantias variantes speciem, non exponit Sacramentum frustrationi: ergo qui per ignorantiam invincibilem tacet circumstantias aggravantes, non exponit Sacramentum frustrationi. Hæc consequentia patet à maiori ad minus. Tum sic. Qui ex opinione probabili à tot, tantisque doctoribus propugnata, & tam validis rationibus munita, tacet in confessione circumstantias aggravantes, illas omittit ex ignorantia invincibili; cum in omni opinione probabili reperitur ignorantia invincibilis, ut late ostendi in 1. part. Cris. Theolog. disp. 15. cap. 9: ergo qui ex ea opinione probabili tacer circumstantias aggravantes, non exponit Sacramentum frustrationi.

116. Dices. In eo casu necesse est, quod pœnitens accedat cum mala fide orta ex opinione Doctorum hominum assentientium, esse gravem obligationem de illis circumstantiis confitendis: sed eo ipso quod accedat cum mala fide, Sacramentum est nullum: ergo in eo casu semper est nullum.

117. Sed contra est: quia est implicatio in terminis asserere, quod opi-

opi-

opinio de non confitendis illis circumstantiis sit vere probabilis practice, & adhuc esse obligationem illas confitendi. Nam qui sequitur opinionem practice probabilem, operatur prudenter, atque adeo sine obligatione sequendi partem oppositam. Quare negandum est, prenitentem in eo casu accedere cum mala fide.

118. Dices iterum, illam opinionem iam non manere probabilem propter damnationem in hoc decreto contentam. Sed contra est: nam ex dictis constat, prefatam opinionem non versari circa valorem Sacramenti; cum tamen damnatio solum comprehendat opiniones, quæ versantur circa valorem Sacramenti.

119. Ex dictis inferes, opiniones de diversitate specifica peccatorum, quæ dicuntur minus tutæ, quia exponerant ab obligatione confitendi illas, non versari circa valorem Sacramenti; atque adeo non exponere Sacramentum frustrationi. v. g. Est opinio probabilis, delectationem morosam veneram, quæ pro obiecto habet feminam coniugatam, nõ differre specie ab ea delectatione, quæ habet pro obiecto solutam, eo quod tunc homo nõ delectatur de circumstantia coniugij, sed solum de obiecto luxuriæ. Quæ opinio licet sit minus tuta saltem materialiter, non comprehenditur sub hanc damnationem, quia non exponit Sacramentum frustrationi propter fundamenta supra proposita.

QVÆSTIO II.

An subideat damnationi opinio negans obligationem confitendi peccata dubia?

120. Probabilem esse hanc opinionem, quam defendunt pauci aliqui ex recentioribus. Cara-

muel, Ferrantinus, Iosephus à Ianuario, Martinon, Marchantius, Verde Iesuaidus, & Martinus à Santo Ioseph quos citavi in 2. part. Crif. Theolog. disp. 36. cap. 1. n. 7. censui, ibidem cap. 9. n. 218. dixi tamen, & probavi, oppositam esse probabiliorem. Potestea tamẽ re melius perpenfa in 3. part. Crif. Theol. disp. 74. cap. 2. docui, eam opinionem mihi non esse sufficienter probabilem, quin potius illam esse dubiæ probabilitatis, atque adeo de ea esse dubium practicum, in quotuti orem partem eligere, necesse est. Id quod solido fundamento roboravi, quod moralem mihi affert certitudinem.

121. Sed casu quod ea esset opinio probabilis, dicendum est, eam non subiacere huic damnationi propter eadem fundamenta, quæ in questione proxima præcedenti proposui. Nam qui accederet ad confessionem cum bona fide orta ex probabilitate talis opinionis (si re vera talis esset) & confiteretur alia peccata mortalia certa, nullo modo frustraretur Sacramentum; atque adeo talis opinio non esset minus tuta circa valorem Sacramenti.

122. Hinc inferes, idem iudicium esse ferendum de ea opinione, quæ docet, illum, qui confessus est peccatum vt dubium, & postea certo recordatur illius, non teneri illud confiteri tamquam certum. Et quidem in 2. part. Crif. Theolog. disp. 51. cap. 1. num. 4. citavi pro ea opinione Caramuelem, Leandrum à SS. Sacramento, Merollam, Franciscum Verde, Verrizelum, Bresserum, Taneredum, Pellizarium, & Tamburlinum; quamvis hi duo solum dicant, eam esse probabilem. Quamvis Lugo Cardinalis promoverit argumentum difficili, tamen non est ausus recedere à communi sententia. Et ibidem cap. 2. docui, certam esse eam sententiam, quæ affirmat, peccatum in eo casu confitendum esse vt certum. Sed

Caram. Serrant. Ianuar. Martin. Marcha. Verde. Iesuaid. Martin. à S. Ioseph.

Caram. Leand. à Sacram. Meroll. Verde. Verricel. Bresser. Tanere. Pellizar. Tamburic

123. Sed si ea sententia esset probabilis, eodem modo, ac in præcedenti dicendum esset, eandem opinionem non subiacere huic damnationi. Et cum qui ad confessionem accederet bona fide orta ex eius opinionis probabilitate, certo recordatus eius peccat, nullomodo exponeret frustrationi confessionem subsequentem propter supradicta in quæst. i. atque adeo ea non est opinio minus tuta circa valorem Sacramenti. Quod idem in similibus quæstionibus asserendum est. Talis est opinio asserens non esse licitum poenitenti manifestare completum delicti, ex cuius manifestatione læditur fama complicitis apud confessarium. Quam tuentur Innocentius, Orlanensis, Vigerius, Navarrus, Armilla, & Layman, quos refert Castro Palatom 4. tract. 23 disp. vnic. punct. 11. num. 6.

Innocent. Orlan. Viger. Navarr. Armill. Laym. Cast. Pal.

QVÆSTIO III.

De sententia asserente, quod is, qui confitetur peccata venialia, sufficit, si confiteatur speciem, non determinando quoad aliquem numerum.

SUMMARIVM.

Opinio docens confessionem venialium esse nullam, si non determinetur numerus, n. 124.
Fundamentum eius desumptum à paritate consecrationis, n. 125.
An incurrat damnationem doctrina, quæ ait non requiri explicationem numeri venialium? n. 126.
Sententiam docentem, quod sufficit confiteri speciem venialis sine numero, esse certam, n. 127.
Discrimen inter consecrationem, &

absolutionem, n. 128.
Absurdum enorme ex opposita opinione, n. 129. & seqq.
Quid debeat facere confessorius rusticus, qui nescit determinare numerum mortalium? n. 131.
Inconsequentia Authorum illius opinionis, n. 132.
Sensus verborum absolutionis non significat individuationem peccatorum, n. 133.
Quis sit sensus verborum absolutionis? o. 834.
Praxis communitatis fidelium declarat sufficere quod exponantur species venialium. Et hæc praxis facit certitudinem, n. 135.
Si illa opinio contineret doctrinam veram, non fuisset ignorata in Ecclesia, n. 136.

124. Videm Recentiores Missionarij tum in concionibus ad populos, tum etiam in quibusdam libellis editis docuerunt, invalidas esse, & sacrilegas confessiones eorum, qui dum sola peccata venialia confitentur, se accusant de venialibus in specie, non determinando individua peccatorum. v. g. [Accuso me de quibusdam mendacijs levibus, de aliquibus detractionibus circa materiam levem,] &c. Ideo, ne invalide confiteantur, debere dicere, [Accuso me de quatuor mendacijs levibus ultimis, vel de quatuor primis, vel de talibus, quas mente retineo.]

125. Vnicum fundamentum, quonituntur, est. Nam qui dicit verba consecrationis super plures hostias, volens consecrare aliquas earum, & non determinando, quas consecraturus sit, nullam consecrat: ergo qui absolvit à peccatis, non determinando, quæ peccata sunt, à quibus absolvendus est, à nullo peccato absolvit; atque adeo talis absolutio invalida est, & si scienter fiat, sacrilega.

Hinc

126. Hinc oritur quæstio, an qui sic confitetur venialia, non determinando quæ; sed solum determinando speciem, faciat contra hanc damnationem; & sententia, quæ docet ita fieri posse in praxi, subijciatur huic damnationi. Nec de sunt, qui censeant, illam sic subijci.

127. Dicendum tamen est, hanc sententiam, quod [sufficit confiteri speciem peccati venialis, quamvis non determinetur individua peccatorum,] non esse solum probabilem, sed omnino certam. Et ideo non subijci huic damnationi. Pro hac sententia non refero Authores, quia nemo, quem viderim, hanc quæstionem versat. Id tamen ita esse, ostendam ex doctrinis communibus, & certis Theologorum.

128. Ostendo primo, aperiendo discrimen inter consecrationem, & absolutionem. Nam consecratio essentialiter constituitur ex pronomine demonstrativo *Hoc*, vel *hic*; quod pronomen pro sua significatione postulat determinationem talis hostiæ numericæ, vel talium hostiarum. Absolutio autem non constituitur ex pronomine demonstrativo; nec Sacerdos in absolutione dicit, [Absolvo te ab *his* peccatis.] Ergo inter hæc duo datur discrimen meridiana luce clarius, ratione cuius consecratio petat determinationem individui hostiæ; quod non invenitur in absolutione. Corruit ergo totum fundamentum eius opinionis.

129. Ostendo secundo ex enormi absurdo, quod ex ea Recentiorum opinione resultat. Pro cuius intelligentia præmitto id, quod Paulus V. in suo Rituali Romano præcipit practitari circa confessionem moribundi. Sic enim præcipit. *Si inter confitendum, vel etiam antequam incipiat confiteri, vox, & loquela agro deficiat, auribus & signis conetur Sacerdos, que*

ad eius fieri poteri, peccata penitentis cognoscere, quibus utcumque vel in genere, vel in specie cognitis, vel etiam si confitendi desiderium, sive per se, sive per alios ostenderit, absolvendum est. Et quamvis aliqui, quos suppresso nomine refert Lugo Cardin. disp. 17. de ven. nit. sect. 4. conati sunt ex frivolo argumento eludere vim huius obligationis, quam Pontifex imponit Prochis; tamen ipse Cardinalis optime convincit ibidem de falsitate eorum responsionem.

130. Tum sic. Iuxta eam opinionationem, qui confitetur peccata non determinando individuum, a nullo peccato absolvitur; sicut qui conatur consecrare aliquas hostias non determinando individuum, nullam consecrat: sed moribundus, qui confitetur in genere peccata sua, vel per signa, & nutus, non determinat individuum: ergo is moribundus a nullo peccato absolvitur, quamvis confiteatur in genere, vel per signa. Ergo perperam præcipit Pontifex (absit) quod moribundus absolvatur, si confiteatur in genere, vel per signa & nutus. Consequens est absurdissimum: ergo & antecedens, unde infertur.

131. Ostendo tertio. Solet enim contingere, quod homo, præcipue rusticus, confitetur solum, se commississe multa periuria, neque villo modo potest dicere, aut determinare numerum. In tuo casu, licet confessarius debeat examinare aliquo modo multitudinem, vel per singulos dies, hebdomades, aut menses; tamen non confitetur peccata individuando illa. Et tamen Theologi dicunt, sic absolvendum esse. Sed iuxta relatam opinionationem, dum non determinat individuationem peccatorum, non manet absolutus: ergo a nullo periurio manebit absolutus. Quod est absurdum.

132. Confirmatur. Nam illi Missionarij Authores eius opinionationis, dicunt

PROPOSITIO I.

97

conat absolvendum esse hominem, qui incapax fuerit explicandi non solum numerum, sed neque species peccatorum, sed solum capax est dicendi, se accusare de suis peccatis: quomodo ergo hic determinatur peccata? aut, si non est necesse ad valorem absolutionis determinari in hoc casu peccata læthalia, quomodo asseritur determinanda esse venialia nec aliter posse ab illo veniali absolvi?

133. Ostendo quarto. Nam sensus verborum absolutionis non postulat ex vi suæ significationis individuationem peccatorum; quod si in confessione peccatorum læthali, hæc individua sunt, id ita est, quia constat ex Concilio Tridentino, Lateranensi, & Florentino, ita debere fieri, quia sunt materia necessaria: ergo dum neque ex Concilij, neque ex alio vrgenti fundamento constat, determinandum esse individuum peccati venialis, frustra id exigitur.

134. Antecedens patet. Nam si sequamur sensum, quem videtur ponere S. Thomás 3. p. q. 84. art. 3. ad 5. nempe. *Ego tibi Sacramentum absolutionis impendo*; aut si sequamur sensum, quem P. Suarez affirmat tom. 4. in 3. part. disp. 88. sect. 3. *Ego tibi gratiam sanctificantem confero, quantum est ex se, remissionem peccati*, sive quam adstruit Lugo Cardin. *Quantum est ex me, remitto tibi peccata*; sive quem libet alium sensum similem; nihil est in tali sensu, quod petat individuationem peccati venialis, neque peccati iam confessi, quod penitens vult iterum confiteri.

135. Ostendo quinto. Nam praxis communis Fidelium est declarare species venialium, non curando nimis de numero: praxis autem communis Fidelium cum firma persuasione de licito, aut de obligatorio in his rebus facit certitudinem moralem, iuxta ea quæ dixi in 2. p. Crif. Theol. disp. 23.

cap. 5. art. 7.

136. Confirmatur. Incredibile enim est, quod in Ecclesia doctrina hæc per tot sæcula ignorata fuerit; quæ si vera esset, utique esset omnino necessaria pro conscientijs iustorum, qui non labuntur in peccata læthalia. Quæ quidem si ita necessaria esset, quis dubitet ad futuram Christi D. providentiam spectare, ne in re tan gravi tanto tempore erratum fuisset?

ARTICVLVS IV.

An opiniones probabiles circa iurisdictionem confessarij huic damnationi subiacent?

SUMMARIVM.

Opinio, que docet posse absolvere confessarium cum sola iurisdictione probabili, est certo falsa, & huic damnationi subiecta. n. 137.

Si vero adiungatur alia circumstantia, que addat certitudinem iurisdictioni pro valore Sacramenti, non incurrit damnationem. n. 138.

Aliquorum limitatio rejicitur. n. 139. & seqq.

An dum confessarius habet iurisdictionem ex opinione probabili minus tuta, addatur aliqua circumstantia, que reddat certam absolutionem? n. 142.

Prima circumstantia, ex eo quod Ecclesia dat iurisdictionem ex errore communi. n. 143.

Secunda circumstantia, ex eo quod Ecclesia suppleat iurisdictionem independentem ab errore communi. n. 145.

Tertia circumstantia ex potestate omnium Sacerdotum in peccata venialia. n. 146.

137. **Q**uamvis non pauci auctores censere videantur, licite posse absolvi poenitentem à confessario, cui solum inest iurisdictio probabilis; illud tamquam certum supponendum est, opinionem, quæ asserit, absolvi posse cum sola iurisdictioe probabilis, & esse certo falsam, & huic damnationi subiaccere. Est enim certo falsum, quod liceat exponere frustrationi Sacramentum poenitentiae: atqui Sacerdos absolvens cum sola iurisdictioe probabilis exponit frustrationi Sacramentum poenitentiae: ergo est certo falsum, quod licet. Maior est evidens, & constat etiam ex hac damnatione. Minor patet. Nam si coram Deo non est vera ea opinio probabilis de iurisdictioe Sacerdotis, ille quidem absoluit sine iurisdictioe; atque adeo absolutio est nulla.

138. Dixi cum sola iurisdictioe probabilis: Nam fieri potest, quod adiungatur aliqua circumstantia, quæ superaddat certitudinem illi iurisdictioi pro valore Sacramenti, quod in praesenti articulo, & proxime sequentibus, discutendum est. Dixi quod non pauci auctores censere videntur, &c. Nam per id verbum videntur significavi, magis dissidere à nobis voce, quam re: quia adhuc auctores quaerunt circumstantiam, ex qua certa fiat iurisdictio.

139. Dicunt aliqui, se audivisse à Theologis Romanis, qui adfuerunt tractatui de condemnatione harum propositionum, non fuisse intentionem Pontificis, nec Sacrae Congregationis, quod damnatio primæ propositionis intelligatur de ijs, quæ pertinent ad iurisdictioem, cuius concessio, extensio, vel limitatio spectat ad Ecclesiam; sed dumtaxat de ijs, quæ sunt iuris Divini, scilicet de partibus Sacramenti Poenitentiae.

140. Id tamen, nisi recte intelli-

gatur, ansam praebet errandi. Inquirō enim, an certum sit, quod absolvens iuxta opinionem probabilem de iurisdictioe, valide absolvit; an potius sit dumtaxat probabile? Si hoc secundum dicas, Sacramentum exponitur frustrationi; nam quod est mere probabile, fortasse est falsum coram Deo: fortasse ergo falsum est, quod sic valide absolvitur poenitens. Si autem dicas, certum esse, quod is valide absolvitur ab eo, qui absolvit ex opinione mere probabili; quaerendum est principium, unde id fiat omnino certum.

141. Deinde, quia quamvis iuris Ecclesiastici sit conferre, ampliare, aut restringere iurisdictioem Confessarii; aut quod nullus Sacerdos possit absolvere sine iurisdictioe, est iuris Divini; ut patet ex Concil. Trid. sess. 14. c. 7. illis verbis: *Per suum semper in Ecclesia Dei fuit, & verissimum esse Synodus haec confirmat, nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam, aut subdelegatam non habet iurisdictioem.* Vbi vides, non dicere Concilium, Ecclesiam sic statuisse; sed semper fuisse persuasum in Ecclesia Dei, nempe tamquam sic à Domino institutum. Præterea quia declarat, ita esse essentialē iurisdictioem, ut absque illa invalidum sit Sacramentum. Constat autem non pertinere ad Ecclesiam statuere aliquid circa essentialia Sacramentorum. Unde fit, quod si opinio probabilis de iurisdictioe sit falsa coram Deo, & non aliunde proveniat iurisdictio; deficit aliquid essentialē, atque adeo frustratur absolutio.

142. Quaeritur ergo in praesenti, an dum confessio fit coram confessario habente iurisdictioem probabilem ex opinione probabilis minus tuta, superaddatur aliqua circumstantia, quæ reddat absolutionem omnino certam, v. g. est opinio multorum, quod

quod poenitens Dioecesis Hispalensis possit absolvi virtute Cruciatæ à Sacerdote approbato ab Episcopo alterius Dioecesis. Id enim affirmant Enriquez, Valerius, Fay, Llamas, Portel, Ledesma, Fernandez, Nuñez, Coninck, Reginaldus, Ioannes a Cruze, Filliucius, & alij, quos refert, & sequitur Diana part. 1. tract. 11. resolut. 7. contra Doctores alios, quos ibidem refert. An sit vere probabilis post Bullam Clementis X. dicam inferius. Quaeriturque, an qui vitur hac opinione, reddat certam, & securam absolutionem ex aliqua circumstantia?

143. Tres circumstantias, tamquam reddentes certam, & securam absolutionem, afferunt Doctores, quas oportet examinare. Primam. Quod ubi adest vera probabilitas circa iurisdictioem confessarii, Ecclesia dat iurisdictioem propter utilitatem Fidelium, scilicet ex errore communi. Ita P. Thomas Sanchez lib. 1. Sum. cap. 9. num. 35. P. Lessius lib. 2. de Iust. cap. 29. dub. 8. num. 68. Diana part. 2. tract. 13. resolut. 2. & apud ipsum Villalob. in Sum. tom. 1. tract. 1. difficult. 13. n. 5. Malderus 1. 2. quæst. 19. art. 5. disp. 86. Martinez 2. 2. tom. 1. quæst. 19. art. 6. dub. 6. concl. 7. Item Lugo Card. de Poenit. disp. 19. sect. 2. n. 30. & apud ipsum Bonacina disp. 2. de peccatis quæst. 4. punct. 9. num. 19. Granad. 1. 2. contrav. 2. tract. 92. disp. 4. sect. 4. Turrianus in Selectis part. 1. disp. 21. dub. 1. Ioannes Sancius in Select. disp. 44. n. 24. Item P. Castro Palao tom. 1. tract. 1. disp. 2. punct. 5. n. 9. & apud ipsum ultra relatos, Enriquez lib. 5. de Poenit. cap. 14. n. 3. & 4. & in Commentario litt. G. Coninck de Sacramentis disp. 8. dub. 3. concl. 6. n. 22. & dub. 6. n. 47. Idem tenent in expositione huius primæ propositionis damnatæ Lumbier tom. 3. Sum. n. 1690. & Filguera s. Circa autem.

144. De securitate huius fundamenti dubitat P. Salas 1. 2. quæst. 21.

tract. 8. disp. vnic. sect. 10. n. 101. & P. Suarez tom. 4. in 3. part. disp. 26. sect. 6. n. 8. ait. [Et quidem hic dicendi modus probabilis, non tamen certus, & hoc ipso non omnino tollit dubium, nec dat rei certitudinem, quam quaerimus.] Et adversantur ei dicendi modo illi, qui censet, Regulam de errore communi conferente iurisdictioem, non procedere in pertinentibus ad forum conscientiae, quales sunt illi, quos suppressio nomine refert Paludanus in 4. dist. 17. quæst. 6. art. 2. num. 21.

145. Secunda circumstantia similis praecedenti, ob quam plurimi Auctores censent, valorem Sacramenti Poenitentiae confecti cum opinione probabilis circa iurisdictioem, fieri certum, est, quia independenter à sententia de valore iurisdictiois ex errore communi censent, Ecclesiam supplere defectum iurisdictiois ex rati habitatione de praesenti, eo quod Ecclesia videat sic practicari, & id tolleret. Ita fere omnes Auctores citati pro prima circumstantia. Et post damnationem primæ propositionis ita sentiendum esse ad praxim, affirmant Lumbier, & Filguera in explicatione primæ propositionis.

146. Tertia circumstantia, ex qua auctores communiter asserunt, red di certo validam absolutionem, quando datur ex opinione probabilis circa iurisdictioem, est, quod tunc poenitens confiteatur aliqua peccata venialia. Dicunt enim, omnes Sacerdotes habere iurisdictioem certam in venialia, & in mortalia iam rite confessa. Opinio autem probabilis circa iurisdictioem facit, quod poenitens accedat bona fide: cum ergo accedens bona fide confitetur peccata mortalia simul & venialia, absolvitur directe à venialibus, & indirecte à mortalibus, si forte illa opinio est falsa coram Deo. Et ita non periclitatur valor Sacramenti. Pro hoc dicendi modo stant P. Suarez, P. Thomas Sanchez, imo fe-

Enriquez.
Valer.
Llamas,
Portel.
Ledesma.
Fernand.
Nuñez.
Coninck.
Reginal.
Ioann. a
Cruce.
Filliuc.
Diana.

Tho. San.
Lessius.
Diana.
Villalob.
Malder.
Martín.
Lugo
Bonacina
Granad.
Turrian.
Sancius.
Cast. Pal.
Enriquez.
Coninck.
Lumbier.
Filguera.

Salas.
Suarez.

Paluda.

Lumb.
Filguera.

Suar.
Th. Sanchez.

re omnes Theologi, quos inferius referam.

147. Sunt tamen pro opposita sententia tres alij authores, qui negant inesse hanc iurisdictionem in venialia, quos inferius referam. Quæ tres circumstantiæ discutientur in articulis sequentibus:

ARTICVLVS V.

Examinatur primus dicendi modus circa certitudinem iurisdictionis, ex eo quod Ecclesia supplet defectum ex errore communi.

SVMMARYM.

Error communis circa iurisdictionem cum titulo putativo collato à legitimo Superiore, supplet defectum iurisdictionis. n. 149.

Certum est, id esse verum etiam pro foro interno. n. 150.

Probabile dumtaxat est, quod si deficiat titulus, vel non sit à legitimo Superiore, Princeps supplet defectum. n. 151.

Et oppositam sententiam docent multi. n. 152.

Opinio communiter recepta, si apud Deum est falsa, est error communis. n. 153.

Si de probabilitate opinionis multi sapientes dubitant, si coram Deo falsa est, error est, sed non communis. n. 154.

Opinio probabilis circa iurisdictionem, si coram Deo falsa est, certum est, quod Ecclesia supplet defectum, si confessarius habet titulum putativum à legitimo Superiore. n. 155.

Si de probabilitate opinionis dubitent multi sapientes, Ecclesia non supplet defectum. n. 156.

Quando opinio circa iurisdictionem est communiter recepta, confessarius tamen non habet titulum, vel non à

Superiore legitimo, Ecclesia non supplet defectum, & absolutio exponitur frustrationi. n. 157.

Bulla Cruciatæ non est sufficiens titulus sine approbatione Ordinarij. n. 158.

148. **Q**uæritur in præfati, an in dicendi modus, quo affirmatur, [quoties adest opinio vere probabilis circa iurisdictionem confessarij, propter errorem communem, certam manere eam iurisdictionem] reddat Sacramentum penitentiae certo validum, & nullo modo expositum frustrationi?

149. Pro cuius claritate sequentes positiones statuo. Primam. Certum est, quod ubi adest error communis circa iurisdictionem, cum titulo putativo collato à legitimo Superiore, Princeps supplet defectum iurisdictionis. Hanc admittunt omnes Theologi, & iurisperiti ex L. Barbarius. ff. de officio Prætoris. & ex cap. *In famis*. 3. q. 7. & ex alijs iuribus. Ita P. Thomàs Sanch. lib. 3. de Matrima. disp. 22. n. 5. Et apud ipsum Rosella, Angelus, Sylvester, Tabiena, Armilla, Navarrus, Gregorius Lopez, Humada, Paludanus, Cayetauus, Metina, Petrus de Soto, Palacios; Angles, Enriquez, Aragon, Ludovicus Lopez, Manuel Rodriguez, Vega, & ex recentioribus ibidem tenent omnes, nemine dempto: Neque invenio authorem aliquem, qui contradicat. Huius rei fundamentum pro materijs iuris Ecclesiastici nititur in citato cap. *In famis*. vbi sic dicitur: *Si servus dum putaretur liber, ex delegatione sententiam daret, quamvis postea inservitutum depulsus sit, sententia ab eo dicta, rei iudicata firmitatem tenet*. Vbi discernitur, quamvis servus sit incapax iurisdictionis, si tamen communiter ignoretur esse servus, & ex delegatione exercuerit iurisdictionem, gesta per ipsum valent, non quia habuerit verum titulum ad exercitium iurisdic-

Th. Sanc.
Rosella.
Angelus.
Sylvester.
Tabiena.
Armill.
Navarr.
Gre. Lop.
Humada.
Palud.
Cayet.
Metin.
Pet. Soto.
P. Laq.
An. les.
Enriq.
Aragon.
Lud. Lop.
Ma. Rod.
Vega.

tionis, sed quia Princeps propter utilitatem publicam illa facit valida.

150. Secundam. Certum est, id verificari tam pro foro interno, quam pro externo. Ita tenent P. Thomàs Sanchez vbi sup. Et omnes ibidem ab eo allegati, neque aliquis est qui contradicat, nisi quod Paludanus in 4. dist. 17. quest. 6. art. 2. n. 21. refert, aliquos, suppresso nomine, sentire oppositum. Id tamen non est reputandum. Tum quia prædicti sic allegati ignoti sunt: tum quia reliqui omnes hanc positionem admittunt. Et ratio est manifesta, quia cum iura non distinguant inter forum internum, & externum, nec nos distinguere debemus. Videatur. P. Thomàs Sanch. citatus num. 13.

151. Tertiam. Probabile dumtaxat est, & non certum, quod etiam si deficiat omnino titulus, vel non sit à legitimo Superiore collatus, Princeps supplet defectum. Patet positio ex eo, quod quamvis aliqui doceant, valere gesta per eum, qui est in possessione officij cum communi errore, quos citat P. Thomàs Sanch. vbi sup. num. 48. communior tamen sententia docet, necessario requiri titulum putativum, & quod is titulus à legitimo Superiore collatus fuerit. Ita P. Thomàs Sanchez n. 49. & apud ipsum Speculator, Ioannes Andreas, Archidiaconus, Innocentius, Antonius, Archarranus, Imola, Cardinalis, Enricus, Abbas, Stephanus, Bartolus, Angelus, Fulgosius, Guilielmus, Iason, Baldus, Albericus, Paulus, Corneus, Socinus, Tiraquellus, Rosella, Sylvester, Tabiena, Armill., Navarr., Covarru., Gre. Lop., Humada., Horo., c. Anton., Gabr., Ygol., Horoze., Caiet. n. 152. Oppositam opinionem docent, sufficere errorem communem cum possessione officij; nec requiri verum titulum, apud Thomam Sanchez

citatum docent Innocentius, Offic. Innoc. s. Ioannes Andreas, Decius, Salicet. s. Io. And. Decius. s. Felinus, Petrus, Cynus, Fulgosius, Cardinalis, Burgos de Paz, & alij. Et præcipue Basilius de Leon, qui mordicus defendit hanc opinionem lib. 5. de Matrimo. cap. 20. 153. Quartam. Opinio vere probabilis, quæ ut talis recepta est à Sapientibus, si apud Deum falsa est, est error communis. Patet: quia eam admittunt communiter sapientes; & quod sapientes admittunt, insipientes credunt, nec dissentiunt, & ideo communis est omnibus talis error.

154. Quintam. Si opinio non est communiter recepta à Sapientibus tamquam vere probabilis, sed multi sapientes dubitant de probabilitate eius, si coram Deo falsa est, error est, sed non communis. Patet: quia non est communis, quæ non admittitur communiter. Et hæc est opinio tenuiter probabilis, de qua loquitur tertia propositio damnata in hoc decreto, quam explicabo suo loco.

155. Sit prima conclusio. Quando datur opinio vere probabilis circa iurisdictionem confessarij, si ea opinio coram Deo falsa est, certum est, quod Ecclesia supplet defectum iurisdictionis, si confessarius habet titulum putativum à legitimo Superiore collatum. v. g. Est opinio aliquorum, privilegia, quibus gaudent Regularès ad absolvendum à reservatis, revocari per Iubileum anni Sancti. & opposita opinio est aliorum asserentium, non revocari. De quo videndus est Lugo Cardinalis de Penitentia disp. 23. sect. 8. à num. 144. Si hæc secunda opinio coram Deo falsa est, est error communis, ut pote opinio communiter recepta, vt constat ex Cardin. Lugo ibidem n. 145. & ex Diana tom. 1. tract. de Bulla Cruciatæ resolut. 100. Deinde regulares (de quibus loquimur) habent titulum saltem putativum, qui consistit in privilegio Pontificis, & appro-

Lugo.
Diana.

Th. Sanc.
Palud.
Th. Sanc.
Specul.
Io. And.
Archid.
Innoc.
Anon.
Anchar.
Imola.
Cardin.
Enric.
Abb.
Stephan.
Bart.
Angel.
Fulgos.
Guiliel.
Iason.
Baldus.
Alber.
Paul.
Corneus.
Socin.
Tiraq.
Rosell.
Sylvest.
Tabien.
Armill.
Navarr.
Covarru.
Gre. Lop.
Humad.
Horo., c.
Anton.
Gabr.
Ygol.
Horoze.
Caiet. n.
Metin.
Palac.
Enriq.
Aragon.

batione Ordinarij illius Diœcesis, in qua habitant. Cum ergo certum sit ex prima positione, in tali errore communi cum titulo putativo à legitimo Superiore collato suppleri iurisdictionem à Principe; & ex secunda positione certum sit, id valere tam pro foro interno, quam pro externo; fit, in tali casu regulares ita absolventes (si falsa sit coram Deo ea opinio) habere iurisdictionem ab Ecclesia, & absolutionem ab eis datam esse certo validam.

156. Secunda conclusio. Quando opinio circa iurisdictionem confessarij talis est, ut de eius probabilitate dubitent multi sapientes, Ecclesia non supplet defectum iurisdictionis, atque adeo ex hoc capite relinquatur absolutio exposita frustrationi, v.g. Est opinio aliquorum, quod virtute Cruciatæ possunt absolvi Regulares à reservatis. De probabilitate huius opinionis dubitant multi viri dari. De quo videndi sunt Lugo Card. disp. 20. de Pœnitent. sect. 9. & P. Moya tom. 1. selectar. tract. 3. disp. 8. quæst. 3. §. 3. & Raymundus Lumbier tom. 3. in primam propositionem damnatam §. 3. n. 1696. de qua inferius late dicam. Cum ergo hæc opinio (si coram Deo falsa est) non sit error communis iuxta positionem quintam, in tali casu non supplet iurisdictionem Ecclesia; cum eam suppleat dumtaxat eam errore communi.

157. Sit tertia conclusio. Quando opinio circa iurisdictionem est communiter recepta, ut probabilis à Sapientibus, quamvis si coram Deo falsa est, sit error communis, non tamen detur titulus, vel si datur non fit collatus à superiore legitimo, probabile est quod Ecclesia (ex hoc capite erroris communis) non supplet iurisdictionem; atque adeo in tali casu absolutio exponitur frustrationi, & Sacramentum non redditur certo validum, v.g. Est opinio asserentium, Confessarium existentem in Diœcesi Hispalensi, & approbatum ab Ordinario Cor-

dubensi, posse virtute Cruciatæ eligi ad confessionem Diœcesani Hispalensis. Cum ergo constet ex tertia positione, nihil prædesse errorem communem pro supplenda iurisdictione, nisi detur titulus saltem putativus, ifque à legitimo Superiore collatus; & in tali casu is confessarius habeat titulum à Superiore Cordubensi, qui non est legitimus Superior ad approbationem talis confessarij, sequitur, quod non habet titulum putativum à legitimo Superiore collatum; atque adeo probabile est, quod nõ absolvit valide, & consequenter exponit Sacramentum frustrationi.

158. Nec satisfacies, si dicas, sufficientem titulum esse Bullam Cruciatæ. Contra enim est. Nam Bulla Cruciatæ per se solam non est titulus sufficiens, ut confessarius gaudeat iurisdictione, sed requiritur etiam pro titulo, quod ipse designatur sit ad audiendas confessiones designatione, aut approbatione facta à legitimo Superiore; alioqui Sacerdos quilibet haberet titulum sufficientem, ex eo quod Pœnitens haberet Bullam Cruciatæ. Quod satis est absurdum.

ARTICVLVS VI.

Discutitur secundus dicendi modus circa certitudinē iurisdictionis, ex eo quod independenter ab errore communi

Ecclesia suppleat iurisdictionem

SYMMARIVM.

Sententia communis proponitur, quod Ecclesia supplet iurisdictionem independenter ab errore communi. n. 159. & seqq.

Defenditur ut certa prædicta sententia ex eo, quod constat ex iure, quod consuetudo dat iurisdictionem. n. 161.

Iurdictio Prælatorum Regularium partim habetur ex consuetudine. n. 162. Archiepiscopus aliquando habet extēssionē iurisdictionis ex consuetudine. n. 164.

Con-

Consuetudo est in Ecclesia, quod confessarij absolvant ex opinione vere, & practice probabili circa iurisdictionem. n. 165.

Doctores, qui affirmant, dari eam consuetudinem. n. 166. & seqq.

159. **C**um ex articulo præcedenti compertum sit, non semper errorem communem esse satis ad reddendum certum valorem iurisdictionis confessarij neque semper supplere Ecclesiam iurisdictionem ex præfato errore communi, quarimus in præfati, an certum sit, & non solum probabile, quod independenter à tali errore communi Ecclesia suppleat defectum iurisdictionis confessarij, quoties datur opinio vere probabilis circa præfatum iurisdictionem, quæ recepta sit ut vere probabilis inter Doctores, & de eius probabilitate non dubitetur inter sapientes.

160. Communissima sententia est inter Doctores, quod Ecclesia supplet defectum iurisdictionis, si forte ille defectus contingit, dum confessarius utitur opinione vere probabili. Ex quibus aliqui id docent accidere ex errore communi, de quibus dictum est art. anteced. Alij autem id affirmant sine recurſu ad errorem communem. Ita Lugo Cardin. P. Arriaga, & Bonacina infra citandi in hoc art. Henriquez lib. 2. de Pœnit. cap. 14. n. 3. Trullench. lib. 1. Bul. §. 7. c. 1. dub. 2. 9. P. Castro Palao tom. 1. tract. 1. disp. 2. punct. 5. n. 9. P. Lessius lib. 2. cap. 29. dub. 8. n. 68. asserens: *Non solum error communis, sed etiam probabilis Doctorum opinio efficit, ut Ecclesia det iurisdictionem.* P. Gaspar Hurtado disp. 10. de Pœnit. diffic. 6. Sed operæ pretium est, inquirere principium certum, ex quo ea assertio non maneat intra metas probabilitatis, sed remaneat omnino certa.

161. Dicendum ergo est, certum esse, quod Ecclesia supplet iurisdictionem

nem confessarij, quoties datur opinio probabilis de iurisdictione, quæ opinio habeat prædictas qualitates. Probatur. Nam certum est in iure, quod consuetudo dat iurisdictionem. Ex cap. *Cum contingat*: de foro compet. vbi sic statuitur: *Nisi forte hi, quibus delinquentes ipsi deserviant, ex indulgentia, vel consuetudine speciali iurisdictione huiusmodi valeant sibi vèdicare.* Et Glossa ibi adiuncta verb. *Vel consuetudine*, ait: *Nota, quod consuetudo dat iurisdictionem, & ex cap. Romana*, de sent. Excommunicat. in 6. prohibens iurisdictionem quibusdam absolventi à censuris subiungit Pontifex: *Salva contraria super hoc consuetudine, si quam habent.* Vbi Glossa repetit. eadem verba supra relata, quod *consuetudo dat iurisdictionem.* Idem constat ex cap. *Romana*, de foro compet. in 6. & Glossa ibidem verb. *Consuetudine.* & cap. *Ut litigantes*, de officio Ordinarij. & cap. *Dudum. s. Sci licet*, de Electione. & cap. *Cum quidam* de Except. in 6. illis verbis: *De re per Ecclesiasticum Iudicem iudicata, in casu, quod ad eum pertinet cognitio de consuetudine, vel de iure, &c.* Vbi Glossa repetit eadem verba, quæ supra. Et cap. *Duo simul*, de officio Ordinarij dicitur: *Cum sit in Canonibus definitum, primates, vel Patriarcas nihil iuris præ cæteris habere, nisi quantum Sacri Canonis concedunt, vel præfata illis consuetudo contulit ab antiquo.* Constat etiam ex Concil. Trident. sess. 22. in decret. de Reform. cap. 3. illis verbis: *Si alicui ex prædictis dignitatibus in Ecclesijs Cathedralibus vel Collegiatis de iure, seu CONSVETUDINE iurdictio, administratio, vel officium non competat, &c.* Ex quibus verbis patet, iurisdictionem competere ex consuetudine.

162. P. Suarez tom. 4. de Relig. tract. 8. lib. 2. cap. 9. num. 3. docet, iurisdictionem Prælatorum Regularium excem-

Suarez.

excem-

Lugo Car.
Moya.
Lumbier.

Lugo Car.
Arriaga
Bonacina.
Enriq.
Trull.
Cast. Pal.
Lessius.

Gas. Hur.

exemptorum introductam esse partim privilegijs Pontificum, partim consuetudine. In quo sic dicitur: *Ad dit Navarrus Comment. 2. de Regular. num. 65. hanc iurisdictionem magna ex parte introductam, vel auctam esse [consuetudine, qua vim habet dandi iurisdictionem.] cap. Duo simul. de offic. Ordin. Quod etiam repetit comment. 3. de Regular. in fine. Et ideo consuetudinum etiam est habenda ratio: nam ratione illarum fieri potest, ut tota iurisdictione sit à Prelato Religioso quo ad omnia delicta, vel quod aliqua sint Episcopo reservata, &c.*

163. Sequitur hanc doctrinam eisdem terminis P. Pellizarius tom. 2. tract. 10. cap. 10. n. 42.

Pellizar.

Barbosa.

164. Barbosa de potest. Episcopi part. 1. tit. 4. num. 36. docet Archiepiscopum posse vi consuetudinis exercere iurisdictionem in Dioecesi suffraganea. Et probat ex cap. de foro compet. in 6. & in cap. 1. de Pœnis in 6. & citat Marcum Antonium Genuens. in praxi Eccles. Neapol. cap. 70. Quarantam in Summa Bularij verb. *Archiepiscopi auctoritas.* versu 25. & alios.

Quarant-

165. Atqui praxis est, & consuetudo in tota Ecclesia, quod confessarij absolvant ex opinione vere & practice probabili circa iurisdictionem; ergo certum est, quod ex tali consuetudine, habent confessarij veram iurisdictionem.

Mar. An.

166. Quod autem detur talis consuetudo, negari non potest: quia eam affirmant communiter Doctores, quorum communis opinio in quaestione facti facit certitudinem moralem, ut probavi in 1. part. Cris. Theol. disp. 12. cap. 5. n. 73. (ultra experientiam, qua omnes videmus, ita praticari apud Sapientes) P. Suarez tom. 4. in 3. part. disp. 27. sect. 5. n. 7. ait. *Confirmatur ex uniuersali Ecclesie consuetudine, qua est sufficiens signum iurisdictionis, ut supradictum est. Est autem*

Suarez.

uniuersalis Ecclesia usus, ut Sacerdotes securè utantur huiusmodi iurisdictione (probabili) in administratione huius Sacramenti. Et quamvis P. Suarez, n. 8. dixerit, hunc discurrendi modum esse probabilem; non tamen dixit, esse solum probabilem consuetudinem Ecclesie, sed illam tradit ut indubitabilem.

167. Lugo Cardin. disp. 19. de Pœnit. sect. 2. num. 31. agens de hac consuetudine absolventi cum iurisdictione probabili, ita asserit. *Et hæc est PRAXIS omnium fidelium, & totius Ecclesie.* Et idem repetit num. 33. & 34.

169. Diana part. 3. tract. 2. resol. 3. §. Vnde. sic ait: *Ad VSYM vero uniuersalis Ecclesie, quem Peregrinus adducit (in contrarium) nescio, quomodo possit illum probare; imo contrarium apparet ex communi Doctorum sententia, ut supra visum est, & confessarij passim absolunt cum opinione probabili, etiam in casu, in quo agitur de eorum iurisdictione.*

170. Eamdem consuetudinem supponunt communiter Theologi dum asserunt cum magna asseveratione, quod quoties adest opinio vere probabilis circa iurisdictionem, Ecclesia illa supplet. Quæ firma assertio supponit ita praticari in Ecclesia.

171. Audiendus est Bonacina tom. 2. disp. 5. de Sacrament. Pœnitent. quaest. 7. punct. 5. §. 4. num. 5. vbi sic ait: [Ex quo inferitur, cum, qui sequitur opinionem probabilem Doctorum sententium, ipsum habere iurisdictionem absolventi à reservatis, seu privile-

167. Lugo Cardin. disp. 19. de Lug. Car. Pœnit. sect. 2. num. 31. agens de hac consuetudine absolventi cum iurisdictione probabili, ita asserit. *Et hæc est PRAXIS omnium fidelium, & totius Ecclesie.* Et idem repetit num. 33. & 34.

169. Diana part. 3. tract. 2. resol. 3. §. Vnde. sic ait: *Ad VSYM vero uniuersalis Ecclesie, quem Peregrinus adducit (in contrarium) nescio, quomodo possit illum probare; imo contrarium apparet ex communi Doctorum sententia, ut supra visum est, & confessarij passim absolunt cum opinione probabili, etiam in casu, in quo agitur de eorum iurisdictione.*

170. Eamdem consuetudinem supponunt communiter Theologi dum asserunt cum magna asseveratione, quod quoties adest opinio vere probabilis circa iurisdictionem, Ecclesia illa supplet. Quæ firma assertio supponit ita praticari in Ecclesia.

171. Audiendus est Bonacina tom. 2. disp. 5. de Sacrament. Pœnitent. quaest. 7. punct. 5. §. 4. num. 5. vbi sic ait: [Ex quo inferitur, cum, qui sequitur opinionem probabilem Doctorum sententium, ipsum habere iurisdictionem absolventi à reservatis, seu privile-

171. Audiendus est Bonacina tom. 2. disp. 5. de Sacrament. Pœnitent. quaest. 7. punct. 5. §. 4. num. 5. vbi sic ait: [Ex quo inferitur, cum, qui sequitur opinionem probabilem Doctorum sententium, ipsum habere iurisdictionem absolventi à reservatis, seu privile-

171. Audiendus est Bonacina tom. 2. disp. 5. de Sacrament. Pœnitent. quaest. 7. punct. 5. §. 4. num. 5. vbi sic ait: [Ex quo inferitur, cum, qui sequitur opinionem probabilem Doctorum sententium, ipsum habere iurisdictionem absolventi à reservatis, seu privile-

privilegium absolventi non esse revocatum, valide agere, quæ agit, ac si re ipsa iurisdictionem haberet, & privilegium non dum esset revocatum, etiam si forte opinio illa probabilis à parte rei non subsistat, sed falsis realiter, nitatur fundamentis: nam Ecclesia supplet iurisdictionem; alioquin sequerentur eadem incommoda, quæ sequerentur, Ecclesia non supplete iurisdictionem, quando adest error communis, & titulus coloratus. Et hoc eodem modo communiter loquuntur Theologi fere omnes. Quo pacto non loquerentur Authores, si non esset ita in praxi receptum. Quid autem est praxis communis, nisi consuetudo?

ARTICVLVS VII.

An Ecclesia suppleat iurisdictionem, quando opiniones sunt tenuis probabilitatis? & quæ illæ sint?

SYMMARIVM.

Duplex genus opinionum probabilium, aliud tenuiter probabilium, & aliud vere probabilium. n. 172.

Opiniones tenuiter probabiles non sunt vere probabiles. n. 173.

Opiniones tenuiter probabiles sunt practice improbabiles. n. 174.

Improbabile est, quod liceat dirigere conscientiam ex opinione tenuiter probabilis. n. 175.

Opiniones tenuiter probabiles sunt dubie probabiles, ex quibus resultat dubium practicum. n. 176.

172. Notanter dixi articulo præcedenti, hanc iurisdictionem suppleri ab Ecclesia, quando opiniones sunt receptæ tamquam probabiles, ita ut de earum probabilitate non dubitetur inter sapientes. Nam si hæc qualitas deficit opinionibus, non supplet

Ecclesia. Pro cuius claritate notandum est, ex hoc decreto Innocentij XI. constare, esse duplex genus opinionis. Aliæ enim sunt vere probabiles, quæ communiter recipiuntur ut tales; & aliæ sunt tenuiter probabiles; id est (ut suo loco probabo) dubiæ probabilitatis, de quarum probabilitate dubitant viri sapientes. De quibus late dicam disert. 4. in explicatione tertiæ propositionis. Et in hoc secundo genere opinionum assero, Ecclesiam non supplete iurisdictionem.

173. Probatur primo. Nam consuetudo, quæ datur absolventi iuxta opiniones probabiles, est iuxta illas, quæ sunt vere probabiles; sed opiniones tenuiter probabiles non sunt vere probabiles: ergo in his non datur talis consuetudo: ergo non licet absolvere iuxta has opiniones. Minor patet. Nam Innocentius XI. in damnatione tertiæ propositionis, opiniones tenuiter probabiles excludit à numero probabilium; cum expresse asserat, imprudenter operari eum, qui operatur iuxta opinionem tenuiter probabilem.

174. Probatur secundo. Nam Ecclesia non supplet iurisdictionem iuxta opiniones, quæ sunt practice improbabiles; sed opiniones tenuiter probabiles sunt practice improbabiles: ergo Ecclesia non supplet iurisdictionem iuxta opiniones tenuiter probabiles. Maior, & consequentia sunt manifestæ.

175. Minor probatur dupliciter. Primo. Nam ex damnatione tertiæ propositionis constat, improbable esse, quod possimus dirigere conscientiam ex opinione tenuiter probabilis; sed id est esse in praxi, siue practice improbabile: ergo opinio tenuiter probabilis est practice improbabilis.

176. Secundo probatur eadem minor. Opinio tenuiter probabilis est opinio dubiæ probabilitatis, ut ostendam disertatione 3. Sed opinio dubiæ

probabilitatis est præctice improbabilis ex dictamine reflexo: ergo opinio tenuiter probabilis est præctice improbabilis. Probatur minor: quia improbable est, quod possit quis regere conscientiam ex opinione dubiæ probabilitatis; cum dubia probabilitas involvat dubium practicum, cum quo nemini licet operari, nisi in partem tutiorem, & strictiorem. De quo vide quæ dixi in 3. part. Crif. Theol. disp. 56. c. 9. art. 3. Sed id est esse præctice improbabilem, saltem ex dictamine reflexo: ergo opinio dubiæ probabilitatis est præctice improbabilis, saltem ex dictamine reflexo.

177. Recensere omnes opiniones quæ sunt tenuiter probabiles, & versantur circa iurisdictionem confessorij, non est facile, nec in præsentia vacat: est tamen operæ pretium de aliquibus, quæ frequentius occurrere possunt in praxi, iudicium ferre.

QVÆSTIO I.

An sit tenuiter probabilis, atque adeo explodenda, opinio, quæ docet, posse absolvi Regulares à reservatis virtute Cruciatæ?

§. I.

Refertur sententia laxior cum suis fundamentis.

SUMMARIUM.

Quantum laborarunt Pontifices in reprobanda opinione de absolutione Regularium à reservatis virtute Cruciatæ? n. 178.

Quam absurdum sit asserere certum esse quod Pontifex supplet iurisdictionem circa absolutionem Regularium

à reservatis virtute Cruciatæ? n. 179.

Authores qui post Bullam Urbani affirmant, posse regulares absolvi virtute Cruciatæ. n. 180.

Primum eorum fundamentum ex eo quod Cruciatæ concedit omnibus electionem confessorij pro absolutione à reservatis. Et quod Cruciatæ revocat decreta Pontificum. n. 181.

Secundum, quod illi Pontifices declaraverunt suam, non vero successorum intentionem. n. 182.

Tertium, quod Commissarius Cruciatæ revocat privilegia Superioribus Regularium concessa. n. 183.

Et quod attinet ad privilegia Regularium, quæ excipiuntur in Bulla, intelligitur solum de indulgentijs. n. 114.

Quartum, quod revocatio facta à Pontificibus debuerit renovari, & intimari quolibet anno. n. 185.

Quintum, ex eo quod à Constitutione Urbani supplicatum fuerit. n. 186.

Sextum ex multitudine Authorum, qui eam opinionem tuerentur. n. 187.

178. **L**aborarunt Sanctissimi Romani Pontifices Clemens VIII. Et Urbanus VIII. ut exulare facerent opinionem, quæ docet, posse Regulares absolvi à reservatis virtute Cruciatæ; pro cuius probabilitate excludenda emisserunt Bullas in quibus declaraverunt, non esse intentionis Sedis Apostolicæ, id concedere Regularibus in Bulla Cruciatæ. Et tamen id non est visum statis aliquibus Recentioribus, ut talem opinionem vellet à probabilitatis gradu excludere, non sine conscientiarum periculo.

179. Et mihi quidem videtur absurdissimum, quod hi recentiores velint, certum esse, quod Pontifex Romanus supplet iurisdictionem circa absolutionem à reservatis datam Regularibus virtute Cruciatæ; cum plures Pon-

Pontifices Romani oppositum declaraverint. Et quamvis hac de re, plurima sint scripta ab Authoribus, dicam breviter sententiam meam. Et qui plura desiderat, legat Cardinalem de Lugo de Pœnit. disp. 20. sect. 9. & P. Mathæum de Moya tom. I. select. tract. 3. disp. 18. quæst. 8.

180. Prima opinio docet, adhuc post Bullam Clementis VIII. & post aliam Urbani VIII. posse Regulares absolvi à reservatis virtute Cruciatæ, à quolibet Sacerdote approbato ab Ordinario; quamvis aliqui eius opinionis fautores limitent ad confessorios eiusdem Religionis. Apud P. Mathæum de Moya loco citato invenies plurimos Authores, qui ante Bullam Urbani VIII. docuerunt, id esse licitum. Et post Bullam Urbani, ea diligentia,

qua solet, refert Ludovicum à Cruce, Petrum de Leon, Trullenkum, Thomam Hurtado, Candidum, Leandrum à SS. Sacram. Remigium, Drepanum, Acacium de Velasco, Arauxo, Ioan-nem Martinez de Prado, Barnabam Gallego, Antonium Baco, Christoph. à S. Ioseph, & Ludovicum à Concep-tione, & eam novissime propugnat Mag. Hozes in appendice ad expositionem propositionis I. ex damnatis.

Quorū præcipua fundamenta sunt hæc. 181. Primum. Nam Bulla Cruciatæ vniuersaliter concedit omnibus Fidelibus, qui eam acceperint, ut possint eligere quemlibet Confessarium approbatum ab Ordinario, pro absolutione à reservatis. Deinde quamvis Clemens VIII. & Urbanus VIII. declaraverint, non esse suæ intentionis id concedere Regularibus; ast post mortem eorum Pontificum, cum conceditur nova Bulla Cruciatæ, per eam clausulam generalem revocantur ea decreta horum Pontificum; atque adeo post mortem illorum manet hæc facultas, sicut ante illa decreta.

182. Secundum. Quia Clemens

VIII. solum declaravit suam intentionem circa intelligentiam eius privilegij generalis de absolutione Regularium à reservatis, & similiter Urbanus VIII. non vero intentionem suorum successorum; successores autem nihil declararunt de intentione sua: ergo clausula generalis Bullæ datæ à successoribus intelligi potest in sua vniuersalitate, cum prædicti successores eam vniuersalitate non limitarint.

183. Tertium. Nam privilegia concessa Superioribus Religionum, ne subditi gaudeant facultate eligendi confessorium pro reservatis, concessa ante Clementem VIII. & revalidata à Clemente, & Urbano, revocat Commissarius generalis Cruciatæ auctoritate Apostolica; conceditur enim Commissario, ut possit suspendere omnes alias facultates, illis verbis: *Vt suspendere possit, illo anno durante, omnes similes, vel dissimiles indulgentias, & facultates ab eisdem, & Sede Apostolica, vel eius auctoritate, quibusvis Ecclesijs, Monasterijs, &c. etiam si clausulas aliquas contra suspensionem facientes continerent.* Et ita de facto eis suspendit Commissarius Ergo suspensa remanent ea privilegia concessa Superioribus, atque adeo subditi expediti manent ad vrendum privilegio eligendi Confessarium pro reservatis.

184. Quod si dicas, excipi in Bulla Cruciatæ privilegia concessa Superioribus Religionum, ne possint suspendi, illis verbis: *Exceptis tamen concessis or dimum mēdicantium Superioribus, quoad eorum fratres tantum.* Respondent hanc clausulam intelligi de indulgentijs dumtaxat.

185. Quartum. Nam revocatio facta à Clemente, & Urbano, qua revocant privilegium vniuersale Cruciatæ, ne Regulares potiantur eo privilegio eligendi Confessarium pro reservatis, non est renovata quolibet anno in nova promulgatione Cruciatæ;

O 2 & fi

& si renovata est, non est intimata subditis; & si intimata, non est acceptata: ergo ea revocatio non præstat suum effectum, defectu eorum requiritorum.

186. Quintum. Nam à constitutione Urbani VIII. supplicatum est à Commissario nomine Regis Catholici,

Leand. à SS. Sacram. tom. 1. tract. 5. de Pœnit. disp. 2. q. 5. se audivisse à Mag. Arauxo, & hic in decis. select. tract. 1. quaest. 8. num. 28. inquit: *Ex parte Regis Hispani rogatus fuit Urbanus VIII. ne in sua Bulla exprimeret dictam exceptionem Regularium.*

187. Sextum. Quia probabilitas extrinseca est, quæ nititur autoritate doctorum: cum ergo tot, tantique doctores stent pro huius opinionis probabilitate, quomodo potest negari, eam esse probabilem ab extrinseco?

§. II.

Improbabilitas laxioris opinionis ostenditur.

SYMMARIVM.

Discrimen inter legem prohibitoriam, & declarationem Pontificis in materia morum. n. 188.

Repugnat Sanctitati Ecclesia, quod Ecclesia admittat ut licitam actionem illicitam. remissive. n. 189.

Cum Pontifex ut caput Ecclesie declarat, aliquid esse illicitum, tenemur id admittere tamquam certum. remissive. n. 190.

Opinio docens, Cruciatam prodesse Regularibus pro reservatis, est tenuis, & dubia probabilitatis. n. 191.

Cathedra Romana declarat fuisse, & esse illicitum, quod regulares utantur Cruciatâ pro reservatis. n. 192.

Id constat ex Bullis Urbani, & Clementis. n. 193.

Pontificem illud declarare, est declarare id esse illicitum, & invalidum. n. 194.

Pontifices declarant, nec prodesse, nec profuisse, nec profuturam Cruciatam

Regularibus pro reservatis. n. 195.

In ipsa Cruciatâ est sufficienter expressum, ne prosit Regularibus pro reservatis. n. 196. & seqq.

Restringere exceptionem ad solas indulgentias est contra ipsum contextum. n. 198.

Dum Pontifices declarant, non profuisse antea Cruciatam Regularibus pro reservatis, non declarant solum suam intentionem. n. 199. & seqq.

Quomodo si opposita opinio esset vera, erraret Pontifex in materia morum; & quæ inde absurda inferrentur? n. 201. & seqq.

Convincitur ea responsio, quod Pontifices non locuti fuerint ex Cathedra. n. 204.

Infertur etiam, quod opposita opinio sit tenuis probabilitatis. n. 205.

188. **L**aborant in æquivoco Aures, dum non distinguunt inter legem prohibitoriam, & declarationem Romanæ Cathedræ in materia morum: nam hæc duo differunt in multis, vt mox videbimus. Etenim quando Pontifex Romanus ex Cathedra declarat, aliquam actionem esse illicitam, repugnat illam esse licitam, aut practice probabilem; & quando declarat, esse licitam, repugnat esse illicitam, aut practice improbabilem, vt multis demonstravi in 1. part. Crif. Theol. disp. 9. cap. 6. & seqq. præcipue argumento desumpto à Sanctitate Ecclesie, & supra in disertatione præcæmiali.

189. Est enim de fide (vt profite-mur in symbolo Apostolorum) Ecclesiam esse sanctam. Convenit autem inter Sanctos Patres, & Theologos, sanctitatem Ecclesie partim consistere, in eo quod doctrina Ecclesie sancta est. Non posset autem doctrina esse sancta, si Ecclesia admitteret tamquam licitam actionem illicitam, & peccaminosam, vel respiceret tamquam peccaminosam, & turpem, actionem honestam.

nestam. Deinde si Romanus Pontifex loquens ex Cathedra in hoc erraret, Ecclesia exponeretur eidem errori. securitas enim promissa Ecclesie à Christo Domino non errandi in materia morum fundatur, & solidatur in Petræ firmitate, id est, in securitate non errandi, quam habet caput, & Magister Ecclesie. Quæ omnia latissime demonstravi in loco citato, & supra in disert. præcæmiali.

190. Hinc fit, quod quando Pontifex Romanus vt caput Ecclesie declarat, aliquid esse illicitum, eo ipso quod certo sciamus, esse id declaratum à Pontifice, tenemur id admittere tamquam veram, & certam doctrinam, si ne nova aliqua intimatione, aut publicatione in conventibus, communitatibus, aut provincijs faciendâ. Nam eo ipso quod certo sciamus, aliquam doctrinam esse certam, tenemur eam amplecti, & secundum illam operari, vnde cumque proveniat certitudo illius, vt latius tradidi in disert. præcæmiali, & in 3. part. Crif. Theol. disp. 77. c. 4.

191. His præmissis, fit conclusio. (quam vt omnino certam propugno) Opinio docens, Bullam Cruciatæ prodesse Regularibus pro eligendo confessario ad reservata, est tenuis, & dubie probabilitatis, & consequenter necessario excludenda à praxi. Et quidem tenuis probabilitas damnatur ab Innocentio XI. in tertia propositione huius decreti, quare quæ tenuiter probabilis est, necessario est excludenda à praxi. Deinde quando probabilitas est dubia, sive (quod idem est) quando dubitatur de probabilitate, adest dubium practicum, in quo necessario tutior pars est eligenda, iuxta ea, quæ tradidi in 3. part. Crif. Theol. disp. 56. cap. 9. art. 3. Et cum assero, eam opinionem esse tenuis, & dubie probabilitatis, eam qualitatem illi attribuo vt minimum; nam revera censeo, illam esse improbabilem, & certo falsam.

192. Ostenditur primo conclusio.

Romanus Pontifex loquens ex Cathedra, declarat, fuisse, & esse illicitum, quod Regulares utantur, aut vti fuerint Bulla Cruciatâ pro absolutione à reservatis: sed Pontifex loquens ex Cathedra errare non potest in eo, quod declarat illicitum: ergo certum est, id esse illicitum. Minor patet ex principio præcæcto.

193. Maior constat ex Bulla Urbani VIII. in qua sic legitur: *Motu proprio, & ex certa scientia, & matura deliberatione nostris, deque Apostolica potestatis plenitudine, concessionem Sanctæ Cruciatæ... quantum ad prædictum articulum eligendi Confessarium, & absolvendi à prædictis casibus reservatis, etiam in Bulla Cænæ Domini contentis, cum fratribus, & Monialibus prædictis fratrum Predicatorum, ac aliorum quorumcumque Ordinum... locum minime habuisse, neque habere, nec posse... earumdem tenore presentium perpetuo declaramus.*

194. Sed quid est, declarare Pontificem, quod concessio Bullæ ad eligendum Confessarium pro reservatis, non habet locum cum Regularibus; nisi declarare, illicitum esse, & invalidum, vti Bulla ad eum effectum? Et quid est declarare, eam concessionem Bullæ nec potuisse, nec posse suffragari Regularibus; nisi illam esse invalidam, atque adeo illicitum vti tali concessionem? Qui ergo dicunt, Regulares, in vitis Superioribus, posse vti Bulla Cruciatâ ad eum effectum, evidentem refragantur doctrinæ, quam tradit, & declarat Romana Cathedra.

195. Alio modo potest efformari hoc argumentum. Et enim quod declarat Pontifex, est omnino certum; sed Pontifex declarat, nec prodesse, nec profuisse, nec profuturam Bullam Regularibus ad electionem Confessarii pro reservatis: ergo certum est, nec prodesse, nec profuisse, nec profuturam ad eum effectum. Minor patet ex vlti-

ultimis verbis textus proxime relati, nempe: *Nec illis suffragari potuisse, nec posse. perpetuo declaramus*; quod idem est, ac *in perpetuum declaramus*.

196. Idem eodem modo declaraverat Clemens VIII. vt constat ex præmio Bullæ Urbani VIII. vbi dicitur: *Idem Clemens prædecessor sua perpetuo valitura constitutione declaravit, facultatem, & concessionem Sanctæ Cruciatæ, & aliorum indultorum prædictorum, quantum ad prædictum articulum eligendi Confessarium, & absolvendi à casibus reservatis, non habere locum cum fratribus, & sororibus monialibus quorumcumque Ordinum, &c. neque eis suffragari.*

197. Confirmatur. Nam in ipsa Bulla Cruciatæ, est sufficiens fundamentum, vt (concurrente assistentia Spiritus Sancti, ne erret in materia morum) certo cognosceret Urbanus VIII. eam concessionem non potuisse suffragari Regularibus. Nam cum antecesserit ad Bullas Clementis VIII. & Urbani VIII. habent Superiores Religionum id privilegium, quod eorum subditi nõ possent vt privilegio Bullæ ad absolutionem à reservatis, hoc privilegium expresse retinetur in ipsa Bulla: quæ dum concedit Commissario, vt suspendere possit gratias, & facultates alias, excipit eas, quæ concessæ sunt Superioribus Regularium quoad eorum subditos. Sic enim habetur in ipso contextu: *Idem, prædicto Commissario, & Receptori generali datur facultas, vt suspendere possit, dicto anno durante, omnes similes, vel dissimiles Indulgentias, & facultates ab eisdem, vel Sede Apostolica, vel eius auctoritate, quibusvis Ecclesijs, monasterijs, &c. Exceptis tamen concessis Ordinum mendicantium Superioribus quoad corum fratres tantum.*

198. Quod autem dicunt Authores partis oppositæ, solum excipi indulgentias, non autem facultatem eligendi Confessarium pro reservatis, est expresse contra ipsum contextum Cru-

ciatæ in verbis relatis, in quibus conceditur facultas suspendendi *Indulgentias, & facultates, exceptis, &c.* Ergo nõ solum excipiuntur indulgentiæ ab ea revocatione, aut suspensione, sed etiam facultates.

199. Confirmatur secundo. Nam etiam laborant in æquivoco Authores oppositæ sententiæ, dum dicunt, Clementem VIII. declarasse suam intentionem non concedendi in Bulla Cruciatæ eam facultatem Regularibus; nõ vero declarasse intentionem successorum, & ideo mortuo Clemente, revocari per Bullam Cruciatæ eam dispositionem Clementis. Est enim ingens æquivocatio in eo, quod non cognoscunt discrimen inter *hoc*, quod est declarare suam intentionem, & *hoc*, quod est, declarare, quod numquam profuit Cruciatæ Regularibus ad hunc effectum absolutionis à reservatis.

200. Declarant enim Pontifices, quod numquam profuit, illi autem Authores affirmant, quod pro fuit, scilicet mortuo Clemente: pugnat ergo aperte contra eam opinionem declarationem Pontificis. Declarant Pontifices, in illa clausula generali Cruciatæ, nihil concedi Regularibus; affirmant illi Authores in illa clausula generali, concedi eam facultatem Regularibus. Quibus ergo maior fides habenda est, Pontificibus ne, an illis Authoribus? Declarant Pontifices, illam absolutionem à reservatis datam Regularibus virtute Cruciatæ esse, & fuisse, & fore invalidam, & adhuc voluit isti authores, quod ipsi Romani Pontifices, qui tam acriter resistunt ei opinioni, suppleant iurisdictionem, vt maneat valide absoluti. Quod an sit absurdum, iudicent viri docti. Videantur Lug. Card. P. Andreas Mendo, & P. Math. Moy. §. seq. cit. qui hoc argumentum varijs modis evidenter vrgent, desumptum à declarationibus Pontificum.

201. Confirmatur tertio. Si Pontifex docens ex Cathedra declararet,

rarer, Confessionem Sacramentalem validam, & per se bonam, esse irritam, & inutilem, erraret Pontifex in materia morum; sed confessionem, quam oppositi Authores dicunt esse bonam & validam, declarat Pontifex, esse invalidam: ergo si ea Confessio esset bona, & valida, qualem dicunt ij Authores, Pontifex erraret in materia morum. Quod si in hoc erraret Pontifex, Ecclesia etiam exponeretur errori; atque adeo Ecclesia non esset sancta, contra Symbolum Fidei. Et hæc fulciuntur verbis Bellarmini lib. 4 de Rom. Pontif. cap. 1. quæ attuli ad simile propositum in 1. part. Crif. Theolog. disp. 9. cap. 6. art. 1. num. 51. & supra in disert. præximali: *Quod autem non possit Pontifex errare in moribus per se bonis, vel malis, probatur. Nam tunc Ecclesia non posset dici vere sancta, vt in symbolo Apostolorum vocatur. Nam sancta dicitur potissimum ob sanctam professionem, vt alibi ostendimus, quia nimirum legem, & professionem sanctam profitetur, quæ nihil docet falsum, nihil præcipit malum. Secundo, quia tunc necessario erraret contra Fidem. Nam Fides Catholica docet, omnem virtutem esse bonam, omne vitium esse malum. Si autem Papa erraret, præcipiendo vitia, vel prohibendo virtutes, teneretur Ecclesia credere, vitia esse bona, & virtutes malas. Huc usque Bellarminus.*

202. Ex quibus verbis instauratur vis eius confirmationis. Nam Pontifices declarant, & docent Ecclesiam, eas absolutiones datas Regularibus esse, & fuisse invalidas, & consequenter vitiosas. Si autem Pontifex erraret, teneretur Ecclesia credere, confessionem bonam, & validam, esse invalidam, & vitiosam; vnde inferretur, Ecclesiam non esse sanctam, vt pote quæ haberet doctrinam falsam in materia morum, docens esse vitiosam actionem, quæ esset moraliter bona.

203. Dices, id non declarasse Urbanum, vt caput Ecclesiæ, vel vt loquentem ex Cathedra, sed vt privatum Doctorem; quod videtur insinuare Hozes in ea quæstione appendice ad 1. propositionem damnatam, num. 12. quamvis id non affirmet.

204. Sed quid est, Romanum Pontificem loqui vt caput Ecclesiæ, & ex Cathedra? Id ex professio tradidi in 1. part. Crif. Theol. disp. 9. cap. 20. art. 3. & in disert. proæm. c. 4. à n. 90. ex cõmuni sententia Theologorum, quam tradunt P. Suarez contra Regem Angliæ lib. 1. cap. 6. num. 15. & 16. & P. Valencia 2. 2. quæst. 1. punct. 7. §. 39. & P. Granado 2. 2. contr. 1. tract. 7. disp. 2. num. 1. videlicet, tunc loqui vt caput Ecclesiæ, quando decretum edit pro universa Ecclesiâ, & vult à Fidelibus indubitanter admitti. Ex ipso autem contextu Bullæ Urbani aperte constat, eum decernere pro regularibus, & pro Confessarijs totius Ecclesiæ, & velle, quod ab omnibus indubitanter admitatur.

205. Ex dictis constat, quod quamvis tot Authores dixerint, esse probabilem opinionem oppositam, qui propterea videntur facere probabilitatem; hæc probabilitas ad summum dicenda est tenuis, vt pote opposita manifestæ declarationi Cathedræ Romanæ: quæ tenuis probabilitas re vera est improbabilitas practica.

§. III.

Secunda demonstratio traditæ doctrinæ.

SYMMARIUM.

Præfata opinio est tenuiter probabilis.

n. 206.

Quot, & quanti Authores dubitent de eius

Lug. Car.
Mend.
Moya.

Hozes.

Suarez:
Valencia.
Granado.

eius probabilitate, & improbabilem censeant? n. 207. & seqq.
 Quid statuerit Congregatio sexta generalis Societatis IESV? n. 218.
 Quomodo dubitatio de probabilitate eius non sit evitabilis? n. 219.
 Non potest impendi absolutio iuxta opinionem probabilem de iurisdictione, nisi sit certum, quod Romanus Pontifex supplet. n. 220.

206. **O**stenditur secundo conclusio. Opinio, de cuius probabilitate dubitatur inter sapientes, est opinio tenuiter probabilis; illa quidem, quæ damnatur in 3. propositione condemnata in hoc de cetero, ut suo loco ostendam: sed opinio de absolutione Regularium à reservatis virtute Cruciatæ, est opinio, de cuius probabilitate dubitatur inter sapientes; ergo ea opinio est tenuiter probabilis; atque adeo subiacet damnationi tertiæ propositionis.

207. Probatur minor. Quia de probabilitate eius opinionis non solum dubitant multi viri sapientes, imo vero tanquam certum affirmant, illam esse improbabilem, aut non securam, vel quid simile. P. Suarez tom. 4. de Religione tract. 8. lib. 2. cap. 16. nu. 3. postquam retulit Authores opinionis laxioris, ait: *Respondeo nihilominus, contrariam sententiam esse veram, securam, & Religioni maxime consentaneam.* Quibus verbis indicat sententiam laxiorem esse parum securam, atque adeo dubiæ probabilitatis practi-

ca.
 208. Mag. Ioannes à S. Thoma in explicatione doctr. Christianæ 2. part. notat. 2. pro casibus reservatis docet, eam opinionem de absolutione Regularium à casibus reservatis virtute Cruciatæ, non esse securam.

Lugo. 209. Lugo Cardin. de Pœnit. disp. 20. sect. 9. num. 153. agens de nostra sententia ait: *Communis est apud omnes*

fere Theologos propter expressam, & sapissime repetitam declarationem Summorum Pontificum, qui contrariam doctrinam ut omnino falsam reprobaverunt. Et num. 154. ait: *Fundamentum irrefragabile huius sententiæ desumitur ex declaratione Pontificum.* Vbi ponit declarationes Iulij. II. Leonis X. Sixti IV. Alexandri VI. Innocentij. VIII. Gregorij XIII. Clementis VIII. Pauli V. Gregorij XV. & Urbani VIII. Dicere autem, fundamentum esse irrefragabile idem est, ac dicere sententiã irrefragabiliter certã. Et nu. 158. sic inquit: *Probatum nostra sententia argumentis adeo claris, ut in re. morali faciant demonstrationem.* Et num. 159. ubi retulit decretum Gregorij XV. in litteris, datis die 26. Febr. 1622. subdit: *Videant nunc adversarij, cui in hac re magis credendum sit circa sensum verborum Bullæ; an cuilibet alteri, an ipsis met Pontificibus, qui declarant, sensum illorum verborum non esse, nec fuisse, nec fore talem, ut concedatur facultas prædictis Religiosis.* Et num. 168. ait: *Qua declaratione posita, non video, quomodo iam opinio illa possit amplius sine gravioris censure nota sustineri.*

210. Antoninus Diana 3. part. in Addit. resol. 9. ait: *Hanc sententiam puto non esse probabilem, nec tutam in praxi, stante Bulla Urbani VIII. innovantis Bullam Clementis VIII.* Et quamvis part. 11. tract. 6. resolut. 37. dixerit: *In interrogatus per litteras ex Hispania à pluribus, an sententia affirmativa sit probabilis, non ausus sum nota improbabilitatis inurere.* Is tamen modus dicendi satis indicat, non esse securum, sed potius dubium de probabilitate. Dubium autem de probabilitate est dubium practicum, in quo tutior pars est eligenda, ut sæpe diximus.

211. P. Bardi in Bullam Cruciatæ part. 1. tract. 2. cap. 5. sect. 2. num. 59. affirmativam sententiam tanquam improbabilem, & falsam damnat, refer-

Diana. rente Antonino Diana proxime citato, & non immerito à non nullis temerariam administrari censeri, ut refert P. Moya mox allegandus.

Arriaga. 212. P. Arriaga tom. 2. in 3. part. disp. 41. num. 18. *Non solum falsa, sed etiam improbabilis videtur prima sententia uniuersaliter dans Religiosis facultatem eligendi quemcumque Confessarium, qui absolutus à reservatis.* Idem repetit disp. 44. n. 5.

Mendo. 213. P. Andreas Mendo in Bullam Cruc. disp. 24. cap. 12. nu. 122. ait: *Fundamentum huius conclusionis à modernis Authoribus allatum, & est convincens, & adeo irrefragabile, ut contrariam sententiam penitus improbabilem relinquat, eaque in praxi minime exerceri queat: quare nullatenus poterit quis illi fidere, nec se conformare: ut auunt plerique ex prædictis Authoribus, & innumeri viri docti plurium annorum spatio à me consulti senserunt. Imo, ut innuit Card. Lug. maiori nota, quam improbabilitatis, esset opposita sententia inurenda.*

Moya. 214. P. Mathæus de Moya tom. 1. select. tract. 3. disp. 8. quæst. 8. num. 28. ait, quod Urbani declaratio omnem Recentiorum auctoritatem penitus eleuauit, ita ut eorum opinioni nulla, neque extrinseca probabilitas subesse possit. Et num. 24. ait, omnes Theologos (exceptis ijs, quos ibi refert) sententiam negativam defendere ut omnino certam: defendere autem hanc sententiam, ut omnino certam, est defendere, oppositam esse certo falsam.

Fragol. 215. P. Fragosus tom. 2. part. 2. lib. 2. disp. 7. affirmat, eam opinionem de absolutione Regularium virtute Cruciatæ esse omnino improbabilem, ut refert P. Moya proxime citatus.

Mendoz. 216. P. Antonius Escobar de Mendoza lib. 7. problem. 32. num. 359. asserit, eam opinionem esse omnino improbabilem, apud P. Moyam nuper relatum.

217. Raymundus Lumbier tom. 3. Summæ in explicat prop. 1. nu. 1696. pag. 1074. ait: *En estos tiempos es opinión temerosa, y porfiada, y harto perniciosa, la que enseña, que vale la Cruzada à los Religiosos, y Religiosas; para los casos que reservan jus Prelados. Y aunque se, que ay muchos, que por sus fines particulares se arriman à esse sentir, para mi es del todo improbable practice.* Quæ ita fideliter transferuntur in latinum sermonem: *His temporibus est opinio proterua & pertinax, & nimis perniciosa, qua docet, prodesse Cruciatam Regularibus viris, & feminis in Ordine ad casus, quos reservant eorum Prælati. Et quamuis sciam, esse plures, qui ob priuatos fines adhaerent huic sententiæ, meo iudicio ea est omnino improbabilis practice.* Et num. 1698. acrioribus terminis eandem sententiã condemnat, appellans lupos carnivoros eos Confessarios, qui admittant ad absolutionem reservatorum Regularis, & moniales vi Cruciatæ.

218. Congregatio 6. Generalis Soc. Iesu, in quam conuenerunt viri sapientissimi Societatis Iesu ex tota Europa decreto 5. eam opinionem censuit improbabilem. Et ita decreuit, & prohibuit: *Nemo ut nostrorum audeat, vel docere, vel in praxi contrariam sententiam tenere, vel Sacerdotes absolueri quemquam ad se cum reservatis casibus accedentem præsumerent vi Bullæ Cruciatæ, nec qui accedunt, tutos se ullo modo in conscientia, quasi rite absolutos, arbitrentur.*

219. Cum ergo tot sint Theologi, & tam sapientes, qui tanquam omnino certum affirmant opinionem de absolutione Regularium à reservatis vi Cruciatæ esse omnino improbabilem, & certo falsam, quis vir prudens crit, qui (ut minimum) non dubitet de probabilitate eius opinionis? Dubitatio atem de probabilitate opinionis est dubium practicum, in quo necessario

tutior pars eligenda, vt sapius diximus, & demonstravimus; sicut etiam, quod opinio dubiæ probabilitatis ex dictamine reflexo est practice improbabilis.

220. Ex quo novum argumentum demonstrativum resultat. Vt Sacerdotes absolvat iuxta opinionem probabilem de iurisdictione, necessarium est, esse omnino certum, quod Romani Pontifices suppleant iurisdictionem: sed ubi dubitatur de probabilitate opinionis, non potest esse certum, quod Romani Pontifices suppleant iurisdictionem; cum id solum sit certum, quando constat de probabilitate opinionis: ergo ubi dubitatur de probabilitate opinionis, Sacerdos absolvere non potest. Minor, & consequentia patent. Maior autem, si penetrarentur termini, evidens est. Nam vt absolutio evadat certa, non sufficit probabilitas opinionis, sed requiritur aliud principium certum, quod non est aliud, nisi ipsa certitudo de supplemento iurisdictionis facta à Principe Ecclesiæ.

§. IV.

Solvuntur obiectiones §. I. propositæ.

SUMMARIVM.

Quomodo Bulla non concedat omnibus omnino fidelibus, quod possint absolvi à reservatis? n. 221.

Quomodo Pontifices non declaraverint solum suam ipsorum intentionem? Et quomodo laborent in æquivoco Authores partis oppositæ? n. 222.

An Pontifices declaraverint etiam intentionem successorum? n. 223.

An Commissarius revocet facultates concessas Superioribus Religionum quoad eorum ordinum fratres. n. 224.

Discrimen inter revocationem privilegij, & declarationem doctrinæ, quo

ad intimationem, & acceptationem. n. 225.

Item discrimen inter legem, & declarationem doctrinæ quoad supplicationem Regis factam Pontifici. n. 226.

Quomodo non sit ad rem quædam supplicatio Regis, quæ refertur. n. 227.

Quomodo non resultet probabilitas ex Autoritate Doctorum oppositæ partis? n. 229.

Neque satisfecerint fundamentis nostræ sententiæ. n. 130.

Inferitur, oppositam opinionem esse tenuis, & dubiæ probabilitatis. n. 231.

221. **A**D primam respondeo, negando antecedens, quod Bulla concedat id omnibus Fidelibus, nullo excepto: quia expresse excipit Regulares, dum concedit Commissario, quod possit suspendere omnes indulgentias, & facultates, exceptis iis, quæ concessæ sunt Regularium Superioribus quoad eorum ordinum fratres. Deinde quia Romani Pontifices declaraverunt, per eam clausulam generalem non prodesse Regularibus eam facultatem, neque profuisse, neque profuturam esse.

222. Ad id, quod subiungitur, dico, falsum esse, quod Clemens, & Urbanus solum declaraverint suam ipsorum intentionem; cum expresse declaraverint, numquam suffragatam esse Regularibus Cruciatam ad hunc effectum, & numquam suffragaturam. Et quidem laborant in æquivoco, vt diximus, Authores partis oppositæ, dum non distinguunt inter declarationem doctrinæ, quam faciunt Romani Pontifices, & declarationem suæ ipsorum intentionis personalis. Si enim solum declararent suam ipsorum intentionem, non dixissent, numquam illis profuisse Cruciatam ad hunc effectum; sed solum se non habere intentionem concedendi in Bulla Cruciatam eam facultatem.

Ad

223. Ad secundam constat ex dictis, eos duos Pontifices non declarasse solum suam peculiarem intentionem, sed declarasse doctrinam de nullitate absolutionis Regularium datæ vi Cruciatæ. Et cum talem doctrinam declaraverint in perpetuum illis verbis *Perpetuo declaramus*; & ex illis, *Ad perpetuam rei memoriam* constat evidenter, quod declaraverint intentionem successorum. Quod autem dicitur successores non declarasse suam intentionem, etiam est falsum. Nam successores Clementis, scilicet Paulus V. & Gregorius XV. etiam declaraverunt suam intentionem eodem modo, ac ipse Clemens.

224. Ad tertiam concedo, Commissarium suspendere omnes alias indulgentias, & facultates; sed expresse excipiuntur indulgentiæ, & facultates, quæ concessæ sunt Superioribus Religionum quoad eorum ordinum fratres. Ideoque privilegia concessa Superioribus, ne per Cruciatam absolvantur subditi à peccatis, quæ reservata sunt ipsis Superioribus, non suspenduntur. Quod autem dicitur, excipi solum indulgentias, & non facultates contra evidentiam rei pugnat; cum verba Bullæ sint, *vt suspendere possit, illo anno durante, omnes similes, vel dissimiles indulgentias, & facultates... exceptis tamen concessis Ordinum mendicantium Superioribus, &c.* Vt latius constat ex supradictis. Præterea, quia indulgentiæ non conceduntur Superioribus, sed omnibus Regularibus.

225. Ad quartam dico, in ea clarius cognosci æquivocationem, qua laborant Authores partis oppositæ, dum non distinguunt inter declarationem doctrinæ, & legem prohibitoriam. Nam licet lex revocatoria privilegij indigeat intimatione; (quod non est vsque adeo certum, vt non indigeat distinctione; de quo postea) & licet

quævis lex indigeat acceptatione (sub illis tamen modificationibus, quas late tradidi in 2. part. Cris. Theol. disp. 29.) declaratio tamen doctrinæ facta à Romano Pontifice non eget intimatione, neque acceptatione: quia ubi quis certo scit, hanc esse doctrinam traditam à Romano Pontifice, tenetur eam admittere, & acceptare vt veram, quamvis neque intimetur, neque in Diocesi, vel Provincia solemniter promulgetur; vt latius tradidi in 3. part. Cris. Theol. disp. 77. cap. 4. quia dum certo scimus, aliquam doctrinam morum esse veram, non possumus claudere oculos lumini certitudinis.

226. Ad quintam. Etiam in hac clare conspicitur hallucinatio Authorum oppositæ partis, non distinguunt declarationem doctrinæ à lege. Dicendum ergo est, quod quamvis per supplicationem Regis suspendatur obligatio legis; non tamen suspenditur declaratio doctrinæ morum facta à Romana Cathedra. Declaravit Clemens VIII. opinionem de absolutione in absentia esse falsam, & scandalosam. Numquid si Rex Catholicus supplicaret, prodesset aliquo modo eius supplicatio, vel vt suspenderetur declaratio, vel vt revocaretur? Quis tale monstrum potest admittere? Cum ergo multi Romani Pontifices declaraverint, concessionem Bullæ quoad absolutionem à reservatis non potuisse suffragari Regularibus, atque adeo invalide esse absolutos, qui ea vsi fuissent; nihil prodest supplicatio Regis contra certam veritatem doctrinæ morum.

227. Quod autem dicit Magist. Arauxo, supplicatum esse Urbano VIII. ne in ipsa concessione vniuersali apposita in Bulla apponeretur expressus exceptio Regularium; nihil probat, etiam si Urbanus annuerit ei supplicationi. Nam cum in ipsa Bulla sit

expressa ea exceptio Regularium illis verbis: *Exceptis tamen concessis Ordinum mendicantium Superioribus quoad eorum fratres tantum.* Non fuit necesse id apponere iterum in prædicta clausula vniuersali.

221. Et hinc cognoscitur, Leandrum à SS. Sacramento passum fuisse æquiuocationem, cum dixit, se audiuisset à Mag. Arauxo, supplicatum esse à Bulla Urbani, cum ipse Arauxo solum dixerit, supplicatum esse, ne exprimeretur exceptio immediate in ipsa clausula vniuersali.

229. Ad sextam. Constat ex ijs, quæ late demonstravi in 1. part. Crif. Theol. disp. 11. & in 3. part. disp. 55. & 56. & 57. non resultare probabilitatem extrinsecam, nisi Authores sint omni exceptione maiores. Et licet Authores huius opinionis in alijs quæstionibus sint omni exceptione maiores, quia in illis quæstionibus nullam patiuntur, exceptionem ex illis quatuor exceptionibus ibidè assignatis; at in hac quæstione subiacent duabus prioribus exceptionibus. Prima enim exceptio ex ibi assignatis est, quod loquantur contra principium certum; nullum autem certius principium est in re morali, quam declaratio Cathedræ Romanæ, contra quam in hac quæstione differunt prædicti Authores. Secunda autem exceptio contra auctoritatem Doctoris, & probabilitatem extrinsecam est, quod doceant ex fundamento leui, aut æquiuoco, aut sophistico. Constat autem ex dictis, eos Authores circa hanc quæstionem in æquiuoco laborare, dum declarationem doctrinæ morum confundunt cum lege prohibitoria: & cum declarauerint Pontifices, eam concessionem vniuersalem de absolutione à reservatis numquam profuisse Regularibus, illi Authores, insigniter decepti, putant, solum declarare suam perso-

nalem intentionem; cum hæc duo toto cælo distent inter se. Cum ergo in hac quæstione patiantur eas duas exceptiones, constat eos quoad hanc quæstionem non esse omni exceptione maiores.

233. Sed & quartam exceptionem ibidem assignatam patiuntur, nempe quod non accuratè discussierint fundamenta viriusque partis. Nam, vt optime notavit P. Mathæus de Moya tom. 1. select. tract. 3. disp. 8. quæst. 8. num. 28. ij Authores numquam discussierunt id argumentum, quod desumitur ex ea declaratione Pontificis. Audienda sunt verba huius Doctoris: *Qua propter eorum incuria... in præfatis decreti verbis, prout ad præteritum referuntur, expendendis, omnem Recentiorum auctoritatem penitus eleuauit, ita vt eorum opinioni nulla, neque extrinseca probabilitas subesse possit: quia nullus hucusque directe respondit citatis decreti verbis ad præteritum relatis.*

231. Ex quibus omnibus concluditur, eam opinionem laxiorem de facultate Regularium, circa eligendum Confessarium pro absolutione à reservatis, esse (vt minimum) tenuiter probabilem, & consequenter prædicte improbabilem, ex eo dictamine reflexo, contento in damnatione tertiæ propositionis, quod improbabile est, posse gubernari conscientiam ex opinione tenuiter probabili. Item esse dubiæ probabilitatis, & consequenter dubium practicum, in quo necessario tutior pars amplectenda est. Et consequenter etiam ex hoc capite est prædicte improbabilis, ex eo dictamine reflexo, quod improbabile est posse gubernari conscientiam ex opinione dubie probabili.

QVÆSTIO II.

An Ecclesia suppleat iurisdictionem eius Religiosi, qui approbatus ab Ordinario pro viris tantum, audit etiam confessiones foeminarum?

§. I.

Refertur opinio laxior cum suis fundamentis.

SYMMARIVM.

Praxi approbandi Confessarios minores quadragenarijs cum limitatione ad solos viros. Et opinio docens eam limitationem non intelligi quoad Regulares. n. 232. & seqq.

Primum fundamentum eius opinionis à paritate Curati ad Regularem. n.

234.

Secundum, ex eo quod ea exclusio Regularium innititur falsæ præsumptioni. n. 235.

Tertium, ex eo quod ea exclusio ponitur per modum consilij. n. 236.

Quartum, ex eo quod ad Episcopum solum pertinet approbatio Regularis quoad idoneitatem scientiæ. n.

237.

Quintum, ex eo quod tales Regulares habent approbationem generalem. n.

n. 238.

232. **F**requens est in Diocesis Hispaniæ, cum Episcopi approbant Confessarios, etiam Regulares, ad audiendas Confessiones, apponere eam limitationem, ne audiant Confessiones foeminarum, donec impleant quadragesimum ætatis annum.

233. Opinio est aliquorum scriptorum, Regulares approbatos ab Ordinario loci pro audiendis Confessionibus virorum, posse etiam audire confessiones foeminarum de licentia sui Prælati Regularis. Ita Villalobos tom. 1. Sum. tract. 9. diff. 53. num. 2. citans Vegam, & Lumbier tom. 2. Sum. num. 734, fol. 932. Sed hi Authores id dixerunt ante Bullam Clementis X.

234. Fundamentum eorum est. Primo. Nam Clerici sæculares ætatis viginti quinque annorum, aut saltem non peruenientes ad quadragesimum, eliguntur Curati, & consequenter approbantur sine limitatione ad confessiones virorum, & mulierum; cum tamen Religiosi in suo statu censeri debeant magis idonei, quam sæculares: ergo Episcopi approbantes Religiosos cum ea limitatione ætatis irrogant iniuriam Religiosis. Sed vbi Episcopus per iniuriam denegat Religioso approbationem, Papa confert ei iurisdictionem, vt constat ex Clem. *Dudum.* de sepulturis. Ibi enim conceditur fratribus Prædicatoribus, & Minoribus, quod si Episcopus iniuste denegat licentiam, & approbationem ad audiendas confessiones, eo ipso Pontifex illam concedit. Ergo Regularis approbatus ab Episcopo ad confessiones dumtaxat virorum defectu ætatis quadragesimi annorum, habet approbationem, & iurisdictionem à Papa ad audiendas Confessiones foeminarum.

235. Secundo, Lumbier n. 733. probat. Nam ea exclusio Regularium non peruenientium ad annum ætatis quadragesimum, à confessionibus foeminarum, innititur præsumptioni defectus maturitatis: hæc autem præsumptio tollitur per statum Religiosum: ergo cessat ea limitatio.

236. Tertio Idem Lumbier num. 734. id probat. Nam clausula posita in approbatione, quam Episcopus dat Regularibus, non ponitur per modum

exclusionis, sed per modum consilij directivi; vel si ponitur per modum præcepti, non est auferendo approbationem: ergo Regularis approbatus ab Episcopo ad confessiones dumtaxat virorum, etiam manet approbatus ad confessiones fœminarum.

237. Quarto probant alij. Nam ad Episcopum solum spectat approbare Regularem quoad idoneitatem scientiæ; ad Prælatum autem Regularem quoad idoneitatem morum: ergo cum Episcopus approbat absolute quoad scientiam, nempe vt audiat confessiones etiam fœminarum ex tempore, quo impleverit quadragesimum ætatis annum, censei debet absolute approbatus.

238. Quinto. Nam in Bulla Clementis X. dicitur: *Illos autem Religiosos, qui ad Confessiones audiendas idonei generaliter reperti fuerint ab Episcopis, generaliter quoque, & in distincte absque aliqua limitatione temporis, certorumque locorum, aut generis personarum in Diœcesi propria admittendos.* Sed Religiosi, qui approbantur generaliter, dum modo impleverint quadragesimum annum, habent approbationem generalem: ergo approbationem obtinent absque limitatione certi generis personarum.

§. II.

Vera sententia proponitur, & roboratur.

SVMMARIVM.

Qualiter relata opinio sit tenuiter probabilis; neque in usu illius Ecclesia suppleat iurisdictionem, post Bullam Clementis X. n. 239.

Prima probatio ex eo quod limitate ap-

probati limitatam habent iurisdictionem. n. 240.

Ad Episcopum non solum spectat examen idoneitatis quoad scientiam, sed etiam quoad mores. n. 242.

Et quomodo id inferatur ex eo, quod approbatus quoad seculares non sit approbatus quoad moniales? n. 243.

Item ex eo, quod potest revocare licentias datas ad confessiones. n. 244.

Item, non solum requiritur approbatio Episcopi, sed etiam licentia. n. 245. & seqq.

Relata opinio est dubie probabilitatis. n. 247.

Ab ea Bulla Clementis X. supplicatum esse, falsum est. n. 249. & seqq.

239. **D**icendum tamen est, eam opinionem esse tenuiter probabilem, sive (quod idem est) dubiæ probabilitatis, scilicet post Bullam Clementis X. quam in fine totius operis propono, & quam expedivit præfatus Pontifex ad decidendas dubitationes, & varietatem opinionum, quæ exortæ fuerant circa approbationem, quam ab Ordinario habere debent Regulares; vt constat ex illis verbis: *Innotuit nobis, dubitationes non nullas circa benedictionem, licentiam, contradictionem, examen, & approbationem eiusmodi in aliquibus Diœcesibus excitatas fuisse, ex quibus controversiæ, & disensiones permultæ in dies subsequi possent, occasione privilegiorum, quæ per Sedem Apostolicam Religiosis Ordinibus concessa fuerunt.* Consequenterque dicendum est, quod si Regularis approbatus ab Episcopo, cum limitatione ad confessiones virorum, donec perveniat ad annum quadragesimum, si prætextu relatæ opinionis audiat confessiones fœminarum, Ecclesia non supplet iurisdictionem.

240. Probatur primo, ex illis verbis Bullæ Clementis X. *Quoad ceteros vero (Regulares) qui non adeo idonei reperientur, si petierint se admitti, arbitrio Ordinariorum relinqui, ipsos cum limitata facultate, pro vt eisdem Ordinarijs magis expedire videbitur, approbare, & admittere.* Ex quibus verbis constat, limitate approbatos limitatam habere iurisdictionem. Sed minores quadragenarijs limitate approbantur, scilicet ad solas confessiones virorum. Quomodo ergo supplebit Pontifex iurisdictionem absolutam, & generalem, quam expresse vult esse limitatam?

241. Dices, ad Episcopum solum pertinere examen idoneitatis quoad scientiam, non vero quo ad mores; vt in quarta probatione oppositæ opinionis proponitur.

242. Hæc tamen responsio convincitur ex verbis ipsius Bullæ: *Cum præcipua Ministri Sacramenti Penitentiae qualitas sit vitæ integritas ac morum honestas, utique eam causam ad confessionis ministerium pertinere, ac proinde nihil ob stare, quominus ob eam possit Episcopus Regulares à semetipso approbatos suspendere, aut repellere à Confessionibus audiendis.* Et quamvis hoc dicat Pontifex pro eo casu, quo Regulares inhoneste viuunt, vel aliquod delictum committant, per quod rationabili Episcopi iudicio videantur à Confessionibus suspendendi, quæ sunt verba Bullæ; cæterum id determinate iniungit ex illa generali ratione, quod *Præcipua Ministri Sacramenti Penitentiae qualitas sit vitæ integritas, ac morum honestas, de qua iuxta hanc Bullam Episcopus iudicare debet.* Et ideo spectat etiam ad Episcopum iudicare non solum de idoneitate quo ad scientiam, sed etiam de idoneitate quo ad mores. Quare quia adest præsumptio contra iuvenilem ætatem, & iuxta eam præsumptionem iudicio Episcopi non

est idoneus Regularis ad confessiones fœminarum audiendas, donec sit in ætate matura, utique accipit approbationem limitatam.

243. Deinde, quod spectet ad Episcopum iudicare de idoneitate Regularium quoad maturitatem prudentiæ, vitæ integritatem, & honestatem morum, constat etiam ex eo, quod disponit Pontifex, nempe Regularem approbatum ad audiendas confessiones secularium, non propterea censeri approbatum quoad confessiones Monialium. Hæc enim limitatio non est propter scientiam, sed propter maturitatem prudentiæ, virtutis, & morum, vt per se patet: ergo non minus spectat ad Episcopum iudicium de idoneitate quo ad mores, quam quo ad scientiam.

244. Tertio, si solum spectaret ad Episcopum iudicium de idoneitate Regularium quo ad scientiam, non posset revocare licentiam datam ad Confessiones; cum scientia in dies potius crescat, quam minuatur: sed Clemens in Bulla cõcedit Episcopo, quod possit revocare licentiam alicui Regulari datam ad audiendas Confessiones, ex causa iusta, illis verbis: *Ab ipsomet Episcopo approbatos (Regulares) non posse ab eodem, qui sic approbavit; iterum examinari, aut ab eisdem Confessionibus audiendis suspendi; seu licentias illis concessas revocari, nisi nova superveniente causa, que ipsas Confessiones cõcernat.* Ergo ultra examen scientiæ alia etiam causa dari potest, de qua possit ferre iudicium Episcopus. Neque ultra defectum scientiæ est alia causa concernens ad confessiones, nisi defectus idoneitatis quo ad mores, & maturitatis iudicij, & prudentiæ.

245. Quarto. Nam ex Bulla Clementis constat, non solum requiri approbationem Episcopi quoad Regulares, sed etiam licentiam ad audiendas Confessiones; vt constat ex verbis pro-

proxime relatis, seu licentias illis concessas revocari; sive ea licentia sit collatio iurisdictionis; sive permissio utendi iurisdictione, quam, præsupposita ea licentia, confert Papa Regularibus, iuxta diversas opiniones: sed ea licentia præsupponit approbationem scientiæ, & est quid diversum ab illa: ergo ad Episcopum aliquid aliud spectat, præter approbationem scientiæ, etiam quoad Regulares.

246. Id ipsum constat ex ea periodo Bullæ, vbi præcipit Religiosis approbatis, ut cum audiunt Confessiones infirmorum, certiores faciant Parochum de talibus Confessionibus. Sic enim ait: *De qua tamen Confessione tenent dictos Religiosos eorumdem infirmorum Parochum illico certiores reddere. Et hoc posse illis ab Episcopo, sub pena suspensionis à facultate audiendi Confessiones, præcipi.* In hoc ergo casu prædicti Religiosi non amittunt approbationem scientiæ; & tamen pro tempore suspensionis amittunt facultatem absolvendi: ergo præter approbationem scientiæ spectat ad Episcopum dare, aut suspendere facultatem absolvendi.

247. Probatur secundo eadem conclusio. Nam inter plures viros Sapientes dubitatur de probabilitate eius opinionis, quæ docet, Regulares approbatos ad Confessiones virorum, eo ipso manere approbatos ad Confessiones foeminarum, si id fiat cum licentia suorum Prælatorum. Et quidem mihi constat, Religiosos Dominicanæ, & Augustinianæ familiæ non auderè ad praxim reducere præfatam opinionem, post constitutionem Clementis X. & ideo quoties expedit, quod aliquis Religiosus ex eis audiat confessiones mulierum, postulant ab Ordinario; & idem opinor de praxi aliarum Religionum: sed vbi dubitatur de probabilitate opinionis, ea est tenuis, & dubiæ probabilitatis, sub qua non est

tuta conscientia, ut constat ex dictis: ergo ea opinio eligi non potest tuta conscientia; atque adeo talis est, ut iuxta eam Ecclesia non supplicat iurisdictionem.

248. Audivi, quosdam asserere, hanc Bullam Clementis X. non esse admissam in Hispania, eo quod facta fuerit nomine Regis Catholici supplicatio ad Clementem X. pro suspensione huius Bullæ; ideoque eam mansisse suspensam.

249. Illi tamen, qui hæc asserunt, egregie decipiuntur. Quando enim hæc Bulla pervenit ad Curiam Madritensem, omnes Regulares vna confugerunt ad Reginam Gubernatricem Hispaniæ, postulantes, ut fieret supplicatio Pontifici Romano pro suspensione præfatæ Bullæ. Regina autem, habito maturo consilio cum viris zelo, & doctrina præditis, noluit supplicare, sed decrevit scribere encyclicas litteras omnibus Episcopis Hispaniæ tenoris sequentis, qui continetur in Epistola missa ad Illustrissimum D. Ambrosium Ignatium Spinula, & Guzman, Archiepiscopum Hispalensem, quam modo habeo præ manibus originariam ipsam, quam accepi à Secretario præfati Illustrissimi Domini. Et in capite Epistolæ sic scribitur: *La Reyna Governadora.* Et sic prosequitur.

250. *Muy Reuerendo en Christo Padre Arçobispo de Sevilla, del Consejo. A viendo entendido, que se ha publicado en estos Reynos una Bulla de su Santidad, expedida en veinte y uno de Junio, del año pasado de mil y seiscientos y setenta, sobre las licencias de predicar, y confessar de los Regulares, è resuelto rogaros, y encargaros (como por esta lo hago) que por lo que mira à vuestra Diocesis useis de la facultad que se os concede por la Bulla con la prudencia, y templança de vuestro ministerio pastoral, y atencion justa, debida al lustre, y decoro de las Religiones, que en ello me dare*

dare de vos por servida. De Madrid à 21. de Março de 1673. Yo la Reyna. Por mandado de su Magestad. Don Inigo Fernandez del Campo.

§. III.

Evvertuntur fundamenta partis oppositæ.

SYMMARIVM.

Quam periculosum sit prætexere iniuriam examinis? n. 251.

Disparitas inter Regulares, & Curatos circa approbationem in ætate iuvenili. n. 252. & seqq.

Quod negetur approbatio ad confessiones foeminarum ex falsa præsumptione defectus maturitatis, nihil probat. n. 254.

Disparitas inter legem, & licentiam, quando utraque immititur falsa præsumptione. n. 255.

Præsumptio defectus maturitatis non cessat in uno individuo per mores Communitatis, sed per mores individui. n. 257.

Limitatio quoad confessiones foeminarum ponitur negando approbationem per propositionem exceptivam. n. 258.

Quomodo exponatur propositio exceptiva? n. 259.

Ad Episcopum spectat etiam iudicium de idoneitate maturitatis. n. 260.

Regulares in ætate iuvenili non reperiuntur generaliter idonei iudicio Episcopi. n. 261.

251. Ad primum fundamentum partis oppositæ respondeo, esse valde periculosum conscientijs Fidelium excitare eas querelas de iniuria ab Ordinario irrogata, quando non concedunt approbationem absolvendam Regularibus. Quis enim est ex illis, qui examinantur sive ad ordines

minores, vel maiores, sive ad Confessiones audiendas, qui si post examen exeat reprobatus, non vociferetur, se iniuste reprobatum?

252. Ea autem iniuria, quæ prætextitur, consistens in eo quod Clericis sæcularibus Curatis ante quadragesimum annum detur facultas audiendi confessiones mulierum, & denegetur Regularibus in eadem ætate, tota consistit in paritate rationis: cum tamen disparitas sit luce meridiana clarior. Nam in Clericis Curatis concurrunt duæ circumstantiæ, quæ non inveniuntur in Regularibus. Prima est necessitas Ecclesiæ; cum enim Episcopi non inveniunt Curatos quadragenarios, nec possint relinquere Parochiam Pastore viduatam; coguntur designare, quos inveniunt idoneos. Et hos non indifferenter admittunt, sed facta prius inquisitione de moribus. Cum ergo hæc necessitas Ecclesiæ non concurrat in Regularibus, quomodo potest esse paritas rationis?

253. Accedit secunda ratio disparitatis. Nam Clericis curatis incumbit obligatio administrandi Sacramenta, etiam media nocte, etiam tempore æstivo, ardente Sole, vel hyemali ingruente pluvia, & cum magnis quandoque incommodis, atque etiam tempore pestis, aut alterius epidemiæ cum periculo vitæ; & adhæc omnia tenentur lege iustitiæ; atque adeo adhæc omnia requiruntur vites robustæ; & consequenter plerumque necesse est, assumere Curatos minores quadragenarijs. Cum autem in Regularibus non inveniatur hæc stricta obligatio, non fit illis iniuria, si non concedatur eis eadem facultas, quæ Curatis conceditur.

254. Ad secundum respondeo, concedendo maiorem, quod limitatur approbatio ad Confessiones virorum ex præsumptione defectus maturitatis, quæ præsumptio militat contra

ætatem iuvenilem; & omitto, quod hæc præsumptio tollatur per statum Religiosum (licet id sit falsum) & nego consequentiam.

255. Et quidem est ingens discrimen inter præsumptionem, cui innitur lex, & præsumptionem, cui innitur licentia, sive facultas ad aliquid faciendum. Nam quando lex innitur præsumptioni, si hic, & nunc cessat præsumptio, hic & nunc cessat obligatio. Non sic, quando petitur privilegium, facultas, approbatio, &c. si hæc neget, aut limitet Superior, innixus alicui præsumptioni, quæ hic & nunc cessat: quia cum ad aliquam licentiam obtinendam requiratur positiva confessio; dum Superior non concedit illam positive, nihil prodest, quod subsistat, vel non subsistat præsumptio; quod moveatur, aut non moveatur præfata præsumptione, quæ deficit. Et quidem si ego posco licentiam à meo Superiore ad faciendum aliquid, quod sine eius licentia facere non possum, si ipse innixus falsæ præsumptione negat licentiam, numquid propterea censebo mihi datam esse licentiam? minime. Quia dum illam non concedit positive, non habeo ego licentiam.

256. Præterea Concilium Tridentinum, & Constitutiones Romanorum Pontificum, præcipue Pij V. Urbani VIII. & Clementis X. hanc approbationem Regularium (servatis servandis) remittunt iudicio Episcopi: si ergo Episcopus censet, adesse præsumptionem defectus maturitatis ad audiendas Confessiones foeminarum in Regularibus iuvenibus, nihil proderit, quod ipsi Regulares probabiliter censeant, eam præsumptionem tolli per statum Religiosum; cum hanc dispositionem non remiserit Ecclesia proprio vniuersiisque iudicio, sed solum iudicio Episcopi.

257. Deinde ea præsumptio defectus maturitatis tollitur per specia-

les mores singularis personæ, non per mores Communitatis. Nam ex decem virginibus quinque erant prudentes, & fatuæ quinque; nec status virginittatis erat sufficiens præsumptio prudentiæ. Quæ autem incommoda sequantur ex ea credulitate, quod omnes ad vnum Regulares præsumantur pollere debita maturitate ad confessiones foeminarum audiendas, res est, quam oportet silentio committi.

158. Ad tertium, falsum est vtrumque, quod assumitur; & quod limitatio, quæ præscribitur, sit solum per modum consilij, & quod non sit negando approbationem, quoad confessiones foeminarum. Primum est falsum; quia in testimonio approbationis, quod datur in hac Diocesi Hispanensi dicitur: *Pueda en nuestra Diocesi administrar el Santo Sacramento de la Penitencia à las personas, que con el se quisieren confesar, excepto à las mugeres, en caso de no tener el susodicho quarenta años.* Quod ita fideliter vertitur in latinum sermonem. *Posit in nostra Diocesi administrare Sacramento Penitentiae illis, qui ipsi voluerint confiteri, exceptis mulieribus, in casu quo non sit quadragenarius.* Cum ergo ab ea potestate audiendi confessiones quorumcumque, excipiantur foemina; quomodo id est solum per modum consilij?

259. Propositionem exceptivam exponunt Dialectici negando prædicatum de eo, quod excipitur. v.g. *Omnes homines, exceptis Ethiopibus, sunt albi:* sic exponitur: *Ethiopes non sunt albi, & reliqui distincti ab Ethiopibus sunt albi.* Eodem ergo modo exponenda est hæc propositio: *Confessario non dum quadragenario possunt confiteri omnes Diocesani, exceptis mulieribus:* Scilicet per hanc propositionem exponentem: *Mulieres non possunt confiteri Confessario non dum quadragenario; & reliqui distincti à mulieribus*

pos-

possunt confiteri confessario non dum quadragenario. Et hinc constat etiam, esse falsum illud secundum assumptum eius argumenti; quod ea limitatio non fiat negando approbationem respectu mulierum; cum hoc sit contra expositionem Dialecticam propositionis exceptivæ, vt constat ex dictis.

260. Ad quartam constat ex dictis, quod ad Episcopum non solum pertineat iudicium de idoneitate scientiæ, sed etiam de idoneitate maturitatis, iudicij, prudentiæ, & morum.

261. Ad quintam, verissimum est, quod Regulares, qui reperti fuerint generaliter idonei ad audiendas Confessiones, sine limitatione approbandi sunt ad eas audiendas; illi tamen, qui sunt in ætate iuvenili, non sunt reperti generaliter idonei, quia iudicio Episcopi reperiuntur adhuc immaturi.

262. Rogabis, an saltem virtutæ Cruciatæ possint absolvere foeminas illi Confessarij Seculares, vel Regulares, qui sunt limitate approbati ad solas virorum Confessiones? Sed hæc difficultas deciditur in quæst. 4. huius articuli.

QVÆSTIO III.

An Ecclesia suppleat iurisdictionem Confessarij, qui approbatus in Diocesi Cordubensi vult virtute Cruciatæ audire Confessiones in Diocesi Hispanensi?

§. I.

Proponitur, & explicatur difficultas, & ratio dubitandi.

SYMMARIVM.

Opinio olim tradita, quod Regulares approbati ab vno Episcopo possint ubi-

que eligi ad confessiones. n. 263.

Alia opinio docens, quemlibet approbatum ab vno Episcopo posse ubique eligi virtute Cruciatæ. n. 264.

Clemens X. constitutionem promulgavit ad compescendam discordiam inter Episcopos & Regulares. n. 265. & seqq.

Quomodo opiniones relatæ non maneant probabiles post constitutionem Clementis? n. 267.

Obiectio refutata. n. 268. & seqq.

263. **O**pinio fuit à multis doctoribus olim admittæ, in vim decreti Tridentini, approbatum ab vno Episcopo ad Confessiones audiendas manere ubique approbatum: & ideo Regulares, qui approbati ab Ordinario accipiunt iurisdictionem à Romano Pontifice, iuxta privilegia olim Regularibus à Sede Apostolica concessa, præcipue in Clement. Dudum. de Sepult. posse ubique eligi ad Confessiones audiendas. Nitebatur autem hæc opinio eo fundamento, quod Concilium Tridentinum sess. 23. cap. 15. de Reform. decrevit. Nullum Sacerdotem posse audire Confessiones sæcularium, nisi approbetur ab Episcopis. Cum ergo non determinet Concilium, à quo Episcopo sint approbandi, vtrique à quolibet Episcopo approbari sufficet.

264. Fuit etiam opinio alia maiori plausu accepta, quam præcedens, scilicet quemlibet approbatum ab vno Episcopo posse ubique eligi virtute Cruciatæ. Ita Sotus, Ægidius, Medina, Corduba, Petr. Ledesma, Valer. as, Gomez, P. Henriquez, Reginaldus, Coninck, Filliucius, Fagundez, & plures alij, quos refert P. Mendo disp. 22. cap. 4. num. 61.

265. Sed hæc opiniones non parvam dissensionem excitarunt inter Episcopos, & Regulares. Quam ob causam SS. D. Clemens X. anno 1670. Bullam promulgavit, vt has dubitationes,

tiones, & quæstiones ad vnam determinatam formam reduceret, per quam Episcoporum, & Regularium dissidia compescerentur. Vt patet ex verbis relatis in quæst. præced. num. 239. Vbi observandum est, hanc constitutionem non esse solum præceptivam, sed etiam (imo maiori ex parte) declaratoriam iuris vnicuique partium competentis.

266. In hac autem controversia in titulo huius quæstionis proposita, hanc declarationem producit Clemens X. *Religiosos ab Episcopo ad Confessiones secularium in sua Diœcesi audiendas approbatos, non posse in alia Diœcesi eas absque Episcopi approbatione audire, quamvis penitentes subditi sint eius Episcopi, à quo ipsi Religiosi iam fuerant approbati.*

267. Ex quibus verbis omnino certum est, opinionem primo loco relatum penitus corruisse; & si olim probabilis fuerit, post hanc constitutionem Clementis X. nullam ei probabilitatem relictam fuisse.

268. Scio, aliquos Doctores in ea fuisse opinionem, privilegia huiusmodi concessa Religiosis in Clement. *Dudum.* cit. non revocari per constitutiones generales, quia sunt privilegia in corpore iuris contenta; de quibus affirmant, non debere intelligi constitutiones vniuersales posteriores revocatorias.

269. Sed id non habere locum in hoc casu, manifestum est ex ipsa Bulla, in qua revocat omnia privilegia huic declarationi contraria, illis verbis: *In dultis, & privilegijs, etiam in corpore iuris clausis.*

§. II.

Deciditur quæstio, & probatur.

SUMMARIUM.

Post Bullam Clementis X. nequeunt

eligi virtute Cruciatæ approbati ad confessiones in aliena Diœcesi. n. 271.

Ex præfata Bulla non censetur approbatus pro hac Diœcesi, qui approbatur in aliena. n. 272.

Hæc Bulla declarat, decretum Tridentini de approbatione Ordinarij intelligi de Diœcesano. n. 273.

Hæc Bulla revocat, quidquid in contrarium potest obstare huic generali Constitutioni. n. 274.

Proponitur clausula revocatoria. n. 275.

Quomodo privilegia ex titulo oneroso revocantur clausula generali? n. 276.

Quomodo privilegium dubium ex varietate opinionum possit revocari sine compensatione. n. 278.

Privilegia, quæ dantur propter merita, cum solum sit mentio generalis, revocantur sine compensatione. n. 279.

Privilegia, quæ ob aliquam circumstantiam sunt revocabilia, revocantur sine compensatione. n. 280.

Privilegia ubi cognoscuntur afferre dissentiones, nocent publicæ utilitati, atque adeo sunt revocabilia sine compensatione. n. 281.

Quomodo in hac Bulla revocentur privilegia exprimenda de verbo ad verbum. n. 281.

270. **R**estat ergo quæstio, an hæc decisio Clementis X. sic intelligenda sit, vt non comprehendat eos, qui fruuntur privilegio Cruciatæ, eo quod iuxta opinionem relatum, concedit, approbatum ab vno Ordinario posse in alia Diœcesi audire confessiones virtute Cruciatæ? An potius stante hac constitutione novissima, non possint Regulares approbati in Diœcesi Cordubensi eligi per Bullam in Diœcesi Hispalensi?

271. Sit conclusio. Mihi certum est, post hanc Bullam Clementis X. non posse eligi virtutæ Cruciatæ Regula-

PROPOSITIO I.

125

gulares, vel sæculares Sacerdotes approbatos in Diœcesi Cordubensi, vt audiant Confessiones sæcularium in Diœcesi Hispalensi. Pro qua conclusione nullum allego Authorem: quia omnes, qui disputant hanc quæstionem, scripserunt ante præfatum Bullam Clementis X. quæ expedita fuit vndecimo Kalendas Iulij anno 1670.

272. Probatur primo. Nam licet Authores, qui ante hanc Bullam Clementis X. scripserunt, censuerint, quod dum in Bulla Cruciatæ conceditur, vt possint eligere Confessarium ex approbatis ab Ordinario, nomine Ordinarij intelligitur Episcopus etiam alterius Diœcesis diversæ ab ea, in qua existebat Confessarius, quando subijt approbationem; tamen in hac Bulla Clementis X. declarat, Ordinarium approbans esse dumtaxat Diœcesanum, sive Episcopum eius Diœcesis, in qua actualiter commoratur Confessarius; ita vt non censetur approbatus pro hac Diœcesi, qui in altera est approbatus: ergo iuxta tenorem Bullæ Clementis X. ea verba Cruciatæ ex approbatis ab Ordinario intelliguntur de Ordinario Diœcesano, sive eius Diœcesis, in qua actualiter commoratur confessorius. Et consequenter ex hac declaratione nullum est in Cruciatæ privilegium circa electionem confessorij in altera Diœcesi approbati.

273. Quod id ita declaret Clementis X. (quæ est præcipua pars antecedentis) constat: Nam in Bulla Cruciatæ ponuntur ea verba: *Ex approbatis ab Ordinario*, vt observetur decretum Tridentini circa approbationem confessoriorum; in sua autem Bulla Clementis X. cum proposuisset decretum Tridentini de hac approbatione, declarat, quomodo id decretum intelligendum sit, & practicandum, scilicet ita vt approbatus in vna Diœcesi non possit audire Confessiones in alia sine

Episcopi Diœcesani nova approbatione: ergo declarat ita intelligendum in praxi decretum Tridentinum, vt non censetur approbatus sine nova approbatione huius Diœcesani.

274. Probatur secundo. Demus enim, esse privilegium Cruciatæ, quod concedat, approbatum ab vno Episcopo, posse in altera Diœcesi audire Confessiones eorum, qui habent Cruciatam. Clemens X. *hac generali, & perpetuo valitura constitutione* (quæ sunt verba Bullæ) *decernit, & declarat* .. *Religiosos ab Episcopo ad Confessiones secularium in sua Diœcesi audiendas approbatos non posse in alia Diœcesi eas absque Episcopi Diœcesani approbatione audire.* Ergo cum hæc sit constitutio generalis, comprehendit generaliter omnes casus, etiam Cruciatæ. Deinde revocat, quicquid in contrarium potest obstare huic generali constitutioni, scilicet omnibus modis, & clausulis, quæ excogitari possunt, evanescereque facit omnes modos, quibus solent iurisprudentes interpretari constitutiones Pontificias. Ergo licet detur privilegium Cruciatæ, illud quidem per constitutionem Clementis X. revocatur.

275. Excludi autem vniuersalissime omnia omnino privilegia huic dispositioni obviantia, constat ex ea clausula Bullæ: *Irritum quoque, & inane quidquid secus super his à quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus quibusvis Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis in favorem quarumcumque personarum, atque quorumvis Ordinum tan: Mendicantium, quam non Mendicantium, Militiarum etiam Sancti Ioannis Hierosolymitani, Congregationum, Societatum, etiam IESU, ac cuiusvis alterius instituti, etiam necessarii, & in individuo exprimendis, Monasteriorum, Conventuum, Capitulorum, Ecclesiarum, & aliorum quo-*

rumcumque tam secularium, quam Regularium locorum, nec non illorum etiam iuramento, Confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, vel consuetudinibus etiam immemorabilibus, exemptionibus quoque, indulgiis, & privilegijs etiam in corpore iuris clausis, aut ex causa, aut titulo [oneroso,] vel in limine fundationis concessis, etiam mari magno, seu Bulla Aurea, aut alias nuncupatis; conservatorum deputationibus, eorumque, atque alijs inhibitionibus, quibus Episcopi deferre minime teneantur, & quibusvis alijs sub quibuscumque tenoribus, & formis, aut cum quibusvis derogatorijs derogatorijs, alijsque efficacioribus, & insolitis clausulis, nec non irritantibus, & alijs decretis, etiam motu proprio, & ex certa scientia, ac de Apostolice potestatis plenitudine, aut alias quomodo libet, etiam per viam communicationis, seu extensionis concessis, & iteratis vicibus approbatis, & innovatis: quibus omnibus, etiam si pro sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus, & formis specialis, specifica, expressa, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu alia quævis expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenore huiusmodi, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso, & forma in illis tradita observata, inserti forent, presentibus pro plena, & sufficienter expressis, & insertis habentes; illis quoad ea, quæ eisdem presentibus adversantur (illis alias in suo robore permansuris) harum serie specialiter, & expresse derogamus, caterisque contrarijs quibuscumque.

279. Dices primo. Privilegia concessa titulo oneroso non revocantur clausula generali: sed privilegia Cruciatæ conceduntur titulo onero-

so, nempe militandi contra hostes nominis Christiani, vel conferendi pecuniam pro eo bello: ergo non revocantur clausula generali. Sed hæc responsio non habet locum in presenti, nam Clemens revocat omnia privilegia, etiam ea, quæ sunt ex titulo oneroso, quæ sunt expressa verba constitutionis.

297. Dices secundo. Privilegia, quæ sunt ex titulo oneroso, aut remuneratione, non intelliguntur revocata, donec fiat compensatio æquivalens: sed pro privilegio Bullæ, quæ est ex titulo oneroso, nulla conceditur compensatio; & pro privilegijs concessis Religionibus, quæ remuneratoria sunt, nulla etiam compensatio conceditur: ergo non debent intelligi revocata.

278. Sed hæc instantia, quantum attinet ad revocationem privilegij Bullæ, nullius momenti est. Nam cum privilegium est dubium ex varietate opinionum, potest revocari sine vlla compensatione. Nam sicut probabile erat dari tale privilegium, etiam probabile erat, illud non dari. Ex quo fit, quod Pontifex respiciens illud ut mere probabile, non teneatur dare compensationem. Sic enim si probabile est, periculum habere ius privilegij ad talem rem, & probabile non habere ius, si per decretum Principis auferatur ab illo id ius, non tenetur facere compensationem; quia probabile est, nullam ibi iniuriam irrogari in ea obligatione.

279. Quod autem attinet ad privilegia Regularium, quæ revocantur, constat non esse remuneratoria in eo genere, in quo pro eorum revocatione requirunt compensationem. Non enim eam requirunt, quando merita generali mentione referuntur, sed requiritur spe-

ciali-

Tiraqu.
Socin.
Marienz.
Caji. Pal.

cialis mentio talis, & talis meriti. Sic tradunt Tiraquellus in L. *Si unquam*. C. de revocandis donat. num. 85. Socius consil. 395. num. 8. vers. 4. Matienzo lib. 5. Recopilat. tit. 10. L. 15. glossa 12. n. 2. quos refert, & sequitur P. Castro Palao tom. 1. tract. 3. disp. 4. punct. 21. §. 2. num. 6. Præfata autem privilegia Regularium, quæ revocantur a Clemente X. solum faciunt mentionem meritorum in generali: & ideo non sunt eius generis, quæ revocata exigant compensationem.

280. Præterea privilegia, quæ ex se ob aliquam circumstantiam adiunctam sunt revocabilia; eo ipso quod talia sunt, in ipsa revocatione non exigunt compensationem. Sunt enim sicut donationes revocabiles, quæ si revocantur, non exigant compensationem. Deinde privilegia, quæ sunt noxia publicæ utilitati, eo ipso sunt revocabilia: quia publicæ utilitas præfertur utilitati privaræ.

281. Tum sic. Privilegia, quæ dant facultatem Regularibus, aut quibusvis alijs, ut sine approbatione Ordinarij Diocesani audiant Confessiones in eius Diocesi, iudicio Principis Ecclesiastici sunt noxia publicæ utilitati; nam ut dicitur in ea Bulla Clementis: *Innotuit nobis dubitationes nonnullas... circa examen, & approbationem eiusmodi in aliquibus Diocesis excitatas fuisse; ex quibus controversiæ, & discussiones permulte in dies subsequi possent occasione privilegiorum, &c.* Nulla autem magis noxia sunt publicæ utilitati, quam quæ pariunt dissensiones, maxime inter personas præcipuas Reipublicæ Ecclesiasticæ. Ergo præfata privilegia ex peculiari ea circumstantia sunt revocabilia: ergo in sui revocatione non exigunt compensationem. Quæ consequentiæ patent ex dictis. Vide quæ dicam in quest. 5. §. 3. ad 3. argum. Vbi latius examinatur hæc materia de privilegijs remuneratorijs.

282. Dices tertio. In privilegijs Religionum solet poni clausula, ut non intelligantur revocata, nisi *de verbo ad verbum* inferantur in revocatione. Sed hoc nihil obstat: nam Pontifex revocat etiam si *de verbo ad verbum* inferenda sint in revocatione, & decernit, ea privilegia haberi pro expressis in præfata constitutione in ordine ad revocationem.

§. III.

Tertia probatio, & obiectionis solutio.

SYMMARIUM.

Quomodo inter Episcopos, & Regulares intervenerit dissensio ad approbationem? n. 283.

Quæ verba ponantur in Summario Bullæ favore Regularium? n. 284.

Quomodo ea verba intelligenda sunt iuxta constitutionem Clementis X? n. 285.

283. **P**robatur tertio conclusio ex ipso fine, quem intendit Clemens X. hac sua generali, & perpetua valitura constitutione; nempe ut compefcatur dubitationes, & controversias, quæ in hac materia de approbatione Regularium versabantur inter Episcopos, & regulares. Declarat enim Pontifex, intendere se definire dubitationes ortas circa examen, & approbationem eiusmodi in aliquibus Diocesis scilicet inter Episcopos, & Regulares; & ut magis, magisque dissensionum tollantur semina; & in posterum firmior in agro Dominico pax Christi floreat. Sed dubitationes, & dissensiones exortæ inter Episcopos, & Regulares præcipue versantur circa audiendas confessiones, sine approbatione Episcopi Diocesis, in qua commorantur

Re.

Regulares, five sit cum privilegio Cruciatæ, five sine illo. Ergo Pontifex sua constitutione comprehendit etiam approbationem coniunctam cum privilegio Cruciatæ. Ergo cum Pontifex declarat: *Religiosos ab Episcopo ad Confessiones secularium in sua Diocesi audiendas approbatos, non posse in alia Diocesi eas absque Episcopi Diocesani approbatione audire, quamvis penitentes subditi sint eius Episcopi, à quo ipsi Religiosi iam fuerant approbati*; generaliter loquitur Pontifex, five de habentibus, five de non habentibus privilegium Cruciatæ; maxime cum id privilegium sit adeo dubium, vt vidimus; & Pontifex intendat definire omnes dubitationes intercedentes inter Episcopos, & Regulares circa eam controversiam de approbatione.

284. Obijcies, in Summario Bullæ latino apponere Commissarium generalem hæc verba: *Conceditur, vt possint eligere Confessorem secularem vel cuiuscumque etiam mendicantium Ordinum Regularem ex his, qui ab Ordinario, & quoad Regulares, qui semel tantum approbati fuerint*. Sic enim refert Summarium latinum P. Andreas Mendo in explicatione Cruciatæ. Ergo Regularis, qui approbatus est ab Episcopo Cordubensi, cum iam sit semel approbatus, poterit per Cruciatam eligi in quavis alia Diocesi.

285. Vt respondeam, suppono, quod non apponuntur in Summario, quod Hispano idiomate conficitur à Commissario generali, ea verba superaddita: *Quoad Regulares, qui semel tantum approbati fuerint*: nec scio, an verba, quæ superaddit Commissarius, deprompserit ex aliqua Bulla; aut ex aliqua declaratione Sacræ Congregationis. Sed vndecumque illa verba desumpta sint, dicendum est, illa verba eundem subire sensum, quem statuit Clemens X. in sua relata Constitutione illis verbis: *Regulares vero ad eius-*

modi Confessiones audiendas prævio examine simpliciter, & absque ulla temporis præfinitione ab ipsomet Episcopo (secus autem si ab eius Vicario, aut ab Antecessoribus Episcopis) approbatos, non posse ab eodem, qui sic approbavit, iterum examinari, &c. Sensus ergo eorum Cruciatæ verborum intelligendus est iuxta hanc Clementis declarationem, ita vt sufficiat vna approbatio facta generaliter ab Episcopo Diocesano. Quare si Episcopus, qui absolute, & generaliter approbavit Regularem, revocaret sine causa licentiam ab ipso datam, ea revocatio esset nulla; ideoque posset eligi per privilegium Cruciatæ; imo & absque illo. Ponitur autem in Summario latino Cruciatæ, *quoad Regulares, qui semel tantum, &c.* propter discrimen, quod intercedit inter Sacerdotes seculares, & Regulares. Nam licentia data ab Episcopo Sacerdoti secolari revocari potest ad libitum; & postquam revocata est, non potest eligi per Bullam, quia cessat approbatio. Non sic erga Regularem propter dicta. Et ita explicat illam clausulam Summarij Emmanuel Rodriguez in Bull. Cruc. §. 9. n. 37. vt Regulares semel tantum approbati esse debeant pro vna Diocesi.

§. IV.

Ultior confirmatio doctrinæ traditæ ex declaratione Pauli V. & duobus decretis Sacræ Congregationis.

NON EGRET SVMMARIO.

286. **C**ertitudini doctrinæ traditæ maxime suffragatur declaratio Pontificis, & duæ declarationes Eminentissimorum S. R. E. Cardinalium interpretum Concilij Tridentini, quarum tria instrumenta authentica asser-

asserantur in Archivo Palatii Archiepiscopalis Hispalensis, vnde ea transcripsi. Cum ergo Hispali non modica dissensio excitata fuerit inter Archiepiscopum, & Regulares, circa eam potestatem, quam sibi esse virtute Cruciatæ existimabant Regulares, eam ad proximum deducentes; illustrissimus D. Petrus de Castro ann. Domini 1611. consuluit SS. D. Paulum V, qui iussit, hanc causam examinari in Sacra Congregatione Cardinalium Interpretum Concilij Tridentini. Itaque nomine Illustriss. D. Petri de Castro, Archiepiscopi Hispalensis oblatum est Sacræ Congregationi libellus supplex huius tenoris.

Illustrissimi, & Reverendissimi Domini.

287. **I**n Civitate & Diocesi Hispalensi Regulares absque Archiepiscopi licentia confessiones audire, solent seculares, quam suorum & verbum Dei in prædicare, forsan adducti, quod se à iurisdictione Ordinarij exemptos esse, & vigore literarum Apostolicarum super Cruciatâ nuncupata emanatarum, illa sibi permittam esse præterant. Similiter Illustrissimus D. D. V. V. Modernus Archiepiscopus pro huiusmodi abusus tollendo remedio, & declaratione.

Decretum Sacræ Congregationis.

Sacra Congregatio Cardinalium Concilij Tridentini, vt cumque exemptos, non posse absque Ordinarij Hispalensis licentia, & approbatione, personarum secularium Confessiones audire, litterasque Cruciatæ prædictas in hac re quidquam novi iuris minime induxisse. Ac similiter non

posse dictos Regulares verbum Dei prædicare in alijs, quam suorum ordinum Ecclesijs, absque licentia, & approbatione ipsius Ordinarij. R. Card. Vbaldinus.

288. Decretum hoc Sacræ Congregationis confirmavit SS. D. Paulus V. huc diplomate Apostolico.

Paulus Papa V. ad perpetuam rei memoriam.

Nomine Venerabilis Fratris Petri Archiepiscopi Hispalensis Nobis nuper expositum fuit, quod in Civitate, & Diocesi Hispalensi irrepserit abusus, vt Regulares absque pro tempore existentis Archiepiscopi Hispalensis licentia secularium personarum confessiones audire; & verbum Dei, etiam in alijs Ecclesijs, quam suorum ordinum prædicare soleant, forsan adducti, quod se à iurisdictione Ordinarij exemptos esse, & vigore literarum Apostolicarum super Cruciatâ nuncupata emanatarum, illa sibi permittam esse præterant. Quare nos, qui ex pastorali nostri officij debito procurare tenemur, vt ex agro Domini abusus tollantur, supplicationibus dicti Petri Archiepiscopi nomine Nobis humiliter porrectis inclinati, de consilio Venerabilium Fratrum nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium Concilij Tridentini Interpretum, autoritate Apostolica tenore præsentium, eiusdem Concilij decretis in hærentes, Regulares prædictos non posse, absque Ordinarij licentia, secularium personarum confessiones audire: neque verbum Dei prædicare absque licentia, & approbatione ipsius Ordinarij, in alijs, quam suorum Ordinum Ecclesijs: litterasque Cruciatæ prædictas in hac re quidquam novi iuris minime induxisse: sicque, & non aliter per quoscumque iudices Ordinarios, & Delegatos sublata.

R. cis,

eis, & eorum cuiuslibet, quavis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & autoritate iudicari, & definiti debere: ac irritum, & inane, si fecus super his à quoquam quavis autoritate scienter, vel ignoranter, cōtigerit attentari, decernimus, & declaramus. Quocirca eidem Petro Moderno, & pro tempore existenti Archiepiscopo Hispalensi per præfentes committimus, & mandamus, vt quoscumque cuiusvis ordinis Regulares Civitatis, & Dioecesis prædictarum præmissa peragentes, seu peragere posse, quovis prætextu præcedentes autoritate nostra moneat, vt decreto, & declarationi nostris huiusmodi de cetero, vt par est, obediant. Quod si facere recusaverint, vel quoquomodo neglexerint, eosdem per sententias, censuras, & penas Ecclesiasticas arbitrio suo indigendas, omni, & quacumque appellatione postposita, eadem autoritate nostra cogat, & compellat. Super quo eidem Archiepiscopo plenam, & liberam facultatem, & autoritatem concedimus, & impartimur. Non obstantibus quibuscumque constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac quorumvis ordinum Regularium, etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, privilegijs quoque, indultis, & litteris Apostolicis, illis, eorumque Superioribus, & personis sub quibuscumque tenore, & formis, ac cum quibusvis clausulis, & decretis in contrarium præmissorum quomodolibet concessis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, & singulis eorum tenore præsentibus pro plene, & sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permanentis, hac vice dumtaxat specialiter, & expresse derogamus, cæterisque contrarijs quibuscumque. Datis Romæ apud Sanctum Marcum, sub Annulo Piscatoris,

die vndecima Octobris M. DC. XI. Pontificatus nostri anno Septimo. S. Cobellutius.

289. Et hoc diploma Apostolicum promulgatum fuit in hac Hispalensi Dioecesi; in qua iam ex hoc tempore, non fuit præctice probabile, quod virtute Cruciatæ possint absolvere confessarij approbati in alia Dioecesi.

290. Vbi advertendum maxime est, Paulum V. in suo diplomate dixisse: *Decernimus, & declaramus.* Vnde est, hanc non solum esse legem Pontificis pro Dioecesi Hispalensi, sed esse declarationem doctrinæ. Declarat enim Pontifex, non posse Regulares, aut Sæculares Confessarios, etiam virtute Cruciatæ, absolvere Dioecesanæ licentia Ordinarij illius Dioecesis, & esse irritum, & inane, quidquid in contrarium contigerit attentari, sive scienter, sive ignoranter. Constat autem ex disp. 1. præmissa, declarationem doctrinæ, quam facit Romanus Pontifex, non indigere maiori promulgatione, quam canonica, quæ sufficit, vt quis certo sciat, eam esse declarationem Romani Pontificis. Etenim quotiescumque scio, aliquam doctrinam moralem esse certam, teneor eam sequi sive præctice, sive consulendo: sed quoties certo scio, Romanum Pontificem declarasse, aliquam doctrinam esse veram, scio eam esse certam: ergo vbi scio, eam declaratam à Romano Pontifice, teneor eam sequi in praxi.

291. Sed hi non obstantibus, non pauci Authores tenuerunt eam opinionem (forte ignoratam declarationem Pauli V.) quod licitum fuerit Confessarijs in aliena Dioecesi approbatis virtute Cruciatæ, absolvere poenitentes huius Dioecesis. Sed quoniam adhuc persistebant eiusmodi dissidia, & in dies crescebant inter Episcopos, & Regulares; SS. D. Clemens X. anno

1670.

1670. Bullam promulgavit, vt has dissolutiones, & dissidia ad vnam determinatam formam reduceret, perquam Episcoporum, & Regularium dissidia terminarentur, adque non solum præctice, sed etiam declarando, quid iuris vnicuique partium competeret. 292. Promulgavit hanc constitutionem Clementis X. Illustrissimus D. D. Ambrosius Ignatius Spinula & Guzman, Archiepiscopus Hispalensis in sua Ecclesia die 4. Februarij an. 1671. Et tamen non desuerunt Regulares aliqui, qui adhuc contenderent, se posse absolvere virtute Cruciatæ, cum sola approbatione alienæ Dioecesis. Quare illustrissimus D. Archiepiscopus consuluit denuo SS. D. Clementis X. per litteras tenoris sequentis.

Beatissime Pater.

293. Magnam afferet Reipublicæ Christianæ pacem, & tranquillitatem Constitutio Sanctitatis vestræ, si exacte servetur, in qua sancivit: *Religiosos ab Episcopo ad confessiones secularium in sua Dioecesi audiendas approbatos, non posse in alia Dioecesi eas absque Episcopi Dioecesanæ approbatione audire, quamvis poenitentes subditi sint eius Episcopi, à quo ipsi Religiosi iam fuerant approbati.* Huic tamen tam sanctæ constitutioni sive fraus, sive relaxatio adinventæ est prætextu privilegiorum Bullæ Cruciatæ. Et quidem ante istam sanctitatis vestræ constitutionem, non pauci scriptores docuerunt, Confessarium approbatum ab vno Episcopo, posse virtute Bullæ Cruciatæ eligi vbiq; terrarum ad Confessiones secularium audiendas; maxime si confessarius sit ex Regularibus. Et quoad Regulares, niti videntur ijs verbus Bullæ Cruciatæ: *Ex his, qui ab Ordinario, & quoad Regulares semel tantum approbati fuerint.* Imo vero sunt non pauci Authores, qui affirmarunt, Confessarium etiam non Regularem, approbatum in vna Dioecesi, posse vbiq; eligi virtute Cruciatæ.

294. Moderni ergo Regulares contendunt, eos semel in vna Dioecesi approbatos posse vbiq; locorum eligi virtute Cruciatæ, etiam post hanc Vestræ Sanctitatis constitutionem. In quo si sincere procederent, satis clare cognoscerent, iam post prædictam constitutionem, non relinqui locum illi prædictæ opinioni; cum Vestra Sanctitas tam clare statuerit, Religiosos ab Episcopo ad confessiones secularium in sua Dioecesi audiendas approbatos, non posse in alia Dioecesi eas absque Episcopi Dioecesanæ approbatione audire; non obstantibus privilegijs, aut consuetudinibus, vel statutis quibuscumque, etiam ex causa, & titulo oneroso concessis, & sub quavis forma, & tenore, &c. Opinionem ergo privilegio Bullæ innitentem, etiam revocato privilegio, sustinere volunt.

295. Ex quo fit, quod cum fere nullus sit in Regnis Hispaniæ, qui non assumat Bullam Cruciatæ; in prædictis Regnis ista Vestræ Sanctitatis constitutio suo sine frustratur. Quia Regulares sub hoc prætextu semel approbati in vna Dioecesi, audiunt confessiones secularium vbiq; eo quod omnes sæculares habent Bullam Cruciatæ. Quod si Episcopus vult arcere Regulares ab audiendis secularium confessionibus absque sua approbatione, fortiter resistunt se tuentes privilegio Bullæ Cruciatæ, quam prædicti sæculares habent. Ex quo vetera dissidia reviviscunt.

296. Vt ergo his dissidijs Vestra Sanctitas suam imponat, maxime oportet, quod Vestra Sanctitas suo diplomate declaret, nihil suffragari Bullam Cruciatæ Regularibus, aut quibuslibet alijs Confessarijs in alia Dioecesi approbatis ad audiendas confessiones secularium huius Dioecesis, & illam eorum Authorum opinionem hac Vestræ Sanctitatis constitutione antiquatam esse. Servet Deus incolumen Sanct. V. &c.

R 2 Scrip-

297. Scripsit simul D. Archiepiscopus litteras ad Procuratorem generalem D. Archiepiscopi pro negotiis Curiae Romanae constitutum, in quibus monebatur de postulanda facultate, ut D. Archiepiscopus procederet contra Regulares, qui contravenirent decreto, & declarationi faciendis.

298. Sanctissimus Dominus post acceptas has litteras, præcepit Eminentissimo Domino Cardinali Ursino, ut examinata materia earum in Sacra Congregatione Eminentissimorum Cardinalium Concilij Tridentini Interpretum, Declarationem Sacrae Congregationis rescriberet D. Archiepiscopo. Exemplum litterarum Eminent. D. Cardinalis hoc est.

299. Perillustris, & Reuerendissime Domine vti frater. Duo pro parte Amplitudinis tuae à Sacra Congregatione Eminentissimorum Cardinalium Concilij Tridentini Interpretum petita fuere. Primum, ut ei specialiter committeretur executio Constitutionis incipientis *Superna* editae nuper à Santissimo D. N. Clement. X. cum facultate, ut tamquam Sedis Apostolicae delegatus in casu contraventionis adversus cuiuscumque Ordinis Regulares procederet per sententias, censuras, & poenas Ecclesiasticas eius arbitrio. Secundum, ut declararetur, quod dicti Regulares nullatenus eligi possent in Confessarios vigore Bullae Cruciatæ, nisi iuxta dictam constitutionem fuerint approbati. Quoad hoc Eminentissimi Patres idem nunc iuris esse censuerunt, ac alias 6. Augusti 1611. de finitum fuit pro istamet Diocesi; ac proinde dari voluerunt declarationem editam sequentis tenoris.

HISPALENSIS.

Sacra Congregatio Cardinalium Concilij Tridentini Interpretum sæpius declaravit, Regulares non posse absque Ordinarij licentia, & approbatione secularium personarum confessiones audire; prædicare vero ita demum non posse absque licentia, &

approbatione ipsius Ordinarij, si in alijs, quam suorum Ordinum Ecclesijs Sacras Conciones sint habituri, nec constitutionem, quæ Cruciatæ appellatur in hac re quidquam novi iuris induxisset.

Quoad primam vero petitionem alia commissione minime opus esse dixerunt, sed Amplitudini tuae scribendum, ut suo iure, quod in his iam habet, utatur, servata forma tam supra dictæ Constitutionis *Superna*, & quam alterius Gregorij XV. S. M. in eadem materia. Hæc igitur per hæc litteras S. Congregationis nomine signifi liceat, fiat, & ei diutinam precor incolumitatem. Romæ 16. Februarij 1675.

Amp. tua.

Vti frater Studios.

Fr. Ursinus Cardinalis Sancti Xisti Praeses.

S. Archiep. Brachaccius, Epus. Viterb.

Sciendum etiam est, ultra has declarationes Sacrae Congregationis, quas authenticas apud me habui; Mag. Arauxo in selectis tom. 1. tract. 1. quæst. 8. sect. 3. num. 14. scribit aliam his verbis: *Ita habetur in quadam declaratione missa ad Archiepiscopum Valentinum, ibi: [Approbatum ab alio, quam à Valentino Episcopo, in Diocesi Valentina non censi approbatum ab Ordinario.]* Ex quo manifeste infertur, illum non posse eligi virtute Cruciatæ in Diocesi Valentina, cum in illa non censeatur approbatus ab Ordinario. Refertque Arauxo duas alias declarationes de eodem, relatas à Bellarmino in notis ad Concil. Trid.

Synopsis huius quæstionis.

301. Ex dictis infertur, argumenta facta saltem convincere, post Clementis X. constitutionem esse valde dubiam probabilitatem opinionis doctis, Regularem approbatum ad Confessiones audiendas in vna Diocesi posse virtute Cruciatæ eligi in al-

tera

tera Diocesi. Nam qui perpenderit præfata argumenta, ut minimum, dubitabit, an opinio proxime relata habeat sufficientem probabilitatem pro regimine conscientiae. Hinc consequenter deprehenditur, præfata opinionem esse tenuiter probabilem, nam ut late ostendunt disert. 3. opinionem esse tenuiter probabilem, nihil aliud est, quam esse dubium de probabilitate. Quod quidem dubium, ut sæpe dixi, est dubium practicum, in quo tutior pars eligenda est.

302. Ex quibus omnibus manifestum fit, Ecclesiam non supplere iurisdictionem illius Religiosi, qui approbatus in vna Diocesi ad Confessiones audiendas, eligitur in altera Diocesi prætextu Cruciatæ. Nam, ut ostendi initio huius articuli, Ecclesia non supplet iurisdictionem in vtu earum opinionum, quæ sunt dubiae, & tenuis probabilitatis.

QVÆSTIO IV.

An Ecclesia suppleat iurisdictionem Confessarij, qui utitur opinione docente, approbatum ad Confessiones virorum dumtaxat posse eligi virtute Cruciatæ ad confessiones foeminarum?

SYMMARIUM.

Proponitur, & explicatur quæstio. n.

303.

Post constitutionem Clementis X. tenuiter probabilis est opinio, quod Regularis approbatus tantum ad confessiones virorum possit audire foeminarum virtute Cruciatæ. n. 304.

Qui approbantur solum ad confessiones virorum, habent approbationem limitatam. n. 305.

Clemens X. compescere intendit hanc controversiam, quæ est inter Episco-

pos, & Regulares. Ibidem, & n. 306. In Bulla Cruciatæ non datur privilegium Regulari quoad approbationem. n. 307.

Regularis absolute approbatus pro secularibus non potest virtute Cruciatæ eligi ad confessiones Monialium. n. 308.

Illi non censentur approbati ad Confessiones monialium. n. 309.

303. **I**n quæstione 2. huius articuli ostendimus, ex constitutione Clementis X. Regularem approbatum limitate ad confessiones virorum, donec impleat quadragesimum ætatis annum, non posse audire licite, nec valide confessiones foeminarum; & opinionem oppositam esse tenuis, & dubie probabilitatis. Modo inquiritur, an saltem id liceat virtute Cruciatæ Regularibus, & secularibus cum ea limitatione approbatis; ita ut propter probabilitatem opinionis, Ecclesia suppleat iurisdictionem, quæ defecerit?

304. Et ex dictis in quæstione 2. & 3. dicendum est, ex constitutione Clementis X. certum esse, non posse virtute Cruciatæ eligi ad Confessiones foeminarum Confessarium taliter approbatum; aut saltem eam opinionem affirmativam esse tenuiter, & dubie probabilem; atque adeo Ecclesiam non suppleat iurisdictionem Confessarij ea opinione vrentis in praxi.

305. Probatur. Nam, ut in quæst. 2. §. 2. ostendi ex verbis eius Constitutionis Clementinæ, illi, qui limitate approbantur, limitatam habent iurisdictionem; ita ut nullo modo possint illam exercere ultra limites ab Ordinario præfixos. Quod non solum Pontifex interdicit, sed etiam declarat tamquam doctrinam veram, & certam Deinde in præfata constitutione affirmat Pontifex, intendere se compescere omnes dubitationes, & controversias inter Episcopos, & Regulares exortas; & reducere hanc materiam ad vna

dc.

determinatam formam, quæ semper sit observanda, non obstantibus quibuscumque privilegijs etiam ex contractu oneroso concessis; ut constat ex proxima quæstione tertia.

306. Atqui hæc est una ex dubitationibus, & controvertijs, quæ inter Episcopos, & Regulares exorta sunt, propter varietatem opinionum, an saltem possint Regulares approbati limitate ad Confessiones virorum, virtutæ Cruciatæ, eligi ad Confessiones foeminarum; & Clemens X. hæc, & reliquas dubitationes, & controvertias reducit ad hoc, quod qui minus idonei iudicantur ab Episcopo, relinquuntur cum facultate limitata, prout eisdem Ordinarijs magis expedire videbitur, ut constat ex clausula proposita in quæst. 2. n. 240. Et ut forma hæc semper, & continuo habeatur in praxi, revocata quoad hoc cetera est facultas Bullæ Cruciatæ, si qua datur; quia ea, quæ sunt ex contractu oneroso omnino revocantur.

307. Dixi *si qua datur*, quia valde dubium est, quod talis facultas datur in Bulla Cruciatæ: cum enim dicitur, quod possint eligi approbati ab Ordinario; de approbatis ab Ordinario absolute, & sine limitatione, id intelligi debet. Nam Bulla Cruciatæ nullum concedit privilegium circa approbationem Confessarij, ut multis ostendit P. Mendo in expositione Cruciatæ disp. 25. cap. 3. & seqq.

308. Hinc etiam constat, Regularem absolute approbatum pro secularibus, non posse virtute Cruciatæ eligi ad Confessiones Monialium; etiam si probabilis sit opinio (à qua quæstione modo abstineo) docens, posse Regulares absolvi à non reservatis, virtute Cruciatæ. Pontifex enim excludens omnia omnino privilegia in contrarium (etiam concessa ex contractu oneroso, etiam si requirant quamlibet exquisitam formam pro eorum revo-

catione) declarat hunc articulum spectantem ad Moniales, sic: *Generaliter approbatus ab Episcopo ad personarum secularium Confessiones audiendas, nequaquam censeri approbatus ad audiendas Confessiones Monialium sibi* (id est, ipsis Religiosis) *subiectarum; sed egerit quoad hoc speciali Episcopi approbatione atque approbatus pro audiendis Confessionibus Monialium unius Monasterij, minime posse audire Confessiones Monialium alterius Monasterij. Itidemque Confessarios extraordinarios, semel deputatos, atque approbatos ab Episcopo ad Monialium Confessiones pro una vice audiendas, haud posse, expleta deputatione, in vim approbationis huiusmodi illarum Confessiones audire; sed toties ab Episcopo esse approbandos, quoties casus deputationis contigerit.*

309. Vbi notanda sunt illa verba: *Nequaquam censeri approbatus ad audiendas Confessiones Monialium.* Unde desumitur argumentum. Non possunt virtute Cruciatæ eligi ad Confessiones Monialium, nisi illi, qui fuerint approbati ab Ordinario: sed qui generaliter approbati sunt ad confessiones secularium, nequaquam censentur approbati ab Ordinario ad Confessiones Monialium: ergo qui generaliter sunt approbati ad Confessiones secularium, non possunt virtute Cruciatæ eligi ad Confessiones Monialium. Præterea Mag. Arauxo in select. tract. 1. q. 8. sect. 3 n. 15. refert declarationem Cardinalium, quæ multo ante hanc Bullam data est. Sic enim ait: *Fuit quoque alia (declaratio Sacræ Congregationis) missa ad Episcopum Abulensē an. 1593. in qua declaratum fuit; quod approbatus ad audiendas Confessiones certi generis personarum, vel in certa Ecclesia, non censetur approbatus simpliciter; ac proinde quod non potest virtute Bullæ Cruciatæ, aut Iubilæorum elegi ad audiendas confessiones aliarum personarum, vel extra illas Ecclesias ipsi designatas.*

QVÆS.

subiungitur contineri *in viue vocis oraculis* p. 133.

311. Et in eodem compendio, & in eodem verbo §. 5. sic refertur aliud privilegium. *Qui mittuntur ad tritremes possunt absolvi per nostros à quibuscumque castibus, sicut in articulo mortis.* Pius IV. in *viue vocis oraculis* pag. 30. in quo eodem compendio alia similia oracula reperiuntur.

312. Præmitto secundo Gregorium XV. die 2. Iulij ann. 1622. expeditivisse motum proprium, in quo revocat omnia privilegia viue vocis oraculo concessa, cum aliquibus tamen limitationibus, scilicet excipiendo à revocatione ea oracula, quæ concessa fuissent ad instantiam Regum, & ea, quæ manu alicuius Cardinalis firmata fuissent. Postea tamen Urbanus VIII. die 20. Decembr. ann. 1631. expeditivisse motum proprium alium, qui incipit: *Alias felicis recordationis*, in quo generaliter omnia viue vocis oracula revocavit absque vlla limitatione; qui habetur in tom. 4. Bullarj, & illum affert Diana part. 4. in fine libri.

313. Ut ergo videamus, an Ecclesia suppleat iurisdictionem eorum, qui videntur ea opinione, quæ negat revocata esse privilegia Regularium viue vocis oraculo concessa, inquirendum est, an ea opinio sit vere, & absolute probabilis; an potius tenuiter probabilis, sive quod idem est, an ea sit dubia probabilitatis?

314. Igitur non obstantibus his constitutionibus, opinio est non paucorum, privilegia Regularibus concessa viue vocis oraculo à Romanis Pontificibus, non manere revocata. Ita Peyrinus in privileg. Minim. tom. 3. cap. 12. constitut. 18. alias 28. Urbani VIII. in scholijis n. 1. (referentè Diana part. 5. tract. 14. resolut. 22.) item Bordonus in Confil. Regul. tom. 1. resolut. 31. & tom. 2. resol. 54. num. 238. loquens de oraculis, quæ non sunt in

QVÆSTIO V.

An Ecclesia suppleat iurisdictionem in ea opinione, quæ affirmat, posse Regulares absolvere virtute privilegij viue vocis oraculo concessi.

§. I.

Præmittuntur aliqua, & referuntur opinio affirmans, & eius Authores.

SUMMARIUM.

Aliqua privilegia concessa sunt Regularibus viue vocis oraculo pro absolutione fidelium. n. 310.

Tale est potestas absolvendi eos, qui bona naufragantium rapuerint. Ibidem.

Item potestas absolvendi damnatos ad tritremes, sicut in articulo mortis. n.

311. Gregorius XV. & Urbanus VIII. revocarunt omnia privilegia viue vocis oraculo concessa. n. 312.

Opinio multorum quod privilegia Regularibus concessa non manent revocata. n. 314.

310. **P**ræmitto primo, esse aliqua privilegia Regularibus à Romano Pontifice concessa viue vocis oraculo pro absolvendis Fidelibus. Tale est privilegium, quod Gregorius XIII. die 18. Mxij ann. 1584. concessit confessarijs Societatis IESV, ut refertur in Compendio privilegiorum eiusdem Societatis verb. *Absolutio*, §. 2. his verbis. *Possunt Confessarij Societatis absolvere eos, qui bona naufragantium rapuerint, iniuncta eis restitutione, ubi, & quomodo ea fieri poterit, &*

Arauxo.

Diana.

Peyrin.

Bordon.

pra.

præiudicium aliorum, vt refert Diana part. 9. tract. 7. resolut. 61. vbi etiam refert Leandrum à Murcia, qui sine ea limitatione id docet de omnibus oraculis, quæ concessa sunt Regularibus, in Regul. S. Franc. quæst. 20. ad cap. 6. num. 3. Pro eadem opinione stat Vidal in Ara Theol. Moral. tit. 4. de Iurisdic. Inquisit. num. 15. vt refert ipse Diana part. 10. tract. 4. resolut. 24. item Samuelius in praxi de sepulchris præiudic. 3. Appendicis n. 1. & præiudic. 4. num. 1. & Hieronymus Garcia in Politica Regul. tom. 1. tract. 8. difficult. 1. dub. 6. num. 6. quos refert Diana ibid. Item Th. Hurt. tom. 2. tract. 12. cap. 1. §. 21. num. 1168. & t. 1. tract. 2. cap. 6. resolut. 22. num. 250. Possentius, in Recollect. fol. 44. Bassus verb. *Privilegium* 5. num. 8. Straccius in instruct. ad fratres, Martinus de S. Ioseph, in monit. Confessar. t. 1. lib. 1. de Matrini. tract. 43. num. 2. Ioannes de Soria in Summa de Regular. dub. 1, quos refert idem Diana part. 11. tract. 6. resolut. 45. & in hanc opinionem videtur inclinare P. Pellizarius in Manuali Regular. tom. 2. tract. 8. cap. 1. sect. 5. num. 130, & alij Recentiores.

§. II.

Ostenditur, relatum opinionem esse ad summum tenuiter probabilem.

SUMMARIUM.

Statuitur conclusio. n. 315, Authores conclusionis. n. 516. Pontifices revocant privilegia, quæ non sunt scripta in litteris Apostolicis. n. 317. & seqq. Responsio adversariorum laborat in æquivoco. n. 319. & seqq. Clausula Urbani, ex qua id constat ap- parte. n. 321.

Quomodo perperam extendatur privilegium, dum non apponuntur termini formales? n. 322.

De periculo extendendi privilegium, & de experientia extensionis præsertim tatur Pontifex. n. 323.

Quod viæ vocis oracula confirmata sint in genere, non prodest, vt inveniuntur scripta in litteris Apostolicis. n. 324.

Quomodo Pontifex voluerit occurrere alijs malis per hanc revocationem? n. 325.

Non est leve malum, quod non possit fieri plena probatio privilegij. n. 326.

Declaratio legis facta à Pontifice ore tenus prodesse potest pro foro conscientie, iuxta Lezanam. n. 327.

315. **N**vmquam potui mihi in animum inducere, eam opinionem esse vere probabilem, sed semper eam existinavi certo falsam; mihi enim evidens est, privilegia Regularibus viæ vocis oraculo concessa à Romano Pontifice, ex constitutione Urbani VIII. manere revocata. Sed quia multi scriptores præfatam opinionem propugnant, nolo appellare absolute improbabilem, sed solum assero, eam esse tenuiter probabilem, & dubiæ probabilitatis.

316. Ea privilegia esse revocata tamquam certum propugnant Lugo Cardin. lib. 4. responsorum moral. dub. 33. num. 2. Diana in locis supra citat. P. Quintanadueñas tom. 1. tract. 9. sing. 3. num. 1. & apud Dianam in locis supra citatis. Roccaful in Praxi tom. 2. Baldel. part. 3. lib. 7. cap. 6. num. 44. P. Baldellus tom. 2. lib. 3. disp. 34. num. 19. P. Antonius de Escobar in Theol. moral. t. 1. lib. 6. sect. 2. cap. 13. Problem. 16. num. 144. & cap. 16. Probl. 3. num. 195. & ex parte Bordonus in consil. Regul. tom. 1. resolut. 31. num. 4.

317. Ostenditur assertio. Nam Gregorius XIII. & Urbanus VIII. re-

voca-

vocarunt omnia privilegia, quæ non reperiuntur scripta expresse, & singulatim in litteris Apostolicis, neque de illis constat per eiusmodi litteras: sed eiusmodi privilegia Regularibus concessa viæ vocis oraculo, quamvis per alias Bullas sint confirmata in genere, non reperiuntur scripta in litteris Apostolicis, neque per eiusmodi litteras constat de illis: ergo revocata manent ex constitutionibus Gregorij, & Urbani.

318. Hic syllogismus est Achilles roboris irrefragabilis, cuius Minor, & consequentia sunt evidentes. Maiorem autem ego non minus evidentem existimo. Nam viæ vocis oracula sunt illa, quæ Pontifex Romanus cõcedit voce tenus, & non scripto proprio: ergo dum non reperiuntur scripta in litteris Apostolicis, sunt viæ vocis oracula. Sed Gregorius, & Urbanus revocant omnia omnino privilegia viæ vocis oraculo concessa, & Urbanus etiam concessa ad instantiam Regum, & ea etiam, quæ manu alicuius Cardinalis firmata inveniuntur: ergo revocant omnia ea, quæ non reperiuntur expresse, & singulatim in litteris Apostolicis, sive quæ per eiusmodi litteras non constant.

319. Ad hoc argumentum respondent, viæ vocis oracula concessa Regularibus exuisse naturam viæ vocis oraculi, & induisse naturam privilegij Bullati. Sed quomodo id fit? Aiunt, multos Romanos Pontifices in litteris Apostolicis cõfirmasse omnia, & singula privilegia prius Regularibus concessa, tamquam si de verbo ad verbum infererentur, quæ omnia in ipsis litteris volunt pro expressis habere. Tum sic: ergo ea viæ vocis oracula habenda sunt pro expressis. Sed expressa in litteris Apostolicis iam non sunt viæ vocis oracula, sed privilegia Bullata: ergo ea non revocantur, dum sola viæ vocis oracula revocantur.

320. Sed hæc responsio fallax est, & in æquivoco laborans. Nam Gregorius, & Urbanus expressis verbis intendunt, quod, vt privilegia valeant, constare debent ex litteris Apostolicis, & in illis reperiiri expresse, & singulatim scripta: quid ergo prodest, quod dicant alij Pontifices Prædecessores per clausulam generalem, ea habenda esse pro expressis, si per hanc clausulam non constat de talibus privilegijs, neque ea inveniuntur scripta expresse, & singulatim in eiusmodi litteris?

321. Quod autem præfati Pontifices, & præcipue Urbanus expresse intendat revocare privilegia, quæ non constant ex litteris Apostolicis, constat ex motu proprio Urbani illis verbis: *Cum autem experientia rerum magistra compertum sit concessiones, & gratias viæ vocis oraculo, etiam à S. R. E. Cardinalibus obtentas, & ipsorum manu firmatas, sæpe ab his, in quorum favorem emanarunt, minus canonica interpretatione extendi, & perperam in disciplina Ecclesiastica detrimentum executioni demandari, idcirco quantum cum Domino possumus, his & alijs malis occurrere volentes; motu proprio, &c.*

322. Ex quibus verbis constat primo, quod Pontifex cavere intendit, ne, dum non constat de terminis formalibus, quibus facta est à Pontifice concessio, illi, in quorum favorem facta est concessio, apponant alios terminos, qui sibi videantur æquivalentes, & sic extendant facultatem ultra mentem Pontificis. Et quidem non est dubium, longe diverso modo fieri interpretationem privilegij, si apponantur diversi termini, quamvis narranti privilegium videantur æquivalentes; nam ipsi termini, qui communiter reputantur æquivalentes, alij maiorem, alij minorem extensionem recipiunt. Ex quo manifeste colligitur intendere Pontificem, quod certum constet de terminis formalibus, qui-

quibus Pontifex fecit concessionem; quod non aliter constat, nisi per ipsas litteras Apostolicas.

323. Constat secundo ex ipso Romani Pontificis testimonio, cui refragari nefas est, experientia comperit esse, eiusmodi oracula ab aliquibus extendi ultra id, quod creditur fuisse de mente Pontificis, & ultra id, quod permittit canonica interpretatio. Ex quo manifeste infertur, quod intendit Pontifex, privilegia constare de verbo ad verbum ex litteris Apostolicis, ne dum proponuntur, seu referuntur privilegia per alios terminos diversos ab ijs, quibus Pontifex ea concessit, facilius trahantur ad diversum sensum.

324. Constat tertio. Nam quamvis confirmata sint in genere per alios Pontifices, & non inveniantur scripta in litteris Apostolicis, sed solum scripta per privatam personam; idem subeunt periculum, quod extendatur minus canonica interpretatione; & quod cum detrimento Ecclesiasticæ disciplinae executioni mandentur: Ergo Pontifex expresse vult revocare omnia privilegia, quæ non reperiuntur scripta in litteris Apostolicis; neque eximantur à revocatione, per hoc quod sint confirmata in genere.

325. Constat quarto, voluisse Pontificem *occurrere alijs malis*, quæ ex concessione privilegiorum voce tenus facta, & non scripta in litteris Apostolicis, oriri possunt; ut dicitur in clausula supra relata: ergo manifestum est, quod intendit Pontifex, quod privilegia inveniantur scripta in litteris Pontificis, & ex illis clare constet; ut prædictis malis occurratur.

326. Sed quænam sunt hæc mala, sive inconvenientia? Sane non est leve inconveniens, quod in tota Ecclesia deducantur ad praxim, privilegia, de quorum concessione non est plena probatio, & vix est semiplena, qualia sunt non pauca ex his oraculis. Nam

licet quam plures sint scriptores, qui testentur dari eiusmodi privilegia vivæ vocis oraculo concessa, authoritas tamen omnium illorum reducitur ad illum unum, qui vel immediate accipit ab ore Pontificis, vel immediate accipit ab eo, qui obtinuit à Pontifice concessionem. Cui tam tenuem fidem habet Urbanus, ut licet sit S. R. E. Cardinalis ille, qui testatur privilegium, non vult istud esse validum. Et merito: quia dum non plene constat de verbis formalibus Pontificis, potest ille, qui testatur privilegium, addere, aut minuire, aut in alio sensu intelligere. Et quidem quamvis in aliqua causa deponant viginti testes, si omnes se referant ad dictum unius, non faciunt maiorem probationem, quam ille unus.

327. Observandum tamen est, declarationem ore tenus factam à Pontifice circa aliquam legem à se latam prodesse posse pro foro conscientie; quia ea declaratio non est privilegium, sed doctrina quædam certa pro foro conscientie. Sicut enim pro foro conscientie prodest interpretatio doctrinalis, quam dat vir sapiens; multo magis declaratio Pontificis, quæ quidem sumitur per modum doctrinæ pro intelligentia legis. Et de his declarationibus ore tenus factis non loquitur Urbanus. Et tales existimo esse declarationes quasdam, quas dedit Clemens Octavus circa constitutionem suam de casibus reservatis pro Societati IESU, ut praxis eius Constitutionis accommodaretur stylo Societatis. Et eiusmodi declarationes non comprehenduntur constitutione Urbani VIII. observavit Lezana in qq. Regular. cap. 3. n. 21. ut refert Diana part. 5. tract. 14. resol. 22.

§. III.

Solutione, & confutatione obiectionum roboratur assertio.

SUMMARIVM.

Ea clausula [ac si exprimerentur de verbo ad verbum] non præstat eundem effectum, ac ipsa expressio. n. 328.

Privilegium Pij V. ex quo tres consequentia colliguntur favore opposita sententia. n. 330. & seqq.

Pius V. potestatem habuit revocandi ea ipsa, quæ concessit. n. 336.

Eandem potestatem habuerunt Gregorius, & Urbanus, & illa usi fuerunt ex plenitudine potestatis. n. 337. & seqq.

Quam vim habeat hæc clausula [de plenitudine potestatis?] n. 339.

Clausula derogatoria Urbani tollit reviviscentiam oraculorum. n. 340.

Ex iusta causa Urbanus revocavit oracula. n. 341.

Privilegia Religionum sunt revocabilia de plenitudine potestatis, quamvis irrevocabilia de potestate Ordinaria. n. 342.

Ad clausulas ex Bullis Gregorij XIV. & Pauli V. idem respondetur, atque ad Bullam Pij V. n. 345.

328. **O**biicitur primo. Plures Pontifices sæpius confirmant omnia, & singula privilegia Regularium, tamquam si denuo in litteris Apostolicis de verbo ad verbum referrentur, & habentes illa pro expressis: ergo eundem effectum habent, ac si talibus litteris Apostolicis referrentur de verbo ad verbum; sed si de verbo ad verbum referrentur, non essent oracula, sed privilegia Bullata: ergo de facto iam non sunt oracula, sed

privilegia Bullata.

329. Sed iam in §. præcedenti dixi, hoc genus argumenti laborare in æquivoco. Oportet autem modo aperire terminos, in quibusvis latet æquivocatio. Nota eam consequentiam: *Ergo eundem effectum habent, ac si in talibus litteris Apostolicis referrentur de verbo ad verbum*: Quæ prima facie videtur vera, & tamen uniuersaliter sumpta est omnino falsa. Nam inquirō, an prædicta oracula sic in genere confirmata habeant eum effectum, quod constat de illis per litteras Apostolicas, ita ut per ipsas litteras Apostolicas sciatur, quænam, & qualia sint eiusmodi privilegia? Quis audebit tale absurdum affirmare; cum sola lectio nē litterarum Apostolicarum convinci possit? Ergo dicendum est, quod ea oracula non habent eundem omnino effectum, quem haberent, si de verbo ad verbum referrentur in litteris Apostolicis. Et hinc patet, negandam esse eam consequentiam, ex cuius negatione corrui tota vis argumenti.

330. Obijcitur secundo. Omnia privilegia ordinibus Mendicantibus concessa sunt irrevocabiliter: ergo privilegia vivæ vocis oraculo concessa eisdem, non revocantur per constitutionem Urbani, aut Gregorij. Antecedens probatur primo. Nam B. Pius V. in quadam Bulla, in qua concessit, & confirmat privilegia pro quibusdam Mendicantibus, decrevit, ea privilegia nullo unquam tempore per Sedem Apostolicam revocari posse; & sub alijs revocationibus non comprehendit præfata privilegia. Quod si ea revocari contingat, ea Pontifex denuo concedit; etiam sub data ab ipso Mendicantium Generali eligenda. Et confirmatur. Nam Gregorius XIV. & Paulus V. confirmavit eadem privilegia eodem modo, ac Pius V.

331. Ex hac concessione constat primo, Omnia eorum privilegia, at-

que adeo oracula, *nullo unquam tempore revocari, aut limitari, vel illis derogari posse.* Ergo si nullo tempore revocari possunt, irrevocabiliter concessa sunt.

332. Constat secundo, omnia eorum privilegia, atque adeo oracula, exceptionem habere à quibuslibet revocationibus, atque adeo à revocatione Gregorij, & Urbani: ergo ab horum Pontificum revocatione excipienda sunt oracula illis concessa.

333. Constat tertio, quoties privilegia eorum, atque adeo oracula, revocata fuerint, toties reduci posse, & debere ad suum pristinum statum: ergo postquam oracula illis concessa revocata sunt à Gregorio, & Urbano, debent restitui in suum pristinum statum, & valorem.

334. Quod maius accipit robur ex eo, quod subiungit Pontifex, nempe post factam revocationem, ita reviviscere denuo eiusmodi privilegia, vt possit talibus privilegijs, & eorum concessioni apponi data temporis subsequenti, arbitrio Generalis: ergo postquam facta est ea revocatio ab Urbano VIII: anno 1631. poterit Generalis apponere datam anni 1632. ita vt protunc censeatur oracula denuo concessa post revocationem. Ergo eiusmodi oracula sunt irrevocabilia, atque adeo non sunt revocata.

335. Hoc tamen argumentum, & si magnum videatur aserere apparatus, tamen nihil affert veræ probabilitatis contra præfaram assertionem. Pro cuius rei claritate tria interrogo. Primum, an Pius V, qui eam concessionem fecit illis Mendicantibus, habuerit potestatem revocandi illam per clausulas sufficientes ad revocationem, & concurrente iusta causa revocationis? Secundum, an Gregorius XIII. & Urbanus VIII. habuerint eandem potestatem, ac Pius V? Tertium, an Gregorius, & Urbanus vsi fuerint

hac potestate revocandi per clausulas sufficientes ad revocationem, & concurrente iusta causa?

336. Et ad primam questionem dico, indubitatum esse, quod qui habuit potestatem concedendi, habuit potestatem revocandi, saltem concurrente iusta causa: & sicut potuit concedere, quod revocata ea privilegia reviviscerent, etiam sub quacumque data temporis ad arbitrium Generalis; ita etiam ex iusta causa potuit postea decernere, quod nullomodo reviviscerent. Neque aliquis potest hoc assertum negare, nisi negando potestatem vniuersalem, quam Christus D. dedit D. Petro, decernendi omnia ea, quæ ad utilitatem Ecclesiæ expedire indicaret.

337. Ad secundam respondere otiosum est; cum per se notum sit ex fide, in nullo Romano Pontifice esse maiorem potestatem, quam in alio.

338. Ad tertiam dico, Gregorium, & Urbanum vsos esse hac potestate revocandi privilegia viua vocis oraculo concessa; cum ambo Pontifices dicant, id decernere *ex plenitudine potestatis.* Quæ (vt definit Barbosa tract. de Clausulis vsu frequent. claus. 41. num. 2. ex communi sententia iurisprudentum) *est illa, cuius causa non est ratio exquirenda in Principe, cur ita faciat.* Quod intellige, dummodo non sit contra ius naturale, aut Divinum; & in Principe laico contra ius canonicum, quo obstringitur. Neque ab hac definitione sic intellecta recedit P. Thomas Sanchez lib. 2. de Matrim. disp. 15. num. 3.

339. Deinde, vt ait idem Barbosa ibid. num. 9. cum alijs Doctoribus, hæc clausula *de plenitudine potestatis, habet vim derogatoriam ad omnem legem contrariam, etiam habentem clausulam derogatoriam.* Et, vt idem Author ait num. 10. *Operatur, quod contraria censeantur sublata absque abrogatione.*

derogatione, & clausula [Non obstante;] maxime quando adest clausula, [Ex certa scientia.]

340. Quod autem clausula derogatoria Urbani sit sufficiens ad tollendam reviviscenciam oraculorum; patet ex ipso tenore clausulæ: *Non obstantibus præmissis litteris huiusmodi, ac Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, & quatenus opus sit etiam Regula nostra de non tollendo iure questio, privilegijs quoque, indultis, & litteris Apostolicis, eisdem Cardinalibus, ac Ordinibus, Congregationibus, Institutis, & Societatibus, eorumque Superioribus quocumque nomine nuncupatis sub quibuscumque verborum formis, & tenoribus, ac cum quibusvis, etiam derogatorijs derogatorijs, alijsque efficacioribus, & insolitis clausulis, ac irritantibus, & alijs decretis in genere, vel in specie, ac alias in contrarium præmissorum quomodolibet concessis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, & singulis, etiam si pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, & expressa, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quavis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, illorum omnium tenores presentibus pro plena, & sufficienter expressis habentes specialiter, & expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque.* Ex quibus omnibus patet, hæc clausulam esse sufficientem ad plenam revocationem concessionis factæ à B. Pio V. quoad oracula.

341. Quod autem Urbanus invenit iustam causam revocationis, patet ex verbis Bullæ Urbani relatis in §. præcedenti, nempe experientia commperisse, eos, in quorum favorem data sunt oracula, extendere ultra modum ea privilegia, & cum detrimento disciplina Ecclesiasticæ, & sic perperam

extensa executioni mandare; præter alia mala, quæ refert in genere. Vnde hæc revocatio facta est pro maiori utilitate publicâ.

342. Hinc respondetur ad argumentum, concedendo, privilegia Religionum esse irrevocabilia de potestate ordinaria; revocabilia autem de plenitudine potestatis. Ad primam probationem dico, quando B. Pius V. concessit, ea privilegia revocari non posse, necessario intelligi debere de potestate ordinaria; non autem de plenitudine potestatis. Nam B. Pius V. non potuit ligare plenam potestatem, quam à Christo D. habituri erant eius successores.

343. Ad secundam probationem eodem modo respondendum est, cum B. Pius V. concessit, vt à qualibet revocatione privilegiorum à Successoribus facta excipienda sint ea privilegia, intelligendum esse de revocatione facta ex potestate ordinaria; non autem de facta ex plenitudine potestatis, quam non potuit ligare, aut coarctare B. Pius V.

344. Ad tertiam, cum Pius concessit, quod quoties revocata fuerint, toties reviviscant; cum non potuerit coarctare plenitudinem potestatis successorum, intelligi debet, id ita esse nisi successores vtantur plenitudine potestatis. Hæc enim in quolibet Successore Petri perenniter persistit. Et eodem modo intelligitur id; quod Pius subiungit de data posteriori apponenda concessionem.

345. Ad confirmationem desumptam ex Bullis Gregorij XIV. & Pauli V. cum hæc constitutiones prodant eodem tenore, ac constitutio Pij V. eodem prorsus modo respondendum est, nempe in prædictis Bullis sermonem esse de potestate ordinaria; consequenterque relinquere locum abrogandi talia privilegia de plenitudine potestatis.

§. IV.

Argumentum desumptum d natura privilegij remuneratoriij disobovitur.

SYMMARIUM.

Multiplex divisio privilegij. n. 350. & seqq.

Privilegia remuneratoria sunt irrevocabilia, dum non apparent noxia publica utilitati. n. 356.

Oracula Regularibus concessa revocabilia sunt, ex quo apparuerunt noxia publica utilitati. n. 363.

In revocatione eorum non debet fieri compensatio, quando revocatio expedit bono publico. n. 365. & seqq.

Quando privilegia remuneratoria transeant in naturam contractus? n. 366.

Concessio privilegiorum eiusmodi non est vera donatio. n. 367.

Quomodo sint revocabilia privilegia data propter Cultum Divinum? n. 368.

346. **O**bjicitur tertio. Privilegia remuneratoria sunt irrevocabilia; quæ si de plenitudine potestatis revocantur, debet fieri compensatio: sed omnia privilegia Regularium, atque adeo viux vocis oracula, sunt remuneratoria; cum constet ex Bullis Apostolicis, concedi ea privilegia propter magna merita; & nulla data est compensatio pro eiusmodi oraculis revocatis: ergo manent non revocata.

347. Confirmatur primo. Nam privilegia remuneratoria transeunt in naturam contractus: contractus autem est irrevocabilis, quamvis intercedat inter Principem, & subditum: ergo privilegia remuneratoria, atque adeo

præfata oracula data pro Regularibus, sunt irrevocabilia.

348. Confirmatur secundo. Nam concessio privilegij est quædam donatio: sed donatio acceptata à donatario est verus contractus, qui revocari nõ potest: ergo concessio privilegij remuneratoriij est verus contractus, qui revocari non potest.

349. Confirmatur tertio. Non enim est credibile, quod Pontifex velit revocare ea privilegia, quæ conceduntur ad cultum Dei, & augmentum Fidei, & Religionis Catholicæ: atqui omnia privilegia, atque adeo præfata oracula, concessa Ordinibus Mendicantibus, concessa sunt ad cultum Dei, & augmentum Fidei, & Religionis Catholicæ: ergo non est credibile, quod Pontifex velit revocare eiusmodi oracula. Probatum Minor. Nam Paulus V, dum confirmata privilegia, proponit tamquam motivum, quod illi in Ecclesia ad Fidei, pietatis, & Religionis augmentum profecerint. Id autem motivum nihil aliud est, quam moveri ad concedenda privilegia in augmentum Fidei, pietatis, & Religionis Catholicæ.

350. Pro solutione huius objectionis, & recta intelligentia huius materia, præmittenda sunt aliqua, quæ partim observavit P. Suarez lib. 8. de legibus cap. 37, partim ex eius doctrina clare colliguntur. Et in primis (loquendo de privilegijs, quæ conceduntur subditis à Principe) duplex est privilegium, aliud est ex contractu, in quo intervenit iustitia commutativa: & aliud ex liberalitate. Deinde privilegium ex contractu aliud est ex contractu lucrativo, quando videlicet ille, qui accipit privilegium, se obligat ad dandum, aut faciendum aliquid in utilitatem concedentis; aliud vero ex contractu gratuito, quando scilicet accipiens privilegium nihil dat, nec facit in utilitatem concedentis.

Rur.

351. Rursus utrumque privilegium tam ex contractu, quam ex mera liberalitate, subdividitur in privilegium, quò conceditur res alicui, in quam potest acquirere dominium, & concessio Castri, iuris vectigalium, servitutis, &c. & in privilegium, quò conceditur facultas, aut licentia aliqua.

352. Deinde hoc utrumque privilegium in subdivisione contentum, aliud est remuneratorium, quò conceditur ex gratitudine propter merita; & aliud purè liberale, & sine attentione ad merita. Deinde privilegium remuneratorium subdividitur in illud, quod est ex riguroso debito gratitudinis; & in illud, quod est debito congruentiæ gratitudinis. Aliquando enim dominus dat Ministro remunerationem, quam & si non debeat ex pacto, aut alias ex iustitia, illa remuneratio habet quandam proportionem, & quasi æqualitatem cum speciali industria ministri iudicio prudentum. Et hæc est ex debito riguroso gratitudinis. Aliquando vero dat remunerationem superabundanter, & multo maiorem, quam requirit proportio meriti ad præmium; & tunc non est ex debito riguroso, sed ex debito congruentiæ gratitudinis, saltem quoad excessum.

353. Et quidem si privilegium sit ex contractu lucrativo, illud est per se irrevocabile. Dicitur autem per se; nam per accidens revocari potest à Principe, quando revocatio expedit ad utilitatem publicam; facta tamen compensatione, iuxta utilitatem, quam ipse Princeps accepit: ad id enim tenetur Princeps ex lege iustitiæ commutativæ.

354. Deinde quando privilegium est rei, in quam accipiens privilegium, acquirit dominium, sive illud privilegium sit ex contractu, sive ex liberalitate, est per se irrevocabile. Ra-

tio est: quia ubi subditus acquirit Dominium rei, Princeps non potest per se auferre dominium à subdito; nisi in casu raro, in quo potest ratione Supremi dominij disponere de rebus subditorum in utilitatem publicam, facta compensatione eo modo, quo fieri poterit.

355. Præterea quando dicitur privilegium remuneratorium transire in naturam contractus, intelligendum est, id ita esse analogice, & similitudinarie; non vero rigorose, & strictè. Ratio est: quia privilegium ex contractu obligat ex iustitia commutativa; privilegium autem remuneratoriū obligat ex gratitudine: si enim obligaret ex iustitia commutativa, iam non esset dumtaxat remuneratorium, sed ex contractu.

356. Deinde privilegium remuneratorium Principis Ecclesiastici est per se irrevocabile. Dicitur autem per se: nam per accidens revocari potest, nempe quando adest iusta causa revocandi, scilicet utilitas publica. Id autem ita certum est, ut Gregorius XV. hanc conclusionem definiert in ea Bulla, in qua revocavit ea viux vocis oracula, his verbis. *Romanus Pontifex, ... gratias, & indulta à se, & prædecessoribus suis concessa, iustis interdum suadentibus causis, iuxta creditum sibi Pastoralis officij debitum, moderatur, aut revocat, prout rerum, & temporum qualitatibus debite pensatis conspicit in Domino salubriter expedire.* In quibus verbis notantum est primo, id verbum *revocat*, idem esse ac *iuste revocat*. Ex quo evidenter inferitur potestas revocandi esse, cum ex iudicio Pontificis expedit communi utilitati, ut patet ex ultimis verbis relatis: *Prout rerum, & temporum qualitatibus debite pensatis conspicit in Domino salubriter expedire.*

357. Rursus quando ad utilitatem

tatem publicam expedit revocatio privilegij remuneratorii, tunc ipsa concessio privilegij affert tacite inclusam conditionem, nempe, si non sit contra utilitatem publicam, iudicio Principis. Et, vt optime advertit ibi P. Suarez, ea non est proprie revocatio, sed declaratio, quod prima concessio non extendatur ad eas circumstantias, in quibus id non expedit bono publico, aut in quibus bono publico expedit, quod non extendatur.

358. Tunc autem, licet Princeps non faciat compensationem, valida erit revocatio, etiam si tale privilegium concessum fuerit ex rigoroso debito gratitudinis; peccabit autem Princeps, non dans compensationem, nisi ex alio titulo, aut causa excusetur. Quando autem privilegium fuerit remunerativum non ex rigoroso debito gratitudinis, sed ex debito congruitatis, licet sit valida revocatio, si tamen sit sine causa, est illicita sub reatu culpæ venialis; sicut etiam cum Princeps revocat sine causa privilegium ex mera liberalitate concessum.

359. Princeps autem non tenetur dare compensationem, quando ex causa publica revocat privilegium, quod in facultate, aut licentia aliqua consistit, concessum scilicet ex mera liberalitate, aut ex debito congruitatis gratitudinis; hæc enim duo genera privilegiorum parum inter se differunt, & equiparantur quoad suos effectus: aut quando Princeps dubitat, an fuerit concessum privilegium ex debito rigoroso gratitudinis, an ex solo debito congruitatis: quia obligatio dubia non est proprie obligatio.

360. Accedens autem proprius ad materiam huius argumenti, privilegia viarum vocis oraculo regularibus concessa certum est non esse ex contractu iustitiæ; sed negari non potest, ea esse remuneratoria, quia in pluribus Bullis Pontificijs asseritur, ea concedi,

& confirmari propter præclara merita ipsarum Religionum.

361. Deinde eiusmodi privilegia non sunt de rebus, quarum dominium haberi possit: illa enim sunt de facultatibus ad absolvendum, dispensandum, &c. Quæ facultates non cadunt sub dominium. Constat etiam, eiusmodi privilegia non esse data ex contractu iustitiæ commutativæ, neque lucrativo, neque gratuito. Nam si Pontifex ea non concessisset, non esset iniustus; quamvis ea dederit cum attentione ad præclara merita, & in præmium illorum.

362. Et quidem quamvis questio institui posset, an privilegia viarum vocis oraculo Regularibus concessa taliter sint remuneratoria, vt sint concessa ex debito rigoroso gratitudinis, an ex solo debito congruitatis, & hoc secundum videri posset verius; quia tamen id non est necessarium ad solutionem argumenti, ideo ab ea questione decidenda libenter abstineo.

363. Ad obiectionem ergo respondeo, distinguendo Maiorem: privilegia remuneratoria sunt irrevocabilia [dum non apparet incommodum noxium publicæ utilitati, iudicio Principis] transeat; [alias,] nego. Vel sic: [dum non apparet revocatio expediens bono publico, iudicio Principis] transeat; [alias,] nego. Itaque quamvis per se sint irrevocabilia; ex quo tempore apparent noxia utilitati publicæ, vel revocatio eorum apparet expediens bono publico, iudicio Principis, revocari possunt. Quæ revocatio, vt loquitur P. Suarez loco cit. non est proprie revocatio, sed declaratio, qua declarat Princeps, ea privilegia non extendi ad tempus, in quo iudicio Principis cernitur aliquod inconveniens contra utilitatem publicam; aut ipsa eorum revocatio apparet expediens bono publico.

364. Ad minorem respondeo, Ad

privilegia viarum vocis oraculo concessa Regularibus esse quidem remuneratoria; & fuisse irrevocabilia, dum non apparebat aliquid publicæ utilitati noxium, iudicio Principis Ecclesiastici; aut iudicio eiusdem revocatio eorum expediebat bono publico. At postquam iudicio Principis Ecclesiastici talia esse iudicata sunt, fuerunt revocabilia; vel vt loquitur P. Suarez supra cit. declarata fuerunt non extendi ad has circumstantias, in quibus iudicio Principis Ecclesiastici expediebat bono publico non adesse talia privilegia. Quod autem repertum fuerit incommodum publicæ utilitati noxium, patet ex relatis verbis Urbani: *Ab his, in quorum favorem emanarunt, minus canonica interpretatione extendi, & perpetua in disciplina Ecclesiastica detrimentum executioni demandari.*

365. Ad id, quod subiungitur, debere fieri compensationem, respondetur, falsum esse, cum expedit bono publico, ea privilegia revocari, vt iam dictum manet; nisi sint de re, cuius adquisitum est dominium. Cui etiam superaddi potest id, quod supra quaest. 3. §. 3. vert. *Quod autem*, dixi cum multis Doctoribus, non deberi compensationem, quando privilegium conceditur propter merita in generali, non autem propter aliquod meritum in particulari.

366. Ad primam confirmationem nego, privilegia remuneratoria transire in naturam contractus, quando non sunt circa rem, cuius acquiritur dominium, vt de castro, iure percipiendi vectigalia &c. cum non maneat obligatus Princeps ex iustitia commutativa, ex qua obligat contractus.

367. Ad secundam confirmationem respondeo, concessionem eiusmodi privilegiorum non esse donationem, nisi solum analogice, aut metaphorice. Et hæc secunda confirmatio

solum habet vim in privilegijs, in quibus conceditur dominium rei, v. g. iuris vectigalium &c. Ea enim est proprie donatio, & verus contractus gratuitus, qui revocari non potest, nisi propter publicam necessitatem, facta compensatione, si fieri potest; aut propter alias causas iure permissas absque compensatione.

368. Ad tertiam confirmationem, ex illis verbis Pauli V. non inferitur, quod data sunt privilegia Mendicantibus ad promovendum Cultum Divinum; sed ad summum quod data sunt in præmium ijs Religiosis, qui se optime exercuerunt in cultu Dei promovendo. Sed esto, data sint propter cultum Dei promovendum; id quidem intelligi debet, dum ea privilegia iudicio Principis Ecclesiastici nullum asserunt inconveniens, quod noxium sit utilitati publicæ. Nam vbi reperitur eiusmodi inconveniens, non promovetur cultus Dei per ea indulta, quæ cedunt in damnum spiritualis gubernationis. Cum ergo privilegia viarum vocis oraculo concessa, sint in damnum spiritualis gubernationis; nam, vt testatur Urbanus, ea privilegia, quia non constant ex litteris Apostolicis, extenduntur pro libito à privilegiatis, & alia mala inde sequuntur; inde est, quod per ea non rite promoveatur cultus Dei, & Fidei augmentum. Quare Minor eius syllogismi distinguenda est: omnia privilegia concessa sunt illis ad cultum Dei, & augmentum Fidei, [dum nullum asserre conspiciuntur incommodum contra spirituales gubernationem,] concedo; [dum id asserre conspiciuntur,] nego.

§. V.

Tres aliæ obiectiones soluta.

SYMMARIUM.

Quod revocata sint oracula non est dubium,

dubium, sed certum à principijs intrinsecis. n. 372.

Dubia probabilitas est dubium practicum; ad quod non extenditur constitio favorabilis. n. 373.

Bene stat quod opinio si tenuiter probabilis; & quod opposita sit certa. n. 374.

Nullus Authorum numerus sufficit contra certitudinem. n. 376.

In casu urgentissima necessitatis uti possumus opinione tenuiter probabilis, quando opposita opinio non est certa, & necessitas auget probabilitatem. n. 377.

369. **O**bjicitur quarto. Quoties in materia favorabili intervenit dubium, ea quidem amplianda est ad casum dubium: sed privilegia Regularium, etiam quæ viux vocis oraculo concessa, sunt materia favorabilis; & est dubium controversum inter Authores, an revocata sint, nec ne: ergo talia privilegia amplianda sunt, & extendenda ad eiusmodi casum dubium; atque adeo censendum est, ea non esse revocata, sed remanere valida.

370. Confirmatur primo. Diximus enim, eam opinionem, quod valida remaneant oracula, esse tenuiter probabilem; idem autem est, quod sit tenuiter probabilis, atque quod sit dubie probabilis: ergo res est dubia, quod hæc oracula sint revocata, aut persistant valida. Cum ergo materia favorabilis extendatur ad casus dubios eiusmodi privilegia, & valor eorum extendatur ad presentem casum.

371. Confirmatur secundo. Nam minus est, quod casus sit dubius, quam quod sit tenuiter probabilis; hic enim supra dubium addit aliqualem probabilitatem: ergo si materia favorabilis, qualis est materia horum privilegiorum, extenditur ad casus dubios, à fortiori extendetur ad casus tenuiter

probabiles.

372. Respondetur, concessa Maiori, negando Minorem quoad secundam partem. Est enim certum à principijs intrinsecis, eiusmodi oracula esse legitime revocata. Nam ex dictis constat, Pontificem Romanum habere potestatem revocandi, & de facto revocasse ea omnia, quæ non sunt expresse scripta in litteris Apostolicis, neque ex illis constat, ea esse concessa; idque propter incōvenientia, quorum experientiam testatur Pontifex. Quæ ratio facit certitudinem moralem, atque adeo de tali revocatione nullum esse potest dubium,

373. Ad primam confirmationem respondeo, eam opinionem dici tenuiter probabilem, eo quod aliquibus Authoribus visa est probabilis; non quia vere sit talis, quia cum revocatio sit certa, valor non potest esse vere probabilis. Cum autem dicitur, opinionem tenuiter probabilem esse dubie probabilem, verum est, ut constabit ex disert. 3. Sed dubia probabilitas idem est, ac dubium de probabilitate, & consequenter dubium practicum, in quo semper tutior pars eligenda est ad praxim. In quo casu tutior pars manet practice certa; quia certum est, in tali dubio practico non posse deduci ad praxim partem minus tutam, sed necessarium esse, quod pars tutior deducatur ad praxim. Aliud longe diuersum est, quod revocatio sit dubia speculative: id enim omnino est falsum. Quando autem dicitur, materiam favorabilem extendi ad casus dubios, intelligi non potest de dubio practico; nam cum quis practice dubitat, an hic & nunc peccabit, nec ne; nullus favor potest ei suffragari, quo minus eligat partem tutiorem. Cum ergo dicitur materia favorabilis extendi ad casus dubios, id necessario intelligitur de dubio speculativo; quod non reperitur

tur in præsentem propter dicta.

374. Ad secundam confirmationem bene stat, quod opinio sit tenuiter probabilis, & consequenter quod eius probabilitas sit dubia modo explicato, & quod opposita opinio sit certa à principijs intrinsecis. Illa enim opinio vocatur dubie probabilis; non quia opposita non sit certa; sed quia aliquibus illa videtur probabilis, quorum intellectui non proponitur certitudo opposita. Et hanc vocavit probabilem *secundum quid*. P. Granada tom. 1. in 1. part. controv. 2. tract. 1. disp. 3. sect. 30. num. 346.

375. Obijcitur quinto. Tredecim Authores relati in §. 1. huius questionis stant pro ea opinione, quod adhuc persistunt valida ea privilegia, quæ vivæ vocis oraculo concessa sunt Regularibus: quid ergo amplius postulandum est ad probabilitatem absolutam, quam is doctorum numerus?

376. Respondetur, nullum Authorum numerum sufficere contra certitudinem. Nam, ut ostendi in 1. part. Crit. Theol. disp. 11., ut Authores conferant probabilitatem opinioni, debent esse omni exceptione maiores, una autem ex prædictis exceptionibus est, quod doceant contra principium certum. Unde fit, quod licet in reliquis questionibus sint omni exceptione maiores; in hac tamen questione hanc exceptionem patiuntur. Quare in ea questione non possunt conferre probabilitatem. Maxime cum non responderint ad hoc argumentum à nobis factum, quod demonstrativum existimo.

377. Obijcitur sexto. Opinio tenuiter probabilis licite potest deduci ad praxim in casu urgentissimæ necessitatis, ut diximus supra art. Sed hæc opinio de oraculis non revocatis saltem est tenuiter probabilis, ut proxime diximus: ergo saltem poterit deduci ad praxim in casu urgentissimæ necessitatis.

378. Respondeo, Maiorem huius syllogismi solum habere locum, quando opposita opinio non est omnino certa à principijs intrinsecis; sed solum est tenuis probabilitatis ob tenuitatem fundamenti; sic enim ipsa viges necessitas solet augere vim fundamenti. Quando autem opposita opinio est certa à principijs intrinsecis, & alia opinio dicitur tenuiter probabilis solum propter auctoritatem aliquorum, tunc non est licitum deducere ad praxim talem opinionem. Cum ergo sic se habeat hæc opinio de oraculis non revocatis; neque in urgentissima necessitate potest deduci ad praxim.

§. VI.

Quodam singulari casu roboratur tradita doctrina.

SYMMARIVM.

Privilegium concessum fratribus Augustinianis relatum à Rossensi n. 380. Quomodo illud restringat P. Enriquez. n. 381.

Quomodo etiam illud restringat Rodriguez ex Vega? n. 382. Et quomodo illud ampliet recentioribus Ibidem.

Et quomodo inciderit idem Author in absurdum, quod proponit Urbanus? n. 383.

Alia ampliatio eiusdem Authoris multo absurdior. n. 384.

379. **V**idimus in præcedentibus, Urbanum VIII. decernere, ne valeant privilegia Pontificia, nisi expresse constent ex litteris Apostolicis; eo quod experientia didicit, eiusmodi privilegia voce tenuis concessa; ab ijs, in quorum favorem emanarunt, extendi ultra mentem concedentium, & in detrimentum Ecclesiasticæ disciplinæ executioni mādari. Quod quam

certum sit, casus proximè referendus clare ostendit.

380. Quidam Recentior in tractatu, quem edidit de instructionibus Missionariorum refert privilegium viuæ vocis oraculo cõcessum à Leone X. fratribus Augustinianis per verba, quæ asserit VeraCruz in speculo part. 2. art. 27. §. E. hoc confirmatur citans Roffensem, his verbis: *Confirmatur expressa concessione Leonis X., qui dedit fratribus Ordini S. Augustini, quod cum his, qui in primo gradu sciuerit, aut ignoranter contraxerunt, modo notorium id non fuerit, neque in iudicium productum, dispensare valeant, ut de novo contrahant, & in eodem item contracto Matrimonio remaneant, prole quin etiam legitima.* Hæc sunt verba Ildephontii à VeraCruce; cuius fides tota est penes testimonium Roffensis.

381. Et qui dem ipsi Authores citati à Recentiore diversè modo extendunt, aut restringunt hoc privilegium. Num P. Enriquez lib. 2 de Matrimon. cap. 3. num. 3. in marg. litt. A. sic ait: *Refert speculator. 2. part. art. 27. sine ex Roffensi de Matrim. Regis Angliæ. Sed quia non reperitur scriptum, apud eos, qui diligenter privilegia Mendicantium collegerunt, videtur, tantum fuisse concessum à Leone X. dispensare in affirmate incestus, quæ supervenit Matrimonio.* Hæc Enriquez.

382. Idem Recentior citat Emanuelem Rodriguez pro eodem privilegio Augustinianis concessio dispensandi in præfato impedimento dirimèti tom. 3. qq. Regular. quæst. 2. art. 2. Sed hic Author hæc verba habet: *Doctissimi P. Vega legens Sacram Theologiam in hoc Conventu S. P. N. Francisci Salamanticensi, asseruit, se credere, hoc privilegium non fuisse universaliter concessum, sed pro aliquo casu particulari tantum indultum: quo casu cessante, iam ipsummet cessaverat.* Hæc Rodriguez. Eodem modo, ac relati Au-

thores, loquitur de hoc privilegio P. Pellizarius tom. 2. Manual. lib. 8. cap. 3. n. 343. Et his non obstantibus, cõtendit præfatus Recentior, illud privilegium esse uniuersale pro omnibus Confessarijs Regularibus, & intelligi dispensatione in impedimèto dirimèti. 383. Ecce ab uradam, cuius meminit Urbanus VIII., quod privilegia viuæ vocis oraculo concessa, cū eorum formalia verba non inveniuntur scripta in litteris Pontificijs, ab ijs, in quorum favorem emanarunt, extenduntur minus canonica interpretatione. Est enim magnum absurdum, quod privilegium Leonis X. concessum, iuxta Rodericium, & Vegam pro vno casu particulari, extendatur amplius ad omnes casus eiusmodi, & pro omnibus Confessarijs Regularibus. Et quod, secundum Enriquez, datum est à Leone X. pro dispensatione ad petendum debitum in affirmate orta post contractum Matrimonium, extendatur ad dispensandum in impedimento dirimèti in ordine ad contrahendum. Et hæc ipsa varietas Authorum in referendo privilegium demonstrat, quam magnū sit absurdum, quod impulerit Urbanus VIII. ad revocanda eiusmodi oracula.

384. Sed multo magis conspicitur hoc absurdum in eo, quod superaddit ibidem idem Recentior, scilicet virtute privilegiorum Regularibus concessorum, quæ ibi non refert, posse omnes Regulares dispensare in quibuslibet impedimentis dirimentibus, sive post, sive ante contractum Matrimonium, in omnibus illis eventibus, in quibus potest Episcopus. Et quamvis citet plures Authores, manifestum est, quod perperam citantur. Nam Diana, quem citat, 3. part. tract. 2. de dab. Regul. resol. 9. nihil dicit, quod sit ad rem, & part. 11. tract. 4. resolut. 3. solum loquitur de quodam privilegio Minimo sum dispensandi super irregularitati-

bus, in quibus dispensat Episcopus. Citat etiam Thomam Sanchez tom. 3. de Matrim. lib. 8. disp. 16. Et ibi solum loquitur de votis Castitatis, & Religionis non absolutis sed habentibus limitationem, in quibus iurè ordinario dispensat Episcopus: quod quidem privilegium dispensandi in votis est viuæ vocis oraculo concessum. Et illud vult extendere is Recentior ad dispensandum in omnibus impedimentis dirimentibus, in quibus ratione urgentis necessitatis dispensat Episcopus. Et hic dilucide conspicitur, quam merito dixerit Urbanus VIII. *Experientia rerum Magistra comperturn esse, concessiones, & gratias viuæ vocis oraculo...obtentas...sæpe ab his, in quorum favorem emanarunt, minus canonica interpretatione extendi, & perperam, in discipline Ecclesiastica detrimentum, executioni demandari.* Omitto alia, quæ ibidem tradit idem Recentior, quæ sine periculo animarum nequeunt ad praxim deduci; quia omnino carent probabilitate.

ditionem in venialia. n. 409. Doctores, qui asserunt ex consuetudine Ecclesiæ dari in omnibus Sacerdotibus iurisdictionem in venialia. n. 410. Certitudo huius consuetudinis sumitur ex eo quod in questione facti ingens numerus testium facit plenam probationem. n. 411. Ex uniuersali persuasione fere omnium fit certa consuetudo, & traditio eius iurisdictionis. n. 412. Confirmatur ex simili asserto Tridentini. n. 413. Consuetudo dat iurisdictionem ex lege Ecclesiæ. Et quid inde pro nostra conclusione? n. 414. Qui bona fide orta ex opinione probabilis circa iurisdictionem consistit mortalialia, & venialia, absolvitur directe à venialibus, & indirecte à mortalibus. n. 415.

385. **Q**uæritur in præfati, an quando opinio est vere probabilius circa iurisdictionem, & peccatens simul cum mortalibus confiteatur aliqua venialia, reddatur omnino certus valor Sacramenti, neque maneat expositus frustrationi. Hæc autem quæstio pendet ex alia, in qua inquiretur, an certum omnino sit, quemlibet Sacerdotem, etiam non approbatum ab Ordinario; habere iurisdictionem, ut valide absolvat à venialibus? Nam si certum est; quemlibet Sacerdotem ea iurisdictione gaudere, peccatens, qui bona fide accedit ad sic confitendum, propter opinionem probabilem de iurisdictione ad mortalia, absolvitur directe à venialibus, & indirecte à mortalibus; sicut contingit, cum confitetur bona fide venialia, & oblitiscitur invincibiliter mortalia; tunc enim ab eis manet indirecte absolutus. *386. Affero ergo, certum esse, quemlibet Sacerdotem habere iurisdictionem in venialia, autecedenter ad decretum de*

ARTICVLVS VIII.

Discutitur tertius dicendi modus circa certitudinem iurisdictionis, ex eo quod peccatens se accuset simul de venialibus, aut mortalibus iam confessis.

SVMMARYM.

Certum est quemlibet Sacerdotem habere iurisdictionem in venialia, & ex hoc capite cum datur opinio probabilis circa iurisdictionem, valor Sacramenti redditur certus. n. 386. Tres notationes circa decretum de communione quotidiana n. 387. & seqq. Id esse certum affirmant communiter Theologi. n. 390. & seqq. Multi Authores antiqui affirmantes Sacerdotem simplicem habere iuris-

de Communionem quotidiana. Atque adeo quando datur opinio vere probabilis circa iurisdictionem, cuius probabilitas subservit, vt pœnitens accedat bona fide; valor Sacramenti redditur certus. Ita docui in 1. part. Crif. Theol. disp. 15. cap. 4. art. 11. n. 349. & cap. 15. art. 4. n. 641.

387. Ante omnia notandum est, prodijisse decretum S. Congregationis datum die 12. Februarij ann. 1679., & publicari iussim á SS. D. Innocentio XI. & reipfa publicatum die 15. Februarii eiusdem anni, circa Communionem quotidianam. Vbi circa finem sic præcipitur: *Non permittant* (Episcopi) *vt venialium confessio fiat simplici Sacerdoti non approbato ab Episcopo, aut Ordinario.*

388. Notandum est deinde (quod ex his verbis colligitur) non prohiberi per hanc clausulam Sacerdoti approbato ab Ordinario, quod absolvat á venialibus, etiam in casu, quo iurisdictione ad mortalia sit probabilis ex varietate opinionum, imo & in casu, quotalis opinio probabilis de iurisdictione ad mortalia sit falsa coram Deo, & vere probabilis coram hominibus. Patet assertio ex ipso tenore verborum, quæ proxime retuli.

389. Notandum est tertio, principale assertionem prædictam nullo modo loqui de Sacerdote non approbato ab Ordinario: quia cum loquamur de valore absolutionis in Sacerdote intendente absolvere á mortalibus, nulla potest esse probabilitas de iurisdictione in illa mortalia in Sacerdote non approbato. Loquitur ergo assertio de Sacerdote approbato: quia ante decretum, erat certum, quod quilibet Sacerdos habebat potestatem proximam absolvendi á venialibus, & per decretum non prohibetur Sacerdos approbatus, atque adeo in hoc remanet eadem potestas proxima. Quæ si habet iurisdictionem probabilem

etiam ex opinione, quæ sit falsa coram Deo, dum absolvit á mortalibus, & venialibus, ab istis absolvit directe, á mortalibus autem indirecte.

390. Quod autem antecederet ad decretum, fuerit hæc potestas proxima absolvendi á venialibus in quolibet Sacerdote, tamquam certum affirmant communi ter Theologi. Ita P. Suarez tom. 4. in 3. part. disp. 26. sect. 6. n. 8. qui cum hanc viam doceat ad reddendam absolutionem certo validam, hæc verba subiungit: *Alius modus dicendi est, in omni confessione, quæ fit huiusmodi ministris* (scilicet pollutibus iurisdictione probabilis) *semper intervenire materiam aliquam, circa quæ habeant CERTAM, & indubitatam iurisdictionem: scilicet aliqua peccata venialia.* Et n. 9. circa finem: *Hæc via videtur mihi vera; nam principium, in quo fundatur, est satis CERTVM.* Et disp. 31. sect. 3. n. 10. ait: *Hæc ratio mihi non satisfacit, alioqui etiam procederet de habente mortale peccatum oblitum, vt confessio de solis venialibus bona fide ab illo facta simplici Sacerdoti non sit verum Sacramentum, nec sanctificet talem hominem alias bene dispositum, quod certe est falsum, & improbabile.*

391. P. Thomas Sanchez lib. 1. Summæ cap. 9. num. 35. ita asserit: *Quilibet Sacerdos CERTAM in venialia iurisdictionem habet: & ideo cum pœnitens non ponat obicem, & sit certa iurisdictione in aliquam materiam partem, erit CERTVS confessionis valor.*

392. P. Arriaga tom. 8. tract. de Pœnit. disp. 39. sect. 3. n. 26. ait: *CERTVM est inter omnes fere authores, posse quemlibet Sacerdotem ab eis* (venialibus) *absolvere.*

393. Lugo Card. disp. 19. de Pœnit. sect. 2. n. 30. agens de sententia concedente cuilibet Sacerdoti iurisdictionem in venialia, ait: *Ego existimo in primis, si sermo sit de ordinaria confessione extra mortis periculum,*

sententiam illam tutissimam esse; quia proximus nulli, vel certe exiguo periculo exponitur. Et disp. 18. sect. 3. ait: *Communis Theologorum sententia id affirmat: & communis Fidelium usus ita habet.* Et ibid. num. 48. agens de mortalibus confessis, ait: *In contrarium tamen est usus Fidelium, vt circa eiusmodi peccata omnes Sacerdotes absoluant.*

Cast. Pal. 394. P. Castro Palao tom. 4. tract. 23. disp. vnicapunct. 14. n. 25. sic asserit: *Hic casus vix est possibilis; si quidem frequenter pœnitentes aliqua peccata venialia, vel mortalia alias legitime confessi confiteri solent, in quæ omnes Sacerdotes CERTAM iurisdictionem habent.*

Diana. 395. Antoninus Diana part. 2. tract. 13. resol. 2. fine: *In his casibus semper pœnitens se accusat de aliquo veniali; & cum simplex Sacerdos ad venialium absolutionem INDVBIE habeat iurisdictionem, absolvens cum opinione probabilis, gratiam causabit.* Et part. 4. resol. 4. idem affirmat.

Moya. 396. P. Moya tom. 1. selectar. tract. 3. disp. 8. quaest. 7. n. 3. ait: *Si Pœnitens venialia simul confiteatur, omnino CERTVS erit confessionis valor.*

Granado. 397. P. Granado in 1. 2. controv. 2. tract. 22. disp. 4. sect. 4. n. 38. hæc habet: *Mihi placet opinio affirmans, sufficere, quod confessarius secundum probabilem opinionem habeat iurisdictionem absolvendi, vt licite possit ministrare Sacramentum Pœnitentiæ; quia revera nullo periculo exponitur Sacramentum ... quia in confessione semper pœnitens fatetur aliquod saltem veniale, supra quod CERTVM est esse iurisdictionem in quolibet confessario; & cum aliunde sit probabile, quod possit absolvere á mortalibus, saltem cadet indirecte absolutio supra illa, & ita nulli periculo exponitur.*

Lumbier. 398. Raymundus Lumbier 3. part. Summæ n. 1714. fol. 19. 085. sic ait: *Tan poco vemos practicar con el que*

no está aprobado; pero esto no nace de que no sea cierta la jurisdicción, sino que no les ocurre razón, para viendo Confessor aprobado, que se supone que ha de ser mas perito por tener aquel baño, dexar aquel, y ponerse en manos de quien no lo tiene. Quæ sic in latinum sermonem transferes. [Neque videmus proximam, quod confiteantur venialia ei, qui non habet approbationem. Sed hoc non oritur ex eo, quod non sit certa iurisdictione; sed quia non occurrit ratio, vt cum habeant copiam confessarij approbati, qui supponitur doctior ob hanc qualitatem, hunc deserant, & se subiiciant ei, qui illam qualitatem non habet.]

399. P. Ægidius de Coninck ^{Coninck} disp. 8. de Pœnit. dub. 6. n. 41. sic ait: *Pœnitens semper potest confiteri aliqua venialia, aut mortalia, quæ semel confessus est, in quæ confessarius habet CERTAM iurisdictionem.*

400. Ioannes Sancius in selectis ^{Sancius} disp. 44. num. 24. sic ait: *In prædictis casibus non peccabit contra charitatem, nec iustitiam minister absolvens; dum pœnitens aliquod veniale simul cum mortalibus fateatur. Quia cum simplex Sacerdos ad venialium absolutionem indubie habeat iurisdictionem, absolvens gratiam causabit, & sic pœnitenti nulla irrogabitur iniuria.* Et paulo inferius: *Hoc iam sub dubio non cadit, sed solum sub scrupulo, vt deducitur ex cap. Omnis vtriusque sexus de Pœnitentijs, & Remissionibus.*

401. P. Filiucius t. 1. tract. 7. cap. 8. q. 10. n. 227. sic ait: *In tali confessione semper potest esse materia aliqua, circa quam habeat Sacerdos iurisdictionem CERTAM, vt sunt venialia, ratione cuius absolutio valida erit.*

402. P. Fagundes in 2. Ecclesiæ ^{Fagundes} præcept. lib. 7. num. 15. pro eadem certitudine stare videtur, dum affirmat, hunc semper fuisse vtum, & consuetudinem Ecclesiæ, his verbis: *Circa venialia, & mortalia iam rite confessis, & absoluta, omnibus Sacerdotibus cense-*

tur data iurisdictione ab Ecclesia: & hic fuit semper usus, & consuetudo illius.

Bonacin.

403. Bonacina tom. 2. disp. 2. de peccatis quaest. 4. punct. 9. n. 19. §. *Præterea*. affirmat tanquam certum posse simplicem Sacerdotem absolvere à venialibus.

Valencia.

404. P. Valencia tom. 4. disp. 7. de Pœnit. quaest. 10. punct. 2. §. *Præterea*. sic ait: *Vi etiam consuetudinis quilibet item Sacerdos iurisdictionem habet ad audiendam cuiuslibet confessionem de venialibus tantum, itemque de ijs mortalibus, quorum prius etiam confessio facta sit.* Et cum P. Valencia recurat ad consuetudinem Ecclesiæ; & certum sit ex infra dicendis, quod consuetudo dat iurisdictionem, merito censemus, P. Valencia certum existimare valorem Sacramenti in confessione venialium facta simplici Sacerdoti.

Hurtado.

405. P. Gaspar Hurtado disp. 10. de Pœnit. difficult. 10. id ipsum supponit tanquam certum. Ait enim: *Supponimus, in quo conveniunt Doctores, Sacerdotes etiam simplices habere sufficientem, & completam iurisdictionem in mortalia iam legitime confessis, & in venialia, quamvis non confessis. Quod usu, & consuetudine Ecclesiæ constat.*

Mendo.

406. P. Andreas Mendo in Bull. Cruc. disp. 22. cap. 1. n. 2. *Praxis Fidelium, & consuetudo semper fuit, ut omnes Sacerdotes possint absolvere à mortalibus semel iam rite confessis.* Et pro eodem asserit Candidum.

asqu.

407. P. Vasquez tom. 4. in 3. q. 93. art. 1. dub. 6. supponit tanquam certum, quemlibet Sacerdotem posse absolvere à venialibus; dicit enim disputari à Doctoribus, an hæc potestas concedatur à Christo D. in ipsa Ordinatione, an potius ab Ecclesia, & ipse magis inclinatur in eam sententiam, quæ affirmat, eam potestatem concedi à Christo D. In quo manifeste existimat non disputari à Doctoribus, an simplex Sacerdos possit valide absolvere à venialibus, sed id potius Doctores supponere, & solum inquirere radicem, unde hæc potestas illi proveniat.

408. Ludovicus à Cruce citandus art. seq. agens de hac sententia P. Vasquez quam in dubium vertere conatur, sic ait: *Debuisset namque (Vasquez) in medium producere textum aliquem, vel auctoritatem saltem vnius, duorumve Doctorum gravium ex antiquis, qui digne posset attestari hanc iurisdictionem fuisse unquam ab Ecclesia simplicibus Sacerdotibus collatam.* Et idem dicit Philippus Faber ibidem citandus.

Lud. à Cruce.

409. Sed immerito id asserunt, sunt enim multi Doctores antiqui, qui sine pugna affirmant, id posse Sacerdotem simplicem, & solum inquirent, an habeat hanc potestatem à Christo D.; an ab Ecclesia: quoad hoc solum dissidentes. Ita Caietanus verb. *Absolutio* 2. §. *Libertas*. Et idem habet tom. 1. opusculor. tract. 7. Paludanus in 4. dist. 19. quaest. 2. num. 25. Capreolus ibidem ad 3. contra 1. conclusionem, Ioannes de Medina cod. de confess. quaest. 40. de confessi. voluntate, non necessitate faciendâ. §. *Ne tamen*. (qui tolet pro opposita citari) vbi ait: *Tacite videtur Papa licentiam peccatore, ut venialia & peccata mortalia prius confessis confiteantur, cui velint.* Sotus in 4. dist. 18. quaest. 4. art. 2. ad 3. Ruardus art. 3. contra Lutherum, Ioannes Maior in 4. dist. 19. quaest. 1. §. *Sed contra Aureolum*.

Faber.

Caietan.

Paludan. Capreol.

Medina.

Sotus. Ruard. Maior.

Sylvest. Canus. Ledesma.

Enriq. Kelson. Carpens.

Preposit. Tanner.

Sylvester verb. *Confessor*. 1. fin. Canus relection. de Pœnit. part. 5. Ledesma 4. quaest. 7. art. 5. dub. 16. sine. Quos sequuntur quam plurimi recentiores. Hi sunt ultra supra citatos Enriquez lib. 3. de Pœnit. cap. 5. num. 4. Kelifon quaest. 8. art. 5. dub. 3. Caspensis in cursu Theol. tom. 2. tract. 24. disp. 5. sect. 3. num. 27. Ioannes Præpositus 3. part. quaest. 7. dub. 5. n. 37. Tannerus tom. 4. disp. 6. quaest. 9. dub. 3. num. 59. Ex quibus Canus, Ruardus, & Mart. de Ledesma

desma (vt refert P. Suarez vbi supra) affirmantes, iurisdictionem in venialia competere iure Diuino omnibus Sacerdotibus, simul affirmant, dari eam consuetudinem in Ecclesia: quæ consuetudo ex dictis infert iurisdictionem.

Suarez.

410. Ideo P. Suarez disp. 26. de Pœnit. sect. 6. n. 2. affirmat, antiquos Doctores supponere, hanc esse consuetudinem Ecclesiæ, & num. 5. refert Authores, qui affirmant, *iure Diuino datam esse hanc iurisdictionem Sacerdotibus.* Et addit: *Fundatur vero in Ecclesia consuetudine.* Et mox: *Existimo, hanc fuisse Ecclesiæ concessionem, quam consuetudo ostendit.* Quam consuetudinem ibidem sæpius repetit. Et loquens de mortalibus iam confessis, num. 6. ait: *Dicendum sine dubio est, eodem modo hanc materiam (mortalia iam confessis) esse subiectam simplicibus Sacerdotibus, quo venialia peccata; quia est eadem consuetudo, & eadem ratio.* Et num. 10. addit: *Et hanc concessionem, seu delegationem à Summis Pontificibus mansisse, & ex eorum tacito consensu durare; nam hoc saltem ostendit consuetudo, & traditio.* Et de hac consuetudine Ecclesiæ deponunt P. Valencia, P. Fagundez, P. Gaspar Hurtado, Lugo Cardinalis, & P. Mendo supra citati.

Valencia. Fagund. Hurtado. Lugo. Mendo.

411. Hæc certitudo iurisdictionis circa venialia, & consuetudinis, ac traditionis confirmatur primo. Nam vt ostendi in 1. part. Cris. Theol. disp. 12. cap. 5. in quaestione facti sententia communis omnium, aut fere omnium Doctorum facit certitudinem moralem. Nam in quaestione facti fit probatio plena, & moraliter certa per ingentem numerum testium, quamvis vno vel altero refragante: consuetudo autem vniuersalis est res facti: ergo ingens numerus authorum illam affirmantium (vno vel altero refragante) facit probationem plenam, & moraliter certam.

412. Confirmatur secundo. Nam vt ostendi in 2. part. Cris. Theol. disp. 23. cap. 5. art. 7., quoties apud omnes, aut fere omnes fideles est firma persuasio de aliqua obligatione, aut potestate concessa, ea est quædam traditio, quæ facit certitudinem moralem; hæc autem vniuersalis persuasio certo probatur, si omnes, aut fere omnes Theologi vnanimi consensu affirmet, vt disp. 12. probavi num. 75: Atqui omnes aut fere omnes Theologi, vt supra vidimus, hanc consuetudinem, & delegatam cuiilibet Sacerdoti potestatem affirmant, & inde probatur firma omnium, aut fere omnium fidelium persuasio: ergo hæc est traditio faciens certitudinem moralem.

413. Confirmatur tertio. Nam, vt constat ex Concilio Trident. sess. 13. cap. 7. *Ecclesiastica consuetudo declarat*, obligationem præmittendi confessionem communioni; quod idem est, ac dicere, quod Ecclesiastica consuetudo facit certitudinem moralem eius obligationis: ergo hæc consuetudo Ecclesiastica de potestate cuiuslibet Sacerdotis circa venialia etiam facit certitudinem.

Trident.

114. Confirmatur quarto. Est enim certum in iure, quod *Consuetudo dat iurisdictionem*, vt late ostendi art. 6. Cum ergo ex dictis certum sit, quod consuetudo ex dispositione iuris dat iurisdictionem; & ex testimonio Authorum constat, talem de facto dari consuetudinem absolvendi à venialibus sine vlla Episcopi approbatione; certum debet esse, quod quilibet Sacerdos habet hanc iurisdictionem in venialia, scilicet antecederet ad decretum prohibens.

415. Ex quibus omnibus infertur, cum, qui bona fide orta ex opinione probabili circa iurisdictionem Confessarij approbati, confitetur peccata mortalia, & simul etiam venialia, absolvitur directe à venialibus, & (si ea

opinio sit coram Deo falsa) indirecte à mortalibus. Nam poenitens vi illius opinionis ignorat invincibiliter obligationem confitendi alteri confessario: & ignorare eam obligationem per inde est, ac non recordari peccatorum.

ARTICVLVS IX.

Soluantur obiectiones contra doctrinam articuli præcedentis.

SUMMARIVM.

Propter aliquam incommoda prohibentur simplices Sacerdotes absolvere à venialibus. n. 317.

Sed non inde aufertur iurisdictio ab approbato. n. 418.

Tres Authores, qui negant, esse iurisdictionem in venialia in simplici Sacerdote. n. 419.

Eorum opinio non est probabilis ex sola eorum auctoritate contra reliquos. n. 440.

An liceat in articulo mortis confiteri simplici Sacerdoti. n. 421.

In articulo mortis ex duobus medijs certis eligendum est certius. n. 423.

In articulo mortis confitens bona fide simplici Sacerdoti securus manet. n. 424.

416. **O**bjicies primo. Innocentius XI. in decreto circa Communionem quotidianam dato Romæ die 12. Februarij anni 1679. sic decernit: *Non permittant, ut venialium confessio fiat simplici Sacerdoti non approbato ab Episcopo, aut Ordinario.* Ergo non est verum, ne dum certum, quolibet Sacerdotes, etiam non approbatos, gaudere hac iurisdictione circa venialia; aut saltem, si olim eam habuerunt, iam esse sublatam per hoc

Decretum. Propter hoc argumentum Mag. Hozes putat, non prodesse Confessionem venialium ad assecurandam iurisdictionem probabilem; & prop. 1. n. 25. confirmat: Nam Archiepiscopus Hispalensis, ex facultate sibi data à Rom. Pontifice præcipit sub excommunicatione lata sententiæ, ne simplici Sacerdoti fiat Confessio venialium. Quo præcepto, & censura ligantur etiam Regulares.

417. Respondetur. Optime decretum esse à Pontifice, ne permittatur vsus huius iurisdictionis Sacerdoti non approbato propter inconuenientia, quæ ex opposito resiliere possunt. Primum, quia si indoctus sit Sacerdos, nesciet discernere inter mortalia, & venialia; & fortasse existimabit esse venialia, quæ mortalia sunt. Secundum, id iuste interdicitur, ne prætextu absolventi à venialibus, ausu temerario aggrediantur absolvere à mortalibus, ducti præcipue aliquibus opinionibus improbabilibus, qualis est illa, quæ contendit, posse virtute Cruciatæ absolvere Regulares à reservatis, & aliæ similes. Deinde etiam si vera esset opinio eorum, qui dicunt, iure Diuino pertinere ad omnes Sacerdotes potestatem absolventi à venialibus, vsus eius potestatis posset prohiberi ab Ecclesia. Vt constat ex Trident. sess. 24. cap. 2. vbi sic ait: *Declarat, hanc potestatem perpetuo in Ecclesia fuisse, ut in Sacramentorum dispensatione, salua illorum substantia, ea statueret, vel mutaret, quæ suscipientum utilitati, seu ipsorum Sacramentorum venerationi, pro rerum, temporum, & locorum varietate, magis expedire iudicaret.*

418. Deinde ex dictis art. 8. initio constat, assertionem, qua affirmamus, securam reddi absolutionem, si Sacerdos habens iurisdictionem probabilem ad absolventum à mortalibus, audiatur simul venialia, quia quilibet Sacerdos habet iurisdictionem certam

in ordine ad venialia, loqui expresse de Sacerdote approbato ad audiendas Confessiones: quia nulla est opinio probabilis, quæ doceat, Sacerdotem non approbatum habere iurisdictionem probabilem in ordine ad mortalia. Cum ergo antecedenter ad illud decretum certum sit, quemlibet Sacerdotem habuisse iurisdictionem in ordine ad venialia, & per decretum non auferatur hæc iurisdictio à Sacerdote approbato; sit, Sacerdotem sic approbatum ab Ordinario, si habeat iurisdictionem vere probabilem in mortalia, & cum illis audiatur simul venialia, conferre absolutionem certo validam. Si enim coram Deo falsa sit opinio probabilis de iurisdictione eius in ordine ad mortalia; cum habeat iurisdictionem certam in venialia, absoluit directe à venialibus, & indirecte à mortalibus; & ideo Sacramentum remanet certo validum. Quod sæpe contingere poterit, nempe quando probabile est, tale peccatum non esse reservatum; & probabile est, esse reservatum. Tunc enim non exponitur absolutio frustrationi, si hæc cadat etiam in venialia, propter dicta. Et hinc patet ad argumentum, & eius confirmationem,

419. Objicies secundo. Tres Authores inveniuntur, qui contendunt, simplicem Sacerdotem non habere iurisdictionem pro absolutione venialium: sed hi tres non possunt non facere opinionem probabilem: ergo probabile est, quod simplex Sacerdos caret iurisdictione pro absolutione venialium, & consequenter non est certa sententia, quæ asserit hanc iurisdictionem inesse cuilibet simplici Sacerdoti. Maior probatur. Nam Bordonus stat pro opinione negativa talis iurisdictionis tom. 1. Consilior. Regular.

Bordonus. resolut. 36. quæst. 20. num. 57. apud Dianam part. 8. tract. 1. resolut. 55. Secun-

us est Philippus Faber in 4. dist. 17. quæst. vnic. disp. 25. cap. 3. num. 71. Faber. apud Dianam part. 5. tract. 14. resolut. 86. Ludov. à Tertius est Ludovicus à Cruce in Bullam Cruciat. disp. 1. cap. 2. dub. 5. num. 13. apud Dianam part. 8. tract. 1. resolut. 86. Et hi Authores eo fundamento nituntur, quod ex Concilio Trident. constat, requiri iurisdictionem ad hoc, vt confessarius absoluat à peccatis. Hanc autem non posse nisi consuetudine vniuersali Ecclesiæ, cum de ea non reperitur textus Concilij, vel Pontificis, qui illam iurisdictionem dederit.

420. Respondetur concedendo maiorem, quod illi tres Authores refragentur; & negando minorem, quod eorum opinio sit probabilis ex sola eorum auctoritate. Nam, vt dixi in 1. part. Crif. Theolog. disp. 12. num. 18. vbi ferè omnes prudentes communi iudicio aliquid testantur, maxime in quæstione facti; si vnus vel alter refragatur, imprudenter procedit; atque adeo eorum refragatio non potest esse probabilis; & comparatione reliquorum omnium, paucorum auctoritas levis est; & vbi est levis auctoritas deficit probabilitas. Ad fundamentum autem, quo illi Authores nituntur, factis constat ex art. præced.

421. Objicies tertio. Si ea Doctrina esset certa, posset homo in articulo mortis vti opinione probabilis circa iurisdictionem absolventi à mortalibus; maneret enim certus valor Sacramenti, si confiteretur peccata mortalia simul, & venialia: sed in articulo mortis debet homo eligere tutissimam viam, quam potest, pro securitate salutis æternæ: ergo ea Doctrina non est omnino certa.

422. Respondeo primo. Vel moribundum habere mortalia simul cum venialibus, vel habere sola venialia? Si enim sola venialia habeat in conscientia.

tia, secure procedet, etiam si confiteatur simplici Sacerdoti: tum quia nō habet obligationem confitēdi illa venialia; tum etiam quia cum in eo eventu sit obligatus elicere contritionem perfectam, hoc modo securam reddit suam salutem æternam. Quod autem homo in eo articulo teneatur ad contritionem perfectam, ostendi in 2. part. Crif. Theol. disp. 49. cap. 4. num. 30, quia nescit homo *utrum amore, an odio dignus sit*. Eccles. cap. 9. : potest enim dubitare tum de intentione ministrorum in Sacramentis susceptis, tum de diligentia à se rite adhibita, quoad propriam dispositionem, atque adeo debet adhibere medium certissimum, quantum sibi possibile fuerit, pro securitate salutis æternæ, quale est contritio charitate formata. Si vero habeat mortalia cū venialibus, in hoc involvitur alia quæstio, scilicet an in articulo mortis possit pro mortalibus eligere simplicem Sacerdotem, etiam præsentem approbato: de qua inferius dicam.

423. Responderi secundo potest, ex duobus medijs certis, si vnum sit certius alio, in articulo mortis eligendum esse id, quod certius est. Neque enim dubitari potest inter ea, quæ sunt certa, vnum esse posse certius alio. Sic enim certo scimus, quod cognoscimus evidentiâ physica; & tamen multo certius est, quod scitur evidentiâ metaphysica. Hoc ergo modo dicimus, quamvis sit certum, quod simplex Sacerdos valide absolvit à venialibus, esse tamen certio-rem absolutionem datam circa venialia à confessario approbato; & ideo moribundum eligere debere Confessarium approbatum.

424. Id quidem ita est iuxta sententiam eorum, qui dicunt, in articulo mortis non posse hominem eligere simplicem Sacerdotem, præsentem ap-

probato. Nam oppositam sententiam defendunt plurimi, iique gravissimi. De doctores nixi illo textu Concilij Tridentini sess. 14. de Pœnitent. cap. 7. vbi sic decernitur: *Verum tamen pie admodum, ne hac ipsa occasione aliquis pereat, in eadem Ecclesia Dei custoditum semper fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis, atque ideo omnes Sacerdotes, quoslibet pœnitentes à quibusvis peccatis, & censuris absolvere possunt.* Et si quidem moribundus confitetur peccata mortalia simplici Sacerdoti bona fide, certum existimo illum manere secum de sua æterna salute; sed quia, ut proxime diximus, ex duobus medijs certis in articulo mortis certius eligendum est; ideo præsentem confessario approbato, & simplici Sacerdote, debet eligi approbatus.

ARTICVLVS X.

An in aliquo casu licite possit excommunicatus accipere absolutionem Sacramentalem. Et an pars affirmativa quæstionis subiaceat huic damnationi?

SYMMARIAM.

Qui scit, se esse excommunicatum, si accedit ad Sacramentum, percipiendum, peccat lethaliter; siue sit denunciatus, siue non. n. 425.

Si excommunicatus accedat, ut absolvatur Sacramentaliter, conscius excommunicationis, invalide absolvitur. n. 426.

Ea quæstio, an valida sit absolutio Sacramentalis lata in excommunicatum, procedit de eo, qui est invincibiliter ignarus excommunicationis. n. 427.

Autho-

PROPOSITIO I.

157

Authores propugnantes eam absolutionem esse validam. n. 428.

Fundamentum eius opinionis n. 429.

Authores, qui censent absolutionem in eo casu esse invalidam. n. 430.

Fundamentum eius opinionis. n. 431.

Opinio Navarri, & aliorum, quod excommunicatus, qui satisfacit, & est contritus, nec potest obtinere absolutionem ab excommunicatione, potest absolvi Sacramentaliter valide, & licite. n. 433.

Extra casum necessitatis illicitum est deducere ad praxim eam opinionem, quia hæc subest huic damnationi. n. 434.

In casu urgentissima necessitatis licitum est deducere ad praxim eam opinionem. n. 436.

Necessitas, & impossibilitas sunt correlativa. n. 437.

Ille, cui impossibile est eligere opinionem tutiorem, non dicitur eligere minus tutam; elicta tutiori. n. 438.

Qui incepit Missam, & ante consecrationem recordatur se esse excommunicatum, si timetur scandalum, debet prosecui Missam. n. 441.

Inde colligitur in simili casu posse recipere absolutionem Sacramentalem. n. 442.

Opinio, quæ extra casum necessitatis est minus tuta, posita necessitate gravissima, iam non est minus tuta. n. 443. & seqq.

Extra casum necessitatis sub quibusdam circumstantijs potest excommunicatus accipere Sacramentum pœnitentiæ. n. 445.

In eo casu supplet Ecclesia defectum valoris. n. 446.

In quo etiam casu non eligitur probabilis, relictæ tutiori. n. 447.

425. **S**uppono cum omnibus Doctores, peccare lethaliter excommunicatū, qui conscius excommunicationis, tam quoad ius, quam factum

accedit, ut absolvatur Sacramentaliter, ante quam ab excommunicatione absolvatur; sicut etiam cum accedit ad quodlibet aliud Sacramentum percipiendum: quia Ecclesia removet excommunicatum à perceptione Sacramentorum. Et cum hæc sit materia gravis, imo & gravissima, graviter delinquit, qui id præceptum Ecclesiæ violat. Et in hoc differunt excommunicatus denunciatus, & non denunciatus: quia dum Concilium Constantiense indulget Fidelibus, ut possint communicare cum excommunicatis non denunciatis, expresse asserit, se in hoc non intendere prosequi favore excommunicatos: faveret autem illis, si contulisset eis facultatem recipiendi Sacramenta.

426. Est ergo quæstio valde controversa inter Doctores, An Sacramentum Pœnitentiæ receptum ab excommunicato sit validum, an potius invalidum? Et omnes supponunt, esse invalidum, quando conscius excommunicationis, siue quoad ius, siue quoad factum, intendit accipere absolutionem Sacramentalem, ante quam absolvatur ab ea censura, quando est in eius potestate, quod ab illa absolvatur. Et ratio est. Num qui actualiter peccat in ipsa confessione, invalide absolvitur à peccatis, quia accedit indispositus: sed talis excommunicatus sic accedens ad confessionem, peccat mortaliter actualiter: ergo in tali casu invalide absolvitur à peccatis.

427. Procedit ergo quæstio de eo, qui bona fide accedit ad confessionem invincibiliter ignarus excommunicationis, vel quoad ius, vel quoad factum; & etiam de eo, qui ex alia causa (si forte est alia) accedit cum bona fide, ut absolvatur Sacramentaliter, ante quam recipiat absolutionem à censura.

428. In qua quæstione, prima opinio affirmat, eam absolutionem Sacra-

Sacramentalem esse validam. Ita P. Suarez tom. 4. in 3. part. disput. 31. sect. 3. num. 6. & tom. 5. disputat. 10. sect. 3. num. 9. & apud ipsum Adrianum, Medina, Petrus Soro, Nauarrus, Covarrubias, & Caietanus. Et quidem Nauarrus id docuit varijs in locis, sed præcipue in cap. *Fratres*. dist. 5. num. 39. P. Thom. Sanch lib. 2. Sum. cap. 8. num. 5. P. Ægidius de Coninck disp. 14. de Censur. dub. 5. num. 28. Lugo Cardin. disp. 16. de Pœnit. sect. 15. §. 2. num. 6. 14. P. Castro Palao tom. 6. de Censur. disp. 2. punct. 7. num. 4. Leander à SS. Sacram. part. 4. tract. 2. de Excom. disp. 4. quæst. 9. & apud ipsum Toletus, Layman, Villalobos, Alterius, Avila, Victoria, Bonacina, Coriolanus, Th. à Iesu, Henriquez, Angelus, Angles, Ricardus, Monaldus, Valencia, Sayrus, Raynaldus, Banni, Grassis, Llamas, Vgolinus, Reginaldus, Machado, Sylvius, Bassæus, Cornejo, & Diana. Qui Authores sunt numero quadraginta.

439. Fundamentum huius sententia est valde vrgens. Nam licet poterit Ecclesia irritum facere Sacramentum Pœnitentiæ susceptum ab excommunicato, auferendo iurisdictionem ab omnibus Confessarijs respectu excommunicati; quod tamen non ita irritum reddiderit, inde colligitur, primo, quia nullus est textus, nullum decretum, ex quo ea irritatio iurisdictionis colligatur. Secundo, nam si id ita fecisset, esset quidem in destructionem, & non in ædificationem, & contra ipsam Ecclesiæ pietatem erga suos fideles. Nam si aliquis semper maneret oblitus alicuius excommunicationis, & ab ea numquam absolueretur; maneret semper sine effectu Sacramentum Pœnitentiæ, licet frequenter bona fide susceptum: quod de Ecclesiæ pietate incredibile est.

430. Secunda opinio affirmat, Sacramentum Pœnitentiæ receptum ab excommunicato, quantumvis bona fi-

de, esse prorsus invalidum; quia censet, Ecclesiam abtulisse iurisdictionem omnibus Confessarijs in ordine ad excommunicatum, donec legitime ab excommunicatione absolvatur. Ita P. Vasquez tom. 4. in 3. part. tract. de Excomm. dub. 4. P. Gaspar Hurtado disp. 4. de Excom. diff. 3. & disp. 8. de Pœnit. diff. 7. P. Luisius Turrianus lib. 2. disp. 9. dub. 4. etiam apud Dianam part. 3. tract. 4. resolut. 78. Finellius, Petrus de Ledesma, Ioannes Sancius, Paludanus, Silvester, Maior, Gabriel, S. Antoninus, Mart. de Ledesma, Chapeavilla, Megala; & apud Leandrum cit. vitra relatos, Vivaldus, Felinus, Ioannes de Medina, Gerson, Rosella, Tabiena, & Archangelus: qui sunt numero viginti & vnus.

441. Cuius fundamentum valde vrget P. Vasquez desumptum ex cap. final. de Clerico excommunicato, ubi loquens de Clerico celebrante cum Excommunicatione minori, ait Pontifex: *Peccat autem conferendo Ecclesiastica Sacramenta, sed ab eo collata, virtutis non caret effectu: cum non videatur à collatione, sed à participatione Sacramentorum, quæ in sola consistit perceptione, remotus.* Vbi illud verbum *remotus* non potest significare dumtaxat prohibitionem: quia etiã ad conferendum Sacramenta ligatus excommunicatione minori habet prohibitionem, cum dicat Pontifex, illum peccare conferendo; & simul valere Sacramenta: ergo qui remotus est à participatione, plusquam prohibitus est, atque adeo non valet Sacramentum Pœnitentiæ ab ipso collatum. Videatur P. Suarez, & Lugo Card. circa solutiones varias, quæ huic argumento adhibentur.

432. Hoc supposito, quod hæc duæ opiniones oppositæ versentur circa valorem absolutionis Sacramentalis collatæ excommunicato; restat inquirere, an in aliquo casu liceat ex-

Vasquez
Hurtado
Turrianus
Finellius
Ledesma
Sancius
Paludanus
Silvester
Maior
Gabriel
S. Antoninus
Mart. de Ledesma
Chapeavilla
Megala
Vivaldus
Felinus
Medina
Gerson
Rosella
Tabiena
Archangelus

communicato conscio excommunicationis quoad ius; & quoad factum, recipere Sacramentum Pœnitentiæ, antequam absolvatur ab excommunicatione? Sive an liceat ei excommunicato deducere ad proximam opinionem minus tutam versantem circa valorem Sacramenti?

433. Nauarrus in Enchiridio cap. 27. cum num. 17. exposuisset triplicem Communionem fidelium, dixissetque tertiam Communionem esse Sacramentorum, & Suffragiorum; num. 18. affirmat, eum excommunicatum, qui vere contritus est coram Deo, & satisfecit, & non potest tam cito consequi absolutionem ab excommunicatione, licite posse accipere Sacramenta. Aserens enim, excommunicationem maiorem privare suffragijs Ecclesiæ, sic ait: [Tertio privat suffragijs generalibus Ecclesiæ... Quod tamen non intelligitur de excommunicato vere contrito procurante pro viribus absolutionem. Arg. cap. *Dixi*. & cap. *Magna*. de Pœnitentiâ. dist. 1. Is enim coram Deo est in statu gratiæ, & fruitur Communionem prima, & tertia.] Tertia autem Communionem est suffragiorum, & Sacramentorum, vt iam notavi. Sed oppositum docet idem Nauarrus in cap. *Fratres*. de Pœnitent. dist. 5. num. 43.

434. Eandem opinionem affirmativam sequitur P. Fagundez in 2. Eccl. præcept. lib. 3. cap. 12. num. 7. vbi inter alia, hæc habet: [Excommunicatio est pœna Medicinalis imposita ab ipsa Ecclesia ad emendationem delicti propter quod imponitur, & ad tollendam contumaciam illius: ergo cum publice constet, excommunicatum esse iam emendatum, & vere, & ex corde pœnitentem, & satisfecisse parti, & per illum non stare, quominus absolutionem procuret; quia v. c. in morbum incidit, nec est in possibilitate, vt aliquem intrudat pro illa;

dicendum plane est, huiusmodi hominem esse capacem Communionis Sacramentalis, imo & Sacramentorum Ecclesiæ, cessante enim ratione legis, cessat ipsa lex, vt de se patet.] Censet ergo P. Fagundez talem excommunicatum posse licite participare Sacramenta.

435. Inquiritur ergo in presenti, an hæc opinio possit licite deduci ad proximam; vel potius an subiaceat huic damnationi?

436. Dico primo. In casu vrgentissimi necessitatis licitum est, deducere ad proximam opinionem; atque adeo sic excommunicatus (licet excommunicatio sit reservata, & non habeatur copia Superioris) licite poterit recipere Sacramentum Pœnitentiæ, in casu talis necessitatis. Pro hac stat communis sententia Theologorum, quamvis non in terminis huius damnationis, quæ quia novissima est, non potuit attendi ab Authoribus. Admittunt enim propter vitandum scandalum, aut infamiam, aut propter periculum mortis, aut alterius damni gravissimi, posse excommunicatum, etiam excommunicatione reservata, suscipere Sacramentum Pœnitentiæ. P. Suarez tom. 4. in 3. p. disp. 31. sect. 3. num. 6. & 7. & tom. 5. disp. 10. de Excomm. sect. 3. n. 9. P. Castro Palao tom. 6. disp. 2. punct. 7. num. 1. Leander à SS. Sacram. tom. 4. tract. 2. de Excom. disp. 4. quæst. 9. P. Ægidius de Coninck de Censuris disp. 13. num. 103. & disp. 14. num. 31. Diana part. 3. tract. 4. resolut. 78. §. *Et omnia*, & part. 5. tract. 9. resolut. 81. citans Præpositum, & Mercurum, P. Pellizarius in Manuali. Regular. t. 2. tract. 7. cap. 2. sect. 1. citans Sayrum, & Fillucium, & subiungit: [Qui tamen concedunt, cum præceptum Ecclesiæ cedat præcepto naturali, quod quis habet vitandi infamiam, scandalum, aut periculum mortis, posse excommunicatum, etiam vitandum, in tali

Suarez
Cast. Pal.
Leand. à
Sacram.
Coninck
Diana
Præpositus
Mercur.
Pelliz.
Sayrus
Fillucius

Dicaſtillo

tali caſu recipere Sacramenta , & quidem non ſolum valide; ſed etiam licite.] P. Dicaſtillo tract. 10. de Cenſuris diſp. 2. dubit. 40. n. 633. , & plures alij apud ipſos.

437. Ad probationem huius aſſertionis ſuppono, neceſſitatem, & impoſſibilitatem eſſe correlative oppoſitas in eodem genere; ita quod ſi aliquid eſt phyſice impoſſibile, & ſi aliquid eſt moraliter impoſſibile, oppoſitum eſt moraliter neceſſarium. Vnde quia phyſice neceſſarium eſt, cæcum non videre, impoſſibile phyſice eſt, cæcum videre. Et hinc colligitur, quoties datur caſus neceſſitatis moralis, oppoſitam partem eſſe impoſſibilem moraliter.

438. Hinc oſtendo primo, quod non incurrit hanc damnationem pro poſitio docens, licitum eſſe excommunicato recipere Sacramentum Pœnitentiæ in caſu graviffimæ neceſſitatis. Etenim hæc damnatio procedit de propoſitione docente in adminiſtratione Sacramentorum poſſe eligi opinionem minus tutam, *relicta tutiori*: ſed in tali caſu neceſſitatis non eligitur minus tuta, *relicta tutiori*: ergo propoſitio, quæ id docet, non ſubiaceat huic damnationi. Maior, & confequentia patent.

439. Minor probatur. Non dicitur relinquere tutiorem is, cui impoſſibile eſt eligere tutiorem; non enim dicitur relinquere curſum, qui manibus, & pedibus eſt ligatus; nec relinquere cibum is, qui illum præ in firmitate gutturis tranſglutire non poteſt; non aliam ob cauſam, niſi quia non dicitur relinquere aliquid, qui id conſequi non poteſt. Sed in eo caſu illi homini impoſſibile eſt eligere tutiorem: ergo non dicitur tunc relinquere tutiorem.

440. Probatur minor; nam cætera patent. In eo caſu graviffimæ neceſſitatis eſt moraliter neceſſarium non

eligere tutiorem; quia ipſa neceſſitas cogit ad eligendam minus tutam; ſupponimus enim, id eſſe medium vniceneceſſarium ad fugiendum illud damnum, v. g. ſcandali: ergo eſt impoſſibile moraliter eligere tutiorem. Hæc confequentia patet: quia neceſſarium, & impoſſibile ſunt correlative oppoſita, vt iam prænotavi.

441. Oſtendo ſecundo. Nam in Rubrica Miſſalis de defectibus diſpoſitionis animæ n. 5. ſic ſtatuitur. *Si recordetur, ſe eſſe excommunicatum, vel ſuſpenſum, aut locum eſſe interdictum, ſimiliter conteratur cum propoſito tenendi abſolutionem. Ante conſecrationem autem in ſupradictis caſibus, ſi non timetur ſcandalum, debet Miſſam inceptam deſerere.* Ex quo inferitur, quod ſi excommunicatus inceperit Miſſam, & ante conſecrationem recordatus fuerit excommunicationis, ſi timetur ſcandalum, debet proſequi Miſſam.

442. Vnde ſic formatur argumentum. Non minus prohibitus eſt excommunicatus proſequi Miſſam, cum recordatur excommunicationis ante conſecrationem, quam recipere Sacramentum Pœnitentiæ: ſed quando vrget neceſſitas orta ex timore ſcandali, poteſt Miſſam proſequi: ergo quando adeſt ſimilis neceſſitas, poterit recipere Sacramentum Pœnitentiæ, ſive abſolutionem Sacramentalem.

443. Oſtendo tertio. Illa opinio, quæ erat minus tuta extra caſum neceſſitatis, nepe quod valeat abſolutio Sacramentalis data excommunicato bona fide conſententi, poſita ea neceſſitate ſcandali, aut alia ſimili, iam non eſt minus tuta, ſed omnino certa: ergo ea opinio ad praxim deducta in tali caſu neceſſitatis non incurrit hanc damnationem. Conſequentia patet ex tenore propoſitionis damnatæ. Probatur antecedens. In illo caſu neceſſitatis vult Eccleſia, ceſſare leges excommunicationis, quantum requirit ipſa neceſſitas; ideo enim iniungit Sacerdoti excommunicato, qui inter celebrandum recordatur excommunicatio- nis, vt proſequatur omnino Miſſam in ea neceſſitate ſcandali vitandi, quia non vult tunc excommunicationis legem habere ſuum effectum: ergo etiam in ſimili caſu neceſſitatis recipiendi Sacramentum Pœnitentiæ, Eccleſia vult ceſſare legem excommunicationis, quantum requirit ipſa neceſſitas. Sed lex excommunicationis, iuxta opinionem tutiorem; aufert iuriſdictionem à Sacerdotibus ad abſolvendū Sacramentaliter excommunicatum: ergo ex intentione Eccleſiæ ceſſat ea ablatio iuriſdictionis pro illo caſu neceſſitatis; atque adeo certum eſt, quod valet pro tunc ea Sacramentalis abſolutio e. communicati.

444. Itaque ex eo, quod Eccleſia in ea neceſſitate ſcandali vitandi iniungat illi Sacerdoti excommunicato, vt proſequatur Miſſam, inferitur, quod in eo caſu vult ceſſare legem excommunicationis: ex eo autem quod velit ceſſare in eo caſu legem excommunicationis, inferitur, quod vult etiam eam ceſſare in ſimili caſu abſolutionis Sacramentalis, cum non ſit maior ratio vnius, quam alterius. Ex eo autem quod velit ceſſare legem excommunicationis in eo caſu neceſſitatis abſolutionis Sacramentalis, inferitur, quod ceſſat lex de ablatione iuriſdictionis; atque adeo quod perſiſtit iuriſdictio, & abſolutio Sacramentalis eſt valida.

445. Dico ſecundo. Etiam in caſu, qui non eſt vrgentis neceſſitatis, quando per ipſum excommunicatum non ſtat, quominus abſolvatur, & iam ſatisfecit, vel eſt omnino impotens ſatisfacere, poteſt, ſecluſo ſcandalo, accipere Sacramentum Pœnitentiæ, & abſolvi à peccatis, & opinio id aſſerens non ſubiicitur huic damnationi. Inferitur conſuſio ex dictis art. 6.

446. Etenim defectum valoris ex

parte iuriſdictionis ſupplet Eccleſia, quando adeſt opinio vere probabilis, & communiter recepta tamquam probabilis; circa valorem talis iuriſdictionis; & ex hac circumſtantia ſuppletis Eccleſiæ fit certus ille valor: ſed circa eum caſum præfati excommunicati adeſt opinio communiter recepta tamquam probabilis de valore iuriſdictionis pro abſolutione Sacramentali, vt conſtat ex n. 428. vbi pro ea numerati ſunt quadraginta doctores: ergo in eo caſu Eccleſia ſupplet defectum iuriſdictionis, atque adeo ex hac circumſtantia redditur certus valor iuriſdictionis, & confequenter valor abſolutionis Sacramentalis.

447. Tum ſic. Huic damnationi ſubiicitur propoſitio, quæ docet eligi poſſe opinionem probabilem circa valorem Sacramenti, relicta tutiori: ſed vbi propoſitio ſupperaddit circumſtantiam, ex qua certus reddatur valor Sacramenti, non docet eligi poſſe opinionem probabilem circa valorem, relicta tutiori; cum ea circumſtantia faciat, eam iam eſſe ſententiam, non probabilem, ſed certam: ergo propoſitio, quæ ſupperaddit eam circumſtantiam, non ſubiicitur huic damnationi.

ARTICVLVS XI.

An licite poſſit fidelis petere abſolutionem Sacramentalem ab excommunicato tolerato? Et an opinio affirmativa ſubiaceat huic damnationi?

SUMMARIUM.

Discrimen excommunicati tolerati, & non tolerati. Et licitum eſt communicare cum tolerato. n. 448.

Reſeruntur opinio aſſerens non eſſe validam.

licetam absolutionem datam à tolerato, & altera opposita, n. 449.

Non subiacet damnationi sententia, quæ docet validam esse absolutionem datam ab excommunicato tolerato. n. n. 450.

Opinio, quæ docet confessarium excommunicatum toleratum carere iurisdictione, non est probabilis; imo incompossibilis est cum Extravag. Ad evitanda. 452.

448. **N**Ota est distinctio excommunicati tolerati, & non tolerati. Nam ille, qui denunciatus est, aut est notorius Clerici percussor, est non toleratus. Est autem toleratus, qui excommunicationem incurrit non denunciata, neque incursum ob notoriam Clerici percussorem. Est etiam apud omnes notum, licitum esse communicare tam in Divinis, quam in humanis cum tolerato; secus cum non tolerato.

449. In hac autem quæstione alicui dicendum videbitur, ex vi huius damnationis non esse licitum perere absolutionem Sacramentalem ab excommunicato tolerato propter hoc argumentum. Sunt enim duæ opiniones circa valorem eius absolutionis Sacramentalis. Prima quæ videtur esse Adriani quæst. 3. de Baptismo asserens non esse validam. Secunda autem communis inter Theologos, & iurisperitentes, quæ affirmat esse validam: hæc ergo secunda est minus tuta: ergo iuxta hanc damnationem, debemus sequi eam, quæ tutior est, atque adeo ea, quæ docet posse deduci ad praxim hanc opinionem minus tutam, continetur sub hac damnatione.

450. Sed hoc non obstante, dicendum est, hanc secundam sententiam non subiacerè damnationi, & consequenter eam licite posse deduci ad praxim. Ratio est: quia sententia de valore eius absolutionis non est

mere probabilis, sed omnino certa; atque adeo dici non potest, eam, quæ negat valorem Sacramenti Pœnitentiæ, esse tutiorem. Ea enim clarissime constat ex Extravag. *Ad evitanda*, quæ est Concilij Constantiensis, & ab omnibus fidelibus in Ecclesia est vsu recepta; vbi expresse dicitur, neminem teneri vitare alterum ratione alicuius sententiæ, vel censuræ in Sacramentorum receptione, vel administratione &c. nisi sit denunciata, vel sit propter notoriam Clerici percussorem. Certum autem est, id non posse verificari, nisi in ipsis confessariis persistat iurisdictione, vt sic possint communicare in administratione Sacramentorum cum excommunicatis toleratis.

451. Huius sententiæ sunt omnes illi Doctores, qui affirmant, non esse licitum in administratione Sacramentorum sequi opinionem minus tutam; & ex alia parte docent, licitum esse in praxi administrare Sacramentum Pœnitentiæ excommunicatis toleratis in præfato casu necessitatis. Ita P. Suarez de Pœnit. disp. 26. sect. 6. num. 3. & 6. Et P. Henriquez lib. 13. Summ. cap. 6. num. 3. id concedit tanquam licitum Parocho incurso in excommunicationem occultam. Et plures alij cum maiori extensione.

452. Ad fundamentum partis oppositæ initio propositum, respondeo, illam opinionem, quæ affirmat, non esse probabilem, vt pote. incompossibilem cum ea Extravaganti relata. Neque obstat, quod ea sit opinio vnius, vel alterius scriptoris: tum quia vnus, vel alter scriptor non facit opinionem probabilem contra communem omnium, vel fere omnium Doctorum, nisi sit vrgenti ratione munitus: tum etiam quia contra principium certum nulla est probabilitas extrinseca.

453. Et ideo Sacramentum Pœnitentiæ datum ab excommunicato tolerato esse validum, si concurrant-

cate-

cætera requisita, est sententia communis. Ita Avila de Censuris part. 2. cap. 6. disp. 3. dub. 4. §. Tertia opinio, & apud Angel. ipsum Caietanum, Angelus, Petrus Sot. 10. Victoria, Nauarrus, & dicit esse communem iunioribus. P. Suarez de Censur. disp. 10. sect. 2. concl. 2. P. Cast. Palao tom. 6. de Censur. disp. 2. punct. 3. num. 4. P. Egidius de Coninek disp. 14. de excommunicat. dub. 5. num. 34. P. Gaspar Hurtado disp. 4. de Excommunicat. difficult. 3. num. 12. & communiter Doctores.

ARTICVLVS XII.

An revalidanda sint confessiones eorum, qui secuti sunt opinionem minus tutam circa valorem Sacramenti; siue ante, siue post hoc decretum Innocentij XI?

SYMMARIVM.

Confessiones invalidæ repetendæ sunt. n. 454.

Confessiones, quæ fiunt iuxta opinionem minus tutam circa valorem, cum advertentia huius Decreti; revalidandæ sunt. n. 455.

Confessiones, quæ cum ignorantia invincibili huius Decreti fiunt, vel prius factæ fuerunt iuxta opinionem minus tutam circa valorem; non sunt necessario repetendæ. n. 456. & seqq.
Opinio reserata, & practica circa valorem Sacramenti minus tuta est improbabilis. n. 459.

454. **C**ertum est inter omnes Theologos, eas confessiones revalidandas esse, quæ fuerunt invalidæ. Cuius defectus plura capita enumerant Theologi in materia de

pœnitentia, imo etiam & Catechistæ. Est ergo quæstio præsens, an confessiones, quæ fiunt ex opinione minus tuta circa valorem Sacramenti, sint invalidæ, atque adeo repetendæ, saltem post decretum hoc Innocentij XI.

455. Dico primo. Confessiones, quæ fiunt iuxta opinionem minus tutam circa valorem, cum advertentia huius decreti, & obligationis illius, sunt invalidæ, atque adeo revalidandæ. Patet conclusio. Nam vbi homo peccat mortaliter in ipsa confessione, confessio est invalida defectu dispositionis requisitæ, vt late ostendi in 3. part. Crit. Theolog. disp. 70. cap. 4. art. 2. sed qui cum advertentia huius decreti, & obligationis illius confitetur sequendo opinionem minus tutam circa valorem, peccat mortaliter in ipsa confessione: ergo facit confessionem invalidam, atque adeo repetendam. Maior patet; quia habere contritionem, & simul peccare mortaliter actualiter, sunt actus impossibiles. Minor etiam patet. Nam qui cum ea advertentia confitetur, in re tam gravi violat præceptum Pontificis, & in praxi opponitur eius declarationi, quæ tanquam irrefragabilis admitenda est, conformando mores ad illam.

456. Dico secundo. Confessiones, quæ ex ignorantia, vel inadvertentia invincibili huius decreti fiunt, vel quæ ante decretum sunt factæ reputandæ sunt validæ, atque adeo non repetendæ. Ratio est: quia cum nemo sciat, vtrum amore, an odio dignus sit, sufficit, quod pœnitens habeat credulitatem probabilem de obtenta gratia Sacramenti: sed in eo casu pœnitens habet eam credulitatem probabilem de obtenta gratia Sacramenti: ergo id sufficit, vt Sacramentum antea receptorum censeatur validum. Habet autem eam credulitatem probabilem virtute

opinionis probabilis, quamvis illa sit minus tuta.

457. Confirmatur. Nam ideo in casu primæ conclusionis confessio evadit nulla, quia poenitens scienter operatur in re tam gravi contra præceptum, & declarationem Pontificis: sed qui habet inadvertentiam invincibilem eius decreti, non operatur contra illud; & præterea supponimus concurrere cætera requisita: ergo non est ratio, neque caput, unde ea confessio reputanda sit nulla, & repetenda.

458. Obijcies contra primam conclusionem. Qui sequitur opinionem probabilem, non peccat, quamvis opinio probabilis sit minus tuta: quomodo ergo dicitur peccare in confessione ille, qui confitetur iuxta eam opinionem probabilem?

459. Responded iuxta dicta cap. 2. hic intervenire duas propositiones longe diversas, vnam directam, & alteram reflexam. Directa est: *Ista confessio venialium sine dolore formali, & cum solo virtuali est valida.* Propositio reflexa est: *in praxi licitum est uti hac opinione.* Et prima propositio est ad summum probabilis ab extrinseco ob autoritatem suorum Doctorum. Secunda vero reflexa est improbabilis propter hoc decretum Innocentij XI. Quare distinguendum est antecedens: qui sequitur in praxi opinionem probabilem speculativam, & directam, non peccat, nego; qui sequitur opinionem practicam, & reflexam, quæ vere si probabilis ut talis, concedo. Illa autem, de qua loquitur antecedens, falsa est, ut pote minus tuta, & procedens circa valorem Sacramenti, ut iam dixi. Quod autem ex propositione directa non inferatur ea propositio reflexa, late ostendi in 1. part. Crit. Theol. disp. 15. cap. 4. art. 2.

CAPVT VII.

Examinatur, quænam opiniones excludantur per hoc decretum circa Sacramenta extrema Vnctionis, & Ordinis.

ARTICVLVS I.

An, & quomodo Oleo benedicto pro Extrema Vnctione possit admisceri Oleum non benedictum, ita ut certus maneat valor Sacramenti?

SYMMARIVM.

Prima opinio docens, posse fieri plures additiones olei non benedicti. n. 460.

Opposita sententia, & eius Authores. n. 461.

An prima sententia ut pote minus tuta subiaceat huic damnationi?

Et refertur controversia orta inter viros doctos Hispanenses. n. 462.

Aliqui asseriebant, primam sententiam esse certam ex praxi Ecclesiarum Hispania. n. 463.

Item ex cap. Quod in dubijs. Deinde ex S. Thomæ, & ex alijs fundamentis. n. 464.

Opposita opinio negans fulciebatur ex eo, quod fundamenta affirmantis erant solum probabilia, & talis opinio erat minus tuta. d. 465.

Illustrissimus Archiepiscopus Hispanensis decrevit consulere Sacram Congregationem. n. 466.

Refertur libellus simplex ad Sacram Cong.

PROPOSITIO I.

Congregationem missus. n. 467. & seqq. Refertur Sacra Congregationis responsio. n. 484.

Infertur tamquam certum extremam Vnctionem licite, & valide conferri, etiam si fiant additiones olei non benedicti modo dicto. n. 487.

Quantam Autoritatem habeat hæc declaratio. n. 488. & seqq.

Respondetur ad argumenta sententia negantis. n. 490. & seqq.

460. Inquiritur primo occasione cuiusdam praxis, quæ vsurpari solet in aliquibus Diocesis, benedicuntur pro infirmis vna vel altera amphora olei, cum pro tota Diocesi, & omnibus Ecclesijs eius videntur non sufficere duodecim amphoræ. In primum ergo illud vas tantum olei benedicti infunditur, quantum olei benedicti extrahitur. Et cum id fiat pro tanto numero Ecclesiarum, fit, ut fere semper maior sit quantitas olei non benedicti, quam olei benedicti. Plures sunt authores, qui censent, id ita fieri posse, quos refert P. Quintanadueñas de Sacramentis Ecclesiæ tract. 5. singular. 1. num. 4. & hæc est communior inter Theologos, & probabilior sententia.

461. Sed opposita opinio docet quod quantitas in principio benedicta debet esse maior, quam tota non benedicta superaddenda, sive simul, sive varijs vicibus fiat additio. Ita Melchior Zambrano, P. Antonius de Quintanadueñas, P. Thomas Tamburinus, & favet P. Georgius Govatus, & Jacobus Marchantius mox referendi.

462. Inquiritur ergo, an prima opinio, ut pote minus tuta, subiaceat huic damnationi? Et cum hæc materia sit gravissima, ut pote pertinens ad praxim administrandi valide Sacramentum Extremæ Vnctionis, Illustrissimus, & Reverendissimus D. D. Ambrosius Ignatius Spinula, & Guzman,

Archiepiscopus Hispanensis consuluit plures viros sapientes, qui in oppositas sententias abierunt.

463. Alij enim asseriebant, non esse opinionem probabilem, sed sententiam certam, quæ asserit, posse fieri successive plures additiones olei non benedicti in minori quantitate, licet tandem in totius anni decursu resultaret maior pars olei non benedicti: pro qua certitudine proponebant argumenta non contentenda. Inter quæ illud erat maioris momenti, quod desumebatur ex praxi omnium Ecclesiarum Hispaniæ. Nam de praxi aliarum Ecclesiarum extra Hispaniam non satis constabat.

464. Arguebant secundo ex cap. *Quod in dubijs. §. 1. de Consecrat. inferius subiiciendo.* Arguebant tertio ex sententia S. Thomæ asserentis, aquam non benedictam, si admisceatur benedictæ, totam aquam manere benedictam. Arguebant quarto: Nam Authores oppositæ sententiæ concedunt, si oleo benedicto adiungatur minima pars olei non benedicti, totum oleum fieri benedictum: ergo si altera pars minima huic adiungatur, fiet etiam benedicta, cum totum illud, cui adijcitur, præsupponatur benedictum. Arguebant quinto, nam oleum, quod resultat ex pluribus minimis additionibus, censetur idem moraliter, ac oleum ab initio benedictum: sicut Ioannes est idem moraliter, quando factus est vir grandævus, ac quando erat puer; licet post pueritiam adquisierit per nutritionem multo plures partes suæ substantiæ. Arguebant sexto ex Concilio Mediolanensi IV., cuius verba infra referentur.

465. Oppositam sententiam sustinebant alij viri docti, quibus Illustrissimus D. Archiepiscopus præcepit, ut suam dicerent sententiam. Primo. Nam hæc fundamenta relata non evadunt illam opinionem ad gradum certitudinis.

Zambr.
Quintan.
Tambur.
Govatus
Marchant.

titudinis, quamvis valde probabi iter procedant: dum ergo ea opinio est intra metas probabilitatis, ea non potest deduci ad praxim, relicta tutiori, propter damnationem primæ propositionis factam à SS. D. Innocentio XI. Secundo, nam huic sententiæ suffragari videtur dispositio Ritualis Romani infra referendi. Tertio, quia si ab initio maior pars olei non benedicti admisceretur minori parti olei benedicti, totum oleum amitteret benedictionem, ut concedunt oppositæ opinionis patroni: ergo eodem modo si addatur maior pars olei non benedicti, non tota simul, sed pluribus additionibus successivis, totum oleum amitteret benedictionem; quod enim tota simul, vel successive sit maior, per accidens esse videtur.

466. Cum ergo viri docti circa hanc materiam consulti in oppositas sententias abierint, visumque fuerit sententiam affirmativam non egredi metas probabilitatis, & esse minus tutam, ideoque forte periclitari valorem Sacramenti; illustrissimus D. Archiepiscopus censuit, consulendam esse Sacram Congregationem; & iussu eiusdem D. Archiepiscopi composui libellum supplicem Sacræ Congregationi offerendum, tenoris sequentis.

Eminentissimi, & Reverendissimi Domini.

467. **C**Um ex decreto Sacræ Congregationis, Romanæ, & Vniuersalis Inquisitionis edito die 2. Martij, ann. 1676. & iussu promulgari à SS. D. Innocentio XI. & ex damnatione primæ propositionis ex 65. damnatis, constet, non posse fideles in praxi sequi opinionem probabilem circa valorem Sacramentorum, relicta tutiori; inde exorta est

dubitatio magni momenti circa Sacramentum Extremæ Vnctionis. Nam cum iure Divino materia huius Sacramenti sit oleum benedictum ab Episcopo; dubitatur, an si in ampullam olei benedicti immittatur maior pars olei non benedicti, non tota simul, sed per partes minores successive superadditas; hoc modo si materia sufficiens Sacramenti. Hæc enim fuit, & est praxis antiqua huius Diocesis, ut ex vno vase olei benedicti fere mille Ecclesijs, & canonijs, & xenodochijs provideatur, factis additionibus successivis olei non benedicti, ita ut in quavis additione sit minor pars olei non benedicti, quæ superadditur; sed sic fit, quod pars olei non benedicti immitti pluribus vicibus per annum, si consideretur tota simul, sit multo maior, quam pars olei benedicti.

468. In hac ergo quæstione sunt duæ opiniones, quæ ambæ videntur probabiles. Prima, quæ magis communis, & probabilior videtur, sed minus tuta, dicit, valorem Sacramenti subsistere, dummodo singulis vicibus infundatur minor pars olei non benedicti; quamvis multiplicatis successive additionibus tandem superaddita fuerit maior quantitas olei non benedicti. Hanc sententiam tamquam communiorem, & probabilioram amplectuntur communiter Theologi, & vtuntur paritate aquæ benedictæ, in quam immissa aqua non benedicta, hæc participat benedictionem ab illa. Quæ est sententia S. Thomæ in 3. dist. 12. quæst. 1. art. 2. quæstiunc. 6. ad 2. Et 3. part. quæst. 77. art. 8. ad 3., licet S. Thomas non distinguat, an additio debeat esse minoris partis ad maiorem.

469. Secunda opinio, quæ licet videatur minus probabilis, est tamen tutior, propugnat, Sacramentum non esse validum, si pars olei non benedicti sit tandem maior, licet singulis vicibus

cibus infundatur in minori quantitate. Quæ opinio maxime nititur in illis verbis Ritualis SS. D. Pauli V., vbi de extrema vntione: *Id tamen (oleum benedictum) si forte intra annum aliquomodo ita deficiat, ut sufficere non posse videatur, neque aliud benedictum haberi queat, modico oleo non benedicto in minori quantitate, quæ sufficiens esset pro totius anni decursu, superfluo reparari potest.* Vbi maxime notantur ea verba, *modico oleo non benedicto in minori quantitate, quæ sufficiens esset pro totius anni decursu.* Vbi videtur decernere, eam minorem quantitatem esse debere sufficientem pro totius anni decursu: siue eam quantitatem, quæ sufficiat pro totius anni decursu, debere esse minorem. Quando autem multiplicatis additionibus successive, pars olei non benedicti sit maior, non verificatur, quod ea pars, quæ sufficiat pro totius anni decursu sit minor, quin potius verificatur, quod si maior.

470. Secundo perpenduntur ea verba Ritualis: *Neque aliud benedictum haberi queat.* Nam si certum est, quod oleum non benedictum participat benedictionem à benedicto, licet perveniat tandem ad maiorem quantitatem olei non benedicti ex pluribus additionibus successivis; quare præcepit Paulus V, quod non fiat additio, si aliud benedictum haberi potest? Hæc enim verba videntur eo respicere, quod non sit omnino certum, quod oleum non benedictum participet benedictionem à benedicto; & quod solum toleretur immixtio non benedicti, quia ea pars minor non benedicti non nocet maiori parti benedicti. Et ideo in cap. *Quod in dubijs.* §. 1. de consecrat. non dicitur, quod non consecratum participat consecrationem à consecrato; sed *nec negamus, quin oleum non consecratum consecrato possit oleo commisceri.*

471. Deinde hæc secunda opinio

eo etiam nititur fundamento, quod si multo maior quantitas olei non benedicti superadderetur tota simul oleo benedicto, illa maior quantitas non participaret benedictionem, ut fatentur Authores oppositæ opinionis; imò illud parum olei benedicti, ut potest enormiter læsum, amitteret benedictionem; sicut si vas aquæ benedictæ mitteretur in stagnum, amitteret benedictionem. Tum sic. Videtur parum interesse, quod maior pars olei non benedicti infundatur in oleum benedictum, tota simul, vel per partes successive: si ergo per partes successive superaddatur de facto multo maior quantitas olei non benedicti, oleum benedictum, ut pote enormiter læsum per partes successive superadditas, amitteret benedictionem; aut saltem remanebit materia dubia Sacramenti.

472. Et ita hanc secundam sententiam propugnant Melchior Zambrano in tract. de casibus occurrentibus in articulo mortis, cap. 5. dub. 5. num. 3. vbi ait: *Ad hoc quo oleum maneat benedictum requiritur, ut quantitas olei in principio benedicta, sit maior tota quantitate non benedicta superaddita, modo simul, modo successive, vel varijs vicibus fiat talis additio.* Idem tradit P. Quintanadueñas de Sacrament. tract. 5. singulari i. num. 4. P. Thomàs Tamburinus lib. 6. de Sacram Extremæ Vnctionis cap. 1. §. 1. num. 2. Et P. Georgius Govatus in experientijs Theologico Sacramentalibus tract. 8. casu 21. num. 786. quamvis oppositam opinionem censeat probabilioram, dicit tamen, istam esse probabilem, & tutiorem, & affert verba Iacobi Marchantij in resolut. Pastor. tract. 6. de Sacrament. cap. 4. fine: *Obsecro Episcopos Reverendissimos Dominos meos, & Patres cum omni humilitate, ut maiore in quantitate oleum Sacrum distribuant, maxime in infirmorum, ne incantati*

*Quintanadueñas
Tamb.
Govat.*

March.

cauta mixtione materia reddi possit dubia.

473. Ex quibus omnibus videtur inferri, quod si hæc materia manet intra terminos probabilitatis, derelinquenda est praxis antiqua huius Diocesis Hispalensis de superaddendo sæpius oleo non benedicto, singulis vicibus in minori quantitate, sed ex quibus per anni decursum resultat maior quantitas non benedicti, & amplectenda est via tutior benedicendi multo maiorem quantitatem, quæ sufficiat pro maiore parte anni; ita vt tota quantitas superaddita, pluribus vicibus successive in minori, sit etiam minor respectu totius olei consecrati.

474. Multi viri docti consulti sunt circa hanc quæstionem. Et aliqui contendunt, hanc quæstionem non manere intra terminos meræ probabilitatis, sed debere reputari certam eam sententiam, quæ affirmat posse repetitis vicibus superaddi oleum non consecratum, dummodo singulis vicibus fiat in minori quantitate. Id conantur suadere ex praxi fere vniuersali, quæ videtur facere certitudinem moralem.

475. Etenim in fere omnibus Synodis Diocesanis Hispaniæ præcipitur hæc praxis, ex qua per successivas additiones resultat in decursu anni multo maior pars olei non benedicti, quam benedicti. In Synodo *Hispalensi* anni 1604. sub D. Ferdinando Niño de Guevara, Cardinali Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & Archiepiscopo Hispalensi tit. de Sacra Vnctione cap. 2. sic statuitur: *Tengan cuenja los Curas con renovar el Oleo Cathecumenorum, & infirmorum, y el Crisma amenudo, y siempre en menor cantidad de la que tiene, echando menos azeite, que ay Oleo.* Quod sic fideliter vertitur in latinum Sermonem [Curam habeant Parochi renouandi Oleum Cathecumenorum, & infirmorum, & Crisma frequen-

ter, & semper in minori quantitate, ita, vt infundatur minor pars olei non benedicti, quam est oleum benedictum.] Quæ verba desumpta sunt ex Synodo antecedenti sub D. Roderico de Castro, Cardinali, & Archiepiscopi Hispalensi.

479. Idem statuit eodem tenore verborum Synodus *Granatensis* anni 1572. sub D. Petro Guerrero, Archiepiscopo Granatensi, qui adfuit Concilio Tridentino; apud Antonium de Quintanadueñas tom. 1. Singularium, tract. 5. singular. 1. Eodem modo id statuit Synodus *Toletana* ann. 1660. sub D. Balthasar de Moscoto, Cardinali, & Archiepiscopo Toletano lib. 1. tit. 7. constitut. 4. Eodem modo Synodus *Abulensis* ann. 1617. sub D. Francisco Gamarra lib. 1. tit. 7. constitut. 3. Item Synodus *Ouetensis*, an. 1607. sub D. Ioanne Alvarez de Caldis, Episcopo Ouetensi lib. 1. rit. 2. de Sacram. n. 47. Item Synodus *Albarracensis*, ann. 1604. sub D. Fr. And. ea Valaguer, Episcopo Albarracensi, rit. 7. §. 12. Item Synodus *Salmaticensis* lib. 1. tit. 7. constit. 6. Item Synodus *Malacitana*, an. 1671. sub D. Fr. Alphonso á S. Thoma, Episcopo Malacitano lib. 2. tit. 7. §. 1. num. 9. Item Synodus *Limensis* an. 1588. sub B. Toribio Alphonso Mogrovejo Episcopo Limensi cap. 6.

477. Item Synodus *Canariensis* an. 1629. sub D. Christophoro de la Camara, & Murga, Episcopo Canariensi constitut. 6. cap. 3.

478. Synodus *Valentina*, an. 1657 sub D. Fr. Petro de Urbina, Archiepiscopo Valentini tit. 7. constitut. 3., licet dicat, admiscendum esse oleum non benedictum in minori quantitate, non exprimit an singulis vicibus sit in minori, an debeat esse in minori tota quantitas successive superaddenda. Item Synodus *Cordubensis*, ann. 1662. sub D. Francisco de Alarcon, Episco-

po

copo Cordubensi lib. 1. tit. 5. cap. 1. §. 4. loquens de ampullis retinentibus oleum sacrum, ait: *Y las ceber los Rectores, y Curas, advirtiendole, sea mas el olio consagrado, que el azeite, que añadieren.* Vbi videtur asserere, quod tota quantitas successive superaddenda, sit minor oleo benedicto. Et quidem hæc duæ Synodi non omnino clare loquuntur circa præsentem difficultatem; fortasse quia cum novissimæ sint, & hæc difficultas de quantitate olei superaddenda his annis cæperit ventilari, Synodalibus viris indecisam relinquare difficultatem placuit.

Diana. 479. Antoninus Diana part. 9. resolut. 44. ait opinionem, quæ requirit, minorem esse totam quantitatem olei non benedicti successive immitendi, esse contra praxim, & vsum fere omnium Ecclesiarum.

480. Sed quod maxime suffragatur huic praxi, & vsui communi immitendi successive partes singulatim minores olei non benedicti, est textus Concilij Provincialis Mediolanensis quarti (cuius autoritas magna est in Ecclesia) celebrati anno 1576. sub S. Carolo Borromæo, part. 2. sub tit. *Quæ ad Sacramentalia, vel ad Sacramenta, &c.* in hæc verba: *Sacro oleo deficiente, si tempus non patitur, vt aliunde haberi possit, illa ratio inueatur tanone præscripta, vt cum oleo consecrato misceatur non consecratum. Id vero non consecratum guttatim ita infundatur, vt semper quod infunditur, minus sit oleo consecrato, quod vel exiguum in vase reliquum est.*

481. In quibus verbis aliqua adhuc notanda videntur. Primo, ea dicitio *guttatim*, quæ videtur eo respicere, ne per plures admixtiones resultet maior quantitas olei non benedicti. Secundo, quod non requirit, vt sæpius renouetur oleum per admixtionem olei non benedicti, sicut requirunt Diocesane Synodi præcitata; sed so-

lum quod renouetur guttatim, si defecerit oleum, nec tempus patiat, aliunde afferri. Tertio, quia viderentur otiose posita ea verba, *si tempus non patitur, vt aliunde haberi possit*, si oleum non benedictum superadditum participat benedictionem ab oleo benedicto. Nam si eam participat, ad quid opus est, vt aliunde afferatur?

482. Propter hæc omnia post consultationem doctissimorum virorum, adhuc manet perplexa difficultas. Si enim retinemus vsum pristinum renouandi sæpius oleum benedictum per plures admixtiones non benedicti, videmur sequi sententiam probabilem circa valorem Sacramenti, tutiore relicta, contra decretum Sacræ Congregationis. Si autem velimus consecrare tantumdem olei, quantum sufficiat ad maiorem partem omnium Ecclesiarum huius Diocesis, multæ difficultates oriuntur, nam præter difficultatem deferendi morem antiquissimum, non modica invenitur difficultas in fabrefaciendis multis vasibus argenteis, & in afferendis illis ad Altare, quæ ad tantam olei quantitatem omnino sunt necessaria.

483. Quare precor Eminentias Vestras vt pro rei gravitate decidant primo: quid in praxi servandum sit quoad continuationem veteris consuetudinis? Secundo; an censendum sit, esse certum valorem Sacramenti, quando oleum benedictum per plures additiones minimas successivas remanet in minori quantitate, quam est quantitas olei non benedicti.

Quid responderit Sacra Congregatio?

484. Illustrissimus D. Archiepiscopus Hispalensis accepit declarationem authenticam huius dubij subscriptâ à Francisco Richardo San-

X

Et

Sta Romana, & Vniuersalis Inquisitionis Notario, & sigillo Sacrae Congregationis Vniuersalis Inquisitionis munitam, quam in praesenti praemanius habeo, & est tenoris sequentis.

Eminentissimi, & Reuerendissimi Signori.

Determinandosi nel decreto di cotesta Sacra Congregazione fatto Soto li 2. Marzo 1679. sopra la condanna di 63. propositioni, che circa il valore de Sacramenti non si debba seguire l' opinione probabile, lasciata la piu sicura. Et essendo opinione controversa tra Theologi, se per supplire all' Olio santo, che mancasse, sia lecito aggiongerne del non benedeto in piu volte, purché l'aggiunto considerato separatamente, & in ogni aggiunta sia in minor quantita dell' olio sancto, benché considerate tutte le aggiunte insieme, fosse maggiore, di qui è nato dubio nella Dioecesi di Sevilla, nella quale per la sua vastità, è impraticabile benedire tant' oglio, che basti senza l'aggiunta; se sia lecito fare detta aggiunta all' olio Sancto, per esservi molti Theologi, che tengano l' opinione negativa per piu sicura. Onde per hauer la resolutione di tal dubio, l' Arcivescovo di Sevilla deuotissimo oratore fece porgere all' EE.VV. vn memoriale consultivo, nel quale si deducevano le opinioni de Theologi sopra questo punto. Ma non havendo sin hora habuta la dichiarazione, supplica perciò l' EE.VV. degnarsi di dar gliela per sicurezza & quiete della conscienza propria, & del suo grege. Vsches.

Feria quarta die 23. Septembris 1682. in Generali Congregatione S. Officij habita in Conventu S. Mariae super Minerva coram Eminentissimis, & Reuerendissimis Dominis S. R. E.

Cardinalibus in tota Republica Christiana contra haereticam parvitatem Generalibus Inquisitoribus à S. Sede Apostolica specialiter deputatis.

Lecto supradicto memoriali, Eminentissimi, & Reuerendissimi Domini Cardinales Inquisitores praedicti de creverunt in casu proposito, *Posse*.

Franciscus Richardus, Sanctae Romanae, & Vniuersalis Inquisitionis Notarius.

Et quia interrogatio proposita Sacrae Congregationi proxime relata facta est idioma Italico, placuit eam in latinum sermonem fideliter transferre, quae sic habet.

486. Eminentissimi, & Reuerendissimi Domini. Cum statutum fuerit decreto istius Sacrae Congregationis dato die 2. Martij 1679. super damnatione sexaginta quinque propositionum, circa valorem Sacramenti non debere deduci ad proximam opinionem probabilem, relicta tutiori; & cum sit opinio controversa inter Theologos, an ad supplendum oleum benedictum, quod deficeret, sit licitum adiungere non benedictum pluribus vicibus, taliter quod oleum adiunctum consideratum separatim, & in vnaquaque admixtione sit in minori quantitate, quam oleum benedictum, quamvis consideratis omnibus additionibus simul, fiat maior quantitas non benedicti; hinc natum est dubium in Dioecesi Hispalensi; in qua propter eius Dioecesis amplitudinem est impracticabile benedicere tantum oleum, quod sufficiat sine additione non benedicti; an sit licitum facere praesertim additionem ad oleum benedictum; cum sint multi Theologi; qui opinionem negativam censent tutiorem. Quare, vt habeatur resolutio huius dubij. Archiepiscopus Hispalensis deuotissimus orator fecit porrigi Eminentissimi

sententiae vestris libellum consultivum, in quo referbantur opiniones Theologorum super hoc dubio. Sed quia non habuit adhuc eius declarationem, ideo orat Eminentias Vestras, vt dignentur eam sibi notam facere pro securitate, & quiete conscientiae propriae, & gregis sibi commissi.

EX DICTIS colligitur resolutio practica.

487. Ex qua declaratione constat, certum esse debere, quoad praxim, Sacramentum Extremae Vnctionis licite, & valide conferri, etiam si oleum non benedictum superaddatur saepius, dummodo singulis vicibus fiat admixtio in minori quantitate non benedicti. Qua in re videtur facere certitudinem praxis antiqua Ecclesiarum, & declaratio Sacrae Congregationis.

488. Et quidem licet haec declaratio non prodeat immediate à Romano Pontifice; tamen cum Pontifex dederit Sacrae Congregationi facultatem declarandi haec, & similia dubia; & eiusmodi declarationes fiant ex matura deliberatione, & consilio doctissimorum virorum, habent magnam authoritatem, & conferunt omnimodam securitatem ad recte, & honeste operandum.

489. Et quamvis Sacra Congregatio videatur respondisse solum ad primam interrogationem, An scilicet possint ea plures additiones fieri successive olei non benedicti, declarantes, *Posse*; ex ea autem responsione satis clare colligitur responsio ad secundam: nam ex eo quod possint fieri illae additiones olei in administratione Sacramenti, clare inferunt Sacramentum evadere certo validum.

490. Ad argumenta autem opposita sententiae facile responderi potest. Ad primum desumptum ex Rituali Pauli V. dicendum est, in illis

verbis: *Modico oleo non benedicto in minori quantitate, quae sufficiens esset pro totius anni decursu, non praecipere Pontificem, quod ea additio fiat semel tantum; neque eam, quae per plures mixtiones superadditur, totam simul consideratam esse debere minorem quantitate olei prius benedicti, sed solum esse minorem, quae hic, & nunc superadditur, sive semel, sive saepius.*

491. Ad id quod additur circa ea verba: *Neque aliud benedictum haberi queat*, scilicet si verum est, quod oleum non benedictum participat benedictionem à benedicto; quid necesse est, quærere oleum benedictum, cum sufficiat facere additionem non benedicti? Respondeo has additiones olei non benedicti fieri solum, quando necessitas postulat; est enim congruentius, quod totum oleum sit ab initio benedictum. Nulla ergo necessitas est eius additionis, quando habetur oleum ab initio benedictum.

492. Ad secundum argumentum respondeo, admittendo, quod si ab initio infunderetur in oleum benedictum maior quantitas olei non benedicti, amitteretur benedictio. Quando autem sit mixtio per plures additiones successivas minores, non amittitur benedictio; quin potius, cum sit prima additio minor, haec participat benedictionem, & tota illa mixtio manet vndequeque benedicta; vnde fit, quod cum advenit secunda additio, ita de novo participat benedictionem à tota quantitate antecedenti, quae tota iam erat benedicta.

ARTICVLVS II.

Quaestiones aliae circa Sacramentum Extremae Vnctionis.

SVMMARIVM.

Opinio aliquorum, quod Chrisma est materia

teria huius Sacramenti, & opposita etiam opinio refertur. n. 493.

Primam opinionem esse in speculatione probabilem, practice autem subiacere damnationi. n. 494.

Opinio, quod unctio potest fieri in univo sensu. n. 495.

Refertur opinio adversa. n. 496.

Primam opinionem esse in speculatione probabilem, & in praxi subire damnationem. n. 499.

493. **I**nquiritur secundo, an Christuma sit materia huius Sacramenti tuta in praxi? Materiam remotam huius Sacramenti esse oleum ab Episcopo benedictum constat ex Concilio Tridentino, & Florentino. Est tamen aliquorum opinio, quos refert P. Castro Palao tom. 4. tract. 26. disp. vnic. punct. 2. num. 5., etiam Chrisma, quod ex oleo, & balsamo conficitur, esse posse materiam huius Sacramenti. Sed opposita opinio affirmat futurum esse invalidum id Sacramentum, si assumatur Chrisma pro materia

Trident.
Florent.
Cas. Pal

Valencia Bellarm. Bonacin. Barbofa. bosa, quos refert, & sequitur P. Castro Palao citatus.

494. Dicendum ergo est, illam primam opinionem esse in speculatione probabilem; in praxi vero subiacere huic damnationi: quia sequitur opinionem minus tutam circa valorem huius Sacramenti. Cum hoc tamen stat, quod deficiente predicto oleo infirmorum debeat substitui Chrisma: nam in casu necessitatis, quando non datur medium certum, assumendum est medium probabile.

495. Inquiritur tertio. An subiacet huic damnationi opinio asserens, non requiri unctioem quinque sensuum, atque adeo posse fieri in univo, & in qualibet parte corporis. Ita enim videntur docere Scotus, Adrianus, Ioannes de Medina, vt refert P. Castro

Scotus.
Adrian.
Medina.

Palao tom. 4. tract. 26. disp. vnic. punct. 3. num. 4. & Doctores Lovanicenses cum subscriptione Archiepiscopi Melchinienfis, & Decani vniuersitatis, & professorum Theologiae, vt refert P. Suarez tom. 4. in 3. part. disp. 41. sect. 3. sine.

Cas. Pal.
Lovan

496. Opposita sententia docet, non esse validum Sacramentum, aut saltem esse dubium valorem eius, nisi vngantur omnia organa quinque sensuum. Et ideo non posse aliter ministrari. Ita P. Suarez tom. 4. in 3. part. disp. 43. sect. 2. num. 8. & apud ipsum D. Thomas, D. Bonauentura, Richardus, Paludanus, Maior, Supplementum, Gabrielis, & Sotus. Idem docet P. Castro Palao proxime citatus num. 6. & apud ipsum Enriquez, Bellarminus, Valencia, Coninck, Layman, & Bonacina.

Suarez.
D. Thom.
S. Bonavent.
Richard.
Palud.
Maior.
Supplem.
Gabriel.
Sotus.
Cas. Pal.
Enriq.
Bellarm.
Valencia
Coninck.
Laym.
Bonacin.

497. Hinc inferitur, quod prima opinio, quamvis in speculatione sit probabilis, in praxi tamen subiacet huic damnationi. Quia est opinio minus tuta, & versatur circa valorem Sacramenti, exponiturque illud periculo frustrationis. Cum hoc tamen stat, quod si moribundus iam iam acturus animam, non potest recipere omnes quinque unctioes, possit ei ministrari vnica unctio, ita vt forma mentionem faciat omnium quinque sensuum: quia quando non est medium certum, usurpandum est medium probabile in casu necessitatis.

ARTICVLVS III.

De Sacramento Ordinis.

SVMMARIVM.

An ad consecrationem Episcopi requirantur tres Episcopi iure diuino? Et refertur opinio affirmans. n. 498. Refertur opinio negans. n. 499.

An

An hac opinio negans subiacet damnationi? n. 501.

Ostenditur, hanc opinionem negantem esse certam. n. 502.

Referuntur opiniones, quae excludunt à materia consecrationis Episcopalis aliquas actiones. n. 503.

Haec omnes opiniones in speculatione sunt probabiles; in praxi vero subijciuntur damnationi. n. 504.

An in ordine sacro requiratur tactus physicus? Et referuntur duae opiniones oppositae. n. 505.

Opinio negans est minus tuta, & in praxi subijciuntur damnationi. n. 507.

Quanam sit materia Diaconatus? Et referuntur tres opiniones. n. 508. & seqq.

Quae ex his tribus in praxi subijciatur damnationi? n. 510.

An circa materiam Subdiaconatus sit aliqua opinio minus tuta. n. 511.

An si quis suscipiat Diaconatum, Subdiaconatum, aut Ordines minores secundum opinionem minus tutam, debeat iterum illos recipere sub conditione? n. 512.

An opinio negans subijciatur damnationi? n. 513.

498. **I**nquiritur primo circa ordinem Episcopatus (qui est complementum Ordinis Sacerdotalis) an subiacet huic damnationi opinio docens, non requiri tres Episcopos ad consecrationem Episcopi; sunt enim duae opiniones oppositae. Prima docet, tres Episcopos requiri iure diuino, ita vt aliter facta consecratio sit invalida. Ita Card. Bellarminus, P. Vasquez, P. Coninck Bernal, P. Coninck, Marchinus, Caietanus, & Isambertus, quos refert Diana tom. 12. tract. 1. resolut. 28. Item Isambertus. P. Castro Palao tom. 4. tract. 27. disp. vnic. punct. 14. num. 13. & apud ipsum Comitulus, Marcus Antonius Genuensis, & Barbofa.

Bellar.
Vasq.
Bernal.
Coninck.
Marchi.
Caietan.
Isambert.
Diana.
Cas. Pal.
Comitol.
Genuens.
Barbofa.

499. Secunda opinio propugnat,

validam esse consecrationem Episcopi factam ab vno dumtaxat Episcopo cum duobus Abbatibus insulatis, vel dignitatibus, vel Canonicis, atque adeo licite fieri posse saltem ex dispensatione Summi Pontificis. Ita P. Granada, P. Valencia, P. Layman, Vgolinus, & Focius, P. Thomas Sanchez, & Aversa, quos refert, & sequitur Diana tom. 12. tract. 1. resol. 27. imo, & P. Vasquez, quem alij sequuntur, quamvis doceat iure diuino requiri tres Episcopos, simul affirmat, posse ex dispensatione Pontificis ab vno dumtaxat fieri consecrationem.

Granada.
Valencia
Laym.
Vgolinus
Focius.
Diana.
Vasquez

500. Iam vero videbitur alicui dicendum, hanc secundam opinionem subiacere huic damnationi; quia haec secunda opinio, quae dicit valere consecrationem ab vno dumtaxat Episcopo factam, est minus tuta, & versatur circa valorem Sacramenti.

501. Ego tamen censeo, non subiacere damnationi eam sententiam: nam licet in speculatione videatur esse dumtaxat probabilis; ea tamen in praxi est omnino certa. Nam multi Romani Pontifices concesserunt, quod pro necessitate temporum ab vno dumtaxat Episcopo fieret Episcopi consecratio. Sanctus Gregorius Magnus indulsit Augustino Episcopo, vt ipse solus consecraret Episcopos in Anglia. Idem indulsit Gregorius XIII. Patriarchae Ethiopiae, referente P. Enriquez, & Beatus Pius V. ita concessit fieri apud Indos, teste Machado, vt ego ipse ex Caramuele retuli in 1. part. Cris. Theol. disp. 15. cap. 2. art. 7. num. 127. & P. Enriquez lib. 10. de Ordine cap. 24. testatur, id ipsum indultum saepe esse in India, & Japonia; & Machado tom. 2. lib. 4. part. 6. tract. 2. document. 9. num. 4. testatur, id privilegium concessum fuisse pro Indiarum Provinciis.

Enriq.
Mach.
Caram.

502. Et, vt etiam retuli ex Caramuele, electus Episcopus de Assumpta ad Prouinciam Paraguay pertinentem,

tinente, licentiam à SS. D. N. obtinuit, vt ab vno Episcopo consecraretur. Concessa fuit hæc licentia : sed ante quam ad præfati electi perveniret notitiam, ille à quodam Episcopo, assistentibus Canonicis, fuit consecratus. Et Sacra Congregatio die 15. Decembris anni 1657. declaravit: *Consecrationem Episcopi Paraguayensis, quantum spectat ad Sacramentum, & impressionem characteris, fuisse validam, quantum vero spectat ad licitam, &c.* Quam declarationem confirmavit Alexander VII. die 16. Februarij anni 1658. per litteras Apostolicas in forma Brevis. Ex quibus patet, iam non posse dubitari de certitudine huius sententiæ, quod valet consecratio Episcopi facta ab vno dumtaxat Episcopo ex dispensatione Romani Pontificis, cum Magister communis Ecclesiæ id ita declaraverit.

Diana.

503. Inquiritur secundo, an opiniones, quæ excludunt à materia consecrationis Episcopalis aliquas actiones, quas aliæ opiniones admittunt tamquam necessarias ad valorem consecrationis Episcopalis, subiaceant huic damnationi? Et quidem Diana part. 12. tract. 1. resolut. 12. & alijs sex subsequentibus, refert septem opiniones circa materiam Ordinis Episcopalis.

Isambert.

Primam Isamberti, qui requirit pro materia impositionem manuum trium Episcoporum super caput Ordinandi; item vncionem capitis, & manuum ab Episcopo consecratore faciendam; item traditionem Baculi Pastoralis, annuli, & Libri Evangeliorum. Secundam Martini Fornarij, qui requirit pro materia manuum impositionem, traditionem Libri Evangeliorum, & vncionem capitis. Tertiam Francisci Sylviij requirentis pro materia solam vncionem manuum. Quartam Guilielmi Merceri asserentis, materiam huius consecrationis esse vncionem capitis, & manuum; & item

Fornar.

Sylvij.

Mercer.

impositionem manuum. Quintam Francisci Hallier requirentis pro materia manuum impositionem, & traditionem Evangeliorum. Sextam quam sequitur P. Dicastillo ex Bartholomæo Fumo, & D. Antonino, asserens materiam præfatæ consecrationis esse impositionem manuum, & simul impositionem libri Evangeliorum super cervicem, & scapulas electi. Septimam Bellarmini, Vasquij, Coninck, Enriquez, Bernal, Laymani, & Petri Soto asserentium, totam materiam Ordinis Episcopalis esse impositionem manuum Episcopalem.

Hallier.

Dicastill. Fumo. D. Ant.

Bellarmin. Vasqu. Coninck. Enriq. Bernal. Laym. Pet. Sot.

504. Dicendum ergo est, has omnes opiniones in speculatione esse probabiles, quia omnes optimis rationibus fulciantur. In praxi vero subijci huic damnationi eas opiniones, quæ excludunt, & asserunt, licite excludi posse eas actiones, quæ probabiliter requiruntur. Cum enim consistet in praxi sequendam esse opinionem, quæ circa valorem Sacramenti tutior est, & re vera tutius sit omnes eas actiones exercere, quam aliquam earum omittere; opinio, quæ docuerit, aliquam earum omitti posse, est minus tuta, atque adeo huic damnationi subiecta.

505. Inquiritur tertio, An opinio docens, in ordine sacro non requiri tactum physicum materiæ remotæ Sacramenti, sed sufficere tactum morale, huic damnationi subijciatur? Et quidem prima sententia docet, non esse necessarium eum contactum physicum: quam propugnant B. Albertus Magnus, Armilla, Victoria, Vasquez, Caietanus, & Layman, vt refert P. Castro Palao tom. 4. tract. 27. disp. vnic. punct. 4. num. 21.

Alb. M. Armill. Victor. Vasquez. Caietan. Laym.

506. Secunda opinio asserit, eum contactum physicum esse necessarium ad valorem Sacramenti. Ita P. Castro Palao citatus num. 22. & apud ipsum D. Thomas, Valencia, Sa, Coninck, & Bonacina.

Cas. Pal. D. Tho. Valenc. Sa. Coninck. Bonacin.

Di-

507. Dicendum ergo est ad præfatam quæstionem, primam opinionem speculative sumptam esse valde probabilem; in praxi tamen subijci huic damnationi, quia est opinio minus tuta circa valorem Sacramenti. Nam si coram Deo vera est opposita sententia, Sacramentum frustratur. Si autem adhibeatur contactus physicus, nihil fit contra valorem Sacramenti.

Et negative respondetur. Nam quamvis Uigerius relatus ab eodem Castro Palao num. 12. dixerit materiam Subdiaconatus esse traditionem libri Epistolarum; hæc tamen opinio ab omnibus rejicitur. Quare secunda sententia omnino tenenda tamquam tutissima docet materiam Subdiaconatus esse traditionem calicis vacui cum patena vacua. Ita S. Thomas, Richardus, Paludanus, Durandus, Sotus, Maior, P. Vasquez, P. Valencia, P. Layman, & Bonacina, quos refert, & sequitur P. Castro Palao citatus num. 13. affirmans, hanc esse communem sententiam, & omnino certam. Quare cum prima opinio rejiciatur ab omnibus, hæc secunda manet tamquam omnino tuta.

Viger.

S. Thom. Ricard. Palud. Durand. Soto. Maior. Valq. Laym. Bonac. Cas. Pal.

Durand. S. Bonavent.

508. Inquiritur quarto, an sit aliqua opinio circa materiam ordinationis Diaconi, quæ huic damnationi subijciatur? Pro quo supponendum est, esse triplicem opinionem circa talem materiam. Prima docet, solam impositionem manuum Episcopi esse materiam talis Sacramenti. Pro qua stant Durandus, & S. Bonaventura relati à P. Castro Palao tom. 4. tract. 27. disp. vnic. punct. 4. num. 9.

Hoffius. I et. Sot. Bellar. Enriq. Coninck. Laym. Cas. Pal. Vasquez. Valenc. Bonac.

509. Secunda opinio docet, tam manuum impositionem, quam traditionem libri Evangeliorum esse materiam eius Sacramenti. Ita Hoffius, Petrus de Soto, Card. Bellarmin. P. Enriquez, P. Coninck, & P. Layman relati ab eodem Castro Palao ibidem.

512. Inquiritur sexto, an subijciatur huic damnationi ea opinio, quam docet P. Granado 3. part. contr. 9. tract. 5. disp. 6. Scilicet si sit opinio probabilis, licet minus tuta, circa valorem Diaconatus, Subdiaconatus, & Ordinum minorum, non debere iterari sub conditione eiusmodi Ordinem, licet iterari debeat sub conditione Presbyteratus collatus cum opinione minus tuta. Ratio dubitandi est, quia ex hac sententia videretur inferri, licitum esse in illis Ordinibus, præter Presbyteratum, vti opinione minus tuta.

Granad.

510. Tertia opinio docet, solam traditionem Libri Evangeliorum esse materiam huius Ordinis. Ita P. Castro Palao citatus num. 10., & apud ipsum P. Vasquez, P. Valencia, Bonacina, & est communis sententia Theologorum. Dicendum ergo est, primam & tertiam sententiam in speculatione esse probabiles; at vero si quoad praxim dicant esse licitum Diaconum Ordinari vel cum sola impositione manuum, vel cum sola traditione libri Evangeliorum, subijciuntur huic damnationi; quia tutius est pro valore Sacramenti præstare vtrumque: nam si alterum deficiat, fortasse Sacramentum erit nullum.

511. Inquiritur quinto, An circa materiam Ordinationis Subdiaconi sit aliqua opinio, quæ subijciatur huic

513. Sed dicendum est, eam opinionem non subijci huic damnationi. Quia P. Granado nec dicit, nec ex eius doctrina inferitur, licitum esse vti opinione minus tuta in collatione eorum Ordinum; quin potius affirmat, peccare lethaliter eos, qui Diaconatum, Subdiaconatum, vel minores Ordines suscipit sub opinione probabili minus tuta. Solum ergo affirmat, non esse obligationem iterandi illos sub conditione. Cuius rei rationem tradit P. Granado his verbis: [Quia isti Ordines non sunt ita necessarii, vt per Sa-

cer-

cerdotalem potestatem suppleri non possint munera, propter quæ instituti sunt, & præterea non habent annexum aliquem actum absolute necessarium ad salutem fidelium, aut defectu cuius proveniat Ecclesiæ notabile detrimentum. Cum ergo aliunde homo sit ordinatus iuxta probabilem opinionem, ac proinde prudenter possit sibi persuadere, Ordinem esse validum, non est cur ad illius iterationem obligetur. Cum hoc enim bene componitur id, quod affirmat ipse Author, scilicet illicitum esse conferre Sacramentum cum opinione minus tuta. Et cum de hoc dumtaxat loquatur propositio damnata, & sententia huius authoris quoad hoc punctum sit conformis decreto, non est cur subijciatur ei damnationi. Ex quo patet ad ratione dubitandi.

CAPVT VIII.

An sint aliqua opinioniones minus tute circa valorem Sacramenti Matrimonij, quæ huic damnationi subijciantur?

ARTICVLVS I.

Prænotantur aliqua.

SVMMARIVM.

Damnatio subiacet opinio docens Matrimonium posse fieri cum valore solum probabili. n. 514.

Sed non subiacet, si inveniatur principium, quod reddat certum valorem. n. 515.

Nulla sunt matrimonia mere probabilia. n. 516. remissive.

Non sunt materia huius damnationis ea, quæ spectant ad matrimonium iam contractum; sed solum, ea quæ

ad contrahendum. n. 517. Quid aliqui asserant circa intelligentiam huius damnationis: n. 518.

914. **P**ræmitto primo tamquam certum, subiacere huic damnationi opinionem, quæ docuerit, licite fieri matrimonium, quando eius valor fuerit tantum probabilis, relicta opinione tutiori, quæ negat valorem eius matrimonij; scilicet dum non invenitur aliud principium, neque directum, neque reflexum, ex quo reddatur omnino certus valor matrimonij. Hoc enim clarissime infertur ex hoc decreto Innocentij XI. in damnatione primæ propositionis.

515. Præmitto secundo, si inuentum fuerit aliquod principium certum directum, vel reflexum, quod, non obstante varietate opinionum oppositarum, reddat omnino certum valorem matrimonij, in tali casu opinio, quæ docet, licite celebrari posse matrimonium, non subiacet huic damnationi. Quia hæc damnatio solum damnat doctrinam, quæ Sacramentum exponat frustrationi; si autem est doctrina, quæ astruat principium directum, vel reflexum, unde valor Sacramenti reddatur certus, talis doctrina non exponit Sacramentum frustrationi.

516. Præmitto tertio, me docuisse in 1. part. Cris. Theol. disp. 19. nulla esse matrimonia mere probabilia, à quibus liceat recedere prætextu probabilitatis quoad alteram, vel quoad utramque partem, affirmativam, & negativam. Quod ibi latissime ostendi demonstrans, omnia matrimonia, vel esse certo valida, vel certo invalida, cum aliquibus limitationibus, & explicationibus ibi traditis. Quia ex indissolubilitate matrimonij oritur, quod coniuges obligent omnimodè suam libertatem ad illud perpetuo retinendum: & cum probabilitas ex se det

det libertatem sequendi opinionem probabilem, etiam hanc libertatem obstringunt coniuges, quia se obligant ad perpetua in cohabitationem, quantum possunt se obligare. Et sicut in quolibet contractu potest quis se obligare ad cedendum qualibet probabilitate, quæ sibi suffragetur; ita de facto in Matrimonio ad hoc se obligant coniuges propter dicta.

517. Præmitto quarto non esse materiam huius damnationis ea, quæ spectant ad matrimonium iam contractum, sed solum ea, quæ spectant ad matrimonium contrahendum. Nam cum Decretum dicat, non esse licitum eligere opinionem minus tutam circa valorem, & tendat in eum finem, ne confectio Sacramenti exponatur frustrationi; & Matrimonium iam contractum est, quasi non esset, & quoad hanc materiam debet sequi normam matrimonij contrahendi.

518. Filguera in sua lucerna in expositione huius primæ propositionis concl. 5. affirmat, licitum esse sequi opinionem probabilem, relicta tutiore, circa Sacramenti valorem, in rebus, quæ non sunt de iure Divino, sed tantum Ecclesiastico, ut contingit in matrimonio] &c. oppositam partem propugnat Mag. Hozes in explicatione huius 1. propositionis num. 31.

ARTICVLVS II.

Dedicatur quid faciendum sit in probabilitate facti circa valorem matrimonij?

SVMMARIVM.

In questione facti ex testimonijs adversis equalibus necessario resultat dubium. n. 519.

Quinque modis habere se possunt rationes probabiles in ordine ad certitudinem, probabilitatem, & dubitationem. n. 520. & seqq.

Cum probabilitate facti de existentia impedimenti non licet contrahere. n. 522. & seqq.

Cum sola probabilitate facti de carentia impedimenti non licet contrahere. n. 524.

Quando in questione facti ex probabilibus adversis resultat purum dubium invincibile, licet contrahere, non sic, si sit vincibile. n. 525.

Qui contrahit cum dubio vincibili exponit Sacramentum frustrationi. n. 526.

Cum impedimentum est invincibiliter dubium, standum est pro libertate. n. 527.

Non tamen, si sit præsumptio pro existentia impedimenti. n. 528.

Non tamen, si sit præsumptio pro existentia impedimenti. n. 528.

519. **I**n questione facti, quando utrimque sunt testimonia,

quorum quodlibet seorsim affert probabilitatem, non resultat veram probabilitatem in alterutra parte contradictionis, sed necessario resultat dubium, clarissime ostendi in 1. part. Cris. Theol. disp. 6. cap. 6. & in 3. part. disp. 55. num. 24. & disp. 56. cap. 16. art. 1. num. 813. & seqq. & cap. 21. art. 2. num. 1251. & seqq.

520. Deinde quinque modis contingere potest, quod se habeant rationes probabiles. Primo, ita ut fundamenta, quæ seorsim sunt probabilia simul considerata faciant certitudinem moralem de existentia impedimenti dirimentis. Secundo, ut similiter considerata faciant certitudinem moralem de carentia impedimenti. Et in his duobus modis nulla est difficultas: nam ubi certum est impedimentum, graviter illicitum est contrahere. Item ubi certa moraliter est carentia impedimenti, licitum est absque dubio, contrahere matrimonium.

521. Tertio potest resultat me-

ra probabilitas de existentia impedi-
menti. Quarto potest resultare mera
probabilitas de carentia impedi-
menti. Quinto potest resultare purum du-
bium sine eo, quod meas iudicis pos-
sit in alterutram partem flecti, concur-
rentibus vtriusque aequalibus coniec-
turis. Exponendum ergo est, quid in
his tribus casibus fieri debeat in quaes-
tione facti.

522. Sit prima conclusio. Qui
habet probabilitatem facti de impe-
dimento dirimenti, nullam autem pro-
babilitatem de carentia illius, non po-
test contrahere matrimonium licite.
Et ratio est: nam iuxta hanc damna-
tionem primae propositionis in eo ca-
su non eligitur id, quod tutius est, quin
imo Sacramentum exponitur frustra-
tioni; nam eo ipso quod probabile sit,
adesse impedimentum dirimens, pro-
babile etiam erit, quod matrimonium
erit nullum. Aliunde autem non appa-
ret principium certum directum, aut
reflexum, ex quo possit reddi certus
valor matrimonij. Quod amplius
constabit in solutione obiectionum.

523. Et confirmatur ex cap. *In-
quisitioni*. de sent. excommunicat. vbi
definit Pontifex, eum, qui habet cre-
dulitatem probabilem, & discretam
de impedimento dirimenti, non
posse petere debitum, & loquitur in
casu, in quo iam matrimonium est
contractum. Ex quo manifeste infer-
tur, quod si quis vellet contrahere
matrimonium cum ea credulitate
probabili de existentia impedi-
menti, non autem de carentia il-
lius, valor matrimonij non esset certus:
ergo qui sic vult contrahere matri-
monium, peccat, dum vult exponere
Sacramentum frustrationi.

524. Sit secunda conclusio. Qui
habet meram probabilitatem facti de
carentia impedi-menti dirimenti, nul-
lam autem certitudinem, graviter de-
linquit contrahendo matrimonium.

Ratio est eadem. Non enim sequitur,
quod tutius est, & Sacramentum ex-
ponit frustrationi; neque in eo appa-
ret principium aliquod, unde redda-
tur certus valor Matrimonij.

525. Sit tertia conclusio. Quando
in quaestione facti ex coniecturis
vtriusque probabilibus resultat pa-
rum dubium, si hoc dubium est vinci-
bile, non licet contrahere matrimo-
nium, donec vincatur dubium, ut stet
certitudo pro carentia impedi-
menti. Si vero resultet purum dubium omni-
no invincibile, non obstat impedi-
mentum contrahendo matrimonio.

526. Prima pars conclusionis est
certa. Nam si quis contrahat matri-
monium cum eo dubio vincibili, ex-
ponit frustrationi Sacramentum; po-
test enim contingere, quod facti debita
diligentia, clarius, & certius appareat
existentia impedi-menti dirimenti.

527. Secunda etiam pars conclu-
sionis videtur certa. Nam dum impe-
dimentum dirimens est in statu puri
dubij invincibilis, illud non impedire,
nec dirimere, quia standum est pro li-
bertate, cum communi sententia do-
cet P. Thom. Sanch. lib. 8. de Matrim. *Th. Sanc.*
disp. 6. num. 18.

528. Quod si in tali dubio sit
praesumptio pro impedi-menti existen-
tia, & nulla sit praesumptio pro ca-
rentia impedi-menti; iam iste casus
pertinet ad primam conclusionem;
quia datur probabilitas pro existen-
tia impedi-menti, non autem pro ca-
rentia eius.

ARTICVLVS III.

*Dari principium certum, ex quo
reddatur certus valor matrimo-
nij celebrati sub vera pro-
babilitate iuris.*

SVM-

SVMMARIVM.

Statuitur conclusio. n. 529.

*Duplex genus opinionum. Et de quo ea-
rum loquatur conclusio. n. 530.*

*Sub opinione iuris recepta ut probabili
redditur certus valor matrimonij. n.
531.*

*Et quid de cognatione spirituali, quando
fit Baptismus sine solemnitate, aut
necessitate? Ibidem.*

*Et quid de matrimonio contracto coram
Parocho, & testibus, quando revali-
datur sine illis? n. 532.*

*Non redditur certo validum matrimo-
nium, quando in dispensatione consa-
guinitatis tacetur copula. n. 533.*

*Authores, qui docent opinionem probabi-
lem circa valorem Sacramenti non
posse deduci ad praxim, relicta tutio-
ri; & simul docent in matrimonio
posse praticari opiniones probabiles
circa valorem illius. n. 534.*

*Quid circa hoc censent P. Suarez? n.
535.*

Et quid censent Diana? n. 536.

*Necessarium esse ostendere principium,
unde reddatur certus valor matri-
monij contracti sub opinione probabi-
li. n. 538.*

*Christus D. quemlibet contractum ma-
trimonialem validum elevavit ad
rationem Sacramenti. n. 539*

529. **Q**uarta conclusio. Quando
est vera probabilitas iuris
circa valorem matrimonij, saltem in
ijs, quae pendunt ex iure humano Ec-
clesiastico, valor Matrimonij fit om-
nino certus ex varijs capitibus. Dixi:
*Saltem in ijs, quae pendunt ex iure hu-
mano Ecclesiastico.* Nam circa ea, quae
pendunt ex iure Divino, & naturali,
dicam postea.

530. Dixi, *sub vera probabilitate:*
nam, ut notavi in superioribus, est du-
plex genus opinionum, quae inter pro-

babiles recenseri solent. Primum est
earum opinionum, quae licet non pro-
pugnentur ab omnibus, tamen ab om-
nibus recipiuntur tamquam probabi-
les. Et eiusdem generis sunt illae opi-
niones, quae inferuntur evidenter ex
opinionibus sic receptis. Alterum ge-
nus opinionum est earum, de quarum
probabilitate dubitant viri sapientes,
& illis resistunt tamquam parum secu-
ris: & haec sunt opiniones, de quibus lo-
quitur decretum in damnatione tertiae
propositionis; quae dicuntur esse te-
nuer probabiles: & haec sunt, quas
doctores non admittunt ut probabiles,
dicentes, talem opinionem vel *reij-
ciendam esse, vel non esse admittendam,*
vel *carere fundamento, vel deserendam*
*esse, aut esse parum tutam, aut male au-
dire apud Theologos, & similia.* Haec enim
eo ipso quod sapientes non fidunt
probabilitati earum, non sunt in pos-
sessione probabilitatis; quinimo con-
tra illarum probabilitatem insurgit
praesumptio, & ideo illas esse dubiae
probabilitatis, dicendum est, ut tradi-
di in 3. part. Crif. Theol. tract. 4. Simili-
ter opiniones sunt dubiae probabilita-
tis, quae sunt contra stylum curiae; item
illae, quae repetitis vicibus reijciuntur a
Sacra Rota Romana, vel semper exu-
lant a Tribunalibus Ecclesiasticis.

531. Affero ergo, quando circa
valorem matrimonij sunt opiniones
vere probabiles, id est, quae communi-
ter admittuntur a Doctoribus tam-
quam probabiles, versanturque circa
valorem contractus pendentem a iure
humano; tunc Ecclesia approbat
dictum valorem, ex quo resultat cer-
titudinis valoris matrimonij. Exempli
gratia. Esse Patrinum in Baptismo est
impedimentum dirimens propter cog-
nationem spiritualement. Et ita Patrinus
nequit contrahere matrimonium vali-
dum cum matre baptizata iam vidua.
Est opinio probabilis, & communiter
admissa tamquam probabilis, id non

intelligi, quando sine solemnitate fit baptismus ob necessitatem, & periculum vitæ infantis baptizandi; de quo videndus est P. Thom. Sanch. lib. 7. de Matrim. disp. 62. num. 14. Affero ergo, esse certo validum Matrimonium illius Patrini initum cum matre baptizati in tali casu necessitatis; quia Ecclesia tacite approbat matrimonium contractum sub ea opinione, quæ admittitur communiter tamquam vere probabilis.

532. Similiter est opinio recepta, probabilis, quæ docet, quando matrimonium contractum est in facie Ecclesiæ coram Parocho, & testibus, & postea advertitur impedimentum dirimens occultum, & tunc matrimonium (obtentum dispensatione) debet denuo contrahi, posse illud denuo contrahi sine Parocho, & testibus. De quo videndus est P. Thomas Sanchez lib. 2. de Matrim. disp. 37. num. 3. Quam opinionem affero tacite approbari ab Ecclesia.

533. E contra vero (vt exemplum afferant opinionis non receptæ communiter vt probabilis, quam ideo dicendum est non approbari tacite ab Ecclesia) est opinio, quæ recensetur ab aliquibus inter probabiles, quod vbi petitur à Romano Pontifice dispensatio, vt consanguinei contrahant, tacita tamen copula, quæ prius intercessit, dispensatio est valida; & consequenter valet matrimonium virtute eius dispensationis contractum. Affero ergo, hanc opinionem non approbari ab Ecclesia, quia nõ admittitur vt practice probabilis, & non solum à Doctoribus, sed etiam ab omnibus Tribunalibus Ecclesiasticis rejicitur; & est contra stylum Curie, qui habet vim legis ex cap. *Quam graui*. de crimine falsi. Quomodo enim credemus, approbari ab Ecclesia opinionem, cui ipsa Ecclesia resistit modo dicto? Quare hæc opinio, quamvis sit speculative

probabilis, non licet eam ad praxim deducere, quia ex vna parte est opinio versans circa valorem Sacramenti, illaque minus tuta; ex alia vero non habet tacitam approbationem Ecclesiæ, quin potius manifestâ resistantiam.

534. Quod autem matrimonium initum sub opinione recepta tamquam probabilis habeat certum suum valorem, & sine periculo frustrationis, docent illi omnes Doctores, qui ex vna parte propugnant, opiniones probabiles circa valorem Sacramenti non posse deduci ad praxim, relictis tutioribus; & ex alia docent, in matrimonio posse praticari opiniones vere probabiles circa valorem illius: censent ergo, matrimonium non exponi frustrationi per hoc, quod celebretur sub opinione vere probabilis; supponentes, cum illa opinione vere probabilis coniungi principium certum, vnde valor Sacramenti fiat omnino certus. Hi sunt P. Thom. Sanch. qui lib. 1. Sum. cap. 9. propugnat, non posse deduci ad praxim opinionem minus tutam circa valorem Sacramenti; & in libris de Matrimonio docet quam plurimas opiniones optimis fundamentis innixas, quæ versantur circa valorem Sacramenti, quæ ex se precise non sunt tutiores, supponendo, quod ex alio capite sunt omnino tutæ, & sub illis remanet certus matrimonij valor. Et lib. 8. de Matrim. disp. 6. num. 18. ait: *Quando res non esset vere dubia, sed essent opiniones, quibusdam asserentibus, id esse impedimentum, alijs vero negantibus; si opinio negans esset vere probabilis, quamvis affirmans esset probabilior, posset ille sequens opinionem probabilem inire id matrimonium absque aliqua dispensatione.* Vbi satis expresse denotat, non posse deduci ad praxim pro valore matrimonij opiniones qualicunque prædictas probabilitate; se quæ tutioris sint ex certitudine probabilitatis.

Sic

535. Sic etiam P. Suárez tom. 3. in 3. part. q. 67. art. 8. in Comment. dub. vlt. loquens de cognatione spiritali Patrini, ait, non contrahi in baptismo, qui fit in necessitate absque solemnitate, cum hæc opinio non sit tutior pro Sacramento Matrimonij, qui prius docuerat, in Sacramentis semper tutiorem esse eligendam circa valorem. Quod etiam notare poteris in plurimis alijs Doctoribus, qui vtrumque docent, & tutiorem eligendam circa valorem Sacramenti; & posse in Matrimonio praticari opiniones quascumque vere probabiles.

536. Sed præcipue Diana id expressit circa Matrimonium, 4. part. tract. 4. resol. 4. illis verbis. [Aliæ vero res sunt, quarum veritas à Summo Pontifice determinata existit, v.g. quod talis Confessarius habeat iurisdictionem, vel non... vel quod hic, vel talis contractus sit Matrimonium, vel non... Harum igitur veritas in indivisibili nõ consistit, sed iuxta opinionum varietatem multiplicatur. Vnde quando opinio probabilis adest circa earum valorem, tunc in ædificationem Ecclesiæ Summus Pontifex illam approbat, & Ecclesia tacite in his casibus præbet iurisdictionem; alias nimis conscientie grauarentur.]

537. Dices. Quod Ecclesia tacite approbet, vel est dumtaxat probabile, vel est omnino certum? Si primum dicatur, iam opinio probabilis de valore matrimonij fulcita approbatione etiam probabilis non potest dare valorem omnino certum Sacramento. Si vero dicatur, esse omnino certum, quod Ecclesia tacite approbat; opus est ostendere principium, ex quo id fiat certum.

538. Respondeo, propter hoc argumentum, semper disiderasse me, quod Authores, qui dicunt, Ecclesiam tacite approbare in ordine ad praxim hæc opiniones in ijs, quæ dependent

ab ipsa Ecclesia, designarent principium, siue radicem, vnde certa fieret hæc Ecclesiæ approbatio. Quare in præsentem conabor ostendere certitudinem huius veritatis de approbatione expressa, vel tacita contractus matrimonialis initi sub opinione vere probabili circa ea, quæ sunt iuris Ecclesiastici.

539. Et ante omnia præmittendum est, quod huic assertioni non obstat obiectio, quod Ecclesia non habet potestatem immutandi materias, neque formas Sacramentorum; atque adeo non posse Ecclesiam immutare naturam contractus matrimonialis. Id, inquam, non obstat: nam Christus D. non decrevit, quinam contractus matrimoniales debeant esse validi; qui non: sed contractus matrimoniales validos Fidelium elevavit ad rationem Sacramenti. Vnde prius debet præsupponi, contractum esse validum, vt dicatur induere rationem Sacramenti. Quare dum Ecclesia irritat aliquem contractum matrimonialem (qualiter irritavit Tridentinum illum, qui fit sine Parocho, & testibus; & qualiter irritat eos omnes, quibus imposuit impedimenta dirimentia) non mutat materiam, neque formam Sacramenti; quia contractus, qui præsupponitur invalidus, numquam pertinuit ad materiam, neque ad formam Sacramenti. Et qui fuerit certo validus, certum est, illum pertinere ad essentialiam Sacramenti. Si ergo ostenderimus principium certum, vnde certus fiat valor contractus initi secundum opinionem vere probabilem; eodem modo reddetur certus valor Sacramenti. Ad statuendum ergo hoc principium assumemus aliqua, quæ certa admittuntur ab omnibus, & ab ipsa Ecclesia, ex quibus resultat, non mera probabilitas, sed certitudo pro valore matrimonij.

ARTICVLVS IV.

*Prima probatio à consuetudine
Ecclesiastica.*

SVMMARIVM.

Quomodo consuetudo habeat vim abrogandi leges humanas certas, aut probabiles? n. 540.

Quomodo etiam interpretur leges? n. 541.

Quam antiquum sit in Ecclesia decidere lites super valore matrimonij ex opinione probabili? n. 542.

Et quomodo sic etiam procedat Sacra Rota Romana? n. 543.

Consuetudo desumpta à Tribunalibus, quomodo habeat vim legis? n. 545.

Quam usitatum sit consulere circa valorem matrimonij iuxta opiniones probabiles? n. 546.

An opinio recepta ab antiquo tempore ut probabilis assimiletur consuetudini? n. 547.

Præferendam esse opinionem, pro qua stat consuetudo. n. 548.

Consuetudo desumpta ex opinione probabili maiorem vim habet in ijs, quæ pertinent ad iurisdictionem. n. 549.

540. **S**I ostenderimus, esse consuetudinem Ecclesiasticam antiquissimam celebrandi contractum matrimoniale sub opinione vere probabili de carentia impedimenti dirimentis, saltem iuris humani, fiet manifestum, talem consuetudinem Ecclesiasticam esse sufficiens principium, ex quo maneat certus valor contractus matrimonialis. Patet istud assertum. Nam sicut consuetudo rationalis, & præscripta habet vim abrogandi legem humanam certam, ex cap. *Cum tanto* de consuet. Ita etiam habet

vim abrogandi leges humanas dubias, aut probabiles de impedimentis dirimentibus, in quantum necessarium fuerit eas abrogare: id autem præstat consuetudo (si hæc datur) celebrandi matrimonium sub opinione probabili de carentia impedimenti dirimentis ex iure humano.

541. Præterea sicut consuetudo interpretatur quaslibet leges, ex cap. *Cum dilectus*, de consuetudine, illis verbis: *Consuetudo est optima legum interpretis*; Ita etiam hæc consuetudo (si datur) interpretatur leges Ecclesiasticas de impedimentis dirimentibus: ita ut hæc leges non habeant maiorem vim obligandi, quam ut colligitur ex ipsa consuetudine. Ubi notandum est, quod late ostendi in 2. part. Crit. Theolog. disp. 53. cap. 4. num. 20. & seqq. [Quando lata est lex, & de intelligentia illius dubitatur, ita standum esse consuetudini versanti in materia eius legis, ac si lex exprimeret illam ipsam interpretationem, quam dat consuetudo. Vnde fit, quod hæc interpretatio, quam dat consuetudo, non est interpretatio coniecturalis, aut probabilis, sed interpretatio authentica, ut pote habens vim legis, ut exprimitur clarius in l. *Nam Imperator*. ff. de legib.] ita scripti eo num. 20. lex autem: *Nam imperator*. sic decernit: *In ambiguitatibus, quæ ex legibus profisciscuntur, consuetudinem, aut rerum perpetuo similiter iudicatarum auctoritatem, vim legis obtinere debere*. Si ergo interpretatio legis, quam dat consuetudo, habet vim legis; ita etiam hæc consuetudo (si datur) de intelligentia impedimentorum dirimentium debet habere vim legis.

542. Quod autem re ipsa detur in Ecclesia hæc consuetudo, sic ostenditur primo. Etenim antiquissimum est in Ecclesia, quod motis litibus super valore matrimonij recurratur ad iudices Ecclesiasticos, qui se pissime de-

creverunt, matrimonia, super quibus lis movebatur, esse valida; ita quidem factum est, & ita semper fiet: atqui impossibile est, quod Iudices semper habeant sententias evidentes, ex quibus eliciant iudicium pro valore Matrimonij; quis enim est Iudex ita illustratus, qui pro quavis lite decidenda inveniat sententias evidentes? Quin potius cum iaveniunt opiniones probabiles pro parte affirmativa, & pro parte negativa valoris, iudicant pro valore secundum meliorem, & melius fundatam opinionem. Quid ergo est hoc, nisi consuetudo antiquissima iudicandi pro valore matrimonij ex opinionibus vere probabilibus. Ergo hæc consuetudo adiuncta opinioni probabili extrahit valorem à probabilitate ad certitudinem, eodem modo ac si lex adiungeretur opinioni probabili, præcipiens talem opinionem observari.

543. Ostenditur secundo. Nam Sacra Rota Romana in decisionibus suis datis pro valore matrimonij vitur opinionibus probabilibus. Enim vero opinio multorum est, metum reverentialem dirimere matrimonium: tamen opinio opposita, & si sit multo probabilior, non videtur esse omnino evidens, cum habeat contra se opinionem multorum, & gravium doctorum. Igitur Sacra Rota Romana in quadam decisione Trullensi Matrimonij (quam assertit Diana in fine partis 11.) in iudicio contradictorio decidit pro valore matrimonij celebrati inter D. Carolum Principis Vallemontani filium primogenitum, & D. Nicoleam Henrici Lotharingæ Ducis filiam. Ad cuius matrimonij valorem declarandum vitur Sacra Rota ea opinione probabiliori, in §. *Et quidem*. illis verbis: *Solius metus reverentialis nulla ad effectum, de quo agitur, sit habenda ratio, nisi sit qualificatus nimis, & verberibus, vel gra-*

rioribus circumstantijs. Et deinde referit Authores huius opinionis, & inter alios P. Thomam Sanchez lib. 4. disp. 6. num. 7. In ijs autem, quæ temel decidit Sacra Rota, semper persistit: & ideo ibidem citantur aliæ decisiones eiusdem Rotæ. Ergo consuetudo est Sacræ Rotæ decidere pro valore matrimonij iuxta opiniones probabiles.

544. Eadem Sacra Rota Romana in quadam decisione Neapolitana matrimonij data die 13. Martij ann. 1651, quam assertit Diana in fine partis 10., declarat validum matrimonium inter D. Ioannem Mariam de Xart, & D. Michaellem Vaex, Ducem de Casamissima. Vbi pro nullitate allegabatur, quod testes non fuerint specialiter ad eum contractum vocati, neque rogati; item quod contrahentes non fuerint à Parocho interrogati; præterea quod Parochus iniurius adfuerit matrimonio, imo & quod intermisso Missæ Sacrificio recesserit ab altari, eo quod nollet præstare assensum tali matrimonio; circa quæ omnia non desunt opiniones doctorum pro nullitate matrimonij: & Sacra Rota in ea decisione stat pro valore matrimonij iuxta opiniones oppositas, quæ suffragantur valori eius. Et citat Authores huius partis faventis valori; & alias decisiones eiusdem Rotæ pro eisdem opinionibus favorabilibus valori.

545. Ostenditur tertio. Quia ea lex *Nam Imperator*, proxime relata affirmat, habere vim legis non solum quamcumque *consuetudinem* (scilicet rationabilem, & præscriptam) sed etiam *rerum perpetuo similiter iudicatarum auctoritatem*: Consuetudo enim, quæ desumitur à tribunalibus sic perpetuo iudicantibus, habet firmiter auctoritatem. Cum ergo tribunalia Ecclesiastica consueverint iudicare de valore matrimonij ex opinionibus vere probabilibus, dicendum est, esse consuetudinem firmissimam

pro valore matrimonij ex opinionibus probabilibus contracti.

346. Ostenditur quarto. Nam ab antiquo tempore vsitatum est, viros sapientes consulere circa valorem matrimonij iuxta opiniones receptas tamquam vere probabiles: ergo negari non potest, esse talem consuetudinem inter Fideles consulendi circa valorem matrimonij iuxta opiniones receptas tamquam probabiles.

347. Confirmatur. Nam, vt optime observavit noster Archiepiscopus Hispalensis Petrus de Tapia tom. 1. Cat. moral. lib. 1. quæst. 8. art. 11. §. 3. nu. 9., opiniones, quæ ab antiquo tempore sunt receptæ tamquam probabiles, assimilantur consuetudini, illis verbis: *Lo: q: temporis comprobatio (opinionis) assimilatur consuetudini. & traditioni, quæ in moralibus est magni ponderis probatio.* Ergo saltem illæ opiniones, quæ à longo tempore sunt receptæ tamquam probabiles circa valorem matrimonij, æquivalent consuetudini; quia ipso longo vsu comprobata induere videntur rationem consuetudinis; cum nihil aliud sit consuetudo, nisi vitus longo tempore comprobatus.

348. Confirmatur secundo ijs omnibus, quæ tradunt iurisperitentes de consuetudine in controversijs, in quibus sunt opiniones probabiles pro vtraque parte. Nam Cardinalis Dominicus Thuscus tom. 2. verb. *Consuetudo* conclus. 911. & 912. concludit circa opiniones controversas, eam sequendam esse, pro qua stat consuetudo, pro qua citat Federicum de Senis consil. 217. vers. *Post istas*, cuius conclusionis congerit plurima exempla. Ex quo fit, opinionem probabilem à probabilitate transire ad certitudinem moralem vi consuetudinis. Sicut enim, si lex præcipiat, talem opinionem amplectendam esse iam praxis talis opinionis, transit à probabilitate ad certitudinem obligationis; ita similiter dicendum

est, quando consuetudo talis est, vt habeat vim legis.

349. Hæc assertio de consuetudine celebrandi matrimonia iuxta opinionem probabilem receptam vt talem, habet maiorem vim in ijs, quæ pertinent ad iurisdictionem, v.g. Parochi, & Vicarij Episcopi ad assistendum matrimonio; quia consuetudo dat iurisdictionem, vt constat ex ijs, quæ dixi supra.

ARTICVLVS V.

Secunda probatio ex responsione, quam dedit SS. D. Urbanus VIII.

SUMMARIVM.

Refertur controversia orta ex difficultatibus Matrimoniorum, quæ contrahere deberent infideles conversi ad fidem. n. 551.

Refertur consultatio Ioannis de Lugo, qua consuluit de his Verbarum VIII. n. 552.

Quid Urbanus responderit. n. 553.

Quomodo ex responsione Urbani constet valorem Matrimonij esse certum celebrati iuxta opinionem vere probabilem. n. 554.

350. **M**agna videtur esse confirmatio huius doctrinæ responsio SS. D. Urbani VIII. pro matrimonijs Indorum Ncophytorum, quam refert P. Nicolaus del Techo in Historia Paraquariæ impressa Leodij an. 1673. lib. 10. cap. 15, vbi sic narrat.

351. [Guaranæ gentis primores solebant tot pellices alere, quot eorum libido, & autoritas à popularibus suis impetrabat: nec aliud erat maius capeßendæ religionis nostræ impedimentum, quam cum monerentur vnica vxore Christianos ex legē

Diuina contentos esse debere. Accessit huic obstaculo nimia quorundam Sociorum religiositas, eiusmodi homines ad primam vxorem adigere volentium. Alii, dempto scrupulo, religionem Christianam inuentibus, quamcumque vellent, ex pellicibus pro vxore permittebant. Ob earum opinionum diuersitatem inde natam, quod Doctores scholastici de ea re inter se dissentiant, ad summum regum interpretem recursum est, & Ioannes de Lugo, post modum Cardinalis, rem totam his verbis Urbano VIII. Pontifici Maximo exposuit.

Sanctissime Pater.

352. **I**N Prouincia, & Regno Paraquariæ in India Occidentali maxima difficultas suboritur in conversione infidelium ad fidem nostram, quando aliqui ex ministris volunt illos cogere ad recipiendum, & retinendum primum coniugem, quem in infidelitate habuerunt: gens quippe ex innata barbarie passim coniuges (si vere coniuges dicendi sunt) dimitunt, non aliter, quam nostri famulas, vel famulos: & hoc solum quia con ux infirmatur, nec coquere cibos potest, aut vestes consuere, vel domus curam habere, vel quia iam senescit. Imo frequenter non vnã solum vxorem accipiunt, sed simul cum ea omnes eius filias, vel sorores, si quas habet: ex quibus postea donat amicis aliquam, vel famulo in gratiam obsequij, quam postea repetit, si famulus discedat. Alijs sola loci mutatio causa est deserendi coniugem, ne eam secum ferant. Itaque plerique putant, non esse saltem communiter apud illos verum matrimonium, sed concubinatum; atque ideo permittunt, quod coniugem baptizatum accipiant, quando ad fidem convertuntur. Alij tamen scrupulum habent, & cogunt eos ad repeten-

dum primum coniugem, ex quo magna incommoda sequuntur. Primo, quod multi hoc terrore Baprisimunt averfantur. Secundo, quod mentiuntur dicentes se nullum alium coniugem habuisse, & mala fide cum alio contrahunt. Tertio, quod fingunt se repetere primam vxorem, sed re vera aliam habent, nec de prima curant. Quarto, quod frequenter difficillimum est primam agnoscere, quia vix recordantur in tanta multitudine, quæ fuerit prima, & illa inventa oportet rursus inquirere, an illa prius habuisset viros; & rursus de ijs viris, an prius alias habuissent. His accedit, quod frequenter in ijs coniugijs non vtantur signo aliquo externo speciali, diuerso ab eo quo concubinam ad hebdomadam, vemensem accipiunt; quare saepe non inuenitur signum externum expressiuum consensus ad Matrimonium requisiti. Vnde attenda eorum praxi, & consuetudine, multi pij, & docti viri putant communiter, non fieri apud ipse verum contractum Matrimonij. Cæterum ad tollendos scrupulos, & dubia, & ad hoc gravissimum impedimentum auferendum illius gentis conversionis ad fidem, à Sanctitate Vestra humiliter petitur, vt quandoquidem iuxta Doctorum virorum doctrinam Sedes Apostolica ex gravi causa potest aliquando Matrimonium infidelium dissolvere, pro vt Sanctitas Vestra declaravit in Breui suo expedito die vigesima Octobris anno 1626. & rursus in alio simili die decima septima Septembris anno 1627. his verbis: *Nos attendentes huiusmodi infidelium Matrimonia non ita censerì, quin necessitate suadente dissolvi possint. &c.* Et quidem in hoc gravissimæ causæ sunt, imo necessitas ad conversionem illorum infidelium; dignetur Sanctitas Vestra ex benignitate Apostolica concedere Provinciali Societatis IESV facultatem, vt ipse, & ij ex Societate,

quibus ipse conversionem gentis demandaverit, & communicandum censuerit, possit, occurrente casu, & facto examine, & manente dubio de valore prius Matrimonij in infidelitate facti, vel magna difficultate inveniendi veritatem, vel magna difficultate repetendi primum coniungem iam dimissum, possint, inquam, ad conversionem faciliorem reddendam, vel ad converforum manutentionem in fide, & obedientia legum Ecclesiasticarum, dispensare cum eiusmodi conversionis, ut possint post baptismum contrahere verum matrimonium in facie Ecclesie. Hoc enim modo Sanctitas vestra infidelibus illis aditum ad Ecclesiam patefaciet, quem demon occludere conatur. Provt de Vestre Sanctitatis benignitate sperare lubet, quam Deus] &c.

553. Urbanus VIII. in dicto Sapientum vitorum super ea re consulto, pronunciavit, non videri sibi, speciali sua dispensatione opus esse, sed vbi Doctorum sententia *Vtrunque probabiles* intercederent, *sequerentur opiniones pro conditione locorum, ac hominum Barbaris favorabiliores*, salva interim vtriusque partis authoritate, *finerent doctis hominibus sentiendi libertatem*. Constans igitur Sociorum plerorumque in his terris degentium opinio praxi confirmata fuit, horum Barbarorum Matrimonia ob rationes supra relatas nulla esse, & posse Barbaros ad fidem conversos quancumque baptizatam, reiectis alijs, in coniugem sumere. Quamquam eam semper adhibuere cautelam, quam rei gravitas postulabat. J Huic vsque P. Nicolaus del Techo in sua Historia.

554. Ex quo Urbani VIII responso clare infertur, licitum esse, quod in matrimonijs contrahendis possint deduci ad praxim opiniones ijs barbaris favorabiliores, quæ, si favorabiliores sunt, utique sunt minus

tuta. Manent tamen omnino tutæ ex principijs certis, quæ superadduntur. Quo modo ergo hoc responsum Urbani concilietur cum damnatione huius primæ propositionis, ex dictis, & ex dicendis facile est intelligere. Ex dictis quidem. Nam cum detur consuetudo inveniendi matrimonium, & iudicandi de valore illius iuxta opinionem vere probabilem, & communiter receptam vt talem, quæ consuetudo habet vim legis, inde est, quod talis consuetudo habeat vim reddendi certum valorem matrimonij.

555. Item ex constitutionibus Ecclesie causa matrimonij est favorabilis. Nam si dicamus, Ecclesiam favere velle matrimonijs non solum contractis, sed etiam contrahendis: & ex dispositione Ecclesie, ea impedimenta non dirimire, quando pro vtraque parte est vera probabilitas; id bene componitur, quod Sacramentum non exponitur frustrationi. Talis enim Ecclesie dispositio faciet, contractum esse certo validum, & praxim omnino tutam.

ARTICVLVS VI.

Tertia probatio ex eo quod causa matrimonij ex dispositione Ecclesie sit favorabilis.

SUMMARIVM.

Causa matrimonij est favorabilis. n.

556.

Causa favorabilis est amplianda. n. 557.

Causa favorabilis amplianda est ad casus dubios. n. 558.

Etiam ad dubios positive. n. 559.

An opinio unius singularis Doctoris prevaleat in causa favorabili? n. 560.

Quomodo in varietate opinionum ea, qua favorabilis est, maneat certa quoad

praxi

PROPOSITIO I.

187

praxim. n. 591.

Quomodo valor Matrimonij maneat certus, quando contrahitur iuxta opinionem probabilem? n. 562.

Quomodo in dubio in causa favorabili opinio adversa sit rejicienda? n. 563.

Matrimonium certo validum in ratione contractus, etiam est certo validum in ratione Sacramenti. num. 564.

Confirmatio ex cap. final. de sententia, & re iudicata; n. 565.

556. **P**ROBATUR tertio nostrâ conclusio. Nam in Sacris Canonibus causa Matrimonialis est favorabilis. Vt patet ex cap. fin. desent. & re iudicat. Vbi dicitur: *Duobus Iudicibus, ut accepimus, diversas sententias proferentibus, si ex iurisdictione ordinaria processerunt, tenet pro reo, non pro Actore sententia, nisi in causa favorabili, puta Matrimonio, libertate, dote seu testamento, pro ipso (actore) fuerit promulgata.* Et cap. *Ex litteris* de Probat. deciditur inter probationes æquales, iudicem stare debere pro reo, *Præterquam in liberali causa.* Vbi glossa verb. *Liberali.* ait: *In causa Matrimoniali.* Et ita docet P. Thomas Sanchez lib. 1. de Matrimo. disp. 18. num. 5. & apud ipsum Ioannes Andr. Ostiensis, Antonius; Ancharranus, Henricus, Alexander de Nevo, Præpositus, Cardinalis, Abbas, Alciatus, Angelus, Sylvester, Tabiena, Armilla: Menochius, Brunellus, Alexander Carrerius, Antonius Cucus, Ungarellus, Maschardus:

557. Materiam favorabilem latissime interpretandam esse, & ampliandam constat ex Regul. 151 de Regul. Iuris in 6., vbi præferibitur: *odia esse restringenda, & favores ampliandos.* Et ita tradunt omnes communiter iuris interpretes, ac Theologi omnes.

558. Præterea materiam favorabilem ampliandam esse, & extendendam ad casus dubios, omnes similiter Theologi, & iuris interpretes affirmant. Et ratio est clara. Nam ad casus certos extenditur tam materia odiosa, quam favorabilis: vnde si hæc ampliatur, & illa restringitur; id non debet esse in ordine ad casus certo comprehensos, sed in ordine ad illos, de quibus dubitatur. De quo videndus est P. Thomas Sanch. lib. 8. de Matrim. disp. 2. & lib. 4. Summ. cap. 44. num. 3:

559. Non solum amplianda est materia favorabilis ad casus dubios negative, id est, ad eos, qui levi, vel nullo fundamento nituntur, sed etiam ad casus dubios positive, id est, quorum dubium procedit ex varietate opinionum probabilium. Quod late ostendit in 1. part. Crif. Theolog. disp. 17. cap. 2. vbi (in materia immunitatis Ecclesiasticæ, quæ favorabilis est) plures Doctores, citatis eorum verbis, allegat vi, nempe Suarium lib. 4. contra Regem Angliæ cap. 34. num. 4. & tom. 2. de Religione tract. 6. de Voto lib. 6. cap. 26. num. 6. P. Thom. Sanchez lib. 4. Summ. cap. 44. n. 3. & lib. 8. de Matrimo. disp. 2. num. 1. & lib. 4. Summ. cap. 40. n. 26. & tom. 1. Consilior. lib. 2. cap. 4. dub. 55. n. 31. Antonium Diana part. 6. tract. 1. resolut. 30. fin. vbi pro eadem sententia citat Alexandrum Sperellum, Carolum Maranta, Farinacium, & Giurbam: Quod etiam fusius docuit ipse Diana part. 5. tract. 1. resolut. 23. vbi præter allegatos citat Ioannem Soufam, & Rotam Romanam in vna Veneta census anni 1606. & 1. Filin. part. tract. 2. resolut. 65. vbi pro eadem allegat Felinum; Decianum, Honde deum, Vellerum, & Mainardum. Ibi etiam citavi Valenzuelam adversus Venetos part. 1. num. 43. & Thomam del Bene tom. 2. cap. 16. dub. 9. lect. 14. num. 12. Antonium Soufam in

Aa 2

Bul,

Th. Sanc.
Inu. And.
Ostien.
Ancha.
Anchar.
Henric.
Nevo.
Præposit.
Cucin.
Abbas.
Alciat.
Angel.
Sylvest.
Tabiena.
Armilla.
Menoch.
Brunel.
Carrer.
Cucus.
Ungarell.
Maschard.

Th. Sanc.

Suarez.

Th. Sanc.

Diana.

Sperell.

Maranta.

Farin.

Giurb.

Diana.

Soufa.

Rot. Rom.

Decian.

Honde.

Veller.

Mainard.

Valenz.

Thom. del.

Bene.

Officenf. Ios. And. Felin. Marth. Pelliz. Fagund. Baldell.
 Bullam Cœnæ disp. 76. n. 5. vbi citat Officensem, & Andream in cap. *Rufus*, Qui Clerici, vel voentes, & Felinum in cap. 1. de Constitutionibus, & Marthani de iurisdic. 4. part. centur. 2. casu 164. num. 1. citavi etiam P. Pellizarium tom. 2. tract. 8. cap. n. 142. & P. Fagundez lib. 4. de Iust. cap. 10. num. 10 P. Baldellum tom. 1. lib. 5. disp. 39. n. 1.

360. Quod adeo verum est, vt quando agitur causa de valore Matrimonij, quia hæc est favorabilis, opinio vnus singularis Doctoris probabili ratione innitentis, stans pro valore præferenda est sententiæ plurimorum, nisi textu aperto, aut ratione evidenti innitatur. Ita enim docet P. Thomas Sanchez lib. 1. de Matrim. disp. 18. n. 7. & apud ipsum Officenfis, Ioannes Andreas, Antonius, Ancharranus, Enricus, Nevo, Præpositus, Felinus, Decius, Barbatia, Verolius, Rosella, Antonius Cuccus, & Navarrus. Er obferuat P. Thomas Sanchez, id in vtroque foro intelligendum esse. Et præter citatos idem tradit P. Castro Palao tom. 1. tract. 1. disp. 2. punct. 1. & apud ipsum Maschardus, & Villalobos. Et hoc totum tradidi ea disp. 17. citata cap. 5. num. 41.

361. Hinc fit, quod quando est varietas opinionum, & supervenit regula de favore ampliando, ita amplectenda est opinio, quæ favet matrimonio, immunitati, & cuiusque materiae favorabili, vt remaneat omnino certa quoad praxim ex præfata Regula de favore ampliando: & opinio adversa matrimonio maneat quoad praxim improbabilis. Quæ assertio ex dictis evidens est.

362. Ex dictis constat, dicendum esse, quoties Matrimonium contrahitur iuxta opinionem vere probabilem, valorem matrimonij manere certum. Et enim causa favorabilis certissime ampliatur ad casus dubios, etiam si dubium procedat ex varietate opinio-

num, vt constat ex proxime dictis; sed quando est opinio probabilis pro valore Matrimonij, & alia probabilis pro nullitate, est dubium ortum ex varietate opinionum, & matrimonium est causa favorabilis: ergo causa matrimonij certissime amplianda est ad casum, in quo est opinio probabilis pro valore, & alia opposita pro nullitate. Et quid est, quod causa matrimonij certissime ampliatur ad casum, in quo est opinio pro valore, nisi quod valor maneat omnino certus. Nam cum dispositio iuris faciat decisionem certam, inde est, quod Regula 15. de favore ampliando, faciat decisionem certam de valore matrimonij, vt pote materiae favorabilis.

363. Confirmatur primo. In dubio iuris ex Regul. 15. de favore ampliando, opinio favorabilis est amplectenda, & opinio opposita reiicienda: sed si opinio adversa est probabilis, non est reiicienda, nisi propter decisionem certam in contrarium: ergo resultat dispositio certa contra nullitatem matrimonij, & pro valore eius.

364. Confirmatur secundo. Nam vbi contractus matrimonij est certo validus, in ratione Sacramenti est certo validus: sed vbi est dubium iuris de impedimento dirimenti, etiam ortum ex varietate opinionum, contractus Matrimonij in ratione contractus est certo validus: ergo etiam in ratione Sacramenti. Probatur minor. Est enim inter iurisperitos velut axioma multis textibus confirmatum, in dubio iuris semper standum esse pro valore actus. Videantur P. Thomas Sanchez lib. 3. de Matrim. disp. 35. num. 19. & alijs in locis, & Antonius Gomez in legem 42. Tauri. num. 3. & 4. ergo in quolibet dubio iuris contractus Matrimonij censendus est certo, & evidenter validus.

365. Confirmatur tertio. Nam in cap. finali supra relato de sent. &

inducat. Statuit Pontifex, duobus iudicibus diversis sententias proferentibus ortas ex iurisdictione ordinaria, tenet sententia pro valore matrimonij: Vbi supponit Pontifex, ex illis duabus sententijs non esse vnâ evidentem istam, & alteram evidentem iniquam; nam si tales forent non pro causa favorabili standum esset; sed pro iurè evidenti. Supponit ergo Pontifex, vtramque sententiam esse probabilem, & probabiliter, atque prudenter latam. Tum sic: quamvis vtraque sententia sit probabilis, Pontifex decidit præferendam esse eam, quæ versatur circa valorem Matrimonij, & quamlibet materiam favorabilem: ergo ex decisione Pontificis materia favorabilis, atque adeo valor Matrimonij, extenditur non solum ad causam vtriusque dubiam, sed etiam ad causam probabilem. Vide multa alia argumenta, quæ pro hac assertione instraxi in i. part. Crif. Theol. disp. 17. & disp. 19. cap. 7.

ARTICVLVS VII.

Præoccupatio responsio, que ex libèri potest duplici argumento facta, & confutatur.

SUMMARYM.

Regula de favore ampliando intelligatur solum de contracto, non autem de contrahendo. n. 366 & seqq.

Sententia data pro valore Matrimonij contracti eadem debet esse pro valore contrahendi sub eisdem circumstantijs. n. 368.

Quam sententiam dedit Sacra Rota pro valore Matrimonij totam Parochiam invito, eandem daret, si lis moveretur de contrahendo. n. 369.

Item quam dedit de valore Matrimonij contracti cum metu reverentiali, eandem daret ante contractum. n. 370.

Responsio Urbani VIII. circa Matrimonium infidelium, qui convertuntur, loquitur de contrahendis. n. 371.

Consuetudo fert, vt index proferat sententiam pro valore Matrimonij contrahendi iuxta opinionem probabilem. n. 372.

Vbi dubitatur de valore dispensationis ante contractum, non semper habet index opinionem evidentem. n. 373.

Vbi contractus, postquam factus est, evadit validus, in ipso fieri est validus. n. 374.

Contractus, qui in fieri fuit invalidus, non est, unde revalidetur, si sent eadem circumstantia. n. 375.

Non componuntur hæc duo, & quod matrimonium in fieri exponatur frustrationi, & quod iam contractum sit certo validum. n. 376.

Im pedimentum, quod non dirimit Matrimonium contractum, non dirimit contrahendum. n. 377.

Quæ dicta sunt de impedimento dirimenti, dicenda sunt de dispensatione, proportionè servata. n. 378.

366. **A**D argumentum, supra factum de consuetudine contrahendi matrimonium ex opinione vere probabili, & ad proxime factum ex Regula de favore ampliando, respondebit aliquis, vtroque argumento probari intentum de Matrimonio contracto, sicut de contrahendo. Censura autem huius primæ propositionis præscribens in Matrimonio, sicut in cæteris Sacramentis, non esse vtendum opinione probabili, relicta iuratori, non habet locum in matrimonio iam contracto, sed in contrahendo, sive in ipso fieri celebrationis Matrimonij.

567. Hæc tamen responsio confutatur primo. Et supponamus, esse opinionem communiter receptam tamquam probabilem de nullitate talis impedimenti dirimentis; cum sit etiam opinio probabilis opposita de existentia talis impedimenti. Supponamus etiam, quod super Matrimonio iam contracto movetur lis ex tali impedimento coram iudice Ecclesiastico; & quod hic censens probabilior opinionem de nullitate impedimenti declaravit Matrimonium esse validum.

568. Tum sic: in intelligibile est, quod sententia declaratoria valoris Matrimonij iam contracti, si eadem & in eisdem circumstantijs ferretur a iudice ante contractum, dicenda esset continere errorem. Non dum eadem sunt circumstantiæ, idem debet esse iudicium de valore. Si autem non liceret iudici uti opinione illa probabiliori ante contractum, erraret iudex, dum illa vteretur.

569. Quod argumentum ut dilucidius procedat, exemplis confirmandum est. Primo. Nam (ut supra retuli art. 4.) Sacra Rota in quadam Neapolitana Matrimonij declaravit, validum fuisse illud Matrimonium, licet Parochus ad fuerit invitus; quamvis sit opinio aliquorum doctorum (quam refert P. Thomas Sanch. lib. 3. de Matrim. disp. 39. num. 7.) esse invalidum Matrimonium, cui assistit Parochus invitus. Inquiri ergo, si ante Matrimonium contractum, debet Sacra Rota decidere, an validum futurum esset Matrimonium, cui assisteret Parochus invitus; quid respondere deberet? Sane cum non solum in ita, sed in multis alijs decisionibus ibidem citatis Sacra Rota deciderit, esse veram opinionem de valore Matrimonij coram Parocho invito, incredibile est, quod aliter deciderit, ante contractum. Si ergo eo-

dem modo decideret ante contractum, id quidem provenit, ex eo quod opinio probabilis de valore sit certa; tum ex consuetudine, quam ostendimus art. 4. Tum ex Regula de favore ampliando, ut diximus art. 6.

570. Secundum exemplum est id, quod retuli art. 4. ex Sacra Rota Romana, quæ in quadam Trullensi Matrimonij decidit, illud Matrimonium fuisse validum, non obstante quod allegabatur ex adverso metus reverentialis in vno contrahentium. Et quamvis sit opinio multorum (quos citat P. Thom. Sanch. lib. 4. de Matrim. disp. 6. à num. 4.) sufficere solum metum reverentialem ad annullandum matrimonium; ex opposita opinione Sacra Rota decidit validum. Est autem mihi incredibile, quod si ante Matrimonium contractum interrogaretur Sacra Rota, [An si illud Matrimonium contraheretur, evaderet validum?] responsura sit aliter, ac decidit circa Matrimonium iam contractum. Quare certitudo, quæ illi opinioni probabiliori accrescit circa Matrimonium contractum, tum ex regula de favore ampliando, tum etiam ex responsione Urbani VIII. relata art. 5. eodem modo accrescit illi opinioni probabiliori circa Matrimonium contrahendum.

571. Confutatur secundo. Nam responsio Urbani VIII. relata artic. 5. expresse suadet, ut pro Matrimonij infidelium, qui convertuntur ad Fidem, contrahendis, eligantur opiniones probabiles eis Matrimonij favorabiles: ergo is favor Matrimonij non solum est pro Matrimonij contractis, sed etiam pro contrahendis.

572. Confutatur tertio eadem responsio. Nam ante contractum Matrimonium occurrere solent iudici Ecclesiastico graves difficul-

difficultates circa valorem dispensationis prævie requisitæ, aut commissionis dispensandi, quam dat Pontifex Vicario Generali Episcopi. Tum sic. A valore dispensationis circa impedimentum dirimens pendet valor Matrimonij, si enim Breve Pontificium est subreptitium, Matrimonium virtute eius dispensationis celebratum, est nullum: & tamen consuetudo recepta fert, quod ferat sententiam Index Ecclesiasticus ex opinione probabiliori, ut quotidie experimur: ergo datur consuetudo, quod Index Ecclesiasticus ferat sententiam circa valorem Matrimonij ex opinione probabiliori.

573. Confirmatur. Effet enim onus intolerabile iudici Ecclesiastico, quod in causa, in qua dubitatur de valore dispensationis, deberet invenire semper sententiam evidentem, ex cuius directione causam decidat; aut debeat decidere semper pro nullitate dispensationis, quantumvis pro eius valore detur opinio recepta communiter tamquam probabilis, quæ, ut suppono, debet esse probabilior iuxta damnationem secundæ propositionis factam in hoc decreto. Et fortasse propter hanc difficultatem impulsus sunt iudices Ecclesiastici eam consuetudinem inducere iudicandi pro valore dispensationum iuxta opiniones taliter probabiles.

574. Confutatur quarto. Nam qui facit contractum, qui, postquam factus est, evadit validus, in ipso fieri facit contractum validum: sed Matrimonium contractum iuxta opinionem vere probabilem, postquam contractum est, est validum, & per sententiam iudicalem (saltem ultimam latam in Sacra Rota) declaratur validum; ita ut resultet certitudo moralis de valore, ut patet in exemplis positis in 1. argumento: ergo in ipso fieri facit contractum Matrimoniale validum. Consequentia legitime infertur;

& minor patet ex dictis. Maior autem constat ex eo, quod implicatio est in terminis, quod contractus in fieri non sit validus, & postea reddatur validus sine nova dispensatione.

575. Confirmatur primo. Nam contractus, qui in fieri fuit invalidus, nullum aliud habet principium, unde revalidetur, si concurrant eadem circumstantiæ. Loquimur enim in hypothese, in qua non est habita denuo dispensatio. Ergo si iam contractum est validum, etiam in ipso fieri fuit validum.

576. Confirmatur secundo. Nam hæc duo impossibilia sunt, & quod coniuges contrahentes secundum opinionem probabilioram, & minus tutam, exponant Sacramentum frustrationi; & quod Matrimonium ipsum iam contractum censetur certo validum; hæc enim duo opponuntur, sicut contingenter verum, & certum: sed Matrimonium iam contractum iuxta eam opinionem probabilioram censetur certo validum; & tale esse declaratur a Sacra Rota, ut in exemplis supra relatis: ergo cum hoc impossibile est, quod Matrimonium in fieri, dum contrahitur secundum eam opinionem probabilioram, exponatur frustrationi. Ommitto multas alias confirmationes, quæ efformari possunt iuxta regulas artis syllogisticæ.

577. Confutatur quinto. Id, quod non est impedimentum dirimens respectu Matrimonij iam contracti, non potest esse impedimentum dirimens respectu Matrimonij contrahendi, iuxta versiculum apud omnes celebratum, illum quidem postremum inter versiculos de impedimentis, scilicet: *Hæc socianda vetant connubia, facta retractat.* Id, quod etiam constat ex communi sententia omnium Theologorum, & iurisperitentium: sed ex constitutionibus Ecclesiæ, in quibus sta-

tuitur favores esse ampliandos, & causam Matrimonialem esse favorabilem, infertur, quod in dubio invincibili proveniente ex varietate opinionum circa impedimentum dirimens, ius Ecclesiasticum aufert (saltem virtualiter) impedimentum illud dubium aut probabile in Matrimonio iam contracto: ergo eodem modo aufert illud in Matrimonio contrahendo, aut in fieri; alioquin diversa essent impedimenta pro Matrimonio contracto, & pro contrahendo.

578. Idem, quod diximus de varietate opinionum circa impedimentum dirimens iure Ecclesiastico, dicendum etiam est, quando adest varietas opinionum, vere probabilium circa valorē dispensationis in impedimento dirimanti certo. Quia cum Ecclesia intendat favere Matrimonio in illis, in quibus potest, & ea dispensatio pertineat ad potestatem Ecclesiae, in tali dubio positivo invincibili eius dispensationis certum esse debet, quod favore Matrimonij standum sit pro valore dispensationis, maxime attempta vi consuetudinis praescriptae, de qua locuti sumus art. 3.

ARTICVLVS VIII.

Præcluditur responsio alterius instantiae.

SYMMARIVM.

Ratio dubitandi ex titulo possessionis. n.

579.

Matrimonium ex sola possessione non declaratur validum, sed manentur. n. 580.

Possessio habet locum etiam in odiosis. n.

581.

Item affert praesumptionem pro valore Matrimonij, non certitudinem. n.

582.

Possessio non est sufficiens ad ferendam sententiam in articulo proprietatis. n. 583.

579. **F**ortasse replicabit aliquis, verum esse, quod eodem iudicio sentenda sunt Matrimonium contractū, & contrahendū, dum in contracto non attenditur demum alia circumstantia, ratione cuius aliter censetur de Matrimonio contracto, ac de contrahendo. Haec autem circumstantia est possessio, aut quasi possessio, ex regula generali, quod in dubio melior est conditio possidentis. Vnde fit, quod cum in matrimonio contrahendo non detur ea possessio, & illa inveniatur in matrimonio iam contracto; in dubio standum sit pro contracto, & non pro contrahendo.

580. Haec tamen responsio refellitur primo. Nam ex sola possessione matrimonium non redditur, nec declaratur validum, sed manentur: atqui matrimonium celebratum iuxta opinionem probabilem a Sacra Rota declaratur validum; nempe celebratum ex solo metu reverentiali, aut coram Parocho invito, ut constat ab exemplis supra relatis: ergo non declaratur validum propter possessionem, sed propter rationes supra ponderatas.

581. Refellitur secundo. Nam possessio habet locum tam in odiosis, quam in favorabilibus: ergo cum Ecclesia declarat, matrimonium esse favorabile; & ratione huius favoris Iudices ferunt sententiam pro valore matrimonij, aliquod amplius concedunt matrimonio, praeter ius possessionis. Sed hoc amplius non potest esse aliud, nisi quod ex regula de favore ampliando censetur certo validum, & si celebratum iuxta opinionem ve-

SYMMARIVM.

Ratio dubitandi. n. 585.

Quid sit dubium negativum, & quipositivum? n. 586.

Cum motivo probabili potest componi dubium, non vero cum assensu probabili. n. 587.

Motivum probabile non cogit intellectum ad assensum. n. 588.

Intellectus non potest assentiri obiecto propter motivum probabile, nisi accedat inclinatio voluntatis. n. 589.

Quid sit dubium vincibile, quid invincibile? Et quid sit dubium practicum, quid speculativum? n. 590.

re probabilem: ergo ex favore, & non ex possessione censetur certo validum.

582. Refellitur tertio. Nam haec quasi possessio solum affert praesumptionem pro valore matrimonij, & consequenter solum superaddit quoddam genus probabilitatis pro valore: si ergo ex hac sola probabilitate (dato, & non concessio) Matrimonium contractum declaratur validum; quare etiam propter probabilitatem veram opinionis, quamvis deficiat, aut non attendatur haec praesumptio possessionis, non sufficit ad declarandum valorem Matrimonij in ipso fieri, maxime accedente regula de favore ampliando, & consuetudine praescripta.

583. Refellitur quarto. Nam possessio non est sufficiens ad ferendam sententiam in articulo proprietatis: at quando movetur lis circa valorem Matrimonij, movetur circa articulum proprietatis: ergo possessio non est sufficiens ad ferendam sententiam circa valorem Matrimonij. Cum ergo Sacra Rota declarat validum Matrimonium celebratum iuxta opinionem vere probabilem, non autem evidentem, ut in exemplis art. 4. propositis, & inde maneat moraliter certum, id Matrimonium esse validum, & ex sola possessione non sit certo validum; fit, Matrimonium contractum non declarari validum ex sola possessione, sed ex alijs capitibus supra traditis.

ARTICVLVS IV.

An doctrina tradita intelligenda etiam sit in dubio positivo circa impedimenta iure Divino, aut naturali dirimentia? Circa quam questionem praemittuntur aliqua.

584. **H**ucusque locuti sumus de certitudine valoris Matrimonij in dubio positivo orto ex varietate opinionum circa impedimenta dirimentia iure humano. Restat modo eandem quaestionem instituere in casibus quibus in dubium ex varietate opinionum procedit circa impedimenta iure Divino, aut naturali praescripta.

585. Et fortasse videbitur alicui, eam doctrinam bene intelligi circa impedimenta inducta iure Ecclesiastico, circa quae Princeps Ecclesiasticus potest disponere pro suo arbitrio; caeterum circa impedimenta, quae dirimunt iure naturali, & Divino, etiam si sit varietas opinionum circa illa, videtur difficile intelligere, quomodo possit Ecclesia disponere?

586. Pro cuius rei claritate, praemittendum est primo, dubium aliud esse negativum, & aliud positivum. Dubium negativum est, cum nulla ratio alicuius momenti apparet ex alterutra parte contradictionis. v. g. cum dubito, an crines Adami fuerint rubri, neque pro parte affirmativa, neque pro negativa invenio rationem assentiendi, tunc habeo dubium negativum.

Dubium positivum est, quod oritur ex varietate opinionum probabilium utrimque pugnantium.

587. Hanc explanationi de quid ditate dubij positivi, & negativi, quæ communis est Theologis, & Philosophis, advertatur Caramuel in Theol. fundament. num. 1888, vt retuli in 1. part. Crif. Theol. disp. 6. cap. 5. qui existimat, vbi adsunt rationes probabiles, non posse dari dubitationem, sed solum pro probabilitatem. Quantum passus fuerit æquivocationem, ibi ostendi. Etenim cum assensu probabilis componi non potest dubitatio; quia dubitatio est suspensio assensus in utramque partem contradictionis, assensus autem, & suspensio assensus non sunt compossibiles. Potest autem dubitatio reperiri inter motiva utrimque probabilia; quod contra Caramuelem multis demonstrationibus ostendi cap. 5. citat.

588. Et modo breviter probatur ex ibi dictis. Primo. Nam motivum probabile non cogit intellectum ad assensum: ergo intellectus positus inter motiva probabilia duplicis opinionis oppositæ liber, & e. peditus manet ad assentiendum alterutri: potest ergo suspendere assensum ad utramque partem, atque adeo dubitare.

589. Secundo. Non potest intellectus assentiri obiecto propter motivum probabile, nisi accedat inclinatio voluntatis; vt ipse Caramuel cum communi sententia admittit: ergo si voluntas in neutram partem inclinet, non dabitur assensus intellectualis; atque adeo intellectus suspendet assensum in utramque partem: id autem est dubitare: ergo inter utrumque motivum probabile potest dari dubitatio.

590. Deinde dubium positivum (sicut & negativum) aliud est vincibile, quando scilicet est spes perveniendi ad certitudinem; & aliud invincibile, quando adhibita diligentia debita

non potest perveniri ad certitudinem; Præterea dubium positivum aliud est practicum nempe quando dubito, an re ipsa peccabo exercens hanc actionem; aliud speculativum, quando scilicet dabitur de actione secundum se, v.g. an sit licita, an illicita, non deliberando, an hic, & nunc peccabo illam exercens. Quæ omnia oportet mente retinere, vt clarius percipiantur, quæ in hoc capite differenda sunt.

ARTICVLVS X.

Premittitur, quid possit Princeps Laicus, & Ecclesiasticus in dubio circa valorem contractus.

SYMMARIVM.

Proponitur, & explicatur questio. n. 591.

Potest Respublica decernere valorem contractus, qui probabiliter censetur ab ipso fuisse prohibitus. n. 592.

In dubio positivo circa ius naturale potest Respublica decernere pro valore contractus. n. 593.

In dubio invincibili de honestate actionis, si Superior imperat, subditus parere tenetur. n. 594.

Et id ostenditur ex S. Augustino. n. 595. Item ex S. Bernardo. n. 596.

Et ex S. Ignatio. n. 597.

Et ex communi Theologorum. n. 598.

Quando Superior precipit, quod est probabiliter licitum, subditus parere tenetur. n. 599.

Item in dubio positivo. n. 600.

Quomodo ex his inferatur, posse Rempublicam civilem decernere valorem contractuum? n. 601.

Et quomodo non solum id possit fieri per legem, sed etiam per consuetudinem? n. 602.

Eandem potestatem habet Ecclesia cir-

ta contractum Matrimoniale. n.

603

Et quam certum sit, habere eam potestatem? n. 604.

In dubio positivo (etiam circa ius naturale) habet Ecclesia potestatem decernendi valorem Matrimonij. n. 605.

Nec minorem potestatem habet Ecclesia circa valorem contractus Matrimonialis, quam Respublica circa reliquos contractus. Ibidem.

Idque posse Ecclesiam, duplici modo explicatur. n. 607. & seqq.

Obiectio solvitur. n. 610.

591. **P**remittenda est etiam questio in titulo proposita, vt maiori cum claritate procedatur in questione præcipua. Est ergo questio præfens, An in dubio positivo (orto ex varietate opinionum probabilium oppositarum) speculativo invincibili de bonitate morali contractus (qui continetur intra sphaeram suæ potestatis) possit Respublica civilis decernere valorem talis contractus? Dixi *positivo*; quia loquimur in præfenti de dubio orto ex varietate opinionum probabilium. Dixi *speculativo*; quia cum dubio practico nemini licet operari. Et nota, dubium esse practicum, dum dubitatur de probabilitate opinionis, vt late tradidi in 3. part. Crif. Theol. disp. 56. cap. 9. art. 3. num. 598. Dixi *invincibili*; quia dum vincibile est, instat obligatio querendi certitudinem, vt quis recte operetur.

592. Et si quidem varietas opinionum versetur circa aliquam prohibitionem iuris humani, ita vt sint opinioniones oppositæ, quarum vna asserat, contractum esse invalidum ex prohibitione humana, altera vero contradicat, manifestum est, posse Rempublicam civilem decernere valorem talis contractus. Si enim potest contra certam prohibitionem humanam præcipere, cur non poterit contra probabi-

593. Quare tota difficultas est, quando est varietas opinionum probabilium; quarum vna affirmat contractum esse prohibitum, sive invalidum iure naturali; altera vero negat; an in hoc dubio possit Respublica civilis decernere valorem talis contractus. In qua questione assero, posse vti que Rempublicam civilem. Et licet non inveniatur expressum huius conclusionis suffragium apud Authores; ex communi tamen eorum doctrina; conclusio manifeste probatur.

594. Etenim in dubio speculativo invincibili de honestate actionis, si Superior præcipiat talem actionem, tenetur subditus parere: ergo in eo casu Superior habet ius imperandi. Consequentia est evidens. Nam vbi Superior non habet ius imperandi, implicat, quod subditus habeat debitum parendi, vt ex terminis notum est. Quod si subditus habet debitum parendi, implicat, quod Superior non habeat ius imperandi.

595. Antecedens censeo esse omnino certum. Tum quia Authores refragantes loquuntur de dubio practico, cum quo nunquam licet operari, & ideo non refragantur nostræ sententiæ, quæ loquitur de dubio speculativo. Tum etiam, quia hæc est expressa sententia S. Augustini (vt tradidit S. Aug. in 3. part. Crif. Theol. disp. 55. cap. 7. art. 3. num. 353.) lib. 22. contra Faustum cap. 74. & refertur cap. *Quid culpatur.* 23. quæst. 1. vbi docet, debere subditum obedire, quando non est certum id, quod præcipitur esse peccatum. Ait enim: *Recte potest, illo iubente, bellare, si vice pacis ordinem servans; quod sibi iubetur, vel non esse contra Dei præceptum certum est; vel utrum sit, certum non est.* Vnde sic fit evidens consequentia. Subditus debet obedire, quando non est certum, utrum res præcepta sit peccatum: sed in hoc dubio orto ex varietate opinionum probabilium, non

est certum, rem præceptam esse peccatum: ergo in tali dubio subditus debet obedire.

S. Bern. 596. Idem, & eisdem terminis tradit S. Bernardus lib. de Præcep. & disp. cap. 9. his verbis: *Quidquid vice Dei præcipit homo, quod non sit tamen certum displicere Deo, haud secus omnino accipiendum est, quam si præcipiat Deus.*

Sancb. S. Bon. S. Ant. Palud. Catbus. Alenfs. Maior. Sed in hoc dubio, non est certum, rem præceptam displicere Deo: ergo in hoc dubio non aliter accipiendum est, ac si præcipiat Deus.

Gabriel. Rosella. Angel. Sylvest. Tabiena. Armil. 597. Eandem doctrinam sapius tradidit S. Patriarcha noster Ignatius in Epistola de virtute obedientiæ, & in Constitutionibus: ex quibus multos textus proposui in 3. part. Cris. Theol. disp. 56. cap. 7. art. 3.

Caietan. Victoria. Sotus. Cordub. Medina. Tolerus. Bañez. Azor. Molina. Valencia. Nauarr. Ledesm. Sa. 598. Et hæc est communis doctrina Theologorum, & iurisperitum, quam optime promovet P. Thomas Sanchez lib. 6. Summæ cap. 3. num. 3. & apud ipsum S. Bonaventura, S. Antonius, Paludanus, Cathusianus, Alenfs, Maior, Gabriel, Rosella, Angelus, Sylvester, Tabiena, Armilla, Caietanus, Victoria, Sotus, Corduba, Medina, Tolerus, Bañez, Azor, Molina, Valencia, Navarra, Petr. de Ledesma, Sa, Rodriguez, Antonius Pæz, Sayrus. Et ex iurisperitibus Glossa cap. *Delicta*. de Maiorit. & obed. & in cap. *Ad aures*, de temp. ordinand. & in cap. *Ex tenore*. de sent. Excom. & in cap. *Quid culpatur*. 23. q. 1. & in cap. *Nervi*. dist. 13. Item Innocentius, Ioan. Abbas, Andreas, Ostiensis, Baldus Abbas, Nevo. Alex. de Nevo, Ballamera, Henricus, Ballam. Antonius, Archidiaconus, Navarrus, Henric. Antonius Cucus, Tapia, & Covarrub. Idem docet P. Suarez 2. 2. tract. 3. disp. 13. de bello sect. 6. concl. 3. P. Castro-Palao tom 1. tract. 1. disp. 2. punct. 8.

Cucus. Tapia. Covarr. Suarez. Cas. Pal. 599. Argumentum autem evidens pro conclusione dupliciter potest efformari. Vno modo, quatenus res præcepta est probabiliter licita; altero modo, quatenus ex varietate opinionum res præcepta est in aequilibrio dubitationis. Et quidem primo modo, in 1. part. Cris. Theol. disp. 16. cap. 4. clarissime ostendi, quando Superior præcipit, quod est probabiliter licitum, debere subditum parere. Tenetur enim obedire, quando id, quod præcipit, est evidenter licitum: sed quod est probabiliter licitum, ex dictamine reflexo est evidenter licitum: ergo quando est probabiliter licitum, tenetur subditus obedire. Loquimur autem de eo, quod est probabiliter licitum tam est parte præcepti, quam ex parte materiæ præceptæ; & concurrentibus cæteris conditionibus ad præceptum requisitis. Vide hæc omnia latius discussa in eo cap. 4.

600. Altero modo, scilicet quatenus ex varietate opinionum invicem adversantium oritur dubitatio, an res præcepta sit licita; desumitur argumentum ex possessione suæ potestatis, quam habet Superior, ratione cuius habet ius imperandi, nam dubitatio superveniens non potest eum arcerè à sua possessione. Nam in dubijs semper est melior conditio possidentis. Quod argumentum solidissime urget P. Thomas Sanch. vbi supra, & lib. 1. Sum. cap. 10. à num. 13. Potest etiam desumi argumentum ex altera regula, quod in dubijs tutior pars est eligenda. Et ideo P. Suarez vbi supra ita probat: *Nam in dubijs tutior pars est eligenda: cum autem Princeps possideat ius suum, tutius est illi obedire.*

601. Ex quibus omnibus fit, Rempublicam civilem habere ius imperandi, quando datur dubium positivum ortum ex varietate opinionum vere probabilium, illud quidem speculativum, & invincibile; per quod dubitatur, an actio sit licita, an illicita, etiam si dubitatio procedat de iure naturali, scilicet in materia contenta intra sphaeram suæ iurisdictionis. Cum ergo

ergo Respublica eandem potestatem habeat circa valorem contractuum, ac circa decernenda reliqua; quæ expediunt utilitati publicæ; fit irrefragabile, in hoc dubio positivo posse decernere valorem contractuum.

602. Id autem non solum potest præstare Respublica per legem, aut decretum, sed etiam per consuetudinem tacite approbatam. Nam si moribus civium introductus sit contractus, de cuius iustitia sint opiniones invicem adversantes, vere tamen probabiles, & diuturna consuetudine admittantur in tribunalibus tales contractus tanquam validi; ex tali consuetudine sunt certo validi: quia tacite approbantur à Republica.

603. Id, quod diximus de potestate Reipublicæ sæcularis, dicendum etiam est de potestate Reipublicæ Ecclesiasticæ. Nemini enim dubium esse potest, Ecclesiam habere potestatem circa valorem contractus Matrimonialis eodem modo, ac Respublica civilis habet circa valorem aliorum contractuum.

604. Quod autem Ecclesia habeat potestatem irritandi contractum matrimonialem inter fideles, quando ira expedit, constat manifeste ex Concilio Trident. sess. 24. cap. 1. de Matrimon. ; irritavit enim contractum Matrimoniale, cui non adsunt Parochus, & duo alij testes. De qua Ecclesiæ potestate agit sapientissime P. Thomas Sanch. lib. 3. de Matrim. disp. 4.

605. Quod autem Ecclesia in hoc dubio positivo speculativo invincibili (etiam si versetur dubium circa ius naturale) habeat potestatem decernendi, validum esse Matrimonium, clare constat ex supra dictis. Primo etenim non habet minorem potestatem Ecclesia circa contractum Matrimoniale, quam Respublica civilis habet potestatem decernendi valorem contractuum, intercedente huiusmodi

dubio: ergo Ecclesia habet potestatem decernendi valorem contractus Matrimonialis in simili dubio.

606. Secundo. Nam in eiusmodi dubio, eo ipso, quod subditus parere tenetur, Superior Ecclesiasticus habet ius imperandi, & consequenter habet ius decernendi valorem contractuum, qui continentur intra sphaeram suæ iurisdictionis, qualis est contractus matrimonialis. Vide hoc argumentum latius propositum supra num. 594.

607. Idque potest dupliciter. Primo, insistendo opinioni vere probabilis, quæ doceat, talem contractum esse iustum, & licitum contra opinionem adversam etiam probabilem. Nam eo ipso quod opinioni probabilis adiungitur præceptum suum, iam non est solum probabile, sed omnino certum, quod adfit obligatio. Nam opinio vere probabilis facit, quod res præcepta sit ex dictamine reflexo evidenter licita, & præceptum illi opinioni subiunctum facit, quod ea actio sit obligatoria; & si Ecclesia decernat de valore, sit valida.

608. Secundo. Id potest Ecclesia, persistendo in dubio positivo speculativo invincibili orto ex varietate opinionum adversarum; eo modo, quod diximus in argumento secundo proxime facto.

609. Dices. Videtur difficile intelligere, quomodo Princeps possit præcipere, quod contractus sit validus. Quod fiat hoc, vel illud, potest præcipere: atqui quod contractus sit validus, quid diversum est ab hoc, quod fiat hoc, vel illud.

610. Respondeo, imponere obligationem utrique contrahenti standi contractui pertinet ad Superiorem legitimum, ut ex terminis constat: hoc autem idem est, ac decernere, contractum, esse validum.

ARTI-

ARTICVLVS XI.

Resolvitur, in dubio positivo circa impedimenta iure divino, & naturali dirimentia, certum esse valorem matrimonij ex dispositione iuris Ecclesiastici.

SUMMARIVM.

Prima probatio ex responsione Urbani VIII. n. 612.

Secunda ex eo, quod iure Ecclesiastico Matrimonia sunt favorabilia, etiam in dubio iuris naturalis. n. 613.

Tertia ex consuetudine decidendi lites de valore Matrimonij iuxta opiniones. n. 614.

Occurritur obiectioni. n. 616. & seqq.

611. **C**VM in articulo præcedenti statuerimus, Ecclesiam habere potestatem decernendi valorem contractus Matrimonialis in tali dubio positivo invincibili, etiam versante circa ius Divinum, & naturale; restat modo videre, an, & quomodo Ecclesia id statuerit? Afferimusque, id ita ab Ecclesia statutum: quidquid sit, an id sit statutum tacite, an expresse. Et quidem vno modo ratione dubitationis; altero modo ratione opinionis vere probabilis.

612. Probatur primo assertio. Nam responsio data ab Urbano VIII. in consultatione circa matrimonia Infidelium, qui conversi ad Fidem baptizantur, fuit in dubio circa impedimenta iure Divino naturali inducta; nempe an matrimonia eorum infide-

lium essent valida, an invalida; item an possint accipere quamlibet ex pluribus uxorem ex baptizatis cum ipso, an primam, &c. quæ dubia versantur, non circa ea, quæ iure humano statuta sunt, sed circa ea, quæ iure diuino. Et tamen Urbanus respondet, Matrimonia contrahenda regulari debere per opiniones probabiles favorabiliores eis barbaris hominibus: ergo etiam quando dubium versatur circa impedimenta dirimentia ex iure naturali, & Divino, licitum est uti opinione vere probabili, ex mente Urbani VIII. Si autem Matrimonium in hoc dubio celebratum iuxta opinionem vere probabilem, non esset certo validum, perperam dixisset Pontifex, quod deberet celebrari iuxta opiniones probabiles favorabiliores: si enim ea matrimonia non essent certo valida, manerent exposita frustrationi; quod autem Pontifex consultus in re tam gravi decreverit, Matrimonia fieri, quæ remanerent exposita frustrationi, nefas est credere.

613. Probatur secundo. Nam, ut constat ex art. 6. Ecclesia statuit, Matrimonia esse favorabilia, atque adeo eiusmodi favorem extendendum esse ad casus dubios (sive negative; sive positive.) Deinde Ecclesia id statuit vniuersaliter, & sine distinctione valoris, qui pender à iure humano, & eius, qui pender à iure divino. Cum ergo constet ex articulo præcedenti, quod Ecclesia possit disponere circa valorem Matrimonij, etiam quando est dubium invincibile de iure Divino, & statuerit, quod in omni dubio iudicandum est pro valore Matrimonij; constat, id intelligendum esse, etiam quando dubium invincibile est de iure Divino. Quare ex dispositione Ecclesiæ in tali dubio redditur certus valor Matrimonij.

614. Probatur tertio. Nam ex

ARTICVLVS XII.

Occurritur obiectionibus.

SUMMARIVM.

Potest celebrari Matrimonium iuxta opinionem probabilem minus tutam, si addatur circumstantia, quæ certum reddat valorem. n. 619.

Coniuges non possunt recedere à Matrimonio vi opinionis probabilis de nullitate. n. 621.

Et quomodo cedant iure probabilitatis? n. 622.

An dispensatio consanguinitatis, tacita circumstantia gradus duplicati, reddat incertum valorem Matrimonij. n. 623.

Et an sit sufficiens opinio, quæ non est recepta ut probabilis? n. 624.

Quando opinio est dubia probabilitatis, eius contradictoria est certa quoad praxim. n. 627.

Quare improbabilitate facti de carentia impedimenti non liceat contrahere; liceat vero in probabilitate iuris. n. 629.

Et an quoad hoc sit discrimen in foro interno, & externo. n. 632.

618. **M** Ag. Hozes, qui, ut supra retuli, censet, subijci huic damnationi sententiam afferentem, posse celebrari Matrimonium iuxta opinionem probabilem minus tutam, sic obijcit primo. Hæc damnatio est vniuersalis de omnibus Ministris Sacramentorum, ne administrant ex opinione probabili, relicta tutiori; sed coniuges sunt Ministri huius Sacramenti: ergo non licet illis administrare Sacramentum Matrimonij iuxta opinionem probabilem, relicta tutiori.

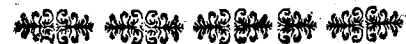
619. Respondeo distinguendo

dictis art. 4. est consuetudo rationalis, & præscripta decidendi dubia, & lites de valore Matrimonij iuxta opiniones vere probabiles, & receptas; in quo nulla est diversitas, sive dubium sit de impedimentis iure humano præscriptis, sive de ijs, quæ sunt iuris Divini. Cum ergo ea consuetudo habeat vim legis Ecclesiasticæ, inde clare colligitur, ut eius consuetudinis Ecclesiam statuisse modo dicto, talia Matrimonia in eo dubio esse valida.

615. Dices. Quando impedimentum dirimens est omnino dubium, sive dubitetur de impedimento ex iure divino, sive ex humano, id impedimentum non attenditur; sed licitum est celebrare id Matrimonium sine periculo frustrationis, ut docet P. Thom. Sanch. lib. 8. de Matrim. disp. 6. num. 18. Idque provenit ex ipsa rei natura, quia impedimentum omnino dubium ex natura sua est. quasi non esset. Ergo frustra laboravimus in eo, quod Ecclesia sic disposuerit.

616. Respondetur primo, omitendo totum id, quod contendit antecedens; id enim nihil obstat nostræ conclusioni. Nam quæ iure naturæ obligant, possunt denuo præcipi ab Ecclesia.

617. Respondetur secundo, id principium, quod impedimentum dubium non obstat Matrimonio, habere suas limitationes, nempe quando in dubio facti est præsumptio pro vna parte, & non pro alia; & alias, quas loco cit. proponit P. Thomas Sanch. ideo recurrimus ad dispositionem Ecclesiæ, quæ videtur vniuersalior, & certior.

619. Respondeo distinguendo

Maiorem: ne administrant ex opinione probabili, relicta tutiori, [si non superaddatur alia circumstantia, quae transferat praxim à probabilitate ad certitudinem] concedo: [si superaddatur talis circumstantia,] nego. Quae distinctio constat ex dictis.

620. Obijcit secundo. Si contrahitur Matrimonium inter consanguineos cum dispensatione, circa cuius valorem sunt opiniones vtriusque probabiles; magna inde incommoda sequuntur. Nam sic poterunt ex probabilitate contrariae opinionis recedere à Matrimonio, etiam post diuturnam cohabitationem. Ergo.

621. Respondeo negando antecedens. Nam Matrimonium celebratum iuxta opinionem probabilem est omnino indissolubile; neque in vim opinionis oppositae possunt coniuges recedere à Matrimonio. Nam, ut latissime ostendi in 1. part. Cris. Theol. disp. 19. ex ipsa natura indissolubilitatis Matrimonij coniuges ita stricte se obligant ad permanendum in matrimonio, ut cedant iure probabilitatis, quo se possent tueri contra permanentiam Matrimonij. Et ratio est: quia se obligant, quantum stricte possunt: cum ergo possint cedere eo iure, quod dat probabilitas; utique ita se obligant cedendo eo iure.

Itaque cum celebrant Matrimonium iuxta opinionem probabilem (aliàs minus tutam) ex parte coniugum manet Matrimonium omnino indissolubile, quia cedunt quolibet iure probabilitatis. Ex parte vero Ecclesiae manet etiam indissolubile: quia Ecclesia in huius modi dubijs imponit coniugibus obligationem standi contractui Matrimoniali; quod nihil aliud est, quam decernere eum contractum esse certo validum.

623. Obijcit tertio. Quidam consanguinei in gradu consanguinitatis duplicato obtinuerunt dispensationem à

Romano Pontifice, tacita ea circumstantia gradus duplicati: & cum sit opinio probabilis aliquorum asserentium, eam dispensationem esse validam, & sufficientem, neque requiri, quod explicetur ea circumstantia gradus duplicati; tamen Vicarius Generalis, cui commissa est potestas dispensandi cum illis, noluit iudicare iuxta eam opinionem. Et viri docti censuerunt, recte iudicasse Vicarium Generalem. Sed quare censuerunt, recte iudicasse, nisi quia haec erat opinio probabilis minus tuta; secundum quam si iudicaret, exponeretur frustrationi Sacramentum Matrimonij: ergo etiam in Sacramento Matrimonij non licet uti opinione probabili minus tuta, relicta tutiori.

624. Respondeo, doctrinam traditam de valore contractus Matrimonialis celebrati iuxta opinionem vere probabilem intelligi de opinione communiter recepta tamquam probabili; non autem de ea, quae talis non est, ut expresse notavi art. 3. Ea autem opinio de valore dispensationis in impedimento consanguinitatis, tacita circumstantia gradus duplicati, non est communiter recepta tamquam probabile. Primo. Nam Sacra Rota Romana eam opinionem rejicit sequens oppositam; ut patet ex eius decisionibus novissimis vol. 3. lib. 1. decis. 117. num. 2. & lib. 2. decis. 70. num. 1. illa autem opinio, quam Sacra Rota Romana rejicit, non potest dici, esse communiter receptam. Imo vero iuxta legem *Nam Imperator*. ff. de legib. relata art. 4. *Rerum perpetuo similiter iudicatarum auctoritas vim legis obtinere debet*, quae sunt verba formalia eius legis.

625. Secundo, nam viri docti communiter rejiciunt praxim eius opinionis, tamquam dubiae probabilitatis: eo quod certum sit, consanguinitatem in gradu duplicato esse maiorem

ioem coniunctionem sanguinis, quam in gradu simplici; & dispensationem in minori coniunctione, non eo ipso dispensare in maiori.

626. Instabis. In dubio iuris favendum est Matrimonio, sive contracto, sive contrahendo: ergo multo magis, quando est opinio favorabilis, quamvis non sit communiter recepta. Probatur consequentia: nam melior est conditio opinionis fundatae in aliquo fundamento rationabili, quamvis non valde efficaci, quam merum dubium, destitutum vtriusque ratione probabili.

627. Respondeo, concessio antecedenti, negando consequentiam. Nam ubi opinio est dubiae probabilitatis, opposita est certa quoad praxim; quia certum est, non licere deducere ad praxim opinionem dubiae probabilitatis, quae non differt à dubio practico, in quo tutior pars semper est eligenda. Quando ergo opinio est practice certa, iam Matrimonium non versatur in dubio, in quo illi est favendum. Ad probationem consequentiae negatur assumptum, propter proxime dicta.

628. Obijcies quarto. In probabilitate facti de carentia impedimenti dirimentis non licet contrahere Matrimonium, ut dictum manet supra art. 2. ergo neque in probabilitate iuris. Vel si in hac licet, cur etiam non licebit in probabilitate facti?

629. Art. 2. dixi, ideo in probabilitate facti non licere, quia ibi non ostenditur principium certum, unde reddatur certus valor contractus Matrimonialis. Id autem explico prius exemplo, & deinde ratione. Exemplum est in casu, qui frequenter occurrere solet, & paucis ab hinc diebus versabatur in Tribunali D. Archiepiscopi Hispalensis. Vir quidam deferebat puellam, ut haec acciperet ab Episcopo Sacramentum Confirmatio-

nis, deferebat autem eo animo, ut esset Patrinus puellae. Contingit autem, ut accedente puella ad Episcopum, vir ille remanserit aliquanto distans, ita ut illam non tenuerit. Postea eam puellam iam adultam ducere voluit vir ille, qui reputabatur Patrinus illius ex fama, & existimatione communi. Adijt Iudicem pro facultate ducendi illam, allegans, esse opinionem receptam tamquam probabilem, non esse impedimentum dirimens, si is, qui dicitur Patrinus, non teneat physice, & realiter eum, qui baptizatur, aut confirmatur. Decrevit Iudexmittere illum ad Matrimonium, quod expectabat, si probaret factum, scilicet non tenuisse immediate puellam in confirmatione. Probabat factum semiplene (quae erat probabilitas facti) & cum non probaverit plene, non data est ei facultas ad Matrimonium: sed obstrinxit illum Iudex, ut afferret dispensationem à Sede Apostolica. In quo casu recto iudicio processit Iudex.

630. Ecce in hoc casu admittitur ad valorem certum Matrimonij opinio illa, quae est communiter recepta, ut probabilis, per quam certus reddebatur valor Matrimonij, ut satis superque probatum manet. Et tamen iudicatum est, & recte, non sufficere probabilitatem facti, per quam probabile erat, non tenuisse physice in Confirmatione puellam; debebat enim esse certum per probationem plenam.

631. Et ratio est: nam consuetudo Tribunalium admittit opiniones probabile, receptas ut tales, pro valore certo contractus Matrimonialis; non autem admittit probabilitatem facti, aut semiplenam probationem, quia ad id non se extendit consuetudo Tribunalium. Et merito: quia cum dubitatur de contracto impedimento, vel debet constare Iudici illud esse contractum; vel materia debet reduci ad purum dubium invincibile ex vtra-

que parte: cuius ratio esse videtur: quia vt index decernat vnam partem litis, necessarium est, quod cognoscat factum ipsum: isti autem necessitati cognoscendi correspondet certitudo, non probabilitas.

632. Verum quidem est, si in foro interno dumtaxat hæc materia procederet, & vir ille certus esset, se non tenuisse physice puellam in confirmatione, posse illam ducere. Si tamen haberet solam probabilitatem facti, neque in foro interno posset: quia quoad hoc eodem modo se habet forum internum, & externum. Et hinc patet responsio ad obiectionem.

ARTICVLVS XIII.

Varie quæstiones discutuntur circa materiam huius damnationis pro Sacramento Matrimonij.

633. **Q**uamvis ex præfatis principijs satis constet, contractum Matrimoniale celebratum iuxta opinionem vere probabilem esse certo validum, & indissolubilem; expediens iudicavi, aliquas in particulari quæstiones discutere de celebratione contractus Matrimonialis iniuxta opinionem probabilem; tum quia oportet discernere, an opiniones probabiles versantes in his quæstionibus sint ex ijs, quæ receptæ sunt tanquam probabiles; tum quia oportet scire, an etiam indepen- ter à præiactis principijs, certus sit valor eorum contractuum.

QVÆSTIO I.

An in terminis huius decreti licitum sit contrahere Matrimonium cum sola dispensatione Episcopi circa impedimentum dirimens in casu necessitatis?

SVMMARIVM.

Quam recepta sit inter Doctores opinio affirmativa? n. 634.

An aduersetur damnationi huius primæ propositionis? Et proponitur ratio dubitandi. n. 635.

Non subiacet huic damnationi, & referuntur Authores. n. 636. & seqq.

Ex principijs proxime præiactis salva manet ea opinio. n. 639.

Etiam independenter ab illis salva manet. n. 640.

Certitudo præctica eius opinionis fundatur in consuetudine. n. 641.

Authores, qui deponunt de tali consuetudine. n. 643. & seqq.

Ex Pyrrho Corrado præcipue probatur ea consuetudo. n. 647. & seqq.

Certitudo eius opinionis roboratur ex vi, quam habet consuetudo interpretandi legem. n. 650.

Item ex epikeia, & referuntur Authores illam testantes. n. 651. & seqq.

Quando iudicium omnium prudentum facit certitudinem moralem? n. 659.

Qui Authores affirmant, hanc doctrinam esse certam in praxi. n. 660.

634. **E**X ijs quæ docui in 3. part. Crif. Theol. disp. 79. constat, quam recepta sit inter Doctores opinio docens, posse Episcopum dispensare in impedimento dirimenti in casu vrgentis necessitatis, præcipue pro bono animæ, quando scilicet non datur aditus ad Romanum Pontificem, vel

vel est periculum in mora; idque non solum in Matrimonio contracto, sed etiam in contrahendo. Pro qua sententia stant fere omnes Doctores Theologi, & iurisperitentes, vt constat ex disp. 79. cit. cap. 1.

635. Sed ecce argumentum, quo tota hæc doctrina videtur dissolvi, & corrui. Etenim illicitum est in administratione, aut susceptione Sacramenti eligere opinionem minus tutam circa valorem, relicta tutiori: sed præfata opinio, quæ dicit, in casu necessitatis licitum esse contrahere Matrimonium cum sola dispensatione Episcopi, est opinio minus tuta, & versatur circa valorem Sacramenti, & si coram Deo falsa est, Sacramentum frustratur: ergo illicitum est vti hac opinione; atque adeo illa quoad praxim subiacet huic damnationi.

636. Nihilominus tamen dicendum est, eam opinionem nõ subiacere huic damnationi; sed licite posse deduci ad praxim. Pro hac sententia citare licet eos Authores, qui ex vna parte docent illicitum esse conficere Sacramentum cum opinione probabili minus tuta, & ex alia parte docent, posse licite celebrari Matrimonium in eo casu cum sola dispensatione Episcopi. Ita P. Suarez, qui tom. 3. in 3. part. disp. 16. sect. 2. & disp. 21. sect. 4. ait, illicitum esse administrare Sacramentum iuxta opinionem minus tutam; lib. 6. de legib. cap. 14. num. 10. affirmat vniuersaliter posse se Episcopum dispensare in legibus Pontificijs in casu vrgentis necessitatis; in qua vniuersali doctrina continetur assertio de potestate Episcopi ad dispensandum in impedimentis dirimentibus in eo casu.

637. P. Vasquez 1. 2. disp. 63. cap. 3. docet, illicitum esse, confici Sacramentum iuxta opinionem minus tutam, & 1. 2. disp. 178. cap. 2. num. 16. affirmat, posse Episcopum dispensare in impedimento dirimenti in eo casu

necessitatis; & consequenter licite posse celebrari Matrimonium cum ea sola dispensatione.

638. Illustrissimus Petrus de Tapia tom. 1. Caten. Moral. lib. 1. quæst. 8. art. 20. num. 2. docet, illicitum esse ministrare Sacramentum iuxta opinionem minus tutam; & lib. 4. quæst. 20. art. 5. num. 9. & 10. affirmat, posse dispensare Episcopum in impedimento dirimenti in casu vrgentis necessitatis. Quæ assertio non simultas communis est plurimis alijs Doctorebus.

639. Et si quidem discurramus ex præiactis principijs, in hac sententia de potestate Episcopi ad eos casus vrgentissimæ necessitatis, inuenietur, quidquid requiritur, vt in ea habeat locum doctrina tradita. Est enim certus valor contractus Matrimonialis celebratus iuxta opinionem probabilem, quando opinio est communiter recepta tamquam probabilis; sic se habet hæc opinio, vt constat ex innumeris Authoribus, quos citavi in 3. part. Crif. Theol. disp. 79: ergo iuxta doctrinam traditam, valor contractus Matrimonialis celebrati ex directione huius opinionis, omnino certus evadit.

640. Si autem discurrere velimus independenter ab eis principijs præiactis, & solum iuxta merita eius sententiæ de potestate Episcopi in his casibus, probatur assertio. Nam hæc doctrina de potestate Episcopi ad dispensandum in impedimentis dirimentibus in præfato casu necessitatis censetur moraliter certa. Nam qui attente perpenderit ea octo fundamenta, quæ in ea disp. 79. cap. 2. proposui, hanc moralem certitudinem plane comperiet. Quorum aliqua hic repetenda sunt, ea scilicet, quæ magis eam certitudinem promovent.

641. Et primo quidem accipe hunc syllogismum: Consuetudo dat iurisdictionem: sed est consuetudo,

quod Episcopi in talibus casibus dispensent: ergo in Episcopis datur hæc iurisdicção ad dispensandum in talibus casibus. Si præmissæ sunt certæ, consequens evadere certum necesse est; quia legitime illatum ex præmissis.

642. Maior tam certa est, quam est certum, ita decidi in cap. *Cum contingat*. de foro compet. & cap. *Romana* de sent. Excomm. in 6. verbis supra relatis cap. 5. art. 6., & cap. *Romana*. de foro compet. in 6., & cap. *Vt litigantes*. de officio Ordinarij, & cap. *Dudum*. §. *licet*. de Electione. Et glossa communiter recepta in dictum cap. *Cum contingat*, quæ ait: *Nota quod consuetudo dat iurisdictionem*, & idem repetit Glossa in *Romana* de sent. Excom. in 6.

643. Minor etiam debet esse certa: quia cum existentia consuetudinis sit res facti, ea plene probatur per testes idoneos, & omni exceptione maiores. Quod autem talis consuetudo detur, testatur P. Suarez lib. 6. de leg. cap. 14 num. 10., vbi agens in hoc casu de potestate Episcopi addispensandum in lege Superioris, ait: [Quibus omnibus addenda est consuetudo, quæ est optima legum interpretis, & ad iurisdictionem adquirendam sufficit.] P. Thomàs Sanch. lib. 2. de Matrimon. disp. 40. num. 3. agens de hoc casu ait: [Praxisque ita recepit, vt testantur

Navarrus, & Manuel proxime citati.] *Lean. à SS. Sac.* & Leander à SS. Sacram. tom. 2. de Sacrament. tract. 9. disp. 24. quæst. 8. ait: [Sic Navarrus in Manuali cap. 22. n. 85. dicens id in praxi receptum esse

P. Castro Palao tom. 5. disp. 4. punct. vltim. §. 1. num. 7. ait: [Præcipue cum ipse Pontifex ignorare non possit, passim Episcopos hac facultate vti.] P. Rebellus part. 2. de Iust. lib. 3. quæst. 5. num. 20. postquam citavit Authores pro hac sententia, ait: [Idem praxis videtur habere; quod etiam si de iure communi non habeatur; efficax tamen ratio est rationabilis: epikeia, quod

non debet sibi Papa dispensationem reservare in tanto periculo animarum.] Basilius Ponze lib. 8. de Matrimon. cap. 13. num. 2. cum citasset Gabrielem Vasquez, & Rebellum; addit: [Qui etiam consuetudine receptum esse testantur.]

644. P. Vasquez 1. 2. tom. 2. disp. 178. cap. 2. num. 15. ait: [Præterea sequitur, Principem inferiorem legislatore, non posse in lege lata à Supremo dispensatore dispensare. Ex consuetudine tamen receptum esse, vt in impedimento Matrimonij, post contractum Matrimonium bona fide, si non pateat aditus ad Pontificem, vel propter pauperiem impeditus sit, qui contraxit, dispenset Episcopus, docet Sotus lib. 1. de Iust. q. 7. art. 3. Ante contractum vero Matrimonium, non item; quia ante contractum non sequerentur incommoda, quæ post contractum sequentur. alias vero poterit ex voluntate præsumpta Pontificis, ne sequantur incommoda, & damna, quæ diximus, id facere.] Et quamvis apponat discrimen inter contractum, & contrahendum, non opponitur nostræ sententiæ, quæ asserit, posse etiam ante contractum, si eadem incommoda sequantur ante contractum, quæ sequi solent post contractum.

645. P. Gaspar Hurtado de Matrimon. disp. 26. diffic. 2. num. 7. loquens de potestate Episcopi in hoc casu, ait: [Quod iam videtur certum postquam Pontifici constat, id fieri ab Episcopis in dictis casibus pro foro conscientia; quia id sua taciturnitate approbare præsumitur.] subiungitque, idem fieri posse ante contractum Matrimonium, si occurrat eadem necessitas.

646. De eadem praxi, & consuetudine contestatur P. Salas disp. 20. de legib. sect. 3. num. 27., vt refert Bonacina disp. 1. de legib. quæst. 2. punct. 1. num. 19.

647. Sed huius consuetudinis testis inter omnes locupletissimus est Pyrrhus Corradus, eo quod in libro, qui inscribitur *Praxis dispensationum Apostolicarum*, solerti diligentia investigavit, & tradidit omnem praxim, & consuetudinem circa hanc materiam dispensationum; quarum scientiam obtinuit per diuturnam experientiam, vt constat ex præmio eius libri, vbi inter alia sic scribit: *Ea, quæ diutina Curie experientia didici, profero in medium.*

648. Hic ergo Author lib. 8. cap. 4. num. 40. hanc praxim, & consuetudinem testatur his verbis. [Quinimo ait idem Sanch. disp. 40. posse Episcopum, non modo dispensare in ipso impedimento dirimente, quando Matrimonium est contractum, vt nos supra diximus, verum etiam, ante contractum: hoc quidem summa ratione; quia cum in vtroque casu, militet eadem ratio, debet esse eadē iuris dispositio. Si postulaverit. §. ratio. ff. de adult. l. illud ver. sed magis. ff. de aquil. & vtroq. modo, fuit pluries id positum in praxi:] Et post pauca [omnes autem DD. contrariam sententiam mordicus defendentes, ostendunt, eos non dum id habuisse in facti contingentia; ac proinde, nescio quomodo se gessissent, si casus ipse eis evenisset.] Et num. 41. sic ait: [Nec inter alia me latet, certioratum alias de hac re ab Episcopo Asten. extitisse Cardinalem Cusentin. Prodatarium tunc Sixti V. postquam idem Episcopus, urgente sibi oblata causa, in casu proposito dispensaverat; propterea idem Cardinalis, facto prius verbo cum Summo Pontifice, eidem Episcopo rescripsit, sibi licuisse sic in huiusmodi casu dispensare, eumque prudenter egisse, stante asserita necessitate, vt ego audivi à bon. mem. Læberto Ursino, eximio Abbreviatore Maioris præfidentia; ita etiam docet Zerol. in praxi Episcop. verbo, Dispensa-

tio §. *Ad quintum*, qui testatur de communi ex Navarr. cap. 22. num. 85. Sot. 4. sentent. dist. 37. quæst. vnic. art. 2. Sylv. eod. verbo §. 9. Armill. simili verbo, num. 19. & ait ibi idem Zerol., quod dum ille haberet hunc casum, ita sibi fuit ab vrbe responsum; ac pluries per plures Episcopos ita practicum extitisse, non ignoramus.]

649. Cum ergo tot sint Authores de ea consuetudine contestantes, constat talem consuetudinem esse plene probatam, atque adeo moraliter certā. Et cū certum sit, quod consuetudo det iurisdictionem, relinquunt certum, quod Episcopus habet iurisdictionem ad dispensandum in tali casu vrgentissimæ necessitatis pro salute animarum. Vnde consequenter fit, quod qui in tali casu incunt Matrimonium cum tali Episcopo dispensatione, non eligunt opinionem probabilem, relicta tutiori, sed sententiam moraliter certam, atque adeo non opponuntur huic Decreto Innocentij XI. Et licet verum sit, quod aliqui ex his Authoribus contestantibus de tali consuetudine loquantur de dispensatione post contractum Matrimonium; ea tamen dispensatio est ad illud contrahendum; quia quamvis tale Matrimonium dicatur contractum, revera est contrahendum, quia Matrimonium invalidum propter impedimentum dirimens; debet denovo contrahi, vt subsistat: & si eadem vrgentia necessitatis contingat in contrahendo, eadem est ratio ad dispensandum.

650. Secundo colligitur alio modo eadem certitudo huius potestatis in Episcopo ex consuetudine relata. Nam in cap. *Cum dilectus*. de consuetudin. dicitur: *Consuetudo est optima legum interpretis*. Et vt ostendi in part. 2. Crif. Theolog. disp. 23. cap. 4. art. 1. ex hoc textu constat, quando la-

Navarr.
Soto.
Sylvest.
Armill.
Zerola.

ta est lex, & de intelligentia illius dubitatur, ita standum esse consuetudini versanti in materia eius legis, ac si lex exprimeret illam ipsam interpretationem, quam dat consuetudo. Unde fit, quod hæc interpretatio, quam dat consuetudo, non est interpretatio, coniecturalis, & probabilis; sed interpretatio authentica, vt pote habens vim legis, vt exprimitur clarius in leg. *Nam Imperator.* ff. de legib. vbi dicitur, quod in ambiguitatibus, quæ ex legibus proficiuntur, consuetudo vim legis obtinere debet. Cum ergo certo constet de tali consuetudine, dicendum est, eam esse optimam interpretem legis Pontificiæ reservantis sibi dispensationem impedimenti dirimentis; atque adeo præfatam consuetudinem habere vim legis. Et cum lex faciat certitudinem obligationis, aut potestatis concessæ, eandem vim habere debet præfata consuetudo.

651. Tertio eadem certitudo huius sententiæ constat ex eo, quod illa fundatur in epikeia, vt ostendi in 3. part. Cris. Theol. disp. 79. cap. 2. num. 14. & seqq. Et quidem epikeia est legitima, quando certum moraliter est, non esse intentionem Superioris comprehendere sub lege sua aliquem casum, vt docent S. Thomas, Caietanus, P. Suarez, P. Vasquez, Illustrissimus Tapia, & communiter Theologi, quos retuli ibidem num. 15. At qui Authores communiter tamquam certum supponunt, non esse intentionis Summi Pontificis reservare dispensationem impedimenti dirimentis in extrema necessitate animarum. Et ideo P. Suarez lib. 6. de legib. cap. 14. num. 10. ait: [Addendum est, etiam intelligi hanc potestatem concessam in casibus extraordinarijs, quando necessitas re vera magna est, & est periculum in mora, vel impotentia adeundi Pontificem: tunc enim ex rationabili

interpretatione voluntatis Pontificis cenetur Episcopus habere potestatem dispensandi.] Et immediate citat pro hoc dicto quam plures Doctores, imo & Rotam decis. 262. in noviss.

652. P. Thomas Sanchez lib. 2. *Sanch.* de Matrim. disp. 40. num. 3. ait: [Reservatio hæc fit ob charitatem, bonamque Reipublicæ gubernationem: esset autem contra charitatem, & suavem Ecclesiæ gubernationem in casu tantæ necessitatis, quando aliter scandala, & peccata vitari non possunt, manerentque homines remedio destituti, reservationem intelligi: ergo in eo casu intelligenda non est.

653. P. Ægidius de Coninck de *Coninck.* Matrim. disp. 33. dub. 3. num. 32. ait: [Incredibile est, Pontificem hanc dispensationem velle in tali casu sibi reservari cum gravissimo animarum periculo. Et confirmatur: quia cum multi celebres Doctores hoc teneant, ac publice in lectionibus, ac libris editis doceant, ita vt omnino incredibile sit, Pontificem hoc latere; merito præsumitur, tacite id approbare.] Et nota eam vocem *incredibile*, quæ certitudinem importat.

654. Illustrissimus Tapia tom. 1. *Tapia.* Caten. Moral. lib. 4. de legib. quæst. 20. art. 5. num. 9. loquens de hoc casu ait: [Tunc Episcopus potest dispensare in lege Pontificis: quia id exigit æquitas iuris, bonum commune, & prudens regimen.]

655. Bonacina de Matrimoni. *Bonac.* quæst. 3. punct. 15. num. 4. ait loquens de hoc casu necessitatis. [Ratio est, quia non est credibile Summum Pontificem velle reservare sibi dispensationem in casu tantæ necessitatis, & cum tanto periculo animarum.] Et nota id verbum, *Non est credibile*, id est, credi nequi, seu pro certo haberi, quinimo inter incredibilia in gubernatione Summi Pastoris æstimandum. Quod plusquam

probabilitatem importat. *Cas. Pal.* 656. P. Castro Palao vbi supra huius conclusionis rationem reddit sic: [Quia cum hæc facultas dispensandi animarum bono maxime expediat, non est verosimile, Episcopis denegatam esse a Pontifice.] Notandum est id verbum: *Non est verosimile*, per quod excluditur probabilitas oppositi iudicij, atque adeo firmatur certitudo.

657. Et P. Rebellus verbis supra relatus expresse agnoscit fundamentum huius potestatis Episcopi esse epikeiam. Hæc autem importat certitudinem, vt constat ex dictis.

658. Augustinus Barbosa vbi supra ait. [quia non est credibile, Summum Pontificem velle reservare sibi dispensationem in casu tantæ necessitatis, & cum tanto periculo animarum.] Et notandum est id verbum: *Non est credibile*, eodem modo, ac supra. Quo eodem modo plures alij authores loquuntur.

659. Et confirmatur hoc argumentum eodem tenore, quo illud confirmavi in disp. 79. citata n. 16. Et enim recte censere, an hæc sit intentio Legislatoris, an alia, maxime pendet à iudicio prudentum. Constat autem ex 1. part. Cris. Theol. disp. 12. in ijs, quæ omnino pendent à iudicio prudentum, iudicium omnium, aut fere omnium prudentum facere certitudinem moralem. Cum ergo sit sententia fere omnium doctorum, non esse intentionem Pontificis, reservare vni sibi potestatem dispensandi in illis casibus urgentis necessitatis, idque maxime pendet a iudicio prudentum; censendum est certum moraliter, quod non sit intentio Pontificis illam sibi sic reservare pro illis casibus. Ex quibus omnibus constat, hunc esse casum Epikeiæ, quæ certitudinem importat, vt constat ex dictis. Legat, qui velit, ea octo fundamenta, quæ proposui pro

hac assertionem in ea disp. 79. citata. Nam omnibus illis perpenis non poterit non invenire certitudinem moralem, quam affirmamus.

660. Et ideo multi Doctores eam doctrinam esse certam expresserunt. Nam P. Gaspar Hurtado verbis supra relatis ait: *Quod iam videtur certum*, &c. Et Rebellus supra citatus dicit, id posse Episcopos per epikeiam, quæ vt constat ex dictis certitudinem importat. Et Basilius Ponze supra relatus, cum retulisset opinionem Nicolai Garcia asserentis, non posse dispen-
Hurt. Rebell.
Pontius Garcia.
sare Episcopum, nisi necessitas sit publica, subiungit: [sed errat valde: vt constat ex his, quæ dixi supra.] Neque enim potest affirmare, oppositam opinionem esse errorem, nisi censendo suam sententiam esse certam.

661. Ex quibus omnibus constat, doctrinam hanc in praxi non subiacere huic damnationi, quia qui hanc sententiam deducit ad praxim, non eligit opinionem minus tutam circa valorem Sacramenti, sed sententiam omnino tutam, & moraliter certam.

QVÆSTIO II.

An subijciatur huic damnationi opinio asserens, Matrimonium invalidum posse revalidari sine Parocho, & testibus.

SUMMARIVM.

Opinio negans tutior. n. 663.

Opinio affirmans, quæ videtur minus tuta. n. 664.

Hæc opinio affirmans, non subijcitur damnationi, quia à principijs intrinsicis certa est, & in praxi tuta. n. 665.

Ex ratione finali Decreti Tridentini ea est tuta. n. 666.

Item

Item ex declaratione Pij V., & Sacrae Congregationis, & praxi Sacrae Penitentiariae. n. 667. & seqq.

662. **H**anc quaestionem optime tractat P. Thomàs Sanchez lib. 2. de Matrim. disp. 36. Et illam quidem procedere circa valorem Sacramenti Matrimonij, certum est ex Concil Trident. sess. 24. cap. 1. de Reformat. Matrim. declarante, irritum esse huiusmodi contractum celebratum absque Parocho, & testibus.

663. Prima ergo sententia, quae dici potest tutior, propugnat, Matrimonium coram Parocho, & testibus celebratum, si inveniatur postea esse nullum, habita dispensatione, celebrandum iterum esse coram Parocho, Mat. & testibus, etiam si impedimentum sit omnino occultum, ita ut sine illis remaneat invalidum. Ita apud P. Thomam Sanchez citatum tenent Gutierrez, Palacios, Matienzo, Perez, Bartholomaeus de Ledesma, & Vera-Cruz.

664. Secunda sententia e regione opposita (quae videtur esse minus tuta) docet, si post contractum Matrimonium coram Parocho, & testibus, inveniatur esse nullum, propter impedimentum dirimens omnino occultum, & sine periculo publicitatis, postea se revalidari solo mutuo consensu, & sine Parocho, & testibus. Ita apud ipsum Thomam Sanchez, Nauarrus, Lopez, Enriquez, Pedraza, Cucus, Palacios Rodrig. (qui videtur sibi contrarius) Petrus Capua, de Ledesma, Ludovicus Lopez, Emmanuel Rodriguez, Capua, Philarcus & Vega. Cum ergo haec secunda sententia videatur esse minus tuta, & procedat circa valorem Sacramenti, subijci videtur huic damnationi.

665. Sed dicendum est, illam non subijci. Et quidem iuxta doctrinam traditam art. 3. & seqq. id constat. Ad-

independentem ab ea doctrina. Ratio est: quia quamvis sint aliqui Auctores pro parte opposita; adhuc ista secunda sententia est certa à principiis intrinsicis; atque adeo non est minus tuta, sed omnino tuta, & reddens contractum, & Sacramentum certo validum.

666. Primo. Nam ex ipso textu Tridentini constat, non esse intentionem illius, comprehendere hunc casum. Circa quod audiendus est P. Thomas Sanchez ibidem num. 3. [Ratio finalis Decreti Tridentini sess. 24. de Matrim. cap. 1. statuentis, ut matrimonium coram Parocho, & testibus celebretur, ea fuit, ut constat ex eius prooemio, vt vitentur gravia peccata ex clandestinis nuptijs confurgentia, maxime eorum, qui clam cum vna contrahunt, eaque relicta, aliud publicum Matrimonium ineunt, cui malo nequibat Ecclesia mederi, cum ipsi de priore Matrimonio minime constaret. Sed haec ratio non se extendit adhuc casum, cum prius Matrimonium invalidum, in foro Ecclesiae validum, & publicum fuerit (eius enim nullitas, & impedimentum occulta sunt) & subinde si aliud Matrimonium inire vellent, impedirentur ab Ecclesia credente, Matrimonium illud publicum validum fuisse: ergo decretum Tridentini numquam hunc casum comprehendit.] Cuius syllogismi omnes tres propositiones sunt certae. Nam maior constat ex prooemio Decreti; & minor ex ipsa comprehensione terminorum; & consequentia obligat. Videantur alia fundamenta apud praefatum P. Thomam Sanchez; quae omnia moralem certitudinem important à principiis intrinsicis.

667. Secundo. Quia, ut refert Navarrus ibidem citatus, Pius V. declaravit, ita esse practicandum; & Sacramentum Penitentiariae ea declaratione frequenter uti. Et P. Enriquez

QVÆSTIO III.

An subijciatur huic damnationi opinio asserens, Matrimonium invalidum posse revalidari, etiam si alter coniux sit infirmus nullitatis.

SUMMARIUM.

Exponitur hypothesis, in qua versatur questio. n. 669.

Prima sententia affirmativa proponitur, & casus urgentis necessitatis. n. 670.

Secunda sententia negans. n. 671

Prima opinio, si loquatur extra casum extremae necessitatis, subiacet damnationi. n. 673.

Quia est parum probabilis. n. 674.

Et quia oppositum constat ex praxi Sacrae Penitentiariae. n. 675.

Non est necesse, quod alter coniux fiat conscius impedimenti in specie. num. 676.

Pro casu extremae necessitatis ea opinio non subiacet damnationi. num. 677.

Quae solent esse indecentia respectu Sacramentorum, extrema necessitas facit, quod non sint talia. n. 678.

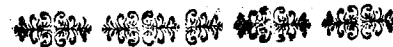
Praxis servanda in hac extrema necessitate. n. 680.

669. **F**requenter contingere solet cum Matrimonium contractum sit bona fide ab utroque coniuge, postea vnum ex eis concium fieri impedimenti dirimentis, & obtenta secreto dispensatione velle revalidare Matrimonium. Circa quem casum inquiritur, an ut revalidetur, necesse sit, quod aliter coniux, qui erat ignarus impedimenti, certior fiat de nullitate praecedenti.

lib. 11 de Matrim. cap. 3. num. 6. & in Commentar. litt. L. refert, idem censuisse consultos Episcopos, Covarrubias, Guerro, & Blanco, qui interfuerunt Tridentino. Et Petrus de Ledesma de Matrim. quaest. 45. art. 5. dub. penult. affirmat sic declarasse Cardinales. Et P. Rebellus de Iust. part. 2. lib. 2. quaest. 9. num. 5. refert eam declarationem Cardinalium.

668. Praeterea id constat ex praxi Sacrae Penitentiariae. Nam apud Marcum Paulum Leonem in praxi ad litteras maioris Penitentiariae, quarum titulus est: *Pro eo, qui Matrimonium in facie Ecclesiae contraxit cum muliere, cuius Sororem prius carnaliter cognoverat.* Et in praefatis literis prope finem dicitur: [Cum eodem latore, ut dicta muliere de nullitate prioris consensus certiorata, sed ita caute, ut latoris delictum nusquam detegatur, Matrimonium cum eadem, & uterque inter se de novo, *Secrete ad evitanda scandala*, praemissis non obstantibus contrahere, &c. dispenses.] Vbi notanda sunt ea verba, *Secrete ad evitanda scandala*, quae denotant revalidandum esse Matrimonium sine publicitate Parochi, & testium. Et ideo Marcus Paulus Leo in notis ad has litteras verb. *Matrimonium. f. 177.* ait. [Adverbium vero illud *secrete* limitat modum contrahendi de novo, & excludit alias solemnes publicitates, hoc est, praesentiam Parochi, & testium, ac publicationes.] Ex quibus omnibus fit, hanc sententiam posse tuto deduci ad praxim, neque subiacere huic damnationi.

Leo.

Cayet. 670. In quo prima sententia docet, id non esse necessarium, præcipue si timeatur scandalum. Hanc sententiam tuentur Caietanus, Sorus, Vera-Cruz, Capua, Bartholomæus à Ledesma, Matienzo, Pedraza, Ludovicus Lopez, Corduba, Petrus de Ledesma, Enriquez, Manuel Rodriguez, & Angelus, quos refert P. Thomas Sanchez lib. 2. de Matrimon. disp. 36. num. 2. quorum varia fundamenta ibidem affert. Sed quod magis vrget in hac materia, est extrema necessitas, quæ solet concurrere, si foemina revelisset copulam cum fratre eiusdem viri; ex quo monita est à confessario de nullitate sui Matrimonij, si enim id revelet, exponitur periculo occisionis, aut perpetuæ inimicitia.

Anton. 671. Secunda sententia docet, omnino esse necessarium ad revalidandum Matrimonium, quod alter coniux conscius fiat de nullitate Matrimonij. Ita apud præfatum Thomam Sanch. cit. tuentur Innocentius, Scotus, Osthensis, Ioannes Andreas, Antonius, Ancharranus, Cardinalis, Enriquez, Alexander de Nevo, Præpositus, Scotus, Abulensis, Enricus, Loaz. Villalobos, Covarrubias, Richardus, Gabriel, Gothfredus, Rosella, Sylvester, Tabiena, Navarrus, Gabriel Gregorius Lopez, Antonius Cucus, Gothfr. Perez, Adrianus, Viguerius, Vera-Rosella Cruz, Angles, Petrus de Ledesma, Sylves. Philiarcus, & alij. Et maxime nititur Tabien. hæc sententia in eo, quod hæc ignorantia impedimenti, & nullitatis Lopez. est error circa substantiam contractus, & dans causam contractui. Et Perez. hanc secundam sententiam tenet *Adria.* P. Thomas Sanch. citatus.

Viguer. 672. Modo ergo inquiritur an prima sententia, quæ minus tuta est, & procedit circa valorem Matrimonij, possit licite deduci ad praxim, vel potius maneat subiecta huic damnationi?

673. Dicendum est primo. Si hæc opinio loquatur extra casum extremæ necessitatis, ea quidem subiacet huic damnationi quoad praxim. Et ratio est. Nam licet dixerimus, Matrimonium celebratum iuxta opinionem probabilem esse omni ex parte indissolubile, & certo validum; id tamen expresse diximus habere locum, quando opinio est communiter recepta tamquam probabilis, non vero quando est tenuis, aut dubiæ probabilitatis: atqui hæc opinio est tenuis, & dubiæ probabilitatis: ergo Matrimonium celebratum iuxta illam, non est certo validum.

674. Probatur minor primo. Nam P. Thomas Sanchez lib. 2. de Matrimon. disp. 26. num. 7. sic differit: Nec in hoc casu potest tuta conscientia amplecti prior opinio, nimirum vt dissimulante tecto impedimento conscius coniux ignoranti persuadeat, vt illum habeat in coniugem. Quia illa prior opinio est parum probabilis, habetque contra se rationes vrgentissimas: quare illa vti, vbi gravissima necessitas minime cogit, excusari à culpa lathali nequit.

675. Secundo. Nam in dispensationibus, quas Sacra Pœnitentia concedit pro his casibus, expresse ponit hanc conditionem, vt coniux ignarus impedimenti, fiat conscius illius, vt patet ex formula, quæ reperitur apud P. Marcum Paulum Leonem in praxi ad litteras maioris Pœnitentiaræ part. 2. pag. 171. vt patet ex illis verbis formulæ: *Cum eodem latore, vt dicta muliere de nullitate prioris consensus certiorata ... dispenses.* Quo eodem modo conceditur facultas dispensandi in aliquibus huiusmodi impedimenti Commissario generali Cruciatæ, vt refert P. Thomas Sanchez proxime citatus. Vide etiam responsum Clementis VIII. apud Basilium Ponze lib. 4. de Matrimon.

Matrimon. cap. 25. num. 5. eodem modo respondentem. Ex quo constat illam opinionem non esse receptam in praxi.

676. Notandum tamen est, non esse necessarium, quod coniux ignarus impedimenti, præcipue si sit ex delicto, conscius fiat ipsius impedimenti in specie, sed sufficit, quod certior fiat de nullitate: quare coniux conscius poterit dicere ignoranti, se non habuisse consensum tempore celebrationis; cum re vera consensus habitus eo tempore non fuerit validus. Et ita in formula dispensationis, quam dat Sacer Pœnitentiarius, dicitur: *Cum eodem latore, vt dicta muliere de nullitate prioris consensus certiorata, sed ita caute, vt latoris delictum nusquam de-regatur... dispenses.*

677. Dicendum est secundo, in casu extremæ necessitatis, in quo foemina periclitaretur de vita, & non inveniretur via secura faciendi certiorum vtum de nullitate Matrimonij, licitum esse eligere eam primam opinionem, & adhibere cautelam, vt alter coniux quamvis inscius nullitatis renovaret consensum. Ratio est: tum quia hæc damnatio non videtur comprehendere extremam necessitatem.

678. Tum quia extrema necessitas facit, vt quæ in communibus circumstantiis sunt indecentia respectu Sacramentorum, in hac circumstantia non sint talia. Sic indecens esset, & magna irreverentia irrogaretur Sacramento, si quis baptizaret in luxuria, quando esset copia aquæ naturalis, & tamen hac deficiente, & in extrema necessitate, nulla fit irreverentia Sacramento. Quia cum Sacramenta instituta sint pro salute animarum, potius cedit quasi in obsequium Sacramenti, quando istud applicatur pro salute animi ex opinione probabili minus tuta, quando ex hac pendet salus animarum, vt in extrema necessitate.

Tum etiam. Nam vt proposui in 1. part. Cris. Theol. disp. 9. cap. 8. num. 133 ex mente P. Thomæ Sanchez, Navarri, & Soti, in extrema necessitate sufficit tenuis probabilitas: quod quomodo sit intelligendum, & quomodo ex ipsa extrema necessitate probabilitas non maneat tenuis, explicui in 3. p. Cris. Theol. disp. 79 cap. 2. num. 20., & explicabo inferius in expositione tertiæ propositionis damnatæ. Ex quibus fit, in periculo extremæ necessitatis licitum esse vti ea prima opinione minus tuta, & extremam necessitatem facere, ne illa sit irreverentia contra Sacramentum. Et hinc patet ad obiectionem pro prima sententia propositam. Vtramque conclusionem à nobis hic traditam tradit P. Thomas Sanchez in disp. cit. num. 7.

679. Idem Doctor in disp. proxime citata num. 5. ait, recte revalidari Matrimonium, si coniux impedimenti conscius peteret ab alio sic: [Me ita diligis, vt si non esset inter nos Matrimonium, denuo contraheres; ac ex nunc vis me in coniugem, ac si non fuisset validum matrimonium inter nos prius contractum?] & respondeat alter: [Ita volo.] Et qui ininterrogavit, dicat, se idem: [Data opera dixi, volo vt ex nunc: quia non sat esset, si non confisteret inter nos Matrimonium, denuo contraherem, quia non est consensus de presenti hic & nunc contrahendi, qualis ad Matrimonium requiritur. Rationem reddit: quia novus ille consensus conditionate adhibitus, procedit ex cognitione æquivalenti scientiæ nullitatis Matrimonij. In isto enim casu vult coniux inscius contrahere denuo Matrimonium sub ea conditione, si prius Matrimonium irritum fuit.

680. Sed quia variæ circumstantiæ concurrere solent, in quibus gravissima necessitas obstringit ad non revelandum impedimentum alteri coniugi P. Thomæ Sanchez addit

aliquas cautelas practicas, cum quibus Matrimonium revalidari potest. Prima est, si coniux conscius impedi- menti dicat, se non habuisse consen- sum, quando contraxit Matrimo- nium. In quo non mentitur: quia prior ille consensus ratione impedi- menti fuit nullus. Quæ cautela non raro prodesse poterit.

681. Sed quia in aliquibus viris ex hac cautela potest oriri temeraria aliqua suspicio, vnde grande malum immineret foeminae, propterea idem P. Thom. Sanchez num. 8. subiungit, quod si tale periculum immineret, posset deduci ad praxim ea opinio, iuxta ea, quæ diximus in conclusione secunda. Deinde num. 9. subiungit vltimam conclusionem, ascendendo, quando neque hic consensus à marito infcio posset extorqueri, quia non vult respondere, ex alia parte petit de- bitum ab vxore, ipsaque sine scandalo subterfugere nequit, potest absque verbis de nouo Matrimonium illud consistere, copula illa affectu maritali habita ex parte sua, nam ex parte alterius, cum putet esse Matrimonium, constat eo affectu haberi; quod locum habet etiam si alter coniux ignoret prius Matrimonium fuisse invali- dum. Huius conclusionis rationem reddit: quia & si ea opinio extra casum necessitatis parum probabilitatis habeat, accedente tamen gravissima necessitate, præcipue favore animæ, accrescit illi maior probabilitas. Vt ostendimus in conclusione secunda.

Ponze.

682. Neque obstat, quod in con- trarium assert Basilius Ponze lib. 4. de Matrimo. cap. 25. num. 7., scilicet si opposita opinio reuera probabilis est in praxi, etiam extra casum necessita- tis, poterit coniux illa vti. Sed id non vrget: quia id, quod est indecens Sa- cramento extra casum necessitatis, facit, quod illa actio non sit indecens, maxime cum sit pro bono animæ.

DISSERTATIO III.

An iudex teneatur sequi opinio- nem probabilio- rem ad normam censuræ contra propositionem secundam fulmi- natæ?

CAPVT I.

Sensus propositionis secundæ damnatæ, & solida funda- menta damnatio- nis.

SYMMARIVM.

Refertur propositio damnatæ a. n. 1.

Non est sensus decreti, quod semper de- beat iudex invenire probabilio- rem. num. 2.

In questione facti certum est apud om- nes, iudicem sequi debere partem probabilio- rem. n. 3.

Primum argumentum ex contractu cum Republica. n. 5.

Secundum ex eo, quod iudex tenetur præstare munus suum meliori modo, quo possit. nu. 6.

Tertium ex pravitate consequentiæ Au- thorum partis oppositæ. n. 7.

i. **P**ropositio secunda, quam damnat Innocentius XI. in hoc decreto, hæc est: *Probabiliter existimo, iudicem posse indicare iuxta opinionem etiam minus probabilem. Vbi aperte damnat Pontifex assertionem, qua ea opinio dicitur probabilis. Quibus verbis manifeste declarat, illam esse improbabilem, aut saltem non esse probabilem.*

2. Quare mihi ipsi gratulor, quod in 1. part. Crif. Theol. disp. 15. cap. 15. eisdem

PROPOSITIO II.

eisdem terminis tradiderim eandem sententiam, quam promovet hoc de- cretum. Docui enim tamquam cer- tum, numquam posse iudicem sequi opinionem minus probabilem in sen- tentia ferenda. Est autem adverten- dum non esse sensum huius decreti, quod iudex semper debeat invenire opinionem probabilio- rem; aliquando enim id erit impossibile iudici censenti vtramque opinionem oppositam esse paræ probabilitatis. Sed sensus est, quod quæstione diligenter examinata si inveniri vnam partem esse proba- bilio- rem, non possit sententiam ferre secundum minus probabilem. Nota etiam, quod non solum damnat Pon- tifex opinionem, quæ dicit, iudicem posse dicere ius minus probabile, sed etiam opinionem, quæ dicit, id esse probabile.

Filgu.

3. Et cum in iudicio quæstio possit esse duplex, alia facti, & alia iuris; de vtraque debet intelligi hæc damnatio. Et quidem in 1. part. Crif. Theol. disp. 6 cap. 6. num. 85. asserui, omnes Docto- res tamquam certum supponere, in quæstione de facto non posse iudicem sequi minorem probabilitatem, imo neque æqualem pro vna parte, vt pote quæ dubium generat, sed semper stare debere pro maiore probabilitate. Sed quod id ita dixerim, me arguit Filgue- ra in expositione secundæ propositio- nis. §. *Plura tamen.* ex eo, quod ipse invenit duos scriptores, qui dixerunt, posse iudicem sequi partem minus probabilem in quæstione facti. Sed de- buit advertere, cum omnes aut fere omnes Authores aliquam assertionem tuentur tamquam certam, vnum vel alterum authorem non reputari; ma- xime, si nulla vrgenti ratione muniti ceteris opponantur. Quare iterum re- peto, omnes id tamquam certum sup- ponere.

4. In quæstione autem iuris non posse iudicem ferre sententiam secun-

dum opinionem minus probabilem, in eo cap. 15. art. 1. & 2. duobus argu- mentis probavi, quæ mihi videntur moraliter certa, & quæ sufficienter excludunt probabilitatem partis op- positæ.

5. Primum argumentum desumitur ex contractu, quem inquit iudex cum Republica administrandi iustitiam meliori modo, quo possit, & in maiorem vtilitatem Reipublicæ Vi- deatur hoc argumentum art. 2. late propositum.

6. Secundum argumentum desumitur ex eo, quod cum quis promittit præstare munus suum meliori modo, quo possit, in ordine ad vtilitatem pu- blicam, abdicat à se libertatem se- quendæ opinionem probabilem, quæ ei vtilitati publicæ sit adversa. Quod qua ratione conveniat iudici, art. 2. late monstratur, tum ratione, tum exem- plis. Sic enim œconomus, qui stipendio conductus à Petro administrat rem familiarem Petri, ad quam Ioan- nes habet ius probabile, tenetur admi- nistrare illam in favorem Petri, & non potest in favorem Ioannis: nam ex contractu inuito cum Petro cedit liber- tati sequendi illam probabilitatem, quæ suffragatur Ioanni. Relege totum argumentum in eo art. 2. citato.

7. Et præter hæc duo argumenta aliud etiam proposui, præcipue num. 607. & num. 626. desumptum ex eo, quod sit prava consequentiæ; qua au- thores oppositæ partis nituntur, dum dicunt. [Quilibet prudenter operatur, dum sequitur opinionem probabilem: ergo iudex prudenter operatur, dum indicat secundum opinionem proba- bilem. Sed minus probabilis vere est probabilis: ergo iudex pru- denter operatur, dum indicat se- cundum opinionem minus probabi- lem.] Et ego inquiri ab oppositæ par- tis defensoribus, quomodo respon- dendum sit huic argumento post hanc dan-

damnationem? Et sicut respondendum est post illam, pravam esse eam consequentiam; ita ego ante illam loco citato demonstravi, eam esse pravam consequentiam, quia arguit à propositione directâ ad reflexam. Nam licet probabilis sit hæc propositio directâ: *Hæc domus est Petri*, ad quam domum Ioannes habet ius probabilius; ex illa propositione directâ male inferitur hæc propositio reflexa, *Iudex potest sequi opinionem probabilem, quæ suffragatur Petro*, quia ea propositio reflexa habet novum obiectum, ratione cuius limitatur ea probabilitas ex contractu Iudicis cum Republica. Vide etiam, quæ dixi disp. 15. cap. 4. art. 2.

CAPVT II.

An iuxta hoc decretum Iudex sequi debeat eam opinionem, quæ probabilior est ab extrinseco, an quæ ab intrinseco?

ARTICVLVS I.

Quinque conclusionibus decitur questio.

SVMMARIVM.

Quæ sit opinio probabilior ab intrinseco, & quæ ab extrinseco? n. 9.

Si iudex formet iudicium certum de probabilitate vnius partis, non potest sequi oppositam, quamvis hæc multitudine, & præstantia Authorum prævaleat. n. 10.

Si non formet iudicium certum de probabilitate intrinseca, debet etiam attendere ad extrinsecam. n. 11.

Si iudex inueniat minorem probabilitatem extrinsecam, & maiorem intrinsecam, debet sequi potius intrinsecam, quam extrinsecam. n. 12.

An si iudex sit certus, suam opinionem

esse probabilioris possit sequi minus probabilem quamvis usu recepta? n. 13.

In materia iuris humani dupliciter intelligi potest, quod opinio usu recepta sit præferenda à Iudice. nu. 14. & seqq.

8. **I**n hac quæstione Filguera in expositione secundæ propositionis §. Ergo. affirmat, Iudicem teneri ad sequendam opinionem ab intrinseco probabilioris, relicta probabilioris extrinsece. Addit tamen §. Circa. etiam post hoc decretum posse Iudicem ferre sententiam iuxta opinionem magis receptam, quamvis minus probabilem. Sed hæc res maiori eget indagine.

9. Et quidem probabilior ab intrinseco dicitur ea opinio, quæ vrgentioribus rationibus fâlcitur, sive petitis à ratione naturali, sive Theologica, sive à Constitutionibus Principis, aut alio capite æquivalenti. Probabilior ab extrinseco dicitur illa, quæ maiori nititur autoritate virorum sapientum. Hæc autem maior autoritas non debet desumi à maiori numero Authorum, sed à maiori præstantia doctrinæ eorum, & à methodo discurrendi cum luculentiori discussione rationum. Et ideo Navarrus in Sum. lat. cap. 27. num. 289. ait, communiorem, atque adeo probabilioris ab extrinseco esse opinionem sex doctorum ex professo rem tractantium, præ opinione quinquaginta authorum, sola fere priorum autoritate nitentium. Quod late tradidi in 1. part. Crif. Theol. disp. 11. cap. 2. art. 4. ex P. Thoma Sanchez, Sotus. Navarro, Soto, Arriaga, Petro Hurtado, Castro Palao, Ioanne Sancio, Hurtado Azor, Menochio, Alciato, & Caracasmuele. Et in eadem disp. ostendi, non dare autoritatem opinionibus, nisi Authores sint omni exceptione maioris. Vide etiam, quæ tradidi in 3. part. Crif. Theolog. disp. 57.

Filgu.

Navar.

Sanch.

Navar.

Sotus.

Arriag.

Hurtad.

Cas. Pal.

Azor.

Sanch.

Menoc.

Alciat.

Caracasm.

Et

10. Et primo quidem si Iudex formet iudicium certum de iure huius partis, vel de probabilitate illius, sive id sibi proponatur vt certum moraliter, non potest iudicare secundum oppositam opinionem, quantumvis multitudine, & præstantia Authorum ea opposita opinio prævaleat. Quia contra certitudinem nulla prævalet autoritas, nulla probabilitas; vt plane demonstravi in 1. part. Crif. Theol. disp. 4. num. 6. & disp. 11. cap. 4. num. 106. & 3. part. disp. 55. num. 2, & disp. 56. cap. 11. num. 657. Etenim Author non habet autoritatem in eo, quod ignorat; sed si vna pars est omnino certa, & Author docet oppositam, tunc Author ignorat principium certum, vnde illa redditur certa: ergo talis author in eo non habet autoritatem. Vide reliqua huius inconclusæ conclusionis fundamenta in locis citatis.

11. Secundo, si probabilitas intrinseca ita sibi proponatur, vt non sit omnino certus, quod illa sit opinio probabilior ab intrinseco, tunc debet coadiuvare iudicium probabilitate extrinseca; & si probabilitatem intrinsecam, & extrinsecam vnius partis, quasi in vna lance statera appensam, videat prævalere alterius partis probabilitati; tunc debet iudicare secundum eam probabilitatem, quæ ita sibi proponitur. Pontifex enim non loquitur specialiter de ista intrinseca, neque de illa extrinseca, sed de illa probabilitate, quæ omnibus pensatis, prævalet.

12. Tertio contingere potest, quod Iudex inueniat pro sua opinione in quam inclinatur, minorem probabilitatem extrinsecam, sed solidiora, & efficaciora fundamenta. Et in tali casu assentior ei assertioni, quod Iudex debet potius gubernari probabilitate intrinseca, quam extrinseca. Quia ad inclinandum intellectum ad vnam

partem, magis impellunt fundamenta intrinseca, quam dicta sapientum, si vir doctus scit perpendere fundamenta. Quod si Iudex nesciat perpendere fundamenta, vel parum fidat proprio iudicio, tunc poterit præcipue attendere probabilitati extrinseca, modo supra explicato, non tam attendendo ad numerum Authorum, quam ad præstantiam doctrinæ eorum.

13. Quarto id, quod addit Filguera, posse Iudicem, relicta probabilioris, sequi opinionem minus probabilem, si hæc sit usu recepta, minime approbo. Si enim quæstio sit iuris naturalis, qualis esse solet in materia Restitutionis, imo & in multis materijs iustitiæ, & Iudici proponatur vt certum absque vlla formidine, suam sententiam esse veram, non potest se accomodare opinioni oppositæ, quantumvis usu receptæ. Quia, vt supra dixi remissive, contra certitudinem nulla est probabilitas. Quod si responderit, se non loqui de propositione certa, sed de probabiliori; ideo sequentem conclusionem superaddo.

14. Quinto. In materia iuris humani difficile est intelligere, quod opinio usu recepta sit præferenda opinioni probabiliori; & præterea censeo id esse expressè contra decretum. Et quidem duplici modo potest intelligi quod opinio sit usu recepta. Primo, quatenus praxi, & moribus civium recepta est. Et hoc modo semper est probabilior, & quandoque omnino certa: nam consuetudo præscripta habet vim abrogandi legem: & vim interpretandi legem authenticæ, imo & inducendi novam obligationem eo modo, quo dixi in 2. part. Crif. Theol. disp. 23. Cum ergo ius humanum his tribus modis cedat consuetudini, ita in materia iuris humani non potest non prævalere, & ad ferendum iudicium de praxi inducere certitudinem, vel pro-

probabilioritatem.

14. Secundo modo potest intelligi, quod *opinio sit vsu recepta*, quatenus licet operatio ipsa non nitatur consuetudine, in tribunali tamen est consuetudine receptum, quod feratur sententia iuxta talem opinionem. Et eodem modo necesse est, quod talis opinio reputetur certa, vel probabilior. Et quidem in Crif. Theolog. disp. 12. cap. 6. quod inuenies in Additionibus positus in fine 2. partis n. 26. ostendi, qua ratione verum est axioma inter iurisperdentes vulgatum, nempe quod *Opinio communis habenda est pro lege*; quatenus intelligentia legis humanæ pendet maxime ab interpretatione omnium, aut fere omnium sapientum. Nam quæstiones in materia legis humanæ vt in plurimum pendunt vel à sensu verborum legis, vel à sensu, in quo lex intellecta est à populo, & ad praxim deducta: in vtroque autem communis omnium, aut fere omnium opinio facit certitudinem. Et si quidem loquamur de sensu verborum legis, is pendet omnino à significatione verborum: in ista autem sententiam fere omnium facere evidentiam moralem, constat ex dictis ea disp. 12. cap. 4. Circa sensum autem, in quo lex intellecta, & recepta est à populo, ipsa praxis, & consuetudo decernit, quomodo præctice lex intelligenda sit. Cuius testes plenissime probantes talem praxim sunt sapientes, concorditer, & fere sine contradictione talem praxim tacite, aut virtualiter affirmantes: maxime cum quæstio de praxi, & consuetudine populi sit quæstio facti, in qua testes sine contradictione, aut cum tenui contradictione affirmantes faciunt plenam probationem. Quæ omnia latius tradidi in citato loco Additionum.

16. Hinc fit, quam difficilè intelligatur, quod opinio vsu recepta, sive in populo, sive in tribunali, sit minus

probabilis: quia cum multi Iudices ex consilio virorum sapientium à multis retro annis ita legem intellexerint, siue quoad praxim populi, censendum est eos iudices, & iuriconsultos facere certitudinem, aut probabilioritatem.

17. Neque obstat quod in alio tribunali iudicetur secundum oppositam opinionem: nam diuersa consuetudo in diuerso populo facit diuersum us.

ARTICVLVS II.

An Iudex iudicium de probabilioritate possit subijcere iudicio aliorum?

SVMMARIVM.

Cum Iudex habet certitudinem de probabilioritate suæ opinionis, non potest subijcere iudicium suum alieno. n. 18.

Cum Iudex non est certus, sed opinatur, opinionem suam esse probabiliorrem, potest iudicium suum subijcere alieno. n. 19.

18. **Q**uæstio est, an cum ad vnam sententiam concurrunt plures iudices, v.g. in Cancellaria Granatensi, aut Pinciana, possit vnus, qui suam opinionem putat probabiliorrem, subijcere iudicium suum iudicio aliorum Iudicum? In qua quæstione dicendum est primo. Si præfatus Iudex habeat certitudinem moralem, quod sua opinio est probabilior (quæ certitudo rarissime contingit) tunc non potest subijcere iudicium suum alieno. Patet assertio: quia dum certus est de probabilioritate suæ opinionis, certus est de obligatione iudicandi secundum illam propter censuram huius decreti: sed qui certus est de suo obli-

PROPOSITIO II.

217

obligatione, & non se conformar illi, delinquit: ergo ille Iudex, si aliter fert sententiam, delinquit.

19. Dicendum est secundo, si suam opinionem putat probabiliorrem, & probabilioritas non proponitur illi, vt certa (quod plerumque contingit) posse præfatum iudicem, audientem fundamenta partis oppositæ, subijcere iudicium suum iudicio alieno, censens propter authoritatem aliorum Iudicum, illorum opinionem esse probabiliorrem. Et ratio est: quia vbi non cogit euentia veri, potest quis existimare iudicium alterius esse melius, & probabilius: ergo vbi non cogit euentia de probabilioritate, poterit quis existimare, iudicium aliorum de illa esse melius, & probabilius. Et hanc vtramque conclusionem videtur tradidisse Raymundus Lumbier

Lumb.

3. tom. Summ. in expositione huius secundæ propositionis num. 1732.

ARTICVLVS III.

An debeat parere Iudex inferior, si Superior præcipiat, vt dicat ius secundum minus probabilem?

SVMMARIVM.

Proponitur ratio dubitandi. n. 20.

Si Iudex inferior certus est de probabilioritate suæ opinionis, non potest obedire Superiori, vt iudicet secundum minus probabilem. n. 21.

Si Iudex inferior cum formidine censeat, suam opinionem esse probabiliorrem, & Superior censeat, oppositam esse probabiliorrem, inferior debet iudicare secundum opinionem Superioris. n. 23.

Quid si Superior censeat, suam opinionem esse minus probabilem? n. 24.

20. **P**ræfens quæstio est, an si Iudex Superior præcipiat Iudici inferiori, v.g. Episcopus suo Vicario generali, vt sententiam ferat secundum opinionem, quam Iudex inferior censet minus probabilem, possit, aut debeat prædictus Iudex inferior obtemperare Superiori. Et quidem ex doctrina generali, quam tradidi in 1. part. Crif. Theol. disp. 16. cap. 4. & in 3. part. disp. 56. cap. 7. art. 3. oritur ratio dubitandi. Nam quando subditus iudicat suam opinionem probabiliorrem circa honestatem rei præceptæ, & Prælatus præcipit secundum opinionem probabilem oppositam, potest, & debet subditus obedire: quia tenetur obedire, vbi non cernitur manifeste peccatum: ergo poterit, & debebit Iudex inferior, licet sua opinio sit probabilior, accommodare se opinioni Superioris præcipientis.

21. Dicendum est primo, si Iudex inferior formet iudicium omnino certum, quo censeat suam opinionem esse probabiliorrem; nec debet, nec potest obtemperare Superiori, ferendo sententiam secundum opinionem minus probabilem sui Superioris. Demonstratur. Eatenus subditus, censens suam opinionem probabiliorrem potest, & debet obedire Prælato præcipienti secundum opinionem probabilem de honestate operationis, quatenus in eo non cernitur manifeste peccatum; sed in hoc casu si Iudex inferior ferat sententiam secundum opinionem minus probabilem, in eo cernitur manifeste peccatum: ergo nec debet, nec potest obedire.

22. Minor patet. Tunc enim cernitur manifeste peccatum in operatione, quando id, quod reducitur ad praxim, est certo peccatum; & ei, qui operatur, proponitur vt certa ea malitia: sed in hoc casu ex hac declaratione Pontificis, quod Iudex ferat sententiam secundum opinionem minus

probabilem, ex se est certo peccatum; & id proponitur Iudici inferiori, vt certum; quia format iudicium certum, & absque formidine, quod sua opinio est probabilior: ergo in ea prolatione sententiæ secundum opinionem minus probabilem, cernitur manifeste peccatum.

23. Dicendum est secundo. Si Iudex inferior censeat cum formidine, & sine certitudine, suam opinionem esse probabiliorem; Iudex autem Superior censeat suam oppositam esse probabiliorem; tenetur illic obtemperare, & ferre sententiam secundum opinionem Superioris. Ratio est: nam vt dixi in locis citatis 1. & 3. part. Crif. Theolog., vbi non cernitur manifeste peccatum, tenetur subditus obedire Superiori, siue sit in materia dubia, siue in materia probabili.

24. Dicendum est tertio. Si Iudex Superior censeat, suam opinionem esse minus probabilem, atque adeo opinionem oppositam Iudicis inferioris probabiliorem; & præcipiat Iudici inferiori, eo non obstante, vt ferat sententiam iuxta opinionem minus probabilem talis Superioris, non tenetur, nec potest Iudex inferior obtemperare, nisi Iudex inferior censeat probabiliorem, quam superior censeat minus probabilem. Ratio est: quia Superior iudicans suam opinionem minus probabilem, peccat id præcipiendo: nam ex hac declaratione Pontificis id est manifeste peccatum; & consequenter non habet iurisdictionem ad id præcipiendum: quia eius iurisdicção non extenditur ad præcipiendum id, quod sine peccato exerceri non potest. Ex quo manifeste infertur, quod subditus nec tenetur, nec potest obedire, vt pote in materia, quæ sine peccato exerceri non potest.

25. Dixi, *Nisi Iudex inferior censeat probabiliorem, quam Superior cen-*

set minus probabilem. Id quod intelligendum est, non solum, quia in iudicando debet sequi opinionem probabiliorem iuxta hanc declarationem Innocentij XI., sed etiam novo titulo, scilicet quia præceptum Superioris vrget: quia quamvis ipse Superior peccat id præcipiendo, habet tamen ius præcipiendi id, quod sine peccato potest exerceri. Quando autem Iudex inferior censeat probabiliorem, quam Superior iudicat minus probabilem, rem præcipit, quæ sine peccato potest exerceri. Et ex dictis constat ad rationem dubitandi initio articuli propositam.

CAPVT III.

An in criminalibus possit, aut debeat Iudex sententiam ferre pro reo iuxta opinionem minus probabilem?

SYMMARIVM.

Proponitur opinio aliorum. n. 26.

An laborent in æquivoco Authores eius opinionis? n. 27. & seqq.

Pro æquivocatione tollenda distinguere oportet opinionem directam à reflexa. n. 31.

Etiã in causis criminalibus Iudex debet iudicare secundum opinionem probabiliorem. Ibidem.

26. **I**N hac quæstione Raymundus Lumb. Lumb. tom. 3. Summæ in expositione huius secundæ propositionis num. 1731., & Emmanuel de Filgue. Filgue. ra in Lucerna Decretali in expositione huius secundæ propositionis §. Imo affirmant, in criminalibus posse, & debere iudicem sequi opinionem minus probabilem, quando hæc est in favorem rei; censent autem, hanc resolutionem non opponi huic decreto In-

nocentij XI. Primo (ait Lumbier) ex Regula 11. de Regul. iur. in 6. *Cum sunt partium iura obscura, reo favendum est potius, quam actori.* Secundo (ait Filguera) [Cum non sit præsumendum, Sedem Apostolicam velle quempiam pœnis addici, cuius facinora non sint omnino certa: nam reus est in possessione suæ innocentia.]

Diana. &c. Et ante hoc decretum scribentes, *Sayrus.* idem docent Antoninus Diana in *Salon.* Addit. 3. partis resolut. 13. & apud ipsum Sayrus, Salon, Pharaonius, *Pharao.* Alphonfus de Leone, Merolla, Salas, *Leone.* Meroll. Villalobos, & Moure.

27. Sed censeo, eos scriptores in æquivoco laborare, dum dicunt, Iudicem posse in criminalibus, relicta probabiliiori opinione, sequi minus probabilem favorabilem reo. Quod sic ostendo. Ita conclusio, [Quod Iudex debet sequi in criminalibus opinionem favorabilem, reo, quantumvis minus probabilem,] vel est certa, vel probabilior, vel minus probabilis. Si dicant, eam conclusionem esse minus probabilem, infero: ergo isti scriptores docent nos adverteat doctrinam minus probabilem. Quis autem est Author, qui suam doctrinam non dicat probabiliorem oppositam? Quæ cum sit minus probabilis, incurret damnationem huius decreti.

28. Sed quia hoc respondere non possunt, quia plures facere debent suam conclusionem; respondebunt, illam esse certam, aut saltem probabiliorem. Infero: Quomodo ergo dicunt, tunc non procedere Iudicem secundum opinionem probabiliorem, si probabilior est, quod Iudex debet iudicare secundum opinionem reo favorabiliorem? Quomodo id ponitur tamquam exceptio à doctrina generali, quod Iudex semper debet dicere ius probabilius?

29. Secundo. Ideo, iuxta Lumbierium, potest Iudex in criminalibus

sequi opinionem minus probabilem; quia iuxta Regulam 11. de Regul. iur. in 6. cum partium iura sunt obscura, reo favendum est potius, quam actori; sed hæc regula intelligitur non solum de criminalibus, sed etiam de civilibus: ergo etiam in civilibus poterit, & debet Iudex sequi opinionem minus probabilem.

30. Minor constat, tum ex communi sententia interpretum iuris, tum etiã ex cap. fin. de sent. & re iud. vbi dicitur: *Tenet pro reo, non pro Actore sententia, nisi in causa favorabili, puta Matrimonio, libertate, dote, &c.* Ex quibus verbis constat, non agi de solis criminalibus.

31. Pro qua æquivocatione tollenda, distinguenda est propositio directa à reflexa: ita vt quamvis Iudex in criminalibus possit sequi opinionem directam minus probabilem; reflexa tamen, in qua consistit vitium iudicium, sit certa, vel probabilior. v. g. est quæstio, an Iudex condemnans reum pœna capitali, teneatur admittere appellationem? Da ergo, quod opinio asserens, teneri Iudicem admittere appellationem, sit minus probabilis. In hoc casu distingue has duas propositiones: primam directam: *Iudex tenetur admittere appellationem in causa capitali.* Secundam reflexam: *Hæc opinio, quod Iudex tenetur admittere appellationem in causa capitali, est reo favorabilis, & ideo ad præxim deducenda.* Et quamvis prima sit minus probabilis; secunda, in qua consistit vitium iudicium, est certa, vel probabilior. Et ita sustinendum est etiam in causis criminalibus amplectendam esse decisionem huius decreti de obligatione Iudicis, dicendi ius probabilius.

CAPVT IV.

An Iudex possit ferre sententiam secundum opinionem minus probabilem pro eo, qui possidet?

SUMMARIUM.

Modus dicendi Filguera proponitur. n.

32.

Improprie dicitur, quod ratione possessionis possit Iudex sequi minus probabilem. num 33.

Articulus proprietatis, & articulus possessionis sunt diversi. n. 34.

Alia est possessio facti, & alia iuris. Et quid utraque sit? n. 35. & 36.

Qui habet ius retinendi ratione possessionis legitima, non potest esse probabile, quod ille debeat restituere ratione proprietatis probabilis. n. 37.

Quomodo in articulo proprietatis debet Iudex decernere secundum ius probabilius? n. 38.

Quomodo, probata legitima possessione, non possit Iudex decernere secundum opinionem probabilioris de proprietate. n. 39.

Quid debeat facere Iudex, cum possessio est probabiliter legitima? n. 40.

Filguer 32. **F**ilguera in expositione huius secundæ propositionis §. Si autem, docet posse Iudicem sequi opinionem minus probabilem in hoc casu, in hæc verba: [Si autem pars habeat pro se opinionem probabilioris, & altera tantum probabilem simul cum possessione legitima, tenetur Iudex sententiam ferre in favorem partis possidentis. Nam hoc non est iudicare iuxta opinionem probabilem, probabiliori relicta, eo quod excessivus, quem habet opinio probabilior respectu probabilis, confunditur, &

absorvetur per legitimam possessionem, quæ quidē est maximæ considerationis, quia semper est melior possidentis conditio.] Et subiungit varios textus pro ea assertione. Et quidem de re non dissentio; sed modum explicandi non sequor.

33. Melius ergo explicari existimo, si dicatur, si Petrus coram Iudice sistitur, ut restituat hæreditatem, & ipse plene probet possessionem legitimam hæreditatis, non posse Iudicem spoliare illum hæreditate propter opinionem probabilem de proprietate Ioannis, etiam si ea opinio sit magis probabilis; sed debere mantere Petrum in sua possessione: quia ius possessionis, tamquā ius certum retinendi, non potest infringi sola probabilitate proprietatis Ioannis. Et ideo Iudex in hoc casu non solum non procederet iuxta opinionem minus probabilem, neque solum secundum probabilioris, sed secundum opinionem omnino certam de iure, quod habet Petrus ratione possessionis legitimæ, ne spoliatur.

34. De hac materia late egi in 1. part. Crif. Theol. disp. 16. cap. 8. Et ex ibi dictis præmitto primo, esse duos articulos diversos in iudicio, articulum proprietatis, & articulum possessionis legitimæ. Nam articulus proprietatis est circa dominium rei, aut quasi dominium, quod distingui à possessione evidens est; cum plerumque reperitur in subiecto dominium, absque possessione, & è converso.

35. Præmitto secundo, possessionem aliam esse facti, & aliam iuris. Possessio facti est ipsa rei apprehensio, qua ratione fur dicitur possidere rem furto ablatam. Possessio iuris definitur à Iurisprudentibus esse *ius insistendi rei non prohibita possideri*: diciturque possessio legitima, quia leges statuerunt aliqua requisita, quibus vestita possessio dat possidenti ius retinendi.

36. Præmitto tertio, hoc ius re-

tinendi esse omnino certum, ut pote à legibus clare, & expresse constitutum, ut late ostendi ibidem art. 4. ex communi omnium, aut fere omnium doctorum, & argumentis moraliter demonstrativis.

37. Præmitto quarto, id, quod etiam docui ibid. art. 5., scilicet implicare contradictionem, quod cum Petrus habet ius certum retinendi rem ratione possessionis legitimæ, possit esse probabile, quod illam debet restituere Ioanni ratione proprietatis, quæ probabiliter huic competit. Quia si certum est, quod potest retinere rem, est certo falsum, quod non potest illam retinere: ergo non potest esse probabile, quod debet restituere illam, sive quod idem est, quod non potest illam retinere: cum implicet contradictionem, quod eadem propositio sit certo falsa, & probabilis. Vide in loco citato hoc argumentum latius propositum, & multis confirmatum.

38. His præmissis, sit prima conclusio. Quando in iudicio versatur articulus proprietatis sine plena probatione possessionis legitimæ, potest, & debet Iudex rem decernere secundum opinionem probabilioris de proprietate, & sine attentione ad possessionem. Patet: quia Iudex debet procedere iuxta allegata, & probata; cum ergo non sit probata possessio legitima, debet ius dicere eodem modo, ac si pro neutra parte esset possessio.

39. Sit secunda conclusio. Si una pars probaverit plene possessionem legitimam, & altera pars habeat solum proprietatem probabilem, aut probabilioris, & uterque articulus versetur in eo iudicio, non potest Iudex ius dicere pro parte non possidente, quamvis habeat proprietatem probabilioris. Ratio est: quia tunc Iudex debet ius dicere secundum sententiam certam: est enim certum, quod ille, qui

plene probavit possessionem legitimam, non potest spoliari propter opinionem probabilem de proprietate, ut constat ex præmissis 4. Si autem Iudex centuerit à principiis intrinsecis, proprietatem partis non possidentis esse certam, poterit, & debeat ius dicere pro parte non possidente: quia contra proprietatem certam nulla prævalet alterius possessio.

40. Sit tertia conclusio. Si in iudicio controversatur uterque articulus possessionis, & proprietatis, & possessio sit solum probabiliter legitima, tunc potest, & debet Iudex ius dicere secundum opinionem probabilioris de proprietate; nec tenetur stare præcisè possessioni. Et quidem possessio legitima aliquando subsistit in sola probabilitate, vel quia deficit iuris adminiculum iuxta opinionem probabilem, vel quia est probabile, legem resistere possessioni. Iam vero patet conclusio. Quia ubi possessio non est omnino certa, & proprietatis alterius est probabilis, Iudex debet perpendere rationes utriusque articuli, & stare pro iure probabiliori.

41. An Autem fatius sit incipere causam à possessione, an à proprietate, vide, quæ dixi in ea disp. 16. cap. 1. art. 6. à num 193.

CAPVT V.

An Iudex circa valorem Sacramenti debeat sequi opinionem minus probabilem, illa sit tutior?

NON EGRET SUMMARIO.

42. **C**asus iste potest fréquenter occurrere, in quo Iudex debeat ferre sententiam circa valorem

Sacramenti. Inquiritur ergo, an possit ferre sententiam, non secundum opinionem probabiliorē, sed secundum minus probabilem, si ista est tutior. Et ratio dubitandi est: quia fidelis volens recipere Sacramentum, non potest sequi opinionem probabiliorē, sed sequi debet minus probabilem circa valorem Sacramenti, si hæc minus probabilis est tutior, vt constat ex hoc decreto Innocentij XI. ergo Iudex eodem modo debet iudicare circa valorem eius Sacramenti; quia Iudex debet iudicare secundum legem, qua tenetur pars litigans.

43. Dicendum tamen est, etiam in hoc casu Iudicem debere iudicare secundum opinionem probabiliorē, vel secundum sententiam omnino certam. Patet assertio. Quia licet opinio, quæ versatur circa valorem, & est tutior, sit minus probabilis, tamen vltimum iudicium in hac materia, est omnino certum. Et enim ex hoc decreto Innocentij certum est, quod debemus sequi in collatione Sacramentorum opinionem tutiorem, etiam si sit minus probabilis: ergo Iudex in tali casu iudicans secundum eam opinionem tutiorem, iudicat quidem secundum sententiam certam.

44. Confirmatur. Nam opinio tutior in collatione Sacramentorum, quamvis formaliter, & immediate sit minus probabilis, tamen ex dictamine reflexo, quod ex iudicium vltimum quoad praxim, manet omnino certa: quia certum est, illam quamvis minus probabilem practicandam esse: sed Iudex circa valorem Sacramenti debet habere hoc iudicium vltimum reflexum, & secundum illud iudicare: ergo tenetur iudicare in hoc casu secundum sententiam certam, ne dum probabiliorē. Et hic patet ad rationem dubitandi.

CAPVT VI.

An iudex Ecclesiasticus inferat violentiam, quando iudicat secundum opinionem minus probabilem?

SYMMARIVM.

Iudices Regij non possunt removee violentiam Ecclesiastici de iure, sed dumtaxat de facto. n. 45.

Quando est probabile, quod Ecclesiasticus protulit sententiam rectam, quamvis Iudices Regij habeant probabilitatem de opposito, inique agunt impediendo executionem. n. 46.

Cum Iudex Ecclesiasticus non vult admittere appellacionem, ductus opinione, qua evidenter est minus probabilis, violentiam infert. n. 47. & 48.

Quando non est evidens, præfatam opinionem esse minus probabilem, & si videatur Iudicibus Regijs minus probabilis, Ecclesiasticus non infert violentiam, & peccant Iudices laici impediendo executionem. n. 49.

Cum causa est spiritualis, inique agunt Iudices Regij discernendo, illam esse laicalem. n. 51.

Si certum esse laicalem, Ecclesiasticus infert violentiam intendens arcere ab illa Iudicem laicum. n. 52.

Quomodo non inferat violentiam, non minus probabile est, quod causa est spirituales. n. 53. & seqq.

45. **D**E hac materia late egi in 1. part. Crif. Theol. disp. 45. art. 5. Et ex ibi traditis quæstionem hanc facile expediam. Pro cuius rei claritate præmitto primo, licitum esse Iudicibus Regijs, non de iure, sed dumtaxat de facto

Rota. facto, removee violentiam Iudicis Ecclesiastici, eo modo quo admittitur à Sacra Rota Romana in decisione Oscensi canonicatus, quam refert Diana part. 5. ad finem. Cuius verba retuli in eo art. 5. citato.

46. Præmitto secundo id, quod ibidem docui num. 652. Scilicet, quando vere probabile est, quod Iudex Ecclesiasticus hic & nunc rectam profert sententiam, quamvis Iudicibus Regijs videatur probabile, quod sententia non est recta, inique agunt Iudices, dum prætextu violentiæ conantur impedire executionem. Et ratio ibidem tradita convincit. Nam implicat contradictionem, quod quis operetur probabiliter, & inferat violentiam: si enim infert violentiam non operatur probabiliter; est enim improbable, quod liceat inferre violentiam. Ex quo metaphysica evidentia constat, eum, qui operatur probabiliter, non inferre violentiam.

47. Est ergo quæstio præsens, an si Iudex Ecclesiasticus in ferenda sententia sequatur opinionem minus probabilem, quæ tamen sit vere probabilis, inferat violentiam, & possint Iudices Regij de facto, quamvis non de iure, amovere eam violentiam? v. g. Præcipit Iudex Ecclesiasticus Clerico, vt restituat aliquam pecuniæ quantitatem sub excommunicatione latæ sententiæ; iste appellat Superiorem. Et quia forte est quæstio controversa, an in talibus circumstantijs possit Iudex vrgere ad executionem, remota appellacione, in qua quæstione est varietas opinionum: & opinio, quæ docet, non debere admitti appellacionem, est minus probabilis; & adhuc Iudex Ecclesiasticus nõ vult admittere appellacionem, iuxta eam opinionem minus probabilem; quæritur an Iudex in hoc casu inferat violentiam, & Iudices Regij possint illam de facto coercere?

48. Sit prima conclusio. Si sit

certum, & evidens (quod nunquam, aut raro eveniet) illam opinionem, secundum quam Iudex Ecclesiasticus vrget ad executionem, remota appellacione, esse minus probabilem; Iudex infert violentiam, neque errant Iudices Regij, dum censent, eam esse violentiam. Probat. Tunc enim Iudex infert violentiam, quando ferit sententiam contra ius, & fas; sed in hoc casu ita procedit Iudex Ecclesiasticus: ergo infert violentiam. Probat. minor: ex hoc decreto Innocentij XI. constat, iudicem illicite ferre sententiam, si ferat secundum opinionem minus probabilem; sed procedere contra hoc decretum est procedere contra ius & fas: ergo in hoc casu ita procedit.

49. Sit secunda conclusio. Quando non est evidens, opinionem, secundum quam procedit Iudex Ecclesiasticus, esse minus probabilem, etiam si minus probabilis videatur aliquibus iurisperitis, aut consiliarijs Regis, tunc non potest censeri, quod infert violentiam. Patet conclusio. Quia non censetur violentia, nisi iniuria sit evidens; sed in hoc casu non est evidens: ergo non est censenda violentia. Patet minor: quia tota violentia reducitur ad hoc, quod Iudex non sequatur opinionem probabiliorē in sententia lata: sed non est evidens, quod illa opinio, à qua declinat sententia Iudicis Ecclesiastici, si probabilior, atque adeo non est evidens, illum non sequi opinionem probabiliorē: ergo in eo casu non datur iniuria evidens.

50. Confirmatur. Quia si propter probabilioritatem opinionis, quæ non est evidenter talis, impediri posset executio Iudicis Ecclesiastici, cum vnusquisque suam propriam opinionem censeat probabiliorē; maxima vexatio immineret Iudicibus Ecclesiasticis, dum illis vna pars videretur probabilior, & Iudicibus Regijs videretur

detur etiam probabilior opposita; si ideo vellent impedire executionem Iudicis Ecclesiastici. Quare, & si non de iure, sed solum de facto vellent impedire, inique, & Sacrilege operabuntur contra immunitatem Ecclesiasticam.

51. Alius articulus violentiæ intentari solet contra Iudicem Ecclesiasticum, quando scilicet arguitur, quod causa, circa quam intendit cognoscere, sit laicalis, & quæ ad eius tribunal non spectat. Et quidem cum causa est spiritualis, & adhuc auditores Regij decernunt (quod vulgo dicitur) *Auto de legos*, id est, causam esse laicalem, inique, & sacrilege procedunt, mittentes falcem in causam spiritualem, circa quam nulla gaudent iurisdictione; vt late docui in eo art. 5. cit.

52. Deinde si certum est, causam esse laicalem, sine dubio infert violentiam Iudex Ecclesiasticus, dum intendit arceri ab illa Iudicem laicum, & eam sibi arrogare. Quare in tali casu non peccant auditores Regij, si de facto impediunt Iudicem Ecclesiasticum à cognitione causæ evidentem laicalis.

53. Sit tertia conclusio. Si est vere probabile, quod causa est spiritualis, licet sit minus probabile, & Iudex Ecclesiasticus cognoscit de illa, non infert violentiam. Probatur. Si propter aliquid inferret violentiam, maxime quia opinio de qualitate causæ, circa quam cognoscit Ecclesiasticus, est minus probabilis; atque adeo resisteret huic decreto Innocentij XI: sed hoc non obstat ad cognoscendum de illa: ergo non infert violentiam. Probatur minor: nam ex hoc decreto solum constat, iniquum esse ferre sententiam iuxta opinionem minus probabilem: sed quod Iudex Ecclesiasticus cognoscat de causa, quæ minus probabiliter est spiritualis, non est ferre sententiam iuxta

opinionem minus probabilem; sunt enim res valde diversæ, cognoscere de aliqua causa, & ferre sententiam: ergo in cognoscendo de tali causa non resistit huic decreto, atque adeo illud non obstat huic cognitioni causæ. Itaque si Iudex Ecclesiasticus cognoscit de causa, quæ ex opinione vere probabilis, licet minus probabilis, est Ecclesiastica, & spiritualis, & dum fert sententiam circa illam, procedit secundum opinionem probabiliorum quoad ius litigantium, nullo modo resistit huic decreto, atque adeo nullam infert violentiam.

54. Confirmatur ex supradictis. Non enim intercedit violentia, ubi iniuria non est evidens: sed in eo quod Iudex arroget sibi eam causam, non inuenitur iniuria evidens; cum vere probabile sit, eam causam pertinere ad Iudicem Ecclesiasticum: ergo nulla intercedit violentia.

55. Dices. Cum Iudex Ecclesiasticus in tali casu cognoscit de causa probabiliter spirituali, & in illa fert sententiam, verificatur, quod in illa sententia ferenda procedit secundum opinionem minus probabilem; quia illa sententia, quam fert, involvit cognitionem causæ: ergo si cognitio causæ sit secundum opinionem minus probabilem, etiam sententia fertur iuxta opinionem minus probabilem; atque adeo sic resistitur huic decreto.

56. Respondetur. Hoc decretum non intendere, quod Iudex sequatur opinionem probabiliorum in ea questione, an causa pertineat, an non pertineat ad ipsum Iudicem; sed solum, quod attendantur probabiliora merita causæ in sententia ferenda. Quando ergo dicitur verificari, quod Iudex in sententia ferenda procedit iuxta opinionem minus probabilem, distinguendum est: quia non procedit secundum opinionem minus probabilem quoad merita causæ, cum in his pro-

procedat secundam probabiliorum; procedit vero secundum opinionem minus probabilem quoad hoc quod pertineat, vel non pertineat ad ipsum ea causa. Cum autem dicitur, quod cognitio causæ includitur in ipsa sententia lata, cum eadem distinctione admittendum est.

57. Aliud est, si Fiscalis secularis, aut similis Actor disceptaret coram Episcopo, an ea causa esset spiritualis, an laicalis. Tunc enim Iudex Ecclesiasticus debet ferre sententiam de eo articulo secundum opinionem probabiliorum.

CAPVT VII.

An iudex inferenda sententia interlocutoria debeat sequi opinionem probabiliorum?

NON EGET SVMMARIO.

58. **V**T iudex ferat sententiã in aliqua lite, procedunt multi actus preparatorij, v.g. examinare testes, accipere Confessionem rei, citare Actorem, concedere terminum temporis ad probationes, & multi alij. Quæritur ergo, an ex vi huius damnationis, teneatur Iudex eligere opinionem probabiliorum, non solum ad ferendam sententiam præcipuam causæ, sed etiam ad ferendam sententiam in illis actibus preparatorijs, qui interlocutorij appellantur.

Hoz.

59. Mag. Hozes in explicatione huius secundæ propositionis num. 5. censet, hanc damnationem non loqui, nisi de potissima sententia, non vero de decisionibus interlocutorijs; subiungit tamen, quod quando pronunciat sententiam interlocutoriam iuxta opinionem minus probabilem in præiudicium vnius partis, peccat, quamvis hoc non contineatur in damnatio-

ne huius secundæ propositionis.

60. Sed hic dicendi modus non placet. In primis enim supponi debet, cum actus interlocutorius dicitur esse in præiudicium partis, non debere intelligi de præiudicio, seu iniuria evidenti; nam ad hanc inferendam nulla potest esse opinio probabilis. Sensus ergo debet esse, an quando Titius habet ius probabilius, vt concedatur ei terminus temporis, quem postulat, contradicente Sempronio, possit Iudex stare pro Sempronio iuxta opinionem minus probabilem, sine eo quod talis sententia interlocutoria sit contra hoc decretum. In qua questione videtur hic Scriptor asserere, id non esse contra hoc decretum Innocentij XI; & tamen peccare Iudicem, qui decernit in præiudicium Sempronij.

61. Sed hæc duo invicem repugnant. Nam si hoc decretum non comprehendit decisiones interlocutorias, iudicium de istis manebit secundum pristinum statum opinionum: si ergo dicitur, fuisse probabile saltem ab extrinseco, ante hoc decretum, quod Iudex possit ferre sententiam præcipuam secundum opinionem minus probabilem, à fortiori dicendum est, probabile fuisse, quod Iudex posset ferre sententiam interlocutoriam secundum ius minus probabile in præiudicium probabile Sempronij: ergo si tunc id erat probabile, & ideo non peccabat Iudex ferendo sententiam interlocutoriam secundum ius minus probabile in præiudicium Sempronij, neque modo post decretum peccat, bit.

62. Dicendum ergo est, hoc decreto comprehendendi decisiones interlocutorias Iudicis, in quibus agitur de præiudicio partis, sive in quibus litigatur de iure partium. Et ita si Titius habet ius probabilius, vt concedatur ei terminus temporis, quem postulat,

contradicente Sempronio, contra hoc decretum procedet Iudex negando citalem terminum. Secus in illis preparatorij actibus, qui non sunt in praeiudicium probabile partium.

63. Probatur assertio. Nullum enim est verbum in hac damnatione, quæ illam limitet ad solam sententiam potissimam causæ, vt clare constat ex illis verbis, *Iudicem posse iudicare iuxta opinionem etiam minus probabilem*; id autem verbum indicare vniuersalissimum est ad decidendum quamcumque litem, aut quemcumque listis articulum, super quo est controversia partium.

64. Confirmatur. Hæc enim damnatio eo respicit, vt temper Iudex suffragetur iuri meliori, & probabiliori partis alterutrius: sed in actibus interlocutorij potest inveniri ius melius, & probabilius vnius partis: ergo etiam in his debet intelligi hæc damnatio.

DISSERTATIO IV.

An licitum sit sequi in praxi opinionem tenuiter probabilem?

CAPVT I.

Opinio damnata proponitur; & an per illam damnetur doctrina de opinione minus probabili sequenda.

SVMMARIVM.

*Qui senserint, hic damnari electionem opinionis, minus probabilis? n. 2
Potest opinio esse valde probabilis, & minus probabilis, quam opposita. n. 3.
Ex hoc ipso decreto convincitur falsitas*

eius asserti. n. 4.

1. **T**ertia propositio ex damnata a SS. D. Innocentio hæc est: *Generatim dum probabilitate, siue intrinseca, siue extrinseca, quantumvis tenui, modo à probabilitatis finibus non exeat, confisi, aliquid agimus, semper prudenter agimus.* In quibus verbis excludit Romana Cathedra probabilitatem tenuem à regimine conscientie, ita vt nemo intelligatur operari prudenter, si tenui probabilitate nitatur.

2. Sed quid sit hæc tenuis probabilitas, operæ pretium est discutere. Wilhelmus Sandæus in eo libro, qui inscribitur *Consutatio trium virorum*, circa hanc tertiam propositionem damnatam refert, Tabularium Gallum (larvati nominis) credidisse, damnatam esse à Pontifice sententiam communem Theologorum assertivam, posse deduci ad praxim quamlibet opinionem probabilem, etiam minus probabilem, & minus tutam materialiter, quasi omnis opinio minus probabilis, & minus tuta materialiter sit tenuiter probabilis. Et hunc esse sensum damnationis ideo ille asseruit, vt attribueret Iesuicis propositionem damnatam, quasi soli Iesuicæ, ex quibus tres dumtaxat numerat, docuerint, posse nos sequi opinionem minus probabilem, & minus tutam materialiter, scilicet extra materiam de valore Sacramenti.

3. Id tamen esse falsum, manifeste convincitur primo. Potest enim vna opinio esse minus probabilis, & tamen eius probabilitas esse magna. Sic enim fulgor Lunæ est minor fulgore Solis; & tamen stolidum esset, & contra modum loquendi Sacra Scripturæ, dicere fulgorem Lunæ esse tenuem. Nam Genes. 1. dicitur: *Fecitque Deus duo luminaria magna: Luminare maius, vt præesset diei, & luminare minus, vt præesset nocti; & Stellas.*

Vbi

Vbi notandum est, Lunam dici Luminare magnum ob maiorem Lucis splendorem, non ob quantitatem, quæ minor est quantitate aliarum Stellarum. Sed numquid quia Luna est luminare minus, affirmabimus, perperam dictum esse, *duo luminaria magna?* Absit. Sic similiter dicendum est, esse posse duas opiniones oppositas magnæ probabilitatis, quarum favorabilior sit minus probabilis strictiore. Ergo ex eo quod vna opinio sit minus probabilis, quam opposita, non inferitur, quod illa sit tenuiter probabilis.

4. Convincitur secundo ex hoc ipso decreto. In illo enim damnantur aliqua propositiones modales de modo Probabile, ita propositio 57. *Probabile est, sufficere attritionem naturalem, modo honestam.* Et propositio 44. *Probabile est, non peccare mortaliter, qui imponit falsum crimen alicui, vt suam iustitiam, & honorem defendat.* Eiusdem Ordinis sunt propositiones secunda, sexta, & trigesima quinta. Iam vero si hoc decretum damnat omnem propositionem vere probabilem, quæ sit minus probabilis opposita, non est cur damnentur illæ modales de modo probabile. Quod clare ostenditur. Nam si opinio minus probabilis damnatur, non sufficit ad praxim, quod opinio sit probabilis, sed requiretur, quod sit probabilior. Cui ergo hoc decretum intendat removere à praxi Fidelium has opiniones, *tamquam scandalosas, & in praxi perniciosas*, vt dicitur in præmio Decreti; & opinio, quæ non dicit, id esse probabilis, sed solum dicit esse probabile, non posset deduci ad praxim, si damnaretur opinio minus probabilis; dum opinio non dicit, id esse probabilis, atque adeo practicabile, non est cur damnetur. Atqui re ipsa damnatur eæ propositiones modales de modo Probabile; quia non sunt practice proba-

biles: ergo non damnantur opiniones vere probabiles, quamvis sint minus probabiles oppositis.

5. Convincitur tertio. Nam si Sacra Congregatio vellet damnare assertum de opinione minus probabili admittenda ad praxim, quanto facilius esset id assertum per suos terminos formales damnare, quam per id circumloquium de tenuiter probabili, quæ à probabilitatis finibus non exeat? Signum ergo manifestum est, non fuisse intentionem Sacra Congregationis damnare praxim opinionis minus probabilis.

6. Confirmatur. Nam loquendo de Iudice, clare expressit damnationem opinionis, quæ asserit, Iudicem sequi posse opinionem probabilem. Quam ergo meliorem occasionem habere potuit ad damnandam pro omni casu minorem probabilitatem, si eam damnare vellet?

7. Convincitur quarto. Nam demus, esse dubium, an in damnatione huius tertie propositionis includatur damnatio doctrinæ admittentis opinionem minus probabilem ad praxim. Nefas enim est, quod privatus Doctor velit recensere inter propositiones damnatas propositionem, de cuius damnatione dubitatur. In dubio enim nemo damnatur; imo vero in Iure solenne est, in dubio standum esse pro reo.

8. Convincitur quinto. Etenim in dubio nemo potest spoliari sua possessione: sed opinio vere probabilis quæ minus probabilis est, & minus tuta (extra materiam valoris Sacramentorum) est in quasi possessione practicabilitatis apud fere omnes Theologos: ergo ex eo, quod vnus vel alter moveat dubium de damnatione illius, non est spolianda sua possessione. Vbi notandum est, quod sæpe inculcavimus, improprie vocari minus tutam, quia formaliter

est tutissima, & solum dicitur materialiter minus tuta, propterea quod exponitur peccato materiali, vt explicui in 1. & 3. part. Cris. Theologica.

9. Sexto denique convincitur ijs omnibus, quibus infra probabo, opinionem probabiliter probabilem non incurrere damnationem huius tertiae propositionis.

CAPVT II.

An doctrina de opinione probabiliter sequenda incurrat hanc damnationem?

SUMMARIVM.

Damnari opiniones probabiliter probabiles aliqui censent. n. 10. & 14.

Argumenta quibus moventur. n. 11. & seqq.

Lumb. 10. **R** Aymundus Lumbier tom. 3. Summæ a num. 1737. distinguit duplex genus opinionum probabilium; eo quod alia sint certo probabiles, & alia sint probabiliter probabiles. Nam circa aliquas opiniones formamus iudicium certum de probabilitate earum; circa alias vero non possumus formare iudicium certum, sed dumtaxat probabile de ipsa probabilitate earum, idque asserit tam de probabilitate intrinseca, quam de extrinseca. Quam distinctionem quidam Recentiores prius docuerant. Docet ergo, posse nos vti ad praxim opinione certo probabili; non vero ea, quæ est probabiliter probabilis. Et concludit in hoc decreto, nomine tenuis probabilitatis intelligi opinionem, quæ non est certo probabilis; sed probabiliter probabilis.

11. Quas vero opiniones conti-

neat hic Author sub nomine probabiliter probabilium, ex eius argumentis colligitur. Igitur opiniones tenuiter probabiles, de quibus loquitur decretum, esse eas, quæ solum sunt probabiliter probabiles, sic probat primo. Quia qui operatur ex opinione probabiliter probabili, non reddit se tutum, quod non peccabit, imo re ipsa formidat, an re ipsa peccabit: agnoscensque periculum peccandi, illud amplectitur: ergo illud dictamen conscientia non est certum, sed quasi dubium: ergo peccat operando cum eo dubio pratico: ergo merito intelligitur damnata ea opinio probabiliter probabilis sub nomine tenuis probabilitatis.

12. Probat secundo illo exemplo Guilielmi Episcopi Parisiensis, cui apparuit quidam Cancellarius Parisiensis affirmans, se in æternum damnatum ex tribus causis; quarum vna erat, vt ipse dixit: *Contra sententiam plurimorum de pluralitate beneficiorum, quasi licite tenendorum opinionem propriam defensavi; & in hoc me periculo mortalis culpæ commisi.* Sed prius ante mortem suaserat ei prædictus Episcopus, vt vnum beneficium retinens reliqua renunciaret: responderatque Cancellarius: *Experiar, an sit damnabilis opinio de retentione plurimum beneficiorum.* Ex quo colligit Lumbier, Cancellarium formidasse de probabilitate opinionis, atque adeo exposuisse se periculo peccandi: id autem est sequi opinionem probabiliter probabilem: ergo peccat, qui talem opinionem sequitur. Alia exempla referat ad idem propositum.

13. Probat tertio. Nam vt quis non peccet, non sufficit formare iudicium probabile, quo probabiliter censeat, se non peccare; sed requiritur iudicium certum, quo censeat, se in tali operatione non peccaturum: sed qui sequitur opinionem probabiliter proba-

abilem, non potest certo sibi persuadere, se non peccare; quin potius format iudicium solummodo probabile, quod re ipsa non peccabit: ergo qui sequitur opinionem probabiliter probabilem, peccat.

Filgu.

14. Eadem via graditur Emmanuel de Filguera in Lucerna decretali in expositione huius tertiae propositionis asserens, tenuem probabilitatem consistere in eo, quod opinio sit probabiliter probabilis. Sic enim loquitur? [Opinio probabiliter probabilis habet tenuem probabilitatem respectu opinionis certo probabilis; sicut probabile est quid tenue respectu certi: ergo tenuis probabilitas cognoscitur in hoc, quod est esse tale probabiliter. Quodnam autem discrimen inter opinionem certo probabilem, & probabiliter probabilem versetur, cursim aperiam. Nam probabilitas certo probabilis desumitur, quando est intrinseca ex fundamentis, quibus innititur, vel ex Doctoribus, si existat extrinseca, qui eam tuentur, imo & ex contrarijs eam probabilem vocantibus. Vnde talis opinio certitudinem tribuit sive eam sequenti, sive consulenti, quod sit probabilis: quæ certitudo habetur ex cognitione, qua noscit sequens, aut consulens, certam esse eius probabilitatem. Alias enim si talem cognitionem non haberet, conscientiam certam non posset efformare, sed dubiam, & omnino formidantem, peccandi periculo expositam, quia nec assensus est prudens, neque electio. Probabilitas probabiliter talis desumitur communiter ex paucis Doctoribus eam opinioni tribuentibus, sed ab alijs plurimisque probabilis non censetur. Quare prædictæ opinioni probabiliter talis nefas est adhærere, quia prudenter quis nequit certum dictamen concipere ad operandum, sed solum dubium, insufficientem ad opus licite exercendum.] Hucusque Filguera. Con-

veniunt ergo Lumbier, & Filguera in eo, quod damnatae manent per hoc decretum opiniones, quæ non sunt certo probabiles, sed dumtaxat probabiliter probabiles.

CAPVT III.

Refellitur præcedens dicendi modus.

SUMMARIVM.

Epithetum tenuis adiunctum probabilitati est additum diminuens. n. 15.

Hi duo termini Probabilitas tenuis involvunt contradictionem. n. 16.

Non admitto distinctionem probabiliter probabilis, & certo probabilis.

Ibid.

Quomodo repugnet, opinionem probabiliter probabilem esse tenuiter probabilem? n. 17.

Qui format probabile iudicium de probabilitate opinionis, format iudicium prudens. n. 18.

Si duæ opiniones oppositæ sint probabiliter probabiles, cogemur eligere tutiorem, si vera est sententia adversariorum. n. 19.

Et quam sit intolerabile onus in hoc casu. n. 20.

Et quæ inde implicatio contradictionis involvatur? n. 21.

Solvitur obiectio. n. 22.

15. **P** Ræmitto primo, cum dicitur tenuis probabilitas, illud epithetum tenuis esse additum diminuens taliter, quod opinio tenuiter probabilis non potest dici absolute probabilis, aut vere probabilis. Patet assertum ex similibus. Nam cum quis dici-

dicitur habere tenuem prudentiam, non dicitur vere, & absolute esse vir prudens; imo defectus prudentiæ in eo notatur. Et cum quis dicitur habere tenuem scientiam, non potest absolute dici, esse vir doctus, aut sapiens. Et cum dicimus, aliquem esse tenuiter misericordem erga pauperes, magnum defectum misericordiæ in eo notamus.

16. Præmitto secundo, hos duos terminos *tenuem probabilitatem* importare contradictionem, aut contrarietatem inter se. Patet. Nam vera probabilitas est, quæ nititur fundamento gravi, & impellente intellectum ad assensum: sed tenuitas quoad probabilitatem dicit tenuitatem, & levitatem fundamenti, atque adeo postulat, fundamentum non esse grave: ergo hi duo termini *probabilitas*, & *tenuis* opponuntur modo dicto. Ego quidem cenfeo, difficile distingui posse opinionem probabiliter probabilem ab opinione certo probabili. Et ideo, ubi latissime egi de probabilitate in 1. & 3. part. Crisis Theol., numquam usus sum hac distinctione. Nam apud me solum valet distinctio opinionis vere probabilis, & opinionis dubie probabilis. Nam opinio dubie probabilitatis est, cum inter sapientes dubitatur de probabilitate opinionis. Cum autem omnes, aut fere omnes admittunt opinionem tamquam probabilem, illam dico vere probabilem. Admissa tamen opinione probabiliter probabili, existimo per illam perperam explicari tenuem probabilitatem.

17. Iam vero falsum esse, quod opinio probabiliter probabilis idem sit, quod opinio tenuiter probabilis; & consequenter quod opinio probabiliter probabilis damnata non maneat in hoc decreto, ostenditur primo. Nam cum dicimus, aliquam opinionem esse probabiliter probabilem, tam in primo termino, quam in secundo loquimur de vera, & absolu-

ta probabilitate; atqui repugnat, esse veram, & absolutam probabilitatem, & esse tenuem: ergo repugnat, opinionem probabiliter probabilem esse tenuiter probabilem. Probator minor. Nam opinio tenuiter probabilis non est absolute probabilis, sed secundum quid, & cum addito diminutive. Deinde implicat contradictionem, quod iudicium reflexum de probabilitate opinionis sit probabile, & sit tenue; cum probabile dicat fundamentum magnum; & tenue dicat fundamentum leve: repugnat ergo, esse vere & absolute probabilem, & esse tenuiter probabilem.

18. Ostenditur secundo. Nam in practicis *Prudenter*, & *Probabiliter* sunt synonyma: ergo qui format probabile iudicium de probabilitate opinionis, format iudicium prudens: sed qui ex iudicio prudenti operatur, recte operatur: ergo qui operatur ex opinione probabiliter probabili, recte operatur. Loquimur autem de probabilitate, quæ absolute, & sine addito diminutive est probabilitas.

19. Ostenditur tertio. Quia plerumque continget, quod feramus iudicium duntaxat probabile de probabilitate duarum opinionum invicem oppositarum. Sicut enim quando vna propositio est probabilis, communiter accidit, quod etiam eius contradictoria sit probabilis, imo & æque probabili; ita etiam frequentissimum erit, quod quando vna propositio fuerit probabiliter probabilis, eius contradictoria sit etiam probabiliter probabilis. Quid ergo tunc faciemus? Numquid non erit necesse in his casibus eligere tutiorem? Nam si sequamur minus tutam, cum iuxta adversarios ea sit tenuiter probabilis, iam huic decreto Pontificis refragemur.

20. Est autem onus intolerabile, quod in his casibus teneamur semper eligere tutiorem. Est enim difficul-

ficillimum discernere, quænam sit opinio certo probabilis, & quæ probabiliter probabilis. Et quidem multi sunt, non solum mediocriter docti, sed etiam valde docti, qui non audeant se determinare ad electionem opinionis, nisi inveniunt Authores probatos ea asserentes expresse, quæ scire desiderant. Cum ergo Authores non tractent hoc punctum, an hæc, an illa opinio sint certo probabiles, an probabiliter probabiles; intolerabile erit illis, obligari vel ad discernendum inter certo probabiles, & probabiliter probabiles; vel ad eligendum semper opinionem strictiorem in omnibus casibus.

21. Ostenditur quarto. Implicat enim contradictionem, quod quando ambæ propositioes contradictoriæ sint probabiliter probabiles, teneamur eligere tutiorem. Quod sic demonstrat in materijs iustitiæ. Opinio probabilis est, quod qui intulit damnatum cum solo peccato venia, v.g. ex defectu plenæ advertentiæ, non tenetur resarcire damnatum; & etiam est probabilis, quæ propugnat obligationem resarciendi illud. Demus ergo, ambas propositioes non esse certo probabiles, sed probabiliter probabiles. Tunc sic. Ergo in hoc casu eligenda est opinio tutior. Sed illi damnificatori tutius est resarcire damnatum illatum: ergo tenetur solvere. Deinde damnificato tutius est non recipere solutionem damni: ergo tenetur illam non recipere. Ergo ille damnificator tenetur solvere illi, qui non potest recipere solutionem. Quæ est aperta implicatio contradictionis; infertur enim, quod ille damnificator tenetur solvere, & quod non tenetur.

22. Dices, idem argumentum efformari posse, quando ambæ opinionis fuerit tenuiter probabiles, tunc enim, quia iuxta hoc decretum non possumus sequi opinionem tenuiter

probabilem, debemus eligere tutiorem. Si ergo fiat id argumentum in materia iustitiæ, dum ambæ opinionis sibi invicem contradicentes sunt tenuiter probabiles; eodem modo inferretur implicatio contradictionis.

23. Respondeo, impossibile esse, quod in practicis ambæ opinionis sibi invicem contradicentes sint tenuiter probabiles; sed necesse est, quod si vna sit tenuiter probabilis, altera sit certa moraliter, aut fere certa. Nam si opinio, quæ negat obligationem aliquam, sit tenuiter probabilis, ideo talis est, quia illa obligatio communiter reputatur certa. Quod non accidit in duabus opinionibus sibi invicem contradicentibus probabiliter probabilibus. Sæpe enim obligatio aliqua est in æquilibrio; & ideo circa obligationem aliquam sapissime dantur opinionis æquæ probabiles.

CAPVT IV.

Alia argumenta pro impugnatione eiusdem asserti.

SUMMARIUM.

Quando Theologus consulit opinionem certo probabilem, qui accipit consilium, solum habet opinionem probabiliter probabilem. n. 24.

Ex opinionibus certo probabilibus inferuntur aliæ probabiliter. Et quid inde pro conclusione? n. 25.

Opinio probabiliter probabilis non generat dubium practicum. n. 27.

Si opinio probabiliter probabilis afferret dubitationem, etiam asferret certo probabilis. n. 29.

Cum assensu probabili non componitur dubitatio. n. 31.

Dilemma pro conclusione. n. n. 33.

24. **O**stenditur quinto Nam quando Theologus consulitur pro

pro electione opinionis, & ipse consulit opinionem certo probabilem; ille qui audit consilium à Theologo, non format iudicium certum de probabilitate opinionis, cum nescit discernere circa fundamēta intrinseca, vel extrinseca eius opinionis: sed solū format iudicium probabile, vt pote dumtaxat innixum consilio Theologi: ergo apud illum, qui audit consilium à Theologo, ea opinio solum est probabiliter probabilis. Et tamen non est tenuiter probabilis; nam si talis esset, nihil prodesset viro illiterato consulere Theologum: ergo probabiliter probabilis non est tenuiter probabilis.

25. Ostenditur sexto. Sunt enim multæ opiniones, quæ probabiliter inferuntur ex opinionibus certo probabilibus: illæ autem non possunt esse certo probabiles; nam sicut ex præmissis evidentibus, cum bonitas consequentiæ est solum probabilis, non resultat conclusio evidens, sed solum probabilis; ita ex opinione certo probabili, cum bonitate consequentiæ solum probabili, non potest resultare conclusio certo probabilis, sed solum probabiliter probabilis.

26. Neque prodest responderi, quod si bonitas consequentiæ fuerit certo probabilis, opinio illata ex altera certo probabili, evadet conclusio certo probabilis. Non, inquam, id prodest: quia dum bonitas consequentiæ non fuerit evidens, saltem moraliter, non potest participare certitudinem à præmissis: a propositione ergo certo probabili non potest deduci conclusio certo probabilis, nisi bonitas consequentiæ fuerit, non solum certo probabilis, sed in se ipsa certa.

27. Ostenditur septimo. Nam ambo Authores relati nituntur fundamento falso, nempe, quod opinio probabiliter probabilis necessario generat dubium practicum circa operationem. Tum sic argumentor. Opinio

probabiliter probabilis non generat dubium practicum circa operationem eliciendam; habet enim rationem probabilem, ex qua dubium prudenter deponat: ergo perperam dicitur, opinionem probabiliter probabilem esse tenuiter probabilem. Antecedens probatur. Nam dubium practicum de rectitudine operationis eliciendæ, in quo tutior pars eligenda sit, tamdiu durat, quandiu non potest deponi per aliquam rationem probabilem, vt docui in 3. part. Crif. Theol. disp. 60. cap. 2. num. 15. sic enim ægrotus dum dubitat, an die festo teneatur surgere ad audiendam Missam, est in dubio practico, dum Medicus (cuius iudicium solum est probabile respectu ægroti) illi consulit, ne surgat. Sed qui practice dubitat de probabilitate opinionis, & invenit rationem vere probabilem, vt censeat opinionem esse securam, habet iam principium, per quod deponat prudenter dubium: ergo dum format iudicium probabile de probabilitate opinionis, inueniens rationem vere probabilem ad illud iudicium formandum, habet iam modum, quo tale dubium prudenter deponat. Vide quæ de hoc argumento dixi in 3. part. Crif. Theol. disp. 56. cap. 16. art. 1. à num. 816.

28. Nec satisfacies, si dicas, deponi dubium practicum ex ratione certo probabili, non autem ex ratione probabiliter probabili. Nam hoc esset, inducere in conscientias hominum ingentem scrupulorum anxietatem, dum non solum petitur, quod in opinionibus controversis inter Authores eligenda sit opinio certo probabilis; sed etiam quod in rationibus probabilibus, quibus homines gubernant suas actiones in dubijs, quæ occurrunt, non sufficiat ratio probabiliter probabilis, sed quærenda sit ratio certo probabilis. Vnde ægrotus, qui ex consilio Medici non surgit in die festo

festo ad audiendam Missam; debet inquirere, an Medicus ille sit peritissimus suæ artis, an mediocriter peritus, vt consideret, an ratio probabilis desumpta ex eo consilio Medici, sit certo probabilis, an probabiliter probabilis. Qui scrupulizandi modus passim occurret in sexcentis alijs, in magnam desolationem conscientiarum.

29. Ostenditur octavo. Si enim opinio probabiliter probabilis secum afferret dubitationem, etiam certo probabilis afferret secum dubitationem: ergo neque certo probabilis posset reduci ad praxim. Antecedens probatur. Nam vel omnis probabilitas affert secum dubitationem, vel solum illam affert probabilitas reflexa? Si primum dicatur, infero: ergo etiam opinio certo probabilis affert secum dubitationem; nam bene valet ab vniuersali affirmativa ad particularem sub vniuersali contentam.

30. Si vero dicas secundum, nempe solum probabilitatem, quæ reflectitur supra probabilitatem, afferre dubitationem; contra est: nam id esset, quia ille terminus certo aufert dubitationem in opinione certo probabili: sed id est falsum: ergo. Probatur minor: quia is terminus certo potest cadere supra dubium; est enim certum, quod ego dubito, an crines Adami fuerint rubri. Si ergo terminus probabilis, aut probabiliter affert dubitationem, certo probabilis afferret certo dubitationem. Sicut quia opinio probabilis in conceptu suo essentiali affert, quod sit incerta, id est, nec certa, nec certo falsa; ideo opinio certo probabilis affert etiam in suo conceptu, esse certum, quod illa sit incerta.

31. Ostenditur nono. Nam, vt demonstravi in 1. part. Crif. Theolog. disp. 6. cap. 1. Quamvis possit dari dubitatio inter motiva probabilia invicem adversantia; at cum assensu probabili non componitur dubitatio de

codem obiecto, aut de eius opposito; & implicat contradictionem, quod componantur assensus probabilis, & dubitatio: nam dubitare est suspendere assensum quasi in æquilibrio, ita vt neutri parti præstet assensum: sicut ergo implicat, quod intellectus habeat assensum obiecto, & simul suspendat assensum; ita implicat, quod habeat assensum probabilem, & simul habeat dubitationem.

32. Tum sic. Ergo impossibile est, quod intellectus habeat iudicium reflexum probabile de probabilitate opinionis A., & quod habeat dubitationem de probabilitate opinionis A. Hæc consequentia manifeste infertur ex Antecedente; sicut ex propositione vniuersali infertur particularis sub eâ contenta. Ergo impossibile est, quod qui habet iudicium probabile reflexum de probabilitate opinionis, obstringatur ad deserendum in praxi eam opinionem propter dubitationem de probabilitate eius; cum non possit intellectus capere eam dubitationem simul cum eo iudicio probabili. Et quidem illi duo Authores confundunt dubitationem cum formidine; quæ sunt res longe diversæ: & assensus probabilis optime componitur cum formidine, non autem cum dubitatione, vt late ostendi in 3. part. Crif. Theol. disp. 56. cap. 17. art. 5.

33. Ostenditur decimo. Nam id assertum, quod ambo Authores affirmant, nempe opinionem probabiliter probabilem damnari in hoc decreto Innocentij XI. sub nomine tenuis probabilitatis, vel est certum, vel dubium, vel probabile? Si dicant, esse certum; contra est: Quomodo enim potest esse certum, quod nititur in mera æquivocatione confundente formidinem cum dubitatione, vt ostensum est? Si dixerint esse dubium, inde evidenter infertur, non debere dici damnatam opinionem probabiliter probabilem;

cum ob solum dubium nemo damnandus sit. Si vero dicant, id esse probabile, interrogo, an sit probabiliter probabile, vel certo probabile? Si primum, cum apud ipsos probabiliter probabile involvat dubitationem de probabilitate; ea dubitatio non est sufficiens, vt dicatur absolute damnata aliqua opinio. Præter quam quod cum ipsi dicant, opinionem probabiliter probabilem manere damnatam, si id eorum assertum est probabiliter probabile, manebit etiam damnatum per hoc decretum. Si vero dicatur id eorum assertum esse certo probabile, adhuc ea probabilitas non sufficit, vt damnata censetur per hoc decretum Innocentij, opinio probabiliter probabilis: nam in dubijs, & probabilibus semper standum est pro reo: Cum ergo hi duo Authores opinionem probabiliter probabilem impetant tamquam ream tenuis probabilitatis, standum est pro opinione probabiliter probabili, dum de damnatione non constat plusquam probabiliter. Præter quam quod non potest esse certo probabile, quod sola æquivocatione fulcitur, per quam formido cum dubitatione confunditur.

CAPVT V.

Quenam sit opinio tenuiter probabilis, quæ in hoc decreto damnatur?

SVMMARIUM.

Opinio tenuiter probabilis est de cuius probabilitate dubitatur; & valde differt ab opinione probabiliter probabili. n. 34.

Opinio tenuiter probabilis eadem est, ac opinio dubie probabilitatis. n. 35. Et quanam sint motiva ad dubitandum de probabilitate? Ibidem.

Probabilitas dubia involvit dubium practicum. n. 36.

Tennis probabilitas affert etiam dubium practicum. n. 37.

Prima pars conclusionis probatur. n. 38. Ostenditur opinionem tenuiter probabilem diversam esse à probabiliter probabili. n. 39.

Exempla opinionum tenuiter probabilium. n. 40. remissive.

34. **S**it conclusio. Opinio tenuiter probabilis, quæ in hoc decreto damnatur, est illa, quæ quamvis habeat probabilitatem apparentem, plures tamen viri sapientes dubitant de eius probabilitate; vel de cuius probabilitate merito dubitatur: & quæ talis est, nullo modo est probabiliter probabilis, sed dubie probabilis. In priori parte conclusionis convenio cum Lumbierio, & Filguera citatis, in posteriori autem dissentio quam longissime ab eis.

35. Ergo iuxta priorem partem conclusionis in idem recidit opinio tenuis probabilitatis, & de hac late dixi in 3. part. Crif. Theol. disp. 56. cap. 9. art. 3., vbi num. 599. proposui motiva, quæ esse solent ad dubitandum rationabiliter de probabilitate opinionis in hæc verba: [Primo dubito de probabilitate opinionis, quando Author, qui illam docet, non est omni exceptione maior iuxta dicta disp. 15. Et ratio, qua nititur, opinio mihi non satisfacit, nec videtur omnino firma. Secundo. Cum Author vnus, vel alter singularem docet opinionem, nec dat rationem, qua nititur. Tertio. Cum vnus, vel alter docet opinionem, & plures alij dicunt, vel esse improbabilem, vel parum tutam, vel male audire apud Theologos, vel illam non esse audiendam, aut esse reijciendam. Quarto. Quando datur principium certum, & dubitatur, an ei repugnet opinio, nec proponatur ratio sufficienter firma ad deponendum dubium.

Quin-

Quinto. Cum dubitatur, an ratio conclusionis sit levis, an gravis, & firma.] Hucusque ibi. Et quoad hoc vltimum, nomine rationis levis, etiam intelligitur ea, quæ sophistica est, vel laborat in æquivoco: Vbi ergo hæc motiva inventa fuerint, dicendum erit, opinionem esse tenuiter probabilem.

36. Deinde de probabilitate dubia (id est, quando dubitatur de probabilitate) dixi ibidem, illam esse dubium practicum, in quo tutior pars amplectenda est ad praxim; ita vt in materia gravi sit peccatum mortale non sequi partem tutiorem. Et ratio est: quia in quolibet dubio de materia practica, dubium est practicum, dum non occurrit ratio probabilis (intrinseca, vel extrinseca) virtute cuius intellectus deponat dubium: si ergo de probabilitate ipsius rationis dubitatur, quomodo virtute talis rationis probabilis deponetur dubium.

37. Similiter ergo de probabilitate tenui discurrendum est, & dicendum, in probabilitate tenui contineri dubium practicum, in quo tutior pars ex obligatione sequenda est in praxi. Nam ipsa tenuitas probabilitatis non est sufficiens ad deponendum dubium, quod occurrit.

38. Ex quibus manifeste patet prior pars conclusionis, nempe opinionem tenuiter probabilem esse illam, de cuius probabilitate multi viri docti dubitant, aut quando de tali probabilitate merito dubitatur. Tum quia, cum non sit tenuiter probabilis ea, quæ est minus probabilis, & minus tuta materialiter, neque ea, quæ est probabiliter probabilis, vt ex decursu huius dissertationis constat; nihil aliud restat, in quo possit consistere tenuitas probabilitatis. Tum etiam quia non potest dici tenuiter probabilis, quæ est certo falsa, vel certo improbabilis; rursus, vt ex hac damnatione constat, non potest dici

sufficienter probabilis ad regendam conscientiam: ergo solum potest dici tenuiter probabilis ea, quæ quamvis habeat aliquam probabilitatem apparentem, generat dubium practicum, in quo tutior pars eligenda sit. Ergo tenuiter probabilis dicenda est illa, de cuius probabilitate merito dubitatur apud sapientes.

39. Secunda pars conclusionis, nempe quod ea opinio, de cuius probabilitate merito dubitatur, non sit probabiliter probabilis, satis constat ex dictis cap. 3. & 4. Et vltius ostenditur. Nemo enim format iudicium probabile de parte minus tuta in eo, circa quod habet dubium practicum, in quo tutior pars sequenda est: sed de probabilitate opinionis tenuiter probabilis habetur dubium practicum, in quo tutior pars sequenda est, vt constat ex dictis: ergo nemo formare potest iudicium probabile de eius probabilitate. Ergo ea non potest esse probabiliter probabilis.

40. Huius generis opinionum tenuiter probabilem, quæ, vt satis ostendi, nihil differunt ab opinionibus dubie probabilitatis, multa exempla dedi in part. 3. Crif. Theolog. tract. 4. & in hoc opere disert. 1. cap. 6. Legat, qui volet.

CAPVT VI.

Satisfit argumentis cap. 2. propositis.

SVMMARIUM.

Qui format iudicium probabile de probabilitate opinionis, non habet dubium practicum de illa, sed potius iudicium reflexum certum. num. 41.

Cancellarius ille dubitavit de probabilitate opinionis; & ideo damnatus fuit. n. 42. & 45.

Gg 2 Qua-

Quare qui sequitur opinionem probabiliter probabilem, non se committat discrimini. Ex S. Thoma. n. 43.

Discrimen inter dubitationem, & formidinem. n. 44.

Dum quis sequitur opinionem probabiliter probabilem, vltimum iudicium de honestate opinionis non est probabile, sed certum. n. 46.

Tenuis probabilitas non est talis respectiue, se absolute. n. 47.

41. **A**D primum ex Lumbierio, contendente, opinionem probabiliter probabilem esse tenuiter probabilem, respondeo negando antecedens, quod qui operatur ex opinione probabiliter probabili, non reddit se tutum a peccato: nam qui format iudicium probabile, & prudens de probabilitate opinionis, habet rationem probabilem ad deponendum dubium de ea probabilitate, atque adeo non dubitat practice de tali probabilitate; & habet tertium aliud iudicium, illud quidem reflexum & certum, quod qui operatur ex iudicio probabili, & prudenti, recte operatur; iuxta dicta sapius in 1. part. Crif. Theol. disp. 15. & in 3. part. disp. 56. Vnde falsum est, quod subiungitur in eo antecedenti, quod tunc formidat, an re ipsa peccabit, nam id iudicium tertium reflexum est certum, atque adeo expellit omnem formidinem. Vide quæ dixi in 3. part. Crif. Theol. disp. 56. cap. 18. num. 975. ex Illustrissim. Archiepisc. Petro de Tapia. Ex quibus patet, falsas esse consequentias inde deductas.

Tapia.

42. Ad secundum respondeo, si Cancellarius dixit, se esse damnatum, quia: contra sententiam plurimorum de illicita retentione plurium Beneficiorum, ad praxim deduxit oppositam opinionem, ita se exponens periculo peccandi; id ita contigit, quia dubitans de probabilitate opinionis in-

cidit in dubium practicum, in quo iustior pars amplectenda est; & cum eam non amplexus fuerit, commisit se periculo peccandi, atque adeo peccauit. Et constat ex celebri textu S. Thomæ S. The. quod lib. 8. art. 13. agens de ea questione [An liceat habere plures prabendās?] *Si manente dubitatione plures prabendās habet, periculo se committit, & sic procul dubio peccat... Aut ex contrarijs opinionibus in nullam dubitationem adducitur; & sic non committit se discrimini, nec peccat.* Vide quæ de hoc late dixi 3. part. Crif. Theol. disp. 56. cap. 17. art. 4. num. 942.

43. Ex hoc textu S. Thomæ evidens argumentum desumitur ad probandum, non peccare eum, qui sequitur opinionem probabiliter probabilem. Nam iuxta S. Thomam, *si ex contrarijs opinionibus in nullam dubitationem adducitur, non committit se discrimini, nec peccat.* Sed opinio probabiliter probabilis non adducit necessarium in dubitationem; cum afferat rationem probabilem, per quam expellat, & deponat dubitationem: ergo qui ducitur opinione probabiliter probabili, non committit se discrimini.

44. Et sane in æquivoco laborant, qui non attendunt ad ingens discrimen, quod datur inter formidinem, & dubitationem. Nam assensus probabilis non est possibilis cum dubitatione; est autem possibilis cum formidine. Iudicium autem reflexum de probabili opinione sequenda, quæ secum affert formidinem, certum est, & ideo quavis habeat pro obiecto opinionem cum formidine; ipsum autem iudicium reflexum nullam habet formidinem.

45. Ergo ad id, quod subiungit obiectio, dicendum est, Cancellarium vel dubitasse de probabilitate opinionis, vel non habuisse iudicium certum de sequenda licite opinione probabili:

atque

atque adeo formidasse, an re ipsa peccaret. Qui enim caret vltimo iudicio certo de rectitudine suæ operationis, exponit se periculo probabili peccandi; vt late docui in 1. part. Crif. Theol. disp. 56. cap. 18.

46. Ad tertium constat ex proxime dictis. Concedo enim maiorem, quod non sufficit iudicium, quo quis probabiliter censeat, sed non peccaturum, sed requiri, quod vltimum iudicium, quo quis iudicet, se non peccaturum, exercendo talem actionem, esse certum; & nego minorem, quod dum quis sequitur opinionem probabiliter probabilem, vltimum iudicium sit dumtaxat probabile. Nam iudicium probabile, quo quis iudicat probabiliter, eam opinionem esse probabilem, non est vltimum iudicium, quo quis iudicat de rectitudine operationis a se eliciendæ. Patet. Nam istæ sunt longe diversæ propositiones: Prima. *Hæc opinio A. est probabilis.* Secunda. *Si sequor hæc opinionem A., recte operor.* Quarum prima potest esse probabilis, & secunda debet esse certa, vt excludat periculum probabile peccandi. Quod si secunda afferat formidinem, non erit certa, atque adeo non manebit homo securus de rectitudine suæ operationis. Vide quæ dixi in loco proxime citato.

47. Ad quartum ex Filguera respondeo, tenuem probabilitatem non debere talem censi respectiue, sed absolute; & ita quamvis opinio probabiliter probabilis videatur tenuiter probabilis comparative ad certo probabilem; absolute tamen non est tenuiter probabilis. Alioquin omnis opinio probabilis esset tenuiter probabilis: quia probabilis respectu certi est aliqui d. tenue. Discrimen autem, quod constituit Filguera inter opinionem probabiliter probabilem, & certo probabilem, perperam constituitur, eo quod confundit iudicium, quod fit

de probabilitate opinionis A.; & iudicium vltimum, quod fit de rectitudine operationis hic & nunc eliciendæ. Etenim postquam homo elicit iudicium probabile de probabilitate opinionis A., mox videns certum esse, quod licitum est sequi veram, & solidam probabilitatem, format iudicium vltimum certum de rectitudine operationis a se eliciendæ.

CAPVT VII.

An incurrat hanc damnationem propositio docens, in gravissima necessitate posse nos sequi opinionem tenuiter probabilem? Et quomodo hæc opinio intelligenda sit?

SUMMARIVM.

Hæc propositio non subiacet damnationi. n. 49.

Difficultas de dubio practico in necessitate gravissima. num. 50.

Alterâ difficultas de casibus, in quibus necessitas gravissima permittit tenuem probabilitatem. n. 41.

Quomodo necessitas gravissima augeat probabilitatem? n. 52.

Quomodo id contingat in Baptismo? n. 53.

Quomodo gravis necessitas in multis casibus auferat irreuerentiam? n. 54.

Quomodo in casu excommunicati necessitas augeat probabilitatem? n. 55.

Alius casus similis in materia Matrimonij. n. 56.

Regula ad cognoscendum, quamnam sit gravis necessitas, in qua liceat uti opinione tenuiter probabili. n. 58.

48. **N** 1. part. Crif. Theol. disp. 9. cap. 8. num. 133. retuli opinionem docentem, in extrema, aut gravissima necessitate licitum esse uti opinione tenuiter probabili; & in 3. part. disp. 79. cap. 2. num. 20. vsus sum hac sententia ad probationem conclusionis ibi traditæ. Quam sententiam docent Navarrus cap. *Inter verba*, in 2. edit. coroll. 53. num. 135. Sotus de Secr. membr. 3. quæst. 2. conclus. 3. P. Thom. Sanchez lib. 2. de Matrim. disp. 36. nu. 8. & lib. 1. Sum. cap. 9. num. 25.

*Navar.
Sotus.
Sanct.*

49. Quæritur ergo in præsentia, an hæc propositio [quod in gravissima necessitate eligere possimus opinionem tenuiter probabilem,] subbeat hanc damnationem? In 3. part. Crif. Theol. loco proxime citato hanc dubitationem breviter discussi. Et, ut ibidem notavi, Emmanuel de Filguera, me citato, asseruit, hanc opinionem minime subiacere huic damnationi. Quod optime probat. Damnatur enim propositio asserens, *generatim* licere uti opinione tenuiter probabili; nostra autem assertio non affirmat, id licere generatim, sed solum in gravissima necessitate.

Filgu.

50. Restant tamen duæ difficultates discutiendæ. Prima est. Diximus enim, tenuem probabilitatem esse, cum dubitatur de ipsa probabilitate, quæ propterea non potest esse sufficiens ad deponendum dubium; atque adeo dubium est practicum, in quo tutior pars eligenda est: sed neque in necessitate gravissima possumus operari cum dubio practico: ergo neque in necessitate gravissima possumus uti opinione tenuiter probabili.

51. Secunda difficultas est. Auctores, qui concedunt, posse in necessitate gravissima eligi opinionem tenuiter probabilem, dicunt id aliquando posse admitti. Non enim fieri potest in omnibus præceptis, maxime iuris naturalis, & Divini. Difficultas er-

go consistit in tradendo regulam, per quam cognoscatur, quando liceat in necessitate gravissima uti opinione tenuiter probabili.

52. Pro utraque ergo difficultate dissolvenda sciendum est, plerumque ipsam necessitatem gravissimam afferre rationem specialem pro augenda probabilitate intrinseca opinionis; ita ut licet rationes opinionis alioqui sint tenues, ipsa gravissima necessitas auget vim probabilitatis earum. Cuius assertionis multa suppetunt exempla.

53. Primum. Baptizare infantem in materia dubia, puta in lixivio, aut in iusculo, extra casum necessitatis, est grave piaculum. Si vero infans sit in articulo mortis, neque sit materia certa, ipsa necessitas tanti ponderis est, ut illud reddat licitum.

54. Secundum desumi potest à multis actionibus, quæ afferunt irreverentiam rebus sacris, à quibus tamen, si gravis accedat necessitas, hæc aufert irreverentiam. Nam currere per Templum est irreverentia; si quis autem currat fugiens Taurum, vel Leonem ingressum in Templum, necessitas ipsa aufert irreverentiam. Magna est etiam irreverentia, quod homo non ieiunus accipiat Eucharistiam; si vero intrarent in Ecclesiam hæretici cum periculo conculcandæ Eucharistiæ, necessitas efficeret, ne vlla esset irreverentia, quod homo non ieiunus confumeret Eucharistiam, si alias non inveniretur ieiunus.

55. Tertium est, quod supra proposui disertatione 2. cap. 5. art. 8. nempe excommunicatum, qui satisfecit, & per contritionem ad statum gratiæ pervenit, nec per ipsum stat, quominus absolvatur, posse in casu gravis necessitatis accipere Sacramentum Pœnitentiæ, quin contraveniatur damnationi primæ propositionis; de non sequenda opinione probabili circa valorē, relicta tutiori. In quo casu gra-

vis

necessitatis reddit licitum per suam vim intrinsecam rationis, quod aliàs esset illicitum. Nam, ut ibidem ostendi, necessitas unius partis, & impossibilitas partis oppositæ sunt relativæ, & invicem connexæ: quare cum præfatto excommunicato adsit necessitas gravis recipiendi Sacramentum pœnitentiæ, in eodem genere datur impossibilitas omittendi confessionem. Ex qua necessitate, & impossibilitate fit, quod quamvis ille excommunicatus sequatur opinionem probabilem circa valorē Sacramenti, non tamen sequitur illam relicta tutiori: non enim dicitur relinquere tutiorem, qui habet impossibilitatem illam sequendi, sicut non dicitur relinquere cursum, qui obstrictos vinculis habet pedes. Præter rationem, quæ desumitur ex favore quo Ecclesia favet vrgentissimæ necessitati in ordine ad recipienda Sacramenta. De quo dixi in loco cit.

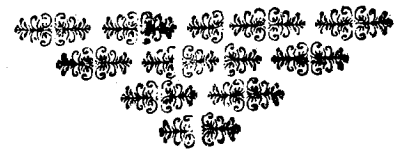
Sanct.

56. Eiusdem generis est casus, quem proponit P. Thomas Sanchez, ibi 2. de Matrimo. loc. o supra citato. Asserit enim esse parum probabilem opinionem eorum, qui dicunt, quando contracto Matrimonio vnus coniux advertit impedimentum dirimēs, posse (obtentâ dispensatione) revalidari Matrimonium, quamvis alter coniux sit inscius impedimenti. Et tamen asserit, illud re ipsa posse revalidari ad normam eius opinionis, scilicet inscio impedimenti altero coniuge, si vrgeat gravissima necessitas, qualis esset, si ante contractum Matrimonium fœmina illicete copullata fuisset cum fratre sui viri, neque inveniri posset modus, quo sine manifestatione proprii delicti posset declarare impedimentum dirimens suo viro, sed esset periculum magni scandali. Ratio autem, quare magna illa necessitas tacendi impedimentum, & impossibilitas illud declarandi faciat, quod possit deduci ad praxim ea opinio parum pro-

babilis, quæ versatur circa valorē & alias est minus tuta, hæc est: Tum quia impossibilitas moralis adeo vrgens efficit, quod non possit eligi ad praxim opinio tutior, atque adeo non verificatur, quod eligitur opinio probabilis circa valorē, relicta tutiori, propter dicta. Tum etiam quia cum Matrimonium sit materia favorabilis ex iure Ecclesiastico, videtur Ecclesia velle in tali impossibilitate morali favere Matrimonio, ut revalidetur eo modo, quo non sequantur scandala adeo gravia. Similis etiam est casus, quem proposui in 3. part. Crif. Theol. loco supra citato.

57. Hinc facile est dissolvere utramque difficultatem supra propositam. Ad primam distinguenda est maior: nam tenuis probabilitas affert dubium practicum [extra gravissimam necessitatem;] non sic intra illam: quia gravissimam necessitas extrahit opinionem à sua tenuitate; & addit probabilitati pondus rationis; vi cuius opinio pro ea necessitate non est tenuiter probabilis, sed potius absolute probabilis.

58. Ad secundam difficultatem solvendam ea regula tradenda est, tunc licitū esse in gravissima necessitate uti opinione alioqui tenuiter probabili, quando ipsa necessitas affert ab intrinseco pondus rationis, vi cuius opinio pro illo casu necessitatis fiat absolute probabilis, ut in casibus supra memoratis.

DISSERTATIO V.

An infidelis excusetur à peccato infidelitatis, dum Religio Catholica sibi proponitur et probabilior, & sua secta et minus probabilis?

CAPVT I.

Proponitur propositio quarta, & iruestigatur sensus illius?

SUMMARIUM.

Opinio Lumbierij circa sensum propositionis damnatae. n. 2.

Opinio Filguerae de sensu eiusdem propositionis. n. 3.

Item opinio Bernardi de Hozes. Ibid.

Non datur in infideli vera probabilitas de sua secta, sed solum apparens. n. 4.

Verus sensus propositionis damnatae. n. 5.

1. **P**ropositio quarta inter damnatas ab Innocentio XI. hæc est. *Ab infidelitate excusabitur infidelis non credens ductus opinione minus probabilis.* Et vt sensus huius propositionis damnatae examinetur; & sana doctrina teneatur iuxta mentem Romanæ Cathedræ, operæ pretium est discutere, quem sensum illi propositioni attribuunt scriptores, qui eiusmodi propositiones damnatas exposuerunt.

Lumb. 2. Igitur Raymundus Lumbier tom. 3. Sum. Hispaniæ in expositione quartæ propositionis num. 1766. ait, damnatam manere opinionem, quæ docet, non sufficere notitiam probabiliorum de veritate Fidei Catholicæ, vt infidelis maneat obligatus ad credendum; atque adeo ex mente Romanæ Cathedræ infidelis, eo ipso quod sibi proponatur vt probabilior

doctrina Ecclesiæ Catholicæ, tenetur præcepto credendi veritates Catholicas. Quando autem ipse dixit alibi, requiri evidentiam credibilitatis mysteriorum Fidei Catholicæ, ad hoc vt infidelis teneatur præcepto credendi mysteria eiusdem Fidei; explicat, per evidentiam credibilitatis, se intelligere evidentiam maioris probabilitatis, & ex hoc capite affirmat, suam sententiam non subiacere huic damnationi. Sed existimo, & vt certum mihi persuadeo, hunc non esse sensum propositionis damnatae, iuxta mentem Romanæ Cathedræ; vt mox videbimus.

3. Emmanuel de Filguera in ex-^{Filgu.}positione huius quartæ propositionis in fine illius affirmat, infidelem neque ex probabilis, neque ex probabiliori opinione posse credere, aut elicere actum fidei? Et si inquiras, quomodo non excusetur à peccato infidelitatis, dum habet opinionem probabiliorum de veritate Fidei Catholicæ; respondet, ideo non excusari, [quia mysteria Fidei sunt evidenter credibilia; sicque intellectus evidente credibilitate obiecti ita ducitur ad assensum, vt prudenter nequeat dubitare, aut formidare de illius veritate.] quæ peccatū infidelitatis detur tunc in infideli, quia cum obiectum sit evidenter credibile, infidelis habet solum cognitionem probabilem, aut probabiliorum. Sed revera non attingit scopum, vt ex dicendis constabit.

Mag. Hozes in explicat. prop. 4.^{Hozes.} n. 5. & 8. aliam subivit sententiam. Asserit enim, vbi infidelis habet maiorem probabilitatem de Fide Catholica, quam de sua secta, licet non possit credere Fide supernaturali cum sola opinione probabilis; tenetur tamen deferere suam infidelitatem, & implere præceptum negativum, quod obligat semper, & pro semper, & consistit in eo, quod quis non habeat assensum contrarium Fidei; non tamen tenetur statim ad elicendum actum positivum Fidei,

PROPOSITIO IV.

Fidei, quia iste non componitur cum opinione dumtaxat probabilis. Sed neque sic videtur satisfieri difficultati.

4. Supponimus autem dari non posse, etiam in infideli veram probabilitatem de veritate sectæ erroneæ: quia contra certitudinem nulla potest dari vera probabilitas. Nam, vt dixi in 3. part. Crif. Theol. disp. 55. num. 2. assensus probabilis est incertus, id est, nec certus, nec certo falsus: & propositionis certæ contradictoria est certo falsa. Si ergo daretur assensus vere probabilis de propositione contradictoria veritatis Fidei, quæ certa est, esset certo falsus & non certo falsus: certo falsus, quia contradictoria, quæ opponitur propositioni certæ, est certo falsa; non certo falsus, quia probabilis, de cuius essentia est esse nec certum, nec certo falsum. Vide in 1. part. Crif. Theolog. disp. 4. num. 6. Probabilitas ergo, quam concedimus in infideli circa veritates Fidei, & errores sectæ, est solum apparens: quatenus id, quod certum, aut certo falsum est, illi proponitur vt verisimile, & probabile: vel quia non attendit ad rationes evidentes, vel quia nescit ponderare evidentiam illarum.

5. Igitur nullo meliori modo possumus indagare sensum huius quartæ propositionis damnatae, quam ex verbis Authoris, qui eam propositionem asseruit, nempe Ioannis Sancier, in selectis disp. 19. num. 7. vbi sic differit. [Sicut in alijs materijs, vbi offensa mortalis intercedere posset, fatentur ipsi, eam non committi ab operante ex opinione minus probabilis, licet res maximi momenti sit; Deum offendere mortaliter, vel non; sic quoque ab infidelitate excusabitur infidelis non credens ductus ex opinione minus probabilis.] Hucusque Ioanni Sancier. Itaque sensus propositionis est quod sicut in alijs materijs, & præceptis excusatur homo à peccato, si sequatur opinio-

nem minus probabilem de non peccato; ita in præcepto credendi veritates Fidei Catholicæ excusabitur infidelis à peccato infidelitatis, si habeat opinionem minus probabilem (scilicet probabilitate apparente) de credibilitate sectæ erroneæ.

CAPVT II.

Legitima probatio falsitatis eius propositionis damnatae.

SUMMARIUM.

Discrimen, quod datur inter probabilitatem, quæ versatur in infideli circa mysteria Fidei, & eam, quæ datur in materijs moralibus. n. 6.

Probabilitas, quæ datur in infideli circa mysteria Fidei includit ignorantiam vincibilem. n. 7.

Qui habet ignorantiam vincibilem de præcepto, tenetur conari certitudinem, vel sequi strictiorem partem. n. 8.

Ignorantia, quæ invenitur in opinionibus moralibus, est invincibilis. n. 9.

Quomodo infidelis possit præstare maiorem diligentiam, vt perveniat ad certitudinem? n. 10.

Dum infidelis præstat debitam diligentiam pro invenienda certitudine, non peccat. n. 11.

Quomodo infidelis non excusetur à peccato infidelitatis propter opinionem minus probabilem? n. 14.

An in aliquo casu infidelis habeat probabilitatem circa mysteria Fidei cum ignorantia invincibili? n. 15. & seqq.

Obiectio solvitur. n. 20. & 21.

Licet in fidelis habeat maiorem probabilitatem de sua secta, adhuc non excusatur à peccato infidelitatis. n. 22.

6. **V**era huius rei intelligentia consistit in cognoscendo discrimen, quod intercedit inter probabilitatem, quæ datur circa mysteria Fidei Catholicæ, & eam, quæ datur in alijs materijs moralibus. Hoc autem discrimen est, quod probabilitas, quæ invenitur in reliquis materijs moralibus, includit ignorantiam invincibilem; probabilitas autem apparens, quæ datur in intellectu infidelis circa objecta Fidei Catholicæ, includit ignorantiam, sive incertitudinem vincibilem. Est autem certum apud omnes, quod ignorantia invincibilis excusat à peccato, non autem ignorantia vincibilis.

7. Quod autem probabilitas, quæ datur in infideli circa mysteria Fidei, includat ignorantiam, sive incertitudinem vincibilem, manifestum est. Nam tunc datur ignorantia vincibilis, quando oritur dubitatio, vel formido circa præceptum, circa quod potest adhibere maiorem diligentiam, ut perveniat ad certitudinem: sed infidelis habens probabilitatem circa mysteria Fidei, dubitat, aut saltem formidat circa eiusmodi mysteria, & potest adhibere maiorem diligentiam, ut perveniat ad certitudinem, quam infalibiler assequetur, si sincero animo quærat veritatem, conferendo cum viris doctrinæ Catholicæ peritis, & exorando Deum: ergo eiusmodi probabilitas includit ignorantiam vincibilem.

8. Itaque cum quis habet ignorantiam vincibilem de aliquo præcepto, tenetur præstare maiorem diligentiam, ut perveniat ad certitudinem, vel sequi strictiorem partem: habet enim dubium practicum, quo debet quis, vel conari ad certitudinem, vel sequi tutiorem partem. Ita qui dubitat an cras sit dies festus, in quo urgeat præceptum audiendi sacrum, tenetur vel ad procurandam certitudinem obligationis, vel hac non procurata,

ad audiendum Sacrum. Sic etiam si in quaestione morali, in qua Theologus habet probabilitatem, daretur spes perveniendi ad certitudinem, non excusaretur à peccato, ex eo quod duceretur eâ opinione probabilis. Quia ignorantia, quæ tunc inveniretur in eâ opinione probabilis, esset vincibilis. Ideo autem in quaestionibus moralibus licet nobis sequi opinionem minus probabilem, quia post multam discussionem Theologorum, nulla est spes perveniendi ad certitudinem, quare tunc licitum est sequi ductum rationis vere probabilis, & dignæ viro prudenti.

9. Quod autem in prædictis opinionibus moralibus ignorantia, quæ invenitur, sit invincibilis, clarissime constat ex ijs, quæ docui in 1. part. Crif. Theol. disp. 15. cap. 3. art. 3. & 4. & cap. 9. Nam, ut constat ex S. Thoma quod. 1. lib. 8. art. 15. tunc datur error invincibilis excusans à peccato, *quando scilicet procedit ex ignorantia eius, quod quis scire non potest, vel scire non tenetur.* Quæ sunt verba S. Thomæ, quem omnes Theologi sequuntur. Cum ergo Theologus in quaestione utriusque probabilis non possit scire, quæ pars sit vera, & ex adiuncta ratione probabilis sufficienter determinetur intellectus prudens, inde est, quod habeat ignorantiam invincibilem excusantem à peccato.

10. E contra infidelis, qui habet probabilitatem circa mysteria Fidei, potest præstare maiorem diligentiam, ut perveniat ad certitudinem, atque adeo ignorantia eius est vincibilis. Et si non præstat eam diligentiam, est culpabilis; quia in re tanti momenti non facit totum id, quod facere potest.

11. Hinc infertur, quod infidelis habens maiorem probabilitatem circa mysteria Fidei, & minorem circa objecta suæ sectæ, si tunc præstat omnem

omnem debitam diligentiam pro inveniendâ certitudine, pro tunc non peccat; ut constat ex dictis.

12. Hæc videtur fuisse mens P. Thomæ Sanchez lib. 2. Summæ cap. 1. num. 6. his verbis: *Addo, saltem hæc iniectura prudens dubium, ut teneatur infidelis indagare veritatem; orationibus lucem à Deo petendo, ne sit deinceps ignorantia culpabilis.*

13. Dices. Ergo quando infidelis præstat omnem debitam diligentiam pro inveniendâ certitudine, si pro tunc non peccat, excusabitur pro tunc à peccato infidelitatis ductus ex illa opinione minus probabilis de bonitate apparente suæ sectæ erroneæ: ergo iam hæc doctrina coincidit cum hac 4. propositione damnata; atque adeo incurrit damnationem eius.

14. Respondetur. Tunc quidem excusari à peccato infidelitatis, sed non propter opinionem minus probabilem; sed quia præstat debitam diligentiam, ad quam obligat status dubij practici. Quod clare cernitur in hoc exemplo Petrus dubitat, an crastina die urgeat præceptum audiendi Missam, & audit ab vno viro partem negativam obligationis, quod sufficit illi ad habendam pro tunc probabilitatem de non obligatione. Et quidem si non præstat maiorem diligentiam ad vincendum dubium, & elicit oppositum non audiendi, manifestum est, quod peccat. Quod si maiorem adhibet diligentiam, cum proposito non audiendi, si certo invenerit non urgeat præceptum, tunc non peccat. Sed numquid excusatur à peccato propter illam probabilitatem, quam cum formidine hausit ex testimonio illius hominis? Minime. Excusatur enim, quia præstat debitam diligentiam ad habendam certitudinem de præcepto, ad quam obligat illud dubium practicum.

15. Dices iterum. Quid, si infidelis imbutus opinione minus probabilis

de rectitudine suæ sectæ, putet invincibiliter, se non posse ascendere ad maiorem certitudinem? Tunc enim excusabitur à peccato infidelitatis ductus ex sua opinione minus probabilis, quod est contra præsens decretum.

16. Respondeo primo, hoc non posse cadere, nisi in stolidissimum, nam vel præstat maiorem diligentiam, vel non præstat, pro inquirenda veritate? Si primum, dum præstat illam, quomodo potest putare, quod non potest præstare? Si non præstat, quomodo potest scire, quod sit impossibile ascendere ad maiorem certitudinem; cum id aliunde constare non possit, nisi ex ipsa adhibitione maioris, & maioris diligentia?

17. Sed quia plurimi infideles sunt stolidissimi, respondeo secundo, etiam hanc ignorantiam esse vincibilem. Etenim quando mysteria Fidei proponuntur infideli, Deus immittit illustrationem intellectui, & inspirationem, quæ inclinat voluntatem ad credendum: cum ergo infidelis in his circumstantijs titubet, & formidet circa suam sectam, impossibile est, quod non etiam titubet, & formidet circa eam apprehensionem [quod non potest pervenire ad maiorem certitudinem.] cum ipsa titubatio, & formido faciat intellectum esse sollicitum de veritate cognoscenda.

18. Dices tertio. Solum in dubio practico tenemur, vel inquirere certitudinem, vel sequi partem tutiorem; sed ubi datur probabilitas, non datur dubium practicum; hoc enim deponitur per rationem probabilem: ergo iste non est casus dubij practici.

19. Respondetur, quidquid sit de modo loquendi; an ea incertitudo, quæ datur in opinione probabilis, sit dubium, nec ne; non potest dubitari; quod quando in opinione probabilis datur incertitudo, & simul spes assequendi certitudinem, ea incertitudo

est vincibilis; & si non adhibetur diligentia ad assequendam certitudinem, est culpabilis. Opinio probabilis est, quod liceat pictori pingere in die festo, quia probabile est, picturam non esse opus fervile. Ideo autem est licitum, quia id est invincibiliter incertum. Nam si esset spes perveniendi ad certitudinem eius veritatis, & non præstaretur diligentia ad eam assequendam, non excusaret probabilitas.

20. Dices quarto. Videtur incompossibile cum doctrina tradita, quod infidelis, cui solum probabiliter proponitur mysterium Fidei, teneatur, vel ad credendum, vel ad præstandam maiorem diligentiam; quomodo enim potest obligari ad credendum, etiam sub disiuncto, mysterium, quod non proponitur vt certum?

21. Respondeo, quando præceptum ex genere suo obligat sub disiuncto ad vnum è duobus, & non potest hic & nunc exequi vnum illorum, tenetur homo ad exequendum determinate illud alterum: v. g. Sacerdos tenetur in die festo, vel celebrare Missam, vel eam audire. Quod si ratione alienius impeditur non potest illam celebrare, tenebitur determinate ad illam audiendam, si ad auditionem non extenditur illud impedimentum. sic similiter cum infidelis habet eam probabilitatem apparentem de mysterijs Fidei, habet, vt diximus, ignorantiam vincibilem, ex qua oritur dubium practicum: ex hoc autem dubio oritur obligatio vel ad procurandam certitudinem, vel eligendum quod tutius est; & consequenter infidelis ex ratione generali dubij practici tenetur vel ad adhibendam diligentiam pro certitudine assequenda, vel ad credendum. Si autem hic & nunc non est possibilitas ad credendum, tenetur determinate ad præstandam debitam diligentiam; qua adhibita habebit à Deo lumen Fidei, quo possit credere.

22. Inferitur etiam ex dictis, quod si infidelis habeat maiorem probabilitatem apparentem de rectitudine suæ sectæ erroneæ, & minorem de veritate mysteriorum Fidei, adhuc non excusabitur à peccato infidelitatis, nisi præstet omnem diligentiam, vt perveniat ad certitudinem; neque ex illa maiori probabilitate excusabitur. Ratio ex dictis est: nam infidelis positus in conflictu opinionum adversantium in materia, in qua, si præstet debitam diligentiam, potest pervenire ad certitudinem, utique habet ignorantiam vincibilem: ergo si non nitatur vincere illam, peccabit.

CAPVT III.

An incurrat hanc damnationem opinio communis, quæ docet, ad assensum Fidei non sufficere probabilitatem, sed requiri evidentiam credibilitatis?

SYMMARIVM.

Mysteria Fidei sunt evidenter credibilia. n. 23. Item evidenter credenda. n. 24.

Communis sententia docet, ad conversionem infidelis requiri in eo evidentiam credibilitatis. n. 25.

Quod desinat Pontifex probabilitatem circa Fidem sufficere, vt infidelis obligetur præcepto credendi, quidam censent. n. 26.

Fundamentum eius assertionis. n. 27. Sententia postulans evidentiam credibilitatis, vt infidelis teneatur præcepto credendi, non subiacet huic damnationi. n. 28.

Bene stat requiri evidentiam credibilitatis, & quod ignorantia vincibilis sit culpabilis. Ibidem.

Quod opinio docens, infidelis teneri ad credendum cum sola probabilitate

rato, subiaceat damnationi propositionis 21? num. 30. Obiectio proposita num. 27. solvitur. num. 31.

23. **C**onveniunt Theologi in eo, quod mysteria Fidei Catholica sunt evidenter credibilia, id est, evidenter digna, quæ à quolibet viro prudenti credantur. Sunt enim tot, tanta, ut motiva ad hanc persuasionem promovendam, vt qui eis resistunt, imprudentissimi, & obstinatissimi censendi sint.

24. *Caram.* Caramuel pro subtilitate sui ingenij non est contentus eo termino credibilitatis: quare in Theolog. intention. lib. 4. num. 1732. præter evidentiam credibilitatis, necessariam esse ducit admittere evidentiam *credenditatis*; id est necessitatis credendi, Quod etiam docuerat in Theol. fund., à quo videntur non dissentire reliqui Theologi; nam in explicanda evidentia huius credibilitatis mysteriorum Fidei, pro necessitate credendi arguunt. Quia cum afferant plurima motiva suadentia veritatem nostræ Fidei Catholicæ; illa quidem cum evidentia sint, saltem moraliter, & necessariam consequentiã impotent, fit, eis argumentis evidenter probari, quod necessario credenda sunt. v. g. In Ecclesia, in qua est omnimoda sanctitas doctrinæ necesse est, quod sit etiam vera fides: erga mysteria eius Fidei non sunt solum evidenter credibilia, sed etiam evidens est, esse necessario credenda. Et ideo S. Thomas 2. 2. q. 1. art. 5. ad 1. indifferenter vtriusque vocibus *credibilia, & credenda*; illis verbis: *Infideles eorum, quæ sunt Fidei, ignorantiam habent, quia nec vident, nec sciunt ea in se ipsis, vt cognoscant, ea esse CREDIBILIA. Sed per hunc modum Fideles habent eorum notitiam, non quasi demonstrative, sed in quantum per lumen Fidei vident esse CREDEN-*

D. A. Et P. Suarez de Fide disp. 4. sect. 2. num. 7. ait: *Concludo, non solum debere, verum etiam requiri, quod secundum rationem naturalem tale obiectum sit CREDENDUM.*

25. Infidelis vt à sua prava secta convertatur ad veritatem Fidei Catholicæ, communis sententia Theologorum docet requiri in eo evidentiam credibilitatis; quod præcipue sustinendum videtur respectu illorum infidelium, qui cum perspicacia intellectus præditi sint, adhærent tenaciter erroribus suæ sectæ. Necessè est enim, quod instructor, vel concionator convincat intellectum infidelis, vel certe quod ex illustratione interna, quam Deus infundit, maneat certus de necessitate credendi obiecta Fidei. Et ita S. Thom. in quæst. cit. art. 4. ad 5. *Thom.* 2. ait: *Non enim crederet, nisi VIDERET, ea esse credenda, vel propter evidentiam signorum, vel propter aliquid huiusmodi.* Quæritur ergo, an hæc sententia Theologorum subiaceat huic damnationi quartæ propositionis.

26. Et quidem Lumbier citatus *Lumb.* cap. 1. existimat definitum esse ab Innocentio XI, probabiliorem opinionem de veritate Catholicæ Fidei sufficere infideli, vt obligatus maneat præcepto credendi; & ideo peccare peccato infidelitatis, si re ipsa non credat.

27. Et videtur suffragari argumentum hoc. Nemo peccat peccato infidelitatis, donec obligetur præcepto credendi; sicut nemo peccat omissione Missæ, nisi obligetur præcepto audiendi Missam: sed infidelis, qui habet opinionem probabiliorem de veritate Fidei Catholicæ, quamvis habeat opinionem minus probabilem de rectitudine suæ sectæ, iuxta damnationem contentam in hoc decreto, si non credat, peccat peccato infidelitatis: ergo infidelis habens talem opinionem probabiliorem, obligatur præcepto

to credendis ergo falsum est, & huic damnationi subiectum, quod non obligatur præcepto credendi, nisi habeat evidentiam credibilitatis, vel, vt loquitur Caramuel, credenditatis.

28. Sit conclusio. Sententia communis, quæ postulat evidentiam credibilitatis, vt infidelis teneatur præcepto determinato credendi, non subiacet huic damnationi. Demonstratur conclusio primo. Hæc sententia communis optime stat, & componitur eum hac ipsa damnatione: ergo non incurrit damnationem. Consequentia patet: quia quæ sibi contradicunt, non componuntur. Probatur antecedens: nam optime stat, quod ad obligationem credendi requiratur ea evidentia credibilitatis, & quod ignorantia vincibilis talis obligatio sit culpabilis. Id enim commune est reliquis præceptis. Nam vt obliget præceptum audiendi Missam, per se requiritur certitudo præcepti; & tamen qui cum ignorantia vincibili omisit auditionem Missæ, peccavit; & ea ignorantia fuit culpabilis, quia vincibilis.

29. Confirmatur. Nam, vt dixi cap. præced., vincibilis ignorantia præcepti obligat ad vnum ex duobus, vel ad adhibendam sollicitè diligentiam pro comperienda veritate, vel ad exequendum materiam præcepti: sed vt cap. præced. probavi, infidelis, qui non habet evidentiam credibilitatis, sed solum probabilitatem, habet ignorantiam vincibilem: ergo tenetur ad vnum è duobus, vel ad credendum, vel ad præstandam debitam diligentiam pro veritate comperienda: ergo non tenetur determinate ad credendum: ergo solum tenetur determinate ad credendum, quando absque titubatione, & formidine certus est de tali credibilitate.

30. Demonstratur secundo conclusio. Nam opinio, quæ affirmat, infidelem cum sola cognitione proba-

biliore de revelatione Dei teneri ad credendum assensu supernaturali, subiacet damnationi propositionis 21. quæ ita se habet: *Assensus supernaturalis, & utilis ad salutem stat cum notitia solum probabili revelationis; imo, cum formidine, qua quis formidet, ne non sit locutus Deus.* Etenim notitia probabilior, quam acquirit infidelis, non excedit metas probabilitatis; atque adeo ea notitia est solum probabilis: ergo si in tali casu infidelis tenetur ad credendum fide supernaturali, & re ipsa implet eam obligationem; habebit assensum supernaturalem cum sola notitia probabili revelationis. Imo cum notitia probabilis, aut probabilior non excludat formidinem, poterit habere eiusmodi assensum supernaturalem compositum cum tali formidine. Ecce quomodo ea doctrina Lumbierij, & aliorum exposita maneat damnationi propositionis 21. De quo vberius dicam in disert. 14. ad eam propositionem 21. cap. vlt.

31. Ad obiectionem proxime oppositam respondeo ex dictis, non solum peccari contra præceptum Fidei, quando quis habens sufficientem notitiam non credit; sed etiam quando habet ignorantiam vincibilem, & non contendit illam vincere, modo explicato. Quod commune est reliquis præceptis.

CAPVT IV.

Refellitur placitum Filguerae circa explicationem huius quartæ propositionis.

SVMMARIVM.

Argumentum Filguerae contra propositionem damnatam. n. 32.

Discutitur, & impugnatur. n. 33. & seq. Infidelis non peccat in eo, quod mysteria Fidei solum sibi proponantur

PROPOSITIO IV.

tur, vt probabilia. n. 35.

Satisfit argumentum Filguerae. n. 38.

32. **F**ilguera in fine expositionis huius propositionis probat falsitatem propositionis damnatæ in hæc verba: [Propositionis damnatæ falsitatem sic demonstro: quia obiecta, & mysteria Fidei Catholicæ sunt evidenter credibilia, sicque intellectus evidenti credibilitate obiecti ita ducitur ad assensum, vt prudenter nequeat dubitare, aut formidare de illius veritate. Sed infidelis ductus opinione minus probabili, vel probabiliori, non potest non habere formidinem, & incertitudinem necessario imbibitam in quacumque opinione, alioquin non esset opinio: ergo infidelis non credens, prædicta opinione ductus, à peccato infidelitatis non excusabitur. Probatur consequentia: nam evidentia credibilitatis se ipsa partem oppositam reddit evidenter incertam, & incredibilem, & per consequens falsam, & improbabilem, & sic non poterit actum Fidei supernaturalis elicere ille, cui tamquam probabilis, seu probabilior ipsi fuerit proposita, quare ex hoc capite ad illam amplectendam non tenebitur.] Hucusque argumentum Filguerae.

33. Sed hæc longe abest à demonstratione; eius enim consequentia ne probabiliter quidem inferatur ex antecedenti. Quod sic ostendo primo. Ideo enim, iuxta hunc Authorem, infidelis peccat peccato infidelitatis, quia habet opinionem probabilem, aut probabiliorē de credibilitate veræ Fidei, contra evidentiam credibilitatis, quam in se habent Fidei mysteria: sed hæc ratio nullius momenti est: ergo hæc ratio est insufficientis, vt infidelis in hoc casu arguatur de peccato infidelitatis. Maior est illius Authoris.

34. Probatur minor. Quod mysteria Fidei in se sint evidenter credibi-

lia, & ex se reddentia oppositam partem improbabilem, & certo falsam, nihil prodest, vt moveatur intellectus infidelis ad cognitionem evidentem, nisi eius intellectui proponatur vt evidentia; nihil enim prodest, quod Sol in se fulgentissimus existat in nostro hemisphærio, ad hoc vt ego latitans in obscurissimo, & omnino clauso loco sciam, solem esse in nostro hemisphærio: sed in hoc casu non proponitur intellectui infidelis, vt evidens credibilitas Fidei; cum supponamus, ei proponi dumtaxat vt probabilem: ergo quod mysteria Fidei in se sint evidenter credibilia, nihil prodest ad hoc, quod iste infidelis in hoc casu peccet peccato infidelitatis.

35. Ostendo secundo. Infidelis non peccat in eo, quod sibi est impossibile: sed infideli, cui solum proponitur vt probabilis, aut probabilior credibilitas mysteriorum Fidei, impossibile est pro eo instanti, quod proponatur vt evidens; ergo infidelis non peccat in eo, quod sibi non proponatur vt evidens: ergo licet in se sint evidenter credibilia mysteria Fidei, non peccat infidelis ex eo capite, quod habeat opinionem probabilem credibilitatis, & non evidentem. Maior ex terminis patet.

36. Probatur minor. Quia quando infidelis audit mysteria Fidei, & est in deliberatione, non est illi liberum, quod non occurrant menti eius difficultates, quarum solutio illum lateat: ergo pro eo instanti non est in potestate eius, quod illi proponantur mysteria, vt evidenter credibilia: ergo illi impossibile est pro eo instanti, quod proponantur vt evidenter credibilia.

37. Verum quidem est, quod si perseveret, præstando sollicitè diligentiam debitam ad assequendam certitudinem, ad illam perveniet; cum Deus infundat illustrationem ad robandum intellectum, & inspirationem ad

ad invitandam voluntatem. In eo autem instanti, in quo supponimus, illi proponi eam credibilitatem vt mere probabilem, non est sub libertate eius, quod sibi proponatur vt evidens. Peccat quidem peccato infidelitatis, si nō conatur ad habendam certitudinem in re tanti momenti: & si conatur ad illam, excusatur a peccato infidelitatis, non quia ducitur opinione probabili, quæ quidem includit ignorantiam vincibilem, sed quia non præstat diligentiam, ad quam tenetur pro assequenda certitudine; vt constat ex dictis.

38. Ad argumentum Filgueræ initio huius capituli propositum respondeo distinguendo maiorem: mysteria Fidei ita sunt evidenter credibilia, vt intellectus prudentis nequeat dubitare, aut formidare de illis, [Si intellectui proponantur vt evidentiā,] concedo; [Si proponantur vt mere probabilia,] nego. Cum ergo infideli non proponantur vt evidentiā, sed vt mere probabilia, vt casus ipse supponit, non potest esse culpabilis ex eo capite evidentiæ credibilitatis non adquisitæ. Ad probationem consequentiæ eodem modo distinguendum est antecedens: evidentiā credibilitatis se ipsa reddit partem oppositam certo falsam, [Si vt talis pronatur intellectui,] concedo; [Si credibilitas proponatur vt mere probabilis,] nego. Quod satis constat ex dictis.

CAPVT V.

Quomodo non satisfaciat tertius dicendi modus cap. I. propositus?

SUMMARIVM.

An ex maiore probabilitate veritatis Catholica teneatur infidelis deserere suam sectam? n. 39.

Præceptum Fidei negativum obligat ad non formidandum. Et quid inde contra eum dicendi modus? n. 40.

Quando proponitur infideli veritas Catholica vt probabilis, opposita etiam proponitur vt talis. n. 41.

Propositio probabilis affert formidinem actualem. n. 42.

In ea hypotinesi habet infidelis formidinem de vtraque parte. n. 43.

Infidelis non tenetur deserere suam sectam per credulitatem mere probabilem de falsitate illius. n. 45.

Dum habet meram probabilitatem de veritate fidei, non potest deserere suam sectam per credulitatem certam de illius falsitate. n. 46.

Confirmatio eiusdem argumenti.

39. **T**ertius modus dicendi relatus cap. I. quem defendit Hozes, est, infidelē, cui proponitur nostra Fides Catholica, vt probabilior quam sua secta, non teneri, nec posse elicere actum positivum Fidei; quia opinio probabilis, aut probabilior, cum afferat formidinem de obiecto, non potest componi cum actu positivo Fidei; hic enim actus omnino excludit formidinem: teneri tamen infidelem, statim ac fides Catholica sibi proponitur vt probabilior, deserere infidelitatem suam, & implere præceptum negativum, quod consistit in eo, quod quis non præstet assensum contrariū mysterijs Fidei.

40. Sed hæc duo asserta non bene cohære, & consequenter non esse conformia huic damnationi, sic ostendo primo. Nam præceptum negativum ortum ex virtute Fidei non solum obligat ad non contrahendum assensum contrarium mysterijs Fidei, sed etiam ad non habendum dubitationem, neque formidinem: sed dum infidelis habet opinionem probabilem, aut probabiliorē de mysterijs Fidei, non potest teneri ad non for-

Hozes.

PROPOSITIO IV.

dandum de mysterijs Fidei: ergo dum habet opinionem probabilem, aut probabiliorē de mysterijs Fidei, non tenetur ad implendum præceptum negativum ortum ex virtute Fidei. Consequentia est inevitabilis, & Maior apud omnes Theologos certissima. Nec minus certa est Minor. Nam dum infideli proponitur veritas Fidei vt mere probabilis, non potest non habere, formidinem; quæ opinioni mere probabilis annexa est: si autem necesse est, pro illo nunc habere formidinem, quomodo potest obligari ad non habendam illam; cum obligari non possit ad impossibile?

41. Ante secundam demonstrationem præmitto primo, quod quoties vna propositio est probabilis, eius contradictoria non potest esse certo falsa, sed necessario debet esse probabilis, saltem negative: vt late ostendi in 1. part. Cris. Theolog. disp. 4. num. 6. Dicitur autem probabilis negative, quæ non est certa, nec certo falsa, quævis careat fundamento gravi. Hinc fit, quod si mysteria Fidei proponuntur infideli vt mere probabilia, aut probabiliora, enunciatio contradictoria veritati eorum mysteriorum debet etiam proponi probabiliter, saltem negative. Et vt in plurimum contingit, quod quando infideli proponitur veritas Fidei vt probabilis, sua etiam secta illi proponitur vt probabilis positive; si enim non proponeretur sua secta vt probabilis, nullam haberet difficultatem in eo, quod sibi proponeretur vt certa veritas Fidei.

42. Præmitto secundo, omnem propositionem probabilem, sive cognitionem de obiecto probabiliter propositam (quæ non est simul coniuncta cum cognitione certa, aut evidenti de eodem obiecto) semper affert formidinem actualem. Nam si illam non haberet, id esset assensum firmiter obiecto & obiectum tamquam certum propo-

ni intellectui.

43. Ex his colligitur, quod infidelis, cui proponitur veritas Fidei vt probabilis, vel vt probabilior; sua etiam secta proponitur vt probabilis, licet etiam vt minus probabilis. Quod si habet probabilitatem apparentem de veritate suæ sectæ, habet etiam probabilitatem de falsitate eiusdem sectæ. Ex quo tandem fit, quod illi proponitur vt probabilis tam falsitas, quam veritas suæ sectæ, & quod habet formidinem de vtraque.

44. Hinc efformatur secundum argumentum. Nam quando infideli proponitur vt probabilior veritas Catholica, & vt minus probabilis sua secta, vel tenetur deserere suam sectam per credulitatem probabilem de falsitate illius; vel per credulitatem firmam & certam de tali falsitate. Quidquid dicatur, repugnat: ergo pro tunc, id est, dum persistit eo cognitio mere probabilis, non tenetur deserere suam sectam, sed conari ad maiorem investigationem, modo explicato.

45. Minor probatur. Nam si dicatur primum, nempe quod infidelis tenetur deserere sectam suam per credulitatem mere probabilem de falsitate illius; id non est deserere illam, quia adhuc formidat dicens: [mea secta falsa est, se potest contingere, quod nō sit falsa.] Dum ergo non relinquit illam firmiter, dici non potest, quod absolute illam deserit, aut quod tenetur quidem maiorem diligentiam adhibere ad investigandam veritatem. Quod si confusus ea probabilitate apparente circa veritatem suæ sectæ, nolit adhibere maiorem diligentiam, sed sic persistere, peccabit gravissime, nec per illam probabilitatem excusabitur a peccato infidelitatis, vt iam dixi.

46. Si vero dicatur secundum, quod tenetur deserere sectam suam per credulitatem certam de falsitate suæ sectæ: id clarius constat, esse fal-

sum pro eo tunc, in quo perstat mera probabilitas maior de veritate nostræ Fidei: quia pro tunc habet probabilitatem suæ sectæ, & formidinem de veritate eius: formido autem actualis de veritate suæ sectæ, aut de falsitate illius excludit certitudinem de eodem obiecto, vt evidens est.

47. Confirmatur. Nam si infidelis in ea hypothese tenetur deserere, suam sectam; id debet esse, credendo, illam esse falsam: ergo vel debet credere vt certum, eam esse falsam; vel id debet credere solum probabiliter? Si dicas, debere id credere tamquam certum, contra est: nam in ea hypothese nulla cognitio ponitur in eo infideli, nisi probabilis: atqui per cognitionem dumtaxat probabilem non potest fieri certus de falsitate suæ sectæ: ergo in ea hypothese non tenetur pro tunc credere vt certum, eam sectam esse falsam: Si vero dicas, quod tenetur credere dumtaxat probabiliter, suam sectam esse falsam; id non est deserere suam sectam: non enim deserit illam, dum iudicat, illam esse probabilem.

DISERTATIO VI.

Quo tempore obliget præceptum dilectionis Dei?

CAPVT I.

Referuntur tres propositiones damnatae, & notantur aliqua.

NON EGET SVMMARIO.

1. **Q**uæ propositio ex damnatis, hæc est. *An peccet mortaliter, qui actum dilectionis Dei semel tantum in vita eliceret, condemnare non audeamus.* Sexta est.

Probabile est, ne singulis quidem rigoroze quinquennijs per se obligare præceptum charitatis erga Deum. Septima est. *Tum solum obligat, quando tenemur iustificari, & non habemus aliam viam, qua iustificari possimus.*

2. Damnat ergo Pontifex propositionem, quæ docet, solum esse obligationem gravem eliciendi actum dilectionis Dei semel tantum in vita, & quæ docet, eam non esse condemnandam, scilicet de improbabilitate, aut alia censura Theologica. Item eam, quæ docet tamquam probabile, ne singulis quidem quinquennijs esse obligationem præcepti per se, eliciendi actum dilectionis Dei. Et dicit, *per se*, nam propter aliud præceptum implendum, non negat ea propositio, posse advenire obligationem dilectionis Dei, puta cum quis Minister Ecclesiæ vult conficere Sacramentum. Item damnat eam propositionem, quæ docet, nullam esse obligationem eliciendi actum dilectionis Dei, nisi quando quis tenetur procurare iustificationem, & non est aliud medium iustificationis, quo possimus gratiam iustificationis consequi.

3. Emmanuel de Filguera septimam propositionem attribuit P. Ioã. Azor. *Filgu. Azor.* In quo quidem præfata propositio, vt iacet, reperitur; advertendum tamen est, quod ibidem subiungit hæc verba: *Eiusmodi præceptum esse constitutum eo modo, quo diximus esse datum, & impositum divinitus Fidei præceptum, & Spei.* De præcepto autem Fidei hæc verba scripserat lib. 8. cap. 7. q. 6. *Sed queres, an fidelis, qui est gratia, & charitate Dei præditus, ita præcepto fidei teneatur, vt debeat certo aliquo tempore Fidei actum elicere? Respondeo, actum Fidei esse nobis imperatum à Deo tamquam remedium necessarium ad iustificationem impij, tum fidelis, tum infidelis. Et proinde mandatum*

datum credendi tunc inducit obligationem, cum impius lege, & præcepto compellitur ad iustitiam adipiscendam: qua obtenta præceptum Fidei non habet amplius vim obligandi, vt remedium ad iustificationem. Habet tamen vt est præceptum virtutis Theologicæ, quamvis facile non sit, vt ait Bañez 2.2. quæst. 22. ar. 1. dub. 2. designam tempus certum, quo obligat præceptum credendi, vt est actus virtutis. Satis probabiliter dicitur speciale tempus, quo quis credere debet, esse quando tentationes insurgunt, quibus tentatur fides hominis. Et idem iuris est de præcepto Spei, & charitatis: ita vt certo tempore Fidei actum elicere debeamus, &c. Et postea quæst. 7. designat varia tempora, in quibus tenetur Fidelis confiteri Fidem, quæ confessio fieri non potest sine actu interno Fidei.

Bañez.

4. Itaque P. Azor in charitate, sicut in Fide, & Spe, distinguit præceptum charitatis, vt est medium iustificationis, & vt est præceptum virtutis Theologicæ. Et vt est medium iustificationis, dicit non habere vim obligandi, nisi quando quis tenetur ad iustitiam adipiscendam. Sed vt est præceptum virtutis Theologicæ, habere vim obligandi, vt certis temporibus eliciatur actus charitatis.

15. Scio in editione ann. 1600. deficere ea verba: *Habet tamen, vt est præceptum virtutis Theologicæ, &c.* Sed habentur in editione ann. 1602. qua ego vtor. Et ideo excusationem habent, qui eam propositionem attribuunt P. Azorio. Hæc ergo septima inveniatur, damnata manet, vt iacet; quidquid sit, an attentis alij verbis habeat, vel non habeat sanum sensum. Cuius rei iudicium Sacræ Congregationi subiicio.

6. Notandum etiam est, cum iure Diuino non sint determinata tempora, in quibus obligat præceptum

diligendi Deum, Theologos abijisse in diversas sententias. Quas, quia breuiter refert P. Tamburinus tom. 1. lib. 2. in Decalog. cap. 3. §. 2. num. 1. eius verbis vtor: [Primum tempus, quod aliqui assignant, est initium vsus rationis. Secundum, finis vitæ. Tertium, tota vita inderminate sumpta, vt saltem semel in ea ametur Deus. Quartum, omnes dies festivi, in quibus debemus Deo specialiter vacare. Quintum, tempus, quo adultus suscipit Baptismum. Sextum, tempus quo quis suscipit Eucharistiam. Septimum, quando forte sumitur martyrium. Octavum, quando magnum à Deo accipis beneficium. Nonum, quando audis aliquem contra Deum blasphemantem. Decimum, quando gravi vrgeris tentatione, præsertim odij Dei cum periculo consensus, nisi ad Deum per amorem te convertas.]

Tamb.

CAPVT II.

Propria sententia circa punctum questionis.

ARTICVLVS I.

Quam certum sit, eas tres propositiones damnatas, esse falsas?

NON EGET SVMMARIO.

7. **E**As tres propositiones damnatas inde constat manifeste esse reiiciendas tamquam certo falsas; quia ex ipsa dignitate, primatu, & magnitudine præcepti (nam hoc est maximum, & trimum mandatum) Doctores magni nominis censent, ita obligare, vt non multum temporis differendus sit actus dilectionis Dei super omnia, sed ita vt sit sæpius repetendus non ultra diuturnum tempus. Ita P. Suarez

2.2. disp. 5 de Charit. sect. 5., qui num. 3. proposuit multos casus, in quibus obligat præceptum dilectionis Dei, propter infulendum aliud præceptum, scilicet articulum mortis; item casum, in quo minister Sacramenti debet se prius iustificare extra confessionem, ad ministrandum; item in occasione gravissimæ tentationis, quando existimatur, actum dilectionis Dei fore opportunissimum remedium, &c.

8. Postea vero num. 4. addit, præceptum charitatis etiam per se, & independentem ab alijs præceptis habere vim obligandi. vbi subiungit: *Ceterum ars. i. ulus temporis non tam affirmative, quam negative assignari potest; sicut in præcepto restitutionis dicitur obligare ad non multum differendam restitutionem, licet non possit assignari primum instans restitutionis.* Nam quamvis hæc dicat de tempore, quo implendum est præceptum charitatis, postquam est puer ad usum rationis pervenit; eodem modo intelligendum id est, cum inferius asserit, non multo tempore differendam esse horum actuum repetitionem. Et tandem concludit: *Quantum autem futurum sit hoc tempus (dilationis) prudente relinquendum est.* Et ob hanc causam graves Authores hanc obligationem extenderunt ad singulos dies festos, & ad alios casus, qui tempore non diuturno solent contingere; vt art. seq. referam.

ARTICVLVS II.

Statuitur conclusio de tempore, quo obligat præceptum; & duplex prænotatio.

SVMMARIVM.

Præceptum diligendi Deum per se obligat ad frequentiam actuum. n. 9.

Farj dicendi mod. i plurium Theologo-

rum in suffragium huius sententia. n. 9. & seqq.

Præceptum per se dilectionis Dei impletur, quamvis eliciatur dilectio propter aliud præceptum. n. 14.

Idque explicatur exemplis, n. 14. & seqq.

Quo pacto plures excusentur à peccato, qui hanc actuum frequentiam non exercent. n. 18.

9. **D**icendum ergo est, præceptum diligendi Deum per se obligare ad frequens exercitium illius, ita vt non multo tempore differatur. Hæc videtur esse mens P. Suarj proxime citati. Et favet Lumbier tom. 3. Sum. num. 1796. ad hanc 5. prop. & t. 2. Summ. n. 709. verbis referendis dissert. 11. cap. 2. art. 2. ad prop. 17. Favent etiam Doctores, qui casus frequenter occurrentes adstruunt, in quibus obligat præceptum, sive per se, sive propter aliud. Et in primis huius sententiæ sunt Authores, qui dicunt vrgere præceptum Charitatis singulis diebus festis. Quæ sententia non est contemnenda, quia cum eius Authores censent obligare ad frequentem repetitionem, & tempus remittendum est ad arbitrium prudentum, videtur prudens temporis designatio ea, quæ pro cultu Dei facta est. Hi sunt Scotus in 4. dist. 27. q. vnic. Angelus verb. Ferial. n. 41. Almainus in 3. dist. 37. q. vnic. Gabriel ibid. q. vnic. art. 3. Tabiena verb. *Charitas.* q. 20.

10. Sunt etiam pro hac sententia, qui docent, vrgere præceptum charitatis, cum quis accipit aliquod ingens beneficium à Deo; quod superaddit augmentum frequentia Quia lex amicitia videtur exigere, quod homo benefactorem suum redamet. Hi sunt Scotus lib. 2. de Iust. quæst. 3. art. 10. Medina lib. 1. Sum. cap. 14. §. 2. P. Valencia 2. 2. disp. 3. quæst. 19. punct. 1. casu 4. Card. Toletus lib. 4. Sum. cap. 9. n.

10. quos

quos refert P. Thom. Sanch. lib. 2. in Decalog. cap. 35. n. 9. §. Quartum.

11. Pro eadem conclusione referendi sunt, qui dicunt, vrgere præceptum charitatis, cum graves tentationes insurgunt, præcipue odij Dei, aut iracundiæ contra Deum, quæ in aliquibus solet esse tentatio frequens, præsertim in impatientibus, & iracundis. Ita P. Thom. Sanch. cit. n. 9. Bonac. tom. 2. disp. 3. punct. 2. num. 2. P. Valencia 2. 2. disp. 2. quæst. 4. punct. 1. P. Petr. Hurt. disp. 74. de Charit. sect. 6. §. 26. Bañez 2. 2. quæst. 22. art. 1. dub. 2. Item Aragon, Petrus de Ledesma, Diana, Villalob. & Trullench, quos refert Leander à SS. Sacram. in Decal. tract. 4. disp. 2. quæst. 24.

12. Pro eadem citari possunt, qui docent, instare præceptum charitatis, cum quis audit blasphemiam, aut gravem iniuriam in Deum. Ex quo etiam augetur obligatio ad repetendos actus dilectionis Dei. Hanc sententiam tuentur P. Valencia 2. 2. disp. 7. q. 19. punct. 1. cas. 6. Nauarrus in Sum. cap. 1. num. 3.

13. Hæc omnia complexus est P. Didacus Alvarez de Paz vir sapientissimus, qui fere scholastico more scripsit tomos tres de vita spirituali. Et tom. 1. lib. 3. cap. 6. §. Sed nemo. distinguens, quomodo charitas sit finis vitæ spiritualis, & quomodo sit præceptum de ea, de hoc secundo sic differit: *Hoc namque præceptum, quoad internum quidem erga Deum amoris affectum, quo scilicet volumus sua bona Deo, & ei per omnia placere statuimus, iubet, vt Deum diligamus, quoties tenemur gravia peccata relinquere (intellige, extra Sacramentum) & ad Dei amicitiam redire. Cum etiam iudicamus, nos sine actuali Dei amore esse casuros, & aliquod grave crimen incururos. Ac tandem ALIANDO INTRA QVEMLIBET ANNUM, & cum grave periculum imminet, aut ipse instat mortis articulus.*

14. In quo duo animadvertenda sunt. Primum est (quod prosequor ad prop. 17.) Præceptum per se dilectionis Dei impleri, quoties quis elicit actum dilectionis Dei in ordine ad implendum aliud præceptum. Quod patet in multis exemplis. Et sufficit vnum pro multis. Præceptum eleemosynæ obligat per se ex virtute misericordiæ in gravi, aut extrema necessitate. Titius ergo pressus gravi tentatione blasphemiae, opem fert Sempronio constituto in extrema necessitate, eo fine, vt liberet eum Deus ab ea tentatione. Itaque implet præceptum fugiendi blasphemiam. Numquid non implevit præceptum eleemosynæ, quod per se obligat ex misericordia? Implevit vtique. Et ratio est: quia licet per se obliget ex misericordia, non obligat ad hoc, vt qui illud implet, respiciat in suo actu motivum misericordiæ; sed obligat, vt illum actum eliciat, sive is actus procedat ex suo, vel ex alio motivo.

15. Sic etiam contingit in præcepto per se dilectionis. Nam qui elicit hunc actum propter motivum poenitentia, vel propter motivum reddendi se securum à damnatione aeterna, implet vtique præceptum per se dilectionis Dei. Quia licet hoc præceptum præcipiat per se, independentem ab alio præcepto suo actum: non præcipit, quod talis actus fiat independentem ab alio præcepto. Itaque si hoc præceptum per se, & ratione sui præciperet, quod in quolibet die festo eliceret actum dilectionis Dei; si in die dominica eliceret actum dilectionis Dei propter vitandam aliquam tentationem, vtique impleret illud præceptum, quod per se præcipiat dilectionem Dei.

16. Itaque qui tenetur elicere actum dilectionis Dei, quia vrget tentatio dilectionis lascivæ erga creaturam, cognoscens actum dilectionis Dei esse sibi remedium contra tentationem; si tunc non elicit actum dilectionis

tionis Dei, non peccat contra præceptum charitatis erga Deum, sed contra præceptum castitatis. Si vero elicit tunc eum actum dilectionis Dei, quo liberatur à tentatione, implet vtrumque præceptum; charitatis, ex qua tenetur frequenter diligere Deum; & Castitatis, quod tunc vrgebat.

17. Sic etiam qui tenetur audire Missam in die festo, & primo mane pressus tentatione luxuriæ cognoscit, sibi esse remedium præsentaneum audire Missam statim. Si tunc non conatur audire Missam, cum possit, violat præceptum castitatis; non autem præceptum audiendi Missam, quam & si non audiat primo mane, potest mox eam audire: si tamen audit illam tunc, implet vtrumque præceptum, & audiendi Missam in die festo, & seruandi castitatem.

P. Gram. 18. Alterum prænotandum est, quod observavit P. Granado 2.2. controu. 3. de Charitat. tract. 14, scilicet occultum esse, & difficile determinare punctum temporis fixum, & certum, in quo vrgeat hoc præceptum charitatis erga Deum: *In qua vix aliquid certi statui potest: quod deserviet, vt facile admittamus invincibilem ignorantiam, quæ excuset à culpa plures, qui hoc præceptum fortasse non impleverunt.* Iuxta quam prudentissimam observationem, quando dicimus, præceptum charitatis obligare ad actus dilectionis Dei frequentes; valde occultum & incertum est determinare instans fixum, in quo instet hoc præceptum; solum enim dicimus violari præceptum, cum multo tempore differtur dilectio Dei, iudicio prudentis; & mensis integer videtur mihi multum tempus, ob summam huius præcepti dignitatem. Excusabuntur tamen plurimi ab hoc peccato, propter ignorantiam, aut inadvertentiam invincibilem.

ARTICVS III.

Quam commune sit Fidelibus timoratis elicere actus dilectionis Dei?

SUMMARIUM.

Duplex est affectus charitatis, scilicet afficiens, & efficiens. n. 20.

Perfectio charitatis consistit in actu efficiente, non tam in afficiente. n. 21.

Qui implet præcepta, quia videt Deo esse placita, elicit actum dilectionis Dei. n. 22.

Quam frequenter fideles eliciant actus charitatis. n. 24.

Qui actus charitatis contineantur in oratione Dominica? n. 25.

Qui resistunt tentationibus, vt Deo placeant, eliciunt actum charitatis. n. 26.

19. Ante quam adducamus fundamenta pro conclusione stabilita, quod præceptum charitatis obligat ad eliciendum frequenter actus dilectionis Dei; operæ pretium est ostendere, quomodo per hanc conclusionem non imponatur Fidelibus onus importabile, sed potius *ingum suave, & onus leve*; quod quasi insensibiliter portant Fideles timorati, qui conscientia suæ nõ ignave prospiciunt: hi enim multos actus dilectionis Dei eliciunt, quamvis non advertant, eos esse actus charitatis. Qui licet eliciantur in ordine ad alia præcepta implenda, sive ad opera aliarum virtutum exercenda, etiam sufficiunt ad implendum præceptum charitatis erga Deum, iuxta supra dicta articul. antecedent.

Et

PROPOSITIO V. VI. ET VII.

Cas. Pal. Lorca. Leand. Et quod Fideles timorati frequenter exercent actum dilectionis Dei, notarunt P. Castro Palao tom. 1 tract. 6. disp. 1. punct. 4. num. 11. Lorca 2. 2. sect. 3. disp. 58. num. 8. & Leander à SS. Sacram. in Decalogo tract. 4. disp. 2. quaest. 8.

Alvar. 20. Pro cuius rei claritate tria observanda sunt. Primum est, id, quod ex professo tractat P. Iacobus Alvarez de Paz tom. 1. de vita spirituali lib. 3. part. 1. cap. 9., duplicem esse charitatis affectum, scilicet afficientem, & efficientem. Audienda sunt verba huius sapientissimi viri. *Charitas afficiens est virtus ipsa charitatis, insti animam affectibus amoris inflammas, & ad volendum Deo bona sua, ad gaudendum de perfectionibus Dei, ad desiderandum, vt omnes ei seruiant, & Divino subiciantur imperio, & ad ipsius presentiam suspirandam, & ad alios similes affectus impellens. Charitas autem efficiens est ipsa etiam charitatis virtus, pro vt movet ad custodienda mandata, ad complectenda consilia, & ad Divinum placitum exequendum; ita vt supra dulcedinem, & teneritatem amoris, operum efficacitatem habeat, & Dei in omnibus (pro vt in hac vita possibile est) perficiat voluntatem. Charitatis afficientis vox est: [Sicut desiderat cervus ad fontes aquarum,] &c... [Anima mea desideravit te in nocte]... Charitatis efficientis opus est: [Iuravi, & statui custodire iudicia iustitie tue:] illud deinde: [Propter verba laborum tuorum ego custodivi vias duras.]... Illa magis ad tempus orationis pertinet: hæc magis ad tempus actionis; illa in desiderijs est; hæc in opere; illa in verbo; ista in vita; illa se amatricem proficietur; ista se amatricem ostendit; quia vt Gregorius ait, Probatio dilectionis exhibitio est operis.*

21. Secundum, quod etiam idem asceticæ vitæ Doctor egregius tradit ibidem, nempe quamvis uterque ac-

tus charitatis sit dignitate præstantissimus, tamen perfectionem charitatis non tam in charitate afficiente, quam in charitate efficiente consistere. Ait enim. *Perfectio ergo natura non in charitate afficiente, sed in efficiente consistit. Nec aliquis perfectus est, quia dulcius ad Deum, & tenerius afficitur, nec quia in fervore orationis maiorem suavitatem, aut consolationem percipit; sed quia maiore fidelitate, & conatu ex charitate mandata uniuersa custodit, purius vivit, & accuratius in omnibus Divina se accommodat voluntati.* Cõfirmatque verbis Domini, Ioann. 14. *Qui non diligit me, sermones meos nõ servat.* Et subiungit in explicationem eorum verborum: *Quasi dicat. Parum ad veram dilectionem, atque adeo ad veram perfectionem proderit, quod quis affectibus abundet, si se ipsum non vincat, si noxia non vitet, si sua salutem proficiat, id est, mandata, & consilia non impleat. Multum vero dilectionis, & perfectionis habet, qui affectibus, & dulcedine carens, præcepta complectitur; Divina iussa custodit, & iuxta præscriptum professionis suæ, ab eo, quod Deo placitum est, nulla ratione discedit. Quam sententiam efficacissime confirmat egregijs testimonijs Sanctorum Patrũ S. Bern. Bernardi Ambrosij, Augustini, Origenis, S. Ambrosii, Clementis Alexandrini, & Ricardi à S. Victore. Et deinde cap. 10. hanc Origenis perfectionem charitatis dividit in primam, mediam, & ultimam. Nam hoc, quod est, velle vnire voluntatem suam in omnibus cum Divina, recipit magis & minus.*

22. Tertium, esse actum formalem charitatis illum, quo quis vult implere præcepta, aut pia opera facere, quia videt illa esse placita Deo; sive eo fine, vt Deo placeat. Patet ex duobus prioribus prænotatis: nam charitas efficiens vt condistinguitur ab afficiente, nihil aliud est, quam voluntas implendi voluntatem Dei, sive faciendi

ca,

ca. quæ Deo sunt placita, vt specialiter constat ex prænotatione 2. Deinde Ioann. 8. dixit Christus Christus D. *Qui me misit, mecum est, & non reliquit me solum: quia ego, quæ placita sunt ei, facio semper.* Quis autem dubitet, hic explicare Christum D. efficaciam suæ charitatis. Et ideo P. Didacus Alvarez tom. 1. lib. 3. cap. 15. ad ea Christi verba subiungit. *Profecto non relinquuntur soli, qui Christo capiti, & alijs proximis per charitatem perfectam Dei, & Proximi, adherent. Inde autem habent, vt quæ, ei placita sunt, faciant semper.* Iuxta quam sententiam ex charitate habent, quod faciant, quæ Deo sunt placita; quia charitas perfecta eo respicit.

23. Et Ioan. 15. ait Christus D. *Manete in dilectione mea.* (scilicet activè, & passive, sive reciproçè) *si præcepta mea servaveritis, manebitis in dilectione mea.* In quem locum S. Augustinus movet eam quæstionem. *Dilectio facit præcepta servare, an præcepta servata faciunt dilectionem?* Et immediate respondet: *Sed quis ambiget, quod dilectio præcedit?* id est, [dilectio facit, præcepta servare.] quod non aliter facit, nisi quatenus dilectio est voluntas implendi voluntatem Dei, & eius præcepta, scilicet ex affectu ad Deum. Petrus epist. 1. cap. 1. ait illis verbis: *Animas vestras castificantes in obedientia charitatis.* Hanc enim obedientiam charitatis exercent, qui obediunt Dei mendatis, vt Deo placeant. Ideo S. Thom. in hunc locum hæc verba habet, quæ desumpsit ex glossa: *In obedientia charitatis. Glossa. In obediendo Deo ex charitate, servando eius mandata.*

24. Ex his tribus prænotatis clare constat, quam commune est fidelibus elicere actus charitatis, præcipue eius, quam vocamus efficientem, quæ ex genere suo perfectior est, quam efficiens. Nam fideles, qui non moven-

tur hypocrisis, aut alijs respectibus gloriæ inanis, cognoscunt, opera præcepta, & reliqua opera pia, quæ exercent, esse placita Deo; & cum videant, esse placita Deo, & aliunde non moveantur inanis gloriæ respectibus, fere impossibile videtur, quod ea opera pia, quæ faciunt, sive de præcepto, sive de consilio, non exequantur eo, quod videant esse placita Deo. Vnde cum Missam audiunt, concioni adsunt, orationi incumbunt, elemosinam præbent, videntes, ea opera esse Deo placita, sane eo fine ea præstant. Operantur ergo ex motivo charitatis erga Deum, & consequenter actus charitatis eliciunt; & sic frequenter præceptum charitatis adimplent. Quin etiam exhortationibus Concionatorum, & Confessoriorum, imo & lectione librorum spiritualium ad diligendum Deum frequenter moventur.

25. Ad hæc, vt notavit Lorca supra citatus, in duabus petitionibus orationis Dominicæ continetur actus charitatis in Deum: nam eum charitatis actum elicit, qui desiderat, sanctificari nomen Dei; item qui desiderat, quod omnes voluntatem Dei faciant in terra, sicut fit in Cælo. Imo est, & alia petitio, quæ includit etiam actum charitatis, scilicet: *Adveniat Regnum tuum.* Nam, istud Regnum est id, de quo dixit Christus *Regnum Dei intra vos est*, scilicet dilectionis Dei, & reliquarum virtutum. Qui ergo desiderat, nobis advenire Regnum dilectionis Dei, Deum ostenditur diligere; nam, vt ait S. Gregorius, Qui desiderat diligere Deum, iam incepit, illum diligere. Qui ergo attentè, & ex affectu dicit orationem Dominicam, utique tres actus charitatis erga Deum elicit. Qui autem recitant officium Canonicum, in eo inveniunt quam plurimos actus dilectionis Dei, si attentè, & ex affectu recitent.

26. Præterea frequentissimum est

est inter fideles timoratos, resistere tentationibus, & abstinere à peccatis mortalibus, quia vident graviter displicere Deo: Quid autem est abstinere à peccato mortali, quia Deo displicet, nisi abstinere à peccato ex dilectione Dei? Cum ergo constet, ita commune esse fidelibus elicere frequenter actus charitatis erga Deum, non videbitur onerosum, quod teneamur vi præcepti charitatis ad eliciendos frequenter actus dilectionis Dei.

ARTICVLVS IV.

Fundamenta, quibus probatur obligatio eliciendi frequenter actum charitatis.

SUMMARIUM.

Varij textus Sacrae pagine, n. 27. & seqq.
In textu S. Petri non est consilium, sed præceptum. n. 30.
Charitas est finis omnium Præceptorum. n. 31.
Quam difficile est servare præcepta sine frequentia dilectionis Dei. n. 32.
Quam difficile est aggredi media ardua sine efficacia intentionis finis. n. 33.
Textus Sacrae Pagine, & expositio S. Augustini ad rem nostram. n. 34. & 35.
Quam certum sit, charitatem esse finem omnium Præceptorum. n. 36.
Quomodo dilectio Dei fiat propter implenda præcepta, cum sit finis præceptorum? n. 37. & seqq.

27. **P**rimum desumitur ex Sacra Scriptura. Nam Deutoronomij cap. 6. dicitur: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota fortitudine tua. Eruntque verba hæc, quæ ego*

præcipio tibi hodie, in corde tuo: & narrabis ea filijs tuis, & meditaberis in eis sedens in domo tua, & ambulans in itinere, dormiens, atque consurgens. Quæ omnia denotant continuationem, & frequentiam. Quomodo hæc componuntur cum eo, quod quis toto anno sit oblitus Dei, & eorum, quæ Deo placita sunt?

28. Deinde Ioannis 15. ait Christus D. *Manete in dilectione mea.* Vbi P. Maldonado sic scribit n. 34. *Sumitur igitur passive, Manete in dilectione mea, id est, pergite me diligere, quemadmodum Augustinus Chrysostomus, Leontius, Theophilatus, Beda, & Rupertus interpretantur.* Id autem verbum, *Manete*, quid aliud significat, nisi perseverantiam & frequentiam in actu dilectionis? Aut quomodo manet in actu dilectionis, qui toto anno abstinet à dilectione? maxime cum adeo sit facile implere præcepta, eo quod Deo sunt placita; aut in opera pia, quæ facit, illa facere eo fine, vt Deo placeat in eis. Et his consonant verba quæ immediate subiunguntur. *Si præcepta mea servaveritis, manebitis in dilectione mea.* Vbi illa prima dictio *Mea* sumitur formaliter, id est, (si mea præcepta, quia mea sunt, & mihi placita servaveritis, manebitis diligentes me.) Et confirmant hunc sensum verba, quæ immediate sequuntur: *Sicut & ego Patris mei præcepta servavi, & maneo in eius dilectione.* Vbi P. Maldonado citatus notat esse idiotismum Hæbraicæ linguæ ponere *Et*, pro *Quia*; & sensum esse, (Ego Patris mei præcepta servavi, quia maneo in eius dilectione.) sive quod idem est, (Quia diligo Patrem, servo præcepta eius.) Cum ergo Christus D. præcipit manere in dilectione sua, & præcipit permanentiam, sive frequentiam actuum dilectionis; & modum insinuat, quo facile observentur præcepta sua, nèpe præcedente dilectione eius, Kk Præ-

22. Præterea i. Petri c. 4 dicitur: *Mutuatam in vobis met ipsis charitatem continuam habentes; quia charitas operit multitudinem peccatorum.* Vbi observandum est, agere S. Petrum, quamvis de charitate mutua fraternitatis, de illa tamen charitate supernaturali, quæ habet pro obiecto formali motivo ipsum Deum; hæc enim sola est, quæ operit multitudinem peccatorum. Hanc vult S. Petrus esse continuam. S. Thomas hic ait. *Id est, non interruptam.* Intellige moraliter.

S. Thom.

30. Dices, hoc potius esse consilium, quam præceptum. Sed contra est: nam id præscribit S. Petrus, non tamquam voluntarium, sed tamquam necessarium: est enim necessarium, & graviter obligatorium querere modum operiendi multitudinem peccatorum: ergo quando S. Petrus in charitate continua constituit modum operiendi peccata, præstatam charitatem præscribit, non tamquam voluntariam, sed tamquam necessariam ad operiendam multitudinem peccatorum, id est, in ordine ad hoc, quod remittantur, & in ordine ad hoc, quod vitentur peccata.

31. Probatur secundo ea obligatio eliciendi frequenter actus dilectionis Dei. Pro quo supponendum est, præceptum Charitatis erga Deum esse finem reliquorum præceptorum; & reliqua præcepta esse media ad consequendam charitatem in actu erga Deum; ut expresse tradit S. Thom. 2. 2. quæst. 44. art. 1. Et id manifestum est ex Epist. 1. ad Timoth. cap. 1. vbi Paulus ait: *Finis præcepti est charitas de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta.* Quod etiam significat Regius Psaltes Pf. 118. *Omnis consummationis (id est, perfectionis) Vidi finem, latum mandatum tuum nimis.* Vbi

S. Aug.

iuxta S. Augustinum serm. 2. in Pf. 118. vocat finem perfectionis mandatum charitatis. Ita enim ait: *Latam man-*

datum non intelligo, nisi charitatem. Et mox: *Latam est mandatum charitatis nimis, mandatum illud geminum, quo iubetur Deus, & proximus diligere. Quid autem latius, quam ut ibi pendeat tota lex, & omnes Prophetæ.*

32. Iam vero hinc instruitur argumentum. Difficillimum est, & ideo moraliter impossibile servare multo tempore omnia reliqua præcepta, nisi frequenter eliciat homo actus charitatis erga Deum: sed est gravis obligatio in homine, auferendi talem difficultatem, seu impossibilitatem moralem: ergo est obligatio eliciendi frequenter actus charitatis erga Deum. Maior, quæ sola eget probatione, facile probari potest ab experientia, qui videmus homines, qui non fatigantur placere Deo, neque in actibus dilectionis Dei exerceantur, in magnam ruere peccatorum abyssum. E contra vero qui frequenter Deum attendunt cum de deo placeat illi, aut non displicendi, videmus sæpe innoxios longo tempore permurere. Hi enim sunt, qui observant id præceptum Christi D. *Mandate in dilectione mea.*

33. Sed præcipue probatur Maior à priori ex ipsa ratione finis, quæ competit dilectioni Dei. Et enim difficilimum est aggredi media ardua, quando finis, ad quam ordinantur ea media, tepide amatur, & raro intenditur, aut appetitur: ita quando Pater mittit filium Romanum, ut procuret aliquam dignitatem Ecclesiasticam, si filius tepide se gerit circa intentionem, & desiderium talis dignitatis, difficilimum illi est aggredi tam prolixum iter, & subire labores itineris, & reliqua media assumere: deficiente enim desiderio efficaci talis dignitatis, durissimum sibi videtur talia & tam ardua media executioni mandare. At qui ille, qui toto anno, aut per multum tempus non elicit actum amoris Dei, tepide se gerit circa finem, qui

qui est charitas erga Deum: ergo difficilimum est, quod animum erigat ad exequenda reliqua præcepta, quæ sunt media ad talem finem. Ideo homines tam facile violant reliqua præcepta, quia non curant de fine, scilicet placendi Deo, & ideo tantam inveniunt difficultatem in servandis præceptis, quia negligenter se gerunt circa intentionem finis, nempe charitatis erga Deum.

34. Huc respiciebat Psaltes Regius Pf. 16. v. 4. Cum dixit: *Propter verba labiorum tuarum ego custodi vias duras.* Quem locum P. Lorinus sic paraphrastice explicat: *Difficile sane id, durumque (nempe observatio præceptorum) si nature spectetur innata corruptio. Sed amor me, ac reverentia, Deus, præceptorum, minarum, promissorum tuorum compulit ad ea, quæ dixi cavenda.* Quod didicit ex S. Augustino serm. 9. de verbis Domini secundum Math. vbi ait: *Ecce unde illud iugum suave est, & sarcina levis. Et si angusta est paucis diligentibus, facilis tamen omnibus diligentibus. Dicit Psalmista: Propter verba labiorum tuorum ego custodi vias duras. Sed quæ dura sunt laborantibus, eisdem ipsis mitescunt amantibus.* Ecce docet S. Augustinus. præcepta esse dura & difficilia, vbi non adest dilectio Dei; & vbi hæc adest, esse facilia, iugum suave, & onus leve. Vbi etiam notabis in eo loco Psalmi, per eam clausulam, *Propter verba labiorum tuorum,* intelligere Augustinum præceptum dilectionis Dei.

P. Lorin.

S. Aug.

35. Quod magis explicuit S. Augustinus lib. de nat. & grat. cap. 69. *Quomodo ergo dicitur, propter verba labiorum tuorum ego custodi vias duras; nisi quia utrumque verum est: Duras sunt timori, leves amori?* Ex quo manifeste deducitur, præcepta sine exercitio dilectionis Dei esse dura, & difficilia, fieri autem levia ex dilectione Dei.

36. Quod autem charitas erga Deum sit finis, ad quem cætera præcepta, reliquaque virtutum opera ordinantur, constat ex dictis num. 31. & præcipue ex 1. Epist. ad Thimoth. cap. 1. Vbi Paulus ait: *Finis autem præcepti est charitas, &c.* Et ideo S. Thom. 2. 2. quæst. 44. art. 1. sic docuit: *Finis autem spiritualis vitæ est, ut homo uniat Deo, quod fit per charitatem; & ad hoc ordinantur sicut ad finem omnia, quæ pertinent ad spiritualem vitam. Unde Apostolus dicit 1. ad Thimoth. 1. Finis præcepti est charitas de corde puro, &c.* Et S. Anselmus in hunc locum Pauli ait: *Omnis itaque præcepti finis est charitas, id est, ad charitatem refertur omne præceptum.*

S. Thom.

S. Ansel.

17. Obijcies. Propter reliqua præcepta servanda, necessarium est, quod homo frequenter exerceat actus dilectionis Dei: ergo iam non erit obligatoria per se frequentia actuum dilectionis Dei, sed propter reliqua præcepta servanda: ergo inutile est hoc argumentum ad probandam obligationem per se, eliciendi frequenter actus charitatis erga Deum.

38. Respondeo distinguendo antecedens. Propter reliqua præcepta servanda [tamquam propter finem,] nego; [tamquam propter executionem mediorum,] quæ assumuntur firmitus, cum imperantur ab intentione efficaci finis concedo. Quæ distinctio clare constat in qua libet intentione finis, & electionis mediorum. Quis enim dubitet, finem intendi per se & propter se; media autem executioni mandari propter finem? Et tamen quia actus intentionis finis imperat, & impellit ad electionem, & executionem mediorum; qui vult ardentem aggredi executionem mediorum, præceptive si hæc sint ardua, considerat, quantum inter sit consecutio finis, & renovat intentionem eiusdem finis, ut facilius & firmitus moveatur ad exequenda media. Et cum hæc ita sint, non propterea didicimus,

finem esse propter media, sed renovari intentionem finis. ut firmiter ponantur media, ut tandem cum effectu consequamur finem.

39. Ita contingit in eo, qui vult Romam petere ad obtinendam dignitatem, tamquam à se intentam. Qui cum deterretur periculis itineris, & alijs difficultatibus, considerat utilitatem eius dignitatis, & renovat intentionem illius, ut firmiter moveatur ad superandas difficultates mediorem, quæ tandem ad dignitatem obtinendam diriguntur. Et ideo quamvis renovetur semel, & iterum intentio, sive desiderium dignitatis in ordine ad superandas ardentius difficultates mediorem; non dicitur, quod dignitas appetitur propter media, sed ipsam dignitatem appeti per se, & propter se; & media ipsa propter dignitatem.

40. Eodem modo contingit circa præcepta, & charitatem erga Deum. Nam cum ista Charitas sit finis, & reliqua præcepta sint media, prodest magnopere, & quandoque necesse est, actum dilectionis Dei repetere, ut homo facilius vincat difficultates præceptorum; est enim efficax impulsivum ad vincendas difficultates præceptorum desiderium placendi Deo: sed non propterea actus charitatis erga Deum est medium ad servanda præcepta, proprie loquendo; quia tandem præfata præcepta diriguntur ut media ad dilectionem Dei.

ARTICVLVS V.

Observationes aliquæ pro maiori claritate doctrinæ traditæ.

SVMMARIVM.

Possunt impleri præcepta sine relatione actuali ad charitatem. n. 41.

Possunt dari opera virtutum moralium supernaturalium sine actuali relatione ad charitatem. n. 42.

Et in quo differant virtutes morales naturales à supernaturalibus. Ibidem.

Actum charitatis eliciunt, qui observant mandata Dei, quia sunt mandata ipsius. n. 43.

Qui diligit proximum, qui præceptum Domini est, elicit actum charitatis. n. 44.

41. **O**bserva primo, licet dicamus, esse necessariam frequentiam actuum dilectionis Dei ad servanda diuturno tempore præcepta, & servandi se securum à violatione præceptorum, non inde recte inferri, quod numquam possit impleri præceptum, nisi cum formali & actuali relatione ad charitatem erga Deum: potest enim impleri sine illa. Sicut, licet candidatus dignitatis arripit iter arduum Romam verus, motus ex intentione dignitatis, quam ambit; adhuc potest illud iter aggredi independenter ab ea intentione. Solum enim dicimus, necessarium esse repetere actus dilectionis Dei, ut per intentionem finis impellatur ad servanda præcepta tanquam media, quamvis hæc possit aliquando implere sine intentione eius finis. Non tamen potest moraliter omnia implere diuturno tempore, neque vincere difficultates illorum, nisi frequenter eliciat actus dilectionis Dei, sive desiderij placendi Deo.

42. Observa secundo, etiam nostram doctrinam longe abesse ab opinione eorum, qui dicunt, nullum esse opus virtutis moralis supernaturalis, nisi habeat formalem & actualem relationem ad actum dilectionis Dei, sive nisi ab hoc actu imperetur actus virtutis moralis supernaturalis. Etenim, ut optime differit P. Suarez lib. 2. de necessitate gratiæ cap. 16. num. 10. in

PROPOSITIO V. VI. & VII.

in hoc differunt virtutes morales naturales à supernaturalibus; quod naturales respiciunt pro motivo honestatem secundum conformitatem ad naturam rationalem, sive ad rationem naturalem; supernaturales vero respiciunt pro motivo honestatem per conformitatem ad naturam rationalem pro ut illustratam lumine supernaturali. Iustus ergo qui patientiam habet, quia lumine fidei supernaturalis cognoscit esse bonam, & honestam; quamvis illam non referat actualiter ad charitatem erga Deum, bonum opus facit, & moritorium æternæ vitæ. Erit autem multo melius, & magis meritorium, si fiat cum relatione actuali ad dilectionem Dei; sive quia fide docetur esse opus Deo placitum; quia sic est actus charitatis, & per illud opus patientiæ relatum actualiter ad placitum, & dilectionem Dei, partim impletur præceptum eliciendi frequenter actum dilectionis Dei.

43. Observa tertio, sicut diximus, elicere actum dilectionis Dei eos, qui observata mandata, ex eo motivo, quia placita sunt Deo, sive ut per observationem eorum placeant Deo; ita etiam elicere actum dilectionis Dei eos, qui observant Dei mandata, quia sunt mandata ipsius Dei; nam in hoc quod sint mandata Dei, continetur, quod sint placita, & grata Deo. Ita discipulus ille, quem diligebat IESVS, & qui Iesum diligebat (ut refert S. Hieronymus in epistolam ad Galatas lib. 5. cap. 6.) *Nihil aliud per singulas solebat proferre collectas, nisi hoc: [Filioli diligite alterutrum] tandem discipuli, & fratres, qui aderant, tædio affecti, quod eadem semper audirent, dixerunt. [Magister, quare semper hoc loqueris?] Qui respondit dignam Ioanne sententiam: [Quia præceptum Domini est; & si solum fiat, sufficit.]*

44. Ex quo inferitur, quod qui

diligit proximum, quia præceptum Domini est; elicit actum dilectionis Dei; alias non dixisset Ioannes: *Et si solum fiat, sufficit*: quia ad perfectionem, quam Ioannes consulebar discipulis, non sufficit dilectio proximi sine dilectione Dei. Sic etiam art. 4. notavi circa illa verba, *si præcepta mea servaveritis, manebitis, in dilectione mea*; in sensu formali ita intelligi posse, [si servaveritis præcepta, quia mea sunt, manebitis in dilectione mea, diligentes me.]

CAPVT III.

Discutitur quæstio appendix, an lapsus in peccatum lethale teneatur statim elicere actum charitatis, si non confitetur illico?

ARTICVLVS I.

Referuntur sententiæ, & nota proponitur, primaque eius pars roboratur.

SVMMARIVM.

Dictio [statim] non intelligitur de instanti physico, sed moraliter. n. 45.

Communis sententia est, peccantem non teneri statim ad contritionem, neque ad suscipiendum Penitentia Sacramentum. n. 46.

Quatuordecim Authores asserentes teneri statim ad contritionem, vel ad Sacramentum Penitentia. n. 49.

Media sententia eligitur, quæ habet duas partes. n. 48.

Præceptum contritionis non obligat statim ex generali ratione Penitentia. n. 49. Neque ex lege iustitia. n. 50. Neque ex lege charitatis. n. 51.

Cum

45 **C**Um dixerimus, omnes Fideles, sive iustos, sive peccatores teneri ad alicquos actus dilectionis Dei; super est inquirere, an qui labitur in peccatum mortale, non solum frequenter teneatur ad prædictum actum charitatis, sed etiam an teneatur statim post peccatum? Quando autem dicitur *statim*, non intelligitur metaphysico & reali, sed practice & moraliter, id est, ut explicat P. Suarez citandus, *Quam primum post finitum peccatum occurrit & cogitatio ipsius peccati, aut aliquid, quod sufficiens excitet ad illam practice habendam, & aliunde sit etiam opportunitas ad exercendam contritionem; quia viximum nullum necessarium impedimentum intervenit.*

46. Communis est sententia theologorum, quæ docet, eum, qui labitur in peccatum lethale, non teneri statim ad contritionem perfectam, neque ad suscipiendum Pænitentiae Sacramentum. Ita P. Suarez de Pæniti. disp. 15. sect. 5. & apud ipsum Durandus, Angel. Sotus, Canus, & Viguerius. Item Lugo Card. de Pæniti. disp. 7. sect. 11. P. Castro Palo tom. 4. tract. 23. disp. vn. punct. 20. §. 1. num. 3. & apud ipsum P. Enriquez, P. Coninck, & P. Layman. Laymã. Item P. Vazquez 3. p. q. 86. art. 2. dub. P. Vazq 5. & quam plures alii.

47. Secunda sententia docet, eum, qui lapsus est in peccatum lethale, teneri statim ad assumendum medium suæ iustificationis, vel eliciendo actum contritionis charitate perfectæ, vel ad suscipiendum Sacramentum Pænitentiae. Hi sunt Argentina in 4. dist. 17. Paludanus art. 4. ad 4. Paludanus ibid. quæst. 1. Maior. art. 3. conclus. 2. Alensis 4. part. q. 77. D. Ant. membro 4. art. 1. Maior in 4. dist. 17. Silvest. quæst. 5. & 9. D. Antoninus 3. part. tit. Marsil. 14. cap. 8. §. 2. Silvester verb. *Contritio*. n. 4. & Marsilius in 4. q. 12. art. 1. part. 5

& ex parte S. Bonaventura in 4. dist. S. Bonaventura. 17. art. 4. in 2. part. q. 3. Item Caietanus 2. 2. q. 66. circa 2. & tit. 1. opusc. Caiet. tract. 17. quos refert P. Suarez citatus, Lugo & apud Cardinalem Lugo citatum Paris. Guillelmus Parisiensis tract. de Pæn. Innoc. Innocentius in c. *Omni utrusque Archid. Pet. Sot.* de Pænitentia & remiss. Archidiaconus in cap. *Ille Rex*. de Pæniti. Abulensis lib. 1. Paralip. cap. 16. q. 36.

48. Mea sententia habet duas partes: prima est, neque ex lege pænitentiae, neque ex lege iustitiae, neque ex lege charitatis in Deum, esse obligationem adhibendi medium iustificationis statim post peccatum. Secunda pars est, teneri peccatorem, statim ac peccavit lethaler, ad adhibendum medium suæ iustificationis per actum charitatis, vel per confessionem Sacramentalem, scilicet ex lege cavendi à contingentia suæ damnationis aeternæ, quæ potest accidere à subitanea & improvisa morte. Et quidem pro prima parte stant Aurores primæ sententiae, & eam egregie probat P. Suarez loco cit.

49. Id præceptum non obligare ex generali ratione virtutis pænitentiae, prebatur ex eo, quod cum affirmativum sit, non obligat pro omni tempore, sed habet tempus, in quo obliget. Neque est sufficiens fundamentum ad asserendum, virtutem Pænitentiae obligare tamquam negativum ad non retinendum se in eos statu peccati habitualis.

50. Neque id obligare ex lege iustitiae, quamvis dicamus omne peccatum lethale esse formaliter iniuriam contra Deum, & continere malitiam iniustitiae; inde probatur. Quia licet ex violatione iustitiae contra hominem oriatur obligatio restituendi statim; est enim obligatio negativa non retinendi rem alienam; ideo id ita contin-

tingit, quia proximus cui facta est iniuria, patitur detrimentum in bonis suis; dum non fit ei restitutio: atque Deus nullum patitur detrimentum in bonis suis, dum non fit ei restitutio: neque Deus vllum patitur detrimentum in bonis suis, quamvis homo non det eam satisfactionem Pænitentiae: ergo lex iustitiae non obligat peccatorem, ad satisfaciendum Deo statim per pænitentiam.

51. Sed neque tenetur ex lege charitatis, aut amicitiae erga Deum, ad eliciendum actum dilectionis Dei. Nam lex charitatis erga Deum solum obligat ad ita diligendum Deum, ut hæc dilectio non differatur multo tempore, ut dictum est cap. 2. nullum autem est fundamentum ad ponendam obligationem eius actus dilectionis statim, ac committitur peccatum. Lex autem amicitiae non obligat me ad procurandum, quod alter diligat me, sed ad hoc, quod ego diligam inimicum. Et ita solum est in peccatore obligatio diligendi Deum, hæc autem, ut dixi, solum obligat ad non differendum multo tempore actum dilectionis Dei. Videantur P. Suar. & Lugo. Lugo Card. qui hæc late, & luculenter tractant.

ARTICVS II.

Secunda pars nostræ sententiæ efficaciter roboratur.

SVMMARIVM.

Homo statim, ac labitur in peccatum lethale, tenetur ad ponendum medium suæ iustificationis. n. 52. Et due notaciones circa id. Ibidem. Præceptum Christi est, quod semper vigilemus, & simus parati. n. 53. Varij textus Evangelij, in quibus id præcipitur. n. 54.

Id non est consilium, sed præceptum, quia iniungitur tamquam omnino necessarium. n. 55.

Non est consilium id, quo admonemur de periculo imminente. n. 56.

Non est consilium, sed præceptum id, quod proponitur in scriptura sub comminatione damnationis aeternæ. n. 57.

Sancti Patres in hoc agnoscunt rationem Præcepti. n. 58. & seqq.

Christus Dominus non loquitur solum in illis verbis de die extremi iudicij, sed etiam de die mortis, ex Sancto Augustino. n. 63.

52. **S**ecunda pars conclusionis supra propositæ est, hominem statim, ac labitur in peccatum lethale, teneri ad ponendum medium suæ iustificationis, vel per contritionem charitate formatam, vel per Sacramentum Pænitentiae. Hanc conclusionem propugnant quatuordecim doctores citati art. 1. pro secunda sententia. Et meminerit lector illud statim intelligendum esse non metaphysicè, sed moraliter, iuxta explicationem initio articuli 1. datam ex P. Suarez. Meminerit etiam eius asserti, quod propositum cap. 2. art. 2. ex P. Granodo, quamvis ad aliud assumptum; in his facile dari posse ignorantiam, aut inadvertentiam invicibilem, ratione cuius homines excusentur à peccato, cum in hoc aliquam moram habent.

53. Probatur primo conclusio, Christus D. in Evangelio præcepit omnibus hominibus, quod semper vigilent, & sint parati pro expectanda hora mortis, quia nesciunt diem, neque horam: sed vigilare, & esse paratum pro expectanda hora mortis, est constituere se in statu iustificationis; ergo Christus D. præcepit, quod omnes homines semper sint parati in statu iustificationis. Ergo peccator violat hoc præceptum Christi D. dum lapsus

lapsus in peccatum lethale non conatur se restituere statui iustificationis.

54. Maior huius syllogismi clarissime constat ex Evangelio. Math. 24. v. 41. *Vigilate ergo, quia nescitis, qua hora Dominus vester venturus sit.* Et v. 44. *Ideo & vos estote parati: quia qua nescitis hora Filius hominis venturus est.* Et cap. 25. proponit parabola virginum, quinque prudentum, quæ paratæ erant, & quinque fatuarum, quæ imparatæ: & v. 13. subiungit: *Vigilate itaque, quia nescitis diem, neque horam.* Et Marci 13. v. 35. *Vigilate ergo; (nescitis enim, quando Dominus domus veniat; sero, an media nocte, angalli cantu, an mane) ne cum venerit repente, inveniat vos dormientes. Quod autem vobis dico, omnibus dico; Vigilate.* Et circa eam clausulam, *inveniat vos dormientes*, sicut dicuntur dormientes, qui sunt in statu peccati lethalis, ita vigilare dicuntur, qui sunt constituti, aut se constituunt in statu iustificationis. Et Lucæ 12. v. 39. & 40. *Si sciret Pater familias, qua hora fur veniret, vigilaret utique, & non sineret perfodi domum suam. Et vos stote parati, quia, qua hora non putatis, filius hominis veniet.* Et Luc. 21. v. 34. *Attendite autem vobis, ne forte gravetur corda vestra in crapula, & ebrietate, & curis huius vite: & superveniat in vos repentina dies illa. Quod autem vigilare, idem sit ac esse præparatum dispositione necessaria ad mortem, expressit S. Gregorius homil. 13. in Evang. & S. Hilarius in cap. 24. Math. & omnes passim interpretes.*

S. Greg.
S. Hil.

55. Dices primo, id non esse præceptum, sed consilium. Hæc tamen responsio videtur mihi improbabilis. **Primo.** Nam consilium est voluntarium, non autem simpliciter necessarium. Sic enim quando Christus D. consuluit tantquam simpliciter necessariam ad securitatem salutis æternæ; &

ideo dixit, *Qui potest capere, capiat.* Cum autem iniungit hominibus; vt pro omni hora sint parati, quia nesciunt diem, neque horam; id quidem iniungit tamquam omnino necessarium ad securitatem salutis æternæ.

56. Secundo. Quia non est consilium, admonere de periculo imminente; Christus autem admonet Fideles, vt caveant à periculo imminente salutis æternæ amittendæ. Et ideo Luc. 21. ait: *Attendite autem vobis, ne forte graventur corda vestra, &c.* Et *superveniat in vos repentina dies illa.* Vbi Iansenius in Concord. cap. 124. ait: *Attendite vobis, hoc est, cavete vobis.*

Iansen.

57. Tertio. Nam vt observat P. Suarez disp. 1. de Fide sect. 1. num. 2. *Omnia, que in scriptura proponuntur sub comminatione æternæ damnationis, posita sunt sub rigoroso præcepto.* Cum ergo Dominus indixerit nobis vigilantiam, & præparationem, ne forte *superveniat in vos repentina dies illa*, in qua, sicut virginibus fatuis dicit, *Nescio vos*, quæ quidem est comminatio damnationis æternæ; liquido constat, id non esse solum consilium, sed præceptum.

S. Amb.

58. Quarto. Quia Sancti Patres, & Interpretes agnoscunt rationem præcepti in illis verbis Domini. Et ita S. Ambrosius lib. 7. Luc. ad ea verba cap. 11. *Beati servi illi, quos cum venerit Dominus, id venterit vigilantes.* Hæc verba habet. *In superioribus vigilare nos voluit, per omnia expectantes momenta Domini Salvatoris adventu: ne dum aliquis remittit, & negligit, & de die in diem opera sua differt; iudicij futuri die, vel propria morte privetur, meritum suæ commendationis amitiat.* Et illa quidem in omnes PRÆCEPTI forma generalis. Et in cap. 3. Apocal. ad ea verba, *Esto vigilans, & confirma.* ait: PRÆCIPITVR igitur huic, vt *vigilet.*

S.

59. S. Hieronymus in Michæam S. Hier. cap. 6. sic ait: *IVBETVR nobis, vt præparati simus ambulare cum Domino Deo nostro; nulla hora dormire, nullo tempore securi esse debemus; sed semper expectare Patrem familias venientem, & diem formidare iudicij.* Vbi notandum est verbum. *Iubetur*, quod rigorosum est verbum. *Iubetur*, quod rigorosum est verbum designat. Item ea verba, *nulla hora dormire*; quod iuxta supradicta, idem est, ac *nulla hora in statu peccati mortalis persistere.* Est ergo præceptum Domini, ne vlla hora dormiamus, neque persistamus in statu peccati lethalis, ne superveniat in nos repentina dies illa, quæ damnationi æternæ nos addicat. Ex quibus etiam verbis Hieronymi constat, hoc præceptum obligare pro semper; atque adeo esse præceptum negativum, non perferendum in statu peccati lethalis; id enim significant ea verba: *nulla hora dormire, nullo tempore securi esse debemus; sed semper expectare, &c.* quæ verba dicuntur a Hieronymo pro explicatione præcepti, quo *iubetur nobis, vt præparati simus, &c.*

60. Theophylactus in cap. 24. Theop. Math. ad ea verba. *Et vos estote parati; quia qua hora non putatis, &c.* Sic ait: *Vigilare IVBET, & præparari, hoc est habere virtutis opera quasi in thesauro quodam reposita, vt cum venerit Dominus repetens id, quod vult, possimus dare.* Ecce verbum *iubet*, quod præcepti rationem significat. Et in cap. 13. Marc. ad ea verba, *Quæ vobis dico, omnibus dico. Vigilate.* Hæc habet: *Omnibus autem PRÆCEPIT Dominus, & his, qui in mundo vivunt, & his, qui successerint.* Et paulo post dicit, eam præparationem continuam pro hora mortis esse, necessariam, quæ dictio non denotat rationem consilij, quod voluntarium est, sed rationem præcepti, quod ex necessitate impleri debet. S. Leo Magnus serm. 8. de ie-

junio X. mensis, ad illa verba Luc. 21. S. Leo. *Attendite autem vobis, ne forte graventur corda vestra.* Ait: *Quod PRÆCEPTUM, dilectissimi, ad nos specialius pertinere cognoscimus.*

P. Barr.

61. P. Sebastianus Barradas in cap. 12. Luc. ad ea verba: *Si sciret Pater familias, &c.* sic ait: *Quasi dicat Dominus: si Pater familias sciret horam, vel vigiliam, qua fur venturus esset, tunc vigilaret, ne spoliaretur. Ita vos si sciretis horam mortis, & iudicij, tunc ageretis excubias: at illam ignoratis, ideo omni tempore excubare NECESSÉ EST.* Et iam in Theophylacto notavi, id verbum *Neceesse* non rationem consilij, sed præcepti indicare. Et in cap. 13. Marc. ad ea verba, *ianitori præcepit, vt vigilet.* Notat verbum: *PRÆCIPIT*, & sic differt: *Subaudi, Sic ego in cælum abiturus vobis PRÆCIPIO, vt vigilatis.* Dixerrat, [*Vigilate, nescitis enim, quando tæpus sit.*] subiicit, [*sicut homo, qui peregere profectus reliquit domum suam... & ianitori præcepit, vt vigilet.*] Quasi dicat: *Vigilare vobis præcipio, caterisque omnibus peregre in cælum profecturus.* Et Paul. post subiungit: *Cum igitur illi, ianitori) Dominus præcepit, vt vigilaret, etiam cateris PRÆCEPIT.* Et Card. Tolétus in cap. 21. Luc. Tol. ea verba, *Et vos estote parati*, appellat *mandatum Christi.*

Cardi.

63. Pro eodem asserto stant Sancti Patres, dum docent, omnes debere vigilare, & esse paratos pro hora mortis incerta. Nam hoc verbum *debere* in materia gravissima, qualis est hæc, rationem præcepti denotat. Vnus fit pro multis S. Augustinus epist. 80. ad Hesychium; vbi inter multa alia ad hanc rem conducentia ait: *Vigilare DEBET omnis Christianus, ne imparatum inveniat cum Domini adventus.* Et Nicolaus de Lyra in cap. 24. Math. ait: *Quia enim tempus iudicij est incertum, ideo semper DEBEMVS esse*

Lyra.

P. Mar. parati. Et Ioannes Mariana in cap. 24. Math. num. 43. ait: *Docet, DEBERE homines in singulas horas adventum eius expectare.* Et eodem modo loquuntur communiter Interpretes.

63 Dices secundo, Christum nō loqui in illis textibus de die mortis; sed de die extremi iudicij. Sed ad hoc respondet S. Augustinus epist. 80. ad

S. Aug. Hēsychium, in hæc verba: *In quo quæque invenit it suus novissimus dies, in hoc eum comprehendet mundi novissimus dies. Quoniam qualis in die isto quisque moritur, talis in die illo iudicabitur. Ad hoc pertinet quod in Evangelio Marci 13. scriptum est. [Vigilate, quia nescitis, quando dominus domus veniat. Quod vobis dico, omnibus dico] Quibus enim omnibus dicit Dominus, nisi electis, & dilectis suis, ad corpus eius pertinentibus, quod est Ecclesia? Non solum ergo illis dixit, quibus tunc audientibus loquebatur; sed etiam illis, qui fuerunt post illos, ante nos, & ad nos ipsos, & qui erunt post nos usque ad eius novissimum adventum. Numquid autem omnes inventurus est dies ille in hac vita, aut quisquam dicturus est, quod ad defunctos etiam pertineat, quod ait: [Vigilate, ne cum repente venerit, inveniat vos dormientes.] Cur itaque omnibus dicit, quod ad eos solos pertineat, qui tunc erunt, nisi quia eo modo ad omnes pertinet, quomodo dixit? Tunc enim unicuique veniet dies ille, cum venerit ei dies, ut talis hinc exeat, qualis iudicandus est illo die. Ac per hoc vigilare debet omnis Christianus; ne imparatum inveniat eum Domini adventus. *Imparatum autem inveniet ille dies, quem imparatum invenierit sua vita huius ultimus dies.**

ARTICVLVS III.

Alijs argumentis corroboratur assertio.

SUMMARIVM.

Roboratur conclusio ex parabola Virginum, quæ vocantur fatuæ, quia imparatæ. n. 64.

Homo teneatur ad reddendam securam suam salutem æternam. Et quid inde pro conclusione? n. 66. & seqq.

Idem probatur ex eo, quod Sancti Patres agnoscunt periculum in dilatione Pœnitentiæ. n. 69. & seqq.

Id periculum non est proximum. n. 75. Qui moritur imparatus, dignus est vituperio. Et quid inde pro conclusione? n. 77.

Idem probatur ex consequentia, quam significant verba Evangelij. n. 78.

64. **P**ROBatur secundo, supponendo, in parabola virginum prudentium, & fatuarum (ex quibus illæ, quæ paratæ erant, intraverunt ad nuptias, & quæ imparatæ, invenerunt clausam ianuam) significari duplex genus hominū, ex quibus alios mors adveniens reperit paratos pro securitate salutis æternæ, alios omnino imparatos. Quinque illæ virgines dicuntur fatuæ, quia non erant paratæ ad nuptias; cum nescirent horam, qua sponsus esset venturus: sed fatui in sacra scriptura dicuntur peccantes: ergo peccaverunt illæ Virgines, quia non se paraverunt ad nuptias, cum nescirent, qua hora sponsus esset venturus.

65. Dices, illas Virgines vocari fatuas, quia peccatrices; nō verò propter novum peccatum, quod commiserunt in hoc, quod non se præparaverint pro iustificationem. Sed contra

PROPOSITIO V. VI. ET VII.

tra est: quia licet omnes peccatores vocentur fatui in Sacra Scriptura; at attēto sensu parabolæ, illæ virgines vocantur fatuæ, non quia peccatrices vt cumque, sed quia cum essent peccatrices, & ignorarent horam adventus sponsi, non curarunt de præparatione. Hæc est enim fatuitas, quam reprehēdit Dominus in ea parabola; nempe, quod cum ignoret horam mortis, non sint semper parati per iustificationem, ne exponantur contingentia damnationis æternæ.

66. Probatur tertio. Omnis homo tenetur ad reddendam securam, quantum potest, suam salutem æternam, & tutum se constituit a qualibet contingentia damnationis æternæ: sed dum persistit in statu peccati mortalis, non reddit securam suam salutem æternam, nec se constituit tutum a contingentia damnationis æternæ: ergo dum persistit in statu peccati mortalis, peccat contra hanc obligationem.

67. Maior patet Quam enim maiorem obligationem imponere potest charitas erga se ipsum, quam liberare se a contingentia summi mali? Si enim qui transiturus est per nemora, ubi sunt cubilia leonum, & draconum, tenetur providere sibi arma defensiva pro securitate suæ vitæ; quanto magis debet homo providere sibi arma iustitiæ pro securitate salutis æternæ?

68. Probatur minor. Homo persistens in statu peccati lethalis, ignorat, an in momento sequenti, finiet vitam; & certissime cognoscit, quod si finit vitam in momento sequenti, infallibiliter incurret damnationem æternam: ergo homo persistens in statu peccati lethalis non se constituit tutum a contingentia damnationis æternæ. Quomodo enim reddit se tutum a contingentia damnationis æternæ; si re ipsa est contingens, quod damnetur in æternum; neque adhibet diligē-

tiam necessariam, vt eam contingentiam vitet? Deinde nam ideo Christus D. monet fideles, quod sint parati, eo quod nesciunt diem, neque horam; & securam reddant suam salutem: ergo dum non sunt parati, scilicet restituendo se in statum iustificationis, non reddunt omnino securam suam salutem æternam.

69. Probatur quarto. Nam Sancti Patres periculum agnoscunt in eo, quod homo ignorans diem & horam suæ mortis, differat pœnitentiam, cognoscens contingentiam mortis subitæ: sed ubi est periculum, non est securitas; cum hæc duo sint correlative opposita: ergo præfatus homo non reddit securam suam salutem æternam, cum ad id maxime teneatur.

70. Probatur maior. Nam S. Gregorius Nazianz. orat. 4. in S. Baptistina sic ait: *Si hodiernum diem semper præteriens, crastinum observes, paulatim differendo, quanto in PERICVLO versaris.*

71. S. Thomas in epist. 1. Thefalion. cap. 1. ad ea verba Pauli, *Cum enim dixerint, Pax & securitas, tunc repentinus eis superveniet interitus.* Sic ait: *Primo describit præsumptionem malorum; secundo PERICVLVM moræ. Et paulo inferius: Deinde cum dicit [tunc repentinus] describit PERICVLVM.*

72. Dionysius Richelius in cap. 5. Ecclesiastici ad ea verba, *Non tardes converti ad Dominum.* Hæc habet: *Nam PERICVLVM est in mora; cum dicat Salvator; Vigilate itaque, quia nescitis, qua hora Dominus vester venturus sit.*

73. Huc spectat S. Anselmus epist. 1. iniquis: *Qui differt in futuram, & forsitan non futuram ætatem, suam vitam corrigere; certum bonum dimittit pro dubio.* Consistit enim periculum in eo, quod dimittatur certum pro dubio.

P. Barr

74. P. Sebastianus Barradas tom. 3. in Evāng. lib. 10. cap. 12. ad ea verba Luc. 17. *Si sciret Pater familias, quā hora fur veniret: in eorum explicationem ita loquitur: Ostenditur PERICULUM, quod nobis imminet ex ignota nobis hora.*

75. Dices. Videtur absurdum dicere, quod homo, dum est in statu peccati lethalis, semper est in periculo mortis. Nam in periculo mortis potest homo absolvi à reservatis per quemlibet Sacerdotem, & potest cōmunicare non ieiunus: absurdum autem est id concedere cuilibet peccatori, dum non instat mors.

76. Respondetur, nō dici existere in periculo mortis absolute, nisi qui est in periculo proximo. Cum autem dicimus, peccatorem dum persistit in statu peccati lethalis, esse in periculo damnationis aeternae, nō diximus esse in periculo proximo mortis; hoc enim non datur, nisi quando datur fundamentum probabile ad credendum, mortem instare. In quo casu homo potest absolvi à reservatis per quemlibet Sacerdotem, & communicare non ieiunus; non vero in periculo remoto. Asserimus tamen in re tanti momenti teneri peccatorem adfugiendum id periculum non proximum; & contingentiam, aut dubium damnationis.

77. Probatur quinto. Ille, qui subito moritur imparatus, & aeternam damnationem incurrit, dignissimus est vituperio & reprehensione, eo quod non se preparavit tempestive reducens sed ad statum iustificationis. (Quis neget hanc propositionem; cū Sancti Patres adeo reprehendant procrastinantes suam conversionem?) Ergo peccavit in eo, quod non se preparavit. Hęc consequentia patet; nemo enim est dignus vituperio, nisi propter actionem, vel omissionem vituperabilem. Ergo cum materia sit adeo gravis, qua nulla gravior esse potest, peccavit lethaliter. Tum sic:

ergo non solum peccavit in ipso articulo mortis, sive immediate antecedenti ad mortem, sed etiam in momento antecedenti ad articulū mortis, sicut etiam in alio prius antecedenti; & sic de reliquis momentis, quae praecesserunt commissionem peccati lethalis. Patet consequentia: ideo enim peccavit in ultimo momento ante mortem, quia in illo debuit considerare contingentiam damnationis aeternae, nesciens diem, neque horam: sed in momento penultimo, & antepenultimo, & reliquis anterioribus eodem modo nesciebat diem, neque horam, & eodem modo erat expositus aeternae damnationi: ergo in momento penultimo, & antepenultimo, & reliquis anterioribus peccavit lethaliter in eo, quod non se exhibuit paratum pro vitando periculo damnationis aeternae.

78. Confirmatur ex S. Chrysostomo hom. 78. qui exponens ea verba, *Si sciret Pater familias, quā hora fur veniret*, asserit, reprehensibilem esse vsque ad erubescientiam illum, qui sic non vigilat. Sic enim ait: *Hac ad erubescientiam desiderie mihi dicta videtur: maiorem enim diligentiam habent furem expectantes, quam nos salutis animae: vigilant enim tunc, ne aliquid sibi subripiatur; nos autem quamquam certo sciamus, venturum Deum, non perseveramus, neque ita vigilamus, ut possimus non imparati ex hac vita discedere.* Et in eandem sententiam non pauca affert Card. Tolletus in cap. 12. Luc. annot. 69. dicens, esse vitium hoc imprudentiae, & stultitiae.

79. Probatur sexto. Consequentia est inevitabilis lumine rationis habitara, [Homo nescit diem, neque horam suae mortis; & cognoscit certitudinem damnationis aeternae, si hora mortis non inveniat paratum: ergo quādiu ignorat horam mortis, tenetur esse

PROPOSITIO V. VI. ET VII.

269

esse paratus ad vitandam eam contingentiam.] ergo peccat lethaliter, quando non est paratus. Probatur antecedens ex illis verbis Christi Domini. *Ideo & vos estote parati, quia quā nescitis hora filius hominis venturus est.* Nam illud verbum *Ideo* denotat consequentiam: & aequivalet huic: [Nescitis, quā hora venturus est: ergo debetis esse parati.] Item ex illis verbis: *Vigilate, quia nescitis, &c.* Nam ea dictio *Quia*. Significat consequentiam; & aequivalet huic [Nescitis diem, neque horam, ergo vigilare debetis.] Cuius rei innumera sunt exempla, etiā in moralibus. Sic enim Luc. 4. ait Christus D. *Alijs civitatibus oportet me evangelizara verbum Dei, quia ideo missus sum.* Ille enim dictiones *Ideo*, & *quia* denotant consequentiam sic: [Missus sum ad evangelizandum, &c. ergo oportet me evangelizare, &c.] Præterea Math. 24. v. 44. & Marc. 13. v. 35. dicitur, *Vigilate ergo.* Hęc autem dictio *ERGO* significat consequentiam, & relationem necessariam vnius ex alio.

ARTICVLVS IV.

Occurritur obiectionibus.

SYMMARIVM.

Bene componuntur, quod peccator teneatur statim elicere contritionem, & quod possit postea accedere ad Sacramentum Penitentiae cum sola attritione. n. 80.

Secunda obiectio retorquetur in suum Authorem. n. 82.

Quomodo Baptismus & penitentia ordinantur ad remissionem peccatorū. n. 83.

Etiā si Ecclesia intenderet, quod adulti accederent ad Baptismum iustificati, adhuc Baptismus ordinaretur ad remissionem peccatorum. n. 84.

Ecclesia non intendit, quod adulti accedant ad Baptismum iustificati. n. 85.

Obligatio peccatoris elicendi statim actum contritionis non oritur ex virtute Penitentiae. n. 87. *Et quaratione sit preceptum negativum.* Ibidem.

80. **O**biicies primo ex Lug. Card. disp. 7. de Penit. lect. 11. n. 201. Si hęc conclusio vera esset, non posset excusari à novo peccato, qui accederet ad Sacramentum Penitentiae, aut Baptismi cum sola attritione cognita: atqui iam certum est apud fere omnes Authores, non esse peccatum accedere cum sola attritione cognita: ergo statuta conclusio vera non est. Maior probatur. Nam iuxta hanc conclusionem, homo tenetur elicere contritionem statim, ac labitur in peccatum mortale: ergo iam non accedet cum sola attritione cognita.

81. Respondeo, negando maiorem. Nam qui labitur in mortale, poterit statim elicere contritionem charitate formatam; & post multos dies accedere ad Sacramentum cum sola attritione cognita, sine novo peccato; supponimus enim, contritionem habitam ante plurimos dies independentem à Sacramento penitentiae non esse partem eius Sacramenti. Præterea, qui cum inadvertentia invicibili obligationis constituendi se statim in statu iustificationis, si accedat ad Sacramentum cum attritione cognita, iustificatur.

82. Obiicies secundo ex eodem ibid. num. 202. Si statuta conclusio vera esset, sequeretur, ex intentione Ecclesiae baptismum non fuisse olim collatum ad remissionem peccatorū, sed ad alios fines; quod est absurdum. Sequela probatur. Nam Ecclesia prohibito olim, ne adulti baptizarentur

P. Vaz.

extra casum urgentis necessitatis, nisi in vigilia Paschæ, vel Pentecostes, ut ex Concilijs, & decretis Pontificum probat P. Vazquez tom. 2. in 3. part. disp. 150. cap. 3. Volebat enim Ecclesia, quod Cathecumeni toto tempore quadragesimæ optime instruerentur: ergo iuxta hanc cōclusionē, intendebat, quod baptizarentur iam iustificati; cum tenerentur statim ad habendā contritionem perfectam pro vitanda contingentia damnationis æternæ. Ergo baptismus ex intentione Ecclesiæ non conferebatur ad remissionē peccatorum. Quomodo ergo Sancti Patres vniuersaliter docent, baptismum conferri, ut homines à suis sceleribus lavarentur?

83. Respondeo primo, idem argumentum fieri posse iuxta communem sententiam asserentium, technicum, qui convertitur ad fidem, teneri statim diligere Deum super omnia, per quem actum iustificatur: ergo cū Ecclesia differt Baptismum illius ad vigiliam Paschæ, ex intentione Ecclesiæ non confertur Baptismus ad remissionem peccatorum, sed ad alios fines.

84. Respondeo secundo, negando sequelam. Nam Baptismus, sicut & Pœnitentiæ Sacramentum, per se ordinantur ad remissionem peccatorū: quod si antecedenter sint remissa, virtute actus dilectionis Dei super omnia; adhuc dicitur cum veritate, quod baptismus ille ordinatur ad remissionem peccatorum. Nam per illum actum charitatis remittuntur peccata dependenter à Baptismo: neque enim erit verus actus charitatis, & consequenter non dabitur remissio peccatorum, nisi sit cum intentione suscipiendi Sacramentum ordinatum ad remissionem peccatorum.

85. Quando ergo Ecclesia per dilationem baptismi intenderet, quod adulti pergerent ad Baptismum ante-

cedenter iustificati; nō propterea verificaretur, quod intenderet Ecclesia, non conferri Baptismum in ordine ad remissionem peccatorum; cum ipsa iustificatio facta per actum charitatis sit dependens à Baptismo, modo dicto. Et ideo si Ecclesia intenderet, quod pergerent ad Baptismum iam antecedenter iustificati, & liberi à reatu culpæ, etiam intenderet recipi Baptismū in ordine ad remissionem peccatorū adquisitionem per actum charitatis.

86. Sed quamvis Ecclesia differat baptismum ad vigiliam Paschæ, non est concedendum, quod Ecclesia intendit, quod pergant adulti ad baptismum antecedenter iustificati, sicut neque etiam intendit oppositum, nam intētio Ecclesiæ abstrahit ab utroque. Nam per hanc dilationem solum intendit Ecclesia, quod adulti pergant ad Baptismum optime instructi circa mysteria Fidei.

87. Obiiciat tertio ex eodē ibidem num. 203. Præceptum Pœnitentiæ non est negativum, sed affirmativum: differt autem vnum ab alio in eo, quod negativum obligat semper & pro semper, affirmativum autem solum obligat in circumstantijs determinatis: ergo præceptum pœnitentiæ nos obligat temper; atque adeo non obligat statim.

88. Respondetur, constare ex supradictis non oriri hanc obligationem ex præcepto pœnitentiæ, sed ex præcepto non exponendi illi contingentia salutem æternam. Quod quidem præceptum negativum est. Ideo Christus D. in Evangelio vult, semper nos esse paratos, pro hora mortis ignoratæ; ne salus æterna exponatur contingentia amissionis illius. Et ita S. Ambrosius. verbis relatis art. 2. ait: *Vigilare nos voluit, per omnia spectantes momenta Domini Salvatoris adventum.* Et S. Hieronymus ibidem relatus ait: *Iubetur nobis, ut præparati semus ambulare*

ARTICVLVS I.

Quibus Autoribus attribuant aliqui propositionem damnatam?

NON EGET SVMMARIO.

2. Filguera in sua lucerna in explicatione huius octavæ propositionis reum facit huius propositionis P. Mathæum de Moya tom. 1. Selectar. tract. 6. disp. 2. q. 3. asseritque P. Moyam afferre pro sua sententia (inter alios) Lugo Cardinalem, & Antonium de Escobar, quasi ipsis etiam attribuenda sit præfata propositio. Sed neutrum invenio citatum in eo loco à P. Moyā.

3. Et quod ad hunc spectat, operandum esset, ut referret verba eius Authoris, ut Lectores cognoscerent, an eadem sit doctrina P. Mathæi de Moya cum propositione damnata. Ego enim in assertionem huius Doctoris invenio verba contraria verbis propositionis damnatæ. Ecce verba conclusionis, quam statuit num. 5. *Licitum esse, delectationem moderatam gustus, (sicut & olfactus, & auditus) directe intendere; & propter illam captandam comedere & bibere, docent non pauci, nec infima notæ Doctores, quorum sententia probabilis mihi est.*

4. In quibus verbis tria notanda veniunt. Primum, quod P. Moya dixit, *delectationem moderatam gustus, propositio autem damnata dicit, usque ad sacietatem, quæ dictio denotat sumptionem immoderatam cibi.* Secundum, quod P. Moya ibidem num. 9. hæc superaddit: *An vero comedere absque necessitate pertineat ad vitium gula? Negat Ioannes Maior, & Ioannes Sanchez ubi supra. Sed contraria sententia est tenenda, ut pote expressa D.*

cum Domino Deo nostro; nulla hora dormire, nullo tempore securi esse debemus, sed semper expectare, &c. Sed dato, quod præceptum sit affirmativum, dicendum est, non obligare semper & pro semper, sed solum pro eo tempore, quo quis lapsus est in peccatum lethale. Neque enim peculiare est huic præcepto, quamvis sit affirmativum, obligare statim: sunt enim multa præcepta affirmativa, quæ obligant statim. Sic enim si innocens impetitur ut occidatur, teneor, si possum, statim succurrere; sicut si proximus versatur in extrema necessitate alimenti, debeo statim opitulari, ante quam crescat ea necessitas.

DISERTATIO VIII.

Vtrum comedere, & bibere, & vacare copula conjugali propter solam voluptatem, sit omnino licitum.

CAPVT I.

Quid dicendum sit circa primam partem questionis de cibo, & potu?

1. Octava propositio ex damnatis hæc est: *Comedere, & bibere usque ad sacietatem ob solam voluptatem, non est peccatum, modo non obset valetudini, quia licere potest appetitus naturalis suis actibus frui.*

272 DISERTATIO VIII. CAP. I. ART. II.

Augustini tom. 10. serm. 4. in die animarum ubi sic ait: Quoties aliquis in cibo & potu, plus accipit, quam necesse est, ad minuta peccata pertinere noverit. Tertium. Nam propositio damnata dicit, ob solam voluptatem: & P. Moya non dicat, ob solam. Hinc oritur quaestio, art. seq. decidenda.

ARTICVLVS II.

An subiaceat huic damnationi haec propositio, (licitum est, comedere propter voluptatem cibum necessarium ad sustentationem vita?)

SUMMARIUM.

Idem est, quod percipiatur delectatio moderata gustus, & quod assumatur cum delectatione cibus moderatus. n. 5.

Ea propositio non subiacet damnationi, ut pote non aequivalens damnata. n. 6.

Non sunt equivalentes illa, quae afferunt terminos inter se repugnantes. n. 7.

Propositio, de qua loquimur, non infert damnatam. n. 8.

Qui comedit moderate, comedit propter sustentationem, non propter solam voluptatem. n. 9.

Sustentatio vitae est finis ultimus, & voluptas finis non ultimus. n. 10.

Ea particula propter non solum applicatur fini ultimo, sed etiam fini non ultimo. n. 11.

Illa particula Propter solam voluptatem, significat finem ultimum, non sic illa propter voluptatem. n. 12.

Per propositionem damnatam non reprobanitur actus indifferentes in individuo. n. 15.

Vera sententia est, teneri nos ad non eliciendum actus indifferentes in individuo, sed revera dantur tales actus. n. 16. Et haec sententia non subiacet damnationi. n. 17.

Ultima quaestionis decisio. n. 18.

Propositio in fronte articuli praefixa est ipsamet, qua docet P. Moya, ut constat ex proxime dictis, & quam accusat Filguera. Nam pro eodem habetur, quod percipiatur delectatio moderata, & quod assumatur cum delectatione cibus moderatus; & etiam quod assumatur cibus necessarius ad sustentationem, cum ea delectatione, quam cibus moderatus, vel necessarius secum affert. Oportet autem, quaestionem hanc praenittere ad maiorem intelligentiam propositiois damnatae.

6. Dicendumque est, eam propositionem minime subiaccere ei damnationi. Probatum primo ex proxime dictis art. praeced. Non enim continetur sub damnatione propositio, quae neque aequivalet propositioni damnatae, neque infert illam: sic se habet propositio, de qua agimus: ergo haec non continetur sub ea damnatione. Maior & consequentia patent.

7. Minor probatur primo quo ad primam partem. Non enim possunt esse equipollentes propositiones, quando una plus affirmat, quam alia: atqui propositio damnata affirmat licitum comedere usque ad satietatem, & propter solam voluptatem; & propositio, quae in hoc articulo examinatur, neque affert satietatem, neque solam voluptatem; atque adeo una plus affirmat, quam alia: ergo esse non possunt aequipollentes. Secundo. Quia non possunt sibi invicem equipollere, quae afferunt terminos repugnantes inter se: atqui istae duae sic se habent; nam propositio damnata dicit, usque ad satietatem; & altera dicit, cibum

moderatum, vel necessarium ad sustentationem. Qui autem termini possunt esse magis repugnantes inter se, quam comedere usque ad satietatem, atque comedere cibum moderatum, aut necessarium ad sustentationem? Ergo.

8. Secunda pars Minoris etiam manifeste ostenditur. Quis enim dicat, hanc esse bonam consequentiam? Licet comedere ob voluptatem cibos moderatos, aut necessarios ad sustentationem: ergo licet comedere usque ad satietatem propter solam voluptatem. Nam quod liceat comedere cibos necessarios, nullam habet connexionem cum eo, quod liceat comedere ultra necessarios, & usque ad satietatem.

9. Probatum secundo eadem Minor. Est enim moraliter impossibile, quod quis comedat cibum necessarium ad sustentationem, sine eo quod principaliter intendat, saltem virtualiter, eam sustentationem. Quod si voluptas, aut sapor cibi eum alliciat, non propterea habet voluptatem pro fine praecipuo, sed solum pro fine subordinato ei fini sustentationis, vel potius pro medio ad finem sustentationis consequendum. Quod inde constat: nam magis principaliter movetur homo a necessitate, quam a voluptate, si utraque concurrat in eodem obiecto, quod appetitur: ergo qui sumit cibum necessarium ad sustentationem vitae, magis principaliter movetur a necessitate, & minus principaliter a voluptate.

10. Pro cuius claritate notandum est primo, alium esse finem ultimum, & alium finem non ultimum. Finis ultimus est, qui non subordinatur alteri fini. V. g. in genere conservationis vitae mortalis, finis ultimus est sustentatio vitae. Finis non ultimus (quia etiam dicitur finis subordinatus) est, qui subordinatur alteri fini. Et quidem finis non ultimus respectu unius est finis, & respectu alterius est medium. V. g. comestio cibi est me-

dium in ordine ad sustentationem vitae, & finis respectu voluptatis, quae ordinatur ad excitandum appetitum comestionis. Deinde voluptas cibi est finis non ultimus in hoc genere: quia est medium ad excitandum comestionis appetitum; & est finis respectu comestionis pro sapore adhibito. Sic enim qui aegro laborat palato, ideoque habet fastidium cibi, assumit tamquam medium ad voluptatem cibi capiendam, condimentum sapidum. Et ita condimentum cibi est medium ad voluptatem cibi capiendam; & voluptas cibi est finis respectu condimenti; & medium in ordine ad excitandum appetitum comestionis.

11. Notandum est secundo, eam praepositionem. Propter, quae significat finem intentum, non solum applicari fini ultimo, sed etiam fini non ultimo. Sic enim iustus exercet patientiam propter meritum; & conatur habere meritum propter augmentum gratiae; & conatur ad augmentum gratiae propter assicurandam aeternam beatitudinem. Vbi vides, fines subordinatos & non ultimos explicari per praepositionem Propter.

12. Hinc constat, quantum interest discriminis inter eum terminum propter voluptatem, & illum propter solam voluptatem. Nam per illam dictionem solam explicatur finis non subordinatus, sive ultimus in suo genere. Cum autem dicitur propter voluptatem, non explicatur finis ultimus in suo genere, neque finis non subordinatus, sed potest intelligi finis subordinatus, & non ultimus. Et ita potest quis licite comedere propter voluptatem taliter, quod ordinet voluptatem ad comestionem (qui est ordo a natura institutus) & comestionem ad sustentationem vitae.

13. Quare non est audiendus Filguera hic §. Et non solum. dum sic dixerit. Non solum in hoc sensu venit pro-

Mm

pul-

Filg.

pulsanda propositio damnata, in quo eã attigisse Ioannem Sanchez, mihi indubitatum est; sed etiam in alio magis speciali, in quo eam expressius propugnant alij Authores iam citati (P. Moya, & alij), quos ipse citat) qui dicunt esse licitum, delectationem moderatam gustus, sicut & olfactus, & auditus, directe intendere, & propter illam captandam comedere, & bibere.

14. Etenim cum illi Authores non dicant, licitum esse comedere, & bibere propter illam solam voluptatem, sed solum dicant propter voluptatem, relinquatur locus ad hoc, ut illa intendatur tamquam non ultimus, siue subordinatus alteri fini, ita ut voluptas capiatur propter finem sustentationis vitæ. Neque obstat ille terminus directe intendere. Nam finis subordinatus alteri fini directe intenditur ex intentione alterius finis; sicut etiam medium directe eligitur, & ordinatur ad finem.

Filg. 15. Sed neque audiendus est idẽ Filguera, dum §. *Secundum vero*. reprobare videtur opinionem docentẽ, esse aliquos actus indifferentes in individuo; quasi sit antecedens, unde inferatur propositio damnata. Sed melius Lumbier tom. 3. sum. num. 1799. pag. 1124. defendit, opinionem oppositam docentem, esse actus indifferentes in individuo, non pati preiudicium ex damnatione huius octavæ propositionis.

16. Ego quidem cenfeo, per se loquendo, hominem teneri ad eliciendum omnes suos actus propter finem honestum, ita ut non eliciat actus indifferentes in individuo; per accidens tamen ratione ignorantie, aut inadvertentiæ invincibilis re ipsa dari multos actus indifferentes in individuo. Imo maior pars hominum ita operatur per huiusmodi actus; quia maior pars hominum ignorat invincibiliter eã obligationem apponendi omnibus suis

actionibus finem honestum. Et hanc existimo esse mente S. Thomæ.

S. Tho.

17. Sed opinionem, quæ affirmat, per se licitum esse, elicere actus indifferentes in individuo, non manere reprobata ex damnatione huius octavæ propositionis, mihi certum est. Quia hæc opinio non est antecedens, unde inferatur propositio damnata. Non enim valet hæc consequentia: [Aliqui actus sunt indifferentes in individuo, quos licitum est elicere; ergo licitum est comedere ob solam voluptatem.] Nam à particulari ad singularem est pessima consequentia. Stat enim optime, quod possint licite fieri actus indifferentes in individuo; & quod comedere propter solam voluptatem non sit indifferens, sed illicitum, quia pervertitur finis à natura intentus.

18. Hin clare colligitur, quomodo hæc propositio. *Comedere propter voluptatem cibum moderatum, vel necessarium ad vitam, non est peccatum*, non infert propositionem damnatam; quia optime stat primum sine secundo. Tum propter proxime dicta, quia finis voluptatis subordinatur fini necessitatis: tum quia ex eo, quod quis comedat propter voluptatem cibum moderatum, aut necessarium, non sequitur, quod comedat usque ad satietatem, & propter solam voluptatem, qui sunt termini contenti in propositione damnata.

ARTICVLVS III.

Quæ sit ratio formalis motiva huius damnationis.

SVMMARIVM.

Duplex ratio formalis motiva distingui debet in his damnationibus, intrinseca, & extrinseca, & quæ utraque

que sit? num. 19.
Tria sunt in hac damnatione, quæ constitutur videntur motivum intrinsecum. n. 20. *Et de ijs simul sumptis non est dubium.* n. 21.
Imo & de duobus simul sumptis. n. 22.
Quot quæstiones disputanda sint? n. 23.
Quid veniat nomine satietatis. n. 24.
Damnatur propositio propter eum terminum. [usque ad satietatem] n. 25.
Sancti Patres Gregorius, Augustinus, Isidorus, & Thomas suffragantur conclusioni, & constituunt motivum extrinsecum. n. 26.
Quomodo comestio usque ad satietatem opponatur recte rationi, & quale peccatum sit? n. 27.
Damnatur etiam propositio, quatenus exprimit eum terminum. [propter solam voluptatem] n. 29.
Suffragantur quatuor Sancti Patres relati. n. 30.
Sufficiens motivum est ad damnationem is terminus. [propter solam voluptatem] n. 21.
Quomodo omnia delectabilia ordinanda sint ad aliquam huius vitæ necessitatem? n. 32.
Quomodo delectabilitas cibi ordinanda sit ad sustentationem vitæ? n. 33.
Hæc necessitas sustentationis non est scrupulose accipienda. n. 34.
Quid inde inferat Caietanus? n. 35.
Solvitur obiectio. n. 37.
Hæc propositio: [Nullum est peccatum audire musicam propter solam delectationem.] *non formaliter, sed virtualiter damnatur in hoc decreto.* n. 38.
Quodnam discrimen intercedat inter hos terminos. [Frui] & [uti] n. 40.
An ea propositio sit universalis. n. 40.
Alla propositio: [Licite potest appetitus naturalis suis actibus frui,] *in sensu universalis damnata manet.* num. 41.

19. **D**Vplex potest esse ratio formalis motiva in his, & similibus damnationibus, intrinseca, & extrinseca. Intrinseca est, ratio, quæ desumitur ab ipsis prædicatis intrinsecis obiecti. V. g. damnatur ea propositio 36. *Permissum est furari non solum in extrema, sed etiam in gravi necessitate.* Et ratio formalis motiva intrinseca est, quæ desumitur à prædicatis intrinsecis furti, & malitiæ eius, quam nulla necessitas excusat, ut suo loco dicam. Ratio formalis motiva extrinseca dici potest, in his damnationibus, autoritas Sanctorum Patrum, quæ præcipue in materia morum haberi debet pro regula morum, quando inter ipsos Sanctos Patres non est diversitas opinionum. Ideo in materia morum sententia S. Augustini, aut S. Gregorij, aut S. Ambrosij, &c. cui nullus Patrum refragatur, est sufficiens motivum, ut opposita opinio proferatur.

20. Deveniendo ergo ad motivum intrinsecum huius damnationis, tria verba sunt in propositione damnata, de quibus potest dubitari, an sint motivum intrinsecum, propter quod damnatur propositio; Primum, *usque ad satietatem*; Secundum, *ob solam voluptatem*; Tertium; *Licite potest appetitus naturalis suis actibus frui*. Deinde dubitatur, an quodlibet teorsim ex his tribus sit sufficiens motivum huius damnationis.

21. Et quidem hæc tria saltem simul sumpta esse motivum formale damnationis, per se patet: id enim est, quod habet ea propositio exorbitans à communi sententia. Et si hæc tria simul excludantur à propositione, ea manet innoxia. Manet enim sic: [Comedere, & bibere non est peccatum, modo non obstat valetudini; nec fiat usque ad satietatem, nec ob solam voluptatem; neque dicatur, quod licetẽ

potest appetitus naturalis suis actibus frui.] Sic enim nihil habet propositio damnatione dignum.

22. Deinde eos duos terminos. *Vsq̄ ad satietatem*, & *Ob solam voluptatem*, simul sumptos, esse sufficiens motivum formale damnationis, satis clarè constat. Nam propositio damnata habet duas partes. In prima ponitur conclusio, quæ continet eos duos terminos: in secunda ponitur ratio conclusionis. Cum ergo constet, conclusionem manere damnatam; & exclusis ijs duobus terminis, conclusionem nihil habere dignum damnatione, fatendum est, eos duos terminos, saltem simul sumptos, esse motivum intrinsecum damnationis, sive esse rationem formalem, propter quam ipsa propositio damnetur.

23. Restat ergo inquirere, an singuli seorsim ex his tribus terminis sint sufficiens motivum damnationis? Unde tres quæstiones resolutam. Prima. An damnata maneat hæc propositio, *Comedere & bibere vsque ad satietatem non est peccatum, modo non obfit valetudini*. Secunda. An hæc propositio, *Comedere & bibere propter solam voluptatem, non est peccatum, modo non obfit valetudini*, maneat damnata? Tertia. An hæc propositio, *Licite potest appetitus naturalis suis actibus frui*, damnata maneat?

QVÆSTIO I.

Quid de propositione, quatenus ponit cibum immoderatum?

24. **A**D primam quæstionem, duplici modo potest intelligi terminus *Satietas*. Primo, ita ut idem sit, ac satisfacere fami. Secundo pro comestione cibi immoderati, ita ut sit comestio maioris quantitatis cibi, quã necessarium est ad vitæ sustentationem.

Et in hoc secundo sensu sumitur in presenti.

25. Dicendum ergo est, hoc genus satietatis, sive immoderati cibi manducationem esse per se motivum huius damnationis. In qua conclusione duo continentur: & quod de facto damnata sit propositio propter sumptionem cibi vsque ad satietatem, sive propter sumptionem cibi immoderati; & quod iure merito damnetur propter hoc. Prima pars conclusionis inde constat: quod de facto damnetur propositio propter sumptionem cibi immoderati, & propter solam voluptatem, scilicet propter vtrumque simul: ut constat ex supradictis num. 22. §. *Deinde*, atqui quando sumitur cibus immoderatus, id quod sumitur superfluum, non sumitur propter necessitatem, sed propter solam voluptatem: ergo de facto damnatur propter sumptionem cibi immoderati: ergo hæc propositio, *Comedere vsque ad satietatem, non est peccatum, modo*, &c. re ipsa damnatur in presenti.

26. Quod autem propositio merito damnatur, propterea quod asserit, nullum esse peccatum comedere vsque ad satietatem, sive immoderate; probatur ex D. Augustino citato supra art. 1. fin. & ex D. Gregorio lib. 30. Moral. cap. 17. vbi hæc verba habet: *Quinque modis nos gula vitium tentat: aliquando nãque indigentia tempora preuenit; aliquando lautiores cibos querit; aliquando, quæ sumenda sunt, accuratius preparari appetit; aliquando in ipsa QVANTITATE sumendi MENSURAM refectiois; aliquando in ipso estu immensi desiderij aliquis peccat.* Quos quinque modos S. Thomas 2. 2. q. 148. art. 4. conclusit hoc versu: *Præproptere, laute, NIMIS, ardentere, studiose.* Quorum explicationem vide apud P. Lessium lib. 4. de Virtut. Cardin. c. 3. dubit. 1. num. 2. Ergo ex sententia S. Gregorij peccatum gulæ committitur,

Cum

Cum in ipsa quantitate sumendi, mensura refectiois exceditur. Et ex sententia S. Thomæ peccatum gulæ committitur, cum quis *NIMIS* comedit.

S. Isid. Et S. Isidorus relatus à S. Thoma vbi supra affirmat, peccare gulosum, dum excedit in cibo *secundum quantum*. Et ex his constat, auctoritatem SS. Patrū Augustini, Gregorij Isidori, & Thomæ, esse sufficiens motivum extrinsecum ad hanc damnationem.

27. Principium autem intrinsecum, sive ratio formalis intrinseca motiva huius damnationis est, quam insinuat S. Thom. cit. nempe, gulam esse *in ordinatam concupiscentiam edendi*, quam dicit haberi, dum *nimis* comeditur. Consistit autem in ordinatio in eo, quod cum alimentum institutum sit à natura ad conservandam vitam, id, quod superfluum est respectu conservationis vitæ, deviat à recta ratione; & ideo peccatum est, saltem veniale.

QVÆSTIO II.

Quid de propositione, quatenus ponit comestionem propter solam voluptatem?

28. **Q**UÆrimus in presenti, an propositio damnata maneat, si dumtaxat asserat, *licitum esse comedere, & bibere propter solam voluptatem, dummodo non obfit valetudini*; reliquis omissis, quæ in propositione damnata continentur.

29. Dicendum est primo: sic propositam manere damnatam. Nam eo ipso quod comeditur propter solam voluptatem, comeditur aliquid superfluum, & minime necessarium, neque vtile ad sustentationem; quando enim comeditur id, quod est præcisè necessarium, aut vtile ad sustentationem,

saltem virtualiter assumitur, non propter solam voluptatem, sed etiam propter sustentationem vitæ. Atqui supra dictum est num. 22. §. *Deinde*. propositionem damnari, cum illa coniungit eos duos terminos, *cibi immoderati*, & *propter solam voluptatem*; ergo propositio sic disposita manet subiecta huic damnationi.

30. Hinc patet, Sanctos Patres supra memoratos in quæstione præcedenti, Augustinum, Gregorium, Isidorum, & Thomam, qui dixerunt, esse peccatum, dum exceditur in quantitate cibi, eodem modo allegandos esse pro hac assertione, qua dicimus, esse peccatum comedere propter solam voluptatem; nam in hoc continetur excessus in quantitate cibi.

31. Dicendum esse ad damnandam propositionem, eum terminum *propter solam voluptatem*. Ratio est quam tradit S. Thomas 2. 2. q. 141. art. 6. Etenim finis & ordo à natura institutus in comestione est quod comestio fiat propter sustentationem vitæ, unde fit, quod qui comedit, non propter sustentationem vitæ, sed *propter solam voluptatem*, pervertit finem, & ordinem naturæ.

32. Eodem respicit principium univiersalius, quod assumit S. Thomas loco citato, scilicet regulam temperantiae sumendam esse secundum necessitatem vitæ. Et cum virtutes morales consistant in ordine rationis; ordo autem rationis stat in eo, quod aliqua ordinet ad finem; hinc est quod temperantia, quæ virtus moralis est, ordinet delectabilia ad eum finem, quod subleventur necessitates huius vitæ. Subditque Angelicus Doctor: *Omnia autem delectabilia, quæ in usum hominis veniunt, ordinantur ad aliquam huius vitæ necessitatem, sicut ad finem: & ideo temperantia accipit necessitatem huius vitæ, sicut regulam de-*

delectabilium, quibus utitur, ut scilicet tantum eis utatur, quantum necessitas huius vite requirit.

33. Hin sequitur delectabilitatē cibi ordinatam esse à natura ad necessitatem sustentationis vitæ; & dumtaxat utendum esse delectabilitate cibi, & potus, quantum necessitas sustentationis vitæ requirit. Et consequenter perverri ordinem naturæ, quando assumitur cibus non propter necessitatem sustentationis, sed propter solam voluptatem.

34. Et quod necessitas hæc non sit scrupulose accipiendi declarat ibidem S. Thom. in responsione ad 2. his verbis: *Necessitas humana vite potest attendi dupliciter, uno modo secundum quod dicitur necessarium illud, sine quo res nullo modo potest esse, sicut cibus est necessarius animali. Alio modo secundum quod dicitur necessarium illud, sine quo res non potest convenienter esse. Temperantia autem non solum attendit primam necessitatem, sed etiam secundam.*

S. Tho. Cayet. 35. Ex quibus verbis infert Caietanus ibi hanc conclusionem: *Qui convivium celebraret non consonum gradui suo, & convivarum, id est magis parcum, quam expedit suo statui, & convivarum) iuxta facultates, & honestatem, non esse factum satis necessitati congruentia presentis vite, ac conversationis. Necessitas ergo congruentia presentis vite est regula temperantia, secundum quam etiam imperat alijs virtutibus, puta liberalitati, urbanitati, & si qua aliqua opus quandoque est.* Hæc autem circa intelligentiam necessitatis, quam attendit temperantia, propositi; ut occurrerem obiectioni, quæ contra conclusionem fieri posset.

36. Obiicies. Nullum est peccatum, cum quis ob solam delectationem res pulchras inspicit, aromata odoratur, concentus musicos audit;

ergo nullum est peccatum comedere, aut bibere propter solam voluptatem. Patet consequentia. Nam si aliqua delectabilia potest admittere temperantia, siæ eo quod sequatur regulam necessitatis; poterit etiam amplecti cibum, & potum, sine eo quod sequatur regulam necessitatis, atque adeo propter solam delectationem.

37. Respondeo negando antecedens. Num iuxta S. Thomam omnia delectabilia habent pro regula necessitatem congruentiam; quare omnia debent assumi secundum finem suum, ad quem sunt ordinata, nempe ad eam necessitatem lublevandam. Audiu ratur concentus musici ad trilitiam sublevandam, quæ in humana conversatione raro deficit totaliter. Olficiuntur aromata, quia vilia ad capi is confortationem. Inspiciuntur res pulchre, quia utile est habere scientiam experimentalem rerum omnium, ad recte gubernandam vitam, dum talis scientia nihil affert nocenti. Assumuntur etiã hæc tria delectabilia pro honesta recreatione, & levamine naturæ, ab ijs, qui labori incumbunt. Qui autem illa delectabilia assumunt propter solam delectationem, deficiunt à supradicta regula rationis, & peccant venialiter contra præscriptam temperantiæ.

38. Adhuc tamen asserendum est, hanc propositionem, *Nullum est peccatum, audire musicam propter solam delectationem*; non manere damnatam formaliter, sed dari virtualiter. Et quidem damnatur formaliter propositio, cum expressis terminis condemnatur, vel continetur formaliter in propositione damnata tamquam particularis, vel singularis in universalis. Damnatur virtualiter, cum ex damnatione vnius propositionis infertur evidenter reprobatio alterius. quo pacto propositio dicitur antiquata. Hanc propositionem non damnari formaliter

liter & expresse, ex diversitate propositionis octavæ damnatæ constat; quæ non includit formaliter hanc, de qua modo agimus. Videtur tamen damnari virtualiter, Nam, ut dicam in quæst. seq. damnata manet ea propositio universalis, *Licite potest appetitus naturalis suis actibus frui*, id est, [Illos elicere propter solam voluptatem.] Ex cuius damnatione infertur, reprobatione dignam esse eam, quæ docet nullum esse peccatum frui musica, sive illam audire propter solam voluptatem.

QVÆSTIO III.

An damnetur ea propositio, quod licite possit appetitus naturalis suis actibus frui; & in quo sensu?

39. **P**ræmitto primo discrimen, quod intercedit inter hæc duo verba. *Frui, & Vti*. Dicimur enim *frui*, respectu finis intenti, quem consequimur; dicimur autem *uti*, respectu medij, quod adhibemus ad finem consequendum. Et ita Seneca lib. de vita beata cap. 10. agens cum quodam Epicuri discipulo ait: *In voluptate fruere; ego utor*. Id est, tu intendis voluptatem tamquam finem; ego autem voluptatem eligo tamquam medium ad consequendum aliquem finem honestum. Hinc fit, eam propositionem, *Licite potest appetitus naturalis suis actibus frui*, accipiendam esse in hoc sensu, nempe [Licite potest appetitus naturalis gaudere de delectatione procedente ex suis actibus tamquam de fine obtento.]

40. Præmitto secundo, hanc propositionem, *Licite potest appetitus naturalis suis actibus frui*, esse propositionem universalem. Patet. Nam pro-

positio damnata assumit eam rationem tamquam illativam alterius propositionis, *Licite est comedere usque ad satiæatem propter solam voluptatem*. Si autem ea prima propositio esset particularis, esset evidenter inepta ad inferendam hanc secundam. Nam ex particulari affirmata non infertur singularis; & ita male infertur: *Aliquis homo est albus; ergo Petrus est albus*. Sic similiter hæc est inepta illatio: *Aliquis appetitus naturalis potest de suis actibus delectari; ergo appetitus comestionis potest de suo actu accipere pro fine delectationem*. Ex ea autem propositione universalis; *Omnis appetitus naturalis licite potest in suis actibus delectari sistendo in delectatione eorum*; (sic enim intelligitur verbum *Frui*, ut supra diximus) recte colligitur hæc consequentia: *Ergo appetitus comestionis licite potest in suo actu delectari propter solam delectationem, sive (quod idem est) sistendo in sola delectatione*.

41. Dicendum ergo est, eam propositionem sic explicatam, & sumptam in suo sensu universalis, ut sumitur in ipsa propositione octava, manere damnatam. Et quidem si talis propositio non exprimeretur in ipsa damnatione propositionis octavæ, ea maneret reprobata, seu antiquata. Nam in legitima argumentatione sicut falsum non potest inferri ex vero; nam ut clamant Dialectici, *Ex vero non nisi verum*; ita reprobato consequenti non potest non esse reprobatum antecedens. Nam si antecedens est verum, & consequenter non reprobatum, necessario consequens debet esse verum, atque adeo non reprobatum; & si consequens est falsum, & reprobatione dignum antecedens debet esse falsum, & reprobatione dignum. Cum ergo ea propositio universalis sit antecedens, unde legitime infertur, quod licet comedere propter solam voluptatem, fit, quod reprobato hoc consequenti, reprobata

ta maneat ea propositio vniversalis.

42. Si posito ergo, quod talis propositio vniversalis maneret reprobata, etiam si non exprimeretur in ipsa damnatione, eo quod sit antecedens, vnde infertur ea prima pars propositionis, quæ damnatur; cum re ipsa exprimitur in propositione damnata, tanquam antecedens inferens primam partem propositionis damnatam; dicendum necessario est, eam quoque propositionem vniversalem simul damnari.

CAPVT II.

Discutitur secunda pars questionis de copula coniugali ob solam voluptatem habita.

ARTICVLVS I.

Refertur propositio damnata; & præmittuntur aliqua.

SYMMARIVM.

Septuplex finis, propter quem potest de facto haberi copula coniugalis. num.

44.

Quomodo bonum prolis sit finis primarius matrimonij, qua contractus, & qua sacramentum est? n. 45.

Licitum est vti copula coniugali propter finem primarium, & propter fidem Matrimonij. n. 46.

An peccet venialiter, qui vtitur copula coniugali solum propter significationem vnionis Christi cum Ecclesia. n.

47.

An liceat vacare copula coniugali solum propter finem vitandi incontinentiam? n. 48.

Et quid propter vitandam incontinentiam alterius coniugis? Ibidem.

Et quid propter vitandam incontin-

tiam in se ipso? Et referuntur tres sententia. n. 49 & 50.

An liceat vacare copula coniugali solum propter sanitatem? n. 51.

43. **N**ona ex damnatis propositio est hæc: *Opus coniugi ob solam voluptatem exercitum omni penitus caret culpa, ac defectu veniali.*

44. Qui, & quales sunt fines, propter quos licet, aut non licet vacare copula coniugali; optimo, & maturissimo iudicio discutit P. Thom. Sanchez lib. 9. de Matrim. a disp. 8. vique ad 11. Ad mentem ergo illius præmitto primo, septuplum esse finem, propter quem potest de facto haberi copula coniugalis, nempe bonum prolis, redditio debiti coniugalis, significatio vnionis Christi cum Ecclesia, aut cum humana natura, sanitas corporis, vitatio fornicationis, voluptas, & finis alius quilibet extraneus.

45. Præmitto secundo, finem primarium, ad quem contractus matrimonij institutus est à natura, esse bonum prolis, in ordine ad conservandam speciem. Sed quia etiam Sacramentum est, qua tale, est institutum ad generandam prolem in ordine ad glorificandum Deum. Sic P. Thom. Sanchez disp. 8. ex S. Thoma, & alijs. Et ideo peccat venialiter, qui refert copulam coniugalem solum ad habendam prolem pro suo commodo, V. g. vt habeat successorem, &c. Vbi advertit, non esse necesse, quod habeat actualiter in mente, & intentione eum finem primarium; sufficit enim virtualis intentio.

46. Præmitto tertio, certum esse apud omnes, licitum esse vti copula coniugali propter prædictum finem primarium, aut etiam propter fidem matrimonij, id est, propter implendam obligationem ex iustitia reddendi debitum. Quod dilucide expressit S. Thomas in cap. 7. Epist. 1. ad Corinth. his verbis: *Actus coniugalis quandoque*

Thom. Sanch. S. Tho.

S. Tho.

quidem est meritorius, & absque omni culpa mortali, vel veniali, puta cum ordinatur ad bonum prolis procreandæ, & educandæ ad cultum Dei: sic enim est actus Religionis. Vel cum fit causa reddendi debitum; sic enim est actus iustitia.

47. Præmitto quarto, quinque esse questiones circa reliquos quinque fines initio enumeratos, quarum tres priores pertinent ad hunc articulum primum, & duo sequentes ad secundum. Prima est, an peccet venialiter, qui vtitur copula coniugali, dumtaxat propter significationem expressiorem vnionis Christi cum Ecclesia. Ad quæ dicendum est, esse veniale. Et ratio est, quia est dissentaneum rationi ommittere finem intrinsecum matrimonij, & operari dumtaxat propter finem extrinsecum: atqui finis intrinsecus matrimonij, & copula coniugalis est bonum prolis, & fides coniugij modo dicto; significatio autem est quid extrinsecum: ergo dissentaneum rationi est operari dumtaxat propter eam significationem. Sic etiam esset dissentaneum rationi velle baptizari, vel baptizare propter solam significationem sepulture Christi, & non propter finem intrinsecum iustificationis. Ita P. Tho. Sanchez disp. 8. cit. n. 14. ex S. Thoma, & alijs. Cuius oppositum docet Basilius Ponce lib. 10. de Matrim. cap. 8.

48. Secunda questio est, an liceat vacare copula coniugali solum propter finem vitandæ incontinentiæ? Et si quidem sit propter vitandam incontinentiam alterius coniugis, certum est, in eo nullum esse peccatum: quia in eo fine invenitur fides coniugij, sive redditio debiti coniugalis. Vt dicitur cap. *Secundum verba*. 33. q. 5. ex S. Augustino.

49. Quando autem coniux vacat copula, solum propter vitandum in se periculum incontinentiæ, est maior

difficultas. P. Thom. Sanchez disp. 9. refert tres sententias, & omnes quidē valde probabiles. Prima est S. Augustini varijs in locis, S. Gregori, S. Anselmi, S. Thomæ, S. Bonaventuræ, & plurium Theologorum, & iurisprudentum, qui affirmant, esse peccatum veniale. Nititur autem hæc sententia in illis verbis Pauli 1. Corinth. 7. *Revertimini in id ipsum, ne tentet vos Sathanas propter incontinentiam vestram. Hoc autem dico secundum indulgentiam, non secundum imperium.* At vbi nulla est culpa, nulla est indulgentia. Deinde, quia ea copula habita solum ob vitandam incontinentiam caret finē primario.

50. Secunda est etiam plurimorum Theologorum, & iurisprudentum asserentium, nullam penitus in eo esse culpam. Nititur autem in eodem textu S. Pauli. Nihil enim permixtum in aliqua lege, potest ex vi talis legis esse culpabile: atqui ea lege S. Pauli permittitur illa copula ad vitandam incontinentiam: ergo ex vi eius legis id non est culpabile. Vtriusque sententiæ fundamenta, quæ vtrinque sunt satis vrgentia, optime proponit, & perpendit P. Thom. Sanchez. Cuius tertia sententia, quam etiam plures alij tuerentur, cum Authoribus primæ sententiæ asserit, cum quis vtitur copula coniugali propter vitandam propriam incontinentiam, si omnia alia media ad illam vitandam adhibeantur, & non sufficiant, nullum esse peccatum, & cū authoribus secundæ sententiæ ait, aliàs esse veniale. Et limitat priorem partem huius assertionis cum S. Antoni-

51. Tertia questio est, an licitum

Nn sit

fit vacare copulæ conjugali solum propter sanitatem. Et prima sententia (vt refert P. Thom. Sanchez disp. 10.) docet esse veniale; quia emittitur finis primarius, & pro ea fiat S. Thomas, & plures alij Theologi. Secunda, quam alij Doctores propugnant, docet, nullam esse culpam. Quilibet enim magis tenetur consulere suæ salutis, quam alienæ: sed ob bonum prolis licet vti copula conjugali: ergo à fortiori ob salutem propriam, maxime cum sanitas includat bonum prolis, coniux enim bona vtens valetudine aptior est gignendæ proli. Vnde qui vitur copula conjugali propter sanitatem, virtualiter vult bonum prolis. Tertiam mediam tenet ipse Thom. Sanchez cum alijs, nempe nullam esse culpam, si nullum aliud sit mediū infraurandæ sanitatis. Nam hoc probat fundamentum allatum pro secunda sententia; esse tamen venialem, si cum adsit aliud medium tuendæ sanitatis, assumitur copula solum propter sanitatem, vt probat prima sententia.

52. Sed mihi verior videtur prima sententia. Nam qui indiget eo medio ad sanitatem, non erit medium efficacius, si adhibeatur, emittendo finem primarium, quam intendendo illum. Itaque si intendat finem primarium, & simul sanitatem, nullum est peccatum; si autem intendat sanitatem duntaxat, omittendo finem primarium, in hac omissione peccat venialiter.

ARTICVLVS II.

Deciditur precipua questio de copula habita propter solam voluptatem.

SVMMARIVM.

Non est illicitum vacare copulæ conjugali propter voluptatem tamquam

propter finem subordinatum. n. 53.
Voluptas ordinata est à natura ad facilitiorem generationem prolis. num. 54.
Eo ipso quod habeatur propter voluptatem tamquam propter finem subordinatum, non habetur propter solam voluptatem. n. 55.
Illa propositio nona merito damnatur, quia aduersatur doctrina Sanctorum Patrum. n. 56.
Refertur doctrina Sanctorum Patrum. n. 57. & seqq. Et communis sententia Theologorum, & Jurisprudentum. n. 61.
Qui vitur copula conjugali propter solam voluptatem, inuertit ordinem naturæ. n. 63.
Omnia delectabilia ordinantur ad aliquam vitæ necessitatem subleuantiam. Et quid inde pro conclusione? n. 64.
Culpa venialis est, nisi copula conjugali propter finem extraneum matrimonij, si fiat propter illum solum. num. 65.

53. **P**ro claritate questionis, & legitima intelligentia damnationis huius nonæ propositionis suppono, nullam omnino esse culpam, vacare copulæ conjugali propter voluptatem tamquam propter finem subordinatum fini primario matrimonij. V.g. cum quis vult illi copulæ vacare propter voluptatem, in ordine ad generationem prolis, ita vt habeat voluptatem pro fine intermedio; & generationem prolis pro fine primario, ad quem dirigitur voluptas.

54. Hęc positio patet primo. Nā qui sic operatur, sequitur ordinem naturæ. Hęc enim destinavit voluptatem copulæ ad reddendam facilitiorem generationem prolis, & conseruationem speciei. Sic enim S. Thomas citatus cap. præced. affirmat, omnia delectabilia ordinari ad aliquam ho-

hominis necessitatem subleuantiam: atque adeo delectatio copulæ conjugalis ordinatur ad necessitatem conseruandæ speciei humanæ.

55. Secundo. Nam propositio damnatur, quatenus affirmat, licitam esse eam copulā habitam propter solam voluptatē: atqui eo ipso, quod habeatur propter voluptatē, tāquā propter finem subordinatū fini primario, nō habetur propter solam voluptatem, cum habeatur principaliter propter finem primarium: ergo non datur propositio asserens, licere eam copulam propter voluptatem tamquam propter finem sic subordinatum.

56. Dicendum ergo est, merito esse damnatam eam propositionem, quæ negat, copulam conjugalem habitam propter solam voluptatem, careere omni culpa, etiam veniali. Censeo autem, esse sufficiens motivum pro damnatione illius, quod Sancti Patres doceant oppositam sententiam. Nā in materia morum doctrina Sanctorum Patrum, qui precipue in materia morum à Deo illuminati sunt, pro certâ regula tenenda est; nisi forte, quando inter ipsos Patres est controversia.

57. Et quidem S. Augustinus lib. 5. contra Iulianum cap. 7. hæc verba habet. *Egimus ex Apostoli testimonio, vt sciat vnusquisque suum vas, id est, suam coniugem possidere, non in morbo desiderij, sicut gentes, quæ ignorant Deū: quod exponeis dixi, non conjugalem, hoc est, licitum, honestumque concubitum fuisse prohibitum, sed vt operis eius causa sit voluntas propaginis, non carnis voluptas: & quod sine libidine fieri non potest, sic tamen fiat, vt non propter libidinem fiat.* Docet ergo S. Augustinus, prohibitionem propositam in eo Pauli testimonio non prohibere copulam conjugalem, sed quod copula conjugalis non fiat propter libidinem, siue carnis voluptatem. Et lib. de bono coniugali cap. 6. ait: *Coniugalis cō-*

cubitus generandi causâ non habet culpam; concupiscentiæ vero satiandæ, tamen cum coniuge, venialem.

58. S. Gregorius relatus in cap. *Vir cum propria.* 33. q. 4. cum agens de copula conjugali, dixisset: *Voluptas ipsa sine culpa nullatenus esse potest.* Postea id explicans ait: *Cum enim non amor procreandæ sobolis, sed voluptas dominatur in opera commixtionis habent coniuges etiam de commixtione sua, quod desleant.* Id est, cum coniuges commiscantur non propter amorem procreandæ sobolis, sed propter amorem voluptatis, culpam habent, quam deslere debent.

59. S. Anselmus in cap. 7. Epistolę 1. ad Corinth. ad ea verba, *Hoc autem dico secundum indulgentiam, non secundum imperium;* hæc verba habet: *Tunc enim solum coniuges sine culpa sunt in admixtione, cum non pro explenda libidine, sed pro suscipienda prole miscentur.*

60. S. Thomas in eundem textum epistolę 1. ad Corinth. sic ait: *Quandoque vero (actus coniugalis) est, cum culpa veniali, scilicet cum quis ad actum matrimonialem ex concupiscentiâ excutatur, quæ tamen intra limites matrimonij sistit, vt scilicet cum sola uxore sit contentus.* Quod etiam docuit in 4. dist. 31. q. 2. art. 3. corp.

61. Constat autem, hanc esse cōmuniorem sententiam Doctorū, quos refert & sequitur P. Thom. Sanchez lib. 9. de Matrim. disp. 11. num. 4. Hi sunt Magister, S. Bonaventura, Durandus, Ricardus, Albertus Magnus, Paludanus, Gabriel, Borrilonus, Sotus, Alfrifiodorensis, Gerson, Obellus, D. Antoninus, Abulensis, Victorius, Petrus de Soto, Ledesma, Veracruz, Margarita Confess. Pedraza, Angeles, Enriquez, Barth. de Ledesma, Pet. de Ledesma, Rodriguez, Emmanuel Sa, Cañedo, Capua, Alensis, Adrianus, Metina. Et ex iurisperitis Glossa in varios textus iuris,

S. Greg

S. Anselm

S. Thom.

Magist.
Durand.
Ricard.
S. Albert.
Palud.
Gabriel.
Borrilon.
Sotus.
Alfrifiod.
Gerson.
Obell.
D. Anton.
Abulen.
Victor.
Pet. Soto.
Ledesma.
Ver. Cruz.
Ver. Cruz.
Pedraza.
Angelist.
Alfrifiod.
Bar. Leda.
Pet. Leda.
Rodrig.
Emm Sa.
Cañedo.
Capua.
Alen.
Adrian.
Metina.
Glossa.

Nevo-
Præposit-
Henric-
Rayn-
Friburg.
Astenj.
Angl.
Rosela
Silvest.
Iabien-
Armill-
Turrecr.
Gaeta.
Gregor.
Perez.
Matienz.
Vgolius.
Th. Säch
Enrig
Tolci.
Tanner.
Fagind.
Præposit-
Amicus.
Dicasti-
Conink

iaris, Alexander de Nevo, Præpositus, Henricus, Raynerius, Friburgo, Astenfis, Angelus, Rosella, Sylvester, Tabicina, Armilla, Turcremata, Gaeta, Gregorius Lopez, Perez, Matienzo, & Vgolinus. Et ideo Authores Societatis stant pro hac sententiâ. Ita ultra Thom. Sanchez, & Enriquez lib. 11. cap. 4. num. 2. Toletus in Sum. lib. 7. cap. 24. num. 2. Tannerus quest. 6. de Matrim. dub. 3. n. 42. Fagundez in 6. præc. decal. lib. 6. cap. 3. num. 5. Præpositus quest. 6. de Matrim. dub. 23. num. 172. Amicus disp. 26. de Matrim. sect. 3. n. 36. Dicastillo disp. 9. de Matrim. dub. 2. num. 14. Conink disp. 34. de Sacram. dub. 1. num. 12. & quam plures alij.

62. Cum ergo hæc sit sententia Sanctorum Patrum, & quam agmine facti secuti sunt Theologi, & iurisperdentes, dicendum est, id esse sufficiens motivum ad damnationem oppositæ doctrinæ. Et autoritas paucorum, qui tenuere oppositam opinionem absque vrgenti fundamento, reputari debet levis momenti; ideoque dare non potuit probabilitatem suæ opinionis.

63. Ratio autem, quæ suffragatur communi doctrinæ, est moraliter evidens. Est enim evidenter diffonum rationi invertere ordinem intrinsicum à natura constitutum pro conservatione speciei humanæ: sed qui vititur copula coniugali propter totam voluptatem, invertit eum ordinem: ergo est diffonum rationi vti copula coniugali propter solam voluptatem, atque adeo peccatum saltem veniale. Minor patet: nam voluptas cõstituta est à natura in oridine ad copulam coniugalem, & procreationem prolis pro conservatione speciei: ergo invertit ordinem naturæ, qui non ordinat voluptatem ad copulam coniugalem, sed potius copulam cõiugalem, ad voluptatem capiendâ.

64. Confirmatur. Nam omnia delectabilia, quæ in vsum hominis veniunt, ordinantur ad aliquam huius, vitæ necessitatem sublevandam, tamquam ad finem; vt loquitur S. Thomas citatus cap. 1. art. 3. quest. 2. ergo voluptas, quæ intervenit in copula, ordinatur ad necessitatem conservationis speciei tamquam ad finem: ergo pervertit hunc ordinem, qui ordinat copulam ad voluptatem.

65. Et ex his patet ad quintam quæstionem, an sit peccatum veniale viti copula coniugali propter finem aliquem matrimonio extraneum? V. g. propter consequendum à coniuge aliquod donum, vel propter aliud commodum. Nam ex dictis patet, si fiat solum propter eum finem, esse culpam saltem venialem; quia deferitur finis intrinsecus eius operationis, & assumitur solus finis extraneus. Id enim rationi diffonat.

DISERTATIO. VIII.

An teneamur diligere proximum actu interno, & formali; & an possimus præcepto diligendi proximum satisfacere per solos actus externos?

CAPVT I.

Referuntur propositiones damnatæ, & aliorum placita circa earum intelligentiam.

NON EGET SYMMARIO.

Decima ex damnatis propositio hæc est: *Non teneamur proximum diligere actu interno, &*

SYMMARIUM.

Quot quæstiones discutienda veniunt?
n. 4.

Propositio in titulo posita non damnatur expresse. n. 5.

Propositio damnata non ponit obligationem per se. n. 6.

propositio, de qua loquimur, & propositio damnata non sunt equivalentes. n. 7.

Propositio, de qua loquimur, non infert propositionem damnatam; & ideo non damnatur virtualiter. n. 8.

An sit virtualiter damnata ex eo, quod infertur ex damnata. n. 9 & 10.

Alius modus inferendi propositionem damnatam rejicitur. num. 11. & 12.

Explicatur amplius sententia Suarj. n. 13. & seqq.

formali. Undecima est: *Præcepto proximum diligendi satisfacere possumus per solos actus externos.* Ex quarum propositionum dam ratione habetur, admittere nos debere tam præ doctrinam certam, præcepto diligendi proximum, Non satisfieri per solos actus externos, sed manere obligationem diligendi illum actu dilectionis interno, & formali.

2. Quam varia sint hominum ingenia, & iudicia, clarè conspicitur in eo, quod Filguera in expositione propositionis. 10. pag. 64. citat. P. Suarium pro opinione damnata; Lumbierius vero tom. 3. Sum. in exposit. eiusdem propositionis num. 1802. pag. 1125. eundem Suarium pro contradictoria opinionis damnatæ.

3. Vt Filguera suadeat, sententiam Suarj esse propositionem damnatam refert verba eiusdem disp. 5. de Charit. Sect. 4. n. 4. huius tenoris. *Dico, quod spectat ad exercitium internorum actuum, PER SE non obligat nos ad illum actum eliciendum, in illo SISTENDO, id est, propter amandum tantum, sicut diximus de amore Dei. . . . Hinc fit, hunc amorem internum solum cadere in præceptum, vel quando necessarius est ad opus externum, & beneficium proximo præstandum, vel ad vitandū odium, & offensionem proximi.*

CAPVT II.

An vi huius decreti maneat damnata opinio docens, dari obligationem elicendi actum internum, & formalem dilectionis proximi in occasibus necessarijs; non tamen esse obligationem per se, extra occasiones necessitatis proximi?

4. **E**X proxime dictis constat Filguerum putare, eam propositionem, quam docuit P. Suarius, manere damnatam, quia quamvis admittat obligationem eliciendi actum internum, & formalem dilectionis proximi, dicit, eam non esse obligationem per se. Circa quam materiam duæ quæstiones discutiendæ veniunt. Prima, an ea opinio illorum Doctorum damnata maneat expresse, aut virtualiter, quam discutiemus primo loco. Secunda, quam in cap. 4. examinabimus, est, quænam sententia sit vera, aut probabilior, an ea, quæ ponit eam obligationem per se; an quæ ponit illam per accidens.

5. Dicendum tamen est primo. Propositionem in fronte huius capitis præfixam, atque adeo opinionem Suarj non subiacere expresse damnationi in hoc decreto contentæ. Probatur primo. Opinio damnata est illa, quæ negat obligationem eliciendi actum internum, & formalem dilectionis

nis proximi: sed opinio Sua rij non negat obligationem eliciendi actum internum, & formalem dilectionis proximi: ergo ea non subiacet huic damnationi. Maior, & consequentia patent.

6. Minor probatur. Nam opinio Suarij admittit eam obligationem, quam vis dicat, eam non esse *per se*; ergo re ipsa non negat talē obligationem. Et confirmatur. Nam propositio damnata non ponit terminum *per se*; ergo non damnat propositionem in, quæ talem obligationem admittit, licet dicat, eam obligationem non esse *per se*.

7. Probatur secundo. Ut propositio Suarij maneat damnata ex damnatione propositionis decimæ, debet esse æquivalens ei propositioni decimæ: sed hæc propositio; *Non tenemur Proximum diligere PER SE actu interno, & formali*; non æquivalet huic damnatæ, *Non tenemur proximum diligere actu interno, & formali*: Ergo illa prima propositio non manet damnata. Probatur Minor: quia non sunt equivalentes illæ propositiones, quarum vna dicit aliquid, quod non dicit alia, vt ex ipsa terminorum apprehensione evidens est.

8. Dicendum est secundo, præfatam opinionem Suarij non manere virtualiter damnatam, siue antiquatam. Probatur. Nam, vt in superioribus observavi, illa opinio manet antiquata, & virtualiter damnata, quæ est antecedens, vnde evidenter inferitur propositio damnata; quia in evidenti argumentatione nõ potest esse antecedens verum, & consequens falsum: quod si consequens est falsum, evidens est, quod antecedens est falsum. Sed opinio eorum Doctorum non est antecedens, vnde inferatur propositio damnata: ergo ea opinio non manet antiquata, neque virtualiter damnata. Probatur minor. Nam ex eo, quod non detur obligatio

per se, non inferitur, quod non detur obligatio; præcipue cum Suarius expresse asserat, dari eam obligationem, quamvis eam dicat non esse obligationem per se.

9. Dices primo. Licet hæc propositio, *Non tenemur proximum diligere PER SE actu interno, & formali*, Non sit antecedens inferens propositionem damnatam; est tamen consequens illatum ex illa: at qui propositio, quæ inferitur ex propositione damnata, est etiam virtualiter damnata: ergo.

10. Hac tamen obiectio non potest opponi à viro Dialectico; sciunt enim Dialectici, ex propositione falsa & damnabili posse inferri consequens verum. Vt patet in hoc syllogismo: *Omnis lapis est homo, Petrus est lapis, ergo Petrus est homo*. Vbi clare cernitur ex antecedenti ex vtraque parte falso inferri consequens verum, & evidens. Quare ad obiectionem, concessa Maiori, neganda est Minor.

11. Dices secundo. Ex hac damnatione inferri, quod datur obligatio per se diligendi proximum actu interno, & formali. Nam si non detur obligatio per se, poterit contingere, quod aliquis numquam teneatur diligere proximum actu interno, & formali, scilicet si non dentur occasiones, in quibus necessarius sit ille actus dilectionis proximi.

12. Respondetur, esse moraliter impossibile, quod in convictu hominum deficiant occasiones, in quibus sit necessarius actus dilectionis proximi; sunt enim in quavis Republica, aut communitate quam plurimæ occasiones disidij, rixæ, querelarum, odij, invidentiæ, vindictæ, & similibus; item necessitatis beneficentiæ in temporalibus, & spiritualibus: in quibus necessarius est actus charitatis internus, & formalis erga proximum, sine quo actu difficilimum est,

NON

non labi in peccatum. Et ideo ea obligatio diligendi proximum actu interno, & formali, quamvis dicatur esse per accidens, scilicet ratione occasionis, nuquam potest deficere talis obligatio, quia moraliter loquendõ, numquam possunt longo tempore deficere tales occasiones.

13. Vtraque conclusio declaratur amplius, explicando, quid intellexerit P. Suarez per illud verbũ *Per se*, quod ipse explicat per ea verba *in illo* (actu dilectionis.) *Sistendo propter amandum tantum, sicut diximus de amore Dei*. Et postea subiungit, tunc obligari nos ad actum internum dilectionis proximi, cum occurrunt occasiones, in quibus necessarius est actus dilectionis, vel ad vitandum odium, vel ad conferendum proximo beneficium debitum. Relege textum Suarij num. 3. relatum.

14. Itaque hoc discrimen invenit Suarius inter præceptum diligendi Deum, & diligendi proximum; quod Deum tenemur diligere *propter amandum tantum*, id est quamvis nullæ alię circumstantiæ extrinsecæ concurrant; proximum vero nõ tenemur diligere actu interno *propter amandum tantum*, tenemur tamen illum diligere actu interno, & formali quando occurrunt occasiones vitandi odium, rixam, vel disidium, & opitulandi in necessitatibus.

15. Ex quibus clarissime patet cum dicendi modum non aduersari damnationi, neque formaliter, neque virtualiter. Conformamur enim decreto, dum dixerimus teneri nos ad diligendum proximum actu interno, & formali in occasionibus, in quibus debemus ei beneficium impendere, aut in quibus teneamur odium, & disidia vitare. Neque ad hanc conformitatem cum decreto requiritur, quod dicamus, teneri nos ad diligendum proximum extra eiusmodi occasiones;

ita vt debeamus amare præcisse *propter amandum*: quia id non postulat decretum.

16. Proceedit ergo decretum contra eos, qui dixerunt, sufficienter impleri præceptum dilectionis proximi, si succurramus ei ex motivo alio extrinsecõ, V. g. ex motivo inanis gloriæ, aut alio simili. Qui dicendi modus merito damnatur, quia non diligit actu interno, & formali proximum, qui ei succurrit ex motivo inanis gloriæ, hic enim actus est viriosus, & actus dilectionis proximi, qui præcipitur, est actus honestus, & Deo gratus.

CAPVT III.

Mens Sancti Thomæ declaratur.

SYMMARIUM.

Referuntur textus S. Thomæ. n. 17. &

18.

Alia sunt de necessitate, alia de perfectione charitatis. n. 19.

Esse de perfectione, non de necessitate charitatis absolute, actum dilectionis internum erga inimicum, num.

20.

Quidquid officij tenetur quis exhibere inimico, tenetur etiam exhibere cuilibet proximo. n. 21.

Quod explicuit S. Thomas per terminum [absolute] explicarunt alij per terminum [per se] n. 22.

Quid sit illa preparatio animi ad diligendum proximum motu interno in necessitate? Ex Caietano, Arauxo; & Granada. n. 23. & seqq.

Obligatio diligendi proximum actu interno est iuxta S. Thomam pro occasionibus necessitatis. n. 26.

Concordia sententiæ S. Thomæ cum hoc decreto. n. 27.

ces-

S.Tho.

17. **P**RO pleniori intelligentia huius materiæ, operæ præteritum est examinare, quid in ea censet S. Thomas. Hic enim 2. 2. q. 25. Art. 8. corpore, agens de obligatione diligendi inimicum, ait: *Alio modo potest accipi dilectio inimicorum quantum ad naturam, scilicet in univ ersali: & sic dilectio inimicorum est de necessitate charitatis; ut scilicet aliquis diligens Deum & proximum, ab illa generalitate dilectionis proximi inimicos suos non excludat.* Juxta quam sententiam peccat, qui à communi dilectione excludit inimicum. Et videtur supponere S. Thomas, quod sit de necessitate charitatis elicere eum actum internum dilectionis proximi in univ ersali.

18. Deinde subiungit S. Thomas. *Tertio potest considerari dilectio inimicorum in speciali; ut scilicet aliquis in speciali moveatur motu dilectionis ad inimicum. Et istud non est de necessitate charitatis absolute: quia neque etiam moveri motu dilectionis in speciali ad quoslibet homines singulariter, est de necessitate charitatis, quia hoc esset impossibile. Est tamen de necessitate charitatis secundum preparationem animi, ut scilicet homo habeat animum paratum ad hoc, quod in singulari inimicum diligeret, si necessitas occurreret. Sed quod absque articulo necessitatis, homo etiam hoc actu impleat, ut diligat inimicum propter Deum, hoc pertinet ad perfectionem charitatis.*

19. In quibus verbis aliqua notanda veniunt, quæ pertinent ad rem nostram. Primum, S. Thomam distinguere inter ea, quæ sunt de necessitate charitatis, & ea, quæ sunt de perfectione charitatis.

20. Secundum, de perfectione charitatis esse elicere actum dilectionis internum erga inimicum; non tamen esse de necessitate charitatis ab-

solute, quod moveatur motu interno dilectionis erga inimicum. Quid autem operetur terminus ille absolute, mox dicam. Probat autem S. Thomas, id ita esse; quia si teneretur homo moveri motu interno dilectionis erga inimicum; teneretur idem præstare circa omnem hominem in singulari: hoc autem non est de necessitate charitatis; cum sit impossibile diligere in singulari omnes, & singulos: ergo neque est de necessitate charitatis moveri motu interno dilectionis erga inimicum.

21. Tertium, quod ex asserto præcedenti colligitur, est, quod docet de affectu interno dilectionis erga inimicum, intelligendum etiam esse de quovis alio proximo. Nam quid quid officij tenetur per se quis ex charitate exhibere inimico, tenetur exhibere cuilibet proximo; & quidquid officij non tenetur per se ex charitate exhibere proximo, neque tenetur exhibere inimico. Et ita sicut homo non tenetur moveri motu interno dilectionis erga inimicum absolute, ita neque absolute tenetur moveri motu interno dilectionis erga quemlibet proximum.

22. Quartum, quid sibi velit terminus *absolute*, explicat S. Doctor, dum ait, hominem habere debere paratum animum, ut diligat motu interno inimicum, vel proximum, si necessitas illum diligendi occurrerit. Et hoc est, quod asserunt illi tres Doctores Suarius, Castro Palao, & Fagundes ^{Suar.} supra citati cap. 1. & 2. Nam quod dixit S. Thomas, hominem non teneri moveri motu interno dilectionis erga inimicum (idem est de quolibet proximo in singulari) *absolute*; sed solum si necessitas occurrerit diligendi; id alijs æquivalentibus dixerunt illi, non teneri hominem *per se* exercere actum internum dilectionis, sed per accidens, id est, ratione necessitatis occurrentis.

^{Suar.}
^{Castro Palao.}
^{Fagundes.}

Et

Caieta.

23. Et ideo Caietanus in hunc locum sic explicat sententiam S. Thomæ. *Quia regula generalis est, quod præcepta affirmativa, quantum est ex iure nature, non obligant nisi in articulo necessitatis, ut Author hic insinuat, & in 4. sent. expresse tenet; ideo nec interior dilectio inimicorum in speciali, nec exterior beneficentia est in præcepto, nisi in articulo necessitatis. Sufficit enim, quod homo sit paratus ad faciendum, quod tenetur secundum Deum, quando, ubi, &c. tenebitur. Que preparatio animi est proculdubio in omni habente charitatem; non minus, quam preparatio animi ad martyrium in articulo necessitatis.* Et ex his verbis Caietani constat, quid sit illa preparatio animi ad diligendum proximum motu interno in articulo necessitatis: scilicet actus charitatis erga Deum actualiter existens, vel virtualiter perseverans, ratione cuius homo vult implere omnia præcepta, quæcumque illa sint.

Araujo

24. Magister Araujo circa hunc articulum octavum S. Thomæ faciens summarium doctrinæ huius articuli, sic ait. *Prima conclusio. Diligere inimicum quantum ad naturam, & in ratione communi proximi, est de necessitate charitatis; diligere vero illum in speciali non est de necessitate charitatis extra casum necessitatis, nisi in animi preparatione.*

P.Gra. nado.

25. P. Granada fidelissimus interpretes S. Thomæ 2. 2. contro. 3. tract. 6. disp. 6. num. 2. eodem modo loquitur. *Quod ad internum actum amoris spectat, cum illum elicere pertinet ad præcepta affirmativa; & hæc non obligent nisi in specialibus circumstantiis, non tenetur quis positive amare semper inimicum, sed quando occurrerit, quæ prudentis arbitrio talis sit, ut obliget etiam comparatione inimici. Tenebitur itaque quis inimicum*

amare, quando sic, & non aliter crederetur deponendum esse odium, vel quando esset in extrema necessitate, aut etiam in gravi; tunc enim tenetur quis per se loquendo succurrere proximo, si possit, ac pro inde habere voluntatem succurrendi, quæ quidem voluntas amor est.

26. Ex quibus omnibus constat, sententiam S. Thomæ esse, teneri nos diligere proximum actu interno, & formali in occasionibus, in quibus talis actus est necessarius; non vero extra casus necessitatis.

27. Hinc etiam constat, quomodo concordet sententia S. Thomæ cum hoc decreto: cum enim ex hoc decreto maneat certum, quod tenemur proximum diligere actu interno, & formali, & S. Thomas asserat, quod in casibus necessitatis sublevandæ tenemur diligere proximum actu interno, & formali, patet manifeste, quod eadem est utriusque sententia; maxime cum huiusmodi decretum procedat contra eos, qui dixerunt, præcepto proximum diligendi posse nos satisfacere per solos actus externos; & S. Thomas dicat in casibus necessitatis proximi debere nos moveri motu interno dilectionis proximi Aqua sententia neque huius distant tres illi Authores citati, quos perperam accusat Filguera.

CAPUT IV.

Quenam sit vera sententia in ea questione, an sit præceptum per se diligendi proximum in singulari, actu interno, & formali?

SYMMARIVM.

Proponitur duplex sensus propositionis, cui additur terminus [Per se] n. 28.

In primo sensu non opponitur decreto, sed est vera num. 31. & conformis D. Thomae num. 32.

Ex significatione termini per se confirmatur conclusio. num. 33.

In secundo sensu est obligatio per se. num. 34.

Argumenta pro conclusione num. 35. & seq.

Obiectio solvitur. num. 38.

Quomodo sit obligatio per se diligendi proximum in communi? num. 39.

Solvitur instantia. num. 40.

Suar.

28. **E**X dictis constat, non manere damnatam opinionem Suarii, & aliorum, quæ admittit, teneri nos diligere proximum in singulari actu interno, & formali in necessitatibus occurrentibus, & ideo non per se, sed (in sensu explicato) per accidens. Restat ergo inquirere, an quamvis non maneat damnata, censenda tamen sit falsa, vel minus probabilis, quoad eos terminos per se, & per accidens.

29. Et quidem hæc quæstio multum habet de nomine, & modo loquendi. Pro cuius claritate advertendum est, diversas esse has duas propositiones: primam, *Non tenemur per se diligere proximum actu interno, & formali.* Secundam, *Non tenemur per se diligere proximum actu interno, & formali in occasionibus, in quibus proximo debemus succurrere.* Prima enim habet eum sensum, quem explicat Pater Suarez supra relatus, scilicet habendi actum dilectionis *Solum propter amandum*, & seclusis occasionibus succurrendi proximo, aut reconciliandi nos cum illo. Iuxta quem sensum poterit dici ea obligatio esse per accidens, quia est obligatio diligendi, si occurrat occasio necessitatis sublevandæ, vel odij vitandi.

30. Secunda vero propositio ha-

bet hunc sensum, scilicet etiam si fiat comparatio obligationis diligendi proximum ad occasiones sublevandæ necessitatis proximi, aut odij vitandi, adhuc hanc obligationem non esse obligationem per se eliciendi actum dilectionis internum, & formalem.

31. His ita explicatis, dico primo. Prima propositio in sensu explicato vera est, neque opponitur decreto. Quod non opponatur constat ex cap. 2. Quod autem vera sit, patet primo ex discrimine, quod constituit P. Suarez inter obligationem amandi Deum, & obligationem amandi proximum: obligatio enim amandi Deum per se est propter amandum, sistendo in eo; obligatio autem amandi proximum non est per se propter amandum, sed propter succurrendum, & vitandum odij, rixas, querelas, &c.

32. Patet secundo ex illis verbis S. Thomae supra relatis: *Ut scilicet aliquis in speciali moveatur motu dilectionis ad inimicum; & ista non est de necessitate charitatis absolute.* Nam quod dicit, non esse de necessitate charitatis absolute, idem est, atque non esse de necessitate charitatis, abstrahendo ab eo, quod sint occasiones necessitatis sublevandæ, aut odij deponendi. Abstrahendo enim ab illis occasionibus, neque absolute neque per se est obligatio charitatis habere eum motum dilectionis internam.

33. Patet tertio ex ipsa significatione illius termini per se: quia quod est propter aliud, non dicitur per se. Ita cum datur obligatio ieiunandi, aut abstinendi cibo aliquo propter castitatem servandam; illa non est obligatio per se ieiunandi, sed propter aliud, nempe propter virtutem castitatis. Ita etiam non est obligatio per se diligendi proximum, quia non est propter amandum præcisse, sed propter

ter

ter aliud, scilicet propter succurrendum in occasionibus necessitatis sublevandæ, aut deponendi odium.

34. Dico secundo. Obligatio diligendi proximum actu interno & formali in occasionibus sublevandæ necessitatis proximi, aut deponendi odium, aut dissidia, est obligatio per se. Et ideo falsa est ea secunda propositio supra posita. Quam conclusionem expressit P. Granado in ultimis verbis supra relatis cap. 3. *Tunc enim tenetur quis PER SE loquendo succurrere proximo, si possit, ac proinde habere voluntatem succurrendi; quæ quidem voluntas amor est.*

P. Gran

35. Probatur primo ex hac ratione P. Granadi. Nam in causa gravis necessitatis proximi est obligatio per se non solum succurrendi exterius, sed etiam volendi succurrere; sed hæc voluntas succurrendi est amor proximi internus, & formalis: ergo respective ad eum casum necessitatis est obligatio per se amandi proximum amore interno, & formali.

36. Probatur secundo. Nam obligatio succurrendi proximo in casu necessitatis est propter exercitiū charitatis: ergo non est propter aliud, quam propter amandum illum taliter: ergo per se tenetur ad amandum illum in tali casu necessitatis. Et confirmatur. Nam id exercitium charitatis in casu necessitatis proximi est in præscindibile ab amore proximi: si ergo est obligatio per se succurrendi proximo, est etiam obligatio per se à tali amore interno.

37. Idem, quod dixi de casibus necessitatis sublevandæ, dicendum etiam est de casibus, in quibus instat obligatio deponendi odium. In his enim casibus charitas per se urget ad diligendum proximum. Et quidem in quavis Republica, & Communitate sunt innumeræ occasiones dissidij, rixarum, querelarum, contentionum,

emulationum, & invidentiæ. Est autem difficillimum in his omnibus servare nos innoxios, nisi exerceamus actus dilectionis erga proximos; ad quem actū dilectionis tenemur propterea aliquando sub mortali, & aliquando sub veniali iuxta gravitatem, aut levitatem materiae. Et sic optime intelligitur illud ex 1. Petri 4, *Mutua in vobismet ipsis charitatem continuam habentes.* Nam charitas continua petit per se continuationem dilectionis, supposita continuatione occasionum.

38. Dices. Obligatio diligendi proximum in talibus occasionibus, est propter vitandum odium: ergo est propter aliud, & consequenter non est per se. Respondeo, ipsam positivam vitationem odij esse ipsum dilectionis actum internum & formalem; atque adeo ea obligatio diligendi taliter proximum est obligatio per se, & non propter aliud.

39. Hucusque locuti sumus de dilectione respectu proximi in singulari. Nam respectu proximi in communi est obligatio per se diligendi proximum actu interno, & formali, ut supponit S. Thomas supra citatus illis verbis: *Alio modo potest accipi dilectio inimicorum, quantum ad naturam, & scilicet in universalis: & sic dilectio inimicorum est de necessitate charitatis.* Nam cum primum proponitur homini lex divina, iuxta quam homo tenetur diligere Deum, & proximum propter Deum; id præceptum charitatis per se obligat diligere Deum, & proximum in communi, per actum internum, & formalem; & perseverare in eo actu formaliter, aut virtualiter.

40. Dices, ea obligatio est diligendi proximum propter Deum; ergo est propter aliud, atque adeo non per se. Respondeo, præceptum charitatis indivisibiliter præcipere vir-

S. Thom

que, atque adeo quantum est ex vi præcepti utrumque præcipit per se. Præterea, si dicatur dilectio proximi esse propter aliud, quia propter Deum; nullum est inconveniens; cum charitas Theologica afficiatur erga proximum propter Deum.

CAPUT V.

Colligitur ex dictis, quæ opinio subiacet huic damnationi, & quæ non subiacet.

SUMMARIVM.

Ex locutionibus Sacra Scriptura colligitur, eas duas propositiones esse merito damnatas. n. 41.

Alia propositio, quæ continetur in damnata. n. 42.

Etiam damnata manet propositio, quæ non extendit actum internum dilectionis ad proximum in singulari, sed solum in communi. n. 44.

Quid de propositione docente, satisfieri præcepto diligendi proximum ab eo, qui illi succurrit solum propter dilectionem Dei. n. 45. & 46.

Quid de propositione afferente, hanc obligationem non esse (per se,) sed per accidens. n. 47.

41. **C**olligitur primo, quam merito iure damnata sint hæc duæ propositiones, decima, & undecima, quæ excludunt ab obligatione charitatis erga proximum actus internus, & formales dilectionis. Nam sine vilo actu interno, & formali dilectionis proximi non salvantur tam multæ locutiones Sacra Scripturæ, in quibus exprimitur obligatio diligendi proximum. Luc. 10. Interrogatus legis peritus à Christo D. ille respondit: *Diliges Dominum Deum tuum ex*

toto corde tuo, &c. Et proximum tuum sicut te ipsum. Dixitque illi recte respondisti. i. Ioan. 4. Hoc mandatum habemus à Deo, ut qui diligit Deum, diligat & fratrem suum. Et ibi. Si sic Deus dilexit nos, & nos debemus alterutrum diligere. Et aliæ quam plures. Cum autem diligere sit actus internus, & formalis, quemodo sine isto potest intelligi præceptum dilectionis proximi toties repetitum?

42. Colligitur secundo, manere damnatam propositionem, quæ afferat, *non violari præceptum charitatis ab eo, qui nullum habet actum dilectionis internum & formalem respectu proximi, neque in singulari, neque in universalis. Pater. Nam hæc propositio est convertibilis cum propositione 11. ex damnatis. Nam bene valet: [Præcepto proximum diligendi satisfacere possumus per solos actus externos: ergo non violatur id præceptum, quamvis quis nullum eliciat actum internum.] Et similiter bene valet è converso, ut perpendenti patebit. Imo, & vna in altera mutuo continentur. Quando autem propositiones tales sunt, evidens est, quod damnata vna, damnatur & altera.*

43. Quod autem ea iustissime sit damnata (sive sub his terminis proponatur, sive sub illis, quibus ponitur in decreto) constat ex corollario primo.

44. Colligitur tertio, manere damnatam hanc propositionem, *Proximum in comuni, non vero proximum in singulari, tenemur diligere actu interno, & formali. Quod corollarium inde constat, quod cum præceptum diligendi proximum non intelligatur solum de proximo in communi, sed etiam de proximo in singulari, modo superius explicato; & hoc decretum loquatur in eodem sensu, in quo loquitur præceptum; fit,*

fit, quod hæc damnatio contenta in hoc decreto, loquatur etiam respectu proximi in singulari. Propositio ergo, quæ negat teneri nos diligere proximum in singulari actu interno, formali, damnata manet in vim huius decreti. Et idem dicendum est respectu propositionis 11. quæ etiam de dilectione proximi in singulari intelligitur.

45. Colligitur quarto, quid dicendum sit in hac quæstione, an hæc propositio, *Satisfacit præcepto diligendi proximum, qui illi succurrit in necessitate, non propter dilectionem ipsius, sed solum propter dilectionem Dei, subiacet huic damnationi?* Et pro parte affirmativa videtur vrgere, quod in obiecto huius propositionis videtur deficere actus internus, & formalis dilectionis proximi, quod est contra propositionis decimæ damnationem: & quod videtur affirmari, impletio præcepti per solum actum externum succurrendi: quod est contra damnationem undecimæ.

46. Sed dicendum est, hanc propositionem non subijci damnationi. Et ratio est. Nam diligere actu interno, & formali est velle bonum alicui: sed qui vult succurrere proximo propter dilectionem Dei, vult bonum proximo actu interno, & formali voluntatis: ergo in eo casu non deficit actus internus, & formalis. Et ideo. P. Granado 2. 2. controv. 3. tract. 6. disp. 6. n. 2. dixit: *Tunc enim tenetur quis per se loquendo, succurrere proximo, si possit, ac proinde habere voluntatem succurrendi; quæ quidem voluntas amor est. Neque obest, quod obiectum formale motivum sit ipse Deus: nam actus veræ charitatis erga proximum habet pro obiecto motivo formali ipsum Deum; & pro obiecto materiali ipsum proximum; & tamen*

est perfecta dilectio proximi.

47. Colligitur quinto non subiacere huic damnationi hanc propositionem; *Tenemur diligere proximum in singulari actu interno, & formali per accidens, scilicet in occasionibus necessitatis sublevanda, vel toleranda; non vero [per se] id est, extra occasiones necessitatis. Pater hæc assertio ex dictis cap. 2. & 3.*

DISERTATIO IX.

An divites seculares excusentur ab obligatione erogandi elemosynam, ex eo quod cavere dicantur superfluis statui.

CAPUT I.

Refertur opinio damnata, & quibus autoribus attribuitur; & præmittuntur alia.

SUMMARIVM.

Quibus Authoribus attribuitur propositio damnata. num. 1.

Quare abstinendum sit à quadam quæstione. num. 2.

Quæ sint necessaria, & quæ superflua ad naturam, & ad statum. n. 3.

Quotuplex sit necessitas? num. 4.

Quid sit necessitas gravis. n. 5. & 6.

Qui sit necessitas communis num. 7.

An ad gradum extrema necessitatis reducatur necessitas evidenter vrgens? num. 8.

Quomodo in extrema necessitate sit gravis obligatio succurrendi? n. 9.

An sit certum teneri divites sub culpa gravi ad succurrendum graviter indigenti? num. 10.

Propositio duodecima ex damnatis hæc est, *Vix in secularibus invenies, etiã in Regibus, superfluum statui: & ita vix aliquis tenetur ad eleemosynam, quando tenetur tantum ex superfluo statui.* Filguera ad hanc propositionem pag. 66. eam attribuit P. Vazquo. Et ante ipsum Gonetus in disert. de Probabilit. num. 152. eam eidem attribuerat Sed debuit eam attribuire etiam Caietano in sum. verb. *Eleemosyna.* illis verbis, quæ formaliter transcripsi in 3. part. Crif. Theol. disp. 57. c. 3. Art. 3. num. 113.

2. Sed ibidem num. 118. proposui eam quæstionem, an propositio damnata sit eadem cum doctrina P. Vazquij. Quia tamen ad veritatem doctrinæ stabilendam parum refert, an doctrina damnata sit huius, an illius Authoris; ideo à decessione eius quæstionis abstinui, & num. 120. dixi, in ea quæstione consuli debere Sacram Congregationem.

3. Pro intelligentia ergo tam propositionis damnatæ, quam doctrine tuendæ ad praxim, breviter notanda sunt aliqua, quæ docui cum comuni sententia Doctorum in 1. part. Crif. Theol. disp. 20. cap. 1. Præmitto ergo primo, alia esse necessaria ad naturam, alia ad statum. Necessaria ad naturam sunt, quæ præcise requiruntur ad vitam conservandam. Necessaria ad statum dicuntur ea, quæ ad suum, sibi que coniunctorum statum conservandum requiruntur. Similiter superflua naturæ dicuntur ea, quæ supersunt, exceptis necessarijs ad vitæ sustentationem. Superflua autem statui sunt ea, quæ superabundant, post sumptus impensos in necessarijs ad vitam, & ad statum.

4. Præmitto secundo, triplicem necessitatem distingui communiter à Doctoribus, scilicet extremam, gravem, & communem. Extrema est, quæ ponit aliquem in discrimine proximo vitæ, nisi ei subveniatur hic & nunc, neque apparet aliquis, qui ei effectivè succurrat. Et quidem varij sunt casus, quos Theologi admittunt ad gradum extremæ necessitatis, quos ibid. proposui num. 3. & 4.

5. Necessitas gravis, iuxta communiorum explicationem, est, quando ex defectu rerum necessariarum est in periculo proximo incidendi in miseriam magnam, aut re ipsa versatur in ea: V g. quando quis est in periculo proximo incidendi in iacturam notabilis partis bonorum, vel incidendi in magnum morbum extra periculum proximum vitæ; vel in necessitatem quasi perpetuæ famis. Et melius declaratur necessitas gravis, si dicamus eam esse, *Quæ vitam reddit miseram, & nimis molestant.*

6. Pro cuius necessitatis gravis maiori explicatione addidi num. 6. hanc periodum [iuxta quæ esset in gravi necessitate constitutus, qui per multos dies solo pane, oleribus victaret; qui ita esset nudus, ut vel illi esset ad magnam ignominiam, vel ei impenderet præ frigore periculum gravis morbi contrahendi: item ille, cui esset nimis molestum super pavimento, aut tabula dormire. Hæc enim omnia, & similia vitam reddunt miseram, & nimis molestant si autem ille haberet suppellectilia, sine quibus posset absque gravi molestia, & ignominia transigere, quibus venditis, posset ab ea miseria egredi, non esset constitutus in gravi necessitate. Et ideo fæmina, quæ iocalia aurea, vel argentea retinet, & tamen solo pane victitat, non patitur gravem necessitatem, nisi illa ad aliam si millemne-

cessi-

cessitatem sublevandam reservanda essent. Gravem etiam patitur necessitatem, qui duram subit captivitatem, aut diuturno tempore detinetur in carcere nimis molesta. Vide P. Petri Hurt. 2. 2. tom. 2. disp. 159. à §. 78. ubi distinguit quatuor genera necessitatis gravis, pertinentia ad vitam, ad honorem, ad dignitatem, & ad fortunas.]

7. Ibidem num. 7. dixi, necessitatem communem esse eam, ex qua aliquod incommodum sequitur in necessarijs ad vitam, & statum; quod tamen non reddat vitam nimis miseram, & molestant, iuxta statum patientis. Talem necessitatem pati solent pauperes, qui ostiatim mendicant in civitatibus magnis, & eo tempore, in quo est abundantia annonæ. Aliquando enim sic mendicantes solent premi necessitate gravi, præcipue in oppidis parvis, vel tempore sterilitatis.

8. Præmitto tertio, ad gradum extremæ necessitatis reduci necessitatem evidenter urgentem, quæ ab alijs vocatur *quasi extrema.* Est enim illa, in qua, licet non periclitetur vita, est tamen periculum proximum incidendi in gravissimam calamitatem. De hac necessitate evidenter urgenti dixi in 3. part. Crif. Theol. disp. 80 c. 1. cum S. Thoma, in illa discursu debere eodem modo, ac in extrema.

9. Præmitto quarto, esse certissimum apud omnes, teneri divitem sub mortali succurrere extreme indigenti saltem ex superfluo statui. Item apud graves Authores esse certum, quod in extrema necessitate tenetur sub mortali dives optulari, etiam ex necessarijs ad statum, quæ sunt superflua naturæ, maxime si fieri potest sine gravi dispendio sui status. Vide quæ dixi in ea disp. 20. cap. 1. à n. 9.

10. Præmitto quinto, me ibid. cap. 1. art. 2. tradidisse tamquam cer-

tum, præcipue à principijs intrinsicis, teneri divites sub reatu culpæ gravis ad succurrendum pauperi graviter indigenti, saltem ex superfluo statui. Vbi ostendi, hanc sententiam doceri tamquam certam à P. Suarrio, Granado, Petro Hurtado, Vafquo, & Mag. Bañez, imo & P. Vazquez docet, non solum ex superfluo statui, sed etiam ex necessarijs ad statum, quæ superfluunt naturæ; succurrendum esse gravi necessitati, sub reatu culpæ gravis. Et certitudinem huius conclusionis ibidem late ostendi ex pluribus testimonijs Sacre pagine, & testimonijs Sanctorum Patrum.

Suar.
Grana.
Pet.
Hurt.
Vazq.
Bañez.

C A P V T II.

In quo sensu accipiatur id, quod supponitur in propositione 12. quod aliquando dives ad eleemosynam teneatur tantum ex superfluo statui?

SUMMARIVM.

Certum est aliquando divites teneri ad eleemosynam tantum ex superfluo statui. n. 11.

Opinio docens ex sola superfluitate bonorum oriri obligationem erogandi eleemosynam n. 12.

Opinio contraria id negans. n. 13.

Sensus propositionis non est iuxta primam opinionem, sed iuxta secundam. n. 14. & 15.

11. **S**upponitur in propositione, & consequenter in damnatione eius, quod aliquando dives tenetur ad eleemosynam, non ex necessarijs ad statum, sed tantum ex superfluo statui. Quæ propositio certa est, & indu-

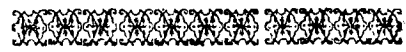
indubitabilis. Nam licet iuxta sententiam P. Vasquij aliquando tenetur dives succurrere graviter indigenti ex necessarijs ad statum, & non solum ex superfluis, id tamen est, quando potest fieri cum modico detrimento status. Ast quando non potest levare eam gravem necessitatem ex necessarijs ad statum sine gravi detrimento status; tunc solum tenetur ex ijs, quæ superfluunt statui, & quatenus superfluunt. V. g. si gravis necessitas ad sui levamē indiget ducētis; & si dives daret ea ducenta, pateretur eius status grave detrimentum; & tunc solum superessent statui solum triginta, etiā iuxta sententiam P. Vasquij solum tenetur dives ad triginta, quæ superfluunt.

12. Quando ergo dicitur, quod dives tenetur ad eleemosynam tantum ex superfluis statui; id potest accipi in duplici sensu, iuxta duplicem opinionem. Nam aliqui Doctores censent, superfluitatem bonorum ex se esse sufficientem radicem, & quasi rationem formalem, unde oriatur obligatio erogandi eleemosynam: ex quo inferunt, quoties diviti sunt superflua statui, teneri sub mortali ad eleemosynam, etiam in communibus necessitatibus. Ita Caiet. 2.2, quæst. 32. art. 5. & alijs in locis, Gonetus in disert. de probabilit. num. 152. & plures alij ex scholâ Thomisticâ.

13. Sed ex eadem scholâ plures alij negant, superfluitatem bonorum esse sufficientem radicem obligationis gravis largiendi eleemosynam; ideoque divites ex ea sola superfluitate non teneri graviter ad eleemosynam, nisi ipsa pauperis necessitas gravis sit. Ita Mag. Arauxo 2.2. q. 32. dub. 1. num. 6. apud ipsum Medina, Sylvest. Paludanus, Covarrubias, Sylvest. Angel. Paludanus, Armilla, & Corduba. Item P. Vazquez opusc. de Eleemosyn. c. 1. dub. 3. & plures alij.

14. Cum ergo dicitur in propositione damnata, quod dives quandoque tenetur tantum ex superfluo statui; non est sensus iuxta primam opinionem proxime relatam, quod tenetur ad eleemosynam ex superfluo tanquam ex radice, ex qua sufficienter oriatur obligatio erogandi eleemosynam, independentem à necessitate gravi. Hac enim sententia falsa est, & quæ communiter reiicitur à Doctoribus. Nam, ut bene perpendit Arauxo, si sola superfluitas esset sufficiens radix huius obligationis, etiam cessante omni necessitate proximi, perseveraret obligatio. Quod autem genus eleemosynæ esset, dare non indigenti.

15. Est ergo sensus propositionis damnatæ iuxta secundam sententiam, quod quandoque dives tenetur erogare eleemosynam de illis bonis, quæ superfluunt statui, & ita damnatio hæc non cogit divitem ad largiendum omnia, quæ superfluunt statui, quando nullas invenit necessitates graves: quin potius damnatio hæc relinquit indemnem opinionem communem, quod non tenetur dives sub reatu culpæ lethalis ad largiendum superflua statui, nisi in necessitate gravi. Et ratio huius est, quia nulla est ratio, quæ cogat ad intelligendam hanc damnationem, iuxta eam primam opinionem, quæ minus probabilis est, & à paucis tradita, & à multis reiecta. Imo in illis verbis, *quando tenetur tantum ex superfluo status*, denotatur, non semper esse obligationem eleemosynæ ex superfluo status, sed aliquando.

C A.

CAPUT III.

Ostenditur, præfatam propositionem duodecimam esse damnabilem.

SUMMARIVM.

Propositio damnata falsa est propter prætextum excusandi se ab obligatione eleemosynæ. n. 16.

Idem probatur ex eo, quod divites aliquando tenentur ad eleemosynam cum modico detrimento sui status. n. 17.

Idem ostenditur ex comminationibus, quæ reperiuntur in Evangelio. nu. 18.

Minus damnabilis est opinio eorum, qui dicunt teneri ex necessarijs ad statum, asserentes divites vix habere superfluum statui. n. 19.

Adhuc tamen damnabilis est ea opinio. 20.

16. **E**Am propositionem esse damnabilem, & dignam eâ censurâ Theologica, qua in hoc decreto invenitur, probatur primo. Multi sunt casus, in quibus certum est, quod homo tenetur erogare eleemosynam ex superfluis statui, ita ut coram Deo se excusare non possit ab ea obligatione: sed si divites non haberent, vel vix haberent superflua statui, haberent prætextum excusandi se ab ea obligatione: ergo contra eiusmodi certitudinem militant, qui dicunt, divites non habere, vel vix superflua statui.

17. Probatur secundo. Est enim indubitabile, quod tenetur dives succurrere graviter indigenti, quando potest præstare, cum modico detrimento sui status: sed eo ipso quod largiatur aliqua cum modico detri-

mento sui status, illa non sunt absolute necessaria ad statum; atque adeo dicenda erunt superflua statui: ergo tales divites vere habent superflua statui. Et ita sicut absurdum est dicere, non teneri divitem succurrere graviter indigenti cum parvo detrimento sui status; ita absurdum erit dicere, quod eiusmodi dives non habet superflua statui.

18. Probatur tertio. Nam in Evangelio multæ fiunt comminationes adversus divites, qui non succurrunt pauperibus, cum possint succurrere sine proprio detrimento: sed divites eius sæculi non erant diversi generis, aut diversæ conditionis, ac divites præsentis sæculi; ratione cuius illi haberent superflua statui; isti autem aut non habeant, aut vix habeant: ergo illæ comminationes in utroque pariter fulminantur; & de utrisque dicendum est habere superflua statui, ex quibus possunt graviter indigentibus opitulari.

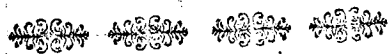
19. Verum quidem est, minus esse damnabilem opinionem eorum, qui cum dicant, non solum ex superfluis statui, sed etiam ex necessarijs ad statum teneri divites succurrere graviter indigentibus, asserunt præterea, divites vix habere superflua statui: quia cum hæc coniungunt, non excusantur omnino divites ab eleemosyna; siquidem quamvis non habeant superflua statui, dicuntur teneri ad illam. Minus, inquam, damnabilem esse, quam eorum, qui ex vna parte dicunt, solum teneri divites ad sublevandas graves necessitates ex superfluis statui; & ex altera affirmant, divites vix habere superflua statui; cum hoc modo inferatur, vix divites teneri ad eleemosynam, quantumvis sit gravis necessitas occurrens.

20. Adhuc tamen damnabilis est ea opinio, quamvis dicat, succurrere

Pp

dam

dum esse pauperi graviter indigenti, ex necessarijs ad statum, quia negari non potest, quin aliquando debeat subveniri ei necessitati ex superfluis statui, vt diximus cap. 2. In quo casu si dicamus, vix esse divitibus superflua statui, idem erit, ac dicere, non esse, aut vix esse obligationem succurrendi. Quod autem divites non habeant excusationem, ad omittendam elemosynam in gravibus necessitatibus; satis constat ex ijs, quæ dixit in 1. part. Crif. Theol. disp. 20. cap. 2. art. 2. & 3.

DISERTATIO X.

An liceat desiderare alicui malum sub ratione boni temporalis & utilis?

CAPVT I.

Referuntur propositiones damnatae; & præmittuntur aliqua.

SVMMARIVM.

Doctrina S. Thomæ coheret cum hac damnatione. num. 4.

Textus S. Thomæ pro ratione dubitandi. num. 5 & 6.

Potest desiderari mors alicuius propter bonum spirituale illius, aut alterius. num. 7.

Possumus desiderare mortem alicuius propter bonum commune. n. 8.

Potest quis desiderare mortem alicuius propter vitandum aliquod ingens nocumentum. n. 9.

Intellectus potest præscindere mortem Patris ab effectu hereditatis si-

lij; & voluntas sub eadem præcisione potest desiderare hereditatem, non mortem. n. 10.

1. **H**ic dubitationi dāt occasionem tres propositiones damnatae ab Innocentio XI. in hoc Decreto ex quibus decima tertia propositio sic se habet: *Si cum debita moderatione facias, potes absque peccato mortali de vita alicuius trislarī, & de illius morte naturali gaudere, illam inefficaci affectu petere, & desiderare; non quidem ex displicentia personæ, sed ob aliquod temporale emolumentum.*

2. Propositio 14. damnata hæc est: *Licitum est absolute desiderio cupere mortem Patris, non quidem vt malum Patris, sed vt bonum cupientis, quia nimirum ei obventura est pinguis hereditas.*

3. Propositio 15. similiter damnata huius est tenoris: *Licitum est filio gaudere de Parricidio Parentis & se in ebrietate perpetrato, propter ingentes divitias inde ex hereditate consecutas.*

4. Pro quarum explicatione, & recta intelligentia, quia aliqui scriptores falso existimarunt, eas propositiones damnatas inferri ex doctrina S. Thomæ, suppono primo, non esse mentem Romani Pontificis damnare doctrinam, quam circa hanc materiam tradidit S. Thomas. Ideo operæ pretium est proponere ante oculos doctrinam S. Thomæ, vt inde constet, tres illas propositiones damnari quoad id tantum, in quo differunt à doctrina S. Thomæ.

5. Et quidem Angelicus Doctor 2. 2. quæst. 76. art. 1. sic ait. [*Si autem aliquis imperet, vel optet malum alterius sub ratione boni, sic est licitum, nec erit maledictio, per se loquendo, sed per accidens: quia principalis intentio dicentis non fertur ad malum,*

lum, sed ad bonum. Contingit autem malum aliquod dici imperando, vel optando sub ratione duplicis boni. Quandoque quidem sub ratione iusti, & sic iudex licite maledicit illum, cui præcipit iustam penam inferri. Et sic etiam Ecclesia maledicit anathematizando: sicut, & propheta in scripturis quandoque imprecantur mala peccatoribus, quasi conformantes voluntatem suā divinā iustitiæ, licet hæc imprecationes possint etiam per modum prænuntiationis intelligi. Quandoque vero dicitur aliquod malum sub ratione utilis, puta cum aliquis optat aliquem peccatorem pati aliquam egritudinem, aut aliquod impedimentum, vel vt ipse melior efficiatur, vel vt saltem ab aliorum nocumento cesset.]

6. Et in 3. dist. 30. art. 1. ad 4. sic habet. *Ad quartum dicendum, quod charitas attendit ad quædam bona per se, scilicet ad bona gratiæ: ad quædam autem per accidens, in quantum ad ista ordinantur. Bona autem temporalia, quæ per accidens charitas attendit, & ex consequenti possunt se invicem in diversis impedire, quia prosperitas unius inducit adversitatem alterius, unde qui charitas ordinem habet, & plus debet diligere quisque se quam alium, & propinquos quam extraneos, & amicos quam inimicos, & bonum commune multorum, quam bonum privatum unius, [potest aliquis, salva charitate, optare malum temporale alicui, & gaudere, si contingit; non in quantum est malum illius, sed in quantum est impedimentum malorum alterius, quem plus tenetur diligere, vel communitatis, aut Ecclesiæ.] Similiter de malo etiam eius, qui in malum temporale incidit, secundum quod per malum pæne impeditur frequenter malum culpa eius; sed bona gratiæ mutuo se non impediunt, quia spiritualia bona à pluribus integre possideri possunt: Et*

ideo quantum ad hoc, nullus, salva charitate, potest malum alteri optare, vel de malo gaudere, nisi in quantum in malo culpe, vel damnationis alicuius relucet bonum divinæ iustitiæ, quod plus tenetur diligere, quam aliquem hominem. Sed hoc non est per se de malo gaudere, sed de bono, quod adiunctum est malo.

7. Suppono secundo, sub ea damnatione non comprehendi doctrinam, quam omnino veram, & certam existimo, scilicet posse me desiderare inefficaciter mortem alterius propter bonum spirituale illius, aut alterius. Et ratio est, quia bonum spirituale semper debet præferri bono temporali. Sic Pater potest desiderare inefficaciter mortem filij, qui dat signa perversionis futuræ, vel cum credit lapsurum in multa peccata enormia.

8. Suppono tertio, etiam esse licitum, neque comprehendi sub ea damnatione, si quis desideret mortem alicuius propter ingens bonum etiam temporale communitatis, vel Ecclesiæ, quia bonum commune præferendum est bono privatæ personæ. Neque comprehenditur sub ea damnatione, quia propositiones damnatae non loquuntur de hoc casu.

9. Suppono quarto, etiam esse licitum, neque contentum sub ea damnatione, si quis desideret mortem alicuius propter vitandum aliquod magnum nocumentum, quod ex vita illius impendet consanguineo, propinquo, vel amico, vel etiam ipsi desideranti. Et hoc est quod dixit S. Thomas supra citatus, nempe: *Potest aliquis, salva charitate, optare malum temporale alicui, & gaudere, si contingit, non in quantum est malum illius, sed in quantum est impedimentum malorum alterius, quem plus tenetur diligere.* Ita Pater

potest licite desiderare inefficaciter mortem mariti, qui filiam eius pessime affligit sine spe emendationis. Et ratio est, quia cum Pater teneatur plus diligere filiam, quam generum, & assidua afflictio filia sit magnum malum; propter hoc vitandum licebit illud desiderium inefficax Patris.

10. Suppono quinto. Intellectum posse præscindere mortem Patris ab effectu hæreditatis filio advenientis: & sic licitum erit, neque sub ea damnatione contentum, quod filius gaudeat de hæreditate sibi obveniente ex morte Patris, quin de ipsa morte gaudeat. Nam eandem præscissionem, quam facit intellectus, potest sequi voluntas. Quod si intellectus præscindit inter prædicata identificata, à fortiori poterit præscindere inter ea duo, quæ realiter distinguuntur, videlicet inter mortem Patris, & aditionem hæreditatis.

CAPUT II.

Quomodo ex doctrina S. Thomæ non inferatur aliqua ex propositionibus damnatis?

SUMMARIVM.

Proponitur ratio dubitandi num. 12. & seqq.

Nulla ex his propositionibus damnatis inferitur ex doctrina S. Thomæ num. 15.

Cum quis gaudet de malo unius, reduplicative quatenus est bonum alterius, reduplicatio cadit supra bonum alterius. num. 16.

Qui cupit mortem alterius propter suum commodum temporale, desi-

derium illius fertur immediate ad mortem alterius. num. 17.

Doctrina generalis Sancti Thomæ, quod licet desiderare malum proximi sub ratione boni, non extenditur ad quamcumque rationem boni. n. 19.

11. **D**vo ergo sunt, quæ præcipue dubitantur circa damnationem earum trium propositionum. Primum est propter falsam quorundam existimationem præfatam, an aliqua ex propositionibus damnatis inferatur ex præiacta doctrina S. Thomæ? Secundum, quid sit, quod formaliter damnatur, & prohibetur in eo decreto?

12. Et quantum ad primum attingit, prima, & secunda propositio alicui videbitur inferri ex doctrina S. Thomæ. Et enim: *Si aliquis optet malum alterius sub ratione boni, sic est licitum, nec erit maleficio per se loquendo, sed per accidens, quia principalis intentio dicentis non fertur ad malum, sed ad bonum.* Ut loquitur S. Thomas licet. Sed qui de vita alicuius trahitur, aut de illius morte naturali gaudet vel illam, inefficaci affectu petit, aut desiderat, non ex displicentia personæ, sed ob aliquod temporale emolumentum; iste operatur malum alterius sub ratione boni; & principalis intentio illius non fertur ad malum, sed ad bonum: ergo eiusmodi desiderium inefficax licitum est.

13. Deinde qui absoluto desiderio cupit mortem Patris, non quidem ut malum Patris, sed ut bonum cupientis, quia nimirum ei obventura est pinguis hereditas; operatur malum Patris sub ratione boni, & intentio filii non fertur ad malum, sed ad bonum: ergo id desiderium ex mente S. Thomæ licitum est.

14. Secundo iuxta S. Thomam potest aliquis salva charitate optare malum temporale alicui, & gaudere si contingit, non in quantum est malum illius, sed in quantum est impedimentum malorum alterius, quem plus tenetur diligere. Quæ sunt verba S. Thomæ supra relata. Sed filius tenetur plus diligere se ipsum, quam Patrem, & vita Patris est impedimentum bonorum filii, cum impediatur aditionem hæreditatis, & mors Patris est impedimentum huius mali, quod accidit filio, carrendi hæreditate: ergo ita poterit filius gaudere de morte Patris, quæ impedit carentiam hæreditatis.

15. Dicendum tamen est, nullam ex propositionibus damnatis inferri ex doctrina S. Thomæ, atque adeo damnationem earum propositionum nullatenus adversari doctrinæ S. Thomæ. Etenim S. Thomas non docet, licitum esse, quod intentio desiderij feratur directe, & immediate ad malum alterius, sed dumtaxat ad bonum, quod ex eo malo resultat, ut patet ex illis postremis verbis: *Sed hoc non est per se de malo gaudere, sed de bono, quod adiunctum est malo.*

16. Pro cuius intelligentia notandum est, cum S. Thomas dicit, licitum esse gaudere de malo unius, in quantum est bonum alterius, facere reduplicationem, & quamvis in reduplicatione interveniat materiale, & formale; quando fit reduplicatio, non fit supra materiale, sed supra formale: & ideo illud gaudium, vel desiderium solum fertur immediate ad formale, scilicet ad bonum alterius. Ita cum dicimus, *Album reduplicative quatenus album, disgregat visum*, quamvis album sit concretum ex subiecto, & forma, tamen reduplicatio non cadit supra materiale, sive supra su-

biectum, sed solum supra formale; nempe supra solam albedinem. Sic etiam cum quis appetit dulce reduplicative quatenus dulce, non appetit subiectum dulcedinis, sed ipsam dulcedinem: quod si appetit etiam subiectum, non appetit illud præcise quatenus dulce reduplicative: nam ut dixi, reduplicatio solum appellat supra formale.

17. Hinc respondetur ad argumenta proxime allata. Ad primum ergo respondetur, cum quis desiderat mortem alterius propter suum emolumentum temporale non sistere in proprio commodo, sed desiderium illius ferri immediate ad mortem proximi, vel Patris, Cum tamen S. Thomas reduplicans supra bonum inde secutum, solum doceat licitum desiderium de formali, nempe de ipso bono, quod resultat. Et hinc etiam patet ad secundam partem primæ obiectionis.

18. Ad secundam obiectionem clarius patet doctrina tradita, cum in verbis relatis S. Thomæ invenitur reduplicatio, in qua solum attenditur immediate formale bonitatis, & non materiale mali, ex quo ea bonitas resultat.

19. Respondetur secundo. Cum S. Thomas tradidit doctrinam generalem, quod liceat desiderare malum proximi sub ratione boni, non propterea docuisse, licitum esse desiderare malum proximi generaliter sub quacumque ratione boni; multo minus sub ratione boni levissimi; quod amplius constabit ex proxime dicendis.

CAPVT III.

Quomodo intelligendæ sint propositiones damnatæ?

SUMMARIVM.

Sensus est, illicitum esse desiderare directe mortem proximi ob commoda temporalia. n. 20.

Licitum est desiderare mortem proximo, ad vitandum aliquod ingens malum. n. 21.

Non est licitum proponere commodum temporale vitæ proximi. num. 22.

Et hinc explicatur sensus propositionis decimæ tertie. Ibidem.

Ex eodem principio constat sensus, & falsitas propositionis decimæ quartæ. n. 23.

Et propositionis 15. n. 24.

An filius desiderans directe mortem Patris propter hereditatem, desideret illam reduplicative quatenus sibi commodam? n. 25. & seqq.

Quid dicendum de parricidio perpetrato in ebriitate? n. 2.

20 **D**icendum est secundo, in ea damnatione propositionum damnari doctrinam, quæ tradit, licitum esse desiderare directe, & immediate mortem proximi, aut gaudere de illa propter commoda temporalia. Quod apud omnes certum esse debuit. Etenim lethaliter peccat, qui sibi ipsi desiderat mortem ob causas levissimas. V. g. Si quis sibi mortem desideraret propter vitandum fastidium, quod concipitur ex nimia loquela alterius, aut ex nimia tussi focij. Et ideo Antoninus Diana part. 5. tract. 14. resol. 92. præmissa doctrina, & periodo P. Granado ex 2. 2. controv. 3. tract. 6. disp. 2. sect. 4. n. 22. optime dixit. [Ex quibus apparet, esse

damnandas de mortali mulierculas, & præsertim vetulas, quæ ob res minimas vociferantur, & optant sibi mortem:] Ex quibus omnibus constat, non licere optare sibi mortem propter bonum levioris momenti. Ergo non licet optare mortem proximo propter bonum levioris momenti. Sed qui optat mortem proximi, non propter ingens aliquod malum vitandum, sed propter qualecunque emolumentum temporale, aut propter pinguem hereditatem adeundam, desiderat illi malum propter bonum levioris momenti: ergo mortaliter illicitum est. Probatur minor: quia vita proximi præferri debet cuilibet emolumento temporali. Nam si id non esset verum, quomodo in extrema necessitate proximi teneretur homo succurrere etiam de necessarijs ad statum.

21. Itaque licitum est, & minime sub ea damnatione contentum, desiderare mortem proximo ad vitandum aliquod ingens malum sibi impendens, sicut etiam licitum est optare sibi mortem, vt evadat aliquod ingens malum, sive temporale, sive spirituale, non tamen est licitum desiderare mortem proximo propter emolumentum temporale nõ necessarium; quia id censetur bonum levioris momenti, facta comparatione cum vita proximi.

22. Et ex hac secunda conclusione patet, merito damnari decimam tertiam propositionem. Nam tristari de vita alicuius, aut de morte naturali gaudere ob aliquod emolumentum temporale, ita vt tristitia aut gaudium feratur, immediate & formaliter ad vitam, aut mortem proximi, maxime dissonat rationi: quia sic præponitur emolumentum temporale vitæ hominis. Et idem de affectu petendi, aut desiderandi mortem proximi, quamvis affectus sit inef-

inefficax. Cum quo fit, quod si desiderium feratur solum ad emolumentum temporale pro hypothese, in qua Deus vellet, proximum mori, non autem ad mortem illius, tale desiderium non incurrat reatum peccari lethalis; vt dixi initio in suppositione 1.

23. Et ob eandem rationem, imo & maiorem, damnatur decima quarta propositio, de eo, qui desiderat mortem Patris ob hereditatem sibi obveneram. Dissonat enim maxime rationi, quod præferat hereditatem vitæ Patris. Habetque specialem circumstantiam contra pietatem erga Patrem: debet enim pluris æstimare vitam patris, quam alterius proximi. Et hæc circumstantia mutat speciem, quia est contra specialem virtutem.

24. Eodem genere deformitatis scaturit decima quinta propositio: quia iuxta eam gaudium filij formaliter & immediate terminatur ad calamitatem Patris: quod illicitum est ob rationes propositas. Si autem id gaudium solum ferretur immediate & formaliter ad effectum acquisitionis divitiarum, & non ad calamitatem Patris, sic non esset peccatum contra charitatem; sed solum peccaret ex nimio amore divitiarum.

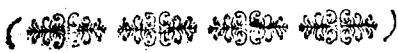
25. Dices: Filius in eo casu gaudet de calamitate Patris, quatenus sibi bona est reduplicative: ergo sic non peccat. Probatur consequentia. Nam, vt loquitur S. Thomas supra citatus num. 14. *Potest aliquis, salva charitate optare malum temporale alicui, & gaudere, si contingat, non in quantum est impedimentum malorum alterius, quem plus tenetur diligere.* Diximus autem, reduplicationem non cadere supra mortem, sed supra effectum.

26. Respondetur, filium in eo casu non gaudere de morte Patris,

quatenus sibi bona est reduplicative, quia cum reduplicatio cadat solum supra formale, nempe supra bonitatem, sive commoditatem propriam; & gaudium filij (quale proponitur in ea propositione) terminetur formaliter ad ipsam calamitatem Patris, & non solum ad commoditatem propriam; inde fit, quod non gaudeat de morte Patris reduplicative vt sibi commoda. Quod si filius gaudeat de morte Patris reduplicative vt sibi commoda, sic non gaudet de materiali, nempe de morte; sed formaliter, supra quod fit reduplicatio, nempe de commoditate propria, supposita morte Patris, de qua non gaudet, sed supponit illam contingisse. Et ita hæc propositio: *Filius gaudet de morte Patris reduplicative quatenus est commoda sibi;* æquivalet isti, *Filius, præsupposita morte Patris, gaudet de commoda suo:* neque in alio sensu admittenda est.

27. Quod autem dicitur in proposit. 15. de parricidio perpetrato in ebriitate, nihil habet speciale circa materiam huius disertationis. Ideo breviter dico, si, quando filius habuit voluntatem se inebriandi, prævidit periculum occisionis Patris, imputatur filio peccatum parricidij, quod si non prævidit, non imputatur. Vide Vasquium tom. 1. in 1. 2. disput. 127. Quod si postea gaudet de calamitate Patris, peccat, graviter; vt dictum est.

DISERTATIO XI.

An detur præceptum speciale Fidei; & quoties teneamur elicere Fidei actum.

CAPVT I.

Refertur propositio damnata; & deciditur prior pars questionis.

ARTICVLVS I.

Statuitur conclusio.

SYMMARIVM.

Qui docent eam propositionem, non negant præceptum credendi, sed illud esse speciale, & per se. n. 1.

Dari præceptum fidei constat ex multis Sacrae Scripturae locis. n. 2.

Hoc præceptum partim est positivum, partim est negativum. n. 3.

Præceptum credendi esse per se, constat ex communi sensu Theologorum. n. 4. & 5.

Propositio 16. damnata in hoc decreto hæc est: *Fides non censetur cadere sub præceptum speciale, & secundum se.* Et qui hanc propositionem docuerunt, non videntur negare præceptum credendi, sed solum negare, id non esse speciale, & secundum se; propter ipsam virtutem Fidei exercendam, sed solum propter alias virtutes, & in ordine ad illas exercendas. Sicut cum quis vovet ieiunium, illa obligatio non ori-

tur à virtute abstinentiæ, sed à virtute Religionis, quæ præcipit impletionem voti. Ita dicunt, præceptum Fidei non obligare ratione sui, & per se, sed obligare quatenus dirigit ad alias virtutes exercendas.

2. De hac materia scripsit egregie P. Suarez disp. 13. de Fide sect. 1. & 2. Et in primis datum esse hominibus præceptum obligans ad interiorem fidem, sic probat sect. 1. nu. 2. *P. Sua.*

[Hæc assertio... est certa secundum fidem. Habetur expressa 1. Ioan. 3. *Hoc est mandatum eius, ut credamus in nomine Filij eius.* Deinde colligitur ex quadam certa regula, quod omnia, quæ in Scriptura proponuntur sub comminatione æternæ damnationis, posita sunt sub rigoroso præcepto; sicut Paulus post multa, quæ dixerat ad Galatas 5. subiunxit: *Qui talia agunt, Regnum Dei non possidebunt.* Et sicut Christus dixit Ioan. 6. *Nisi manducaveritis carnem Filij hominis, &c. Non habebitis vitam in vobis.* Nam inde optime colligitur præceptum graviter obligans. Et ratio est: quia nemo damnatur, nisi propter peccatum lethale; omne autem peccatum est contra præceptum iuxta definitionem suam. At vero Fides exigitur in Scriptura sub tali comminatione Math. ult. *Qui non crediderit, condemnabitur.* Ad Hebr. 2. *Quomodo nos effugimus, si tantam neglexerimus salutem: Et cap. 10. Iustus ex Fide vivit, quod si substraxerit se, non placebit anima mea.* Est ergo Fides sub præcepto rigoroso obligante sub reatu æternæ damnationis.] Hæc Doctor eximius, qui multa alia superaddit in confirmationem huius veritatis. Et præcipue id convincit ex eo, quod disp. 12. ostenderit, nempe fidem esse necessariam necessitate mediæ ad salutem æternam: eo quod media ad hanc salutem consequendam non possunt non esse præcepta.

Ex-

ARTICVLVS II.

Discutiuntur, & vindicantur argumenta, quæ pro hac conclusione assertit P. Suarez.

SYMMARIVM.

Argumentum probans, dari negativum præceptum Fidei. n. 6.

Aliud argumentum desumptum ab eo, quod Deus est obiectum primum intellectus. n. 7.

Quid censet Lugo de hoc argumento? n. 3.

Quomodo Lugo non recte perceperit mentem Suarij? n. 9.

Quomodo fides sit perfectio supernaturalis hominis; & quomodo inde inferatur præceptum per se. n. 11.

Obiectiones Cardinalis soluta. n. 12. & seqq.

Quomodo intelligatur, fidem esse partem iustitiæ? n. 15. & 16.

Quomodo fides præcipiatur directe simul, & indirecte? n. 18.

Quomodo fides præcipiatur, ut fidelis sit bene instructus? n. 21.

Fides licet sit medium respectu charitatis; etiam præcipiatur per se. num. 22.

Explicat postea quomodo hoc præceptum sit iuris divini, & quomodo iuris naturalis, & supernaturalis.

3. Explicat deinde à num. 7. quomodo hoc præceptum partim sit negativum, partim positivum. Et quomodo, quia negativum est, prohibeat non solum negationem, sed etiam dubitationem, & formidinem voluntariam, propter summam certitudinem, quæ est de essentia actus Fidei. Et qua positivum est, obliget ad audiendam, & addiscendam fidem, & facta sufficienti propositione, ad credendum per actus internos Fidei supernaturalis.

4. In sect. 2. tractat id, quod proprius accedit ad materiam huius propositionis. Nam num. 3. sic statuit conclusionem. [Dicendum est, dari in Fide speciale & proprium præceptum ad illam pertinens, etiam ut præcise in spectu sine obligatione aliarum virtutum, proxime & per se ad ipsam fidem non pertinentium. Hanc assertionem existimo certam, & communem Theologorum: nam in hoc sensu loquuntur de præcepto, cum affirmanti illud dari de Fide.] Et pro eâ in terminis tradita citat P. Valentiam, P. Azor, & P. Thomam Sanchez.

Valen.
Azor.
Th. Sanchez.

5. Et hinc colligitur ex mente P. Suarj, quam iure merito damnata sit ea propositio 16. cum Doctor eximius asserat, hanc nostram & suam assertionem esse certam, & communem Theologorum; propositio autem, quæ contradicit sententiæ certæ, & communi Theologorum, est positive improbabilis, & certo falsa; & si relaxat conscientiam, est scandalosa, ut ostendi in 1. part. Crif. Theol. disp. 9. c. 20. art. 7.

Probat primo. Nam hæresis est speciale peccatum contra virtutem Fidei, per quod habitus supernaturalis Fidei amittitur: sed non potest esse speciale peccatum contra virtutem, nisi detur speciale præceptum de tali virtute; non enim est peccatum, nisi sit contra præceptum: datur ergo speciale præceptum Fidei. Sic enim si quis voveat ieiunium, violatio eius voti non est contra virtutem abstinentiæ, sed contra Religionem: quando autem datur præceptum ieiunij, quod quidem iniungitur

Qq gitor

306 DISERTATIO. XI. CAP. I. ART. II.

gitur propter virtutem abstinentiæ; violatio eius est cōtra virtutem abstinentiæ. Et quidem hoc argumentum probat, esse speciale præceptum Fidei, & per se, qua negativum est, & quatenus obstringit ad non dissentendum, nec formidandum circa veritates Fidei; hæresis enim, dubitatio, & formido violat præceptum, qua negativum: Reliqua autem argumenta Suarij probant etiam, dari præceptum Fidei *per se*, etiam quatenus affirmativum est, & obligat ad actus Fidei exercendos.

7. Probat secundo. Nam quod attinet ad obligationem credendi veritates, quæ sunt de Deo, & de Divinis perfectionibus, est speciale præceptum Fidei. [Quia Deus est primum & per se obiectum Fidei; in cuius cognitione maiori ex parte hominis perfectio consistit, ut dixit Dionysius cap. 4. de Divinis nominibus, & in ordine naturali cognovit Aristoteles 10. Et hic cap. 7. & 8. ponens summam perfectionem hominis in cognitione summi veri, ut etiam D. Thom. attigit 2. 2. q. 167. art. 1. ergo in ordine supernaturali cognitio Dei, quæ est per fidem, per se, ac directe præcipitur propter perfectionem ipsius hominis.] quæ sunt verba P. Suarij. Qui nu. 5. hæc superaddit. [Ideo etiam ipsa per se, & propter se propriam assert præcepti obligationem, & maxime ut ad Deum cognoscendum terminatur: sic enim in ea suo modo consistit huius vitæ participata felicitas iuxta illud: *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum verum Deum.*]

8. Accessit Lugo Card. disp. 13. de Fide sect. 2. num. 28 ad hæc argumenta P. Suarij; & ei non videntur efficacia, subiungens (Ego paulo aliter sentio, totam illam obligationem directam, quæ oritur specialiter ex virtute Fidei, fundari solum in debi-

to colendi Divinam auctoritatem nobis loquentem, cui eo ipso debemus cultum supremum intellectualem, quem exhibere debemus per assensum firmissimum, præstando fidem ipsi, quæ Deus nobis determinate dicit, quæ fidem eo ipso, quod nobis determinate aliquid dicit, à nobis videtur exigere, nec possumus sine gravi irreverentia eam negare, ut supra explicuimus. Quare omnes aliæ rationes, quas Suarez accumulavit ad eam obligationem probandam, non videntur mihi satis efficaces, nisi ad hanc unam reducantur.) & paucis interiectis subiungit n. 29. (Deum esse obiectum primum nostræ Fidei, non probat, hanc obligationem directam circa materiam, quæ pertinet ad cognoscendum ipsum Deum; nisi abunde constet, voluisse nobis Deum hæc ipsa revelare eo animo, ut omnino deberemus talem revelationem specialiter audire, & percipere. Diximus enim supra, non obligari nos de facto ad credenda explicite, & determinate omnia, quæ Deus in scripturis Sacris, vel aliter revelavit; quia non eo animo revelavit, ut obligaret nos ea in particulari audienda.) & post ad pauca superaddit: (Potuisset ergo etiam Deus, si voluisset, revelare nobis libere ea omnia, quæ de se ipso revelavit, hoc est, non exigendo fidem, nec attentionem specialem ad ea, sicut nunc de facto multa nobis de se ipso revelavit. Quo etiam casu Deus potuisset esse obiectum primum, & attributionis Fidei: quia licet Fides per se non obligaret ad explicitam cognitionem eorum, quæ ad Deum etiam pertinerent, potuisset tamen Deus ea omnia ad hunc finem revelare, ut si homo vellet attendere, posset explicite notitiam Divinitatis comparare.) Deinde ad id, quod colligit P. Suarez, nempe ex eo, quod cognitio Dei est perfectio in-

tel-

tellectus humani, inferri, quod præceptum de cognitione Dei per fidem sit per se, & non solum propter charitatem exercendam; resistit Card. Lugo num. 30. sic: (In primis hoc argumento probaretur, esse etiam obligationem directam ex virtute Fidei, ut omnes procurarent credere explicite quidquid Fides tradit de perfectionibus, & attributis intrinsicis Dei: nam perfectio hominis non est cognitio confusa Dei, sed distincta, qualis saltem in hac vita comparari potest.) Hucusque Lugo.

9. Sed sane existimo, Cardinalem non penetrasse mentem P. Suarij. Huius enim assertio continet duplicem partem: prima est, dari præceptum Fidei supernaturalis; secunda est, hoc præceptum non solum esse cognitionis Dei, tamquam medij ad sanctificationem hominis, sed etiam cognitionis Dei *per se, & propter se*. Primam partem demonstravit Suarius in sect. 1. hanc autem secundam in sect. 2. eiusque argumenta solum tendunt ad hanc secundam partem probandam. Et quia Lugo existimavit argumenta Suarij referri ad utrumque, ideo inefficacia ei visa sunt.

10. Itaque id primum argumentum nostri Doctoris sic procedit. Si præceptum Fidei, & cognitionis supernaturalis Dei, quod iam præsupponitur tamquam certum, solum esset de cognitione Dei tamquam de medio ad sanctificationem hominis requisito, & non *per se, nec propter se*; Deus non esset obiectum primum intellectus humani: quando enim requiritur cognitio obiecti A. solum propter cognitionem, vel amorem alterius obiecti; obiectum A. non est obiectum primum, siquidem in esse obiecti ordinatur ad aliud.

11. Secundum argumentum desumptum ab eo, quod cognitio summi veri est summa perfectio in-

tellectus humani, sic procedit. Nam si dicatur præceptum de cognitione supernaturali Dei per fidem non esse de Fide *per se*, sed propter sanctificationem hominis, & tamquam medium ad illam; ex hoc ipso sequitur, quod id præceptum sit propter perfectionem supernaturalem hominis: atqui cognitio supernaturalis Dei est perfectio supernaturalis ipsius hominis, sive intellectus humani: ergo præceptum ordinatur ad cognitionem supernaturalem Dei propter se ipsam, & non propter solam perfectionem supernaturalem voluntatis.

12. Hinc facile responderetur ad obiectiones Cardinalis. Ad primam respondeo, eam rationem de obiecto primario non afferri à Suario ad probandam obligationem præcepti; sed hac supposita, probat, non præcipi Fidem solum propter aliud, sed propter obiectum primum, quod tale non esset, si solum præcipere propter aliud.

13. Ad secundam obiectionem desumptam ex eo, quod potuisset nobis revelare libere ea, quæ revelavit; & hinc etiam posset Deus esse obiectum primum nostræ Fidei libere nobis insinuatæ; dico, etiam in hac obiectione supponi, id argumentum de obiecto primario assumi ad probandum præceptum: quod tamen nullo modo id assumit Suarius ad eum finem. Ideo ea obiectio nihil lædit ratiocinationem Suarij.

14. Ad tertiam obiectionem desumptam ex eo, quod esset obligatio directa ex virtute Fidei ad credenda explicite omnia, quæ Deus de se ipso revelavit; quia credere ea omnia explicite est perfectio intellectus: respondeo eam non militare contra ratiocinationem Suarij, qui non inde probat esse talem obligationem; sed solum quod obligatio, quæ probata præsupponitur, non sit solum pro-

Qq 2 ter

ter aliam perfectionem hominis, sed propter ipsam Dei cognitionem, quæ etiam est perfectio supernaturalis ipsius hominis. Ad id, quod addit, perfectionem hominis non esse cognitionem Dei confusam, sed distinctam; respondeo cognitionem distinctam esse maiorem perfectionem; sed id non tollit, quod etiam cognitio confusa Dei sit perfectio intellectus humani, maxime attenda huius imbecillitate.

15. Obiicit quarto sic: (neque etiam est magis efficax argumentum, quod assertit Suarez ex eo, quod Fides est necessaria tamquam pars ipsius iustitiæ; quam iustitiam per se, & directe debet homo procurare. Et quidem Fides actualis non est pars iustitiæ, à qua formaliter homo dicitur iustus, sed dispositio remota ad illam.)

16. Respondeo, iustitiam sumi in duplici acceptione. Prima, pro gratia iustificationis. Secunda, pro exercitio virtutum, quod præstant præcipue iusti, iuxta id, quod dixit Christus D. Math. 3. *Sic nos docet implere omnem iustitiam.* Assertit ergo P. Suarez, Fidei actum esse partem iustitiæ in hac secunda acceptione. Cum ergo Fides præcipiatur propter exercitium iustitiæ, inde arguit, Fidem præcipi propter exercitium ipsius virtutis.

17. Obiicit quinto contra eam partem assertionis, quod præcipiatur directe & per se assensus Fidei, qui terminatur ad materias morales, v.g. quo creditur id, quod est de Fide circa charitatem, spem, Castitatem, &c. sic (Non probatur efficaciter hæc obligatio directa ex virtute Fidei ad eos assensus argumentis, quæ ad hoc probandum ex ipso retulimus. Non primo argumento, ex eo quod Fides non practico modo, sed speculativo proponit hæc obiecta. Per hoc enim

non excluditur obligatio indirecta: nam omne illud potest cadere sub obligationem indirectam alicuius virtutis, quod potest esse medium necessarium ad id, ad quod virtus illa directe & per se obligat.)

18. Pro responsione adverte primo, eo argumento non probari à Suarior obligationem præcepti, quæ iam supponitur probata in sectione antecedenti. Adverte secundo ex sententia nostri Doctoris Fidem, qua suam doctrinam extendit ad cognoscendas materias virtutum, præcipi directe, & indirecte. Indirecte quidem, quatenus est medium ad virtutes exercendas; directe vero quatenus ipsa Fides est virtus per se expetibilis. Adverte tertio actum speculativum posse esse medium ad proximam virtutem, non per se formaliter & immediate; sed quatenus ex cognitione speculativa infertur alia cognitio practica, quæ dirigit ad operationem. Adverte quarto dari in Fide actus speculativos, & practicos: V. g. iste est speculativus, *Cassitas placet Deo:* est practicus iste, *Debemus Cassitatem inviolatam servare.* Et uterque est assensus Fidei, cum assentiamur propter testimonium Dei revelantis.

19. Iam vero respondeo, non excludi obligationem indirectam Fidei, quatenus est medium ad alias virtutes exercendas; sed debere etiam admitti obligationem Fidei per se & propter se. Ex eo enim, quod assensus Fidei sit speculativus, est etiam per se & propter se expetibilis. Coadiuvatur autem hæc ratio ab alia præcedente; quia cum sit per se expetibilis, & sit modo dicto pars iustitiæ, datur etiam obligatio per se & propter se.

20. Obiicit sexto sic: (secundum etiam argumentum, quod assertit, videtur confundere obligationem directam cum indirecta: si enim oritur

ex

ARTICVLVS III.

An damnata maneat propositio, si asserat præceptum Fidei, qua negativum est, & qua affirmativum non esse per se, sed indirectum?

SUMMARIVM.

Ratio dubitandi proponitur. n. 25. Propositio asserens præceptum affirmativum Fidei non esse per se, damnata est ab Alexandro VII. n. 26. Continetur etiam sub damnatione facta ab Innocentio XI. n. 28.

24. **C**onstat ex art. præced. tamquam certum, & indubitabile, præceptum Fidei, qua negativum est, sive qua interdicat dissensum à Fide, dubitationem, & formidinem, esse per se, & propter se: nam hæresis, dubitatio, & formido de rebus Fidei sunt specialia peccata, quæ opponuntur speciali præcepto Fidei, & non opponuntur præceptis aliarum virtutum. Inquirimus ergo, an continetur sub hac damnatione Innocentij XI. propositio affirmans, præceptum, qua obligans ad eliciendos actus Fidei, sive qua affirmativum est, non esse speciale, & per se; dummodo asserat, esse speciale & per se, qua negativum est, & interdicens ea peccata opposita Fidei?

25. Et videtur ea opinio non contineri sub ea damnatione. Nam propositio damnata asserit: *Fides non videtur cadere sub præceptum speciale & per se.* Sed propositio modo explicato tradita non admittit, quod hæc damnata continet: ergo non manet damnata. Probat Minor: Nam propositio damnata negat, Fidem cadere sub præceptum speciale & per se:

ex eo, quod hæc Fidei cognitio circa materias morales est per se necessaria ad perfectionem hominis Christiani, vt Christianus est, & vt sit aptus, & instructus ad bene vivendum; iam ergo, non est obligatio per se, sed propter aliud, nempe quia est medium necessarium ad bene & Christiane vivendum.)

21. Respondeo, aliud esse, quod Fides sit necessaria, vt quis se applicet ad bene vivendum; & aliud, quod sit necessaria, vt sit bene instructus de rebus spectantibus ad bene vivendum. Primo modo est necessaria tamquam medium; at vero secundo modo, etiam si homo nolit se applicare ad bene vivendum, per se est expetibilis, vt in his sit bene instructus doctrina bona & laudabili.

22. Potest etiam obiici septimo. Omnia præcepta ordinantur ad charitatem tamquam media ad finem; nam *finis omnis præcepti est charitas*, vt ait Apostolus 1. ad Timoth. 1. de quo late egi disert. 6. cap. 2. art. 4. à num. 36. ergo præceptum Fidei ordinatur ad charitatem tamquam medium ad finem: ergo non præcipitur propter se, sed propter charitatem.

23. Respondeo, quamvis ea, quæ sunt media ad consequendum finem, appetantur propter finem; nihil obstat, quominus appetantur etiã per se, & independente: à fine. Sic iter Romam versus est medium ad obtinendam dignitatem desideratam, & assumitur propter illam: & tamen nihil obstat, quo minus ipsum iter assumatur per se, & independentiter ab eo ambitu dignitatis. Similiter ergo licet præceptum Fidei ordinetur ad charitatem tamquam ad finem, potest ipsa fides præcipi per se & propter se.

se: sed hæc altera propositio, de qua inquirimus, affirmat Fidem cadere sub præceptum speciale & per se, scilicet negativum: ergo hæc non manet damnata, cum hæc non affirmet, quod altera negat.

26. Dicendum tamen est primo, eam propositionem sic explicatam contineri sub damnatione Alexandri VI. Nam prima propositio est damnata ab Alexandro VII. hæc est: *Homino nullo unquam vite sue tempore tenetur elicere actum Fidei, spei, & charitatis ex vi præceptorum Divinorum ad eas virtutes pertinentium.* Vbi notabis primo, non loqui eam propositionem de præcepto negativo, qua prohibente hæresim; sed de affirmativo præcipiente hominibus elicere actus Fidei. Notabis secundo, non loqui de præcepto Fidei, quatenus hæc est necessaria ad alias virtutes exercendas; sed quatenus iniungit eas ipsas virtutes Fidei, spei, & Charitatis: vt clarissime constat ex illis verbis *ex vi præceptorum Divinorum ad eas virtutes pertinentium.*

27. Hinc fit, damnatam manere propositionem, quæ affirmat, præceptum Fidei non dari affirmativum, & præceptivum actuum Fidei, propter ipsam virtutem Fidei, sed solum propter exercitium aliarum virtutum. Etenim propositio, quæ id affirmat, dicit, Fidelem non teneri elicere actum Fidei ex vi præcepti Divini ad eam virtutem pertinentis: sed id expresse damnat Alexander: continetur ergo sub damnatione.

28. Dicendum est secundo, eam propositionem, de qua inquirimus, quamvis prima facie videatur non includi sub damnatione Innocentij XI. eo quod censura Pontificis non distinguat inter præceptum Fidei affirmativum, & negativum; tamen re altius considerata, contineri etiam sub damnatione Innocentij XI. Pro-

batur. Nam Innocentius loquitur in eodem sensu, ac Alexander VII. sed, vt constat ex conclusione 1. Alexander loquitur de præcepto Fidei affirmativo: ergo de eodem loquitur Innocentius, & consequenter damnat propositionem asserentem, non dari præceptum Fidei affirmativum speciale, & per se.

29. Minor probatur. Nam initio decreti approbat Innocentius, & affirmat, esse salubre animabus, quod Alexander VII. decrevit circa censuram propositionum. Sic enim ait: [Et salubre opus in segregandis noxijs doctrinarum pascuis ab innoxijs, à foelicis recordationis Alexandro VII. prædecessore suo inchoatum profequi volens.] Ergo cum approbet decretum Alexandri, & propositio damnata ab Innocentio continetur in prima propositione damnata ab Alexandro, censendus est Innocentius locutus esse in eodem sensu, ac prædecessor.

C A P V T II.

Refertur propositio 17. damnata, & discutitur, quoties tenemur elicere actum Fidei.

ARTICVLVS I.

Prænotantur, quæ certa sunt, & proponuntur aliorum opinioniones.

SVMMARIVM.

Diversitas damnationis factæ ab Alexandro VII. & ab Innocentio XI. num. 30.

Duplex modus obligationis elicendi actum Fidei. n. 31.

Hæc

PROPOSITIO XIII. XIV. ET XV.

Hæc damnatio non includit obligationem elicendi actum Fidei ex præcepto Fidei per se. n. 32.

Varie opinioniones circa tempus, quo obligat præceptum Fidei. num. 33. & seqq.

30. **A**lexander VII. in decreto anni 1665. vt retuli supra art. 5. damnavit propositionem asserentem, nullo unquam tempore vite teneri nos elicere actum Fidei, ex vi præcepti pertinentis ad virtutem Fidei. Tamen Innocentius XI. procedit vltarius, & damnat propositionem asserentem, *satis est actum Fidei semel in vita elicere.*

31. Pro huius materiae explanatione, oportet advertere, dupliciter posse nos obligari ad elicendum actum Fidei; vel ex vi præcepti affirmativi Fidei; vel ex vi aliorum præceptorum, quæ impleri non possunt, nisi præcedat actus Fidei.

32. Deinde certum est, in hac propositione, & damnatione eius, non fieri mentionem præcepti per se Fidei. Et consequenter vi censurae istius 17. propositionis, non tenemur repetere actum Fidei, sed solum quod illum tenemur repetere, siue ex præcepto Fidei, siue ex præcepto aliarum virtutum postulantium, quod præcedat actus Fidei. Si autem simul assereretur, numquam teneri ad elicendum actum Fidei, damnata maneret ea propositio ex censura propositionis 16. posita cap. 1. & ex censura Alexandri VII. in primam propositionem, vt supra retuli. Itaque conformabitur censurae & præcepto Pontificio, qui dixerit esse præceptum speciale per se ex virtute Fidei, & obligari nos ad elicendos actus Fidei non semel, sed sæpius, saltem ex vi aliorum. Ex eo præcipue quod (vt dicam art. 5.) præceptum per se Fidei

non solum impletur cum elicitur actus Fidei ex proprio motivo Fidei, sed impletur etiam cum elicitur ex motivo aliarum virtutum.

33. Postulat autem hæc censura præfata propositionis 17. vt decidamus eam quæstionem, (Quo tempore, & quoties obligemur ad actum Fidei elicendum?) Variæ sunt opinioniones doctorum, quas referunt, & refellunt P. Suarez disp. 13. de Fide *P. Suar. P. Th. Sanch.* sect. 5. & P. Thomas Sanchez, lib. 2. Sum. cap. 1. Alij enim dicunt, obligari ex præcepto Fidei per se in diebus festis; alij non in omnibus diebus festis, sed in illis, in quibus celebrantur aliqua mysteria Fidei; tunc enim virtute præcepti Fidei dicunt teneri nos elicere actum Fidei circa talia mysteria. Alij, solum teneri nos ad aliquem actum Fidei; non pro tempore determinato, sed pro cuiusque arbitrio. Videat, qui voluerit, apertas impugnationes apud Authores relatos.

34. P. Suarez citatus affirmat, præceptum Fidei obligare adultum infidelem, vbi sufficienter illi proposita sunt obiecta Fidei, quia hoc debetur authoritati Dei revelantis. Pue rum autem baptizatum, vbi primum pervenit ad plenum usum rationis, teneri ob eandem rationem ad elicendum actum Fidei: quod intelligitur, cum primum instruitur de rebus Fidei, aut advertit ad obligationem addiscendi mysteria Fidei. Teneri iterum ad actum Fidei, quando coram Tyrano examinatur de sua Fide. Teneri iterum in articulo mortis: quia id tempus oportunius implendi præceptum, & profitendi se Christianum. Teneri etiam, quando vrget tentatio contra Fidem: quia tunc præceptum Fidei vrget ad firmandum se in fide.

35. Vbi advertendum est, nomine tentationis contra Fidem non intel-

intelligi suggestionē Sathanæ contra Fidem respectu eius, qui firmissime adhæret Fidei, & in quo nullum est periculum labendi in hæresim, aut formidinem advertenter: hic enim si cogitationem aliò divertat, nullo actū Fidei elicit, non peccabit contra præceptum Fidei. Nomine enim tentationis contra Fidem intelligitur illa, quæ exponit intellectum hominis periculo vacillandi advertenter. Quod dictum esto propter scrupulos.

36. Hinc inferitur, quod Mag. Hozes in expositione propositionis 17. num. 25. non satis calluerit mentem P. Suarij disp. 13. de Fide sect. 5. num. 6. proponit enim Hozes hæc sola verba P. Suarij, *Raro, vel nunquam datur talis obligatio*, & ideo asserit, hanc propositionem Suarij subiacere huic damnationi Qui si antecedentia, & subsequenta consideraret, non damnaret propositionem Suarij. Proderit autem ad perfectam intelligentiam propositionis damnatæ examinare mentem Doctoris eximij circa hoc punctum.

37. Ad cuius mentem penetrandam præmittendum est primo, Suarium docere, ex vi aliorum præceptorum, quæ diversa sunt à præcepto fidei, teneri hominem elicere plures actus Fidei, illis verbis: *In alijs vero temporibus vita sufficienter impletur hoc præceptum exercendo alios actus Religionis, charitatis, aut spei, quia regulariter non fiunt sine usu Fidei.*

38. Secundo præmittendum est, quod num. 32. notavi, in damnatione huius propositionis 17. non exigi, quod actus Fidei sæpius exerceatur ex motivo Fidei, aut ex obligatione præcepti Fidei, sed quod sæpius, & nõ semel tantum, exerceatur; de motivo autem nihil dicitur in damnatione; & ideo non loquitur de præcepto *per se* Fidei, neque de præcepto Fidei ex

obligatione aliarum virtutum; sed abstrahit ab utroque.

39. Tertio. Præceptum *per se* Fidei impleri etiam, non solum cum elicitur actus Fidei, sed etiam cum elicitur ex obligatione præceptorum aliarum virtutum; vt in simili dixi de præcepto *per se* charitatis disert. 6. cap. 2. art. 2. à num. 14. & pluribus exemplis comprobavi; & iterum ostendam infra num. 57. & denotant ea verba relata P. Suarij, *sufficienter impletur hoc præceptum exercendo alios actus, Religionis, &c.*

40. Quarto. Ex supra dictis num. 34. constat, P. Suarium admittente quatuor tempora, in quibus determinate obligat præceptum speciale, & *per se* Fidei independentem à præceptis aliarum virtutum. Et ita cum ponit ea verba relata, *Raro, vel nunquam datur talis obligatio*, expresse intelligit, id ita esse, vltra ea quatuor tempora relata, & vltra tempora, in quibus obligantur Fideles ex præceptis aliarum virtutum.

41. Hinc evidenter constat, quomodo Suarij doctrina non subiacet huic damnationi. Primo. Propositio damnata est illa, quæ affirmat, *satis esse elicere actum Fidei semel in vita*: sed Suarius non docet, id satis esse; cum admittat multa tempora, in quibus obligat præceptum Fidei: ergo doctrina Suarij non est propositio damnata.

42. Secundo. Propositio 17. damnata non loquitur de præcepto *per se* Fidei, sed solum de obligatione elicendi sæpius actum Fidei: sed in illis verbis à Magistro Hozes relatis, Doctor eximius loquitur de præcepto *per se* Fidei, & non de quacumque obligatione elicendi actum Fidei: ergo propositio damnata, & propositio Doctoris eximij non agunt de eodem obiecto; & consequenter propositio Suarij longe diversa est à propositione damnata. Ter-

43. Tertio. Nam dato (& non concessio) quod propositio 17. damnata loqueretur de obligatione præcepti *per se* Fidei cum eadem præcisione, cum qua loquitur Suarius; adhuc non comprehendit doctrinam Suarij. Vt enim comprehenderet, opus esset, quod Suarius admitteret, satis esse, quod semel eliceretur actus Fidei: sed id non admittit Suarius, cum expresse ponat quatuor tempora, in quibus vrget præceptum *per se* Fidei: ergo non comprehendit doctrinam eius.

44. Quarto. Nam dato iterum, quod propositio damnata loqueretur præcise de obligatione præcepti *per se* Fidei; adhuc Suarius admittit sæpius satisfacere debere Fideles ei præcepto. Etenim ei præcepto *per se* Fidei satisfaciunt, dum eliciunt actum Fidei ex præcepto aliarum virtutum, vt constat ex prænotatione 3. proxime præmissa; sed Suarius admittit, sæpius elicere debere Fideles actum Fidei ex præcepto *Religionis, charitatis, & spei*; per quod sufficienter impletur *hoc præceptum per se* Fidei: ergo Suarius docet, quod debent satisfacere Fideles sæpius præcepto *per se* Fidei. Ergo falsum est, quod Suarius doceat hanc propositionem damnatam: *satis est, actum Fidei semel in vita elicere.*

Hozes.
Azor.

45. Idem Hozes ibid. attribuit P. Ioanni Azor eandem propositionem damnatam, cuius sententiam refert in hæc verba: (Azor t. 2. lib. 3. cap. 27. q. 8. asserit, hominem iam iustificatum non teneri ad eliciendum actum Fidei.) sed vera fallitur Hozes. Nam, vt constat ex disert. 6. cap. 1. vbi retuli expressa verba P. Azor, distinguit duplicem obligationem Fidei. Aliam, vt est medium iustificationis; & aliam, vt est præceptum virtutis Theologicæ. Primo modo dicit, hominem iam iustificatum

non teneri ad eliciendum actum Fidei; secundo modo teneri vtique pro varijs temporum differentijs: tum cū insurgunt tentationes contra Fidem; tum etiam in varijs circumstantijs, in quibus tenemur confiteri Fidem exterius; quæ confessio (vera, & non ficta) fieri non potest sine actu interno Fidei.

ARTICVLVS II.

Proponitur conclusio, & referuntur Authores illi suffragantes.

SUMMARIVM.

*Tenantur Fideles ad eliciendos frequenter actus Fidei. n. 47.
Suffragatur P. Suarez. num. 47.
Et alij Authores. num. 48. & seqq.*

46. **E**Go tamen censeo, præceptum Fidei, vltra tempora relata, obligare ad eliciendos frequenter actus Fidei. Et ita quamvis non sint alia tempora *per se* determinata, in quibus instet hoc præceptum Fidei; tenetur tamen Fidelis ad eliciendos actus Fidei frequenter, ita vt si diuturno tempore cessaverit advertenter ab illis elicendis, peccabit mortaliter.

47. Hanc conclusionem sufficienter insinuat P. Suarez disp. 13. de Fide sect. 2. num. 6. Nam vt probet dari præceptum *per se* obligans ad eliciendos actus Fidei, sic ait: (Huiusmodi cognitio (Fidei) est *per se* necessaria ad perfectionem status hominis Christiani, vt Christianus est, nimirum vt sit proxime aptus & bene instructus ad Christiane vivendum. Ad hoc autem tenetur homo ex aliquo præcepto; & non alicuius alterius virtutis particularis: ergo maxime Fi-

Rr
dei.)

P. Suar

dei.) Si ergo assensus Fidei est per se necessarius ad Christiane vivendum; & Christiane vivere, dicat continuationem quamdam, & frequentiam operum Christianorum; sicut homo tenetur ad Christiane vivendum; ita ad eliciendos frequenter actus Fidei.

Lugo 48. Idem videtur insinuare Lugo Cardinalis disp. 13. de Fide sect. 2. num. 45. dum ait: [Cum non possit homo sine Fide servare legem Dei per longum tempus, consequens est, ut ad illam servandam debeat etiam Fidei actus exercere.] Itaque non potest servare legem Dei ad longum tempus sine exercitio actuum Fidei, ideo non potest licite esse ad longum tempus sine eiusmodi exercitio. Et quavis Lugo dicat, id non procedere ex obligatione Fidei per se, sed ex obligatione aliarum virtutum; id tamen non est contra conclusionem traditam, ut dicam art. 4. Deinde cum Fides extrinsece sua ratione ordinetur ad dirigendas operationes supernaturales, potest dici, quod propria obligatio orta ex ipsa Fide est ministrare lucem ad operationes supernaturales. Itaque aliud est, quod preceptum per se eliciendi frequenter actus Fidei impleatur ex prescripto aliarum virtutum; & aliud quod antecederet ad precepta aliarum virtutum preceptum Fidei obliget, ad habendum in intellectu eam lucem, qua possit dirigere ad reliqua precepta implenda. Nam ad hoc secundum obligat preceptum Fidei, quamvis id sufficienter impleatur ex prescripto aliarum virtutum, ut mox dicam.

49. Eandem conclusionem insinuat, imo & affirmare videtur Illustriss. Archiepiscopus Hispalensis Petrus de Tapia tom. 2. Caten. moral. lib. 1. quest. 2. art. 2. num. 6. vbi cum retulisset opinionem aliquorum assensentium, preceptum Fidei per se

obligare ad eliciendum actum Fidei saltem semel in anno, subiungit: [Hec autem supervacantia non videtur admittenda, & maxime in exercitio virtutis admodum vtili, & necessario ad vitam spiritualem nutriendam, & conservandam. Nec videtur verosimile, Christum in institutione legis Fidei adeo longum tempus prefixisse.] Ex quo dicendi modo satis clare significat, preceptum Fidei obligare, quantum requiritur ad vitam spiritualem Christiani hominis nutriendam, & conservandam.

50. Pro eadem conclusione videtur stare Lumbier tom. 2. sum. Hisp. in fragmento vlt. in explicacione 1. propositionis damnate ab Alexandro VII. num. 709. vbi loquens de preceptis trium virtutum Theologicarum hec verba habet ideliter translata in latinum sermonem. (Ara.) ne preceptorum affirmativorum de eisdem virtutibus obligent, mihi sit incredibile, non obligare alias sapius in decursu vite; cum sint actus nobilissimi, & nequaquam difficiles Christianis quoad exercitium; saltem ad credendum omnia, quae credit Sancta Mater Ecclesia: & non solum sunt faciles, sed & frequentissimi. Sed mihi difficile est determinare tempus; & ita frequenter debent elici; quia ex frequentia, & repetitione tui erimus circa inveniendum tempus obligationis.) Hec Lumbier.

ARTICVLVS III.

*Probatnr conclusio ex Scriptura,
& SS. Patribus.*

NON EGRET SVMMARIO.

51. **P**robatnr ex Sacra Scriptura. Ad Roman. c. 1. dicitur: *Iustus ex Fide vivit.* Et id repetit Apol.

Apostolus ad Galat. c. 3. & ad Hebr. cap. 10. & desumpsit ex hac cap. 2. & ipsa Apostoli repetitio magnam emphasis importat, denotatque, in ijs verbis magnam doctrinam contineri. Cuius sensus est; quod Fides necessaria est ad nutriendam, & conservandam vitam spiritualem; sicut necessarius est cibus ad nutriendum, & conservandum corpus; sed quod necessarium est ad nutriendam vitam (corporalem, vel spiritualem) necessarium est, quod frequenter adhibeatur: ergo necessarium est (scilicet necessitate precepti) frequenter adhibere actus internos Fidei.

52. Dixi necessitate precepti: quia necessitas precepti urget, sicut ad vitam Christianam nutriendam, & conservandam, ita etiam ad ponendam media nutrienda, & conservanda eius vitae. Ex quibus valde preceptum medium est exercitium actuum Fidei; cum *iustus ex Fide vivat.*

53. Probatnr secundo. Nam S. Paulus Corinthios alloquens in Epist. 1. cap. 16 ait: *Vigilate, state in Fide.* Hac autem vigilantia permanentiae Fidei non salvatur proprie in solo habitu: vigilantia enim dicit actuale exercitium, & simul persistentiam cum frequentia actuum.

54. Probatnr tertio ex verbis Christi D. Luc. cap. 12. *Sint lumbi vestri praecincti & lucernae ardentes in manibus vestris.* Nam lucernae nomine designatur Fides iuxta S. Ambros. in cap. 12. Luc. vbi sic ait: *sint autem lumbi vestri praecincti, & lucernae ardentes. Et ideo quia nox est dies huius vitae, Lucerna est necessaria.* Et Paulo ante ad caput 11. dixerat. *Lucerna enim Fides est, iuxta quod scriptum est: Lucerna pedibus meis verbum tuum Domine. Verbum enim Dei Fides nostra est, verbum Dei lux est, lucerna est Fides.* Et in Psalm. 118. Serm. 14. agens

de virginibus prudentibus, & fatuis, ait: *Quibus oleum non defuit, nec Lumen Fidei defecit; sed cum lampadibus in locum nuptiarum introire meruerit. Ideo & tu habeto lucernam ardentem, vel lucentem facem. Si enim neque lucerna, neque lapas tua luceat, stulta virgo diceris; nec introibis in thalamum sponsi tui superioris, sed remanebis in tenebris caecitatis.* Censet ergo S. Ambrosius oportere, quod semper luceat lucerna Fidei, ne excludamur a nuptiis aeternis. Quod late prosequitur ibidem. Idem habet Arnobius in Psal. 104.

55. Cum autem dicit Ambros. debere nos semper esse paratos, & vigilantes, habentesque lucernas in manibus, satis clare denotat continuationem habendi lucernam. Fides enim est lucerna data ad dirigendas actiones vitae Christianae, & ideo S. Petrus Epist. 2. cap. 1. ait: *Habemus firmiorem Propheticum sermonem, cui benefacitis attendentes, quasi lucerna lucenti in caliginoso loco.* Ex mente ergo S. Petri oportet attendere doctrinam Fidei. Quomodo autem illi attendunt, qui longo tempore desistunt ab hac attentione? Ut ergo dicantur attendere huic lucernae, oportet frequenter elicere actus Fidei. Et ita S. Laurentius Iustinianus de ligno vite cap. 2. ait: *Ipsa quoque Fides, sicut sol in meridie, ita fulget in mente.* Et Origenes in Iob appellat Fidem *Solem vibrantem super faciem terrae.* Sicut ergo necessaria est lucerna in nocte ad actiones materiales dirigendas; ita Fides ad dirigendas operationes vitae Christianae.

56. Et hoc exemplo probari potest, non solum esse obligationem eliciendi actus Fidei frequenter, sed etiam hanc obligationem oriri a precepto Fidei per se obligante. Nam sicut, cum pater familias iubet, accendi lucernam, quae illuminet domum

nocturno tempore pro commo-
 -**u**niversali domesticorum; & si neces-
 saria sit pro quærenda drachma, quæ
 casu fortuito amittitur; non propte-
 rea dicitur, inssionem Patris familias
 de accendenda lucerna esse indirec-
 tam propter inveniendam drachmam;
 sed esse lucernæ per se, quia per se
 utilis est ad universale commodum
 domesticorum. Ita cum Christus D.
 iubet accendi lucernam Fidei pro spi-
 rituali commo- domesticorū suo-
 rum, non dicitur id præceptum esse
 per accidens respectu huius, vel alter-
 rius virtutis; sed præcipit Fidem per
 se tamquam ex conceptu suo ordi-
 natam ad commodum universale Fi-
 delium, in ordine ad exercendas ope-
 rationes supernaturales.

ARTICVLVS IV.

*Argumentis a ratione firmatur
 conclusio.*

SYMMARIVM.

*Multe occurrunt occasiones, in quibus
 tenemur habere Fidem verbis Dei,
 propter reverentiam debitam. n.
 57.*

*Difficillimum est persistere diu absque
 peccato mortali sine exercitio actuum
 Fidei. n. 58.*

Obiectio solvitur. n. 59. & 60.

*Magna pars vite Christianæ consistit
 in actibus Fidei. n. 62.*

*Ad præceptum per se Fidei pertinet ea
 cognitio, quæ ex se ordinatur ad
 perfectionem hominis Christiani.
 n. 63.*

57. **P**robatum quarto à ratione.
 Quoties nobis proponitur,
 obiectum aliquod esse à Deo revela-
 tum, reverentia debita locutioni Dei
 postulat cultum illum intellectualem,

qui consistit in habendo Fidem eius-
 modi dictis; vt optime doceat Lugo
 Card. disp. 13. de Fide sect. 2. num. 28.
 Sed plurimæ occurrunt occasiones,
 in quibus cuilibet Fideli proponitur
 obiectum revelatum à Deo, vt confi-
 tabit ex infra dicendis: ergo in pluri-
 bus occasionibus, atque adeo fre-
 quenter, tenemur exercere actus in-
 ternos Fidei.

58. Probatum quinto. Fidelis
 non potest diu permanere absque
 peccato mortali, sine exercitio ac-
 tum internorum Fidei; vt docuit
 etiam ipse Lugo ibid. sect. 3. Cum
 enim attenda hominis fragilitate, dif-
 ficillimum sit longo tempore confer-
 vari sine peccato mortali; solum ve-
 ritates Fidei, & promissiones Divinæ
 possunt hominem contineri in statu
 gratiæ, sed vi præcepti Divini homo
 tenetur continere se in statu gratiæ:
 ergo vi præcepti Divini tenetur ad
 non differendum longo tempore ac-
 tus internos Fidei.

59. Dices, hoc argumento pro-
 bari, teneri hominem ad exercendos
 frequenter actus Fidei, non ex vi
 præcepti Fidei, sed ex vi obligationis
 continendi se in statu gratiæ.

60. Respondetur, concedendo,
 hoc argumento s. probari obligatio-
 nem exercendi frequenter actus Fi-
 dei, quæ quidem argumentatio ab-
 trahit ab eo, quod hæc obligatio pro-
 cedat à præcepto per se Fidei, aut ab
 alio præcepto.

61. Probatum sexto, ex P. Suario
 cit. Actus interni Fidei frequentes
 maxime necessarii sunt ad vitam
 Christianam exercendam: sed tenemur
 vitam Christianam exercere: ergo
 tenemur elicere frequenter actus
 internos Fidei.

62. Dices iterum, id non oriri
 ex præcepto virtutis Fidei, sed ex
 præceptis aliarum virtutum, quibus
 obligamur ad vitam Christianam du-
 cent.

cendam Respondetur primo, vt in
 argumento præcedenti. Responde-
 tur secundo, magnam partem vitæ
 Christianæ consistere in credendo:
 nam vita Christiana est exercitium
 virtutum, inter quas prima virtus est
 Fides. Et ita præceptum Fidei per
 se obligat ad eam partem vitæ Chris-
 tianæ, quæ consistit in credendo.

63. Respondetur tercio ex P.
 Suario disp. 13. de Fide sect. 2. num.
 6. ad præceptum per se Fidei perti-
 nere eam cognitionem, quæ ex se
 ordinatur, & per se requiritur ad
 perfectionem status hominis Chris-
 tiani: nam cum is ordo universalis
 sit de ratione intrinseca cognitionis
 Fidei, dum per se præcipitur Fides,
 necesse est, quod præcipiatur cum
 eo ordine universalis ad statum ho-
 minis Christiani. Respondetur quar-
 to, vt in num. 57.

ARTICVLVS V.

Solvitur quedam obiectio.

SYMMARIVM.

Obiectio proponitur num. 64.

*Plurima dantur occasiones in qui-
 bus exercentur actus Fidei. num.
 65.*

*Præceptum per se actuum Fidei suf-
 ficienter impletur per actus Fidei,
 qui sunt ex motivis aliarum vir-
 tutum. num. 67.*

*Præceptum per se audiendi Missam
 sufficienter impletur, licet audia-
 tur ex motivo alterius virtutis.
 Ibidem.*

64. **O**bjicies, hanc conclusio-
 nem, quæ ad struit obli-
 gationem præcepti divini elicendi
 frequenter actus internos Fidei su-
 pernaturalis, esse perniciosam consci-
 entijs; vt pote quæ excitare pote-

rit nimiam scrupulorum anxietatem;
 nam tertio quoque gradu Fi-
 deles timorati considerantes præcep-
 tum divinum de frequentia actuum
 Fidei, dubitabunt, an singulis heb-
 domadis, vel diebus, imo vero an
 singulis horis teneantur iure divino
 ad cuiusmodi actus eliciendos: quod
 valde noxium erit conscientijs.
 Deinde nimia scrupulorum formidi-
 ne argentur, dum discutient consci-
 entiam ad recipiendum Pæniten-
 tiæ Sacramentum; debent enim
 confiteri omissionem eorum actuum,
 quibus frequentia defuit. Deinde
 cum non determinetur, quanta de-
 beat esse hæc frequentia, unusquis-
 que ex magnitudine, aut mediocri-
 tate sui timoris, plura, vel pauciora
 peccata sibi imputabit. Quæ omnia
 absurda sunt, & minime ad praxim
 deducenda.

65. Respondeo, nihil curan-
 dum esse de hoc scrupulo; nam pra-
 xis communis Fidelium est elicere
 frequentissime actus Fidei. Omnibus
 diebus festis audiunt Missam, & in
 illa adorant Eucharistiam: quomo-
 do possunt adorare eam, nisi credant,
 Christum esse realiter presentem?
 Idem contingit, dum obviam fiunt
 Sacerdoti deferenti Eucharistiam ad
 infirmos: idem dum intrant Eccle-
 siam, & reverentiam exhibent Sa-
 crario, vbi Eucharistia reposita est.
 Deinde post vesperum ante lucis
 terminum, pulsantur campanæ, vt
 Fideles recitent ter salutationem An-
 gelicam in memoriam. Annuncia-
 tionis Beatæ Mariæ: ergo quando
 non recordentur Annunciationis
 (quod forte rarum est) quomodo
 attente salutabunt B. Mariam, nisi
 credant illam esse in cælis, & exaudire
 orationes nostras? Deinde nocte pro-
 cedente, communis consuetudo Ec-
 clesiarum fert, pulsari campanas,
 vt moneatur Fideles de oratione
 pro

pro animabus Purgatorij: quomodo ergo Fideles orabunt pro illis, nisi actualiter credant, esse Purgatorium, & animas illic detentas pro satisfactione peccatorum? Qui frequenter accedunt ad Sacramentum Pœnitentiæ, & Patres familias, qui mittunt filios, famulos, servos ad illud recipiendum; quomodo id præstabit, nisi tunc credant, esse in Ecclesia per id Sacramentum remissionem peccatorum? De recipientibus Eucharistiam, idem dicam, ac supradixi de adorantibus. Communis consuetudo maioris partis Fidelium est recitare Rosariû Beatæ Mariæ: qui autem illud recitant, credunt, Beatam Mariam esse in cælis, & exorari à Fidelibus. Præterea commune est Fidelibus intrare in Ecclesias, & in illis non solum adorare Eucharistiam, sed etiam orationes offerre, reverentiam exhibere sanctis, ad esse Divinis officijs; que omnia præstari non possunt sine multis actibus Fidei. Tandem Fideles frequenter recitant symbolum Apostolorum, orationem Dominicam &c. quæ sine actibus Fidei fieri non possunt.

66. Dices primo, illos actus Fidelium, quos supra memoravi, qui sine actibus Fidei fieri non possunt, potius procedere à præcepto aliarum virtutum, quam à præcepto Fidei: nam actus Fidei, qui requiritur ad adorandam Eucharistiam, videtur potius oriri à præcepto Religionis, quam à præcepto Fidei.

67. Sed contra est. Nam lex Divina, que per se præscribit actus Fidei, qui eliciuntur ex motivis aliarum virtutum. Quod manifestum est in alijs præceptis. Obligatio audiendi Missam in die festo oritur per se ex præcepto virtutis Religionis: demus ergo, quod Titius afflictus tentatione luxuriæ sibi persuadet, reme-

dium tentationis consistere in audiendo Missam, propter aliarum similium occasionum experientiam; & ideo in die festo procedit ad audiendum Missam ex motivo minuendæ tentationis. Numquid in eo casu non adimplevit præceptum audiendi Missam in die festo? Vtique adimplevit. Et ratio est: quia præceptum audiendi Missam datum ex motivo Religionis non prohibet, quod audiatur ex alio motivo, sed solum præcipit, quod audiatur; & dum auditur ex quocumque motivo, præceptum impletur: quia motivum se tenet ex parte præcipientis, non vero ex parte implentis præceptum.

68. Sic contingit in præcepto Fidei, quod licet præcipiat exercitium frequens actuum Fidei per se, sufficenter impletur hoc præceptum, licet eliciantur actus Fidei ex præscripto, aut imperio aliarum virtutum. Nam licet præceptum per se Fidei sit ex ipso motivo Fidei, non prohibet quod eliciantur actus Fidei ex præscripto, aut imperio aliarum virtutum; sed ex quocumque motivo eliciantur actus Fidei, impletur illud præceptum. Vide quæ supra dixi de præcepto charitatis disert. 6. cap. 2. art. 2. à num. 14.

ARTICVLVS VI.

Altera instantia solvitur.

SVMMARIVM.

Alia instantia proponitur. num. 69. Credere ex motivo Fidei, idem est, ac credere ex motivo Divinae auctoritatis revelantis. n. 70.

Et unde proveniat, quod aliquando non advertamus, elicere nos actus Fidei. n. 71.

Ex eo quod credunt firma adhesionem ad obiectum, colligitur esse per actus Fidei. n. 72.

An possint elici actus Fidei sine recordatione obiecti motivi Fidei, quod præcessit? n. 73. & 74.

An præfati actus sint virtualiter actus Fidei. num. 75.

An actus Fidei pendeant à revelatione actualiter cognita? num. 76. & seqq.

Nullus actus utilis ad salutem fit, quin procedat ab actu Fidei. Et quid inde pro conclusione? num. 79.

An eadem sententia probetur ex eo, quod nullus adultus peccator iustificatur sine actu Fidei. num. 80. & seqq.

Quid inferatur ex supradictis, sub disiuncto colligitur. num. 84.

69. **D**ices secundo, eos vt in plurimum non esse actus supernaturales Fidei: quia ad illos eliciendos non sufficit, quod affirmant obiectum materiale; sed quod expresse illud credant propter auctoritatem Dei revelantis, plerumque autem, ea omnia, quæ relata sunt, credunt, non recordati revelationis Divinæ.

70. Sed contra est. Nam licet non recordentur revelationis Divinæ, credunt ea omnia tanquam de Fide, & tanquam determinati ex motivo Fidei: credere autem sub his terminis, *ex motivo Fidei*, idem est, atque credere ex auctoritate Dei revelantis, cum motivum Fidei nihil aliud sit, quam auctoritas Dei revelantis. Qui autem putant, se non elicere formaliter actus Fidei supernaturalis, vel non credere expresse propter auctoritatem Dei revelantis; ideo est, quia non reflectunt supra proprios actus; si enim reflecterent, & cogitarent, quid determinavit illos ad adorandam Eucharistiam &c., deprehenderent, se determinatos fuisse ex motivo Fidei.

71. Pro quo sciendum est; quando aliquid cogitavimus, postea solere venire in memoriam, aliquando solum obiectum materiale, aliquando etiam obiectum motivum, aliquando etiam ipsi actum intellectus. De hoc dixit Aristoteles, illum frequenter reflecti supra se ipsum, & consequenter producere speciem sui ipsius, & ideo mediante tali specie solere nos recordari ipsius cogitationis. Idem contingit circa obiectum motivum; aliquando enim intellectus agens producit speciem talis obiecti motivi, propter quam postea recordamur illius; aliquando vero, iuxta modum tenuis attentionis, producitur species valde remissa obiecti motivi, & ideo aliquando illud non redit in memoriam. Et aliquando etiam ipse actus intellectus non reflectit supra se ipsum; & ideo aliquando non recordamur ipsius cogitationis. Ex his colligitur, sæpe contingere, quod credamus mysterium ex motivo Fidei; & postea non recordemur, an illud crediderimus ex motivo Fidei.

72. Confirmatur. Nam quia ea omnia obiecta relata credunt, illa credunt cum omnimoda certitudine, & firmissima adhesionem ad obiectum: sed non datur hæc certitudo, & firmitas adhesionem intellectualis, nisi detur aliquod motivum firmissimū, & infallibile: ergo cum id credunt, non aliter id præstant, nisi determinati ex aliquo motivo firmissimo. Et cum non detur aliud, nisi motivum Fidei, vti que ex motivo Fidei credunt, & certissime credunt.

73. Præterea aliquis forte respondere posset, quod quamvis Fideles non recordentur tunc auctoritatis Divinæ revelantis, aut motivi Fidei, actus illos, quibus credunt ea obiecta materialia, determinari ex motivo

tivo Fidei, atque adeo esse actus supernaturales Fidei. Et quidem hoc contingit in scientijs naturalibus, quod propter premissas evidentes eliciatur conclusio evidens, & intellectus maneat firmus circa obiectum materiale eius conclusionis: procedente autem tempore cum eadem firmitate assentitur intellectus obiecto eius conclusionis, quamvis pro tunc non recorderetur obiecti premissarum: quia habet memoriam firmitatis, qua prestitit assensum obiecto conclusionis; quod fit media specie intellectuali, quæ generata est vi eius conclusionis firmiter adhaerentis obiecto. In quo casu, negari non potest, quod illa firmitas, qua adhæreo obiecto conclusionis; procedit ex eo motivo premissarum, quamvis actualiter non recorder talis obiecti. Sæpius etiam contingit, quod inquiram decisionem questionis moralis. V.g. & cum ex virgenti fundamento cognoscam, quid in ea questione tenendum sit; postea oblitus fundamenti illius, teneam firmiter resolutionem questionis, quia licet oblitus fundamenti illius in individuo (vt ita dicam) tamen in generali recorder, me habuisse fundamentum virgens ad illam persuasionem. In quo casu illa conclusio sine dubio habetur ex determinatione illius fundamenti, quavis absque individuali memoria illius.

74. Sed numquid possumus similiter discurrere circa actus Fidei supernaturales, ita vt sine memoria actuali revelationis Dei assentiamur obiecto materiali, concurrente specie supernaturali generata circa cognitionem obiecti materialis, munitam sua firmitate: quæ cognitio videtur esse determinata ex motivo Fidei diuine; cum ea certitudo cognitionis circa obiectum materiale non possit aliunde provenire, nisi ex mo-

tivo Fidei, & ex pia affectione supernaturali, & memoria piæ affectionis prius habite.

75. Scio cuiusmodi actus cognoscentes ita obiectum materiale fidei solere dici ab Authoribus, esse virtualiter actus Fidei. Neque negari potest, eos actus, qui eliciuntur, circa veritates, quas quis didicit, & comparavit in schola Fidei, quamvis actualiter desit memoria revelationis diuine, esse saltem virtualiter actus Fidei. Nam vt dicam infra, actus formalis Fidei continetur in illis tamquam in effectu. Sed restat adhuc difficultas, an illi actus, qui sunt virtualiter actus Fidei, sint veri actus Fidei, quales præcepto diuino iubentur; & procedant ab habitu Fidei supernaturalis.

76. P. Petrus Hurtado disp. s. de Fide per totam agit hanc questionem, an actus Fidei pendeat à revelatione actualiter cognita, & sect. 2. ait: [Hæc in parte quicquid proferatur, vetusto carebit Authore: quia questio recens nascitur à Parente etiam recente. Eam questionem in vtramque partem disertaborem in medium proferens, quam vos sui nominis pondere penditote.] Supponit autem in sect. 1. sicut reliquæ cognitiones producant in intellectu speciem sui obiecti, ita etiam actus Fidei supernaturalis producere speciem sui obiecti supernaturalem. Et consequenter quando intellectus inquit: [Quidquid Deus dicit, est verum; Deus dicit, Verbum Diuinum incarnatum esse: ergo verum est, quod Verbum Diuinum est incarnatum.] tunc in intellectu ea conclusio producit seorsim speciem supernaturalem mysterij Incarnationis.

77. Deinde sect. 2. proponit argumenta, quæ probare videntur, eos actus supernaturales, qui affirmant mysterium Incarnationis seorsim, quia

quin actualiter attingant auctoritatem, aut revelationem Dei, non esse actus Fidei supernaturalis, neque pertinere ad habitum Fidei. Eiusmodi autem argumenta in eo vertuntur cardine, quod assensus Fidei essentialiter respicit motiui auctoritatis, & revelationis diuinae: ideoque actus isti, qui non attingunt actualiter id motiui, excludi debent à numero actuum Fidei.

78. Præterea in sect. 4. conclus. 2. ait: [Non repugnat, Fidem solam (id est, solum habitum Fidei) amplecti ea omnia obiecta (scilicet, obiecta materialia Fidei. seorsim ab obiecto motiui) Quia cum radicaliter pendeant ab Auctoritate, & testimonio Dei, omnes illi dicuntur actus credendi formaliter, aut radicaliter. Dico tertio, probabilius esse, sola Fide exerceri omnes illos actus. Nam communis theologorum assensus soli Fidei adscribit omnes actus, quoquo modo pendentes à revelatione Dei.] Hæc P. Hurtado. Et quidem videtur negari non posse, Fidelem elicere actum Fidei, quando atrente recitat symbolum Apostolorum, *Credo in Deum Patrem omnipotentem, &c.* Quamvis tunc expressè non recorderetur revelationis diuinae: quia iste actus procedit ab specie supernaturali generata ex alia cognitione, quæ habuit pro motiui auctoritatem, & revelationem diuinam.

79. Est & aliud fundamentum, quo videtur efficaciter probari, hos actus, qui modo dicto procedunt radicaliter à motiui Fidei, pertinere ad habitum Fidei, & esse proprie, & strictè actus Fidei. Est enim doctrina S. Augustini (quam optime explicat, & propugnat Lugo Card. disp. 12. de Fide sect. 2. & 3. P. Suarez disp. 12. de Fide sect. 2. num. 8., qui refert pro hac doctrina S. Augusti-

num in pluribus locis operum eius) nullum fieri actum honestum, & vtilem ad salutem æternam, qui non procedat ab actibus Fidei. Cum ergo quis adorat Eucharistiam, sine memoria auctoritatis Dei revelantis hoc mysterium, credens tamen præsentiam realem Christi Domini, utique elicit actum supernaturalem adorationis: ergo ille actus, quo creditur præsentiam realem Christi D. quamvis sine memoria revelationis, vere est actus Fidei; quatenus scilicet mediate ortum habuit à motiui Fidei, scilicet ab Auctoritate Dei revelantis.

80. Item est communis sententia Patrum, & Theologorum, sine actu Fidei nullam adultum peccatorem posse iustificari; quam doctrinam P. Suarez vbi supra dicit absque errore in Fide negari non posse; durum autem videtur concedere peccatorem, qui accedit ad Sacramentum Pænitentia, cum detestatione efficaci peccatorum, credens remissionem peccatorum obtineri per illud Sacramentum, quia pro tunc est immemor revelationis Dei, talem peccatorem non iustificari; cum tamen ille actus, quo credit, remitti peccata à Deo per id Sacramentum, mediate ortum trahat ab auctoritate Dei revelantis.

81. Deinde Lugo Card. disp. 13. sect. 2. num. 51. videtur suffragari huic sententia, quatenus docens, ad administrandum, & recipiendum Sacramenta requiri actum Fidei præcedentem, id statuit his verbis: [Ego magis credo, in ijs omnibus intervenire debere aliquem actum Fidei, saltem implicitum, & in confuso, quatenus ex memoria notitia per Fidem comparatæ habet Fidelis intentionem ministrandi, vel suscipiendi Sacramentum, vel offerendi Sacrificium.] &c. Ecce ponit Cardinalis actum

Fidei ex memoria notitiæ per Fidem comparata: quæ verba significant actum credendi mysteria, productum per speciem intentionalem, quæ generata fuit à cognitione credente tale mysterium ex motivo Fidei. Et quamvis videatur ipse Lugo id negare disp. 1. num. 36., viderur tamen non loqui de hoc casu, quo cognita fuerit revelatio, & ex vi illius generata fuerit species intentionalis mysterij crediti, & per hanc speciem eliciatur actus mediate procedens ex motivo Fidei. Arguit enim contra Authores, qui dixerunt, necessarium esse, quod Deus revelaverit; non vero, quod vnumquam cognoscatur revelatio.

82. Favet etiam huic doctrinæ experientia, qua Fideles solent experiri, quod pro tunc immemores revelationis antea cognitæ, credunt mysterium aliquod firmissime: quæ firmitas non potest aliunde provenire, nisi ex cognitione orta, licet non actualiter, radicaliter tamen à revelatione prius cognita. Actus autem firmissime credentes mysterium, quamvis absque actuali memoria revelationis, videntur habere eam qualitatem firmitatis, quæ videtur esse proprietas solius assensus Fidei; maxime quod is assensus numquam habeatur sine pia affectione voluntatis.

Hurt. 83. Sed quando quidem P. Hurtado nõ resolvit omnino hanc quæstionem; sed solum ostendit maiorem inclinationem in hanc partem, quod isti actus sint Fidei Divinæ; ita neque ego resolvo: & quæstionem Doctoribus decidendam relinquo.

84. Nihilominus animadvertendum est, experientiam proxime propositam convincere vnum è duobus: vel quod illi actus, quibus credimus mysteria, dependentes mediate ab obiecto motivo Fidei, sunt

ab habitu Fidei; vel quod tales actus immediate attingunt obiectum motivum Fidei; sed postea non recordamur, an fuerint elicitæ ex motivo Fidei propter rationem allatam initio huius articuli num. 60. & seqq. & in hoc secundum magis inclino.

DISERTATIO XII.

An Fidelis interrogatus de professione suæ Fidei, possit tacere?

CAPUT I.

Refertur propositio damnata, & opiniones Authorum circa hanc quæstionem.

SUMMARIUM.

Negare Fidem semper est lethale, & hæc negatio dupliciter contingit. num. 1.

Datur præceptum affirmativum confitendi exterius Fidem. Et hæc confessio alia est materialis, & alia formalis num. 2.

An ei, qui interrogatur de Fide liceat tacere? num. 3.

Prima sententia, esse peccatum lethale tacere, si ex silentio credatur non habere Fidem, vel hanc non esse veram, vel ex eo silentio aut in Fide titubent. num. 4.

Secunda sententia distinguit inter personam publicam, & privatam interrogantem de Fide. num. 6.

Tertia, quod nulla est differentia inter personam publicam, & privatam. num. 7.

Quarta, interrogatum de Fide à publica potestate posse tacere; quia inde non colligitur negare Fidem. num. 8. *Quam*

Quam longe distet ab ea opinione P. Granado. num. 9.

1. **P**ropositio 18 in hoc decreto damnata tamquam scandalosa hæc est: *Si à potestate publica quis interrogetur, Fidem ingenue confiteri, ut Deo, & Fidei gloriosum consulo: tacere ut peccaminosum per se non damno.* Et in primis certum apud omnes est, & de Fide tenendum, numquam esse licitum, quin potius lethale peccatum esse, negare Fidem, sive coram potestate publica, sive coram homine privato. Id enim constat ex verbis Christi D. Math. 10. *Qui negaverit me coram hominibus, negabo eum coram Patre meo.* Quæ negatio duobus modis potest contingere, vel cum quis negat veram Fidem Catholicam, aut aliquod mysterium Fidei, vel cum negat, se esse Catholicum, Christianum, aut Papistam, id est, Fidei Romanæ Professorem; idque sive negetur voce, sive signo alio exteriori.

2. Præterea datur præceptum affirmativum confitendi exterius Fidem, ut constat ex D. Paulo ad Rom. 10. *Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem.* Scilicet tamquam necessaria necessitate præcepti. Et ut optime observat P. Suarez disp. 14. de Fide sect. 2. num. 2. Alia est confessio materialis, & alia formalis. Materialis fit per signa exteriora, quæ plerumque fiunt in adimplentione aliorum præceptorum, scilicet audiendo Missam; accipiendo sacram Eucharistiam, &c. Formalis fit per vocum pronuntiationem, quæ fit dicendo Symbolum Apostolorum, aut S. Athanasij, vel vocaliter fatendo, se esse Christianum. Et quamvis hoc præceptum affirmativum obliget ad sæpius confitendum exterius Fidem,

sufficienter impletur, per confessionem materialem, quæ fit in adimplentione aliorum præceptorum, aut obsequiorum, quæ sine obligatione fiunt, ut portatione, vel recitatione Rosarij, aut alterius cultus externi. Et satis constat ex epist. Iacob. cap. 2. *Ego ostendam tibi ex operibus fidem meam.* Videatur de his omnibus P. Suarez. cit., qui egregie ea tractat.

3. Cum ergo hæc omnia certa sint, procedunt ulterius Theologi, excitantes aliquas quæstiones, & circa illas tradunt aliquas opiniones, quas expedit referre, ad rectam intelligentiam propositiois damnatæ, & doctrinæ tenendæ. Inquirunt ergo, an Fidelis interrogatus de sua Fide, cui illam, ut dictum est, negare non licet, possit tacere?

4. Prima sententia est S. Thomæ 2. 2. q. 3. art. 2. corp. docentis, casu quo quis interrogetur de sua Fide, esse peccatum mortale tacere, si ex ea taciturnitate crederetur, vel non habere Fidem, aut Fidem non esse veram; vel ex ea taciturnitate alij in Fide titubarent. Ita enim dixerit: *Sic enim confiteri Fidem non semper, neque in quolibet loco est de necessitate salutis, sed in aliquo loco, & tempore, quando scilicet per dimissionem huius confessionis subtraheretur honor debitus Deo, & etiam utilitas proximi impendenda: puta si aliquis interrogatus de Fide, taceret, & ex hoc crederetur, vel quod non haberet Fidem, vel quod Fides non esset vera; vel alij per eius taciturnitatem averterentur à Fide. In huiusmodi enim casibus, confessio Fidei est de necessitate salutis.* Hucusque S. Thomas.

5. Idem affirmat Caietanus ibidem sic: [Quoniam tunc est locus, & tempus confitendæ Fidei, quando interrogatur quis de sua Fide (ut in littera dicitur) ita quod si

tacendo creditur non Christianus, subtrahit Deo debitum tunc ibi honorem.]

6. Secunda sententia est eorum, qui distinguunt inter personam publicam, & privatam interrogantem de Fide. Aiunt enim, si persona sit publica, V. g. Rex, aut Magistratus, interrogatum de Fide debere manifestare Fidem; si vero persona sit privata, V. g. aliquis de plebe, posse tacere, vel interrogationem eludere, per illa verba, [Quid ad te?] vel similia. Ita P. Thom. Sanch. lib. 2. Sum. cap. 4. num. 6., & apud ipsum Mag. Bañez 2. 2. quæst. 3. art. 2. dub. 1. concl. 3. P. Azor tom. 1. lib. 8. cap. 27. quæst. 1. Idem tuerur P. Becanus cap. 9. de Fide quæst. 4. num. 2. & Leander à Ss. Sacr. part. 1. decal. tract. 2. disp. 2. quæst. 7. multis perperam citatis Et post hoc decretum Innocentij idem tradunt Lumbier tom. 3. Sum. n. 1768, & Filguera in explicat. huius propositionis 18. conclus. 2., & Hozes. ibid. num. 35.

7. Tertia sententia tuerur, nullam esse differentiam in eo, quod quis de Fide inde interrogetur à persona publica, aut à privata. Ita P. Suar. in ea disp. 14. sect. 3. num. 6. vbi sic ait: [Hæc vero distinctiones materiales quidem sunt ad explicandam circumstantiam temporis, pro quo obligat præceptum confitendi Fidem, & consequenter fit prava occultatio Fidei. Nam hæc obligatio non nascitur ex qualitate, vel potestate personæ rogantis, sed ex occasione, in qua non potest occultari Fides sine gravi diminutione Divini honoris, aut detrimento spirituum proximorum, ut ex dictis sect. superiori constat. Et ideo parum refert, quod rogans sit proprius Rex, vel extraneus, cum obligatio ex iurisdictione rogantis non oratur. Et ob eandem

causam nihil obstat, quod persona rogantis sit privata; nam si rogatio sit publica poterunt eadem in commoda sequi, non confitendo Fidem in tali articulo; & simili modo quamvis rogatio privata sit, atque etiam persona rogans; si tamen illa sit gravis, & possit multum Fidei prodesse, vel nocere; ad dictam obligationem sufficit. Quia vero quando Tyrannus publica potestate, & publice rogaret, certa est necessitas moraliter loquendo, ideo de illa potissimum loquuntur Authores; in reliquis autem casibus sunt circumstantiæ ponderandæ.] Hæc P. Suar., & P. Petrus Hurtado. 2. 2. disp. 48. sect. 2. num. 17. Idem discrimen rejicit, & utrobique eodem modo discutendum esse ait, siue persona sit publica, siue privata. Item P. Granado 2. 2. contr. 1. Grana. tract. 11. sect. 2. num. 8.

8. Quarto opinio fert, interrogatum de sua Fide à publica potestate, posse tacere; eo quod ex eo silentio non colligitur, negare Fidem. Leander à Ss. Sacram. tom. 1. in decal. tract. 2. disp. 2. quæst. 8. magnam irrogat iniuriam P. Granado, cui eam opinionem attribuit his verbis contentam: [Negant adhuc plures DD, eo quod ex præcisa taciturnitate Fidelis, non potest Princeps colligere, aut præsumere illum Fidem negare, sed potius implicite illam fateri.] Et inter alios citat Granadum. Ex cuius citatione deceptus Lumbier tom. 3. Sum. num. 1768. Leand.

9. Citat P. Granadum. 2. 2. Contr. 1. de Fide tract. 11. sect. 2. num. 8. à qua tamen opinione longissime abest, ut ex eius verbis constat. [B. Thomas vero in art. 2. 2. 2. ait, tunc tenei aliquem non tacere, quando propterea crederetur non habere Fidem, aut Religionem nostram

triam non esse vteram, aut alij ob eius taciturnitatem avertentur à Fide. Atque hæc quidem doctrina vera est, quando interrogatus præberet suo silentio sufficientem occasionem prudenter existimandi, nostram Religionem non esse veram, aut ipsum non esse Catholicum, &c. Nam in eo eventu *tacere est erubescere Christum*, & doctrinam eius, gravemque proinde irrogare iniuriam Catholicæ Religioni, & ipsius Authori. Et sane si in prædicto casu liceret tacere, liceret etiam vti verbis æquivocis, aut negare me esse Christianum (subintelligendo in mente, &c.) sicut ergo hoc non liceret ob iniuriam, quæ Deo irrogatur, ita *neq. tacere*. Vnde eleganter Tertullianus lib. de Idolol. paulo ante finem: *Negat, inquit, quicumque dissimulat in quacumque causa pro Ethnico habitus*. Et id voluere. S. Chrisost., & B. Tom. adducti à Bañez. cuius distinctio non est probanda, quando eadem incommoda occurrent, aut occurrere possunt, licet qui interrogat, habeat privatam autoritatem: quando vero qui tacet, non præberet sufficientem occasionem existimandi, Fidem nostram esse falsam, &c. tunc non esset peccatum mortale tacere.] Hæc P. Granado.

10. Vbi vides nihil discedere à modo loquendi S. Thomæ. Vbi est ergo in toto hoc contextu, quod illi attribuit Leander? Compose dictum Leandri attributum Granado, cum dicto ipsius Granadi: nam Leander ex Granado refert hæc: *Ex præcisa taciturnitate Fidelis, non potest Princeps colligere, aut præsumere, illum Fidem negare, sed potius implicite illam fateri. Ipse autem Granado dicit: In eo casu tacere est erubescere Christum, &c. & solum superaddit il-*

lam conditionalem. *Quando vero qui tacet, non præberet sufficientem occasionem existimandi, &c. quod est conforme dicto S. Thomæ, ut mox videbimus.*

11. Citat etiam Leander pro eo asserto P. Petrum Hurtado supra relatum. Sed longe alia est mens huius Authoris, ut legenti constabit. Nec vacat alios Authores à Leandro relatos examinare.

CAPUT II.

Sensus propositionis damnatae, & damnationis eius.

SYM MARIUM.

Lethale est silentium, quando est signum negatæ Fidei, aut erubescentiæ de illa confitenda. n. 12.

Silentium coram potestate publica interrogante est signum negatæ Fidei, vel erubescentiæ. n. 14.

Cum hoc stat, quod aliquando per accidens id silentium possit non esse signum negatæ Fidei, neque erubescentiæ. n. 15.

Varij casus, in quibus id silentium non est signum negatæ Fidei, neque erubescentiæ. n. 15. & seqq.

Quid censeat P. Suarez. n. 18.

Eodem modo discurrendum est, quando ex eo silentio aliqui sunt scandalizandi. n. 19.

12. **A** pud omnes certum est, quod quando (interrogante tyranno, vel privata persona) silentium est signum negationis Fidei, aut erubescentiæ de confessione illius, etiam ob metum mortis, est mortaliter illicitum contra præceptum Confessionis Fidei. Si vero per possibile, vel im-

Thom.
San.
Bañez
Azor.
Becan.
Leand.
Lumb.
Filguera
Hozes.

Suar.

Suar.
Hurt.

Tertul.

S. Chris.

S. Tho.
Bañez.

Leand.

Lumb.

impossibile, id silentium propter aliquas circumstantias non esset signum negationis Fidei, neque erubescentiæ de illa confitenda, neque id silentium esset scandalo alijs, illud non esset illicitum. Quia tota ratio malitiæ, quæ reperiri potest in eo silentio, est esse signum negatæ Fidei, signum, inquam, unde possit præsumi negari Fidem, idque sive propter præceptum confitendi, & non negandi, sive propter scandalum aliorum.

13. Afferit ergo propositio damnata, quod si quis à potestate publica interrogatus taceat, id *per se* non esse peccaminosum. Cum autem dicit *per se*, supponit *per accidens* esse posse peccaminosum.

14. Dicendum ergo est, iuxta sensum huius damnationis, id silentium coram potestate publica *per se* esse signum erubescentiæ de confitenda Fide aut signum negationis Fidei: quia id silentium non attribueretur contemptui personæ interrogantis; neque enim tyranno posset responderi, sicut privatæ personæ, (Quid ad te? Quis es tu, ut me iudicare velis?) Præterea, quia tacere, quando instat timor pœnæ, omnes id attribuant timori pœnæ: ergo id silentium coram tyranno interrogante, est signum non confitendi propter timorem pœnæ, sive erubescentiæ de illa confitenda ob metum. Et ideo optime dixit Tertullianus supra re-

Tertul. latus à P. Granada: *Negat, quicumque dissimulat*, &c. quia dissimulatio est signum per se negationis Fidei. Et S.

Gran Christ. in cap. *Nolite timere*. 11.

S. Chris. quæst. 3. ait. (*Non solum ille proditor est veritatis, qui transgrediens veritatem, palam pro veritate mendacium loquitur; sed etiam ille, qui non libere veritatem pronuntiat, quam libere pronuntiare oportet.*) sed quare ille est proditor veritatis, nisi quia per se loquendo, interrogatus de veritate Fi-

dei, & non libere pronuntians illam, dat signum negationis veritatis.

15. Hinc colliges, non esse contra sensum huius damnationis admittere, quod aliquando per accidens id silentium coram potestate publica possit non esse signum negatæ Fidei, neque erubescentiæ de confessione. V.g. si interrogatus taceat, & osculetur crucifixum, quem præ manibus habeat; tunc illud silentium per accidens non est signum negatæ Fidei; quia licet ore taceat, opere confitetur. Et idem est, si tacens iugulum extendat, ut demonstret separatim mori pro Fide.

16. Præterea duo socij Fideles conveniuntur coram Tyranno, qui eos interrogat dicens, (Numquid vos Catholici estis?) Et Principalis eorum respondet, *Ambo Fidem Catholicam profiteremur*; alter vero socius tacet, sed lato vultu annuit. In hoc casu taciturnitas istius per accidens non est signum negatæ Fidei; quia principalis loquitur pro se, & pro socio annuente. Et illud idem silentium, quod sine ea circumstantia esset signum negatæ Fidei, ob eam circumstantiam est signum suæ etiam confessionis.

17. Item, da casum, in quo Tyrannus dicat Petro (certo scio, te esse professorem Fidei Catholicæ; ideo dabis mihi acerbissimas pœnas.) & Petrus taceat, & rideat (spemens minas. Hoc silentium non est signum negatæ Fidei, aut timoris: Nam in ea circumstantia taciturnitas illa est virtualiter confessio. Si enim timeret, negaret: & non negare, sed tacere, & ridere minas est signum confessionis Fidei.

18. Et ideo P. Suarez citatus illa sect. 3. asserens, in ea occasione Tyranni interrogantis esse certam necessitatem confitendi; postea num. 7. respondet ad argumentum tertium partis oppositæ, quod num. 3. sic pro-

P. Suar

posuerat. [Tertio videtur hoc posse probari exemplo Christi, & Sanctorum: nam interrogati sæpe tacuerunt: ergo id etiam nobis licet.] Cui argumento sic respondet eo nu. 7. (Ad ultimum respondetur, rem non physice, sed moraliter spectandam: nam si quis tacendo videatur contemnere Tyrannum, aut in sua Fide esse constans; illa est virtualis confessio, & responsio. Et ita accidebat in exemplis, quæ ibi referuntur.) Unde iuxta Suarezium coram Tyranno debet respondere Fidelis, vel expresse, vel virtualiter. Et quando quis tacet, debet silentium esse vestitum talibus circumstantiis, ut opere confiteatur, ita ut constet Tyranno, illum esse Fidelem Catholicum. Et inde etiam constat, quod silentium coram interrogante per se est damnabile, utpote signum timoris, & erubescentiæ, quia communiter censetur habitum ex timore pœnæ, & ex erubescencia, per accidens autem ex circumstantia manifestante Fidem, silentium posse non esse damnabile; quia propter illam circumstantiam definit esse signum negatæ Fidei. Itaque propositio damnata ait, id silentium *per se* non esse peccaminosum; supponit autem, posse *per accidens* esse peccaminosum. Iuxta damnationem autem dicimus, *per se* esse peccaminosum; *per accidens* autem posse non esse peccaminosum; quando scilicet ore tacens opere confitetur.

19. Tandem adverte, quamvis solum locuti simus de taciturnitate, quatenus est signum negatæ Fidei, aut erubescentiæ de illa confitenda; idem prorsus esse intelligendum, quando talis taciturnitas prebet alijs scandalum, quo avertantur à Fide; iuxta sententiam, & periodum S. Thomæ relatum cap. 1. Vbi observandum est, quod notavit optime Illustiss. Petrus de Tapia tom. 2. Caten. moral. lib. 1.

Tap.

quæst. 3. arr. 6. in hæc verba: (Si video ex taciturnitate mea, & omissione confessionis aliquos, vel aliquem defecturum à Fide, vel vacillaturum, non solum ex charitate, sed ex ipsa præcisa & formali confessione Fidei tencor præcepto affirmativo confiteri eam; cum ex ipsa formali omissione confessionis Fidei in eo eventu per se sequatur defectus ille, vel vacillatio.)

CAPUT III.

Quænam sint opiniones contentæ sub hac damnatione?

ARTICULVS I.

De assertione conditionali.

SUMMARIVM.

An taciturnitas hæc conditionaliter proposita incurrat hanc damnationem? n. 20.

Resolvitur non incurere. n. 22.

Ex ea propositione conditionali inferitur doctrina censura Pontificia. num. 23.

Explicatur amplius censura Pontificia. num. 24.

20. **A**D hanc quæstionem, [An coram interrogante de professione Fidei, licitum sit tacere?] respondent aliqui Authores assertionem conditionali nempe, non esse licitum tacere, si silentium illud præbet signum timoris, erubescentiæ aut negationis Fidei; si vero non detur tale signum, sed potius confessionis, ex peculiaribus circumstantiis, id non esse illicitum. Ita enim asserunt P. Suarez, & P. Granada citati. Item Lugo Card. disp. 14. de Fide sect. 2. n. 38. & 39. & alij.

Suar.

Gran.

Car.

Lug.

In-

21. Inquiritur ergo, an hæc doctrina, sic conditionaliter tradita, continetur sub condemnatione istius propositionis 18. Ratio dubitandi est: nam in hac censure absolute damnatur taciturnitas exhibita interrogationi Tyranni: hæc autem conditionalis supponit, aliquos esse casus, in quibus ea taciturnitas non debeat damnari: ergo ea sententia sic conditionaliter tradita adversatur censuræ Pontificiæ, atque adeo sub eadem condemnatione continetur.

22. Dicendum tamen est, eam doctrinam, ita conditionaliter traditam, non subiaceri huic damnationi. Ostenditur primo. Nam S. Thomas citatus cap. 1. in prima sententiâ hanc doctrinam tradit hoc modo conditionaliter. Notanda sunt verba S. Doctoris: *Subtraheretur honor Deo debitus, &c. si aliquis interrogatus de Fide taceret, & ex hoc crederetur, vel quod non haberet Fidem, vel quod fides non esset vera, &c.* In hac autem conditionaliter includitur etiam ista: *Si taceret, & ex hoc silentio non crederetur, illum deficere in Fide, &c.* Nam quando conditio ponitur tamquam requisita, ut aliqua actio sit peccaminosa, si ponitur conditio, verificatur, quod sit illicita; & si deficit conditio, verificatur, quod deest ratio malitiæ. Patet ergo, doctrinam præfatam S. Thomæ procedere eo modo conditionaliter. Certum autem est, doctrinam S. Thomæ non adversari censuræ Pontificiæ, neque sub hac illam contineri, aut damnari.

23. Nam illa doctrina, eo modo conditionaliter tradita, est principium generale, unde manifeste inferitur censura Pontificia. Quod patet hoc syllogismo. [Interrogante Tyranno Petrum de professione Fidei, si huius silentium dat signum negatæ Fidei, aut erubescentiæ, peccat læthaliter tacendo; si autem non dat sig-

num eiusmodi, non peccat: sed silentium in tali occasione per se est signum negatæ Fidei, sive erubescentiæ, quamvis per accidens in aliquo raro casu possit non esse tale signum: ergo per se est læthaliter illicitum tacere in ea occasione; quamvis per accidens in aliquo casu raro possit non esse læthale peccatum.] Ecce quomodo doctrina censuræ Pontificiæ inferitur optime ex illa doctrina, eo modo conditionaliter tradita. Cum ergo censura Pontificia inferatur ex illa doctrinâ, modo conditionaliter traditâ, non potest hæc censura illi adversari, cum in legitima argumentatione consequens non possit adversari suo antecedenti.

24. Ad rationem dubitandi patet ex dictis, censuram Pontificiam non esse adeo absolutam, ut non patiatur, quod per accidens in aliquo casu raro dicatur, quod silentium hominis Fidelis iuxta exempla proposita cap. 2. sit indempne, & licitum; quia censura cadit supra id, quod dicit propositio damnata, nempe, quod per se non est peccaminosum tacere in eo eventu. Et ita censura Pontificia, quamvis absolute data, non adversatur ei doctrinæ conditionaliter.

ARTICVLVS II.

De taciturnitate coram persona privata.

SYMMARIVM.

An reperiatur differentia inter personam publicam, & privatam. n. 26. Opinio asserens, silentium coram persona privata non esse illicitum, non subiacerit damnationi. n. 27.

Si coram persona privata silentium sit signum negatæ Fidei, aut timoris, &c. certum est esse illicitum. n. 28.

Si

Si id silentium sit signum contemptus persona private, probabiliter procedit assertio. num. 29.

An Princeps habeat ius interrogandi de Fide. n. 30.

Opinio Filguera, quod Princeps habeat ius interrogandi de Fide, impugnetur. num. 32.

25. **I**nquiritur secundo, an huic damnationi subiaceat, aut alio modo sit improbabilis opinio docens, si quis interrogetur de professione Fidei à persona privata, non teneri ad confitendum Fidem?

26. Vidimus cap. 1. in relatione secundæ sententiæ, non paucos Doctores distinguere inter personam publicam, nempe Principem, aut Magistratum, & personam privatam: asserereque, illicitum esse silentium coram persona publica interrogante; non sic, si taceatur coram persona privata. Vidimus etiam in relatione tertiæ sententiæ, plures non reperire discrimen inter utrumque genus personarum. Et operæ pretium est discernere, an ea secunda sententia subiaceat huic damnationi; vel saltem digna sit, quæ excludatur à praxi?

27. Dico primo. Ea secunda sententia non subiacerit huic damnationi. Probat. Nam censura Pontificia ponit in propositione damnata illud initium periodi: *Si à potestate publica quis interrogetur:* non ergo loquitur de interrogatione personæ privatæ: atque adeo ex vi censuræ Pontificiæ ea secunda opinio manet indempnis.

28. Dico secundo. Si coram persona privata interrogante Petrum de professione Fidei, Petrus taceat; eiusque taciturnitas sit signum negatæ Fidei, aut timoris, vel erubescentiæ de confitenda Fide; improbable est, quod sit licitum tacere. Patet. Nam apud omnes certum

est, sicut est læthaliter illicitum negare Fidem, ita esse gravissimum peccatum dare signum eiusmodi negationis, aut erubescentiæ: ergo si taciturnitas coram privata persona sit signum eiusmodi, improbable est, quod non sit iniquum; & certum est, esse iniquum.

29. Dico tertio. Quatenus secunda sententia ponit, taciturnitatem coram potestate publica interrogante de professione Fidei, non esse signum contemptus personæ, sed per se esse signum negatæ Fidei; & coram persona privata esse posse signum contemptus personæ; & posse responderi, [Quid ad te? Quis te constituit iudicem?] probabiliter procedit. Nam id silentium non est condemnabile, nisi quatenus est signum negatæ Fidei, aut erubescentiæ, vel timoris confitendi Fidem: cum ergo coram persona privata frequenter possit carere eâ circumstantia talis significationis; eo modo potest non esse illicitum.

30. P. Petrus Hurtado supra citatus ex eo probat, nullum esse discrimen inter interrogationem personæ publicæ, & interrogationem personæ privatæ: quia sicut persona privata non habet ius interrogandi de Fide in odium Fidei, ita nec Tyrannus, nec Princeps, aut alia persona publica; neque enim in odium Fidei maius habet ius Princeps, quam privatus homo.

31. Filguera in expositione huius 18. propositionis sic respondet ad argumentum P. Petri Hurtado. [Licet ex se non gaudeat maiori iure ad interrogandum de Fide persona publica, quam privata; quia utraque in Fidei odium interrogat: tamen persona, seu potestas publica habet ius perfectum ad interrogandum, dimanans ab autoritate, quam illi attribuit Fides propter illius hono-

T t rem,

S. Tho.

Pet. Hur.

Filg.

rem, & gloriam: nam Fides ex sua natura habet ius, vt manifestetur, & illam omnes confiteantur, & sic tribuit ius publicæ authoritati ad prædictam interrogationem.]

32. Sed in primis istud ius sine fundamento adscribitur potestati publicæ: cuius iurisdicção solum extenditur ad gubernationem politicam. Deinde difficile intelligitur, quomodo ipsa Fides det ius potestati publicæ, vt interroget in odium ipsius Fidei. Præterea, quia tota ratio malitiæ residens in ea taciturnitate consistit in eo, quod sit signum negatæ Fidei, vel erubescentiæ de illa confitenda, aut causa scandali; vnde fit, quod in dependenter à quolibet iure interrogandi, si ea taciturnitas est signum negatæ Fidei, tur erubescentiæ, aut causa scandali, est lethaliter illicita, ergo eiusmodi ius, aut carentia illius per se solum neque prodest, neque obest huic decisioni.

ARTICVLVS III.

An aliqua alie opiniones subiacent huic damnationi?

SVMMARIVM.

An cum vocantur per edictum Fideles, teneantur comparere ad declarandam suam Fidem? n. 33.

An qui interrogatur de Fide, & non in odium Fidei, licite possit tacere? num. 35.

An si interrogetur de Fide solum ad detegendum inimicum, teneatur respondere? num. 36.

An si Princeps interroget, non in odium Fidei, sed ob alium finem bonum, licite possit tacere num. 37.

33. **I**nquiritur tertio, an subiacet huic damnationi opinio docens, quod cum potestate pu-

blica per edictum Fideles, vt coram tribunali declarent suam Fidem, non teneantur ire ad illam declarandam. Et quidem hanc opinionem multi sapientes Theologi tuerentur. Ita P. Suarez disp. 14. de Fide sect. 3. n. 6. Lugo Card. disp. 14. de Fide sect. 2. num. 43. P. Conink disp. 15. de Fide dub. 5. num. 81. P. Castro Palao tom. 1. tract. 4. disp. 1. sect. 14. n. 2. & plures alij.

34. Dicendum est, hanc opinionem non subiacere damnationi. Ratio est, quam tradit P. Suarez loco proxime citato, vbi hæc habet: [Necessarium est, vt persona nominatum, vt sic dicam, & in particulari rogetur: nam si tantum in generali proponatur, vt si quis est Fidelis, se prodatur, cum multi adsint occulti, *nemo proprie interrogatur*; & ideo regulariter loquendo, nullus tenetur tunc se prodere.] Vnde insinuat argumentum. Censura Pontificia loquitur de eo, qui tacet interrogatus: sed cum vocantur per edictum, vt manifestent suam Fidem, *nemo proprie interrogatur*: ergo censura Pontificia non condemnat opinionem, quæ id asserit de vocatis per edictum.

35. Inquiritur quarto, an subiacet ei damnationi sententia asserens, cum, qui interrogatur, non in odium Fidei, sed propter alium finem, non peccare tacendo, aut simulando. P. Suarez loco proxime citato asserit, non peccare, vbi sic ait: [Etiam est considerandum, an rogans id faciat in odium Fidei, vel tantum in odium persone, vt inimicum detogat: in hoc enim posteriori casu cessat obligatio respondendi, vt per se constat.] Idem docet P. Castro Palao in loco proxime citato punct. 13. n. 4, & alij.

36. Circa quam dubitationem dicendum est primo, in eo casu quem

*P. Sua.
Lugo.
Conink
Castro.
Pal.*

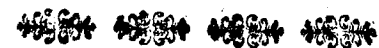
Suar.

*Castro.
Pal.*

quem ponit P. Suarez, vt non interrogetur in odium Fidei, sed solum ad detegendum inimicum; sic non damnatur ea sententia, quod ita interrogatus non teneatur respondere veritatem. Ratio est: nam censura Pontificia respicit causam Fidei, & confessionis eius: at in illo casu, in quo interrogat siue Princeps, siue privatus, non agitur causa Fidei, neque confessionis eius: ergo hanc sententiam, quæ loquitur de hoc casu particulari, non damnat censuram Pontificiam.

37. Dicendum est secundo, si propositio procedat vniuersaliter de omni casu, in quo potestas publica interroget, non in odium Fidei, sed ob alium finem bonum; si affirmet licite posse tacere, talis affirmatio subiacet huic damnationi. Ratio est. Nam potest Princeps Catholicus in Belgio scire velle propter aliquem finem honestum, & consequenter non in odium Fidei, quinam sint Catholici in ditione sua: vnde si tunc interroget Petrum, an sit Catholicus, isti tacere, aut tergiversari non licet; quia ea taciturnitas erit signum Fidei negatæ. Quare propositio asserens in hoc casu silentium esse licitum, subiacet huic damnationi, iuxta quam damnabilis est propositio asserens, interrogatum à potestate publice sua Fide, posse tacere. Neque potest excusari in presenti, sicut in præcedenti, ex eo quod hic non agitur causa Fidei: nam quavis in hoc casu interrogatio non sit in odium Fidei; negari non potest, quod agatur hic causa Fidei, propter aliquem alium finem honestum, & maxime si iste finis sit Catholicis favorabilis. ita sic interrogatum ab Episcopo, vel Principe Catholico teneri ad confessionem Fidei, docuit P. Arriaga 2. 2. disp. Leand. 21. sect. 2. num. 5, quem refert, &

sequitur Leander à Ss. Sacr. part. 1. in decal. 2. disp. 2. quæst. 12.

DISERTATIO XIII.

De necessitate piæ affectionis supernaturalis ad assensum Fidei, & ad eius certitudinem.

CAPVT I.

Relatis duobus propositionibus damnatis, proponitur doctrina certissima Theologorum, & quomodo ex illa reddatur certo falsa opposita opinio?

SVMMARIVM.

Due propositiones damnatae. num. 1. Piam affectionem voluntatis esse necessariam ad assensum Fidei. n. 2. Constat ex eo, quod liberum est credere, & non credere. Vbi refertur definitio Tridentini n. 3.

Necessaria est ad certitudinem adhesionis. num. 3.

Vbi non est evidentia veri, requiritur inclinatio voluntatis. num. 5.

Solum requiritur ad credendum, mysterium fuisse à Deo revelatum, num. 6.

Reijcitur assertio opposita. num. 7.

Ex eo reijcitur, quia falsum est, quod res Fidei sint evidentes. num. 8.

1. **P**ropositio 19, quam in hoc decreto damnat Pontifex, hæc est. *Voluntas non potest efficere,*

*Arriag.
Leand.*

ut assensus Fidei in se ipso sit magis firmus, quam mereatur pondus rationum ad assensum impellentium. Propositiono 20., quæ est quasi conclusio illata ex præcedenti, quæ etiam damnatur, hæc est. Hinc potest quis prudenter repudiare assensum, quem habebat supernaturalem.

2. Piam affectionem voluntatis supernaturalē esse necessariam simpliciter ad assensum Fidei supernaturalis, est communis Theologorum sententia, tam firmis momentis auctoritatis, & rationis munita, ut opposita (ut minimum) sit plane improbabilis. Quam sententiam docet S. Thomas 2. 2. quæst. 1. art. 4. & q. 2. art. 1. ad 3., & alijs in locis. Eam egregie firmant P. Suarez disp. 6. de Fide sect. 6. & 7. Lugo Card. disp. 10. de Fide sect. 1. & seqq., P. Granado 2. 2. cōtrov. 1. tract. 9. disp. 2. & seqq., P. Petrus Hurt. de Fide disp. 45. & seqq., & omnes communiter Theologi.

3. Id probant ex apertis testimonijs Sacre Scripturæ, ex quibus constat, actus Fidei supernaturalis esse liberos, hoc est, liberum esse credere, & non credere; item credere esse meritum. Cum ergo intellectus sit potentia necessaria, atque adeo in actibus illius non possit stare libertas, nec meritum; inferitur manifeste, eam libertatem, & meritum stare in affectu voluntatis ad credendum, quem Theologi vocant piam affectionem supernaturalem; quæ quidem est actus liber, & meritorius. Quam veritatem definiuit Concilium Tridentinum sess. 6. cap. 6. illis verbis: *Disponuntur autem ad iustitiam, dum excitati divina gratia, & adiuti, Fidem ex auditu concipientes, libere moventur in Deum credentes.*

4. Sed ad quem effectum est necessaria hæc pia affectio voluntatis? Vtique ad firmitatem, qua intellectus cum omnimoda certitudine cre-

dit mysterium revelatum. Pro cuius rei claritate notandum est, quod supra attigi, duplicē esse certitudinem in actu Fidei supernaturalis, aliam connexionis cum obiecto, ratione cuius omnino est impossibile, quod detur actus Fidei sine eo, quod obiectum ita sit, sicut representatur per actum. Alia est certitudo adhesionis ad obiectum, ratione cuius intellectus firmissime assentitur obiecto; & hæc secunda nititur obiective in prima: ideo enim adhæret firmissime obiecto, quia videt connexionem Fidei cum obiecto.

5. Iam vero, quod pia affectio voluntatis requiratur ad certitudinem adhesionis ad obiectum, sive ut firmissime credat obiectum, pater ex ratione, quam tradidit S. Thomas ea quæst. 1. art. 4. Etenim intellectus ex vi obiectiva non cogitur ad assensum, nisi ubi adest evidentia veri: sed in obiecto Fidei Divinæ non est evidentia veri: ergo ex solo obiecto non cogitur intellectus ad assensum Fidei. Ergo ut intellectus cogatur ad assensum, & firmiter adhæreat obiecto, necessarium est imperium voluntatis. Hæc omnia certa sunt apud Theologos.

6. Vbi etiam advertendum est, quod observavit Lugo Cardin. de Fide, ex his tribus propositionibus pertinentibus ad fidem (sive ad complexum earum in vno actu inclusum) scilicet [Quidquid dicit Deus, est verum: Deus dicit, verbum incarnatū esse: ergo verum est, verbum incarnatum esse] primā propositionem esse evidentem, ideoque non indigere pia affectione voluntatis: tertiam autem, scilicet conclusio-

S. Tho.

Lug.

dam propositionem, nempe ad credendum, id fuisse à Deo revelatum, quia id est, quod intellectus non cognoscit evidenter, sed obscure, nempe per propositionem Ecclesiæ. Et quia conclusio nititur in ea secunda propositione, ex hoc capite ipsa conclusio participat obscuritatem, & sic indiget eâ piâ affectione.

7. Propter hæc omnes Theologi reiciunt tamquam falsam, & improbabilem opinionem Francisci de Marchia, quem refert P. Suarez in ea sect. 6. cit. num. 2. assentis, intellectum non indigere determinatione voluntatis ad assensum Fidei; ex eo fundamento, quod res Fidei sunt evidentes. Quam etiam tenuit Holcoth in 1. quæst. art. 6. dub. 1. ad 1. apud P. Suarez ibid. ex eo fundamento, quod res Fidei sunt evidenter credibiles; & ubi adest evidentia credibilitatis, non esse opus determinatione voluntatis. Et ita *dæmones*, licet inviti, *credunt, & contremiscunt*. Jacob. 2.

March
Suar.

Holc.

8. Ex eo autem fundamento reicitur ea sententia tamquam, ut minimum, improbabilis: quia improbabile, & certo falsum est, quod res Fidei sint evidentes; cum non constet nobis evidenter, Verbum fuisse incarnatum; sed solū ex eo, quod proponit nobis Ecclesiæ, id fuisse à Deo revelatum. Deinde improbabile etiā est, quod ex eo, quod mysteria Fidei sint evidenter credibilia, inferatur, non esse necessariam determinationem voluntatis. Quia quod mysteria Fidei sint evidenter credibilia, sive evidenter digna, quæ credantur, non tollit; quominus non constet nobis evidenter de revelatione, sed obscure ex propositione Ecclesiæ. Evidens enim est, quod debeam affici ad credendum his, quæ proponit Ecclesiæ: sed propositio Ecclesiæ nō facit mihi evidentiam Incarnationis, & aliorum mysteriorum. De alia autem

opinionem quorundam asserentium, ad assensum Fidei non requiri piam affectionem voluntatis, sed solum quod voluntas non resistat, dicam inferius.

CAPVT II.

Stabilitur certitudo censura Pōtificiæ contra propositionem 19.

SVM MARIVM.

Duplex sensus propositionis 19. Et primus est hæreticus. n. 9.

Alter sensus merito damnatus. n. 10. Merito damnari colligitur ex eo, quod intellectus non potest ab obiecto determinari ad assensum, nisi ubi adest evidentia veri. n. 11. & 12.

Demonstratur etiam ex eo, quod liberum est homini credere. num. 13. & seqq.

Erroneum est in Fide dicere, quod non sit liberum homini credere, & non credere. n. 15.

Tertia demonstratio ex eo, quod actus Fidei est meritorius. n. 16.

Quarta demonstratio ex eo, quod assensus Fidei habet maiorem certitudinem, quam quæ provenit ab evidentia morali. n. 17.

Discrimen inter evidentiam moralem, & metaphysicam. n. 18.

Motiva credibilitatis non habent evidentiam metaphysicam. Et quid inde pro conclusione? n. 19.

Obiectio solvitur. n. 20. & 21.

9. **E**X dictis clare constat, quam merito iure damnata sit ab Innocentio XI. ea propositio 19. quod videlicet *voluntas non potest efficere, ut assensus Fidei in se ipso sit magis firmus, quam mereatur pondus*

rationum ad assensum impellentium. Quæ propositio potest habere duplicem sensum. Primus est, negando quod assensus Fidei habeat in se omnimodam certitudinem, & quod voluntas non possit efficere, quod is assensus sit magis firmus, & magis certus. Sed hic sensus est hereticus: est enim hæresis asserere, quod assensus Fidei non habeat omnimodam firmitatem, & certitudinem. Et existimo, non esse affirmatam in hoc sensu eam propositionem ad Authoribus citatis.

10. Alter sensus est, admittendo, quod assensus Fidei habeat in se ipso omnimodam firmitatem, & certitudinem, ita ut nihil firmitatis & certitudinis proveniat à pia affectione voluntatis. Et in utroque sensu damnatur, ut minimum, tamquam scandalosa præfata propositio.

11. Eam autem ita esse damnabilem, ostendo primo. Nam si assensus Fidei non posset esse magis firmus, quam meretur pondus rationum impellentium ad assensum, sequeretur, quod assensus Fidei non haberet omnimodam firmitatem, & certitudinem: hoc est hereticum, & certo falsum: ergo certo falsum est antecedens, unde id infertur. Minor, & consequentia constant. Probatur maior. Pondus rationum impellentium ad assensum Fidei non potest dare eam omnimodam certitudinem assensui Fidei: sed per te assensus Fidei non accipit certitudinem aliunde, quam ab eo pondere rationum: ergo assensus manet sine omnimoda certitudine. Etiam in hoc syllogismo. Minor, & consequentia non egēt probatione.

12. Probatur maior. Nam intellectus non potest à se ipso, & ab obiecto cogi, & determinari ad assensum, nisi ubi adest evidentia veri: sed circa mysterium Incarnationis,

& reliqua mysteria id pondus rationum non facit in intellectu evidentiam veri; cum solum cognoscamus illa ex propositione Ecclesie, & non ex alio evidente principio: ergo id pondus rationum non potest cogere, & determinare intellectum ad assensum Fidei, & consequenter non potest ei dare omnimodam certitudinem.

13. Ostendo secundo. Nam assensus Fidei non posset esse magis firmus, quam meretur id pondus rationum, sequeretur, quod non esset liberum homini credere, & non credere; sed erroneum est dicere, id non esse liberum homini: ergo & antecedens, unde id infertur.

14. Maior ostenditur. Eatenus enim dicebatur ab illis Authoribus, non esse magis firmum assensum Fidei, quam meretur pondus rationum; quatenus affirmabant, esse evidentiam in eo pondere rationum, ratione cuius intellectus maneret omnino firmus, & certus: atqui si esset ea evidentia firmiter determinans intellectum, homo maneret necessario determinatus ad credendum: ergo non esset illi liberum credere, & non credere. Etenim ideo non est liberum homini assentiri huic propositioni: *Sol est in Cælo*; quia habet evidentiam existentia solis in cælo; neque potest voluntas imperare, ut assentiatur oppositæ propositioni: quia contra evidentiam intellectus voluntas non habet imperium.

15. Quod vero sit erroneum dicere, quod non sit liberum homini credere, & non credere; patet primo ex definitione Tridēti supra posita, maxime illis verbis: *Libere moventur in Deum credentes.* Secundo, Marci cap. vlt. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit, qui vero non crediderit, condemnabitur.*

tur. Ergo homines libere credunt, & libere non credunt: cum salus æterna, & mors æterna non detur, nisi libere operantibus. Tertio Ad Rom. 4. *Credidit Abraham Deo, & reputatum est ei ad iustitiam.* Non enim potest actus reputari ad iustitiam, nisi sit actus liber. De quo vide P. Suarium latius prosequentem hanc materiam, & ibi etiam hanc esse sententiam communem Sanctorum Patrum.

P. Suar

16. Ostenditur tertio. Quia si certitudo Fidei tota staret in evidentia, quam affert pondus rationum, actus Fidei non esset meritorius: id autem est contra Fidem: ergo & antecedens, unde id infertur. Minor patet ex locis Scripturæ proxime allatis: *Credidit Abraham Deo, & reputatum est ei ad iustitiam.* Et illud. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit, &c.* Maior etiam patet. Nam actus intellectus, qui non est voluntarius, non potest esse meritorius; cum meritum non stet in intellectu, sed in voluntatis actibus: nec possit esse meritorius actus intellectus, dum cogitur, & necessitatur ex evidentia obiecti.

17. Ostenditur quarto. Nam tota firmitas, & certitudo, quam actus Fidei potest participare ex pondere rationum impellentium ad assensum independentem à pia affectione, est evidentia moralis; nam certitudo, quam accipit ab autoritate Dei revelantis, est ex notitia obscura, quæ ideo non determinat intellectum ad assensum: atqui assensus Fidei habet multo maiorem certitudinem, quam quæ provenit ab evidentia morali: ergo hanc maiorem firmitatem aliunde debet participare. Sed nihil aliud est, unde illam participet, nisi pia affectio supernaturalis: ergo voluntas media pia affectione supernaturali potest

dare assensui Fidei maiorem firmitatem, quam mereatur pondus rationum. Maior est certa. Et Minor certissima. Et reliquæ propositiones evidenter illatæ.

18. Pro quarum claritate notandum est discrimen inter evidentiam moralem, & metaphysicam. Nam evidentia metaphysica datur, quando obiectum ita est evidens, ut implicet contradictionem, rem aliter esse, ac intelligitur. Evidentia autem moralis datur, quando tot sunt motiva, & testimonia, ut nullus prudens possit negare assensum obiecto; licet non implicet contradictionem rem aliter esse. Sic habemus evidentiam moralem de existentia Romæ propter tot hominum testimonia; quamvis non implicet contradictionem, omnes mentiri, qui illud affirmant.

19. Quæ cum ita sint, dicendum est, sicut motiva credibilitatis non habent evidentiam metaphysicam; ita neque hanc refundi in veritates Fidei: atque adeo illas non esse evidentes; & consequenter indigere imperio voluntatis, ut intellectus maneat certus ea firmitate, qua maior nulla esse poterit.

20. Quod si objicias. Evidentia credibilitatis ita suadet veritates Fidei, ut repugnet, illas esse falsas: ergo ea evidentia credibilitatis dat evidentiam metaphysicam veritatibus Fidei.

21. Huic obiectioni ea claritate, qua solet, responder P. Grando tract. 2. de Fide disput. 4. num. 4. [Respondetur, ab evidentia credibilitatis ita proponi Fidem, ut repugnet illam esse falsam; non quasi hæc repugnantia oriatur ex ipsa evidentia credibilitatis; nam ex vi huius præcisè nõ redditur certus (*infallibilitate metaphysica*) intellectus de veritate mysteriorum: sed oritur ex

P. Gran

ex Divina autoritate, & interna illustratione, quibus nostra Fides innitur.] Itaque repugnat, mysteria Fidei esse falsa; sed non vi evidentiae credibilitatis; sed vi auctoritatis Divinae revelantis, & vi luminis Fidei. Implicat contradictionem, illa esse falsa; in quo convenit certitudo Fidei cum evidentia metaphysica; sed differt ab illa in obscuritate.

CAPVT III.

An subiaceat huic damnationi propositio asserens, ad assensum Fidei non requiritur positivum imperium, sed solam non resistantiam voluntatis.

SYMMARIUM.

Opinio perperam attributa Scoto num. 22.

An ea opinio subiaceat huic damnationi. num. 23.

Discrimen inter damnari, & antiquari propositionem. n. 25.

Ea opinio antiquatur vi huius decreti. num. 26.

Ex ea opinione infertur propositio damnata. num. 27. & 28.

Ad determinandum assensum Fidei non sufficit motivum pure intellectuale. Et quid inde pro conclusione? num. 29.

22. **S**Coto attribuitur (sed falso, ut constat ex P. Suarez citato) opinio asserens, necessarium esse, quod voluntas non contradicat, sed non esse necessarium, quod voluntas determinet, & moveat intellectum ad credendum.

Scot.
Suar.

23. Filguera in expositione propositionis 19. §. *Quaeret aliquis.* *Filguer* affirmat, eam opinionem non comprehendere sub hac damnatione. Rationem reddit: [Quia poterunt Scotista dicere eam non contra motionem quodammodo conducere ad firmitatem assensus Fidei, quatenus voluntate in contrarium non conante, intellectus non impeditur suo obiecto adherere, quod evidenter moraliter indicat esse verum.] Hac Filguera. Sed id videtur dixisse cum formidine, nam postea suadet, eam non repugantiam voluntatis non esse sufficientem, ut assensus Fidei habeat a voluntate firmitatem, ultra eam, quam accipit a rationibus impellentibus ad assensum.

24. Dicendum tamen est, hanc propositionem, *Ad actum Fidei non requiritur imperium positivum, sed sufficit, quod voluntas non repugnet;* quamvis non damnetur expresse hoc decreto Innocentij XI., xvi tamen huius decreti antiquatam manere.

25. Damnatur expresse propositio, quando per suos formales terminos expressa, aut per æquivalentes prescribitur ut scandalosa, aut tamquam digna aliqua alia censura Theologica. Antiquatur vero propositio, quando est in compossibilis cum decreto, licet per proprios, & formales terminos non exprimitur.

26. Dicimus ergo, eam propositionem antiquari vi huius decreti; quia imcompossibilis est cum tali decreto. Nam hæc propositio est antecedens, ex quo infertur legitime propositio condemnata: & sicut in legitima argumentatione, non potest esse antecedens verum, & consequens falsum: ita si consequens est falsum, necesse est, quod etiam antecedens sit falsum: nam bene valet

ab

ab opposito contradictorio consequentis ad oppositum contradictorium antecedentis.

27. Iam vero quod hæc propositio sit antecedens, vnde infertur manifeste propositio damnata, ostendo primo. Per solam non repugnantiam voluntatis non potest voluntas efficere, ut assensus Fidei sit magis firmus in se ipso, quam mereatur pondus rationum ad assensum impellentium: sed iuxta hanc sententiam sola datur non repugnantia voluntatis: ergo voluntas non potest efficere, ut assensus Fidei sit magis firmus in se ipso, quam mereatur pondus rationum: ergo ex eo, quod non detur positivum imperium voluntatis, sed sola non repugnantia eius, infertur propositio damnata.

28. Maior probatur. Nam firmitas, quam dat voluntas actui Fidei, est firmitas adhesionis ad obiectum, fundata in eo, quod videt intellectus firmitatem connexionis cum obiecto: atqui per solam non repugnantiam voluntatis non adheret voluntas firmiter ad obiectum; nam adherere firmiter dicit vehementem inclinationem; & non repugnare voluntatem, solum dicit quandam permissionem: ergo firmitas, quam dat voluntas actui Fidei, non potest oriri a sola non repugnantia voluntatis.

Filguer

29. Ostendo secundo. Nam intellectus non cogitur, nec determinatur ex motivo intellectuali ad assensum, nisi ex evidentia veri: sed in motivo intellectuali Fidei, nempe auctoritate Dei revelantis, non datur evidentia veri; cum obscure cognoscat revelationem, nempe per propositionem Ecclesiae: ergo ad assensum Fidei determinandum, non sufficit illud motivum intellectuale: ergo requiritur, quod volun-

tas illum determinet inclinatione sua ad assensum. Sed sola non repugnantia voluntatis non potest determinari intellectus ad assensum; cum adhuc positam eam non repugnantia maneat intellectus indeterminatus: ergo ad huc requiritur voluntas inclinans, & determinans. Ergo ubi non datur hæc positiva inclinatio, & determinatio voluntatis, assensus Fidei in se ipso non habet maiorem firmitatem, quam eam, quam accipit a pondere rationum impellentium ad assensum.

CAPVT IV.

De damnatione vigesima propositionis.

NON EGRET SYMMARIO.

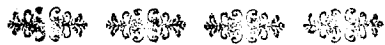
30. **P**ropositio 20. ex damnatis hæc est: *Hinc potest quis prudenter repudiare assensum, quem habebat, supernaturalem.* In quo sensu eam dixerint Authores eius propositionis, me omnino latet. Et cum ea particula *Hinc* denotet, esse consequentiam deductam antecedenti; ego non video, quomodo talis consequentia inferatur ex præfata propositione 19., nisi hæc trahatur ad sensum hereticalem. Et ideo non impugno, quod non capio: satis enim impugnata manet propositio, quæ a Romano Pontifice damnatur.

31. Scio, aliquos existimasse, (referente Wilhelmo Sandæo in confut. trium virorum) huic damnationi subijci opinionem eorum, qui dixerunt, in fidelem, cui proponitur ut probabilior Religio Catholica, & qui statim præstat debitam diligentiam ad assequendam certitudinem,

Sandæo

nem posse suspendere assensum, donec ad talem certitudinem perveniat. Ideo enim eam propositionem accufant, quia quod talis Infidelis suspendat assensum in eo eventu, idem est, ac quod repudiet illum.

32. Sed certum est, præfatam opinionem nullo modo subiacere huic damnationi. Et ex ipsis terminis propositio nis damnata evidenter constat: ait enim, *Repudiare assensum, quem habebat*: Sed is infidelis in præfata hypothefi nullum antea habebat assensum: ergo non potest dici, quod repudiaverit assensum, quem habebat. Id etiam constat aperte ex significatione ipsius verbi *repudiare*, quod idem est, ac *repellere id*, quod antea erat admiffum. Terent. Sic Terentius in Adria ait: *Repudio consilium, quod primum intenderam*

DISERTATIO XIV.

An assensus Fidei supernaturalis fiet cum notitia solum probabilis revelationis, sive cum formidine de illa?

CAPVT. I.

Refertur propositio 21. damnata; eiusque falsitas ostenditur.

SVMMARIVM.

Opinio Lumbierij. n. 2.

Quid censeat Filguera n. 3

Ad actum Fidei supernaturalis requiritur certitudo de revelatione Dei. n. 4.

Duplex est certitudo, scilicet obiectiva, & subiectiva, & quomodo utraque

reperiatur in actu Fidei Divina. n. 5. Actus Fidei non potest inniti revelationi falso existimata. num. 6.

Certitudo adhesionis ad obiectum est de conceptu essentiali actus Fidei. n. 7. & seqq.

Quomodo ex pia affectione accrescat actui Fidei maior firmitas adhesionis. n. 10.

1. **P**ropositio XXI. ex damnatis hæc est: *Assensus Fidei supernaturalis, & utilis ad salutem stat cum notitia solum probabilis revelationis; imo cum formidine, quæ quis formidet, an non sit locutus Deus.* Cuius propositionis sensus clarissimus est, neque explicatione indiget.

2. Raymundus Lumbier tom. 3. Sum. num. 1773. ait, damnatum esse hanc propositionem propter quosdam Recentiores, quos suppreffis nominibus refert, adferentes, quod ut quis eliciat actum Fidei supernaturalis circa obiectum aliquod singulare, sufficit, si illud singulare probabiliter contineatur sub revelatione certa universali: V. g. supposita revelatione de auxilio efficaci, quia probabile est, sub auxilio efficaci probabiliter contineri præmotionem physicam; posse actum Fidei supernaturalem terminari ad talem præmotionem.

3. Emmanuel de Filguera in sua Lucerna in explicatione huius propositionis. 21. eos, qui censent, non requiri evidentiam credibilitatis de revelatione, subijcit huic damnationi; ita vt referens opinionem Gabrielis, quod Deus supplet evidentiam credibilitatis media illustratione, & inspiratione interna, etiam eam subijciat huic damnationi. Et ita ei subijcit P. Ripaldam. Imo, & P. Suarium vult sub hac damnatione contineri, quatenus cum iste disp. 4. de Fide sect. 5. num. 7. retulisset sententiam, quæ

Lumb.

Filguer

Ripald.
P. Sua.

asserit, licet in corpore Ecclesiæ requiratur evidentia credibilitatis ad fidem supernaturalem, non vero requiri in omnibus singularibus; subiungit Suarius; [Et hæc opinio fortasse probabilis est.] Et in explicatione quartæ propositionis vult comprehendere sub damnatione huius propositionis 21. P. Mathæum de Moya tom. 2. Selectar. tract. 6. disp. 5. quæst. 2. §. 4. num. 17. asserentem, esse aliquos assensus Fidei, qui non supponunt credibilitatis evidentiam. Quæ omnia altiore postulavit discussionem.

Moya.

4. Pro cuius rei claritate, præmitto primo, indubitabile esse, quod hæc damnatio postulat certitudinem omnimodam in actu Fidei supernaturalis, de revelatione Dei. Ex eo enim, quod non sufficiat ad actum Fidei probabilitas de revelatione, neque cum actu Fidei compossibilis sit formido, evidenter inferitur, actum Fidei esse non posse, quin sit omnino certus.

Suar.

5. Præmitto secundo, cum P. Suarez disp. 6 de Fide sect. 5. num. 7., duplicem esse certitudinem. Alia enim est certitudo connexionis cum obiecto, quatenus impossibile est, dari actum, quin etiam tale sit obiectum, quale representatur per actum. Subiectiva est firmitas adhesionis ad obiectum, quatenus actus ita firmiter tendit in obiectum, vt nullam secum compariatur dubitationem, aut formidinem. Dicitur autem subiectiva, quia est adhesio subiecti ad obiectum. Itaque hæc duæ formalitates diversæ sunt: & quod mysterium incarnationis. V. g. ita sit certum, vt non possit esse aliter, quam representatur per actum Fidei; & quod actus Fidei habeat firmissimam tendentiam in mysterium incarnationis, ita vt de eo nequeat intellectus dubitare, aut formidare.

6. Præmitto tertio, certitudinem obiectivam, sive connexionem cum eo, quod obiectum ita sit, esse de conceptu Fidei supernaturalis: & ideo fidem supernaturalem non posse inniti revelationi falso existimata. Quam conclusionem optime probat P. Suar. disp. 3. de Fide sect. 13. ex Concilio Tridentino, & ex Sacra Scripturæ testimonij. Et ratio a priori est. Nam lumen intellectuale Divinum, & supernaturalem, ad fidem supernaturalem requisitum, ex natura sua est determinatum ad assentiendum Divino testimonio, vere, & realiter testificanti: quia est veluti instrumentum Spiritus Sancti, per quod movet intellectum ad assentiendum, & ideo debet esse proportionatum veritati Spiritus Sancti.

Suar.

7. Restat ergo inquirere, an certitudo adhesionis ad obiectum sit etiam de conceptu essentiali actus Fidei. Et quidem in damnatione huius 21. propositionis manet definitum à Pontifice, actum Fidei supernaturalis ita firmiter adherere debere revelationi, vt cum tali actu non sit compossibilis mera probabilitas, aut formido divinæ revelationis.

8. Ostenditur deinde primo. Nam tanto certior est actus certitudinis adhesionis ad obiectum, quanto firmioribus principiis cognoscitur fulciri suum obiectum: sed catholicus, qui elicit actum Fidei, cognoscit suum obiectum niti firmissimo principio revelationis Dei, qui neque fallere, neque falli potest: ergo actus Fidei firmissime adheret obiecto.

9. Ostenditur secundo. Quia lumen supernaturale, quod præcedit actum Fidei, ita roborat intellectum, vt cognoscat, prodigendam vitam pro assertionem veritatis Fidei: ergo ita roborat intellectum, vt firmissime

fine adhaereat veritati obiectivæ revelatæ. Videtur P. Suarez disp. 6. de Fide sect. 5.

10. Vbi notandum est, ex pia affectione supernaturali, quæ imperat actum Fidei supernaturalem, huic accrescere maiorem firmitatem adhaesionis ad obiectum, vt tenet communis sententia Theologorum; sed ea certitudo non accrescit ex pia affectione, nisi actui certo certitudine obiectiva: & ita quamvis pia affectio naturalis possit dare actui probabili certitudinem apparentem adhaesionis ad obiectum; non tamen veram certitudinem, quæ non est vera, nisi detur etiam certitudo connexionis cum obiecto.

CAPVT II.

An subiaceat damnationi huic opinio asserens, posse terminari actum Fidei supernaturalis ad ea obiecta, quæ probabiliter continentur sub vera revelatione vniuersali?

SUMMARIUM.

Opinio aliquorum. num. 11.

Fundamentum eius desumptum ex eo, quod Fide creditur in hac hostia esse corpus Christi Domini. num.

12.

An relata opinio concedat, actum Fidei stare cum formidine de existentia revelationis. num. 13., & seqq.

Ostenditur quam falsa sit ea opinio. n.

15.

An repugnet, quod quis actu Fidei credat, se esse in gratia? Et quid inde pro conclusione? n. 17.

Confirmatio desumpta ex Tridentino.

n. 18.

Solvitur obiectio de hac hostia cōsecrata. num. 19.

Sub conditione implicita credimus actu Fidei, corpus Christi esse sub hac hostia. num. 20.

An aliquando possit terminari actus Fidei ad presentiam Christi in hac hostia absque vlla conditione? num. 20.

An possit credi actu Fidei sensus probabiliter contentus in Scriptura, sub conditione? num. 22.

11. **N**on defuerunt Authores, qui dicerent, terminari posse actum Fidei supernaturalis ad obiecta, quæ probabiliter continentur sub revelatione vniuersali: V. g. totam Scripturam Sacram revelavit Deus: si ergo aliquis sibi probabiliter persuadeat, hunc esse sensum talis loci Scripturæ, poterit illum sensum credere actu supernaturali Fidei.

12. Quam assertionem ex eo probant. Nam Fideles adorant, & credunt Fidei supernaturalis actu, in hac hostia esse corpus Christi Domini realiter præsens: & tamen hanc hostiam esse consecratam, est dumtaxat probabile, & dubitabile: ergo quando aliquid continetur probabiliter sub revelatione vera vniuersali, potest credi actu Fidei supernaturalis. Ideo enim credimus Fide Divina, & supernaturali, in hac hostia esse realiter præsens Christi corpus, quia revelatio vniuersalis affirmat, Christi corpus esse realiter præsens in omni hostia rite consecrata à legitimo Sacerdote: hanc autem esse rite consecratam à legitimo Sacerdote, solum est probabile, & dubitabile; quia possumus dubitare an Sacerdos habuerit intentionem consecrandi, & an Sacerdos sit rite ordinatus, vel etiam an sit baptizatus.

Dicen-

Lumb.

13. Dicendum tamen est, eam opinionem subijci huic damnationi. Et ita expressit Lumbier citatus supra. Quod sic manifeste ostenditur. Huic damnationi subijcitur propositio, quæ propugnat, actum Fidei Divinæ stare cum notitia solum probabili revelationis, aut cum formidine de existentia revelationis: sed assensus, qui terminatur ad obiectum singulare probabiliter contentum sub revelatione vniuersali, stat cum notitia solum probabili revelationis, & cum formidine de existentia revelationis: ergo talis opinio huic damnationi subijcitur. Maior patet ex ipso tenore decreti.

14. Minor probatur. Nam qui dicit, se credere Fide Divina sensum probabiliter contentum in textu Sacræ Scripturæ; vel id credit, quia talis sensus est revelatus à Deo, & contentus in revelatione Dei; vel non credit propter hoc motivum, aut determinativum? Si hoc secundum dicas; quomodo potest esse actus Fidei Divinæ, si id non credit, quia Deus dixit? est enim de essentia actus Fidei Divinæ credere, quia Deus dixit. Si vero primum dicas, sensus probabiliter contentus in textu Scripturæ, solum est probabiliter revelatus: ergo ille actus stat cum notitia probabili de tali sensu revelato; & cum formidine, ne non revelatus à Deo fuerit.

15. Similiter si quis crederet, præmotionem physicam contineri probabiliter in auxilio efficaci revelato à Deo, solum haberet notitiam probabilem, quod præmotio physica revelata esset à Deo: ergo assensus ille Fidei staret cum probabilitate de revelatione facta à Deo circa præmotionem, & cum formidine de præmotione revelata à Deo.

16. Eam autem opinionem,

quæ docet, posse terminari actum Fidei ad ea obiecta, quæ probabiliter contingantur in revelatione Dei, esse falsam, & reiiciendam, ostenditur primo ex dictis cap. 1. Nam de conceptu essentiali Fidei Divinæ est vtraque certitudo, tam connexionis cum obiecto, quam adhaesionis ad illud, vt constat ex cap. 1.; sed assensus, qui terminatur ad ea obiecta, quæ probabiliter continentur in revelatione, caret ea certitudine: ergo non est assensus Fidei Divinæ. Probatur Minor: nam cum solum sit probabile, revelationem extendi ad illud obiectum, potest dari formido in oppositum: formido autem, & certitudo mutuo se excludunt.

17. Confirmatur. Si possit credi Fide Divina obiectum probabiliter contentum in revelatione; posset homo, qui confessus est sua peccata cum contritione, & proposito non peccandi de cætero, credere Fide Divina, se esse in statu gratiæ: atqui hoc repugnat definitioni Concilij Tridentini: ergo obiectum probabiliter contentum in revelatione non potest credi actu Fidei Divinæ Minor patet. Nam qui taliter confessus est omnia sua peccata, probabiliter censet, se rite confessum esse, atque adeo contineri sub eo obiecto vniuersali revelato, [Omnis Fidelis, qui rite confiteretur omnia sua peccata, est in statu gratiæ] ergo actu Fidei Divinæ posset credere, se esse in statu gratiæ.

18. Quod autem id sit contra definitionem Tridentini, constat. Nam sess. 6. cap. 9. sic asserit. *Quilibet, dum se ipsum, suamque infirmitatem, & indispositionem respicit, de sua gratia formidare, & timere potest: cum nullus scire valeat certitudine Fidei, cui non potest subesse falsum, se gratiam Dei esse consecutum.* Con-

stat

Trident.

tat ergo ex definitione Concilij, non posse terminari actum Fidei Divinæ ad obiectum probabiliter contentum sub obiecto revelato, & de cuius veritate formidari possit. Et ideo hanc sententiam tuetur Lugo Cardinalis disp. 1. de Fide sect. 13. §. 4. à num. 322. P. Suarez disp. 3. de Fide sect. 13. n. 9. P. Petrus Hurtado disp. 11 de Fide sect. 4.

Lugo.
Suar.
P. Hur.

19. Ad obiectionem supra propositam de hac hostia consecrata ita respondet P. Granado controv. 1. de Fide tract. 1. disp. 6. sect. 2. num. 15. [Respondet B. Thomas art. 3. ad 4. Fidem non inclinare ad credendum, Christum Dominum determinate esse in hac numero hostia, vel illa; sed in ea, quæ fuerit rite consecrata, & ita numquam exponitur Fides falsitati. Nec propterea cum aliquis hanc vel illam hostiam adoratur, appositurus est conditionem, si nimirum sit rite consecrata, hoc enim reprehensione dignum esset, & devotionem multum imminueret; sed fat est implicita conditio, qua iam supponunt Fideles, se credere, & adorare sub illis speciebus Christum Dominum, supposita vera consecratione, & non aliter.] Hucusque P. Granado.

Gran.
S. Tho.

20. Iuxta quam responsonem, actum Fidei supernaturalis eliciunt Fideles, dum credunt, sub ea conditione, licet non expressâ, sed implicitâ. Quo pacto assensus ita implicitè conditionatus est verus actus Fidei supernaturalis. Neque enim creditur assensu Fidei supernaturalis, hanc hostiam esse rite consecratam: quia de hoc est sola probabilitas, & stat cum formidine de vera consecratione: sed sub conditione implicita, quod hæc hostia sit rite consecrata, elicitur assensus Fidei Divinæ ad credendum, ibi esse Christum realiter præsentem.

21. An autem possit aliquando

terminari actus Fidei Divinæ ad præsentiam Christi realem in hac hostia determinata, absque vlla conditione explicita, dicam cap. 4.

22. Dices. Ergo similiter poterit quis credere actu Fidei Divinæ sensum Sacræ Scripturæ probabiliter contentum in ipsa Sacra Scriptura, sub conditione quod verus sit ille sensus. Respondeo, concedendo consequentiam. Est enim de Fide, quod si is sensus est vere contentus in illo textu Sacræ Scripturæ, est absolute verus: & consequenter qui sub illa conditione assensum præstat illi sensui, elicit actum Fidei supernaturalem. Sic enim ille assensus conditionatus non nititur revelationi probabiliter cognitæ, neque formidat de revelatione ita conditionata apprehensa.

23. Advertendum autem est, quod quamvis actus Fidei terminatus ad hanc numero hostiam consecratam, includat eam tacitam conditionem, tamen actus adorationis non est necesse, quod illam includat. Nam adorationi præcedunt duo actus, alius Fidei supernaturalis, qui includit illam tacitam conditionem; & alius prudentiæ, qui innititur fundamento moraliter certo, quod hic est verus Sacerdos, & habens intentionem consecrandi, qui actus purificat illam conditionem; atque adeo adoratio procedit absolute, & sine conditione.

CA.

CAPVT III.

An incurrat hanc damnationem opinio asserens, non requiri evidentiam credibilitatis ad actum Fidei, maxime in pueris, & rudibus?

ARTICVLVS I.

Præmittuntur aliqua.

SUMMARIVM.

Primus modus, quo potest excogitari non requiri evidentiam credibilitatis in pueris & rudibus, suppletur illustratione Spiritus Sancti. num. 25.

Secundus modus, ita ut dicatur sufficere cognitio probabilis credibilitatis. num. 26.

Tertius modus, quod sufficiat probabilitas, quæ refundatur in cognitionem revelationis. n. 27.

Quot actus concurrant in eo, qui incipit credere. n. 28. & seqq.

Qui Authores affirmant non requiri evidentiam credibilitatis primo modo. n. 32.

Filguer

24. **V**Idimus cap. 1. Filgueram esse in ea existimatione, vt credat, incurrere damnationem huius 21. propositionis, quotquot negant, requiri, maxime in pueris, & rudibus, evidentiam credibilitatis mysteriorum Fidei, quæ illis proponuntur credenda.

25. Pro cuius rei claritate præmitto primo, triplici modo posse intelligi, quod non requiratur evidentia credibilitatis in omnibus singularibus credentibus, maxime pueris, & rudibus. Primo taliter, quod actum

fidei non præcedat vlla cognitio credibilitatis ex vi motivorum evidentium; sed quod proposito Fidei mysterio absque explicatione argumentorum, quæ militant pro veritate Fidei Catholicæ; accedente illustratione Spiritus Sancti, quæ lumen Fidei appellatur, & illustratione circa honestatem, & obligationem credendi, quæ invitatur voluntatem ad amplectendum, & imperandum actum Fidei supernaturalis; per id lumen Fidei, & per eam illustrationem suppleatur eâ evidentia credibilitatis mysteriorum, quæ proponuntur; suppleatur, inquam, in ordine ad effectum, quod ad sit omnimoda firmitas adhesionis ad obiectum, excludens quamcumque formidinem.

26. Secundo modo potest excogitari, quod non requiratur evidentia credibilitatis, eo quod dicatur sufficere cognitio probabilis credibilitatis mysteriorum, atque adeo sine evidentia eorum argumentorum præcedente: sicut etiam cognitio probabilis de honestate, & obligatione voluntatis amplectendi actum Fidei; si nimirum lumen Fidei, & illustratio suppleant defectum evidentie. Dicentur autem suppleri eam evidentiam ex motivis & argumentis orituram, si moveant intellectum ad assensum firmum, & certum; & voluntatem ad amplectendum eiusmodi assensum Fidei firmissimum.

27. Tertio modo potest excogitari, quod non requiratur evidentia, sed sufficiat probabilitas credibilitatis, ita vt ea probabilitas refundat etiam probabilitatem in ipsam cognitionem revelationis, & assensum ad illam.

28. Præmitto secundo, octo actus solere concurrere in eo, qui incipit credere mysteria Fidei. Primus est auditio, & intellectio mysteriorum, quæ sibi proponuntur. Secundus

32. Quintus est lumen Fidei, quod est illustratio, qua Spiritus Sanctus illuminat intellectum credituri, quæ ita requiritur ad assensum Fidei Divinæ, ut impossibile sit, talem assensum haberi sine illa. Illud enim lumen Fidei est auxilium requisitum ad credendum, & infusum à Deo; & instruit intellectum de veritate mysteriorum, & de honestate voluntatis credendi. Nec modo disputo, an sint duo actus, alter instruens de honestate, & obligatione voluntatis credendi, & alter instruens de veritate mysteriorum; an potius sit vnicus actus productus à Deo illustrans ad verumque.

30. Sextus est inspiratio Spiritus Sancti, quæ invitat, & inclinat voluntatem ad amplectendum assensum Fidei Divinæ. Quæ inspiratio non est actus liber voluntati, sed infusus à Deo ante omnem usum liberi arbitrii; quæ quidem inspiratio non determinat voluntatem ad amplectendum assensum; sed invitans ad illum, relinquit voluntatem in sua in differntia libertatis ad amplectendum assensum, & ad non amplectendum.

31. Septimus est pia affectio voluntatis, quæ quidem est actus liber imperans assensum Fidei. Et licet apud aliquos ea vox *pia affectio* sic, apud alios aliter sonet; cæterum communis sententia eam intelligit modo dicto. Ideo P. Granado con-

trov. 1. de Fidei tract. 9. disp. 2. num. 17. ait: [Pia ergo affectio, quæ dici solet requisita ad Fidem, est illud voluntatis imperium; & de ea in hoc sensu deinceps loquemur.] Hæc Granado. Quod etiam docuit P. Suarez disp. 6. de Fidei sect. 7., & communis Theologorum sententia. Octavus est ipse assensus Fidei Divinæ, credens Mysteria propter infallibilem authoritatem Dei revelantis.

32. Iam vero non requiritur evidentiam credibilitatis mysteriorum Fidei, in pueris, & rudibus, scilicet illo primo modo supra relato, supplente lumine Fidei eam evidentiam, tuentur non pauci doctores. Audiendus est P. Granado, qui controv. 1. de Fide tract. 2. disp. 3. sect. 2. num. 7. ita dixerit. [Si tam perfecta evidentia requiretetur in omni credente, maior pars populi Christiani non eliceret actus Fidei supernaturalis; cum nec illi semper audierint enumerationem illustrium motivorum, nec adverterint illorum efficaciam; & multi solum edocti fuerint ab vno, vel altero Parocho, aut viro Religioso: qui quantumvis dicat, Religionem nostram confirmatam esse prodigijs singularissimis, non potest facere maiorem Fidem, quam humanam, & quæ non pervenit ad convincendum intellectum hominis, qui vellet dubitare de ijs, quæ audiret à tali Parocho, vel viro Religioso. Dicere autem, ex Catholicis paucissimos esse, qui credunt; & innumeros pene populos, qui ab vno vel altero instruuntur in rebus nostræ Religionis, numquam eliciisse actus Fidei Divinæ, temeritatis, & impietatis speciem præsefert. Et sane cum actus Fidei supernaturalis tam necessarius sit ad salutem, credendum omnino est, Divinam bonitatem, & sapientiam; quæ omnia disponit suaviter, sine tot moti-

Granado.
P. Suarez

Granado.

Via

vis concurrere cum hominibus, & illos illuminare, ut credant.] Huc vsque P. Granado. Et ex his vltimis verbis constat, cum defectum evidentie credibilitatis suppleri per illuminationem, qua Deus illustrat intellectum credituri. Et id confirmat luculento testimonio S. Augustini. Et pro sua sententia citat Canum, Valenciam, & Turrianum. Et hoc est, quod P. Snarez relatus cap. 1. num. 3. dixit, fortasse esse probabile.

amf.
alen.
orres
uar.

Non est necessario admittenda aliqua miraculosa lux, quam aliqui intendunt. num. 43.

Quo sensu aliqui dicant, evidentiam credibilitatis solum requiri in corpore Ecclesie, non in singularibus. num. 44.

Idem confirmatur exemplo. num. 45.

33. **P**rima conclusio. Nullo modo incurrit damnationem huius 21. propositionis opinio asserens, in pueris, & rudibus non requiri evidentiam credibilitatis ex vi argumentorum; asserens, inquam, illo primo modo explicato in articulo præcedenti, scilicet supplente lumine Fidei, & illustratione Spiritus Sancti defectum evidentie credibilitatis, quæ oritur ex argumentis evidentibus; in ordine ad hoc, quod assensus de mysterio, quod proponitur, sit omnino firmus ea certitudine, quæ excludit omnem formidinem. In quo casu non concurrunt omnes octo actus, quos enumeravi art. præced. Ex illis tamen concurrunt in hoc casu in puero, aut homine rudi, auditio, & perceptio mysterij, iudicium practicum, quod ea mysteria credenda sunt, lumen Fidei, illustratio Spiritus Sancti, pia affectio voluntatis ad assensum firmiter adhærentem, & assensus Fidei ita firmus, ut excludat omnem formidinem.

34. Iam vero probatur conclusio. Illa opinio incurrit hanc damnationem, quæ admittit assensum supernaturalem Fidei cum notitia solum probabili revelationis, aut cum formidine circa revelationem; ut constat ex tenore propositionis damnatæ: sed opinio posita in conclusione non admittit illud, ut patet ex tenore conclusionis: ergo talis opinio non incurrit eam damnationem.

X x Diccs,

ARTICVLVS II.

Tribus conclusionibus deciditur quæstio.

SYMMARIVM.

Quod in pueris, & rudibus non requiratur evidentia credibilitatis, supplente illam lumine Fidei, non subiacet damnationi. n. 33.

Tunc actus Fidei non procedit cum formidine circa revelationem. n. 34.

Id constat ab experientia in modo credendi puerorum. n. 36.

An si præcedat cognitio probabilis de credibilitate, & postea subsequatur lumen Fidei supernaturalis, subiaceat damnationi. num. 37. & 38.

Si dicatur, assensum Fidei elici posse cum formidine revelationis, subiacet damnationi. num. 39.

Obiectum antea probabiliter propositum, accedente postea illustratione, cognoscitur cum certitudine. num. 40. Et confirmatur exemplo. Ibidem.

Explicatur similitudo eius exempli. num. 41.

Declaratur magis in modo credendi puerorum. num. 42.

35. Dices, impossibile esse, quod assensus ad mysterium, quod proponitur, fiat sine formidine revelationis, quando non datur evidentia motivi evidentis: ergo talis assensus necessario est formidolosus; atque adeo opinio illum admittens incurrit hanc damnationem.

36. Sed antecedens vrgeret, si probaretur: nulla enim affertur efficax probatio, quæ suadeat oppositam partem. Deinde, quia experientia compertum est, quod puero, cum incipit affulgere ei lumen rationis, proponuntur præcipua mysteria Fidei sine argumentis, aut motivis credendi; & ipse puer statim credit, & proficitur Fidem; & cum illi dicitur, ea mysteria esse credenda, quia Deus ea revelavit, assentitur sine vlla formidine: quæ credendi facilitas merito attribuitur lumini supernaturali Fidei, & illustrationi Divinæ, quæ suppleant evidentiam motivorum, & argumentorum, in ordine ad firmitatem adhesionis ad obiectum.

37. Secunda conclusio. Non incurrit hanc damnationem opinio docens, si tempore præcedat cognitio probabilis de credibilitate mysteriorum, & de honestate credendi, & postea subsequatur illustratio supernaturalis, & lumen Fidei, & inspiratio Dei, posse dari piam affectionem ad credendum firmiter; & assensum omnino firmum, qui excludat omnem formidinem, ita ut illustratio, & lumen Fidei suppleant evidentiam illam credibilitatis, quæ oritur ex argumentis, & qua carebat ea cognitio probabilis de credibilitate. Hæc conclusio probatur eodem modo, ac præcedens: quia ille assensus habet omnimodam firmitatem adhesionis ad obiectum, & excludit omnem formidinem.

38. Dixi, si tempore præcedat cognitio probabilis de credibilitate orta ex argumentis. Nam si ea cognitio de credibilitate concurrat simul tempore cum assensu excludente formidinem, iste non poterit non refundere firmitatem in cognitionem de credibilitate. Non enim sunt compossibilia credere firmiter, & formidare de credibilitate.

39. Tertia conclusio. Hanc damnationem subit quævis opinio, quæ admittit cognitionem probabilem de credibilitate mysteriorum Fidei, si dicatur, quod ipse assensus Fidei elicitur cum formidine revelationis, aut cum sola probabilitate ipsius. Conclusio patet, ex penetratione terminorum. Damnatio enim eó tendit, ut numquam admittatur assensus Fidei supernaturalis, & utilis ad salutem, qui nitatur probabiliter revelationi, aut eliciatur cum formidine circa revelationem.

40. Pro quarum conclusionum maiori explicatione advertendum est, quod plerumque solet accidere nempe obiectum, quod probabiliter proponitur intellectui, deficiente illustratione, & inspiratione supernaturali, si hæc superveniat, cognosci solere cum omnimoda certitudine, quæ sufficiat ad cogendum assensum intellectus, quando scilicet tale obiectum in se verum est; neque enim illustratio supernaturalis infundi potest ad assensum obiecti falsi. Ad eum modum, quo obiecta multarum propositionum dumtaxat probabiliter cognoscebantur à viris sapientibus; & postquam accessit damnatio facta per Cathedram Romanam, quæ infallibili assistentia Spiritus Sancti errare non potest in materia morum, iam contradictoræ propositionum damnatarum certo cognoscuntur ab eisdem viris sapientibus.

Dixi

41. Dixi *Ad eum modum*, & non dixi *Eodem modo*: quia similitudo non est identitas. Sive quia, ut vulgo dicitur, *similitudo non currit quatuor pedibus*, id est, ad similitudinem non requiritur, quod talis sit quoad omnia, sed sufficit, quod sit quoad aliqua. Hæc ergo duo sunt similia in eo, quod stat bene, quod alij sua obiecta cognoscantur probabiliter, deficiente lumine supernaturali; & quod hoc accedente, eadem obiecta certo, & evidenter cognoscantur.

42. Igitur cum puer perveniens ad perfectum usum rationis audit à Parocho mysteria Fidei Catholicæ, format iudicium practicum, quod ea mysteria hic & nunc credenda sunt; & id iudicium format ex aliquo motivo, puta, quod affirmat Parochus ea mysteria esse, quæ credunt omnes Catholici; vel quod in re tanti momenti non est credibile, quod velit decipere Parochus; quæ motiva non excedunt Fidem humanam, ut dixit P. Granado supra relatus. Accedente tamen illustratione, & inspiratione divina, id iudicium evadit certum, & cum evidentia morali sufficienti de eo, quod revelatio certa sit.

43. Neque propterea admitto illam miram lucem, & immisum divinitus discerniculū, quod, ut refert Sandæus in confuratione trium virorum pag. 171. num. 4, aliqui Theologi admittunt in quolibet Fideli quantumvis rudi, quo suppleatur debilis propositio Parochi, & ille puer, vel homo rudis discernere possit inter articulum verum, & falsum eodem modo propositum à Parocho ignaro, vel doloso. Ea enim miralux, quamvis infundi possit à Deo; eā tamen dari omnibus Fidelibus iuxta communem providentiam, absque fundamento dicitur. Solum ergo admitto, eam illustrationem omnibus Fidelibus supernaturaliter immitti,

quæ sit auxilium sufficiens ad credendum.

44. Hæc doctrinæ sic explicatæ exitio non opponi communem sententiam Theologorum de evidentia credibilitatis mysteriorum Fidei: neque enim mihi persuadere possum, Theologos requirere in pueris, & viris, aut sceminis rudibus evidentiam ortam ex argumentis; quorum mentes rudes non sunt capaces, & hoc est, quod aliqui, quos refert P. Suarez citatus, dicunt, evidentiam ex argumentis ortam solum requiri in corpore Ecclesiæ, nō in singularibus, præsertim rudibus. Evidentia autem moralis, quam admitto in pueris, & rudibus, est illa, qua sibi certissime persuadent, Parochum proponentem mysteria Fidei nolle decipere; & licet hoc non excedat Fidem humanam, accedente illustratione, & inspiratione divina, excedit Fidem humanam, & motivum alias probabile redditur moraliter evidens. Et hoc est, quod docuit Gabriel, & P. Granado supra citati, & alij Theologi. Et quod maius est, hæc est sententia S. Thomæ 2.2. quest. 1 art. 5. ad 1. illis verbis: *Per hunc modum Fideles habent eorum, quæ sunt Fidei, notitiam, non quasi demonstrative, sed in quantum per lumen Fidei vident esse credenda.*

45. Quod etiam alio exemplo confirmare licet. Sæpe enim mihi accidit, quod à viro aliquo audiverim, se vidisse talem actionem; & quamvis hoc dictum non afferat per se maiorem fidem, quam humanam, & probabilem; quia tamen superadditur cognitio, quam habeo de veracitate, & bonitate morali illius viri, tam certo mihi persuadeo, eius dictum esse verum, ac si oculis vidissem. Similiter ergo in pueris & rudibus, quamvis Autoritas Parochi non excedat per se Fidem humanam,

nam . & probabilem ; accedente tamen illustratione , & inspiratione divina , puer , vel homo rudis certus red- ditur , quod homo ille non vult deci- pere , cum affirmat esse obligationem credendi mysteria firmissime .

CAPVT IV.

An subeat hanc damnationem sententia asserens , posse elici actum Fidei supernaturalis circa obiectum , quando sibi proponitur ut certum moraliter , quod illud continetur sub re- velatione uni- versali ?

SUMMARIVM.

Quando id est certum moraliter , posse elici actum Fidei circa obiectum singulare , quinam Theologi cen- seant . n. 46.

Quæ difficultas militet contra eam sententiam . n. 47.

Propugnatur præfata sententia Theo- logorum . n. 48.

Quare non elicietur actus Fidei , si res moraliter certa in casu rarissimo aliter se haberet ? n. 50.

Qui certus est moraliter , nequit for- midare n. 51.

46. **Q**uando moraliter certum est , quod obiectum sin- gulare continetur sub revelatione vniuersali ; illud obiectum singulare esse Fide supernaturali credendum , affirmant nobiles Theologi . Ita P. Suarez disp. 3. de Fide sect. 11. num. 6. qui quamvis non vtatur terminis *cer- titudinis moralis* , tamen exempla , quæ affert , illam important . P. Petrus Hurtado disp. 11. de Fide sect. 3. citans Bellarminum tom. 1. lib. 2. de Autho-

rit. Conciliorum cap. 9. Item Lugo Cardinalis disp. 1. de Fide sect. 13. §. 4. num. 313. Et ratio est : quia obiectum propositionis vniuersalis non distin- guitur ab ipsis singularibus , & ita quando Deus revelat , se velle , om- nem hominem saluum fieri ; revelat se velle , Petrum , Paulum , & Francis- cum , &c. salvos fieri . Cum ergo cer- titudo moralis sit illa , quæ omnem prudentem ita reddit certiore[m] de obiecto , vt non possit de illo formi- dare ; quando hoc genere certitudinis constat , singulare contineri sub revelatione vniuersali ; certū manet , quod Deus id revelavit , vt potē certo inclusum in tali revelatione vni- versali . Sic enim non constat nobis euentiā physica , aut metaphysica , quod extiterit Concilium Tridenti- num , sed sola euentiā morali : & tamen quia Deus revelavit , omne Concilium legitime congregatum non posse errare in doctrina Fidei ; & morali euentiā scimus , Tridenti- num extitisse legitime congregatum ; Fide Divina credimus Tridentinum non posse errare in doctrina Fidei .

47. Instituius ergo hanc quæ- sitionem , an ea sententia subiiciatur huic damnationi propter hanc ratio- nem dubitandi . Nam quod est cer- tum moraliter , physice potest , aut , saltem metaphysice non implicat aliter esse . Ex quo duæ consequentiæ eliciuntur . Prima . Ergo saltem in ali- quo casu rarissimo contingens est , quod aliter eveniat . Secunda . Ergo poterit quis formidare , an iste sit is casus rarissimus , in quo aliter evenit . Et ambæ consequentiæ perniciosæ sunt . Prima quidem : nam actus Fidei omnino est infallibilis , neque in vilo casu , etiam rarissimo , deficere potest . Secunda etiam : quia iuxta hanc dam- nationem assensus Fidei non stat , nec potest stare cum formidine de eius obiecto .

Di-

48. Dicendum tamen est cum *citatis* Doctoribus , quando datur *certitudo* moralis , (certitudo , in- quam , in gradu supremo) quod ob- iectum singulare continetur in vni- versali revelato ; posse actum Fidei supernaturalis terminari ad id obiec- tum singulare ; idque obiectum singulare credi debere Fide Divina . Cuius fundamentum est , quod cita- ti Authores proponunt , & supra re- tuli .

Lugo. 49. [Confirmatur , (verba sunt Ioannis de Lugo disp. 1. de Fide sect. 13. §. 4. num. 314) quia hoc modo explicatur , cur , aut quomodo pos- sit esse de Fide autoritas V.g. Con- cilij Tridentini , quæ nisi de Fide constaret , non apparet , quomodo possint de Fide credi , quæ in eo Concilio definita sunt . Recurrendum ergo est ad propositionem vni- versalem revelatam , quod Conci- lio legitimo assistat Spiritus Sanctus , aliunde vero certitudine morali constat , Concilium Tridentinum legitime congregatum , & approba- tum esse , convocante Summo Pon- tifice , & illud approbante convenien- tibus ex Catholica Ecclesia Episco- pis , & Prælati per se , vel per alios , &c. de quibus nemo prudenter du- bitat , aut formidat : quare constat nobis sufficienter de hoc Concilio loquantem fuisse Deum in promissio- ne vniuersali revelata , vt bre- viter notavit Suarez dicta sect. 11. num. 6.]

50. Dixi in conclusione , id de- bere esse certum in gradu supremo : quia cum certitudo recipiat magis , & minus ; ea , qua quis dicitur certus moraliter de continentia huius indi- vidui in revelatione , debet esse ma- xima , & suprema . Vnde pro re præ- senti possumus distinguere tres gra- dus certitudinis moralis , supremum , medium , & infimum , & vt ab hoc

incipiamus , infimus est , quando prudentes habent aliquid pro certo , ex eo quod communiter accidit , quamvis in raris casibus oppositum acciderit . Sic dicitur certum , quod plene probatum est in iudicio . Sic etiam habemus pro certo , quod in- fans baptizatus à Parocho in Eccle- sia , sit recte , & valide baptizatus ; non enim est prudenter credibile , quod Parocho defecerit intentio rite , & recte baptizandi . Supremus gra- dus certitudinis est , quando tanta , tanque vrgentia motiva credibilitatis concurrunt , vt impossibile sit , hominem prudentem , qui illa per- cipit , posse dubitare , aut formida- re . V.g. quod existat Roma ; quod Concilium Tridentinum fuerit rite congregatum , & similia . Gradus medius dicendus est , quando pro certitudine concurrunt multo plura , & maiora motiva , quam in gradu in- fimo ; quæ tamen non perveniunt ad illam impossibilitatem formidan- di , quæ reperitur in Supremo .

51. Assero ergo , præfata[m] con- clusionem intelligendam esse de cer- titudine morali in supremo gradu , ita quod qui ita certus est de conti- nentia huius individui in revelatio- ne , vt ex vrgentia motivorum impossibile sit dubitare , aut formida- re , potest , & debet credere Fide Di- vina hoc individuum esse à Deo re- velatum .

52. Hinc respondeo ad ratio- nem dubitandi , idem argumentum fieri posse ad debilitandam certitu- dinem Fidei humanæ , qua credimus Hispalenses , actualiter esse Romam , nempe quod saltem metaphysice non implicat , id esse falsum . Cui respondebimus , quod ad ipsam cer- titudinem de existentia actuali Ro- mæ præsupponitur ipsa existentia Romæ . Supposito autem quod exis- tar Roma , implicat contradictionem , quod non existat .

EO

53. Eodem ergo modo, dicendum est, ad certitudinem moralem in Supremo gradu, qua cognosco obiectum singulare contineri in obiecto vniuersali revelato, præsupponi eam realem continentiam: ex suppositione autem quod detur talis continentia, implicat contradictionem, quod ea non detur. Et quidem si aliter esse posset non haberetur ea certitudo moralis, quæ talis est in supremo gradu.

54. Accedit, quod omnia revelata sunt vel iam facta de præterito; vel si pendent in futurum, dimanant à revelatione Dei iam facta. Atqui cum ad præteritum non detur potentia, neque revelationes Dei patiantur mutabilitatem, implicat aliter esse ea, quæ quis cognoscit suprema certitudine morali, esse contenta in revelatione vniuersali.

55. Hinc respondetur ad rationem dubitandi, negando, id, quod est certum moraliter in supremo gradu, ex suppositione talis certitudinis, & veritatis ad illam præsuppositæ, posse aliter esse. Quare negandæ sunt ambe consequentiæ.

56. Reliqua argumenta, quæ obijci possunt contra eam sententiam, quæ admittit assensum Fidei supernaturalis circa obiectum singulare evidentiâ morali contentum in obiecto vniuersali revelato, & solutiones eorum, non spectant ad meum institutum. Qui ea desiderat, videat P. Petrum Hurtado, & Cardinalem

P. Hur. Lugo citatos.

CAPVT V.

An incurrat hanc damnationem sententia asserens, aliquod obiectum esse de Fide contra alios Authores id negantes?

SVMMARIVM.

Authores negantes esse de Fide, hunc, qui de factis est, esse verum Pontificem. n. 57.

Authores affirmantes, id esse de Fide. num. 58

An qui affirmant, esse de Fide, affirmant illud probabiliter, & cum formidine de revelatione. n. 59.

Quomodo respondeat ad hanc difficultatem Lugo Cardinalis. n. 60.

Qui censent, esse de Fide, debent id credere per assensum Fidei supernaturalis, & absque formidine. n. 61.

Qui censent, esse de Fide, adherent suæ sententiæ tamquam certæ, & censent oppositam non esse probabilem, nempe à principijs intrinsicis. num. 62.

Dilemmate ostenditur conclusio. n. 63, & 64.

Quod à principijs intrinsicis est improbabile, quamvis in oppositum sint plures Authores, non potest esse probabile. n. 65.

Proponitur responsio, & convincitur. num. 66. & seqq.

Quare dici non possit, illud esse de Fide solum in abstracto. n. 69.

Qui probabiliter affirmant, aliquid esse de Fide, non habent certitudinem requisitam. Et quid inde pro conclusione? n. 70.

Ex eo, quod non habeant certitudinem adhesionis ad obiectum illud, non possunt dicere esse de Fide. n. 71.

57. **A**liquæ sunt quæstiones controversæ inter Theologos, in quibus inquiritur, an tale obiectum credi debeat Fide Divina, aientibus alijs, & alijs negantibus. V.g. quæstio est, [An sit de Fide, hunc hominem, V.g. Sanctissimum D. Innocentium XI., esse verum Pontificem, & Petri successorem legitimum?] Nam,

Nam, vt refert P. Suarez, disp. 10. de Fide sect. 5. num. 2. negant, id esse de Fidei Turrecremata, Albertinus senior, Caietanus, Bañez, Canus, Vega, Corduba, & Castro.

58. Affirmant, esse de Fide, P. Suarez citatus, P. Petrus Hurtado disp. 37. per totam, P. Salmeron lib. 1. in Epistolas Pauli part. 2. disp. de Ecclesia §. Angeli. P. Albertinus Soc Iesu tom. 1. Coroll. 3. Theolog.

ex 3. principio Philosoph. quæst. 3. num. 10. P. Valencia tom. 3. disp.

1. quæst. 1. punct. 7. §. 38. vers. *Secunda ratio*. P. Oviedo controv. 4. de

Fide punct. 7. num. 86. P. Arriaga tom. 5. curs. Theol. disp. 7. sect. 8.

num. 56. P. Tannerus tom. 3. disp. 1. quæst. 1. dub. 5. num. 146. P. Castro

Palao tom. 1. tract. 4. disp. 1. punct. 5. §. 2. num. 9. P. Amicus

tom. 3. curs. Theol. disp. 6. sect. 5. num. 152. P. Comitulus resp. mor.

lib. 1. quæst. 99. Item Diana part. 1. 1. Tract. 2. de Pontifice resol. 6. & apud

ipsum vltra relatos Gerunda, Sylvius, Pueronus, Verriceli, Pontius, Ioannes à S. Thom. Adrianus,

& Petrus de Walemburch, Ioannes Ponzius, Bordonus, & Bonacina.

59. Inquirimus ergo, an sententia affirmans, esse de Fide, quod alij Doctores negant esse de Fide, subiaceat huic damnationi? Et ratio

dubitandi est. Etenim sententia affirmans id affirmat probabiliter, cum multi Doctores Theologi censent oppositum; ergo affirmant cum

formidine imbibita in probabilitate, id esse de Fide: ergo si eliciunt assensum Fidei circa id obiectum,

illum eliciunt cum formidine circa revelationem: ergo assensus Fidei supernaturalis stat cum formidine

circa revelationem Dei; quod expresse damnat Innocentius XI. in hoc decreto.

60. Lugo Cardin. disp. 1. de Fide sect. 13. §. 4. num. 323. sic distinguit: [Aliud enim est, illud obiectum secundum se, & in abstracto esse de Fide, & esse à Deo revelatum; aliud vero, esse nobis de Fide, seu posse, aut debere à nobis per Fidem credi. Illud primum solum affirmant, qui dicunt tale obiectum esse de Fide, vel esse revelatum à Deo. Cum enim omne revelatum à Deo pertineat ad obiectum materiale Fidei, sicut probabile est, obiectum illud revelatum esse à Deo, ita probabile etiam est pertinere ad Fidem. Quia tamen, vt aliquid possit à nobis hic & nunc per Fidem credi, necesse est, quod de revelatione non possimus prudenter formidare, pro vt possumus formidare prudenter, quoties probabile est non esse à Deo revelatum; hinc etiam est, eos, qui probabiliter docent, aliquid esse de Fide, solum loqui per se, & quantum est ex parte obiecti revelati, non tamen negant, quod supposita probabilitate sententiæ contrariæ, & per accidens, Fides hic, & nunc non possit extendi ad illud obiectum, quia per accidens propter probabilitatem contrariam non potest prudenter prohiberi omnis formido circa talem revelationem.] Hucusque Cardinalis.

61. Sed non acquiesco viro doctissimo, quin potius asseror, eo ipso quod Doctores Theologi censent, esse de Fide aliquod obiectum, posse, & debere id credere per assensum Fidei supernaturalis absque vlla formidine. Quod si non possunt id credere per assensum Fidei supernaturalis absque formidine; non possunt asserere, id obiectum esse de Fide.

62. Probatur conclusio primo. Eo ipso quod Doctores Theologi censent, id obiectum esse de Fide, consequenter censent, à principijs in-

Lugo.

intrinsecis suam sententiam esse certam; & oppositam non esse probabilem, quamvis dicatur probabilis ab extrinsecis, scilicet ex autoritate aliorum Doctorum: ergo absque vlla formidine censent, esse de Fide: ergo nulla in eis datur formido, quominus eliciant assensum Fidei supernaturalis circa tale obiectum, quod censent à Deo revelatum. Ambæ consequentiæ patent: quia ubi est omnimoda certitudo, nulla potest esse formido.

63. Probatur antecedens. Nam tales Doctores vel habent formidinem circa id, quod illud obiectum sit de Fide, vel non habent? Si primum; infero: ergo formidinem habent de revelatione: cum hoc quod aliquid sit de Fide, consistat in eo, quod revelatum sit: sed repugnat, quod dicatur revelatio esse certa, & quod dicatur cum formidine; quia certitudo, & formido se mutuo excludunt: ergo eo ipso quod revelatio dicatur esse certa, non potest dici cum formidine, atque adeo neque mere probabiliter.

64. Quod si dicatur secundum, nempe quod tales Doctores dicunt absque formidine, illud esse de Fide, infero: ergo illud affirmant tanquam certum: ergo non cum sola probabilitate, quæ quidem formidinem non excludit. Atque adeo eo ipso, quod dicant, id esse de Fide, saltem à principiis intrinsecis affirmant tanquam certum, & oppositum ut impossibile, & certo falsum.

65. Vbi notandum est id, quod late docui in 1. part. Cris. Theolog. disp. 11. cap. 9. maxime à num. 261. scilicet illud, quod est improbable, & certo falsum à principiis intrinsecis (licet dici soleat probabile ab extrinsecis, quâdo habet pro se aliquos Autores) non posse esse absolute

probabile. Nam intellectus non potest assentiri ei obiecto, quod sibi proponitur ut certo falsum, quamvis dicant oppositum plurimi Autores.

66. Dices. Quando Autores dicunt, aliquod obiectum esse de Fide, contra alios Autores oppositum opinantes, distigui debere propositionem directam à reflexa: nam hæc propositio, *Hoc obiectum est à Deo revelatum*, est directa; reflexa vero hæc: *Probabiliter existimo, hoc obiectum esse à Deo revelatum*. Qua ratione formido non se tenet ex parte propositionis directæ, sed ex parte reflexæ, in quo non videtur esse repugnantia, cum propositio directa, & reflexa habeant diversa obiecta; & respectu diversorum obiectorum non repugnant certitudo, & formido.

67. Sed hæc sunt verba sine re! Quid enim prodest, dicere me, *Evidens est, quod Sol est in nostro hemisferio*; si simul dixerò, *incertus sum, an iâ sit evidens?* Aut qualis est illa certitudo, de qua ego sum incertus? Ex quo exemplo constat, formidinem, quæ datur in eo actu reflexo, vitare certitudinem, quæ asseritur in tali actu directo.

68. Præterea, ut dixi supra, iam Doctores conspirant in eam sententiam, quæ asserit, esse de Fide, hunc hominem, scilicet Innocentium XI. esse verum Pontificem maximum; cõtra alios oppositum opinantes. Si ergo illi priores Doctores dicerent, se solum probabiliter id affirmare; esset idem, ac dicere, se esse incertos, an id sit de Fide. Quid ergo prodesset dicere, id esse certum de Fide, sed ipsos esse incertos de ea certitudine? aut quomodo possent elicere actum Fidei supernaturalis cum ea incertitudine?

69. Quod autem dicit Lugo Cardinalis, ut supra retuli, id esse de Fide in abstracto, sed non posse à nobis

bis hic & nunc credi Fide supernaturali, non facile intelligitur, nisi dicamus esse eodem modo, atque cum sensus probabilis Scripturæ Sacræ nobis occurrit: tunc enim dicimus illum esse probabiliter revelatum; sed non propterea dicimus illum esse de Fide: quia ut sit absolute de Fide, non sufficit probabilitas revelationis, sed requiritur certitudo illius. Cum autem Cardinalis dicit, [Sicut probabiliter est, obiectum illud revelatum esse à Deo, ita probabile etiam est, pertinere ad Fidem:] respondendum est, solum pertinere ad Fidem id, quod certo revelatum est, non autem quod mere probabiliter.

70. Probatur secundo conclusio. De conceptu essentiali assensus Fidei est utraque certitudo, nempe connexionis cum obiecto, & adhesionis ad obiectum; ut supra cap. 2. probavi: sed Autores affirmantes probabiliter, aliquod obiectum esse de Fide, atque adeo credi debere fide supernaturali, non habent certitudinem adhesionis ad obiectum: ergo circa id obiectum non habent assensum Fidei supernaturalem. Probatur Minor. Nam formido de certitudine est formido de revelatione: atqui asserentes probabiliter certitudinem revelationis, illam asserunt cum formidine: ergo cum incertitudine adhesionis ad obiectum: ergo sine certitudine talis adhesionis.

71. Quod si dicatur, hos Autores probabiliter asserentes, tale obiectum esse de Fide, solum contendere probabiliter, tale obiectum habere certitudinem connexionis cū obiecto; non tamen ipsos habere certitudinem adhesionis ad obiectum; neque id quidem tolerari poterit, quia dum non habent certitudinem adhesionis ad obiectum, non possunt elicere actum Fidei supernaturalis circa tale obiectum; atque adeo non possunt

absolute pronunciare, tale obiectum esse de Fide Divina: quidquid enim est absolute de Fide divina potest hic & tunc credi assensu Fidei Divinæ.

72. Maneat ergo firmum, quod Theologi affirmantes absolute, aliquod obiectum esse de Fide, V. g. hunc hominem esse verum Pontificem Maximum, eo ipso id affirmare, non probabiliter, sed certo certitudine connexionis cum obiecto, & adhesionis ad obiectum. Cum ergo affirmant, illud obiectum esse certum de Fide, illi à principiis intrinsecis certi sunt de veritate obiecti, eo quod à principiis intrinsecis sibi sufficienter proposita est revelatio. Illis vero, qui asserunt, id non esse de Fide (ea est ingeniorum varietas) non est sufficienter proposita ea veritas, fortasse quia non penetrant motiva credibilitatis. Et ex dictis satis constat ad rationem dubitandi initio huius capituli propositam.

CAPVT VI.

Discutiuntur argumenta, quibus aliqui nituntur probare falsitatem propositionis damnatæ.

SYMMARIUM.

Sine evidentia credibilitatis, accedente lumine Fidei, potest quis habere certitudinem de revelatione. n. 75.

Argumentum secundum non procedit contra Autores propositionis damnatæ. n. 77.

Hi Autores solum loquuntur, quando tertio constat de revelatione univ ersali, & probabile est, obiectum singulare includi sub illa. n. 78.

Discrimen inter probabilitatem veram,

ram, & apparentem n. 79.

*Ex propositione damnata non infer-
tur, quod propositio Ecclesie reddat
solum probabilem revelationem.*
num. 81.

*An possit esse martyr, qui subit mortem
pro tuenda veritate solum probabi-
liter revelata.* n. 82.

Vindicatur à calumnia P. Granado. n.
83. & seqq.

*Vindicatur etiam à calumnia P. Ray-
naudus.* n. 87.

*Ex propositione damnata non infer-
tur, posse credi fide supernaturali
privatas revelationes incertas.* nu.
89.

*Calumnia in P. Ioannem de Salas re-
fellitur.* n. 90.

*Ille, cui certum est, obiectum contineri
sub revelatione universalis, id po-
test credere fide supernaturali.* nu.
91.

*Summus Pontifex potest credere fide
supernaturali, in hac hostia à se
consecrata esse realiter presentem
Christum D.* n. 92.

*An baptizans infantem possit credere
fide supernaturali, illum esse rite-
baptizatum?* n. 93.

*Discrimen inter hoc, quod est, aliquid
esse de Fide, & aliquid nobis esse de
Fide.* n. 94.

73. **S**icut non expedit doctrinam
certam inefficacibus argu-
mentis probare; ita operæ pretium
dixi, aliorum argumenta discutere,
quibus nituntur probare, falsam esse
hanc propositionem damnatam; vt
argumenta efficacia ab inefficacibus
secernantur.

74. Filguera in expositione hu-
ius propositionis 21. arguit primo.
Iuxta communem sententiam Theo-
logorum cum S. Thoma 2. 2. quæst. 1.
art. 4. requiritur iudicium evidens de
credibilitate mysteriorum Fidei, pro-
indeque iudicium evidens de existen-

tia Divinæ revelationis: sed hæc evi-
dencia non stat cum probabilitate,
aut formidine revelationis: ergo.
Quod confirmat vrgentiori ratione;
quam non reiicio, sed omitto.

75. Sed ex cap. 3. constat, quam
inefficax sit hoc argumentum. Nam
iuxta sententiam probabilem Theo-
logorum, lumen Fidei supernatura-
lis, & illustratio Spiritus Sancti in
pueris, & rudibus supplet eviden-
tiam credibilitatis in ordine ad assen-
tiendum firmissime, & absque vlla
formidine obiectis revelatis, & ipsi
revelationi Dei. Quare distinguen-
da est maior: requiritur iudicium
evidens de credibilitate ex argumen-
tis orta, nego; ex motivo alias pro-
babili, quod redditur certum, acce-
dente illustratione Divina, concedo.
Evidentiam itaque admitto, incom-
possibilem cum probabilitate, aut
formidine, sed non ortam necessario
ex argumentis evidentibus; sed quæ
oriri potest ex ratione alias probabi-
li, accedente illustratione Divina,
quam Deus semper immittit ad cre-
dendum.

76. Arguit secundo in hæc ver-
ba [Si sufficit probabile credibilita-
tis iudicium ad assensum Fidei salu-
tarem, perindeque prudentem,
plures nostri temporis hæretici ab
infidelitate excusabuntur: nam sibi
probabiliter suadent, revelationem
Dei esse de multis erroribus, quibus
tenentur,] &c.

77. Sed neque hoc argumen-
tum est efficax. Primo. Quia hæc
damnatio non est ad versus eos Doc-
tores, si qui forte dixerunt, suf-
ficere probabilitatem credibilita-
tis, si dicunt, postea suppleri
evidentiam credibilitatis per Fidei
lumen supernaturale, & illustratio-
nem Spiritus Sancti, vt supra vidi-
mus, in ordine ad assensum Fidei,
cum quo non stat probabilitas, ne-
que

que formido de revelatione: atque
adeo id argumentum Filguera non
procedit contra falsitatem propo-
sitionis damnatæ.

78. Secundo. Nam Doctores
Catholici, contra quos militat hæc
damnatio, dixerunt, posse haberi
assensum Fidei supernaturalem,
quando certo constat de revelatione
universalis, & probabiliter cre-
ditur, obiectum singulare includi
sub revelatione universalis. Hæretici
autem non supponunt, sed negant
ipsam Dei revelationem. Quod si
aliquam revelationem admittunt, &
ex illa conantur inferre, errores suos
contineri sub ea revelatione; non
continent sub ea aliquam probabili-
tatem veram, sed apparentiam pro-
babilitatis, quæ nihil aliud est, quam
manifestus error.

79. Tertio. Nam etiam si hæ-
reticis proponantur sui errores tam-
quam probabiles; est magnum dis-
crimen inter probabilitatem hæreti-
corum, & probabilitatem Catholi-
corum. Nam ista includit ignoran-
tiam, sive incertitudinem invincibi-
lem: quare cum dicitur esse probabi-
le, præmotionem physicam contineri
sub auxilio efficaci revelato: ideo
dicitur probabile, quia post diutur-
nas disputationes non potuit perve-
niri ad omnimodam certitudinem.
Probabilitas autem, per quam hære-
ticis proponitur tamquam probabi-
le, suos errores contineri sub aliqua
Dei revelatione, includit ignoran-
tiam vincibilem, quia possunt, & de-
bent maiorem diligentiam præstare,
vt perveniant ad certitudinem, ad
quam certissime pervenient, si animo
sincero præstent eam diligentiam,
inquirendo certitudinem, vt supra
ostendi in explicatione quartæ pro-
positionis damnatæ. Et sicut ab ig-
norantia invincibili ad vincibilem
nulla est consequentia; ita neque ab

vna probabilitate ad aliam.

80. Tertio arguit sic: [Si esset
vera propositio damnata, sequeretur,
quodam modo aperiri ianuam ad
scindendam unitatem Fidei. Nam si
cum iudicio probabili de revelatio-
ne, & cum: formidine de opposito
flaret Fides salutaris, aut propositio
Ecclesie tantum redderet probabilem
existentiæ revelationis, quam propo-
nit; destrueretur Ecclesie autoritas
in proponendis rebus Fidei, &c.]

81. Sed hoc argumentum pug-
nat contra hostem fictitium. Nam
Catholici, qui affirmaverunt propo-
sitionem damnatam, supponunt re-
velationem universalem infallibili-
ter certam, & similiter propositio-
nem Ecclesie esse infallibilis autho-
ritatis; & probabilitas, quam admit-
tunt, non est circa revelationem uni-
versalem, neque circa propositionem
Ecclesie; sed solum circa extensio-
nem, quam putabant faciendam, ad
hoc, vt quæ probabiliter continen-
tur sub revelatione universalis pro-
posita infallibiliter ab Ecclesia, cre-
denda essent assensu Fidei supernatu-
ralis. Ex hoc autem quomodo in-
fertur, quod propositio Ecclesie
reddat dumtaxat probabilem reve-
lationem: solum enim inferitur, quod
revelatio, & propositio Ecclesie ex-
tendantur ad ea, quæ probabiliter
continentur in illis. Ideo autem dam-
natur ea propositio, quia affirmat,
probabiliter contenta sub revelatio-
ne universalis posse credi fide super-
naturali, quamvis detur formido,
quod talia obiecta ita probabiliter
contenta fortasse non sint revelata,
vt constat ex prædictis.

82. Arguit quarto in hæc ver-
ba. [Sequeretur, quod posset quis
laudabiliter mortem oppetere, ef-
seque verum Martyrem pro tuen-
dâ illa veritate, quam probabiliter
iudicaret esse à Deo revelatâ. Quodi

Grana. quamvis afferant Granadus in 3. part. controv. 2. de gestis Christi tract. 1. disp. 3. sect. 31. & Theophilus Raynaudus part. 2. cap. 3. art. 11. Contra illos merito, & valde efficaciter insurgit ex nostris P. Thomas Hurtado in opere *De vero Martyrio Fidei*, cui doctissimi viri maximam impertiunt laudem, tract. 4. resol. 25. §. 5.]

Raynan 83. Sed ego valde miror, quod vir doctus, reprobaturus doctrinam P. Jacobi Granado, non legerit contextum eius: quem si legisset, impossibile esset, quod tam falsam accusationem ei obiecisset. Neque satis excusatur ex eo, quod Thomas Hurtado id illi attribuerit: sicut enim Iudex non damnat Reum, donec ab eo confessionem accipiat; ita etiam Scriptor reprobaturus doctrinam, quam alij accusant, non debet reprobare, donec dictum eius, & contextum legat, & relegat.

Grana 84. Audiamus ergo P. Granadum, qui in loco citato num. 354 hec verba habet. [Qui solum haberet *opinionem* Immaculatae Conceptionis, seu iudicium *incertum & topicum*, non foret martyr, si mortem oppeteret pro veritate speculativa Conceptionis: quia *sola opinio* non est actus virtutis, ut constat ex materia de virtutibus.] Vide expressam contradictoriam eius doctrinam, quam illi attribuit Filguera ex testimonio Thomae Hurtado.

85. Præterea P. Granado firmat duas alias conclusiones, in quibus affirmat, fore verum Martyrem, qui se obiceret morti pro defensione eorum, quæ in mysterio Immaculatae Conceptionis sunt omnino certa supra omnem probabilitatem. Et ita num. 352. asserit in prima conclusione, fore Martyrem, qui mortem subiret pro defendendo cultu & festo Immaculatae Conceptionis præscripto ab Ecclesia; item pro defenden-

do, sententiam Immaculatae Conceptionis esse tutam, & piam. Quod sic probat. [Ille est verus Martyr, qui mortem subit pro aliquo actu virtutis: sed id, quod ad praxim spectat in hoc negotio Immaculatae Conceptionis, est actus virtutis: ergo qui mortem subiret pro illo, esset verus Martyr.] Minorem probat: quia [celebrare festum Immaculatae Conceptionis est actus virtutis Religionis: Cum Sixtus IV. in Extravag. *Præexcellsa*. Ad eam celebritatem hortetur, & vniversa Ecclesia solemniter Conceptionem Immaculatam celebret octava Decembris. Deinde doctrinam Immaculatae Conceptionis esse piam, & tutam *certissimum* est, ut patet ex discursu huius disputationis: quare docere, eam esse piam, & tutam est opus virtutis.] &c. Vbi vides, illum asserere, eum fore Martyrem, qui mortem subiret pro veritate *certissima*.

86. Deinde num. 353. in secunda conclusione sic ait: [Verus Martyr esset, qui mortem subiret pro eo, quod in veritate speculativa Immaculatae Conceptionis est *certum*. Probatur. Quia fateri veritatem *certam*, seu *infallibilem* in his, quæ saltem cedunt in Dei honorẽ, est actus virtutis.] Et prosequitur distinguens ea, quæ in hoc mysterio certa sunt, ab opinabilibus: docetque esse verum Martyrium, quod quis subiret pro veritate certa non autem pro assertione opinabili.

87. Similis iniuria inferitur P. Theophilo Raynaudo, qui in tract. *Raynan* de Martyrio per pestem loco citato num. 18. nullo modo asserit, esse martyrium, opperere mortem pro assertionem opinabili tuenda, sed solum pro veritate certa, cuius honestas certo constat ex Fide Divina. Et inter alia hæc scribit. [Si igitur alicui mors intentaretur, ut piam illam sententiam *improbaret*, isque mallet

mor-

mortem potius acceptare eam ob causam, & re ipsa eam exciperet, martyr esset vere ac proprie, etiam si tantum spectaret, quod auctior pietas fert, & lex privata conscientia, Christo quoque probata, mandat. Nam si spectaret *legem Ecclesiasticam*, qua sententia illius suffixione interdicitur, malletque mori, quam in legem illam delinquere, multo operatior esset martyrii veritas, morte interrogata ab eam causam.] Vides, quomodo non doceat P. Theophilus, esse martyrium mortem pro obiecto probabiliter revelato, sed pro observanda lege Ecclesiastica præcipiente, ne improbetur sententia de Immaculata Conceptione. Est enim ex Fide certum, teneri nos ad observandas leges Ecclesiasticas, quæ habent omnia requisita ad sui valorem. Cum autem dicit, *quod auctior pietas fert*, loquitur de eo, qui defendit, esse opus pium, revereri Conceptionem Immaculatam B. Virginis.

88. Arguit quinto. [Nam sequeretur etiam, dari ansam, ut revelationibus privatis facilius, quam par est, præstaretur assensus. Si enim notitia tantum probabilis, non vero evidentia moralis, requireretur ad credendum, posset quis credere post modicum examen, & approbationem duorum, vel trium Theologorum, obiectum sibi revelatum.] &c.

89. Sed neque hoc argumentum est efficax. Ex eo enim, quod obiectum singulare probabiliter contentum sub revelatione certa vniversali posset credi assensu Fidei supernaturalis; non inferitur, quod deficiente ea revelatione certa vniversali, possint credi fide supernaturali ea, quæ privatis revelationibus incertis existimant sibi manifestata alicui homines pij.

90. Nec possum non mirari, quod attribuat P. Ioanni de Salas

quandam opinionem de revelatione privata amplectenda, ad hoc ut Religiosus posset matrimonium ini-
re; cum ipse Filguera fateatur, talem doctrinam non reperiri in eius libris. Quid enim prodest, magnis Doctoribus inferri crimen, quod nec testibus ocularibus, neque tabulis probari potest?

91. Sed pro maiori intelligentia eius argumenti, & doctrinae tradita, operæ præmium est aliqua adnotare. Aliquando enim potest quis credere assensu Fidei supernaturalis aliquod obiectum, quod sibi certum est contineri sub revelatione vniversali, nec in hoc decipitur; cum tamen reliquis Fidelibus non constat certo, id obiectum contineri sub revelatione vniversali. Tunc enim non dicitur esse absolute de Fide illud obiectum singulare, quamvis ille, cui certo constat, illud contineri sub revelatione vniversali, possit credere illud de Fide Divina.

92. Sic absolute non est de Fide, sub hac numero hostia consecrata à Summo Pontifice contineri præsentiam realem Christi D. ut notavit Lugo Cardia disp. 1. de Fide sect. 13. §. 5. num. 320. asserens, non debere nos id de Fide credere, nisi sub conditione expressa, vel tacita, aut præsupposita; quia licet sit de Fide, eum esse Supremum Sacerdotem; possumus dubitare, aut formidare, an habuerit intentionem consecrandi. Ipse vero Pontifex, qui certo scit, se habuisse intentionem consecrandi, potest credere Fide Divina, in eâ numero hostiâ esse realiter præsentem Christum D. Quia ex revelatio vniversali, quod [in hac Hostia rite consecrata est realiter præsens Christus D.] certo scit contineri hanc Hostiam à se rite consecratam, cum aliunde Fide Divina credat, se esse Supremum Sacerdotem; ut notavit P. Petrus Hur-

P. Sal.

Lugo:

P. Hur.

Hurtado disp. 11. de Fide sect. 2. num. 21.

93. Et idem est de baptizante infantem, qui certus de sua recta intentione, & de materia, & forma, potest credere assensu Fidei, hunc infantem accepisse gratiam, quia ei certo constat, hoc singulare esse cōtentum sub revelatione vniuersali quod [omnis infans rite baptizatus accipit gratiam iustificationis.] vt notavit Lugo Card. cit. disp. 1. sect. 13. §. 3. n. 304. in hæc verba: [Postquam tamen baptizanti constat de Baptismo rite collato, iā incipit ei esse de Fide, quia ei iam constat, Deum de hoc parvulo locutum fuisse.]

94. Non ergo recte dicitur, esse de Fide, illum parvulum accepisse gratiam Baptismi; nam vt ipse Lugo ait num. 302. [Aliud est, propositionem aliquam secundum se esse de Fide, aliud vero esse nobis de Fide. Ad primum enim sufficit, quod sit vere à Deo revelata; ad secundum vero requiritur, quod revelationis sensus, & significatio nobis sufficienter constet.]

95. Reiectis ergo argumentis in efficacibus, efficax est, quod propositum, de certitudine tam connexionis cum obiecto, quam adhesionis ad obiectum requisita ad actum Fidei supernaturalem.

CAPVT VII.

Quomodo consentiat damnatio huius 21. propositionis cum damnatione quartæ?

NON EGET SVMMARIO.

96. **F**orsan alicui videbitur difficile conciliare has duas damnationes, non recte percipiendo, quo-

modo non invicem opponantur? Ratio autem dubitandi hæc est. Damnatur enim quarta propositio docēs, excusari à peccato infidelitatis infidelem, qui non credit ductus opinione minus probabili: ex qua damnatione videtur inferri, quod vbi infidelis habet maiorem probabilitatem de veritate Catholicæ Religionis, statim tenetur credere. Tum sic. Quando infidelis habet, hanc maiorem probabilitatem (quam supponimus non pertingere ad certitudinem) habet notitiam dumtaxat probabilem de revelatione, & eo ipso quod sit solum probabilis, non excludit formidinem: ergo si re ipsa impleat eam obligationem credendi, habebit assensum Fidei supernaturalem, & vtilem ad salutem: ergo habebit illum cum notitia solum probabili de revelatione, imo & cum formidine de illa; quod est contra decretum, & damnationem huius 21. propositionis. Quæ omnia recte colliguntur ex prima consequentia.

97. Quod vero ex ea damnatione quartæ propositionis inferatur, quod vbi infidelis habet maiorem probabilitatem de veritate Fidei Catholicæ, tenetur statim credere; quæ erat prima consequentia: tradidit Lumbier tom. 3. sum. ad propositionem 4. n. 1759. & ante decretum idem docuerat Gonetus de Probabilit. nu. 139. & ante illum, Bañez 2. 2. quæst. 10. art. 1. dub. 3. conc. 3. & 4. & Petrus de Ledefma tom. 2. Sum. tract. 1. c. 5. conc. 5. & 6.

98. Et vrgetur amplius argumentatio proposita. Negari enim nō potest, quod si infidelis in articulo mortis constitutus iudicet, Religionem Catholicam probabiliorem & tutiorem esse sua secta, teneatur illam amplecti: ergo in articulo mortis potest, & debet, ex notitia solum probabili veritatis Catholicæ, & consequen-

quenter revelationis divinæ, habere assensum Fidei supernaturalem, & vtilem ad salutem: dabitur ergo tunc talis assensus stans cum notitia solum probabili revelationis, imo & cum formidine de illa.

99. Et augere videtur rationem dubitandi id, quod refert quidam Recentior exostulans cum quibusdam calumniatoribus, quod eos, qui affirmant, in fidelem ex probabiliore notitia de vera Religione teneri ad credendum, accusant de affirmata propositione 21. *Assensus Fidei supernaturalis, & vtilis ad salutem stat cum notitia solum probabili revelationis, imo cum formidine.* &c. Eos vero, qui id negant, assentes, quod ex opinione probabiliore de vera Religione adhuc non tenetur credere, accusant de affirmata propositione 4. *Ab infidelitate excusabitur infidelis non credens ductus opinione minus probabili.* Addit vero ille Recentior in sua exostulatione, *iniquum esse conditionem illorum Theologorum, si ad horum calumniatorum tribunal ipsis standum est.* Et tandem superaddit ibidem: *Iniqua vero conditio: si affirmes, vapulas; si neges, vapulas tantundem.*

100. Sed ex doctrinâ supra traditâ tota hæc difficultas evanescit, & præcipue constat, quomodo hæc duæ damnationes inter se consentiunt. Nam disert. 5. ad propositionem 4. cap. 2. docui, probabilitatem, sive maiorem, sive minorem, quam adquiret infidelis circa mysteria Fidei non includere ignorantiam invincibilem; quia facile potest pervenire ad habendam certitudinem de mysterijs Fidei. Ex qua ignorantia vincibili resultat, quod infidelis sic affectus ignorantia vincibili teneatur ad vnum è duobus, vel ad præstantiam maiorem diligentiam pro cognoscenda certius veritate, vel ad credendum

statim: quod si non possit statim credere firmiter, tenebitur determinate ad præstantiam maiorem diligentiam.

101. His positis, ad rationem dubitandi initio capitatis respondeo, quando damnatur propositio docēs, quod *Ab infidelitate excusabitur infidelis non credens, ductus ex opinione minus probabili*, male infertur inde, quod vbi infidelis habet maiorem probabilitatem de veritate Fidei Catholicæ, habet determinatam obligationem credendi, solum enim habet eam obligationem subdisiuncto, vt proxime dixi.

102. Authores vero, qui dicunt, infidelem, qui habet probabiliorem cognitionem de mysterijs fidei, & de revelatione Divina, teneri statim credere, non possunt evadere damnationem huius 21. propositionis, vt clare constat ex argumento proposito in ratione dubitandi: nisi recurrant ad illustrationem Divinam, per quant cognitionem probabilis, aut probabilior vertatur in moraliter evidentem.

103. Ad confirmationem, quæ magis vrgeri videtur, eo quod infidelis in articulo mortis constitutus, habens probabiliorem cognitionem de veritate Catholicæ Religionis, videtur habere ignorantiam, quæ pro tunc non sit vincibilis, quia tunc non est locus indagandi veritatem, respondeo iuxta doctrinam supra traditam, quod dupliciter potest contingere, sine eo quod notitia de veritate Catholicæ Religionis, atque adeo Revelationis Divinæ, sit dumtaxat probabilis. Primo, quatenus ea probabilitas, accedente illustratione Divina, vertatur in moralem certitudinem, eo modo, quo supra dixi de pueris, & rudibus. Secundo, si cum ea illustratione sufficiente adhuc nō perveniat ad omnimodam certitudinem, tenetur precari Deum, vt illustret

tret intellectum suū, vt perveniat ad certitudinem veritatis; quam Deus absque dubio illi concedet, cum facit, quantum potest pro eo articulo, & Deus, qui vult omnes homines salvos fieri, facienti quantum est ex se viribus gratiæ, numquam deneget gratiam. Quod si nolet precari Deum pro illustratione habenda, ipsi imputabitur ad culpam infidelitas.

CAPVT VIII.

An subijciatur huic damnationi sententia asserens, fidem, & opinionem de eodem obiecto esse compossibiles?

SYMMARIUM.

Ratio dubitandi. n. 104.

Non debet condemnari reus sine probatione evidenti. n. 105.

Similiter neque propositio damnari debet sine probatione evidenti. n. 106.

An de conceptu opinionis sit formido actualis, an vero solum radicalis? n. 107.

Quomodo ex diversis medijs possint componi scientia, & opinio secundū S. Thomam. n. 109.

Res convincitur exemplis. num. 110. & seq.

Authores asserentes non esse de conceptu opinionis formidinem actualem, sed solum radicalem. n. 112.

Hozes. 104. **H**Ozes in expositione huius propositionis 21. nu. 10. affirmat, damnatam manere, vi huius damnationis Pontificiæ, sententiam docentem, actum Fidei, & opinionis de eodem obiecto posse simul componi in eodem intellectu. Cuius fundamentum est: Propositio enim damnata affirmat, fidem supernatu-

ralem stare cum formidine de revelatione: sed sententia relata affirmat fidem supernaturalē stare cum opinione, quæ secum affert formidinem: ergo sententia relata manet subiecta eidem damnationi.

105. Sed præfatus Scriptor gerit se ad instar Iudicis metas suæ iurisdictionis transilientis. Nam, vt ipse supponit in expositione propositionis 2. num. 4. *In criminalibus ad condemnandum Reum probationes debent esse luce clariores. Quod habetur in l. sciant cuncti. ff. de Probat.* Ex quo fit, Iudicem excedere metas legis, atque adeo iurisdictionis, quando condemnat reum sine probationibus luce clariores: & consequenter delictum debet esse certum, & evidens, vt reus possit condemnari.

106. Similiter ergo vt propositio declaretur condemnata, debet esse certum, & evidens, quod continetur sub damnatione: sed non est certum, & evidens, quod ea sententia continetur sub tali damnatione: ergo ea sententia non potest declarari condemnata. Maior patet: ideo enim contineretur sub damnatione, quia opinio affert semper formidinem actualem; sed non est certum, & evidens, quod opinio affert semper formidinem actualem, quamvis semper afferat secum identitatem formidinem radicalem; est enim probabile, imo & multo probabilius, non esse de ratione intrinseca opinionis afferre formidinem actualem: ergo non est certum, & evidens, quod ea sententia continetur sub ea damnatione

107. Quod si dicat, esse certum, quod opinio afferat inseparabilem formidinem actualem; interrogo, ex quo principio certo colligit hanc certitudinem? Et quidem in loco citato, id non probat, sed supponit. Deficiunt ergo ex hac parte probationes luce clariores, quæ requiruntur ad dam-

nandum reum, sive ad probandum, hanc sententiam de compossibilitate Fidei, & opinionis subiacere damnationi.

108. Maxime in assertionem Philosophicam, qualis est hæc quaestio; in qua inquiritur, an de conceptu opinionis sit formido actualis, an radicalis, seu virtualis: neque contra principium aliquod Theologicum est, asserere, quod opinio ex conceptu suo solum dicit formidinem radicalem.

S. Tho. 109. Neque obstat, quod affert ex S. Thoma 2. 2. quaest. 2. art. 1. scilicet quod *formido accidit opinioni*; ex eo enim potius colligitur, formidinem esse accidens opinionis, quod illi potest deficere. Quando autem dicit S. Doctor, de ratione opinionis esse formidinem, & ideo stare non posse cum Fide supernaturali; loquitur de opinione secundum modum frequentiore, quo solet elici; nec negat posse dari opinionem, cui desit actualis formido. Nam in 3. dist. 31. quaest. 2. art. 1. quaest. c. i. ad 4. magis se explicat, & concedit, posse componi in eodem obiecto scientiam, & opinionem ex diversis medijs, illis verbis. *Opinio, & scientia quamvis sint de eodem, non tamen secundum idem medium, sed secundum diversa; & ideo possunt esse simul.* Cum ergo S. Thomas concedat, posse simul existere in eodem intellectu de eodem obiecto scientiam, & opinio per diversa media; manifeste inferitur, quod opinio potest consistere sine actuali formidine; cum evidentiā, & actualis formido de eodem obiecto sint incompossibiles, nam, vt ex terminis notum est, evidentiā expellit formidinem actualem de obiecto.

110. Ex his aperte convincitur, non esse de ratione opinionis formidinem actualem, sed solum radicalem.

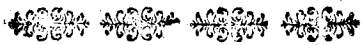
lem. Etenim intellectus de eodem obiecto potest simul habere notitiam per motivum revelationis Divinæ obscure cognitæ per propositionem Ecclesiæ, & per motivum probabile, & non omnino certum: Nam Sancti Patres, & Theologi confirmant mysteria Fidei rationibus suasibilibus desumptis ex Philosophia, quæ non afferunt evidentiā: V. g. probant immortalitatem animæ, tum ex testimonio Dei per Sacram Scripturam; tum ex eo, quod Philosophi nobiliores eam agnoverunt. Cognitio ergo, quæ nititur revelationi Dei, est Fides; & quæ nititur in motivo desumpto à cognitione Philosophorum, est opinio. Hæc ergo cognitio opinativa habet formidinem radicalem, quatenus si inveniatur non associata actui Fidei, sed ipsa sola, re ipsa excitabit formidinem intellectu, quia illud motivum secundum se non est sufficiens ad certificandum intellectum.

111. Similiter aliqui ex Sanctis Patribus probant resurrectionem mortuorum, tum ex testimonijs Sacrae Scripturæ; tum ex eo, quod Phœnix moritur, & renascitur: & prima cognitio spectat ad Fidem, secunda vero est mere topica. Et inquiri, quænam repugnantia est in eo, quod ego simul habeam eas duas cognitiones? Neque recurrendum est ad hoc, quod secunda cognitio habet formidinem; nam de hoc est quaestio. Cum ergo hæc duæ cognitiones non repugnent esse simul; & aliqua tunc in intellectu non detur formido actualis, cum intellectus vi actus Fidei sit certus de resurrectione mortuorum; aperte convincitur, de conceptu opinionis non esse formidinem actualem; sed solum radicalem; quæ, vt dixi, consistit in eo, quod si inveniatur sola ea secunda cognitio,

associabitur formidine actuali.

112. Quare non esse de conceptu opinionis formidinem actualem, sed radicalem clare docuit P. Suarez disp. 19 de Fide sect. 4. num. 16. asserens: *Formido ex parte subiecti non est de ratione opinionis, sed tantum ex parte formalis obiecti.* Ex quo inferitur, quod subiectum, id est, intellectus careat formidine, & quantum est ex parte obiecti formalis per se, & solitarie sumpti exponatur intellectus formidini. Eandem sententiam defendunt omnes Doctores, qui censent posse inveniri simul in intellectu scientiam, Fidem, &

Valen. opinionem. Hi sunt P. Valencia 2. 2. 5. *Bona.* disp. 1. punct. 4. quæst. 1. ubi citat S. *Duran.* Bonaventuram, & Durandum. Item *Lugo.* Lugo Card. disp. 2. sect. 2. num. *Pet. Hur.* § 9. P. Petrus Hurtado disp. 10. de Anima sect. 5.

DISERTATIO XV.

An Fides explicita Dei remuneratoris sit necessaria necessitate mediæ ad salutem?

CAPVT I.

Proposita damnatione 22. Propositionis referuntur variae opiniones.

SYMMARIVM.

Quid sit Fides explicita, & implicita? num. 1.

Quot quæstiones includantur sub hac disertatione? n. 2.

Primus dicendi modus est, ad iustifi-

ficationem infidelis requiri Fidem explicatam Dei vt remuneratoris, licet non semper. num. 3. & 4.

Secundus, eam requiri ad iustificationem infidelis, non vero ad iustificationem peccatoris fidelis. num. 5.

Tertius, ad omnem iustificationem requiri. num. 6.

Quartus, requiri Fidem explicitam Dei vt remuneratoris supernaturalis. num. 7.

Quintus, sufficere Fidem explicitam Dei, vt remuneratoris naturalis, vel abstrahendo à naturali, & supernaturali. num. 8.

Sextus, illam requiri non ex natura rei, sed ex lege Dei. num. 9.

Septimus, illam Fidem explicitam requiri ex natura rei. n. 10.

Octavus est, sufficere Fidem explicitam Dei vt remuneratoris virtualiter contentam in actu charitatis. num. 11.

1. **E**X propositionibus in hoc decreto dānatis, hæc est vigesima secunda. *Non nisi Fides vnus Dei necessaria videtur necessitate mediæ, non autem explicita remuneratoris.* Pro cuius explanatione notum omnibus est, Fidem implicitam alicuius mysterij esse eam, quæ quis credit mysterium vt sub aliqua vniuersali propositione contentum: vt cum quis dicitur credere mysterium Incarnationis, eo quod credit, quiddam credit Ecclesia Catholica. Fidem vero explicitam habet, qui non solum credit illud mysterium sub ea generali propositione, sed in particulari credit, & cognoscit mysterium, V. g. Incarnationis.

2. Est ergo quæstio præsens, an ad iustificationem, & ad salutem æternam consequendam sit omnino necessarium habere Fidem explicitam Dei vt remuneratoris? Sub qua

quæstiones variae continentur. Prima, an ad primam iustificationem, cum quis ab infidelitate convertitur ad Deum, sit infallibiliter necessaria necessitate mediæ Fides explicita Dei vt remuneratoris? Secunda, an ad omnem iustificationem Fidelium semper sit necessaria necessitate mediæ Fides explicita actualis de Deo vt remuneratore? Tertia, an sit necessaria necessitate mediæ Fides explicita Dei vt remuneratoris supernaturalis? Quarta, an ex natura rei, an potius ex ordinatione Diuinæ providentiæ supernaturalis, sit ea Fides necessaria necessitate mediæ? Quinta, an ad iustificationem sufficiat Fides Dei vt remuneratoris virtualiter inclusa in actu charitatis? Circa quas quæstiones sunt varij dicendi modi, quos oportet referre, & discutere, vt videamus, qui nam ex illis subiacent huic damnationi.

3. Primus dicendi modus est, ad iustificationem infidelium requiri necessitate mediæ Fidem explicitam Dei vt remuneratoris, licet non semper, neque pro omni casu; eo quod possit in aliquo raro casu infidelis converti, & iustificari cum ignorantia invincibili Dei vt remuneratoris. Hæc videtur fuisse opinio. P. Arriagæ 2. 2. disp. 12. sect. 4. num. 27. Cuius fundamentum est. Nam potest dari casus, in quo puer baptizatus educetur in sylvis, ita vt iam adultus non committat peccatum hæresis, sed alia peccata gravia. Si postea instruat, vt cognoscat, illa peccata esse meritoria poenæ æternæ, & non instruat de vita æterna, neque de gratia habituali, & ex cognitione poenæ æternæ excitetur ad doctorem de peccatis, & ita confiteatur peccata sacramentaliter: ille quidem ex hac attritione, & confessione iustificabitur, sine Fide explicita Dei vt remuneratoris.

4. Eandem opinionem secutus

est Caramuel in Apolog. de Probabilitate. Epist. 4. num. 125. ait enim: [ad testimonium Pauli, *Accedentem ad Deum oportet credere, quia est,* &c. respondet P. Acacius March. de Velasco intelligi hoc, *regularmente hablando,* hoc est non semper, sed frequentius.] Ad quod probandum hoc vitur argumento Caramuel. Nascitur Petrus, baptizatur; antequam loqui sciat, capitur à barbaris, in sylvam inducitur, & atheismum positive docetur. Ad usum rationis pervenit; posse invincibiliter nescire Deum, saltem ad tempus, Theologi nobiliores affirmant. Moriatur igitur hic, antequam ignoret vincibiliter Deum, & aliquod committat mortale. Quo Petrum D. Fagnanus mittet? Non ad infernum, quia originali ille, & actuali mortifero caret: ad calum ergo. Ergo expressa, & actualis Fides non est ad salutem necessitate mediæ necessaria.] In quibus verbis non solum Fidem explicitam remuneratoris, sed etiam Fidem explicitam Dei excludit Caramuel à necessitate salutis. Eidem opinioni circa Fidem ex parte explicitam remuneratoris consentit Leander à Ss. Sacram. part. 6. Tract. 2. de Fide disp. 2. quæst. 6. in 2. conclus. citans alios Doctores.

5. Secundus dicendi modus est, Fidem explicitam Dei vt remuneratoris esse quidem necessariam necessitate mediæ ad iustificationem infidelis, qui convertitur ad Fidem; non vero ad iustificationem peccatoris Fidelis. Ita videtur sentire P. Ripalda disp. 17. de Fide sect. 14. num. 229. (quo autem sensu id dixerit, mox discutiemus, Leander proxime citatus, & alij apud ipsum.

6. Tertius dicendi modus est ad omnem iustificationem impij sive infidelis, sive peccatoris Fidelis necessariam esse necessitate me-

Lugo.

dij Fidem explicitam Dei vt remuneratoris. Ita Lugo Card. disp. 12. de Fide sect. 5. n. 108., & ibi conqueritur Lugo, quod Authores prætermiserint discussionem huius difficultatis, an ex Fide explicita bonitatis Dei, sine Fidei explicita remuneratoris, possit Fidelis iustificari. Nam licet omnes dicant, eam Fidem explicitam remune. atoris esse necessariam necessitate medij ad salutem; non discutiunt, an aliquando possint iustificari fideles sine Fide explicita Dei vt remuneratoris, sed cum sola Fide bonitatis Dei. Ipse autem Lugo docet, eam requiri necessitate medij; non solum ad iustificationem infidelis, sed etiam ad omnem iustificationem impij fidelis. Imo n. 133. ait, necessariam esse ad perseverantiam diuturnam in statu gratiæ. Quod vtrumque etiam docet P. Hur. disp. 41. conc. 2. & 3.

P. Hur.

7. Quartus dicendi modus est, esse necessariam necessitate medij Fidem explicitam Dei vt remuneratoris supernaturalis, promittentis remunerationem gratiæ sanctificatis, & beatitudinis supernaturalis, licet non dicant, an sit necessaria ad omnem iustificationem, etiam impij Fidelis. ita P. Suarez 2. 2. disp. 12. sect. 3. num. 8., & P. Granada 2. 2. controv. 1. tract. 10. disp. 2. sect. 1. num. 2., Caietanus. 2. 2. quæst. 2. art. 3., Bañez ibid. art. 8. dub. 1. concl. 1., P. Valencia de Fide disp. 1. quæst. 2. punct. 2.

Suar.

Grana.

Caieta.

Bañez.

Valen.

8. Quintus dicendi modus est, sufficere ad salutem Fidem explicitam Dei vt remuneratoris naturalis, vel saltem abstrahendo à naturali, & supernaturali; & per consequens non esse necessariam necessitate medij ad salutem, Fidem explicitam Dei, vt remuneratoris supernaturalis. Hanc dicit probabilem P. Petrus Hurtado disp. 43. de Fide sect.

P. Hur.

Molina

Torres

Viñto.

7. §. 33., & apud eum P. Molina, P. Torres, Victoria, & alij. Sed in §. 36. conclus. 2. docet, necessariam esse necessitate medij, Fidem explicitam saltem confusam de remuneratione supernaturali. Fidem autem explicitam confusam, aut minus claram, sive non expressam sic explicat: [Minus clara est, quando attingitur obiectum aliquod specificum terminis non specificis, sed vniuersalioribus: V. g. conceptu de animali concipitur species humana, quæ vere, & proprie est animal; conceptus tamen ille non est per terminos específicos, quia non est per attributa hominis propria, sed communia: conceptus tamen vterque est explicitus, alius quidem confusus, alius expressus. Sic remuneratio naturalis, & supernaturalis conveniunt in conceptu remunerationis æternæ. Vnde Fides de remuneratione æterna immediate, & explicitè terminatur ad vtramque speciem remunerationis: quia vero illa remuneratio non concipitur in singulari, ideo non est Fides expressa de illa.] Ponit itaque discrimen inter explicitam, & expressam: quatenus potest esse Fides explicita de aliquo mysterio specifico cognito sub terminis vniuersalibus, & non specificis, & ideo dicit non esse expressam.

9. Et quia quæstio est inter Theologos, an Fides Dei vt remuneratoris necessaria sit necessitate medij ad iustificationem ex natura rei, an potius ex lege Dei, qui nolit aliter iustificare infidelem, aut peccatorem: ideo sextus dicendi modus est, solum requiri sic ex lege Dei. Ita P. Hurtado disp. 51. §. 8. vbi ait: [Hæc necessitas cognoscendi hoc attributum (remuneratoris) oritur præcipue ex voluntate ipsius Dei,] vbi etiam tradit duas rationes con-

P. Hur.

vc-

venientiæ, ob quas Deus sic voluerit.

Lugo.

10. Septimus dicendi modus est Ioannis de Lugo, qui disp. 12. sect. 5. num. 117. negat hanc necessitatem provenire ex sola lege Dei. Et num. 110. docet, impossibilitatem perveniendi ad iustificationem absque Fide explicita Dei vt remuneratoris, esse moralem ortam ex difficultate, quam habet homo post peccatum diligendi Deum: excitatur autem ad id per spem retributionis æternæ.

Filguer

11. Octavus dicendi modus est Emmanuelis de Filguera, qui in sua Lucerna in expositione huius 22. propositionis §. Sed dicendum. affirmat, [Esse necessariam necessitate medij Fidem explicitam Dei remuneratoris tantum, vt numquam possit sine illa impij iustificatio contingere.] quæ sunt formalia verba ipsius. Deinde tamen in §. Sed pro omnimoda obijcit sibi casum, in quo alicui Deus vt amabilis amore amicitia proponeretur, nihil cogitans de præmio: circa quem inquiri potest, an sic diligens Deum actu Charitatis, si moreretur, obtineret gloriam? Et respondet in hæc verba: [Quod in tali casu ille ad huc non obtineret gloriam sine Fide remuneratoris: nam talis Fides continetur in charitate, tamquam in forma perfectiori, & eminentiori. Quod optime explicatur in sententia gravium Theologorum, imo plurium Thomistarum afferentium, quod licet peccatum mortale non possit extra Sacramentum remitti sine virtute poenitentia; tamen peccator auxilio, & gratia Dei adiutus eliciens actum charitatis, nihil de peccato cogitans, præcepto poenitentia; satisfaceret, & vere iustificaretur: nam charitas tamquam forma eminentior, ac perfectior poenitentia; virtutem vir-

tualiter continet. Perinde igitur circa Fidem explicitam remuneratoris discurrendum erit.] Hæc Filguera. Sed numquid Fides Dei vt remuneratoris sic virtualiter contenta in actu charitatis, est Fides explicita; si numquam præcessit formaliter Fides explicita?

CAPVT II.

An prima opinio incurrat hanc damnationem?

SYMMARIVM.

Prima opinio subiacet damnationi. num. 12.

Ex illatione, quam facit S. Paulus, colligitur damnatio eius propositionis. num. 13.

Constat etiam ex Tridentino. num. 14.

In nullo casu dat Deus auxilium ad contritionem illi, qui non habet Fidem Dei vt remuneratoris. num. 16.

Quid respondendum sit ad casum metaphysicum Carameus. n. 17. & seqq.

12. **C**enseo, primam opinionem, quæ ponit, posse primam iustificationem adulti fieri absque actuali Fide Dei vt remuneratoris, subiacere huic damnationi. Ita Lumbier agens de censura Pontificia huius propositionis tom. 3. Sum. num. 1775., & Filguera in expositione huius propositionis:

Lumb.

Filg.

13. Patet assertio primo: quia testimonium D. Pauli ad Hebr. 11. *Crederet enim oportet, accedentem ad Deum, quia est; & inquirentibus se remunerator est;* intelligitur à Concilio, & Patribus cum omni moda vniuersalitate, & sine illa limitatio-

nc.

ne. Et quod ita intelligendum sit, ex contextu patet. Nam Paulus, ex eo quod Henoch placuit Deo, infert, Henoc habuisse Fidem; quia sine Fide impossibile est placere Deo. Et immediate subiungit Paulus verba relata, Vnde recte. inferunt Theologi, eam propositionem in sensu vniuersalissimo intelligendam esse: quia alias non bene inferret Paulus, Henoc habuisse fidem, ex eo quod placuit Deo. Supposito ergo quod ea propositio habeat sensum vniuersalissimum, & vbi subiunxit Paulus, de quo genere Fidei loquatur, nempe de existentia Dei, etiam vt remuneratoris; constat, id totum sub vniuersalissimo sensu intelligendum esse. Vnde fit, optimo iure damnata esse ab Innocentio XI. eam opinionem, quæ docet, in aliquibus casibus posse fieri primam iustificationem adulti absque Fide Dei vt remuneratoris. Nam cum ex Romanæ Cathedre oraculo constet, Fidem explicitam Dei vt remuneratoris necessariam esse necessitate medijs, saltem ad primam iustificationem, credendum est requiri.

Tridēt. 14. Patet secundo ex Concilio Tridentino multis in locis, & præcipue sess. 6. cap. 7. vbi sic statuit: *Hanc Fidem ante Baptismi Sacramentum ex Apostolorum traditione Catechumeni ab Ecclesia petunt, cum petunt Fidem, vitam æternam præstantem, quam sine spe, & charitate Fides præstare non potest.* Ex quibus concluditur, quod Fides, quæ est in Ecclesia, præstat vitam æternam, & quod illam non præstat sine spe vitæ æternæ: & quod, cum spes vitæ æternæ haberi non possit sine Fide explicita Dei vt remuneratoris; sit manifestum, quod hæc Fides explicita est medium necessarium ad consequendam vitam æternam. Et cum istæ propositiones Concilij vniuersales sint, constat merito damnari propositionem, quæ hanc vniuersalitatem excludit.

15. Patet tertio. Nulla enim est opinio, quæ doceat, non requiri saltem per se, & vt in plurimum Fides explicita Dei vt remuneratoris; omnes enim Authores propter testimonium D. Pauli dixerunt, saltem per se, & vt in plurimum hanc Fidem requiri necessitate medijs. Et ideo hæc damnatio non cadit super aliam opinionem, quam eam, quæ dicit, posse in aliquo casu fieri primam iustificationem absque tali Fide explicita.

16. Ad primum argumentum ex prima opinione respondeo, si puer iam adultus in eo casu instruaturn tantum de supplicio æterno, & non de vita æterna, Deum non daturum auxilium supernaturale ad illam attractionem habendam, dum non habuerit Fidem explicitam Dei vt remuneratoris; daturum autem alia auxilia, ad operandum taliter, vt dignus fiat, qui speciali Dei providentia instruaturn de remuneratione vitæ æternæ.

17. Ad secundum argumentum ex Carannele negante, requiri necessitate medijs Fidem explicitam Dei vt remuneratoris, imo & existentiam Dei; respondeo, casum esse metaphysicum, & in hac providentia, & ordine rerum impossibilem: nam vel ille puer iam adultus, post acquisitum vsum rationis diuturno tempore vivit, vel breui tempore, vel mediocri, scilicet nec diuturno, nec breui. Si diuturno tempore vivit post vsum rationis, impossibile est, quod sine Fide, & cognitione Dei tanto tempore seruetur absque peccato lethali.

18. Quod si post vsum rationis acquisitum vivit brevissimo tempore, in quo non est mora temporis sufficiens vt instruaturn in rebus Fidei, neque vt labatur in peccatum, deficiente occasione, & materia; illud breve tempus computabiturn moraliter cum infantia, non amittens gratiam baptismalem. Et ita docuit P.

Sua-

Suarez. disp. 12. sect. 2. num. 10. his verbis: [si adultus fuerit in infantia baptizatus, posteaque perveniat ad vsum rationis, ac contingat brevi tempore vivere sine peccato mortali, & sine actu Fidei, salvabiturn. Quia ad conservandam iustitiam, satis est non peccare mortaliter, etiam si Fides non exerceatur. Tunc autem licet ille, qui salvatur, sit adultus, non salvatur, vt ita dicam, tamquam adultus, sed tamquam infans: quia per medium commune infantibus salvatur: & postea in ordine ad salutem, vel contra illam, nihil tamquam adultus est operatus.] Sic Suarez. Et ex eo Lugo Card. disp. 12. de Fide sect. 1. num. 3.

*Suar.
Lugo.*

19. Si vero velis, illum esse supervivente mediocri tempore, nec diuturno, nec brevi; casus non occurrerit. Nam, vt postea dicam, quod Fides explicita Dei, etiam vt remuneratoris sit necessaria necessitate medijs ad salutem hominis adulti, partim provenit ex providentia, & lege Dei sic statuentis salvare homines, partim ex ipsa natura, & conditione mediocrius conducentium ad salutem: vnde providente Deo non continget, quod ille adultus, qui non amisit gratiam baptismalem, non moriatur, nisi secundum hunc ordine rerum.

CAPVT III.

An secunda opinio subiacea huic damnationi?

SVMMARYM.

Duplex sensus secunda opinionis. num.

20.

Quomodo secunda opinio subiiciatur damnationi. n. 21.

In quo sensu non subiiciatur damnationi? n. 22.

Quid circa hoc sentiant Patres Gra-

nado, & Suarez? num. 23.
Quomodo in secundo sensu ea opinio includat virtualiter Fidem Dei vt remuneratoris? n. 24.
An inde inferatur, quod satis sit habere semel in vita Fidem explicitam de Deo vt remuneratore? num. 25. & seqq.
An sufficiat ad iustificationem virtualis persistencia præfati actus Fidei? n. 28.
Admittitur virtualis persistencia eius actus Fidei, non ex eo quod extiterit, & non sit retractatus, sed ex eo quod virtualiter persistat in effectu. num. 29.
Quod requiranturn ad iustificationem actus formales Fidei, & spei, videnturn scrupulis obnoxium. n. 30.
Exemplo Agricole explicatur continetia virtualis spei in actu penitentia. n. 31. & seqq.

20. **S**ecunda opinio cap. 1. relata dicebat, ad iustificationem in fidelis convertentis se ad Fidē esse mediū necessarium Fidē explicitam Dei vt remuneratoris; non vero ad iustificationem hominis Fidelis. Et quia hæc secunda pars duplici modo potest intelligi, sub distinctione decidenda est quæstio. Et primo potest intelligi illa opinio, ita vt ille homo Fidelis, qui accedit ad iustificationē, numquam habuerit actum explicitum Dei vt remuneratoris, & consequenter numquam habuerit actum Spei vitæ æternæ. Secundo potest intelligi ea opinio, ita vt Fidelis peccator, qui vult iustificari, aliquando habuerit aliquos actus spei de vita æterna, & consequenter actus Fidei explicitæ Dei vt remuneratoris, neque hæsitaverit in Fide, neque in spe; doceatque ea opinio, tales actus Fidei, & spei persistere virtualiter; atque adeo iam adesse talem Fidem explicitam ad iustificationem pec-

peccatoris Fidelis, saltem virtualiter.

21. Dico primo. Ea opinio primo modo intellecta subiacet huic damnatio. Paret. Nam hac damnatio statuit absolute talem Fidem explicitam remuneratoris esse necessariam necessitate medij: quidquid autem absolute dicitur necessarium necessitate medij, si illud iterabile est, illud præcipue tale est in ordine ad quamcumque iustificationem, siue impij Fidelis, siue infidelis. Et cum hæc censure Pontificia statuta sit propter locutiones vniuersales Sacræ Scripturæ, Conciliorum, & Ss. Patrum; ideo sensus illius vniuersalis est, & ad omnem iustificationem vniuersaliter extendendus. Maxime cum Concilium Tridentinū sess. 6. c. 8. de iustific. agens de eo textu. Pauli ad Rom. 3. vbi dicit, *iustificari hominem per Fidem*; subiungat hæc: *Ea verba in eo sensu intelligenda sunt, quem perpetuus Ecclesia Catholica consensus tenuit, & expressit; ut scilicet per Fidem ideo iustificari dicamur, quia Fides est humane salutis initium; fundamentum, & radix omnis iustificationis, sine qua impossibile est placere Deo, & ad filiorum eius consortium pervenire.* Cum ergo hæc Fides, sine qua impossibile est placere Deo, sit radix, & fundamentum omnis iustificationis; & declarat. S. Paulus, eam Fidem, sine qua impossibile est placere Deo, esse Fidem Dei vt remuneratoris: fit, ad omnem iustificationem requiri Fidem explicitam Dei vt remuneratoris.

22. Dico secundo. Si ea opinio intelligatur secundo modo, ita vt in impio Fideli extiterint aliqui actus Fidei explicitæ Dei vt remuneratoris, qui non sint retractati; & dicantur perseverare virtualiter, & hoc modo sufficere ad iustificatio-

nem; talis opinio sic intellecta non subiacet censuræ Pontificiæ. Et iuxta hanc opinionem sic intellectam videntur discurrere quidam Recentiores circa spem vitæ æternæ, quæ supponit Fidem Dei, vt remuneratoris; quos suppresso nomine refert Lugo Card. disp. 12. de Fide sect. 5. num. 115. & hunc eorum discursum sic refert: [Quare licet Fides Dei infinite sancti, & potentis sufficeret ex se ad excitandam Dei dilectionem; Deus tamen de facto homini, *qui non se disponit per actum spei adhuc saltem virtualiter, & moraliter perseverantē, hoc est, non dum per desperationem retractatū*, non dat auxilium actuale ad dilectionem, vel ad desertionem peccati super omnia, ne iustificetur sine dispositione peculiari,] &c.

23. His consonat P. Granada 2. 2. controv. 2. Tract. 4. disp. 1. n. 2., vbi sic ait: [Tridentinum sess. 6. cap. 6. spem veniæ numerat inter dispositiones adulti: ex quo colligitur, ad contritionem requiri actum spei: & ita quoties obligaverit præceptum contritionis, obligabit etiam actus spei saltem virtualiter habitus.] Cum tamen actus spei haberi non possit sine Fidei actu Dei, vt remuneratoris. Sic etiam P. Suarez 2. 2. disp. 2. de spe sect. 1. num. 2. asserit, in occasionibus, in quibus necessaria est spes pro exercitio aliarum virtutum sæpe sufficere elicere actum, in quo spes virtualiter contineatur: ex quo sequitur, quod sufficiat habere virtualiter Fidem explicitam Dei vt remuneratoris.

24. Probatur conclusio. Hæc censura Pontificia invrit propositionem negantem, Fidem explicitam Dei remuneratoris esse necessariam necessitate medij ad salutem: sed hæc opinio, secundo modo intellecta, id non negat; cum admittat

ne-

necessitatem illius per virtualementiam; ratione cuius tales actus Fidei explicitæ antecessenter habiti virtualiter perseverant: ergo hæc censura non invrit eam opinionem secundo modo intellectam.

25. Dices. Ex hac opinione sic intellecta sequitur, quod satisfaciatur homo præcepto Fidei de Deo vt remuneratore, si illam habeat semel in vita: atqui hoc repugnat damnationi propositionis 17., vt ex hoc decreto constat: ergo damnabilis est etiam ea opinio, quamvis eo modo intellecta. Sequela probatur. Nam si semel in vita habeatur, dum non retractetur, persistet virtualiter per totam vitam; atque adeo sic sufficiet ad iustificationem.

26. Sed respondebunt Authores eius opinionis primo: quamvis ad secundam, & tertiam iustificationem sufficeret ille primus actus Fidei; non tamen sufficeret ad implendum præceptum Fidei, quod obligat ad eliciendos frequenter actus Fidei, vt diximus disertat. 11. à num. 47.

27. Et quidem si quis numquam amitteret gratiam iustificantem, non requireretur, quod haberet talem actum Fidei pro iustificatione, quia iste non acquirit eam denuo; nec propterea excusaretur ab obligatione eliciendi varios actus talis Fidei.

28. Respondebunt secundo, non perseverare virtualiter actum, qui a tempore remoto elicitus est; sed illum solum, qui a proximo tempore est elicitus, & non retractatus. Propinquitas autem temporis debet esse tanta, quanta requiritur, vt censeatur moraliter perseverare, nec deleta esse memoria illius.

29. Rogabis, quid ego censeam

de veritate eius opinionis secundo modo explicatæ; scilicet an verum sit, quod sufficit ad iustificationem virtualis persistentia actus Fidei explicitæ de Deo vt remuneratore?

30. Dico tertio. Sufficit ad iustificationem actus Fidei explicitæ de Deo vt remuneratore, virtualiter persistens in suo effectu. Quæ ultima conclusionis verba superaddo: quia licet is modus continentia virtualis per hoc, quod extiterit actus, & non sit retractatus, dato quod alijs materijs possit adaptari, in hac tamen materia de Fide explicita remuneratoris, sicut etiam in materia spei retributionis æternæ, videtur mihi incongrue procedere. Nam cum ad eum discurrendi modum, vt dicatur actus moraliter perseverare, requiratur, quod proximo tempore præcedat, vt supra diximus, & non facile determinetur, quantum debet esse illud tempus, vt sit proximum; illi, qui peccata sua constantur, angentur scrupulis, an fuerit proximum illud tempus, in quo elicerunt eos actus Fidei, & spei; atque adeo dubitabunt, an moraliter perseverent ij actus.

31. Deinde, durum videtur, & scrupulis obnoxium, requirere ad confessionem peccatorum, & iustificationem actum formalem eius Fidei, & spei, nec sufficere virtualementiam. Nam si homo pro tunc sit immemor retributionis æternæ, & conatur ad veram contritionem; ad huc timebit, an posuerit media essentialiter requisita ad iustificationem; eo quod non babuerit tunc eos actus formales Fidei, & spei.

32. Probo ergo conclusionem ab exemplo agricolæ, quo vtiuntur Sancti Patres ad explicandam spem

Aa Theo;

Theologicam. Et enim contingere potest, quod agricola spargat semina super terram, immemor pro tunc fructuum colligendorum: & tamen omnes cognoscunt, illum agricolam spargere semina cum spe colligendi fructus; quia spe si careret, non seminaret grana. Sicut ergo agricola, dum immemor fructuum colligendorum spargit semina, intelligitur habere spem colligendi fructus, quia virtualiter habet spem; ita peccator, dum ponit media suae iustificationis, licet pro tunc sit immemor retributionis aeternae, intelligitur habere spem colligendi fructus aeternos, quia virtualiter illam habet.

33. Ideo autem agricola virtualiter habet spem colligendi fructus; quia seminatio illa est effectus derivatus ab intentione colligendi fructus, quam antea habuit: unde illa intentio colligitur, virtualiter continetur in suo effectu, nempe in seminatione. Similiter ergo peccator, qui antecederet habuit desideria aeternae beatitudinis, & spem de illa consequenda, dum ponit medium suae iustificationis, virtualiter habet illam spem: quia ipsa positio medij, V.g. confessionis Sacramentalis, est effectus, qui procedit ab illo desiderio, & spe: unde illa intentio consequenda salutis aeternae, & illa spes virtualiter continetur in suo effectu, nempe in ipsa confessione Sacramentali.

34. Et hoc est, quod brevioribus terminis docuit P. Suarez 2. 2. disp. 2. de spe sect. 1. num. 2. agens de praeepto, & obligatione sperandi, his verbis: [Hoc secundo modo (ex ratione extrinseca) obligabit hoc praeeptum, quando fuerit necessarium sperare, vel ad debite orandum, vel ad vincendam tentationem, vel ad aliquid simile. In

quibus tamen occasionibus saepe non erit necessarium formalem actum spei elicere; sed satis erit in ipso effectu debite id facere, in quo virtualiter includitur spes, vt efficaciter petere, vel dolere de peccato, vel aliquid simile.] Hæc P. Suarez.

CAPVT IV.

Duabus obiectionibus occurritur.

SYMMARIUM.

Quod ad confessionem sufficiat habere virtualiter eos actus Fidei, & spei, non est solum probabile, sed certum. num. 35.

An cognitio finis contineatur virtualiter in executione mediorum? num. 36.

An actus Fidei contineatur virtualiter in confessione Sacramentali. num. 37.

35. **O**bjicies primo, hanc conclusionem ad summum esse speculative probabilem, non autem practice. Quod sic probari videtur. Non enim possumus in praxi sequi opinionem probabilem circa valorem Sacramenti, relicta tutiori; iuxta damnationem primae propositionis in hoc decreto contentam: sed qui voluerit sequi in praxi hanc opinionem, sequetur opinionem probabilem circa valorem Sacramenti, relicta tutiore: ergo ea quoad praxim continetur sub eadem damnatione, atque adeo non remanebit practice probabilis. Minor probatur. Nam eo ipso quod Fides explicita de Deo vt remuneratore sit medium necessarium ad iustificationem, erit necessarium ad confessionem peccati mor-

mortalis, per quam peccator transit ad statum gratiae; deficiente autem medio necessario ad confessionem Sacramentalem, invalida est confessio. Ergo opinio, quae docet, Fidem explicitam formalem esse medium ad Sacramentum versatur circa valorem Sacramenti, & est tutior: & opinio, quae docet, Fidem explicitam virtualem sufficienter esse medium ad Sacramentum, versatur circa valorem Sacramenti, & est minus tuta. Ergo qui hac opinione vitur in praxi, eligit opinionem probabilem circa valorem Sacramenti, relicta tutiori.

36. Respondeo, eam conclusionem non esse solum probabilem, sed certam; sicut est certum, agricolam, dum seminat immemor fructuum, habere spem colligendi fructus. Deinde, nam certum est, sufficere intentionem virtualem in eo, qui baptizatur, vel absoluit; alioqui daretur obligatio ad impossibile; nam dum quis baptizatur, & obliuiscitur intentionis formalis, pro tunc illam habere non potest, nec est in potestate eius pro tunc eam ad memoriam revocare; quare sufficit, quod antea habuerit eam intentionem formalem, & quod hæc perseveret virtualiter in effectu procedente à tali intentione. Similiter ergo certum debet esse, quod qui confitetur sua peccata, & antea habuit desiderium retributionis aeternae, atque adeo remissionis peccatorum in ordine ad vitam aeternam consequendam; in ipsa confessione Sacramentali, tamquam in effectu eius desiderij, habet spem virtualiter contentam.

37. Objicies secundo. Licet spes, & intentio finis consequendi contineantur virtualiter in suo effectu, nempe in electione, & executione medij; tamen cognitio ipsius

finis, non est, cur includatur virtualiter in executione medij: ergo licet spes vitæ aeternae includatur virtualiter in executione medij, nempe confessionis, non est, cur Fides explicita de Deo vt remuneratore includatur virtualiter.

38. Respondeo negando antecedens. Et ad probationem dico, spem finis non contineri virtualiter quasi cæco modo in executione mediorum, sed potius spem quasi manuductam à bonitate finis. Et ideo complexum ex Fide explicita remuneratoris, & ex spe remunerationis, esse causam executionis mediorum, & complexum ex utroque includi virtualiter in illa. Sic etiam in agricola spes collectionis fructuum, vt à se cognita, est causa spargendi semina; & ideo in seminatione non continetur spes fructuum, quasi cæco modo, sed spes quasi manuducta ex cognitione proportionis mediorum ad finem, sive ex cognitione proportionis seminationis ad collectionem fructuum.

CAPVT V.

An hæc damnatio inuolat octavam opinionem?

SYMMARIUM.

Sensus octavae propositionis de continentia virtuali Fidei explicita in actu charitatis. num. 39.

Octava opinio in suo sensu universalis subiacet huic damnationi. num. 40.

Si opinio loquatur de eo, in quo praecesserunt actus Fidei explicitae, non subiacet damnationi. n. 43.

39. **O**ctavus dicendi modus e. r. relatus est, quem tradit Filguera, nempe posse iustificari ho-

minem, qui nihil cogitans de Deo vt remuneratore, & attendens ad Deum vt amabilem super omnia, eliceret actum charitatis: ait enim, in actu charitatis tamquam in forma perfectiori, & eminentiori contineri virtualiter fidem explicitam remuneratoris; sicut contritio continetur in actu charitatis virtualiter in eo, qui est immemor peccati mortalis à se commissi. Quæ assertio vniversaliter sumpta reddit hunc sensum: [Quoties quis elicit actum charitatis, etiam si non habeat, neque vnquam habuerit actum formalem Fidei explicitæ de Deo vt remuneratore, potest iustificari, ex eo quod in actu charitatis tamquam in forma perfectiori, & eminentiori continetur virtualiter Fides de Deo vt remuneratore; sicut in actu charitatis tamquam in forma perfectiori continetur virtualiter contritio de peccato mortali.]

40. Quod autem iste sit sensus illius assertionis, patet. Quia hæc continentia virtualis eius Fidei in actu charitatis desumitur dumtaxat ex eo solum, quod actus charitatis sit forma perfectior, & eminentior; atque adeo independenter ab eo, quod præcesserit, vel non præcesserit formalem actus fidei explicitæ de Deo vt remuneratore. Nam quod charitas sit forma perfectior, & eminentior, est independenter ab eo, quod præcesserit, aut non præcesserit formalem actus Fidei Remuneratoris. Aliud enim est, quod actus charitatis ex Lege Dei fundata in proportione ipsorum actuum, dependeat in sua existentia à Fide explicita remuneratoris præcedente; & aliud est, quod ab illa dependeat, actum charitatis esse formam perfectiorem, & eminentiorem. Nam primum est verum, & secundum evidenter falsum.

41. Dico primo. Illa propositio in suo sensu vniversali subiacer huic

damnationi. Probatur. Nam illa continentia virtualis Fidei de Deo vt remuneratore in actu charitatis non postulat (iuxta eam assertionem) quod præcesserit vnquam formalem actus eius Fidei explicitæ, cum solum detur ex eo, quod actus charitatis sit forma perfectior, & eminentior; atqui si dicatur, nunquam præcessisse actum formalem Fidei explicitæ de Deo vt remuneratore, contradicitur censuræ Pontificiæ; imo & S. Paulo dicenti; *Accedentem ad Deum oportet credere, quia est; & inquirentibus se, remunerator sit.* Nam ex sententiâ Ecclesiæ requiritur formalem actus Fidei explicitæ; saltem qui præcesserit, & virtualiter contineatur in medio adhibito ad iustificationem.

42. Confirmatur. Nam ille octavus modus dicendi affirmat, contineri virtualiter fidem remuneratoris in actu charitatis, sicut contritio continetur virtualiter in eodem; sed ad hanc continentiam virtualem contritionis in actu charitatis non requiritur, quod vnquam præcesserit contritio: ergo si Fides remuneratoris eodem modo continetur in actu charitatis, non requiretur, quod formalem actus Fidei explicitæ remuneratoris præcesserit.

43. Dico secundo. Benigne interpretanda est mens eius Authoris, vt loquatur respectu hominis Catholici, qui elicit actum charitatis immemor Dei vt remuneratoris, in quo præcesserunt actus formales Fidei explicitæ de Deo vt remuneratore; sed tamen non locutus est cum præcisâ formalitate terminorum. Hoc vltimum convincitur ex ijs, quæ dixi in prima conclusione. Debit enim reducere eam continentiam virtualem, non ad id solum, quod actus charitatis sit forma perfectior, & eminentior, sed etiam ad hoc, quod formalem actus Fidei explicitæ

citæ præcesserit, & persistat moraliter modo superius explicato in cap. 3. & 4.

CAPVT VI.

An reliquæ opinioniones supra relatae subiiciantur huic damnationi?

SUMMARIUM.

Non est questio de tertia, quarta, & septima opinione. n. 44.

An sufficiat ad iustificationem Fides explicita de Deo vt remuneratore naturali? n. 45.

Opinio affirmativa non subiacer huic damnationi. num. 46.

Si propositio asserat sufficere Fidem explicitam de Deo vt remunerante ex bonis naturalibus huius vitæ, incurrit hanc damnationem n. 47.

Confirmatur ex S. Thoma. n. 48.

Patriarchis antiquis promisit Deus aliqua bona temporalia; & hoc non obstat supradictis. n. 49.

Non tenentur fideles communiter scire distinctionem remunerationis naturalis, & supernaturalis. n. 50.

Propositio docens, requiri, non ex natura rei, sed ex Lege Dei, Fidem explicitam Dei vt remuneratoris, non subiacer damnationi. n. 51.

Probabilius est, id provenire ex utroque titulo. n. 52.

44. **E**X opinionibus relatis cap. 1 non est questio de tertia; quæ ponit Fidem explicitam remuneratoris esse medium necessarium ad omnem iustificationem; nulla enim est opinio magis conformis decreto Pontificio. Sed neque est questio de quarta opinione, quæ exigit Fidem explicitam Dei vt remuneratoris supernaturalis: ea enim est opinio

strictior, & tutior. Neque de septima opinione, quæ adstruit necessitatem huius medij ad salutem fundari non in decreto Dei, sed in impossibilitate naturali exercendi actus supernaturalis respectu, aut spe retributionis eternæ. Quamvis, vt postea dicam, probabilius censeam, eam necessitatem huius medij oriri ex utroque, & ex prædicta impossibilitate naturali, & ex decreto Dei.

45. De quinta opinione potest esse questio; docet enim sufficere ad iustificationem Fidem explicitam supernaturalem de Deo vt remuneratore naturali, vel abstrahentem à naturali, & supernaturali remuneratore. Inquirimus ergo, an hæc opinio subiiciatur damnationi Pontificiæ? Et ratio dubitandi est. Nam locus Pauli iuxta communem intelligentiam videtur loqui de remuneratione eternæ beatitudinis. Cum ergo damnatio hæc procedat in eodem sensu, ac locus D. Pauli; cadere videtur in propositionem negantem, quod Fides explicita Dei vt remuneratoris supernaturalis sit medium necessarium ad iustificationem.

46. Dicendum tamen est, censuram Pontificiam non cadere in hanc quintam opinionem. Probatur. Erat enim notum, ante quam fulmineretur hæc censura, esse controversiam inter Doctores Catholicos, an sufficeret Fides explicita Dei vt remuneratoris naturalis, an vt supernaturalis; atqui censura non damnat negantem Fidem explicitam sufficere de remuneratore naturali: ergo censura non cadit in eam opinionem.

47. Verum quidem est, quod si ea opinio assereret, Fidem requisitam ad iustificationem esse de Deo vt remunerante ex bonis temporalibus, & naturalibus huius vitæ; illa quidem incurreret hanc damnationem; imo aduersaretur ei oraculo D. Pauli;

li; qui ex communi sensu Ecclesiæ agit de remuneratione superiori ad bona temporalia huius vitæ, & de retributione vitæ æternæ; vt etiam constat ex ipso contextu. Nam in eo cap. 11. ad Hebræos, incipit per hæc verba: *Est autem Fides sperandarum substantiarum rerum, argumentum non apparentium.* Quod de bonis æternis plane intelligitur. Postea vero probat Apostolus, Henoch habuisse Fidem, ex quo placuit Deo. Et subiungit rationem: *Sine Fide autem impossibile est placere Deo.* Et immediatissime superaddit: *Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est; & inquirentibus se remunerator sit.* Agit postea de Fide Noë, Abrahæ, & Saræ; & quamvis ibi mentionem faciat promissionum temporalium, declarat, quomodo hæc Fides, de qua loquitur ver setur circa repromissiones æternas, & cælestes. Ait enim num. 13. *Iuxta Fidem defuncti sunt omnes isti, non acceptis repromissionibus, sed à longe eas aspicientes, & salutantes, & confidentes, quia peregrini, & hospites sunt super terram. Qui enim hæc dicunt, significant, se patriam inquirere. Et siquidem ipsius meminissent, de qua exierunt, habebant utique tempus revertendi. Nunc autem meliorem appetunt, id est, cælestem.*

48. Vbi vides Fidem remunerationis, de qua loquitur Paulus, esse retributionis æternæ. Vbi S. Thomas in hunc locum Pauli, multa observat, quæ denotant Fidem retributionis æternæ. Ad ea Verba, *Non acceptis repromissionibus*, ait: [Commendat eos à longa promissorum dilatione.] Ad id, *A longe eas aspicientes, & salutantes.* Ait: [loquitur, secundum Chrysostomum, ad similitudinem nauarum, qui quando primo vident portum, prorumpunt ad laudem, & salutant

civitatem, ad quam vadunt. Ita Sancti Patres videntes per Fidem Christum venturum, & gloriam, quam per ipsum consecuturi erant, salutabant.] Ad ea verba *Peregrini, &c.* *Qui enim hoc dicunt significant, se patriam inquirere*, ait [Cum ergo isti confitentur, se esse hospites, & peregrinos super terram, significant se tendere ad patriam suam, scilicet cælestem Hierusalèm.] Ad illa, *Nunc autem meliorem, &c.* addit: [Ipsi ergo patriam istam inquirebant, non domum paternam, vnde exierunt.]

49. Ex quibus omnibus constat, cum Apostolus hæc omnia dixerit ad id propositum, quod oportet credere, quia remunerator sit; constat manifeste, quod loquatur de remuneratione æterna. Præcipue cum Paulus loquatur de remuneratione promissa, & revelata à Deo. Quæ autem revelata est, & promissa, non est alia, quam æterna beatitudo.

50. Et ad præoccupandam obiectionem advertendum est, cum his dictis bene stare, quod Deus speciali revelatione fecerit Patriarchis promissiones aliquas rerum temporalium, vt Saræ de concipiendo factu, & Zachariæ de conceptione Ioannis, qui reprehensi sunt, quia non habuerunt Fidem. Qui ergo habuerunt Fidem de his promissionibus, eam quidem habuerunt supernaturalem, vt pote fundatam in autoritate Dei revelantis. Cæterum cum Paulus loquatur in ijs verbis; *quia remunerator sit de omnibus Accedentibus ad Deum*, & tam clare expresserit, tamque multis modis remunerationem æternam, constat in eo sensu locutum esse Apostolum, sicut etiam Pontificè in hoc decreto.

51. Probalitas autem oppositæ sententiæ, quæ, vt dixi, non dam-

DISERTATIO XVI.

An Fides late sumpta, extestimonio creaturarum, aut ex alio motivo naturali, sufficiat ad iustificationem?

CAPVT I.

Varie opiniones referuntur.

SUMMARIUM.

Refertur opinio damnata. n. 1.

Opinio, quæ docet, posse aliquem iustificari cum sola cognitione naturali Dei habita ex creaturis. num. 2.

Opinio idem affirmans de cognitione naturali, tamen habita ex gratia Christi. num. 3.

Opinio docens, ad iustificationem sufficere cognitionem supernaturalem Dei habitam ex creaturis. n. 4.

Duæ alia questiones orta ex tertiam opinione. n. 5.

Quarta opinio docens, seclusa lege Dei, Fidem latam disponere ad iustificationem. 6.

Quinta opinio docens, infideles posse habere actus supernaturales, quibus merantur Fidem de congruo. num. 7.

natur in hoc decreto, consistit in eo, quod remuneratio vitæ æternæ, non apprehendatur communiter à Fidelibus tamquam supernaturalis, aut apprehendatur vt naturalis; non enim tenentur id distinguere, cum extra scholas ij termini *naturalis, & supernaturalis*, sint parum noti; vt constat ex P. Pedro Hurtadæ defensore eius sententiæ. Vnde potest dici remunerationem æternam, de qua loquitur Paulus, esse supernaturalem specificative, non vero reduplicative, quatenus vt talis formaliter non cognoscitur, aut apprehenditur à Fidelibus communiter. Ex quo patet ad rationem dubitandi.

52. De sexta opinione inquiretur, an ea incurratur censura huius decreti? nempe Fidem explicitam Dei vt remuneratoris ex hoc ordine providentiæ, & lege Dei, & non ex natura rei, esse medium necessarium ad salutem. Et dicendum est, eam non subijci huic censuræ, neque ex illa inferri aliquid, quod aduersetur predictæ opinioni. Nam bene componuntur hæc duo, & quod sit medium necessarium ad salutem, quod exprimitur in decreto; & quod id proveniat ex ordinatione Divinæ providentiæ.

53. Quamvis mihi probabilius sit, id provenire non solum ex ordinatione divinæ providentiæ super naturalis, sed etiam ex convenientia, & proportionem ipsorum actuum supernaturalium; quatenus Deus in sua ordinatione, & lege attendit ad proportionem ipsam actuum supernaturalium.

1. **C**um sine Fidei impossibile sit placere Deo, & iustificari, inquiretur in præsentia, an nomine eius Fidei possit intelligi cognitio, quæ non innitatur immediate in autoritate Dei revelantis, sed in testimonio creaturarum, iuxta id

Pfal. 18. *Celi enarrant gloriam Dei, aut alio simili motivo naturali, quæ cognitio, quia non vere, & proprie Fides, dicatur Fides late sumpta. Pro cuius certa, & authentica decisione, damnat Pontifex hanc propositionem, quæ est vigesima tertia ex damnatis: Fides late dicta ex testimonio creaturarum, similive motivo ad iustificationem sufficit.* Oportet ergo discutere, quænam opiniones ex referendis, inuantur censura præsentis decreti.

2. Prima opinio est, quam docuit Vega lib. 6. in Trident. cap. 20. & 21. scilicet cum, qui invincibiliter ingoraret veritates Evangelicas, posse consequi iustificationem, & salutem sine Fide, & cum, sola cognitione naturali Dei, habita ex creaturis.

3. Secunda opinio fuit Soti, concedens hoc ipsum, quod Vega, cum eo tamen discrimine, quod ea naturalis cognitio habita ex creaturis esset ex gratia Christi. Ita lib. 2. de natura, & gratia cap. 11., & hoc modo videtur adstrui ea cognitio supernaturalis quoad modum. Eam tamen opinionem retractavit Sorus in eodem loco in posteriori editione, & in 4. dist. 1. quæst. 2. art. 3.

4. Tertia opinio est, quam Lumbier, & Filguera attribuunt P. Joanni Martinez de Ripalda, nempe sufficere ad iustificationem, cognitionem supernaturalem Dei habitam ex testimonio creaturarum, aut ex alio motivo distincto ab autoritate Dei revelantis: quam cognitionem vocat Fidem latam. sed revera id non docuit assertive iste Author; sed ubi proposuit fundamenta eius opinionis disp. 1. sect. 13. num. 204. [Assero quarto. Nihilominus absolute decerno, Fidem strictam ad salutem esse necessariam. Quoniam neutra sententia neque affirmans,

neque negans (id dixit ante hoc decretum Innocentij XI.) evidentibus argumentis convincitur. In rebus autem probabilibus, & dubijs, quæ magni momenti sunt, qualis est res presenti disp. suscepta, tutioris partis iudicium eligendum est, etiam si oppositum proprio dictamini probabilius appareat. At iudicium partis affirmantis necessitatem Fidei strictæ ad iustificationem, tutius est, quia contortius communi Theologorum sententiæ, cui in rebus huiusmodi prudentis est iudicium submittere.] Et num. 212. & sequentibus multa proponit in eandem sententiam, & inter alia num. 214. ait: *Quamvis plura, & nova, & ab alijs non expensa testimonia Sacrarum litterarum, Conciliorum, & Patrum. Theologicaque argumenta occurrerint; ea omnia deseruimus; & pro obsequio, & reverentia communis Theologorum sententiæ, non solum suffragium contrariæ cohibuimus, sed oppositum pro communi sententia tulimus, fidentes magis alieno, quam nostro dictamini.]*

5. Ex qua opinione duæ aliæ quæstiones resultant. Prima est, an seclusa lege Dei, attentata solum natura actuum supernaturalium, Fides lata supernaturalis sufficiat ad iustificationem? Secunda, an infideles antequam convertantur ad Fidem, possint habere actus virtutum supernaturalium, scilicet absque Fide?

6. Igitur quarta opinio est, quam videtur sequi P. Ripalda, dum num. 213. ait, de Fide lata disponente ad iustificationem, solum loqui ex natura rei, & seclusa lege Dei, & hoc modo asserere posse dari in infidelibus actus supernaturales, antequam perveniant ad Fidem in præsentem etiam ordine providentiæ; quamvis ex lege Dei id sit impossibile.

Quin.

7. Quinta opinio est eiusdem, quam etiam sub examine, & correctione Theologorum proponit, asserit que, Deum infidelibus immittere illustrationes supernaturales, quibus possunt elicere actus supernaturales; atque adeo Fidei actus non est simpliciter necessarius ad actus supernaturales infidelium: & per quos actus supernaturales liberos merentur de congruo consequutionem Fidei.

CAPVT II.

Quæ opiniones maneant damnatæ vi huius decreti.

SYMMARIUM.

Subiacet damnationi qualibet opinio docens, non requiri ad iustificationem Fidem fundatam in Autoritate Dei. num. 8.

Est sententia omnium Theologorum. num. 9.

Probatur ex sacra Scriptura. n. 10.

Item ex Concilij Tridentino, & alijs. num. 11,

Item ex Sanctis Patribus. num. 12. & 13.

Quadam responsio refutatur. n. 14.

8. **D**icendum omnino est, tres priores opiniones relatas subiacere damnationi huius decreti. Patet. Hoc enim decreto damnatur quælibet opinio, quæ docuerit, non esse necessariam ad iustificationem, Fidem fundatam in Autoritate Dei revelantis, sed sufficere Fidem late sumptam, scilicet quæ ex testimonio creaturarum, aut alio simili motivo habeatur: sed hæ tres opiniones affirmant sufficere cognitionem ex testimonio creaturarum ad iustificationem; vt singulas recolenti patebit: ergo hæ tres opiniones dam-

natæ manent vi huius decreti.

9. Ideo autem iure merito damnantur, quia communis, & certa sententia Theologorum est, Fidem, quæ proprie, & strictè Fides est, scilicet fundata in Autoritate Dei revelantis, esse adacto omnino necessariam ad iustificationem. Hanc dicit. P. Suarez disp. 12. de Fide sect. 2. num. 5. ita esse certam. *Vt nullus omnino in villo tempore, loco, vel occasione sine illo (actu Fidei) iustificari poterit: itaque ab hac regulâ nulla admittenda est exceptio. Hanc assertionem in eogradu certam esse censeo, vt absque errore in Fide negari nequeat.* Hæc Doctor eximius, refertque pro ea S. Thomam varijs in locis, & alios plurimos Doctores, & late probat ex scriptura, Concilij, & Patribus; & argumentis Theologicis.

10. Quam iure merito hæc censura lata sit, probatur primo ex varijs scripturæ locis. Ad Hæbr. 11. *Sine Fide impossibile est placere Deo.* Vbi Apostolus probat Hænoch habuisse Fidem; quia placuit Deo, & sine Fide impossibile est placere Deo. Et ad Rom. 3. *Quem proposuit propitiationem per Fidem in sanguine ipsius.* Id est, Christi, Additque P. Suarez: *Ex quo colligimus, tam necessariam esse unicuique Fidem, quam est necessaria redemptio Christi.*

11. Probatur secundo ex Concilio Tridentino sess. 6. cap. 7. vbi ait: *Sacramentum Fidei, sine quo nulle unquam contingit iustificatio. & cap. 8. Per Fidem ideo iustificari dicamur, quia Fides est humane salutis initium, fundamentum, & radix omnis iustificationis: sine qua impossibile est placere Deo, & ad Filiorum eius consortium pervenire.* Idem constat ex Concilio Milevitano can. 4., & Aravensiano can. 5. apud P. Valencia 2. 2. disp. 1. quæst. 2. punct. 1.

12. Probatur tertio ex SS. Patribus,

B b b tribus,

tribus, qui eodem modo loquuntur. S. Augustinus lib. de serm. Dñi in monte cap. 9. *Vbi vera Fides non est, nec vera potest esse iustitia.* & serm. 98 de temp. ait: *Sine Fide nemo ad Filiorum Dei consortium potest pervenire, quia sine ipsa neque in hoc saeculo quisquam iustificationis gratiam, neque in futuro vitam possidebit aeternam.* Idem docet lib. 13. de Trin. cap. 20. & lib. de natura, & gratia cap. 2. & in præfatione in Psal. 31. & in Epist. 157. & serm. 181. de temp. & lib. 2. de peccatorum meritis cap. 9. & de corrept. & gratia cap. 7. quæ loca refert P. Suarez vbi supra.

S. Ful. 13. S. Fulgentius lib. de Fide ad Petrum. *Sine Fide nulla potest prodesse, imo neque esse conversio.* Idem docet S. Leo serm. de Natur. Chr.

S. Leo. Idem tradit S. Irenæus lib. 6. cap. 20

S. Irenæus. asserens extra Ecclesiam non esse salutem, quia extra Ecclesiam non est

S. Basili. sapientia Fidei. Idem S. Basilius conc. in Psal. 11. S. Chrysost. hom.

S. Ambr. 32. in Ioan. S. Ambros. lib. 2. de Cain, & Abel. cap. 2. quorum expressa

S. Bern. verba videri possunt apud P. Gregorium de Valencia vbi supra, & Bernardus Epist. 77. ad Hugonem de

S. Victor ait: *Si petierit baptizari, & mortis præoccupatus articulo forte obtinere nequiverit, dum non desit Fides recta, &c. nequaquam omnino possumus deperdere salutem.*

14. Neque in his omnibus habet locum responsio, quam quis intentare posset, posse intelligi hæc testimonia de Fide in voto, aut de Fide lata, hoc est, cognitione Dei ex creaturis: est enim irrefragabilis veritas Christi Domini Marc. cap. ult. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit; qui vero non crediderit, condemnabitur.* In quem locum S. Bernardus Epist. 77. citata ait: *Vide etiam, ne forte ob hoc sal-*

vator cum diceret [Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit;] caute, & vigilanter non repetierit; [Qui vero baptizatus non fuerit,] sed tantum; [Qui vero, inquit, non crediderit, condemnabitur] Nimirum innuens, solam interdum Fidem sufficere ad salutem, & sine ipsa sufficere nihil. Quapropter, & si Martyrium vicem Baptismi posse implere conceditur, non plane hoc facit penam, sed ipsa Fides Nam absque ipsa quid est Martyrium, nisi penam? Cum ergo infalibilis sit sententia damnationis æternæ ei, qui non crediderit; & ille, qui habuit Fidem dumtaxat in voto, non credidit, & qui habuit cognitionem Dei ex creaturis (quæ dicitur Fides late) non credidit; infertur manifeste, hos esse æternæ damnationi addictos; & consequenter ad salutem non sufficere Fidem in voto, aut Fidem latam.

CAPVT III.

Aliquæ obiectiones solutæ.

SUMMARYM.

Quomodo Deus largiatur omnibus hominibus media sufficientia ad consequendam salutem aeternam, num. 15. & 16.

An aliquis affectus supernaturalis possit elici absque actu Fidei prævio? n. 17. & 18.

An infidelis possit facere orationem supernaturalem, per quam de congruo mereatur pervenire ad Fidem? num. 19. & 20.

An infideles meruerint de congruo pervenire ad Fidem per opera misericordiarum, quæ contulerunt in martyres, num. 21. & 22.

Quomodo intelligendum sit respectu infidelium, quod facienti, quod est in se, Deus non denegat gratiam? num. 25. & 26.

PROPOSITIO XXIII.

379

peccata sua eleemosynis redimeret. num. 23. & 24.

Quomodo intelligendum sit respectu infidelium, quod facienti, quod est in se, Deus non denegat gratiam? num. 25. & 26.

15. **O**bjicitur primo. Deus vult, omnes homines salvos fieri, quod verificatur, quatenus Deus omnibus hominibus præbet media sufficientia ad consequendam salutem æternam: si autem Fides esset necessaria ad salutem pro omni casu, sequeretur, quod Deus non præberet omnibus hominibus media sufficientia ad salutem, cum plurimi sint remotissimis, & desertis locis, ad quos non accessit auditus Fidei.

16. Respondetur, semper Deum dare omnibus hominibus media sufficientia ad consequendam salutem æternam. Nam remotissimis quibus quæ dat lumen rationis, & auxilia sufficientia ad cognoscendam, & servandam legem naturalem non furandi, non occidendi, non adulterandi, &c. & dum eam non servant, fiunt indigni vberioribus auxiliis. Quod si eam servassent, Deus sua providentia disposuisset, quomodo pervenirent ad audiendam doctrinam Fidei. Et ita semper est paratus ad dandum omnibus hominibus media sufficientia ad salutem æternam, si per ipsos non steterit; & ideo peccatis eorum attribuitur, quod non perveniunt ad audiendam doctrinam Fidei.

17. Objicitur secundo. Ante quam infidelis, qui convertitur ad Fidem, eliciat actum Fidei, præcedit pia affectio supernaturalis, & ad hanc præcedit cognitio supernaturalis de honestate eius piæ affectionis, & illustratio etiam supernaturalis circa mysteria Fidei: ergo ea pia affectio supernaturalis non elicitur ex actu

Fidei præcedente: ergo similiter poterit alia affectio supernaturalis dilectionis Dei super omnia elici absque actu Fidei præcedente; & consequenter absque hoc actu Fidei poterit infidelis iustificari.

18. Respondetur, eam piam affectionem pertinere ad ipsam Fidem: quia cum Fides, quæ requiritur ad opera supernaturalia, sit Fides libera, & meritoria, nec possit esse libera ex parte intellectus, debet esse libera ex parte voluntatis: atque adeo Fides libera includit utrumque actum. Cum ergo ad primum actum Fidei non debeat præcedere alius actus Fidei; alioqui ille non esset primus; inde est, quod & si ad cætera opera supernaturalia requiratur actus Fidei; ad hanc piam affectionem supernaturalem non requiratur actus Fidei; sed sufficiat lumen Fidei, sive illustratio de mysteriis Fidei, & de honestate piæ affectionis.

19. Objicitur tertio. Eis infidelibus, qui vacillant circa conversionem suam ad Fidem, consulimus, ut orent Deum pro obtinenda veritate veræ Fidei; confidimusque mediâ eâ oratione Deum illuminaturum mentes eorum ad veritatem Fidei assequendam: ergo confidimus, eam orationem futuram supernaturalem, quæ mereatur de congruo affectio nem veritatis Fidei: & tamen ea oratio supernaturalis elicitur sine actu Fidei, cum supponamus, non dum convertum esse ad Fidem: ergo absque actu Fidei præcedente possunt elici actus virtutum supernaturalium. Poterit ergo similiter absque actu Fidei præcedente elici actus supernaturalis dilectionis Dei super omnia; cum in hoc non sit major difficultas, quam in actu orationis supernaturalis,

20. Ad hanc objectionem respondet Lugo Cord. ea disp. 12. de Bbb 2 Fide

Lugo.

Fidei num. 24., etiam hanc orationem pertinere ad ipsam Fidem, sicut pertinet pia affectio supernaturalis. Sed etiam responderi potest, eam orationem numquam fieri nisi ab eo, qui iam credit, Deum esse, & remuneratorem, & alias eius perfectiones, & circa alia mysteria, quæ invincibiliter ignorat, diligenter inquirat, (invincibilem dico eam ignorantiam pro eo instanti, antequam possit vltiorem diligentiam præstare pro inquirenda veritate) in quo casu habet Fidem supernaturalem de Deo, & mediante hac Fide elicit orationem supernaturalem, qua meretur de congruo ascensionem veritatis aliorum mysteriorum. Quod si adhuc velis, dari casum, in quo is nullam penitus habeat Fidē de Deo, & eius perfectionibus, dicendum erit, illam orationem esse naturalem, quia non est ex Fide. Quod si illum sic orantem trahat Deus ad Fidem, id non erit ex merito eius orationis naturalis, sed quia Deus ex infinita sua bonitate vult ei favere in ordine ad salutem æternam. Et præterea, quia ea oratio naturalis aufert impedimentum voluntatis contra Fidem protervæ, quæ impediēbat, ne Deus conferret auxilia necessaria pro conversione ad Fidem.

21. Obijcitur quarto. Multi casus referuntur in chronicis sacris in quibus infideles contulerunt aliqua beneficia in Martyres, quas actiones beneficas Deus remuneratus est convertendo illos ad Fidem: ergo illæ actiones meruerunt à Deo obtinere præmium supernaturale; atque adeo tales actiones fuerunt supernaturales: ergo antequam habeant Fidem, possunt elicere actiones supernaturales, atque adeo dilectionem Dei super omnia supernaturalem, & consequenter iustificationem.

22. Respondetur, eos, qui di-

cuntur infideles, vel habuisse Fidem supernaturalem de Deo, & aliquibus eius perfectionibus, ignorantes invincibiliter reliqua mysteria; & ita elicuisse eas actiones beneficas per actus internos supernaturales; vel, si eam Fidem supernaturalem non habuerunt, eas actiones non fuisse supernaturales, nec meritorias consecutionis Fidei. Sed Deum contulisse illis conversionem ad Fidem propter merita martyris de precantis Deum pro suo benefactore; vel omnino absque meritis pro sua bonitate infinita

23. Obijcitur quinto. Daniel. 4. ipse Daniel consuluit Regi infideli: *Peccata tua elemosynis redime.* Ergo absque Fide possunt fieri opera meritoria remissionis peccatorum, atque adeo opera supernaturalia.

24. Respondetur primo, dum Daniel consulit Nabuchodonosori, vt elemosynis peccata redimat, contulit simul Fidem in Deum: ideoque non consulit, id fieri, supponens quod ex elemosynæ non sint faciendæ ex dictamine Fidei. Respondetur secundo ex Lugo Card. num. 26., eas elemosynas faciendâs a Rege esse pro liberatione ab eo malo temporali, quod ei imminēbat: elemosynas autem factas per actus naturales, & absque Fide, posse mereri premium temporale.

25. Obijcitur sexto. Facienti, quod est in se, Deus non denegat gratiam; vt est commune Theologorum axioma: sed infidelis servans mandata naturalia per actus naturales, facit, quod est in se: ergo per eos actus naturales consequitur, quod Deus illi non denegat gratiam, saltem vt consequatur pervenire ad Fidem.

26. Respondetur, eatenus Deū non denegare gratiam facienti, quantum est in se, quatenus faciens, quan-

quantum est in se, removet impedimenta peccatorum; & remotis impedimentis Deus pro sua infinita bonitate, & sine vlllo debito, aut merito hominis infidelis, illi confert gratiam vocationis ad Fidem.

27. Multa alia fundamenta rationis, & autoritatis proponit P. Ripalda in eâ disp. 17 de Fide, pro opinione, quæ adstruit, Fidem latam sufficere ad iustificationem. Quibus abunde satisfacit Lugo Card. eâ disp. 12. sect. 3. & quæ ex dictis facile dissolvuntur.

CAPVT IV.

An quarta opinio subiaceat huic damnationi?

SYMMARIUM.

An opinio docens, seclusa lege Dei, posse hominem iustificari media cognitione supernaturali habita ex testimonio creaturarum, subiaceat huic damnationi? num. 28.

Quomodo non subiaceat? num. 29.

Quomodo in ea opinione contineantur due propositiones, alia absoluta, & alia conditionalis? Et quid inde pro conclusione? num. 30.

In ea hypotesi non esse eundem ordinem providentiæ, qui modo datur. num. 32.

Solvitur quadam obiectio. num. 33. & 34.

28. **Q**uarta opinio relata cap. 1. ex P. Ripalda erat, seclusa lege Dei, posse adultum iustificari per supernaturalem cognitionem Dei ex creaturis, quæ dicitur Fides lata: ita vt ex ductu eius cognitionis posset homo ascendere ad dilectionem Dei super

omnia, & consequenter ad iustificationem. Quod idem est, ac dicere, ideo esse impossibile sine Fide placere Deo, quia sua lege statuit Deus non concurrere ad actus supernaturales charitatis, nisi præcedente Fide. Si autem hanc legem non statuisset, posset homo elicere actum charitatis mediâ alia cognitione supernaturali Dei ex creaturis, & quæ non inniteretur revelationi divinæ. Quærimus ergo in præsentī, an opinio hæc sic explicata incurrat præsentem damnationem?

29. Et dicendum est, non incurrare. Probatur. Illa opinio non incurrit hanc damnationem, quæ affirmat, Fidem latam ex testimonio creaturarum, similive motivo, non sufficere ad iustificationem: sed hæc opinio sic explicata id absolute fatetur: ergo illa non incurrit hanc damnationem. Maior patet ex comprehensione terminorum.

30. Minor probatur. Habet enim hæc opinio duas propositiones, alteram absolutam, & alteram conditionalem. Absoluta dicit, de facto ex lege Dei impossibile esse sine Fide stricta placere Deo, & consequenter iustificari. Conditionalis dicit, quod si Deus aliter statuisset, per Fidem latam, sive cognitionem Dei ex creaturis posse hominem pervenire ad elicendum actum charitatis, atque adeo ad iustificationem. Cum ergo proposito absoluta conformetur cum decreto; conditionalis autem non opponatur decreto, quod non loquitur de ea conditionalī, sed de propositione absoluta, manifeste colligitur, eam opinionem fateri, quod vi decreti fatendum est.

31. Confirmatur. Nam hoc decretum Innocentij. XI. non decernit, quod Fides stricta requiratur ad iustificationem independentem a le-

CAPUT V.

An quinta opinio subeat hanc damnationem?

SUMMARIUM.

An in infidelibus possint dari actus supernaturales ex cognitione Dei per creaturas? n. 35.

Si questio versetur circa statum conditionalem, non subiacet damnationi. num. 36.

Si loquatur pro statu absoluto, & de actu charitatis supernaturalis, subiacet damnationi. nu. 37.

An in hoc ordine Providentiae possint infideles elicere actus supernaturales distinctos ab actu dilectionis Dei, ex cognitione Dei per creaturas? 38.

Opinio affirmativa non subiacet damnationi. num. 39.

Si ea opinio inferat, posse etiam elicere actum dilectionis Dei supernaturalem, subijcitur damnationi. num. 40.

Si ea opinio dicat, infidelem posse per Fidem latam elicere alios actus supernaturales distinctos à dilectione Dei, illa est falsa. num. 41.

Probatum ex testimonio S. Pauli. num. 42.

Consequentia, quae elicitur ex verbis S. Pauli. num. 43.

Idem probatur ex alio testimonio Apostoli, cum explicatione S. Augustini. num. 44.

Idem probatur ex Tridentino. num. 45.

Idem probatur ex S. Augustino. num. 46. & seqq.

Item ex alijs Sanctis Patribus. n. 49. Sancti Patres semper nomine Fidei intelligunt eam, quae innuitur revelationi Dei. num. 50. & seqq.

Quin-

à lege Dei, aut dependenter ab illa; sed solum, quod est absolute requisita ad iustificationem: ergo qui ulterius procedit dicens, id provenire à lege Dei, nihil adstruit contra decretum.

32. Illud tamen displicet in eò dicendi modo, quod superadditur, nempe seclusa lege, qua Deus statuit non iustificare homines, nisi per Fidem strictam, posse iustificari per Fidem latam, etiam in hoc ordine providentiae. Etenim iste, vel alter ordo providentiae consistit in ista, vel altera lege Dei disponentis res isto, vel altero modo. Si ergo Deus aliter disposuisset de modo Fidei circa iustificationem, quomodo esset idem ordo providentiae? Ne ergo exorbitet is dicendi modus; cum dicit, *seclusa lege Dei, & in hoc ordine providentiae*, intelligendus est, ut idem sit ordo providentiae quoad reliqua condistincta ab hac lege, & eius obiecto.

33. Sed obijcies contra hunc dicendi modum, inferri ex eo, quod Fides stricta non requiratur ad iustificationem necessitate medij, sed necessitate praeccepti. Etenim solum requiritur ex lege Dei: sed idem est lex, & praecceptum: ergo solum requiritur ex praeccepto.

34. Sed haec obiectio inanis est, & in æquivoco laborans. Nam ea lex Dei non est aliud, nisi decretum ipsius, disponendi hoc medium Fidei strictae hominibus tamquam omnino necessarium ad eorum iustificationem, & non concurrenti aliter ad actus supernaturales, quibus iustificatur, aut disponuntur ad iustificationem. Ex quibus patet, Fidem strictam esse medium necessarium ad iustificationem, non solum ex proportionem ipsius Fidei sed etiam ex ordinatione Divina. Unde patet ad obiectionem.

35. **Q**uinta opinio erat, in infidelibus, antequam convertantur, & perveniant ad Fidem, posse dari actus supernaturales, ex praesente cognitione supernaturali Dei ex creaturis: per quos actus supernaturales mereantur per venire ad Fidem catholicam.

36. Et si quidem ea opinio loquatur solum pro eo statu conditionali, quem praescribit opinio quarta cap. praeced. discussa, certum est, quod non incurrit damnationem. Nam seclusa lege Dei, qua statuit non salvare homines, nisi per Fidem strictam, posset utique eos salvare per alias cognitiones supernaturales condistinctas à Fide stricta. Et hoc decretum non damnat propositionem loquentem de eo statu conditionali, sed loquentem de absoluto.

37. Certum etiam est, eam opinionem subiacere huic damnationi, si pro statu absoluto, & pro hoc adaequato ordine providentiae affirmet, posse infideles elicere actus supernaturales, etiam charitatis Dei super omnia, ex Fide lata praesunte, Patet. Nam si Fides lata sufficeret ad elicendum actum charitatis Dei super omnia, etiam sufficeret ad iustificationem; nam *qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.* 1. Ioan. 4. Et damnatur in praesenti propositio asserens, sufficere Fidem latam ad iustificationem.

38. Quare solum est difficultas, an in statu absoluto, & in hoc ordine providentiae possint infideles elicere aliquos actus supernaturales ex cognitione supernaturali Dei ex creaturis, condistinctos ab actu dilectionis Dei super omnia, per quos solum mereantur de congruo pervenire ad Fidem? Vel potius an propositio partem affirmativam pro-

pugnans subijciatur huic damnationi.

39. Dico primo. Ea opinio sic explicata non subiacet damnationi. Probatum. Ea propositio subiacet damnationi, quae affirmat, sufficere Fidem latam ad iustificationem: sed propositio sic explicata id non affirmat; ergo non subiacet damnationi. Maior patet ex terminis. Minor autem ex ipsa explicatione opinionis; cum expresse admittat, solum posse infideles elicere actus supernaturales disponentes ad Fidem strictam; non autem actum supernaturalem dilectionis Dei super omnia, donec habeat Fidem strictam.

40. Dico secundo. Si ea opinio asserat, posse infideles in hoc statu absoluto (& non seclusa lege Dei) elicere actus supernaturales, quibus mereantur de congruo pervenire ad Fidem strictam; inde colligens quod possunt etiam elicere actum supernaturalem dilectionis Dei super omnia; utique subijcitur huic damnationi. Probatum quia quatenus id inferens, admittit, posse infideles pervenire per Fidem latam ad actum supernaturalem dilectionis Dei super omnia: sed hoc est pervenire ad iustificationem; ergo ea opinio, quatenus id inferens, admittit, Fidem latam sufficere ad iustificationem.

41. Dico tertio. Eam opinionem, quamvis dicat, ad ultimum infidelem per Fidem latam non posse pervenire ad elicendum actum supernaturalem dilectionis Dei super omnia, sed solum ad alios actus supernaturales, quibus mereatur de congruo pervenire ad Fidem strictam; & quamvis haec opinio non incurrat hanc damnationem; adhuc censo, illam esse falsam. Est ergo vera sententia quae docet, sine Fide stricta neminem infidelem posse elicere

cere actus supernaturales, ante quam perveniat ad Fidem strictam, & consequenter antequam desinat esse infidelis.

42. Moveor primo eo testimo- S. Pauli ad Hebr. 11. *Sine Fide impossibile est placere Deo*: Ergo impossibile est, quod infidelis faciat opera, quæ Deo placeant, scilicet in ordine ad remunerationem æternam; nam remuneratio temporalis, & opera, quæ illam merentur, quasi nihil reputantur coram Deo, factâ comparatione ad retributionem æternam.

43. Confirmatur. Apostolus ex eo colligit, Henoch habuisse Fidem, quod placuit Deo; vt constat ex illis verbis: *Ante translationem enim testimonium habuit, placuisse Deo: sine Fide autem impossibile est placere Deo*. Igitur ex Apostolo hæc est bona argumentatio: [Iste homo placuit Deo: ergo habuit Fidem.] Iam vero iuxta Dialecticos bene valet ab opposito contradictorio consequentis ad oppositum contradictorium antecedentis: ergo bene valet; [Iste homo non habet Fidem: ergo iste homo non placuit Deo.] Ergo infidelis non potest facere opera, quæ Deo placeant; & multo minus sine Fide stricta mereri iustificationem.

44. Præterea Apostolus ad Rom. 3. sic ait: *Ex operibus legis non iustificabitur omnis caro coram illo. Iustitia autem Dei per Fidem Iesu Christi in omnes, & super omnes, qui credunt in eum*. In quem locum S. Augustinus lib. de gratia, & lib. arbit. cap. 7. ait, idco neminem iustificari ex operibus, sed ex Fide, quia opera iustitiæ sunt ex Fide, non Fides ex operibus. Id est, quia ante Fidem nulla sunt opera, quibus mereatur homo venire ad Fidem. Ergo homo ante Fidem non potest facere opera supernaturalia, si enim impos-

et, iam Fides esset ex operibus. Et lib. de Prædest. cap. 7. ait, id ita dici ab Apostolo, quia Fides prima datur, ex qua opera fiant.

45. Accedit definitio Concilij Tridentini relata supra cap. 2. quia sic docet: *Fides est humana salutis initium; fundamentum, & radix omnis iustificationis*. Si autem supernaturalis aliqua cognitio Dei ex creaturis dirigeret voluntatem, vt eliceret actum meritorium de congruo iustificationis, illa cognitio esset initium æternæ salutis, fundamentum, & radix iustificationis, & non Fides, quæ innititur revelationi divinæ.

46. Moveor secundo, quia hæc est doctrina S. Augustini, & Sanctorum Patrum. Nam, vltra citata loca, in præfat. in Psal. 31. expresse ait: *Debemus ergo nulla opera proponere Fidei, ita vt ante Fidem dicatur quispiam bene operari*. Quod intelligitur de operibus supernaturalibus, & ad salutem æternam conducentibus. Et lib. 1. ad simplicianum quæst. 2. aggrediens explicare cap. 9. Epist. ad Rom. ab illis verbis: *Cum enim non dum nati essent, neque aliquid egissent bonum, aut malum, &c.* Sic disserit: *Et primo intentionem Apostoli, quæ per totam Epistolam wiget, tenebo, quam consulam. Hæc est autem, vt de operum meritis nemo gloriatur, de quibus audebant Israëlita gloriari, quia data sibi legi servissent; & ex hoc Evangelicam gratiam tamquam debitam meritis suis percepissent, quia legi serviebant. Vnde volebant, eandem gratiam dari gentibus tamquam indignis, nisi iudaica Sacramenta suscipere. Quæ orta quæstio in Apostolorum actibus solvitur. Non enim intelligebant, quia eo ipso quod gratia est Evangelica, operibus non debetur: alioqui gratia iam non est gratia. Et multis locis sepe testa-*

Trident.

tur, FIDEI gratiam proponens operibus, non vt opera extinguat, sed vt ostendat, non esse opera precedentia gratiam, sed consequentia. Et vt ostendat se loqui de gratia, quæ datur per Fidem, immediate subiungit. *Vt scilicet non se quis arbitretur, idco percepisse gratiam; quia bene operatus est, sed bene operari non posse, nisi PER FIDEM percepisset gratiam. Incipit autem homo percipere gratiam, ex quo INCIPIT DEO CREDERE, vel interna, vel externa admonitione MOTVS AD FIDEM.*

47. Vbi advertendum est, quando S. Augustinus dicit, Israëlitas non meruisse gratiam Fidei Evangelicæ, non loquitur de antiquis Patriarchis, & alijs iustis, qui extiterunt ante promulgationem Evangelij, hi enim habebant Fidem, & merebantur de congruo adventum Redemptoris; sed loquitur de illis Israëlitis, qui existebant post promulgatum Evangelium: isti enim, ante quam converterentur ad Fidem, Evangelicam, non habebant veram Fidem; & ideo per opera legis, quam servabant, non merebantur pervenire ad Fidem Evangelicam; quia illa opera non erant ex vera Fide. Itaque hi Israëlita, qui convertebantur, g'oriabantur, quod fuerant inventi digni assécutione Fidei Evangelicæ, qui servaverant legem Mosaicam; & ideo volebant, quod gentiles, qui convertebantur, prius servarent legem Moyfi, vt ita ex operibus legis fierent digni consecutione Fidei Evangelicæ. Augustinus ergo ex mente Apostoli docet, eos perperam gloriari, ex eo quod cum illa opera non essent facta ex vera Fide, non poterant mereri gratiam supernatalem, atque adeo neque Fidem Evangelicam. Qui discursus Augustini frustraneus esset, si hi Israëlita facientes opera legis in obsequium Dei possent opera supernaturalia facere ex Fide

lata, sive ex alia cognitione supernaturali distincta à vera Fide. Et in hac secunda quæstione ad simplicianum multa tradit S. Augustinus in eadem sententiam.

48. Idem docet S. Augustinus lib. 15. de Civit. cap. 20. & lib. de Con- tin. cap. 12 item in Epist. 107. & in lib. de Prædestin. Sanctior. cap. 2. & 7. quæ loca refert P. Suarez lib. 1. de Gratia cap. 20 & apud Cardinalem Lugo disp. 12 de Fide sect. 2. idem S. August. lib. octoginta trium qq. quæst. 76 & Epist. 106. & lib. de gratia Christi cap. 3.

49. S. Ambrosius lib. 6. in Luc. cap. 7. docet, misericordiam esse meritariam, si procedat ex Fide. Eandem assertionem de Fide prævia docet S. Gregorius Magnus hom. 19. in Ezech. & S. Leo serm. 6. in Quadrag. S. Prosper lib. 1. de vocatione gentium cap. 24. S. Cyrillus A' ex lib. 4. in Ioan. cap. 3. 1. quæ videri possunt apud Cardinalem Lugo proxime relatum.

50. Et quidem Sancti Patres nomine Fidei intelligunt cognitionem, quæ innititur authoritati Dei revelantis. Si quis autem vellet eos interpretari tamquam loquentes de Fide lata; idem esset, ac si loquentes de homine exponerentur vt loquentes de homine picto: neque enim minus discrimen est inter Fidem strictam, & latam, quam inter hominem verum, & pictum. Videatur Lugo Card. relatus, qui luculenter promovet hanc doctrinam.

51. Et præterea clarissime constat, Patres & Concilia semper loqui de Fide innixa revelationi Divinæ. Primo. Nam loquuntur de Fide, quæ homo liberè plectitur; vt patet ex Trident. sess. 6. cap. 6. de Iustific. *Fidem ex auditu concipientes, libere moventur in Deum, credentes, vera esse, quæ divinitus revelata, & promissa sunt.* Quo eodem modo loquitur S. Au-

S. Aug.

S. Amb
S. Greg
S. Leo.
S. Prof.
S. Cyril
Alex.

Trident.

gust. quæst. 2. ad Simplicianum verbis supra relatis. Atqui cognitio Dei habita ex creaturis non habetur libere, sed necessario, ut pote evidens; evidentia enim necessitat intellectum ad assensum; non sic obscuritas Fidei, quæ propterea requirit piam affectionem: ergo dum concilia & Patres loquuntur de Fide, non loquuntur de ea cognitione Dei ex creaturis, sed de Fide stricta.

52. Secundo. Nam semper loquuntur de Fide innixa revelationi Dei, ut constat ex textu proxime relato Tridentini: ergo non de Fide lata, sed de stricta. Tertio. Nam hæc divisio Fidei strictæ & latæ est noviter adinventæ, neque cognita à Sanctis Patribus; qui semper nomine Fidei intellexerunt illam, quæ habet pro obiecto formali autoritatem Dei revelantis.

CAPVT VI.

Deciditur quæstio appendix, An ad quodlibet opus meritorium hominis Fidelis præquiratur actus Fidei?

SYMMARIUM.

Statuitur conclusio affirmativa. n. 53.

Proponuntur exempla ad maiorem explicationem. n. 54.

Quomodo obiectum formale Fidei virtualiter contineatur in assensu ad obiectum materiale? n. 55.

Probaturs conclusio per consequentiam, quæ colligitur ex testimonio Apostoli. n. 56.

Secunda probatio ex Sanctis Patribus. n. 58.

Tertia probatio ex Tridentina. n. 59.

Solvitur obiectio. n. 60. & 61.

53. **V**eram cenfeo sententiam Cardinalis Lugo relati, quæ docet, nullum opus meritorium vitæ æternæ fieri, nisi procedat ex dictamine Fidei supernaturalis; ita ut neque opera hominis Catholici meritoria sint præmij supernaturalis, nisi procedant ex doctrina Fidei: Quod non sic intelligendum est, ut ad opus meritorium præmij supernaturalis sit omnino necessarium habere actualiter actum formalem Fidei, quo dicitur; V. g. [Credo propter autoritatem Dei revelantis, eleemosynam esse bonam, & Deo placentem.] sufficit enim, quod præcedat virtualiter actus Fidei.

54. Sicut enim Philosophus tenet conclusionem, quam didicit, licet non recordetur actualiter fundamenti, quo innititur conclusio; & sicut Mathematicus operatur ea, quæ didicit, licet actualiter immemor fundamenti; & sic in alijs scientijs: Ita qui in schola Fidei didicit, eleemosynam esse operationem sanctam & placentem Deo; quia Deus sic revelavit; licet oblata occasione eleemosynæ sit actualiter immemor revelationis Divinæ; operatur tamen ductus doctrina, quam didicit in schola Fidei Divinæ; & ita ea operatio procedit virtualiter ex actu Fidei, quia operatur ex dictamine, quod comparavit in schola Fidei.

55. Nam ut dixi supra. Præmissæ continentur virtualiter in conclusione tamquam causa in suo effectu, quando scilicet conclusio deducta fuit tempore antecedenti ex illis præmissis; & idem est de obiecto formali motivo intellectuali, quod antecederet determinavit ad actum iudicij. Sicut ergo cum Theologus reminiscitur conclusionis, immemor præmissarum, ex quibus elicitur eam conclusionem; tunc

Lugo.

ea conclusio continet virtualiter præmissas: ita cum Fidelis, qui credidit mysterium Trinitatis ex determinatione autoritatis Dei revelantis; cum assentitur mysterio Trinitatis immemor revelationis; is assensus, quia est effectus autoritatis Dei revelantis cognitæ, hanc continet virtualiter.

56. Conclusio sic explicata probatur primo. Etenim apud S. Paulum in eo cap. 11. ad Hebr. hæc est bona consequentia: [Henoc placuit Deo; ergo habuit Fidem.] Et ex contextu totius capituli patet, S. Paulum loqui non de Fide habituali, sed de actuali. Nam ubi dixit: *Ante translationem enim, testimonium habuit, placuisse Deo; sine Fide autem impossibile est placere Deo.* Immediate subiungit: *Credere enim oportet accedentem ad Deum, &c. Credere autem non significat Fidem habitualement, sed actum Fidei.* Sed si aliquis Fidelis posset facere opera meritoria vitæ æternæ, quæ non procederent ex dictamine procedente à Fide, ea non esset bona consequentia: ergo nullus Fidelis potest facere opera meritoria vitæ æternæ sine dictamine procedente à Fide.

57. Probaturs Minor. Opera meritoria vitæ æternæ placita sunt Deo: ergo si possent fieri absque dictamine procedente à Fide, non recte inferretur, dari actum Fidei, ex eo quod quis placeret Deo. Nam ubi vnum potest esse sine alio, non recte inferretur ex illo.

Lugo. S. Amb. S. Leo. S. Prof. S. Aug. S. Ciril. Al. Pet. Diac. S. Tho. S. Greg. 58. Probaturs secundo conclusio ex testimonijs Sanctorum Patrum, quæ congerit Lugo Card. ea disp. 12. sect. 2. apud quem S. Ambrosius lib. 6. in Lucam cap. 7 ait: *Misericordia præfertur (id est, præit) Fides, quia misericordia tunc habet meritum, si Fides de præcedente conferatur.* Et S. Leo S. Greg. serm. 6. in Quadrag. *De hoc tamen ca-*

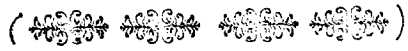
licè (aquæ frigida) non frustra admonet Dominus, ut in nomine ipsius præbeatur; quia hæc, quæ per se sunt vilia, Fides efficit pretiosa. Et serm. 7. *Quod non ex Fidei procedit fonte, ad præmia æterna non pervenit.* Et S. Prosper lib. 1. de vocat. gent. cap. 24. *Ad hoc dicitur (Fidem) ut principium possit esse meritorium.* Vide apud eundem Cardinalem varia testimonia S. Augustini, S. Cyrilli Alexandr. Petri Diaconi, S. Thomæ, & S. Gregorij Magni.

59. Probaturs tertio. Nam, ut loquitur Concilium Trident. sess. 6. cap. 6. de Iustificat. *Fides est fundamentum & radix omnis iustificationis, sine qua impossibile est placere Deo.* Ex quo textu duo inferuntur. Primum quia nomine omnis iustificationis non intelligitur solum infusio gratiæ sanctificantis, sed intelligitur etiam omnis sancta operatio, quæ gratiam sanctificationis subsequitur. Secundum, sicut ex illis universalissimis verbis Pauli, *sine Fide impossibile est placere Deo*, inferimus, quod sine Fide impossibile est facere bona opera placita Deo, ita etiam idem debemus inferre ex ea universalissima locutione Concilij.

60. Obijcles. Aliquæ virtutes sunt, quæ non reperiantur expresse in Sacra Scriptura, sed solo rationis lumine docentur: sed exercitium harum virtutum est meritorium vitæ æternæ: ergo opera virtutum possunt esse meritoria vitæ æternæ, etiam si non procedant ex dictamine dimanante à Fide.

61. Respondetur omiſſa Majori, & concessa Minori, negando consequentiam; quæ quidem non servat formam syllogisticam. Et ratio est: quia quamvis aliquæ virtutes essent, quæ non constarent ex revelatis à Deo; in illis tamen operantur principia universalis Fidei, quæ præeunt & dirigunt ad operationes talium vir-

tutum. Est enim Fide sanctum, Deo placere opera virtutum supernaturalia: & ita ex hoc dictamine præcunte movetur Fidelis ad faciendum ea opera, quæ rationis ductu censet esse supernaturalia, & Deo placentia.

DISERTATIO XVII.

An sit peccatum lethale iuramentum de mendacio leui?

CAPVT I.

Deciditur quæstio circa iuramentum assertorium.

SUMMARIVM.

Refertur propositio damnata n. 1.

Damnatio est conformis sententiæ omnium Theologorum. n. 2.

Respectu iuramenti mendacium leve est materia gravis; & quare: n. 3.

Obiectio solvitur. n. 4.

Quomodo intelligendus sit S. Augustinus dum dicit mendacium iocosum non esse proprie mendacium? num. 5.

1. **V**igesima quarta propositio ex damnatis hæc est: *Vocare Deum in testem mendacij levis non est tanta irreverentia, propter quam velit, aut possit damnare hominem.* Et quidem iuramentum assertorium falsum, quamvis de materia levissima, aut iocosa, esse peccatum lethale, res est adeo clara, & evidens, vt mirandum sit, eam assertionem cadere potuisse in mentem alicuius hominis mediocriter docti.

2. Et quidem P. Suarez tom. 2. de Religion. tract. 5. lib. 3. cap. 4. ex-

hausit, quidquid super hac materia potest differi. Et num. 2. sic ait: [Communis, & certa sententia est, omne assertorium perjurium, de quocumque mendacio sit, etiam levissimo, esse peccatum mortale, & ita numquam posse fieri veniale ex levitate materia.] Et pro hac conclusione citat S. Thomam 2. 2. quæst. 98. art. 3. ad 2. & omnes Theologos expresse asserentes perjurium esse posse peccatum veniale, dumtaxat ratione subreptionis, sive (quod idem est) defectu plena advertentiæ.

3. Rationem reddit: quia respectu iuramenti, omne mendacium, quamvis levissimum est materia gravis. Quam positionem multis probat num. 3. & præcipue illis verbis: [Licet in homine affirmare mendacium iocosum, sit levis culpa; tamen in Deo dicere levissimum mendacium, esset summa imperfectio; quia eo ipso amitteret eminentiam primæ veritatis: ergo qui Deum assert in testem mendacij etiam minimi, maximam iniuriam illi irrogat, & quantum est ex se, privat illum sua infallibili veritate, & consequenter tacite protestatur, vel Deum non omnia scire; vel non esse summe bonum, cum mentiri possit.]

4. Solvit deinde P. Suarius, quæ incontrarium obijci possunt. Nam Angelus verb. *perjurium*. Refert, Goffredum asseruisse, perjurium iocosum esse peccatum veniale; & quavis Angelus dicat, oppositum esse tutius, tamen ipse ait, posse defendi eam opinionem Goffredi, quia mendacium iocosum non est proprie mendacium, vt sentire videtur S. Augustinus relatus in cap. *Quod autem*. 22. q. 2. & videtur etiam id asserere Glossa in cap. *Num. 5 Nunc*. 25. dist. Videtur etiam favere Scotus in 3. dist. 30. art. 1. asserens, perjurium leve non esse peccatum mortale.

Sed

5. Sed omnino reiicienda est ea opinio Goffredi & Angeli, vt evidenter falsa propter dicta. Ad id autem quod dicit S. Augustinus, mendacium iocosum non esse proprie mendacium, respondet Suarius sic: *Intelligendus videtur, quando locutio ita fit per iocum, vt ex ipso modo iocandi satis intelligi possit, non affirmari id, quod dii videtur, sed tantum ad lulum proferri. Et licet hoc admittatur in simplici sermone, tamen quando adhibetur iuramentum, vix habet locum hæc interpretatio.* Quod autem asseritur ex Scoto, affirmat Suarius, cum non loqui de parvitate materia, sed de levitate loquendi ex indeliberatione.

CAPVT II.

An asserere, quod violatio iuramenti promissorii possit esse culpa venialis, ratione parvitate materia, subiaceat huic damnationi?

ARTICVLVS I.

Premittuntur ea, quæ certa sunt.

SUMMARIVM.

Etiam si hæc propositio proferatur in alio sensu, nempe de iuramento promissorio, illa vt iacet, subijcitur damnationi. n. 6.

Quomodo iuramentum promissorium includat promissionem, & simplicem assertionem? n. 7.

Qua ratione iuramentum promissorium quandoque cadat solum supra simplicem assertionem de actione futura. n. 8.

An iuramentum de actione futura pa-

riat obligationem illud implendi? num. 9.

An qui facit promissionem iuratum in favorem alterius, subeat duplicem obligationem? n. 10.

Quotuplex peccatum fieri possit contra iuramentum promissorium? num. 11.

6. **C** Vidam Recentiori attribuitur, quod loquens de iuramento promissorio, & de parvitate materia, ratione cuius violatio eius iuramenti possit esse culpa venialis; id asseruit per hanc propositionem 24. ita vt sensus, in quo illam protulit, sit de parvitate materia in iuramento promissorio. Sed quamvis ille sensus, quem is Author intendit, non subiaceat damnationi, si sit iuxta ea, quæ mox dicam; propositio tamen vt iacet non propterea excusatur à damnatione: quia in vim huius damnationis numquam potest admitti, quod liceat vocare Deum in testem mendacij levis.

7. Pro claritate ergo huius materia, præmitto primo, in iuramento promissorio duo contineri. Primum est promissio, quæ nihil aliud est, quàm assumere onus obligationis, qua quis se obligat Deo, vel homini. Secundum est simplex assertio, qua quis asserit se talem actionem facturum; & ea assertio explicat propositum adimplendi eam promissionem. Et cum super additur iuramentum, hoc cadit tam super promissionem, quam super eam simplicem assertionem de actione futura. Et hoc est iuramentum proprie, & in rigore promissorium.

8. Præmitto secundo, etiam vocari communiter iuramentum promissorium illud, quod non cadit supra promissionem, sed solum supra simplicem assertionem de actione futura. V.g. cum quis coram Petro iurat, daturum se Ioanni centum ar-

gen-

gentes: ea enim non est promissio, neque manet obligatus vi promissionis, sed solum vi iuramenti; & propter eam obligationem, quæ relinquitur vi iuramenti, id iuramentum vocatur, licet minus proprie, promissorium.

9. Præmitto tertio, iuramentum de actione futura, quamvis non cadat supra promissionem propriam, & strictam (dummodo non sit de actione turpi, aut impossibili, aut contrariâ perfectioni) parere obligationem implendi id, quod iuratur faciendum. Quod patet ex Sacra Scriptura Numer. cap. 30. *Si quis virorum votum Domino vouerit, aut se constrinxerit iuramento, non faciet irritum verbum suum, sed omne, quod promissit, implebit.* Ex quibus verbis patet, eam obligationem implendi promissum oriri specialiter ex vi iuramenti. Et Psal. 14. agens Propheta de eo, qui implet præcepta Diuina, inter alia constituit hoc: *Qui iurat proximo suo, & non decipit.* Et Psal. 23. *Qui non accepit in vanum animam suam, nec iurauit in dolo proximo suo.*

10. Ex quo etiam fit, eum, qui facit proximo promissionem iuramento firmatam, est à proximo acceptatam; subire duplicem obligationem diuersam: obligatur enim ex iniustitia (aut secundum opinionem aliorum ex fidelitate) ratione promissionis strictæ; & etiam obligatur ex Religione ratione iuramenti. Item qui emittit votum iuramento firmatum, subit duplicem obligationem; quamvis vtraque sit ex virtute Religionis: est enim vna obligatio diuersa ab alia propter modum obligandi valde diuersum. Votum enim obligat ob promissionem Deo factam; iuramentum autem, quia ob reuerentiam nominis Diuini debet implere, quod iurauit facturum,

11. Præmitto quarto, tribus modis peccari contra iuramentum promissorium. Primo, cum quis promittit, & promissionem iuramento confirmat, si promittit sine intentione promittendi; sic enim mentitur, & est petiturus: cum iuret se assumere id onus obligationis, & re ipsa non assumat, defectu intentionis. Secundo, cum quis iurat se facturum talem rem, sine proposito illam faciendi: nam sic etiam mentitur, & peccat: nam cum iurat, se facturum, iurat se habere propositum faciendi; si ergo non habet hoc propositum mentitur. Tertio, cum quis iurauit, se facturum, cum proposito implendi obligationem, & postea illam non implet: quod ex genere suo esse peccatum mortale, certum est; vt patet ex dictis in prænotatione tertia.

ARTICVLVS II.

Statuitur decisio huius questionis.

SVMMARIVM.

Subiacet damnationi, quod qui sine animo promittendi, iurat se promittere, vel qui sine proposito faciendi iurat se facturum in re leui, peccat venialiter. n. 12.

Vterque modus in iuramento promissorio continet mendacium. n. 13.

An committat peccatum lethale, qui iurauit se facturum aliquid leue cum proposito implendi, & postea non implet? Et proponitur sententia affirmatiua. n. 14.

Fundamenta eius sententia. n. 15. & seqq.

Secunda sententia media. n. 18.

Tertia sententia vera docet, posse dari peccatum veniale in hoc puncto ratione parvitas materia. n. 19.

Qui iurat se facturum cum proposito

implendi, & postea non implet, non mentitur. n. 20.

In hoc casu non deficit veritas iuramenti. n. 21.

Iuxta S. Thomam, qui non implet promissionem iuratam factam cum proposito implendi, non peccat contra veracitatem, sed contra fidelitatem. n. 22.

Secunda sententia convincitur dilemate. n. 23.

Quomodo qui non implet promissionem iuratam, non faciat Deum testem falsi? n. 24.

Solvuntur alia dua objectiones. n. 25. Infertur hanc nostram sententiam non subijci damnationi. n. 26.

12. **I**N hac quaestione prima conclusio est. In primo, & secundo modo peccandi circa iuramentum promissorium, non potest inveniri parvitas materiae, ratione cuius alteruter modus peccandi sit culpa venialis: atque adeo asserere, quod ratione leuitatis materiae alteruter modus peccandi circa iuramentum promissorium sit culpa venialis, subiaceret huic damnationi. Conclusio euidenter constat ex dictis. Etenim huic damnationi subiaceret propositio, quæ affirmat, non esse peccatum mortale, vocare Deum in testem mendacij leuis: sed qui sine animo promittendi iurat se promittere, vel qui sine proposito faciendi iurat se facturum, quantumvis sit in materia leui; asserit Deum in testem mendacij, quamvis in materia leui: subiaceret ergo damnationi.

13. Itaque certissima veritas est, quam confirmat hæc damnatio, semper esse peccatum mortale asserere Deum tamquam testem mendacij, quantumvis istud leue sit; vt constat ex cap. 1. Cum ergo illi duo modi peccandi proxime relati circa iuramentum promissorium, expresse &

formaliter contineant mendacium; improbabile est, & huic damnationi subiectum, quod in illis reperitur solum culpa venialis.

14. Præcipua difficultas devolvitur ad hoc, an scilicet in tertio modo peccandi detur parvitas materiae, ratione cuius sit peccatum veniale non implere propositum iuramento firmatum? V. g. qui iurauit se recitaturum vnam orationem Dominicam, cum proposito illam recitandi; & postea noluit eam recitare, quaeritur, an ille peccauerit lethaler non recitando, an solum venialiter? Prima sententia tuetur, violationem iuramenti promissorii, quo ad impletionem obligationis eius, semper esse peccatum lethale, quantumvis sit in materia leui. Ita Gabriel in 3. dist. 39. quaest. 2. conclus. 4 & 7. Armilla verbo *Iurare*. num. 12. P. Valencia 2. 2. disp. 6. quaest. 7. punct. 3. conclus. 3. P. Lessius lib. 2. de Iust. c. 42. dubit. 5.

15. Probat primo P. Lessius. [Qui rei parvæ promissionem, quam iuramento confirmavit, non implet, is, quantum in se est, facit Deum testem falsi: hoc autem est peccatum mortale, cum sit magna in Deum iniuria: ergo. Maior probatur: quia dum ita iuras, ipso affectu, & quantum potes, facis Deum testari, te hoc præstiturum: ergo si non præstes, cum possis, facis, quantum in te est, vt Deus falsum testatus sit.]

16. Probat secundo. [Eiusdem rationis est falsum reddere id, quod Deus antea testatus est, & facere, vt Deus in præsentem falsum testetur: atqui hoc est peccatum mortale, siue res sit parva, siue magna: ergo est illud.]

17. Probat tertio. [Homo sub peccato mortali tenetur curare, vt sit veritas in iuramento assertorio; id quæ ideò, ne Deum faciat testem falsi: ergo sub eadem obligatione tenetur

tur curare, ut etiam in promissorio sit veritas.] In quorum confirmationem addit alia, quæ sunt similis ponderationis, eo quod in iuramento solum attenditur, quod stet veritas rei iurata.

18. Secunda sententia distinguit: nam vel res parva est tota materia promissionis iurata, & sic est peccatum lethale, quia deficit veritas iuramenti. Si autem res parva est materia partialis iuramenti, sic est peccatum veniale, quia sic non deficit veritas iuramenti: ut si iures daturum duos aureos, & impleas, auferendo vnum assensum. Ita Caietanus 2. 2. q. 89. art. 7. Couarrub. 1. variar. cap. 1. num. 2. & alij.

19. Tertia sententia, quæ emmino est vera, estque secunda conclusio docet, posse dari peccatum veniale in hoc puncto, ratione parvitatis materiae. Ita P. Suarez, tom. 2. de Religione. tract. 5. lib. 3. cap. 16. num. 4. & apud ipsum D. Antonium, Sylvestrum, Angelum, Grassis, Burrius, Sotus, & Nauarrum. Item P. Thomam Sanch. lib. 3. sum. cap. 4. num. 23. & apud ipsum ultra relatos, Aragon, Azor, Henricum, Rodriguez, Petrus de Ledesma, Emmanuel Sa, Alcozer, & Corduba. Item P. Castro Palao, tom. 3. tract. 14. disp. 1. punct. 6. num. 8. & est communis.

20. Fundamentum huius sententiae est. Nam qui iurat, se facturum, cum propositio id opere implendi, & postea non implet, non mentitur. Sic enim S. Thom. 2. 2. quaest. 110. art. 3. ad 5. ait: *Qui aliquid promittit, si habet animum faciendi, quod promittit, non mentitur: qui non loquitur contra id, quod gerit in mente. Si vero non faciat, quod promittit, tunc videtur infideliter agere per hoc, quod animum mutat.*

21. Hinc instruitur argumentatio primo. Si enim propter aliquid

esset peccatum lethale, & peritium, non implere promissionem iurata, etiam in materia parva, esset, quia deficeret veritas iuramenti, atque adeo Deus adduceretur in testem mendacij: sed qui non implet promissionem iurata, quam fecit cum proposito implendi, non deficit in veritate, neque est reus mendacij: ergo qui non implet promissionem iurata in materia parva, non committit peccatum lethale, sed solum veniale.

22. Secundo. Iuxta sententiam S. Thomæ supra traditam, qui non implet promissionem etiam iurata, quam fecit cum proposito implendi, non peccat contra veracitatem, sed contra fidelitatem: sed qui peccat contra fidelitatem in re parva, peccat venialiter: ergo qui non implet promissionem etiam iurata in re parva, peccat venialiter. Hoc ergo est discrimen, quod intercedit inter iuramentum assertorium, & promissorium. Nam assertorium solum respicit veritatem, defectu cuius etiam in re minima, illud est peccatum lethale. Promissorium autem respicit veritatem propositi de adimplenda promissione, defectu cuius veritatis etiam in re minima peccatur lethaliter; & respicit præterea fidelitatem in adimplitione futura, non autem veritatem. Et ideo potest fieri, quod sit peccatum veniale, si sit circa rem minimam.

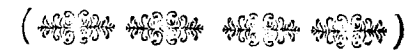
23. Id, quod dicunt Authores secundæ sententiae, minus est probabile: scilicet deficiente adimplitione promissionis iuratae circa materiam parvam, committi peccatum lethale, si ea parvitas sit totalis materia; secus, si sit materia partialis. Nam in defectu adimplitionis, vel deficit veritas, vel non deficit? Si primum, nihil est ad rem, quod materia sit totalis, vel partialis. Nam quomodo-

eumque deficiat veritas iuramenti, Deus adducitur ut testis mendacij: in quo non est invenire parvitatem materiae; quia sic irrogatur Deo ingens iniuria. Si vero dicatur secundum, nempe quod in defectu adimplitionis non deficit veritas, sed fidelitas; cum hæc sit capax parvitatis materiae, & solum sit culpa venialis, esse infidelem in re minima; siue res minima sit materia totalis, vel partialis, erit peccatum veniale. Sic peccat solum venialiter, qui omittit vnam salutationem Angelicam, siue promissam ut materiam totalem, nempe cum quis vouet recitare semel vnum Ave Maria; siue promissam ut materiam partialem, scilicet cum quis vouit recitare Rosarium, & illud recitans omittit vnum Ave Maria.

24. Ad primam obiectionem ex P. Lessio respondeo, negando Maiorem, scilicet, quod qui non implet promissionem iurata, faciat Deum testem falsi. Ad probationem, licet in eo casu falsum sit, quod iurans impleturus sit iuramentum; Deus enim scit, non esse implendum; at id non est falsum ex intentione iurantis, cum habeat intentionem implendi; unde solum est falsum materialiter. Sic enim in iuramento assertorio si id, quod cum iuramento asserturum, coram Deo est falsum, iurans tamen existimat omnino esse verum, nullo modo est periurus, nec deficit à veritate debita iuramento.

25. Ad secundam distinguenda est Maior. Eiusdem rationis est falsum reddere [in locutione] id, quod Deus antea testatus est, & quod de presenti testatur, concedo; falsum reddere [materialiter solum] nego. Quia dum quis deficit ab implitione promissionis iuratae, non loquitur adducendo Deum ut testem mendacij; & antea adduxit Deum ut testem veri formalis. Ad tertium patet ex

dictis, non deficere veritatem formalem ex defectu implitionis rei promissæ, sed solum deficere fidelitatem. 26. Ex dictis constat, non damnari in hoc decreto opinionem asserentem, posse esse culpam venialem, non implere promissionem iurata in materia leui. Et ratio est. Nam in hoc decreto solum damnatur propositio asserens, non peccare lethaliter, qui vocat Deum in testem mendacij leuis: sed quando non impletur promissio iurata circa materiam leuem, non vocatur Deus in testem mendacij leuis; quia ibi nullum est mendacium: ergo in hoc decreto non damnatur hæc opinio.

DISERTATIO XVIII.

An sit peccatum mortale proferre iuramentum sine intentione iurandi?

CAPUT I.

Propositur propositio damnata; & inquiritur, an sit peccatum mortale, an veniale iurare verum sine intentione iurandi?

SUMMARIUM.

Qui existiment, damnari tanquam lethale, iurare verum sine intentione iurandi. n. 1.
Non est proprie iuramentum, quod sit sine intentione iurandi. n. 2.
Intentio est quasi verborum animatum. n. 3.
Iuramentum exterius prolatum sine intentione iurandi assert irreuerentiam respectu Dei. n. 4.

Qui consensit, id esse peccatum lethale. n. 5.

Secunda opinio quomodo sit veniale, aut lethale iurare sine intentione iurandi. n. 6.

Fundamentum huius sententiae. n. 7.

Propositio 25. ex ijs quæ damnantur in præfato decreto, est hæc: *Cum causa licitum est iurare sine animo iurandi, siue res sit levis siue gravis.* Ex qua damnatione fortasse non deicit aliquis, qui existimet inferri, semper esse peccatum mortale iurare sine animo iurandi, etiam si sit verum id, quod sub iuramento asseritur. Et ita videtur intellexisse hanc propositionem Filguera in illius expositione. Lumbier autè num. 1821. videtur prima facie idem sentire; sed si attendantur ea, quæ decet in loco, ad quem se remittit (scilicet ad tom. 2. summæ num. 588.) solum videtur intelligere damnationem propositionis de iuramento falso emissio sine intentione iurandi.

2. Pro cuius rei claritate supponendum est primo, non esse vere, & proprie iuramentum, quando de est intentio iurandi. Quod ita certum est, vt Pater Thomas Sanchez, lib. 3. sum. cap. 10. num. 4. asserat, in hoc convenire omnes Doctores. Et P. Suarez lib. 2. de Iuram. cap. 7. num. 2. ait, id esse certum apud omnes. Et pro hac sententia citat S. Thomam, Caietanum, Sorum, Couarrubiam, Panormitanum, & Glossam in cap. *Feniens*. de iureiurando.

3. Et ibi rationem reddunt, quia interior intentio est quasi verborum anima: erunt ergo verba quasi mortua, & iuramentum amittet vim suam, si desit intentio iurandi. Deinde quia ea actiones humanæ, quæ pariunt obligationem, requirunt consensum voluntatis, qui consensus dari non potest sine intentione faciendi id,

quod producit obligationem. Cum ergo iuramentum sit actio, quæ producit obligationem, siue dicendi verum, siue standi promissis, requirit plenum consensum voluntatis, atque adeò intentionem iurandi.

4. Supponendum est secundo iuramentum exterius prolatum sine intentione iurandi asserere irreverentiam respectu Dei, & Sacri nominis eius, quod invocatur, in quo conveniunt communiter Doctores.

5. Dissentiunt vero in ea questione, an semper sit peccatum mortale proferre iuramentum exterius sine intentione iurandi. In qua questione non pauci docuerunt, semper esse peccatum mortale. Ita Caietanus 2. 2. quæst. 89. arr. 7. Armilla, verb. *Periurium*. num. 3. Couarrubias de pactis 1. part. §. 5. num. 2. & Filguera citatus §. *Respondetur*.

6. Secunda opinio est, esse solum peccatum veniale iurare verum sine intentione iurandi, dummodo id non fiat in contractu, aut in iudicio legitimo, esse vero mortale si iuretur falsum, etiam sine intentione iurandi. Hanc censent probabiliorem Pater Suarez, tom. 2. de Religion. tract. de iuramento. lib. 3. cap. 17. num. 6. P. Castro Palao, tom. 3. tract. 14. di. p. 1. punct. 8. num. 4. P. Thomas Sanchez, lib. 3. sum. cap. 6. num. 10. P. Lessius, lib. 2. de Iust. cap. 42. dub. 8. num. 42. & plures alij communiter.

7. Ratio autem, ob quam defendunt, non esse peccatum mortale, ita iurare verum sine animo iurandi, est, quia id dumtaxat est mendacium, & non perniciosum homini, aut Deo. Non homini, quia extra contractum, & iudicium legitimum & extra quælibet casum, in quo proximus damnum patiatur, nulla fit iniuria homini. Non Deo, quia licet exterius asseratur testimonium Dei, illud asseritur in confirmationem veri. Esse autem

pecca-

peccatum saltem veniale, omnes affirmant, quia est mendacium, dicere se iurare, cum re vera non iuret is, qui non habet intentionem iurandi.

CAPVT II.

An hæc secunda sententia subiacet damnationi?

NON EGET SVMMARIO.

8. **D**ifficultas ergo præsentis dissertationis est, an hæc secunda opinio contineatur sub damnatione eius 25. propositionis. In qua questione assero, eam secundam opinionem nullo modo comprehendi sub ea damnatione. Quod sic ostendo. Nam Pontifex condemnat propositionem, quæ asserit licitum esse, iurare sine animo iurandi: sed ea opinio non dicit, licitum esse iurare sine animo iurandi: ergo ea non condemnatur à Pontifice. Maior constat ex ipsa propositione damnata. Minor patet, quia peccatum veniale non est licitum: ergo propositio, quæ dicit, aliquam actionem esse peccatum veniale, non dicit esse licitum.

9. Hinc colligitur quantum exorbitet à veritate Filguera citatus §. *Nilominus*. dum refert pro opinione asserente, esse licitum iurare sine animo iurandi Patrem Castro Palao, P. Lessium, P. Thomam Sanchez, Bonacinam, & alios; & consequenter vult, opinionem horum Authorum contineri sub ea damnatione. Et in primis notanda est inconsequentia Filguera, qui cum dicat eos Authores propugnare id vt licitum; in eodem §. refert eos asserere, tantum esse peccatum veniale, quasi dicere aliquam actionem esse peccatum veniale, idem esset ac dicere, illam esse licitam. Et quidem P. Castro Palao loco citato hæc verba habet. [Si iuras sine ani-

mo iurandi, distinguendum est: vel iuras verum, vel falsum. Si iuras falsum; tam in iudicio, quam extra, est peccatum mortale. Si iuras verum; probabile est, esse solum veniale extra iudicium; in iudicio, & in contractibus mortale.] Quod idem eadem claritate docent P. Thomas Sanchez, & P. Lessius.

10. Exorbitat etiam Hozes in explicatione huius propositionis 25. n. 3. attribuens P. Thomæ Sanchez, quod dixerit, non esse peccatum veniale, iurare sine animo iurandi; cum in loco quem citat ipse Hozes (lib. 3. sum. cap. 6. num. 10.) doceat oppositum in hæc verba: *Si iurans dicit verum, tunc solum peccat venialiter, quando vult significare se habere iurandi animum: quia est mendacium, & non perniciosum. Secus si id significare nolit, sed quoddam aliud disparatum.* Et circa hoc vltimum possit exemplum in eo, qui asserit iuramentum materialiter, sic: *Dico quod iuro*, vbi solum affirmat quis, se dicere ea verba, quod iuro, & verum est, se dicere illa verba. De hoc autem modo dicit, verba quæ refert Hozes: *Ego credo, nec hunc venialiter peccare: quia nullum est mendacium.*

11. Citat etiam Hozes P. Castro Palaum pro eadem assertionem, quod iurare verum sine animo iurandi, nullum sit peccatum, neque veniale. Sed sane oportet accuratius legi Authores, ne illi patiantur calumniam immeritam. Nam de mente P. Castro Palai constat ex verbis proxime relatis, illum perperam allegari pro ea assertionem.

Filguer.
Lumbier.

Tho. San.
Suar.
S. Thom.
Caietan.
Sorus.
Couarrub.
Panorm.
Glossa.

Caietan.
Armilla.
Couarrub.
Filguer.

Suar.
Cast. Pal.
P. Thom.
Lessius.

Filgueri.
Cast. Pal.
Lessio.
Tho. San.
Bonac.

Hozes.

Tho. San.

Cast. Pal.

CAPVT III.

Soluantur obiectiones, quæ militant contra secundam opinionem.

SUMMARIUM.

Qui iurat verum sine animo iurandi, aliquid falsum admiscet, sed iuramentum non cadit supra falsum. num. 13.

Quomodo qui iurat sine animo iurandi, iuret ad decipiendum proximum? num. 14 & seqq.

Et quid quando iuramentum cadit supra sensum amphibologicum verum? num. 16.

An qui iurat sine animo iurandi, illudat Diuino testimonio? num. 17. & seqq.

An semper sit peccatum lethale simulare sanctitatem; deciditur ex S. Thom. n. 19. & seqq.

An qui orat, vt appareat sanctus, peccet mortaliter. n. 21.

An qui simulat orationem, vt appareat perfectus, peccet mortaliter. Ibidem.

Quomodo hypocrisis sit peccatum lethale? n. 22.

Disparitas inter eum, qui simulate orat, & eum, qui iurat sine animo iurandi. n. 23. & seqq.

12. **Q**uia non solum censeo, eam secundam opinionem immunem esse à damnatione Pontificis, sed etiam illam esse veram; opere pretium duxi satisfacere obiectionibus, quæ contra ipsam militare possunt. Obijcitur ergo primo. Qui iurat verum sine animo iurandi, mentitur in eo, quod dicit se iurare, cum re vera non iuret; & simul profert exterius iuramentum; sed qui menti-

tur iurans etiam sine animo iurandi, iuxta eam secundam opinionem, peccat mortaliter: ergo qui iurat verum sine animo iurandi, peccat mortaliter.

13. Respondetur concedendo, illum mentiri in eo casu, sed iuramentum non cadit supra mendacium, sed solum supra verum: quare distinguenda est minor: qui mentitur iurans sine animo iurandi peccat mortaliter, si cadat iuramentum supra mendacium, concedo; si cadat supra verum, nego. Si enim in eo casu diceret, *invo me iurare*, esset peccatum mortale, quia iuramentum caderet supra mendacium.

14. Obijcitur secundo. Qui usurpat iuramentum ad decipiendum proximum, peccat mortaliter: sed qui iurat sine animo iurandi, usurpat iuramentum ad decipiendum proximum: ergo peccat mortaliter.

15. Respondetur eodem modo, esse peccatum mortale, si iuramentum usurperetur ad confirmandam deceptionem mendacem. Si vero non sit ad illam confirmandam, non esse mortale. Qui autem iurat verum sine animo iurandi decipit quidem proximum sine damnificatione illius (de hoc enim casu loquimur) dum dicit se iurare, cum re vera non iuret. Sed quia iuramentum non cadit supra ipsam deceptionem, ideo solum est veniale.

16. Dixi supra deceptionem mendacem, quia aliquando potest cadere eiusmodi iuramentum supra deceptionem non mendacem. Si enim cadat supra sensum amphibologicum verum (non tamen restrictionem mentalem) & sine damno proximi, siue sit cum animo iurandi, siue sine illo, solum erit culpa venialis.

17. Obijcitur tertio. Tunc est mortale, cum Diuino testimonio illudatur: sed qui iurat sine animo iurandi,

randi, Diuino testimonio illudatur; cum per fictionem afferat illud, ita vt actu externo illud invocetur, interno autem eius invocationi dissentiat: ergo peccat mortaliter.

18. Respondetur, eam non esse Diuini testimonij illusionem. Hæc enim solum datur, quando Diuinum testimonium assertur in confirmationem falsi, sicut si quis fingeret se orare: nam licet oratio sit actus Religionis, adhuc illum actum fingere, ex genere suo non est mortale.

Filguer. S. Thom.

19. Instat Emmanuel Filguera citatus ex quadam doctrina S. Thomæ 2. 2. quæst. 111. art. 4. corp. sic arguens: [Si per orationem simulatam curet solum sanctus apparere, peccat mortaliter, quia grauiter illudatur Deus, cui simulare tribuit cultum debitum ex orationis suppositione: quod etiam contingit in eo, qui iurat sine animo iurandi; nam dum taxat curat iurans apparere: quod contrariatur Diuino testimonio per illusionem adducto. Vnde in quocumque euentu fieri contingat, debet præstari cum animo iurandi, ne Diuinum testimonium illudatur.] Huc vsque Filguera.

20. In quo arguendi modo aliqua veniunt notanda. Primum est, quod cum S. Thomas in eo loco, quem citat is author, expresse dicat, non semper peccare mortaliter eum, qui simulat sanctitatem; is author proponit eam propositionem vniuersalem, quod peccat mortaliter is, qui per orationem simulatam vult apparere sanctus. Audiendus est S. Thomas: *Si autem dicatur hypocrita ille, qui intēdit simulare sanctitatem, à qua deficit per peccatum mortale, tunc quamuis sit in peccato mortali, ex quo priuatur sanctitate; non tamen semper ipsa simulatio est peccatum mortale, sed quandoque veniale; quod discernendum est ex fine; qui si repug-*

S. Thom.

nat charitati Dei, vel proximi, erit peccatum mortale, puta, cum simulat sanctitatem, vt falsam doctrinam disseminet, vel vt adipiscatur Ecclesiasticam dignitatem indignus, vel quæcumque alia temporalia bona, in quibus finem constituit. Si vero finis intentus non repugnet charitati, erit peccatum veniale, puta, cum aliquis in ipsa fictione delectatur; de quo dicitur 4. Et hicorum, quod magis videtur vanus, quam malus: eadem enim ratio est de mendacio, & simulatione. Contingit tamen quandoque, quod aliquis simulat perfectionem sanctitatis, quæ non est de salutis necessitate: sed talis simulatio nec semper est peccatum mortale, nec semper est cum peccato mortali. Huc vsque S. Thomas.

21. Ex quo colligitur primo, eum, qui orat, vt appareat sanctus taliter, quod solum in ipsa fictione delectatur; qui est casus, de quo loquimur, non peccare mortaliter, sed solum venialiter. Colligitur secundo, etiam non semper peccare mortaliter, sed quandoque venialiter eundem ex eo, quod vltimo loco dicit S. Thomas de illo, qui simulat perfectionem sanctitatis, quæ non est de necessitate salutis. Nam qui simulat orationem, vt appareat perfectus, eam perfectionem simulat, quæ non est de necessitate salutis.

22. Secundum quod notandum venit est, quod illis verbis, *si per orationem simulatam curat solum sanctus apparere*, ea vox, solum æquiuocationem assert, & male explicat doctrinam, quam ibi assert S. Thomas: iuxta quam dicit, esse peccatum mortale simulare sanctitatem, scilicet quando taliter simulat, vt expresse nolit habere sanctitatem, quæ consistit in iustificatione. Ita enim ibi loquitur S. Thomas: *In hypocrisis duo sunt, scilicet defectus sanctitatis, & simulatio ipsius. Si ergo hypocrita di-*

catur

catur ille, cuius intentio fertur ad utrumque, ut scilicet aliquis non curet sanctitatem habere, sed solum sanctus apparere, sicut consuevit accipi in sacra Scriptura; sic manifestum est, quod est peccatum mortale Sic S. Thomas. Vbi notabis ea verba, *cuius intentio fertur ad utrumque*. Peccat enim mortaliter, eo quod eius intentio, fertur expresse ad non habendam sanctitatem iustificationis. Quod autem loquatur S. Thomas de sanctitate iustificationis, patet ex verbis immediate sequentibus. Hæc enim subiungit. *Nullus enim totaliter priuatur sanctitate, nisi per peccatum mortale*. In eo autem deficit Filguera, quod cum hæc doctrina S. Thomæ ad peccatum mortale hypocrisis petat utrumque, & quod quis nolit habere sanctitatem, & quod velit apparere sanctus, Filguera videtur eam vocem solum applicare ad hoc secundum, quod velit apparere sanctus.

23. Tertium, etiam si daremus semper peccare mortaliter cum, qui simulate orat, ut appareat sanctus, nõ inde colligi, quod peccat mortaliter, qui iurat verum sine animo iurandi. Tum quia qui ita iurat, non semper id facit ea intentione, ut appareat iurans. Tum etiam, quia est magna diversitas inter utrumque: primo, quia quod quis velit apparere sanctus, est hypocrisis; quod autem velit apparere iurans, non video quomodo inficiatur vitio hypocrisis. Secundo, quia qui vult videri sanctus, ambitiosus est cuiusdam magnæ excellentiæ; qui autem vult videri iurans, non video quam excellentiam ambiat.

24. Iam vero ad instantiam respondeo distinguendo antecedens cum S. Thomæ: si per orationem simulatam curet solum sanctus apparere [si simul eius intentio fertur, ad hoc quod nolit habere sanctitatem iustificationis] peccat mortaliter, concedo [ali-

ter] nego. Sicut etiam nego id, quod subiungitur, quod grauer illuditer Deus ex ea orationis simulatione in casibus, in quibus iuxta S. Thomam solum peccatur venialiter.

25. Ad id, quod subiungitur, quod qui iurat sine animo iurandi solum curat apparere, assero id esse falsum: quia sæpe potest contingere, quod quis iuret sine animo iurandi, & sine eo, quod eius intentio feratur ad hoc quod appareat iurans. Et dato quod eam intentionem habeat, non est tanta inordinatio, ut propterea ille damnandus sit de peccato lethali.

CAPVT IV.

Aliqua dubitationes expediuntur.

SUMMARIUM.

Qui narrat iuramentum alterius, quamvis ipse non habeat animum iurandi, ne venialiter quidem peccat. n. 27.

An qui iurat cum amphibologia, comprehendatur sub hac damnatione? num. 28. remissive.

An qui iurat, nihil affirmando, nec negando, contineatur sub hac damnatione? n. 29. & seqq.

Et quid, si habeat consuetudinem iurandi? n. 30.

26. **D**ubitabis primo, an qui narrat iuramentum alterius exprimendo formam iuramenti, quam alter dixit, peccat saltem venialiter, & propositio affirmans, cum non peccare, contineatur sub hac damnatione Pontificis? Et videtur asserenda esse pars affirmatiua. Ideo enim diximus peccare saltem venialiter cum, qui iurat sine animo iurandi,

di, quia profert verba iuratoria sine eo animo: sed qui refert formam iuramenti alterius, profert verba iuratoria, & ipse non habet animum iurandi: ergo peccat saltem venialiter.

27. Dicendum tamen est, cum ex hoc capite non peccare, ne venialiter quidem. Et ratio est: quia profert materialiter verba iuratoria, dum refert iuramentum alterius: & dum materialiter ea profert, non verificatur, quod ipse iurat sine animo iurandi, quia ipse non iurat, neque externe, neque interne. Et hinc patet ad rationem dubitandi.

28. Dubitabis secundo an ille, qui sine restrictione, sed per amphibologiam licitam ait hæc verba: *Dico, me iurare per Crucem* cum ea intentione, ut solum affirmet sed dicere; comprehendatur sub hac damnatione? Respondeo hunc casum pertinere ad dissertationem sequentem, vbi de amphibologijs; de quo ibi agendum est.

29. Dubitabis tertio, an qui iurat, nihil affirmando, nec negando, contineatur sub hac damnatione? Multi enim sunt præcipue in Hispania, qui quasi ex praua quadam consuetudine ita frequenter iurant. V.g. *Ne discedas inde, iuro per Christum*. Et tabellarius quidam, cui videbatur, me, dum essem Rector cuiusdam Collegij, apponere in epistolis parvam portationis mercedem, scripsit ad me in quadam cartha hæc sola verba. *Pongase mas porte, iuro à Christo*. Id est: *Apponatur maior portationis merces, iuro per Christum*.

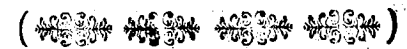
30. Nec dubitamus, esse peccatum mortale, si ea consuetudo talis sit, ut homo paratus sit iurare quidquid in buccam venerit, siue verum, siue falsum. Sic enim peccat mortaliter, quoties iurat cum ea dispositione. Solum ergo est dubium, quando sine tali modo consuetudinis, iurat

quis, nihil affirmando vel negando. Et ratio dubitandi est, quia qui sic iurant, videntur iurare sine animo iurandi, cum nihil affirmant, aut negant.

31. Neque dubitatur, eos peccare saltem venialiter (etsi adsit scandalum, etiam mortaliter) quia negari non potest, esse irreuerentiam contra nomen Domini.

32. Aliqui existimant, præfatam materiam non contineri sub hac damnatione. Et ratio eorum est: quia ut iuramentum sit sine animo iurandi, necesse est, quod habeatur expressa intentio non iurandi: sed qui ita inconsiderate iurant, nihil affirmantes, neque negantes, non habent eam expressam intentionem, sed proferte volunt ea verba in tota sua significatione, quam habent: ergo non iurant sine animo iurandi. Ergo materia huius casus non continetur sub ea damnatione.

33. Assero tamen, contineri. Nam illud est iuramentum exterius, quod asserit indecentiam; & reuera est sine animo iurandi.

DISERTATIO XIX.

Quam sit illicitum uti in sermone restrictionibus mentalibus? Et que praxis tenenda sit in manifestanda, aut celanda veritate?

1. **H**Uc veniunt exponende tres propositiones, quas tamquam scandalosas damnauit, & prohibuit Sanctissimus Dominus Innocentius XI. in Decreto supra relato, quæ sunt tenoris sequentis.

2. Vigesima sexta. *Si quis vel solus, vel coram alijs, siue interrogatus siue propria sponte, siue recreationis causa, siue quocumque alio sine iuret,*

se non fecisse aliquid, quod re vera fecit, intelligendo intra se aliquid aliud, quod non fecit, vel aliam viam (forte, aliam diem) ab ea, in quo fecit, vel quod vis aliud additum verum, reuera non mentitur, nec est periurus.

3. Vigesima septima. *Causa utendi his amphibologijs est, quoties id necessarium, aut utile est ad salutem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel ad quemlibet aliam virtutis actum, ita ut veritatis occultatio censatur tunc expediens, & studiosa.*

4. Vigesima octava. *Qui medianre commendatione, vel munere ad Magistratum, vel officium publicum promotus est, poterit cum restrictione mentali prestare iuramentum, quod de mandato Regis à similibus solet exigi, non habito respectu ad intentionem exigentis, quia non tenetur fateri crimen occultum.*

CAPVT I.

Quam fuerit olim reputata probabilis opinio damnata; & quam certum sit eam iam esse improbabilem?

SYMMARIUM.

Quam multi tradiderint opinionem de restrictione mentali? n. 5.

Fundamenta eius opinionis desumpta ex varijs Scripturæ locis. num. 6. & seqq.

Certum est iam, eam opinionem non esse probabilem. n. 12.

An restrictio mentalis damnata sit solum quando fit cum iuramento, an etiam quando fit absque illo? num. 13.

Magno Doctorum plausu excipiebatur olim opinio de restrictionibus mentalibus pro

occultanda veritate, quædo ex causa iusta eam celare oportebat. Et eam tradidit P. Thomas Sanchez, lib. 3. sum. cap. 6. num. 15. & apud ipsum Angelus, Sylvester, Nauarrus, & Philarchus, & plures alij. Addit Lumbier, tom. 3. sum. num. 1825. tenuisse hanc opinionem plusquam quinquaginta Authores.

6. Fundamentum desumebant Authores ex Sacris Scripturis. Primum. Nam Christus Ioan. 7. dixit: *Os ascendite ad diem festum hunc; ego autem non ascendo ad diem festum istum, quia meum tempus nondum impletum est.* Et tamen postea ascendit, licet non manifestus: ergo illud dictum Christi Domini verum fuit ex restrictione mentis, scilicet [non ascendam manifeste]

7. Secundum Tobia 5. Angelus dixit Tobia: *Ex filijs Israel ego sum Azarias, Anania magui filius.* Quæ verba secundum propriam significationem non sunt vera; videntur autem suam veritatem retinere ex aliqua interpretatione mente Angeli retenta.

8. Tertium. Genesis 27. Iacob dixit, se esse Esau, & fecisse, quæ ei Isaac præceperat. Et tamen multi Interpretes eum à mendacio vindicant propter sensum mente retentum.

9. Quartum. Nam Iudith multa dixit Holopherni, & militibus eius, quæ sine mendacio subsistere non possent, nisi restrictione mentis abhibita. Ut cum dixit cap. 11. *Certum est, quod in perditionem dabuntur scilicet Israëlita: & illud; Misit me Dominus hæc ipsa nunciare tibi.* Et illud: *Ego adducam te per mediam Hierusalem, & habebis omnem populum Israël, sicut oves, quibus non est pastor.* Et multa alia similia.

10. Quintum. Exod. 1. Præcepit Pharao obstetricibus, ut pueros masculos ex Israëlitis interficerent, aitque

The. San.
Angel.
Sylvest.
Nauarrus
Philarch.
Lumb.

aitque textus sacer: *Timuerunt autem obstetrices Deum, & non fecerunt iuxta præceptum Regis Aegypti, sed conseruabant mares.* Quibus ad se accersitis Rex ait: *Quidnam est hoc, quod facere voluistis, ut pueros seruaretis? Quæ responderunt: Non sunt Hebrææ, sicut Aegyptiæ mulieres: ipse enim obstetricandi habent scientiam, & prius quam veniamus ad eas, pariunt. Bene ergo fecit Deus obstetricibus, &c. Et quia timuerunt obstetrices Deum, edificauit eis domos.* Ex quibus constare videtur, obstetrices dixisse falsum, nisi cum restrictione mentis loquerentur; dum dixerunt, feminas Israëlitas parere, ante quam obstetrices accessissent ad eas; cum tamen constet ex textu, quod obstetrices seruauerint masculos. Constat etiam Deum affectisse præmio obstetrices; cum tamen, si dixissent mendacium, illud non esset laudabile, neque dignum præmio.

11. Multa alia similia afferuntur ex Sacra Scriptura, quæ videri possunt apud Caramuelem in libro, qui inscribitur Haplotès art. 1. à num. 8. quæ libenter omitto, quia ex ijs, quæ ad hæc responderimus, facilis fiet responsio ad reliqua.

12. Quibus tamen non obstantibus, dicendum est, iam esse certum ex oraculo Romanæ Cathedræ, non esse licitum vsum restrictionum mentalium: quia vbi nobis certo innotuit, aliquam doctrinam esse reprobam à Romana Cathedra, præcipue circa mores; tenemur & nos eam reprobare; eo quod Pontifex errare nõ possit in doctrina morum; ut tamquam certissimum late demonstrauit in 1. part. Chris. Theol. disp. 9. cap. 6. art. 1. & 2. & hic in disert. proëminiali.

13. Rogabis, an reprobatus maneat vsus restrictionum mentalium, solum dum vsurpatur cum iuramen-

to; an etiam, quando absque iuramento vsurpatur? Et respondeo, circa vtrumque reprobari restrictionem mentalem. Id enim satis clare constat ex ipsa censura ex illis vltimis verbis propositionis damnatæ 26. *Reuera nõ mentitur, neque est periurus.* Vbi vtrumque damnat Pontifex. Imò & ex eo verbo, *neque est periurus* sufficienter declaratur, restrictionem mentalem esse mendacium, cum in periurio includatur mendacium.

CAPVT II.

Qui nam scrupuli, & dubitationes exortæ fuerint occasione huius damnationis?

NON EGET SYMMARIO.

14. **A**ded erat communis praxis restrictionum mentalium, vt statim atque exijt in publicum hæc damnatio earum, accurrerint fideles ad viros doctos, turbati scrupulis, & dubitationibus, ad capiendum consilium, quomodo celare debebant ea, quæ non operet manifesta. Eo quod assueti erant ea celare restrictionibus mentalibus; vel quia illis non erat modus alius celandi veritatem; vel quia existimabant, omnem omnino amphibologiam amputari. Ideò preponam plurima dubia ex ijs, quæ ad consultationem veniebant, vt exijs melius explicetur praxis, quæ tenenda est.

15. Primo. Confessarius, qui iure Diuino tenetur ad sigillum, ex confessione Sacramentali nouit, Petrum fuisse adulterum; & interrogatur ab amico, an Petrus commiserit adulterium? Si dicit simpliciter, se ignorare, mentitur; si fatetur, violat sigillum; si tacet, consentire videtur: ergo ad vitanda hæc extrema, debet

Ecc dice.

dicere, se nescire cum restrictione mentali, scilicet, *ut tibi dicam*. Sic enim fiebat discursus dubitationis ab aliquibus confessarijs.

16. Secundo. Qui via occultissima nouit adulterium nobilis feminae, cognoscitque, se iure naturali obstrictum ad secretum; si de hoc interrogetur, dubitat, quid sibi faciendum est, ne peccet. Nam si negat, mentitur; si affirmat ignominiosam irrogat iniuriam. Ergo debet dicere, *Nescio*; cum restrictione mentali, *ut tibi patefaciam*.

17. Tertio. Femina nobilis adulterio polluit thorum conjugalem, vir autem suspicione delicti affectus, & armans pugione dexteram, postulat ab uxore, ut sub iureiurando dicat, an adulterium commiserit; occisurus si fateatur. Quid ergo faciet? Si negat, peierat; si fateatur, occiditur. Vt ergo vitet vtrumque extremum, debet dicere, *Non commisi*; cum restrictione mentali, *ut tibi declarem*.

18. Quarto. Secretarius Inquisitionis iureiurando obstringitur ad observandum secretum: & interrogatur ab amico, ad quem itatum processerit causa cuiusdam Iudaei? Si declarat, violat iuramentum; si dicit, se nescire, mendax est: debet ergo dicere cum praefata restrictione mentali, se nescire.

19. Quinto. Sapissime contingit, ut quis nolit conveniri ab hominibus, & praecipit famulo, ut quaerentibus se respondeat [Dominus meus non est domi]. Premittitur famulus angustia dubitationis, eo quod si ita dicat, mentitur; si vero dicat, illum esse domi, timet iram Domini: quare videtur debere dicere cum praedicta restrictione mentali, illum non esse domi.

20. Sexto. Vir nobilis, cuius pater, vel filius mortuus est, inuisitur ex communi consuetudine à reliquis

nobilibus eius opidi, ut cum illo condoleant. Sunt aliqui, qui praeter tristitia, vel ob aliam causam nolunt visitari; & ianua semiclausa, iubent famulis, ut adventantibus respondeant, se esse in hereditate agresti. Si famuli obtemperant mentiri videntur; si dicunt in domo esse, imminet illis ira Domini. Et ideo sibi videntur, uti posse eam restrictione mentali.

21. Septimo. Petrus petit mutuos à Ioanne centum aureos: Ioannes non vult dare, vel propter difficultatem recuperandi, vel ob aliam causam. Si dicat: *Nolo mutuare*, orietur rixa; videtur ergo sibi necessarium dicere, *Non habeo*, cum solita restrictione mentali.

22. Octavo. Commune est, ut in visitationibus nobilium famularum ministraretur potio Cioccolatica; est etiam commune, quod domina domus interroget, an potio sit optima; & quandoque potio est pravae qualitatis. Si ergo respondet, *optima est*, existimat se mentiri; si respondeat, *prava est*, magnam sibi iniuriam irrogari putat femina, quae dedit potionem; & ingens oritur rixa. Femina ergo, quae accipit potionem, ne mentiat, & ne rixam excitet, videtur sibi satisfacere, si respondeat *Optima*, cum aliqua restrictione mentali.

23. Nono. Queritur Petrus ab alijs, ut vulneretur, aut occidatur; & transiit coram me fugiens. Et e vestigio accedunt illi homines, & me interrogant, an hac via transierit Petrus. Si respondeo, non transisse hac via, mentior; si dico, transisse, facile invenitur ad mortem. Quid ergo faciam, nisi dicere cum restrictione mentali, illum hac non transisse.

24. Decimo. Nam nisi mentali restrictione limitemur, videntur esse mendacia multa verba, quae homines urbanitatis causa dicere assueverunt; & quae evitare est difficillimum. Scilicet

CAPVT III.

Quam certum sit, amphibologias usurpatas cum restrictione mentali esse mendacia?

SYMMARIUM.

Qui Authores, & quo fundamento reiecerint restrictiones mentales? num. 29.

Refellit praefatum fundamentum. Vbi an aliquando liceat occultare veritatem ex causa iusta. n. 30.

Demonstratio desumpta ex eo, quod humana loquela non formatur per conceptus mentis. n. 31.

cet osculor manus tuas, cum tamen re ipsa non osculetur. Ad tuos pedes provolvor; & tamen id non praestat. Seruus tuus sum; & tamen qui id dicit, est ingenuus. Omnia, quae domi mea sunt, tua sunt, & de illis potes disporre pro libito. Et tamen per haec verba nihil alteri donat.

25. Vndecimo. Qui soluturus est gabellam eviderit iniustam, coram Iudice sistitur, ut declaret, quantum vini, olei, aceti, &c. contineatur in dolijs; & cum eviderit iniusta sit gabella, non tenetur declarare totum id, quod ad eam gabellam spectat. Sed tamen Iudex exigit ab eo, ut subiure iurando id declaret. Quid faciet, si non est vsurus restrictione mentali? Nam si non declarat, peierat; si declarat exigitur ab eo gabella eviderit iniusta.

26. Duodecimo. Reus criminis capitalis, contra quem est semiplena probatio, sistitur coram iudice, ut sub iuramento declaret, an id delictum commiserit: & quia probabilis est sententia Doctorum asserentium, reum non teneri ad declarandum delictum, ex quo imminet sententia capitis, si non recurrat ad restrictionem mentalem, quomodo poterit se eripere à morte, & à periurio? Nam si negat sine restrictione mentali, peierare videtur; si autem declarat delictum, incidit in sententiam capitis.

27. Tredecimo. Reus quandoque illegitime, & non iuridice interrogatur à Iudice de delicto; quia indicia sunt parva, & insufficientia: in quo casu non tenetur declarare delictum. Quomodo ergo sine restrictione mentali poterit liberari à periurio, si neget delictum, quod non tenetur declarare?

28. **E**X censura Innocentij XI. fulminata in eam propositionem 26. clare constat, eas restrictiones mentales esse mendacia; ut patet ex illis verbis, *nec mentitur, neque est periurus*, quorum verborum assertio damnatur ut scandalosa. Et consequenter propositio contradictoria asserenda est ex Magisterio Romanae Cathedrae, nempe quod qui vitur ea restrictione mentali, & sub ea iurat, *mentitur, & est periurus*.

29. Ante hanc censuram Innocentij XI. suffragati sunt huic sententiae [quod amphibologia cum restrictione mentali sit mendacium.] Authores non pauci. Qui quidem hoc argumento vtuntur. Nam si liceret uti his restrictionibus, vix estet vllum verbum, quod non posset dici cum simili restrictione. Vnde fieret, quod cessaret hominum commercium, & nemo posset reddi certus de veritate.

30. Sed hoc argumentum infirmum est. Quia negari non potest, saepe esse necessarium occultari veritatem, & aliquando obligatorium; ut

S. August.

constat ex S. Augustino in Psalm. 5. & refertur in cap. Ne quis 22. q. 2. illis verbis: *Aliud est mentiri, & aliud verum occultare: siquidem aliud est falsum dicere, aliud verum tacere. Ut si quis forte non velit ad istam visibilem mortem hominem prode, paratus esse debet verum occultare, non falsum dicere, ut neque prodatur, neque mentiatur.* Deinde certum est apud omnes, non licere vti amphibologia, nisi quando datur iusta causa occultandi veritatem. Potest ergo responderi, non propterea cessare convictum humanum, est enim certum, quod sit illicitum vti amphibologia, quando non adest iusta causa ad calandam veritatem; & est etiam certum, quandoque esse necessarium occultari veritatem, quin propterea cesset convictus humanus.

31. Iam vero posita securitate doctrinae Romanae Cathedrae, quae in materia morum errare non potest, pronuntio, hoc argumentum esse demonstrativum pro hac assertionem. Humana loquela neque totaliter, neque partialiter formatur per conceptus mentales, sed per voces; nam soli Angeli, & spiritus loquuntur per conceptus: ergo ut propositio vocalis sit vera, non debent attendi conceptus mentis, sed sola verba, & signa externa. Ergo qui occidit Petrum in die veneris, si dicat verbis: *Non occidi Petrum*, & per conceptum mentalem restrictivum dicat *in die Dominica*, ad veritatem, aut falsitatem eius propositionis non est attendendus conceptus mentalis restrictionis, sed sola propositio vocalis: sed haec est evidenter mendax: ergo amphibologia usurpata per restrictionem mentalem est mendacium; & si confirmetur iuramento, est perjurium.

CAPVT IV.

Quinam sint modi vtendi licite amphibologijs?

SUMMARIUM.

Primus modus amphibologiae licite est, qui fit per verba aequiuoca. n. 32. & seqq.

Quomodo hoc genus amphibologiae non subiaceat damnationi? n. 35.

Secundus modus, cum verba ex quibusdam circumstantijs limitantur ad diuersam significationem. num. 36. & 37.

Ex quibus circumstantijs verba limitentur, praecipue circa verba Scio, & Nescio. n. 38. & seqq.

Tertius modus desumptus ex metaphoris, & allegorijs. n. 46. & seqq.

Quartus. Cum responsum verificatur ad mentem interrogantis. n. 48.

Et quomodo is modus usurpatur à S. Thoma? n. 49.

Et quomodo confessorius respondebit licite ad intentionem debitam interrogantis? n. 50.

Et quid si Iudex interrogat indebite. n. 51.

An liceat respondere cum suppositione materialis? n. 52.

An per circumlocutionem, qua nihil affirmat, vel negat? n. 53.

32. **P**ater Thomas Sanchez, lib. 3 sum cap. 6. à num. 13. proponit duos modos amphibologiae, quos reputat esse certo licitos, nempe quando adest iusta causa occultandi veritatem. Primus est, quando verba sunt aequiuoca, & ego vtor eis in vno sensu, & auditor putat, me loqui in altero sensu. In quo casu, si non adest iusta causa occultandi veritatem, ea amphibologia est illicita, sed

sed non est mendacium. Vt si quis occiderit hominem natione gallum, sine mendacio dicit, se non occidisse gallum, usurpando hanc vocem pro gallo gallinaceo. Similis est ea amphibologia, quam ponit Glossa in cap. Ne quis 22. q. 2. illis verbis: *Per aequiuocationem caute deludat interrogantem, dicendo: Non est hic, id est, non comedit hic.* Nam verbum *Est* est aequiuocum, & habet ambas significationes, nempe assentientiam, & manducationem.

33. Huc etiam pertinet id, quod dixit S. Raphaël: *Ego sum Azarias, Ananiae magni filius.* Nam Azarias significat duo, & personam humanam huius nominis; & speciale significatum vocis Hebraeae; sicut & Ananias, ut dicam cap. 5. ad 2. Et Angelus non locutus est iuxta primam significationem, sed iuxta secundam.

34. In idiomate Hispano sunt multae voces aequiuocae habentes duas aut plures significationes. Haec vox *dientes* significat dentes oris, & grana alliorum. Ita mater minitur filio, *te quebrarè los dientes*, intelligendo grana alliorum: quae quidem non est restrictio mentalis, sed significatio propria idiomatis Hispani. Quibus sunt plurima similia.

35. Hunc modum amphibologiae non damnari ab Innocentio XI. certum est: quia ille solum damnat amphibologias, quae fiunt per restrictionem mentalem, addendo verbis aliquid retentum in mente. In hoc autem modo nihil additur retentum in mente: quia illae diuersae significationes sunt propriae verbi aequiuoci.

36. Secundus modus amphibologiae, qui sine mendacio potest usurpari, est, quando verba ex sua significatione non sunt ambigua; sed tamen attentis circumstantijs loci, temporis, & personae limitantur ad aliud significatum.

37. Ad hunc modum amphibologiae spectat illud, quod Sancto Francisco attribuitur: nam cum latrones quidam transiissent illam viam, cauentes à Ministris iustitiae, & paulo post aduentassent Ministri iustitiae, & interrogassent Diuum Franciscum, an latrones transiissent illac, Sanctus Franciscus mittens manus in manicas respondit: *Non transferunt bac.* Quod verissimum fuit, quia non transferunt per manicas. Et similiter si fixisset pedem super vno lapide, posset sine mendacio dicere: *Non transferunt bac*, quia per illum lapidem non transferunt. Vbi nulla est restrictio mentalis, sed per circumstantiam fixationis pedis determinatur ea vox ad transitum per illum lapidem.

38. Huc possunt referri verba aliqua, quae licet ex se vnam tantam habeant significationem, tamen ex varijs modis usurpandi illa inter homines vsitatis, sunt aequiuoca, sine vlla restrictione mentali. Tale videtur esse verbum *Scio*, quod significat cognitionem evidentem; & usurpatur autem quandoque pro ea cognitione, quam ex fide humana accipimus, quae re vera non est evidens, sed fallibilis. Et similiter verbum *Nescio*, quod significat defectum scientiae evidentis, & sumitur quandoque pro defectu cuiuslibet notitiae. Ita P. Suarez, tom. 4. in 3. part. disp. 33. sect. 6. num. 5. Ita qui audiuit ab aliquibus, Petrum commisisse furtum, si interrogatus dicat *nescio*, id est [non habeo scientiam evidentem eius furti] non mentitur.

39. Paulo aliter id explicat Lugo Card. disp. 23. sect. 4. num. 75. vbi prius supponit: *Ad veritatem propositionis, & responsionis externa, necesse esse, quod voces capaces sint talis significationis, ut possint ex se eum sensum facere.* Per quae verba supponit, illicitam esse quamlibet restrictionem mentem.

mentalem, & postea dicit, eam vocem, non scio, & similes, si absolute proferantur, certum videtur, quod possint ex se habere illum sensum, scilicet per scientiam, & auditionem, quæ utilis sit ad respondendum. Et ponit exemplum: Sic enim locutus est Christus Dominus iuxta communem interpretationem, Marc. 13. quando dixit: [De illo die nemo scit, neque filius hominis] hoc est, illa scientia, quæ utilis esset ad respondendum discipulis interrogantibus: quia licet Christus ut homo id sciret, sed secreto tamen, quod manifestare non poterat. Cui dicendi

S. August. modo videtur suffragari S. Augustinus, tom. 4. lib. 8. q. 60 dum ait: Quod dictum est, nescire filium, sic dictum esse, quia facit, nescire homines, id est, non prodit eis, quod inuiciter scirent. Eodem modo loquitur lib. 1. de Trin. cap. 12. Hoc enim nescit, quod nescientes facit; id est, quod non ita sciebat, ut tunc discipulis indicaret. S. Gregor. Idem docet S. Gregorius Magnus, lib. 8. Registri epist. 42. citans S. Augustinum. Et ita quoties quis habet obligationem occultandi infamiam alterius, cum veritate dicit, Nescio: quia verbum illud percircumstantiam rei occultæ, significat idem, ac [non habeo scientiam utilem ad respondendum]

Lugo. 40. Subdit Lugo Card., etiam si interrogatio excludat reflexe a iuvocationem, posse confessarium cum veritate negare peccatum auditum in confessione. Pro quo supponit, voces institutas esse ad explicandas conceptus mentis, siue ad significandam scientiam, quæ apta sit ad respondendum. Hinc fit, quod cum confessarius dicit: [Petrus non commisit tale peccatum] hæc propositio vocalis significat hanc mentalem. [Non scio scientia utili ad respondendum, Petrum commisisse tale peccatum.] In qua materia fusius prosequitur, sub-

quibuscumque reflexionibus interrogatum confessarium, semper negare posse, quia semper reflectitur super scientiam inutilem ad respondendum. Quam doctrinam approbat etiam P. Martinus Perez de Pœnit. disp. 54. sect. 9. num. 7.

Mar. Per

41. Ego tamen in Institutionibus Dialecticis propugnaui, voces non esse institutas ad significandos conceptus, sed solum supponi, siue substitui pro conceptibus. Et video id etiam placere P. Roderico de Arriaga, tom. 8. Cursus Theologici, disp. 46. sect. 1. quod probat ex eo, quod si voces immediate essent impositæ ad significandum conceptum mentis; idem esset dicere: Petrus currit, ac dicere: Ego censeo Petrum currere. Vnde fieret, quod quamvis Petrus non curreret, vera esset ea propositio; quia verum est, me ita iudicare.

Arriaga

42. Sed non vrgat nimis hoc argumentum: respondebit enim Lugo Card., eam propositionem esse virtualiter hypotheticam, & compositam ex vna propositione directâ, & altera reflexa, sic: Petrus currit, & ego censeo Petrum currere. Quo pacto tota propositio evadit falsa, ex prima eius parte, quæ falsa est, quamvis secunda sit vera.

Lugo.

43. Siue ergo voces significant immediate conceptus mentis, siue supponantur, & substituantur pro illis eandem vim retinet argumentum Ioannis de Lugo. Nam eo ipso quod hæc propositio: Petrus non commisit tale peccatum, instituta sit, ut supponatur pro conceptu mētis, supponitur pro conceptu, siue pro scientia utili ad respondendum. Vnde quamvis confessarius audierit à Petro, se commisisse tale peccatum; ex ipsa propositione vocali, & ex institutione, quam habet, ut supponatur pro conceptu utili ad respondendum, quæ aliquid externum est, constatur

flatur integer sensus; scilicet quod [Petrus non commisit tale peccatum] non enim est manifestabile] non enim est manifestabile, vbi non datur scientia illius utilis ad respondendum.

S. August.

44. Parum distat ab hoc, quod ait S. Augustinus ibid., nempe cum veritate dici, quod nescitur, quod est omnino occultum: quod intellige præcipue, dum adest obligatio occultandi, aut non adest obligatio declarandi. Sic enim ait: Eo namque genere locutionis nescire quisque dicitur, quod occultat, quo dicitur fossa caca, quæ occulta est. Neque enim aliquo genere loquuntur Scriptura, quod in consuetudine humana non inveniatur; quia utique hominibus loquuntur. Ex quibus verbis patet, in consuetudine humana vsitatum esse assumere verbum nescio pro eo, quod est non scire, nisi occulte; vel non scire tamquã manifestabile. In quo nulla est restrictio mentalis, quia ipsum verbum nescio id significat iuxta humanam loquendi consuetudinem.

S. Thom.

45. Huic assertioni S. Augustini consonat S. Thomas in cap. 2. epistolæ ad Philipp. ad ea verba: Donavit illi nomen, quod est super omne nomen. Vbi Angelicus Doctor habet hæc verba: In Sacra Scriptura tunc dicitur aliquid fieri, quando innotescit. Ex quo sequitur, quod iuxta hanc phrasim potest cum veritate dici, non esse, quod nondum est manifestabile. In quo nulla est restrictio mentalis, sed specialis vsurpatio vocum consuetæ, & communis. Quod quidem intelligendum est de illis occultis, quæ non sunt in præiudicium Reipublicæ, aut Communitatis, aut in damnum tertij: hæc enim iuridice interroganti aperienda sunt; & in quibuscumque alijs, in quibus fuerit obligatio declarandi.

S. August.

46. Tertio S. Augustinus, lib. contra mendacium, cap. 10. affirmat,

eum, qui loquitur per metaphoram, & allegoriam, non mentiri; quamvis sub metaphora occultet veritatem audientibus. Et ita affirmat, Iacobum cum veritate dixisse: Ego sum primogenitus tuus Esau, propter mysticam, & metaphoricam significationem, quæ non percipiebatur tunc ab Isaac patre eius. Relegenda sunt verba S. Augustini, etsi notissima: Iacob autem quidquid matre fecit autore, ut patrem fallere videretur, si diligenter, & fideliter attendatur, non est mendacium, sed mysterium. Quæ si mendacia dixerimus, omnes etiam parabole, ac figure significandarum quarumcumque rerum, quæ non ad proprietatem accipiende sunt, sed in eis aliud ex alio est intelligendum, dicentur esse mendacia. Quod absit omnino. Nam qui hoc putat, tropicis etiam tam multis locutionibus omnibus potest hanc importare calumniam, ita ut hæc ipsa, quæ appellatur metaphora: possit ista ratione mendacium nuncupari. Prosequiturque multis exëplis hanc rem explicans: & ita vindicat ab omni suspitione mendacij Iacobum, Iosephum, & David Regem. In quibus omnibus neque mendacium, neque restrictio mentalis invenitur.

47. Et iuxta hanc doctrinam multi viri spirituales mortificationis studiosi, cum invitantur ad cibi saporis delicias, affirmant, illum cibum suæ valetudini nocere, intelligentes id in sensu spirituali, & metaphorico: quia licet ille cibus non noceat corporibus, nocet tamen perfectioni, quam profitentur. Item ægritudinis doloribus afflicti respondent, bene se valere: quia licet male se habeant, quoad corporis valetudinem, bene tamen se habent quoad robur spiritus: & valetudinem, quæ significat corporis sanitatem, metaphorice vsurpant pro sanitate spiritus. Sic etiam Religiosus quidam Minorita

(vt refertur in 2. part. Chronici S. Francisci) accepit quasdam aves à viro sæculari, vt deferret in domum eius, & pergens ad templum misit eas in sepulchrum, quod sibi construxerat sæcularis ille. Qui non inueniens aves in domo sua, obviam factus Minoritæ exposulavit cum eo de dolo, & mendacio. Dei autem servus duxit sæcularem illum ad templum, & ostenso sepulchro dixit: [Ecce aves tuæ; hæc est enim domus tua] Quare dum per sensum spiritualem, & metaphoricum, sepulchrum eius appellavit domum illius, non est mentitus; & præterea dedit illi monitum salutis. Quare in vrgenti necessitate occultandi veritatem, licitum erit respondere per metaphoram, præsertim timore mortis.

48. Quartus amphibologiæ modus licitus est, cum quis respondet ad mentem interrogantis: quæ quidem, proprie loquendo, non est amphibologia, sed iusta veritatis declaratio, quamvis eam non recte percipiat, qui interrogat. Ita P. Suarez, tom. 4. in 3. part. disp. 33. sect. 6. num. 5. & Lugo Card. disp. 23. de Pœnit. sect. 4. num. 75. vbi ponit exemplum: *Qui habet unum panem sibi omnino necessarium, vere respondet, se nihil habere, et, qui petit panem commodatum: quia nullum habet, quem commodare possit, de quo solo ille interrogat, & loquitur.* Sic etiam si quis commisit furtum, & illud sacramentaliter confessus est: & postea iterum confitens interrogatur à confessario, an fecerit furtum; iste sine mendacio dicit: *Non feci;* quia licet ista sit negatio vniuersalis, limitatur tamen ex intentione confessarii interrogantis, cuius est solum interrogare de ijs, quæ non sunt exposita alteri confessioni. Et idcirco ea propositio *Non feci furtum*, in ijs circumstantijs reddit hunc sensum, *Non feci furtum, quod non confessus*

sum: quia sic respondet ad mentem interrogantis.

49. Hanc eandem doctrinam tradidit S. Thomas in 4. dist. 21. q. 3. art. 1. quæstiunc. 1. ad 2. agens enim de obligatione sigilli, qua obstringitur confessarius, ait: *Si præcipiatur sub pena excommunicationis lata sententia, quod dicat si aliquid scit de peccato, non debet dicere: quia debet estimare, quod intentio præipientis sit, si sciat vt homo.* Itaque iuxta S. Thomam non mentitur confessarius, dum respondet ad intentionem, quam debet estimare in præcipiente.

50. Sed quid si sceleratus aliquis vrgeat confessarium interrogando, an talis famina confessus fuerit adulterium? Quid ergo respondebit confessarius, si cognoscit faminam id declarasse in sua confessione sacramentali? Responder P. Suarez, tom. 4. in 3. part. disp. 33. sect. 6. num. 7. non mentiri confessarium, si neget: quia tunc respondet ad intentionem debitam interrogantis. Sic enim ait: *Alius modus, & melior est, vt responsio accomodetur intentioni debite interrogantis, quæ esse debet, an alius taliter sciat, vt respondere teneatur; quo sensu vere negat auduisse. Dices, hunc sensum repugnare interrogationi: nam qui interrogat, an audierit in confessione, hoc ipso excludit omnem alium modum. Respondetur, id verum esse ex eius formali intentione; illi tamen imputari repugnantiam in ipsis verbis, & interrogatione; alium vero vti iure suo respondendi iuxta mentem legitimam, quæ inesse debet.*

51. Sic etiam cum Iudex procedit via generalis Inquisitionis, in qua non potest denunciari crimen, sine eo quod præcedat infamia (exceptis excipiendis) qui sub secreto scit crimine alterius, cuius nulla præcessit infamia, cum veritate negat delictum occultum; quia respondet ad mentem

Iu.

Iudicis interrogantis de delictis, quorum præcessit infamia.

52. Quinto, Caramuel in Haplothe art. 2. concl. 1. num. 14. pag. 17. affirmat, licite posse admitti eam amphibologiam, per quam voces supponantur suppositione materiali; quo pacto dum homo loquitur, nihil affirmat de obiecto. Vt cum quis dicit, *Petrus est nomen*, nihil affirmat de Petro, sed de voce Petrus. Similiter si quis fecit furtum, & interrogatus, an id fecerit, respondeat: *Dico quod non feci*, affirmans se dicere ea verba; quo pacto ea verba materialiter sumuntur. Sic cum quis mandat memoriæ carmina Virgilij, aut recitat, nihil affirmat de obiecto, sed ipsæ voces vsurpantur materialiter. Et confirmari potest, quia vsurpatio vocum cum suppositione materiali non videtur esse restrictio mentalis, qualis in his propositionibus damnatur. Sed ego hunc modum amphibologiæ non approbo; quia video non approbari à Censoribus Romanis. Quare censeo consuli oportere Sacram Congregationem.

53. Sexto est etiam alius modus respondendi præfatis interrogationibus, quæ extrajudicialiter fiunt; idque absque vlla amphibologia; scilicet per circumlocutionem, quæ de præsentis nihil affirmat, nec negat; V. g. interrogatur quis de actione aliqua, quæ necessario postulat secretum. In quo casu potest respondere: *Gauderem utique id scire, vt tibi satisfacerem.* Quo pacto, neque affirmat, neque negat id scire; & qui interrogat, existimat, illum nescire, quod interrogatur. Similiter Petrus postulat à Ioanne pecunias mutuas; & si Ioannes respondeat: *Gauderem habere pro tuo solatio*, hoc modo neque affirmat neque negat; quamvis Petrus intelligat, ijs verbis

significari, Ioannem non habere Similiter qui interrogatur de homine illac transeuntem potest respondere sine mendacio: *Gauderem vidisse, vt satisfacerem.*

54. Huc etiam spectat cum famina, quæ commisit adulterium, & illud sacramentaliter confessus est, marito vel alteri interroganti, posse sine mendacio respondere; *Innocens sum; immunis sum ab hoc delicto*: quia per confessionem sacramentalem illud peccatum iam est dimissum. Sed adverte, licite ita responderi absque iuramento; cum iuramento autem illicite. Et ratio est: quia ad simplicem affirmationem sufficit probabilitas facti; ad iuramentum vero requiritur certitudo. Non autem habet certitudinem de remissione peccati, quamvis habeat probabilitatem. Alij sunt modi, quibus sine restrictione mentali potest subsistere amphibologia, quando necesse est veritatem occultari. Sed quia non recte intelliguntur, vel ad praxim ab operaturis, vel ad censuram à calumniaturis; illis libenter superfedeo.

CAPVT V.

Soluntur obiectiones capite 1. propositæ.

SUMMARIUM.

Ea Christi verba: Ego autem non ascendo, non indigent restrictione mentali. num. 56.

In illis verbis: Dies festus sumitur formaliter vt festus, ex S. Augustino. num. 57.

S. Raphaël locutus est mysticè, & metaphoricè. num. 59.

Iacob locutus est metaphoricè, cum affirmavit se esse Esau. num. 60.

Quomodo sermones Iudish non egeant

restrictione mentali? num. 61.

Quomodo obstetrices Ægyptiæ meruerint premium à Deo quamvis, dixerint mendacium officiosum? num. 62.

Quomodo præfata obstetrices vindicari possint à mendacio? nu. 63.

Solutio omnium earum obiectionum, quæ desumuntur ex locis Sacræ Scripturæ, tota stat in eo, quod veritas eorum non indiget restrictione mentis, sed per ipsa signa externa subsistere potest.

56. Ad primum ergo ex Ioan. 7. dicendum est, veritatem eius dicti nullâ indigere restrictione mentali. Et si quidem attendamus ad quasdam versiones, quæ leguntur in Græcis codicibus, quasque refert P. Maldonado in cap. 7. Ioan. n. 18. cessat omnino difficultas. Nam alij legunt, *nondum ascendo*; alij vero *non ascendo nunc*, quod bene componitur cum eo, quod postea Christus ascendit.

57. Sed retinendo versionem Vulgatæ, videat, qui velit, varias interpretationes Sanctorum Patrum, quas refert P. Maldonado loco cit. num. 20., quæ omnes procedunt, sine eo quod necesse sit confugere ad restrictionem mentalem. Mihi maxime placet interpretatio, quam tradit S. Augustinus quæst. 78. veteris, & novi testamenti. Scilicet respondisse Christum Dominum ad mentem cognatorum suorum, qui suadebāt ei, ut ascenderet à festum illum scænopegæ, ad manifestandum in eo magnificentiam miraculorum, & ad conciliandam sibi eam gloriam. Quibus Christus Dominus respondit, se non ascendere ad diem illum festum celebrandi cū lætitia, quia dies festus proprius eius erat dies festus Paschatis, in quo effusus erat sanguinem pro redemptione hominum; id enim sig-

nificant ea verba, *quia meum tempus nondum impletum est*. Audiendus S. Augustinus loco cit. *Quid videtur contrarium, quando non tunc ascendit, quando negavit, sed ascendit postea? Et ascendit, non quasi ad diem festum, sed quasi ad perfrendas delicias diei festi. Certum est ergo, quia non ascendit ad diem festum salvator. Is autem illi fuit dies festus, quo passionem suam redemit mundum. Hic dies festus eius, in quo vicit mortem*

58. Vbi vides duo asseri ab Augustino. Primum, quod bene componatur, dixisse *non ascendo*, scilicet de præse mi, & quod deinceps ascenderit. Secundum, quod cum mysterio dixerit, se non ascendere *ad diem festum istum*, &c. Quia non erat celebraturus cum lætitia, nisi illum diem festum, in quo erat redempturus genus humanum. Iuxta quem sensum affirmat Christus D. se non ascenditurum ad diem festum in sensu formali, id est, ad festum ut festum.

59. Ad secundam obiectionem ex Tobia. ex eo quo S. Raphaël dixerit: *Ego sum Azarias, Anania magni filius*. Respondendum est, Angelum locutum esse mystice, & metaphorice. Nam hoc verbum *Azarias* significat auxilium Domini: & id verbum *Ananias* significat nubem. Nubes autem iuxta S. Ambrosium (serm. 61.) significat Patrem Æternum. Sensus ergo verborum Angeli mysticus fuit: [Ego sum auxiliator à Deo, filius adoptivus Æterni Patris.] Ad quod affirmandum nulla indiguit Angelus restrictione mentali.

60. Ad tertiam obiectionem ex eo, quod Iacob affirmaverit se esse Esau, dicendum est cum S. Augustino lib. contra mendacium, cap. 10. totum illud fuisse mysterium, & Iacobum instructum à Matre locutum esse

esse per metaphoram, seu alegoriam. Hæc autem ad sui veritatem nulla indiget restrictione mentali.

61. Ad quartam obiectionem, ex eo, quod Iudith multa dixerit Holopherni, quæ videntur mendacia, dicendum est, nulla opus esse restrictione mentali ad salvandam veritatem eorum, quæ locuta est Iudith coram Holopherne. Nam quod dixit, Israëlitas ob sua peccata tradendos esse in perditionem, id absolute dicitur de peccatoribus in peccato persistentibus. Quod autem dixit, missam se esse à Deo, ut hæc illi enunciaret, dubitari non potest, cum certum sit, eam Iudithæ missionem speciali Dei providentia factam fuisse ad dicendum, & operandum ea, quæ dixit, & operata est; licet ea non dixerit in eo sensu, quem intelligebat Holophernes, sed in alio longe diverso. Quod vero dixit, Holophernem ingressurum esse per mediam Hierusalem, &c. verificatum est in Holopherne iam mortuo; ad quod verificandum nulla opus fuit restrictione mentali.

62. Ad quintam obiectionem ex verbis obstetricum Ægyptiarum respondetur primo, quamvis obstetrices id mendacium officiosum dixerint, nullam inde oriri difficultatem. Nam vere componuntur hæc duo, & quod id mendacium dixerint, & quod Deus præmio affecerit rectam earum operationem servandi masculos; nam cum aliqua operatione bona admiscetur aliqua culpa venialis, remunerat Deus operationem bonam, quamvis culpam detestetur, & debito supplicio prosequatur.

63. Respondetur secundo, optime posse obstetrices vindicari à mendacio absque vlla restrictione mentali. Nam maxime credibile est quod vbi femina Æsaraëliticæ audie-

runt decretum Pharaonis de occidendi masculis Hæbræis ab obstetricibus, ipsæ feminae Æsaraëliticæ didicerint obstetricandi artem, ut prædicti mascululi servarentur, quare dum id dixerunt obstetrices, nullo vitio mendacii infectæ sunt, neque vlla restrictione mentali indigerunt.

CAPVT VI.

Satis fit scrupulis, & dubitationibus, cap. 2. relatis.

SUMMARIVM.

Quomodo confessarius respondebit, interrogatus de peccato in confessione audito? num. 65. & seqq. *Item ille, qui interrogatur delicto secreto.* num. 67.

Quid respondebit adultera, à qua vir postulat iuramentum super adulterio. num. 68. & 69.

Quid respondebit Secretarius Inquisitionis interrogatus de causa arcana? num. 70.

Quid famulus, iussus negare existentiam Domini in sua domo? n. 71.

Quomodo verificetur id, quod dicitur de homine luctuoso, eum esse in agro? num. 72.

Quo pacto non mentiat, qui petenti mutuum, dicit se non habere? n. 73.

Quomodo respondebit sine mendacio, qui cogitur laudare rem non bonam? num. 74.

Quid respondebit interrogatus de transitu hominis, cui imminet mors ab inimicis? num. 75.

Quomodo intelligantur sine mendacio quedam verba, que dicuntur urbanitatis gratia. num. 76.

64. **C**um cap. 4. proposuerimus quatuor modos utendi amphibologijs, licitos illos quidem,

& minime contentos sub ea damnatione Pontificis; inde desumenda est responsio ad omnes scrupulos, & dubitationes, cap. 2. propositas.

65. Ad primam, ex dictis cap. 3. respondetur, si Confessarius interrogetur de peccato alterius, quod per confessionem Sacramentalem novit, potest respondere primo iuxta secundum modum, *Nescio*, sive *Non scio*; usurpando nomen scientiæ in sua propria significatione, quamvis minus vulgari, quatenus significat scientiam evidentem deductam ex præmissis evidentibus; cum verum sit confessarium non scire id peccatum ex præmissis evidentibus, sed solum ex fide humana. Secundo potest respondere *Non scio*, iuxta Cardinalem de Lugo, quatenus hæc verba significant scientiam vtilem ad respondendum. Et ita tunc idem erit dicere *Non scio*, atque *Scientia vtili ad respondendum*. Tertio iuxta S. Augustinam, iuxta quem secundum consuetudinem humanam *Nescire quisque dicitur, quod occultat*, scilicet quando urget iusta causa occultandi. Quarto, iuxta S. Thomam supra cit., quatenus confessarius respondet ad mentem interrogantis, quod ipse non scit illud peccatum, *ut homo est*.

66. Si vero sceleratus quis interroget confessarium, an audierit in confessione Sacramentali tale peccatum, non respondebit ille mendaciter, si dicat: *Non audivi*. Nam iuxta Ioannem de Lugo, ea propositio idem significat, ac ista, *Non audivi per notitiam vtilem ad respondendum*. Secundo iuxta S. Augustinum, iuxta quem, *Non audivi*, idem est, ac non audivi tanquam rem manifestabilem. Tertio iuxta S. Thomam, iuxta quem *Non audivi*, idem est, ac *Non audivi ut homo*. Quarto iuxta Suarezium, dicens, *Non audivi*, respon-

dens ad intentionem debitam interrogantis. Quæ omnia patent ex cap. 4.

67. Ad secundum de eo, qui novit occultissime adulterium infamæ nobilis faminae, quod iure naturali tenetur occultare, respondeo, illum posse respondere per verbum *Non scio*, eisdem modis, ac confessarius, excepto quarto; in quibus nullum est mendacium, nec restrictio mentalis. Item per circumlocutionem, ut dixi cap. 4. in modo 6.

68. Ad tertiam de femina adultera, quam maritus interrogat de adulterio, occisurus si fateatur, respondeo, posse illam respondere sine mendacio, & sine restrictione mentali, primo per verbum æquivocum, scilicet *Non violavi fidem*: Fides enim significat tria, & credulitatem, & fiduciam, & fidem coniugalem: si ergo loquitur in prima, aut secunda significatione, non vitur mendacio, neque restrictione mentali. Secunda, si dicat *Non vulneravi honorem tuum*: nam vulnerare est ictus materialis, qui propriè loquendo nõ cadit in honorem. Tertio si cofessa est sacramentaliter delictum suum, recepitque absolutionem, potest dicere, se esse ab ea culpa immunem, aut non esse ream; si id dicat absque iuramento. Vide quæ dixi cap. 4. fine.

69. Quarto, in tam vegenti viræ periculo videtur loqui posse per metaphoram in illa significatione, quæ communis est in Sacra Scriptura, in qua adulterium frequenter usurpatur pro idololatria. Ut constat Hieremiæ cap. 13. vers. 27. & Osæ fere per totum cap. 2. & Ezechielis cap. 23 vers. 37. ibi. *Quia adulterata sunt, & sanguis in manibus eorum, & cum idolis suis fornicatae sunt*. Et ibid. vers. 45. & 49. Item Iudicum cap. 2. vers. 17. ibi. *Fornicata cum Dijs alienis, & adorantes*

rantes eos. Et cap. 8. vers. 33. *Aversi sunt filij Israël, & fornicati sunt cum Baalim*. Et Deuteronomij 1. cap. 5. vers. 25. *Et fornicati sunt post Deos populorum terræ*. Et Psal. 105. vers. 39. *Fornicati sunt in ad inventionibus suis*. Circa quem locum videatur Lorinus tom. 3. in Psal. Et quidem tempus tererem, si omnia loca Sacrae Scripturae, quæ hunc loquendi modum tenent, recitarem. Non ergo mentitur ea femina, quæ negat adulterium in sensu, in quo eo verbo vitur sæpissime Sacra Scriptura.

Lorinus.

70. Ad quartam de Secretario Inquisitionis, qui obstrictus de iuramento secreti servandi, adhuc tamen interrogatur ab amico de causa arcana cuiusdam Rei, respondeo, illum posse vti omnibus modis, quibus iuxta supra dicta vti potest confessarius. Et sicut Confessarius, iuxta S. Thomam, cum dicit *Nescio*, intelligitur, quod nescit *ut homo est*; ita Secretarius potest dicere, *Nescio*, & intelligitur, quod nescit, *ut privatus homo est*: aliud enim scit, qua Secretarius, & aliud qua privatus homo. Et ad hoc nulla restrictio mentalis requiritur: nam id quod subintelligitur, non est ex restrictione mentis, sed ex ipso officio Secretarij, quod exercet. Item potest respondere per circumlocutionem, ut dixi cap. 4. in modo 6.

71. Ad quintam de famulo, qui iubetur negare existentiam domini in sua domo, respondeo, eum vti posse (si loquatur latine) eam amphibologia, quam ponit glossa in cap. *Ne quis*. 22. quæst. 2. *Non est domi*, id est, *Non comedit domi*. Vide cap. 4. Secundo, ut ibidem dixi, potest figere pedem in vno lapide, & sic sine mendacio, & sine restrictione mentali respondebit, *Non est hic*. Id est, in isto lapide. Tertio potest

dicere sine mendacio, & sine restrictione; *Egressus est domo*, sic enim non designat tempus; est enim verum, quod sæpe egressus fuerit, neque teneatur respondere ad mentem interrogantis; nisi forte esset Iudex iuridice interrogans; vel deesset causa iusta occultandi.

72. Ad sextam de viro nobili, qui ad demonstrationem luctus non vult admittere visitationes amicorum, & iubet affirmari se esse in agro; respondeo, illum non mentiri, quia illa verba apud omnes ex communi consuetudine in Hispali, & in alijs vrbibus Boeticæ, & Castellæ significant, hominem esse remotum à consortio propter luctum: & ita omnes intelligunt eam phrasim, & modum loquendi iam receptum.

73. Ad septimam, de eo, qui dicit, se non habere pecunias, cum ab ipso postulantur mutuo; respondeo excusari posse à mendacio absque restrictione mentali, primo, respondendo ad mentem postulantis: iste enim non postulat eas, quæ alteri sunt necessariæ; vnde solum postulat, ultra necessarias. Vnde si ille, à quo postulantur, indiget illis, cum veritate dicit; *Non habeo*, quia ultra sibi necessarias, non habet. Secundo. Iam omnes intelligunt, hanc vocem *Non habeo* in talibus circumstantijs significare, se non habere ad mutuandum; idque sine vlla restrictione mentis: quia hæc est communis intelligentia. Tertio per circumlocutionem, qualem posui cap. 4. in modo 6.

74. Ad octavam de femina obligata ad laudandam potionem sibi propinatam, illam quidem insipidam; respondeo multis modis posse responderi absque mendacio, & absque restrictione mentis. Primo. Quia de quolibet ente creato cum veritate dicitur, quod sit bonum; omnia

omnia enim pollent bonitate transcendentali. Secundo dici potest bona, quatenus bona est ad virtutem mortificationis exercendam. Ad quod non requiritur restrictio mentalis, sed sola significatio eius vocis bona, quæ universalis est, & extenditur ad quodlibet genus bonitatis.

75. Ad nonam, de eo, qui interrogatur circa transitum hominis, quem sicarii quærunt occisuri; respondeo iuxta dicta cap. 4., illum respondere posse, eo modo quo S. Franciscus respondit, cum de transitu latronum interrogatus est. Item posse respondere per circumlocutionem positam cap. 4. in 6. modo, scilicet, *Gauderem scire, ut tibi satisfacerem*. In quo nihil affirmat, vel negat.

76. Ad decimam, de ijs, quæ communiter solent dicere homines, scilicet *Osculor manus tuas, &c.* quæ si in rigore sumantur, videntur esse mendacia: quæ tamen re vera non sunt talia; quia omnes intelligunt, ea dici per metaphoram, vel hyperbolem: & eorum intelligentia recepta est apud omnes.

CAPVT VII.

De Reo interrogato à Iudice.

SYMMARIUM.

Quid respondere debeat interrogatus à Iudice, interrogante circa solutionem Gabella evidenter iniustæ? num. 77.

An reus criminis capitalis, interrogatus à Iudice de delicto semiplene probato, teneatur manifestare illud? num. 78.

Et Authores partis affirmativa. Ibidem.

Fundamentum eius opinionis, ex eo

quod iudici legitime interroganti reus tenetur obedire. num. 79. & 80.

Opposita sententia, & eius Authores. num. 81.

Fundamentum eius sententiæ, ex eo quod leges humana non obligant cum periculo vitæ. num. 82.

Esse aliquas leges, quæ non obligant ad culpam, sed ad pœnam. Et quomodo hinc satisfiat fundamento partis oppositæ. num. 83.

Quomodo sint correlativa ius præcipiendi, & debitum parendi. n. 84.

Facilis responsio ad obiectionem Gonetii. num. 85.

Quid respondere debeat reus iuridice interrogatus de delicto capitali? num. 86.

Et quid quando Iudex non interrogat iuridice? num. 87.

77. **A**D undecimam de eo, qui ne solvat gabellam evidenter iniustam, interrogatur à iudice ut sub iuramento dicat, quantum mercis apud se retineat, negatque partem mercis, respondeo multis modis posse excusari à peritio; supposito quod in ijs circumstantiis non interrogatur legitime. Primo, si respondeat V.g. *Viginti amphoras olei*, non mentitur, quia dum dicit *viginti amphoras, olei* non negat reliquas, & verum est, quod habet illas viginti. Secundo, potest negare se habere plures quam viginti. In quo verum dicit ad mentem iudicis interrogantis, nam iudex solum interrogat de illis, ex quibus debet gabellam solvere. Et cum non debeat solvere eam gabellam iniustam, verum est ad mentem interrogantis, quod non habeat eas, ex quibus debeat solvere gabellam. Vide quæ dixi cap. 4. in 4. modo amphibologiae.

78. Ad duodecimam dubitationem respondeo, ibi admisceri aliam

aliam quæstionem valde controversam inter Doctores, an scilicet reus criminis capitalis, contra quem est semiplena probatio, interrogatus à Iudice teneatur declarare delictum? Et non pauci sunt Doctores, qui stant pro affirmativa sententia. Ij sunt ex Theologis S. Thomas, Emericus, Gabriel, Aragon, Corduba, D. Antonius, Paludanus, Tabiena, Armilla, Navarrus, Valencia, Toletus, Graffis, Salon, Petrus de Ledesma, Sayrus, Bañez, Philiarus. Item ex iurisperitis Didacus Perez, Simancas, Antonius Gomez, Archidiaconus, Panormitanus, Bernardus Diaz, Covarrubias, Gutierrez, Lucas de Peña, & Everardus, quos refert, & sequitur P. Thomas Sanchez lib. 6. Confilior. cap. 3. dub. 29.

S. Thom.
Emericus.
Aragon.
Corduba.
D. Anton.
Paludan.
Tabiena,
Navarrus,
Valencia,
Toletus,
Graffis,
Salon.
Pet. Le.
Sayrus,
Bañez,
Philiarus
Perez,
Simancas
Gomez,
Archidia
Panormi-
Diaz.
Covarru-
Gutier.
Peña.
Everard.
Th. San.

79. Authores huius primæ sententiæ nituntur eo fundamento. Nā quoties iudex interrogat iuridice, reus tenetur declarare veritatem; quia inter partes iustitiæ potissima est obedientia, qua tenetur quis parere maioribus, dum iusta præcipiunt: sed quando est semiplena probatio contra reum, iudex interrogat iuridice, & præcipit, quod iustum est: ergo reus tenetur obedire, & veritatem declarare.

80. Confirmatur. Nam implicat contradictionem, quod iudex habeat ius præcipiendi, & reus non habeat debitum parendi: nam hæc duo sunt essentialiter correlativa. Ergo si iudex præcipit, quod iustum est, reus tenetur obedire.

81. Sed oppositam sententiam, quæ affirmat, non teneri reum fateri suū delictum, si propter illud plectendus sit pœna capitali, vel trirremium, aut alia simili, veram censeo. Pro qua sententia stant Navarra, Panormitanus, Sylvester, Angelus, Armilla, Emmanuel Rodriguez,

Navarra.
Panormi-
Sylvest.
Angelus

Salcedo, Vega, Lessius, Sa, Balde-
llus, Salas, Enriquez, Villalobos,
Filiucius, Fagundez, Alcozer Regi-
naldus, Portel, Peirinus, Diana, &
Ioannes Sancius, quos refert, & se-
quitur Lugo Cardinalis tom. 2. de
iust. disp. 40. sect. 1. num. 14.

Armilla.
Rodrig.
Salcedo.
Vega.
Lessius.
Sa.
Balde-
llus.
Scha.
Enriquez
Vill lob.
Filiucius.
Fagundez
Alcozer.
Reginal-
Portel.
Peirin.
Diana
Sancius
Lugo.

82. Fundamentum huius sententiæ est inconcussum Leges, & præcepta humana non obligant cum periculo vitæ, aut alterius damni supparis; ut ex materia de legibus est compertum inter authores: ergo præceptum iudicis non obligat reum cum periculo capitis, aut alio prope simili. Legat, qui volverit Cardinalem Lugo citatum, qui cætera argumenta efficacissime profert.

83. Ad Fundamentum partis oppositæ respondet optime, esse aliquas leges, & præcepta, quæ non obligant ad culpam, sed ad pœnam; ut notissimum est inter authores. Et ex hac doctrina optime intelligitur, quomodo iudex interroget iuridice, & adhuc reus non tenetur sub culpa fateri delictum suum. Nam iudex interrogat iuridice obligando dumtaxat ad pœnam, & ideo reus non manet obligatus sub culpa.

84. Ad confirmationem dicendum est, esse essentialiter correlativa iudicem habere ius præcipiendi sub culpa, & reū habere debitum parendi sub eadem. Non tamen sunt correlativa, quod iudex habeat ius præcipiendi sub pœna, & quod reus habeat debitum obtemperandi sub culpa.

85. Hinc colligitur facilis solutio ad illam obiectionem, quam magni facit Gonetus tom. 3. in disertatione de opinionum probabilitate num. 95. his verbis: [Si vera esset Tamburini sententia, numquam liceret iudici, reos ad confessionem criminis capitalis, quantumvis semiplenè probati, torturis adigere, quia iniquum est, quem quam ad id cogere,

gere, quod præstat non tenetur.] Respondeo enim negando sequentiam. Ad probationem distinguo propositionem assumptam: iniquum est quemquam ad id cogere, quod præstare non tenetur [sub culpa neque sub pœna,] omitto; quod præstare non tenetur [solum sub culpa,] nego. Et quidem eadem argumenti formam argui possit contra aliquas leges civiles; quæ non obligant sub culpa, sed solum sub pœna: ad quas observandas potest obstringere iudex, quamvis non obligent sub culpa.

86. Qua quæstione sic decissa, restat inquirere modum, quo reus sine periurio possit cælare veritatem. Afferoque cælari posse eisdem modis, quibus ad tertiam dubitationem dixi de adultera, à qua maritus exigit iuramentum. Excepto primo modo, quia solum potest deservire, quando iudex reum in errorem de adulterio, non vero quando de cæteris criminibus.

87. Ad tredecimam dubitationem de reo negante delictum, quia iudex non interrogat iuridice; respondeo, eisdem modis amphibologice cum uti posse, quibus diximus ad præcedentem dubitationem.

CAPVT VIII.

An in damnatione propositionis vigesimæ octavæ damnatur aliquid aliud præter restrictionem mentalem?

NON EGRET SVMMARIO.

88. **E**X dictis in superioribus constat, in damnatione propositionis 26. & 27. non contineri aliud, nisi restrictionem mentalem; sicut etiam doctrinam, quæ asserat, esse posse causam aliquam honestati

restrictionem mentalem: neque in eodem decreto damnari alios amphibologice modos, qui sine mendacio possunt usurpari.

89. Circa propositionem tamen 28. dubitatur, an præter restrictionem mentalem damnetur aliquid aliud? Et rationem dubitandi præbent ea verba, quia non tenetur *declarare iudici crimen occultum*. In quibus verbis damnari videtur propositio asserens; neminem teneri ad faciendum crimen suum occultum iudici in-erroganti. Et ideo Filguera in expositione huius propositionis 28. asseruit, eam doctrinam de crimine occulto non fatendo coram iudice, damnari in eo decreto. Sed multo melius Lumbier tom. 3. Summæ, nu. 1857. & seqq. affirmat, ibi solum damnari restrictionem mentalem neque sub damnatione contineri doctrinam de neganda veritate coram iudice interrogante. Etenim nullus author, quem sciamus, dixit, iudici legitime interroganti posse reum negare veritatem, nisi quando immineret reo pœna capitalis, aut alia prope similis.

90. De isto autem casu an volens ascendere ad Magistratû, teneatur aut non teneatur ad manifestandum suum crimen occultum, Principi aut gubernatori interroganti; nihil decedit hæc damnatio: sed solum statuit, illum interrogatû non posse uti restrictione mentali. Circa aliam vero quæstionem, an in eo casu Princeps, vel gubernator interroget iuridice, aut non, circa crimina occulta; nihil statuit hæc damnatio. Scimus quidem, quod si Princeps interroget iuridice, interrogatus teneretur declarare; quod si ille non habeat ius interrogandi de crimine occulto, interrogatus non tenetur declarare. Hæc autem damnatio abstrahit ab ea quæstione, dummodo firmiter teneatur.

PROPOSITIO XXIX.

teneatur, illi dignitatis candidato nullatenus licere uti restrictione mentali.

61. Confirmatur ex leg. *Semper*. ff. de Regulis iuris, ubi pro regula generali traditur: *Semper in obscuris* (id est in dubijs) *quod minimum est, sequimur*. Ut ex alijs etiam textibus ostendi supra. Cum ergo non sit certum, quin potius valde dubium, an Pontifex damnet opinionem aliquam circa manifestandum veritatem iudici interroganti; quod minimum est, sequi debemus, nempe quod ea damnatione non cõtineatur id, quod spectat ad manifestandum iudici crimen occultum; sed solum id, quod spectat ad restrictionem mentalem, quæ ex nullo capite honestari potest.

quid, quando signa externa indifferentia sunt ad plura significanda? num. 4.

Quod nam sit discrimen inter voces, & signa externa quoad significationem? num. 5.

Quomodo signa externa possint procedere à diversis causis, & ideo significare diversa? num. 6.

Qualis fuerit simulatio Iosue, & militum eius? num. 7.

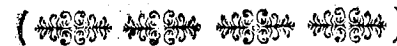
Quid quando Christus Dominus finxit, se longius ire? Luca 24. num. 8.

Duplex distinguitur simulatio materialis alia, qua respicit circumstantiam vitiosam, & alia absque tali circumstantia. num. 9.

1. **P**ropositio 29. inter damnatas hæc est: *Vrgens metus gravis est causa iusta Sacramentorum administrationem simulandi*. Quæ propositio unum supponit, & alterum statuit. Supponit, illicitum esse simulare administrationem Sacramentorum absque causa gravi: & statuit vrgentem metum esse causam gravem, ratione cuius non sit illicitum simulare administrationem Sacramentorum. Damnata autem hac propositione, relinquitur, ita esse illicitam eam simulationem, ut non sufficiat metus vrgens, ut reddatur licita. Ut autem sensus huius propositionis, & damnationis eius melius percipiatur, aliqua prænotari oportet.

2. Prænotandum est ex P. Suarez de legib. lib. 9. cap. 17. num. 15. dupliciter usurpari posse, & solere vocem *simulationis*: alia est enim simulatio formalis, & alia simulatio materialis. Simulatio formalis iuxta S. Thomam 2. 2. quæst. 111. art. 1. corp. est, cum quis per signa externa factorum; vel rerum significat aliquid contrarium eius, quod credit.

G g g Ait.

DISERTATIO XX.

An liceat simulare administrationem Sacramentorum, saltem ex metu gravi?

CAPVT I.

Pro expositione propositionis 29. damnata præmittuntur aliqua.

SVMMARIVM.

Refertur propositio damnata, & eius sensus. num. 1.

Distinctio simulationis formalis, & materialis. num. 2.

Duo requisita ad simulationem formalem. num. 3.

Quid sit simulatio materialis; &

P. Suarez

S. Thom.

telligere id, quod est minus obligatorium. Ita cap. *In obscuris*. De Regul. iur. in 6. *In obscuris, quod minimum est, sequimur*. Et eadem regula habetur in L. *Semper in obscuris*. ff. de Regul. iur. item in leg. *Quidquid astringenda*. ff. de verbor. obligationibus. *Quidquid astringenda obligationis causa dictum est, id nisi palam exprimat, omissum esse censendum est*. Ergo cum non palam exprimat simulatio materialis, omissa esse censenda erit, atque adeo non mansisse sub damnatione. Et cap. contra eum. De Regul. iur. in 6. dicitur. *Contra eum, qui legem dicere potuit apertius, facienda est interpretatio*. Cum ergo damnatio poterit explicare, an intelligatur propositio de simulatione materiali, videatur facienda esse interpretatio contra rigorem legis, & hæc intelligenda esse iuxta minimam obligationem, quam potest imponere.

13. Tertium. Nam damnatio eo respicere videtur, ne fiat dolus in administratione Sacramentorum: sed simulatio materialis, in qua præter intentionem contingit deceptio passiva, non est dolus: ergo damnatio non respicit simulationem materialem.

14. Dicendum tamen est, damnationi huic subiacere tam simulationem materialem, quam formalem factam in administratione Sacramentorum. Hoc probatur primo. Etenim constat, damnari eam propositionem, quia continet irreverentiam respectu Sacramentorum; vt amplius constabit ex dicendis capitibus sequentibus: atqui quando fit irreverentia rebus sacris per simulationem, eodẽ modo affert simulatio irreverentiã rebus sacris, sive simulatio sit formalis, sive materialis; ergo in hoc decreto vtraque simulatio datur. Probatur minor. Nam qui co-

ram idolo thus projicit in thuribulum coram alijs, non excusatur à peccato, per hoc quod fiat simulatio materiali, & sine intentione significandi astantibus affectum adorationis, imo cum sola intentione olfaciendi odorem thuris; non solum propter scandalum, sed etiam, quia est cultus externus idoli: ergo sicut reverentia externa exhibita idolo, etiam cum simulatione materiali non excusatur à peccato contra præceptum adorandi solum Deum; ita irreverentia contra rem sacram, etiam cum simulatione materiali, non excusatur à peccato irreverentiã: cum reverentia rei non sacrae, & irreverentia in rem sacram æquo iure censentur proportionem servatã.

15. Similiter si quis in Missa, dum elevatur hostia, ostendat caput coopertum galero, vel pileo, simulans omissam adorationem debitam, quamvis simulatio sit materialis, & solum ex intentione propriæ commoditatis, irreverentiam committit ingentem, quin excusetur ex eo, quod simulatio sit materialis: ex quo patet, actionem non excusari ab irreverentia in rem sacram, ex eo quod simulatio sit materialis, & ea simulatio non fiat ex intentione decipiendi. Nam, sicut dixi cap. præced. Datur simulatio materialis, quæ respicit rem, vel circumstantiam vitiosam, quæ non potest excusari à culpa. Et talis est simulatio in administratione Sacramentorum, propter reverentiam illis debitam.

16. Probatur secundo conclusio. Quia nomine *simulationis* in communi modo loquendi, non solum venit simulatio formalis, sed etiam materialis: cuius manifestum signum est, quod Authores, qui concedunt, vel negant, licitam esse simulationem in administratione Sa-

cramentorum, non distinguunt inter simulationem formalem, & materialem, sed indistincte de omni simulatione loquuntur: ergo propositio dâ-nata loquitur indistincte de qualibet simulatione formali, & materiali, atque adeo hæc damnatio condemnat vtramque.

17. Confirmatur. Nam Sacerdos, qui diceret verba consecrationis super panem sine intentione consecrandi, ab omnibus dicitur simulasse consecrationem, quamvis non faceret ex intentione decipiendi, sed solum ex intentione gloriandi de bona pronuntiatione verborum: hæc autem est simulatio materialis: ergo etiam simulatio materialis censetur ab omnibus vera, & absoluta simulatio.

18. Probatur tertio. Sicut se habet in verbis amphibologia, quæ usurpatur per terminum æquivocum significantem plura vt plura; ita se habet in factis, & rebus significativis simulatio materialis per signa externa significantia res diversas, sed amphibologia, quæ datur in termino æquivoco significantem tum blasphemiam, tum aliud etiam obiectum, non excusatur à peccato contra Religionem, eo quod illam proferens non intendat illam proferre iuxta significationem blasphemiam; sub quacumque enim intentione proferatur, affert irreverentiam blasphemiam: ergo idem censendum est de simulatione materiali.

19. Minor probatur. Et exemplum sit in eo, qui affert; *Ita est, per vitam Dei, quæ ab omnibus Doctoribus numeratur inter blasphemias, eo quod sensus sit, deficiat vita Dei, si hoc non est ita*, ideò autem numeratur inter blasphemias, quia significatur vita Dei vt defectibilis. Sed quid si non dicatur sub ea intentione, & significatione, sed sub

qua vita Dei non significetur vt defectibilis? Sane quamvis ea verba possint admittere alium sensum non irreligiosum, adhuc ea verba continent blasphemiam, quia sufficit, quod significant in vna usurpatione contumeliam Dei, quamvis in alia id non significant.

20. Probatur quarto. Qui simulat vtrumque administrationem Sacramenti, fingit, se dispensare merita Christi: sed fingere quod dispensat merita Christi D. cum re vera illa non dispensat, illudit Christo D. ergo qui simulat vtrumque administrationem Sacramenti, Christo D. illudit. Quæ omnia confirmantur ex cap. *De homine*. De celebr. Missar., vt referam cap. 4.

21. Obiectiones sub initium huius capituli propositæ nullius momenti sunt. Ad primam respondeo, falsum esse antecedens: nam simulatio materialis vera, & propria simulatio est, vt constat ex communi modo loquendi, & respectu Sacramenti affert circumstantiam irreverentiã.

22. Ad secundam respondeo, verum esse, quod in dubijs, & obscuris, quod minimum est, sequi debemus. Nego tamen de hoc esse posse dubium circa Sacramenta, cum simulatio materialis sit vere, & proprie simulatio, & in hoc casu afferat irreverentiam.

23. Ad tertiam neganda est maior: quia non damnatur solum propter vitandum dolus; sed quia quævis simulatio administrationis Sacramentorum est contra reverentiam Sacramentis debitam.

CAPVT III.

*An huic damnationi subiaceat
propositio asserens, licere ali-
quando ministrare hostiam
non consecratam pro
consecrata?*

SUMMARIUM.

*Authores docentes prafatam opinio-
nem.* num. 24.

Argumentum pro illa. num. 25.

*Eo argumento fingitur casus imprac-
ticabilis.* num. 26.

Ea opinio subijcitur huic damnationi.
num. 27.

*Eius improbabilitatem affirmant cō-
muniter Theologi.* num. 28.

*An hostia non consecrata, & simulate
ministrata, exponatur periculo ido-
latria.* num. 29.

Aliud argumentum ex iure canonico.
num. 30. & seqq.

*Aliqua consequentia ex eo textu con-
sequuta.* num. 33.

Licitam esse hanc simulatio-
nem in aliquibus casibus,
ministrando hostiam non consecra-
tam pro consecrata aliqui Authores
asseruerunt. Nam Altisioderensis (vt
refert P. Suar. tom. 3. in 3. p. disp.
67. sect. 4. §. Circa tertiam.) affirmat,
si homo sit in articulo mortis, & nula
sit reservata hostia consecrata, ad
vitandum scandalum, licitum esse
dare hostiam non consecratam pro
consecrata. Quam opinionem dicit
P. Suarez esse *improbabilem, & intolera-
bilem*. Alij vero dicunt, quod si
fiat conventio inter Sacerdotem, &
peccatorem, licebit ministrari pec-
catori hostiam non consecratam: ne,
si indignè recipiat, fiat reus corpo-

ris Domini; & ne, si ei denegetur
communio, infamatus maneat pec-
cator. Possit autem ita disponi, vt ea
forma non consecrata non exponatur
adorationi fidelum, si omnino
occulta deferatur. Ita S. Bonavent.
Albertus Magnus, & Adrianus, quos
refert P. Suarez vbi supra. Item Vi-
llalobos tom. 1. sum. tract. 7. diff.
38. num. 7. & Ludovicus de S. Juan
t. 1. sum. quæst. 7. de Euch. art. 8.
diff. 7. apud P. Moya tom. 1. select.
tract. 4. quæst. 2. num. 5.

S. Bonav.
S. Alber.
Adrianus
Vilalob.
S. Ioan
Moya,

25. Et fortasse videbitur alicui,
eam opinionem non subiaccere huic
damnationi. Etenim si Sacerdos, &
peccator sciunt, non esse consecra-
tam, non erit simulatio, maxime si
ministratur, nullo alio adstante; si-
mulatio enim supponit ignorantiam:
cum ergo damnetur in hoc decreto
simulatio administrationis Sacra-
mentorū, si hic non intervenit simu-
latio, non subiacebit damnationi.

26. Sed hæc obiectio fingit ca-
sum impracticabilem, nempe illum,
in quo necesse sit ministrare hostiam
non consecratam peccatori consen-
tienti, nullo alio adstante: quia si
nullus alius ad eum, & dat illi consen-
tienti hostiam non consecratam,
quomodo verificatur, quod dat non
consecratam pro consecrata, hoc
enim supponit ignorantiam saltem
adstantium; & dare peccatori hos-
tiam non consecratam, nullo alio
adstante, potius erit ludere, quam
fingere communionem. Casus er-
go præsens est in quo adstantes igno-
rant illam fictionem communionis,
quamvis Sacerdos, & peccator sciant,
hostiam non consecratam minis-
trari.

27. Dicendum ergo est, illam
opinionem eorum Authorum subire
hanc damnationem. Patet. Damnata
enim hoc decretum propositionem
asserentem, licere simulationem in admi-

administratione Sacramentorū, etiā
ex causa metus urgentis: cum ergo
manifestum sit, eam fictam commu-
nionem esse simulationem in admi-
nistratione Eucharistiæ; quia fingi-
tur esse Eucharistia ea, quæ non est
talis, patet, talem opinionem subijci
huic damnationi.

28. Et quidem illam opinionem
reijciendam putat communior sen-
tentia Theologorum. Ita P. Suarez
vbi supra, P. Vasquez de Euchar. disp.
209. cap. 1. P. Castro Palao tom. 1.
tract. 2. disp. 1. punct. 13. num. 8.
qui affirmat, quod opposita senten-
tia *audaciam, & temeritatem videtur
redolere*. Et alij passim Doctores.

29. Aliquod tamen dissidium
est in reddenda ratione huius asser-
tionis. Commune argumentum pro
hac conclusione est: hostia enim non
consecrata exponitur adorationi
adstantium; ex quo sequitur idolola-
tria materialis. Hoc argumentum
P. Vasquez non putat efficacē; ait
enim, nullum esse periculum idolo-
latriæ, eo quod affectus adorantis
Eucharistiam fertur in solum Chris-
tum. Sed non assentior: quia ille cul-
tus externus exhibitus rei creatæ
omnino est illicitus; & ita peccaret
lathaliter, qui exhiberet cultum ex-
ternum coram idolo, etiam si eius
affectus internus ferretur in Christū
Dominum. Et ita peccator ipse sciens,
hostiam non esse consecratam, pec-
caret exhibendo eum cultum exter-
num genuflexionis; & vt bene ad-
vertit P. Suarez relatus, ipsa suscep-
tio communionis, quamvis fictæ,
esset cultus externus, ideoque gravi-
ter illicitus.

30. Aliud argumentum malitię
huius communionis fictæ desumitur
de homine de celebr. Mis-
sarum, vbi Innocentius III. refert casum
in hæc verba. *Quæsiuistis, quid de
incauto Presbytero videtur, qui cum*

*sciat, se in mortali crimine constitu-
tum, Missarum solemniam, quæ non
potest propter necessitatem quamli-
bet intermittere, propter sui facinoris
conscientiam dubitat celebrare, perac-
tisque ceteris circumstantijs Missam
celebrare se fingit, & suppressis verbis,
quibus conficitur corpus Christi, pa-
nem, & vinum tantum modo pure su-
mit, ita credens per id, quod præten-
dit populo satisfacere, vt per hoc, quod
intendit, Deum non debeat provo-
care.*

31. Ad hunc casum respondet
immediate Pontifex hoc tenore ver-
borum. *Cum ergo falsa sint abijcen-
da remedia, quæ veris sunt periculis
graviora: licet is, qui pro sui crimi-
nis conscientia reputat se indignum,
peccat graviter, si se ingerit irreve-
renter ad illud; gravius tamen vide-
tur offendere, qui sic fraudulenter
illud præsumpserit simulare: cum ille
in solius misericordis Dei manum in-
cidat; iste vero non solum Deo (cui
non veretur illudere) sed populo,
quem decipit, se adstringat.*

32. Ex quibus verbis patet pri-
mo, peccasse gravissime Presbyte-
rum ratione falsitatis, & simulatio-
nis. Patet secundo, non solum fuisse
reum, quia decepit populum, sed
quia non est veritus illudere Deo,
nam simulare fraudulenter rem Di-
vinam, iuxta modum loquendi Pon-
tificis, est Deo illudere. Patet tertio,
gravius deliquisse Presbyterum, si-
mulando consecrationem, quam
si reus fuisset corporis, & sanguinis
Domini, sacrificando, & manducan-
do indigne.

33. Hinc etiam manifeste colli-
gitur primo, Sacerdotem, qui mi-
nistrat hostiam non consecratam
etiam consentienti, peccare pecca-
to falsitatis, & simulationis. Colli-
gitur secundo, illum peccare non so-
lum quatenus decipit adstantes, sed
etiam,

etiam, quatenus simulat fraudulenter rem Divinam, atque adeo illudit Deo. Colligitur tertio, gravius peccare qui sic simulat fraudulenter communionem corporis Domini, quam si hostiam consecratam indigne sumeret: *Gravius enim videtur offendere, qui sic fraudulenter presumpserit simulare.* Nam eadem ratio militat in Presbytero sicte celebrante, ac in peccatore sicte communicante.

CAPVT IV.

An damnationem incurrat propositio docens, esse licitum proferre super panem verba consecrationis sine intentione consecrandi?

SUMMARIUM.

Opinio Ioannis Sancij. num. 34.

Argumenta pro ea opinione. num. 35. & 36.

Ea propositio incurrit damnationem. num. 37.

Damnatio contenta in hoc decreto per propositionem universalem. num. 38.

Et damnat propositionem, siue universalem, siue particularem. num. 39.

Soluuntur obiectiones supra posita. num. 40. & 41.

Quid si simularet consecrationem per alia diversa verba? num. 42.

Et quid si fieret per simulationem formalem, & quid per materialem. num. 43. & 44.

secraret totum panem, qui esset expositus venditioni in platea civitatis. In qua hypothesi affirmat, licitum esse ei Sacerdoti proferre verba consecrationis sine intentione consecrandi.

35. Quod autem casus iste non contineatur sub hac damnatione, videtur suaderi his argumentis. Primo. Hæc propositio: *Vrgens metus gravis est causa Sacramentorum administrationem simulandi*; est indefinita, & ex mente suorum Doctorum videtur æquivalere universali; docent enim, quemlibet vrgentem metum esse causam gravem, & sufficientem ad iustificandam eam simulationem. Atqui damnationes istæ ita procedunt, vt statuunt, veram esse contradictoriam propositionis damnatæ. Ergo damnatio huius 29. propositionis fit per hanc contradictoriam: *Non omnis vrgens metus est gravis causa Sacramentorum administrationem simulandi*, sive, quod idem est, *Aliquis vrgens metus non est gravis causa, &c.* Quæ contradictoria est particularis negativa. Sed à particulari non valet ad singularem, neque à propositione indeterminata ad determinatam: ergo non valet, *Aliquis vrgens metus non est gravis causa; ergo metus mortis non est gravis causa*. Erit ergo metus mortis causa sufficiens ad eam simulationem, quamvis alij metus minoris momenti nõ sint ad causam sufficientes.

36. Secundo. In gravissima necessitate licitum est vti opinione tenuiter probabili; t docent Authores relati supra dicti. 4. sed opinio præfata, quod metus mortis sit causa sufficiens ad simulationem administrationis Sacramentorum, est saltem tenuiter probabilis; & que vlla est vrgentior causa, quam metus mortis: ergo is sufficit, vt simulari possit Sacramentorum administratio.

Sed

PROPOSITIO XXIX.

37. Sed his non obstantibus dicendum est tamquam omnino certum, eam propositionem subiacere huic damnationi. Patet assertio: Nam hæc damnatio insitit vestigijs Innocentij III. in cap. *De homine*. De celebrat. Missar. supra relato in cap. 3., ex quo textu (sumpto argumento à minori ad maius) constat, eam simulationem proferendi verba consecrationis sine intentione consecrandi esse intrinsecè pravam: nam multo gravius est contra reverentiã Sacramenti, proferre verba consecrationis, quæ instituta sunt à Christo D. pro consecratione Sacramenti; proferre, inquam, sine intentione conficiendi, quam suppressere, seu omittere verba ipsa, cum dicenda erant. Declarat autem Pontifex, eam simulationem esse *illudere Deo*, & id esse gravius peccatum, quam esse reum corporis, & sanguinis Domini; quod idem à fortiori convenit in eum, qui verba consecrationis profert sine intentione consecrandi. Atqui hoc, quod est, illudere Deo ita est intrinsecè malum, vt nullam ob causam iustificari possit: ergo.

38. Ex quo ulterius constat, eam damnationem fieri per propositionem universalem, & sensus eius est iste: *Nullus vrgens metus est gravis causa Sacramentorum administrationem simulandi*. Tum quia cum ea simulatio, iuxta Innocentium III. fit *illudere Deo*, & ad illudendum Deo nullus metus vrgens possit esse causa id licitum rendens, sequitur, quod eiusmodi damnatio admittenda sit tamquam universalis negativa, ita vt nullus metus vrgens sufficiat.

29. Tum etiam, quia sicut indefinite procedit propositio damnata; ita etiam indefinite procedit damnatio: quæ quidem damnatio propositioem, siue hæc loquatur

tamquam universalis, siue loquatur tamquam particularis: & ideò damnatio damnat illam vtroque modo, ita vt si propositio damnata procedat tamquam particularis, damnatio procedit tamquam universalis negativa, *Nullus vrgens metus, &c.* quo pacto contradicit particulari affirmativæ. Et si propositio damnata procedat tamquam universalis affirmativa, damnatio sit particularis negativa. Quia ergo propositio damnata potest intelligi vtroque modo, ideò damnatio intelligitur vtroque modo.

40. Ex his facillimum est solve argumenta superius proposita. Ad primum respondeo, propositionem damnatam obnoxiam esse, vt intelligatur tamquam universalis, & tamquam particularis; & ideò damnatio procedit tamquam universalis, reprobando vtroque modo eam propositionem. Quare licet propositio damnata indefinita sit, & iuxta mentem suorum Doctorum sit universalis; at ex mente Decreti, iuncto cap. *De homine*. relato, etiam damnatio est universalis, quia contradicit propositioni, siue sumptæ universaliter, siue particulariter.

41. Ad secundum respondeo, eam propositionem damnatam posse ante damnationem teneri tenuiter probabilem; at post damnationem, nihil omnino habere probabilitatis practicæ; & ideò iam neque tenuiter probabilem teneri debere.

42. Rogabis, quid dicendum sit in hypothesi, in qua hæreticus ignarus verborum consecrationis minaretur mortem Presbytero, si non consecraret illum panem expositum venditioni; iste autem, vt evaderet mortem, recitaret orationem dominicam, simulando in hunc modum consecrationem illius panis?

H h h

Cuius

Sancius.

34. I Oannes Sancius in selectis disp. 35. num. 3. proponit hypotheseim, in qua hæreticus minaretur mortem Sacerdoti, nisi con-

426.

DISERTATIO XX. CAP. V.

43. Cuius decisio indiget distinctione. Potest enim Presbyter in ea hypothese per simulationem formalem, & potest per materialem: id est, potest procedere ex intentione deceptionis illius; & procedere non intendendo, sed permittendo deceptionem eius. Primo modo peccat, sicut peccaret, si diceret, [iste panis iam est consecratus] est enim mendacium, significare alteri per signum externum aliquid aliud contra id, quod ipse iudicat.

44. Secundo modo non peccaret ille Presbyter, quia licet verum sit, illicitam esse simulationem materialem in administratione Sacramentorum; at in ea hypothese non datur simulatio circa administrationem Sacramentorum; quia recitare orationem dominicam omnino indifferenter se habet ad administrationem, & consecrationem Sacramenti; est enim latissimum discrimen inter hoc, quod est, dicere verba consecrationis absque intentione consecrandi, & recitare orationem dominicam; nam verba consecrationis instituta sunt à Christo D. ad consecrandam Eucharistiam; non sic oratio dominica.

CAPUT V.

An subiaceat damnationi dicere, quod liceat simulare administrationem Sacramenti Penitentiae; & quomodo.

SYMMARIUM.

Ratio dubitandi ex scandalo, quod potest resultare ex absolutione negata indigno. num. 46. Sigillum servandum est non solum

verbis, sed etiam factis. num. 46.

Modus dicendi Filguera. num. 47. Modus dicendi Magistri Hozes. num. 48.

Illicium est proferre verba absolutionis sine intentione absolvendi. num. 49.

Et an id sit illudere Deo? num. 50. Et opposita propositio subiacet damnationi. num. 51.

Quid debeat facere confessarius, quod coram alijs negat absolutionem indigno? num. 52.

Et quid, si intendat deceptionem circumstantium? num. 54.

Quomodo hic modus negandi absolutionem non subiaceat huic damnationi? num. 55.

Responsio ad rationem dubitandi. num. 56.

An modus dicendi Magistri Hozes, subiaceat huic damnationi? num. 57. & seqq.

An metus mortis sit sufficiens, ut confessarius simulat, se absolvere, eodem modo, quo fit pro servando sigillo? num. 60. & seqq.

Aliud dubium solvitur. num. 63.

45. **C**Irca præfatam questionem inquires primo, an liceat confessario aliquando simulare absolutionem Sacramentalem? Et ratio dubitandi est: quia plerumque contingit, hominem confiteri peccata sua in magno poenitentium concursu, qui circumstant; confessarium autem cognoscere, quod ille non vult deserere occasionem proximam peccandi, aut non habere propositum de cætero non peccandi. Quid ergo facere debeat confessarius? Nam si absolvit indignum, peccat gravissime. Si non absolvit, circumstantes animadvertunt, illum peccatorem esse indignum absolutione, atque adeo confessarius violat

lat sigillum sua absolutionis omissione, manifestans indignitatem peccatoris: ergo saltem debet simulare, seu fingere, quod absolvit, ne manifestetur indignitas peccatoris contra præceptum sigilli.

46. Et confirmatur. Nam, vt observavit P. Suarez tom. 4. in 3. p. disp. 33. sect. 6. nu. 2., secretum confessionis iure Divino iniunctum servandum est, non solum verbis, sed etiam factis, vt constat ex cap. *Omnis utriusque sexus*. De Poenit., & remiss., vbi dicitur: *Caveat autem confessarius omnino, ne verbo, aut signo, aut alio quovis modo aliquatenus prodatur peccatorem*. Si ergo eo facto dimittendi peccatorem absque absolutione manifestatur indignitas cognita in ipsa confessione peccatoris, vel violandum est ius Divinum sigilli, vel vitandum est simulatio absolutionis, ne manifestetur circumstantibus talis indignitas.

27. Filguera in expositione eius propositionis sine asserit, posse confessarium per signa externa significare, se absolvisse; eo quod tunc poterit absolvere pro foro externo, non autem pro interno. Sed non explicat, quomodo id fiat sine simulatione formali, quæ includit mendacium facti; neque explicat, quomodo possit poenitens absolvi à peccatis tantum pro foro externo; neque explicat, quomodo id non sit simulatio in administratione Sacramenti: quæ omnia explicatione indigent.

48. Hozes in expositione propositionis 39. h. i. quavis neget, posse fieri simulationem in reliquis Sacramentis; concedit illam fieri posse in Sacramento poenitentiae, quando videtur obligatio sigilli, scilicet in casu proposito in ratione dubitandi. Deinde superaddit, licitam esse in hoc casu simulationem absolutionis; quia in illa simulatione, quæ fingit se ab-

solvere indignum, exercet potestatem ligandi, quam confessarius habet.

49. Sit prima conclusio. Non licet confessario in ea hypothese proferre verba absolutionis sine intentione absolvendi. Ratio est: quia est magna irreverentia, quæ immediate versatur circa immediatam formam Sacramenti, institutam à Christo Domino ad hunc solum finem dimittendi peccata. Primo, quia qui affirmat *Ego te absolvo* sine intentione absolvendi, mentitur; affirmat enim se absolvere, cum re vera non absolvat; mentiri autem circa formam Sacramenti est magna irreverentia Sacramento illata.

50. Secundo. Quia non est minor irreverentia Sacramenti, sed fortasse maior, dicere verba absolutionis sine intentione absolvendi, quam suppressere verba consecrationis in casu, quod teneatur ea proferre: sed sic suppressere verba consecrationis declarat Innocentius III. esse illudere Deo, verbis supra allatis: ergo proferre verba absolutionis sine intentione absolvendi, est illudere Deo.

51. Sit secunda conclusio. Propositio affirmans, licitum esse proferre in eo casu verba absolutionis sine intentione absolvendi, subiacet huic damnationi. Patet conclusio. Nam damnatio hæc reprobatur quamcumque simulationem Sacramenti, quæ vere, & proprie est simulatio eius: prolatio autem verborum absolutionis sine intentione absolvendi vere, & proprie est simulatio Sacramenti: ergo id hac damnatione reprobatur. Et quidem solum excipitur ab hac damnatione ea simulatio, quæ versatur circa rem indifferenter se habentem ad Sacramentum, vel ad materiam eius, aut formam, vt mox dicam.

52. Sit tertia conclusio. Confessarius, qui in conspectu plurium circumstantium videt, poenitentem indignum esse absolutione ob defectum dispositionis, ne prodatur indignitatem peccatoris violando sigillum, debet, quasi obmurmurando, recitare aliquam brevem orationem, aut quid simile, non quidem intendendo deceptionem circumstantium, sed permittendo illam. Probatur conclusio. Nam ex vna parte habet strictissimam obligationem iuris Divini non prodendi indignitatem peccatoris cognitam in confessione; ex altera vero parte hæc non est proprie, & in rigore simulatio Sacramenti; quia ea simulatio indifferenter se habeat respectu Sacramenti, & cuiusvis partis illius; nam si tunc obmurmurando dicat *Pater noster, qui es in calis, &c.* hæc verba nihil pertinent ad verba absolutionis; & ideo ea simulatio omnino materialiter se habet ad Sacramentum, & partes essentielles eius.

53. Idem est, si dicat: *Ego te absolvo à censuris in quantum possis, & indiges*, ita ut ea vox à censuris dicat subobscurè, taliter quod non intelligatur distinctè à circumstantibus. Potest etiam dicere: *Ego ne utiquequam te absolvo*; ita ut id verbum ne utiquequam dicatur subobscurè, ne intelligatur à circumstantibus.

54. Dixi non intendendo deceptionem circumstantium; quia si id signum externum daret, intendendo, quod intelligant rem aliter, ac est in mente Sacerdotis, nempe quod intelligant absolutum eum, qui non est absolutus, esset mendacium, sicut si verbis expressis diceret, *Ego absolvi illum*, sine vlla amphibologia.

55. Et ex dictis patet, hunc modum, quo videtur Sacerdos, ne prodatur indignitatem poenitentis, non reprobari hac damnatione. Constat

enim hanc non esse proprie, & strictè simulationem in administrando Sacramentum. Et quidem ex terminis repugnat, quod aliqua actio sit impletio præcepti iuris Divini, & quod sit simulatio damnabilis, ut perpendenti patebit. Cum ergo ea actio necessaria sit, ne violeatur ius Divinum sigilli, omnino exiit rationem simulationis damnabilis.

56. Item ex dictis constat ad rationem dubitandi initio huius capituli propositam: debet enim Confessarius ita se gerere proferendo aliqua verba saltem subobscura pronuntiatione, taliter quod circumstantes non possint cognoscere, poenitentem abire absque absolutione. Quod fiet modo dicto in tertia conclusione. Ex qua etiam patet, eam non esse proprie, & strictè simulationem Sacramenti. Ad confirmationem concedo non solum verbis, sed factò etiam posse violari sigillum: sed ex dictis constat, quomodo in eo eventu se gerere debet confessarius, ne illud violet. Patet etiam, quid dicendum sit in illis tribus, quæ in modo dicendi Filguere supra notavimus.

57. Hinc colliges, modum dicendi, quem tradit Hozes proxime citatus, subijci huic damnationi; si admittit, posse uti Sacerdotem verbis absolutionis sine intentione absolventi. Probatur. Nam hic modus simulandi non est necessarius advertendum scandalum, cum possit vitari alijs modis supra positus; & is modus simulandi versatur immediate circa ipsam formam absolventi.

58. Deinde illud, quod subiungit, scilicet à potestate ligandi, quam habet Sacerdos, procedere illam simulationem, falsum est. Etenim negare absolutionem indigno, & simulare absolutionem, sunt duo valde diversa, & quæ inter se nullam habent connexionem, præcipue si sermo

fit

fit de simulatione, quæ fiat dicendo verba absolutionis sine intentione absolventi. Quare negare absolutionem indigno procedit à potestate ligandi; simulare autem absolutionem modo licito, non procedit à potestate ligandi, sed ab obligatione servandi sigillum.

59. Sed quia verba scriptorum benigne interpretanda sunt, ideo credendum est, non esse mentem huius Authoris, quod fiat simulatio, proferendo verba absolutionis absque intentione absolventi, sed alio modo licito ex supra numeratis; quod tamen revera debuit cum ea distinctione explicare.

60. Inquires secundo, an metus mortis sit causa sufficiens, ut confessarius simulet se absolvere, eodem modo, ac potest id simulare, quando est periculum violandi sigillum? Et casus potest contingere, quando peccator, qui confessus est sua peccata, & non vult ea deserere, auditque à confessario, negari sibi absolutionem, minitatur mortem confessario, nisi absolvat. Quod non semel accidisse, audivi non semel.

61. Dicendum est primo, in eo casu non esse licitum simulare absolutionem, dicendo formam absolutionis Sacramentalis, quamvis dicatur sine intentione absolventi à peccatis. Ratio est eadem, quæ supra: quia hæc est simulatio immediate versans circa partem essentialem Sacramenti: quæ quia est contra reverentiam Sacramenti, nullo metu iustificari potest.

62. Dicendum est secundo, licitum esse in eo casu simulare absolutionem, per alia verba distincta à forma absolutionis Sacramentalis, eo modo; quo supra dixi in tertia conclusione; neque hoc est contra præsentem damnationem. Patet hæc conclusio ex dictis in tertia conclu-

sione. Hæc enim proprie, & strictè non est simulatio administrationis Sacramenti; & sicut licita est ad declinandum peccatum violationis sigilli, ita etiam, & ad vitandam mortem violentam.

63. Dices. Quid si poenitens minitetur mortem confessario; nisi expresse, & distinctè dicat verba absolutionis Sacramentalis? Respondeo, verba essentialia absolutionis Sacramentalis esse *Ego te absolvo*; hæc autem verba possunt etiam significare absolutionem à censuris, si cum ea intentione proferantur, aut absolventi dumtaxat à censuris, & submissa voce pronuntiando à censuris. Confessarius ergo metuens sibi mortem à poenitente, nisi dicat expresse, & distinctè verba absolutionis Sacramentalis, poterit dicere ea verba, quæ essentialia sunt absolutioni Sacramentali, non ut talia, sed cum intentione absolventi à censuris, & pronuntiando submissa voce à censuris; quo pacto non est forma Sacramentalis.

CAPVT VI.

Aliud dubium de simulatione confessionis.

SYMMARIUM.

An sit simulatio Sacramenti accedere ad confessionale ad tractanda negotia? num. 64.

An hæc damnatio reprobet simulationem, non solum administrationis Sacramenti, sed etiam susceptionis? num. 65.

Susceptio non reprobat expresse. num. 66.

Reprobat tamen virtualiter. num. 67.

Si fiat hæc simulatio ad sollicitandum

dum confessorium ad venerea, non solum est peccatum mortale sollicitationis, sed etiam simulationis Sacramenti. num. 68.

Et illa est simulatio formalis. num. 69.

Propositio, quæ doceat, non esse speciale peccatum eam fictionem, virtualiter subijcitur huic damnationi. num. 70.

Qui accedit eo modo ad confessorium negotij causa cum simulatione formali Sacramenti, reus est mendacij, & irrogat iniuriam Sacramento. num. 71. & 72.

Qui accedit eo modo ad confessorium sine simulatione formali, non peccat, neque subit hanc damnationem. num. 73. & 74.

Inquires tertio, an faciat simulationem Sacramenti, cum quis accedit ad confessorium in loco confessionali sedentem, & flexis genibus (eo modo quo solent penitentes confiteri) tractat negotium aliquod cum confessorio, taliter quod circumstantes existimant, cum Sacramentaliter confiteri? Et casus est frequens, praesertim in mulieribus: hæ enim sic apparent coram confessario, quia inveniunt occasionem opportunam eum alloquendi, vel ut interrogent aliquid pertinens ad suam conscientiam extra confessionem, vel ut elemosynam procurant, vel ut aliud negotium tractent. Neque vidi authorem, qui de hoc casu tractet.

65. Et quidem quaestio hæc postulat, ut prius satisfaciamus alteri quaestioni, nempe an hæc damnatio, de qua in praesenti agimus, reprobet non solum simulationem administrationis in Ministro, sed etiam simulationem susceptionis in eo, qui suscipit Sacramentum. Et breviter dicendum, non damnari ex-

presse, & formaliter simulationem susceptionis Sacramenti; reprobari tamen virtualiter, sicut in simili dixi disert. 2. cap. 4.

66. Prima pars constat: quia propositio damnata solum loquatur expresse de simulatione administrationis: hæc autem solum spectat administrum, vel ad eum, qui se fingit ministrum.

67. Secunda vero pars probatur. Tunc enim ex damnatione Pontificiæ manet damnata virtualiter propositio, quando ex ea damnatione manifeste infertur reprobatio eius propositionis: sed ex damnatione simulationis circa administrationem Sacramenti infertur reprobatio simulationis circa susceptionem Sacramenti: ergo ex hac damnatione manet damnata virtualiter simulatio susceptionis Sacramenti. Minor ostenditur. Nam cum confet, damnationem hanc fundari in eo, quod simulare administrationem Sacramenti sit irreverentia contra Sacramentum, ex eo infertur, à paritate rationis, esse quoque similem irreverentiam simulare susceptionem Sacramenti. Sic enim irrogaret iniuriam Sacramento, qui fingeret, se accipere Baptismum; sicut Minister, qui fingeret, se baptizare. Et sicut irreverentiam committeret in Eucharistiam, qui fingeret, se eam ministrare; ita etiam, qui fingeret se Eucharistiam recipere. Neque propterea negamus, maius peccatum esse simulare administrationem, quàm simulare susceptionem Sacramenti.

68. Deveniendum ergo ad præcipuam quaestionem, de eo qui accedit ad confessionem, eo modo quo cæteri penitentes accedunt; accedit tamen sine intentione confitendi; assero primo. Si fiat simulatio ad sollicitandum confessa-

rium ad venerea, non solum est peccatum mortale sollicitationis, sed etiam simulationis Sacramenti, quæ in tali casu est simulatio formalis, id est, ex intentione decipiendi circumstantes, ut credant esse confessionem Sacramentalem. Ratio est: quia est magna irreverentia contra Sacramentum illud fingere ad tam pervertum finem.

69. Quod autem ea sit simulatio formalis, patet. Nam sicut confessorius sollicitat eiusmodi confitens talem occasionem, ut sollicitet ad venerea, procurat calare suum crimen prætextu confessionis simulatae; ita & fæmina, cupiens calari delictum suum suæ sollicitationis, vult ut prætextu confessionis Sacramentalis: Optatque, ut circumstantes non intelligant suam perversam intentionem; sed potius, ut existiment se pergere ad confitendum Sacramentaliter. Et idem dicendum est, si fiat eiusmodi fictio ad suadendum confessario aliud quodlibet crimen, ob eandem rationem.

70. Hinc infertur, quod propositio, quæ docet oppositam assertionem, subijcitur huic damnationi, saltem virtualiter. Id est, licet non damnatur expresse, infertur tamen ex damnatione, eam reprobari debere. Nam, ut constat ex proxime dictis, idem genus peccati invenitur in eo, qui fingit susceptionem, ac in eo, qui fingit administrationem Sacramenti; & ex hoc infertur alterum. Cum ergo constat, eam simulationem Sacerdotis hoc decreto damnari; constat etiam similem simulationem ficti penitentis virtualiter reprobari.

71. Assero secundo. Qui eo modo accedit ad confessorium ad tractandum negotium, cum simulatione formali Sacramenti, id est, cum ea intentione, ut circumstan-

tes decipiantur, putantes illum confiteri Sacramentaliter, reus est mendacij, & irrogat iniuriam Sacramento. Prima pars, nempe quod ille mentiatur, patet ex ijs, quæ diximus cap. 1. ex S. Thoma, maxime illis verbis: *Non refert autem, utrum aliquis mentiatur verbo, vel quocumque alio facto.* Et sicut quis mentitur, cum verbis asserit aliquid falsum, contra id, quod ipse censet; ita etiam mentitur, qui signo aliquo externo significat, quod non est, contra id, quod ipse censet. Sed qui utitur eo signo externo genuflectendi coram confessario parato ad confessiones audiendas, & cum ea intentione prædicta, utitur eo signo, ad significandum circumstantibus, se confiteri Sacramentaliter, cum id falsum sit, & contra id, quod ipse censet: ergo per id signum externum mentitur.

72. Secunda pars, nempe quod sic mentiendo per signa externa, iniuriam irroget Sacramento, patet ex dictis. Nam sicut Sacerdos simulans administrationem Sacramenti, iniuriam irrogat Sacramento; ita & simulans susceptionem Sacramenti, ut constat ex dictis supra, maxime eum in hoc casu sit simulatio formalis, & ex intentione decipiendi.

93. Asserio tertio. Qui accedit ad confessorium ad tractandum negotium pium, vel indifferens, accedit, inquam, genibus flexis, & modo, quo penitentes solent accedere sine intentione tamen decipiendi circumstantes, id est, sine simulatione formali: non peccat, neque subit damnationem huius decreti. Ratio est. Nam ex eo ipso, quod sit valde vilitatum, quod fæminæ sic accedant ad confessorium, vel causa petendi elemosynam, vel poscendi intercessionem pro aliquo negotio, vel consulendi scrupulum; colligitur,

tur, eam actionem non esse signum externum determinatum, significans confessionem, sed potius significans unum est duobus, vel confessionem, vel tractationem negotij. Cum ergo in tali casu illa sacramina præstet actionem, quæ neque ex se, neque ex intentione illius significet determinate confessionem; manifestum est, quod ea non sit simulatio confessionis Sacramentalis.

74. Confirmatur ex ijs, quæ dixi cap. 1. prænotat. 1. Etenim sicut dantur verba æquivoca, quæ habent duas significationes diversas; ita etiam dantur signa externa, quæ habent significationes diversas; & sicut qui profert verbum æquivocum, solet illud dicere in vna significatione, & circumstantes intelligunt in alia; ita similiter contingit in signis externis. Quare homo accedens ad confessarium præfato modo, non dat signum determinatum confessionis; cum illud etiam sit signum diversæ collocationis.

CAPVT VII.

An incurrat hanc damnationem propositio docens, licite fieri simulationem circa matrimonium ex gratia metu incertum?

SUMMARIVM.

Varia opiniones circa materiam, & formam matrimonij. num. 75.

Vera sententia circa utramque. num. 76.

Ratio contractus, & ratio Sacramenti sunt in matrimonio res diversæ. num. 77.

Qui simulat matrimonium in ratione Sacramenti, peccat gra-

viter contra Sacramentum. num. 78.

An qui ex metu mortis simulat consensum in contractum matrimonij, non attendens ad rationem Sacramenti, irroget iniuriam Sacramento? num. 79.

Proposita hypothese, probatur efficaciter. num. 80. & seqq.

Contractus irritus non est materia, neque forma Sacramenti. num. 83. & seqq.

Referuntur Authores docentes, esse peccatum lethale conficere Sacramentum irritum, simul docentes, non esse tale celebrare contractum matrimonij, quando datur causa urgens, ut fiat sine animo contrahendi. num. 36. & seqq.

Qui sicte contrahit, non significat se dispensare merita Christi in Sacramento. num. 90.

75. **P**remitto primo, varias esse sententias Doctorum circa materiam, & formam Sacramenti matrimonij. Prima est, quam docuit Canus lib. 8. de locis, cap. 5. ad 3., verba contrahentium esse materiam, & verba Parochi esse formam; censet enim matrimonia clandestina ante Tridentinum non fuisse Sacramenta. Sed Bellarminus lib. 1. de Matrim. cap. 6., & alij eam opinionem appellant temerariam. Secunda est, consensus contrahentium esse materiam, verba autem formam. Tertia est, consensum esse formam, verba autem materiam. Quarta est, contrahentes esse materiam, verba autem formam. Quinta est, verba, quæ à priori contrahente dicuntur, esse materiam, & quæ à posteriori formam. Quæ omnes sententiæ habent suos Patronos, ut refert P. Thomas Sanchez citandus; quas omnes ibidem optime refutat.

Canus

Bellarm.

76. Vera sententia, est quam docet ipse Thomas Sanchez lib. 2. de matrim. disp. 5. num. 6., nempe verba, seu signa, quibus consensus utriusque exprimitur esse materiam, & formam, sub diversa tamen ratione. Nam quatenus exprimunt traditionem corporum, sunt materia; quatenus acceptant eam traditionem esse formam. Quam optimis rationibus confirmat: & probat, eam esse sententiam S Thomæ, & citat pro ea Bellarminum, Suarium, Sotum, Ludovicum Lopez, Angles, Spinum, Petrum de Ledesma; & Emmanuëlem Rodriguez.

S Thom.
Bellarm.
Suar.
Sotus.
Lopez.
Angles.
Sotus.
Pet. Led.
Rodrig.

77. Præmitto secundo, rationem contractus, & rationem Sacramenti esse in matrimonio res diversas; & intentionem contrahentium de facto posse ferri in contractum, quin feratur in rationem Sacramenti. In quo casu illud matrimonium non erit Sacramentum defectu intentionis. Verum quidem est, inde oriri quæstionem, an inter fideles id matrimonium sit validum in ratione contractus. Quam optime decedit P. Thomas Sanchez, lib. 2. de matrim. disp. 10. num. 6. cum Suario, & Petro de Ledesma, illud matrimonium non esse validum in ratione contractus, quia ex institutione Christi sunt inseparabiles hæ duæ rationes contractus, & Sacramenti inter contrahentes fideles.

Th. San.
Suar.
Pet. Led.

78. Iam vero in præsentis quæstione sit prima conclusio. Qui simulat matrimonium in ratione Sacramenti, sive quatenus Sacramentum est, ita ut expresse dicat se velle matrimonium sine intentione conficiendi Sacramentum, peccat læthali contra Sacramentum; neque potest ab eo peccato excusari ex metu quamtumvis gravi. Et propositio docens id esse licitum, incurrit hanc damnationem. Patet assertio.

Nam simulatio in administratione Sacramenti irrogat iniuriam Sacramento, ut constat ex dictis. Et in hac conclusione ponitur ea reduplicatio, quatenus Sacramentum est, quia cum in matrimonio sint duo diversa, esse contractum, & esse Sacramentum, taliter quod intentio contrahentium possit defaculo (non de iure) ferri ad unum, quin feratur ad alterum; dicimus in præsentis simulationem Sacramenti, saltem quatenus Sacramentum est, irrogare iniuriam Sacramento.

79. Sit secunda conclusio. Qui ex metu mortis, vel alterius gravissimi nocenti, simulat consensum in contractum matrimonij, non attendendo ad rationem Sacramenti, non irrogat iniuriam ipsi Sacramento; atque adeo non peccat contra Sacramentum. Et ita necessario dicendum esse, videtur probari à posteriori ex hypothese, quæ potest, & solet contingere.

80. Petrus contraxit sponsalia cum Maria, & postea ex humana fragilitate cognovit carnaliter sororem eius, contraxitque consequenter impedimentum dirimens, per quod ineptus manet ad celebrandum cum Maria id matrimonium, mansit tamen omnino occultum id impedimentum. Ipse quia nimis pauper non habet modum ad petendam Romæ dispensationem impedimenti; & quamvis plurimi Authores dicant, in casu magnæ necessitatis posse Episcopum dispensare ante contractum matrimonium, quando non datur aditus ad Pontificem; multi tamen Episcopi nolunt sic dispensare. Et supponimus eius esse dictaminis Diæcesanum Petri. Cum ergo Petrus propter id impedimentum desistere velit ab eo matrimonio, accedit Maria ad tribunal Ecclesiasticum, ut cogatur Petrus implere promissionem

nem sponsalium. Et quia admonitus à Iudice Ecclesiastico non vult implere promissionem nuptiarum, incarcerationatur, excommunicatur, & denunciatur.

81. Quo ergo consilio utatur Petrus in his angustijs constitutus? Vnum è duobus necessarium est, vel quod obediat iudici contrahendo, vel quod persistat in ea apparenti contumacia non contrahendi. Si hoc secundum faciat, magnum imminet periculum animæ eius: nam quoad vixerit Maria, Petrus perferret incarcerationatus, & excommunicatus, privabiturque forte per totam vitam auditione Missæ, & receptione Sacramentorum; imo in articulo mortis constitutus, ut pote in foro exteriori contumax, privabitur Sacramentis, & Ecclesiasticâ sepulturâ. Ex quibus quantum animæ periculum imminet, clare conspicitur.

82. Quid si dicat, se velle obtemperare Iudici, contrahendo matrimonium; vno è duobus modis id exequi necesse est, vel contrahendo ex animo, vel simulando contractum. Si velit contrahere ex animo, & cum intentione tradendi sponsæ potestatem in corpus suum, peccabit lethalliter; quia id est velle inire matrimonium, quod est omnino nullum, & ab Ecclesia prohibitum; imo & prohibitum esse iure naturali contrahere matrimonium etiam cum impedimento dirimenti ex iure Ecclesiastico, tamquam certum affirmat P. Thomas Sanchez, lib. 7. de Matrim. disp. 5. num. 1. Ergo necesse est, quod obediat exterius contrahendo, ita ut simulet contractum sine intentione se obligandi; ut sic possit fugere, & per absentiam liberare se ab eo crimine ducendi uxorem cum impedimento dirimenti. Licet non cum intentione simulandi Sacramentum, sed taliter, quod in-

tentio simulandi solum feratur in contractum humanum matrimonij.

83. Probatum secundo conclusio à priori. Quia non est materia, neque forma Sacramenti matrimonij contractus irritus, & nullus, sed dumtaxat contractus validus: at qui contractus matrimonij ex gravi metu iniuste illato non est materia, neque forma Sacramenti. Ergo qui ex metu gravi iniuste illato simulat contractum, scilicet non habens intentionem contrahendi, non simulat aliquid pertinens ad Sacramentum, sed potius ad aliquid impertinenter se habens ad Sacramentum.

84. Maior probatur: nam, ut optime perpendit P. Thom. Sanch. lib. 4. de matrim. disp. 16. num. 6. Christus D. non alteravit naturam contractus matrimonij, sed eam illasam retinens, eam elevavit, ut sit Sacramentum: ex quo manifeste patet, ubi contractus matrimonij est invalidus, illum non esse elevatum à Christo D., ut sit Sacramentum; atque adeo verba sic contrahentium, nullatenus pertinent ad materiam, neque ad formam Sacramenti.

85. Si autem contractus matrimonij fiat metu iuste illato à Iudice (iuste, inquam, quoad forum externum, & iuxta allegata, & probata) cum adest impedimentum dirimens omnino occultum, manifestum est, quod talis contractus est irritus, ut in casu primæ probationis: ergo neque sic pertinet ad materiam, neque ad formam huius Sacramenti. Quibus autem verbis simulare debeat contractum eiusmodi, ne mentiatur; consistit, non debere fieri per restrictionem mentalem, sed per aliud verbum amphibologicum. De quo vide disertationem. 18.

86. Probatum tertio conclusio. Nam Authores docentes, esse peccatum lethale conficere Sacramentum

tum irritum, simul docent, non esse tale celebrare contractum matrimonij, quod est irritum, quando datur causa vrgens, & celebratur fecte, & sine animo contrahendi, constituentis discrimen inter contractum matrimonij, & reliqua Sacramenta. Sic P. Thom. Sanch. lib. 1. de matrim. disp. 11. num. 2.: nam cum dixisset, esse licitum, ex vrgenti causa fecte contrahere matrimonium sub aliqua amphibologia, subiungit. *Quod si optimas irritum reddi Sacramentum, dico: diversum esse in hoc Sacramento, & in alijs sentiendum: cum enim ultra Sacramenti rationem, contractus naturam induat, potest ea ratione, qua contractus est, absque Sacramenti iniuria, irritum reddi, quando causa iusta ad id cogit.* Ecce quomodo ex sententia illius, fictio non tangit Sacramentum sed solum contractum.

87. P. Henriquez lib. 11. de matrim. cap. 9. agens de contractu matrimonij inito ex metu gravi, etiam si contrahens sciat esse nullum, ait: *Nec incurrit Sacrilegij culpam ex Sacramento invalido; habet enim eius id eum contractum, ut vitet mortis periculum. Qui tamen alia Sacramenta ministraret, sciens esse irrita, sacrilegus est, eo quod non habent rationem humani contractus.* Qui author, licet non loquatur de contractu fecto, loquitur tamen de contractu scienter invalido. Est autem eadem ratio de Sacramentis fecte administrationis, atque de invalide confectis: & discrimen, quod agnoscit inter matrimonium invalide celebratum, & reliqua Sacramenta invalide ministrata, eodem modo se habet quoad fictam, atque quoad invalidam administrationem.

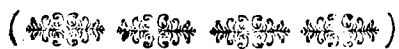
88. P. Castro Palao tom. 4. disp. 2. punct. 12. n. 3. agens de eo, qui contractus metu gravi contrahit, sive fic-

te, sive ex animo, celebratque proinde contractum nullum, addit: *Ex alia parte nullam iniuriam Sacramento irrogat, quia contractus metu extortus irritus est, & consequenter nec materia, nec forma Sacramenti esse potest. Secus contingit, quando quis compelleretur proferre formam Sacramenti super materiam indebitam, quia tunc iniuriam irrogat Sacramento, cum eius formam irritam faciat.*

89. P. Agidius de Coninck. P. Cont. disp. 28. de matrim. dub. 3., cum dixisset, non peccare eum, qui ex metu gravi contraheret fecte matrimonium, si id fiat sine mendacio, subiungit sequentia numi. 38. *Dices, Peccat mortaliter, qui etiam metu mortis aliquem indispositum fecte absolvit: ergo etiam qui fecte contrahit, quia illud sit Sacramento. Respondeo negando consequentiam: quia ille ex persona Dei falsum iudicium exterius profert: & consentit ei, qui directe aliquid impium, & sacrilegum petit; unde externum Sacrilegium committit: matrimonium autem directe tantum petitur, quatenus est contractus, non autem qua Sacramentum. Quare contrahentes non sustinent immediatè personam Christi dispensantis sua merita, sed privatam personam ineuntis contractum, cui per accedens adiuncta est à Christo participatio Sacramenti. Atque adeo metu contrahens non fingit, se sacrilege dispensare merita Christi; sed tantum se inire contractum; qui si non ponatur, nulla materia, et forma Sacramenti ponitur. Quare cum palam sit actus eius, qui metu contrahit, non posse constituere validum contractum; palam etiam est, eos non posse esse materiam Sacramenti; quare eos ita ponens, non significat, se ponere Sacramentum. Hinc vsque P. Agidius.*

90. Ex quibus verbis probatur

quarto conclusio. Ideo enim Confessarius, qui metu mortis constrictus absolvit fide, & sine intentione peccatorem indispositum, peccat, quia significat, se dispensare merita Christi in Sacramento: sed qui metu mortis constrictus contrahit fide matrimonium, non significat, se dispensare merita Christi in Sacramento: ergo in contractu ficto matrimonij ex metu mortis, non est eadem ratio, ac in eo, qui fingit absolutionem erga peccatorem indispositum. Probatur Minor. Nam contractus validus presupponitur ad rationem Sacramenti: ergo donec adveniat contractus validus, non datur significatio Sacramenti: atque adeo si contractus est fictus, non potest significari dispensatio meritorum Christi in Sacramento.

DISERTATIO XXI.

Quando, & quomodo sit illicitum, occidere prae-textu defensionis calumniatorem, percussorem, furem, & impediendum potiri quem iure suo?

CAPTV I.

Referuntur quatuor propositiones damnatae; & prenotantur aliqua.

SYMMARIVM.

Prima pars propositionis 30. similis est alijs damnatis ab Alexandro. num. 5.

Authores, qui eam primam partem propugnauerunt ante damnationem. num. 6.

Opinio Filguera extendentis damnationem ad omnem occisionem invadentis honorem. num. 7.

Sententia Caramuelis cum varijs limitationibus. num. 8.

Sententia P. Lessij cum distinctione, speculative, & practice. num. 9.

1. **P**lacuit coniungere quatuor propositiones damnatas, quia illae omnes agunt de quodam genere defensionis iniquo, ratione cuius defensionis perperam docent, licitam esse effendentem occisionem. Itaque propositio 30. est: *Fas est viro honorato occidere invasorem, qui nititur calumniam inferre, si aliter haec ignominia vitari nequit. Idem quoque dicendum, si quis impingat alapam, vel fuste percutiat, & post impactam alapam, vel ictum fustis fugiat.*

2. Propositio 31. haec est. *Regulariter occidere possum furem pro conservatione unius auri.*

3. Propositio 32. est. *Non solum licitum est defendere defensione occisiva, quae actu possidemus, sed etiam ad quae ius inchoatum habemus, & quae nos possessuros speramus.*

4. Propositio 33. est huius tenoris. *Licitum est tam heredi, quam legatario contra iniuste impediendum, ne vel hereditas adeatur, vel legata solvantur, se taliter defendere: sicut & ius habenti in Cathedram, vel praebendam contra eorum possessionem iniuste impediendum.*

5. Propositio trigesima habet duas partes, quae decisionem suam desumunt à diversis principijs; ideò prius de priori, deinde de posteriori nobis agendum est. Et quidem prima pars est valde similis propositionibus

nibus 17., & 18. ex illis, quas damnavit Alexander VII. haec enim, & illae duae ex eisdem principijs refelluntur. Sic enim se habet illa propositio 17. *Est licitum Religioso, vel Clerico, calumniatorem gravia crimina de se, vel de sua Religione spargere minantem occidere, quando alius modus defendendi non suppetit; uti suppetere non videtur, si calumniator sit paratus vel ipsi Religioso, vel eius Religioni publice, & coram gravissimis viris praedicta impingere, nisi occidatur.* Et propositio 18. ex damnatis ab Alexandro, haec est. *Licet interficere falsum accusatorem, falsos testes, ac etiam Iudicem, à quo iniqua certo imminet sententia, si alia via non potest innocens damnatum evitare.*

6. Circa primam partem propositionis huius 30. oportet referre aliquos dicendi modos, ut clarius cognoscamus, quae opiniones sunt, quae subeunt hanc damnationem. Primam partem propositionis 30. damnatae, ante damnationem propugnauerunt multi, apud P. Mathaeum de Moya tom. 1. tract. 3. disp. 3. cap. 6. num. 55., & Amadæum Guimenium tract. de iust. prop. 1., & apud Leandrum à Ss. Sacr. tom. 5. de irregular. tract. 2. disp. 12. quaest. 30., qui hanc partem sequitur.

Moya.
Amad.
Leander.

Filguer.
Sotus
Zanard.
Caietan.

7. Secundo. Filguera in expositione huius propositionis 30. existimat manifestum, hac damnatione comprehendi opinionem quomodolibet docentem, quod possit quis occidere invasorem honoris cum moderamine inculpatae tutelae contra eos, qui id admittunt fieri posse in aliquibus casibus. Hi sunt Sotus lib. 5. de iust. quaest. 1. art. 6., Zanardus in direct. vbi de homicidio cap. 2., Caiet. 2. 2. quaest. 64. art. 7. & alij, quos refert, allatis eorum verbis, Amadæus vbi supra.

8. Tertio Caramuel in Theol. fund. fundamento 55. num. 1580. ait, stando in iure naturali, posse occidi infamatorem pro defensione proprii honoris; stando vero humanis legibus, non posse. Quod post varias conclusiones, his verbis explicat. *Conclusionum conclusio. Si Titium Albericus homo laicus infamat (hoc est, infamare pergit) perfide nimirum, & iniuste, & verum est, Titij opinionem, & auctoritatem calumnijs his graviter ladi (nam leves iacturae indigna sunt remedijs gravibus) si verbis non se possit defendere; si eum Respublica protegere, & defendere nolit, aut nequeat; & tandem si suum honorem vere tueri possit, occidendo Albericum, & non aliter; in tali, inquam, circumstantiarum concurrentia stando iuri naturae poterit Titius Albericum occidere. statim vero subiungit. Anne eadem doctrina poterit admitti, stando iuri civili, P. Lessius aut Canonico? Respondeo, ex neutro posse.*

Caramuel

9. Quarto. P. Lessius lib. 2. de de iust. cap. 9. dub. 12. num. 82. affirmat, in ea questione, [An possis occidere eum, qui nititur calumniam inferre?] quod, & si speculative vera esset, tamen in praxi non potest habere locum.

Lessius.

CAPVT II.

Quibus argumentis probetur efficaciter falsitas propositionis damnatae quoad priorem partem; & quomodo intelligenda sit eius damnatio?

ARTICVLVS I.

Duo argumenta proponuntur.

SYMMARIVM.

Non licet occidere hominem propter solam opinionem probabilem. num. 10.

Sicut non licet spoliare hominem bonis fortunæ propter solas rationes probabiles num. 11.

Sicut etiam non licet Iudici occidere reum cum sola probabilitate, nempe ex semiplena probatione. num. 12.

Ius certum vnius non potest amitti per ius incertum alterius. num. 13.

Ius defendendi se à calumniatore per occisionem non potest esse plus quam probabile. num. 14.

Non est licita defensio occisiva, nisi constet evidenter de moderamine inculpatæ tutelæ. num. 15.

Et demonstratur hæc assertio. num. 16.

Per occisionem non impeditur effectus calumniae. num. 17.

Non potest constare evidenter de damnificatione secutura ex calumnijs. num. 18.

Occisio falsi testis non est medium vnicum ad evadendum supplicium. num. 20. & 21.

10. **E** Am primam partem propositionis esse evidenter falsam cenſeo, etiam independenter ab hac damnatione propter hæc argumenta. Primum. Non licet occidere hominem propter solam opinionem probabilem: sed solum est probabile (do, & non concedo) quod occidi possit, qui calumniam inferre pergit: ergo non licet occidere hominem, qui calumniam inferre pergit.

11. Quæ ex his tribus propositionibus non est evidens? In primis consequentia legitime inferitur. Maior ex terminorū apprehensione evidens est. Primo. Si enim nō licet spoliare hominem bonis fortunæ, propter solas rationes probabiles de proprietate, quando habet homo legitimam possessionem talium bonorum; vt ostendi in 1. part. Cris. Tehol. disp. 16. cap. 8. art. 3. & seqq., à fortiori non erit licitum privare hominem vita, quam à Deo possidet, propter solas rationes probabiles.

12. Secundo probatur eadem Maior. Quando interest Reipublicæ, nempe in vindicta publica malefactorū, non est licitum Magistratui occidere hominem cum sola semiplena probatione iuris, vel facti: semiplena autem probatio quid aliud est, quam probabilitas; sicut plena probatio facit certitudinem moralem: ergo à fortiori cum non interest Reipublicæ, neque intervenit autoritas publica, sed privata dumtaxat, non licebit occidere hominem propter solas rationes probabiles.

13. Tertio. Nam ius certum vnius non potest amitti per ius incertum alterius; si enim ius certum, & ius incertum in statera rationis appendantur, necesse est, quod ius incertum superetur à certo. Tum sic. Homo, ex quo editur in lucem, habet

bet ius certum ad vitam suam; neque illud amittit, nisi per aliud certum ius Reipublicæ ortum ex iure puniendi delicta, aut per aliud ius certum alterius defendendi vitā suā: ergo per ius alterius incertum non potest amitti illud ius certum ad vitam. Sed ius probabile est ius incertum: ergo ius certum ad vitā non potest amitti per ius probabile alterius.

14. Iam vero Minor prioris syllogismi, nempe ius defendendi se defensione occisiva à calumniatore, non potest esse plus quam probabile, ostenditur. Tum quia statim atque hæc assertio edita est in lucem, quamplurimi viri sapientes in tota Reipublica Christiana acriter refragati sunt, & toto conatu restiterunt: si autem id ius certum esset, non est credibile, quod ita ei resisteretur à sapientibus. Tum etiam quia rationes partis oppositæ habent facilem solutionem, vt minimum, probabilem, vt ex dicendis constabit: rationes autem, quæ habent probabilem solutionem non possunt evenire conclusionem ad gradum certitudinis.

15. Secundum argumentum pro eadem conclusione est: Vt licita sit defensio occisiva, debet constare evidenter de moderamine inculpatæ tutelæ: sed in defensione occisiva contra calumniatorem non potest constare evidenter de moderamine, inculpatæ tutelæ: ergo non potest esse licita defensio occisiva contra calumniatorem.

16. Maior patet: nam vt talis defensio sit licita, debet constare evidenter, occisionem esse medium ad impediendam damnificationem, & nullum aliud esse medium ad illā impediendam: sed in hoc consistit tale moderamen: ergo debet constare evidenter de tali moderamine. Tum etiam, nam cum invaditur vi-

ta alicuius per ensẽ, idẽ fit defensio occisiva cum moderamine inculpatæ tutelæ, quia clare videt invaluus occisionem alterius esse medium evadendi mortem, & illud esse vnicum medium, in eo scilicet, qui non tenetur, aut non potest fugere, aut qui ex fuga prudenter timet maius periculum. Ergo ad moderamen inculpatæ tutelæ requiritur ea evidẽtia.

17. Iam vero Minor prioris syllogismi, nempe in defensione occisiva contra calumniatorem non posse constare evidenter de moderamine inculpatæ tutelæ, ostenditur. Et in primis non potest constare illud esse medium, quo impediatur effectus calumniæ; solet enim plerumque contingere, quod calumniator sparserit in vulgus calumnias: in quo casu nihil prodest occisio calumniatoris, sic enim non impeditur effectus calumniæ: quomodo ergo constabit evidenter patienti, quod per occisionem calumniatoris impeditur effectus calumniæ?

18. Deinde non potest constare evidenter patienti de damnificatione sibi alias secutura: nam sæpissime contingit, quod calumniator spargit calumnias, & quod audientes non habeant Fidem calumniatori. Quomodo ergo patienti constabit evidenter, quod audientes habent Fidem dictis calumniatoris? Quomodo ergo occisio calumniatoris erit evidens medium ad propulsandam calumniam, quæ fortasse non sortitur effectum. Imò vero, si sciant, à patiente occisum calumniatorem, ea occisio erit medium, vt augeatur fides calumniæ; audientes enim credent, reum esse eorum delictorum, quæ calumniator spargit, ex eo, quod delictum occisionis perpetraverit. Facile enim credent homines esse furem, vel adulterium eum, qui est

est homicida. Vnde tantum abest, vt occisio calumniatoris sit medium ad propulsandam calumniam vt potius sit medium ad credendum, occisorem esse reum eorum omnium, quæ in eum conijciuntur.

19. Dices, his recte probari, ad occidendum eum, qui extraiudicialiter calumniatur, vel non esse medium, vel non esse vnicum occisionem calumniatoris; at respectu falsi testis, aut dolosi accusatoris, videntur nihil probare eæ rationes propositæ. Nam occisio falsi testis impedit testificationem faciendam in iudicio; & præterea quia testificatio facta in iudicio communiter affert præiudicium ei, contra quem fit.

20. Hæc obiectio militat contra damnationem, quam decrevit Alexander VII. de qua suo loco dicendum est. interim tamen contra est. Nam occisio falsi testis, si practice consideretur, nec est medium, vt quis evadat supplicium; & casu, quo esset medium, non esset vnicum. Non est medium, vt evadat supplicium, qui potius ea occisio est medium, vt cadat in maius supplicium pænæ capitalis, quæ incurritur propter occisionem: neque enim vllum tribunal admittit excusationem defensionis in ea hypothese. Neque obstat, quod occulte occidatur: experientia enim quotidiana comprobatur delicta oculatissime patrata manifestari ex varijs coniecturis.

21. Sed quamvis esset medium, non potest esse medium vnicum evadendi supplicium. Nam statim atque occidit quis hominem, per absentiam conatur evadere à manibus Magistratus: ergo etiam potuit evadere à damnificatione falsi testis per absentiam à loco. Si ergo duo sunt media ad evadendum damnum resultans ex falso teste, nempe ab-

sentia à loco, & occisio testis falsi; cum non liceat occisio defensiva, nisi quando est medium vnicum; sit non posse occidi falsum testem, quando potest per absentiam vitari malum imminens in iudicio: maxime cum facta occisione testis, assumenda sit absentia pro medio ad evadendum supplicium.

ARTICVLVS II.

Alia duo argumenta pro eadem conclusione.

SYMMARIUM.

Implicat ius privata defensionis, quod sit contra ius Reipublicæ. num. 22.

Quomodo defensio occisiva calumniatoris sit contra ius Reipublicæ. num. 24.

Quomodo legibus Civilibus, & Canonicis interdicitur occisio privata calumniatoris. num. 25.

Quomodo leges civiles oriuntur ex praxi populorum? num. 27.

Qua ratione iure canonico interdicitur ea occisio? num. 29.

An ea interdictio consistat ex traditione, & quomodo? num. 30.

An similis interdictio sit in iure civili? num. 31.

22. **T**ertium argumentum est ex P. Lessio lib. 2. de Iust. ^{Lessio} cap. 9. dubit. 12. num. 82. Vbi sic ait: *In iure defensionis semper considerandum, ne eius usus in perniciem Reipublicæ vergat.* Ex quibus verbis sic construitur argumentum. Implicat, quod detur ius privata defensionis, quod vergat in perniciem Reipublicæ: sed ius defensionis privata occisiva contra calumniatorem, si daretur, vergeret in per-

perniciem Reipublicæ: ergo implicat tale ius. Consequentia est evidens.

23. Maior demonstratur. Implicat enim ius privatum contra ius publicum. Nam vbi agitur de iure privato; & de iure publico sibi invicem adversantibus, ius publicum prævalere necesse est. Atqui ius publicum est in communitate, vel Reipublica, nequid agatur in sui perniciem: ergo si defensio occisiva privata cedat in perniciem ipsius Reipublicæ, tale ius defensionis est contra ius publicum Communitatis, sive Reipublicæ, atque adeo est implicitorium.

24. Minor vero prioris syllogismi ostenditur. Illud est in perniciem Reipublicæ, quod est perniciosum multitudini; atque tale ius defensionis occisive contra calumniatorem esset perniciosum multitudini; nam cum in Reipublica sint multæ querelæ, detractiones, invidia; item cum commune sit hominibus philantia (amore sui ipsorum) plenis, famæ detractiones, quamvis tenues, reputare ingentes; fieret, quod homines plurimi existimarent, sibi esse ius occidendi; vnde innumera fierent occisiones, & Reipublica assiduis odijs, bellisque civilibus arderet. Esset ergo ius illud defensionis occisive contra calumniatorem in perniciem Reipublicæ.

25. Quartum argumentum ex Caramuele relato c. 1. sic instruitur. Legibus humanis civilibus, & canonicis prohibita est occisio defensiva contra calumniatorem; quæ leges, quia versantur in materia gravissima, & pro bono publico, sive pro vitanda pernicie publica, maxime sunt obligatoræ; leges enim eo magis obligant, quo magis bono publico prospiciunt. Ergo nemini licet occisio defensiva contra calumniatorem.

26. Antecedens probatur. Quævis enim non inveniatur leges scriptæ sub his terminis; tamen moribus hominum illæ stabilitæ sunt. Et enim nulla Reipublica (nisi barbara) est in orbe, quæ non puniat gravissime eos, qui occidunt, quamvis provocatos quolibet calumniarum, aut detractionum genere; item nulla est Reipublica (nisi barbara) quæ non iudicet iuste puniri tales occisores: quomodo ergo punientur iuste, si nec lege Divina, nec humana sit prohibita ea occisio? Dicendum ergo est, moribus, & consuetudinibus, imò & praxi ipsa apud omnes nationes prohibitam esse talem occisionem calumnatorum.

27. Et quidem si agamus de legibus civilibus, constat, eas quandoque oriri ex meritis, & praxi ipsius populi. Sic enim habetur in l. *De quibus.* ff. de legibus. illis verbis. *In veterata enim consuetudo pro lege non immerito custoditur: & hoc est ius, quod dicitur moribus constitutum. Nam cum ipsæ leges nulla alia ex causa nos teneant, quam quod iudicio populi receptæ sunt; merito & ea, quæ sine ullo scripto populus probavit, tenebunt omnes. Nam quid interest, suffragio populus voluntatem suam declaret, an rebus ipsis, & factis? Idem habetur ex l. *Sed ea.* l. *Diuturna.*, & l. *Imo.* ff. de legibus, & in iure Hispano l. 3. 4. 5. & 6. tit. 2. part. 1.*

28. Maior difficultas reperitur circa ius Ecclesiasticum, in quo nihil potest populus, cum tota iurisdicção Ecclesiastica dimanaverit à Christo Domino in Ecclesiæ Principem, & ab hoc in cæteros Prælatos. Præterea quia in 2. part. Crif. Theol. disp. 23. cap. 5. asserui, obligationem consuetudinis præceptivæ, & prohibitoræ oriri ex traditione præcepti. Cum ergo non in-

veniat lex scripta sub his terminis prohibens defensionem occisivam contra calumniatorem; neque sciamus, datum esse voce tenus hoc præceptum (quale est omne præceptum in traditione constitutum) videntur dici non posse, dari talem prohibitionem scriptam, vel traditam in iure Ecclesiastico.

29. Sed hæc duæ difficultates facilem habent explicationem. Et quæd attinet ad priorem, ea prohibitio defensionis occisivæ contra calumniatorem, in iure Ecclesiastico non oritur à populo, sed à tribunalibus tam supremo, quam inferioribus: quæ dum puniunt eiusmodi occisionem, quamvis allegetur, factam fuisse propter calumnias; satis declarant, eam non tolerari, atque adeò prohibitam esse in Republica Ecclesiastica.

30. Quod attinet ad posteriorem difficultatem, quælibet prohibitio non scripta, in traditione subsistit. Traditio autem non perit necessario, quod præceptum datum fuerit voce tenus; dummodo significetur per alia signa æterna. Dum ergo tribunalia Ecclesiastica puniunt occisionem calumniatoris, sufficiens signum proferunt detestationis, & prohibitionis. *Quid enim interest (vt loquamur verbis citatæ legis De quibus.) Suffragio Magistratus Ecclesiastici voluntatem suam declarent, an rebus ipsis, & factis?* Et idèò dicendum est, hanc prohibitionem non scriptam traditione subsistere, & moribus, praxique Prælatorum Ecclesiasticorum esse constitutam.

31. Imò vero loquendo de legibus civilibus, quæ pendent à populo, dicendum est, eodem modo inductam esse hanc prohibitionem à Principibus sæcularibus, quatenus tribunalia suprema, & infima ipsa

punitione huius delicti dant sufficiens signum externum detestationis, & prohibitionis delicti, quamvis cum maiori dependentia ab acceptance populi.

ARTICVLVS III.

Discrimen defensionis occisiva contra invasorem vite, & similis defensionis contra calumniatorem.

SYMMARIUM.

Argumentum à paritate num 32.

Prima disparitas, quod defensio vite per occisionem est certior citata, non autem defensio contra calumnias. num 33.

Secunda disparitas, quod qui modo dicto defendit se à gladio, habet evidentiam de moderamine, non autem qui defendit se à calumnia. num 34.

Tertia disparitas, quod qui defendit se à calumniatore per occisionem, agit contra ius Reipublicæ, non autem, qui se defendit ab occisione. num 35.

Quarta disparitas, quod defensio vite cum moderamine nulla lege interdicitur; non sit defensio occisiva calumniatoris. num. 36.

Eadem quadruplex disparitas tenet; etiam si desumatur paritas à defensione bonorum fortunæ. num. 37.

32. **P**ræcipuum fundamentum, quo nitetur ea propositio damnata, desumebatur à paritate rationis. Etenim non est minor violentia, nec minus nociva homini honorato, invadere illum per calumnias, & detractiones falsas, quam invadere illum per enssem, aut per alia

alia arma: sed invasus per enssem potest se defendere defensione occisiva; scilicet cum moderamine: ergo invasus per calumnias, & detractiones falsas potest se defendere defensione occisiva cum moderamine.

33. Hoc tamen argumentum evanescit assignato discrimine inter utrumque. Istud autem est multiplex. Primum est ad normam primi argumenti, propositi art. 1. Nam quod quis defensione occisiva defendat vitam cum moderamine inculpatæ tutelæ, est certo licitum; quod autem simili defensione se defendat contra calumnias, & detractiones, est ad summum probabile speculative (dico, & non concedo) vnde practice non est licitum occidere hominem propter ius mere probabile, & incertum. Vide ergo, quam latum sit discrimen inter ius certum, & ius mere probabile.

34. Secundum discrimen ad normam secundi argumenti est: quod ille, qui defendit vitam adversus gladium, habet evidentiam de moderamine inculpatæ tutelæ, & de iustitia eius: qui autem defendit famam à lingua detrahente, aut calumniante, defendit, inquam, per occisionem calumniatoris, non potest habere evidentiam de moderamine inculpatæ tutelæ; tum quia fortasse audientes non adhibebunt fidem; tum etiam quia contingere potest, quod per eam occisionem non liberetur à nocimento calumniæ, & idèò occisio non sit medium ad vitandam calumniam, atque adeò neque ad defensionem intentam. Tum præterea, quia occisio calumniatoris potius est medium ad augendum nocimento detractionis; quia homines facilius credent detractionem de eo, quem vident esse homicidam.

35. Tertiam discrimen est, quod, vt constat ex tertio argumento, ius defensionis occisivæ calumniatorum est in perniciem Reipublicæ, atque adeò contra ius ipsius Reipublicæ; ius autem privatæ defensionis non potest prævalere contra ius publicum Cõmunitatis. Quod non contingit in defensione propriæ vitæ, quæ non cedit in perniciem Reipublicæ.

36. Quartum discrimen ad normam quarti argumenti est, quod defensio vitæ cum moderamine inculpatæ tutelæ nulla lege interdicitur, in nullo tribunali punitur; defensio autem occisiva calumniatoris legibus humanis prohibetur, & in omnibus tribunalibus punitur.

37. Denique advertendum est, hanc paritatem, quæ pro damnata propositione vrgeri solet, à nobis solum esse propositam per comparisonem ad defensionem vitæ; quæ tamen solet etiam proponi per comparisonem ad defensionem bonorum fortunæ. Sed eodem modo respondendum est, si ve fiat comparatio ad defensionem vitæ, si ve ad defensionem bonorum fortunæ, si hæc sine in magna quantitate, & cum ingenti nocimento

ARTICVLVS IV.

An subiaceat huic damnationi opinio docens, esse licitum in aliquibus casibus defendere honorem defensione occisiva cum moderamine?

SYMMARIUM.

Filguera existimat, quod opinio affirmativa incurrit damnationem. num. 38.

Opinio docens, posse defendi honorem occisione invadentis per ve

iacet damnationi. num. 39.

Opinio, quæ loquitur de honore invaso, non verbis, sed factis, non subiacet damnationi formaliter. num.

40.

Neque virtualiter. num. 41.

Quando honor impetitur factis ignominiosis, licitum est tueri se armis; sed plerumque hæc defensio non est solius honoris. Et explicatur relatione cuiusdam casus. nu.

43.

Notantur aliqua circa casum propositum. num. 44.

Secundus casus, in quo licet is modus defensionis. num. 46.

Tertius casus de aggressore virginis. num. 47.

Confirmatur ex iure Civili, & Canonico. num. 48.

Solvitur obiectio num. 50.

Filguer.

38. **V** Idimus cap. 1. existimare affirmativam subiacere huic damnationi. Nam loco citato sic asserit. [Ad damnationem opinionis asserentis, esse licitum, alium occidere cum moderamine inculpatæ tutelæ, in defensionem proprii honoris, profecto existimo esse recurrendum; nec alia via posse explicari, manifeste deduco.] Ita Filguera.

39. Præmitto, honorem posse invadi tum verbis, tum factis. Et dico primo. Opinio docens, cum quis invadit verbis honorem alterius, posse honorem protegi defensione occisiva, subiacet huic damnationi. Patet conclusio ex ipsis terminis conclusionis damnatæ. Nam ea verba. *Qui nititur calumniam inferre*, significant quamlibet detractionem famæ, sive coram, sive in absentia factam. Et eiusmodi defensionem occisivam esse illicitam, satis evidenter constat ex art. 2. & 3.

40. Dico secundo, eam opinionem, quæ loquitur de honore invaso, non verbis, sed factis, non subiacere huic damnationi formaliter, neque virtualiter. Non formaliter. Tunc enim formaliter subiacet propositio damnationi, quando expressis, æquivalentibus terminis continetur in propositione damnata: sed propositio docens, quod [potest quis defendere se defensione occisiva ab ignominiosa percussione arundinis, vel fustis, si alia via non potest se defendere.] Non continetur expressis, & formalibus terminis in propositione damnata, quæ in priori parte loquitur de occisione calumniatoris, & in posteriori de occisione eius, qui prius percusserat; sed neque continetur in illa æquivalentibus terminis, non enim possunt esse æquivalentes propositiones, quæ de diversis obiectis loquuntur. Ergo ea opinio non subiacet formaliter, & expressè huic damnationi. Quomodo enim poterit expressè damnare ea, de quibus non loquitur expressè, neque æquivalenter.

41. Sed neque virtualiter subiacet huic damnationi. Tunc enim propositio subiacet virtualiter damnationi, quando est antecedens, unde infallibiliter infertur propositio damnata, nam eo ipso quod propositio damnata sit falsa, necesse est, quod sit falsum antecedens, ex quo illa legitime infertur; & ideo ex regula Dialecticæ, bene valet à contradictorio consequentis ad contradictorium antecedentis. Sed propositio asserens, licitam esse defensionem honoris occisivam in casu proxime propositio, non est antecedens; unde inferatur propositio damnata; ex eo enim, quod licitum sit defendere se per occisionem ab ignominiosa percussione fustis, nullo modo infertur, quod licitum sit de-

fen-

fendere se per occisionem à detractionibus, & calumnijs; & ex eo, quod liceat armis defendere honorem factis invasum, non infertur, quod liceat defendere honorem verbis impetitur, ut satis constat ex articulis præcedentibus. Ergo præfata propositio de honore tuendo per occisionem in casibus, in quibus honor factis invaditur, neque virtualiter subiacet huic damnationi.

42. Supposito ergo, quod præfata propositio de honore factis invaso, sic tuendo non maneat damnata formaliter, neque virtualiter, restat inquirere, an ea vera sit.

43. Dico tertio. In illis casibus, in quibus honor impetitur factis ignominiosis, licitum est tueri honorem ferro, & armis; sed plerumque contingit, quod defensio occisiva cum moderamine inculpatæ tutelæ non sit propter solum honorem tuendum. Explicatur, & probatur conclusio proponendo casum, qui propter praviratem cordis humani solet frequenter accidere. Homo carnalis obstinata audacia intendit violare thorum viri nobilis. Ille audax promissio, aut etiam præmissio auro, init factum cum famulo domus, ut aperiat, qua hora noctis herus nobilis absit à domo: famulus monet ab hora noctis nona usque ad undecimam existere herum in domo (quam vocant) conversationis. Conditis die, & hora, ille herus nobilis monetur paulo ante nonam de ausu temerario aggressuri. Nec tunc aliud occurrit ei medium defensionis, nisi expectare aggressorem districto gladio. Quem cum videt ingredientem, cum excipit obiecto mucrone. Ille vult resistere, & districto gladio incipit pugna. Contingit autem sæpe, quod aggressor, tum conscientia suæ iniquitatis oppressus, tum armis viri nobilis iuf-

titia sua freti constrictus, retrocedit paulatim, & hostis conspectum fugit.

44. Circa quem casum aliqua notanda veniunt. Primum, quod nemo potest optimate illum arguerè de culpa, quod districtum gladium opposuerit aggressori sui honoris, cum non habuerit aliud remedium occurrendi illi ignominia. Secundum, quod si ille aggressor persisteret in pugna, & invasus occidisset illum cum moderamine inculpatæ tutelæ, non occidisset solum propter tuendum honorem, sed etiam propter tuendam vitam. Propter tuendum honorem opposuit ferrum licite: & quia aggressor discessit, non licuit illi amplius offendere aggressorem. Si autem aggressor persisteret, iam non solum esset aggressor honoris, sed etiam aggressor vitæ; ideoque poterat occidi cum moderamine inculpatæ tutelæ.

45. Ex quibus clare patent ea duo, quæ in conclusione propositi: & quod licitum sit marito tueri suum honorem ferro, & armis, ne suus honor, & vxoris honestas deformetur; & quod maritus vtens defensione occisiva contra aggressorem persistentem in usu gladii contra maritum, non vtitur defensione occisiva solum propter honorem, quia iam iste pugnat tunc etiam pro tuenda vita. Adhuc tamen in hoc sensu dicitur, quod maritus possit uti defensione occisiva contra aggressorem honoris, quatenus provocatio incepit à defensione honoris; quamvis incepta pugna defensio occisiva immediate pro cesserit à defensione vitæ, contra quam etiam aggressor persistens in pugna, invasionem fecerit.

46. Secundus casus, in quo licet defendere honorem ferro, & armis; est, cum aggressor intencat per-

cul-

cussionem ignominiosam fustis, vel arundinis contra virum nobilem: cui, vt impediatur percussio, licitum est opponere gladium. Quod si videns aggressor districtum gladium suum opponat denuo, aut arma alia, iam non est solum aggressor honoris, sed etiam vitæ. Et idem si non possit invasus alia via evadere periculum mortis de novo imminens, poterit vti defensione occisiva cum iusto moderamine.

47. Tertius casus est, in quo aggressor conatur deflorare virginem: illa enim, si fugere non potest, & si proclamatio est illi inutilis, aut ignominiosa, potest suum honorem tueri etiam defensione occisiva. In quo casu talis defensio occisiva potest contingere, quod fiat propter solum honorem virginitatis. Et idem est de sodemita invasore pudicitiae contra virum, qui licite potest se defendere ab ea contumelia, si alia non possit, defensione occisiva. Nam ea violentia tanta est, & tam gravis, vt licite possit per quodlibet genus violentiae repelli.

48. Et hi tres casus, & alij eiusdem generis admittendi sunt ab omnibus ex regula *Vim vi repellere licet. l. Vi vim. ff. de Iust. & Iur. & cap. Si vero. l. de sent. Excom.*, vbi dicitur: *Si vero clericum vim sibi inferentem, vi quis repellat, vel ladat, non debet propter hoc ad Sedem Apostolicam transmitti, si in continentia vim vi repellat. Cum vim vi repellere, omnes leges, omniaque iura permittant.*

49. Dices. Non licet occidere hominem propter solam opinionem probabilem, vt nos ipsi statuimus supra art. 1. in 1. argum. Sed solum est probabile, quod quis possit se defendere defensione occisiva, ab alapa, aut alia percussione ignominiosa: ergo non licet defensio occisiva con-

tra alapam, aut percussioem ignominiosam. Probatum minor. Nam oppositam opinionem docent. Major, Sylvius, Tanner, Malderus, apud Dianam part. 5. tract. 4. resol. 4.

Major
Sylvius
Tanner.
Malder.
Diana.

50. Respondetur, nullum Auctorem negare quod nos asseruimus. Nempe quod is vir nobilis, qui videt aggressorem accedere ad se ad impingendam alapam, possit obicere ferrum, aut alia arma, ne accedat. Quod si propterea aggressor discedit, non potest vir nobilis illum percutere. Quod si aggressor distringat gladium contra virum nobilem, iam est aggressor non solum contra honorem, vt antea, sed contra vitam: quare vir nobilis poterit tueri vitam occidendo cum moderamine inculpatae tutelae alia via non potest vitam furi. Quod quidem non est solum probabile, sed omnino certum.

ARTICVLVS V.

An tertia, & quarta sententia relata cap. 1. subiaceat huic damnationi?

SVMMARIVM.

- Sententia Caramuelis. num. 51.*
Ea sententia non subiacet damnationi. num. 52.
Et explicatur in quo sensu. num. 53.
An si dicatur, propositionem damnatam esse solum speculative probabilem subiaceat damnationi. num. 54.
Quomodo intelligatur, quod vna propositio sit probabilis speculative, & improbabilis practice. num. 55.

Quomodo propositio affirmata vt solum speculative probabilis non subiaceat damnationi? num. 56.

An, & quomodo in hoc decreto damnentur propositiones speculative? num. 57. & seqq.

An ex propositione speculative probabilis inferatur, propositionem esse practice probabilem? num. 60. & seqq.

Resolvitur falsum esse, eam propositionem esse speculative probabilem. num. 63.

51. **T**ertia sententia, quam tradidit Caramuel relatus cap. 1. sub quibusdam limitationibus ibidem propositis, admittit, quod stando in iure naturali licitum est viro nobili defendere se defensione occisiva à calumnijs, quando Respublica non potest, aut non vult eum defendere; stando vero legibus Civilibus, & Ecclesiasticis, non est licitum. Et inquirimus, an hæc sententia subiaceat huic damnationi?

52. Et dicendum est, minime subiacere. Ratio est. Nam hæc sententia nihil discedit à damnatione eius propositionis. Etenim damnatio affirmat, non esse licitum viro honorato occidere invasorem, qui nititur calumniam inferre; sed id ipsum concedit Caramuel: ergo nihil discedit ab ipsa damnatione. Minor pater. Nam si propter aliquid centeretur Caramuel aliud dicere oppositum decreto, & damnationi, maxime, quia sub quibusdam circumstantijs dicit esse licitum iure naturali, quamvis non iure humano: atqui damnatio nihil dicit de iure naturali, sed solum id negat esse licitum, sicut negat etiam Caramuel: ergo id ipsum, quod dicit damnatio, asserit etiam Caramuel.

53. Adverte tamen, cum dicitur iure naturali licitum esse defen-

dere se defensione occisiva à calumniatore, dupliciter posse intelligi. Primo, ita vt invasus habeat ius naturale se ita defendendi. Secundo, ita vt id non sit prohibitum iure naturali. Et quidem Caramuel non defendit eam conclusionem primo modo: nam si privatus homo haberet ius naturale ad talem defensionem, non esset facile intelligere, quomodo possent leges humanæ illud prohibere. Quare solum secundo modo intelligitur Caramuelis assertio.

54. Quarta sententia relata cap. 1. est Patris Lessij asserentis, etiam si propositio damnata esset speculative probabilis, adhuc non posse admitti tamquam practice probabilem. Et quamvis P. Lessius non dicat absolute, illam esse speculative probabilem; disputationis gratia inquiritur, an subiaceat damnationi huic, opinio docens, propositionem damnatam speculative esse probabilem, practice vero improbabilem.

55. Et in limine huius quæstionis dubitatur, quomodo possit vna propositio esse probabilis speculative, & improbalis practice? De hac quæstione late egi in 1. part. Cril-Theolog. disp. 14., in cuius cap. 2. ostendi, sæpissime dari opinionem speculative probabilem, quæ sit practice improbalis; quia ea opinio speculative probabilis non potest deduci ad praxim sine nova circumstantia, quæ vitiat actionem. Ibidem etiam ostendi, omnem opinionem practice improbabilem esse etiam speculative improbabilem; quia in speculatione considerantur omnes circumstantiæ, quæ reperiuntur in praxi: sed non omnem opinionem speculative probabilem, esse practice probabilem; quia potest considerari in speculatione sine illa circumstantia, quæ vitiat praxim. Vbi huius asserti plura exempla dedi.

Lessius

Caram.

36. Accedendo ergo ad praxiam quæstionem, dicendum est, si in speculatione considerentur omnes circumstantiæ, quæ in praxi; subiacere huic damnationi propositionem, quæ asserit, illam esse speculatione probabilem, non autem subiacere huic damnationi propositionem, quæ asserit, esse speculative probabile, & practice improbabile, (scilicet, quatenus in speculatione non considerantur omnes circumstantiæ, quæ in praxi) nimirum quod [liceat viro honorato occidere inuasorem, qui nititur calumniam inferre, si aliter hæc ignominia vitari nequit.] Prima pars constat. Nam si speculatio considerat omnes circumstantiæ, quæ tum in praxi implicat, quod speculatio sit probabilis, & praxis improbabilis. Secundæ partis ratio est. Nam SS. D. Innocentius XI. in hoc decreto solum intendit, ut fideles in praxi sequantur opiniones omnino tuas & in quibus nullum omnino sit periculum peccandi. Iacō initio decreti dicitur: *Sanctissimus Dominus noster, re posita matutè considerata, statuit, & decrevit pro nunc, sequentes propositiones, & unquamque ipsarum, sicut iacent, ut minimum tamquam scandalosæ, & in PRAXI PERNICIOSAS esse dammandas, &c.* Et in fine decreti prohibet praxim his verbis: *Insuper districte in virtute Sanctæ ob adiutorio prohibet omnibus Christianis fidelibus, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipsarum ad praxim deducant.* Ex quibus satis clare colligitur, in rebus practicabilibus solum damnari eiusmodi opiniones quoad praxim: ergo non damnatur propositio, quæ doceat, talem opinionem esse practice improbabilem, quamvis simul doceat esse speculative probabilem modo dicto.

57. Dices primo. In hoc decre-

to etiam damnantur aliæ propositiones speculative, & quæ non respiciunt praxim. Sic enim damnatur propositio 48., quæ sic proponitur: *Tam clarum videtur, fornicationem secundum se nullam involvere malitiam, & solum esse malam, quia interdicitur, ut contrarium omnino rationi dissonum videatur.* Quæ propositio non respicit praxim: nam ipsa propositio supponit esse peccatum lathæ ex hoc, quod fornicatio sit interdicitur. Similiter propositio 49. sic asserens. *Mollities iure nature prohibita non est. Unde si Deus eam non interdixisset, sepe esset bona, & aliquando obligatoria sub mortali.* Perperam ergo diximus, in hoc decreto solum damnari propositiones in ordine ad praxim.

58. Respondeo in hoc decreto ut in plurimum damnari propositiones in ordine ad praxim; & eas dicit solum propositiones proxime relatas damnari, quamvis sint solum speculative. Adverte tamen, quando voluit propositionem speculative damnare, id specialiter expressit, propositionem damnaram modo speculative. Nam dum in 48. dicitur: *Solum esse malam, quia interdicitur,* supponit ipsa propositio damnata, fornicationem esse malam in praxi: unde hoc decretum condemnat illam, quia speculative. Et dum in 49. dicitur: *Si Deus eam non interdixisset,* ipsa propositio damnata supponit esse interdicitam, & nullo modo licite practicabilem; & adhuc expressè eam damnat, quatenus speculative, & si non practicabilem.

59. Hoc autem non invenitur in hac propositione 30., in qua nihil dicitur de iure naturæ, neque de interdictione positiva. Eridèdè intelligenda est eodem modo, ac reliquæ omnes propositiones respicientes praxim.

Dices

60. Dices secundo. Opinio, quæ dicit, id esse speculative probabile, saltem virtualiter damnatur. Quod sic probas. Illa enim propositio virtualiter damnatur in hoc decreto, quæ est antecedens inferens propositionem damnatam; si enim consequens est falsum, & damnabile, necessario debet esse falsum, & damnabile antecedens, unde infertur. Sed hæc propositio, ut speculative probabilis, est antecedens, unde infertur propositio ut practice probabilis; & sic damnatur: ergo hæc propositio, ut speculative probabilis, virtualiter damnatur. Probatur Minor. Nam propositio speculative probabilis in materia morum, ut non sit antecedens inferens propositionem practice probabilem, debet esse talis, ut non possit poni in praxi, nisi addita aliqua nova circumstantia vitiosa: sed hæc propositio, sicut est in speculatione, potest poni in praxi, nulla addita aliqua alia circumstantia vitiosa: ergo hæc propositio speculative probabilis infert practice probabilem. Ergo propositio damnata erit practice probabilis; vel si est practice improbabilis, & damnabilis, etiam speculative erit improbabilis, & damnabilis.

61. Respondeo, si quis dicat, eam opinionem esse speculative probabilem, & practice improbabilem, dicit consequenter, in speculatione considerari solum ius defensionis vnius privati hominis contra calumniatorem; in praxi autem non potest id præstari sine eo, quod fiat contra ius publicum Communitatis, seu Reipublicæ; cum ea defensio occisiva sit in perniciem Reipublicæ. Quod si speculatio consideret omnes circumstantiæ, quæ in praxi, ea, ut diximus, subiacet damnationi. Hinc ad primum syllogismum con-

cessa Maiori, neganda est Minor, ad cuius probationem similiter concessa Maiori, neganda est Minor iuxta proxime dicta; cum illud ius privati hominis, quod solum consideratur in speculatione non possit deduci ad praxim sine violatione iuris publici, quod habet Respublica, ne fiat defensio in perniciem boni publici. Quod si in speculatione consideretur illud ius Reipublicæ, non potest talis opinio esse speculative probalis.

62. Diximus, non subiacere huic damnationi, qui dixerit esse speculative probabile, & practice improbabile, licitum esse uti defensione occisiva contra calumniatorem. Restat modo examinare, an ea opinio vera sit?

63. Et dicendum est, eam esse profus falsam. Nam argumenta; quæ proposui art. 1. & 2. probant, eam non solum practice, sed etiam speculative esse falsam. Et ratio est: quia in fere omnibus argumentis ibi propositis, considerantur in speculatione eadè circumstantiæ, quæ reperiuntur in praxi: quando autem in speculatione considerantur omnes circumstantiæ, quæ in praxi, idem iudicium ferendum est de speculatione, ac de praxi; ut multis ostendi in 1. part. Cris. Theol. disp. 14. cap. 4.

CAPVT III.

Quam digna sit damnatione secundæ pars propositionis trigesimæ?

SUMMARYM.

Authores putantes, alapa percussum posse repercutere. num. 64. Fundamentum eorum à paritate fur-ti. num. 65.

Autores defendentes oppositam sententiam, que iam est certa ex definitione Pontificis. num. 66.

Et quomodo non infertur probabilis practice, ex eo quod sit probabilis speculative. num. 67.

Quomodo ea recuperatio honoris sit adversaria legi Dei? num. 68.

Discrimen inter hoc, quod est impedire alapam, & post impactam alapam vii vindicta privata. num. 69.

Celebres periodi P. Vasquez. num. 70.

Quomodo repercussio non sit defensio, sed vindicta privata? num. 71.

Quomodo per repercussionem non recuperetur ille honor, qui ablati est? num. 72.

Non licet tibi comburere segetem eius, qui combussit segetem tuam. Et quid inde pro conclusione? num. 73.

Quomodo qui impigit alapam, & fugit, non est invasor? Et quid inde pro conclusione? num. 74.

Ex eo quod marito non sit licitum occidere adulterum, confirmatur nostra sententia ex Cardinali Lugo. num. 75.

64. **A**liqui Authores putarunt, esse licitum, post impactam alapam, quod homo sic percussus repercutiat graviter offensorem iniustum, quantum satis sit ad honorem recuperandum. Ita Navarrus, Petrus de Navarra, Mercatus, Victoria, Enriquez, Corduba, Mantius, Peña, Fernandez, Hurtado, Villalobos, Marchantius, Faber, quos refert, & sequitur Diana, part. 1. tract. 15. resol. 15., & part. 5. tract. 5. resol. 11. Quam etiam sequitur Leander à SS. Sac. tract. 2. de Irregular. disp. 14. q. 3. referens ultra re- lates, S. Antoninum, Armillam, Antonium Gomez, Plazam, Ant.

Navarr.
Navarra.
Mercat.
Victoria
Enriquez
Corduba.
Mantius.
Peña.
Fernan.
Hurtado
Villalob.
Marchan.
Faber.
Diana.
Leander.
S. Anton

Gabrielem, Ducñis Abulensem, Laymanum, Dicastillum, & Gibalinum. Quamvis horum aliqui immerito citentur pro ea opinione, quos non vacat fecernere.

65. Fundamentum huius sententia est. Nam si fur auferat à me vas aureum magni pretij, licitum est mihi, cum fur fugit, illum sequi, & vi illata illud vindicare; imo etiã si fur domo sua iam sit conclusus: sed qui impigit viro nobili alapam, abstulit ab illo honorem, quem potest recuperare, percutiendo in continenti offensorem: ergo iste poterit post alapam percutere, vel occidere offensorem.

66. Opposita sententia, quam Pontifex definit in hoc decreto, propugnat, id esse omnino illicitum. Hanc sententiam tuentur Cardin. Tolerus, lib. 5. cap. 6. num. 16. P. Molina, tom. 4. de iust. tract. 3. disp. 17. num. 8. P. Vasquez, in opusc. de Restit. cap. 2. §. 1. dub. 9. num. 37. & seqq. P. Luisius Turrianus, 2. 2. disp. 27. dub. 3. Lugo Cardinal. tom. 1. de iust. disp. 10. sect. 10. nu. 190. & seqq. Sotus, de iust. lib. 5. quaest. 1. art. 8. & apud ipsum Bañez, Salon 2. 2. q. 64. art. 7. contrav. 2. concl. 1. Malderus de iust. tract. 1. cap. 1. dub. 24. Rodriguez, tom. 1. sum. cap. 135. num. 11. & multi alij. Citandus etiam est pro hac sententia P. Lessius de iust. cap. 9. dubit. 12. num. 80., qui quamvis dixerit, eam esse speculative probabilem, asserit tamen esse practice impro- babilem.

67. Neque quos ad hoc bene impugnant Lugo, & Leander citati, ex eo quod omnis opinio speculative probabilis est etiam practice probabilis, si sit in materia morum. Istud enim, quod assumunt, est falsum. Nam, ut proxime dixi, considera- ri solet in speculatione aliqua actio, quæ

Armill.
Gomez.
Plaza
Gabricel.
Ducñis.
Abulen.
Layman.
Dicastil.
Gibalinus

Tolerus
Molina.
Vasquez.
Turria.
Lugo.
Sotus.
Bañez.
Salon.
Malder.
Rodriguez
Lessius

Lugo.
Leander.

quæ si poneretur sine nova alia circumstantia vitiosa, esset licita; & tamen non potest deduci ad praxim sine nova circumstantia vitiosa.

68. Fundamentum huius sententia desumitur primo ex fundamento ipso partis opposita. Ideo enim esset licitum post impactam alapam repercutere in continenti offensorem, quia apud existimationem hominum per illam percussio- nem, aut occisionem recuperatur honor amissus; sicut licitum est homini spoliato re sua, illam vindicare de manibus furis, etiam percutiendo furem, si omnino necessarium fuerit: sed ea hominum existi- matio est adversaria legi Dei; est enim lex mundanorum (quam vo- cant legem Duelli) præcipiens mun- danis suis, ut si quis alapa, fuisse, arundine, aut galero ictus fuerit, occidat suum offensorem, etiam si multum tempus elapsum fuerit, statuitque lex præfata sic recuperari hono- rem amissum, etiam per vindictam privatam lege Dei prohibitam. Ergo post impactam alapam non est licita ea honoris recuperatio falso existi- mata.

69. Itaque aliud est impedire alapam, & aliud est post impactam vii vindicta privata. Primum est licitum; & secundum Evangelij lege condemnatum. Neque simile est de fure, qui rem meam secum defert. Nam qui impigit alapam, non defert rem aliquam, quæ mea sit; non enim defert secum honorem meum, sed quasi destruxit illum. Sic enim quia Petrus combussit segetem meam, non licet mihi incendere segetem Petri.

Vasquez. 70. Ideo P. Vasquez, supra cita- tus dixit: *Hæc doctrina non Chris- tiana, sed gentilitatem sapere vide- tur: quoniam inde sequeretur, quod*

ei, qui alapam recepit, liceret inimi- cum, si potest, ibi fuisse cadere; & tamen non potest deduci ad praxim sine nova circumstantia vitiosa. Et si aliquis fuisse casus est, potest statim insequi percussorem, & ipsum occidere, quia aliter non potest honori satisfacere: vel denique poterit aliquid aliud malum statim illi inferre in retributionem: quod est legem Evangelicam, imo & Decalogi destrueret. Et num. 38. hæc subiungit. Et sane opinionem Navarri, & Mercati, etiam sceleratissimi reprobant, qui quamvis passione veluti coacti id faciant; bene tamen vident, & fatentur, se peccare graviter. Et hæc dicta à Vasquez approbat Lugo Cardinalis relatus.

71. Secundum fundamentum veræ sententia est. Non licet occide- re offensorem propter privatam vindictam, sed solum propter defensio- nem, ut vel ipsi ad verfarij admit- tunt: sed repercussio offensoris non est defensio, sed vindicta privata: ergo in eo casu non licet percutere, aut occidere offensorem. Minor probatur primo. Eatenus enim repercussio offensoris est apud munda- nos homines restauratio honoris, quatenus existimant, honorem recuperari per ipsam læsionem inimi- ci: sed lædere inimicum non est de- fendere se: ergo ea repercussio non est defensio.

72. Probatur secundo eadem Minor. Nam per repercussionem offensoris non recuperatur ille honor, qui ablati est, sed attribuitur alius novus honor, qui apud mundanos consistit in alio novo honore; quem attribuunt viciscenti se de iniuria illata: ergo honor ablati non defenditur, sed acquiritur apud mundanos novus ille honor se vicis- cendi. Ergo illa non est defensio honoris, sed vindicta privata.

73. Probatur tertio eadem Mi- nor

nor. Nam si esset defensio honoris acquirere eum novum honorem viciscendisse, etiam esset defensio, comburere segetem inimici, quia comburit segetem meam: nam si esset defensio lædere vitam proximi, quia læsit me; eodem modo esset defensio reddere malum in quovis genere. Quæ omnia absurda sunt, & à lege Dei longissime distant.

74. Probatur quarto. Quia nemo se defendit, nisi ab invadente: sed qui impigit aliam, & fugit, non est invadens: ergo illius reperiensio non est defensio. Et dixi iam, non esse simile de fure, qui dum portat rem meam, invadit illam rem alienam. Minor huius syllogismi probatur. Nam invasio respicit damnum inferendum statim de futuro: sed qui impigit aliam, & fugit, non intendit damnum inferendum statim de futuro: ergo ille non est invadens.

75. Tertium fundamentum est, quod desumit Lugo à posteriori ibid. num. 192. in hæc verba: [si licita est percussio inavoris, saltem in continenti, postquam iam ipse tuum honorem læsit, & vult recedere, frustra, & immerito Theologi communiter, & ipsi etiam Authores contrariæ sententiæ dicunt, maritum non posse in foro conscientie licite occidere adulteram in adulterio deprehensam, quia consequenter deberent dicere, id licere: si enim licite occidis eum, qui te colapho v.g., vel fustibus cædit, quando id necesse est ad retinendum tuum honorem, saltem in continenti post iniuriam acceptam; quæso, cur non licebit in continenti occidere eum, qui maiori iniuria, & contumelia actu lædit tuum honorem per adulterium, si aliter honorem retinere, vel recuperare non potes, prout re vera non potes, multo magis quam in priori casu de contumelia, verbis, vel fustibus illata, quæ de honoratio posset per publicam, & magnam offensorem humiliationem deleri? Ego certe non video differentiam, nec rationem apparentem, cur si licet percussio contumeliosi in continenti, non liceat etiam occisio adulteri in flagranti, quando in ipso crimine invenitur. Consequens autem ipsi non concedunt, sed expresse negant, ut supra vidimus: ergo nec antecedens debent illo modo admittere.] Huc usque argumentum Cardinalis.

CAPVT IV.

Quomodo intelligenda sit propositio trigesima prima?

ARTICVLVS I.

An intelligatur de sola tenuitate valoris; an etiam de alia iniuria?

SUMMARIVM.

Sensus propositionis. num. 76.

Posse bona temporalia protegi defensione occisiva est communis sententia. num. 77.

Sed omnes affirmant quantitatem esse debere magni valoris. num. 78.

An P. Molina perperam citetur pro opinione damnata? num. 79.

An in casu P. Molina interveniant due malitie, furti, & violentie. num. 80.

An damnatio cadat solum supra malitiam furti? num. 81.

Non subiacet damnationi, si propositio loquatur de defensione contra rapinam vere igraminiosam. num. 82.

Damnatio subsistit asserendo contradictoriam

dictoriam propositionis damnata. num. 83.

In obscuris quod minimum est, sequimur, & quomodo intelligenda sit hæc regula? num. 84.

Confirmatio ex Lugo Cardinali. num. 85.

Secunda conclusio pro explicatione primæ conclusionis. num. 86.

Dum fur abstulit unum aureum, & fugit, non potest vir nobilis procedere ad defensionem occisivam. num. 87.

76. **P**ropositio trigesima prima, nempe *Regulariter occidere possum furem pro conservatione vnus aurei*, eo respicit, ut repugnet, etiam pro defendendis rebus exigui valoris, quamvis non excedant valorem vnus aurei, posse quemlibet uti defensione occisiva. Damnatio autem eius propositionis eo tendit, ut declaret, esse scandalosum asserere, licitum esse occidere furem pro defensione rei exigui valoris.

77. In 3. part. Crif. Theol. disp. Fagnan. 57. cap. 3. art. 5. ostendi, errasse Fagnanum, dum inter propositiones scandalosas constituit opinionem asserentem, posse quem tueri bona temporalia contra furem defensione occisiva, accusans Molinam, quod hæc docuerit. Ibi enim ostendi esse communem, & ab omnibus Theologis receptam opinionem docentem, quod sit licita ea defensio, dummodo sit cum moderamine inculpatæ tutelæ. Pro qua sententia retuli quadraginta duos Authores.

78. Sed omnes conveniunt in eo, quod quantitas à fure intentata debet esse magni valoris. Et quia vnus vel alter affirmavit contra reliquos, sufficere valorem vnus aurei ad tale genus defensionis, ideò Pontifex meritissime damnat hanc propositionem.

79. Lumbier tom. 3. sum. num. 1875. in explicatione huius propositionis 3. 1., & Filguera in expositione eiusdem propositionis, & Hoze's, ibid. num. 9. attribuunt Molinæ propositionem damnatam; eo quod tom. 4. de iust. disp. 16 num. 7. asseruerit, si fur intentat rem auferre per rapinam, contradicente Domino, non audere se condemnare ad culpam, vel ad pœnam eum, qui defendit rem valoris vnus aurei defensione occisiva cum moderamine inculpatæ tutelæ.

80. Hinc oritur quæstio, an iste sit casus, in quo loquitur propositio damnata. Pro cuius claritate, præmittendum est, in hoc casu, in quo P. Molina loquitur, intervenire duas malitias, alteram furti vnus aurei, alteram violentiæ, quæ continetur in rapina ratione cuius furtum differt specie à rapina, ut tradunt communiter doctores; de quo videndus est Lugo Cardinalis, qui hanc diversitatem specificam constituit tom. 1. de iust. disp. 16. sect. 1. num. 11.

11. cum S. Thom. 2. 2. quæst. 66. art. 4. & Caietano, Soto, Covarrubia, Molina, Saloñ, & Turriano. Et subiungit Lugo: [Vis ergo illa asfert novam speciem malitiæ propter diversam iniuriam, quatenus, ut notavit Molina, per simplex furtum iniuria fit solum circa pecunias v.g., & per violentiam videtur fieri circa personam, cui vis infertur.]

81. Est ergo quæstio, an hæc damnatio cadat supra malitiam furti vnus aurei, an etiam extendatur ad malitiam violentiæ, quæ infertur ipsi personæ? Circa quam duæ quæstiones resultant. Prima. An extendatur damnatio ad eum casum violentiæ? Secunda, An casu quo non extendatur damnatio, verum sit, quod liceat in casu violentiæ uti defensione occisiva?

Lumbier
Filguer.
Hozes.
Molina.

Lugo.
S. Thom.
Caiet.
Soto.
Covarr.
Molina.
Saloñ.
Turriano.

82. Sit prima conclusio. Non subiacet damnationi propositio, quæ asserit, licitum esse saltem viro nobili defendere defensione occisiva vnum aureum, quem in manibus portat, si fur intentat rapere de manibus eius; & is raptus sit viro nobili ignominiosus. Probatur primo. Nam damnatio loquitur in eodem sensu, in quo loquitur propositio damnata: sed propositio damnata non loquitur de fure auferente rem per rapinam, aut violentiam ignominiosam: ergo damnatio non se extendit ad casum rapinæ, seu violentiæ ignominiosæ. Minor patet. Nam in propositione damnata nulum est verbum de casu talis violentiæ, aut rapinæ, sed solum de quantitate vnius aurei, & furto eius.

83. Probatur secundo. Nam damnatio intelligitur integre subsistere per hoc, quod asseramus contradictoriam propositionis damnatæ: sed contradictoria propositionis damnatæ est, *Non licet occidere furem pro conservatione vnius aurei; cuius veritas salvatur, intelligendo illam de sola malitia furti, & non de malitia violentiæ ignominiosæ: ergo damnatio solum intelligitur de malitia furti, & non de malitia violentiæ ignominiosæ.* Itaque quantumvis dicatur, esse licitum uti defensione occisiva contra rapinam ignominiosam vnius aurei; adhuc stat inconcussa veritas damnationis, quod non licet occidere furem pro conservatione vnius aurei. Nam in illa hypothesi non occiditur pro conservatione aurei, sed pro ignominiaë propulsatione. Advertendum tamen est, non quamcumque rapinam esse ignominiosam. Nam si Princeps rapiat aurum de manu plebei hominis, non censetur ignominiosus; secus vero si plebeius rapiat de manu Principis.

84. Probatur tertio. Nam cap. *In obscuris*. de Regul. iur. in 6. dicitur. *In obscuris, quod minimum est, sequimur.* Quæ verba eiusdem tenoris habentur in leg. *Semper in obscuris*. ff. de Regul. iur. Quando ergo cum fundamento dubitatur, an lex extendatur ad aliquem casum specialem, qui non exprimitur in lege, debemus sequi, quod minimum est, scilicet quod lex non extendatur ad talem casum. Et idem traditur multis alij iuribus, cap. *Contra eum*. de Regul. iur. in 6. & l. *Quidquid astringende*. ff. de verbor. obligat. & ita tradunt P. Suarez, tom. 5. in 3. part. disp. 40. sect. 5. num. 15. P. Thomas Sanchez lib. 2. de matrim. disp. 41. num. 36. lib. 1. sum. cap. 10. num. 32. P. Enriquez, lib. 8. sum. cap. 45. in Comment. litt. P. Salas 1.2. q. 21. tract. 8. disp. sect. 25., & communiter Doctores. Licet ergo obscurum sit, & incertum, an damnatio loquatur de casu furis violentiam ignominiosam inferentis, dicendum est, damnationem non extendi ad hunc casum.

85. Probatur quarto. Nam *Lugo Card.* (qui securitati doctrinæ semper attentissime prospicit) tom. 1. de iust. disp. 10. sect. 9. num. 178. postquam dixit, ut possit fieri defensio occisiva pro facultatibus temporalibus, debere rem esse non exigui valoris, subiungit hæc verba tamquam ex communi sententia Doctorum, [quando res valoris vnius ducati auferatur cum resistentia domini, aut custodis rei illius, nec fur monitus desistere velit à violentia, posse occidi; quia cum re illa honorem etiã auferre vult: quare merito te defendere poteris adversus ingentem illã iniuriam, & contumeliam.] Censet ergo Cardinalis illam ablationem cum violentia esse ingentem contumeliam; de qua non loquitur propositio

Suari
Th. San-
Henriq.
Salas.

Lugo.

tio damnata. Quod intelligo iuxta dicta num. 83. sine.

86. Sit secunda conclusio. Si homo, præcipue si sit nobilis, portet in manibus rem valoris vnius aurei, & fur intenet eam rapere de manibus eius, potest rem defendere opponendo gladium; quod si fur desistat, non licet illum percutere: si vero fur educat gladium contra dominum illius rei, iam fur non est solum invalor rei, & honoris, sed etiam vitæ; quare poterit se defendere defensione occisiva cum moderamine inculpatæ tutelæ. Neque Authores loquentes in hoc casu de defensione occisiva refragabuntur huic conclusioni; solum enim id asserunt conditionaliter, si non superfit alia defensionis via. Ego tamen existimo, vix esse possibilem casum, in quo non sit alia defensionis via: nam ubi dominus rei oponit gladium, vel desistit fur, & fugit; vel educit etiam gladium contra dominum rei? Si primum; iam facta est defensio sine percussione furis. Si secundum; iam est aggressor contra vitam domini, & non contra solam rem materialẽ.

87. Ex dictis infertur, quod si fur per rapinam abstulit vnum aureum, quem portabat Titius in manibus, & fugit, non potest Titius pergere insequendo furẽ, ut per defensionem occisivam auferat aureum raptum. Nam licet per illam rapinam, & violentiam fuerit invalor honoris; dum fugit rem illam secum portans, iam non invadit honorem, sed solam rem arreptam. Quod si Titius illum fugientem occideret, iam ea occisio fieret in defensionem illius aurei, & non in defensionem honoris, qui iam ablati est, & non recuperatur occisione furis, ut constat ex c. præcedenti. Fieret ergo illa defensio occisiva solum pro conservatione tenuis quantitatis, cõtra dã-

nationem in hoc decreto contentam.

ARTICVLVS II.

Due alie dubitationes.

SUMMARIUM.

Distinguendus est valor parvus, mediocris, & magnus. num. 88.
Quomodo hoc triplex genus valoris computandum est in ordine ad hanc questionem? num. 89.
An in aliquo casu necessitatis liceat uti defensione occisiva pro conservatione vnius aurei. num. 90.

88. **R**ogabis primo, quantus esse debeat valor, pro cuius conservatione possit uti quis defensione occisiva? Et respondent communiter Doctores, id iudicio prudentis censendum esse. Et videtur mihi hoc iudicium prudentis debere distinguere in ordine ad occisivam defensionem valorem parvum, mediocrem, & magnum, sive plus quam mediocrem. Et in hoc ordine censẽo valorem parvum centum argenteos, magnum esse quadringentos argenteos, mediocrem vero infra quadringentos.

89. Hac distinctione posita censẽo, valorem magnum reputandum esse talem absolute; valorem vero parvum, & mediocrem reputandum esse sufficientem pro defensione occisiva, non absolute, sed respectively, scilicet attenda necessitate, ratione cuius dominus rei indiget illa pro sustentatione, conservatione status sui, & suorum. Itaque si fur subripiat quadringentos argenteos (vulgo quarenta patacones) secundum se est quantitas sufficiens pro intentanda defensione occisiva cum moderamine, etiam si ablatio illorum

Illorum non fit cum extremo detrimento damni. Si vero ablatio fiat infra quadringentos argenteos, mensura valoris in ordine ad defensionem occisivam detumenda est à detrimento, quod patieris, à quo ea quantitas auferatur. Si enim ex quantitate ablata detrimentum, quod patitur dominus rei, sit maximum, erit sufficiens pro eiusmodi defensione. Si vero detrimentum non sit maximum, præfata quantitas non erit sufficiens pro tali modo defensionis.

90. Hinc oritur altera dubitatio, iuxta quam rogabis secundo, an damnatio eius propositionis. 31. ita sit universalis, ut in nullo casu necessitatis liceat uti defensione occisiva pro conservatione vnus aurei? Cui quaestioni facile satis facies, dicendo, sæpe contingere, quod ratione gravis necessitatis vnus aureus æquivalet multis aureis: v. g. Si fur intendat auferre ab artifice instrumentum artis, quod valeat vnum aureum, imo vnum argenteum, casu quo non possit invenire aliud instrumentum simile, quo ablato instrumento necesse est artificem cessare ab opere, atque adeo cessare sustentationem tuam, & suorum. In hoc casu non attenditur ad valorem vnus aurei, vel argentei, sed ad detrimentum, quod ex ablatione ei retribuitur; quod fortasse multis aureis æstimabitur. Potest ergo artifex uti quacumque defensione cum moderamine, ut defendat illud instrumentum, quamvis villioris pretii. Ideoque manifestum est, damnationem eius propositionis 31. non

esse ita universalem, ut exciudat hunc, & similes casus ingentis necessitatis.

ARTICVLVS III.

Evidentia iuste damnationis.

NON EGET SVMMARIO.

91. **E**X dictis fit evidens iustificam esse damnationem propositionis 31. Etenim occidere hominem propter modicum detrimentum, ipsa ratio naturalis dicitur, esse absurdum. Quæ enim comparatio esse potest detrimenti levis cum detrimento gravissimo proximi?

92. Dices primo Omnia iura clamant, licitum esse vim vi repellere: sed qui furatur vnum aureum vim infert: ergo licitum erit, etiam per vim repellere usque ad interfectionem, si non potest aliter vim repelli.

93. Respondeo, vim levioris momenti non esse repellendam per vim gravissimi detrimenti, nam inter vim, quæ infertur, & vim, quæ repellitur, debet esse proportio, ut ipsa ratio naturalis dicitur. Et hoc modo intelligenda sunt iura, quæ ita clamant.

94. Dices secundo. Ablatio vnus aurei est peccatum læthale: sed peccatum læthale non potest esse materia levis; alioqui esset totum culpa venialis: ergo ablatio vnus aurei est materia gravis: ergo falso fundamento nitimur, dum dicimus, ideò furem vnus aurei occidi non posse, quia vnus aureus est materia levis.

95. Respondeo, concessa Maiori, distinguendo Minorem: peccatum læthale non potest esse materia levis [in ordine ad reatum culpæ] concedo; [in ordine ad defensionem occisivam,] nego. Quæ distinctio patet ex dictis, CA-

PROPOSITIO XXX.XXXI.XXXII.& XXXIII. 457.

CAPITV V.

Ostenditur falsitas propositionum trigesima secunda, & trigesima tertia.

SVMMARIVM.

Explicantur tria, quæ in his propositionibus damnantur. num. 96.

Argumentum desumptum ex inæqualitate iuris ad rem, & iuris in re. num. 97.

Refutatur. num. 98.

Ex inæqualitate iuris in aliqua bona nihil probatur contra ius defendendi illa. num. 99.

Proponuntur argumenta efficacia contra propositionem trigesimam secundam damnatam. num. 100.

Eadem argumenta militant contra utramque partem trigesima tertia propositionis. num. 101.

96. **T**Ria sunt, quæ damnantur in his duabus propositionibus. Nam trigesima secunda dicit, esse licitum defendere defensione occisiva ea bona, ad quæ ius inchoatum habemus, & quæ nos possessuros speramus; quæ duo de iure inchoato, & de spe possessionis copulanter videntur accipi, ita ut utriusque requiratur. Et trigesima tertia dicit duo, scilicet defendere se posse eodem genere defensionis hæredem, & legatarium contra impediendum; deinde posse eodem modo se defendere, qui habet ius in Cathedram, vel præbendam, contra impediendum possideri.

97. Filguera in explicatione propositionis 32. sibi videtur convincere manifeste falsitatem eius hoc argumento, quod in hæc verba proponit: [Hæc propositio non solum

scandalum, sed etiam temeritatem explicat, nam aliud est actu possidere, aliud autem habere ius ad possidendum, sicut diversum est habere ius ad rem, ac habere ius in re, ut patet in habente domum, aut agrum, & habente ius, & actionem ad domum, vel agrum: nam primum importat ipsam possessionem; secundum vero solum ius in illam. Ex qua vera, & commuiter recepta doctrina propositio damnata refutatur. Nullus habet æquale ius aliquid defendendi, nisi æquale etiam habeat ius in illud, ut per se manifestum est; sed ius in ea, quæ actualiter possidemus, non est æquale, ac in illa, ad quæ ius inchoatum habemus, & quæ nos possessuros speramus; siquidem primum est in re, secundum vero ad rem: ergo etiam si sit licitum defendere defensione occisiva, quæ actu possidemus, non tamen ea, ad quæ ius inchoatum habemus, & quæ nos possessuros speramus.]

98. Sed maiorem efficaciam in argumento desidero. Nam pro veritate certa non sufficit argumentum debilis consequentiæ. Eam esse debilem sic ostendo. Etenim si Titius domi suæ custodiat quinquaginta millia aureorum aliena, suæ tamen Fidei commissa, & fures accedant ablaturi eam aureorum quantitatem, certum est, quod potest ea defendere ferro, & armis cum moderamine inculpatæ tutelæ. Argumentum autem Filguerae tale est, ut in simili forma probare possit, non posse Titium defendere ferro, & armis eam aureorum summam suæ Fidei creditam. Nam iuxta hunc Authorem nemo habet æquale ius aliquid defendendi, nisi æquale etiam habeat ius in illud: sed ius in ea, quæ actualiter possidemus non est æquale, ac in illa, quæ sunt aliena, & solum Fidei nostræ commissa sunt titulo

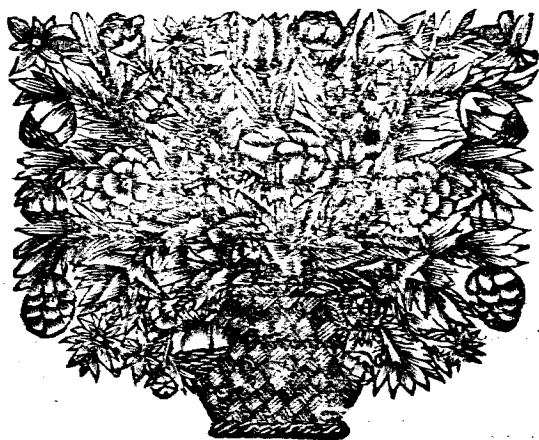
pignoris, vel depositi: ergo etiam si sit licitum defendere defensione occisiva, quæ actu possidemus, non tamē ea, quæ nostræ Fidei sunt commissa titulo pignoris, vel depositi.

99. Constat ergo, inæqualitate iuris in aliqua bona nihil probari circa ius defendendi illa. Quid enim prodest, quod ius sit æquale, si est verum ius defendendi ferro, & armis? Vel quomodo probatur, ius defendendi debere esse inæquale, ex eo quod vnum, & alterum ius ad bona sit inæquale? Quare maior eius syllogismi falsa est. Et adhuc si esset vera, nihil probaret: quia non repugnat, vnum; & alterum ius defendendi esse inæquale, & tamē vtrūque esse verum ius defendendi.

100. Reiecta ergo ea argumentandi ratione, propositio damnata vincitur de falsitate eisdem fere argumentis, quibus de falsitate convincimus cap. 2. propositionem trigessimam de defensione occisiva contra calumniatorem. Primo, quia non licet occidere hominem propter solam opinionem probabilem; dato, & non concesso, quod ea opinio esset probabilis. Secundo, nam

in hoc casu non est evidentia de moderamine inculpata tutelæ: cum in Republica sint destinata media ad defendendum iura civium. Tertio, nam Respublica habet ius publicum contra ius privatum defendendi ferro, & armis privata iura; & ius publicum prævalet iuri privato. Quarto, nam legibus humanis interdicitur, quod homines privatim defendant iura ad aliqua bona. Vide ea argumenta ibi latius proposita.

101. Eadem argumenta militent contra vtramque partem propositionis 33. de impediendo hereditatem, aut legatum, & de impediendo possessionem Cathedralis, aut præbendæ. Et præterea hoc etiam argumento convincitur. Non enim licet defendere ferro, & armis, nisi cum quis actualiter invaditur: sed non invaditur actualiter, cum videt, alium negotiatione verbali, etiam doctores, impedire aditionem hereditatis, solutionem legati, aut possessionem Cathedralis, vel præbendæ: ergo non licet defendere id ferro, & armis.

DISERTATIO XXII.

An liceat procurare abortum ante animationem fetus, ne puella, cognita gravitudine, occidatur, aut infametur? Vbi, an fetus anime-tur in utero?

CAPVT I.

Quid olim docuerim de improbabilitate sententiæ affirmantis?

Quomodo non valeat consequentia à probabilitate speculativa ad practicam? num. 1.

Quomodo sit præctice improbabilis opinio de abortu fetus inanimati? num. 2.

An sit dubius dies animationis fetus? num. 3.

An quilibet fetus etiam abortivus, & non dum formatus sit baptizandus, saltem sub conditione? num. 4.

Quo nitantur fundamento, qui dicunt, animam rationalem infundi prima, secunda, aut tertia die post conceptionem? num. 5.

An sit certum, animam rationalem non infundi, donec corpus sit perfecte formatum? Et an id probetur ex versione septuaginta Interpretum? num. 7.

Textus vulgatae diversus est ab ea versione. num. 7.

Quam certitudinem accipiat ea assertio à præfata versione? num. 8.

& 9.

Quomodo persistat argumentum, quod in hac materia non valet con-

sequentia à probabilitate speculativa ad practicam? num. 10. Tunc non valet ea consequentia, quando propositio speculativa est conditionalis, cuius conditio non potest esse in praxi. num. 11

1. IN 1. part. Cris. Theol. disp. 14. cap. 3. egi de hac materia, non pro dignitate quæstionis, sed solum ex ea parte, ex qua assumpsi probandum, in multis materijs non valere à probabilitate speculativa ad probabilitatem practicam. Dixi enim, eam propositionem 34. quæ in hoc Decreto damnatur: *Licet procurare abortum ante animationem fetus, ne puella deprehensa gravida occidatur, aut infametur*, esse speculative probabilem ab extrinseco, nempe ob auctoritatem septem scriptorum, quos ibidem allegavi; & esse præctice improbabilem: atque adeo malam esse consequentiam à probabilitate speculativa ad probabilitatem practicam.

2. Quod autem ille conatus ad abortum fetus inanimati sit præctice improbabilis, ex illo capite ostendebatur, quod improbable est, licere expellere sætū, vbi dubitatur, an sit animatus, nec ne, semper autem est dubium an sit animatus: ergo semper manet improbable, quod liceat expellere fetum, quantumvis prætextu inanimationis.

3. Quod vero semper id sit dubium, probabam ex summa Authorum varietate in assignando die animationis. Nam pro viris alij assignant trigessimum, alij trigessimum secundum, alij quadragesimum alij quadragesimum secundum; & pro famellis quadragesimum, alij septuagesimum, alij octogesimum. Imo Thomas Fienus insignis Medicus ex proprijs experimentis probat, prima quandoque, quandoque etiam secunda, aut tertia ad summum die

Thom Fig

infundi animam rationalem.

4. Et ideò in eodem cap. 3. nu. 29. & 30. hæc verba subiunxi. [Et ideò Maximilianus Deza (cuius tractatus simul cum Apologia Francisci Verde editus est, propter hoc dubiũ de tempore animationis factus, doctissime, & solidissime probat, factum quemlibet abortivũ, licet imperfectissime figuratum, sub conditione baptizandum esse. Vbi citat Harvæum anatomicæ artis peritissimũ, qui ex pluribus experimentis proprijs affirmat, factum à tertia die manifestare motum, & sensum. Imo & à paucis diebus observari motum, & sensum in fetu, affirmant apud ipsum Hypocrates, & octo alij Authores. Et cum probabile sit, non aliam, quam animam rationalem, introduci in materiam factus, sit probabile, quod prima, vel secunda, vel tertia die introducatur; aut saltem, quod id sit dubium Quare prædictus Maximilianus num. 173. ait: *Si Dei Vicarius (Paulus V.) baptizari præcipit factum, si vivat, si vitalem indicit motum; solere autem vivere, & moveri præcipuis membris circa diem tertiam, non tam sua letur, quam ostenditur; erit ne trigesima dies expectanda nobis, ut de baptismo deliberemus?* Et idem traditum fuisse, ait Maximilianus, ab Hieronymo Florentino in libello de hac quæstione.] Et insuper addidi, eandem doctrinam traditam esse à Francisco Verde citato, & à Caramuele in censura Apologiæ Francisci verde num 193. & in Theol. fundam. num. 1622. fund. 55.

5. Est tamen in his aliquid, quod reformem, re maturius perpensa. Nam supra citati Authores, & Melici; & artis anatomicæ periti duo statuunt: vnum est, quod ex varijs experimentis constet, embrionem prima, secunda, aut tercia die effusum

ex vtero habere motum, & sensum; quatenus si acu pungitur, sentit ictum, & ipso motu ostendit sensum ictus. Alterum est, probabile esse, non infundi aliam animam vegetativam, & sensitivam à rationali distinctam.

6. Videtur tamen certum esse, quod anima rationalis non infunditur, donec formatum sit, & organizatum corpus pueri aut puellæ. Nam Exodi 21. vers. 22. iuxta versionem LXX. Interpretum dicitur: *Qui percusserit mulierem pregnantem, & illa abortum fecerit, si factus erat formatus, dabit animam pro anima; si non dum erat formatus, multabitur pecunia.* Ex quibus verbis clare inferitur, factum non dum formatum carere anima rationali: nam cum dicatur dari debere animam pro anima (intelligitur enim de rationali) & pro fetu non dum formato assignetur solum multatio pecuniæ, & pro hoc non debeat dari anima pro anima, evidenter inferitur, eiusmodi factum nondum formatum expertem esse animæ rationalis.

7. Verum est tamen, quod textus vulgatæ nihil dicit de formato, aut non formato: sic enim se habet: *Si rixati fuerint viri, & percusserit quis Mulierem pregnantem, & abortum quidem fecerit, sed ipsa vixerit; subiacebit damno, quantum maritus mulieris expetierit, & arbitri iudicaverint. Sin autem mors eius fuerit subsequuta, reddet animam pro anima.*

8. Hinc oritur difficultas, an vi textus septuaginta Interpretum maneat omnino certum, quod infunditur anima rationalis, vbi formatum est corpus pueri, & non antea? Et quidem id non manet certum de Fide; quia ea versio septuaginta Interpretum non est recepta ab Ecclesia tam-

tamquam de Fide; tum quia exemplaria in aliquibus locis mendosa sunt; tum quia membrana, in qua erat scripta, & ex qua editio Romana transumpta est, erat ex parte corrosa; tum etiam quia Hebræi in aliquibus locis eam vitiarunt. Adhuc tamen in locis, in quibus non est suspitio vitij, maximam habet autoritatẽ: tum quia Christus D. citavit aliquos Scripturæ textus secundum hanc versionem: tum quia etiam Apostoli secundum eam versionem citarunt textus aliquos Sacræ Scripturæ: tum etiam quia Sancti Patres eadem versionẽ sæpissime vsi sunt. Audiendus est S. Augustinus lib. 18. de Civit. cap. 44. *Ego pro meo modulo vestigia sequor Apostolorum, quia & ipsi ex utrisque, id est, ex Hebræo textu, & versione septuaginta, testimonia Prophetica posuerunt, utraque autoritate utendum putavi; quoniam utraque una atque Divina est.* Qui de his plura velit, legat P. Nicolaum Serarium in Prolegomenis Biblicis, cap. 17. quæstiunc. 17. & 19. Illos autem fecisse hanc versionem ex Spiritu Sancti speciali inspiratione, testantur communiter Ecclesiæ Patres; Irenæus, Clemens, Iustinus, Eusèbius, Chrysostomus, Cyrillus, Epiphanius, S. Augustinus multis in locis, S. Ambrosius, Casiodorus, Rufinus, Leo Castro, Salmeron, & qui præfationem scribit in editione Romana. quod refert, & sequitur P. Serarius vbi supra quæstiunc. 16.

9. Ex hoc ergo textu versionis septuaginta Interpretum, & ex communi sententia Medicorum, & Theologorum, dicendum videtur esse certum, non infundi animam rationalem, donec formatum, & organizatum sit corpus pueri. Quod si id certum est, non erit probabilis sententia Thomæ Fieni medici, &

Harvæi anatomicæ artis periti, quos supra retuli; quod nimirum anima rationalis infundatur quandoque prima, secunda, aut tertia die. Experimenta enim eorum eo perveniunt, ut cognoverint, prima, aut secunda die effusum fuisse ex vtero feminæ frustum carnis, quod acutum ostendebat signa sensus, & motus: quod non sufficit ad colligendum, tunc factum habuisse animam rationalem; sed habere ad summum aliam animam sensitivam, quam in embrione multi admittunt.

10. Nec propterea evanescit argumentum, quod in ea disp. 14. cit. cap. 3. ego construxi, ut probarem, non valere consequentiam à probabilitate speculativa ad probabilitatem practicam. Efficacia enim eius argumenti sic instauratur. Etenim si sit speculativè probabile, quod liceat procurare abortum factus inanimati propter vitandam occisionem, aut infamiam feminæ; id non est præctice probabile. Etenim, ad missa sententia Fieni, & Harvæi, & aliorum, quos supra retuli, numquam est dubium, factum esse inanimatum: sed in hoc dubio de animatione, grande piaculum est abortum facere: ergo semper est grande piaculum abortum facere.

11. Et quidem frequens est, quod non valeat à probabilitate speculativa ad probabilitatem practicam, quando probabilitas speculativa est propositionis conditionalis, cuius conditio non potest in praxi reperiri. V.g. multi censent speculative probabilem hanc propositionem: *Dum abest periculum ulterioris consensus, non est peccatum lethale parvitas materia in delectatione venera.* Et tamen id est præctice improbabile, quia numquam potest abesse tale periculum; ut demonstravi

Deza Verde.

Harvæ.

Aypoc.

Hieron. Flor. Verde. Carau.

S. Aguf.

P. Scar.

Ireneus. Clementi. Iupin. Euscb. Chrysof. Cyrill. Episto. S. Aug. S. Am. Casiod. Rufin. Leo Castro. Salmeron. Sarar.

in 2. part. Crif. Theol. disp. 45. sic similiter etiam si sit speculave probabile, quod liceat procurare abortum in casu proposito, si sit certum esse inanimatum, non valet consequentia ad probabilitatē practi cam; admissa sententia Fieni, & aliorum; nam iuxta eorum sententiam numquam id potest esse certum. Et hoc modo intelligendum est argumentum, quod proposui in ea disp. 14. cap. 3.

CAPVT II.

Quam certa sit negativa sententia; & quodnam firmiter eius fundamentum?

NON EGET SYMMARIO.

12. E St egro certissima sententia, tam in speculative, quam in praxi, numquam licere procurari abortum fetus inanimati ad vitandum periculum, sive infamiae, sive occisionis. Hæc est communis sententia Theologorum, quam tuentur S. Antoninus part. 3. tit. 7. cap. 2 §. 2. citans Ioannem de Neapoli, & Sylvester, Fumus, & Henriquez, quos refert, & sequitur P. Lessius de Iust. cap. 9. dub. 10. num. 60. P. Thomas Sanch. lib. 9. de matrimonio, disp. 20. num. 10. P. Vasquez de Restitut. cap. 3. §. 2. dub. 6. num. 52. Lugo Card. tom. 1. de iust. disp. 10. sect. 6. num. 131. Covarrubias in Clem. si furiosus. part. 2. §. 3. num. 1. P. Moya tom. 1. tract. 6. disp. 3. quæst. 4. & communiter Doctores.

13. Solida huius assertionis ratio est. Etenim abortus etiam fetus inanimati est peccatum gravius pollutione: sed pollutio non licet etiã

ad vitandam mortem: ergo neque abortus fetus inanimati.

14. Maiorem sic probat Caramei in Theol. præterintentionali, ad 5. præcep. casu 38. num. 2799. [Quod pollutione gravior sit, probatur: quia opponitur proximius generationi: quia per gradus ascendendo pollutio generationi opponitur; abortus fetus inanimatis propius; proximeque abortus fetus animati; vnde siquidem illa est contra legem naturæ à fortiori vterque abortus; esse debet.] Cui consonat P. Moya proxime eiatus aens: [Non aliter de eiectione fetus inanimati, quam de effusione feminis philolophandum cenfeo.]

15. Et prior vtroque P. Lessius supra relatus num. 61. sic ait: [Imo est magis directa, & propinqua contra naturam generationis expellere fatum, quam procurare pollutionem; sicut fetus, etsi non dum animatus, longe propinquior est naturæ humanæ, quam fæmina non dum commixta. Deinde in pollutione solum expellitur semen rude vnius generis, idque ex sede non vltima, sed instrumentaria; in abortu expellitur semen geminum, commixtum, elaboratum, idque ex sede primaria, & finali, à natura ad hoc destinata.]

CAPVT III.

An ex hoc decreto maneat antiquata opinio docens, licitam esse expulsionem fetus inanimati propter sanitatem tuendam?

SYMMARIUM.

Doctores asserentes licitum esse procurare directe expulsionem fetus inanimati, qui asserti matris periculum vitæ. n. 16.

Quomodo Basilius Ponze adversetur ei sententia per consequentiam disiuivam num. 17.

Quomodo probatur, primam sententiam antiquari ex hoc decreto? num. 18. & seqq.

Ea prima opinio non damnatur in hoc decreto. num. 21.

Quomodo propositio damnata non inferatur ex illa prima opinione? num. 22.

Discrimen quoad hoc inter fatum animatum, & inanimatum. num. 23.

Discrimen inter expulsionem fetus, & effusionem feminis. num. 24.

Discrimen periculi procedentis ab intrinseco, & procedentis ab extrinseco. num. 25, & 26.

An, & quare liceat abscindere matrem propter periculum extrinsecum, & non liceat expellere fatum inanimatum propter idem. num. 27.

Probabilius est, non licere expulsionem directam fetus inanimati, etiam propter periculum ab intrinseco. num. 28.

16. O Pinio est plurium Doctorum, licitum esse procurare directe expulsionem fetus inanimati, quando ipse fetus affert matri periculum mortis ex puerperio; ita vt mater periclitetur de vita, nisi expellatur fetus. Ita P. Thomas

Tho San. Navarra. S. Anson Ioan Nea. Sylvest. Covarr. Armilla. Navarr. Corda. Margari. Confes. Enrrig. Grassis Palacios Sa. Vega.

Sanch. lib. 9. de matrim. disp. 20. num. 9. asserens, nullum à se inveniri Doctorem dissentientem huic sententiæ, præter Navarram, & pro sua opinione affert S. Antoninum supra citatum, Ioannem de Neapoli, Sylvestrum, Covarrubiam, Armillam, Navarrum, Cordubam, Margaritam Confessorum, Henriquez, Grassis, Palacios, S1, & Vegam. Quæ sententia non solum admittit, licitam esse expulsionem fetus inani-

mati indirectam, scilicet per medicamenta tendentia ad sanitatem matris; scissionem venæ, purgationem humorum &c., ex quibus per accidens resultare solet expulsio fetus; sed etiam per medicamenta directe intendentia ipsam expulsionem.

17. Adversus Thomam Sanch. insurrexit Basilius Ponze lib. 10. de matrim. cap. 13. num. 2. (quem postea Authores alij secuti sunt) aitque, esse consequentiã necessariã ab vno ad alterum, scilicet ex eo, quod liceat expellere fatum inanimatum pro sanitatem matris, inferri, licere etiam expellere eundem pro conservanda fama, aut vitanda occisione matris; aut si hoc non licet, neque primum licere.

18. Hinc desumitur argumentum ad probandum, eam sententiam Thomæ Sanchez, ex hoc decreto manere antiquatam. Etenim illa sententia antiquatur, quæ est antecedens, vnde evidenter inferitur opinio reprobata, vt multis ostendi supra disert. 1. cap. 14., ea præcipue ratione; quod *ex vero non, nisi verum*, vt clamant Dialectici; quare si consequens est falsum, antecedens non potest non esse falsum; sed ea opinio, quod liceat expellere fatum inanimatum, vbi matris vita periclitatur ex puerperio, est antecedens, vnde inferitur hæc propositio damnata, quod licet expellere fatum inanimatum pro vitanda occisione, aut infamia matris: ergo prima illa opinio maneat antiquata. Probatur minor: quia iam admittitur, quod propter periculum vitæ matris liceat expellere fatum inanimatum. Quod autem id periculum procedat ab intrinseco, an ab extrinseco, nihil refert.

19. Confirmatur primo. Eadem est vis periculi ab intrinseco, & periculi ab extrinseco: sed periculum

ab intrinseco potest vitare mater expulsionem fetus inanimis: ergo etiam potest vitare periculum ab extrinseco expulsionem fetus inanimis. Ergo si conceditur minor, concedendum est consequens. Ergo opinio docens, posse expelli fetum inanimem propter sanitatem matris, est antecedens, unde manifeste inferitur opinio damnata docens, posse expelli fetum inanimem propter vitandum periculum occisionis, aut infamiae.

20. Confirmatur secundo. Nam ut refert P. Moya citatus cap. praeced., multi sunt casus, in quibus ex eo, quod liceat assumere media nociva propter periculum ab intrinseco proveniens, inferunt Doctores, licere assumere eadem propter periculum extrinsecum. V.g. ex eo, quod liceat abscindere manum morbidam ad conservationem vitae, inferunt Bañez, Ledesma, Sotus, Acacius de Velasco, Serra, & alij Doctores, idem licere, si tyrannus iubeat sub comminatione mortis. Et sic in multis aliis casibus. Ergo idem dicendum in praesenti, propterea quod eadem est ratio periculi procedentis ab intrinseco, & procedentis ab extrinseco.

21. Sed his non obstantibus, dicendum est, eam opinionem nihil detrimenti accipere ab ea damnatione. Et in primis certum est, quod ea opinio non damnatur expresse in hoc decreto: est enim longe diversa à propositione damnata.

22. Quod autem non antiquetur ex hoc decreto, probatur. Et quidem si esset evidens consequentia ab hac opinione ad opinionem damnatam, illa quidem antiquata maneret, & reprobanda; ea autem consequentia non est evidens; cum quae pro ea consequentia afferuntur, habeant probabilem solutionem. Nam quando fetus inanimis constituit ab intrinse-

co matrem in extremo vitae periculo, ille quidem ex una parte est aggressor, ex alia vero non deservit suo naturali fini conservandi speciem humanam; nam mortua matre, non nascetur homo. At vero quando periclitatur honor, aut fama puellae praegnantis, aut ei imminet occisio à consanguineis, fetus inanimis non est aggressor. Sicut si Titius aggrediatur Sempronium evaginato gladio occisurus; potest Sempronius occidere Titium cum moderamine inculpatae tutelae. Si autem Ioannes minitetur Sempronio mortem, nisi occidat Titium, non licet ei occidere Titium. Quare? nisi quia in primo casu Titius est aggressor, non in secundo.

23. Et hinc cognoscitur discrimen quoad hoc inter fetum animatum, & inanimatum: nam licet fetus animatus soleat esse aggressor vitae matris eodem modo, ac fetus inanimis; tamen fetus animatus mortua matre potest manere superstes, & ita consequi non solum spem salutis aeternae, sed etiam finem naturalem multiplicationis speciei humanae, ad quam ordinatur generatio: quare non potest mater pugnare contra vitam pueri. Cum quo stat, quod licite possit uti mater medicamentis directe tendentibus ad propriam sanitatem, nempe balneis, phlebotomia &c., quamvis per accidens, & praeter intentionem sequatur expulsio fetus animati.

24. Neque valet instantia, quod etiam copia feminis potest esse aggressor vitae; nocere enim potest sanitati, & vitae. Non, inquam, valet: quia sicut nemini licet occidere invasorem, si aliud est medium evadendi mortem; ita neque expellere semen ratione illius periculi; quia contra id nocuum procedens ex copia feminis providit naturalia multa remedia, nempe sanguinis emis-

emissionem, abstinentiam à cibis, maxime calidis &c., & quamvis nulla remedia providisset natura, certum omnino est, pollutionem esse iure naturae interdictam pro omni eventu.

25. Ad argumentum, quo probare conabantur vim consequentiae ab hac opinione ad opinionem damnatam; facile respondetur negando minorem. Ad cuius probationem respondetur, magnum esse discrimen periculi procedentis ab intrinseco, & procedentis ab extrinseco. Nam in eo, quod est ab intrinseco, fetus inanimatus est aggressor; non in eo, quod est ab extrinseco. Ideo enim si iubeatur Sempronius sub comminatione mortis occidere Titium, non licet Sempronio occidere, quia in eo eventu Titius non est aggressor.

26. Ad primam confirmationem neganda est maior, scilicet eandem esse rationem periculi procedentis ab intrinseco, & procedentis ab extrinseco, propter dicta. Ad secundam confirmationem dico: in aliquibus casibus esse eandem rationem periculi, sive procedat ab intrinseco, sive ab extrinseco; non tamen in omnibus: sicut neque est in omnibus eadem ratio periculi extrinseci unius generis, ac periculi alterius generis, ut in exemplo posito de occidente invasorem cum moderamine inculpatae tutelae; in eo enim periculo extrinseco potest occidere, non vero in periculo alterius minitantis mortem, nisi occidat Titium. Nam in diversis periculis possunt esse speciales rationes, propter quas in altero liceat, in altero non liceat talem actionem exercere.

27. Quare autem liceat abscindere manum propter periculum mortis imminētis à Tyranno iubente abscissionem, (probabilis est ea opinio) non autem liceat expellere fetum inanimem propter periculum

occisionis; non est difficile ostendere discrimen. Quia cum per abscissionem manus, solum noceatur individuum, & per expulsionem fetus noceatur speciei humanae, & multiplicationi eius, strictior multo est obligatio retinendi fetum, quam retinendi manum.

28. Rogabis tandem, an veram censeam hanc opinionem, quae admittit directam expulsionem fetus inanimis, quando affert periculum mortis in puerperio. Et respondeo, probabiliorum esse oppositam sententiam, quae id negat esse licitum: quia licet discrimen assignatum sit probabile; probabilius tamen est, argumentum allatum contra propositionem damnatam, quod propositum cap. 2., praecipue ex P. Lessio, militare etiam contra hanc opinionem propter periculum mortis in puerperio.

C A P V T IV.

An ex hoc decreto damnata maneat opinio, quae admittit licitam eam expulsionem fetus ad vitandam infamiam communitatis.

S Y M M A R I V M.

Refertur placitum Lumbierij. num.

29.

Quod odia sunt restringenda, non intelligitur de decretis doctrinalibus. num. 30.

Neque de illis, quae de iure naturali sunt interdicta. num. 31.

In iure aliquando proponuntur casus in individuo, & intelligi debent in specie. num. 32.

Eadem ratio militat in infamia parentum, & consanguineorum, ac in

*infamia famina, quoad vitandam
expulsionem fetus.* num. 33.

*In decretalibus, proposito casu in in-
dividuo, intelligitur de specie ob
identitatem rationis.* num. 34.

*Dato quod non subiaceat damnationi
hac opinio; saltem certum est, eam
manere antiquatam.* num. 29.

Lumbier

29. **L**umbier in expositione hu-
ius propositionis 34. num.
1887. proponit casum, in quo Mo-
nialis in cœnobio Religioso, & exi-
miæ recollectionis concepit ex viro:
in quo quæritur, an ea Monialis li-
cite possit expellere fœtum inani-
mem, & non quidem ob propriam
infamiam, sed ne infametur Religiosi
cœnobij Sacra Communitas, allerit
quæ: *Ne sciamus de certo, si ista
comprehendida en esta condenacion
Latinæ: Nec certo scimus, an con-
tineatur sub hac damnatione, & ponit
rationem dubitandi, nempe damna-
tionem hanc esse stricta interpreta-
tionis.* Qui Author resoluit, illicitum
esse in eo casu procurare expul-
sionem fœtus: quia ad vitandam in-
famiam coram sæcularibus est aliud
medium, scilicet præcipiendo in
virtute sanctæ obedientiæ, & sub
censuris observationem secreti.

30. Dicendum tamen est vt cer-
tum, hunc casum contineri sub hac
damnatione. Pro cuius certitudine
observandum est, eam regulam iuris,
quod odia sunt restringenda, intelli-
gi de legibus humanis præceptivis,
vel prohibitorijs, de decretis autem
doctrinalibus, sive quæ doctrinam
veram, & certam statuunt, non ita
strictè intelligendam esse: in his enim
magis ad mentem Pontificis Roma-
ni, quam ad sonitum verborum at-
tendendum est.

31. Deinde, quia ea, quæ iure
naturali interdita sunt, non vo-
cântur odia; neque subiiciuntur

interpretationi constitutionis odio-
sæ. Quis enim dixit, præceptum non
occidendi esse odiosum, & tamquã
odiosum interpretandum? Constat
autem ex hac damnatione Pontificis,
esse iure naturali interdictum, face-
re eam expulsionem fœtus propter
periculum ab extrinseco proveni-
ens.

32. Et quidem in his damna-
tionibus aliquando proponuntur ca-
sus in individuo, & intelligi debent
in specie, quia individuum propositum
est exempli gratia. Tunc autem id
ita intelligitur, quando eadem omni-
no ratio militat in cæteris casibus si-
milibus.

33. Iam vero hunc casum con-
tineri sub hac damnatione probatur.
Etenim quando puella violat pu-
dicitiam, amissa virginitate, non
solum infamatur ipsa, sed cedit in
dedecus patris, & matris, & con-
sanguineorum. Numquid ergo pro-
derit hac tergiversatio contra dam-
nationem à Pontifice factam, vt di-
catur, posse puellam procurare ab-
ortum fœtus inanimis, non vt vitet
infamiam propriam, sed infamiam
parentum, & consanguineorum,
quam non expressit damnatio? Ab-
sit. Quare? nisi quia præsuppositis
duabus opinionibus, quarum altera
docet, licitum esse procurare eum
abortum, propter periculum proce-
dens ab intrinseco; & altera docet,
licitum id esse propter periculum
procedens ab extrinseco, damnat
Pontifex hanc secundam, posito ex-
plo in eo, quod frequentius contin-
git? Cum enim infamia parentum,
& consanguineorum sit damnum ex-
trinsecum, eadem omnino ratio mi-
litat in periculo infamiæ parentum,
& consanguineorum, ac in periculo
infamiæ puellæ.

34. Ita contingit in maxima
parte decretalium constitutionum,

in

In quibus proposito vno casu in in-
dividuo, omnes iuris Interpretes af-
sumunt decisionem illius casus indi-
vidui pro regula generali ob identi-
tatem rationis. Quæ quidem maio-
rem locum habent in ijs, quæ sunt
iuris naturalis, in quibus magis at-
tenditur ratio, quam verborum
tenor.

35. Eodem ergo modo, & ob
eamdem rationem damnata manet
opinio docens, licitum esse procu-
rare eum abortum propter pericu-
lum ab extrinseco proveniens, sive
proveniat ab infamia puellæ, sive
ab infamia parentum, & consangu-
ineorum, sive ab infamia communi-
tatis Religiosæ.

36. Dato autem, & non con-
cesso, quod iste casus non contineat-
ur sub hac damnatione; dicendum
est, vi huius damnationis manere
antiquatam opinionem, quæ dicat,
licitum esse procurare eum abortum
Monialis, ne periclitetur fama cœ-
nobij Religiosi. Hæc enim opinio,
est antecedens, ex quo inferitur
propositio damnata. Nam si licet,
procurare eiusmodi abortum pro-
pter vitandam infamiam cœnobij; &
cum ius naturale non possit limitari
ad gradum infamiæ paulo maiorem,
aut paulo minorem; idem erit di-
cendum, sive sit propter infamiam
puellæ; sive sit propter infamiam
cœnobij.

CAPVT V.

*Aliud dubium de puella vim
passa*

SYMMARIUM.

*Refertur placitum Lumbierij. nu. 37.
Proponuntur tria circa id placitum
resolvenda. num. 38.*

*Quomodo assertio relata subiaceat
damnationi? num. 39.*

*Qui fuit aggressor, & iam non est;
non potest denuo impeti. num. 40.*

*Quomodo dici possit semen aggressor
castitatis? num. 41.*

*Et an famina, qua patitur violentiã
possit in continenti repellere semen
ibid.*

*Quomodo non sit aggressor in eo tem-
pore, in quo non violatur castitas.
num. 42.*

*Et quando non instat tempus defensio-
nis. num. 43.*

*Eo tempore, quo quis non est aggressor,
instrumentum illius non potest esse
aggressor. num. 45.*

*Discrimen inter ius famina defen-
dendi occidere castitatem, & ex-
pellendi fœtum inanimem. num.
46.*

*Obiectio solvitur. num. 47.
Inferitur assertionem impugnatam
neque speculative esse probabilem.
num. 49.*

37. **H**unc casum proponit Lū-
bier, ibid. num. 1888. scilicet
quando famina omnino invita in-
culpabiliter passa est violentiam viri,
& facta est prægnans; an licete possit
ad vitandam infamiam expellere fœ-
tum inanimem. Et respondet his verbis:
*Contra la condenacion parece, que no
seria. Contra la razon parece, que tan-
poco: pues entonces tambien el semen
como instrumento, è virtud del va-
ron, es agresor injusto, y violento de
su castidad. Y si es doctrina corriente
de los Theologos, y lo enseña Tapia con
otros, assi de que puede la muger ma-
tar al agresor violento de su castidad;
parece que tambien ha de poder al fe-
to inanimado. Del animado no se ha-
bla aqui; porque por la salud espiri-
tual de aquella alma, que està en ex-
trema necesidad puede aver diferente
razon, que se dexa por aora à la dis-
puta*

Lumb.

Tapia

puta de los Theologos Quæ verba propter ignaros hispani idiomatis sic fideliter in latinum sermonem transferuntur. [Videtur id *non esse contra damnationem*. Videtur etiam, neque contra rationem esse: quia tunc etiã semen, tamquam instrumentum, aut virtus viri, *est aggressor* iniustus, & violentus castitatis eius. Et si quidem est communis doctrina Theologorũ (& ita docet Tapia cum alijs) quod *femina potest occidere* aggressorẽ violentum suę castitatis, videtur etiam, quod potest expellere eum fœtum inanimem. De animato autem non loquimur in hoc casu: nam propter salutem spiritualẽ illius animæ existentis in extrema necessitate potest adesse diversa ratio; quæ modo remittitur ad Theologorum disputationem.]

38. In quibus verbis multa veniunt notanda, & reiicienda, tum quia adversantur huic damnationi; tum quia perperam colliguntur ex doctrina Theologorum. Primum, quod dicat, eam opinionem non esse contra damnationem; secundum, quod semen est aggressor castitatis in eo eventu; tertium, quod ex defensione occisiva castitatis sumat paritatem ad expulsionem fœtus inanimati.

39. Quod attinet ad primum, dicendum est, eam opinionem contineri sub hac damnatione, scilicet quæ docet, posse expelli fœtum inanimem, quando femina passã est omnimodam violentiam castitatis. Probatur primo. Nam hæc damatio univrsaliter damnat opinionem, quæ doceat licere expulsionem fœtus inanimis propter vitandam infamiã, aut occisionem feminae corruptæ; sed hæc opinio id affirmat: ergo hæc damnatio illam damnat.

40. Probatur secundo: (quo argumento, & tribus sequentibus

refellitur secundum dictum eius Authoris) quia licet semen, dum actualiter infunditur per vim in vterum feminae, possit dici aggressor castitatis feminae; at postquam conversus est in fœtum, iam pro tunc non est aggressor castitatis: sed quod fuerit aggressor, & iam non sit, non est sufficiens ad illud expellendum à suo naturali loco; sicut quod aliquis fuerit aggressor contra vitam Petri, cum iam non sit id non est sufficiens, ut transacto ariori aggressionis tempore, possit Petrus illum occidere: ergo cum sola ratione aggressoris contendat is Author liberare eam opinionem à damnatione, & iam ratio aggressoris evanuerit, nulla est ratio, ob quam ea opinio possit à damnatione excludi.

41. Et quidem semen, dum violentè immittitur in vterum feminae, non potest negari, quod sit aggressor castitatis. Ideò opinio fuit P. Thomæ Sanchez, lib. 2. de matrim. disp. 22. num. 17., & Marchantij, part. 1. c. 6. quæst. 21., quem refert Diana, nec improbat, part. 7. tract. 5. resol. 21., feminam, quæ omnimodam violentiam patitur contra castitatem, illam quidem renitentem immissioni seminis, posse repellere semen eodem imperu, quo illius immissioni renitur, scilicet in eodem momento: quia id nihil a iud est, quam se defendere ab immissione seminis, tamquam aggressoris violenti, & iniusti suæ castitatis. Et quamvis modo non vacat, eã opinionem examinare; illam tamen refero, ut constet, quomodo, & quo tempore semen possit dici aggressor violentus castitatis.

42. Probatur tertio. Quia semen viri non est aggressor castitatis feminae eo tempore, in quo non violatur castitas: sed quando datur in vtero fœtus inanimis, tunc non

*Tho Sant
Mercat.
Diana.*

violatur castitas: ergo tunc semen non est aggressor castitatis.

53. Probatur quarto. Quia tunc aliquis non est aggressor, quando non instat tempus defensionis, aut impediendi iniuriam: sed postquam transit immissio seminis, & conceptus est fœtus, iam non est tempus defensionis, neque tempus impediendi iniuriam contra castitatem: ergo tunc semen non est aggressor castitatis. Minor evidens est: quia iam violata castitate, non est tempus impediendi eam violationem; cum ad præteritum non detur potentia.

44. Maior etiam constat. Nam postquam Petrus percussit Ioannem, & abiit, idè iam non est aggressor, quia iam transit tempus impediendi percussorem, & defendendi se ab illa: ergo cum violata castitate, transierit iam tempus impediendæ violationis, iam illud semen non potest dici aggressor.

45. Probatur quinto. Nam eo tempore, quo mæchus violentus non est aggressor castitatis, ipsum instrumentum illud non potest esse aggressor: sed tempore, quo fœtus iam est conceptus, mæchus ipse non est aggressor castitatis: ergo & semen, quod est instrumentum malefactoris, & malefacti, non est aggressor castitatis.

46. Quod attinet ad tertium dictum eius Authoris, scilicet paritatem desumptam à defensione occisiva castitatis ad expulsionem fœtus inanimis; assero, discrimen esse meridiana luce clarius. Nam femina, cuius castitas impetitur, si alia via non potest impedire illam iniuriam, potest illam impedire occisione invasoris; postquam autem facta est iniuria violationis castitatis, non potest illum occidere, quia iam non potest impedire eam iniuriam iam illatam. In altero autem casu

per expulsionem fœtus iam concepti non impeditur invasio eius castitatis, nec violatio; cum iam præterierit.

27. Dicit aliquis. Licet tunc fœtus inanimis non sit aggressor castitatis, est tamen aggressor famæ propter infamiã inde secuturam; vel aggressor vitæ, propter occisionem, quæ fortassè imminet à con sanguineis.

48. Sed hæc responsio non minuit, imo auget difficultatem. Sic enim regreditur ad ipsam formalissimam rationem, ob quam damnatur ea 34. propositio, nempe propter periculum occisionis; aut infamiæ inde secuturæ: cum iam non fiat recursus ad hoc, quod fœtus inanimis sit aggressor castitatis in sua radice.

49. Id tamen placet in assertione Lumbierij, quod cum vir timoratus sit, hæc verba subiunxit. *Todo esto especulativamente parece probable: si lo sea en la practica, los Doctos lo veran.* Id est, [hæc omnia speculative videntur probabilia: an sint probabilia in praxi, docti iudicabunt.] Argumenta autem hucusque instructa manifestè probant, eam Lumbierij assertionem neque speculative, neque practice esse probabilem: maxime cum in 1. part. Crif. Theol. disp. 14. ostenderit, quoties in speculatione inveniuntur eadem omnino circumstantiæ, ac in praxi; id totum est practice probabile, quod fuerit probabile in speculatione. Quia tamen sæpe, quæ considerantur in speculatione, non possunt re duci ad praxim sine nova circumstantia vitiosa; idè aliquando non valet à probabilitate speculativa ad practice.

CAPVT VI.

Aliud dubium de femina vim passa à demone incubo.

SUMMARIUM.

Quorundam placitum refertur circa abortum fetus concepti arte demonis. num. 50.

Ex demone incubo proles monstruosa irrationalis aliquando generatur. num. 51.

Eius generis exemplum ex Delrio. num. 52.

Ex putrefacto semine generari solent monstra irrationalia. num. 53.

Præfati viri docti fortasse consuluerunt illum abortum, quia censuerunt non esse prolem, sed vivens monstruosum. num. 54.

Casu quo arte Sathana femina conceperit prolem humanam, illicitus est omnis abortus, & opposita propositio subiacet damnationi. num. 55.

Argumenta pro conclusione. Ibid, & seqq.

Imo opposita conclusio neque speculativam probabilitatem habet. num. 58.

60. **I**dem Lumbierius loco citato ex assertione relata cap. præced. infert hanc aliam his verbis. *De aqui toma luz un parecer de hombres doctos, los quales ha años, que consultados, si era licito dar una bebida para abortar à una Religiosa muy serua de Dios, con la qual el demonio avia tenido violentamente congreso, y se hallava con muchas sospechas de preñada al parecer de los medicos, resolvieron, que si por que si era preñada, era agresor injusto, y violento de su castidad. Quæ sic in latinum*

sermonem transfero. [Hinc lucem accipit quædam sententia virorum doctorum, qui nonnullis ab hinc annis consulti, an liceret propinare potionem in ordine ad abortum cuidâ sanctimoniali valde Deo devotæ, cum qua Cacodæmon violente fuerat congressus, & medicorum iudicio ex multis indicijs prægnans visa est; consuluerunt partem affirmatiuam: nam si vere facta erat, aggressor castitatis fuerat iniustus, & violentus.] Hæc Lumbierius; quamvis assertionem hanc limitet, sicut præcedentem, nempe asserendo loqui se de probilitate speculativa.

51. Et quidem possibile cenfeo, quod Cacodæmon, si fiat succubus (vltro alios modos, quibus idē disponere potest) recipiat semen à viro, & postea factus incubus immittat semen in vterum fæminæ. Sed non credo, Deum talia permitturum, vt virgini Deo devotæ sic illudat Sathanas, imo neque fæminæ peccatrici in ordine ad prolem humanam. Scimus aliquando contigisse, quod fæmina incubum Cacodæmonem amplexa pepererit. Sed quæ prolem? Non humanam, sed irrationalem, & monstruosam; fortasse de genere eorum viventium, quæ ex putridis seminibus generari possunt.

52. P. Martinus Delrio lib. 6. disquisition. Magicæ cap. 2. sect. 3. pag. mihi 51. ex edit. Lugdunens. an 1008. refert horribilem historiam de puella complexa eius modi incubum: quam ita concludit. *Femina periculo servata, enixa est monstrum unde quaque fædum aspectu, qualem nusquam antea (vt ferunt) inter nostrates visum. Id obstetrices, ne observatum contumelia esset familia, accensa ingenti pyra, citissime concremarunt. Id ita refert contigisse an-*

1588. Brunæ in Moravia.

53. Neque insolitum est, ex putrefacto semine generari, etiam ex copula coniugali, vivens irrationale; scimus enim ita accidisse non semel in hac provincia, ita vt natum fuerit animalculum porcello simile, quod vulgo appellant *Engendro*; quod vbi ex vtero prodijt, cucurrit velociter per terram.

54. Illi ergo viri docti, quos suppressis nominibus refert Lumbier, fortasse ex sufficientibus indicijs cognoverunt, illum fætum, quem Sanctimonialis Deo devota ab incubo violento conceperat, esse non prolem humanam, sed vivens monstruosum. Sic enim recte cōsuluissent, propinari pharmacum ad eiusmodi abortum. Nescimus enim, ipsos inductos esse ea ratione de aggressore violento castitatis.

55. Sed utcumque casus acciderit, inquirimus, an casu quo, arte Sathana succubi, & incubi, fæmina vim passa conceperit; & iudicio medicorum portet in vtero fætum humanum adhuc inanimem, licitum sit procurare abortum ad vitandam infamiam? Afferoque, assertionem affirmativam contineri sub hac damnatione; quæ quidem assertio eodem modo ostenditur, ac præcedens. Primo. Etenim damnatio est vniversalis; damnat enim propositionem, quæ doceat, licere expellere fætum humanum adhuc inanimem, proter vitandam infamiam, aut occisionem fæminæ prægnantis: sed in eo casu, propositio loquitur de fæmina, quæ vult expellere fætum humanum adhuc inanimem, propter vitandam suam infamiam, aut occisionem: ergo ea propositio subiacet damnationi.

56. Secundo. Quia licet in ipso congressu, semen humanum à Sathana immissum sit aggressor violentus

castitatis, ast postquam senieri conversum est in fætum, iam eo tempore non est aggressor castitatis: cum solum sit aggressor illius, dum violat castitatem.

57. Tertio. Quia nullus est aggressor, nisi in eo temporis momento, quo instat ius defendendi se, & impediendi iniuriam. Quarto. Nā eo tempore, quo Sathanas non est aggressor contra castitatem, nec instrumentum illius, id est, semen humanum ab eo immissum, potest esse aggressor. Vide hæc argumenta latius proposita cap. præced.

58. Nec satisfacit Lumbier, etiam si dicat, se loqui solum de probabilitate speculativa. Tum quia hæc argumenta probant, neque probabilitatem speculativam convenire ei assertioni: tum etiam quia quæ speculative probabilia sunt, si nulla alia circumstantia superaddatur in praxi, vtique sunt practice probabilia; cum tamen in hoc casu speculatio consideret omnes circumstantias, quas in praxi.

CAPVT VII.

An liceat fæmina expellere medicamento indirecto fætum inanimem propter vitandam infamiam, aut occisionem?

SUMMARIUM.

Duplex genus medicamenti, aliud directum, & aliud indirectum. num. 58.

Opinio docens matri periclitanti licitum esse assumere indirecta cum periculo prolis etiam animatae. num. 60.

An sicut propter periculum vita potest

potest uti medicamentis indirectis, possit etiam illis uti propter vitandam infamiam? num. 61.

Et questio solum est, quando fetus est inanimis. num. 62.

Quando scissio vene sit medicamentum directe tendens ad expulsionem fetus? num. 63.

Nefas est, quod femina non laborans graviter utatur medicamento indirecto propter periculum extrinsecum; & opposita opinio subiaceat damnationi. num. 64.

Procurat abortum, qui ponit media probabiliter efficacia. num. 65.

Qui ponit causam per accidens ex intentione consequendi effectum, procurat effectum. num. 67.

59. **D** Vplex genus medicamenti (quod ad præsens attinet) distinguendum est. Alterum, quod directe tendit ad nocendum fœtui, v. g. quod tendit ad vulnerandum, fœtum. Alterum, quod solum respicit sanitatem matris, vt venæ scissio, pharacum humoris purgativum, balneum &c., quæ aliquando solent nocere fœtui; & hoc dicitur medicamentum indirecte tendens in detrimentum prolis.

60. Deinde præmittendum est, esse opinionem inter plures Theologos receptam, matri periclitanti ex gravi morbo licitum esse assumere medicamenta secundi generis, quavis probabiliter timeatur nocumentum prolis, etiam animatæ. Ita P. Thom. Sanch. lib. 9. de matrim. disp. 20. num. 34. & apud ipsum Corduba, Navarra, Rodriguez, Ludovius Lopez, Vega, Bañez, Enriquez, Benzoni, & Sa: quia mater ius habet ad suam vitam tuendam; præcipue cum fœtus, licet animatus, maximum nocumentum accipiat à morbo matris: quod si fœtus propter scissionem venæ, & emissionem sanguinis pe-

riclitetur, tunc id nocumentum prolis contingit indirecte, & præter intentionem.

61. Inquirimus ergo, an sicut femina propter periculum gravis morbi potest uti medicamentis secundi generis, ita vt præter intentionem periclitetur fœtus animatus, possit femina propter vitandum periculum ab extrinsecis, nempe infamiam, aut occisionem, vt eisdem medicamentis indirecte expulsivis, quando fœtus est adhuc inanimis.

62. Et supponimus, id non licere, quando fœtus est animatus, & mater non infirmatur graviter, sive periculose: nam Authores citati solum id concedunt matri, quando ei imminet periculum vitæ. Quare solum inquirimus, quando fœtus est inanimis, & mater non infirmatur graviter.

63. Supponimus etiam, si femina ita prægnans patiat scissionem venæ, & conetur prodire tantam sanguinis quantitatem, vt deficiat sanguis necessarius ad procreationem prolis, id esse nefas: quia tunc scissio venæ non est enumeranda inter medicamenta secundi generis; cum ea sanguinis emissio directe tendat ad destructionem prolis.

64. In præfenti ergo questione dicendum, est illicitum esse, quod femina nullo morbo gravi laborans, propter infamiam, aut occisionem vitandam, utatur illis medicamentis indirecte tendentibus ad expulsionem fœtus inanimis; & propositionem affirmantem, id esse licitum, subiaccere huic damnationi. Probat. Nam iuxta damnationem hanc, illicitum est procurare talem abortum, propter vitandam infamiam, aut occisionem; sed in præfato casu ea femina procurat abortum propter vitandam infamiam, aut occisionem: ergo iuxta damnationem

tionem hanc, id genus medicamenti est illicitum huic feminae

65. Minor patet: tum quia supponimus, id non facere ex intentione sanitatis, sed ex intentione vitandæ infamiae, aut occisionis; & idem est procurare, ac intendere. Tum etiam, quia non solum procurat aliquid is, qui ponit media certo efficacia, sed etiam is, qui ponit media, probabiliter efficacia, sive quæ probabiliter habebunt effectum. Sic non solum procurat simoniace beneficii Ecclesiasticum, qui paciscitur de pretio; sed etiam, qui adhibet intercessores, qui consequantur eiusmodi emptionem, aut pactum: cum tamen intercessio soleat esse solum probabiliter efficax. Femina ergo, quæ sanguinem emittit eo fine, vt abortiatur; quamvis sanguinis emissio non sit medium omnino efficax ad abortum, vere illum procurat.

66. Dices. Non procurat effectum, qui ponit causam per accidens: sed emissio sanguinis est causa per accidens abortus: ergo femina prægnans, quæ ponit talem causam per accidens, non procurat abortum.

67. Respondeo distinguendo maiorem: non procurat effectum, qui ponit causam per accidens, [ex intentione consequendi effectum,] nego; [absque ea intentione] omitto. Sic enim in 2. part. Crif. Theol. disp.

43. cap. 1. num. 6. docui, quando ponitur causa per accidens pollutionis ex intentione habendi talem pollutionem, esse pollutionem volitam in tali causa.

CAPVT VIII.

Fit periculum de propositione. 35.

SUMMARIUM.

Quomodo hæc propositio speculativa respiciat proximam. num. 68.

Dilemate convincitur falsitas propositionis. num. 69.

Qua ratione non sit probabilis defectu fundamenti? num. 70.

Quo pacto adversetur Evangelio circa Sanctum Ioannem Baptistam? num. 71.

Qua ratione adversetur alijs textibus Sacre Scripturae? num. 73.

Ostenditur pravitas consequentia contenta in propositione damnatae. num. 74.

68. **P**ropositio 35. ex damnatis est: *Videtur probabile, omnem fatum, quandiu in utero est, carere anima rationali; & tunc primum incipere eandem habere, cum paritur; ac consequenter dicendum erit, in nullo abortu homicidium committi.* Quæ propositio licet speculativa videatur; ea tamen à suo Authore ordinatur ad consequentiam practicam, scilicet ne peccatum procurandi abortum, dicatur esse homicidium; & vt probabile sit, facientem abortum non incurrere irregularitatem ex homicidio proveniente.

69. Et quidem prima pars propositionis speculativa non est dicenda opinio, sed delirium; pugnat enim contra evidentiam oculorum. Nam vel infusio animæ rationalis requirit totum tempus novem mensium, vel non requirit? Si primum; infero: ergo quando infans nascitur sep-

timo, quinto, aut quarto mense non nascitur cum anima rationali. Quæ consequentia evidenter infertur, cū sit evidenter falsa; videmus enim in infantibus sic in lucem editis evidētia signa animæ rationalis. Si vero dicatur secundum, nempe infuſionem animæ rationalis non requirere novem menses, sed quinto, aut quarto mense infundi; evidenter infertur, infundi animam rationalem, antequam adveniat tempus pariendi.

70. Est etiam delirium, quod dicatur probabile, quod nullo gravi fundamento innitur. Nam ad essentiam probabilitatis fundamentum grave requiritur, illud quidem dignum existimatione prudenti.

71. Maximum autem delirium esse convincitur ex eo, quod adversetur pluribus locis Sacræ Scripturæ. Nam Luc. 1. dicitur de Ioanne Baptista in utero matris existente: *Vi audivit salutationem Mariæ Elisabeth, exultavit infans in utero eius.* Neque potest responderi, habuisse tunc animam sensibilem, non autem rationalem, & ratione animæ sensibilis potuisse exultare: tum quia ea vox infans attribui non potest animali irrationali, quale esset, si non haberet animam rationalem, sed solum sensibilem. Tum quia postea dixit Elisabeth, *exultavit in gaudio;* gaudium autē nō convenit supposito irrationali. Et id multo vrgentius convincitur ex verbis Angeli ad Zachariam dicentis: *Et Spiritu Sancto replebitur ad huc ex utero matris sua:* nisi enim haberet animam rationalem, non potuisset Spiritu Sancto repleti existens in utero matris. Et ideo pro sententia, quæ asserit, Ioannem præventum gratia habuisse usum rationis ad cognoscendum, & adorandum Rede mporem, P. Ioannes Maldonatus in Lucæ cap. 1. num.

153. refert, singulorum locis citatis, Irenæum, Origenem, Cyrillum Hierosolymitanum, Ambrosium, Hieronymum, Authorem operis imperfecti, Chrysostomum, Maximum, Chrysologum, Bernardum, Theophylactum, & Euthimum.

72. Dicere autem, quod per miraculum Ioanni infusa fuit anima rationalis existenti in utero, ridiculum est; cum absque necessitate, & absque fundamento non sint adstruenda miracula in generatione naturali. Deinde cum Angelus dixit Zachariæ: *Spiritu Sancto replebitur ad huc ex utero matris sue;* Zacharias, qui dubitavit de prole vaticinata, ob sterilitatem Elisabethæ, multo magis dubitaret de repletionem Spiritus Sancti, si puer in utero non haberet animam rationalem; resisteret enim Angelo arguens, quomodo possit Spiritus Sanctus replere animam non rationalem, sed dumtaxat sensibilem?

73. Deinde adversatur eis textibus Genesis cap. 25., & Apostoli ad Rom. cap. 9. de duobus parvulis Esau, & Iacob, qui *collidebantur in utero matris.* Tum quia Scriptura in eo loco Genesis eos vocat absolute parvulos, quod nomen numquam Scriptura attribuit, nisi individuis rationalibus. Præterea de ijs ait Paulus loco cit. *Cum enim nondum nati fuissent, aut aliquid boni egissent, aut mali.* Et quamvis vera sit propositio, quæ dicit: [Equi, & Leones nihil boni egerunt, aut mali morales;] incongrue, & improprie loqueretur Paulus, si id non affirmaret de eisdem subiectis, qui postea acturi essent aliquid boni, aut mali. Quod satis significatur per eam dictionem *nondum*: de eisdem enim subiectis dicit, *nondum egisse aliquid boni, & mali,* quæ postea agere possent aliquid boni aut mali. Quo-

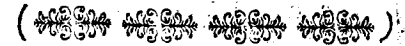
Mald.
Irenæ.
Orig.
Cyrill.
Ambros.
Hieron.
Imperi.
Chrysost.
Maxim.
Bernard.
Theoph.
Euthim.

modo autem essent eadem subiecta in utero, & extra uterum, non composita ex anima rationali in utero; extra illū cōposita ex animarationali?

74. Quod attinet ad consequentiam, quæ in ea propositione infertur, nempe: *Consequenter dicendum erit, in nullo abortu homicidium committi;* ea quidem est indigna viro Dialecticæ perito. Etenim etiam si esset probabile, non infundi animam rationalem, nisi in ipso momento partus; adhuc reus esset homicidij, qui paulo ante partum efficeret abortum. Quod sic ostendo. Dum probabile est, hominem esse mortuum, & probabile est, esse viuum, non licet pugione illum configere, essetque reus homicidij, qui sic configeret. Quare? Quia eo ipso exponitur periculo probabili occidendi hominem. Nam (vt loquitur P. Suarez disp. 18. de censuris sect. 3. num. 16.) *In moralibus eiusdem malitia est, constituere se voluntarie in morali periculo, & proximo committendi aliquod crimen. & committere illud.* Sic etiam si probabile est, id, quod a longe video, esse suppositum humanum, & probabile est esse feram; homicidij reus ero, si telum in illud conijciam; quia sic me constituo in probabili periculo proximo occidendi hominem. Vt late ostendi in 3. part. Cris. Theol. disp. 56. cap. 3. art. 2., & prius in 1. part. Cris. disp. 15. cap. 4. art. 2. num. 185. Eodem ergo modo, si probabile esset, puerum in utero præditum esse anima rationali; & ita existentem vulnerarem læthaliter (potione, an gladio, nihil interest) periculo probabili proximo me exponerem occidendi hominem, ideoque reus essem homicidij.

75. Sicut ergo hæc est prava consequentia: *Probabile est illud, quod a longe video esse feram, non*

hominem, ergo qui illud sagitta confixerit, licite operabitur, & non erit reus homicidij; eodem modo hæc est pessima consequentia: *Probabile est, fatum in utero non esse rationalem: ergo qui illum læthaliter vulnerat, non est reus homicidij.*

DISERTATIO XXIII.

An sint aliqua causa excusantes furtum, aut subreptionem famulorum, aut restitutionem consulentis furtum?

CAPUT I.

An furtum excusari possit a culpa ratione alicuius necessitatis.

I. **Q**uia quatuor sequentes propositiones pertinent ad tractationē de furto, placuit eas sub vna disertatione continere. Igitur trigessimæ sextæ propositio ex damnatis hæc est: *Permissum est furari, non solum in extrema necessitate, sed etiam in gravi.* Et quidem de hac materia late egi in 1. part. Cris. Theol. disp. 20., & in 3. part. disp. 56. cap. 8. art. 6., & disp. 57. cap. 3. art. 6. a num. 150., & disp. 80. cap. 1. In quibus locis late explicui discrimen inter necessitatem extremam, gravem, & communem: & etiam quæ dicantur bona superflua naturæ, & quæ superflua statui, & ex quibus superfluis teneantur divites opitulari indigentibus. Et quia hæc materia latissima est, eam coarctabo ad ea solum

explicanda, quæ necessaria sunt ad perfectam intelligentiã huius damnationis.

ARTICVLVS I.

An hæc propositio, Permissum est furari in extrema necessitate, subiaceat huic damnationi?

SYMMARIVM.

In extrema necessitate licitum esse subripere certum est apud omnes. num. 2.

Subiacet damnationi propositio, quæ dicit licitum esse furtum in extrema necessitate. num. 3.

Præcipua intentio decreti est docere, in nullo casu furtum esse licitum. num. 4.

S. Thomas docet, omne furtum esse peccatum. num. 5.

Doctores Lovanienses censuerunt, in nullo casu permissum esse furari: & oppositam propositionem detulerunt Pontifici condemnandam. num. 6.

Quamvis liceret subripere in necessitate gravi, hæc propositio, [licitum est furari in necessitate gravi] damnata manet. num. 7.

2. **I**N extrema necessitate licitum esse indigenti subripere à divite, quæ necessaria sunt ad talem necessitatem sublevandam, extra controversiam est. Id enim docent unanimiter Theologi cum S. Thoma 2. 2. quæst. 66. art. 7. Et adhuc inquirimus, an subiaceat huic damnationi ista propositio, *Permissum est furari in extrema necessitate.* Tres illi Scriptorum Lumbier, Filguera, &

S. Thom.

Lumb.
Filguer.
Hozes.

Hozes, qui explicationem harum propositionum aggressi sunt, nihil de hac quæstione dicunt, supponentes solum damnare Pontificem eam opinionem, quæ admittit, posse pauperem in gravi necessitate constitutum subripere à divite, quæ necessaria sunt ad eam necessitatem sublevandam.

3. Dicendum tamen est, istam propositionem subiaccere huic damnationi. Probatur. Nam præcipua intentio huius damnationis est damnare eam assertionem, quod *in aliquo casu licitum sit furtum*: sed hæc propositio admittit, quod in aliquo casu licitum sit furtum: ergo hæc propositio incurrit eam damnationem. Admittendum itaque est, quod in extrema necessitate licitum est subripere à divite necessaria ad illam sublevandam; sed omnino negandum, quod illud sit furtum.

4. Nam vero maior eius syllogismi probatur primo. Etenim Pontifex præcipue intendit damnare id, quod in propositione turpius est: sed in hac propositione 36. turpius est dicere, quod furtum est licitum in aliquo casu, quam dicere, quod in necessitate gravi licet auferre à divite superflua, asserendo simul habere ius ad illa, & ideo non esse furtum, ut constat ex ipsa apprehensione terminorum: ergo præcipua intentio damnationis est, damnare id assertum, quod in aliquo casu furtum sit licitum.

5. Probatur secundo eadem maior. Nam multo credibilis est, Pontificem damnare doctrinam, quam reprobat S. Thomas cum communi Theologorum: sed S. Thomas reprobat eam doctrinam, quod liceat furtum in aliquo casu: ergo Pontifex illam damnat. Probatur minor. Nam S. Thomas 2. 2. quæst. art. 5. cuius titulus est: *Utrum furtum*

furtum semper sit peccatum? Cum in corpore articuli proponat duas circumstantias malitiæ in furto re-pertas, concludit: *Vnde manifestum est, quod omne furtum est peccatum.* Et nota illud, *manifestum est*, quod denotat evidentiam moralem. Et consequenter ad hanc doctrinam, mox in art. 7. corp. ait: *Si tamen adeo sit evidens, & urgens necessitas, ut manifestum sit, instanti necessitati de rebus occurrentibus esse subveniendum, puta cum imminet persona periculum, & aliter subveniri non potest, tunc licite potest aliquis ex rebus alienis, ut necessitati subvenire, siue manifeste, siue occulte sublatis, nec hoc proprie habet rationem furti, vel rapinae.* Ex quibus pater, S. Thomam negare, esse furtum eam actionem, qua quis in extrema necessitate sibi providet de alienis. Et eodem modo procedunt Theologi in hac materia. Ideo P. Lessius cap. 12. de Iust. dubit. 1 n. 4. ait. *Vnde qui occulte accipit in extrema necessitate, non est fur.* Eset autem prælixæ operæ referre omnes Theologos, qui hæc eadem tradunt.

Lessius

Fagn.

6. Probatur tertio eadem maior. Nam, ut refert Fagnanus in lib. 1. decreti in cap. *Ne imitatis.* de Constit. num. 339. Episcopus Gandavensis an. 1657. die 4. Maii consuluit Doctores Lovanienses, ut censuram suam proferrent circa hanc eandem propositionem: *Permissum est furari, non solum in extrema, sed etiam in gravi necessitate.* Ipsi autem placitum suum exposuerunt in hæc verba. *Furari in nullo casu permissum est, quia intrinsece malum*: id est, non solum non licet furari in necessitate gravi, sed neque in extrema. Postea vero ipsi Doctores Lovanienses hanc eandem propositionem detulerunt inter plures alias Sanctissimo D. Innocencio XI. Vt

qua digna esset censura, eam inveneret, ut constat ex libello supplici, quem obtulerunt Romani Pontifici, cuius exemplar transcriptum apud me habeo. Cum ergo Pontifex damnaverit propositionem eodem modo, ac Lovanienses proposuerunt, pro certo habendum est, eam fuisse intentionem Romani Pontificis, scilicet damnandi eam in hoc sensu, quod neque in extrema necessitate liceat furari.

7. Ex dictis infertur, hanc propositionem. *Permissum est furari in necessitate gravi*, manere damnatam; idque etiam si esset probabilis opinio docens, quod in gravi necessitate licitum est subripere à divite necessaria ad illam sublevandam: quia iuxta hanc damnationem, numquam concedendum est, quod in aliquo casu furtum sit licitum: & quamvis esset probabile, quod tunc licet subripere, non esset probabile, quod tunc liceret furari propter dicta.

ARTICVLVS II.

An opinio docens licitum esse in gravi necessitate subripere à divite necessaria, incurrat hanc damnationem?

SYMMARIVM.

An damnatur propositio docens, in necessitate gravi licere, non furari, sed subripere. num. 8.

Fundamenta pro parte negante, quod opinio affirmativa subiaceat damnationi. num. 9. & seqq.

Fundamenta pro parte, quæ affirmat, eam opinionem manere damnatam. num. 12. & seqq.

Quam

*Quam sit evidens, egentem graviter non habere ius ad rem huius divi-
determinati? num. 13. & 14.
Quid censuerint Doctores Lovanienses? num. 15.*

8. **V** Idimus, damnatam esse eam propositionem sub termino furti; quia furari numquam est licitum: restat modo examinare, an damnata maneat ea opinio sub termino *subreptionis*, ita ut quavis vi huius damnationis non liceat furari in necessitate gravi; liceat tamen subripere necessaria in tali necessitate.

9. Et pro parte negante, quod ea opinio sub termino *subreptionis* maneat damnata, hæc fundamenta stare videntur. Primum. Hæc damnatio docet, esse illicitum furari in necessitate gravi: sed ea opinio non admittit, quod licitum sit furari in tali necessitate: ergo hæc damnatio non tangit eam opinionem.

10. Secundum. Nam *Semper in obscuris, quod minimum est, sequimur*. Ut dicitur in l. *Semper ff. de Regul. iuris.*, & cap. *Centra eum* de Regul. iuris in 6. *Contra eum, qui potuit dicere apertius, facienda est interpretatio*. Ergo cum obscurum sit, & dubium, an damnatio loquatur solum in sensu furti, ut furti, an etiam in sensu subreptionis eorum, quæ necessaria sunt pro gravi necessitate sublevanda; minimum sequi debemus, atque adeo non extendere ad subreptionem necessariorum. Et siquidem Pontifex intendebat damnare non solum rationem furti, ut furti, sed etiam subreptionem, quæ dicitur non habere rationem furti; videtur debuisse dici clarius, & apertius; atque adeo contra decretum videtur facienda interpretatio.

11. Tertium. Nam Theologi, qui interfuerunt consultationibus habitis circa propositiones damna-

tas, sæpius dixerunt, sufficienter intelligi has damnationes, per hoc quod statuat, & salvetur propositio contradictoria propositionis damnatæ: sed admissa opinione, quæ docet licite posse subripere necessaria in necessitate gravi, salvatur contradictoria propositionis damnatæ; scilicet *Non est permittitur furari in necessitate gravi*, eo quod dicat, eam subriptionem non esse furtum: ergo per hoc sufficienter intelligitur hæc damnatio.

12. Sed pro parte, quæ affirmat, eam opinionem manere damnatam, etiam in sensu meræ subreptionis, & non in sensu furti, ut furti, militant etiam fundamenta non vulgaria. Primum fundamentum est. Evidens enim est, eum, qui subripit necessaria in necessitate gravi, committente furtum: sed ea damnatio condemnat furtum in necessitate gravi: ergo condemnat eum, qui subripit necessaria in necessitate gravi. Et quidem si vera est maior, evidenter convincitur intentum.

13. Quod autem ea vera sit, *S. Thomæ* probatur. Est enim evidens assertio illa, quam ponit S. Thomas 2. 2. quæst. 66. art. 7. *Sed quia multi sunt necessitates patientes, & non potest ex eadem re omnibus subveniri, committitur arbitrio uniuscuiusque dispensatio propriarum rerum, ut ex eis subveniant necessitates patientibus*. Ex quibus, sic efformatur demonstratio. Ille committit furtum, qui rem subripit, ad quam nullum habet ius: sed pauper constitutus in necessitate gravi nullum habet ius ad rem Petri: ergo si rem subripit ab illo, committit furtum. Maior, & consequentia certissimæ sunt.

14. Probat minor. Eo ipso quod sint plures gravem necessitatem habentes, vel dicendum est, omnes habere ius ad subripiendam

rem Petri, vel non omnes, sed vnum determinatum, aut duos determinatos. Si dicatur primum, id quidem falsum est, & impossibile; quia ut loquitur S. Thomas supra: *Non potest ex eadem re omnibus subveniri*. Si vero dicas, vnum determinatum, aut duos determinatos habere ius ad rem Petri, id etiam omnino est falsum: nulla enim Autoritas determinavit, quis cui teneatur opitulari. Sicut enim quamvis Episcopus teneatur ad conferenda beneficia Clericis, nullus tamen clericus habet ius, ut sibi aliquod eorum conferatur; ita licet Petrus, quia dives, ex superfluis teneatur ad largiendum elemosynam pauperibus ingravi necessitate constitutis, nullus tamen habet ius ad hoc, quod sibi succuratur à Petro.

15. Secundum fundamentum est. Nam Doctores Lovanienses confulti ab Episcopo Gandavensi circa hanc eandem propositionem, ut supra retuli art. præced. ultra ea verba relata, addiderunt: *Subripere autem alienum, permittitur in extrema necessitate quando aliter haberi non potest, sed illud extendere indefinite ad necessitatem gravem, est dare ansam pauperibus ad passim furandū*. Ipsi ergo Lovanienses propter hoc inconveiens proposuerunt sanctissimo D. Innocentio XI. hanc eandem propositionem in eodem sensu, à quo ipsi abhorrebant; & videtur Pontifex annuisse: ergo mens Pontificis est, damnare propositionem, quatenus extensa ad necessitatem gravem, dat ansam furandi pauperibus. Hæc sunt fundamenta, quæ pro utraque parte videntur urgere.

ARTICVLVS III.

Resolvitur questio

SUMMARIUM.

Non intelligitur hæc damnatio respectu necessitatis gravis Reipublice num. 16.

Neque intelligitur de necessitate quasi extrema. num. 17.

Si ea propositio intelligatur sine ordine ad praxim, subijcitur damnationi: & qua ratione sit evidens, id esse furtum. num. 18.

Responsio impugnatur. num. 19.

Quam iniustum sit spoliarie possidentem ob solas rationes probabiles de proprietate; & quid inde præ conclusionem? num. 20.

Ea propositio, ut solum prodest ad speculationem, & non ad praxim, non subiacet damnationi. num. 21.

Quando dicitur, licitum esse talem actionem sub tali conditione, & impossibile est conditionem reduci ad praxim, tunc opinio solum prodest speculationi. num. 22.

Quomodo hæc damnatio loquatur solum de opinione in ordine ad praxim. num. 23.

Enumerantur conditiones, quæ praxim reddunt moraliter impossibilem. num. 24. & seqq.

Quando valeat à propositione speculativa ad practicam. num. 27. & seqq.

Solvuntur argumenta initio articuli 2. proposita. num. 30. & seqq. Altera instantia solvitur num. 32. & 33.

Neque in speculatione admittendum est, licere pauperi subripere necessaria in necessitate gravi. num.

16. **S**uppono primo, non extendi hanc damnationem ad necessitatem gravem totius Reipublicæ, in qua Respublica, aut eius nomine Magistratus aufert superflua divitum, ut opituletur ei necessitati communi. Nam, ut ostendi in 3. part. Cris. Theol. disp. 80. cap. 2. num. 15. cum S. Thoma 2. 2. quæst. 32. art. 6., Caietano ibid., P. Suario de Charit. disp. 7. sect. 4. conclus. 1., & illustri Tapia in eisdem quæst., & art. S. Thomæ docui, necessitatem gravem Reipublicæ æquivalere extremæ necessitati.

17. Suppono secundo, neque sub hac damnatione comprehendenti sententiam, quam docui in eadem disp. 80. cap. 1. nempe licitum esse in necessitate *evidenter urgenti*, quam alij vocant *quasi extremam*, auferre necessaria ad talem necessitatem sublevandam. V. g. cum evidenter instat periculum gravissimi damni, puta si Petro evidenter imminet à mauris periculum captivitatis, & Petrus videat equum alienum sibi proximum; potest enim illum viiupare ad fugam; & sic in similibus. Hæc enim non est necessitas gravis, de qua loquitur decretum; ea enim potius reducitur ad necessitatem extremam. Vide hæc latius tractata in ea disp. 80.

18. Dico primo. Si taliter asseritur propositio, quod non dicatur solum speculative probabilis, sed affirmetur re ipsa posse deduci ad praxim; talis propositio subiacet damnationi. Hæc conclusio efficaciter probatur primo eo primo argumento, quod art. præced. proposui pro parte affirmante: nempe quia evidens est, esse furtum, quod pauper graviter egens aufert à Petro, cum nullum habeat ius ad rem Petri. Cum ergo hæc damnatio condemnet furtum in necessitate gravi,

condemnat utique hanc subriptionem rei alienæ

19. Dices, quod licet pauper graviter egens non habeat ius ad rem Petri determinate; habet tamen ius ad acquirendum quidquid obvium occurrerit sufficiens ad sublevationem suæ necessitatis. Sed contra est: instat enim adhuc argumentum Sancti Thomæ, quod *sunt multi gravè necessitatem patientes, & non potest ex eadem re omnibus subveniri, ideo committitur arbitrio univrsi cuique dispensatio propriarum rerum*. Ex quo inferitur, quod pauper graviter egens non habeat ius ad quodcumque obvium ex bonis alienis; alioqui omnes pauperes graviter egentes, si solum haberent obviam rem Petri, possent illam omnes sibi acquirere ad medietatem: quo factò cito spolaretur Petrus. Est autem summa inæqualitas, quam iustitia fugit, quod unus spoliatur, cæteris indemnibus.

20. Probatur secundo. Nam, ut demonstrabo cap. 2., manifesta iniustitia est, spoliare possidentem re possessa propter solas rationes probabiles: sed dives possidet res suas, & pauper graviter egens solum habet pro se rationes probabiles: ergo manifesta iniustitia est, quod pauper graviter egens subripiat à divite ea, quibus eget. Sed quod subripitur cum manifesta iniustitia, est manifeste furtum: ergo evidens est, quod pauper in tali casu committit furtum.

21. Dico secundo. Opinio, quam docui in 1. part. Cris. Theol. disp. 20., nempe servatis decem conditionibus enumerandis, posse graviter egentem subripere levamen suæ necessitatis, & non aliter; eo quod solum speculative procedat, & nihil prodest ad praxim, non subiacet damnationi,

Dixi,

22. Dixi, *speculative procedat, & nihil prodest ad praxim*: quia quoties dicitur, licitam esse talem actionem sub tali determinata conditione; & constat, esse impossibile in praxi, quod talis conditio ponatur; ea asserio solum deservit speculationi, & nihil prodest ad praxim: sed quando dicimus, licitam esse subreptionem levaminis in necessitate gravi, sub illis decem conditionibus; conditiones sunt tales, ut moraliter impossibile sit, eas conditiones coniungi in praxi: ergo quando dicimus, licitam esse subreptionem levaminis in necessitate gravi sub illis decem conditionibus, hæc asserio solum deservit speculationi, & nihil prodest ad praxim.

23. Quod autem non incurrat hanc damnationem opinio, quæ solum speculative procedit, & nihil prodest ad praxim, satis constat ex ipso decreto; cuius scopus est, ne deducantur ad praxim hæc opiniones, quarum praxis relaxat conscientias, ut constat ex illis verbis decreti, *tamquam scandalosas, & in praxi periculosas*.

24. Iam vero quod ea opinio sub illis decem conditionibus speculative procedat, & nihil prodest ad praxim, ex enumeratione, & consideratione earum conditionum satis clare constat, ut ostendi in 3. part. Cris. Theol. disp. 56. cap. 8. art. 6. ex quibus eas quinque, quæ reddunt impossibilem praxim, hic oportet repetere. Prima est, quod pauper graviter egens sciat evidenter, nullum alium esse pauperem, qui graviter eget, præter ipsum. Nam cum constet ex verbis relatis S. Thomæ, ideo pauperes graviter egentes non posse sibi assumere levamen suæ necessitatis; quia multi sunt necessitatem patientes, & non potest ex eadem re omnibus subveniri. Propterea ut pauper

possit sibi assumere levamen suæ necessitatis taliter, debet esse vnicus, ut sciat evidenter, nullum alium pati gravem necessitatem.

25. Secunda conditio est, ut pauper sciat evidenter illum divitem, à quo vult auferre levamen suæ necessitatis, habere superflua naturæ, & status. Tertia est, ut sciat evidenter, diviti illi non esse consanguineos pauperes; etiam extra illud oppidum, omnino præferendos. Quarta, ut etiam sciat evidenter, ea, quæ diviti superflua sunt, non esse necessaria ad æs alienum solvendum, aut ad satisfaciendum debitis legalibus. Quinta, ut sciat evidenter, nullam diviti esse obligationem faciendi donationes remuneratorias, quæ cum vrget, præfertur elemosynis faciendis. Igitur ubi gentium erit pauper, qui hæc omnia possit evidenter cognoscere, saltem evidentia morali: cum ergo concurrere debeat cognitio evidens horum omnium, etiam quod nullus alius est graviter egens in eo oppido, & hanc evidentiam eorum omnium obtinere sit impossibile; sit, impossibile esse in praxi, quod coniungantur conditiones requisitæ ad hoc, quod pauper graviter egens possit licite subripere levamen suæ gravis necessitatis.

26. Hinc fit, quod hæc opinio sic intellecta, & explicata, & ad solum speculationem redacta, non incurrat hanc damnationem; intellecta vero ut practicabilis, scilicet sine præfatis conditionibus, subiaceat damnationi, ut pote de qua verificatur, quod docet, posse pauperem assumere ea, ad quæ non habet ius; atque adeo posse furari.

27. Dices, probabile est, quod bene valer à propositione speculative circa obiectum practicabile, ad practicam, quæ versatur circa idem

obiectum: ergo si speculative probabile est, quod liceat pauperi subripere necessaria sub illis conditionibus, id etiā erit practice probabile.

28. Respondetur primo, improbabile esse, quod si propositio speculativa est vera sub quibusdam conditionibus, quæ in praxi nullo modo possunt concurrere, possit valere à tali speculativa ad practicā, ut constat ex dictis.

29. Respondetur secundo, improbabile esse, quod valeat à speculativa ad practicā, quando in praxi datur circumstantia, quæ non reperitur in speculatione: in hoc autem casu datur in praxi nova circumstantia, quæ non reperitur in speculatione, scilicet impossibilitas concursus earum conditionum, sub quibus verificatur propositio speculativa.

30. Ad argumenta posita art. præced. pro parte negante, damnationem incurri, quatenus nostræ assertioni officere possunt, respondeo. Ad primum, concessā maiori, negando minorem, si loquatur de opinione, quæ non respicit eas condiciones enumeratas: quia quamvis præfata opinio dicat, id non esse furtum; est tamen evidenter furtum, cum iuxta eam subripiat pauper ea, ad quæ nullum habet ius, ut ostendi supra.

31. Ad secundum, verum est, quod *semper in obscuris, quod minimum est, sequimur*; nego tamen obscurum esse, aut dubium, quod pauper subripiens ea, ad quæ nullum habet ius, committat furtū; est enim certum quod illud committit. Furari autem etiam in gravi necessitate nūquam licet, iuxta hoc decretum. Ad tertium, pater ex dictis, illud esse furtum, atque adeo eam opinionem non eximi à damnatione.

32. Instabis contra responsio-

nem ad 2. & 3. Ante hanc damnationem censebatur probabile inter sapientes, quod ea subreptio in necessitate gravi erat licita, eo quod censebatur, id non esse furtū: sed hæc damnatio non videtur declarare, id esse furtum: ergo ea opinio non manet damnata.

33. Respondeo, me hucusque locutum esse, cum attentione dumtaxat ad principia intrinseca; virtute quorum existimo, tamquam certum asserendum esse, illam subreptionem in necessitate gravi esse furtum. Attendendo autem ad principia extrinseca, & ad vim huius instantiæ, censeo, circa hoc punctum consuli oportere Romanam Cathedralam.

34. Hucusque dixi, non subiacere damnationi opinionem, quæ solum deservit speculationi, & nihil prodest ad praxim; modo restat inquirere, an ea opinio sistens in speculatione vera sit. Asseroque re melius considerata, libenter à me revocari, etiam pro speculatione, ea, quæ dixi in 1., & 3. part. Crif. Theol. & asserere, neque in speculatione admittendum esse, quod liceat pauperi graviter egenti subripere necessaria, etiam sub illis conditionibus, quæ reddunt praxim impossibilem.

35. Ratio, quæ me movet, est: quia etiam in speculatione non sufficiunt ratione probabiles, ut possessor spoliatur re possessa, ut dicam cap. seq. Sed dives possidet res suas; & pauper graviter egens, etiam sub illis conditionibus, solum habet rationes probabiles pro se: ergo etiam in speculatione, non licet illi ea subreptio.

36. Ad extremum, palam omnibus fiat, si quidin 1., aut 3. part. Crif. Theol. dixi, quod quo quomodo adversetur huic damnationi, me libenter revocare; sicut etiam protestatus sum in 3. parte. disp. 56. cap. 8. art. 6. disp. 80. cap. 1. CA-

CAPUT II.

An liceat famulis occulte subripere ab heris aliquid in compensationem maioris pretij, quod censent sibi deberi?

ARTICVLVS I.

Premittuntur principia certa.

SUMMARIVM.

Refertur propositio damnata. mm.

37.

Hæc damnatio non loquitur, quando constat evidenter de iniustitia heri. num. 38.

Non possunt famuli vii compensatione ex sola probabilitate iuris, & facti. num. 39.

Iniquum est deturbare aliquem à possessione ob solas rationes probabiles. num. 40.

Referuntur pro hac sententia plurimi Doctores. num. 41. & seqq.

Possessio legitima dat ius certum retinendi, Remissive. num. 45.

37. **T**rigesima septima propositio ex damnatis hæc est: *Famuli, & famula domestica possunt occulte heris suis subripere ad compensandam operam suam, quam maiorem iudicant salario, quod recipiunt. Quæ propositio iure merito damnatur ut scandalosa; inducit enim famulos ad plurima fūrta.*

38. Sed in primis notandum est, in hac damnatione non loqui Pontificē de casibus in quibus meridiana luce clarius est, heros committere iniustitiam, vel minuendo salarium ex

iustitia debitum, vel non solvendo mercedem pacto promissam. Nam in hac evidenti iniustitia licet famulis petere in iudicio æqualitatem mercedis sibi debita; aut si ex aliqua causa non possint in iudicio sui iuris qualitatem consequi, poterunt extrajudicialiter sibi occulte compensare. Qualis autem debeat esse hæc evidenti iniustitiæ, dicam inferius.

39. Dicendum ergo est, propositionem damnari, quatenus docet, sine evidenti iniustitia posse famulos subripere ab heris, quando ipsi famuli iudicant, operam suam esse dignam maiori pretio, sive ad id inclinent dubitantes, sive id iudicent cum apparenti, sive cum vera probabilitate iuris, & facti.

40. Ratio evidens huius assertionis est, quam latissime tradidi in 1. part. Crif. Theol. disp. 16. cap. 8. art. 3. & seqq., nempe iniustum esse, & nefas contra iustitiam, deturbare aliquem à possessione suorum bonorum ob solas rationes probabiles (multo minus propter rationes dubias) & consequenter iniquam esse compensationem, vbi debitum non est omnino certum. Pro qua sententia eo art. 3. citavi P. Thomam Sanchez lib. 1. sum. cap. 10. num. 9., & lib. 6. sum. cap. 3. num. 7. & 29., & lib. 2. de matrim. disp. 44. num. 3. vbi hæc verba habet: *Vi possim aliū sua possessione spoliare, oportet, me certum esse, rem non esse suam. Et ita universi Doctores, ut licita sit compensatio, petunt certitudinem in utenti illa.*

Idem principium tamquam certum supponunt P. Suarez lib. 5. de legib. cap. 18. num. 20., & P. Vazquez Opusc. de Restit. cap. 6. § 3. nu. 83. ita ut mirandum sit, quod citetur à Bernardo de Hozes (supra citatione ex Diana) pro opposita sententia;

tia; verba enim Vasquij sunt hæc: *In hoc aequalitas iustitiæ consistit, quod quamdiu non constat evidenter, aut per sententiam iudicis, possessor sibi rem retineat.* Quando autem in Opusc. de Restitut. cap. 5. dub. nu. 57. aliquid concedit famulis, est in casu evidenti iniustitiæ.

42. Eodem modo loquitur P. Lessius de iust. cap. 12. num. 38. & præcipue notanda sunt verba eius ex cap. 14. n. 25. *In dubio possessio illi favet, ita ut nisi moraliter certum sit, eius non esse, non possit ea spoliari: Et ita in omnibus tribunalibus apud omnes gentes indicatur.*

43. P. Molina tom. 3. de iust. disp. 691. num. 1. enumerans conditiones requisitas ad iustam compensationem debiti occultam, ait: *Prima, ut debitum, quod quis ita compensat, sit liquidum, ac certum omnino. In dubio enim, etiam probabiliter, an aliquid alicui debeatur, nefas est et occultam accipere compensationem.* Vbi explicat, id ita esse ratione possessionis.

44. Idem tradunt P. Castro Palao. 1. tract. disp. punct. 2. num. 11. Diana part. 4. tract. 3. resol. 26. Caramuel lib. 3. Theol. intention. disp. quaest. 10. num. 1451. Salas 1. 2. tract. 8. disp. vnic. sect. 23. num. 226. Molina iurisperitus lib. 3. de Primog. cap. 4. num. 32. Villalobos tom. 1. sum. tract. 1. diffic. 1. num. 7. Ioannes fancius disp. 42. num. 7. P. Luisius de Torres, de iust. disp. 13. dub. 3. num. 13. P. Tamburinus lib. 2. deccal. cap. 3. §. 3. num. 14. quos adduxi loco cit.

45. Quod autem possessor non possit spoliari re possessa per solas rationis probabiles, niitur in eo, quod possessio legitima dat ius certum retinendi. Quam positionem latissime probavi in ea disp. 16. cap. 8. art. 4. tum ex multis iuris textibus, præci-

pue ex cap. *Dilecta*. §. finali, de verb. signi, & *Peregre*. ff. de acquirenda possess. & ex l. *Possessio* quæ. In princ. eod. tit., & multis alijs.

Tum ex autoritate plurium Doctorum, Covarrubæ, tom. 2. in Regul. *Possessor male Fidei*. part. 2. nu. 3., & apud ipsum Bartoli, Ripæ, Innocentij, Romani, Alexandri, Felini, Abbatis Delcij, Ludovici Gomez, Iasonnis, & Carrasis. Item Antonij Gomez in l. 45. Tauri nu. 17., & apud ipsum Socini, Vinceni, Vincentij, Ancharrani, & aliorum. Item ex communi sensu Theologorum. Quod etiam confirmari multis argumentis.

Covarr.
Bartol.
Ripa
innof.
Romani
Alexan
Felin.
Abbas
Decius.
Gomez.
Iason.
Carras.
Gomez.
Socini.
Vincen.
Anchar.

ARTICVLVS. II.

Demonstratur falsitas propositionis damnatæ.

SUMMARIUM.

Non potest famulus ex rationibus probabilibus spoliare herum possidentem. num. 46.

Herus habet ius certum retinendi, & ideo repugnat, quod habeat debitum probabile restituendi. num. 47.

Ius certum retinendi, & debitum probabile restituendi sunt incompossibilia. num. 48. & seqq.

Non est probabile, quod herus irroget iniuriam famulo in prædicto casu. num. 50.

Fortius est ius heri, quam ius famuli in casu relato. num. 51.

46. **E**X his evidentibus principijs demonstratur falsitas eius propositionis damnatæ, primo. Nisi debitum sit certum, & evidens, non licet facere compensationem, neque spoliare eum, qui possidet: sed quan-

quando famulus ex rationibus probabilibus contendit, herum debere maius pretium famularis, hoc debitum non est certum, & evidens: ergo non licet famulo facere eam compensationem, neque spoliare herum possidentem. Consequentia est inevitabilis: Maior patet ex positionibus prænotatis. Nec minus evidens est minor: quia non potest esse certum, & evidens illud debitum, cui sola probabilitas suffragatur.

47. Demonstratur secundo. Implicat, herum habere ius certum restituendi res suas, & debitum probabile restituendi illas: sed dum est certa possessio rerum suarum, habet ius certum retinendi: ergo implicat, quod habeat debitum probabile restituendi. Sed ex eo, quod famulus habeat ius probabile subripiendi ab hero, inferitur, quod herus habeat debitum probabile restituendi, cum ius creditoris, & ius debitoris sint necessario correlativa: ergo implicat, quod in eo casu famulus habeat ius probabile subripiendi.

48. Perpende singulas propositiones eius syllogismi, & comperies primam consequentiam esse manifestam, sicut & quæ ex illa inferuntur. Maior vero est demonstrabilis. Nam ius certum retinendi, & debitum probabile abdicandi a se eandem rem sunt in compossibilia: nam si probabile est, quod debet, non potest esse certum, quod non debeat, atque adeo non potest esse certum ius retinendi.

49. Et vrgetur amplius. Nam quod herus habeat ius certum retinendi illum excessum salarij, & debitum probabile solvendi illum, contradictionem implicat: quia si certum est, quod potest retinere illum, est certo falsum, quod non potest retinere, sive (quod idem est) quod debet illum restituere: ergo non po-

test esse probabile, quod debet illum retinere; implicat enim contradictionem, quod debitum sit certo falsum, & simul sit probabile.

50. Confirmatur primo. Demus enim, esse rationes probabiles proprietas quoad excessum illum salarij. Tum, sic. Herus, dum retinet illum excessum salarij, non est probabile, quod irrogat iniuriam famulo: ergo non est probabile, quod debeat solvere famulo excessum illum; atque adeo neque quod possit famulus subripere. Probatur antecedens. Non est probabile, quod irrogat iniuriam in retinendo ille, qui habet ius certum retinendi: sed herus dum retinet illud excessum salarij, de quo loquimur, habet ius certum retinendi illud; habet enim legitimam possessionem iuris, quæ nihil aliud est, quam ius certum retinendi: ergo non est probabile, quod herus irroget iniuriam famulo, retinendo prædictum excessum.

51. Confirmatur secundo. Nam quantumvis famulus habeat ius probabile ad proprietatem illius excessus salarij, quem vult subripere (nam possessionem non habet) adhuc herus habet ius fortius ad illum excessum, quam ius famuli. Etenim herus habet ius probabile ad proprietatem illius excessus salarij, & præterea habet ius certum retinendi ratione possessionis legitimæ; famulus autem solum habet ius probabile ad proprietatem; atqui ius probabile ad proprietatem simul cum iure certo retinendi est ius fortius, quam solum ius probabile ad proprietatem, quod habet famulus; ergo herus habet ius fortius ad illum excessum salarij, quam famulus. Ergo iustitia postulat, quod prævaleat ius heri.

ARTICVLVS III.

Tres dubitationes expediuntur.

SVMMARIVM.

An hæc damnatio extendenda sit, ultra famulos, ad alios ministros? num. 52.

Pars affirmativa propugnatur. num. 53.

Probationes eiusdem extensionis num. 54. & seqq.

Lex etiam pœnalis, in qua idemtas rationis est expressa, extenditur ad similem casum. num. 56.

Qualis debeat esse evidentiâ iniustitiæ, propter quam possit famulus compensare operam suam. num. 58.

Non sufficit evidentiâ, quæ apparet famulo, aut viro mediocriter docto. num. 59. & seqq.

Confirmatur ex P. Molina. num. 62.

Iudicium cuiusdam Recentioris quomodo interpretandum. num. 63.

Ex quibus capitibus dignoscatur evidentiâ iniustitiæ adversus famulum. num. 64.

Distingui debet triplex genus stipendij, & plures circumstantiæ. num. 65.

52. **D**ubitabis primo. Quinam veniant nomine famulorum in hac propositione damnata? Id est, An damnatio sit restringenda ad solos eos, quibus competit proprie, & striçte obsequium famulatus; an potius extendenda sit ad omnes eos, qui præstant munera, aut officia, accepto stipendio pro obeundo munere sibi commissio?

53. In quo dicendum est, eam damnationem extendi ad omnes illos

Et ita licet administratores vestigalium Regis, aut Reipublicæ non sint proprie famuli, ad illos extenditur hæc damnatio; sicut etiam ad administratores rei familiaris Communitatum, patronatum, privatorum, ad custodes etiam montium, agrorum, vestigalium, item ad Prætores, Iudices, ad quoscumque alios, qui ex condicito stipendio, operam laborem, aut industriam suam impendunt.

54. Probatur primo. Nam propositio damnata de his omnibus loquitur: sed damnatur secundum totam extensionem sui significati: ergo damnatur, secundum quod extenditur ad eos omnes ministros, qui ex condicito stipendio aliquod munus exercent.

55. Probatur secundo. Nam propositio, & eius damnatio loquantur de ijs omnibus, qui accipiunt salariū pro opera sua præstanda: sed salarium est nomen universaliſſimum pro omnibus eis officijs: ergo propositio, & damnatio eius extenduntur ad omnes eos, qui præfata officia exercent.

56. Probatur tertio. Nam lex, etiam pœnalis, ubi est idemtas rationis expressa in lege, extenditur ad similem casum; sed ratio, quæ exprimitur in hac damnatione est, quod famulis videatur salarium esse minus sua opera; & hæc est eadem in famulis, ac in quibuscumque alijs, qui ex salario condicito exercent sua munera: ergo hæc lex damnatoria extenditur ad omnes eos casus similes.

57. Maior est communis inter iurisprudentes. Et eam docet P. Thomas Sanchez lib. 3. de matrim. disp. 42. num. 4., & pro ea refert Abbatem, Lambertinum, Sylvestrum, Rolandum, Couarrubiam, Antonium Gomez, Molinam 1. cap. Gutierrez,

Tho. Sanchez
Abba.
Lamber.
Sylvest.
Roland.
Couarrub.
Gomez.
Molina.

Gutierrez
Navarra.
Matiien.
Gabriel.
Bulagan.
Matiien.
Ripa.
Roch.

tierrez, Navarrum, Minchacam, Antonium Gabrielem, Bolognetum, Matienſum, Ripam, & Rochum.

58. Dubitabis secundo. Qualis esse debeat evidentiâ iniustitiæ, ob quam famulo liceat, compensare operam suam? Id est, An ad eam compensationem sufficiat, quod famulus censet, irrogari sibi evidenter iniustitiâ?

59. In qua quæſtione dicendum est, non sufficere quod famulus censet, irrogari sibi evidentem iniustitiâ in quantitate salarii; imò neque fidendum esse iudicio Confessarij mediocriter docti: sed dumtaxat iudicio hominis valde docti, & in re morali verfatissimi. Quare subest huic damnationi opinio, quæ doceat, licere famulo facere eam compensationem propter iniustitiâ, quæ suo iudicio sit evidens.

60. Probatur prima pars conclusionis. Nam damnatio eo tendit, vt quia philautia, sui ipsius amor decipit hominem, & credere facit evidens, quod vix est probabile; hæc ratio iustitiæ non committatur iudicio ipsius famuli: ergo si dicatur, sufficere evidentiâ iniustitiæ, quam vociferatur famulus, subiicitur huic damnationi.

61. Probatur secunda pars conclusionis, scilicet, quod neque ad hoc sufficiat iudicium Confessarij mediocriter docti. Etenim res est non parum difficilis ferre iudiciū de adæquatione mercedis ad operam, & laborem; præcipue ubi initum est pactum de tanta quantitate pretij, in quo multæ circumstantiæ sunt considerandæ: ergo ad rectum iudicium ferendum non sufficit vir mediocriter doctus, sed necesse est, quod sit valde doctus, & in re morali nimis versatus.

62. Vtrique parti huius assertionis suffragatur P. Molina tom. 2.

P. Mol.

de iust. disp. 506., cuius hæc sunt verba: *Hinc facile excludes multorum obtendicula, & excusationes in confessionibus, qui cum Regis officia habeant, aut alia publica, aut inseruiant nobilibus, comitando ipsos, aut ipsorum uxores, vel assistendo in domo illorum, aut alia officia in illorum domibus obeundo, ultra suum stipendium, aliquid accipiunt, vel ab ijs, qui secum pro suo munere habent negotia, vel occulte de bonis Regis, vel de bonis illorum, quibus seruiunt; causantes se efferre, eo quod stipendium sit tenue, neque illo se possunt sustentare, vel liberos, & familiam, quasi ea sit iusta causa id usurpandi, & quæ ipsos à restitutionis onere excuset. Si enim alij sint, qui libenter pro illo stipendio id munus obirent, constat, stipendium esse iustum; ac pro inde hos teneri restituere, quidquid ita usurpant.* In quibus verbis quamvis non expresse dicat, excludendum esse iudicium Confessarij mediocriter docti, sed solum loquatur de obtendiculis, quæ allegant famuli pro stipendio occulte augendo; ex verbis eius satis colligitur, rem esse difficilem, annuere eiusmodi excusationibus, & causis, quæ allegant famuli.

63. Filguera in expositione huius propositionis prope finem, docet, posse famulos subripere ad compensandam operam suam, quæ maior est salario, quod recipiunt, dummodo ipsi famuli de ea maiortate salarii non iudicent, sed id faciant iudicio Confessarij docti, prudentis, ac pij. Circa quam assertionem benigne est interpretandus, vt solum velit, quando fuerit evidens iniustitiâ: nam quando fuerit dumtaxat probabilis, propositio id permittens subiacebit huic damnationi, propter dicta.

64. Dubitabis tertio, ex quibus capitibus dignoscatur evidentiâ iniusti-

Filguera

iustitiæ, quam herus irrogat famulo in diminutione salarij? Hanc questionem optime tractat P. Molina proxime citatus, & P. Vasquez, in Opusc. de Restitut. cap. 5. §. 1. dub. 10., & P. Lessius de iust. cap. 12. dubit. 10. num. 63., & novissime P. Zamorano de compensationibus disp. 4. cap. 12.

65. Et quidem sicut in mercibus est triplex pretium, summum, medium, & in finum; ita & in ministerijs famulotum. Sumitur autem hæc mensura stipendij tum ex lege, tum frequentius ex consuetudine; ita ut stipendium sit euidenter iniustum, si sit minus infimo Sed ad hoc mensurandum sunt attendendæ plures circumstantiæ. Primo, quod hoc stipendium non debet mensurari cum integra, sustentatione famuli, & eius familiæ: sed solum cum valore sui laboris, aut industriæ, quam impendit. Secundo attendendum est, stipendium, & si famulo videatur tenue, est tamen iustum, si sint alij, qui pro eodem pretio fervirent. Tertio, sicut merces vltionæ vilescunt, ita cum famulus rogat herum pro suo famulatu, iusta erit conventio pro minori pretio. Quarto, quando cogitur invitus servire pro minori pretio, ita ut non attingat infimum, aut, secundum aliquos, medium, tunc fit manifesta iniustitia. Quinto si herus solvat famulo stipendium in rebus, quibus non eget, & quas cogitur vendere minori pretio, est evidens iniustitia. Sexto, si famulus in ipsa conventionem condonet hero partem iusti stipendij, non potest allegare sibi irrogatam esse iniuriam. Hæc sunt præcipua, quæ attendenda sunt pro comensuranda iustitia salarij.

ARTICVLVS IV.

Duabus alijs dubitationibus satisfit.

SYMMARIVM.

An quando herus est creditor famuli, possit iste compensare operam suam retinendo debitum? num. 66.

Ratio dubitandi ex possessione, quam habet famulus. Ibid. & num. 67.

Duplex genus possessionis oportet distinguere. num. 68.

An qui accepit pecunias mutuas, & dubitat, an solverit, excusetur à solutione. n. 69.

Ratio, ob quam mutuatarius teneatur solvere in eo casu. num. 70.

Famulus non potest compensare operam suam retinendo debitum, cuius est creditor ipse herus. num. 71. & 72.

Solvitur ratio dubitandi. num. 73.

Opposita opinio subijacet damnationi. num. 74.

An quando famulus ex errore invincibili subripuit excessum salarij, teneatur restituere? num. 76.

Si durat famulatus; certum est, teneri ad restitutionem. num. 77.

Finito famulatu, quænam sit ratio dubitandi? num. 78.

Etiam in casu, quo finitus est famulatus, tenetur famulus restituere totum id, in quo lesus est herus. num. 79.

66. **D**ubitabis quarto, an quando herus est creditor famuli ex contractu, aut alio modo licito, possit famulus retinendo partem pecuniæ, compensare operam suam, quam maiorem iudicat salario condito? Et ratio dubitandi est: nam præcipuum argumentum, quo pro-

probavimus, famulum non posse subripere occulte excessum illum salarij, est, quia herus possidet pecunias suas, quibus ob solas rationes probabiles spoliari non potest: sed in hoc casu, quo famulus debet pecunias hero, ipse famulus possidet: ergo ratione eius possessionis poterit retineri eiusmodi excessum salarij, quæ sibi deberi existimat.

67. Confirmatur. Nam qui habet proprietatem probabilem rei, & possessionem legitimam illius, habet ius certum retinendi rem: sed famulus habet proprietatem probabilem, sive ius probabile ad illum excessum salarij, & possessionem legitimam pecuniæ debitæ: ergo habet ius certum retinendi.

68. Pro intelligentia huius difficultatis prænotandum est, præter possessionem iuridicam, esse aliud genus possessionis, quam possumus vocare possessionem secundum considerationem Theologicam, quam præscribit ipsum ius naturale; quæ quidem datur, quando ius quoddam certum præsupponitur, ante quam adveniat dubitatio. Cuius plurima exempla reperies in Theologia. Sic qui dubitat, an emiserit votum, non obligatur illo; quia ante illam dubitationem præsupponitur ius certum libertatis; quod non debet amitti per solum dubium superveniens.

69. Propius accedit ad rem nostram exemplum eius, qui accipit pecunias mutuas, & dubitat, an solverit. Tunc enim licet possideat suas pecunias, certum est, quod urget obligatio solvendi. Quare nisi quia antequam advertatur animus ad possessionem iuridicam pecuniarum, debet attendi aliud genus possidendi secundum considerationem Theologicam. Nam cum debitum sit certum, & satisfactio dubia, debitum, & obligatio solvendi secundum

considerationem Theologicam dicitur possidere: erat enim debitum certum, ante quam adveniret dubitatio; & sola dubitatio obligationis non potest deturbare præceptum solvendi ab illa certitudine præcedenti.

70. Quod autem in hoc casu mutuatarius dubius de solutione teneatur solvere, resolvit P. Thomas Sanch. lib. 1. Sum. cap. 10. num. 12. cum P. Vasquio 1. 2. disp. 66. cap. 7. n. 43. & subiungit P. Thomas Sanch. *Nec credo, quempiam dubitare de hoc. Quare non semper in dubio est melior possidentis conditio* (loquitur de possessione iuridica rei materialis) *sed quando est in reliquis par utriusque causa* (id est, quando non datur alterum genus possessionis secundum considerationem Theologicam) *Et ita regula in Pari. de regul. iur. in 6., cui axioma illud inmittitur, non dicit, indubio; sed, in pari causa, potior esse possidentis conditionem. Et ratio est, quia cum iustitia aequalitatem petat, nec debito certo sit aequalis solutio dubia, hæc inæqualitas alterius possessioni prævalet.*

71. His prænotatis, dico primo. In eo casu, in quo famulus debet hero pecunias, & habet probabilitatem speculativam de excessu salarij sibi debito, non potest compensare operam suam retinendo pecunias debitas. Probatur primo ex dictis. Nam herus habet duo iura possessionis certa secundum considerationem Theologicam; aliud ius est ad debitum pecuniarum, quo obstrictus est famulus: & aliud est ius ad valorem contractus circa salarii iniuri; stat enim possessio valoris in contractu, quoties non constat de eius nullitate. Est autem manifestum, quod non servatur aequalitas propria iustitiæ, si neglectis his duobus iuribus heri, dicatur prævalere

illa probabilitas speculativa famuli de dignitate maioris salarij.

73. Probatum secundo. Debitum pecuniarum, quod debet famulus hero, est debitum certum, ut supponimus; & debitum excessus salarij, quod debet herus famulo, est solum probabile, atque adeò incertum: sed debito certo non satisfit solutione incerta; est enim evidens inæqualitas, atque adeò iniustitia: ergo contra iustitiam est, quod vnū debitum cum alio compenferetur.

73. Et hinc patet ad argumentum propositum in ratione dubitandi. Distinguenda enim est maior: idcō enim famulus subripere non potest excessum illum, quia herus possidet, [& quia nulla possessio secundum considerationem Theologicam stat ex parte famuli,] sic enim concedenda est, & non aliter. Et similiter distinguenda est minor: famulus enim licet possideat possessione iuridica, ex parte heri sunt duo iura possessionis secundum considerationem Theologicam. Et hinc patet ad confirmationem.

74. Dico secundo. Opinio, quæ doceat, in eo casu, quo famulus debet pecunias hero, posse famulum facere compensationem illius excessus imaginarij retinendo pecunias debitas, subiact huic damnationi. Probatum conclusio: nam licet damnetur propositio docens, poste famulum subripere excessum salarij pro compensatione suæ operæ; & retinere famulum pecunias debitas hero, non sit proprie subripere; aut non tam attendendum est ad verba, quā ad mentem Pontificis: constat enim velle damnare hoc genus compensationis ex eo solum, quod videatur famulo, suam operam maiori mercede dignam esse.

75. Confirmatur. Nam, ut dixi art. 3. dub. 1. in 3. probatione con-

clusionis, lex, etiam pœnalis, vbi est idemtitas rationis expressę in lege extēditur ad casus similes. Sed in hac lege damnatoria ratio prohibitionis expressa in lege est, quod famulus velit compensare operam suam, iudicans maiorem salario, quod recipit; & hæc ratio est eadem in famulo, qui vult compensare operam suā, retinendo pecunias debitas hero: ergo ea damnatio extenditur etiam ad hunc casum.

76. Dubitabis quinto, an in hypothesis, in qua famulus ex errore invincili, bona Fide (puta, ex consilio Confessarij indocti) subripuit domino excessum illum imaginariū salarij, existimans id sibi licere, postea quam cognoscit, id esse illicitum, teneatur illum hero restituere?

77. In qua quæstione dico primo. Si adhuc durat in famulatu, certum existimo, teneri, remittendo tantam partem salarij, quantam subripuerat. Probatum. Nam dum durat famulatus, tenetur stare contractui; sed contractus excludit illam partem salarij, quam subripuerat: ergo dum durat famulatus, tenetur remittere tantam partem salarij, quantam subripuerat.

78. Si vero iam est finitus famulatus, videbitur alicui dicendum, illum non teneri restituere, quæ omnino consumpsit, sed illud solum, in quo factus est ditior. Et ratio suffragari videtur: nemo enim tenetur restituere, nisi ratione rei acceptæ, aut iniustæ damnificationis. Et quidem ratione rei acceptæ, solum tenetur restituere rē, quæ extat, vel id, in quo factus est ditior; sic enim extat res in æquivalenti. Ratione autem iniustæ damnificationis non tenetur, nisi quando commissum est peccatū lethale iniustitiæ: iste autē famulus cū subripuerit ex consilio cōfessarij, & cum ignorantia invincili, & bona Fide,

Fide, non pecavit læthaliter: ergo non tenetur restituere ratione iniustæ damnificationis.

79. Dico secundo. Etiam in casu, quo finitus est famulatus, tenetur famulus restituere non solum id, in quo factus est ditior, sed tantam partem eius quantitatis, quantam sub prætextu salarij subripuit. Probatum. Etenim obligatio ex contractu durat, donec impleatur: sed contractus inter herum, & famulum fuit tantum pro quinque, & famulus accepit septem; & consequenter non dum implevit contractum ex parte sua: ergo adhuc durat obligatio ex contractu; atque adeò tenetur illum adimplere, solvendo ea, quæ subripuit.

80. Confirmatur, Nam quando herus, finito famulatu, non dum solvit partem salarij, etiam si bona Fide sit in mora solvendi, aut in voluntate non solvendi ex aliquo prætextu probabili; adhuc durat in hero obligatio ex contractu, ita ut quando adverterit, male retineri eam partem salarij, teneatur vi contractus præteriti ad solvendum integre: cum ergo herus non debeat esse peioris conditionis, ex contractu retinebit eodem modo ius suum adversus famulum. Ad rationem dubitandi respondeo, præter eas duas radices restitutionis, esse eam, quæ est ex obligatione contractus.

CAPVT III.

An qui notabilem quantitatem furatus est per minima furta, teneatur sub mortali ad restitutionem?

ARTICVLVS I.

Refertur propositio damnata; & an prima opinio subiactur huic damnationi?

SYMMARIVM.

Prima opinio, quæ excusat à restitutione. num. 81.

Eam opinionem esse improbabilem. num. 82.

Sententia P. Thomæ Sanchez, & Granado, quos perperam citat Receptor pro opinione damnata. num. 83.

Opinio damnata non solum est falsa ratione retentionis, sed etiam ratione ablationis, num. 84.

Ea opinio manifeste subiact huic damnationi. num. 85.

Quam certum sit peccare mortaliter eum, qui furatur eam ultimam parvitatem, quæ constituit quantitatem gravem? num. 86.

81. **P**ropositio 38. ex damnatis in hoc decreto huius tenoris est: *Non tenetur quis sub pena peccati mortalis restituere, quod ablatum est per parva furta, quantumcumque sit magna summa totalis.* Circa quam damnationem discernere oportet, quæ nam opinioniones subiactur huic damnationi, scilicet ex illis, quæ aliquos habuerunt Patronos.

Prima opinio, de qua potest excitari quæstio, est, quæ docet, illum, qui commisit furta parva, subripiendo parvitates ab vno, & eodem sub-cto, & pervenit ad vltimum parvum, quod constituit quantitatem gravem, memor furtorum præcedentium, nõ peccare mortaliter in hoc vltimo furto; & inde infert, non teneri ad restituendum sub mortali: nam qui committit culpam venialem furti, solum tenetur restituere sub veniali peccato.

82. P. Moya tom. 1. selectar. tract. 6. disp. 4. quæst. 4. num. 3. iure merito dixit, hanc opinionem esse improbabilem. Quia eo ipso quod per illud vltimum furtum parvum perveniat ad quantitatem gravem; per illud fit retentor quantitatis gravis: quis ergo potest dubitare, retentorem quantitatis gravis alienæ teneri restituere?

83. Hæc est communis sententia, quam expressè docet P. Thomas Sanchez lib. 7. sum. cap. 21. nu. 3., quamvis pro opposita perperam illum citat Bernardus de Hozes in expositione huius propositionis 38. num. 5. Sic enim differit Thom. Sanchez ibi: *Est certum, hunc, etiam si non habuerit animum in singulis furtis furandi amplius, teneri sub mortali restituere, quando pervenit ad notabilem quantitatem; atque aded peccare mortaliter retinendo totam illam quantitatem, vel habendo animum non restituendi, cum opportunitas fuerit; & ita docent universi Authores citandi.* Citat etiam Hozes pro opposita P. Granadum 1. 2. contr. 6. tract. 2. disp. 12. sect. 5. sed hic Author non loquitur de hoc casu, sed de eo, in quo quis immemor furtorum antecedentium, furatur parvam quantitatem.

84. Quod argumentum non procedit solum propter retentionem;

sed etiam propter ablationem: nam licet quantitates parvæ antecesses non retineantur, sed consumptæ fuerint; multæ ablationes parvæ constituunt unam ablationem gravem, quia constituunt dominum graviter damnificatum, & graviter invitum; & vltima ablatio parva, quæ constituit ablationem gravem, facit, quod dominus sit graviter damnificatus, & graviter invitus; atque aded quod oriatur obligatio restituendi sub mortali. Quod amplius constabit ex dicendis circa secundam opinionem.

85. Eam autem opinionem subiacere hiuc damnationi, manifestum est. Damnat enim Pontifex opinionem, quæ negat obligationem restituendi gravem quantitatem ablatam per parva furta: sed illa opinio proxime relata id negat: ergo illam damnat Pontifex.

86. Et hinc patet, quam certo falsa sit prima pars eius opinionis, quod qui furatur eam vltimam parvitatem, quæ constituit quantitatem gravem, non peccat mortaliter. Et enim ex hac damnatione certum est, propter eam actionem, teneri ad restitutionem: sed actio furti, quæ obligat ad restitutionem sub mortali, si advertenter fiat, non potest non esse culpa mortalis: ergo fatendum est, esse mortalem.

ARTICVLVS II.

Quid censendum sit de secunda opinione, cum fur est immemor antecedentium furtorum?

SVMMARIVM.

Fundamentum opinionis negativa, & eius confirmatio. num. 87.

Opinio affirmativa defenditur. num. 88.

Ex pluribus obligationibus levibus eiusdem ordinis resultat obligatio gravis. num. 89.

Et hæc positio probatur multis exemplis. num. 90. & seqq.

Opinio docens ex damnificatione veniali non oriri obligationem gravem restituendi, intelligitur de veniali ex defectu deliberationis. num. 93.

Quædam instantia solvitur. num. 74. & 95.

Discrimen inter peccata venialia, & obligationes leves. num. 96.

Opinio opposita subiacet huic damnationi. num. 97.

Quædam responsio impugnatur. num. 98. & seqq.

Exponitur sensus damnationis, & declaratur, an sit universalis, aut particularis. num. 100.

Quomodo damnatio fiat, non solum per propositionem contradictoriam, sed etiam per contrariam? num. 131.

87. **S**ecunda opinio, quæ venit in quæstionem, est illa, quæ docet, cum quis oblitus quantitatum parvarum antecedenter ablatarum, aufert aliam parvam, quæ simul cum antecedentibus constituit

quantitatem magnam, illum non teneri ad restitutionem. Pro qua opinione stant Authores primæ. Eoque nituntur fundamentum. Etenim probabilis sententia est, quæ docet, non obligare restitutionem sub mortali, dum non committitur peccatum mortale iniustitiæ: sed qui immemor quantitatum parvarum antecesser ablatarum, aufert aliam parvam, quæ cum reliquis componit quantitatem magnam, non peccat mortaliter: ergo is non tenetur restituere sub mortali Et confirmatur. Nam multa peccata venialia non constituunt vnum mortale: ergo plures obligationes, quæ solum vrgent sub veniali; non constituunt vnam obligationem, quæ vrgeat sub mortali,

88. In qua quæstione dico primo tamquam certum à principiis intrinsecis. Etiam in casu, quo omnes illæ quantitates parvæ ablatæ sint solum sub culpa veniali, eo quod fur immemor est furtorum levium præcedentium modo dicto, postea quam illarum recordatur, insurgere obligationem restituendi sub mortali, non solum id, in quo factus est ditior, sed etiam est omnes illas parvas quantitates, quæ consumptæ sint. Ita P. Thom. Sanch. (attento fundamento, quo nititur) lib. sum. cap. 4. num. 10., & Lugo Card. tom. 1. de iust. disp. 8. sect. 5. n. 68. & seqq.

89. Fundamentum est inconcussum. Nam ex pluribus obligationibus levibus eiusdem ordinis resultat obligatio gravis: sed qui plura furta levia comisit sub culpis venialibus, in singulis incurrit obligationem levem; atque aded habet plures obligationes leves: ergo resultat ex illis obligatio gravis. Et suppono, saltem vltimum furtum pervenire cum antecedentibus ad quantitatem gravem.

Tho Sum.
Lugo.

Sola

90. Sola maior eget probatione, quam cenſeo evidentem, & oſtendo primo. Nam qui hodie accipit credito (abſque numerata pecunia) vnum panem valoris dimidij argenti, & ſequenti die ſimiliter alterum, & quotidie alterum uſque ad vigefimum diem, incurrit viginti obligationes leves: ſed ex illis viginti obligationibus leuib; (imo & expaucioribus) reſultat obligatio gravis.

91. Oſtendo ſecundo eandem maiorem. Titius in ſpatio quinquaginta dierum, in vnoquoque die emiſit votum recitandi vnam ſalutationem Angelicam pro vna vice; & tranſactis illis quinquaginta diebus nonadum vllum votum ex illis impleverat. Tum ſic: Titius incurrit plures obligationes leves ex his votis, & ex illis reſultat obligatio gravis recitandi quinquaginta ſalutationes Angelicas; de quo dubitari non poteſt, cum ſit materia gravis promiſſa Deo: ergo plures obligationes leves conſtituunt obligationem gravem, ſcilicet cum perveniunt ad materiam gravem.

92. Idem argumentum ſit in pluribus promiſſionibus levis materiæ factis à Titio in favorem Sempronij: nam iuxta communem ſententiam docentem, ſimplicem promiſſionem acceptatam obligare ex iuſtitia; illæ plures promiſſiones leves, poſtquam pervenerunt ad materiam gravem, conſtituunt obligationem gravem. Similiter qui in ſingulis horis canonicis omiſit vnam parvitatem materiæ, contraxit plures obligationes leves recitandi partes leves omiſſas: & ex his obligationibus leuib; reſultat obligatio gravis, ſi omnes omiſſiones ſimul ſumptæ faciunt materiam gravem: reſultat ergo obligatio gravis ex pluribus obligationibus leuib;.

93. Ad argumentum pro parte

opposita inſtructum reſpondet P. Moya tom 1. tract. diſp. 4. quæſt. 4. num. 4. in hæc verba. *Authores citati non loquuntur de obligatione reſtituendi gravem quantitatem minimis furtis ſubreptam; ſed de obligatione reſtitutionis ex damno aliquo gravi unica actione illato abſque culpa gravi inferentis. Cuius alia longe eſt ratio, ut ex dicendis conſtabit, quia plena libertas ibi deſicit, ſecus hic.* Vnde diſtinguenda eſt minor: probabilis enim eſt ea ſententia, dum docet, non eſſe obligationem reſtituendi ſub mortali, dum non committitur peccatum mortale iniuſtitia; [defectu perfectæ deliberationis, aut plenæ libertatis] non vero ex alio capite.

94. Inſtabis. Cum quis furatur vltimam quantitatem levem, quæ cum antecedentibus conſtituit quantitatem gravem, deſicit illi advertentia de gravitate ſui furti; in hoc enim caſu loquitur hæc conſuſio: ſed ubi deſicit advertentia, deſicit plena libertas: atque adeo verificatur, quod defectu plenæ libertatis abeſt peccatum mortale iniuſtitia; & conſequenter ceſſat obligatio reſtitutionis.

95. Reſpondeo diſtinguendo maiorem: deſicit advertentia de gravitate furti, permanente plena advertentia de illa nova obligatione levi; & ſic concedo; nego autem, ſi dicatur, non permanere perfectam advertentiam de obligatione levi denuo adveniente. Hæc autem plena advertentia facit, quod cum adverterit reliquas ablationes leves, cognoſcat reſultare obligationem gravem ex gravi proximi damnificatione. Quod aliter evenit in vna damnificatione gravi proximi facta ſine deliberatione requiſita ad peccatum læthale, in qua neque circa gravem, neque circa levem adſuit

adſuit plena advertentia, aut deliberatio. Et quidem in omnibus furtis parvis adſuit plena deliberatio; & idè nihil obſtat, quominus ex illis omnibus reſultet obligatio gravis.

96. Ad confirmationem reſpondeo, latiffimum eſſe diſcrimen, quia peccata venialia quantumvis multiplicentur, non auferunt gratiam iuſtificationis, quod neceſſe erat ad conſtituendum peccatum læthale. Quæ ratio non militat in pluribus obligationibus leuib; quæ idè conſtituunt obligationem gravem, quia in his gravitas, aut levitas ſumitur à levitate, aut gravitate damnificationis, quam patitur proximus.

97. Dico ſecundo, ſubiacet huic damnationi præfata opinio docens, furem immemorem præcedentium furtorum levium, ſubripiendum quantitatem parvam, quæ cum antecedentibus conſtituit materiam gravem, non teneri reſtituere ſub mortali. Probatur. Vi huius damnationis tamquam certum aſſerendum eſt, teneri furem ſub pena peccati mortalis reſtituere, quod ablatum eſt per parva furta, quando magna eſt ſumma totalis: Sed quamvis fur ſit immemor furtorum præcedentium, revera per illa ablata eſt per parva furta quantitas, cuius ſumma totalis magna eſt: ergo vi huius damnationis tenetur ſub mortali in eo caſu reſtituere; ſcilicet quando advertent ad ſummam totalem. Minor, & conſequentia patent. Et ad probationem maioris ſufficit conferre eam maiorem cum propoſitione damnata; ſervant enim eundem tenorem in affirmatione, & negatione; quia maior affirmat, quod propoſitio damnata negat.

98. Dices. Sufficenter intelligitur tota latitudo damnationis per hoc, quod amplectamur contradic-

toriam propoſitionis damnatæ: at qui contradictoria propoſitionis damnatæ eſt hæc particularis: *Aliquis (ſive aliquando quis) tenetur ſub pena peccati mortalis reſtituere, quod ablatum eſt per parva furta, quantumcumque ſit magna ſumma totalis;* & ex hac particulari non inferitur falſitas iſtius ſecundæ opinionis, iuxta quam fur immemor furtorum antecedentium furatur aliam parvitatem materiæ, quæ cum antecedentibus conſtituit magnam damnationem: ergo ſufficenter intelligitur tota latitudo huius damnationis, quamvis hæc ſecunda opinio non maneat damnata. Probatur minor quoad priorem partem. Nam hæc propoſitio damnata eſt univerſalis negativa; Cum enim dicitur: *Non tenetur quis, &c.* Idem eſt, ac ſi dicat: *Nullus tenetur:* univerſali autem negativa contradicit particularis affirmativa: *Aliquis tenetur, ſive Aliquando quis tenetur, &c.*

99. Id tamen manifeſtum patitur impugnationem: hæ enim propoſitiones damnatæ non ſunt accipiende ſub ea metaphyſica formalitate, ſed attendendum præcipue eſt ad ſenſum verborum: alioqui ſequeretur, quod neque prima opinio ſubiaceret damnationi: Nā ex eo, quod aliquando tenetur quis reſtituere ſub pena peccati mortalis, quod ablatum eſt per parva furta, non inferitur, quod tenetur in iſto caſu deſterminato; vnde ſufficenter verificatur in eo caſu, in quo quis diſceſcit ex parvis furtis acceptis à diverſis ſubiectis. Imò neque hæc maneret damnata determinate, ſed indeterminate prima, vel ſecunda, vel tertia: & ita nulla earum determinate maneret certo damnata. Quod quid absurdius eſſe poteſt?

100. Senſus ergo damnationis eſt, condemnare propoſitionem non

solum quatenus docet, numquam teneri furem sub mortali ad restituendum, quod ablatum est per parva furta, quantumque sit magna summa totalis; sed etiam quatenus docet, aliquando non teneri furem sub mortali ad restituendum, quod ablatum est per parva furta, &c. Et ita non solum contradicit propositioni damnatæ propositio particularis affirmativa, scilicet *Aliquando tenetur fur ad restituendum, quod ablatum est per parva furta, &c.* Sed etiam illi contradicit univ. affirmativa. *Semper tenetur fur ad restituendum, quod ablatum est per parva furta, quando hæc perveniunt ad hoc, quod sit magna summa totalis.*

101. Quod si quis contendat propositionem damnatam solum esse accipiendam in sensu univ. negativo, fatendum est, damnationem fieri non solum per propositionem contradictoriam, sed etiam per contrariam scilicet univ. affirmativam. Cum enim damnatio eo respiciat, ut ablatio quantitatis gravis refarcienda sit, etiam si per parva furta facta fuerit; hoc intelligi non potest per solam præfatam propositionem particularem; sed sensus ipse postulat, quod damnatio intelligatur in sensu univ. affirmativo, ut attentius perpendenti patebit.

ARTICVLVS III.

An Subiaceat damnationi tertia opinio de eo, qui furatur magnam quantitatem, furando à singulis parva?

SUMMARIVM.

Quanta absurda inferantur expressa opinione? num. 102.

Due rationes à priori contra præfatam opinionem. num. 103.

Præfata opinio subiacet huic damnationi. num. 104.

102. **O**pinio fuit Hieronymi ab Angest. cap. 6. moral. quem pauci aliqui secuti sunt, non esse peccatum mortale auferre magnam quantitatem à diversis subiectis, auferendo parvam à singulis. Quam opinionem omnes communitate Theologi rejiciunt ut improbabilem, propter innumera absurda, quæ ex illa inferuntur. Sic enim liceret uti statera dolosa, in qua ex vnaquaque libra auferretur vncia, aut semiuncia. Cum tamen Proverb. 11. dicatur: *Statera dolosa abominatio est apud Deum.* Et Deuteronomij 25. *Non habebis in sacco diversa pondera, maius, & minus, &c. abominatur enim Deus eum, qui facit hoc.* Similiter venditori vini, vel olei liceret mensuram radere, ita ut vnoquoque triente, vel quadrante vnum obolum lucrifaceret; quod est detestabile in Republica; neque minus abominabile apud Deum quam statera dolosa. Tertio liceret homini privato exigere gabeliã vnus assis ab omnibus transeuntibus per pontem: quod tamen inter enormia delicta in Bulla

Bulla Cænæ Domini enumeratur. Quarto liceret etiam imponere gabeliam vnus oboli Clericis: quod in eadem Bulla poena excommunicationis latæ sententiæ reservatæ condemnatur tamquam immane piaculum. Quinto. licitum etiam esset furari quantitatem magnã ex acervo tritici pertinente ad Rempublicam, vel communitatem: eo quod singulis ex communitate parva quantitas auferatur.

103. Ratio à priori est: nam Reipublicæ, seu communitati iniuriosum est, quod cives patiantur ea incommoda, & consequenter Republica, vel communitas est graviter invita. Aliam rationem à priori reddit Lugo Card. tom. 1. de iust. disp. 16. sect. 3. num. 50. non contemnendam in hæc verba: [Dicendū ergo est, in eo casu creditores esse notabiliter invites. Adhoc enim non requiritur, singulos fuisse graviter læsos formaliter: satis est, læsos fuisse graviter quasi radicaliter, hoc est, in ea re, quæ nisi graviter prohibeatur, maximum sequitur inconveniens contra bonum publicum, & contra indemnitate etiam singulorum civium. Si enim liceret vnicuique ex industria ditescere ex alieno fraudando mensuras, falsificando merces, & alia huiusmodi faciendo; quæ esset facies Reipublicæ? quæ securitas? qui mores? sicut ergo graviter prohibetur pollutio procurata, quia licet ex vna, vel altera pollutione non sequatur notabile detrimentum contra prole; sequeretur tamen maximum, si non prohiberetur graviter omnis pollutio. Sic licet in hoc casu non lædatur graviter aliquis civis, læderetur tamen gravissime, si hæc iniuria non prohibeatur graviter: atque adeo singuli sunt graviter invites in ea iniuria: timent enim rationabiliter gra-

vissimum Reipublicæ damnum, & sibimetipsis, si eã iniuriam facile permittant.] Hucusque Lugo Card.

104. Dicedum præterea est, hanc opinionem Angesti subijci huic damnationi. Etenim damnatur opinio, quæ admittit, excusari à peccato mortali eum, qui furatur quantitatem magnam per parva furta: sed hæc opinio Angesti id admittit: ergo hæc opinio Angesti damnatur.

ARTICVLVS IV.

Quenam censeatur quantitas magna, quando auferitur per furta parva?

SUMMARIVM.

Quando nam quantitas moralis censeatur evidenter magna; & quando probabiliter? num. 105.

Prima opinio pro quantitate magna designat quatuor argenteos. num. 106.

Secunda distinguit quatuor genera personarum, & designat quantitatem respectivam. num. 107.

Tertia opinio parum deffert à secunda. num. 108.

Quare non sit considerandum discrimen quoad hoc inter communes divites, & viros populares. num. 109.

Quare materia gravitas in furto non sit designanda plus vel minus, sed omnino determinate. num. 110.

Improbabilis est opinio, quæ asserit, quantitatem gravem insurto esse eam, quæ excedit duos aureos. num. 111.

Ad designandam quantitatem gravem ab illis per minima furta varie circumstantiæ attendendæ sunt.

sunt. Et quæ nam illæ sint. num. 112.

Cum quis subripit plures parvitates cum brevi temporis interpolatione, eadem quantitas est gravis, ac quãdo subripitur tota simul. nu. 113.

Cum ablationes parvæ fiunt cum interpolationibus longi temporis respectu eiusdem domini, duplo maior quantitas requiritur ad gravitatem. num. 114.

Cum quis subripit à diversis parvas quantitates, an materie gravitas sit vnus aureus? num. 115.

Quomodo discurrendum in dubijs, quæ occurrunt circa has circumstantias. num. 116.

Quid de furtis filiorum, famulorum, &c. num. 117.

Optimum consilium P. Lesij pro Confessarijs. num. 118.

105. **A**Nte quam accedamus ad quæstionem in fronte articuli propositam, oportet investigare, quænam sit quantitas magna, & sufficiens ad peccatum mortale; quando aufertur tota simul. Oporteret autem maxime pro quiete conscientie, quod in hac designanda Theologi omnes convenirent. Pro quo sciendum est, mensuram magnitudinis, aut parvitas moralis esse iudicium prudentium. Hinc fit, quod quando iudicia omnium peritorum, & prudentium conspirant in hoc, quod hæc sit materia magna peccati, est moraliter evidens, eam materiam esse magnam: quando autem alij prudentes iudicant, hanc materiam esse magnam, & alij ex alijs rationibus esse parvam; tunc solum probabiliter est magna, & probabiliter est parva. Tunc autem est probabiliter magna, quando plures, & peritiores illam iudicant magnam.

106. Circa assignandam quan-

titatem gravem, quæ sufficiat ad peccatum lethale, varia sunt Theologorum iudicia. Novem opiniones refert Diana part. tract. 3. miscell. resol. 57.; sed neque omnes enumeravit. Ex quibus solum tres referam, quæ magis sunt probabiles, magisque receptæ, & communiores. Prima est P. Thomæ Sanchez lib. 7. sum. cap. 20. num. 3., vbi sic ait: *Hodie communior sententia est, exigui in Hispania furtum quadruplicis argentei ad mortale.* Et num. seq. addit: *Respectu Principis exigitur maior quantitas.*

107. Secunda opinio est, quam octavo loco ponit Diana relatus ex Bonacina de contract. disp. 2. quæst. 8. punct. 1. distinguente quatuor genera personarum: primum illustrium, quæ splendide alunt familiam: secundum earum, quæ vivunt ex suis redditibus, quales sunt communes divites: tertium earum, quæ vivunt ex sua arte, & opera: quartum earum, quæ ex emendicato vivunt. Aitque respectu personarum primi generis vnum aureum esse materiam gravem; respectu secundi generis, quatuor regales; respectu tertij duos regales; & respectu pauperum vnum. Et eandem opinionem sequitur Navarra de rest. lib. 3. cap. 1. num. 39 & Reginaldus in praxi tom. 2. lib. 22. cap. quæsti. 4. num. 19. quos refert, & sequitur idem Diana citatus.

108. Tertia opinio est Ioannis de Lugo tom. 1. de iust. disp. 16 sect. 2. num. 28., vbi hæc habet: *Quare non egre cum predictis in re ipsa consentiam, ut in ordine ad Reges, & Magnates opulentos exigatur furtum vnus aurei, ad divites, sex vel septem argentei; ad artifices quatuor; ad pauperes valor victus diurni, seu merces mediocris, quæ tempore medio inter hyemem, & æstatem, datur fossori.*

Et

109. Et quidem quælibet ex his tribus sententijs potest tuto admitti ad praxim, quæ inter se parum distant; tamen cum duabus limitationibus. Præma est, raro quod ad communes divites posse inveniri discrimen à popularibus, qui non egent; respectu quorum quatuor argentei censentur materia gravis. Etenim non debet attendi ad externam apparentiam divitiarum: frequenter enim vsu venit, ut ditior sit, qui habet quingenta ducata annua, quam qui habet bis mille ducata annua, si primus se ipsum dumtaxat alere debeat, & vnum, aut alterum famulum; secundus vero magnam familiam alere debeat. Quare iniquum est, hanc rem gubernari ex sola externa apparentia divitiarum. Vnde fit, quod nisi evidentia morali constet, hominem habere superflua statui suo, non recenseri debet inter divites quoad hunc effectum mensurandi gravitatem furti in ampliori quantitate.

110. Secunda limitatio est (quam occasione illius disuncti *sex, aut septem regalium* contenti in verbis Ioannis de Lugo oportet statuere) quantitatem materie gravis in furto non designandam esse plus, vel minus, sed omnino determinate, ut ostendi in 2. part. Cris. Theol. disp. 27. cap. 3. num. 41. Etenim si dicas designandam esse plus minusve, erit materia gravis quatuor regales, vno asse minus. Rogo ergo, an isti quatuor regales vno asse minus sint computandi plus minusve, an omnino determinate? Si adhuc ista quantitas computanda est plus minusve, erit materia gravis quatuor regales tribus assibus minus; & sic procedetur, non in infinitum, sed vsque ad ultimum as: si vero isti quatuor regales tribus assibus minus non computandi sunt plus minusve,

sed omnino determinate; inde convincitur, materiam gravem furti designandam esse omnino determinate, & non plus, minusve. Vide hanc, & alias argumentationes, quas late instruxi loco citato. Quare id, quod dixit Lugo citatus: *sex, aut septem regales* interpretandum est, ut dixerit dubitanter; ita vt vnus ex eis terminis determinate designandus sit, & non plus, minusve.

111. Opinionem autem, quam refert Diana citatus ex Emmanuele Rodriguez in summa editionis novissimæ tract. 5. cap. 118. num. 27. & 29. asserente, illam esse quantitatem gravem in furto, quæ excedit duos aureos, assero, esse improbabilem, & certo falsam. Ratio moraliter demonstrativa est: nam vt supra dixi, tunc aliqua quantitas est evidenter moraliter magna, quando omnia, aut fere omnia iudicia prudentum, & peritorum censent, esse magnam; eo quod nulla alia sit mensura magnitudinis, aut parvitas moralis, quam iudicium prudentium: sed omnes, aut fere omnes prudentes censent, vnum aureum, & multo minus (iuxta eas tres opiniones supra relatas) esse materiam gravem furti; omnes, enim Doctores omnium opinionum in hoc conveniunt: ergo evidens moraliter est, esse materiam gravem: ergo evidenter falsum est, non esse materiam gravem, nisi quæ excedit duos aureos.

112. Iam vero in ea quæstione, [Quænam sit quantitas gravis ablata per minima furta.] distinguere oportet casum, in quo eam quantitatem subripit quis ab vno, & eodem subiecto; & casum, in quo eam subripit à diversis. Deinde considerandū est, ex interpolatione temporis magna, aut parva crescere, aut decrescere quantitatem requiritam ad peccatum

catum mortale. Nam maius detrimentum recipit ille, à quo singulis diebus quis furatur vnum argenteū, quam ille, à quo tantumdem quis furatur singulis annis. Deinde crescit, & decrescit quantitas sufficiens ad mortale ex eo, quod quantitas singularum parvitas sit maior, aut minor. Maius enim detrimentum accipit homo, si quis auferat ab eo octo argenteos, auferens singulis diebus singulos argenteos, quam auferens singulis diebus singulos asses. In qua quæstione satis obscura dicam breviter ea, quæ magis sunt recepta inter Doctores classicos; & primum de ijs, quæ quis aufert ab eodem subiecto; deinde de ijs, quæ à diversis.

113. Dico primo circa ea, quæ quis aufert ab eodem subiecto. Quando quis subripit plures parvas quantitates cum brevi temporis interpolatione inter vnā, & aliam ablationem, eadem quantitas, quæ sufficit ad peccatum mortale simul ablata, sufficit etiam successive ablata. Hæc conclusio est ad mentem Authorum, quos proxime referam. Ratio est; quia idem detrimentum accipit homo, si quis subripiat ab eo quinquaginta argenteos cum brevi temporis interpolatione, quam si simul subripiat.

114. Dico secundo. quando ablationes parvæ fiunt cum interpolationibus longi temporis, respectu eiusdem subiecti, ad peccatum læthale, & obligationem restitutionis sub mortali requiritur duplo maior quantitas, quam quæ sufficit simul ablata. Sic P. Thom. Sanch. lib. 7. sum. cap. 21. num. 10, & apud ipsum Navarrus in summa lat. cap. 17. nu. 139. Grassis. 1. part. Decis. lib. 2. cap. 93. num. 19. Rebellus de iust. part. 1. lib. 3. quæst. 15. sect. num. 37. Lessius de iust. cap. 12. dub. 8. num. 46., & Emmanuel Rodriguez

tom. 1. sum. in 2. edit cap. 150. conclus. 8. Rationem reddit P. Thomas Sanchez ex Lessio: *Quia homines minus agre serunt, sibi auferri longo intervallo, & cursu quadam minima, quam eandem quantitatem simul, vel data opera, vel brevi intervallo.*

115. Circa ea, quæ quis subripit à diversis subiectis, dico tertio. Adhuc maior quantitas requiritur in hoc casu ad hoc, vt sit obligatio restituendi sub peccato mortali, quæ in casibus conclusionum antecedentium. Ita P. Thomas Sanch. vb. sup. nu. 17., vbi cum Rebello citato sect. 1. num. 43. ait: *Vnde verisimile est, non esse mortale, nec sub mortali ad restitutionem obligari simplicem furem, qui minorem quantitatem, quam vnus aurei à tota Communitate Civitatis Eboensis, vel Cominbricensis, vel alterius non minus populose furaretur. Vbi advertere oportet adhuc minorem quantitatem, quam aurei designandam esse, quanto fuerint pauciores Domini, à quibus subriperentur eæ minimæ quantitates. Et tanto maiorem quanto fuerint plures Domini; dummodo vltimus terminus peccati mortalis sit vnus aureus.*

116. Inquires, quid dicendum sit, quando est dubium, an interpolatio temporis inter minima furta sit longa, vel brevis; vel an Domini, à quibus subripiuntur, sint plures, an pauciores, & sic in similibus dubijs. Respondeo, in his in ordine ad restitutionem semper standum esse pro eo, qui patitur detrimentum, & non pro fure. Et ideo in simili dubio fur obligandus est ad restitutionem. In ordine tamen ad punitionem standum est pro fure. Et ratio prioris partis est: nam videtur in cap. *ex tenore de Rescriptis. Nemini sua fraus patrocinari debet.*

Pa-

Patrocinaretur autem fraus furi, si in dubio illi esset favedum, in ordine ad restitutionem ablatorum.

117. Quid autem dicendum sit de minimis furtis filiorum, famulorum, &c. circa esculenta, & poculenta, non ea, quæ aliquanto pretiosiora sunt, sed quæ destinata in alimenta comuna eorum, si ea furta non sint ad vendendum illa, sed ad comedendū actualiter; constat inter Doctores id minus scrupulose tractandum. Vide auctores citatos.

118. Pro omnibus autem casibus supra dictis, & alijs minoris quantitatis optimum est consilium, quod præbet P. Lessius de iust. cap. 12. dubit. 8. num. 50. his verbis *Moneandi mihi sunt hoc loco pro his, & similibus casibus Confessarij, vt non facile in furtis etiam minutis, & quæ ad peccatum mortale non pertingunt, dissimulent; sed pro conditione, & capacitate personarum semper aliquam restitutionem iniungant, quæ fiat, vel reddendo eam eandem, si extat, vel eiusdem speciei, vel pretium rei, vel compensando maiore obsequio, quam ex contractu teneatur: vel si creditoribus non possunt, conferendo tantum in pauperes. Hac enim ratione, cum*

non impune transeunt, magis ab eiusmodi peccatis absterrentur, quæ alijs penitentiolis, aliquando quin sunt ad huiusmodi formula faciliores, & ad maiora gradum faciunt.

CAPUT IV.

An qui alium movet, aut inducit ad nocendum alteri graviter, excusetur à restitutione?

ARTICVLVS I.

Traditur doctrina generalis.

SUMMARIVM.

Non est prolixè scrutandum, qui nam fuerint Auctores opinionum damnatarum! num. 119.

Injuria, consilium, & palpo pertinent ad hanc quæstionem. num. 120.

Sed præcipue ad eam pertinet, qui consilio suo inducit alium ad nocendum alterius. num. 122.

An qui dedit consilium de nocendo alterius, semper teneatur ad restitutionem? num. 123.

Et quid si consilium non movet cum effectu? num. 124.

119. **P**ropositio 39. ex damnatis hæc est: *Qui alium movet, aut inducit ad inferendū grave damnum tertio, non tenetur ad restitutionem illius damni illati. Quis fuerit Author huius propositionis me latet; sicut, aliarum, quæ in præcedentibus retulimus, & in subsequentiis referemus. De quo non multum curo: tum quia non est curandum, quos erraverit; sed qua ratione non est errandum; tum etiam quia errant quandoque scriptores moderni, qui scripserunt explicantes hoc decretum, attribuentes authoribus classicis opiniones ab eis omnino alienas; præcipue cum ex aliorum citationibus referunt. Sicut enim reus non damnatur, donec eius*

eius confessio audiatur; ita non oportet damnare authorem, donec opinio in ipsius scriptis attente legatur.

120. Ex cooperantibus ad damnum proximi, contentis in illis duobus verbis, *Iussio, consilium, consensus, Palpo, Recursus, Participans, mutus, non obstant, non manifestans*; tres sunt, qui spectare possunt ad hanc damnationem, scilicet iubens, consilium præbens, & adulator. Et primo quidem iussione sua movet, & inducit herus famulum, si illi præcipiat, ut lædat graviter proximum. Quare is herus tenetur ad restitutionem damni illati, nisi ante damnificationem revocet imperiū. Et si qua opinio oppositum doceat, subiacet huic damnationi.

121. Deinde adulator adulatione sua quandoque movet, & inducit ad damnificationem proximi. Nam si furi adveniat occasio furandi, & Titius aduleatur ei laudans artificium eius, & audaciam in furando, hac adulatione movet, & inducit furem ad inferendum damnum proximo. Et ita si fur non restituat, tenetur Titius ad restitutionem. Et si qua propositio doceat, non dari in Titio eam obligationem restituendi, illa subiacet huic damnationi.

122. Sed præcipue extenditur hæc damnatio ad eum, qui suo consilio movet, & inducit alium ad inferendum grave damnum proximo. Affirmant enim omnes Theologi cum S. Toma quæst. 62. art. 7. eiusmodi consulentem teneri ad restitutionem damni illati. Et ratio est manifesta. Tenetur enim restituere, quicumque est causa moralis damni illati: sed qui consilio suo movet, & inducit ad inferendum damnum proximo, est causa moralis damni illati: ergo tenetur ad restitutionem.

123. Et quidem S. Thomas loco cit. hæc verba habet, ex quibus non bene intellectis forte habuit animum errandi propositio damnata: *In alijs autem casibus enumeratis non semper obligatur aliquis ad restituendum. Non enim semper consilium, vel adulatio, vel aliquid huiusmodi, est efficax causa rapinae. Unde tunc solum tenetur consiliator, aut palpo, id est, adulator ad restitutionem, quando probabiliter æstimari potest, quod ex huiusmodi causis fuerit iniusta acceptio subsequuta.* Ex quibus verbis perperam inferes universaliter, eum, qui præbet consilium de damnificatione proximi, non teneri ad restitutionem, cum oppositum consequens manifeste inferatur: tum quia cum dicit *non semper*, supponit, aliquando teneri. Tum etiam, quia iuxta S. Thomam tunc tenetur consiliator ad restitutionem, quando probabiliter æstimari potest, quod ex huiusmodi causa fuerit iniusta acceptio subsequuta: sed quando quis consilio suo movet, & inducit ad inferendum damnum proximo, probabiliter æstimari potest, quod ex causa eius consilij fuerit ea iniusta damnificatio subsequuta: ergo tunc tenetur consiliator ad restituendum.

124. Verum quidem est, quod in aliquibus casibus non tenetur consiliator ad restitutionem, quando scilicet consilium non movet, neque inducit ad damnificationem proximi, v. g. quando iniustus damnificator est iam omnino determinatus ad inferendum damnum proximo, si tunc superveniat consilium, hoc non inducit, neque movet.

ARTICVLVS II.

Quæstiones aliæ enodantur.

SYMMARIVM.

Primus modus præbendi consilium per simplicem suasionem, aut precationem. num. 125.

Secundus, per manifestationem artium occultæ ad nocumentum. num. 126.

Tertius, proponendo motiuum, quod vehementer inclinat ad nocumentum alterius. num. 127.

Quartus cum imperitus consulit Theologum, an teneatur restituere, & Theologus respondet contra ius, non teneri. num. 128.

Quintus, quando vi magna auctoritatis postulat aliquid iniquum. num. 129.

Sextus, cum quis determinate ad maius malum consulit, ut inferat minus. num. 130.

Septem quæstiones disputanda. num. 131. & seqq.

125. **V**arijs modis potest procedere consilium circa damnificationem proximi. Primo, cum quis per simplicem suasionem, suadet, ut inferat damnum Titio. Et eodem modo se habet res, quando datur consilium per modum precationis, aut petitionis.

126. Secundo, cum quis manifestat alteri occultam viam, aut artem damnificandi Titium, v. g. si quis ostenderet furi occultam ianuam, aut fenestram, per quam posset ingredi ad furandum, & quam fur omnino ignoraret. Item si quis patefaceret illi secretum magicum, per quod posset consequi furtum, vel damnificationem.

127. Tertio, cum consulens proponit damnificationem motiuum, quod attenta eius inclinatione, & passione valde illum urget, ut cum quis viro nobili, & honoris humani ambizioso proponit id motiuum, quod iuxta leges duellorum erit contra suum honorem, si non occidat Titium.

128. Quarto, cum aliquis homo imperitus consulit confessariū, aut Theologum, an teneatur in tali casu restituere, & Confessarius, vel Theologus contra ius, & fas respondeat illum non teneri ad restitutionem.

129. Quinto, cum quis fretus efficacia suæ intercessionis, vel propter magnam suam auctoritatem, vel propter multam familiaritatem, postulat à Iudice, ut dicat ius pro Titio contra Sempronium, licet ius huic suffragetur, non illi. Quo pacto hodie plurimæ fiunt intercessiones iniquæ, tanto persuasione ponderis, ut non semel trahantur Iudices ad manifestam iniquitatem.

130. Sexto, cum quis determinato ad maius malum consulit, ut inferat aliud minus malum: & hoc fiat dupliciter vel respectu eiusdem subiecti, ita ut volenti occidere Titium consulat quis, ne occidat, sed vulneret leuiter. Vel respectu diversorum subiectorum, ut si volenti occidere Titium consulat quis, ut vulneret famulum eius.

131. Ex quorum consiliorum diversitate variæ exoriuntur quæstiones. Prima est, an qui revocat consilium simplex (quale proposui primo loco) teneatur adhuc ad restitutionem? Secunda, an qui revocat consilium, in quo manifestaverat speciale artificium damnificandi, maneat liber ab onere restituendi? Tertia est, in qua idem inquiritur de eo, qui præbuit consilium

lum

lium tertio modo, scilicet proponēdo motiuum, quod valde vrget operaturum. Quarta, an Confessarius consulens imperitē contra ius, quod liceat non restituere, teneatur ipse Confessarius ad restitutionem tamquam præcipuus debitor? Et quid, si revocet id consilium doctrinale?

132. Quinta quæstio est, an qui magno pondere intercessionis consulit, aut postulat à Iudice, vt ius dicat pro eo, cui iura non suffragantur, teneatur ad restitutionem damni illati? Et quid, si revocet, vel debito modo exponat suam intercessionem. Sexta, an qui consulit minus damnum proximi ei, qui intendebat inferre maius, teneatur ad restitutionem? Septima, an ei, qui intendebat inferre maius damnum Petro, illicitum sit consulere, vt inferat minus damnum inferendum Paulo, & consulens teneatur ad restitutionem? Et in his omnibus quæstionibus inquiritur etiam, an pars excusans ab onore restituendi subijcitur huic damnationi.

ARTICVLVS III.

Quatuor priores quæstiones expediuntur.

SVMMARIVM.

Qui revocat consilium simplex de damno inferendo, non tenetur restituere. num. 133.

Hac sententia non subiacet damnationi. num. 134.

Quid dedit consilium damnificandi, ostendens occultum artificium ad id, quamvis revocet consilium, tenetur restituere. num. 135.

Opposita opinio subiacet damnationi. num. 136.

Qui dedit consilium nocendi proponens motiuum inclinans, quamvis revocet consilium, tenetur restituere. num. 137.

Et proponitur casus. num. 138.

Ratio conclusionis. num. 139.

Et opposita opinio subiacet damnationi. num. 140.

Quando imperitus consulit Theologum, an teneatur restituere, & Theologus respondet culpabiliter aliquid iniustum, Theologus tenetur restituere, & imperitus non, nisi ratione rei acceptæ. num. 141.

Si vero Theologus revocet consilium, non tenetur. Ibid.

Ratio prioris partis conclusionis. num. 142.

Ratio posterioris partis. num. 143.

Eadem doctrina extenditur ad Regios consiliarios. num.

133. **Q**uod attinet ad primam quæstionem, assero, eū, qui revocat consilium simplex de damno inferendo, sive id consilium fuerit per modum suasionis, sive per modum precationis, non teneri restituere. Et nota, vocari consilium simplex, quod nullum proponit motiuum, sed quasi imperativo modo, v.g. *Occide illum, Furare illam suppellectilem, &c.* Pro hac conclusione stat Petrus Navarra lib. 3. de rest. cap. 4. num. 27. P. Ioannes Præpositus 3. part. quæst. 4. de Irregularitat. P. Taneerus 2.2. disp. 4. sect. 6. dub. 14. num. 394, & alij, quos refert, & sequitur Diana 3. part. tract. 5. miscellan. resol. 83.

134. Hinc fit, hanc sententiam non subijci huic damnationi. Patet. Huic enim damnationi subiacet, qui dixerit, illum, qui movet, & inducit ad inferendum damnum, non teneri restituere: sed hæc sententia id non dicit ergo non subijcitur. Constat

stat minor. Nam consilium simplex revocatum non movet, neque inducit ad damnificandum; quia executor damni non infert illud propter tale consilium simplex, cum iam sit revocatum, & annullatum, nec moraliter perseverat ad influendum in delictum.

135. Secunda quæstio est, an qui præbuit consilium damnificandi, ostendens occultum artificium inferendi damnum, v. g. ostendens secretum artis magicæ, si postea revocet consilium, sequatur tamen effectus damnificationis, teneatur restituere? In qua quæstione dicendum est, eum consiliatorem teneri ad restitutionem. Ita P. Lessius de iust. cap. 13. dubit. 3. num. 16. Lugo Card. tom. 1. de iust. Disp. 19. sect. 2. n. 37., & alij. Et ratio est evidens. Ille enim quamvis revocet consiliū, non propterea aufert causam, quam posuit, ostendens illi occultum artificium nocendi ergo eiusmodi consiliator manet causa moralis eius damnificationis, & consequenter tenetur restituere. Confirmatur ex P. Lessio vbi supra. Nam qui furenti præbet arma, vt inimicum occidat, quamvis postea, præbeat consilium non occidendi, reus est damnificationis secutæ, dum re ipsa non abstulerit arma: ergo qui consuluit damnificationem, ostendendo artificium nocendi, reus erit damnificationis; dum illud artificium non impeditur: cum ergo per revocationem consilij non impediatur re ipsa vsus illius artificij ostensi ad nocendum, manet ille obnoxius oneri restituendi.

136. Et hinc clare constat, oppositam opinionem (si forte aliqui eam docuerint) manere subiectam huic damnationi. Etenim ea propositio subiecta manet huic damnationi, quæ docet non teneri restituere

illum, qui movet, & inducit ad inferendum damnum: sed præfata opinio id docet: ergo subiecta manet huic damnationi. Probatur minor: est enim evidens, illum consiliatorem movisse, & induxisse præfato modo ad inferendum damnum; & per solam revocationem consilij non abstulisse eum influxum movendi, & inducendi: ergo opposita opinio docet non teneri ad restitutionem illum, qui re ipsa movet, & inducit,

137. Tertia quæstio est, an quando consulens damnificationem proponit damnificatio motivum, quod attendit eius inclinatione, & passione vrget illum ad executionem damni, si is revocet consilium, tenetur ad huc restituere. Quod quidem plerumque accidit in hominibus mundani honoris ambiosis in occasionibus, quæ occurrunt servandi execrandas leges duellorum.

138. In quibus, & similibus casibus dicendum est, consiliatorem teneri restituere, quamvis revocet consilium datum. Sedebant Granatæ duo adolescentēs nobiles vinculo amicitiae coniunctissimi, confabulabanturque familiariter; cum vnus eorū alterum galero suo leviter percussit fere per ludum. Et cum ea levissimis percussio nullum generavisset fastidium percusso, accessit tertius alius, dixitque iuveni percusso, vt advertere iuxta mundi leges se mansisse oneratum, (sic enim vocant eum, qui patitur ignominiam, quam iuxta mundanas leges debet vlcisci) & huius tertij pessima insinuatō ita corrumpit vinculum amicitiae, vt percussus statim provocaret alterum ad duellum. In quo conflictu provocator læthale vulnus accepit. Alter vero amicitiae memor complexus amicum, super humeros suos illum portavit in domum eius, & vulne-

Lessius.
Lugo.

Less.

Navarra.
Præpos.
Tanner.
Diana.

ratus ante mortem iuridice declaravit, nolle se percussorem vili supplicio addici. Qui eventus ostendit, quam vehementer influat consiliator, qui cuiusmodi motivum proponit. Quare etiam si ante executionem duelli conaretur suadere, ne provocaret alterum, nihil proficeret, vt liber maneret ab onere restituendi.

139. Præfata conclusio eodem argumento nititur, ac præcedens. Nam quamvis consiliator conetur suadere omissionem damnificationis, ad huc persistit influxus illius motivi vrgentis, virtute cuius operatur ille, qui damnium infert. Et ideo pro ea conclusione stant Authores, qui pro antecedendi, quod etiã expressit Mag. Tapia tom 2. Catenæ, lib. quæst. 29 art. 2. num. 7. Et cum dicimus *motivum vrgens*, non intendimus excludere motivum minus vrgens, si hoc tale sit, vt moveat, & inducat ad crimen patrandum: motivum enim est satis vrgens, quando aptum est movere, & inducere.

140. Et inde infertur propositio, quæ oppositum doceat, contineri sub hac damnatione. Etenim quamvis ille, qui dedit consilium, & proposuit motiium, revocet consilium, per manet in suo vigore motivum; atque adeo per illud motivum movet, & inducit ad nocendum: propositio ergo, quæ docuerit, illum non teneri restituere, docebit, eum, qui movet, & inducit ad damnificationem, non teneri restituere: quæ propositio manifeste, subiacet damnationi.

141. Quarta quæstio est, an quando homo imperitus consulit confessarium, vel Theologum, an teneatur restituere, & consiliarius respondeat aliquid iniustum, sive ex malitia, sive ex ignorantia vincibi-

li, & culpabili, teneatur iste restituere tamquam principaliter obligatus? Et quid si revocet consultum suum? Lugo Card. tom. 1. de iust. disp. 19. sect. 2. num. 35. asserit, solum consiliarium tamquam principaliter obligatum teneri ad restitutionem, non vero imperitum illum hominem, qui à Doctore accepit consilium, nisi ratione rei extantis, aut in qua factus est ditior. Et num. 37. addit cum Lessio citato, si is Doctor revocet consultum, sic non teneri ad restitutionem. Quod etiam docet Tapia vbi supra num. 8. Et communis.

142. Quæ assertio vera est, & tenenda quoad utramque partem. Prima quidem, quia ille imperitus homo manet invincibiliter ignarus obligationis restituendi; cū fecit totū, quod debuit consulendo Doctorem, circa quæ ipse non tenetur scire. Et si quæ fuerit opinio, quæ doceat oppositū, & conetur suadere, eum Doctorem manere liberum ab onere restituendi, subiecta manebit huic damnationi; cum certum sit, eum Doctorem movere, & inducere culpabiliter ad damnificationem, quæ stat in omissione restitutionis debita.

143. Secunda etiam pars est certa. Nam si Doctor ille, qui dedit consilium, seriò persuadeat, falsam esse doctrinam, quam illi imperito prius tradiderat, iam ex parte illius nihil est, quod influat in eam damnificationem. Et sic verum est, quod per revocationem consulti desinit movere, & inducere ad damnificationem. Et ideo hæc secunda pars nõ subijt damnationem.

144. Quæ dicta sunt de Theologo cõsulente operationes iniustas, intelligenda etiam sunt, & præcipue de Regis consiliarijs, cum consulunt Regi bellum iniustum, aut gbellam iniquam, aut actionem con-

Lugo.

Less. Tapia.

Tapia.

tra immunitatem Ecclesiasticam. Rex enim, si post debitam consultationem virorum Doctorum, ex consilio eorum decernat aliquid iniustum, ipse non tenetur restituere, cum non teneatur scire, & præstet debitam diligentiam ad sciendum, quid oporteat. Ipsi verò consiliarij, qui sive ex malitia, sive ex ignorantia culpabili consulunt rem iniustam, tenentur omnem damnificationem resarcire.

ARTICVLVS IV.

Tres aliæ quæstiones enodantur.

SYMMARIVM.

An qui per intercessionem consulit Iudici, vt ferat sententiam iniquam, teneatur restituere? num. 145.

Conclusio affirmativa probatur. num. 346.

Ad quid, si intercessionem revocaverit? num. 147.

An qui inducit ad minus damnium proximi, iuste operetur, nec teneatur restituere? num. 148.

Conclusio affirmativa roboratur auctoritate Sanctorum Patrum. num. 149.

Qui consulit minus malum, consulit conditionaliter. num. 150.

Si potest consilio impedire omnino damnium, peccat consulendo minus damnium, & tenetur restituere. num. 151.

Obiectio ex iure canonico. num. 152.

Explicatio textus. num. 153.

Quomodo qui consulit minus damnium, non sit causa moralis damni? num. 155.

An sit paritas à consulente minus damnium ad exequentem illud? num. 156. seq.

Quo sensu dicatur minus malum

vere esse malum? num. 158. & seq.

Quomodo intelligatur, non licere petere, quod alius nequit iuste facere? num. 160. & seq.

An cum, qui vult nocere Titio, liceat inducere, vt inferat minus nocumentum Sempronio? num. 162.

Conclusio negativa statuitur, & probatur. num. 163.

Limitatur primo, in casu quo ille tertius teneatur subijcere se illi damno minori. num. 164.

Limitatur secundo pro casu, quo passurus minus damnium non sit rationabiliter invitus. num. 165.

Limitatur tertio pro casu, quo fur velit furari à Petro, & illi suadeas, vt furetur ob altero, cui minus noceat, non determinando personam. num. 166.

Alia quarta limitatio examinatur. num. 167.

145. **Q**uinta quæstio est, an ille qui magno pondere intercessionis consulit iudici, vt ferat sententiam iniustam, teneatur restituere damnium illatum? Et quid, si revocet intercessionem, aut illam debito modo exponat? v.g. si vir in magna dignitate constitutus, vel à quo ipse iudex timet vehementiã iræ, si non annuat eius postularis, postulat à Iudice sententiam iniquam, teneatur resarcire damnium ortum ex sententia Iudicis?

146. Et dicendum est sine dubio, teneri. Quæ assertio est iuxta mentem omnium Theologorum. De quo videndi Authores citati. Et ex hac damnatione manifeste constat: iuxta quam ille tenetur restituere damnium illatum, qui movet, & inducit ad illud inferendum: sed qui sic postulat à Iudice ini-

quam sententiam, movet, & inducit, ad illud damnum inferendum: ergo ille tenetur restituere iuxta præscriptum huius damnationis.

147. Si autem vel iniquam intercessionem revocaverit, vel in prima intercessione serio declaraverit, suam intentionem esse, ne Iudex transiliat metas iustitiæ, non tenetur ad restitutionem. Ita Authores supra citati. Et ratio est clara: quia ea intercessio revocatione ipsa definit influere, atque adeo iam non inducit, neque movet ad sententiã iniustam; & consequenter non continetur sub hac damnatione. Præterea, si ab initio declaravit, nihil petere iniustum; sed id solum, quod ex mera gratia potest Iudex operari, sic ea intercessio non intendit damnum proximi, neque inducit ad illud.

148. Quæstio sexta est, an qui movet, & inducit ad minus damnum proximi illum damnificationem, qui omnino est determinatus ad maius damnum inferendum eidem, teneatur restituere, & continetur sub hac damnatione? In qua quæstione assero, illum, qui ita movet, & inducit ad minus damnum, non teneri restituere, quin potius operari, quod licitum, & honestum est, scilicet quando non est in potestate eius omnino impedire damnificationem. V.g. Si quis omnino est determinatus occidere Petrum, licite possum illi persuadere, ut non auferat vitam, sed contentus sit auferre substantiam temporalem per furtum. Pro hac sententia stant Innocentius, Ostiensis, Ioannes Andreas, Abbas, Ancharranus, Cardinalis, Adrianus, Angelus, Sylvester, Caietanus, Armilla, Ioannes de Medina, Sotus, Navarus, Veracruz, Corduba, Barth. de Medina, Nie-

va, Navarra, Matienço, Enriquez, Molina, Silva, Aragon, Carbo, Graffis, Ludov. Lopez, Rodriguez, Vega, & Pereira, quos refert, & sequitur P. Thomas Sanchez lib. 7. de Matrim. disp. 11. num. 15. Item docent P. Lessius de iust. cap. 13. dubit. 3. num. 19. Lugo Card. tit. 1. de iust. disp. 19. sect. 2. num. 44., & est valde communis contra alios oppositum opinantes.

149. Hanc conclusionem roborat P. Thomas Sanchez, ex testimonio S. Augustini, quod refertur in cap. *Si quod verius*. 33. quest. 2. ubi de volenti occidere uxorem, ut frueretur alia muliere, ait: *Si facturus est, quod non licet, iam faciat adulterium, & non faciat homicidium: ut vivente uxore sua alteram ducat, & non humanam sanguinem fundat*. Probat etiam ex S. Epiphano lib. 2. contra hæreses, hæres. 61., & ex S. Gregorio lib. 32. Moral. cap. 18., & ex S. Chrysostomo homil. 27. ad pop. Antioch., & ex S. Ambrosio lib. 1. de Abraham cap. 6. & ex S. Thom. quest. 1. de Malo art. 5. ad 14., & iterum ex S. Augustino lib. de Mendacio cap. 7.

150. Ratio est manifesta. Nam qui intendenti occidere Petrum, suadet, ut non auferat vitam, sed pecuniam, non inducit illum, ut auferat pecuniam, sed actu conditionali suadet, ut si aliquod Petro damnum illaturus sit, non fiat in vita, sed in pecunia. Deinde quia qui suadet, ne Petrus patiatur detrimentum vitæ, sed ad summum pecuniæ, recte gerit negotium Petri; cui si daretur optio alterutrius damni infalibiliter inferendi, eligeret potius ablationem pecuniæ, quam vitæ. Et propterea Petrus debet grates agere huiusmodi suavori.

151. Dixi. *Quando non est in potestate suadentis impedire omnino dam-*

Angelus, Sylvester, Caietanus, Armilla, Medina, Sotus, Navarra, Veracruz, Corduba, Medina, Nieva, Navarra, Martin, Enriquez, Molina, Silva, Aragon, Carbonus, Graffis, Lopez, Rodrig. Vega, Pereira, Tho Sanchez, Lessius, Lugo.

S. Aug. S. Epiph. S. Grego. S. Chrysof. S. Ambr. S. Thom. S. Aug.

damnificationem: quia si consilio suo potest impedire omnino damnificationem, peccat graviter suadendo minus damnum, & tenetur restituere. Non quia teneatur ex iustitia impedire damnificationem (homo enim privatus non tenetur ex iustitia, sed solum ex charitate eam impedire) sed quia cum possit impedire, suadet illud damnum minus; tunc enim illa suasio non est conditionalis: non enim dicit, *si infalibiliter illaturus es damnum maius, cum supponamus posse fieri, quod ea damnificatio suasio impediatur*. Et fortasse hoc solum est, quod intendunt Authores negantes licitum esse consulere minus damnum proximi.

152. Obijcies primo. In cap. *Super eo*. de Vfuris. dicitur. *Multo magis prohibendus est quis, ne etiam pro redimenda vita captivi, usurarium crimine involvatur*. Ex quo sic efformatur argumentum: maius damnum est occisio captivi, quam crimen usuræ; sed non licet consulere usuram pro vitanda occisione captivi: ergo non licet consulere minus damnum ad avertendum maius.

153. Respondeo, illicitum esse facere malum, ut veniat bonum; licitum vero, determinatum ad unum, è duobus malis induci ad hoc, quod faciat minus malum. Itaque nemo potest committere crimen usuræ pro redimenda vita captivi; hoc enim est, quod prohibetur in eo cap. *Super eo*. Si vero Titius firmiter apud se statuisset, unum è duobus patrare, vel occidere captivum, vel usuras admittere, licitum est, eum inducere, ne occidat, sed contentus maneat admisione usurarum.

154. Obijcies secundo. Qui est, causa moralis damni, tenetur restituere: sed qui inducit ad minus malum, est causa moralis illius: ergo tenetur restituere.

155. Respondeo, eum, qui inducit ad minus malum, sub conditione quod alter firmiter statuerit facere maius, non esse causam moralem damni; sed potius causam moralem meliōris fortunæ proximi; cui multo melius est, pati minorem calamitatem, quam maiorem.

156. Obijcies tertio. Eodem modo se habet quoad peccatum, consules, & exequens: sed qui exequitur minus malum, peccat exequendo: ergo eodem modo peccat, qui consulit illud.

157. Respondeo, negando maiorem: nam diverso modo consulitur, ac mandatur executioni. Consulitur enim sub conditione, quod delinquens nolit desistere à maiori damno; executio autem damni absoluta est, neque capax eius conditionis. Et quidem in potestate exequentis est utrumque malum omittere; in potestate autem consulentis non est retrahere ab utroque malo.

158. Obijcies quarto. Minus malum adhuc verè est malum: sed non licet inducere ad malum: ergo non licet inducere ad minus malum.

159. Respondeo, concessa maiori, distinguendo minorem: non licet inducere ad malum [sub conditione, quod quis statuerit inferre maius malum,] nego; [absolute, & sine ea conditione,] concedo.

160. Obijcies quinto. Non licet petere, quod alius nequit iuste facere; sic enim non licet petere à malefico, quantumvis parato, ut maleficium maleficio solvat; quia ei non licet id facere absque peccato: sed damni illator non potest inferre iuste illud minus damnum: ergo neque potest peti ab illo, ut fiat.

Ref.

161. Respondeo distinguendo minorem: non licet petere [absolure] quod alius nequit iuste facere, concedo: non licet petere [sub conditione, quod unum è duobus malis faciendam sit, ad hoc vt fiat minus malum,] quod alius nequit iuste facere, nego. Id enim non est petere, quod fiat illud malum, sed quod ex duobus malis eligatur minus. Et ex his patet, hanc inductionem ad minus malum, modo explicato, non contineri sub hac damnatione.

162. Quæstio septima est, an eum, qui firmiter statuit inferre maius damnum Titio, liceat inducere, vt inferat minus damnum Sempronio? Et conveniunt omnes Theologi, id esse illicitum, contra iustitiam, & ita consulentem teneri ad restitutionem. Ita Sotus, Aragon, Salon, Navarra, Carbone, Ludovicus Lopez, Grassis, Rodrigueuz, & Vega, quos refert, & sequitur P. Thomas Sanchez, lib. 7. de Matrim. disp. 11. num. 24. P. Molina tom. 2. de iust. disp. 339. qui etiam citat Angelum, Sylvestrum, Navarrum, & Caietanum. Item P. Lessius de iust. cap. 13. dubitat. 3. num. 20.

163. Ratio conclusionis est, quia quamvis licitum sit consulere minus malum, id intelligitur esse licitum, dum modo non sit in præiudicium tertij. Et ita si volenti furari à Titio centum aureos, suadeas non furari ab eo eam quantitatem, sed à Sempronio quinquaginta, iam determinas furem in præiudicium Sempronij, & es causa moralis damnificationis eius; atque adeò teneris restituere, si fur non restituat. Deinde quia Sempronius habet ius, ne tua iussione, aut consilio illi damnum inferas: quod ius violaturoo consilio, postulatque satisfactionem.

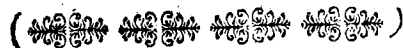
164. Hac tamen conclusio patitur limitationes aliquas. Prima est, in casu, quo ipse tertius teneatur subficere se illi damno minori, ne alter patiarur illud maius. V.g. Si quis intendat occidere Regem, & Ioannes videat malefactorem non posse deterreri a tali facinore, poterit illi suadere, ne occidat Regem, sed famulum eius; quia famulus teneret exponere vitam pro bono publico.

165. Secunda limitatio est pro casu, quo passurus minus damnum non sit rationabiliter invitus. V.g. Si fur velit subripere à Petro quantitatem magnam, per quam reducendus est Petrus ad extremam necessitatem, tum potest illum inducere, vt subripiat aliquantum à Paulo prædivite: nam in eo casu Paulus non est rationabiliter invitus, eo quod teneatur prospicere, ne Petrus incidat in extremam necessitatem.

166. Tertia limitatio est pro casu, quo fur velit furari à Petro, & illi suadeas, ne noceat Petro, sed alteri, nullam determinando personam, nempe vt illi damnum inferat, cui minus nocebit. Vt si velit furari à Petro paupere, & suadeas, ne ab eo furetur, sed ab aliquo divite indeterminate. Quæ tres limitationes sunt ad mentem P. Thomæ Sanchez, vbi supra.

167. Quartam limitationem addit Lugo Card. tom. 1. de iust. disp. 19. sect. 2. num. 46., scilicet pro casu, quo fur velit inferre damnū vtrique homini, vel alterutri ex duobus, nec super est spes avertendi illum ab vtroque, potes aperire illi veritatem speculativam, dicendo: Maius peccatum est furari ab hoc viro pauperrimo, quam ab illo viro prædivite. Cuius asserti rationem reddit. Quia per hoc solum explicas illi veritatem quamdam certissimam. Quod sciet

scilicet maius peccatum, & malum sit hoc, quam illud: nemo autem potest rationabiliter esse invitus, aut conqueri, quod veritatem utilem, & honestam explices indigenti; nam licet Petrus ius habeat ad rem suam, non tamen habet ius, vt non explices proximo veritatem honestam. Et ex dictis constat, quæ opinio in hac quæstione subiaceat, & quæ non subiaceat, damnationi.

DISERTATIO XXIV.

An litus sit contractus Mohatra respectu eiusdem personæ cum pacto de retrovendendo.

SYMMARIUM.

Triples est pretium, summum, medium, & infimum. num. 1.
 Qui emit infimo pretio, potest vendere summo; & qui vendit summo, potest emere infimo. num. 2.
 Explicatur, in quo consistat Mohatra. num. 3.
 Ille contractus est iniquus. num. 4.
 In quo consistat iniquitas eius contractus? num. 5.
 Quam merito damnatus sit is contractus. Et explicatur danatio. n. 6.

1. **P**ropositio 40. ex damnatis hæc est. Contractus Mohatra licitus est, etiam respectu eiusdem personæ, & cum contractu retrovenditionis prævio inito cum intentione lucri. Pro cuius intelligentia præmitto primo cum communi sententia, pretium iustum aliud esse summum, aliud medium, & aliud infimum, v.g. Si res in summo pre-

tio valeat decem argenteos, in medio novem, & in infimo octo.

2. Præmitto secundo, ea, quæ quis emit infimo pretio, posse vendi summo, dummodo non excedantur limites iusti pretij. Quod vsque adeò verum est, vt si quis emat à Petro merces summo pretio, & postea emptor necessitate pressus vendat illas pretio infimo intra latitudinem iusti prætij, & sciat Petrus illas vendi eo infimo pretio, potest Petrus, qui illas vendidit summo pretio, emere illas infimo. Et ratio est: quia licet Petrus eas vendiderit summo pretio, non amittitur emendi, quod habent cæteri emptores: & sicut cæteri possunt illas emere infimo pretio, ita & Petrus, qui illas vendidit summo.

3. Hinc oritur quæstio, an licitus sit contractus, quem vocant Mohatra? Qui ita solet fieri. Petrus eget pecunijs, & vadit ad Ioannem mercatorem, vt sibi eas mutuet: respondet Ioannes, se non habere pecunias mutuandas, suadetque Petro, vt emat credito merces summo pretio, cum pacto tamen retrovendendi infimo pretio pecunia numerata, & hoc modo Petrus accipit pecunias, quas desiderabat, sed cum detrimento suo, & lucro Ioannis Mercatoris. Inquiritur itaque, an hic contractus sit illicitus inquit cum pacto retrovenditionis.

4. Dicendum est, illum contractum esse illicitum. Ita P. Molina tom. 2. de iust. disp. 310. §. Observa. P. Lessius de iust. cap. 21. num. 130. illis vltimis verbis: Non tamen potest illum ad hoc cogere, sed debet omnino liberum relinquere. Et Lugo Card. tom. 2. de iust. disp. 26. sect. 13. num. 205. illis verbis. Dum tamen & pretio iusto vendat, & emat; & pactum talis retrovenditionis non præcesserit. Qui Authores multos alios citant. Ratio

Sotus
 Navarra.
 Aragon.
 Salon.
 Carbone.
 Lopez.
 Grassis.
 Rodrig.
 Vega.
 Tho San
 Molina.
 Angel.
 Sylvestr.
 Navarr.
 Caietan.
 Lessius.

Tho. Sanz

Lugo

Molina.
 Less.
 Lugo.

Ratio huius conclusionis est: quia pactum de retrovendendo viliori pretio est aperte iniquum: est enim velle illi commodare, obligando illum ad subeundum detrimentum. Id autem manifestum est, esse contra æqualitatem, quam iure naturali expetit iustitia. Deinde quia is contractus continet usuram palliatam: nam vt mercator eo lucro potiatur ex pecunia, quam alter petit mutuandam, vtitur fraudulenter eo circuitu venditionis, & retrovenditionis. Contra quam iniquitatem clamat Apostolus Epist. 1. ad Thessalonenses cap. 4. dicens: *Ne quis supergrediatur neque circumveniat in negotio fratrem suum; quoniam vindex est Dominus de his omnibus.*

5. Ex dictis constat, quam merito iure sit damnata ea propositio 40., & contractus in ea contentus. Dicitur in damnatione, *respectu eiusdem persona*: quia si quis emat à Petro merces summo pretio, & contrahat cum alio, aut alijs de vendendo eas merces pretio infimo; non invenitur in eo casu contractus mohatræ. Dicitur *Cum contractus retrovenditionis præviè inito* propter ea, quæ supra diximus, licitum esse ei, qui vendit merces summo pretio, nullo interveniente pacto explicito neque implicito, emere eandem merces infimo pretio intra limites iusti prætij, sicut alij empotores possunt illas emere eodem infimo pretio. Dicitur tandem *cum intentione lucris*, quia id pactum retrovenditionis pro infimo pretio ordinatur ad lucrum.

DISERTATIO XXXV

An quis possit excusari à crimine usuræ ob maiorem æstimationem pecuniæ presentis, quam futuræ, aut ob debitum gratitudinis?

C A P V T I.

Refertur opinio Caramuelis, eiusque damnatio, & præmittuntur aliqua.

SUMMARIUM.

Authores citati à Caramuele pro ea opinione. num. 2.

Sed perperam citantur Authores dum loquuntur ratione lucris cessantis & damni emergentis. num. 3.

Affermat Caramuel, qui mutuatur centum, & post annum recipit centum, & quinque, nihil recipere ultra sortem. num. 4.

Tria argumenta, quæ continentur in textu Caramuelis. num. 5. & seqq.

I. **P**ropositio quadragesima prima ex damnatis hæc est: *Cum numerata pecunia pretiosior sit numeranda, & nullus sit, qui non maioris faciat pecuniam presentem, quam futuram; potest creditor aliquid ultra sortem à mutuario exigere, & eo titulo ab usura excusari.* Quæ quidem propositio formalissimis terminis tradita est à Caramuele, & à me efficaciter impugnata in 3. part. Crif. Theol. disp. 63. cap. 4., in qua disputatione multas alias absurdas opinionationes eiusdem Authoris circa usuram impugnaui. Sed omittis reliquis,

liquis, hanc de maiori æstimatione pecuniæ præsentis, ex ibidem dictis ostendam, meritissima ratione esse damnatam.

Caram. Navar. Sa. Armilla Caietan. Mald. Philiar. Fabr. Dicastill. Diana. Azor. Ledes.

2. Caramuel lib. 2. Theologiæ intentionalis, disp. 14. num. 799. ait: *Inquiro, An numerata pecunia sit pretiosior pecunia numeranda? Respondent assertive Navarrus. cap. 17. num. 231., & 331. Emanel Sa, verb. Debitum. num. 20. Armilla, verb. Usura. num. 50. Caietan. verb. Usura, ad finem.* Et citat deinde Maldorum, Philiar. Archum, Fabrum, Dicastillo, Dianam, Azorium, & Ledesmam.

3. Sed perperam citat Caramuel eos Authores pro præfata opinione. illi enim solum affirmant, chirographa creditorum vendi posse minori pretio, quam est summa pecuniæ debitæ. Id autem esse longe diversum, constabit ex dicendis. Idque attribuunt Authores lucro cessanti, vt ostendi in ea citata disp. 63. cap. 4. num. 44., & seqq. cū Navarro, Caietano, Armilla, & Azorio. Quare existimo, non posse citari Authores pro hoc asserto, nisi expresse dicant, independentem à lucro cessante, & damno emergente, pecuniam pluris æstimari præsentem, quam futuram.

Navar. Caietan. Armi. Azor.

4. Prosequitur Caramuel num. 800. *Ex hac sententia citati Authores probabiliter inferunt, posse chirographicas obligationes, & debita tamen si securissima, si solvenda post aliquod determinatum tempus, emi minoris, si parata pecunia; item posse debitorem minori pretio, dato tamen ante tempus, extinguere debitum maius, & postulo, an Deum communem habeamus, an privatum? Si igitur Deus noster eque mutuatarij, ac mutuatoris iudex est, utrumque eadem statera ponderabit. Ergo si centum aurei solvendi post annum possunt hodie*

extingui nonaginta quinque paratis, si mutuans nonaginta quinque dederit hodie sub onere, quod centum post annum restituantur, nihil adquisivit præter sortem; vel æquitas inæqualis est. Et num. seq. subiungit: *Usurarius est, quicumque accipit ultra sortem, unde si nonaginta quinque aurei parati centum dandis post annum equivalent, qui nonaginta quinque hodie mutuatur, & post annum centum recipit, usurarius non est; quia nihil supra sortem accepit; esset tamen, si sub finem anni plures, quam centenos acciperet.*

5. In quibus verbis continentur tria argumenta, quibus intendit probare, non esse usuram, si quis mutuet nonaginta quinque aureos, obligans mutuatarium, vt post annum solvat centum. Primum est. *Chirographum debiti solvendi post annum venditur minori pretio, quàm est summa chirographi, v. g. chirographum centum aureorum venditur nonaginta quinque numeratis: sed pretium iustum æquivaleret rei venditæ: ergo chirographum centum aureorum solvendum post annum, æquivaleret nonaginta quinque: ergo qui mutuatur nonaginta quinque, & petit, quod solvat mutuatarium centum post annum, petit æquivalens: petit ergo æquivalens forti, & consequenter non petit aliquid ultra sortem.*

6. Secundum argumentum est. *Demus casum, quo Titius mutuaret Sempronio centum aureos solvendos post annum, pro securitate solutionis dedit Sempronius Titio chirographum, quo se obstrinxit solvere post annum eos centum. Titius tamen paulo post indiget eâ pecunia, ideoque venale facit illud chirographum pro minori pretio, puta pro nonaginta quinque. Accedit Sempronius, & emit suum chiro-*

ographum pro illis nonaginta quinque. Cur enim excludendus erit à iure, quo fruuntur reliqui emptores?

7. Tum sic. Iustitia postulat, vt servetur æqualitas inter mutuatorē, & mutuatarium: sed nisi mutuator mutans nonaginta quinque possit obligare mutuatarium ad solvendum post annum centum, non servatur æqualitas inter eos: ergo in eo casu potest obligare ad solvendum eos quinque pro centum. Probat minor. Nam mutuatarium potest extinguere debitum suum solvendo anticipatè nonaginta quinque, & ideò lucrando quinque pro centum, vt constat ex ipsa casus propositio: ergo non servatur æqualitas, nisi mutuator possit etiam lucrari quinque pro centum.

8. Tertium aliorum fundamentum est. Nam vt dicitur in l. Minus ff. de regul. iuris. *Minus est actionem habere, quam rem*: sed qui habet pecuniam præsentem habet rem; & qui pecuniam futuram, solum habent actionem ad illam: ergo quid minus est habere pecuniam futuram, quam præsentem. Ergo mutuatarium, qui accepit mutuos centum aureos, & se obligat ad solvendos post annum eos centum aureos, ad aliquid minus se obligat, quam est id, quod accipit. Ergo vt detur æqualitas, debet se obligare ad plus quàm centum.

CAPUT II.

Ostenditur falsitas propositionis damnatæ.

SYMMARIUM.

De Fide est, usuram esse illicitam. num. 9.

Ideo est illicita, quia mutuator exigit à mutuatario pretium pro usu domini eius. num. 10.

Si mutuo superaddatur alius contractus onerosus, pro hoc potest exigi pretium. Et ideo exigitur pro damno emergente, & lucro cessante. num. 11.

Mutuatorem manere cum dominio morali, improbabile est. num. 12. remissive.

Res usu consumptibiles sunt materia mutui. Est tamen discrimen inter pecuniam, & reliqua. num. 13.

Prima demonstratio ex eo, quod in mutuo non consideratur utilitas mutuatoris. num. 14. & seq.

Secunda demonstratio ex eo, quod sit usura recipere aliquid ultra sortem ex præciso contractu mutui. n. 16.

Quomodo nonaginta quinque præsentis, & centum solvendi post annum non sint æquivalentes? num. 17. & seq.

An resultet contradictio ex opinione Caramuelis? num. 20.

Tertia demonstratio ex eo, quod pecunia præsens non sit pretiosior absente respectu mutuatoris. num. 21. & seq.

Quarta ex eo, quod hæc maior estimatio pecunie præsentis oritur ex lucro cessante. num. 24. & seq.

Quinta ex eo, quod in mutuo dum mutuator servatur indemnis, nihil emolumenti potest ultra habere. num. 26.

Præ-

9. Præmitto, esse de Fide, usuram esse illicitam. Constat ex Psalmo 14. *Domine, quis habitabit in tabernaculo, aut quis requiescet in monte sancto tuo?* Et inter alia respondet Propheta: *Qui pecuniam suam non dedit ad usuram.* Et Psalmo 54. *usura numeratur inter vitia: Non defecit de plateis eius usura, & dolus.* Et Luc. cap. 6. *Mutuum date, nihil inde sperantes.* Et ita definitur in Concilio Viennensi clement. vnic. de usuris. §. vltim., & in Concilio Nicæno conc. 18., & refertur in cap. Quoniam. 14. cap. 4.

10. Præmitto secundo, usuram nihil aliud esse, quam *Lucrum ex contractu mutui.* Rationem autem, quare in hoc contractu lucrum sit illicitum, esse; quia in contractu mutui mutuator transfert dominiū pecuniæ in mutuatarium: cum ergo mutuatarium habeat dominium pecuniæ, nefas est, quod mutuator exigit à mutuatario pretium pro usu; nam eo ipso quod habet dominium, habet usum, & habet ius vtendi tali pecunia.

11. Et hinc infertur, quod si superaddatur contractui mutuationis alius contractus onerosus mutuatori, potest exigere pretium; cum id lucrum non sit ex mutuo, sed ex alio contractu oneroso. Et hinc fit, quod quando mutuator dat mutuū cum damno emergente, vel lucro cessante, superaddit novum contractum distinctum à mutuo; obligat enim se ad sustinendum illud damnum emergens, aut illam lucri cessationem; quod vtrumlibet dignum est pretio.

12. Verum quidem est, Caramuelem asseruisse, mutuatorem remanere cum dominio morali pecuniæ numeratæ; quam assertionem vt sustineret multa admittit improbabilia, vt manifeste ostendi in 3.

part. Crif. Theol. disp. 6. cap. 6. per octo articulos.

13. Præmitto, tertio, res vsu cōsumptibiles esse materiam mutui; v.g. pecuniam, frumentum, vinum, &c. sed cum hoc discrimine; quod pecunia non est materia emptionis, & venditionis; frumentum autem, vinum, oleum, &c. est materia mutationis, & etiam potest esse materia emptionis, & venditionis. Et ideò quando datur triticum cum obligatione reddendi tantumdem, est mutuatō. Quando autem datur triticum pretio currenti, solvendum post semiannum, est contractus venditionis tritici, & simul contractus, in quo mutuatur pecunia, quæ modo erat solvenda in venditione. Et ita ultra pretium iustum tritici, non potest exigi lucrum absque labe usuræ.

14. Iam vero falsitas propositionis damnatæ demonstratur primo. Etenim quamvis in ordine ad alios contractus posset dici pecunia numerata esse pretiosior numeranda; in ordine ad contractum mutui, id non potest habere locum: ergo plane falsum est, quod eo titulo possit quis pacisci de lucro ultra sortem. Probat antecedens: Nam in terminis mutuacionis, & in ordine ad illam; non consideratur utilitas, quam posset habere mutuator, si non mutuaret; & quæ posset reddere pretiosorem pecuniam præsentem, quam futuram: tum quia si habenda esset in scrinio, non esset ei vtior præsens, quam futura; & si ei profutura esset ad lucrum, iam egredimur terminos contractus mutuacionis, & regredimur ad contractum se obligantis ad lucrum cessans. Neq; potest dici pretiosior pecunia præsens ex necessitate mutuatarij; quia si mutuator habiturus esset pecuniam in scrinio, ex sola necessitate

tate mutuatarij, non est præcise
vtilior, aut pretiosior mutuatori.

15. Itaque, in statu præciffæ
mutuationis consideratur pecunia
præfens vt indifferentis ad hoc, vt ha-
benda esset in scrinio, & ad hoc, vt
exponenda esset negotiationi a mu-
tuatore; abstrahit enim ab vtraque
mutuatio. Hoc autem modo consi-
derata non est vtilior, atque adeo ne-
que pretiosior mutuatori; si enim cõ-
sideratur vt vtilior mutuatori, iam
non consideratur in statu præciffæ
mutuationis, sed in statu obligan-
tis se ad lucrum cessans. Similiter
pecunia præfens in ordine ad mu-
tuationem consideratur vt indiffe-
rens ad hoc, quod solvenda sit sine
damno emergenti, & ad hoc vt sol-
venda sit cum illo: quod si consi-
deretur pecunia absens, vt minus
pretiosa mutuatori propter damnum
emergens, iam egredimur fines mu-
tuationis, & ingredimur viam alte-
rius contractus, quo se obligat mu-
tuator ad subeundum damnum
emergens, qui novus contractus est
pretio estimabilis.

16. Demonstratur secundo. Nã
recipere aliquid vltra sortem in præ-
ciffõ contractu mutui, & secluso
omni alio contractu, est vsura: sed
propositio damnata admittit aliquid
vltra sortem in præciffõ contractu
mutui, & secluso omni alio con-
tractu: ergo admittit vsuram tam-
quam licitam; atque adeo manet
damnabilis.

Caram- 17. Respondet Caramuel, eum,
qui dat nonaginta quinque, vt post an-
num recipiat centum, non recipere
aliquid vltra sortem; quia recipit
æquivalens: nam nonaginta quinque
præfentes, & centum solvendi post
annum sibi æquivalent, eo quod
plus valet pecunia præfens, quam
absens.

18. Sed Caramuel abutitur eo

termino *vltra sortem*, cuius significa-
tio nõ pender ex privata vnus cuius
que vsurpatione, sed ex acceptione
communi iuxta quam nomine sor-
tis intelligitur ea quantitas materia-
lis, quæ mutuatur, scilicet *nona-
ginta quinque*. Et quidquid solvitur
vltra nonaginta quinque, solvitur
vltra sortem.

19. Deinde quia si in eo casu
mutuator non reciperet aliquid vltra
sortem propter eam æquivalen-
tiam; etiam concurrente lucro ces-
sante, & damno emergente, non
posset recipi aliquid vltra sortem.
Paret. Nam centum mutuati, &
quinque superadditi propter lucrum
cessans, & damnum emergens,
æquivalent centum mutuatis: sed
per te æquivalentia facit, quod illud
superadditum non dicatur esse vltra
sortem: ergo neque ex lucro ces-
sante, neque ex damno emergente
recipitur aliquid vltra sortem. Cum
ergo hoc sit falsum, inde colligitur,
quod, cum dicitur id verbum *vltra
sortem*, non debet attendi æquiva-
lencia, sed illa materialis pecunia,
quæ re ipsa traditur; & ea, quæ su-
peradditur.

20. Sed annuamus Caramueli, &
admittamus eam maiorem æstima-
tionem pecuniæ præfentis, quam
futuræ. Tum sic: quando solvit mu-
tuatarius, solvit pecuniam præfen-
tem, & consequenter pecuniam,
nempe nonaginta quinque, quæ ha-
bet iam tantam æstimationem, quan-
tam habuit pecunia eo tempore, quo
mutuata est: ergo si mutuator velit
accipere centum, accipiet quinque
vltra sortem sic æstimatam. Ex quo
vltius sequitur, resultare implica-
tionem contradictionis ex ea sen-
tentia Caramuelis: nam iuxta illam
quia mutuatori est pretiosior pecu-
nia præfens, dũ mutuatur alteri nona-
ginta quinque, mutuataris manet

obli-

obligatus ad centum; & quando
mutuataris solvit, cessat obligatio
dandi centum, quia solvit pecuniam
præfentem: quæ est manifesta con-
tradictionis implicatio.

21. Demonstratur tertio. Ete-
nim vt possit mutuator petere cen-
tum pro nonaginta quinque nume-
ratis, eo titulo quod pretiosior sit
numerata, quam numeranda, ea
pecunia numerata debet considerari
vt pretiosior, & vtilior respectu mu-
tuatoris: sed respectu mutuatoris
nõ est necessario pretiosior, & vtilior:
ergo eo titulo non potest exigere
centum pro nonaginta quinque nu-
meratis.

22. Minor est manifesta ex dic-
tis. Nam si mutuator habiturus esset
in scrinio servatos eos nonaginta
quinque, nulla inde vtilitas illi re-
sultaret: ergo non est illi necessario
vtilior. Quod si de facto illi esset
vtilior ea pecunia, quia re vera esset
lucraturus per eam, iam ratione lu-
cri cessantis posset petere eos quin-
que pro centum; non vero ex præ-
ciffa ratione pecuniæ æstimabilioris.

23. Maior vero prioris syllogis-
mi patet: non enim potest petere
quinque pro centum, ex eo quod ea
pecunia sit alijs vtilior, sed quia sibi
est vtilior: ergo vt possit petere eos
quinque pro centum, ea maior æs-
timabilitas, & vtilitas debet conside-
rari talis respectu eius, qui mutuatu-
rus est pecuniam numeratam.

24. Demonstratur quarto, eo
argumento, quo ad similem assertio-
nem vsus sum in ea disp. 63. cap. 4.
num. 38. Da casum, quo Petrus in-
digens pecunia ad negotiationem,
hoc non obstante mutuatur Ioanni
per annum centum aureos; & id lu-
crum cessans valeat quinque aureos
iuxta communem æstimationem, &
suppono, nullum aliud damnum
emergere, nullum esse periculum

fortis. Et interrogo, an Petrus de-
beat recipere quinque aureos pro eo
lucro cessante; & alios quinque ratio-
ne maioris æstimabilitatis pecuniæ
numeratæ præ numeranda: Si negas,
infero: ergo iste valor pecuniæ nu-
meratæ omnino oritur à lucro illo
alias habendo, & nunc cessante;
neque est titulus diversus ab illo: ex
quo fit, illum maiorem valorem
pecuniæ numeratæ talem esse, prop-
ter lucrum alias habendum, & nunc
in mutuatione cessans.

25. Si vero dicas, Petrum re-
cepturum esse quinque ratione lucri
cessantis, & alios quinque ratione
maioris valoris pecuniæ numeratæ;
contra est: nam in eo casu totus ex-
cessus valoris, qui est in pecunia nu-
merata, est, quia pecunia numerata
futura esset vtilior Petro, dando ei
lucrum: quod non potest dare hoc
anno pecunia numeranda post an-
num: ergo is non est titulus distinctus
ab eo lucro, quod modo cessat
in mutuatione: ergo si non est novus
titulus, non potest esse novum aug-
mentum præmij.

26. Demonstratur quinto. Nam
in contractu mutui dum servatur
omnimoda indemnitas mutuatoris,
nihil emolumenti vltra potest inde
habere mutuator; ad hoc vt conti-
neat se intra terminos mutui absque
labe vsuræ, vt omnes Doctores vna-
nimitè docent: sed quando mutua-
tor habiturus erat pecuniam otio-
sam, & in scrinio conclusam; & ex
mutuatione nullum damnum, nul-
lum ve periculum imminet; quantum-
vis dicatur ea pecunia numerata ex
se pretiosior, quam numeranda, ser-
vatur omnimoda indemnitas mutua-
toris, vt ex terminis evidens est: er-
go quando mutuatur habiturus esset
eam pecuniam otiosam, & sine pe-
riculo detrimenti, quantumvis dica-
tur pecunia numerata esse pretiosior
nume-

numeranda; nihil emolumenti ultra sortem potest in le habere mutuator.

CAPVT III.

An subiacet damnationi opinio docēs, chirographa debitorum vendi posse minori pretio?

SVMMARIVM.

Licitum est vendere chirographa minori pretio, ratione lucri cessantis, & damni emergentis. num. 28.

Aliqui docent, independenter à prædictis titulis posse vendi minori pretio. num. 30.

Quod ea opinio subiaceat damnationi, aliqua fundamenta probare videntur. num. 31. & seq.

Ea opinio non damnatur expresse. n. 33.

Neque damnatur virtualiter; cum non sit antecedens inferens propositionem damnatam. num. 34.

Chirographum est materia emptionis, & venditionis; non autem pecunia. Ibidem.

Solvuntur fundamenta pro opposita sententia. num. 36.

27. **V** Idimus, Caramuelem ex chirographis debitorum venditis minori pretio desumere argumentum ad inferendum, eum, qui mutuat nonaginta quinque ad annū, posse exigere, quod solvantur centū. Et ideo inquirendum est, an ea opinio de venditione chirographorum facta minori pretio contineatur expresse sub hac damnatione; vel saltem damnatur virtualiter, quatenus antecedēs evidenter inferens propositionem damnatam.

28. Pro cuius claritate advertendum est, dupliciter intelligi posse eam opinionem. Primo, ita ut doceat, licitum esse vendere ea chirographa minori pretio ratione lucri cessantis, vel damni emergentis, sive periculi, aut diminutionis. Et hoc modo certum est, licitam esse eam emptionem, & venditionem chirographorum, ut concedit communis sententia Doctorum, & ut certum supponit P. Lessius de iusti cap. 21. dubit. 8. num. 65., & Lugo Card. tom. 2. de iust. disp. 26. sect. 7. num. 93., & alij apud ipsum.

29. Secundo potest intelligi, ita ut seclusis lucro cessante, & damno emergente, & quovis alio periculo, aut difficultate, possint ea chirographa vendi minori pretio.

30. In qua quæstione est opinio aliquorum, ea chirographa vendi posse minori pretio independenter à lucro cessante &c., quam docent Caietanus, Armilla, Rosella, Conradus, Palacio, Azor, Sa, & alij apud Lugo Card. citatum.

31. Videbitur alicui, hanc opinionem contrariari sub ista damnatione. Nam Authores huius opinionis eo nituntur fundamento, quod pecunia numerata pretiosior est numeranda: sed hæc propositio damnatur expresse: ergo & illa opinio, quæ in ea nititur, tamquam in fundamento.

32. Secundo, quia licet demus, non expresse damnari, videtur dicendum, illam virtualiter damnari. Omne enim antecedens, ex quo evidenter infertur propositio damnata, manet virtualiter damnatum, ut sæpius ostendimus: cum ex antecedenti vero non possit inferri consequens falsum; & bene valeat à contradictorio consequentis ad contradictorium antecedentis: sed opinio, quæ docet, ea chirographa posse vendi

*Less.
Lugo.*

*Caietanus
Armilla.
Rosella.
Conrad.
Palacio
Azor
Sa,
Lugo.*

vendi minori pretio independenter à lucro cessante, &c., est antecedens evidenter inferens eam propositionem damnatam: ergo talis opinio manet virtualiter damnata.

33. Dicendum tamen est primo, eam opinionem de venditione chirographorum minori pretio facta non damnari expresse. Id patet ex ipso contextu decreti, ubi propositio damnata non loquitur de contractu emptionis, & venditionis, sed solum de contractu mutui.

34. Dicendum est secundo, eam opinionem neque virtualiter manere damnatam. Ratio est manifesta: quia non est antecedens evidenter inferens propositionem damnatam. Primo, quia non nititur eo fundamento tamquam adæquata ratione, quod pecunia numerata est pretiosior, quam numeranda, sed etiam, quia etiam chirographum debiti est materia contractus emptionis, & venditionis. Ex utraque enim parte constituitur ratio fundamentalis eius opinionis, ita ut neutra seorsim sit sufficiens fundamentum. Et ideo non infert propositionem damnatam, scilicet quod sit licitum recipere in mutuo aliquid ultra sortem: nam in mutuo pecunia non venditur; in chirographo autem actio ad pecuniam capax est venditionis, quia actio ad pecuniam non est pecunia.

35. Et hinc desumitur secunda probatio. Nam ea propositio, quod pluris æstimatur pecunia numerata, quæ numeranda, licet subsistere possit in ordine ad vendendum actionem ad pecuniam, quæ actio vendibilis est; non tamen subsistit in ordine ad transferendum præcisè dominiū pecuniæ propter argumenta capite superioris instructa. Ex quo manifestum fit, opinionem de vendendis chirographis debitorum minori pretio, non esse antecedens evidenter inferens

opinionem damnatam.

36. Ad argumenta proposita in ratione dubitandi constat ex dictis. Ad primum, illam rationem de maiori æstimatione pecuniæ numeratæ præ numeranda, non esse fundamentum adæquatum eius opinionis; ad æquatum autem fundamentum eius non habet locum in opinione damnata. Ad secundum respondeo, eam opinionem de chirographis vendendis minori pretio nullo modo esse antecedens evidenter inferens propositionem damnatā propter dicta.

CAPVT IV.

Qua opinio tenenda sit circa chirographa vendenda minori pretio?

SVMMARIVM.

Non possunt vendi chirographa nisi ratione lucri cessantis, vel damni emergentis. num. 37.

Authores huius sententia. num. 38.

Prima probatio huius sententia. num. 39.

Secunda probatio desumpta ex inæqualitate pretij. num. 40.

37. **D**ixi cap. superiori, eam opinionem, de chirographis vendendis minori pretio non subiacere huic damnationi; restat modo inquirere, an ea opinio vera sit. In qua quæstione assero, cenferi à me falsam esse sententiam, quæ docet, in dampno emergente, & ab alijs periculis, & difficultatibus chirographa debitorum posse vendi minori pretio; cenfero enim totam rationem propter quam minoris æstimantur chirographa debitorum, esse

esse lucrum cessans aut damnum emergens, sive difficultates, & pericula obtinendi solutionem; & præterea cum venditor rogat emptorem, ut chirographum emat. Hoc vitium; additur quia commune est inter Doctores quasi axioma, quod *merces vltronea vilescunt pro tertia parte*. Sic P. Lessius de iust. cap. 21. dubit 4. num. 33., & apud ipsum Caiet 2.2. quæst 77. art. 1., Ionnes de Medina quæst. 32., Covarrub. lib. 2. variar. cap. 3. num. 5., Navarrus in femina cap. 23. num. 78. item Lugo Card. tom. 2. de iust disp. 26. sect. 4. num. 45., & apud ipsum Palacios, & Salas.

78. Quod autem ea chirographa non possint aliter vendi, scilicet independenter ab his titulis, propugnant P. Lessius vbi supra dub. 8. n. 14. pro qua sententia refert Medicinam, Sotum, Sylvestrum, & Gabrielem. Item Lugo Card. vbi supra sect. 7. num. 96., vbi ultra relatos refert P. Molinam tom. 2. de iust. disp. 361., & P. Salas de empt., & vendit. dub. 39., & de vsuris dub. 27. num. 4. item apud Dianam part. 1. de contract. resol. 49. Reginaldus, Valencia, Turrianus, & Rebellus.

39. Probatur primo. Nemo enim, nisi stolidus, vendit minori pretio chirographum eiusmodi, si non eget illa pecunia, sed habiturus est asservatum in scrinio, si etiam supponatur, illam pecuniam suo tempore acquirendam esse sine difficultate, sine sumptibus, & sine villo detrimento. Si ergo illud vendit minori pretio, eo quod eget pecunia ad negotiandum; iam ille valor minor oritur ex lucro alias cessante; si autem vendit illud minori pretio, quia eius adquisitio habet difficultatem; iam illa minor æstimatione oritur ex damno emergente.

Si autem propter necessitatem propria sustentationis rogat emptorem, ut illam emat, iam diminutio pretij oritur ex eo, quod chirographum fit merces vltronea, quæ ideò vilescit.

40. Probatur secundo cum Lugo Card. Nam quando nullus titulus ex relatis concurrat, si chirographum centum aureorum vendatur pretio nonaginta aureorum, non servatur æqualitas pretij; ergo committitur iniustitia. Probatur antecedens: nam si solum ob dilationem temporis fieret æqualitas, valeret etiam in mutuo, in quo etiam attenditur æqualitas pecuniæ numeratæ cum numeranda: atqui in mutuo est vsura evidens: ergo sola dilatio temporis non dat eam æqualitatem. Neque ipsa possibilitas negotiationis, quæ est in pecunia numerata, facit ad rem; si re ipsa venditor chirographi non est negotiaturus per illam pecuniam; quod si fuisset negotiaturus, iam id proveniret ex lucro cessante: ergo secluso lucro cessante, & damno emergente, & alijs eiusmodi titulis relatis, non servatur æqualitas, si vendatur chirographum minori pretio. Vide etiam, quæ dixi in 3. part. Crif. Theol. disp. 63. cap. 5.

CAPUT V.

Dissolvuntur argumenta, quæ cap. 1. proposita sunt ex Caramuele pro opinione damnata.

SYMMARIVM.

Quomodo pretium iustum æquivalet rei venditæ? Et quid de chirographis? num. 41.

An pretium æquivalet chirographo in ordine ad contractum mutui; an in ordine ad alium? num. 42.

An qui vult solvere anticipate mutuum minori pretio, sit vsurarius? num. 43.

An si mutuator petat anticipatam solutionem, possit mutuarius solvere minori pretio? num. 44.

An si mutuator exponat vanale chirographum mutuatarij, possit iste illud emere minori pretio? num. 45.

Quomodo servetur æqualitas inter mutuatorem, & mutuatarium? num. 46.

Quomodo intelligendum sit, quod minus est, actionem habere, quam rem? num. 47.

41. **A**D primum respondeo, maiorem cum distinctione admittendam esse: concedo enim, chirographum debiti solvendi post annum vendi posse minori pretio, si concurrant tituli lucris cessantis, aut damni emergentis, aut si vendatur tamquam merces vltronea; secus si prædicti tituli non concurrant, ut constat ex cap. 3. Deinde distinguo minorem: pretium iustum æquivalet rei venditæ, [quando præterium respicit omnino substantiam rei venditæ] concedo; nego vero [quando præ-

tium respicit circumstantias.] Cum ergo chirographa vendantur minori pretio ob circumstantias lucris cessantis, &c. inde est, quod minus illud pretium, quo venditur chirographum, non æquivalet ipsi chirographo, & summæ aureorum in ipso contentæ. Et hinc patet, negandas esse consequentias subsecutas.

42. Hæc quidem ita sunt iuxta meam sententiam traditam cap. 3. habet tamen ea argumentatio maiorem vim iuxta oppositam opinionem, quæ docet, independenter à lucro cessante, & damno emergente, & reliquis circumstantijs relatis, posse ea chirographa vendi minori pretio. Adhuc tamen iuxta hanc opinionem responderi potest, distinguendo minorem, claritatis gratia: nam pretium iustum æquivalet rei venditæ [in ordine ad contractum emptionis, & venditionis,] concedo [in ordine ad contractum mutui,] nego; vel potius nego suppositum, quod in ordine ad contractum mutui detur pretium. Itaque quia chirographum est vanale, respectu illius illud pretium minus est æquivalens chirographo; cum autem mutuum non sit vanale, ideò neque capax est pretij; atque adeò non potest respectu illius esse pretium æquivalens.

43. Ad secundum respondeo, Sempronium fore vsurarium, si sponte sua velit solvere anticipate Titio mutuatori (non petenti anticipationem) suum debitum minori pretio. Et ratio est: quia anticipata solutio est quædam remuneratione tacita; quia pecuniam, quæ sua erat vsque ad complementum, iterum dat transferendo dominiū in primum mutuatorem; & ideò si vult extinguere anticipate debitum minori pretio, vult habere lucrum ex mutuo; atque adeò committit crimen vsuræ.

44. Quod si Titius necessitate preliis perat anticipatam solutionem, poterit Sempronius solvere minori pretio, si lucrum cesset. non aliter: nam sola necessitas Titii superveniens non est titulus sufficiens, ut Sempronius accipiat lucrum ex mutuo. Quod si Titius perat anticipatam solutionem ex necessitate negotiandi per illam pecuniam, poterit Sempronius extinguere debitum minori pretio, ex solo contractu societatis, & assiduatione lucri. Nam quia Titius vult habere lucrum ex negotiatione, vult Sempronius particeps fieri emolumentum resultantis ex illa negotiatione; & quia incerta est quota emolumentum futuri, per modum assiduationis exigit illa quinque v. g. procentum.

45. At (ut propius accedamus ad formales terminos expressos in argumento) assero, si Titius exponat vanaale chirographum, quo se obligavit Sempronius mutuarius, non licere Sempronio emere minori pretio chirographum. si exponitur vanaale propter difficultatem recuperandi pecuniam mutuatam; quia mutuarius tenetur ex iustitia auferre eam difficultatem. Si vero non exponitur vanaale ob eam difficultatem, neque ob aliam causam, quæ sit ex parte Sempronij, sicut possunt alij emptores, ira Sempronius poterit illud emere eo minori pretio, quo ab alio emendum erat.

46. Quando autem dicitur in argumento, non servari æqualitatem inter mutuatorem, & mutuatarium, eo quod mutuarius potest extinguere debitum centum aureorum per nonaginta quinque aureos, & ut nos asserimus, non potest mutuator imponere onus centum aureorum, per mutuationem nonaginta quinque aureorum; ne-

gandum est, in eo reperiri viliam inæqualitatem contra iustitiam. Etenim mutuarius non potest extinguere debitum minori pretio intra contractum emptionis, & venditionis, in casu supradicto, in quo potest emere chirographum suum minori pretio, sicut reliqui emptores. Quo pacto nulla est inæqualitas inter mutuatorem, & mutuatarium; quia non potest mutuarius extinguere debitum minori pretio, nisi egrediens à contractu mutui, & transiens (de consensu mutuatoris) ad contractum emptionis, & venditionis.

47. Ad tertium respondeo, verissimum esse, quod minus est, actionem habere, quam rem; minorem etiam esse veram, quod qui habet pecuniam præsentem, habet rem, & qui futuram, solum habet actionem: deinde vera est consequentia, scilicet minus esse habere pecuniam futuram, quam præsentem. Sed non propterea ipsa pecunia futura est quid minus, quam præsens: nam si mutuator habiturus esset illam in scrinio, ex mutuatione illius non haberet minus, si tamen solutio esset omni modo secunda: & quamvis actio ad illam futuram sit quid minus; pecunia autem non est quid minus: quia mutuarius manet obligatus ad tantundem pecuniaz redendum.

CAPUT VI.

An excusetur quis à crimine usurae propter debitum gratitudinis?

SUMMARIVM.

Authores propositionis damnatae. num. 48.

Non loquitur damnatio de eo, quod non exigitur, sed gratis donatur. num. 49.

Argumentum pro opinione damnata. num. 50.

Primum argumentum pro certitudine damnationis, desumptum ab exemplo venditionis. num. 51.

Secundum argumentum ex eo, quod opposita opinio imponit novum onus supra obligationem antidoralem. 52.

Quomodo obligatio antidoralis non determinet tantam quantitatem. num. 53.

Argumentum tertium ex eo, quod neque obligat ad dandum aliquod donum materiale. num. 55.

Quartum ex eo, quod opposita opinio imponit vinculum promissionis. num. 56.

Quintum ex eo, quod imponit obligationem civilem. num. 57.

Solvitur argumentum initio propositum pro opinione damnata. num. 58.

An subiacet damnationi opinio asserens, liberum esse ab usura, qui obligat mutuatarium, ut ex gratitudine in suo pistrino molat? n. 59.

48. **P**ropositio 42. ex damnatis hæc est: *Usura non est, dum ultra sortem aliquid exigitur, tamquam ex benevolentia, & grati-*

tudine debitum; sed solum si exigatur, tamquam ex iustitia debitum. Non desierunt authores, & satis multi, quibus arriserit ea opinio damnata, quorum placita examinare non vacat. Multos citat Amadæus, Guimenius, tract. de usur. prop. 1. nu. 10. & Diana part. 1. tract. 8. resol. 62. part. 11. tract. 7. resol. 29.

49. Certum est, quod hæc damnatio non loquitur de mutuatario, qui postquam accepit mutuum, nullo interveniente pacto explicito, vel implicito, ex gratitudine offert munus aliquod mutuatori. Quod satis clare colligitur ex illis verbis: *Ultra sortem aliquid exigitur.* Supponimus enim in eo casu, mutuatorem illud signum gratitudinis non exegisse.

50. Et quidem argumentum, quod suffragari videtur propositioni damnatae, hoc est. Etenim non est usura, mutuare exigendo, ut mutuarius impleat obligationem, quam habet; sic enim non est usura, quod mutues Petro mille aureos cum onere, ut restituat tibi debitum liquidum, & certum: neque quod mutues Joanni centum cum onere, ut audiat Missam in die festo; quia nullum novum onus illi imponis. Sed mutuarius habet obligationem antidoralem, per quam debet se exhibere gratum beneficio mutuationis: ergo non erit usura, si mutues cum onere, ut impleat eam obligationem.

51. Ego tamen semper reputavi improbabilem eam opinionem nuper damnatam. Probatum primo. Nam perere quinque procentum mutuatatis, & exigere illa tamquam debita ex gratitudine, si attente perpendatur, videtur modus ridiculus palliandi usuram. Quod explico per hunc casum. Titius vir nobilis habet equum generosum, qui æstimatur

quingentis aureis. Accedit ad illum Sempronius postulans, vt vendat sibi illum equum. Respondet Titius, viros nobiles non esse mercatores, qui vendant, quod emerunt: se tamen velle dare equum Sempronio non venditum, sed dummodo det illi quingentos aureos ex mera gratitudine. Quis non rideret, qui hæc audiret? & merito sane: quia quantumvis dicatur peti ex gratitudine quingentos aureos, reuera esset pretium equi. Et ego inquiri, quod nam discrimen intercedat inter hunc Titium dantem equum pro quingentis aureis datis ex gratitudine; & mutuatore, qui petit quinque pro centum datos ex gratitudine. Sic etiam qui prohibentur emere, & revendere frumentum, cum valet quinquaginta argenteis, possent fraudem facere legi dicentes, se non vendere, sed dare frumentum, vt sibi ex gratitudine conferant quinquaginta argenteos in vnamquamque frumenti mensuram. Quod esset satis ridiculum.

52. Probatur secundo. Nam qui petit quinque aureos pro centum mutuatis, dandos ex gratitudine, imponit novum onus vltra obligationem antidoralem, quam habet mutuarius: ergo is mutuator vsurarius est. Hæc consequentia patet. Nam tota ratio, ob quam illi Authores excusabant mutuatore ab vsura, erat, quia sic non imponebat novum onus, vltra obligationem antidoralem, quam habet mutuarius, ortam ex beneficio sibi dato.

53. Probatur antecedens. Obligatio antidoralis, quam habet mutuarius, non determinat tantam quantitatem, v. g. quinque pro centum; cum ea obligatio sit iuris naturalis, & ius naturale non determinet talem quantitatem, sicut neque

vllam aliam: & mutuator determinat eam quantitatem quinque aureorum pro centum: ergo mutuator superaddit onus, quod non affert ex se obligatio illa antidoralis.

54. Dices, posse mutuatore petere, vt solvat sibi ex gratitudine aliquam quantitatem, non determinando quotam; quo pacto enervatur vis argumenti, quæ consistit in eo, quod obligatio naturalis antidoralis non determinat quantitatem.

55. Sed contra est probatio tertia. Nam obligatio antidoralis non obligat mutuarium ad hoc, quod det aliquod donum materiale; sed solum ad hoc, quod se gratum exhibeat: cum ergo possit se exhibere gratum, non solum dando aliquid materiale, sed etiam ostendendo signa benevolentiae vtilia benefactori, exhibendo signa præcipui honoris, patrocinando in casibus occurrentibus, in quibus benefactor indigeat patrocino, offerendo sacrificia pro suo benefactore, & præcipue succurrendo in extrema, aut gravi necessitate, si eà oppressus inveniat; inde fit, quod obligatio antidoralis non obliget mutuarium ad dandum illi munus, aut emolumentum temporale: ergo mutuator imponit illi novum onus, ad quod non tenetur ex obligatione antidoralis, si exigit ab illo aliquod lucrum ex mutuo, quantumvis dandum ex gratitudine; cum gratitudo ad illud non obliget.

56. Probatur quarto ex Cardinali de Lugo. Nam mutuator, qui obligat mutuarium, vt ex gratitudine det aliquid supra sortem, licet non imponat illi obligationem in conscientia (quia gratitudo non obligat ad gratificationem externam, sub mortali, vt sæpe, neque sub

sub veniali) imponit tamen vinculum humanum promissionis, cui homines honesti, & honorati resistere non audent. Quod proterea est novum onus, & quidem magnum.

57. Probatur quinto. Nam qui vult obligare mutuarium, vt ex gratitudine det aliquid supra sortem, tentat imponere illi obligationem civilem ortam ex eius promissione; ratione cuius obligationis civilis potest cogi a iudice ad solvendum illud supra sortem: sed obligatio antidoralis non habet in se eam obligationem civilem: ergo ea obligatio civilis est novum onus superadditum antidorali. Sed qui ratione mutui tentat imponere novum onus, vsurarius est: ergo.

58. Ad argumentum pro opinione damnata facile respondetur, distinguendo minorem. Mutuarius habet obligationem antidoralem, per quam debet exhibere se gratum [dando aliquid lucrum temporale] nego: [exhibendo aliquid signum gratitudinis verbis, vel factis, suo arbitrio] concedo. Et idè quidquid petit lucri mutuator, licet dicat esse ex gratitudine, id sine dubio excedit obligationem antidoralem; atque adè est novum onus.

59. Ex dictis infertur huic damnationi subiacere opinionem eorum, qui dixerunt, liberum esse a crimine vsuræ eum, qui mutat obligando mutuarium, vt ex gratitudine in suo pistrino molat, vel suas merces emat. Imponit enim illi novum onus, propter mutuum: nam cum obligatio gratitudinis solum obliget ad exhibendum signa aliqua gratitudinis pro arbitrio gratificantis; atque adè ea obligatio gratitudinis non obstringat ad molendum in pistrino benefactoris, neque ad emendum merces eius; ea obligatio molendi in pistrino benefactoris est no-

vum onus, ad quod non obstringit obligatio antidoralis. Et quidem omnes admittunt, esse vsuram, si quis mutuet obligando ex iustitia mutuatarium, vt in suo molendino molat. Et nos superaddimus, esse vsuram, si obliget ad id ex gratitudine, tum propter hanc damnationem; tum propter argumenta in hoc capite instructa.

CAPVT VII.

Apendix. Quid sentiendum de praxi Mercatorum Hispanensium in usu mutui.

SUMMARIUM.

Praxis Mercatorum Hispanensium circa pecunias mutuas, exigendi duodecim pro centum. num. 60:

Primus titulus dicitur esse difficultas recuperandi sortem, que reducitur ad damnum emergens. num. 61

Qui censeant, non posse recipi pretium propter periculum sortis, nisi cum effectu damnum emergat? nu.

62. Opposita opinio communis est, & veterior. num. 63.

Secundus titulus est lucrum cessans. num. 64.

Tertius titulus est contractus trium contractuum, nempe societatis, affecurationis lucri, & affecurationis sortis. num. 65.

Hunc contractum triplicatum admittit communis sententia. num. 66.

Concurrentibus his tribus titulis, exigunt Mercatores decem, vel duodecim pro centum. num. 67.

Quando deficit aliquis ex his tribus titu-

titulis, iniustum est recipere duodecim pro centum. num. 68.

Deficit contractus trium contractuum, cum quis dat pecuniam non negotiaturo. num. 69.

Responsio quorundam ex eo, quod cessat lucrum de duodecim pro centum. num. 70.

Ad computandum lucrum cessans, non est attendendum, quid posset lucrari, sed quid re ipsa esset lucraturus. num. 71.

In eo casu certum est, quod ille inveniet, qui promittat duodecim pro centum; sed non est certum, quod integre solvetur pecunia promissa. num. 72.

Ex duodecim pro centum singule partes singulis titulis correspondent. num. 73.

Illud lucrum cessat in eo casu eum incertitudine. Et quid inde pro conclusione? num. 74, & seqq.

Qui dat pecuniam non negotiaturo, quam alias habiturus erat in scrinio, deficiunt ei duo tituli ex numeratis. num. 76.

Qui dat pecuniam cum pacto de duodecim pro centum, & de anticipata solutione premij, peccat contra iustitiam. num. 77.

Qui dat pecuniam accipiens pignora auri, & argenti, non potest accipere duodecim pro centum. num. 78.

60. Praxis est recepta inter Mercatores Hispalenses, cum dant pecunias mutuo, exigere decem, aut etiam duodecim pro centum: & pro assecuratione sortis, & lucri accipiunt pignora aurea, vel argentea æquivalentia. Quomodo autem hæc componantur ad amulsum iustitiæ, varia fuerunt Theologorum placita, approbantibus alijs, & alijs reprobantibus.

61. Et pro iustitia eius praxis

multos allegant titulos. Primus est, difficultas recuperandi sortem. Et quamvis videatur assecurari recuperatio sortis per pignora deposita apud mutuatore; adhuc per hæc non fit totalis securitas: quia plerumque pignora sunt aliena, & siquidem commodata essent à dominis pignora ad hunc effectum securitatis, obligata manerent pignora; sed quandoque contingit, ut mutuarius petat sibi commodari ea pignora, coelando finem assecurationis pecuniæ, & ita quando causa deducitur ad iudicium, dominus pignoris probat, illud pignus esse suum, & oppignoratum esse ipso infcio, & tunc Iudex præcipit pignus restitui domino, & mutuator manet absque ea securitate. Et sub hoc primo titulo continetur sumptus, qui impenduntur pro recuperatione pecuniæ in iudicio. Item defectus fideiussoris. Imo & obligatio fideiussoris solet plerumque tenuem asferre securitatem: solet enim fideiussor se defendere, ex debitis anterioribus, aut ex dote uxoris. Qui titulus reducitur ad damnum emergens, utpote periculum non recuperandi sortem, aut non recuperandi totam summam. Huc etiam pertinet contingentia mortis mutuarii, quando rationabiliter timentur multæ, quæ insurgunt, lites super mutuo recuperando.

62. Sciendum tamen est, non deesse graves Doctores, qui negant, licere mutuatori accipere aliquid ultra sortem propter periculum amittendæ, aut minuendæ sortis, nisi cum effectu damnum acciderit. Ita Sorus, Conradus, Ludovicus Lopez, Toles, Bañez, Rebellus, Palacios, Garcia, Ioannes de la Cruz, Gutierrez, Reginaldus, & Menochus, ut refert P. Gibalinus part. 1. de usuris, & foro Lugdunensi, lib. 2. cap. 4. art. 1.

Sorus.
Conrad.
Lopez.
Toles.
Bañez.
Rebell.
Palacios.
Garcia.
I. Cruz.
Gutierrez.
Regin.
Menoch.
Gibal.

Sed

Gibal.
I. Medin.
Cordu.
Arag.
Salon.
Valen.
Sa.
Medina.
Lef.
Navarr.
Salas.
Cas. Pal.
Rodrig.
Azor.
Gabr.
Bonac.
Fillui.
Mald.
Lugo.
Turriam.
Diana.
Laym.
S. Iho:

63. Sed communis, & recepta sententia est, quam exposui. Et ita tenet P. Gibalinus ibidē, & apud ipsū Ioan. de Medina, Corduba, Aragon, Salon, Valencia, Sa, Molina, Lessius, Navarra, Salas, Castro Palao, Rodriguez, Azor, Gabriel, Bonacina, Filliucius, Malderus, Lugo, Turrianus, Diana, Layman; cui videtur suffragari S. Thom. opusc. 73. de usuris, cap. 10. Consule P. Gibalinum, qui hanc materiam tractat pro dignitate.

64. Secundus titulus est lucrum cessans. Et siquidem Mercator est, qui mutuatur, frequenter verificatur is titulus; cum Mercator numquam habeat otiosam suam pecuniam. Sunt tamen aliqui, qui non exercent hoc munus Mercatorum, sed habent quantitatem pecuniæ eo solo fine, ut mutantur cum lucro. De quibus infra erit sermo.

65. Tertius titulus ad habendum id lucrum ex pecunia data negotiatori, est contractus trium contractuum. Nam qui dat pecuniam lucraturus vult particeps esse eius lucri, ideòque init cum eo contractum societatis, ita ut alter pecuniam, alter industriam cõferat. Deinde is, qui confert pecuniam, quia nescit quantum lucrum resultabit, contentus est quadam quota mediocri; & ideò init cum eo contractum assecurationis eius lucri. Deinde, quia vult semper salvam sortem pecuniæ, quam confert, init contractum assecurationis sortis. Et ita ex hoc contractu trium contractuum accipit lucrum moderatum, salva sorte.

66. Esse licitum, & securum hunc contractum triplicatum, efficacissime, & latissime probat P. Iosephus Gibalinus tom. 2. de usuris, & commercijs fori Lugdunensis, toto lib. 6., & citat pro hac sententia cap. 3. art. 1. Ostiensem, Ioannem

Gibal.
Ostien.
I. Andr.
Angel.
Sylvest.
Armill.

Andream, Angelum, Sylvestrum, Tabiennam, Tabiennam, Gabrielem, Ioannem Echium, Angles, Medinam, Toletum, Valenciam, Garciam, Lessium, Molinam, Ludovicum Lopez, Laymanum, Castro Palao, Bonacinam, Homobonum, Malderum, Megalam, Lugo Cardinalem, Scortiam, Reginaldum, Salonium, Filliucium, & Dianam. Aditque Gibalinus hæc verba: [In eamdem sententiã consensisse Romanos Theologos ad hanc cõtrovergitandam coactos an. 1581. refert Valencia, qui præfens interfuit: atque passim communi fere consensu doceri à Theologiæ professoribus per Italiam, Galliam, Germaniam, & Hispaniam testatur Lessius loco citato [de iust. cap. 25. dub. 3. num. 23.] Hæc Gibalinus, qui cap. 6. consecrat. 7. num. 11. refert, se consuluisse P. Theophilum Raynaudum tunc Romæ commorantem, tum ut suam sententiam explicaret, tum ut circa hoc punctum Theologos Romanos consuleret: quod præstitit P. Theophilus in quadam Epistola ibidem inserta multis confirmans hanc sententiam, & consulens Romanos Theologos, qui pro eadem sententia suffragium suum tulerunt, Ioannes Baptista Lezana, Antoninus Diana, P. Nicolaus Baldellus, & P. Petrus Salernus, viri ex præstantia doctrinæ doctissimi.

67. Ex his tribus titulis accipiunt Mercatores ex sua pecunia data id lucrum, nempe decem, vel duodecim pro centum; eo quod sit quasi pretium commune negotiatorum iudicio taxatum. In quo genere aliqua fiunt, quæ aperte sunt contra iustitiam, quæ manifestari oportet, ut ab illis caveatur, & in quo etiam aliqui Theologi peccant consulentes id pretium sine distinctione, concurrentibus circumstantijs valde diversis.

Igitur

Tabien.
Gabr.
Echio.
Angles.
Medina.
Tolet.
Valen.
Garcia.
Lef.
Molina.
Lopez.
Laym.
Cas. Pal.
Bonac.
Homob.
Malder.
Magala.
Lugo.
Scott.
Regin.
Salon.
Fillui.
Diana.

Rayn.

Lezana.
Diana.
Baldell.
Salerna.

68. Igitur non esse vniversaliter licitum, danti pecuniam suam pro tempore vnus anni, recipere duodecim pro centum, mihi comper- tum est. Etenim quia concurrunt tres tituli præfati, communi negotiato- rum iudicio taxatum est id lucrum, nempe duodecim pro centum. Ergo quando deficit aliquis ex his titulis, non possunt recipi duodecim pro centum. Sicut si frumentum optimæ qualitatis valet triginta argenteos; quando frumentum caret ea optima qualitate, non potest tantumdem va- lere.

69. Et quidem sæpe deficit ali- quis ex his titulis, & tamen dans pe- cuniam suam, vult tantundem lu- crum sibi acquirere. Et primo qui- dem deficit hic contractus trium contractum, quando quis dat pecu- niam suam ei, qui non est negotia- turus, neque lucraturus per eam. Nā qui hanc pecuniam alienam petit, solet esse vir nobilis, qui illa eget ad sustentationem suam, & suorum; vel Abbatissa alicuius monasterij, ne sanctimoniales fame pereant; & sic in similibus: ergo si isti non lucraturi sunt per eam pecuniam, quomodo ille, qui dat pecuniam, inuit societa- tem in ordine ad lucrum, quod non subsistit? In eo ergo casu qui dat pecuniam non lucraturus, non potest accipere lucrum, quod correspondet contractui trium contractuum; sed so- lum, quod correspondet lucro ces- santi, aut damno emergenti, aut vtrique, si vtrumque subsistit. Ergo si cum tribus præfatis titulis accipiū- tur duodecim pro centum; cum deest ille vnus titulus, non licet accipere duodecim pro centum.

70. Respondent, in hoc casu cessare totum lucrum de duodecim pro centū, & idē posse accipere ab isto mutuuario illa duodecim pro centum. Quod autem totum illud

cessaret, inde probant; quia si non mutuarent isti mutuuario, mutua- rent alteri ex negotiatoribus, à quibus potest licite accipere duodecim pro centum.

71. Sed est adhuc aliquid aliud considerandum, quia ad computan- dum, lucrum cessans, non debet ar- tendi, quod posset invenire aliquem ex lucratoribus, qui acciperet illud mu- tuum a quoque ille, qui habiturus esset pecuniam suam asservatam in scri- nio, posset petere lucrum cessans; quia posset negotiari per pecuniā illam, quam servat: sed attendi debet, quod re vera inventurus esset illum. Quod autem illum esset inventurus, non potest esse omnino certum; sa- tis erit, si sit probabile. Quomodo ergo potest petere totos duodecim pro centum, si non est certum, quod inventurus sit aliquem ex lucratoribus, qui velit accipere eam pecuniam sub eo præmio de duodecim pro centū? Poterit ergo recipere aliquod præ- mium, maius, vel minus pro ma- iori, vel minori fundamento pro- babilitatis, sed non totum præmium de duodecim pro centum.

72. Deinde ex alio capite fit in- certum, quod suum lucrum cessans esset de solis duodecim; quamvis re ipsa inventurus esset, qui acciperet eam pecuniam ad negotiandum. Quamvis enim certum sit, quod in- veniet negotiatorem, qui promittat duodecim pro centum; non ta- men est certum, quod integre so- luturus sit, ob varia lites, quæ pul- lulare solent in recuperatione for- tis. Alioquin si propter solum id lu- crum cessans posset recipere duode- cim; posset aliquid aliud accipere propter damnum emergens, sive propter periculum, quod subit, arque adeo iam non duodecim, sed quin- decim, aut sexdecim; quod est ab- surdum.

Pro

73. Pro cuius rei claritate ad- vertendum est, ex his duodecim, par- tem correspondere damno emergen- ti, partem lucro cessanti, partem contractui trium contractuum. Sup- ponamus ergo (& hæc non est men- sura ad æqualitatem, sed assumpta ad explicationem huius materiæ) ex duodecim quatuor correspondere damno emergenti, quatuor lucro cessanti, & quatuor contractui triū contractuum. Assero ergo, hæc qua- tuor postrema non posse exigi à mu- tuuario non negotiaturo; quia res- pectu eius non habet locum con- tractus trium contractuum.

64. Dices, certum esse, quod mutuuario (improprie vocatur mu- tuator, qui exigit pretium pro lucro cessante, &c.) cessat lucrum de du- decim pro centum, quod acciperet, si mutuaret negotiatori. Et ego di- co, certum esse, quod talis negotia- tor promittet duodecim pro centū; sed quod re ipsa mutuator habebit illud lucrum, incertum est. Et idē, quando inter negotiatores fit ille contractus de duodecim pro centum non paciscuntur de lucro cessante, tamquam de tanto alias futuro; sed propter incertitudinem alias futuri lucri, ex illis duodecim, quatuor tantum correspondent lucro ces- santi.

75. In nostro ergo casu, in quo quis mutat illi, qui non est nego- tiaturus, non cessat illi totum lucrum de duodecim propter incertitudinem lucri re ipsa acquirendi; sed eodem modo cessat cum simili incertitudi- ne, ac quando is contractus versatur inter negotiatores. Vnde si quando fit contractus iste inter negotiatores, ex illis duodecim, quatuor corres- pondent lucro cessanti; eodem mo- do quatuor respondebunt lucro cessanti, quod fieret inter negotiato- rem, & non negotiatorem. Imo in-

super addo, in eo casu, vt iacet, illum nihil posse accipere ratione lucri ces- santis: quia non cessat illi lucrum, nisi iniuquam, dum habet intentionem mutuandi pecuniam cum onere de duodecim pro centum, etiam non negotiatoribus. Et hæc quidem in- telliguntur in communibus circum- stantijs; aliæ enim circumstantiæ pos- sunt concurrere, quæ vel minuant, vel augeant spem lucri cessantis.

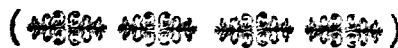
76. Secundo, si ille, qui dat pe- cuniam non lucraturus, habiturus erat suam pecuniam in scrinio, non lucraturus; iam illi deficient duo tituli ex præfatis ad acquirendum lucrum; deficit enim titulus lucri cessantis, & etiam contractus trium contractuum: peccat ergo gravissi- me contra iustitiam cum onere res- titutionis, si petit à mutuuario duo- decim pro centum, imo & multo minus.

77. Tertio. Aliter delinquent alij contra iustitiam, v. g. Titius pe- tit pecuniam à Sempronio ad an- num, & fit pactum, vt solet, de duodecim aureis pro centum, sed cū ea conditione, vt Titius anticipate solvat eos duodecim. His ita com- positis, cum Sempronius offert Titio centum aureos, illos numerat, & ex illis assumit sibi anticipate eos duo- decim. In quo casu cū deberet Sem- pronius accipere duodecim pro cen- tum, accipit duodecim pro octo- ginta octo, quod idem est recipere fere quatuordecim pro centum. Ma- net ergo Sempronius cum onere res- tituendi; etiam si tres tituli præfati illi suffragentur. Quod expressè no- tavit. P. Lessius de iust. cap. 20. dub. Lessius.

11. num. 99.
78. Quarto. Pretium taxatum communi æstimatione Mercatorum, & negotiatorū non potest esse æqua- le, cum dantur pignora auri, vel argenti; atque quando non dantur

X x x mu.

mutuatore à mutuuario (improprie
viximus his nominibus, cum præmiū
non detur pro mutuo, sed pro alijs
contractibus, qui admiscuntur) sed
non datis pignoribus à mutuuario,
dantur pro præmio duodecim pro
centum: ergo datis pignoribus, non
possunt dari pro præmio duodecim
pro centum. Et idem est, cum mu-
tuarius dat fideiussorem. Quod
quidem intelligendum est, quando
constat, pignora esse secuta, vel quia
constat illa non esse aliena, vel si
aliena sunt, data esse à vero Domi-
no ad oppignorandum illa. Et simi-
liter, quando constat fideiussorem
esse locupletem, quantum sufficit ex
communi existimatione ad securita-
tem solutionis.

DISERTATIO XXVI.

*An liceat imponere falsum cri-
men alicui, pro defensione
propriij honoris, aut
famae?*

CAPUT I.

*Referuntur duæ opiniones dam-
natæ, & præmittuntur
aliqua.*

SUMMARIUM.

- An Caramuel sit Author harum pro-
positionum damnatarum? num. 2.
& seqq.*
*Proponitur eius conclusio tradita in
editione novissima. num. 4.*
*Referuntur alij Authores, qui eandem
conclusionem tuentur. num. 6.*
*Qui Authores dixerint, illud peccatum
esse veniale. num. 7.*

*An damnatio hæc extendatur ad om-
ne testimonium falsum, etiã extra-
iudiciale? num. 8.*

*Quot quæstiones discutienda sint?
num. 9.*

1. **P**ropositio quadragesima ter-
tia ex damnatis hæc est:
*Quid ni, nisi veniale sit, detrahentis
authoritatem magnam sibi noxiam
falso crimine elidere? Et quadrage-
sima quarta, quæ eiusdem ordinis
est, ita se habet: Probabile est, non
peccare mortaliter, qui imponit fal-
sum crimen alicui, ut suam iustitiam,
& honorem defendat. Et si hoc non est
probabile, vix erit opinio probabilis in
Theologia.*

2. Hæc propositiones communi-
ter attribuuntur Caramueli. Et Ama-
dæus Guimenius, tract. de Charitat.
prop. 7. num. 3. refert ex Caramue-
le in Theol. fundam. num. 1151.
hæc verba [viginti, & plures Doc-
tores asserere, eum, qui imponit
falsum testimonium alicui, ut tuam
iustitiam, & honorem defendat,
non peccare mortaliter]

3. Sed in editione Lugdunensi,
an 1657, qua vtor, aliter discurrit
Caramuel. Nam fund. 61. num. 1802.
hanc statuit primam conclusio-
nem. [Innocens falso accusatus
non potest crimen imponere falso
testi, si tale illud sit, quod testimo-
nium non infirmet; potest autem im-
ponere tale, quod falsum testimo-
nium infirmet. Potest, inquam, quin
peccet contra iustitiam, & teneatur
ad aliquam restitutionem; quia pec-
cabit contra veritatem.]

4. Secundam conclusionē sta-
tuit num. 1823. [Non est possibilis
casus, in quo innocens falso accusa-
tus possit sine mortali imponere cri-
men falso testi, quod eius testimo-
nium infirmet. Ergo impositio eius-
modi nunquam erit iusta defensio,
sed semper vel vindicta, vel periuri-
um.]

Guim
Caram.

Caram.]

rium. Quod clarissime ostendo: nam
vel Titius per iniuriam apud tri-
bunalia traductus contra accusa-
torem deponit calumniam cum iu-
ramento, vel sine iuramento: si pri-
mum, erit periurus; si secundum, non
acceptabitur in iudicio eius deposi-
tio. Ergo quocumque se vertat, reus
erit peccat mortaliter: peccabit enim
mortaliter, si peieret, & morta-
liter etiam, si sine moderate in-
culpata tutelæ, iniquo testi falsum
testimonium imponat. Omitto ipsū
mendacium; nam mentiri Reipub-
licæ in materia gravi, etiam præ-
ciso iuramento, est grave pecca-
tum.

5. Itaque Caramuel, quamvis
forte in alia editione affirmaverit eas
propositiones dānatas, in hac tamen
editione Lugdunensi, in qua multa re-
vocavit, quæ olim tradierat, affirmat,
eum, qui falso accusatori objicit cri-
men falsum, & si ea exceptio profit
ad defensionem falso accusati, pec-
care mortaliter contra veracitatem,
non tamen contra iustitiam.

6. Et quidem hanc sententiam
cum hac præcisione, & distinctione
docuerunt non pauci Doctores. Illā
enim sic defendit Lugo Card. tom.
2. de iust. disp. 40. sect. 2. num.
26. & apud ipsum Bañez, Ioannes
de la Cruz, Ledesma, & Orellana.
Dixit autem Lugo Card., eam opi-
nionem esse speculative probabilem;
quia cum dicat, esse peccatum mor-
tale contra alias virtutes, ea opinio
non pertinet ad proximum, sed ad spe-
culationem. Ait enim num. 27. [si-
militer in nostro casu monuimus, li-
cet nõ peccetur cōtra iustitiã in testē,
imponendo illi crimen falsum; pec-
cari tamen contra alias virtutes, &
quidem peccatur etiam contra iusti-
tiam legalem, proponendo accusa-
tionem falsam, conando decipi iu-
dicem in illa parte iudicij, condem-

nando testem ob crimen nunquam
ab ipso commissum]

7. Est tamen advertendum, quod
aliqui ex Authoribus citatis expresse
dixerunt, solum peccare venialiter
illum, qui falsum testimonium im-
posuit contra testem falsum testimo-
nium dicentem contra illum in iudi-
cio. Ita teste Diana part. 3. tract. 5.
resol. 4. Ioannes de la Cruz, in direc-
tor. præcept. 8. art. 4. dub. 17. concl.
1. sic differit: [Bañez, & Ledesma,
cum Orellana, probabiliter sentiunt;
esse solum peccatum veniale obji-
cere testi iniquo crimen falsum, se-
cluso periurio in obijciente, & testi-
bus ad hoc inducendis]

8. Præmittendum etiam est,
damnationem hanc extendi, non so-
lum ad testimonium falsum, quod
imponitur in iudicio testi iniquo; sed
etiam ad testimonium falsum, quod
extra iudicium imponitur detrahenti
graviter. Nam propositiones damna-
tæ id non limitant ad testem, neque
ad iudicium; loquuntur enim univer-
saliter de falso testimonio dicto con-
tra quemlibet infamantem.

9. Ex quibus omnibus quatuor
quæstiones resultant. Prima, an sit
peccatum mortale imponere crimē
falsum testi in iudicio testificanti fal-
sum; an etiam extra iudicium? Et
quomodo opinio negativa subiaceat
huic damnationi? Secunda, an sit
contra iustitiã, quod testi crimen fal-
sum testificanti contra Titium in iu-
dicio, Titius imponat falsum cri-
men? Et, an opinio docens, id esse
peccatum mortale, sed non contra
iustitiam, incurrat damnationem?
Tertia, an sit contra iustitiam, quod
extra iudiciū Titius imponat crimē
falsum detrahenti gravissimam famā
suam? Et, an opinio docens, id esse
peccatum mortale, sed non contra
iustitiam, incurrat damnationem?
Quarta, an reus falso accusatus de gra-

Diana.
Cruz.
Bañez.
Ledesma
Orellana.

vi crimine, possit manifestare delictum occultum accusatoris, vel testis; præcipue si id non possit probare? Et, an opinio docens, id esse licitum, subiaceat huic damnationi? Quartum singulæ per singula capita discutientur.

CAPVT II.

An sit mortale, si quis in iudicio, vel extra, falso infamatus, imponat crimen falsum infamatori; & quomodo opinio negativa subiaceat damnationi?

SUMMARIUM.

Certum est, quod falso accusatus peccat mortaliter, imponendo crimen falsum auctori, vel testi num. 10.

Prima probatio per dilemma. num.

11.

Defenditur dilemma ab obiectione Lumbierij. num. 12.

Secunda probatio ex eo, quod nunquam est licitum dicere falsum. num. 13.

Falso infamatus extraiudicialiter, peccat mortaliter imponendo crimen falsum detractori. num. 15.

Ea impositio falsi criminis non est defensio, sed vindicta privata. num. 16. & seqq.

Doctrina opposita subiacet damnationi. num. 19.

Colligitur ex propositione 44., non esse reprobam sententiam de sequenda opinione minus probabili. n. 20.

10. **S**IT prima conclusio. Certum est, & indubitatum, Titium peccare mortaliter, si in iudicio, falso accusatus, imponit falsum crimen accusatori, vel testi. Hanc propug-

nant melioris notæ Doctores, P. Molina tom. 5. de iust. tract. 4. disp. 24. num. 2. P. Thomas Sanchez tom. 2. Consil. lib. 6. cap. 5. dub. 20. num. 4. Lugo Card tom. 2. de iust. disp. 40. sect. 2. num. 25. Caramuel cap. præced. relatus, & quam plures alij. Et hæc est expressa sententia S. Thomæ 2.2. quæst. 69. art. 2., ubi proponit eam quæstionem, *Virum accusato liceat calumniose se defendere?* Et inter alia respondet: *Falsitatem tamen proponere in nullo casu licet alicui.* Quod mira claritate profequitur, & ex contextu patet loqui de culpa gravi.

11. Probatur primo ex Lugo Cardinali. [Quia vel deservit ad defensionem, vel non? Si non deservit, erit infamatio iniusta proximi sine necessitate, vel utilitate: si deservit, hoc erit probando illam per testes, qui cum debeant iurare, committent peccatum periurij, & per consequens eos ad hoc hortari, erit peccatum mortale.] Hoc eodem argumento utitur Caramuel verbis relatis supra cap. præced.

12. Hoc argumentum putat esse inefficax Lumbier in expositione propositionum 43. & 44. num. 1918. Obijcit enim, quod ad minuendam auctoritatem infamatoris sufficit simplex affirmatio extraiudicialis. Sed in hoc perperam discurrit: nam vel loquitur de reo infamato in iudicio, vel de infamato extra iudicium? Si de hoc secundo loquitur, non est ad rem; quia præfati Authores, qui id argumentum efformant, loquuntur de reo, qui in iudicio accusatur falso de crimine gravi. Si vero loquitur de infamato in iudicio, negat evidentiam. Ut enim minuat auctoritatem accusatoris, aut testis, ne sibi noceat; nihil profunt ea, quæ extraiudicialiter profert.

13. Probatur secundo ex S. Thoma.

Molina.
108 San.
Lugo.
Caram.
S. Thom.

Lugo.

Lumb.

S. Thom. *ma. Falsitas proponere in nullo casu licet; atque adeo semper est peccatum dicere falsum; & si sit in materia gravi, est peccatum grave: sed imponere crimen falsum testi iniquo, est dicere falsum in materia gravi: ergo imponere crimen falsum testi iniquo est peccatum grave. Et quidem ego non percipio; quomodo in mendacio sit materia levis, imponere crimen falsum gravissimum.*

14. Probatur etiam alijs argumentis, quibus probabimus alias conclusiones statuendas; quæ non minus militant pro hac, quam pro illis conclusionibus.

15. Sit secunda conclusio. Si extra iudicium Titio imponatur crimen falsum, peccat mortaliter Titius, si crimen grave imponat detractori, etiam prætextu minuendi auctoritatem detractoris, & detractionis. Pro hac assertione stant iidem Authores, qui pro prima. Et probatur primo ea argumentatione secunda proposita pro prima conclusione. Semper enim est peccatum mortale mentiri in re gravi.

16. Probatur secundo. Hæc enim falsa criminis impositio non est defensio, sed vindicta privata, quæ nunquam licet: ergo est peccatum læthale. Antecedens probatur. Nam ut licita sit defensio, debet esse cum moderamine inculpatæ tutelæ; sed hoc moderamen non invenitur in præfenti casu: ergo ea non est defensio licita. Maior est evidens.

17. Et minor probatur. Nam ad moderamen inculpatæ tutelæ requiritur, quod constet evidenter, illud esse medium efficax ad defensionem, & illud esse unicum; ideò enim ei, qui videt adversarium irruentem gladio districto, licet occidere cum moderamine inculpatæ

tutelæ, quia videt evidenter, id esse medium efficax, & unicum defendendi se, & evadendi mortem: sed ubi quis patitur calumniam extra iudicium, non est medium efficax ad sui defensionem, imponere crimen falsum calumniatori; nam plerumque contingit, quod eiusmodi publicationem criminis attribuant audientes vindictæ, iracundiæ, seu furori hominis patientis detractionem; ideòque credant illi, qui prius detraxit famæ alterius; imo vero censentes, quod ille novum crimen falsi testimonij patrat, inde colligant, verum esse prius delictum, quod asseveravit detractor ille primus: ergo hæc secunda criminis impositio falsa non est defensio cum moderamine inculpatæ tutelæ.

18. Sed neque id est medium unicum ad sui defensionem: plerumque enim suppetunt multa alia media ad indagandam veritatem; nam, ut fert Hispani sermonis proloquium *La verdad adelgaza, pero no quiebra*, id est [veritas extenuatur, sed non infringitur.]

19. Sit tertia conclusio. Doctrina opposita his duabus conclusionibus incurrit hanc damnationem. Patet ex ipso contextu propositionum damnatarum, quæ cum sint universales, comprehendunt falsam criminis impositionem, tam quæ fit in iudicio, quam quæ extra.

20. Et obiter notandum est, & ex illo termino propositionis 44. *Probabile est*, inferendum non esse reprobam à Romana Cathedra sententiam de sequenda opinione minus probabili à quolibet privato homine, & extera materiam valoris Sacramentorum. Nam dum Pontifex damnat eam propositionem 44. *Probabile est, non peccare mortaliter &c.* non solum damnat eum, qui dixerit, id esse probabilius, sed etiam cum,

cum,

eum, qui dixerit esse probabile, licet minus probabile: si autem reprobata esset sententia de minus probabili opinione seligenda ad praxim, non esset necesse damnare eam propositionem, quæ dixerit esse probabile, licet minus probabile: nam eo ipso quod diceret esse minus probabile, diceret id esse reprobatum.

21. Confirmatur. Ideo enim Pontifex reprobat propositionem asserentem, id esse probabile, licet minus probabile; quia id admittere ad probabilitatem, præiudicat veritati quoad praxim; non autem præiudicaret, si reprobata esset à Romana Cathedra minor probabilitas opinionis quoad praxim. Et de hoc puncto latius egi in 3. part. Crif. Theol. disp. 56. cap. 12. per totum.

CAPVT III.

An sit contra iustitiam, quod in iudicio testi iniquo reus imponat falsum crimen; & opinio negativa subijciatur huic damnationi?

SUMMARIUM.

Quæstio loquitur de impositione falsi criminis, quod testem reddit inhabilem ad testificationem. num. 22.

Contra iustitiam peccat reus, qui imponit tale crimen auctori, vel testi. num. 23.

Peccat contra ius Reipublicæ. num. 24.

Item contra ius privatum testis iniqui. num. 25.

Mendacium infamatorium non habet rationem inculpatæ tutelæ. num. 26.

Non se defendit cum moderamine inculpatæ tutelæ, si sit cum præiudicio Reipublicæ. num. 27.

Idem ostenditur à paritate defensionis occisivæ infamatoris. num. 28.

Numquam est licitum defendere se per falsitatem. num. 29.

An peccet contra iustitiam, qui per mendacium recuperat rem suam ab iniusto possessore. num. 31. & seqq.

Quod nam sit discrimen in defensione inter vitam, & famam? num. 32. & seqq.

Quod sit discrimen in defensione inter ablationem rei temporalis, & ablationem famæ. num. 34. & seqq.

Opinio docens, illum reum peccare mortaliter, sed non contra iustitiã, non subiacet huic damnationi. num. 36. & seqq.

22. **V** Idimus cap. 1., plures esse Doctores, qui tueantur, eiusmodi reum imponentem falsum crimen testi iniquo non peccare contra iustitiam; ex quibus aliqui affirmant, adhuc peccare mortaliter contra alias virtutes; aliqui vero, peccare dumtaxat venialiter. Et hoc ultimum falsum esse, & expresse damnatum ab Innocentio XI. constat ex cap. præced. Quare inquiremus in præsentem, an supposito quod talis reus peccet mortaliter, peccatum eius sit contra iustitiam? Supponimus autem, crimen, quod falso imponit reus testi iniquo, esse ex illis, quæ testem reddent inhabilem ad testificationem. Nam si sit ex alijs criminibus, apud omnes constat, illum peccare contra iustitiam; cum id non profit ad propriam defensionem, sed solum ad vindictam privatum.

23. Prima conclusio. Peccat contra iustitiam reus, qui in iudicio imponit

imponit falsum crimen testi iniquo. Hæc est expresse sententia S. Thomæ. Nam 2. 2. præscribit quæstioni 69. hunc titulum: *De peccatis, quæ sunt contra iustitiam.* Et mox art. 2. præscribit hunc: *Vtrum accusato liceat calumniose se defendere?* In corpore autem ait: *Falsitatem tamen proponere, in nullo casu licet alicui.* Et mox; *Neque etiam aliquem dolum, vel fraudem adhibere: quia fraus, & dolus vim mendacij habent. Et hoc est calumniose se defendere.* Ex quibus patet, uti in iudicio fraude, dolo, aut calumnia, esse contra iustitiam. Pro eadem conclusione pugnant P. Molina tom. 5, de iust. quæst. 24. num. 2. Sotus lib. 5. de iust. quæst. 9. art. ult. Illustriss. Tapia tom. 2. Cat. mor. lib. 5. quæst. 12. art. 7. num. 3. attentis ijs, quæ docet ibid. quæst. 14. art. 10. num. 3. & plures alij.

Molina.
Sotus.
Tapia.

24. Et primo quidem esse contra ius, & iustitiam Reipublicæ, sive contra iustitiam legalem, quæ respicit ius Communitatis, sive Reipublicæ (quod non negat Lugo Card. supra citatus) probatur. Reipublica enim habet ius, ne vilo modo decipiatur in ijs, quæ pertinent ad rectam gubernationem: violat ergo ius Reipublicæ, qui in iudicio crimen falsum obijcit accusatori, vel testi; facit enim, quod iudicium publicum erret censendo dignum pœna, eum, qui non est illa dignus. Sive (ut differtit Lugo cit.) peccatur etiam contra iustitiam legalem, proponendo accusationem falsam, conando decipi iudicem in illa parte iudicij, condemnando testem ob crimen numquam ab ipso commissum.

Lugo.

25. Deinde esse etiam contra iustitiam privatam testis, probatur. Etenim testis habet ius strictum, ne infametur crimine falso; sicut habet ius, ne ab aliquo privato occidatur, aut vulneretur. Et sicut habens ius ad

vitam, non amittit illud, nisi ubi verget defensio alterius cum moderamine inculpatæ tutelæ; ita ius, ne infametur, non amittitur, nisi ubi verget ius defensionis alterius cum moderamine inculpatæ tutelæ: sed reus imponens falsum crimen testi iniquo non se defendit cum moderamine inculpatæ tutelæ: ergo in hoc casu reus retinet ius suum, ne falso infametur; atque adò si falso infamatur, violatur ius illius, & committitur iniustitia. Maior est evidens.

26. Probatur minor primo ex Petro de Tapia proxime cit. *Nam mendacium infamatorium non est medium proportionatum ad defensionem cum moderamine inculpatæ tutelæ.* quæ sunt verba doctoris. Non enim potest esse inculpatæ tutela mendacium adeò grave.

27. Probatur secundo eadem Minor. Nemo enim defendit vitam suam cum moderamine inculpatæ tutelæ, si se defendit cum præiudicio Reipublicæ, sive violando ius Reipublicæ: sed reus, qui defendit se, imponendo crimen falsum testi iniquo, violat ius Reipublicæ, ut constat ex proxime dictis in prima parte huius conclusionis: ergo reus in hoc casu non se defendit cum moderamine inculpatæ tutelæ. Et ideò P. Lessius de iust. cap. 9. dubit. 12. num. 82. optime dixit: *In iure defensionis semper considerandum, ne usus in perniciem Reipublicæ vergat.*

Less.

28. Probatur tertio. Nam ut ostendi disert. 21. cap. 2. art. 2., ideò defensio occisiva infamatoris non fit cum moderamine inculpatæ tutelæ, quia talis defensio est in perniciem, & contra ius Reipublicæ, & contra ius illius, eo ipso quod sit contra iustitiam legalem: ergo talis defensio non retinet moderamen inculpatæ tutelæ.

29. Probatur quarto ex S. Thom. Quia

S. Thom. Quia *falsitatem proponere in nullo casu licet alicui*: Sed defendere se cum moderamine inculpatæ est licitum: ergo defendere se cum moderamine inculpatæ tutelæ, numquam est licitum per falsitatem. Deficiente ergo iure defensionis cum moderamine culpatae tutelæ, manet integrum ius ad famam in teste iniquo; atque ad eò reus peccat contra tale ius, & consequenter contra iustitiam.

Lugo. 30. Obijcit primo Lugo Card. vbi sup. Licet mendacium sit intrinsece malum, non tamen peccat contra iustitiam, qui dolo, & mendacijs recuperat rem suam ab iniusto possessore: ergo neque peccat contra iustitiam, qui recuperat dolo, & mendacio suam famam ab iniquo teste violatam.

31. Respondet distinguendo antecedens: non peccat contra iustitiam, [si dolus ipse per se non sit contra ius iniusti possessoris,] concedo, [si sit contra ius illius,] nego. Itaque si velit recuperare rem suam infamando iniustum possessorem, aut accusando illum in iudicio de crimine falso, peccat contra iustitiam quo ad infamationem, aut accusationem falsam; non vero contra iustitiam recuperando rem suam.

32. Obijcit secundo. Qui dolo, & mendacijs deciperet iniustum invasorem vitæ suæ, vt caderet in foveam, vel in fluvium, vt hac ratione se ab illo liberaret, non peccaret contra iustitiam; esset enim defensio cum moderamine inculpatæ tutelæ: ergo etiam in præsentī casu non erit contra iustitiam propter eandem rationem.

33. Respondeo eodem modo, distinguendo similiter duplex ius in vasoris, aliud ad vitam, aliud ad famam: in eo ergo casu in vasor amitteret ius ad vitam, urgente iure alterius ad defensionem cum moderamine incul-

patæ tutelæ; sed non propterea amitteret ius ad famam. Si ergo in vasor deduceret invasorem ad foveam, vel flumen per mendacia, quibus non læderetur ius ad famam, nullum ius inuasoris violaretur: non ius ad famam, quia ea mendacia non sunt contra famam; non ius ad vitam, quia amisit vasor illud ius, urgente iure ad defensionem cum moderamine. In nostro autē casu violatur ius ad famam; quia ille reus non se defendit cum moderamine inculpatæ tutelæ, vt probavimus.

34. Obijcit tercio. Non est contra iustitiam, si ego auferam victum, vel lædam segetem illius, qui iniuste me lædit, quando id est medium, vt faciam, illū abstinere a mea læsione: ergo non est contra iustitiam lædere famam eius, qui meam iniuste lædit, vt sic me liberem ab eius læsione in me.

35. Respondeo similiter, illum amittere ius ad conservationem sui victus, aut segetis, quando instat ius defensionis meæ cum moderamine inculpatæ tutelæ; sicut contingit in casu, qui proponitur in antecedenti. In altero autem casu testis iniquus non amittit ius ad famam suam; quia in reo non invenitur defensio cum moderamine inculpatæ tutelæ per id medium infamationis, vt probatum est.

36. Secunda conclusio. Illa opinio, quæ docet, peccare mortaliter reum imponendo falsum crimen testi iniquo; sed non peccare contra ius privatum illius testis, non subiacet huic damnationi. Patet. Nam hoc decretum damnat solum propositionem, quæ negat, id esse peccatum mortale: sed præfata opinio non negat, id esse peccatum mortale; quin potius id expresse affirmat: ergo hoc decretum non damnat præfatam opinionem.

Con-

37. Confirmatur. Nam hæc damnatio non habet vllum verbum, vnde colligatur, illud peccatum mortale esse potius contra iustitiam, quam contra aliam virtutem: ergo dummodo asseratur esse peccatum mortale, non subiacet damnationi opinio docens, id non esse contra iustitiam.

CAPUT IV.

An peccet contra iustitiam, qui extra iudicium imponit falsum crimen ei, qui sibi graviter detrahit? Et an opinio negativa subiaceat damnationi?

SYMMARIVM.

Peccat contra iustitiam, qui extra iudicialiter imponit falsum crimen mendaci detractori. num. 39.

Non excusetur defensio iusta per impositionem falsi criminis. num. 40. & seqq.

Propositio docens non esse contra iustitiam eam impositionem falsi criminis, non subiacet huic damnationi. num. 43.

38. **V**Idimus cap. 2. peccare læthaliter eum, qui in iudicio, vel extra iudicium infamat falso infamatorem suum; & cap. 3. peccare læthaliter contra iustitiam eum, qui in iudicio imponit falsum crimen testi iniquo. Restat modo inquirere, an delinquat etiam contra iustitiam is, qui falsum crimen imponit infamatori suo mendaci; eo prætextu ductus, vt imminuens auctoritatem sui infamatoris, defendat se ab illa infamia, qua illum in-

vrit. Authores, qui negant, hoc peccatum esse contra iustitiam, quando patrat in iudicio, quos retuli cap. præced., illud negant etiam extra iudicium.

39. Prima assertio. Peccat læthaliter contra iustitiam, qui extra iudicium imponit falsum crimen mendaci infamatori suo. Hanc assertionem propugnant Sotus, Molina, & Tapia relati cap. præced. Et ibidem constat, hanc eandem esse mentem S. Thomæ.

40. Probatur ex principijs supra præiactis. Etenim detractor ille prior, sicut quilibet alius, habet ius strictum ad famam suam, & illud non amittit, nisi vbi adfuerit in alio ius defensionis cum moderamine inculpatæ tutelæ: sed infamatus ab illo non habet ius ad defensionem suam cum moderamine inculpatæ tutelæ exercendam per impositionem falsi criminis: ergo prior ille detractor non amittit in eo casu ius ad famam; & consequenter si infamatus ab illo delinquit contra famam eius, peccat contra ius eius, atque ad eò contra iustitiam.

41. Probatur minor, primo eodem modo, atque cap. 2. concl. 2. Nam vt detur moderamen inculpatæ tutelæ, requiritur, quod se defendens cognoscat evidenter, illud medium esse efficacem, & vnicum ad suam defensionem; infamatus detractorne alterius non potest cognoscere evidenter, impositionem falsi criminis esse medium efficacem ad suam defensionem, cum plerumque accidat, non inde recuperari suam famam, imo vero inde quandoque deteriorari; credunt enim homines, insectum esse illo crimine eum, qui habet linguæ audaciam: ergo ille non habet ius ad sui defensionem cum moderamine inculpatæ tutelæ per eam falsi criminis impositionem. Sed neque

id est medium vnicum suæ defensionis; cum sint alia media, quæ adhibere potest ad indagandam veritatem.

42. Confirmatur eadem minor ex doctrina relata S. Thomæ. Nam falsitatem proponere in nullo casu licet: Sed defendere se cum moderamine inculpatae tutelæ est licitum: ergo defendere se cum moderamine inculpatae tutelæ in nullo casu fit per falsitatem.

43. Secunda assertio. Propositio, quæ docet peccare læthaliter cum, qui imponit crimen falsum suo infamatori, non peccare contra iustitiam, sed contra alias virtutes, non subijcitur hic damnationi. Ratio est eadem, ac ea, quam instruxi pro secunda conclusione capituli. 3.

CAPUT V.

An reus falso accusatus possit manifestare crimen occultum sui accusatoris, aut testis?

SUMMARIVM.

Ratio dubitandi à paritate imponendi falsum crimen ad manifestationem criminis occulti. num. 44. & seqq.

Peccat reus contra iustitiam, quando manifestatio criminis est inutilis ad defensionem. num. 47. seqq.

Quando manifestatio delicti occulti est necessaria ad defensionem Rei, licita est. num. 48.

Nisi parvum imminet damnum reo, testi autem magnum. num. 49.

Quomodo hæc opinio non subiaceat huic damnationi. num. 50.

Quomodo manifestatio delicti occulti habeat paritatem, & disparitatem respectu impositionis criminis falsi. num. 51.

Quomodo ex manifestatione occulti criminis non inferatur impositio falsi. num. 52.

Quæ diversitas sit quoad hoc inter crimen occultum, & secretum. num. 53.

Et quid si reus sciat illud, quia testis sibi manifestavit causam petendi cōfessij? num. 54.

Et quid si per iniuriam cognovit reus eiusmodi delictum? num. 55.

44. **H**æc quæstio similis est præcedentibus. Et ratio dubitandi est: est enim par, aut suppar delictum, detrahere proximo, manifestando crimen grave occultum illis; ac imponendo illi falsum crimen: sed reo non licet defendere se imponendo falsum crimen testi iniquo: ergo neque licet defendere se, manifestando delictum occultum testis iniqui.

45. Deinde quamvis hæc propositiones damnatae solum loquantur de impositione falsi criminis, atque adeò sententia de imponendo falso crimine solum damnetur expresse; videtur tamen hæc altera de manifestando crimine occulto testis, virtualiter condemnari. Etenim virtualiter damnatur propositio, quoties hæc est antecedens, unde evidenter inferitur propositio damnata, ut sæpius demonstravimus in superioribus; sed ex hac propositione, quod reo liceat defendere se manifestando crimen occultum testis iniqui, colligitur evidenter propositio damnata, quod liceat defendere se imponendo falsum crimen testi iniquo; cum par, aut suppar sit utrumque: ergo virtualiter damnatur præfata propositio.

46. Dico primo. Si manifestatio eius delicti est inutilis ad defensionem rei, peccat reus contra iustitiam; manifestando delictum testis. Ita com-

Tho San.
Lugo.
Molina.

communiter Theologi. Videantur P. Thomas Sanchez tom. 2. Confilior. lib. 6. cap. 5. dub. 23. Lugo Card. tom. de iust. disp. 40. sect. 2. num. 22. & præcipue P. Molina tom. 5. de iust. disp. 43. num. 3. Variis autem modis potest esse inutilis ad defensionem rei ea manifestatio. Primo, si crimen manifestandum non est ex illis, quæ testem reddunt inhabilem ad testificandum. Secundo, si reus id crimen non possit probare: nam sine probatione nihil prodest ad defensionem rei. Tertio, si sit alia via, per quam possit se defendere, sine manifestatione eius delicti occulti.

47. Ratio est manifesta: quia sola causa defensionis potest iustificare proparationem delicti eius testis: ergo ubi non est ratio defensionis, integrum manet ius iustitiæ, quod habet testis ad suam famam conservandam.

48. Dico secundo. Quando hæc manifestatio delicti occulti necessaria est ad defensionem rei, licitum est reo facere eam manifestationem. Ita Doctores proxime citati. Ratio est: quia si ei non sit alia via se defendendi, hæc est iusta defensio; & quando in iudicio pugnat contra reum, cedit iure suo, quantum necesse est, ut reus se defendat. Quod adeò verum est, ut Lugo Card. citatus afferens Sotum, Malderum, & Bañezium, dicat esse probabile, quod potest manifestare delictum occultum testis, non solum quando testis dicit falsum, sed etiam quando testatur verum. Et argumentum eius vrget. Nam testis, qui habet illum defectum, licet occultum, inhabilis est ad testificandum; reus ergo ius habet excludendi à sua causa testes inhabiles; & ne sua causa decidatur, nisi per testes habiles.

49. Limitant Doctores hanc

assertionem in casu, quo parvum damnum imminet reo, testi autem maximum. Tunc enim peccat læthaliter reus, saltem contra charitatem, si in tali hypothese manifestet tale delictum occultum testis.

50. Et ex dictis patet, hanc sententiam, de manifestatione occulti delicti testificantis, non includi sub hac damnatione, neque formaliter, neque virtualiter. Non formaliter; quia damnatio non loquitur expresse, nisi de eo, qui falsum testimonium dicit. Non virtualiter; quia hæc sententia de manifestando occulto crimine testis non est antecedens, unde inferatur evidenter opinio, quod reus potest imponere falsum crimen testi iniquo.

51. Ad rationem dubitandi initio huius capituli propositam respondeo, detractionem proximi, manifestando delictum occultum illius, sine iure defensionis iustæ esse supparam delicto imponendi falsum crimen alicui; non vero, quando manifestatur delictum occultum ab habente ius iustæ defensionis, modo dicto; hoc enim modo non est delictum ea manifestatio.

52. Ad argumentationem, quæ subiungitur, nego eam propositionem de manifestando occulto crimine testis, esse antecedens, unde inferatur probabiliter, ne dum evidenter, propositio, de imponendo falso crimine. Ad probationem constat ex dictis, quia ratione non fit delictum, manifestare crimen occultum testis, propter ius defensionis iustæ; atque adeò non potest esse delictum suppar.

53. Sed ne ingens oriatur æquivocatio, præmonere oportet, dixisse nos, posse reum defendere se manifestando crimen occultum testis, sed non dixisse crimen secretum: est enim inter hæc magna diversitas. Et primo

Lugo.
Sotus.
Mold.
Bañez.

quidem difficultas est, an reus possit manifestare delictum testis, quod sibi commissum est ex fide secreti cum pacto de coelando. Et quidem eiusmodi pactum de secreto coelando est iniquum, v.g. Si eius secretum vergat in damnum grave Reipublicæ, aut tertij. Tunc enim pactum non obligat, etiam si iuramento firmetur: quia iuramentum non est vinculum iniquitatis. Si tamen tale sit pactum, vt licite possit seruari, illud obligat iure naturali. Et ideo reus non potest se defendere manifestando delictum occultum testis, quod sub pacto tenetur coelare, nisi circumstantiæ aliqua concurrant, quæ pactum reddant irritum.

54. Secundo, si reus sciat illud delictum, quia illud sibi manifestaverat testis causa petendi consilij; strictius obligatur reus ad coelandum, non solum ex pacto tacito, quod intervenit in petitione Consilij; sed quia ipsa necessitas petendi consilium facit pactum esse strictioris obligationis. Quod adeo verum est, vt etiam in Religione, in qua Religiosi cedunt iure suo, vt manifestentur superiori eorum defectus ab eo, qui extra confessionem eos noverit, P. Suarez tom. 4. de Religione, tract. 10. lib. 10. cap. 7. num. 23. dixerit, hoc statutum non extendi ad illa, quæ subditi: *Secreto, & Consilij petendi gratia, vt dirigantur, vel iuventur, alteri communicaverint.* In tali ergo hypothesi reus non habet ius manifestandi delictum testis; atque adeo peccabit contra iustitiam, si illud manifestet.

55. Tertio, cum per iniuriam cognovit reus eiusmodi delictum, iure naturali tenetur ad illud coelandum, v. g. Si contra ius illius aperuit litteras ab illo, vel ad illum missas, & illis cognovit delictum eius. Qua-

re delictum sic cognitum per iniuriã, non potest reus manifestare pro sui defensione; neque enim habet ius ad talem defensionem: quod si manifestet, erit detractio læthaliter culpabilis. De his strictis obligationibus secreti videantur Sotus lib. de secreto membr. 3. quæst. 4. P. Molina to 5. de iust. tract. 4., disp. 3. 4., & 5. P. Thomas Sanch. tom. 2. Confil. lib. 6. cap. 6 P. Lessius de iust. cap. 11. dub. 8., & 9. P. Georgius Gobarus tom. 3. tract. 5. cap. 19. sect. 10. & 11., & plures apud ipsos.

Sotus.
Molina.
Tho Sanch.
Lessius.
Gobarus.

DISERTATIO XXVII.

An inficiatur Simoniæ labe, qui dat temporale pro spirituali, solum tamquam motivum, vel tamquam gratuitam compensationem? Et quid, si temporale sit principale motivum, imo & finis rei spiritualis consequendæ?

CAPVT I.

Referuntur propositiones damnatæ, & præmittuntur aliqua.

SUMMARIVM.

*Definitio Simoniæ, ex S. Thoma. num. 3.
Quid intelligatur nomine emptiois, & venditionis, ex S. Thoma. nu. 4.
Maior eius rei explicatio, ex S. Thoma. & S. Bonaventura. num. 5.*

Du-

*Duplex est Simonia, scilicet iuris divini, & iuris humani. num. 6.
Obiectio Gonetii contra hanc divisionem. num. 7.
Auctores admittentes eam divisionem. num. 8.
Quomodo non inferatur mutari naturas rerum per hoc, quod admittatur Simonia iuris humani? num. 9 & seqq.
Quomodo permutatio Beneficiorum sit Simoniaca? num. 12.*

i. **Q**uadragesima quinta ex dānatis propositio sic se habet: *Dare temporale pro spirituali non est Simonia, quando temporale non datur tamquam pretium, sed dumtaxat tamquam motivum. conferendi, vel efficiendi spiritualis; vel etiam, quando temporale sit solum gratuita compensationem pro spirituali, aut è contrā.*

2. Propositio quadragesima sexta hæc est: *Et id quoque locum habet, etiam si temporale sit principale motivum dandi spiritualis; imo etiam si sit finis ipsius rei spiritualis sic; vt illud plura aestimetur, quam res spiritualis. Vt ergo assequamur plenam intelligentiam harum propositionū, & damnationis earum, aliqua breviter præmittenda sunt.*

3. Præmitto primo, definitionem Simoniæ traditam à S. Thoma 2. 2. quæst. 100. art. 1., & à Theologis omnibus acceptam, esse hanc. *Est studiosa voluntas emendi, vel vendendi aliquid spirituale, vel spirituali annexum.*

4. Præmitto secundo, ipsum Doctorem Angelicum explicasse, quid intelligatur nomine emptiois, & venditionis, his verbis: *Ad quintum dicendum, quod nomine emptiois, & venditionis intelligitur omnis contractus non gratuitus. Vnde nec permutatio præbendarum, vel Ecclesiasticorum beneficiorum fieri potest*

authoritate partium absque periculo Simoniæ. Ex quibus verbis patet primo, omnem contractum onerosum, siue (quod idem est) non gratuitum circa spiritualia, vel spiritualibus annexa, esse Simoniacum. Et que conforme iuri Canonico in cap. Quæ situm. de rerum permutat, vbi dicitur: Præsertim pactione præmissa, quæ circa spiritualia; vel connexa spiritualibus, labem semper continet Simoniæ. Patet secundo, definitionem S. Thomæ non limitari ad Simoniam iuris divini, sed extendi etiam ad eam, quæ iure humano inducta est, qualis est, quæ vertatur circa præbendas, & beneficia Ecclesiastica.

5. Id autem magis declarat Angelicus Præceptor in 4. dist. 25. quæst. 3. art. 3. corp. his verbis: *Dicendum, quod Simonia, vt dictum est, consistit in emptione, & venditione spiritualium, vel eorum, quæ sunt eis annexa. Emptio autem, vel venditio, non solum consistit in datione, vel acceptione pecunie, sed omnium eorum, quorum potest pretium nummismate mensurari. Omnis autem temporalis commodi pretium potest nummismate mensurari: Et ideo quicumque pro aliquo temporali comodo dat aliquid spirituale, vel spirituali annexum, Simoniã committit.* Ex quibus satis constat, quomodo intelligendum sit nomen prætij, quo vtuntur Doctores in hac materia Simoniæ; non enim intelligitur sola pecunia, sed quidquid potest pecunia æstimari. Et consonat S. Bonaventura in 4. dist. 25. art. 5. his verbis: *Dicendum, quod non sumitur ita strictè venditio, & emptio in definitione Simoniæ: sed dicitur venditio, quando quodcumque pretium facit, dari spiritualia; pretio largo modo sumpto pro temporali omni, quod est tota, & sola causa dationis.*

6. Præmitto tertio, aliam esse Simoniam iuris divini, in qua datur præ-

Suar.

S. Th.

S. Bo.

S. Thom.

S. Thom.

pretium pro re spirituali: cuius labe infectus est Simon Magus, dum contendit emere ab Apostolis donum supernaturale. Alia est iuris humani, quo Sacri Canones interdicunt dare, & accipere pretium temporale pro iure etiam pretoriali, quod spiritualibus est annexum. Et ita cum Beneficium Ecclesiasticum sit ius percipiendi annuos redditus, annexum tamen officio spirituali; Simonia est iuris humani (iuxta probabilem sententiam plurimorum Theologorum, & Canonistarum) dare aliquid temporale pro assequenda collatione Beneficij Ecclesiastici.

7. In hanc tertiam positionem acriter invehitur Gonetus in dissertatione de Probabilit. num 147. Ait enim: *Cum Ecclesia non possit mutare naturas rerum, nec efficere, quod Simonia sit id, quod vere Simonia non est, si obligatio pecunia per modum illecebre ad conferendum beneficium permoventis, Simoniae labe careat, ex eo praescisse quod Ecclesia legibus, & Canonibus vetetur, Simoniaca dici non poterit, subindeque à rebus humanis exulabit.* Et num. seqq. subiungit: *Inepta plane ad oppositum, & chymærica videtur distinctio illa simonia in simoniam iuris Divini, & iuris Ecclesiastici, quam ad vim rationum precedentium cludendam Recentiores Casuista excogitarunt.* In quibus verbis duo notanda veniunt. Primum quod dicat, eam divisionem à Recentioribus Casuistis esse excogitatam. Secundum, quod dicat, ex eo quod Ecclesia non possit mutare naturas rerum, non posse dari simoniam iure humano, quæ non sit talis iure divino.

8. Circa primum egregie decipitur Gonetus; sunt enim sapientissimi viri tam veteres, quam recentiores, qui docent, dari simoniam iuris humani. Ita P. Suarez tom 1. de Relig.

tract. 3. lib. 4. cap. 2. num. 1. vbi sic: *Ante omnia ergo supponenda est divisio simonia in eam, quæ est contra ius divinum, & eam, quæ tantum est contra Ecclesiasticum. Quam divisionem omnes fere admittunt: ut de iurisperitis constat ex Glossa in cap. [Cum pridem] de pactis. verb. [Illicitæ actionis] Alia Glossa in cap. [Ex parte] 1. de offic. deleg. verb. [Dimittere] Quam ibi Innocentius, Ostiensis, Abbas, & alij approbant. Idem sentit Glossa in cap. [Salvator] 1. quæst. 3. verb. [Et iuaicem.] Turrecremata in cap. [Latorem.] art. 2. num. 5. 1. quæst. 1. Eamdem distinctionem admittunt Theologi, vno, vel alio excepto, ut infra. Et deinde cap. 24. num. 12. pro sententia asserente esse simoniam tantum contra ius canonicum vendere beneficium Ecclesiasticum intuitu solum temporalitatis refert Felinum, Decium, Ananiam, Cardinalem, Alexandrum, Iulium Sarum, Navarrum, Vgolini, & Thomam de Argentina. Vide quot, & quanti Doctores ex vetribus propugnant simoniam iuris Ecclesiastici. Quo ergo iure dixit Gonetus, quod id: *Recentiores Casuista excogitarunt?* Ut omittam immensam phalangem Theologorum recentiorum eamdem conclusionem propugnatum.*

9. Ad secundum, quod subiungit, non dari simoniam iuris Ecclesiastici, ex eo quod Ecclesia non possit mutare naturas; atque aded non posse facere, quod sit simonia ea, quæ iure divino talis non est; respondeo, multis demonstrationibus ostendi posse, nullius esse momenti eum discursum desumptum ex Durando quem refert P. Suarez cit. cap. 7. sed quia hæc in præfenti breuiter discursio, illis superfedeo, videndis apud P. Suarez eo cap. 7.

10. Solum dicam, non mutari rerum

rerum naturas, per hoc quod detur simonia iuris humani. Etenim cum ad Ecclesiam pertineat determinare cultum, quo veneranda est Sacra Eucharistia, ita præcepto suo statuit, ne quis accipiat Eucharistiam, nisi ieiunus. Ante præceptum Ecclesiasticum non erat sacrilegium, communicare non ieiunus; sicut neque est sacrilegium, quod moribundus communicet non ieiunus, quia præceptum non extenditur ad moribundum. Sed post præceptum Ecclesiæ, sacrilegium est, quod quis communicet non ieiunus, extra periculum mortis. Sed numquid Ecclesia mutat naturas rerum, quia ex præcepto suo resultat, esse sacrilegium, quod ante præceptum non erat sacrilegium? Minime. Imo potius ipsa rei natura postulat, quod cum Ecclesia id præcipit ob reverentiam Eucharistiæ, qui violat id præceptum, dilinquat contra reverentiam debitam Eucharistiæ; atque aded committat sacrilegium.

11. Sic similiter in simonia, quia Ecclesia præcipit, neminem privata autoritate commutare vnum beneficium cum alio (quod ante præceptum non erat illicitum) idque præcipit ex motivo Religionis, ideo resultat irreligiositas simoniæ. Videatur P. Suarez. cap. 7., vbi declarat tres modos, quibus potest committi simonia iuris Ecclesiastici, nempe ex parte contractus, & ex parte rei venditæ, & ex parte pretij. Confirmatur. Nam antequam Ecclesia prohiberet, ne examinatus ad beneficium parochiale det aliquid, etiam gratis, & liberaliter examinatori; licitum erat dare illud gratis; & tamen Concilium Tridentinum sess. 24. cap. 18. de Reform. ait: *Caveantque, ne quidquam prorsus occasione huius examinis, nec ante, nec post accipiant; alioqui simoniæ vitium tam ipsi, quam*

alij dantes incurrant. Numquid ergo mutavit Concilium naturam simoniæ, quia declarat simoniacos esse eos, qui ante prohibitionem non erant tales? vide infra cap. 3. art. 2.

12. Præmitto quarto id, quod docui in 3. part. Crif. Theol. disp. 68. cap. 3., permutationem beneficiorum factam autoritate partium, & sine autoritate Prælati competentis, esse proprie simoniacam, & ei convenire definitionem communem simoniæ supra datam. Et ratio est: nam hoc beneficium A, sive ius percipiendi annuos redditus est quid extrinsece spirituale: sed datur pro alio iure temporali percipiendi annuos redditus; scilicet Beneficij B.: ergo datur spirituale pro temporali. Quod argumentum late profecutus sum loco citato.

13. Præterea, nam iuxta definitionem S. Thomæ supra relati, *simonia est studiosa voluntas emendi, vel vendendi aliquid spirituale, vel spirituali annexum;* & iuxta eiusdem declarationem supra positam, nomine emptionis, & venditionis intelligitur omnis contractus non gratuitus: sed permutatio vnius beneficij cum alio, propria autoritate facta, est contractus non gratuitus: ergo simoniaca est.

CAPVT II.

Quam certum sit, esse simoniam dare temporale tamquam motiuum pro spirituali assequendo, vel efficiendo; aut spirituale pro temporali?

SUMMARIUM.

Conclusio tamquam certa statuitur, & explicatur. num. 15.

Duplex modus, quo potest casus contingere, scilicet pacto implicito ex parte vtriusque, vel ex parte vnius tantum. num. 16., & 17.

In his casibus datur simonia saltem mentalis. num. 18.

Quando quis dat munera, quæ possunt allicere animum ad dandum spirituale, simoniam committit. num. 20.

Colligitur, in simonia non dari paruitatem materiae. num. 21.

Qui leviter inclinatur animum electoris, absolute non inducit. Ex S. Thoma. num. 23.

Qui offert temporale sub ea intentione, quod recipiat spiritualia, simoniacus est. num. 24.

Et inde colligitur demonstratio conclusionis. num. 25.

Obiectio soluitur. num. 26. & seqq.

Cum offertur temporale tamquam motiuum ad obtinendum spirituale, temporale æquivalenter est pretium. num. 28.

Quando corrumpitur Iudex muneribus, dicitur vendere iustitiam. & Quid inde pro conclusione? num. 29. & seqq.

Qui dicunt ad simoniam requiri rationem pretij, non excludunt rationem motiui. num. 31.

Per pecuniam parare sibi viam ad spirituale obtinendum, simoniacum est. Ex S. Thoma. num. 32.

Eadem veritas ostenditur ex eo, quod omnis pactio circa spiritualia simoniacæ est. num. 33.

In ratione motiui invenitur pactum. num. 35.

An possit accipi aliquid temporale spirituali annexum propter temporale tamquam propter motiuum intrinsecum? remissive. num. 36.

14. **P**ropositio damnata, reperitur, vt iacet, in P. Valencia tom. 3. disp. 6. quæst. 16. puncto 3., & in alijs Authoribus. Sed cum præfatus Author ibidem quæstiunc. 2. in responsione ad 2. obiectionem, dicat esse simoniam, dare temporale tamquam motiuum pro obtinendo beneficio Ecclesiastico, quia id est ab Ecclesia prohibitum in Sacris Canonibus, dubitari potest, in quo sensu loquatur P. Valencia. Quod dubium à Romana Cathedra decidendum censui in 3. part. Cris. Theol. disp. 57. num. 129., sicut & modo censeo.

15. Igitur tamquam certum statuendum est, id esse simoniacum. v. g. Titius ambitiosus obtinendi beneficii dat summam pecuniæ Collatori, aut præsentatori beneficii Ecclesiastici; eo fine, vt præsentator, vel Collator inde moveatur, vt præsentet illum, aut conferat illi beneficium, nullo pacto expresso, neque implicito, cuius sit externum aliquod signum. Similiter si quis conferat alteri beneficium, aut resignet beneficium in favorem illius eo fine, vt moveatur ad dandum illi aliquam pecuniæ quantitatem, aut aliquid æquivalens temporale. Eodem modo est simoniacus peccator, qui cum sit indignus absolutione Sacramentali, sine vilo pacto expresso vult mune-

muneribus consequi absolutionem à Confessario; vel si quis muneribus corrumpat Iudicem Ecclesiasticum, vt in favorem sui exerceat iurisdictionem spirituales.

16. Hi autem casus duplici modo contingere possunt. Primo, si Titius sine pacto expresso offerat munera Sempronio, vt inde moveatur iste ad resignandum beneficium in favorem illius, & Sempronius cognoscat animum offerendi munera, & re vera moveatur ad talem resignationem, illamque faciat, & hoc modo vterque est simoniacus mentali simonia, & est pactum implicitum ex parte vtriusque: nam quamvis verbis non paciscantur, id faciunt medijs signis externis, quæ gerunt vices verborum. Munera enim data Clerico resignaturo sunt signa, vnde colligit iste, voluntatem prætenforis dandi munera, vt adquirat beneficium; & resignatio beneficii in favorem prætenforis est signum, ex quo colligit prætenfor, Clericum resignatorem attendisse ad sua munera, & propter illa motum esse ad resignationem faciendam in favorem illius. Pactum ergo illud constituitur ex eiusmodi signis externis.

17. Secundo modo contingit casus, ita vt Titius offerat munera Clerico resignaturo, eo animo, vt moveatur ad hoc, quod resignet in favorem eius; Clericus tamen resignaturus recipiat munera, & non cognoscat intentionem Titij, neque vilo modo moveatur ex illis muneribus ad resignandum in favorem eius. Et in hoc casu non est pactum vtrimque completum, sed tamen Titius ex parte sua intendit id genus pacti. In quo casu Titius solus est simoniacus, quia intendit id genus permutuationis rei temporalis pro spirituali. Et quidem simonia non dicitur esse contractus emptionis, & venditio-

nis, sive permutuationis rei temporalis pro spirituali; sed est studiosa voluntas emendi, aut vendendi, sive permutandi, & ideo stat quandoque simonia ex parte vnius dumtaxat. Quod clare conspicitur in facto simonis Magi (vnde simoniae nomen ortum est) qui cum voluerit emere donum Dei, Apostoli compefecerunt eius sacrilegam audaciam.

18. Et quidem in his omnibus casibus, in quibus datur temporale vt motiuum pro assequendo spirituali, aut è converso, reperiri simoniam, multis argumentis ostendi potest. Et primo quidem evidens est, in his casibus dari simoniam mentalem; hæc enim consistit in eo, quod detur aliquid temporale cum interna intentione obtinendi aliquid spirituale, vt omnes Theologi, & Iurisprudentes explicant; sed in his casibus, in quibus datur temporale tamquam motiuum pro spirituali assequendo, vel è contra, datur temporale cum intentione interna obtinendi spirituale: ergo in his casibus datur simonia mentalis.

19. Et hinc fit, quod pro hac sententia citari possunt omnes Theologi, & Iurisprudentes, qui communi suffragio docent, dari simoniam mentalem, & esse eam, quam explicuimus. Videantur P. Suarez, tom. 1. de Relig. tract. 3. lib. cap. 41. id manifeste probans ex cap. Tua nos, & ex cap. vlt. de simonia, & omnes Interpretes eorum capitum.

20. Probatur secundo ex cap. Et si quæstiones. 8. Quod autem de simonia, in quo videtur clare contineri hæc conclusio. Quod autem scriptum est: Beatus qui excutit manus suas ab omni munere; de illis donis dictum est, quæ accipientis animum allicere, vel pervertere solent: quoniam si ipsa etiam persona electi offerat ordinatori, vel consecratori, Z z z suo

suo electuarium aut de vino, sive de alijs huiusmodi, quæ modici pretij fuerint, & quæ voluntatem recipientis inclinare, vel movere non debeant, non tamen Ecclesia Romana interpretari consuevit, accipientem in his delinquere, vel donantem. Ex quibus verbis clarissime constat, eum, qui ordinatori suo præbet ea munera, quæ accipientis animum allicere, & movere possunt ad dandum spirituale, quod petitur, simoniacum esse: si vero præbeat ea munuscula esculentata, aut poculenta, quæ voluntatem recipientis movere non debeant. tunc à simonia excusari. Quid clarius cepit pro conclusionem asserente, esse simoniam, si detur munus alicuius valoris, tamquam motivum, aut quod possit esse motivum ad dandum rem spiritualem?

21. Et hinc deciditur ea quæstio: [An in materia simoniæ detur parvitas materia?] ex hoc enim cap. *Et si quæstiones*. videtur fulciri communis sententia negans. Si enim daretur parvitas, materia, esset, cum quis electori. v.g. dat aliquid modici pretij: sed in hoc casu omnino excusatur Pontifex à simonia eum, qui dat rem modici pretij: non ergo datur parvitas materia.

22. Dices, posse contingere, quod persona electi det aliquid modici pretij, & moveat leviter animum electoris: ergo tunc dabitur parvitas materia in motivo, atque adeo in simonia.

23. Sed contra est. Quia movere, & inducere animum electoris ad dandum beneficium, est vehementer inclinare animum illius, nam qui leviter inclinatur, non dicitur inducere: sicut ergo leviter, & vehementer sunt termini inter se invicem repugnantes, ita motivum, & leviter movere, esse inductivum, & leviter inducere. Ideo S. Thomas in 4. dist. 25.

art. 1. quæst. 3. ad 1. dixit. *Quia non est probabile, quod animus Iudicis spiritualis spectatur ad aliquid facienam pro parvo munere.*

24. Probatur tertio ex cap. *Tu nos*. De simonia, ubi Innocentius III. consulitur, an sit simonia, quod Clericus quidam obrulerit bona sua Ecclesiæ Canonicorum postulans, ut ipse recipiatur ut Canonicus talis Ecclesiæ. Et respondet Pontifex, quod si intervenit pactum de hoc inter Clericum, & Canonicos, isti, & ille simoniaci sunt; si vero, postquam obtulit sua bona Ecclesiæ, postulavit, ut reciperetur in Canonicum sine ullo pacto, non sunt rei simoniæ. Sed quid, si non interveniente pacto expresso, ipse Clericus offerret ea intentione, ut inde moverentur ad recipiendum illum in suam Ecclesiam, & simonialiter Canonici moverentur ex illa oblatione bonorum ad admittendum illum ad Canonicatum? Respondet Pontifex: *Si tamen is, qui talem donationem facit, ea intentione ducatur, ut per temporalia bona, quæ offert, spiritualia valeat adipisci, & Clerici, qui eum in fratrem admittunt, non essent eum, nisi commoda temporalia perciperent, admittendi, sine dubio tam ille, quam isti apud districtum Iudicem (qui scrutator est cordium, & cognitor secretorum) culpabiles iudicantur.*

25. Itaque quod Clericus offerat bona sua Ecclesiæ Canonicorum sine pacto, ea intentione, ut per hanc oblationem obtineat Canonicatum, est offerre bona sua tamquam motivum ad obtinendum Canonicatum: sed Pontifex declarat, Clericum, sic offerendo sua bona, esse coram Deo simoniacum; sicut, & Canonicus, si intentione simili id admittant: ergo ex declaratione Pontificis, simoniacum est offerre bona sua tamquam motivum ad obtinendum Canonicatum. Dices.

26. Dices. Pontifex non dicit, eos esse simoniacos, sed coram Deo culpabiles. Ergo ex hoc textu non recte probatur, id esse simoniacum.

27. Sed contra est: esse culpabilem in offerendo pecuniam ad obtinendum Canonicatum, non potest esse culpa in alio genere, quam simoniæ: ergo idem est dicere esse culpabilem in hoc, quod offerat pecuniam ad obtinendum Canonicatum, ac dicere esse culpabilem vitio simoniæ. Ideo posuit terminum *culpabiles*, & non usus est voce *simoniaci*, ne videretur eos adnumerare simoniacos, qui tales sunt in foro exteriori; quia cum inrentio sit res occulta, solum ea potest cognosci à Deo, qui scrutator est eorum. Et ideò Glossa verb. *Culpabiles*. dicit. *Isti simoniaci non dicuntur, quantum ad Ecclesiam*. Id est, in iudicio Ecclesiæ. Glossa marginalis ibid. subiungit. *Tenendum tamen est, quod numquam sola intentio inducit, nisi mentalem*. Vide etiam pro assertionem præcipuam cap. *Mandato*. de simonia.

28. Probatur quarto. Quoties datur oblatio temporalis pro spirituali, quæ æquivalenter est emptio, sive in qua illud temporale æquivalenter est pretium, committitur vitium simoniæ; sed quando offertur temporale tamquam motivum ad obtinendum spirituale, ea oblatio æquivalenter est emptio, & illud temporale æquivalenter est prætiū: ergo cum sit eiusmodi oblatio temporalis tamquam motivum ad obtinendum spirituale, committitur simonia. Maiorem supponunt communiter Theologi, & Iurisprudentes, qui dum definiunt simoniam esse emptionem, & venditionem spiritualis pro temporali, aut è converso, dicunt ita intelligi definitionem, ut intelligatur quilibet contractus onerosus, qui in prudentium existi-

matione sit æquivalenter emptio, & venditio.

29. Iam vero minor probatur manifeste. Nam ubi quis datis muneribus movet Iudicem, ut ferat pro illo sententiam iniquam, omnes dicunt, Iudicem vendidisse iustitiā. Quare, nisi quia in prudentium estimatione pro eodem est vendere iustitiam, ac moveri pecunia, aut muneribus ad inferendam iniustitiam? Ergo offerre temporale tamquam motivum ad obtinendum spirituale; sive quod idem est, movere muneribus collatorem, ut illi conferat beneficium Ecclesiasticum, est æquivalenter emptio, & præfata munera sunt æquivalenter pretium, & in prudentium estimatione, pro eodem habetur muneribus movere collatorem ad conferendum beneficium, ac si re ipsa daretur emptio, & venditio. Qua in re non spero, inveniri disparitatem.

30. Et videtur constituendo utramque hypothesim in Iudice Ecclesiastico, qui exercet iurisdictionem Ecclesiasticam circa ius ad beneficium, quod habet Titius contra Sempronium. Si ergo Sempronius muneribus corrumpat Iudicem, ut pro illo ferat sententiam iniquam, & conferat ei beneficium, dicitur Iudex vendidisse iudicium, propter munera, quæ ad id moverunt: ergo dicitur etiam vendidisse collationem beneficij, propter munera, quæ ad id movebant.

31. Hinc fit, quod quamvis alii qui Recentiores dicant, ad simoniam omnino requiri rationem pretij, non propterea damnandi sunt, tamquam si excluderent rationem motivi, quia expresse docent non debere intelligi pretium formale, sed id, quod fuerit æquivalenter, seu virtualiter pretium. Constat autem ex dictis, id genus motivi virtualiter, & æqui-

valenter esse pretium.

32. Probatur quinto. Nam iuxta *S. Thom.* S. Thomam 2. 2. quæst. 10. art. 2. ad 5. simoniacum est: *Per pecuniam parare sibi viam ad spirituale obtinendum*: sed qui dat pecuniam collatori, tamquam motivum ad spirituale obtinendum, per pecuniam parat sibi viam ad spirituale obtinendum: ergo simoniacum est dare pecuniam, aut aliquid aliud temporale collatori, aut præsentatori, tamquam motivum ad spirituale obtinendum.

33. Probatur sexto. Nam, vt constat ex cap. *Quæsitum*. De rerum permut. Et cap. *Tua nos*. De simonia, & ex alij textibus iuris Canonici, omnis pactio, quæ fit circa spiritualia, aut spiritualibus annexa, simoniaca est: sed quando quis dat munera Collatori, tamquam motivum, vt sibi conferat beneficium; & Collator id intelligens, attendens ad præfata munera, & ex illis motus conferat illi beneficium, datur pactum, & si non expressum, implicitum tamen: ergo dare temporalia munera tamquam motivum ad beneficium Ecclesiasticum obtinendum, & conferre beneficium Ecclesiasticum propter munera tamquam propter motivum, est vtrique simoniacum.

34. Probatur minor. Pactum enim est, mutua duorum (aut pluriū) conventio, & consensus: quando casus ita contingit, ambo mutuo conveniunt, & consentiunt; alter dando munera propter beneficium obtinendum, alter conferendo beneficium propter munera: ergo in eo casu datur pactum, saltem implicitum. Videt, quæ in confirmationem huius dixi supra.

35. Probatur septimo. Nam qui daret pecuniam tamquam motivum inducens collatorem, vt sibi conferat beneficium, quis negabit id esse pretium, & procurari emptionem, si-

cut qui daret pecuniam iudici tamquam motivum ad habendum pro se sententiam iniquam, diceretur cum veritate emisse sententiam? sed iuxta S. Thomam 2. 2. quæst. 100. art. 2. *Per pecuniam intelligitur omne illud, cuius pretium potest pecunia æstimari*: Ergo qui Collatori dat munera (quorum pretium potest pecunia æstimari) tamquam motivum, vt sibi conferat beneficium, dat quidem pretium, & procurat emptionem beneficij.

36. An autem possit accipi aliquid temporale spirituali annexum propter aliquid temporale tamquam propter motivum intrinsecum; dicam cap. 5.

C A P V T III.

An sit simonia dare temporale pro spirituali, aut è conuerso, tamquam gratuitam compensationem?

A R T I C V L V S I.

An pactum de dando ex gratitudine temporale pro spirituali, aut è contra, sit simoniacum?

S V M M A R I V M.

Discrimen inter gratuitam donationem, & gratuitam compensationem. num. 37.

Gratuita compensatio intelligitur ea datio, quæ fit ex gratitudine. num. 38.

An liceat dare aliquid spirituale cum pacto dandi aliquid temporale ex præscissa gratitudine. num. 39.

Praxis quorundam obligandi se ad

1 an-

tantam pecuniam dandam ex mera gratitudine pro Beneficio. num. 40.

Plures Authores, qui hanc praxim admisserunt vt probabilem. num. 41.

Authores, qui illam opinionem censent improbabilem. num. 43. & seqq.

37. **S** Vppono, magnum esse discrimen inter gratuitam donationem, & gratuitam compensationem. Nam gratuita donatio est, quæ fit ex mera liberalitate, ita vt non detur propter debitum, neq; cum onere. Nam si daretur cum onere dandi, aut faciendi aliquid, non esset donatio, sed contractus onerosus. Et cum dicitur non dari propter debitum, intelligitur propter debitum verum, vel existimatum. Et licet ad hoc genus pertineat etiam donatio remuneratoria, pure spontanea, iuxta communem modum loquendi; in præsentem autem sumi debet liberalis donatio, prout distinguitur à donatione remuneratoria.

38. Iuxta terminos ergo huius decreti gratuita compensatio intelligitur esse ea datio, quæ fit ex gratitudine, sive propter debitum gratitudinis verum, sive propter existimatum. Et quod hic sit sensus huius damnationis, patet: Omnis enim compensatio vel est ex iustitia, vel ex gratitudine: sed in hoc decreto non loquitur propositio de compensatione ex iustitia; hæc enim non est gratuita: ergo loquitur de compensatione, quæ fit ex gratitudine.

39. Damnat ergo Pontifex opinionem docentem, non esse simoniacum illum, qui ex gratuita compensationem dat temporale pro spirituali, vel spirituale pro temporali. Circa quod non nullæ quæstiones veniunt disputandæ. Prima, & quæ ad huius

temporis praxim magis est necessaria, est, An licitum sit dare aliquid spirituali annexum cum pacto, vt recipiens illud spirituale subeat obligationem, ex præscissa gratitudine, dandi aliquid temporale, vel è conuerso? V.g. an licitum Patrono præsentatori Beneficij Ecclesiastici præsentare Titium ad beneficium talis Ecclesiæ cum pacto, vt gratum se exhibeat, & ex gratitudine det tantam pecuniæ quantitatem? Vel, quod Titius det tantam quantitatem pecuniæ illi Patrono, cum pacto, vt ex gratitudine se obliget ad præsentandum filium suum ad tale beneficium?

40. Dixi, huius quæstionis decisionem esse necessariam ad huius temporis praxim. Audivi enim, esse valde usitatam his temporibus praxim partis affirmativæ, in quibusdam locis, vbi non semel resignarunt beneficium in favorem alterius, qui se obligabat ad compensandum beneficentiam per multa millia argenteos octuplos (patacones vocant) sed fallens se ipsum dicebat, se obligare ad id ex mera gratitudine. Resignabant etiam beneficia pro decem annis, computata quantitate reddituum annuorum, exigentes eam quantitatem prætextu obligationis antidotalis. Et sic in multis alijs.

41. Esse licitum pacisci, de dando ex gratitudine dono temporali pro re spirituali, aut spiritualibus annexa, aut è conuerso, fuit opinio non paucorum. Ita Diana part. 2. tract. 2. miscell. resol. 39 & part. 10. tract. 5. miscell. resol. 5. & apud ipsum Rocaful. Gaspar Hurtado, Machado, Fragosus, Tannerus, & Felinus. Et alijs in locis præcipue part. 11. tract. 5. resol. 20. §. *Dixi*. Item apud Amadæum tract. de simonia prop. 1. tenent Covarrub. supplementum Gabrielis, Marcus Vidal, Galletti,

Diana.
Rocaf.
G. Hurt.
Mocha.
Fragos.
Tanner.
Felin.
Amad.
Covarr.
Gabr.
Vidal.
Galletti.

Cæ.

Cælesti.
Guilin.
Soria.

Cælestinus, Guilinus, Ioannes de Soria, & alij. Sed non omnes, qui citantur, militant pro ea opinione, quamvis dicant, illum, qui resignat beneficium in favorem Titij, posse petere, impleat obligationem antidoralem, sine eo quod subeat novam obligationem; quod est valde diversum, vt mox dicam.

42. Alij vero præcipue ex Recentioribus Theologis, dicunt talem resignantem in favorem Titij, posse imponere novam obligationem Titio, implendi obligationem antidoralem, dando sibi ex gratitudine donum temporale; idque sub ea conditione, quod si nolit dare donum antidorale, non resignabit beneficium in favorem illius.

43. Quam opinionem semper iudicavi inprobabilem, etiam ante condemnationem eius. Nam Pater Suarez, tom. 1. de Religion. lib. 4.º de simonia cap. 3.º num. 11. ait: *Hanc dico esse non palliatam, sed manifestam simoniam, vel usuram, & contrarium aperire viam, & ianuam latissimam usuris, & simonijs.* Et num. 8. dixerat: *Eorum sentia probabilis non est.*

44. Et P. Iosephus Gibalinus in tract. de simonia quæst. 18. consecrario 3.º num. 5. de præfata opinione hoc profert iudicium: *Hanc tamen sententiam ceteri passim rejiciunt, imo & aliqui graviori nota configunt, & tamquam temerariam damnant, & re ipsa simoniacam, aut simoniae periculo proximam; quamque si sequamur, miram rerum omnium confusionem inducemus: omnes enim dicent, se pacisci de aliquo temporali pro spirituali, tamquam de antidoro, & non de pretio, eaque simulatione tegent omnes conventiones simoniacas magno animarum damno, vagabiturque impune simonia, & omnia sacra contaminabit.*

45. Et præter hos duos Autho-

res sunt eiusdem sententiæ apud Suarezium, vbi supra cap. 45. num. 9. D. Thomas. Innocentius, Caietanus Sotus, Gabriel, Ostiensis, & Felinus.

Suar.
D. Thom.
Innoz.
Caiet.
Sotus.
Gabr.
Ostien.
Felin.

ARTICVLVS II.

Vrgentibus argumentis roboratur assertio tradita.

SUMMARIVM.

Qui exigit titulo gratitudinis aliquid temporale, excedit limites obligationis antidoralis. num. 46. & seqq.

Qui recipit beneficium ab exigente quamcumque compensationem, etiã gratitudinem, non obligatur antidoraliter. num. 50.

Confirmatur ex Seneca. num. 51. & seqq.

Evasio impugnatur. num. 53. & seqq.

Proposito simili casu, stabilitur doctrina tradita. num. 55.

46. **P**ROBATUR primo ex dictis de usura, in qua eadem ratio militat. Qui conferens beneficium Ecclesiasticum, exigit titulo gratitudinis, sive obligationis antidoralis aliquid donum temporale, exigit aliquid supra ipsam obligationem antidoralem, sive vltra debitum gratitudinis: ergo implicat, quod exigatur illud donum temporale, & quod illud sit ex debito obligationis antidoralis. Probatur antecedens: Nam obligatio naturalis antidoralis, qua obstringitur ille, qui accipit aliquid beneficium, non determinat aliquid temporale, per quod debeat recompensare ex gratitudine beneficium acceptum; cum sufficienter im-

pleat

pleat eam obligationem naturalem antidoralem, per hoc quod fundat preces ad Deum pro eo, & ad summum teneatur ad aliquam opem temporalem, si benefactor constituatur in extrema, aut gravi necessitate, & vt brevioribus terminis dicam, solum tenetur ad gratificandum, provt ipse acceptor beneficij elegerit spontaneè: ergo qui pro collato beneficio Ecclesiastico exigit aliquid temporale, exigit aliquid, ad quod non obligat ipsa obligatio antidoralis. Ergo vult obligare illum ad aliquid, ad quod non tenetur ex gratitudine.

47. Confirmatur primo. Nam obligatio antidoralis nascitur ex ipsa datione beneficij; sed ex datione beneficij non oritur obligatio dandi talem compensationem pecuniæ, aut munerum: ergo obligatio dandi talem compensationem pecuniæ, aut munerum non est obligatio antidoralis. Ergo ea est nova obligatio, & onerosa.

48. Confirmatur secundo. Nam obligatio, quam imponit Collator beneficij accipiendi illud, dandi ex gratitudine tantam quantitatem, continet duplicem obligationem. Prima est obligatio antidoralis, & quia hæc non obligat ad dandam pecuniã, obligatio, quæ imponitur dandi pecuniã, est alia secunda obligatio de novo imposita, illa quidem onerosa: ergo vltra obligationem antidoralem, imponitur obligatio onerosa: cum ergo contractus onerosus, in quo detur temporale pro spirituali, & è contra, sit simoniacus; & hic vltra obligationem gratitudinis inveniatur contractus onerosus, fit evidens, in eo committi simoniam.

49. Confirmatur tertio. Obligatio antidoralis nascitur ex datione beneficij; & obligatio dandi pecuniã pro re spirituali nascitur ex no-

vo pacto dandi pecuniã: ergo hæc obligatio dandi pecuniã diversa est ab obligatione antidorali; atque adeò non datur pecuniã ex obligatione antidorali, sed ex contractu oneroso, & consequenter simoniaco.

50. Probatur secundo. Qui recipit aliquid beneficium ab eo, qui petet quocumque modo compensationem, non tenetur obligatione antidorali; nam eo ipso quod exigit compensationem, non facit beneficium, sed magis consulit suæ rei; atqui acceptor beneficii non habet titulum, ob quem debeat ostendere gratitudinem suam: ergo implicat, quod recipiens beneficium Ecclesiasticum, a quo exigitur ex compensatione, det ex gratitudine eam compensationem temporalem, quam exigit Collator.

51. Confirmatur ex Principe Philosophiæ Stoicæ Seneca, qui lib. 4.º de Benefic. cap. 3.º sic dicit: *Nulli ergo beneficium dabunt, si una dandi causa est, se intueri, ac commodum suum. Istud non est beneficium, sed fenus: circumspicere, non ubi ponas, sed ubi questuosissime habeas, unde facillime tollas.* Vnde quando Collator Beneficij Ecclesiastici exigit compensationem temporalem, quamvis dandam prætextu gratitudinis; responderi illi debet cum Seneca: *Istud non est beneficium, sed fenus.*

52. Et lib. 1.º de Benefic. cap. 1.º ait: *Nemo autem libenter debet, quod non accepit, sed expressit.* Id est, nemo debet exhibere se gratum, pro eo beneficio, quod non accepit gratis, sed extorsit in vim compensationis promissæ. Et paulo inferius: *Demus beneficia, non faneremus. Dignus est decipi, qui de recipiendo cogitavit, cum daret.* Sed quare dignus est decipi, nisi quia non debetur ei obsequium

quum gratitudinis, eo ipso quod de recipiendo cogitavit? Et magis explicuit paulo post. Quæ (beneficia) *siquis non dat, quia recipit, dedit, ut reciperet: bonamque ingratorum fecit causam.* Id est, bonam habent causam ad nõ exhibendum obsequia gratitudinis; non autem causa esset bona, si adhuc persisteret obligatio gratitudinis.

53. Dices. Ad hoc pactum gratitudinis faciendum, non attendi debere, nisi primum tempus, in quo primitur beneficium, & hoc præcise attento, deberi obsequia gratitudinis, super quibus quare non erit licitum pacisci?

54. Sed hæc evasio non valet, quantumvis moralitatem contractus onerosi, & gratitudinis velint reducere ad metaphysicas præscissiones. Etenim quando Collator vult conferre beneficium Ecclesiasticum, & declarat intentionem suam respiciendi ad compensationem, ante quã fiat pactum, iam cessat obligatio gratitudinis in recepturo beneficium: *dignus est enim decipi, qui de recipiendo cogitavit, cum daret.* Vt dixit Stoicorum Princeps. Nam eo ipso quod cogitavit de compensatione beneficii, quod mihi dat, nullas ei gratias referre debet.

55. Probatur tertio, proponendo casum, quem etiam agens de vfuris proposui, ex quo infertur evidenter, eum, qui dat beneficium Ecclesiasticum obligans alium, vt prætextu obligationis antidoralis det certam pecuniæ quantitatem, committere simoniam palliatam eo prætextu. Titius Canonicus Ecclesiæ Cathedralis habeat equum valoris tercentum argenteorum octuplorum; habet etiam suam præbendam, cuius decem annatæ sunt argentei octupli vsque ad viginti millia. Sempronius desiderat sibi equum; & Caius desiderat, vt in

sui favorem resignet Titius præbendam. Accessit Sempronius, & postulat vit, venderet sibi equum. Negavit Titius, se venditurum, dicens esse contra generositatem viri nobilis vendere; & subiungens, velle se dare illi equum, sed sub pacto, quod titulo gratitudinis daret sibi eos tercentos argenteos octuplos. Numquid non rideres talem modum gratitudinis? Numquid negare posses, eam esse gratitudinem ridiculam?

56. Vide ergo, an invenias aliquod discrimen in secunda parte huius casus. Nam Caius postulavit à Titio, vt in favorem suum resignaret Canonicatum; respondit Titius, libenter facturum, si Caius se obliget, ad dandum sibi ex gratitudine decem annatas, id est viginti millia octuplorum argenteorum. Quod nam discrimen assignabis inter eam donationem equi, & hanc resignationem præbendæ. Nam vel vtraque est vere emptio, & venditio, vel vtraque est donatio liberalis, cui ea officia gratitudinis debeantur. Quod, si hoc secundum dixeris, quis non ridebit? Paret ergo, hanc resignationem præbendæ in favorem Caii esse simoniam palliatam prætextu ridiculo gratitudinis, vel potius, vt dixit Suarius supra, simoniam manifestam.

AR-

ARTICVLVS III.

Occurritur Obiectionibus.

SUMMARIUM.

Non est simonia, quod fiat pactum de implenda obligatione antidorali; si vero fiat de tali obligatione doni temporalis, simoniacum est. num.

58.

Qui facit pactum de nova obligatione ultra antidoralem, simoniam committit. num. 60.

Quomodo intelligantur termini emptio, & venditionis in definitione simoniæ. num. 63.

57. **O**bjicies primo. Non est simoniacum pactum de eo, quod de iure inest: nam si Collator beneficii Ecclesiastici paciscatur cum recipiente illud, quod soluturus sit annuos redditus ex censu, qui impositus est super fundo ipsius Beneficii, nihil continet simoniæ, quia de iure inest obligatio solvendi eos redditus, & idem est, si paciscatur de solvenda pensione, quæ antea erat imposita auctoritate Pontificis: sed obligatio antidoralis de iure inest in quolibet recipiente beneficium: ergo non est simoniacum pactum de obligatione antidorali implenda.

58. Respondetur, quamvis possit concedi totum; quia ex eo, quod possit fieri pactum de obligatione antidorali implenda, non infertur, quod ratione illius obligationis teneatur ad dandum temporale pro spirituali, aut è contra; sed maioris explicationis gratia distinguo minorem: obligatio antidoralis [de obsequio tali determinato,] de iure inest, nego: [de obsequio ad placitum rationale recipientis beneficium,] concedo.

Quæ distinctio patet ex dictis.

59. Objicies secundo. Qui recipit à Collatore beneficium Ecclesiasticum, cum eo ipso subeat obligationem antidoralem, potest sponte offerre impletionem talis obligationis, faciendam per aliquid temporale determinatum: sed hæc promissio acceptata à Collatore est pactum de tali determinata impletione faciendam per aliquid temporale: ergo potest fieri pactum de implenda obligatione antidorali per aliquid temporale, atque adeo de tali compensatione gratuita.

60. Respondeo distinguendo maiorem: potest promittere imple-re obligationem antidoralem per aliquid temporale determinatum [faciendo novam obligationem ultra antidoralem,] nego; [ita vt maneat in sola obligatione antidorali,] omitto. Potest quidem determinare voluntatem dandi illud temporale; sed non propterea manet obligatus ad id temporale, quia non se intendit obligare, nisi ad illud solum, ad quod obligat ipsa obligatio antidoralis. Et eum hæc sufficienter impleatur fundendo preces ad Deum pro benefactore, vi illius promissionis, quæ nihil addit obligationis ultra antidoralem, non obligatur ad aliquid temporale, sed solum ad illud obsequium, quod ipsi rationaliter placuerit. Quod si ea promissio aliquam ampliorem obligationem superaddat, simoniaca est; vt pote pactum novum ultra obligationem antidoralem.

61. Itaque si talis promissio implendi obligationem antidoralem per aliquid temporale determinatum, nihil aliud sit, quam (vt loquitur Pater Suar. lib. 4. de simonia cap. 45. num. 9.) *commemoratio, & recognitio* obligationis antidoralis, hoc modo non inducit novam obli-

gationem, & ideo non manet ille obligatus ad talem determinatam compensationem, quam sponte obtulit, sed potest mutare in aliud obsequium fundendi preces ad Deum pro benefactore, aut aliud quidpiam. Si vero sit promissio inducens obligationem ad tale temporale, hoc modo simonia committitur. Dixi, *Omitto*, qua id solum habet locum in speculatione, non in praxi; in qua, ut verba ligant homines, verba promissoria relinquunt hominem practice in nova obligatione, ultra antidoralem.

62. Objicies tertio. Non datur simonia, nisi ubi datur temporale tamquam pretium rei spiritualis, vel è contra; sic enim omnes admittunt in definitione simoniæ: sed temporale, quod datur etiam cum pacto expresso, propter gratitudinem, non datur tamquam pretium: ergo cum datur illud temporale, etiam cum pacto expresso, non datur simonia.

63. Respondetur, omnes Theologos, & Iurisprudentes admittere definitionem simoniæ sub terminis emptionis, & venditionis, & pretij; sed simul explicare, nomine emptionis, & venditionis intelligi in hac materia quemlibet contractum onerosum, aut commutationem spiritualis pro temporali; aut è converso. Nam, ut initio capitis 1. notavi, S. Thomas 2. 2. quæst. 100. art. 1., ubi simoniam explicavit sub terminis emptionis, & venditionis, postea ad quintum dixit, *nomine emptionis, & venditionis intelligi omnem contractum non gratuitum*. Iuxta quam explicationem neganda est minor: Nam, ut dictum est, illud pactum de tali compensatione gratuita est contractus onerosus distinctus ab obligatione antidoralis.

ARTICVLVS IV.

An sit simoniacus, qui accipiens beneficium Ecclesiasticum promittit se fore gratum?

SUMMARIVM.

Proponitur casus frequentior. nu. 64. Si ea promissio sit sine intentione dandi temporale pro spirituali, non est simoniaca. num. 65.

Si attentis circumstantis, significat se daturum temporale pro spirituali, committitur simonia. num. 66.

Hæc non est solum mentalis, sed etiam conventionalis. num. 67.

64. **F**requens est inter eos, qui aspirant ad beneficia Ecclesiastica obitinenda, ut cum quis resignat beneficium in favorem alterius, iste resignatarius, ne incidere videatur in simoniaci criminis barathrum, non velit designare quantitatem pecuniæ tribuendæ resignatori, sed solum dicat resignatori: *Fiduciam habe in me, ero enim tibi gratus*. Alij autem hæc sola verba proferunt, *Ero tibi gratus*. Inquirimus ergo in præsentem, an horum verborum prolatio sit sufficiens ad crimen simoniæ. Et ex dictis facillime est responso.

65. Dico primo. Si hæc verba, *Ero tibi gratus*, dicantur syncerè, & sine intentione dandi temporale pro spirituali, sed solum exponendo suam obligationem antidoralem, non committi simoniam. Patet. Nam per hæc verba non manet obligatus ad dandum aliquid temporale, sed solum ad implendam obligationem antidoralem; quam implere potest fundendo preces ad Deum pro resignatore:

tore: in hoc autem nullum est vestigium simoniæ: ergo.

66. Dico secundo. Si quis dicat ea verba taliter, quod attentis circumstantijs, significet se daturum temporale pro spirituali, ut in casu initio articuli proposito, committit crimen simoniæ. Patet etiam hæc secunda conclusio ex dictis. Quia quamvis ea prolatio verborum nude sumpta non significet aliquod munus temporale tribuendum; ex circumstantijs, & communi modo loquendi inter eius modi Clericos usitato, vere significat tribuendam esse compensationem temporalem. Constat autem ex supradictis in articulis antecedentibus, eum, qui promittit, se daturum ex gratitudine compensationem temporalem, facere novam obligationem, & novum pactum, ultra obligationem antidoralem; atque adeo committere simoniam.

67. Inquiritur secundo, an in casu huius secundæ conclusionis committatur simonia solum mentalis, contra quam non sunt impositæ poenæ in iure Canonico; an vero etiam simonia conventionalis? Et dicendum est, in tali casu non duntaxat mentalem, sed etiã conventionalem, simoniã committi poenis iuris Canonici condemnandam. Probat: Nam ea verba: *Ero tibi gratus*, ita inter illos sunt accepta, ut significant promissionem compensationis temporalis: ergo non est simonia duntaxat ex intentione, sed etiam ex significatione verborum, & signis externis: sed hæc est simonia conventionalis: ergo.

CAPVT IV.

An Ecclesia possit prohibere tamquam simoniacum, quod recipiens aliquid spirituale, faciat donationem spontaneam; & an de facto prohibeatur?

ARTICVLVS I.

Due priorores quæstiones discutuntur.

SUMMARIVM.

Explicatur vis difficultatis. num. 68.

Tres quæstiones continentur sub titulo. num. 49.

Ecclesia potest prohibere donationes gratuitas propter speciem mali. num. 70.

Probatio ex Divo Paulo. num. 71.

Donationes pure liberales aliquando afferunt suspicionem simoniæ. num. & seqq.

Cum Ecclesia prohibet eas donationes, illæ sunt simoniacæ. num. 74.

Quomodo intelligatur, quod lex fundata in præsumptione falsa non obligat? num. 76. & seqq.

Quomodo illi donationi conveniat definitio simoniæ? num. 77. & seqq.

Quomodo Ecclesia possit facere, quod sit simoniaca illa actio, quæ ex natura sua non est talis? num. 79. remissive.

68. **I**nitio capitis 3. diximus, quanta sit diversitas inter compensationem gratuitam, & donationem

nem gratuitam : hæc enim est spontanea, & pure liberalis, & non dat temporale pro spirituali; quamvis illud det præcedente datione rei spiritualis. Nā præpositio *Pro*, quæ denotat compensationē, vel commutationem, non cadit in illud, quod datur mere gratis. Et cum cap. præced tractaverimus de compensatione gratuita, & pure liberali.

69. Igitur sub titulo huius capituli continentur tres quæstiones. Prima: An Ecclesia possit prohibere donationem gratuitam, & pure liberalem, faciendam ei, qui dedit aliquid spirituale, aut spirituali annexū? Secunda: An casu, quo id prohiberet, violatio eius prohibitionis esset simoniaca? Tertia: An defacto Ecclesia ita prohibuerit?

70. Quod attinet ad primam quæstionem, dicendum est, posse Ecclesiam facere eam prohibitionē. Ita Pater Suarez, lib. 4. de simonia cap. 49. num. 5., & Pater Gibalinus de simonia quæst. 18. consæctar 2. nu. 2. Probatur. Ecclesia enim non solum potest prohibere actiones ex se pravas, sed etiam eas, quæ suo iudicio afferunt suspensionem, aut speciem mali: sed fieri potest, quod iudicio Ecclesiæ aliquæ donationes gratuitæ factæ ab illis, qui recipiunt spiritualia, habeant suspensionem, & speciem mali: ergo eas donationes gratuitas potest Ecclesia prohibere

71. Maior per se patet, & probatur ex D. Paulo 1. Thesalon. cap. 5. ubi ait: *Ab omni specie mali abstinete.* Ea autem, à quibus censet D. Paulus abstinendum esse, potest Ecclesia præcipere fidelibus, ut abstineant. Confirmatur. Ecclesia enim potest præcipere, quidquid oportet ad vitam Christianam recte instituendam; sed ad vitam Christianam recte instituendam, oportet ab omni specie

mali abstinere, ut constat ex D. Paulo: ergo potest præcipere abstinentiam ab illis, quæ afferunt speciem mali.

72. Minor vero prioris sillogismi non minus constat: solent enim eiusmodi donationes, licet pure liberales, afferre suspensionem, & speciem simoniæ, quædo qui recepit spiritualia, dat pure liberaliter temporalia: ergo potest fieri, quod iudicio Ecclesiæ eiusmodi donationes pure liberales habeant speciem mali.

73. Confirmatur. Nam Ecclesia prohibuit permutationem unius beneficii cum alio factam auctoritate propria, quia licet in rigore loquendo non fiat permutatio temporalis cum spirituali (quamvis aliquo modo dici possit, tunc dari temporale pro spirituali, ut dixi in 3. part. Cris. Theol. disp. 68. cap. 3.) tamen quia ea actio affert speciem mali, quæ dedecet res spirituales, id prohibuit Ecclesia intuitu Religionis: ergo similiter intuitu Religionis potest Ecclesia prohibere eas donationes spontaneas, quæ præ se ferunt speciem mali, & consequenter indecentiam respectu rerum spiritualium.

74. Ad secundam quæstionem dicendum est, casu quo prohibeat Ecclesia intuitu Religionis donationes omnino gratis factas occasione actionis spiritualis, illas fore simoniacas. Ita Pater Suarez, ubi sup. Et ratio mihi videtur efficax. Et enim quando Ecclesia prohibet actionem intuitu Religionis, violatio eius prohibitionis est irreligiosa, & sacrilega; ut patet in prohibitione accipiendi Eucharistiam post suspensionem cibi, vel potus: cuius violatio sacrilega est; cum ante prohibitionem talis susceptio Eucharistiæ nihil haberet sacrilegij: ergo prohibitio illius spontanæ donationis facta

facta intuitu Religionis, esset saltem irreligiosa, & sacrilega. Deinde cum non fieret ea prohibitio utcumque intuitu Religionis, sed quia illa donatio, licet spontanea, haberet speciem mali, & commutationis temporalis pro spirituali, ita non esset irreligiosa utcumque, sed in eodem ordine, in quo est commutatio temporalis pro spirituali.

75. Dices primo. Lex, quæ fundatur in præsumptione, si præsumptio hic, & nunc est falsa, tunc non obligat: sed lex, quæ prohiberet donationem liberalem, propter speciem mali, sive propter præsumptionem peccati inchoati, sæpius contingere potest, quod nitatur in præsumptione falsa: ergo tunc non obligabit.

76. Respondeo distinguendo maiorem: [si ipsa præsumptio (sive vera sive falsa) censeatur indecens respectu rerum spiritualium, & ideo prohibeatur,] non obligat, nego; [si non censeatur afferre eam specialem indecentiam,] concedo. Et sic intelligenda est ea propositio, quæ communiter traditur à Doctoribus. Itaque quando præsumptio, sive vera, sive falsa, affert indecentiam, aut nocumentum, aut aliud grave inconveniens, & lex fertur propter vitandam eam indecentiam, aut nocumentum, &c., quod affert aliqua actio, etiam si præsumptio sit falsa, non cessat finis legis, atque adeo obligat ipsa lex.

77. Dices secundo. Illa actio non est simoniaca, cui non convenit definitio simoniæ: sed definitio simoniæ non convenit illi donationi liberali: ergo hæc non est simoniaca. Probat ut minor. Nam definitio simoniæ ex S. Thoma initio huius disertationis relata est *Studiose voluntas emendi, vel vendendi aliquid spirituale, vel spirituali annexum.* Quæ verba, ut explicat idem S. Dac-

tor, comprehendunt omnem contractum non gratuitum: sed donatio liberalis, quamvis facta occasione doni spiritualis, non potest dici contractus non gratuitus; quia neque est contractus, neque est non gratuitus: ergo non convenit illi definitio simoniæ.

78. Respondeo, definitiones rerum moralium intelligendas esse in eo sensu, qui colligitur ex dispositionibus Ecclesiæ. Si ergo Ecclesia intuitu Religionis prohibeat, non solum contractus onerosos, sed eas actiones, quæ habent speciem, & suspensionem talium contractuum, quia talem suspensionem censet indecentem respectu rerum spiritualium, dicendum est, definitionem intelligi debere etiam de contractu existimato prohibito; ut tali. Et ita respondet P. Suarez supra relatus.

79. Dices tertio. Ecclesia non potest mutare naturas rerum: sed donatio pure liberalis ex natura sua non est simoniaca: ergo Ecclesia non potest mutare naturam illius, neque facere, quod talis donatio sit simoniaca.

Sed huic obiectioni satisfeci cap. 1. num.

7. & seqq.

S. Thom.

ARTICVLVS II.

An in aliquibus casibus prohiberit Ecclesia donationem pure liberalem, tamquam simoniacam.

SUMMARIUM.

Duplex sententia, & eius Authores. num. 80.

Prohibet Tridentinum donationem liberalem pro Sacramento Ordinis suscipiendo. num. 81.

Eam donationem prohibet tamquam simoniacam. num. 82.

Prohibet etiam, ne examinatores ad beneficium parochiale aliquid accipiant ab examinandis, declaratque simoniacos eos, qui accipiunt. num. 83.

Prohibet id propter amovendam suspicionem avaritiæ. num. 84.

Alij textus iuris Canonici examinantur. num. 85.

Aliquæ donationes aprobantur in iure, si fiant animo liberali. num. 86.

80. **I**N hac quæstione Pater Castro Palao, tom. 3. tract. de simonia punct. 5. num. 6., & P. Gibalinus de simon. quæst. 18. num. 2. asserunt, nullam donationem pure gratuitam prohiberi ab Ecclesia vt simoniacam, præsertim extra materiam beneficiorum. P. Suarez tom. 1. de Relig. lib. 4. de Simonia cap. 49. in materia ordinis inclinat magis in eam sententiam, quod donatio pure liberalis prohibeatur vt simoniaca ab Ecclesia; generaliter tamen docere videtur, aliquas eiusmodi donationes esse prohibitas, vt simoniacas, ex quibus aliquas ibidem explicat.

81. Et hanc secundam sententiam censeo veram. Et primo quidè Tridentiū sess. 21. c. 1. de reformat. *Tridenti* quamcumque donationem, quantumvis mere liberalem, pro Sacramento Ordinis suscipiendo, prohibet intuitu Religionis, propter suspicionem avaritiæ, sive contractus onerosi omnino indecentem tam sacris mysterijs. Quod prohibeat eas donationes omnino liberales, constat illis verbis: *Nihil pro Collatione quorumcumque Ordinum, etiam Clericalis tonsuræ, nec pro litteris dimissorijs, aut testimonialibus, nec pro sigillo, nec alia quacumque de causa, etiam SPONTE OBLATVM, Episcopi, & alij Ordinum Collatores, aut eorum ministri quovis pretextu accipiant.* Vbi manifestum est, præcipere Concilium, ne Episcopi, aut ministri aliquid accipiant, etiam sponte, & liberaliter oblatum. *Notarij vero in ijs tantum locis, in quibus non urget laudabilis consuetudo nihil accipiendi, pro singulis litteris dimissorijs, aut testimonialibus decimam tantum unius aurei partem accipere possint, dummodo eis nullum salarium sit constitutum pro officio exercendo: nec Episcopo ex Notarij commodis aliquod emolumentum ex eisdem ordinum collationibus directe, vel indirecte provenire possit.* Censet autem Concilium, pro dignitate tam sacrorum mysteriorum, hæc non ministrari omnino gratis, si aliquid recipiat Collator, vel Minister, etiam per gratiosam, & liberalem donationem. Et ideò subiungit: *Tunc enim gratis operam suam eos præstare omnino teneri decernit.* Et deinde reprobatur contrariam consuetudinem.

82. Quod autem eam donationem, quantumvis liberalem, in ministracione ordinum, prohibeat Concilium tamquam simoniacam, constat primo ex præmio, vbi dicitur:

Quo-

*Quoniam ab Ecclesiastico Ordine omnis avaritiæ suspicio abesse debet. Vbi notabis primo, suspicionem avaritiæ esse suspicionem contractus onerosi, in quo detur temporale pro spirituali. Notabis secundo, non solum esse indecentem, & irreverentem Sacris Ordinibus, ipsum contractum onerosum, in quo detur temporale pro ordine suscipiendo, sed etiam censerit à Concilio irreverentem, & indecentem Sacris Ordinibus suspicionem contractus onerosi. Motivum autem prohibendi actionem propter suspicionem contractus onerosi dandi temporale pro spirituali, esse eiusdem rationis, ac motivum prohibendi actionem propter verum contractum onerosum dandi temporale pro spirituali; atque adedò vtrumque est motivum prohibendi actionem tamquam simoniacam. Et ideò subdit Concilium: *Contrarias taxas, ac statuta, & consuetudines etiam immemorabiles quorumcumque locorum, quæ potius abusus, & corruptela, SIMONIACÆ pravitati faventes, nuncupari possunt, penitus cassando, & interdicens. Et qui secus fecerint, tam dantes, quam accipientes, ultra Divinam ultionem, penas à iure inflictas ipso facto incurrant.* Scio, Authores magni nominis non agnoscere simoniam in hac prohibitione, sed vel iniustitiam, vel inobedientiam, vel avaritiam, præcipue quo ad penas incurrendas. Censeo tamè vim inferri verbis Concilij, si aliter intelligantur.*

83. Secundo Concilium Tridentinum sess. 24. de Reform. cap. 18. præscribit formam examinis faciendi oppositorum aspirantium ad beneficium Parochiale, præcipitque, ne Examinatores accipiant quidquam ab examinaudis ante, aut post examen: declaratque aliter facientes esse simoniacos; sic enim ait: *Ca-*

veantque, ne quidquam prorsus occasione huius examinis, nec ante, nec post accipiant. Alioquin SIMONIACÆ vitium tam ipsi, quam alij dantes incurrant: à qua absolvi nequeant, nisi dimissis beneficijs, quæ quomodocumque antea obtinebant, & ad alia in posterum inhabiles reddantur. Vbi aperte constat, loqui Concilium de donatione gratuita, & pure liberali; cum præcipat, *ne quidquam prorsus accipiant, sive ante, sive post examen.* Et non dicit, *pro examine*, sed ne accipiant occasione huius examinis.

84. Ratio autem, propter quam ea donatio, & acceptio sint simoniacæ, est, quam supra tradidimus. Censet enim Concilium, suspicionem avaritiæ, sive contractus onerosi, dandi spirituale pro temporali, esse indecoram, & irreverentem examinationi ordinatæ ad beneficium Parochiale, & vt talem illam prohibet. Quæ ratio est eiusdem ordinis, ac illa, propter quam prohibet Ecclesia contractus onerosos circa beneficia Ecclesiastica, vt iam diximus.

85. Alios textus ex Sacris canonibus afferunt aliqui, in quibus prohiberi videntur donationes pure liberales, & in quibus datur temporale, sed non pro spirituali. Afferuntur cap. 1. de simonia. Sed hoc expresse loquitur de venditione. Item cap. *Emendari*. 1. quæst. 1. vbi præcipitur, *ne qui baptizantur, nummos in conchâ mittant: ne sacerdos, quod gratis accepit, pretio distrahere videatur.* Vbi videtur prohiberi ea liberalis donatio nummorum; non enim dicit, *ne pretio distrahat, sed ne pretio distrahere videatur.* Et ex Glossa constat, quoad hoc esse varietatem opinionum: Nam verb. *Non mittant*. Sic ait: *Exaudi hoc de nummis exactis: nam sponte oblatos accipere possum.* Hæc dicit Glossa pro opinione de tuen-

tuenda donatione liberali Pro opposita opinione subiungit: *Alij dicunt, hoc vitandum propter speciem mali.*

Et paulo post: *Hic argue, opus per se laudabile, ratione temporis reprobari: & ne malignandi occasionem inducat. Licet enim nummos in cocham mittere, opus pietatis sit, tempore tamen suscipendi baptismi, simoniae suspicionem inducit.*

86. Alij sunt textus, qui asserti solent pro interdictione donationum liberalium in occasionibus, in quibus datur spirituale, quæ videri possunt apud P. Suarez citatum. Certum quoque est, approbati in iure canonico donationes aliquas, si fiant animo purè liberali. Talis est ea, quæ ponitur in cap. *Tua nos*. de qua dixi supra cap. 2., & continetur illis verbis: *Si vero pure, ac sine pacto, vel conditione qualibet offerat rogans humiliter, ut in Canonicum admittatur, & bona sua retinere liceat pro Præbenda, & Clerici eiusdem Ecclesie pure consentiant: huiusmodi receptio fieri poterit, absque scrupulo simoniaca pravitatis.*

CAPUT V.

An sit simonia dare spirituale propter adquirendum temporale tamquam propter finem?

ARTICVLVS I.

An possit quis dare, aut accipere Præbendam propter finem intrinsecum temporalem?

SUMMARIUM.

Finis alius intrinsecus, alius extrinsecus. num. 88.

Explicatur finis intrinsecus intra hanc materiam. num. 89.

Potest dari, & accipi Beneficium absque labe simoniae propter finem intrinsecum sustentationis temporalis. num. 90.

Licetum est dare Beneficium Clerico propter finem contentum in ipso Beneficio. num. 91. & seqq.

Cum datur Beneficium Clerico ob finem sustentationis, non datur spirituale pro temporali. num. 93.

Cum datur Beneficium propter finem sustentationis, datur omnino liberaliter. num. 94.

Distinguendus est finis intrinsecus spiritualis, & temporalis in Præbenda. Et quis sit finis principalior, & mixtus principalis. num. 95.

Cum diximus, esse simoniam dare spirituale propter motivum temporale, id non intelligitur de fine intrinseco explicato. num. 96.

Solum Præbenda, aut Beneficium respicit sustentationem vitæ tamquam finem intrinsecum. num. 97.

Quomodo hæc conclusio non subijaceat damnationi. num. 98.

87. **C**um finis sit motivus, propter quod operantur creature rationales; quæ cap. 2. diximus de motivo simoniam invehente, factis superque videbantur ad cognoscendum, quis sit finis, qui inficit spiritualia labe simoniaca. Sed quia propositio 46. aliquid addit speciale de fine temporali respectu rei spiritualis, aliqua superaddemus claritatis gratia.

88. Distinguendus itaque est duplex genus finis. Alius enim est intrinsecus rei, alius extrinsecus. Intrinsecus est, ad quem res ipsa ex natura sua ordinatur. Extrinsecus vero est, ad quem persona rationalis rem aliquam ordinat, licet per se non sit ordinata ad illum.

89. Exemplum finis intrinseci intra materiam, in qua versamur, est res temporalis annexa spirituali, quæ ad aliquem finem ordinatur. V. g. Præbenda, Beneficium, præstimonium, & similia quoad temporale subsidium, quod continent, instituta sunt ab Ecclesia propter sustentationem vitæ Clericorum; & idè sustentatio vitæ eorum est finis intrinsecus Præbendæ, Beneficij, & quatenus continent temporale subsidium; quia sic ab intrinseco, & ex natura sua ordinantur ad talem finem.

90. Dico ergo primo. Res temporalis annexa spirituali, v. g. Beneficium, quatenus continet temporale subsidium, potest dari, vel accipi propter temporalem Clerici sustentationem, tamquam propter finem intrinsecum. Et ita potest Episcopus Clerico pauperi conferre Beneficium propter sustentationem vitæ eius, tamquam propter finem intrinsecum ipsi Beneficio absque periculo simoniæ. Et similiter Clericus potest petere, vel

accipere Beneficium propter eundem finem sustentationis suæ, absque simoniaca pravitare.

91. Probatur primo conclusio. Nam simonia, ut dixit S. Thomas ^{S. Thom.} supra laudatus, est omnis contractus non gratuitus circa spiritualia, aut spiritualibus annexa; intelligitur autem esse contractus non gratuitus, si sit talis formaliter, vel æquivalenter: atqui quod Episcopus det Beneficiū Clerico pauperi propter sustentationem eius, tamquam propter finem, neque formaliter, neque æquivalenter continet contractum non gratuitum: ergo quod Episcopus det eo modo Beneficium, nihil continet simoniam cum.

92. Maior, & consequentia sunt evidentes. Nec minus evidens est minor. Nam in eo casu nihil paciscitur Episcopus cum Clerico; sed dat illi Beneficium cum eo ipso fine, qui continetur in ipso Beneficio.

93. Probatur secundo. Nam ut detur simonia, necesse est, quod detur spirituale pro temporali, vel è converso: sed quando Episcopus dat Beneficium Clerico propter sustentationem vitæ eius, tamquam propter finem, non dat illi spirituale pro temporali; non enim commutat spirituale pro temporali sustentatione eius: ergo cum dat Beneficiū Clerico propter sustentationem vitæ eius tamquam propter finem, non datur simonia.

94. Probatur tertio. Nullo modo est simoniacum dare aliquid spirituali annexum, omnino gratis, & pure liberaliter (excipe donationem pure liberalem, quam prohibet Ecclesia propter speciem mali; quod tamen non habet locum in præsentibus) sed quando Episcopus dat Clerico Beneficium propter sustentationem vitæ eius, tamquam propter finem, dat illi Beneficium omnino gratis, & pure liberaliter; non enim percipit

Episcopus emolumentum aliquod temporale; sed solum respicit utilitatem eius, cui dat Beneficium: ergo id nullo modo est simoniacum.

95. Sed ne res hæc sinistre intelligatur, advertendum est, quod sicut sustentatio vitæ non est finis intrinsecus spiritualitatis, sed solum temporalitatis Præbendæ; solum quæri, & desiderari potest temporalitas Præbendæ propter sustentationem vitæ, tamquam propter finem intrinsecum temporalitati Præbendæ. Ex quo fit, finem principalem Præbendæ non esse sustentationem vitæ: finis enim principalis eius est id, ad quod ordinatur spiritualitas Præbendæ, scilicet commodum spirituale; finis autem minus principalis est id, ad quod ordinatur temporalitas Præbendæ, nempe sustentatio vitæ. Et ideo Clericus, qui quærit, aut accipit Præbendam propter sustentandam vitam tamquam finem (si recte, & debite procedat) non accipit Præbendam propter sustentationem vitæ tamquam propter finem principalem; sed accipit Præbendam propter commodum spirituale, tamquam propter finem principalem; & accipit illam propter sustentationem vitæ, tamquam propter finem minus principalem.

96. Ex quibus sic discussis tria inferre licet. Primum. Cum in cap. 2. diximus, esse simoniacum dare spirituale propter motivum temporale, aut è conuerso, intelligi de motivo temporali extrinsecò; non autem de eo, quod est intrinsecum ipsi Beneficio, aut Præbendæ, propter dicta.

97. Secundum. In hoc genere nihil spirituale, aut spiritualibus annexum respicere tamquam finem intrinsecum sustentationem vitæ, aut aliam rem temporalem, præter Præ-

bendam, Beneficium, Capellaniam, & alia similia, quæ instituta sunt ad sustentationem Clericorum.

98. Tertium. Præfatam conclusionem non subiacere hinc damnationi propositionis 46. Tum quia hæc propositio damnata dicit, non esse simoniam, etiam si temporale sit principale motivum dandi spirituale; nos autem dicimus, esse finem, & motivum minus principale. Tum præcipue, nam quando Episcopus dat Clerico pauperi Beneficium propter sustentationem vitæ eius, non dat spirituale pro temporali, neque facit contractum cum Clerico, obligans eum, ut sustentet vitam: sed dat illi Beneficium, quod ab intrinsecò ordinatur ad sustentationem vitæ eius. Et præterea, nam licet Episcopus det illi Beneficium propter sustentationem vitæ eius, certum est, quod dat gratis; finis enim ille est in utilitatem eius, cui conferitur.

ARTICVLVS II.

An in actione virtutis possit quis respicere finem temporalem?

SUMMARIVM.

Qui in actione virtutis respicit temporale tamquam finem principalem, est simoniacus; non autem si tamquam finem secundarium. num.

99.

Facere opus virtutis propter temporale, tamquam propter finem principalem, est æquivalenter vendere illud. num.

Non datur ea æquivalentia, cum quis respicit temporale tamquam finem secundarium. num.

Quid

Quid de eo, qui celebrat Missam propter stipendium? num.

Quid, quando maurus vult baptizari propter commodum indumenti. nu.

Quid, quando pauperes accipiunt Eucharistiam propter percipiendam elemosynam. num.

99. **D**ico secundo. Qui facit actionem virtutis propter adquirendum aliquod commodum temporale, tamquam propter finem principaliter intentum, est simoniacus; si autem principaliter intendit bonum spirituale, & secundo intentum commodum temporale, non committit simoniam. Hæc est expressa sententia S. Thomæ quodlib. 8. art. 11. ubi præfigit hunc titulum:

S. Tho. Vtrum ille, qui vadit ad Ecclesiam propter distributiones, alias non iturus, peccet? Et sic respondet: Si enim huiusmodi distributiones respicit quasi finem sui operis principaliter intentum, simoniam committit, & ita mortaliter peccat. Si autem habet principalem finem Deum in tali actu, ad huiusmodi autem distributiones respicit secundo, non quasi in finem, sed sicut in id, quod est necessarium, ad sui sustentationem, constat, quod non vendit actum spiritualem, & ita simoniam non committit, nec peccat. Sic enim acceptio distributionum non erit causa, quare ad Ecclesiam vadat, sed proprie huiusmodi determinatio, quare nunc vadat, & non alia vice.

100. Ratio autem prioris partis conclusionis, quam tradit S. Thomas, est: nam facere opus spirituale virtutis propter emolumentum temporale tamquam propter finem principaliter intentum est æquivalenter velle vendere actionem spiritualem virtutis: sicut qui servit domino propter mercedem suam, vendit actionem suam tali domino. Et si ille, qui

dat distributionem, daret illam de suo, & sine vlla obligatione; & sciret intentionem alterius recipientis illam, esse velle recipere illam propter commodum temporaliter intentum, uterque esset simoniacus; quia alter venderet suam virtutis actionem, & alter illam emeret.

101. Ratio vero secundæ partis conclusionis traditur etiam à S. Thoma in verbis relatis: Nam qui in actione virtutis principaliter respicit Deum, aut motivum supernaturale tamquam finem principaliter intentum; & in eadem actione respicit commodum temporale tamquam finem secundarium, & minus principalem; sic non vendit actionem virtutis: quia ille finis secundarius est solus aliquomodo impulsivus, & quasi determinatio, quare nunc operetur illam actionem virtutis propter motivum supernaturale, tamquam propter finem principalem.

102. Hinc dici possunt dubia multorum casuum. Primo. Si quis celebraret Missam propter stipendium tamquam propter finem principaliter intentum, simoniacus esset, propter dicta. Quia tamen Sacerdotes Missam celebrant præcipue propter salutem animarum suarum, & secundo propter stipendium; quatenus deservit ad sustentationem propriam, sic non committunt simoniam.

103. Secundo. Maurus quidem agnoscens veritatem Catholicæ Religionis, voluit baptizari statim, quia se offerebat occasio adquirendi optimum vestimentum, quo indigebat ad cooperiendam nuditatem suam. Hic si suscepit Baptismum propter vestimentum, tamquam propter finem principaliter intentum, simoniacus fuit. Si autem suscepit Baptismum propter salutem animæ suæ, tamquam propter finem principalem, & secundo voluit statim baptizari, ne amit-

tēret occasionem vestimenti, ita vt commodum temporale fuerit tantum impulsivum, & determinatio temporis præsentis; sic nullam commisit simoniam.

104. Tertio. In hac vrbe Hispanensi, sicut in alijs Provinciæ Boetiæ, est consuetudo, quod in vna die hebdomadæ sanctæ convocentur pauperes ad communionem Eucharistiæ; & post communionem vocantur ad prandium, & multi in illa die non communicarent, nisi sperarent prandium. Si ergo pauperes communicant propter prandium, tamquam propter finem principaliter intentum, simoniaci sunt, & vendunt suam actionem communicandi. Si autem (quod credendum est) communicant propter salutem animarum suarum, & secundo propter prandium, quo egent, tamquam propter finem impulsivum determinatum ad eligendum hunc diem potius, quam illum, sic non committunt simoniam, nec peccant.

ARTICVLVS III.

An possit quis dare aliquid temporale propter adquirendum Beneficium, tamquam propter finem minus principalem?

NON EGET SVMMARIO.

105. **D**ico tertio. Si illud temporale, quod dicitur dari propter adquirendum Beneficium Ecclesiasticum, tamquam propter finem minus principalem, movet, & allicit animum conferentis Beneficium, aut præsentantis ad illud simoniacum est, quantumvis dicatur dari propter illud, tamquam propter finem minus principalem. Si vero non

allicit animum illius ad collationem, aut præsentationem Beneficij, non datur simonia.

106. Exemplis declaratur conclusio. Titius dat munera Episcopo, dicitque se respicere tantquam finem principalem, quod Episcopus ostendit luculentius dignitatem suam; & respicere tantquam finem secundarium, quod sibi conferat Præbendam; simoniacus est: quia dat munera, quæ alliciunt animum, vt conferat sibi Beneficium. Item Sempronius exhibet Episcopo obsequia famulatus propter mercedem temporalem, tantquam propter finem principaliter intentum; secundario vero cum aliqua spe obtinendi Præbendam, & in hoc sensu dicitur, id facere propter Præbendam, tamquam propter finem minus principalem, & indirectum. In quo casu (nisi pervertatur intentio, & flectatur ad Beneficium, tamquam ad finem principaliter intentum) non reperitur simonia: quia solus famulatus æquali mercede compensatus non allicit animum Collatoris ad conferendum Beneficium.

107. Probat conclusio sic explicita ex cap. *Et si quæstiones. de simonia*, illis verbis, quæ retuli cap. 2. *Quod autem scriptum est, Beatus, qui excutit manus suas ab omni munere, de illis donis dictum est, quæ accipientis animum allicere, vel pervertere solent.* Ergo si ille, qui dat munera Collatori, aut præsentatori Præbendæ, dat ea munera, quæ accipientis animum allicere, vel pervertere solent, quantumvis dicatur dari propter collationem, aut præsentationem Beneficij Ecclesiastici tamquam propter finem secundarium, simoniacus est: quia revera dat munera, vt per illa paret sibi viam ad Præbendam.

108. Secunda autem pars conclusionis probatur ex verbis sequentibus eius-

eiusdem cap. *Et si quæstiones. Quæ voluntatem recipientis inclinare, vel movere non debeant; non tamen Ecclesia Romana interpretari consuevit, accipientem in his delinquere, vel donantem.* Ergo qui dat munus ab obsequio, sive qui exhibet famulatum taliter, vt per illum non moveat, neque inclinet voluntatem Collatoris ad conferendum Beneficium, licet habeat aliquam spem perveniendi ad Beneficium, & hoc sensu dicitur famulari propter Beneficium, tamquam propter finem secundarium, non erit simoniacus.

109. Et confirmatur. Omnes enim, qui ambiunt famulatum Episcopi, aut Cardinalis, id libenter agrediuntur, quia habent spem ascendendi ad aliquod Beneficium Ecclesiasticum, in quo sensu dicuntur respicere id tantquam finem secundarium: Durum ergo videtur damnare omnes famulos, & familiares Episcoporum, & Cardinalium, qui cum hac spe illis famulantur, & in hoc sensu respiciunt secundario Præbendam.

110. Dixi, *Nisi pervertatur intentio*: est enim periculosum famulari aliquo modo Episcopo cum ea spe Beneficij Ecclesiastici; quia facile flectitur intentio ad respiciendum illud tantquam finem principalem sui famulatus. Et ideo qui sic famulantur Episcopo, licet habeant spem ascendendi ad Beneficium Ecclesiasticum, aut ad aliam Præbendam, debent habere rectam intentionem; ne præstent suum munus ab obsequio, vel principaliter propter promotionem ad Beneficium, vel cum animo alliacendi suo famulatu voluntatem Episcopi ad talem promotionem.

111. Similiter delinquet simoniacè Episcopus, si obsequia temporalia famuli, quæ compensare debet mercede temporali, velit com-

pensare Beneficio Ecclesiastico. Hæc enim virtualiter est venditio, & commutatio Beneficij pro obsequio temporali: & tunc dat Beneficium propter munus ab obsequio, tamquam propter finem principalem. Aliud est, si adæquato pretio compensaverit obsequia famuli; ex occasione tamen famulatus is famulus invenit gratiam apud Episcopum, & hic inclinet ad conferendum omnino gratis, & pure liberaliter famulo Beneficium Ecclesiasticum: sic enim nullum est vestigium simoniæ.

C A P V T VI.

APPENDIX.

An liceat Episcopo conferre Beneficium pingue Clerico sub eo onere, quod renunciet aliud tenue, vel minus pingue, quod habet, vt hoc conferatur alteri?

ARTICVLVS I.

Præmittuntur aliqua, & dicitur sententia referuntur.

SVMMARIVM.

Explicatur casus. num. 112. Qui nam censuerint, & quo fundamento, esse simoniacum, quod Episcopus det Beneficium pingue Clerico sub conditione, quod renunciet tenue: num. 113. Prima opinio distinguens inter Beneficium compatibile, & incompatible. num. num. 114. Authores huius sententia referuntur: num. 115. & seqq.

Secunda sententia, qua est limitatio prima. num. 118.

Duplex genus Beneficiorum incompatibilium explicatur. num. 119.

Quaestio procedit, non de Beneficijs incompatilibus, sed solum de compatilibus num. 120. & seqq.

112. **C**ommune est Episcopis, dum conferunt Beneficium pingue vni Clerico habenti aliud tenue, conferre illud sub onere, quod renūciat tenui Beneficio, quod prius habebat. Nam cum cognoscant Episcopi, multos esse dignos, quibus Beneficia conferantur, & videant alios alijs digniores, iniquē ferunt, vel quod beneficium pingius conferatur minus digno, vel quod vnus habeat Beneficium vtrumque, scilicet pingue, & tenue; & reliqui digni remaneant inopia pressi.

113. In hac tamen Curia Hispanensi novissime exorta est contraversia, an liceat Episcopo dare Beneficium pingue sub onere, quod renūciat tenue; an potius id sit simoniacum? Nec desuerunt, qui censerent, Episcopum sic conferentem esse reū simoniæ, hoc fundamentō fulti. Etenim pactio circa spiritualia, aut spiritualibus annexa, simoniaca est; vt constat ex cap. *Quaestum*. De Rerum permut. & alijs iuribus: sed dare Beneficium sub onere, quod renūciat aliud, est pactio circa spiritualibus annexa: ergo id est simoniacum.

114. Pauca sunt Authores, qui hanc quaestionem tetigerunt. Prima ergo sententia docet, si Episcopus det Beneficium vni habenti aliud incompatible cum primo, sub onere quod renūciat primum, id non esse simoniacum; quia ea conditio renunciandi primum de iure inest; si vero Beneficium pingue, quod denuo conferatur, sit compatibile cum primo; te-

nui, esse simoniacum conferre sub ea conditione, quod renūciat primum; quia est pactum in iure sub conditione, quæ non inest de iure.

115. Hanc sententiam tuetur Garcia de Benef. part. 8. cap. 2. nu. 21. Ait enim: *Ex prædictis infert Abbas in dicto cap. Significasti, num. 6. cū Collectario ibi, tenere collationem parochialis ab Ordinatorio factam habenti aliā, sub conditione, si primā resignaverit, seu dimittat: quia ista conditio tacite inerat de iure* Et hanc partem huius sententiæ confirmat ex quadam decisione Rotæ. Et num. 24. addit secundā partem sententiæ huius Sic: *Secus esset, si conditio tacite non inesset, vt quia primum Beneficium non esset vacaturum ipso iure*: Et pro hac secunda parte citat Cosmam, & Selvam. Vbi non dicit, esse simoniam.

119. Eidem sententiæ suffragatur (quamvis cum limitatione mox subiicienda) P. Thom. Sanch. tom. 1. Consil. lib. 2. cap. 3. dub. 25., vbi postquam late probavit, omne pactum circa spiritualia esse simoniacum, subiungit num. 9. *Nota, limitandam esse hanc conclusionem, nisi apponatur conditio, quæ iure inest, & eo modo, quo inest; vt si Episcopus habenti Beneficium Curatum, conferat aliud Curatum ea conditione, vt resignet primum, non erit simonia; quia illa conditio de iure inest, cum non possit aliquis duo Beneficia Curata obtinere. Si autem Beneficia essent compatible, vt si vtrumque esset tenue, & non sufficiens ad decentem sustentationem, esset simonia conferre alicui Beneficium ea conditione, vt resignet aliud, quod habet: quia illa conditio non inest iure, quia sunt compatible.*

117. Pro eadem sententia stat P. Gibalinus de simonia, quaest. 16. Corollario, 8. & primā partem circa Bene-

*Vgol.
Garcia.
Cosmam.
Panvin.
Rebuff.
Selva.*

Beneficia incompatible docet in conclusione 2., & pro ea citat Vgolium tab. 1. de Simonia cap. 11. nu. 4., Garciam vbi supra, Cosmam in pracmat. tit de collat. §. *Sequuntur* verb. *voluerit*. Panvin. de off. & potest. Capituli Sede vacante, quaest. 1. part. 2. num. 8. Rebuffum in praxi tit. *Requisita ad Collat* num. 1. Deinde in conclusione 4. tuetur secundā partē huius sententiæ, nempe simoniacum esse, quod Collator Beneficij det Beneficium sub ea conditione, quod renūciat aliud compatibile; & pro hac parte citat Selvam de Benef. part. 2. quaest. 20. num. 2. & 3. & reliquos antea citatos pro secunda conclusione. Præterea eandem sententiam quoad vtramque partem defendit, & fundamentis roboravit à me consultus Illustrissimus Episcopus Pampilonensis D. Ioannes Santos de San Pedro doctrinæ, & Religionis prænotissimus.

118. Secunda sententia, quæ videtur esse limitatio primæ, docet, posse Episcopum sine labe simoniæ dare Clerico Beneficium sub conditione, quod renūciat alterum compatibile, si quando dedit illi primum Beneficium, dedit illud sub conditione, quod renunciaturus esset illud, si conferret deinceps alterum pingius. Ita P. Thom. Sanchez vbi supra. Ita enim asserit. *Similiter excusari potest à simonia, si Episcopus conferat Beneficium alicui ea conditione, vt cum ipse aliud pingius illi contulerit, primum libere renūciat in manibus ipsius Episcopi, vt illud conferat, cui placuerit: id enim licite fieri potest. Primum, quia illa conditio est secundum ius commune: secundum, quod nullus potest habere duo Beneficia, etiā simplicia, quorum alterum sit pingue, id est, sufficiens ad congruam sustentationem. Secundo, potest excusari, quia illa est quasi permutatio Beneficiorum,*

qua autoritate Prælati licite fieri potest. Tertio, quia causa permutationis potest quis renunciare cum tali conditione, vt supra dixi. In quibus verbis notandum est, ex his tribus rationibus primā facere recursum ad incompatibilitatem Beneficiorū; secundam, tamen, & tertiam tradi in dependentem ab eo, quod Beneficia sint incompatible. Vbi pro eadem sententia citat Cordubam in Summa quaest. 30. Ludovicum Lopez 1 part. instructor. cap. 337. sine, & Emmanuelem Rodrig. tom. 2. Sum. cap. 60. num. 4.

119. Et pro maiori horum intelligentia prænotandum est, Beneficia incompatible esse duplicis generis sunt illa, quorum vnum ipso iure excludit alterum. V. g. duæ Præbendæ vniformes sub eodem tecto, vt duo Canonicatus: nam si accipias secundum, ipso iure vacat primum. Incompatible secundi generis sunt, quæ licet non possint retineri simul sine dispensatione, tamen non ita pugnant inter se, vt alterum vacet, accepto priori. Talia sunt duo Beneficia pinguia, id est, quorum quodlibet sufficit ad congruam sustentationem Clerici. Ita Navarrus lib. 3. consil. 17. & seqq. de Præbendis, & P. Lessius lib. 2. de Iust. cap. 34. dubit. 27. num. 140., & communiter Doctores.

120. Deinde vt facile cognoscatur, in quo consistat difficultas præsentis controuersia, suppono, admittendam esse tamquam certam priorē partē primæ sententiæ, nempe posse Episcopum conferre alicui Beneficium pingue sub conditione, quod renūciat aliud incompatible, quod habet: nam quamvis videatur fieri pactum sub ea conditione; & non tam est pactio, quam declaratio obligationis.

*D. Ioan.
Santos.*

P. Thom.

Garc.

*Cosm.
Selva.*

Tbo. Sanch.

*Cord-
Lopez.
Rodrig.*

*Navar.
Lessius.*

gationis, qua obstringitur Collatarius, vt recte probant Authores primæ sententiæ.

121. Punctum ergo difficultatis est, an possit Episcopus absque labe simoniæ conferre Beneficium Clerico cum onere renunciandi aliud minus pingue, quod antea habebat, casu quo talia Beneficia sunt compatiblea? Et, vt vidimus supra, id negant Authores primæ sententiæ, & Authores secundæ limitant, & affirmant pro casu, in quo cum Episcopus contulit primum, illud contulit sub conditione, quod renunciaturus illud esset, si deinceps aliud pinguius conferret.

ARTICVLVS II.

Statuitur pars affirmativa, & prima eius probatio.

SUMMARIVM.

Potest Episcopus conferre Clerico Beneficium pingue cum onere, vt renunciet minus pingue, quamvis compatibile. num. 122.

Quam vim habeat quidam motus proprius? num. 123.

Episcopus potest transferre Beneficium de vna Ecclesia ad aliam. nu.

124.

Dare Beneficium pingue cum eo onere est transferre illum de vna Ecclesia ad aliam num. 125.

Quid præcipiat Pontifex in cap. Quæsitum? num. 126.

In eo capite conceditur Episcopo tam potestas faciendi permutationem Beneficiorum, quam translationem Beneficiorum. Ex Suarez. num.

127.

Discrimen inter permutationem, & translationem. Ex eodem. num.

128.

Quare conceditur permutatio sub termino translationis. num. 129.

An omnis permutatio, vt se tenet ex parte Episcopi, sit translatio? num.

130.

Conclusio ex dictis. num. 131.

122. **V**erant censeo sententiam affirmantem, posse Episcopum absque labe simoniæ conferre Beneficium pinguius Clerico, cum onere vt renunciet Beneficium minus pingue, quod antea habebat, quamvis ea Beneficia sint inter se compatiblea. Hanc sententiam tuetur illustrissimus Episcopus D. Ioannes Alphonsus de Mosco, in summa tract. 5. de simon. cap. 10., vbi referens, quemdam motum proprium Pontificis prodixisse, in quo interdicerentur Episcopi, ne consanguineis, & familiaribus conferrent Beneficia, sic ait: *Este mandato fue rigurossimo para los Obispos, que haziendo el deber andan acomodando sus familiares, y parientes segun sus merecimientos, quitandoles unos Beneficios, y dandoles otros: y era intolerable obligarlos à que à cada paso, para hazer estas provisiones acudiesen à Roma. Suplico el Rey Felipe segundo deste mandato, y embio cédulas à los Obispos haziendoles saber, como se avia suplicado desta extravagante, y que con segura conciencia podian seguir la costumbre antigua. Y yo recibí aviso en una cédula real sobre el caso. Quæ sic in latinum sermonem fideliter transfero [Hoc præceptum fuit rigidissimum adversus Episcopos, qui muneri suo satisfacientes, satagunt promovere familiares, & consanguineos pro vniuscuiusque meritis, AVFERENTES alia Beneficia, & conferentes alia. Erat autem onus intolerabile, cogere Episcopos, vt tertio quoque gradu mitterent Romam pro his provisionibus faciendis. Supplicavit Rex Philipus secun-*

Alphonsi Mosco

secundus pro suspensione huius præcepti, & misit chirographa Episcopis, certiores eos faciens de supplicatione ab hac extravaganti, ad monensque, eos posse iuta conscientia, sequi consuetudinem antiquam. Et ego accepi admonitionem hanc. per chirographum Regium de re ista.]

123. In quibus verbis id præcipue notandum est, censere illustriss. Episcopum, licite Episcopos auferre, & conferre Beneficia familiaribus, quod non aliter fit, nisi conferendo Beneficia potiora cum onere renunciandi inferiora alia. Deinde notandum etiam est, dubitari inter Authores, an sola supplicatio Regis sufficiat pro suspensione præcepti, aut motus proprii. Cæterum quidquid sit de hoc, constat, eum motum proprium non esse vtu receptum, & prævaluisse pristinam consuetudinem.

124. Ratio prima huius conclusionis est: Nam c. *Quæsitum.* de Rebus permut. conceditur Episcopo, vt possit transferre Beneficium de vna Ecclesia ad aliam: sed conferre Beneficium pinguius Clerico cum onere renunciandi aliud minus pingue, quod habebat, est transferre illum de vna Ecclesia ad aliam: ergo in præfato cap. conceditur Episcopo, quod possit conferre Beneficium Clerico cum onere renunciandi aliud, quod antea habebat.

125. Minor patet: nam transferre Beneficium de vna Ecclesia ad aliam, dicitur terminum ad quem, & terminum à quo: & dum confert Beneficium pingue, facit illum transire ad aliam Ecclesiam, tamquam ad terminum ad quem: & dum iubet renunciare Beneficium minus pingue, facit illum recedere ab Ecclesia, cui antea præerat, tamquam à termino à quo: illa ergo Episcopi dispositio quoad ea Beneficia, est translatio de vna Ecclesia ad aliam.

126. Iam vero maior eius syllogismi ostenditur. Nam in eo cap. *Quæsitum* sic decernit Pontifex. *Generaliter itaque teneas, quod commutationes Præbendarum de iure fieri non possunt; præsertim pactione præmissa, que circa spiritualia, vel connexa spiritualibus labem semper continet simoniae. Si autem Episcopus causam inspexerit necessariam, licite poterit de vno loco ad alium transferre personas.* Ergo ex causa necessaria potest Episcopus transferre Beneficium de vna Ecclesia ad aliam.

127. P. Suarez tom. 1. de Relig. tract. 3. lib. de simonia, cap. 32. affirmat, in hoc capite concedi Episcopo potestatem tam ad faciendam permutationem Beneficiorum, quam ad translationem Beneficiorum de vna Ecclesia ad aliam. Et ita num. 2. ait: *Sit igitur generalis Regula, vt permutatio licite fiat, necessarium esse, vt auctoritate superioris fiat.* Cuius rei rationem sic proponit. *Et ratio clara est: quia talis permutatio potest esse necessaria, vel utilis aut Ecclesia, aut ipsis Beneficiarijs, & ideo non debuit omnino prohiberi. Fuit autem expediens, vt proprio arbitrio privatim non fieret; ideoque merito superioris auctoritas postulata est.* Et num. 9. addit, hunc Superiorem esse Episcopum.

128. Et num. 4. declarat discrimen inter permutationem, & translationem his verbis: *Quia translatio non est contractus, nec fit per modum contractus; unde per se non requirit, quod fiat inter duos, & per se respicit utilitatem Ecclesie, non translatorum. Unde ORIGINEM DVCITA PROVIDENTIA. Prælati, non à voluntate translati; ideoque sine illius consensu fieri potest, & interdum cum maiori onere, & minori temporali commodo; & sæpe circa unum tantum ad Beneficium vacans. Permutatio autem*

Cccc

revera

revera fit per modum contractus; & ideo per se postulat, ut fiat inter duos, & ex consensu eorum, &c. Totum ergo hoc permittitur in Beneficijs cum auctoritate PRÆLATI: Et ideo hoc modo non solum translatio personarum, sed etiam permutatio Beneficiorum in rigore sumpta licita est cum dicta conditione (scilicet auctoritatis Episcopi) & ita scriunt omnes Doctores, & aperte D. Thomas (2. 2. quæst. 100. art. 1. ad 5.) Prius enim dicit has permutationes fieri non posse privatim; subdit vero statim: [Potest tamen Prælatum permutationes huiusmodi facere.] & probatur sufficienter ex dictis iuribus, & ex Clement. vnic. de rerum permut.

129. Et mox rationem tradit Suarius, quare concedat Pontifex Episcopo permutationem Beneficiorum sub ea voce transferre potius, quàm sub verbo Permutare. Sic enim ait: In dicto autem capite [Quæstum.] Pontifex illum modum loquendi tenuit, ut significaret duo. Vnum est, Beneficia secundum ius non posse permutari privata auctoritate, & consensu permutantium: ita enim omnes illam primam regulam intelligunt. Aliud est: hanc permutationem non esse faciendam ab Episcopo sine respectu ad commune bonum Ecclesiarum. Et quia hoc ex personis maxime pendet, ideo potius per translationem personarum, quam per Beneficiorum permutationem, Pontifex declaravit.

130. Et ex dictis clare infertur, omnem permutationem, ut se tenet ex parte Episcopi, esse translationem nam, ut ait Suarius, sub nomine translationis in eo textu comprehendit Pontifex permutationem; quod non fieret, nisi permutatio etiam esset translatio; sed non omnem translationem esse permutationem. Quod si objicias ex verbis supra relatis Suarii, translationem non esse contrac-

tum, nec fieri per modum contractus, & per se respicere utilitatem Ecclesiæ, non translatorum; & translationem originem ducere à providentia Prælati, non à voluntate translatis, quæ omnia convenire non possunt permutationi. Respondeo, etiam permutationem, ut se tenet ex parte Prælati, vel (ut magis proprie loquamur) approbationem permutationis non esse contractum, & in ea respicere debere Episcopum utilitatem Ecclesiæ potius, quàm permutantium; & sic etiam originem ducere à providentia Prælati. Et hæc dicta sunt ad maiorem intelligentiam textus. Quia licet negaveris, permutationem sic explicatam esse translationem, nihil obest, nec prodest nostræ conclusioni.

131. Ex dictis ergo patet, quod quando Episcopus confert Beneficium pinguius Clerico cum onere, quod renunciaret minus pingue, esse veram, & perfectam translationem, quàm in præfato textu concedit Pontifex Episcopo: hæc enim collatio quam facit Episcopus, cum onere renunciandi aliud Beneficium, non est contractus, neque fit per modum contractus, & respicit utilitatem Ecclesiæ; & originem ducit à providentia Prælati, & non à voluntate translatis.

AR.

ARTICVLVS III.

Solvuntur obiectiones oppugnantes doctrinam articuli præcedentis.

SUMMARIUM.

Episcopus, dum confert Beneficium pingue, non facit renunciari aliud pactum, sed imperio. num. 133.

Ad rationem translationis non requiritur, quod Beneficia sint incompatibilia. num. 134.

Aliquando iubet Prælatum cum animo annuendi renitentia subditi. n. 136.

Quomodo debeat fieri translatio ex causa necessaria? num. 137. & seqq.

Causa est moraliter necessaria, cum affert magnam utilitatem bono regimini. num. 138.

Quanam sint quoad hoc requisita, ut detur magna utilitas pro bono regimine Ecclesiæ? num. 139.

In hoc modo collationis Beneficiorum datur causa necessaria. num. 140.

Quid de causis enumeratis in c. [Nisi cum pridem?] num. 141.

132. **D**ices primo, non posse verificari, eiusmodi collationem ab Episcopo factam cum onere renunciandi, non esse contractum, neque fieri per modum contractus, siquidem Episcopus dat Beneficium dependentem ab hoc, quod Beneficiarius ille consentiat in renunciando alterum Beneficium. Dicit enim Episcopus [do tibi hoc Beneficium, si volueris renunciare primum.] Quis autem dubitare potest, hoc esse pactum Episcopi cum Beneficiario? Deinde, nam collatio secundi Beneficij non est ex natura sua

translatio; sed appositio illius conditionis, & pacti facit illam provisionem Beneficij esse quasi translationem: nam cum loquamur de Beneficijs compatilibus, provisio secundi Beneficij non petit illum transitum de vno ad alterum. Ergo perperam dicitur, quod ea provisio secundi Beneficij, cum onere renunciandi primum, est translatio, quam in hoc textu permittit Pontifex Episcopo.

133. Respondeo, eiusmodi provisionem non esse contractum, neque fieri per modum contractus; quia id onus imponit Episcopus non pacto, sed iussione, & imperativo modo, & æquivalet huic actui: [Do tibi Beneficium pinguius, & quia scio te acceptaturum, iubeo, ut renuncies alterum præhabitu] Vel sic: [Iubeo, ut acceptes hoc Beneficium, & ut renuncies aliud.] In quo nullum inest pactum, sed exercet imperium, quod potest exercere ex vi potestatis, quam dat illi Pontifex in hoc capite *Quæstum*. Et quidem negari non potest, quod potest Episcopus vii hoc modo imperandi renunciationem prioris Beneficij ad assumptionem posterioris, sine vlla ratione pacti. Quod si in provisione conditionali est periculum simoniæ propter pactum, consulo, ne utatur Episcopus provisione conditionali, sed provisione imperativa; qualem debemus præsumere in Episcopo sic providente Beneficium.

134. Ad id, quod subiungitur, respondeo, id argumentum probare plus, quam eius Author contendit, imò & quàm potest contendere. Probat enim numquam posse Episcopum transferre Beneficium de vna Ecclesia ad aliam, nisi Beneficia fuerint incompatibilia; contendit enim argumentum, non esse veram translationem, eo quod Beneficia sunt compatibilia. Hoc autem videtur absurdum. Nam

cum Pontifex in præcitato capite concedat Episcopo, quod *possit de vno loco ad alium transferre personas*, quo iure id limitandum est ad sola Beneficia incompatibilia, ita vt id non possit præstare, cum Beneficia sunt compatibilia. Si ergo potest in alijs casibus transferre Beneficiarium de vno loco in alium, poterit etiam in hoc, de quo agimus. Et sicut in alijs casibus illa est vera translatio, etiam si Beneficia sint cõpatibilia; etiã in hoc. Nam ad veram translationem non requiritur, quod vna collatio Beneficij postulet renunciationem alterius; sed quod id fiat arbitrio Episcopi.

135. Dices secundo. Quamvis dicatur ea provisio secundi Beneficij fieri imperativo modo, non potest negari, Episcopum expectare consensum Beneficij; nam si iste non admittit, non habetur reus inobedientiã: si ergo pendet à consensu eius, iam potius dicenda est pactio, quam iussio. Et confirmatur: nam, vt ait Pater Suarez supra, propria, & vera translatio Beneficij *sine illius consensu fieri potest*. Sed hæc renunciandi primum, non potest fieri, sine consensu illius: ergo hæc non est vera translatio, de qua loquitur Pontifex in eo textu.

136. Respondeo, non repugnare, quod imponatur præceptum, & quod, si subditus renuat, annuat Superior ei renitentia: sic enim leges imperativo modo imponuntur, & tamen solet Princeps annuere renitentia: populi, & expectare consensum eius, quia non vult obligare populum invitum. Sic ergo iubet Episcopus, vt admittat secundum renunciãns primum; & tamen si nolit consentire, annuit Episcopus quandoque; quandoq; etiam vrget ad consensum, quia sic expedit bono regimi-

ni. Vnde patet ad confirmationem, negandam esse minorem.

137. Dices tertio. Vt provisio Beneficij sit vera translatio personæ, qualem in eo textu concedit Pontifex Episcopo, requiritur, quod fiat ex causa necessaria, illis verbis: *Si autem Episcopus causam inspexerit necessariam*: atqui nulla est causa necessaria, quæ obstringat ad hoc, quod collato secundo Beneficio, renunciatur aliud compatibile: ergo hæc non est vera translatio; qualem in eo textu concedit Pontifex. Minor probatur primo: nam causas necessarias, ob quas potest renunciari Beneficium, enumerat Innocentius III. in cap. *Nisi cum pridem*, de renunciãtis. quas Glossa his duobus versibus conclusit: *Debilis, ignarus, male conscius, irregularis. Quam mala plebs odit, dans scandalo, cedere possit*. Sed in nostro casu nulla ex his causis reperitur: ergo nulla causa necessaria reperitur in nostro casu ad renunciãdum prius Beneficium.

138. Probatur secundo eadem minor. Causa renunciandi prius Beneficium in hoc casu est, vt consequatur secundum: sed vt consequatur secundum, non est necessaria, quod renunciatur primum, cum sint compatibilia: ergo in hoc casu non datur causa necessaria ad renunciãdum. Probatur tertio. Nam causa renunciandi prius Beneficium in hoc casu est voluntaria Beneficij: ergo non est necessaria. Probatur quarto. Nam, vt loquitur Suárez supra, translatio, quæ fit ob causam necessariam, *originem ducit à providentia Prælati, non à voluntate translãti*: Sed hæc renunciatio, de qua loquimur, originem trahit à voluntate translãti, non à providentia Prælati; cū dependeat à voluntate, & consensu eius Beneficij: ergo hæc non est translatio facta ob causam necessariam. Ante

139. Ante solutionem præmitto primo, tunc dari causam moraliter necessariam, quando causa importat magnam vtilitatem pro bono Ecclesiæ regimine: est enim moraliter necessarium Episcopo, provide omnibus, quæ fuerint magnopere vtilia pro bono regimine Ecclesiæ. Neque enim Episcopus satisfacit suæ obligationi, nisi provideat in omnibus de ijs; quæ maxime conducunt ad vtilitatem Ecclesiæ.

140. Præmitto secundo, esse magnam vtilitatem pro bono regimine Ecclesiæ; quod ita distribuat Beneficia, vt concurrant hæc duo. Primum, quod Beneficia, quo meliora, & pinguiora fuerint, conferantur dignioribus. Est enim monstrum, & in perniciem Ecclesiæ, quod tenuia dentur dignioribus, & pinguiora minus dignis. Secundum, quod vitetur in quolibet individuo pluralitas Beneficiorum, de quo dicam art. seq.

141. Iam vero ad argumentum respondeo, negando minorem, quod in hoc casu non detur causa necessaria: est enim ea, quam proxime assignavi de bono Ecclesiæ regimine. Et id est, quod supra dixit P. Suarez, *Originem ducit à providentia Prælati*: Non enim fit ea translatio principaliter propter commodum Clerici, sed propter bonum regimen Ecclesiæ.

142. Ad primam probationem minoris respondeo, eas causas enumeratas in cap. *Nisi cum pridem*. Et conclusas in eo disticho, non esse pro renunciatione Beneficij, sed pro renunciatione Episcopatus vt evidenter constat ex contextu. Imò etiam respectu Episcopi intelligi extra casum translationis de vno Episcopatu ad alterum. Nam in casu translationis de vno Episcopatu ad alterum non attenduntur illæ causæ, sed solum attenditur ad bonum Ecclesiæ regimen; cui expedit maiores Ec-

clesias à dignioribus Præfulibus gubernari. Quare etiam si illæ causæ extendendæ essent ad renunciationem Beneficij, haberent locum extra casum translationis; in qua renunciatio non oritur à voluntate translãti, sed à providentia Prælati.

143. Ad secundam probationem neganda est maior. Causa enim huius translationis non est, quod Clericus possit obtinere secundum Beneficium pinguius; sed quod proficiatur bono regimini Ecclesiæ; vt dictum est. Et hinc patet ad tertiam probationem: nam causa renunciãdi nõ est voluntaria Beneficij; cuius voluntati non subest bonum Ecclesiæ regimen, propter quod fit hæc translatio: Patet etiam ex dictis, ad quartã probationem negandam esse minorem propter dicta.

ARTICVLVS IV.

Ampliatur conclusio, & proponitur secundum eius fundamentum.

SUMMARIUM:

Collatio Beneficij pinguis sub conditione, quod renunciatur alterum compatibile, non est simoniaca, quia conditio de iure in est. num. 144.

Quam odiosa sit in iure canonico pluralitas Beneficiorum, etiam independenter ab eo, quod sint incompatibilia. num. 145.

Ex Concilio Lateranensi. Ibidem. Ex septima Synodo, & Concilio Chalcedonensi, & Tridentino. nu. 146. Ex S. Gregorio. num. 147.

Et ex Ioanne XXII. num. 148.

Ex S. Thoma, & Caietano. nu. 149.

Explicantur inconuenientia allata à Ioanne XXII. Ex P. Lessio. n. 150.

Alia inconuenientia ex Soto. n. 151.
Alia ex Reginaldo. num. 152.

144. **H**ucusque propugnavi conclusionem sub terminis translationis absolutæ, sine eo quod proponatur Beneficiario sub conditione renunciationis prioris Beneficij. Modo autem pro ampliacione conclusionis assero, sicut provisio Beneficij sub conditione, quod renunciatur alterum Beneficium incompatible, nihil continet simoniæ, quia ea conditio de iure inest; ita similiter provisio Beneficij in casu nostro facta sub conditione, quod renunciatur alterum Beneficium compatibile, nihil continet simoniæ, quia etiam ea conditio de iure inest, modo explicando.

145. Pro cuius claritate advertendum est, semper in iure Canonico rem odiosam fuisse pluralitatem Beneficiorum, etiam independentem ab eo, quod sint ex illis, quæ incompatible sunt, propter quam plurima incommoda, quæ ex hac pluralitate oriuntur. Et ideo semper habitum est tamquam melius, & consultius, quod singuli singula habeant Beneficia: ut patet ex pluribus Sacris Canonibus. Alexander III. in Concilio Lateranensi cap. *Quia in tantum* de Præbendis, ait: *Quia in tantum quorundam processit ambitio, ut non duas, vel tres, sed plures Ecclesias perhibeantur habere.* Et paulo post. *De multitudine Præbendarum, Canonibus inimica, quæ dissolutionis materiam, & evagationis inducit, certumque continet periculum animarum.* Vbi vides pluralitatem Beneficiorum censeret Sacris Canonibus inimicam, & animabus periculosam, & alia continere incommoda.

146. Septima Synodus, ut habetur cap. *Clericus.* 21. quæst. 1. sic ait: *Clericus ab instanti tempore non connumeretur in duabus Ecclesijs. Ne-*

gotiationis enim hoc est, & turpis lucræ proprium commodum, & ab Ecclesiæ consuetudine penitus alienum. Et cap. *Clericum.* Ibid. ex Concilio Chalcedonensi dicitur: *Clericum in duarum Ecclesijs civitatum conscribi non oportet.* Concilium Trident. sess. 24. cap. 17. de Reform. pluralitatem Beneficiorum vocat *perversionem Ordinis Ecclesiastici, & improba cupiditatis affectum.* Sic enim loquitur. *Cum Ecclesiasticus ordo pervertatur, quando vnus plurium officia occupat Clericorum, sancte Sacris Canonibus cautum fuit, neminem oportere in duabus Ecclesijs conscribi. Verum quoniam multi improba cupiditatis affectu se ipsos, non Deum, decipientes, ea, quæ bene constituta sunt, varijs artibus eludere, & plura simul Beneficia abtinere non erubescunt, &c.*

147. S. Gregorius Magnus, ut refertur in cap. *Singula.* 89. dist. hoc idem affirmat, & confirmat testimonio Apostoli ad Rom. 12. *Singula Ecclesiastici iuris officia singulis quibusque personis singulatim committi iubemus. Sicut enim in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent: ita in Ecclesia corpore multa membra sunt secundum veridicam Pauli sententiam. In vno eodemque spirituali corpore conferendum est hoc officium vni, alij committendum est illud. Neque enim quantumlibet exercitata vni personæ vno tempore duarum rerum officia committenda sunt, quia si totum corpus est oculus, vbi auditus? Sicut enim varietas membrorum per diversa officia, & robur corporis servat, & pulchritudinem representat: ita varietas personarum per diversa nihilominus distributa officia, & fortitudinem, & venustatē Sanctæ Ecclesiæ Dei manifestat. Et sicut indecorum est in corpore humano, ut alterum membrum alterius fungatur officio: ita nimium*

rum noxium, simulque turpissimum est, si singula rerum ministeria personis totidem non fuerint distributa.

148. Ioannes XXII. in Extrauaganti *Execrabilis.* de Præbendis postquam dixit, execrabilem esse quorundam ambitionem circa pluralitatem Beneficiorum impetrandam, eaque eo magis fieri insatiabilem, quo magis ei indulgetur; enumerat mala, quæ ex pluralitate Beneficiorum oriuntur. Sic enim loquitur. *Inter cetera inconuenientia, subscripta sequuntur, quod videlicet interdum vnus, quæ vnicum, quamvis modicum, vix officium implere sufficeret, plurimorum sibi vendicet stipendia, quæ multis litteratis viris vitæ puritate, ac testimonio bona fama pollentibus, qui mendicant, possent abunde sufficere aqua distributione collata habentibus, ipsa paratur vagandi materia, Divinus cultus minuitur, Hospitalitas in ipsis Beneficijs debita non servatur &c.* Et nota, hæc mala, & inconuenientia, quæ enumerat Pontifex, esse communia, ut in plurimum, tan respectu pluralitatis Beneficiorum compatibile, quam incompatible. Nam ex pluralitate Beneficiorum compatibile, quæ aliqui obtinent, fit quod multi litterati, vitæ puritate, & testimonio bonæ famæ pollentes mendicant; quod cultus Divinus minuitur, dum cultus, quem plures exercere possent, restringitur ad vnū; & sic de alijs.

149. S. Thomas quodlib. 9. art. 15. cum enumeret hæc, & alia incommoda, quæ, stando in iure naturæ, consequuntur ad pluralitatem Beneficiorum; subiungit. *Sunt vero quedam actiones, quæ absolute considerata deformitatem, vel inordinationem quandam important; quæ tamen aliquibus circumstantijs aduentibus bonæ efficiuntur, sicut occidere hominem, vel percutere in se de-*

*formitatem quandam importat; sed si addatur, occidere malefactorē propter iniustitiam, vel percutere delinquentem causa disciplina; non erit peccatum, sed virtuosum. In numero harum actionum videtur esse habere plures præbendas. Itaque pluralitas Beneficiorum ex se affert deformitatem moralem, quæ ut purificetur, requirit speciales circumstantias, quales sunt necessitas Ecclesiæ, vel ipsius Beneficij, vel paucitas eligendorum, &c. Idque explicuit Caietanus in summi verb. *Beneficium.* dicens, hanc pluralitatem esse de genere nocivorum, quæ ex adiuncta ratione possunt honestari*

150. Audiendus est P. Lessius de iust. cap. 34. dub. num. 137. vbi optime enumerat, & explicat inconuenientia allata à Ioanne XXII. & à S. Thoma, his verbis: *Habere plura Beneficia: solitarie consideratum inordinationem quandam involvit. Primo, quia minuitur cultus Divinus; vnus enim habens tria Beneficia, non recitat, ter preces Canonicas, nec tria facit Sacra. Secundo Ecclesia destituitur suis operarijs; vnus enim non potest in pluribus locis residere, nec plurium ministeria obire. Tertio, fundatores frustrantur sua pia intentione. Quarto, quia frustrantur multi pauperes, forte magis idonei, magisque utiles Ecclesiæ futuri. Denique multa incommoda invehit hæc pluralitas, ut nimiam sollicitudinem temporalium, ambitionem, luxum, incontinentiam, concubinasum, lites, scandala pusillorum, & similia.*

151. Nec minori attentione digna, quæ scribit Mag. Sotus lib. 3. de iust. quæst. 6. art. 3. vbi postquam dixit cum S. Thom. pluralitatem Beneficiorum non afferre deformitatem inseparabilem, ut mendacium, neque esse rem indifferentem, ut deambulare, sed per se, & nude sumptam & ab-

Alex.

Caiet.

LeSub.

Sotus.

absque specialibus circumstantijs afferre deformitatem moralem; subiungit. Primum, quia ratio docet, ut unicuique ministerio suus proprie deputetur minister. Secundo, cultus Divinus detrimentum patitur. Et tertio, cum bona hæc (ut diximus) stipendia sint Ecclesiarum, suo defraudantur iure. Id quod rerum usus, & experientia docet. Aggeratis siquidem Præbendis multis ad personarum paucitatem, vix vlla restat Ecclesia, cui pro ratione suarum decimarum serviat digne. Et quarto inde sequitur distributivæ iustitiæ prævaricatio, videlicet, ut multi digni egeant; alij vero exundent. Quinto, esca, & fomentum ambitionis inde ministratur: nam interdicta Præbendarum accumulatione, Sacerdotes non tam avidè sitirent, atque ambirent bonis Ecclesiæ ditari. Et sexto, id in causa est, ut litterarum studia neglecta iaceant; utrimque enim spes bonorum debilitatur; scilicet, & quod meritum ratio non habetur, & quod avida ditiorum avaritia impedimentum est, ne inopes promoveantur. Quin vero septimo, & transgressio quadam est illius Paulini præcepti, [unusque in ea vocatione, qua vocatus est, maneat.] Aque illius præterea ad Roman. 12. [Sicut in vno copore multa membra habemus, &c.] Confirmatque dicto S. Gregorij supra relato.

Regim.

152. P. Valerius Reginaldus in Praxi fori pænitent. lib. 30. tract. 3. cap. 29. sect. 1. sic ait: Certum est secundo, plura Beneficia habere, non esse actum ex se indifferentem, sed vergentem potius in malum, quam in bonum, prout D. Thomas expresse docet loco cit. Et confirmatur. Quia pluralitas Beneficiorum, si non omnino, at certe bona ex parte repugnat iuri nature, ut satis ostendunt incommoda, quæ ex ea sequi notantur, tum ab ipso D. Thoma, tum ab alijs: ad unde-

cim autem expressa sunt in Extravagantia Ioannis XXI. cuius initium est, [Exsecrabilis] quæ licet reducere ad tria capita. Quorum primum est damnum, quod talis pluralitas infert per diminutionem Ministrorum Ecclesiæ. Secundum est damnum, quod Ministri idonei capiunt, dum relinquuntur absque vilo Beneficio. Tertium est scandalum, quod datur proximis mala dispensatione honorum Dei; per quam patet, Deo ipsi, & sanctis eius fieri iniuriam, quorum cultus inde minuitur: fieri item Ecclesiæ, cuius spendor obscuratur, dam ex eo, quod beneficia non dentur pro meritis, sed pro cuiusque affectu, & capitate, in equalitas in clero nascitur; quæ est pacis inimica, & invidia fomes: inducitque neglectum tam litterarum, quam bonorum morum, tamquam inutilium ad promovendum se ad Ecclesiæ Beneficia. Fieri præterea iniuriam defunctis, præsertim fundatoribus, quibus frangitur fides, dum non satisfit obligationi annexa Beneficio: ita ut animæ ipsorum frustrata subsidio debito, tardius liberentur à penis Purgatorijs, diutiusque suspendantur, ac retardentur à gaudijs celestibus, ad quæ illos expectat tota celestis curia; cuius desiderio per sceleratam illam dispensationem plerumque obsistitur: sicut & pro affectu fidelium vivorum, qui dum vident, defunctos sua expectatione, debitiisque suffragijs frustrari, retrahuntur à voluntate Beneficia fundandi in Ecclesia. Fieri denique iniuriam ipsismet Beneficiarijs, qui Beneficiorum multitudine farcinati, in negotiationibus, & supputationibus redituum, ac litibus toti occupantur, nihil curantes spiritualia. Divites enim effecti, suum statum, & officium Ecclesiasticum eadem ratione negligunt, qua artifices ditati arte sua negligunt ea, quæ eiusdem artis sunt: Vnde apparet, quam miserum sit in Ecclesia, aliquas

aliquos Beneficij accumulandis perinde inhiare, ac canes famelicos ossibus. Recordentur pluralitatem Beneficiorum ex cap. [Quia in tantum.] de præbendis, certum animarum periculum continere. Id, quod experientia docuit in illo Cancellario Parisiensi, &c. aparuitque Episcopo, & dixit, se perpetuo damnatum propter tria, quorum unum erat pluralitas Beneficiorum, quæ ultra sufficientiam retinuit. Hucusque P. Reginaldus. Et pro eadem doctrina refert Gabrielem in 4. dist. 15. quæst. 8. art. 3. dub. 2. notabil. 3. Rebuffum in praxi Beneficiorum part. 1. tit. de dispensatione ad plura Beneficia, Navarrum Miscellaneo 26. de oratione num. 3., Ludolfum 1. part. de vita Chrsti cap. 68., & Dionysium Carthusianum, tract. de pluralitate Beneficiorum.

Gabr.

Rebuff.

Navar.

Ludol.
Carthuf.

ARTICVLVS V.

Ex dictis Colligitur robur secundæ probationis.

SUMMARIUM.

Conformius est iuri Canonico, quod Episcopus vitet pluralitatem Beneficiorum, etiam compatibilium. nu.

153.

Conformius est iuri Canonico dare Beneficium pingue sub conditione, quod renunciaret antea habitum, etiam compatibile. num. 154.

Non est simoniacum dare Beneficium sub conditione, quod agatur id, quod est conformius iuri Canonico. num.

155.

Varij modi apponendi conditionem carentes specie simonia. num. 156.

Ea conditio, quod renunciaret Beneficium compatibile, de iure inest. nu.

157.

Ea conditio licet non inest de iure præ-

cipiente, inest de iure consulente. num. 159.

Concilium Tridentinum non revocat Sacros Canones de vitanda pluralitate. num. 161.

Alius modus explicandi, quomodo ea conditio inest de iure. num. 192.

153. **E**X quibus omnibus evidenter inferitur, esse multo conformius iuri Canonico, & constitutionibus Pontificum, & Conciliorum, vitare pluralitatem Beneficiorum; & consequenter multo melius, & consultius agere Episcopum pro bono Ecclesiæ regimine, vitando, quantum potest, eam pluralitatem. Nam, & si ius permittat; duo Beneficia compatible haberi ab vno pro sufficientia sustentationis eius; id autem est quasi indulgentia, & mera permissio: semper enim ius Canonicum magis inclinatur ad vitandum pluralitatem; ut pote minus consentaneam ipsi iuri naturali, propter incommoda gravissima, quæ ex ea pluralitate consequuntur.

154. Hinc manifeste convincitur, veram esse assertionem traditam. Etenim non potest esse simoniacum dare Beneficium sub conditione, quod fiat id, quod est conformius iuri Canonico, & vtilius ad bonum Ecclesiæ regimen: sed dare Beneficium pingue Clerico sub conditione, quod ad evitandam pluralitatem Beneficiorum, renunciaret illud prius habitum, est conformius iuri Canonico, & vtilius ad bonum Ecclesiæ regimen: ergo non est simoniacum dare Beneficium sub tali conditione.

155. Confirmatur primo. Non est simoniacus Episcopus, si dicat; [Confero tibi Beneficium sub conditione, quod agas id, quod est conformius iuri Canonico, & bono regimini Ecclesiæ] ut ex sola terminorum apprehensione notum est: sed

Dddd colla-

collato tali Beneficio, est conformius iuri, & bono regimini Ecclesiæ, quod renunciet primum; atque adeo sub præfata conditione includitur hæc renunciatio: ergo non est simoniacus Episcopus, qui confert tale Beneficium sub conditione præfate renunciationis.

156. Confirmatur secundo. Nulla enim committeretur simonia, si Episcopus utens Tridentini verbis, diceret [Confero tibi Beneficium, sub conditione, quod nulla in hoc inveniatur Ecclesiastici ordinis peruersio, qua unus plurimum officia occupat Clericorum.] Neque item committitur, si dicat [Confero tibi Beneficium sub conditione, quod te conformes S. Gregorio dicenti: *Noxiū simul, & turpissimū esse si singula rerum ministeria personis totidem non fuerint distributa.*] Item neque vllum erit vestigium simoniæ, si Episcopus dicat: [Confero tibi Beneficium sub conditione, quod vites id genus, ex quo tot, & tanta incommoda consequuntur, qualia refert Pontifex, & explicant Theologi.] Similiter possunt efformari alij modi conferendi Beneficium sub conditione, desumpti ex ijs, quæ Pontifices, Concilia, S. Thomas, & Theologi differunt in locis citatis. Et quis non videt, in illis conditionibus relatis nullum simoniæ vestigium contineri; & simul in relatis conditionibus includi renunciationem prioris Beneficii? Nam dum Episcopus dicit [Confero tibi Beneficium sub conditione, quod te conformes illi dicto S. Gregorii] optime intelligit Beneficiarius, sibi iniungi conditionem renunciandi prius Beneficium.

157. Confirmatur tertio. Ideo potest Episcopus conferre Beneficiū sub conditione, quod renunciet aliud incompatible, quia ea conditio de iure inest: sed etiam conditio, quod

renunciet compatibile, de iure inest, cum sit conformius iuri vitare pluralitatem, quantum fieri potest: ergo etiā potest Episcopus conferre Beneficium sub conditione, quod renunciet prius Beneficium compatibile.

158. Dices. Quamuis sit conformius iuri vitare pluralitatem Beneficiorum, etiam compatibilem, non tamen præcipit ius vitare illam in duobus compatibles, sicut præcipit in incompatilibus: sed non inest de iure, quod ius non præcipit: ergo non inest de iure conditio de renunciatione primi compatibles cū secundo.

159. Respondeo, absolute minorem esse falsam: cuius falsitas declaratur distinguendo consequens: Non inest de iure [præcipiente] concedo; non inest de iure [consulente] nego. Non enim est minus de iure id, quod ius consulit, quam quod ius præcipit. Nam cum iuxta Apostolum *emulari debeamus charismata meliora*; id, quod ius approbat ut melius, & ut vtilius Ecclesiæ, id semper debemus æmulari, & sequi, tamquam à iure ipso iniunctum.

160. Dices secundo. Ante Concilium Tridentinum prævalebant præfate constitutiones de vitanda omnino pluralitate Beneficiorum; at cum Concilium Tridentinum permiserit, posse haberi duo compatibles, quorum vnum sit insufficientis, fit, quod anteriores constitutiones non habeant locum, quatenus Decreto Tridentini repugnant. Vnde etiam fit, quod conditio de renunciando altero Beneficio compatible, quam imponit Episcopus, non inest de iure; atque adeo quod simoniam inducat.

161. Respondeo. Per Conciliū Tridentinum non revocari constitutiones Canonicas toties à Pontificibus repetitas, quin imò confirmari illis verbis supra relatis, *Sancte Sa-*
cris

cris Canonibus cautum fuit, neminem oportere in duabus Ecclesijs conscribi. Et postea reprobatur violationem eorum, dicens. *Verum quoniam multi improba cupiditatis affectu, &c.* Et ad instar indulgentis, & annuentis humanæ necessitati, & fragilitati, permittit, quod si vnum Beneficium sit insufficientis sustentationi, possit & aliud sufficiens admittere. Quare affirmat, sanctum esse, neminem in duabus Ecclesijs conscribi; atque adeo perfectius esse omnino vitare pluralitatem; sed licet id sanctius, perfectiusque sit, indulget, ut possit habere duo, modo dicto. Itaque ante Concilium Tridentinum non erat licita pluralitas Beneficiorum, etiam duorum; post Concilium licitum est habere duo, modo dicto; sed sanctius, & perfectius est, quod Beneficiarius vno dumtaxat contentus sit. Nam ea permissio non tollit sanctitatem, & perfectionem habendi vnum dumtaxat. Quare semper manet firmum, quod ea conditio renunciandi primum Beneficium inest de iure consulente.

162. Alio etiam modo potest explicari, quomodo ea conditio renunciandi prius Beneficium inest de iure absolute, nempe quia de iure inest, quod Episcopus servet iustitiam distributivam in Beneficijs conferendis. Contra quam est, quod dixit Ioannes XXII. verbis relatis: *Plurimum sibi vendicat stipendia, que multis litteratis viris vite puritate, ac testimonio bonæ fame pollebentibus, qui mendicant, possent abunde sufficere, aqua distributione collata habentibus.* Et Concilium Tridentinum verbis supra relatis ait, esse perversionem ordinis Ecclesiastici. *Quando unus plurimum officia occupat Clericorum.* Et ut loquitur P. Lessius supra relatus: *Quia frustrantur multi pauperes, forte magis idonei, magisque vtilis Eccle-*

siæ futuri. Et Mag. Sotus supra. *Inde sequitur iustitia distributivæ prævaricatio: videlicet ut multi digni egent, alij vero exundent.* Quod etiam fufius explicuit P. Reginaldus supra citatus. Cum ergo sit de iure, quod Episcopus servet iustitiam distributivam in conferendis Beneficijs, & ad hanc requiratur, quod abundantibus alijs, alij forte digniores non mendicant; item quod non detur Beneficium tenue digniori, & pingue minus digno; inde est quod ea conditio inest de iure. Scius.
Reginald

ARTICVLVS VI.

*Ampliatur ulterius conclusio,
& denuo raboratur.*

SUMMARIUM.

Translatio de vna Ecclesia ad aliam, etiam subconditione facta, si fiat autoritate Episcopi, non est simoniacæ. num. 163.

In cap. [Quæsitum] verbo [transfere] intelligitur iam permutatio, quam translatio. Et quid inde pro conclusione? num. 164.

163. **D**Ato, & non concesso, quod quando Episcopus dat Beneficium pingue sub conditione, quod renunciet alterum tenue, ea conditio non inest iure; adhuc verum est, quod ea conditio non facit collationem simoniacam, ex alio fundamento. Nempe, quia licet omnis pactio, quæ fit circa spiritualia, aut spiritualibus annexa, sit simoniacæ, tamen ab hac regula excipitur, translatio de vna Ecclesia ad aliam, sive fiat per modum per mutationis, in qua invenitur pactū vtriusque Beneficiarij, sive per modum translationis, dummodo id fiat au-

thoritate Episcopi. Et quidem permutacione certum est, quod si fiat autoritate Episcopi, non est simoniaca, quantumvis præcesserit pactio inter permutantes. Et ratio est, quia non oportebat claudere ostium permutacioni, quando Episcopus iudicaret, eam esse in utilitatem Ecclesiæ, aut Beneficiorum, vt asservit P. Suarez supra relatus. Ergo si Episcopus pro bono regimine Ecclesiæ, & pro observacione iustitiæ commutativæ interponit pactum de renunciando priori Beneficio, cum id fiat autoritate Episcopi, nihil illicitum committitur.

164. Confirmatur primo ex cap. *Quæstum* de rerum permut illis verbis. *Si autem Episcopus causam inspexerit necessariam, licite poterit de uno loco ad alium transferre personas.* Circa quem textum reducenda sunt in memoriam ea, quæ Pater Suarez, tradit, vt retuli supra art. 2, præcipue sub ea voce *transferre* intelligi quâlibet sive permutacionem, in qua præcedit pactio Beneficiorum, sive translationem. Quod si permutacio, in qua præcedit ea pactio, fiat autoritate Episcopi, venit nomine translationis licitæ, quare non venit etiam ea mutacio, quam Episcopus intendit pro bono regimine Ecclesiæ, quâvis sub ea condicione, præcipue cum hæc dispositio magis respiciat utilitatem Ecclesiæ, quam permutacio, quæ potius respicit utilitatem Beneficiorum.

165. Confirmatur secundo. Episcopus licite potest de vno loco ad alium transferre personas, nempe per translationem propriam, aut impropriam: sed potest autoritate sua transferre personas, facta prius inter Beneficiarios invicem pactio: ergo poterit transferre personas, paciscendo pro bono regimine Ecclesiæ. Sicut enim pactio Beneficiorum

honestatur, si fiat permutacio autoritate Episcopi, ita etiam pactio, quæ facta fuerit ab ipso Episcopo pro utilitate, & bono regimine Ecclesiæ, similiter honestabitur.

166. Confirmatur tertio. Nam P. Thomas Sanchez, vt retuli art. 1. secutus Cordubam, Ludovicum Lopez, & Emmanuelem Rodriguez, docet, si Episcopus det Clerico Beneficium tenue, sub condicione, quod illud sit renunciaturus, calu quo illi det aliud pinguis; licite poterit dare Beneficium pingue sub ea condicione, quàm promisit. Cuius rationem dat, inter alias, *Quia illa est quasi permutacio Beneficiorum, quæ autoritate Prælati fieri potest.* Sed cum Episcopus pro bono regimine Ecclesiæ dat Clerico Beneficium pingue sub condicione, quod renunciaret alterum tenue, quamvis non præcesserit illa obligacio renunciandi illud, eodem modo est quasi permutacio Beneficiorum, quæ autoritate Prælati fieri potest: nam quod præcesserit, aut non præcesserit ea obligacio Beneficiorum, neque obest, neque prodest, vt ea mutacio dicatur esse quasi permutacio Beneficiorum.

167. Et quidem vel vtraque est simoniaca, vel vtraque manet immunis à labe simoniæ. Etenim quando Episcopus dat Beneficium tenue cum onere renunciandi illud, si dederit aliud pingue, vere est pactio circa spiritualibus annexa, eodem modo, ac quando dat Beneficium secundum sub condicione, quod renunciaret primum, quamvis non præcesserit obligacio renunciandi: ergo si ea prima pactio honestatur, eo quod sit autoritate Episcopi, quia est quasi permutacio Beneficiorum, etiam secunda pactio, quæ sit pro utilitate, & bono regimine Ecclesiæ, honestabitur etiam autoritate Episcopi, cum similiter sit quasi permutacio

Tho. San.
Cordu.
Lopez.
Rodrig.

tatio Beneficiorum. Aut si in secunda hac non valet autoritas Episcopi, neque valebit in prima.

168. Dixi sæpius, id habere locum, quando Episcopus dat Beneficium sub condicione renunciandi aliud, si id facit pro utilitate, & bono regimine Ecclesiæ. Nam si dat sub condicione renunciandi propter aliquid commodum suum temporale, erit simoniacus. Et ratio est. Nam ius in præfato cap. *Quæstum*. dat eam autoritatẽ Episcopo propter necessitatem Ecclesiæ: *Si autem Episcopus causam inspexerit necessariam*; quo nomine necessitatis venit etiam magna Ecclesiæ utilitas, vt explicat P. Suarez, supra relatus. Cum ergo quælibet pactio circa spiritualibus annexa sit simoniaca, nisi quando pro necessitate, aut magna utilitate Ecclesiæ intervenerit autoritas Episcopi in tali permutacione, aut quasi permutacione, sit non concedi eam autoritatem Episcopo, quando in ea quæsierit aliquod commodum temporale.

169. Sed contra hanc conclusionem sic explicatã obijciunt Theologi adversæ partis propugnatores. Quamvis Episcopus habeat potestatem ad hoc, vt autoritative, & potestative approbet permutaciones aliorum, & pacta in illis inita, non tamen habet potestatem ad approbandum, & iustificandum pactiones ab ipso initas: ergo quamvis possit iustificare permutaciones Beneficiorum, non tamen poterit iustificare pactio-nem initam cum eo, cui confert Beneficium, dando illud sub condicione, quod renunciaret alterum. Antecedens probatur primo, quia vnusquisque in se ipsum potestate, & autoritate caret. Sic enim alienationem bonorum Ecclesiæ, si fiat ex causa iusta, cum debita iuris solemnitate, potest Episcopus approbare, & vali-

dam facere, & tamen in illis bonis, quæ specialiter spectant ad rem Episcopalem, nequit Episcopus alienationem eorum approbare, aut validam facere. Probatur secundo idem antecedens. Nam quamvis Episcopus possit approbare, & iustificare permutaciones Beneficiorum, si ipse Episcopus permutet Beneficium proprium cum alio, non potest ipse approbare suam permutacionem, sed requiritur approbatio sui superioris, nempe Archiepiscopi, vel Primatis, &c. vt observat Bonacina tom. 1. tract. de simon. disp. 1. quæst. 4 §. 12. & apud ipsum Rebuffus, P. Suarez, & P. Fillucius.

170. Respondeo distinguendo antecedens: Non habet potestatem approbandi pactiones ab ipso initas [in propriũ commodum,] concedo; [in utilitatem Ecclesiæ, & pro bono eius regimine] nego. Itaque quando Episcopus pro bono Ecclesiæ regimine, & servanda iustitia distributiva dat beneficium Clerico sub condicione, quod renunciaret aliud, etiam ex compatilibus, non approbat illud pro commodo suo: quod si potest approbare permutaciones Beneficiorum, & pactiones in illis contentas propter utilitatem Beneficiorum, multo æquius est, vt approbet, & iustificet pactio-nem suam, quæ non est pro commodo suo, sed pro utilitate Ecclesiæ, & pro servanda iustitia distributiva.

171. Ad primam probationem antecedentis omitto, quod Episcopus non possit exercere potestatem in se ipsum, in causa propria, circa ea, quæ sunt spiritualibus annexa. Hoc enim est, quod probant exempla subiecta. Nam quod non possit approbare, & iustificare alienationẽ bonorũ spectantium ad rem Episcopalem est, quia ea alienatio respicit propriam Episcopi utilitatem; sive quia id est in cau-

Bonac.
Rebuff.
Suar.
Filluc.

Suar.

Suar.

Suar.

fa propria, vel dic, id sibi esse specialiter prohibitum, ne propter proprium commodum erret in re, quæ non pertinet solum ad ipsum, sed etiam ad Successores. Deinde, quando ipse Episcopus permutat cum alio Beneficium aliquod, certum est, quod non valet approbatio ipsius, sed quod requiritur approbatio sui Superioris; quia ea permutatio, & pactio ibi contenta respicit commodum Episcopi, & est in causa propria. Nos enim fatemur, non posse Episcopum in causa propria inire pactum circa ea, quæ sunt spiritualibus annexa. Quando autem dat Beneficium Clerico sub conditione, quod renunciaret alterum, cum id faciat pro bono regimine Ecclesiæ, & pro observatione iustitiæ distributiæ quam iniungunt Sacri Canones, non exercet potestatem in se ipsum, neque in causa propria, sed in causa utilitatis Ecclesiæ.

172. Respondens supra ad primam probationem antecedentis, Dixi, *omitto*, quia ea propositio, quod [Episcopus non potest exercere potestatem in se ipsum,] si vniuersaliter, & vt iacet, accipiatur, falsa est. Nam illa, quæ Episcopus potest concedere subditis, potest sibi ipsi concedere, si non sit sibi specialiter prohibitum. Et quidem id posse indirecte, certum est, nempe quando cum omni populo dispensat in aliquibus, v.g. in lege ieiunij, ea dispensatio comprehendit ipsum Episcopum. Deinde etiam est certum, quod Episcopus habet potestatem committendi suo Confessario, vt dispenset secum in ijs, in quibus potest ipse Episcopus dispensare cum suis subditis. Præterea probabilior sententia docet, posse Episcopum dispensare secum directe in ijs omnibus, in quibus potest dispensare cum suis subditis; & sibi ipsi concedere, quod potest subditis, nisi

in materia sibi specialiter interdicta. Quæ omnia tradit, & efficaciter probat cum multis Doctoribus Pater Thomas Sanchez tom 3. de matrim. lib. 8. disp. 3. Quod autem non possit se ipsum designare ad habendum Beneficium, vel dignitatem, quod, vel quam potest alteri conferre, id est propter specialem prohibitionem capituli final. de institut. vbi dicitur, inter dantem, & recipientem debere esse distinctionem personalem.

173. Hac tamen doctrina non vtor pro responsione eius obiectionis, quia dum dat Episcopus Beneficium Clerico sub conditione, quod renunciaret alterum pro bono regimine Ecclesiæ, non exercet potestatem in se ipsum, quantumvis ipse apponat eam conditionem, quia tunc eam potestatem exercet pro bono regimine Ecclesiæ, & non in causa propria, sed potius in causa publica; secus si in eo respiceret aliquod commodum suum temporale.

DISERTAT. XXVIII.

An sit gravis obligatio eligendi digniores ad Beneficia Curam animarum habentia?

CAPVT I.

Refertur propositio damnata, & præmittuntur aliqua.

SUMMARIUM.

Concilium non agit de Beneficijs nullam animarum curam habentibus. num. 2.

Alia sunt, quæ habent immediate curam animarum, & alia, quæ mediate.

diat. Ad hæc spectat Cardinalatus. num. 3.

Canonicatus in Ecclesia Hispalensi habet mediate Curam animarum. n. 4.

Quæ statuit Concilium circa electionem Episcoporum, intelligenda sunt de electione omnium, qui exercent iurisdictionem quasi Episcopalem. num. 5.

Quam censeantur digniores num. 6. *Beneficia primario instituta sunt pro utilitate Ecclesiæ; secundario autem vt præmia benemeritorum.* n. 7.

Circa electionem ad Beneficia mere simplicia, prima sententia docet debere eligi digniorem. num. 8.

Secunda sententia docet, non esse mortale, dare dignis, omisis dignioribus. unum. 9.

1. **P**ROPOSITIO 47. ex dānatis sic se habet. *Cum dixit Concilium Tridentinum eos alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, qui, nisi quos digniores, & Ecclesia magis utiles, ipsi iudicaverint, ad Ecclesias promoveant. Concilium vel primo videtur per hoc digniores; non aliud significare velle, nisi dignitatem eligendorum, sumpto comparativo pro positivo; vel secundo locutione minus propria ponit digniores, vt excludat indignos, non vero dignos; vel tandem loquitur tertio, quando fit concursus.*

2. Præmitto primo, neque Concilium (sess. 24. de Reform. cap. 1.) neque propositionem damnatam, quæ verba Concilij perperam interpretatur, agere de Beneficijs simplicibus, & nullam animarum Curam habentibus. Nam Concilium expresse agit de Pastoribus Ecclesiarum. Ait enim *Meminerint, nihil se ad Dei gloriam, & populorum salutem utilius posse facere, quam si bonos PASTORES, & Ecclesiæ gubernanda idoneos promoveri studeant; eosque alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, nisi, &c.*

3. Præmitto secundo, alia esse Beneficia, quæ habent immediate Curam animarum, & alia, quæ mediate. Et licet aliqui enumerent Cardinalatum inter Beneficia simplicia, & saltem mediate incumbit Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus Cura animarum; cum sint immediatissimi Consiliarij Pontificis Romani in ordine ad negotia maiora, & specialius pertinentia ad salutem animarum, & bonum regimen totius Ecclesiæ Chatoicæ. Et ideo Concilium Tridentinum in eodem cap. 1. sic decernit: *Ea vero omnia, & singula, quæ de Episcoporum præficiendorum vita, atate, doctrina, & cæteris qualitatibus alias in eadem synodo constituta sunt, decernit, eadem etiam in creatione Sacræ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, etiam si Diaconi sint, exigenda.*

4. Eodem modo licet Canonicatus Ecclesiarum Cathedralium computentur ab aliquibus inter Beneficia Curam animarum non habentia; advertendum est, in aliquibus Ecclesijs eiusmodi Canonicatus mediate habere Curam animarum, vt contingit in hac Ecclesia Hispalensi. Nam Capitulum Ecclesiæ Cathedralis gubernat Parochiam Matricis, & tota Cura animarum de facto incumbit præfato Capitulo; assignat enim Curatos octo; hæc enim Parochia est latissima; præterea singulis annis designat vnum, sive Canonicum, sive Portionarium, qui præsideat Curatis, & res Parochiæ immediate gubernet. Deinde ei Capitulo subijcitur; ex speciali dispositione Fundatoris confirmata à Romano Pontifice, Cœnobium Sanctimonialium, quod est sub titulo Incarnationis Dominicæ; & ideo Capitulum designat singulis quadriennijs visitatorem ex præfatis Canonicis; ita vt eiusmodi Cœnobium sit exemptum à iurisdictione.

dictione ordinaria. Et hinc fit, hos Canonicatus, & portiones dici non posse Beneficia simplicia, aut Cura animarum carentia.

5. Præmitto tertio, ea, quæ statuit Concilium circa electionem Episcoporum intelligenda esse de electione omnium eorum, qui exercent iurisdictionem quasi Episcopalem, præcipue in toto populo, aut in pluribus populis; quales sunt Abbates iurisdictione spiritali vtentes, Priores, aut Vicarij, qui cum sint nullius diocesis, Episcopalem tamen exercent iurisdictionem; quales sunt Vicarij, aut Priores aliqui Ordinum Militarium. Et similiter omnes Præpositi, Priores, Guardiani, & Rectores Ordinum Regularium: nam hi omnes exercent iurisdictionem quasi Episcopalem, sed præcipue Generales, & Provinciales; eo quod magna sit sphaera iurisdictionis eorum. Quare eorum electio, proportionem servata, requirit, quod semper digniores præferantur. Et ideò dixit Concilium verbis vniuersalibus: *Si bonos PASTORES, & Ecclesie gubernanda idoneos promoveri studeant.*

6. Præmitto quarto, non dici digniores illos, qui Doctores fuerint, aut qui nobiliores, &c. sed illi, qui omnibus bonis dotibus animi, & corporis consideratis, Ecclesie vtiliores futuri esse creduntur. Et ita explicuit Tridentinum ibidem, dum dixit: *Quos dignores, & Ecclesie magis vtilis ipsi iudicaverint.* Nam per secundum epithetum explicuit primum. Dignus autem dicitur, qui habet qualitates requisitas ad ministerium. Indignus autem dicitur ille, cui deest aliqua ex qualitatibus ad ministerium iure requisitis.

7. Præmitto quinto, Beneficia Ecclesiastica primario, & principaliter instituta esse in vtilitatem Ecclesie, vt hæc habeat idoneos Mi-

nistros; secundario autem, & minus principaliter vt præmia eorum, qui de Ecclesia ob eorum virtutes, & doctrinam benemeriti sunt, & aptiores ad seruiendū Ecclesie. Ita communiter Doctores, & præcipue Navarrus, Aragon, Salon, Sotus, & Ledesma, quos refert, & sequitur P. Thomas Sanchez tom. 1. Consilior. lib. 2. cap. 1. dub. num. 2.

8. Præmitto sexto. Circa electionem ad Beneficia simplicia, quæ nullam habent Curam animarum, an eligi debeant digniores, est duplex sententia, & vtraque probabilis. Prima docet, peccare mortaliter electorem, qui non eligit digniorem. Quia cum Beneficia etiam simplicia instituta sint, saltem secundario, vt præmia meritorum, contra iustitiam distributivam operatur, qui ea non distribuit pro meritis. Ita D. Thom. 2. 2. quæst. 63. art. 2., & alij in locis, Caietanus, Palacios, D. Antoninus, Armilla, Tabiena, Sylvester, Mercatus, Lyra, Rosella, Alifiod, Henric. Gothfr. Ledesma, Corarr. Rochus. Panorm. Gomez. Adrian. Lupus. Lambert. Molina. Turrecr. Olchot. Perez. Gerson. Nieva. Padilla. Lissus. Tho. San. Navar. Aragon. Salon. Sotus. Navarr. G. briel. Angel. Alens. Th. San. Lugo.

6. Secunda sententia docet, non esse peccatum mortale, dare Beneficia simplicia dignis, ommissis dignioribus. Quia cum finis primarius, ad quem instituta sunt Beneficia, sit vtilitas Ecclesie; modicum detrimentum patitur Ecclesia, si ea conferantur dignis, ommissis dignioribus. Ita Navarra, Aragon, Salon, Sotus, Navarrus, Gabriel, Angeius, Alensis, & Abulensis, quos refert, & sequitur P. Thomas Sanchez, vbi supra num. 20. & suffragatur Lugo Cardinalis tom. 2. de Iust. disp. 35. sect. 2. num.

num. 11. Et ex his fere omnes dicunt, id esse peccatum veniale, quamvis Navarra dicat, nullum esse peccatum: sicut etiam Diana, part. 2. tract. 1. Miscel. resol. 38. afferens pro sua sententia, præter Navarram, Ledesmam, Gutierrez, & Garciam. Quæ sententia probabilis est, dummodo non intelligatur de illis Beneficijs, quæ inter simplicia adnumerari solent, quæ tamen saltem mediate habent curam animarum, de quibus supra dixi.

Diana.
Navar.
Ledesma.
Gutier.
Garcia

Navar.
Arag.
Salon.
Sotus.
Ledesma.
Th. San.

San Tho.
Caiet.
Palac.
S. Anton
Armell.
Tabien.
Sylvest.
Mercat.
Lyra.
Rosella.

Alifiod.
Henric.
Gothfr.
Ledesma.
Corarr.
Rochus.
Panorm.
Gomez.
Adrian.
Lupus.
Lambert.
Molina.
Turrecr.
Olchot.
Perez.
Gerson.
Nieva.
Padilla.
Lissus.
Tho. San.
Navar.
Aragon.
Salon.
Sotus.
Navarr.
G. briel.
Angel.
Alens.
Th. San.
Lugo.

Lumb.
Filguer.
Hozes.
Tamb.

Gloss.
Rochus.
Pedraza.
Diana.
Pomius.
Caiet.
Velasco.
Serra.

etiam ad Beneficia curam animarum habentia, ex quibus aliqui eam opinionem extendunt ad Episcopatum, præcipue respectu Pontificis eligentis, aut Patroni sæcularis presentantis. Moderni scriptores, qui has propositiones assumpserunt explicandas, Lumbier, Filguera, & Hozes, citant P. Tamburinum lib. 8. in Decal. tract. 3. cap. 4. de distribut. Benef. num. 5. & revera hæc propositio, vt iacet, reperitur ibidem num. 7. sed num. 11. addit: *Respondet secundo ad instantiam num. 8. factum, me ingenue fateri, propter hunc Tridentini textum, esse multo probabilis, Episcopatus, & similia maiora Curata Beneficia, de quibus solum loquitur Tridentinum, debere dignioribus conferri, nec in praxi aliter esse consulendum.* Sed Tamburinus in priore parte assertionis secutus est alios Doctores, qui prius docuerunt, posse eligi dignos, exclusis dignioribus, extra casum concursus. Ita Glossa, Rochus, Pedraza, & alij, apud Dianam 2. part. tract. miscel. 1. resol. 41. & Ioannes Pontius in Curs. Theol. disp. 59. quæst. 1. concl. 4. n. 40. Caietanus in sum. verb. *Electio Prælati.* Et esse probabilem ait Aca-cius de Velasco tom. 1. verb. *Beneficiis.* resol. 111. num. 7. & Serra. 2. 2. quæst. 63. art. 2. dub. 1. & alij.

11. Dico primo. Opposita sententia, quæ docet saltem in Episcopatibus, & Cardinalibus eligendos esse digniores, certa est omnino, vt huius decreti, in quo opposita opinio damnatur, & interdicatur tamquam scandalosa. Et idem dicendum est de omnibus illis, qui habent iurisdictionem quasi Episcopalem, sive sint Abbates, sive Vicarij, aut Priores nullius Diocesis, sive Prælati Regulares, ob identitatem rationis. Et quidem hæc propositio damnata loquitur de eo Decreto Concilij Tridentini, vbi hoc Concilium requirit, **Ecce** **in**

C A P V T II.

An vi huius damnationis certa evadat sententia docens, semper eligendum esse digniorem ad Episcopatum, & Cardinalatum?

SUMMARIVM.

Authores, qui docuerunt, posse absque culpa gravi eligi dignos, exclusis dignioribus. num. 10.

Opposita sententia certa est quoad Cardinales, & Episcopos, & eos, qui habent iurisdictionem quasi Episcopalem. num. 11.

Verbum Digniores sumi debet in sua propria significatione. num. 12.

Hæc obligatio est iuris naturalis. n. 13. *Vrgetur argumentum ex Concilio Tridentino.* num. 14. & seqq.

Quanta dotes requirantur ad Episcopatum? num. 15. & seqq.

Quid de hoc senserit S. Thomas? n. 17.

Quid Bellarminus? num. 18.

Vltior probatio ex Apostolo. n. 19.

Item ex Concilio Tridentino. num. 20.

10. **O**pinio fuit aliquorum, non esse obligationem sub reatu culpæ gravis eligere digniorem,

in eligendis Episcopis præcipue, & Cardinalibus, præferendos semper esse digniores. Hæc est expressa sententia S. Thomæ 2. 2. quæst. 185. art. 3., ubi asserit eligendos, non meliores in se, sed utiliores Ecclesiæ, & hoc est, esse digniores. Quem sequuntur fere omnes Theologi. Quod etiam

S. Hieron. docuit S. Hieronymus, & habetur in cap. *Licet ergo*. 8. quæst. 1. *Vt sciant omnes, & certi sint, quod qui præstantior est ex omni populo, qui doctior, qui sanctior, qui in omni virtute eminentior, ille eligitur ad Sacerdotium.* Subditque postea speciales virtutes, quæ reuicere debent in Episcopo.

12. Sed iam hæc assertio omnino est certa, & indubitabilis: Nam Decretum Concilij per se est manifestum; sed dum aliqui id verbum *Digniores* interpretantur vel pro dignis, vel pro non indignis, vel pro strictè dignioribus in concursu, dubitabant aliqui de mente Concilij. Cum ergo per hanc damnationem excludantur eæ interpretationes, iam nullum restat vestigium dubitationis.

13. Ego quidem pro comperto habeo, hanc obligationem esse iuris naturalis. Et quamvis aliqui hoc intendunt probare argumentis, quorum aliqua refutat P. Vasquez opusc. de Benef. cap. 2. §. 3. dub. 1. & alia Lugo Card. tom. 2. de iust. disp. 35. sect. 2. n. 11. Ego tamen existimo, id efficaciter probari hoc argumento, quod insinuat Concilium Trident. cap. 1. cit., dum ait: *Hoc tamen munus (Episcopale) huiusmodi esse censet (Sancta Synodus) ut, si pro rei magnitudine expendatur, numquam satis cautum videri possit.* Quod argumentum sic explico, & vrgeo.

14. Non potest eligi ad munus Episcopale ille, qui non habet omnia requisita ad tale munus; si tamen datur vnus, qui habeat omnia requi-

sita ad illud: ergo si vacante sede Tolentina v.g., inueniatur vnus, qui in his omnibus sit omnino perfectus, & nullus alius præter ipsum sit omnino perfectus; vrgebit obligatio eligendi vnum illum perfectum. Huc vique evidens est discursus iste, ipso lumine rationis dictante.

15. Procedo vterius. Tot, tantæque sunt dotes spirituales, tot, tantæque talenta prudentiæ, sanctitatis, Constantiæ, doctrinæ, & similia, quæ requiruntur ad munus Episcopale, vt vix, aut ne vix quidem inueniatur vnus, qui habeat omnia hæc in gradu perfecto: ergo si ille vnus non inueniatur, qui habeat ea omnia in gradu perfecto, eligendus erit ille, qui habuerit fere omnia illa; sive ille, qui proximus fuerit in perfectione talentorum ei, qui haberet omnia illa. Sed obligatio eligendi hunc est obligatio eligendi digniorem: ergo omnino vrget obligatio eligendi digniorem. Hæc omnes consequentiæ legitime concluduntur.

16. Illud vero antecedens, quod requirit ea omnia in munere Episcopali, probatur primo: hoc enim est quod dixit Tridentinum supra citatum: *Hoc tamen munus huiusmodi esse censet, ut si pro magnitudine rei expendatur, numquam satis cautum videri possit.* Hæc enim perfectio vndeque absoluta virtutum, & talentorum, quæ requiritur in Episcopo, est illa magnitudo, *De qua numquam satis cautum videri potest.*

17. Probatur secundo. Nam S. Thomas, quem omnes Theologi sequuntur, affirmat 2. 2. quæst. 184. art. 7. Episcopum teneri esse perfectum; & hoc esse discrimen inter Episcopum, & Religiosum, quod hic teneatur aspirare ad perfectionem; ille vero tenetur habere perfectionem. Et concludit S. Doctor: *Vnde manifestum est, quod status perfectionis potior est*

San. Tho.

in Episcopis, quam in Religiosis. Et quæst. 185. art. 8. ait: *Dicendum, quod, sicut supradictum est, status Religionis ad perfectionem pertinet, quasi quaedam via ad perfectionem tendendi; status autem Episcopalis ad perfectionem pertinet tamquam quoddam perfectionis magisterium.* Quod idem confirmat quodlib. 3. art. 17. Effet autem prolixæ operæ recensere, quæ reliqui Scriptores de hac materia attestantur.

18. Vnus pro multis sufficet Card. Bellarminus, in lib. de offic. Principis circa finem libri contro. 3. cuius titulus est: *An Episcopus teneatur esse perfectus?* Et postquam dixit: *Quod teneatur, docent omnes Scriptores, ac præsertim S. Thomas.* Post pauca subiungit: *Quod confirmatur ex verbis Apostoli ad Titum 2. [In omnibus te ipsum prabe exemplum bonorum operum] Et ex verbis Domini Matth. 5. [Vos estis sal terræ, & lux mundi.] Hæc igitur est veritas, sed non omnes capiunt verbum istud. Religiosi sunt in statu perfectionis acquirendæ, quia faciunt tria vota: paupertatis contra affectum diuitiarum; castitatis, contra concupiscentiam carnis; obedientia, contra superbiam vitæ. Episcopus igitur, qui est in statu perfectionis adeptus, tenetur esse perfectus, id est, ardentissima charitate Dei, & proximi præditus, ita vt diuitias Ecclesiæ suæ non suas esse existimet, & non habeat ad possidendum tamquam proprias, sed ad dispensandum, vt alienas. Item tenetur esse perfectus in charitate Dei, & proximi; circa castitatem, vt Angelica puritate Deo ministret, & viros ac mulieres, quibus præest, vere diligat vt filios, & filias, & nullam vnquam suspicionem incotinentiæ illis tribuat: proinde non habere domi personam vllam, vel ob adolescentiam, vel ob ornatum, ad quam carnali affectione propensus credatur:*

foris autem cum nulla vnquam muliere sine testibus loquatur, atque id potissimum erga sanctimoniales obseruet: incredibile enim est, quam contemptibilis reddatur Episcopus, si aut verbis, aut factis vllum signum incotinentiæ dederit. Denique perfectus esse debet circa humilitatem, & obedientiam Dei, & superiorum mandata, ac præcipue erga illud à Sancto Ioanne Evangelista in 1. Epistola promulgatum: *[Debemus pro fratribus animas ponere,] ac multo magis diuitias, quietem, delicias, & commoda omnia. Hæc perfectio excludit ludos, venationes, lectionem librorum vanorum, occupationes temporales, & alia id genus omnia.* Proinde munus Episcopi est vita laboriosissima, sed magnam habet remunerationem.

19. Probatur tertio ex verbis Apostoli 1. ad Timoth. 3. *Si quis Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat: oportet ergo, Episcopum irreprehensibilem esse, vniuerso virum, sobrium, prudentem, ornatum, pudicum, hospitalem, bellicosum, non vinolentum, non percuissorem, &c.* Et quidem prolixum esset recensere omnia, quæ Sancti Patres, & Ecclesiæ Doctores scribunt circa hanc Apostoli doctrinam, qua Timotheum Episcopum imbuebat. Explicationem, & Commentarium huius textus tradidit Augustinus Barbosa, lib. de Potest. Episcopi, part. 1. in toto titulo 2. per septemdecim Glossas, vbi cum immensa eruditionis suppellectile ex Sanctis Patribus collectæ, manifeste ostendit illam magnitudinem, de qua, vt dicit Tridentina Synodus, *Numquam satis cautum videri potest.*

Barb.

20. Ex quibus omnibus concluditur, si semper eligendus est ad munus Episcopale is, qui habeat omnia requisita ad tale munus, & vix inueniatur vnus, qui his omnibus polleat perfecte; illum eligendum esse,

Eccc 2 qui

qui propius accedat ad eam perfectionem talentorum, quæ requiruntur, atque ad eam digniorem. Et hanc obligationem semper in Ecclesia extitisse, ostenditur ex illis verbis Concilij: *Nihil in ijs pro presenti temporum ratione innovando.* Quibus verbis satis declarat Concilium hanc dispositionem non esse novam in Ecclesia Dei, sed semper in ea observatum esse tamquam obligatorium eligere digniores. Eam autem obligatio nem oriri ex iure naturali colligitur ex illis verbis: *Eadem Sancta Synodus Tridentina gravissimis Ecclesie incommodis comota non potest non commemorare, nihil magis Ecclesie Dei esse NECES-SARIUM, quam ut: lectissimos tantum sibi Cardinales asciscat, & bonos maxime (in superlativo gradu) atque idoneos Pastores singulis Ecclesijs præficiat.* Unde sic fit argumentum. Elector independenter ab humana lege, atque ad eam iure naturali, & Divino, tenetur ad eligendum Episcopum eo modo, quo necessarium est Ecclesie Dei: sed iuxta mentem Concilij, necessarium est Ecclesie Dei eligere digniorem: ergo iure naturali, & Divino tenetur eligere digniorem.

C A P V T III.

An præfata doctrina extendenda sit ad eos, quos præsentat Patronus laicus? Et quid circa hoc valeat consuetudo contraria?

SVMMARIVM.

Patronus laicus iure naturali tenetur eligere digniorem. num. 21.

Confirmatio ex Tridentino. num. 22. & seqq.

Quomodo non sit magnum onus eligere digniorem? num. 26.

In hoc non potest prævalere consuetudo; neque in Hispania datur talis consuetudo; & quantam diligentiam adhibeat Rex Catholicus ad querendum digniores? num. 28. & seqq.

Opinio docens oppositum circa Patronum laicum subiacet damnationi. num. 32. & seqq.

21. **D**ico secundo. Patronus laicus iure naturali tenetur eligere digniorem ad munus Episcopale. Probatur eodem argumento, quo primam assertionem roboravi. Nam Patronus laicus iure naturali tenetur eligere illum, qui habeat omnia requisita ad munus Episcopale administrandum, si talem inveniat: ergo cum vix sit vnus, qui habeat omnia requisita in gradu perfecto, & consequenter præfatus Patronus non possit certo scire, hunc, quem eligit, habere omnia ea requisita, debet præsentare eum, quem videt propius accedere ad eam perfectionem, atque ad eam digniorem.

22. Confirmatur primo. Nam iuxta Tridentinum, qui non promovent digniorem ad Episcopatum, alienis peccatis communicantes mortaliter peccant: sed quod Patronus sit laicus, non tollit hanc cooperationem, & communicationem quoad peccata aliena: ergo peccat mortaliter, si non præsentet digniorem.

23. Confirmatur secundo. Patronus iure naturali tenetur eligere five præsentare eo modo, quo est necessarium Ecclesie Dei: sed ut docet Tridentinum, eligere digniorem est necessarium Ecclesie Dei: ergo Patronus iure naturali tenetur eligere digniorem.

24. Confirmatur tertio. Nam cum Tridentinum in eo cap. 1. ait, alienis peccatis communicantes peccare mortaliter eos, qui ad Episcopatum

tum non eligunt digniorem, expresse loquitur tam de Patronis præsentantibus, quam de Prælatibus eligentibus, illis verbis: *Omnes vero, & singulos, qui ad promotionem præficiendorum quodcumque ius, quacumque ratione à Sede Apostolica habent, aut alioquin operam suam præstant.* In quibus verbis manifestum est, patronos etiam laicos contineri.

25. Dices. Ingens onus imponitur Patronis laicis, si ipsi non dicantur conscientie suæ satisfacere per hoc, quod præsentent dignos, sed querere teneantur digniores, magnisque scrupulis obnoxij erunt: præcipue cum adsit consuetudo in contrarium. Electio enim Episcopi plauditur, & celebratur, dum vir idoneus, & dignus eligitur, quamvis non sit dignior.

26. Respondeo, & si esset magnum onus, ei esse incumbendum Patrono; cum sit ingens obligatio providendi Pastorem vigilantissimum pro pascendis ovibus Christi sanguine emptis. Deinde assero, non esse magnum onus, accipere informationem accuratam de viris idoneis ad id munus, & hac accepta, eligere eum, qui reliquis antecedit in talentis requisitis.

27. Et quod dicitur de consuetudine, nihil obest. Nam contra obligationem iuris naturalis nulla prævalet consuetudo; quæ eo ipso quod contrarietur iuri naturali irrationabilis est. Deinde fallum est, quod detur talis consuetudo.

28. Et quidem in Hispania mihi certum est, eam consuetudinem non extare. Scio enim Regem Catholicum consulere frequenter solere Archiepiscopum Hispalensem, & alios maiorum Ecclesiarum Antistites, à quibus accipit informationes arcanas de ijs viris, qui gubernandis Ecclesijs Cathedralibus magis sunt

idonei, & vtiliores fore iudicantur. Et ex his omnibus cum magno consilio eligit Rex eos, qui maiori fama sanctitatis, doctrinæ, & prudentiæ inveniuntur. Cuius evidens signum est id, quod manifesta experientia comperimus, omnes Episcopos Hispaniæ, ut in plurimum esse viros sanctitate, prudentia, zelo salutis animarum, & vigilantia præstantissimos.

29. Est etiam signum evidens sollicitudinis Regnum Hispaniæ in præsentandis dignioribus pro Ecclesijs Cathedralibus exemplum Epistolæ Regis Catholici Caroli II., qui in præsentem regnat, datæ ad D. Archiepiscopum Hispalensem, quam modo præ manibus habeo, ubi inter alia hæc verba lego. *Importando tanto al servicio de Dios nuestro Señor, y bien de su Iglesia Católica, que las personas, que he de presentar para gobernar las de mis Reynos, sean de las MAYORES calidades, meritos, y partes, que ser puede, y tener para esto relacion de los mas DIGNOS, y capaces; por la gran satisfacion, que tengo de vuestra persona, y lo que con razon confio, que en quanto alcançaredes, me la hareis cierta, y verdadera, os encargo la conciencia, como cosa de que depende el bien universal de la Republica Cristiana, y por los mas seguros medios, que fuere posible, y conviene, os entereis con mucha atencion, secreto, y cuydado (postpuesta toda aficion, y fines humanos) de la Cristiandad, virtud, vida, exemplo, caridad, prudencia, modestia, entendimiento, letras, gobierno, edad, legitimidad, limpieza de sangre, y otras buenas calidades, que concurren en las personas, MAS calificadas, y aprobadas de vuestro Arçobispado, y otras, de quien os pareciere se puede fiar el gobierno de qualquier Iglesia.*

30. Inquires, an epius docens, Patronum laicum non teneri ad præ-

sentandam digniorem ad munus Episcopale, aut Cardinalitium, subiaceat huic damnationi? Et respondeo, hanc questionem pendere ab altera; scilicet an Concilium Tridentinum, cum decernit, ad munus Episcopale, & Cardinalitium eligendos esse digniores, loquatur etiam de presentandis à Patronis laicis? Nam cum hæc damnatio reprobet intelligentiam pravā circa id verbum *Digniores*, quod ponit Concilium, in eodem sentu, quo loquitur Concilium, debet etiam intelligi ea damnatio.

31. Respondeo ergo, eam opinionem subiicere huic damnationi. Ratio est. Nam Concilium Tridentinum ad munus Episcopale, & Cardinalitium ita requirit digniores, ut nullum apponat discrimen inter eligendos ab Ecclesiasticis Præfulibus, & eligendos à Patronis laicis, imò & hos etiam expresse comprehendit, ut ostendi supra in confirm. 3. Et quidem in eadem sess. 24. cap. 18. de Reformat. cum tradidisset, ad Ecclesiam Parochialem eligendum esse digniorem, subiungit: *Quod si ius Patronatus laicorum fuerit, debeat, qui à Patrono presentatus fuerit, ab eisdem deputatis, ut supra, examinari, & non, nisi idoneus repertus fuerit, admitti.* Cum ergo Concilium in eligendis ad Ecclesiam Parochialem, distinguat inter eligendos à Præsule Ecclesiastico & nominandos à Patrono laico; & hos admittat, quamvis non constet, eos esse digniores, dummodo constet esse dignos; in eligendis vero ad Ecclesiam Cathedralē semper insistat in electione dignioris, sine vlla distinctione Patroni laici, aut Ecclesiastici, imò expresse comprehendens laicum; dicendum absolute est, Concilium requirere ad munus Episcopale digniores, sive ab Ecclesiastico, sive à laico nominandi sint,

CAPUT IV.

An extendenda sit ea doctrina ad eos, qui eliguntur ad Beneficia Parochialia?

SUMMARIUM.

Tres quæstiones discutienda. n. 32.

Ex Decreto Tridentini elector Ecclesiasticus ad Beneficium Parochiale tenetur eligere digniorem. nu. 33.

Ad idem tenetur iure naturali. num. 34.

Obiectio solitur. num. 35. & seqq.

Ex Decreto expresso Tridentini non constat, quod Patronus laicus debeat eligere digniorem. num. 37.

Ex mente Tridentini colligitur, quod Patronus laicus tenetur eligere digniorem. num. 38. & seqq.

Qua ratione opposita opinio subiaceat damnationi. num. 40.

Obiectio solvitur, & explicatur, quomodo intelligenda sit obligatio iuris naturalis. uum.

An qui resignat Beneficium Curatum favore alterius, teneatur resignare favore dignioris? nu. 44. & seqq.

32. **N**on defunt, qui doceant, eam doctrinam non esse extendendam ad eos, qui eliguntur ad Beneficia Parochialia, neque esse obligationem eligendi digniores, sed sufficere, si eligantur digni. Ita Auctores, quos supra retuli initio capituli 2. Circa quā difficultatem tres quæstiones occurrunt. Prima est, an sit iuxta præscriptum Concilij Tridentini, quod quando electio pertinet ad Prælatum Ecclesiasticum, debeant eligi digniores. Secunda, quid quando presentat Patronus laicus? Tertia, an hæc damnatio comprehen-

hendat electionem ad Beneficia, ita ut sit scandalosum dicere, non debere eligi digniorem ad eiusmodi Beneficia? Et quidem non inquirimus modo, an ad Parochialia debeant eligi digniores; supponimus enim, esse teneadam sententiam affirmativam, sed an id sit iuxta præscriptum Concilij Tridentini? Quia cum hæc damnatio loquatur de intelligentia relati decreti Tridentini; oportet prius examinare, quid sit statutum à Tridentino circa hanc materiam.

33. Circa primam quæstionem sit prima conclusio. Ex Decreto Tridentini Episcopus, vel Patronus Ecclesiasticus, præmissis examine, tenetur eligere digniorem. Constat ex sess. 24. cap. 18. de Reform. ibi: *Ex hisque Episcopus eum eligat, quem ceteris magis idoneum iudicaverit, &c.* Censeo etiam, idem decerni in eodem Decreto de Reform. cap. 1. Nam quamvis præcipue loquatur ibi Tridentinum de Episcoporum, & S. R. E. Cardinalium electione, in præmio capituli loquitur generaliter de omnibus Curam animarum habentibus, illis verbis: *Nihil se ad Dei gloriam, & populorum salutem, utilius posse facere, quam si bonos Pastores, & Ecclesia gubernanda idoneos promoveri studeat.* Quæ verba videntur esse generalia, & quæ omnes animarum Curam habentes, comprehendant. Et quamvis ibi dicat *Bonos*, & non dicat *Meliores*; id tamen præmittit, ut postea declaret, promoveri debere digniores.

34. Dicendum ergo est, hos omnes teneri ad id obligatione iuris naturalis. Quod probatur eadem ratione, qua id ostendimus de electione Episcoporum. Etenim iure naturæ tenentur eligere ad gubernationem spiritualem Parochiæ eum, qui habeat omnia requisita ad tale munus: cū ergo adeo difficile sit invenire illū,

qui habeat omnia, si iste non cognoscitur evidenter esse talis, debet eligi, qui plura ex requisitis habuerit; qui propterea erit dignior.

35. Dices, sed quid, si dentur duo, qui habeant omnia requisita, quamvis inæqualiter, ita ut vnus perfectius illa habeat, quam alter? Nam in tali casu etiam ille minus perfectus habet omnia requisita; & ideo licet sit minus dignus; poterit eligi.

36. Sed contra est: nam moraliter loquendo; illa minor perfectio non potest dignosci ab electoribus, nisi quia deest aliquod requisitum: maxime quia ad Curam animarum requiruntur talenta in summo gradu moraliter cognoscibili, vnde si non habet talenta in summo gradu moraliter cognoscibili, vti que non habet omnia requisita. Et ideo optime dixit Lugo Card. in ea sess. 2. num. 19. *Experientia probat in istis locis, vnum Parochum zelo, & fervore flagrantem in fluere brevi tempore spiritum, & pietatem in omnes fere illos, qui ad eius Curam pertinent.* Et sane qui cognoscit, quanti momenti sit Cura animarum in ordine ad salutem æternam, non dubitabit, eum zelum, & fervorem, qualem proponit Lugo, esse vnum ex requisitis ad munus Parochiale, & illud dici posse, esse in summo gradu. Dum ergo non cognoscitur is zelus in tā sublimi gradu, in aliquo ex istis, qui aspirant ad munus Parochiale, debet eligi is, qui magis accedit ad eū gradum, ceteris paribus; & idem dicendum est de reliquis talentis requisitis.

37. Circa secundam quæstionem sit secunda conclusio. Ex Decreto expresso Tridentini non constat, quod Patronus laicus debeat eligere digniorem ad munus Parochiale, sed dignum, & idoneum muneri; tamen attendita Tridentini mente, quæ ex alijs eius verbis colligitur, Patronus laicus tene-

tenetur eligere digniorem. Prima pars constat ex citato cap. 18., ubi dicitur: *Quod si ius Patronatus laicorum fuerit, debeat, qui à Patrono presentatus erit, ab eisdem deputatis (examinatoribus) ut supra examinari; & nō, nisi idoneus repertus fuerit, admitti.* Vbi non petit magis idoneus, sed quod reperitur idoneus.

38. Secunda pars probatur. Nam quamvis solum requirat Tridentinū, quod Presentatus à Patrono laico ad Parochiam, reperitur idoneus, id ita decernit, ut vitentur lites, quæ contra ius Patroni exurgere possent, si non admitteretur presentatus, prætextu quærendi alterum digniorem. Ex alia vero parte, cum tot, tantaque requisita declaret opus esse ad munus Parochiale, quæ leguntur in eo cap. 18.; cumque res ipsa ex se tanti momenti sit in ordine ad salutem animarum, inde constat, etiam ex mente Tridentini, Patronum laicum, præmissa diligenti inquisitione, debere presentare digniorem.

39. Confirmatur: nam ex mente Tridentini, qui non eligit digniorem, *peccat mortaliter communicans peccatis alienis*: Sed quod Patronus sit laicus, non tollit, quominus cooperetur peccatis alienis: ergo etiam Patronus laicus tenetur eligere digniorem. Neque obstat, quod Concilium in cap. 1. loquatur præcipue de electione Episcoporum: nam eodem modo (proportione servata) cooperatur peccatis alienis, qui eligit minus dignum ad Parochiam, quam qui eligit ad Episcopatum.

40. Circa tertiam, & præcipuam quæstionem sit tertia conclusio. Subiacet huic damnationi, qui dixerit, ubi Concilium decernit, ad munus Parochiale esse eligendum digniorem, nomine dignioris intelligi dignum, sumpto comparativo propositione, aut intelligi non digniorem,

aut solum intelligi in concursu. Ratio est: nam licet demus, in eo cap. 1. agere Concilium dumtaxat de electione Episcoporum, & S. R. E. Cardinalium, tamen damnatio hæc condemnat interpretationem illam sinistram circa id verbum *Digniores*; cum ergo id verbum æque reperitur in electione Parochorum in eo cap. 18., ac in cap. 1. in electione Episcoporum, damnatio etiam debet extendi ad interpretationem eius verbi etiam in electione Parochorum.

41. Obijcies contra primam conclusionem. Si ita stricte teneretur Episcopus eligere digniorem, sequeretur, quod si immediate post concursum, & examen factum, inveniret Episcopus aliquem digniorem reliquis oppositoribus, teneretur deferere omnes eos, qui vocati venerunt ad concursum, & eligere eum, qui denuo inventus est dignior: sed hoc fieri non potest sine iniuria eorum, qui vocati sunt ad concursum, propter contractum cum eis: ergo non ita stricte teneretur Episcopus eligere digniorem.

42. Respondetur primo, casum esse metaphysicum, utpote qui nunquam contingit: tum quia omnes, qui se idoneos reputant, semper ingrediuntur concursum; tum etiam, quia etiam post examen reliquorum, potest Episcopus vocare ad concursum eum, quem reputat digniorem: tum præterea, quia difficile est cognoscere evidenter, illum esse digniorem, non probata per examen eius scientia.

43. Respondetur secundo, quod dato quod aliquando contingat is casus, non tenetur Episcopus eligere illum repertum digniorem extra concursum: obligatio enim eligendi digniorem intelligitur sine violatione contractus initi cum oppositoribus vocatis ad concursum, dummodo,

illi

illi sint digni, & ex illis eligatur dignior. Sic enim intelligendū est ius naturale obligans ad electionē dignioris.

44. Obijcies contra secundam Conclusionē. Qui resignat Beneficium Curatum favore alterius, non tenetur resignare favore dignioris, sed sufficit, quod resignet favore digni; ut docent Reginaldus, Lessius, & Malderus, quos refert, & sequitur Diana part. 2. tract. 15. resol. 41. Quia resignans non est distributor, & ideo non tenetur servare iustitiam distributivam. Ergo eodem modo censendum est de Patrono laico, maxime de illo, qui non est distributor plurium Beneficiorum, sed illius unius Beneficij.

45. Et quidem alia est mens P. Lessij, qui solum loquitur, quando non est magnus excessus dignissimi ad dignum: superaddit enim hæc verba: *Quamvis si multo dignior se offerat, vel in promptu sit, charitas boni communis obligat, ut hic præferatur.* Ex quibus verbis formatur argumentum probans, resignatorem quærere debere dignissimum, & si videat, hunc valde excedere, teneri resignare in favorem eius. Nam charitas boni communis exigit, ut provideatur salutem animarum meliori modo, quo possit. Nam, ut supra perpendimus, cum non facile inveniatur vnus, qui habeat omnia requisita, charitas boni communis, & desiderium salutem animarum, vrgere debet ad hoc, ut eligatur, qui vltieris abundet eiusmodi requisitis. Et hinc constat ad argumentum, negandum esse antecedens; ut negat P. Vasq. Vasq. opusc. de Beneficijs cap. 2. §. 4. dub. 7. n. 100. Cum Soto, & Navarro. Et ad id, quod subiungitur, dicendum est, non nasci obligationem hanc ex iustitia distributiva, sed ex charitate, & desiderio, quod Beneficiarius habere debet salutem animarum.

(*** ***)

DISERTATIO. XXIX.

An fornicatio, & mollietates sint moraliter male, dumtaxat quia prohibita?

CAPVT I.

Proponuntur due propositiones damnatae, placitum Caramuelis, & aliquot prænotata.

SVMMARIVM.

- Referuntur due propositiones damnatae.* num. 1.
Præsens questio est, an fornicatio, & mollietates sint male ab intrinseco, an à sola prohibitione? Et quomodo questio spectet ad praxim. num. 2.
Duplicem esse malitiam, Theologicam, & Philosophicam; ex Caramuele. num. 3.
Quomodo explicet Caramuel hanc duplicem malitiam? num. 4.
Hæc doctrina Caramuelis non stat cum doctrina S. Thomæ. num. 5.
An malitia Philosophica offendat Deum ut authorem naturæ. ibidem.
Docet Caramuel, fornicationem, & mollietatem non esse malas ab intrinseco, sed à prohibitione Dei. num. 6.
Fundamenta, quibus nititur. num. 6. & seqq.
Alia fundamenta eiusdem, ut probet, mollietatem non esse malam ab intrinseco. num. 12. & seqq.
An idem censet Caramuel de omnibus peccatis luxuria contra naturam. num. 15.

1. **P**ropositio 48. ex damnatis, hæc est: *Tam clarum videtur fornicationem secundum se nullam involvere malitiam, & solum esse malam, quia interdicta, ut contrarium omnino rationi dissonum videatur.* Propositio 49. est huius tenoris:

Mollities iure naturæ prohibita non est. Vnde si Deus eam non interdixisset, sæpe esset bona, & aliquando obligatoria sub mortali. Et utriusque propositionis sub his eisdem terminis Author est Caramuel: & vtramque defendit tom. 1. Theol. fund. fundamento 12. n. 341. citans se ipsum ad lib. 3. Theol. moral. num. 1600. & in Theol. intent. num. 1904. & Franciscus Verde in Apologia pro Caramuele contra Borgiam quæst. 3. & 4.

2. Supponendum est (quod, & ipse Caramuel supponit) esse de Fide, fornicationem, & pollutionem esse peccata lethalia. Id enim constat ex plurimis locis Sacræ paginæ. 1. Corinth. 6. ad Ephes. 5. Apocal. 21. Exodi 20. Deuteron. 23. Proverb. 9. Ecclesiastici, & Hieremiæ 5. & alijs. Quare questio præsens est: An fornicatio, & mollities sint malæ moraliter ex sola prohibitione Dei, an potius ab intrinseco, atque ad eod. ex iure etiam naturali? Et quamvis Caramuel dicat, hanc questionem nihil spectare ad praxim; id tamen non est omnino verum: nam maior, aut minor gravitas peccati ad praxim spectat ea ratione, qua graviora peccata maiori contentione vitanda sunt. Constat autem, quo graviora sunt peccata, maiori contentione vitanda esse. Constat etiam, graviora esse peccata, quæ iure naturali prohibentur, quam quæ sola prohibitione Divina, cæteris paribus.

3. Supponit Caramuel, in pluribus peccatis esse duplicem malitiam, aliam Theologicam, aliam Philosophicam iuxta S. Thomam 1.2. quæst.

71. art. 6. ad 5., ubi ait: *A Theologis consideratur peccatum, præcipue secundum quod est offensa contra Deum; à Philosopho autem morali, secundum quod contrariatur rationi.* Et id eod. primum genus malitiæ vocat Caramuel Theologicum; secundum autem Philosophicum. Hanc autem malitiam Philosophicam dicit esse indecentiã quamdam, qua actio dedecet naturam rationalem, qualis est ingratitude, inconstantia, &c.

4. Subiungit, malitiam Theologicam offendere Deum vt legislatorem; malitiam autem moralem offendere Deum vt naturæ conditorem. Hinc infert, nullũ actũ esse malũ malitia Theologica, nisi quia prohibitus. Vnde si Deus non prohiberet eum actum, non esset malus Theologicè. Aliqui tamen actus habent etiam malitiam Philosophicam, nempe qui contrariantur rationi: v. g. esse ingrati, inconstantem, mendacem, &c., qui prohibiti sunt, quia mali.

5. Sed hæc doctrina non stat cũ doctrina S. Thomæ. Primo. Nam iuxta S. Thomam, non est malitia Theologica, quæ offendit Deum vt legislatorem, sed malitia, quatenus offendit Deum. Secundo Nam malitia, quæ offendit Deum vt conditorem naturæ, non potest non considerari à Theologo; cuius est considerare quidquid dicit relationem ad Deum; sed iuxta Caramuelem, malitia Philosophica offendit Deum vt conditorem naturæ: ergo etiam malitia Philosophica nõ potest nõ considerari à Theologo sub hac ratione, atque ad eod. includit malitiam Theologicam. Quare malitia Theologica non recte definitur, secundum quod respicit Deum vt legislatorem; sed secundum quod respicit Deum. Malitia vero Philosophica non respicit Deum neque vt conditorem naturæ, sed solum talis esse intelligitur

tur, secundum quod dissonat rationi.

Caram. 6. Igitur Caramuel varijs in locis asserit, & contendit probare, fornicationem, & mollitiem non esse intrinsece mala, sed extrinsece à prohibitione Divina. Dabo conclusionem, & fundamentum eius ex lib. 4. Theologiæ intentionalis, num. 1960. [Dico igitur primo. Si Deus fornicationẽ nõ interdixisset, nõ esset mala, nec peccatũ. Et, vt puto, evidenter ostendã. Quia duorum commixtio secundum se peccaminosa est, vel quia naturaliter mala ipsis, vel quia naturaliter mala proli: neutrum potest dici: ergo. Non primum: quia sæpe contingit esse vtrique salubrem, & in tali casu non est vtrique naturaliter mala: accedit, quod si quando infalubris dicatur, cum graviter infalubris non sit, non possit esse graviter peccaminosa. Nec poterit dici secundũ: fornicatio enim mala proli non est. Primo enim nõ potest dici mala physice, quæ in causa est, vt homo, qui alias in rerum natura non esset, producat: quia si iniurius homini, qui illum occidit, Beneficus omnino, qui illum generat, imò Beneficentior Genitor, quam iniurius occisor: iste enim non potest facere, quod homo, qui est, omnino non sit; at ille efficit, vt qui omnino non est, esse incipiat.]

7. Et num. 1961. prosequitur sic. [Aliqui ad educationem recurrunt: factentur enim, ipsam fornicationem esse proli physice vtilem, sed nocivam moraliter. Sed hoc est verbis obcludere. Primo enim vellem ex facie, & nomine cognoscere illam prolem, cui in fornicatione, vt male educetur; in mollitie, ne omnino producat, efficitur. Vbi illa? In Omnipotentis thesauris. Quid illa? Actu nihil. An homo existens iniuriam potest facere nihilo? An nihilum habet iura, & dominium? Dicuntur; sed dicuntur. Nihili nullæ

reales, & positivæ proprietates. Nihilum in rem realem, & positivam nec ius in re, nec in rem habet. Iniustia fit substantiæ intellectuali existenti: & creatura possibilis præter creatricem potentiam nihil est.]

8. Deinde num. 1962. hæc subiungit. [Si Augustinus dixit, *melius esse damnari, quam annihilari*; item diceret, *melius esse proli male educatam esse, quam absolute in rerum natura non esse.* Et sane malam prolium educationem potius ex paupertate, quàm ex fornicatione suboritur: Principum enim nothos optime educatos videmus; cum tamen nulli disciplinati mores sint inter homines viles, & mendicos. Potius igitur pauperum matrimonia venirent condemnata, quàm divitum fornicationes.]

9. Procedit mox ad refellendam responsonem, quàm S. Thomas exhibet præfato argumento sic. [Sed inquit, esse per accidens, quod filij illegitimi Principũ bene educantur. Dicunt, nõ tamẽ probant: verosimilium enim videtur, esse per se, quod filij pauperum male educantur. Sed esto, sit inter divites bona nothorum educatio omnino accidentalis: ergo si per accidens contingit, quod filij fornicarij Principum bene educantur; etiam per accidens contingeret, quod parentes fornicantes non peccent. Et probò sic: Ideò fornicatio interdicitur, quia ex illa mala prolium educatio sequitur: ergo si hæc non sequeretur, non interdiceretur illa. Finis igitur huius inhibitionis bona educatio est: qui probabile est, quod quando finis cessat per accidens in aliquo particulari, lex etiam cesset per accidens in particulari: ergo siquidem admittitur, quod finis legis fornicationem prohibentis soleat in aliquo particulari cessare, per accidens, admittendum omnino est, ipsam legem cessare.]

10. Responſionem, quæ huic argumento exhiberi poteſt, ſic reſellere conatur. [Sidicas, ceſſante ſine legis in particulari, ceſſare legem in particulari, non quidem Divinam, ſed humanam; putabis, te aliquid dicere, & nihil omnino dices: legum enim humanarum finis aliquando univèrſaliter ceſſat; at naturalium non aliter, quàm per accidens, & in particulari ceſſare poteſt. Pater in homicidio indirecè patrato: in vapore enim occidere poſſum, non obſtante quinto præcepte Decalogi; tunc enim per accidens, & in particulari ceſſat præcepti finis, adeoque etiam ipſum præceptum: nec dabitur caſus, in quo legis naturalis finis ceſſet univèrſaliter.]

11. Subiungit immediate: [tum ſic. Nulla ratione naturali oſtendi poteſt, ſimplicem fornicationem eſſe malam; & tamen malam eſſe, in Sacris litteris oſtenditur: ergo dicendum eſt non eſſe malam intrinſece, & ex natura ſua, ſed extrinſece ratione interdictionis, adeoque non eſſe prohibitam, quia mala; ſed potius malam ſolummodo eſſe, quia prohibita.]

12. Deinde num. 1965. ponit ſecundam concluſionem, quæ eſt 49. ex damnatis. Dico ſecundo. *Si Deus mollitiem non interdixiſſet, numquam eſſet mala, ſepe eſſet bona, & aliquando per accidens obligatoria ſub peccato mortali?* Multa brevibus verbis congeſta, quæ indigent clariori expoſitione. Mollities eſt ſeminis effuſio voluntaria; & ſi mala ſecundum ſe, de ipſius malitia hominibus conſtare debet. Sed quid ſemen? Doctores certant, & adhuc ſub iudice lis eſt. Aliqui ſudorem, alij ſpumam, non nulli lac, plerique ſanguinem, ſemen eſſe contendunt; & tamen eſſe contra ipſam naturam, ſudorem, ſpumam, ſanguinem, lac, & ſimilia corpo-

ris nutrimenta, vel excrementa ex rationabili cauſa decidere, nullus Dialecticus probare poterit. Nec iuvat dicere, illud ad generationem ordinari. Nam & muliebre lac ordinatur ad nutritionem prolis, ſanguis ad propriam, & tamen vtrumque ſine culpa dicitur. Igitur ſiquidem mollities mala eſt, & tamen contra naturam, ubi ad ſalutem propriam conducit, non eſt; dicenda venit, omnem ſuam malitiam habere à prohibitione.]

13. Quod autem in ea hypotheſi mollities poſſet eſſe obligatoria, ſic probare conatur num. 1967. [Sublata Dei interdictione poſſe contingere, quod homo ad mollitiem ſub peccato mortali teneretur, clariffime probari poterit. Æger enim teneretur adhibere remedia, quæ ſunt præſciſſe ad vitæ conſervationem neceſſaria, & ſcimus dari morbos, qui in ſeminis quantitate, & qualitate conſiſtunt, morbos quidem læthiſeros, à quibus aliter, quam effuſione ſeminis curari non poſſis: ergo ſi aliunde non obſtaret, in tali caſu vti effuſione ſeminis vt remedio præſciſſe neceſſario tenereris. Atqui nunc debes potius mori quàm tale remedium admittere: ergo evidens eſt, quod detur alia circumſtantia extrinſeca, nimirum Divina interdictione, quæ illud remedium illicitum reddat.]

14. Aliam probationem affert num. 1968. [Proximus ad generationem, & nativitatem accedit embryo, & infans ipſe nondū natus, quā ſemen; atqui poteſt gravida parens contra inanimatum fatum procedere, ſi aliter vitam conſervare non poſſit: ergo à fortiori poſſet contra ſemen, ſi ſolummodo conſiderarentur rationes naturales. Ergo ſiquidem procurare poteſt abortum licite, vt vitam tueatur; & tamen procurare mollitiem propter eadem cauſam nō poteſt,

poteſt, eſt argumentum infallibile, quod mollitiei malitia à rerum natura non dependet, ſed à voluntate interdicatoris.]

15. Et cum num. 1969. aſſerat mollitem, ſodomiam, & beſtialitatem eſſe peccata eiufdem ſpeciei infimæ; ex hac, & ex præcedenti concluſione fit manifeſtum, eſſe ſententiam Caramuelis, omnia hæc peccata contra naturā nō eſſe intrinſece mala, ſed ſolum eſſe mala exprohibitione Divina.

CAPUT II.

Demonſtratur falſitas propoſitionum damnatarum ex doctrina S. Pauli. Apoſtoli.

ARTICVLVS I.

Duo argumenta proponuntur.

SUMMARIUM.

Apoſtolus oſtendit multis argumentis malitiam luxuria diſſonare rationi. num. 16.

Conſirmatur expoſitione S. Thomæ. num. 17.

Quomodo intelligatur id dictum Apoſtoli, quod luxuria inquinat corpus? num. 18.

Quomodo id explicet S. Hieronymus? num. 19.

Et quomodo S. Ambroſius? num. 20. *Explicatio Theophilacti in eandem ſententiam.* num. 12.

Idem conſirmatur explicatione S. Bedæ. num. 22.

Quanta ſit diſparitas quoad hoc inter copulam licitam, & illicitam? num. 23. remiſſive.

Quomodo S. Athanaſius intelligat

hanc iniquationem corporis ex luxuria? num. 24.

Quomodo æcumenus intelligat Apoſtolum in eandem ſententiam? num. 25.

Conſirmatur multis teſtimonijs S. Thomæ. num. 26. & ſeqq.

Eiuſdem ſententia ſunt duo inſignes interpretes Pauli, Salmeron, & Iuſtinianus. num. 26. & 30.

Quam aliena ſit à mente S. Pauli expoſitio Caramuelis. 32.

16. **I**vre merito damnatas eſſe, tamquam ſcandalofas, eas duas propoſitiones, pro comperto habeo: exiſtimo enim eas adverſari doctrinæ, quàm tradit Apoſtolus cap. 6. Epistolæ i. ad Corinth. Probatur promo. In præfato loco Apoſtolus oſtendit malitiam fornicationis, & cuiuslibet actus luxurioſi, multis argumentis petitis, non à præcepto Domini, quod ſupponit, ſed à varijs rationibus: ſed implicat, quod malitia probetur argumentis petitis à ratione, & quod ea malitia non ſit diſſona rationi: ergo malitia fornicationis, & cuiusvis actus luxurioſi, eſt diſſona rationi. Sed eſſe diſſonam rationi eſt repugnare iuri naturali: ergo talis malitia repugnat iuri naturali.

17. Quæ ex præfatis propoſitionibus non eſt evidens? Maior conſtat ex contextu capitis, & ex ipſis rationibus, ad quas proponendas iam accedo. Et ideò S. Thomas in hunc locum dixit: *Improbatur autem fornicationem quatuor rationibus.* Minori nihil evidentiſ, maxime cum rationes Sacraſcripturæ non ſint mere probabilis, ſed omnino irrefragabiles. Quando ergo ratio irrefragabilis probat malitiam actionis, quomodo poteſt ea malitia actionis, non eſſe diſſona præfata rationi irrefragabili? Non enim componuntur hæc duo. & quod actio

San Tho

fit

fit consona rationi, & quod ratio irrefragabilis probet, illam actionem esse malam. Deinde consequentia legitime inferitur. Et subinde duæ aliæ propositiones sunt ex terminis notæ.

18. Probatur secundo ex illis verbis S. Pauli: *Fugite fornicationem: omne peccatum, quodcumque fecerit homo, extra corpus est; qui autem fornicatur, in corpus suum peccat.* Sed quomodo peccat in suum corpus, & in quo consistit hoc discrimen inter fornicationem, & cætera peccata, operæ pretium est intelligere. Et quidem sensus huius loci est, peccatum luxuriæ inquinare, & maculare corpus, & esse corporis specialem deformationem, & contumeliam; vt ex alijs locis Apostoli mox referendis constabit: quàm specialem corporis iniquationem non afferunt cætera peccata. Hanc autem iniquationem moralem certum est non provenire à sola Dei prohibitionem: ergo provenit ex eo, quod ea malitia sit specialiter dissona rationi, & quæ dedecet naturam rationalem, atque adeò iure naturæ vetita.

19. S. Hieronymus tom. 3. in Epist. ad Amandum sic ait: *Cætera peccata forinsecus sunt: quidquid enim egerimus, in alios agimus, fornicatio non solum conscientiam fornicantis, sed & corpus maculat.* Vbi non loquitur de macula Physica, sed de macula, quæ moraliter talis sit, vt indicant hæc verba immediate sequentia. *Ac secundum sententiam Domini: dum templum Christi facit esse corpus meretricis.* Quam esse maculam moralem, & indecentiam respectu naturæ rationalis, per se patet; & infra amplius explicabitur. Concinat sibi ipsi Hieronymus lib. 3. ad versus Iovinianum sic differens: *Pudicitia Benemeretur de maioribus: Bene in primis de se, quàm à contumelia externi corporis vindacat.* Est ergo

fornicatio contumelia naturæ rationali, atque adeò malitia, quæ illam dedecet, vt pote quæ rationi dissonat.

20. S. Ambrosius in hunc locum Epistolæ 1. ad Corinth. sive (vt mavult Bellarminus de Scriptoribus Ecclesiast.) Hilarius Diaconus, declarat, quomodo luxuriosus peccet in corpus suum, nempe quatenus corpus, quod subijci debebat animæ, subijcit animam, illamquæ redigit ad miseriam servitutem. Sic enim ait. *Quia cætera peccata, & si per corpus generantur, nō tamen animam ita carnali concupiscentia faciunt obstrictam, & obnoxiam, quem admodum commisceri facit animam cum ipso corpore usus libidinis agens in opere carnalis fornicationis: quia in tantum agglutinatur anima corpori, vt in ipso momento nihil aliud cogitare homini liceat, aut intendere, quia ipsam mentem captivam subdit ipsa submersio, & absorbitio libidinis, & concupiscentiæ carnalis.* Ex sententia ergo S. Ambrosij constat, quomodo scortator peccet in corpus suum; quod non oritur ex eo, quod sit præceptum, sed ex eo, quod sit indecens naturæ rationali, dissonetque rationi, quod corpus ita mergat, & absorbeat mentem.

21. Theophylactus in hunc textum Apostoli, sic illum exponit. *In corpore itaque ipsum fornicator delinquit, cum illud inquinat, & forde cōspurcat.* Censet ergo Theophylactus, corpus actione luxuriosa maculari, & sordidari moraliter: nam de sordibus physicis nihil curat Apostolus, nec Sacri Interpretes. Cū ergo sit specialis macula corporis, quā non incurunt cætera peccata, ea non provenit ex præcepto Domini, sed ex speciali indecentia, quæ dissonat rationi.

22. S. Beda in hunc eundem locū fere eadem verba habet, ac S. Ambrosius sic differens. *Videtur enim B. Aposto-*

Apostolus (in quo loquebatur Christus) exaggerare voluisse fornicationis malum super omnia cætera peccata, quæ per corpus committantur, non tamen animum humanum concupiscentiæ carnali ita efficiunt obstrictum, & obnoxium, quem admodum in solo opere fornicationis corporalis. Cum misceri facit animum vis agens libidinis cum ipso corpore, & unum cum ipso quodammodo agglutinari, & devictum esse, in tantum vt nihil aliud ipso momento, & experimento huius tam magni flagitij cogitare homini liceat, aut intendere, nisi quod sibimet adijcit, mentemque captivam subijcit ipsa submersio, & quodammodo absorbitio libidinis, & concupiscentiæ carnalis. Vt hoc esse videatur, quod dictum est: [Qui autem fornicatur, in corpus proprium peccat.] Quia tunc fit proprie, & familiariter servum corporis cor hominis fornicantis, maxime in tempore ipsius nequissima operationis. Et paulo inferius addit: Hoc tantummodo fornicationis modo in corpore proprio peccari dixerit, quia maiori libidinis ardore, quo superior nullus est, voluptas ipsius corporis tenet servum, efficitque captivum.

Caram.
Verde.

23. Caramuel, & Franciscus Verde eius assecla, cum aliquid de nimia voluptate fornicationis illis obijcitur, putant, & asserunt, id etiam militare contra copulam matrimonialem. Sed esse manifestam disparitatem, infra ostendam, cap. 3.

S. Athan.

24. S. Athanasius in libro de venerandis nuptijs (referente Æcumenio in hoc cap. 6. Epist. 1. ad Corinth.) sic ait: *Ad delicatos, ac voluptuarios scribens Paulus auxilio voluptuaria eorum vita usus est ad scortationis depulsionem, hoc dicens, quod cætera peccata animam iniuria afficiunt, & in solam ipsam nocumentum transmittunt: qui vero scortatur, corpus una cum anima afficit iniuria, corrumpens illud,*

ac debilitans, & animale, ac vitam auferens vigorem. Et licet Athanasius videatur loqui de vigore physico vitali, & animali; etiam hoc admisso, dissonat rationi. Nec dicas, vnam scortationem non corrumpere graviter corpus: quia abyssus abyssum invocat; & vna scortatio generat vehementer inclinationem ad aliam.

25. Æcumenius loco citato ait: *Non dixit, per corpus peccat, quod multi existimantes, negotium facessunt interpretibus, sed [in proprium corpus peccat,] in ipsum labitur, ipsum inquinat, ipsum reddit detestandum.* Et inferius subiungit: *Nunc enim respicit Apostoli sermo non supplicium, quod postea sequitur peccatum; sed iniuriam, quæ in ipso opere fit corpori in opere venereo, hoc est, fædationem.* Et mox: *Qui cætera operatur peccata, in alia operatur; scortator autem se ipsum pudescit, se ipsum inquinat, unde etiam abluuntur; eo quod fæditatem intelligant, & absurditatem abominentur.* Et paulo post. *Cætera extra corpus sunt facientis; hoc inquinat ipsum facientem. In cæteris alios iniuria afficit, in scortatione vero se ipsum.* Et post pauca. *Denique in nulla alia operatione, quàm in viri cum muliere commixtione dicitur esse corruptos, qui virginem, aut adolescentulum aggressi sunt.* Ecce ex mente Apostoli iuxta interpretationem Æcumenij scortator labitur in suum corpus, illud inquinat, illud reddit detestandum, illud fædat, se ipsum pudescit, se ipsum inquinat, ita vt fæditatem, & absurditatem suā abominetur, se ipsum afficit iniuria; & de solo luxurioso dicitur, quod corrumpitur. Quis audiens hæc omnia non affirmabit illam actionem, in quam hæc omnia cadunt, esse rationi dissonam, & dedecere naturam rationalem?

acum.

26. S. Thomas in cap. 6. huius Epist.

S. Thom. Epistolæ lect. 3. hæc verba habet. *Ponit tertiam rationem, quæ sumitur ex corporis in, quinatione.* Et inferius ait: *Apostolus dicit, Qui fornicatur, corpore suo peccat. sed, [peccat in corpus suum,] id est, contra corpus suum, corrumpendo, & inquinando illud præter usum rationis. Vnde, & Apocal. 3. [Habes pauca nomina in Sardis, qui non inquinaverunt vestimenta sua.] id est, corpus. Et Apocal. 14. [Hi sunt qui cum mulieribus non sunt inquinati.]* Est autem dissonum rationi, & consequenter malum iure naturali, & conseruare corpus præter usum rationis.

S. Thom. 27. Quod idem dixerat S. Thom. 2. 2. quæst. 154. art. 3. ad 2. *Dicendum, quod ille, qui fornicatur, dicitur peccare in corpus suum, non solum quia fornicationis delectatio consummat in carne, quod etiam in gula accidit, sed etiam quia contra bonum proprii corporis agit, qui fornicatur, in quantum scilicet indebite resoluit illud, & inquinat, & alteri commiserit.*

San. Tho. 28. Deinde S. Thomas in eo cōment. citat S. Augustinum, dicens. *Vel aliter secundum Augustinum hic in Glessa: [Qui fornicatur, in corpus suum peccat,] quia anima eius totaliter carni in illo actu subijcitur, ita quod non possit aliud ibi cogitare. Vnde in Psalm. dicitur: [Nolite fieri sicut equus, & mulus, quibus non est intellectus.]* Iuxta quã expositionē ea inordinatio, quod ita subijciatur anima corpori, non provenit à prohibitione Dei, sed à dissonantia, qua dissonat rationi.

P. Salmer. 29. P. Alphonsus Salmeron to. 2. in Epistolas B. Pauli, hunc locum Apostoli sic explicat: *Dicendum tamen, multa esse peccata, quæ extra corpus esse dici possunt, etiam si illud debilitent, ac enervent, aut dehonorent, ut sunt quæ obiecta sunt (ingurgitatio, ebrietas, &c.) Et*

in ratione effectus corpori vehementer noceant. Sola autem fornicatio in corporis sui iniuriam tendit, dum illud reddit obnoxium servituti meretricis; etiam si alioqui fornicatio corpori non noceret. Ecce qualiter fornicator in corpus suum peccat, non propter nocumentum physicum, sed propter morale, atque adeò propter aliquid rationi dissonans.

30. P. Benedictus Iustinianus in huius loci expositione ait: *Atqui Apostolus non ita ait, alia peccata esse extra corpus, ut illud nullomodo attingant; sed id tantum indicat, nullam esse corporis humani maiorem contumeliã, quam quæ, à scortatione proficiscitur.* Quod prius aliquanto latius dixerat in paraphrasi huius capitis 6. ubi etiã dicit sub his terminis, *scortatorem peccare in corpus suum inquinando, & sedando illud.*

31. Incidit Caramuel lib. 4. Theol. intention. n. ult. in hunc textum S. Pauli, in cuius verbis non vult agnoscere aliquid nocumenti moralis, sed dumtaxat agnoscit quoddam genus nocumenti physici, quod sic explicat: *Qui autem fornicatur, in corpus suum peccat; inquit Paulus. ad Corint. 6. Semen igitur non est, ut opinantur aliqui, spuma, sed vera corporis humani pars, quæ ideò decidi dicitur, quod à corpore scindatur, & separetur. Corpus virgineum est integrum, & corruptum est mutilum, non secus, ac illud, cui deficit digitus, auris ve. Ergo sicut peccaret, qui corpus suum digito, vel aure privaret, sic qui semen decidit.* Subiungit postea, quod sicut Deus indulget, quod possis amputare digitum, ut morrem evites; ita indulget, ut matrimonium decidat eam corporis partem, scilicet semen propter conseruationem humanæ speciei.

32. Sed hæc expositio reiicienda est, ut pote carens fundamento, & omnino aduersa Santorum Patrum expositioni,

positioni, constat ex hucusque dictis. Præterea, quia rem de Fide certam explicat per opinionem paradoxam, incertam, & minus probabilem, vel potius tenuiter probabilem, quale est, illum, qui decidit semen, amputare sibi partem sui corporis, sicut qui sibi amputat digitum. Item absurdum est, quod in ijs verbis Apostoli non inueniat Caramuel aliud genus peccati, & nocumenti contra corpus, quàm eius, qui amputaret sibi digitum. Sed præcipue convincitur esse pravam eam expositionem ex argumentis desumptis ex indecentia morali, quæ ibidem proponit Apostolus (mox subijcendis) ex quibus infert tamquam consequens, quod qui fornicatur, in corpus suum peccat.

ARTICVLVS II.

Tertium argumentum ex eodem loco epistolæ Apostolicæ.

SUMMARIUM.

Exponitur sensus verborum Apostoli. num. 33.

Quomodo ostendat Apostolus esse rationi dissonum, quod corpus inquinetur luxurie operibus? num. 34.

Quomodo in eundem sensum exponant dictum Apostoli S. Thomas, S. Ambrosius, S. Chrysostomus, & alij Interpretes? n. 35. & seqq.

33. **P**Robatur tertio, eo argumento, quod primo loco proponit Apostolus in eo cap. 6. dicens: *Corpus autem non fornicationi, sed Domino; & Dominus corpori. Deus vero & Dominum suscitavit, & nos suscitabit per virtutem suam.* Quorum verborum sensus est, corpus hominis non fuisse creatum ad fornicandum, sed participandam

glorificationē corporis Domini nostri Iesu Christi: & Dominus ad glorificandum eorum corpora. Cuius glorificationis pignus, & ipem dedit Deus nobis resuscitans Christum Dominum; quia eodem modo nos resuscitabit.

34. Hinc autem conficitur argumentum. Deus ordinavit corpus hominis, ut esset participans glorificationis corporis Christi Domini: sed indecens est, & rationi dissonum, quod corpus creatum ad tam sublimem finem inquinetur fornicatione: ergo indecens est, & rationi dissonum, quod corpus creatum ad tam sublimem finem inquinetur fornicatione; ergo indecens est, & rationi dissonum, quod corpus hominis exerceat fornicationem. Est ergo iure naturali mala moraliter fornicatio.

35. Videamus modo, quomodo Sancti Patres, & Sacri Interpretes hanc rationem intelligant, & promoveant. S. Thomas in hoc cap. 6. lect. 3. ait: *Corpus autem hominis non fornicationi, id est, non est ordinatum ad fornicandum, sed Domino; id est, ad hoc est ordinatum, ut sit Domini nostri Iesu Christi; & Dominus ad hoc datus est hominibus, ut humana corpora sue gloriæ conformet; secundum illud ad Philipp. 4. Reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ. Et paulo post: Vnde patet, quod non est utendum corpore ad fornicationem, quæ impedit futuram incorruptionem. Secundum illud Galat. ult. [Qui seminat in carne, de carne & metet corruptionem.]* Igitur ex mente Apostoli, iuxta interpretationē S. Thomæ, indecens est, & rationi dissonum, quod corpus hominis immortalitate donandum, & configurandum claritati corporis Domini nostri Iesu Christi, fædetur, & coinquinetur fornicatione.

Gggg Ergo

Ergo fornicatio non est dumtaxat præcepto Dei interdicta, sed etiam rationi diffona.

36. In eodem sensu intelligit hunc locum S. Ambrosius hic: ad ea verba, *Corpus autem non fornicationi, sed Domino.* Subiungit enim: *Nunc reddit ad superiorem.* (nempe quod dixerat Apostolus, [Neque fornicarij, neque idolis fervientes, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores. . . Regnum Dei possidebunt.] iste enim est superior sensus.) *Et Dominus corpori. Quid Dominus corpori? subaudiatur, immortalitatem resuscitato præstabit. Corpus enim Deo dicatum, dono spiritali remunerabitur, merito ducis, id est, animi.* Vbi satis clare significat Ambrosius fornicationem dedecere illud corpus, quod est immortalitate donandum.

37. S. Ioannes Chrysostomus in hunc eundem textum Apostoli ita inquit: *Corpus autem non fornicationi, sed Domino. Non enim propterea formatum est, ut luxuriosus sis, & forniceris. . . sed ut Christum sequaris tamquam caput, & Dominus corpori inuratur. Erubescamus, horreamus, quod tanto dignati, honore, ut illius, qui in cælis sedet, fiamus membra, tantorum malorum non pudeat.* Vbi Chrysostomus accipit id expresse in eo sensu, quod corpori ordinatum sit ad participandam glorificationem corporis Christi Domini. illis verbis, ut illius qui in cælis sedet, fiamus membra. Et prætera explicat, quantum dissonet rationi, corpus tali honore dignatum fornicatione inquinari.

38. P. Salmeron in hunc locum, eundem sensum retinet, ac S. Thomas. Nam disp. 9. §. Quinto loco. sic ait. *Assertit, excitatum à morte, eadem potentia, qua Christus corpus suum excitavit, ut intelligant Corinthij, cum partes sint, & membra corporis*

à mortuis excitati, cavendum, ne corpora sua fornicationibus contaminent. Indecens itaque est, corpora immortalitate donanda fornicatione contaminari.

39. P. Iustinianus hunc textum explicans num. 13. prope finem, eodem modo id intelligit. *Vt contra potius, quia Christi membrum est, immortalitate donandum sit. Non igitur obscenis voluptatibus sedandum est corpus, sed id potius conandum, ut Christo D. serviat, ut ab eo deinde, quam par est, mercedem, hoc est, immortalitatem consequatur.* Ex quibus omnibus constat, hanc esse mentem Apostoli, indecens esse, & rationi dissonum, corpus configurandum corpori claritatis Christi obscenis voluptatibus contaminari, & inquinari.

ARTICVLVS III.

Quartum argumentum ex eodem Apostoli loco.

SUMMARIUM.

Propositur, & explicatur discursus Apostoli? num. 40. & 41.

Quomodo accomodat Apostolus fornicationi ea verba [Erunt duo in carne una.] num. 42.

Quomodo explicent, & promoveant discursum Apostoli Sancti Patres, & Interpretes. num. 43. & seqq.

An argumentum Apostoli militet solum contra luxuriam fidelium, an etiam infidelium. n. 50. & seqq.

40. **P**ROBATUR quarto ex verbis eiusdem capituli, & epistolæ immediate sequentibus, ubi sic ait Apostolus. *Nescitis, quoniam corpora vestra membra sunt Christi? Tollens ergo membra Christi, faciam membra meretricis? Absit. An nescitis, quoniam*

qui adhæret meretrici, unum corpus efficitur? Erunt enim (inquit) duo in carne una. Qui autem adhæret Domino, unus spiritus est. Fugite fornicationem. Vbi vides, non potuisse clarius, & formalius instrui argumentationem, quàm ab Apostolo instruitur. Quàm sic ad formam Dialecticam licet componere.

41. Indecens est, & rationali homine indignum, velle, quod membra Christi Domini fiant membra meretricis; horret enim animus, vel id cogitare: sed corpora nostra sunt membra Christi: ergo indecens est, & homine rationali indignum, quod corpora nostra fiant membra meretricis. Sed qui fornicatur, corpus suum facit membrum meretricis; quia per copulam carnalem sunt duo in carne una: ergo indecens, & rationali homine indignum est, quod fornicetur.

42. Quomodo cum ea verba, *Erunt duo in carne una*, dicta sint de matrimonio, accomodat Apostolus fornicationi, explicuit S. Thomas in ea lect. 3. cit. his verbis: *Sunt enim hæc verba Adæ de viro, & uxore loquentis, quæ Apostolus hic etiam ad fornicationem refert: quia secundum speciem naturæ non differunt utriusque actus.* Et eodem modo id explicant Sancti Patres, & Interpretes.

43. S. Thomas ibidem explicat Scholastico more eam Apostoli argumentationem. *Deinde cum dicit, [Nescitis, &c.] ponit secundam rationem, quæ sumitur ex affinitate humani corporis ad Christum. Quæ talis est: Membra hominis fornicantis sunt membra meretricis: sed membra hominis sunt membra Christi: ergo per fornicationem sunt membra Christi membra meretricis, quod est inconveniens.* Prosequiturque postea Angelicus Doctor explicans per partes hanc argumentationem Apostoli

44. S. Chrysostomus late perpendit hanc argumentationem Apostoli, & inter alia ait: *Hoc tamen in loco, ut perterreret, hoc posuit: [Tollens ergo membra Christi, faciam membra meretricis? Absit.] Nihil hoc verbo horribilius non dixit, [tollens ergo membra Christi, coniungam meretrici;] quod magis tangit.* Quis ergo negabit, esse dissonum rationi, quod Apostolus assumit ad perterrefaciendum; & quod Chrysostomus affirmat esse horribile in summo gradu? Et inferius ait: *Non enim corpori vestro contumeliam facitis, quia non vestrum corpus est, sed Christi.* Quam rationem multis prosequitur Chrysostomus.

45. S. Beda in hunc locum ex hac Apostoli argumentatione infert, quantum homo vilescit, & contemptibilem se facit per obscenas voluptates; imò vero non solum se ipsum, sed etiam ipsum Christum D. contemnit. Nam inter alia sic dicit. *Si ergo unusquisque cupiens fornicari vilescat sibi, & in se ipso contemnat se ipsum, saltem non in se contemnat Christum. Non dicat; Faciam; nihil sum, omnis caro fenum. Sed corpus tuum membrum est Christi. Quo ibas? Redi. Quo te tamquam præcipitare cupebas? Parce Christo: agnosce in te Christum. Sed numquid non est dissonum rationi, quod homo exerceat actionem, qua ex speciali titulo contemnitur Christus? Id enim non dicitur ex generali ratione præcepti, sed ex speciali titulo membrorum Christi. Et sane nullum est verbum in hac periodo, quod non habeat specialem emphasim in ordine ad ponderandam malitiam intrinsecam fornicationis. Et paulo post subiungit: *Itane tanta dignitas (quod simus membra Christi) viluit, quia tam benigne præstita est? Honor ei tribuatur. Si non præstaretur, desideraretur.**

Quia prestita est, contemnitur?

F. cum.

46. Æcumenius in hunc eundem locum sic perpendit vim huius argumentationis Apostolicæ. *Vide autem, quod non dixerit, membra Christi iungam meretrici; sed quod horribilius erat, nempe tollere à Christo eadem ipsius membra, & efficere, ut sint scorti.* Et post pauca subiungit: *Et quoniam membra Christi sunt, homo, qui scorto vitur, illi se ipsum ungit, Christi que membra conspurcat.* Et ex ijs, quæ observavi in dictis aliorum Patrum, satis constat, quantum hæc Æcumenij periodus confirmet malitiam intrinsicam fornicationis.

Calet.

47. Caietanus in Commentarijs Epistolarum Apostoli, accedens ad hunc locum affirmat, in hac argumentatione confirmare id, quod ante dixerat: *Corpus autem non fornicationi, sed Domino.* Et subiungit: *Horrendo declarat illam adversativam, [Non fornicationi, sed Christo] declarans contrarietatem inter corpus Domino, & corpus fornicationi: [Absit,] horrentis est.* Sed numquid non est dissona rationi ea malitia, quam Apostolus cum eo horrore declarat?

P. Salm.

48. P. Salmeron hic sic perpendit malitiã fornicationis. *Tollens ergo membra Christi, &c. Ac si diceret: si te commisceas meretrici, membratim, quantum in te est, discerpis Christum.*

Iustin.

49. P. Iustinianus hic ex doctrina S. Chrysostomi sic vim huius argumentationis ponderat. *Hoc ergo loco nobilitatem nostrorum corporum declarat; Christo enim tamquam capiti membra adherent, unde eximiam quandam dignitatem, & præstantiam trahunt. Atque ex hoc capite mirum in modum impure voluptatis turpitudinem, ac fæditatem ostendit.* Numquid ergo hæc turpitudine, & fæditas

non dissonat rationi: Vide etiam S. Ambrosium, S. Brunonem, & Theophilactum, qui eodem modo explicant hanc Apostoli argumentationem.

50. Dices, hoc, & præcedentia argumenta non probare, esse omnibus iure naturali interdicitam fornicationem, sed solum Fidelibus, qui per Fidem sunt membra Christi. Cum autem infideles non sint membra Christi, ea specialis indecentia non refulcet in fornicatione infidelium.

51. Sed hæc responsio non minuit vim harum argumentationum. Primo. Nam Authores oppositæ sententiæ tam pro Fidelibus, quam pro infidelibus negant malitiam fornicationis esse intrinsicam. Et siquidem convincimus eos, quæ spectat ad Fideles, iam eorum opinatio manet debellata.

52. Secundo, quia hoc, & reliqua argumenta hucusque proposita, etiam conformari possunt contra fornicationem infidelium. Et quod attinet ad hoc argumentum, & si infideles non sint actualiter membra Christi, habent tamen eam dignitatem, ut possint per fidem esse membra Christi: quam dignitatem vilipendunt, & inquinant, dum obscænis voluptatibus immiscentur. Et quidem omnes homines à sua creatione ordinati sunt ad Deum tamquam ad ultimum finem, & consequenter ad hoc, quod fiat membra Christi, sine quo assequi non possunt suum ultimum finem. Ex hoc ergo capite dissonat rationi, quod talia corpora inquinantur turpibus voluptatibus. Et eodem modo argumentatio articuli proxime præcedentis accommodatur etiam respectu infidelium. Secundum autem argumentum propositum art. I. desumptum ex illis verbis Apostoli, *Omne peccatum extra corpus est, &c.* Omnino pro-

pro-

procedit univèrsaliter respectu omnium hominum; cum ex eo constet, corpus hominis inquinari, fædari, & corrupti non physice, sed moraliter, fornicatione, & quibusvis obscænis voluptatibus. Ex duobus autem argumentis articulo proximo subiiciendis, primum potest adaptari respectu infidelium, sicut argumentatio huius articuli; secundum autem proponetur ut univèrsale respectu omnium hominum.

ARTICVLVS IV.

Duo alia argumenta ex eodem loco Apostoli.

SVMMARIVM.

Argumentum desumptum ex eo, quod anima fidelis sit templum Spiritus Sancti dnm. 53.

Aliud desumptum ex sanguinis Christi pretio, quo empti sumus. num. 55.

Quomodo S. Thomas explicet, & promo eat hæc duo argumenta Apostoli. num. 57. & seqq.

53. **P**robatur quinto, & sexto duobus alijs argumentis, quæ subiungit Apostolus in fine eius capitis 6. Quintum est. Dedecet, & rationi dissonat, quod templum Spiritus Sancti fædetur, & inquinetur obscænis voluptatibus; sed corpus hominis, præcipue iusti, est Templum Spiritus Sancti: ergo dedecet, & rationi dissonat, quod corpus hominis fædetur, & inquinetur obscænis voluptatibus.

54. Dixi, præcipue iusti, eo quod corpus hominis non iusti, & si non sit actualiter templum Spiritus Sancti, tamen à sua creatione condi-

tum est, ut sit templum Spiritus Sancti; sicut creatum est ad Deum tamquam ad ultimum finem.

55. Sextum est. Dedecet, & rationi dissonat, eum, qui est emptus locupletissimo pretio, se ipsum vilipendat, & inquinet contra voluntatē emptoris: sed homo emptus est, pretioso sanguine Christi D.: ergo dedecet, & rationi dissonat, quod se ipsum vilipendat, & inquinet fædis voluptatibus contra voluntatem Christi Domini Redemptoris.

56. Hæc duo argumenta proposuit Apostolus in fine eius capitis his verbis. *An nescitis, quoniam membra vestra templum sunt Spiritus Sancti, qui in vobis est, quem habetis à Deo? Et non estis vestri: empti enim estis pretio magno: glorificate, & portate Deum in corpore vestro.*

57. Audiendus est S. Thomas in Commentario huius capitis 6. lect. 3. sine Deinde cum dicit Apostolus, [An nescitis, &c.] ponit quartam rationem, quæ sumitur ex dignitate gratiæ, quæ quidem ex duobus consurgit, scilicet ex gratia Spiritus Sancti, & ex redemptione sanguinis Christi. Ecce proponit duo media, quæ assumuntur in duplici argumentatione proxime facta.

58. Subiungit immediate. *Circa hoc igitur tria facit. Primo proponit dignitatem corporis nostri, quam habet ex gratia Spiritus Sancti, dicens [An nescitis,] quasi dicat, ignorare non debetis, quoniam membra vestra, scilicet corporalia, templum sunt Spiritus Sancti: Est autem Spiritus Sanctus principaliter quidem in cordibus hominum, in quibus Charitas Dei diffunditur per Spiritum Sanctum, ut dicitur Roman 5. sed secundario etiam est in membris corporalibus, in quantum exequentur opera charitatis. Vnde in Psal. dicitur: [Cor meum & Caro mea exultaverunt in Deum vivum.]*

Secun-

59. Secundum medium assumptum ab Apostolo sic explicat: *Secundo ponit dignitatem, quam habent corpora nostra ex redēptione sanguinis Christi, dicens, [Et non estis vestri,] sed Iesu Christi, secundum illud Roman. 14. [sive vivimus, sive morimur, Domini sumus.]* Rationem huius assignat, dicens. [Empti enim estis pretio magno:] & ideo servi estis eius, qui vos redemit de servitute peccati. Vnde infra 7. dicitur: [Qui liber vocatus est, servus est Christi. Pretio enim empti estis.] Dicitur autem pretium redemptionis magnum, quia non est corruptibile, sed aternam habens virtutem, cum sit sanguinis ipsius Dei aterni. Vnde 1. Petri 1. [Redempti estis de vana vestra conversatione, non corruptilibus auro, vel argento, sed sanguine agni immaculati, & incontaminati Iesu Christi.]

60. Explicat deinde Angelicus Doctor, quomodo Apostolus ex eis duobus medijs inferat conclusionem. Tertio infert conclusionem intentam dicens: [Glorificate ergo, & portate Deum in corpore vestro] Quia enim membra vestra sunt templum Dei, in corpore vestro nihil debet apparere, nisi quod ad gloriam Dei pertinet; & hoc est glorificare Deum in corpore vestro: quia in Psalm. dicitur: [in templo eius omnes dicent gloriam.] Quia vero non estis vestri, sed estis servi Dei, debet corpus vestrum portare Deum; sicut equus, vel aliud animal portat Dominum suum. Vnde in Psalm. dicitur, [vi iumentum factus sum apud te.] Portat autem corpus nostrum, Dominum, in quantum Divino ministerio deputatur: sic ergo homo debet vitare, ne corpus suum peccet fornicando, quod est contra gloriam Dei, & quod contra ministerium, quod corpus nostrum debet Deo. Quæ adeo dilucida sunt, ut maiori explicatione, aut ponderatione non egeant.

ARTICVLVS V.

Duo alia argumenta ex alijs
Apostoli testimonijs.

SVMMARIVM.

Dilemma desumptum ex textu Apostoli. num. 62.

Incastum esse dissonum rationi constat ex verbis Apostoli, & explicatione S. Thomæ. num. 63.

Et P. Salmeronis. num. 64.

Magis dissonat rationi luxuria contranaturalis, quam incastus. num. 65.

Ex verbis Apostoli patet evidenter luxuriam contranaturalem dissonare rationi. num. 68.

Multis Epithetis denotat Apostolus, quantum dissonent rationi illæ actiones contranaturales. num. 70.

Et quid dixerit S. Chrysostomus in hunc locum Pauli. num. 71.

Ex eo, quod peccata sint contra naturam, colligitur, quantum dissonent rationi, ex S. Thomæ. num. 72.

Ex eo, quod ratio subijciatur appetitui in peccatis eiusmodi, colligit S. Thomas esse dissona rationi. num. 74.

Quomodo iuxta S. Paulum id genus peccatorum sit contumeliosum nature rationali? Et quid inde pro conclusione? Ex S. Chrysostomo. num. 75.

Et ex Ecumenio. num. 76.

Et ex S. Thomæ. num. 77.

61. **P**ROBatur septimo Nam cap. 5. eiusdem Epistolæ 1. ad Corinthios ait S. Paulus. *Omnino auditur inter vos fornicatio; & talis fornicatio, qualis nec inter gentes, ita ut uxorem Patris sui aliquis habeat.* Ex quo testimonio vrgens argumentum elicitur contra Caramuelis opinionem.

hem. Quod hoc dilemmate concludo.

62. Vel est dissonum rationi, quod quis ad uxorem Patris sui accedat, vel non est dissonum rationi: quid quid dicatur, aperte militat contra eam opinionem: ea ergo absurda est, & merito damnata.

63. Si dicas, non esse dissonum rationi, secluso præcepto Dei; convinceris testimonio Apostoli dicentis: *Qualis nec inter gentes*. Sed quid est [Qualis nec inter gentes]? Audi S.

S. Thom.

Thomam in Commentario huius textus: *Qualis inter gentes, nec licita reputatur, vel invenitur. Apud gentiles enim simplex fornicatio non reputabatur peccatum. Vnde Apostoli Act. 15. ad hunc errorem excludendum, gentilibus ad Fidē conversis imposuerant, quod abstineant se à fornicatione. Erat tamen quadam fornicationis species, qua & apud Gentiles illicita habebatur.* Hoc autem erat horribile, etiam apud Gentiles, ut pote contrarium naturali rationi existens. Per naturalem enim reverentiam filij ad parentes, secundum omnem statum, & legem, pater, & mater a matrimonio excluditur.

P. Salm.

64. Itaque dictio illa, *qualis nec inter gentes*, manifeste significat, id esse horribile, etiam apud gentes, ut pote contrarium rationi naturali; atque adeo ipso iure naturali malum moraliter. Et ideo P. Salmeron in hunc locum disp. 8. initio ait: *Amplificat, cum ait, qualis nec inter gentes quidem toleraretur, imò semper horrore, & instar portenti habitata est. Et intelligit nil tale umquam existisse, vel in historijs refert, sed esse scelus prorsus detestabile. Cuius rei confirmationem multis prosequitur.*

65. Iam vero si propter hæc ad hæreas primæ parti dilemmatis, & dicas, fornicationem hominis cum vxore

re Patris sui, sive cum noverca, esse dissonam rationi, atque adeo iure naturali vetitam, militas etiam contra doctrinam eius opinionationis. Primo. Nam sædius est, & turpius peccatum luxuriæ contranaturalis, quam peccatum incestus privignij cum noverca; & tamen Authores eius opinionationis dicunt, secluso præcepto, eam luxuriam contranaturalem non dissonare rationi: ergo multo mius dissonabit rationi incastus privignij cum noverca.

66. Secundo. Quia cum Caramuel nihil intrinsece malum cognoscit in effusione, aut receptione seminis, sed seclusa prohibitione, censet, eam effusionem aut receptionem esse actionem, ominino indifferentem, cum nullam iniuriam irroget filius Patri, si det novercæ rem indifferentem; seclusa prohibitione, nullam iniuriam irrogaret Patri, si cognosceret carnaliter novercam. Quæ omnia quam sint absurda ex utraque parte dilemmatis, quis non videt?

67. Probatur octavo ex cap. 1. Epistolæ ad Romanos. ubi sic ait Apostolus. *Dicentes enim, se esse sapientes, stulti facti sunt, & mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, & volucrum, & quadrupedum, & serpentium. Propter quod tradidit illos Deus in desideria cordis eorum in immunditiam, ut contumelijs afficiant corpora sua in semetipsis. Et post pauca subiungit Apostolus. Propterea tradidit illos Deus in passiones ignominie. Nam femine eorum immutaverunt naturalem usum in eum usum, qui est contra naturam. Similiter autem & masculi, relicto naturali usu femine, exarserunt in desiderijs suis in invicem operantes, & mercedem, quam oportuit, erroris sui in semetipsis recipientes. Et sicut non probaverunt, Deum habere in notitia,*

tradidit illos Deus in reprobum sensum, ut faciant ea, quæ non conveniunt.

68. Quibus Apostoli verbis consideratis, nõ possum non vehementer admirari, quod Caramuel vir ingeniosus in eam defluerit opinationem, quod effusio seminis (seclusa prohibitione Dei) sit res indifferens, & quod in aliqua hypothesi posset esse obligatoria. Ex qua opinatione vltterius inferitur, quod etiam actiones sodomiticæ, & pollutiones exercitæ per manus alterius (seclusa prohibitione Dei) sint etiam indifferentes: tum quia Caramuel asserit, pollutionem, sodomiam, & bestialitatem esse eiusdem speciei infimæ; tum etiam, quia si totam suam malitiam accipiunt à prohibitione, hac seclusa, parum inter est, quod semen effundatur in terra, aut in manibus, aut in alijs mēbris alterius hominis. Et mirandum iterum est, quod Caramuel censuerit, has actiones contranaturales (seclusa prohibitione) nõ esse iure naturali malas moraliter.

69. In his ergo verbis Apostoli notandũ est primo, hoc genus peccati vocari *immunditiam*, actiones *contumeliosas*, & *passiones ignominie*, sive ignominiosas, & peccata *contra naturam*. Secundo, per id verbum *tradidit illos*, denotatur desertos esse à Deo, dum talia abominanda operantur. Vbi S. Thomas in Comment. huius capituli ait: *Indirecte tradit homines in peccatum, in quantum abstrahit gratiam, per quam homines continebantur, ne peccarent: sicut si aliquis alicuius sustentaculum tollet, diceretur facere casum eius.* Tertio asserit Apostolus, in pœnã idololatriæ, quàm exercuerunt, cognoscentes Deum ex creaturis, desertos fuisse, & traditos desiderijs suis ignominiosis. *Propter quod tradidit illos Deus, &c.* Quarto, addit Apof-

S. Thom.

tolus, eam fuisse pœnã proportionatam immanni delicto talis idololatriæ, illis verbis: *Mercedem, quàm oportuit, erroris sui in semetipsis recipientes.*

70. Ex quibus omnibus manifeste inferitur, omnes illas actiones obscænas esse dissonas rationi, etiam seclusa prohibitione Dei, atque adeo intrinsece malas mortaliter, ideoque iure naturæ vetitas. Quid enim magis dissonum rationi, quam exercere actiones, quæ secundum Apostolum sunt actiones *immunditiæ*, naturæ rationali *contumeliosæ*, & *ignominiosæ*, & *contra naturam*? Dicere autem, quod ex sola prohibitione Dei actiones ex se indifferentes fiunt immundæ, contumeliosæ, ignominiosæ, & contra naturam, est in meridie caligare. Maxime cum Caramuel velit, effusionem seminis nihil aliud esse, quàm effusionem sudoris, vel spumæ, vel sanguinis, vel etiam partis fluidæ corporis. Numquid si Deus prohiberet effusionem sudoris, vel sanguinis, talis effusio fieret immunda, contumeliosa, aut ignominiosa naturæ rationali?

71. Et circa ea epitheta, quæ Apostolus attribuit huic generi actionum obscænarum, multa scribit S. Chrysostomus serm. 4. in epist. ad Roman. Inter alia ait: *Vides hanc concupiscentiam tam absurdam non esse aliunde, quàm ex summa immodestia.* Et inferius: *Quem admodum enim saepe numero fit, ut multi naturali, ac consueto corporis alimento relicto, terra, parvisque lapillis vescantur. Sic habent & illi, qui ad illegitimum illum, qui contra naturam est, morem furibundi anhelant.* In quem sensum multa ibidem adiungit. Quis ergo dicit, tantam sæditatem, & absurditatem, & contranaturalitatem ex sola Dei prohibitione, & non ab intrinseca natura earum actionum, procedere?

S. Chris-

Con-

72. Confirmatur primo. Nihil enim magis difforme à natura rationali, quàm ea actio, quæ est contra naturam: sed omnis ea actio obscæna, cuius meminit Apostolus, est contra naturam, teste eodem Apostolo: ergo omnis ea actio est difformis à natura rationali, sive, quod idem est, dissona rationi. Et ideo S. Thomas in Comment. huius loci ait: *Dicuntur autem passiones ignominie, quia non sunt nomine digna secundum illud Ephes. 5. [Quæ aguntur in occulto ab eis, turpe est dicere.] Si enim peccata carnis communiter exprobrabilia sunt, quia per ea homo deducitur ad id, quod est bestiale in homine, multo magis peccatum contra naturam, per quod etiam homo à natura bestiali decedit, quia natura bestialis non extenditur ad appetendum eundem sexum.*

San. Tho.

73. Confirmatur secundo. Nam quod est contra naturam, est contra specialem legem naturæ: ergo contrarius naturale: ergo iure naturali vetitum. Hæc enim nomina sunt synonyma, nisi quod is terminus *contra naturam* dicit aliquid specialius. Quare S. Chrysostomus serm. 4. in epist. ad Rom. de his loquens, ait: *Naturam siquidem defedarunt, & leges illius conculcarunt.* Et Æcumenius in epist. ad Roman. cap. 1. *Rem innuit turpissimam, & ostendit, quod non solum in Dei leges, sed in naturæ quoque leges pugnabant.*

S. Chris-

S. Thom.

74. Confirmatur tertio ex S. Thomæ in Comment. huius loci. Et enim nihil magis dissonum rationi esse potest, quàm quod intellectus, & ratio subijciatur appetitui corporeo: sed per eiusmodi peccata intellectus, & ratio subijcitur appetitui corporeo: ergo ea sunt dissona rationi. Verba S. Thomæ sunt. *Circa quod considerandum est, quod homo medium locum obtinet inter Deum, & animalia bruta, & cum utroque ex-*

tremorum communicat: cum Deo quidem secundum intellectualitatem; cum animalibus vero brutis secundum sensuallatatem. Sicut igitur homo, id, quod est Dei, mutavit usque ad bestias (exhibens illis adorationem) ita Deus id, quod est Divinum in homine secundum rationem, subdit ei, quod est brutale in ipso, scilicet desiderio sensualitatis. Hoc est quod dicit, [Propter quod tradidit illos Deus in desideria cordis,] ut eorum ratio subderetur desiderijs, scilicet sensualis affectus. Quod quidem est contra naturalem ordinem hominis, secundum quod ratio appetitui sensibili dominatur. Genes. 4. [sub te erit appetitus eius, & tu dominaberis illius.]

75. Confirmatur quarto. Nam contumelia, qua quis afficit ipsam naturam rationalem, ex ipsa terminorum apprehensione constat, esse rationi dissonam, atque adeo intrinsece malam moraliter, & iure naturali vetita: sed contumelia, qua iuxta Apostolum, afficiunt corpora sua in semetipsis illi, quos tradidit Deus in desiderijs suis in immunditiam, est contumelia in ipsam naturam rationalem: ergo talis contumelia est rationi dissona, atque adeo intrinsece mala, & iure naturæ vetita. Minor, præter quàm quod ex terminis constat, traditur à S. Chrysostomo serm. 4. in epist. ad Rom. illis verbis: *Hic vero pro mundi factura voluptatem posuit eam, quæ iuxta naturam est (scilicet matrimoniale) qua videlicet potuissent ex maiore securitate, & pleniore animi iucunditate frui. Sed quia noluerunt, omni se ipsos venia spoliaverunt, in ipsam NATURAM contumeliosi facti.* Et verbis supra relatis *Naturam siquidem defedarunt.* Et inferius: *In ipsam etiam naturam nequiter egerunt.* Et prope finem: *Vnde irrepsit petulans, & lasciva illa concupiscentia, tam hostiliter humanæ ad-*

S. Chris-

Hhhh

versa

versa natura? In quàm sententiam multa immediate subiungit. Et S. Thom. *Debitum erat, ut qui in Dei naturam iniuriosi fuerant, id, quod est proprium sibi, criaturis attribuendo, in sui natura contumeliosi existerent.*

Æcum. 76. Consonat Æcumenius in Comment. huius loci. *Quod autem subdit, [Exarserunt,] magnam infamiam, ac æstrum significat, nec dixit, concupiscentiã suam perpetrantes, sed [turpitudinem,] designans, quod ipsam quoque naturam pudescerint.*

S. Thom. 77. Confirmatur quinto ex S. Thom. vibi supra. Nam ad illa verba Apostoli, *Tradidit illos Deus in reprobum sensum, ut faciant ea, quæ non conveniunt.* Quæ sic explicat. *Dicitur autem sensus reprobus, quo aliquis reprobandum iudicium habet de agendis. Et idè subdit, [ut faciant ea, quæ non conveniunt] id est, ea, quæ à recta ratione discordant.* Docet ergo Apostolus, iuxta explicationẽ S. Thomæ, omnia ea peccata obscænæ voluptatis esse ex obscænitate suã rationi dissona, atque adèò intrinsece mala.

ARTICVLVS VI.

Aliud argumentum ex doctrina eiusdem Apostoli

SUMMARIUM.

Infideles non peccarent exercendo luxuriam contra naturalem, si hæc non esset dissona rationi. num. 78.

Id constat ex verbis Apostoli. nu. 80.

Item ex Commentario S. Thomæ. nu. 81.

Quod infideles peccaverint exercendo luxuriam contranaturalem, constat ex verbis Apostoli, & ex Commentario S. Thomæ. num. 82.

78. **P**Robatur nono conclusio, præcipue circa malitiam

intrinsecam peccatorum contranaturalium. Si hæc peccata non essent ab intrinseco mala mortaliter, sed solum ab extrinseca positiva prohibitione Dei, gentes infideles, & idololatræ exercentes eam luxuriam contranaturalem non peccarent: sed re ipsa peccarunt: ergo ea peccata sunt ab intrinseco mala moraliter, & non solum ab extrinseca positiva prohibitione Dei.

79. Maior est evidens. Non enim peccant, qui non cognoscunt malitiam: si ergo tota malitia provenit à sola positiva prohibitione Dei; cum hæc illis gentibus non fuerit prædicata, maxime ante adventum Christi D., & prædicationem Apostolorum; aliunde autem non potuerint cognoscere eam malitiam ex ratione naturali; cū iuxta opinionem oppositam, ea malitia non dissonet rationi naturali, fit, eas gentes nõ peccavisse exercendo eas actiones luxuriosas. Neque potest dici, iam ignorantia fuisse vincibilẽ, & culpabilem, cū non sit in potestate eorū infidelium, quod prædicetur, & intimeretur illis illa Dei positiva prohibitio.

80. Sed constat ulterius ea Maior Syllogismi ex verbis Apostoli ad Rom. cap. 2. *Cum enim gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt, eiusmodi legem non habentes, ipsi sunt lex, qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente illis conscientia ipsorum, & inter se invicem cogitationum accusantium, aut etiam defendentium, &c.* Ex quibus verbis Apostoli clare constat, quod gentes, quæ non habent legem positivam sibi intimatam, ipsi sunt sibi lex, quoad præcepta naturalia, quatenus rationis lumen scriptum in cordibus suis, manifestat illis, quæ actiones sint malæ moraliter, utpote quæ sunt dissonæ ipsi rationi naturali; ita vt cogi-

cogitationes eorum ipsos accusent, cum operantur aliqua dissona lumen naturali. Et paulo ante dixerat Apostolus ad idẽ propositu: *Quicquid enim sine lege peccaverunt, sine lege peribunt.* Scilicet, qui non habentes legem positivam sibi intimatam, habent legem naturalem scriptam in cordibus suis.

S. Thom. 81. Vbi S. Thomas in commentario Epistolæ ad Rom. cap. 2. ea verba *Naturaliter ea, quæ sunt legis, faciunt*, sic explicat: *Commendat in eis legis observantiam, cum dicit, [Naturaliter faciunt, quæ sunt legis] id est, quæ lex mandat, scilicet quantum ad præcepta moralia, quæ sunt de dictamine rationis naturalis, sicut & de Job dicitur, quod erat iustus, & rectus, ac timens Deum, & recedens à malo.* Ex quibus omnibus clare infertur, quod peccabant gentes, quamvis lex positiva divina non esset eis intimata, quia operabantur contra dictamen rationis. In illis autem, quæ non erant dissona dictamini rationis, non peccabant. Ex quo fit manifestum, quod si actiones luxuriæ contranaturalis non sunt dissonæ dictamini rationis, illæ gentes exercentes eas actiones non peccabant; quia prohibitionem positivam non habebant sibi intimatam.

82. Iam vero Minor prioris Syllogismi, scilicet peccavisse gentes exercentes actiones luxuriæ contranaturalis, constat ex verbis Apostoli ad Rom. 1. supra relatis. Vbi agens de actibus luxuriosis, quos exercuerant gentiles ait: *Propter quod tradidit illos Deus in desideria cordis eorum in immunditiam, ut contumelijs afficiant corpora sua in semetipsis.* Et paulo post. *Tradidit illos Deus in reprobum sensum, ut faciant ea, quæ non conveniunt.* Vbi S. Thom. ait: *Dicitur autem sensus reprobus, quo aliquis reprobandum iudicium habet de agen-*

dis. Et idè subdit: [ut faciant ea, quæ non conveniunt:] id est, ea, quæ à recta ratione discordant.

83. Cum ergo constet, peccasse eos gentiles, de quibus loquitur Apostolus, peccatis contranaturalibus; cum tamen non habuerint notitiam de positiva prohibitione Dei, quæ nondum illis fuerat prædicata seu intimata; & consequenter peccavisse sine lege, evidens est, quod peccarunt operantes contra lumen rationis: ergo contra lumen rationis peccant, qui exercent eas actiones luxuriæ contranaturalis.

CAPVT III.

An demonstretur malitia intrinseca actionum obscænarum ex vehementia passionis, & voluptate nimia?

SUMMARIUM.

Illustrissimus Borgias probabat fornicationem esse intrinsece malam ex venerea delectatione. num. 84.

Doctor Verde impugnat id ex eo, quod in copula coniugalis sit eadem delectatio. num. 85.

Quomodo actus luxuriæ est intrinsece malus ex vehementia voluptatis. n. 86

Non est idemtitas rationis quoad hoc inter copulam licitam, & illicitam. Ibidem.

Quanta sit disparitas quoad effectus sequutos ex vehementia voluptatis in copula illicita, & non sequutos in licita. num. 87.

An in copula licita non sequantur prævi effectus propter auxilia, quæ Deus confert. num. 88.

In matrimonio legis gratiæ certum est conferre Deum auxilia supernaturalia. num. 89.

In matrimonijs infidelium confert. Deus auxilia naturalia. num. 90.

Quomodo intelligatur S. Augustinus negans infidelibus veram virtutem pudicitia? n. 91.

Specialis Dei protectio datur in omni matrimonio. n. 92.

Quomodo aliquando etiam ex copula coniugali oriuntur pravi effectus? num. 93.

Qui, & quales sint effectus vitiosi, qui oriuntur ex actu luxuria, ex S. Gregorio, & S. Thoma. n. 94.

Quomodo ea vitia oriuntur ex actu luxuria, ex S. Thoma. n. 95. & seqq.

Intrinsece mala est omnis operatio, quae est principium per se effectus vitiosi. n. 101 & seqq.

Quam gravia sint mala, quae oriuntur ex actibus luxuria. n. 105. & seqq.

Quomodo haec mala non oriuntur ex copula coniugali? n. 107.

Alij effectus vitiosi orti ex luxuria, iuxta S. Augustinum. n. 108.

Crespi.

84. **I**lluſtriffimus D. Ludovicus Creſpinus Borgias Epifcopus Placentinus, & Orator Catholici Regis apud Romanū Pontificem pro cauſa Cōceptionis Inmaculatæ Dei genitricis, apologiam edidit adverſus duodecim opiniones Caramuelis; & inter alias, has duas acriter impugnat. Probatque fornicationem eſſe intrinſece malam ex inordinata venerea delectatione, contenta in illa copula.

Verde.

85. Doct̄or Franciſcus Verde edidit pro Caramuele Apologiam adverſus D. Borgiam, ubi quæſt. 3. num. 43. reſpondet ſic. *Impugnatur: quia aſſumit, & non probat, delectationem illam eſſe intrinſece malam. Certe delectatio venerea eſt etiam in Matrimonio; nec per hoc matrimonia damnanda ſunt.* Quod poſtea multis proſequitur reſpondens ad inſtantias Borgiæ. Ex eo autem, quod in matrimoniali copula interveniat eadem delectatio venerea, ſuadere conatur, fornicationem non eſſe illicitam propter voluptatē.

86. Aſſero primo, quemlibet actum obſcænum, ſive luxuriæ naturalis, ſive contra naturalis, eſſe intrinſece malum moraliter propter vehementiam voluptatis, non vt cumque, ſed propter effectus, qui ex ea vehementia voluptatis oriuntur; quos poſtea enumerabo. Aſſero ſecundo, non poſſe argui ab idemtitate rationis, eſſe illicitam copulam matrimoniam; eo quod effectus, qui per ſe reſultant ex copula illicita, non reſultant per ſe ex copula matrimoniali.

87. Explico utramque aſſertionem. Coitus viri cum fæmina eſt intrinſece malus, dum non fuerit factus eo modo, & ordine, quo determinaverit ſupremus natura conditor, pro multiplicatione, ſive conſervatione ſpeciei humanæ. Quia dum non fuerit factus eo modo, & ordine; ex vehementia voluptatis ſequuntur per ſe effectus, qui dedecent naturam rationalem, & diſonant rationi. Quando vero fuerit factus eo modo, & ordine, quo ſupremus naturæ conditor determinaverit, non ſequuntur per ſe tales effectus, qui faciunt, eam voluptatem dedecere naturam rationalem,

88. Sed quare non ſequuntur illi pravi effectus, quando is coitus fit eo ordine, quo ſupremus naturæ conditor determinat? Ratio eſt. Nam in eo ordine, quem Deus determinat, dat auxilia in ordine ad evitandos pravis effectus, quæ non dat operantibus extra eum ordinem.

89. Sed dices: unde conſtat, quod Deus conferat eiufmodi auxilia? Reſpondeo, id conſtare ex ratione moraliter certa, & ex doctrina Sanctorum Patrum. Et quidem in hoc ordine matrimonij, quem Deus inſtituit in lege Evangelica, & in quo contractum matrimonij elevavit ad rationem Sacramenti; clarius conſtat, Deū conferre auxilia ſupernaturalia, vt coniuges Fideles ſe contineant intra

fines

fines matrimonij, & vt vitent pravis effectus, qui inclinant vehementer ad peccatum; cum certum ſit, omne Sacramentum novæ legis conferre auxilia ſupernaturalia proportionata ſuo uniuſcuuſque fini. Id quod multis in locis tradit S. Auguſtinus. Lib. 4. cōtra Iulianum cap. 1. ait: *Non itaque parvum Dei donum eſt, ita frangit hoc malum (concupiſcentiam) vt ad nihil relaxetur illicitum, ſed generationi tantum regenerandorum ſeruiat filiorum.* Quod ſæpius repetit in eo lib. 4., & in alijs locis.

S. Aug.

90. In alijs autem matrimonijs, ſcilicet infidelium, & illis, quæ fiebāt ante legem Evangelicam, certum eſſe debet, quod Deus confert auxilia ſaltem entitative naturalia, vt hominēs ſe contineant intra fines matrimonij, vt vitent pravis effectus, qui ex fornicatione per ſe oriuntur. Nā cū experientia compertum ſit, aliquos infideles, aut homines legis veteris ſe continuiffe intra metas matrimonij; & id ſit valde difficile, niſi ex auxilio Dei, inde certum efficitur, quod Deus conferat eiufmodi auxilia.

S. Aug.

91. Neque his obſtat, quod ait ibidem cap. 8. S. Auguſtinus, in infidelibus coniugibus non eſſe veram virtutem pudicitia coniugalis, quæ Deo placeat, quia *ſine fide impoſſibile eſt placere Deo.* Loquitur enim S. Auguſtinus de virtute ſupernaturali, & & quæ placeat Deo in finem vitæ æternæ. Poſſunt ergo coniuges infideles habere virtutem pudicitia naturalis propter motivum honeſtatis conformis naturali rationi; ſed id non poſſunt ſine auxilio naturali. Non tamen poſſunt habere veram virtutem ſupernaturalem pudicitia coniugalis; quia nulla eſt virtus ſupernaturalis, niſi ſit ex motivo Fidei, ſive per Fidem propoſito; vt latius oſtendi diſert. 16. cap. 5. conſecl. 3. à num. 41.

92. Itaque ſi qui ſunt in fideles,

qui ſe continent intra fines matrimonij, id præſtant ex quadam Dei protectione. Nam cum ipſe Dominus conſtituerit hunc ordinē coniugij pro conſervatione ſpeciei humanæ; & attenda hominum fragilitate, & vehementia inclinationis ad hoc genus voluptatis; dat Deus ſaltem auxilia naturalia, vt poſſint ſe continere intra fines huius ordinis. Ex qua protectione Dei fit, quod ex copula coniugali per ſe non oriuntur illi effectus pravi, qui ex fornicatione oriuntur.

93. Dixi *per ſe*: quia per accidens ſolent etiam oriri; ſcilicet, quia hominēs vitio ſuo reſiſtant illis auxilijs Dei, ſive naturalibus, ſive ſupernaturalibus; & ſic ipſi etiam coniuges labuntur in peccata turpiſſima: & tūc ex vitioſo congreſſu coniugum oriuntur illi pravi effectus trahentes ad perditionem, qui oriuntur à copula illicita.

94. Sed operæ pretium eſt declarare, qui nam ſunt hi effectus, qui ex actu luxurioſo oriuntur, & qui faciunt actum luxurioſum eſſe intrinſece malum S. Gregorius lib. 31. Moral. ponit octo filias luxuriæ, id eſt, octo vitia, quæ à luxuria per ſe oriuntur.

S. Greg.

Et S. Thomas 2. 2. quæſt. 153 art. 5. per totum explicat has luxuriæ filias, & modum, quo per ſe oriuntur ex luxuria. *Hæ ſunt Cacitas mentis, inconfideratio, præcipitatio, inconfiantia, amor ſui, tadium Dei, affectus præſentis ſæculi, horror, vel deſperatio futuri.* Ex quibus quatuor priores pertinent ad intellectum; quatuor vero poſteriores ad voluntatem. Et, vt bene notavit Caietanus ibid. *Illarum nomina formaliter important actus, ſeu diſpoſitiones interiores animi.*

S. Thom.

Caiet.

95. Quomodo autem illa octo vitia oriuntur per ſe ex actibus luxurioſis, optime explicuit S. Thomas in corp. *Quando inferiores potentiæ vehementer afficiuntur ad ſua obiecta,*

S. Thom.

con-

consequens est, ut superiores vires impediuntur, & deordinentur in suis actibus. Per vitium autem luxurie maxime appetitus inferior, scilicet concupiscibilis, vehementer intendit suo obiecto, scilicet delectabili, propter vehementiam passionis, & delectationis: & ideo consequens est, quod per luxuriam maxime superiores vires deordinentur, scilicet ratio, & voluntas. Ecce quomodo vehementia passionis, & delectationis luxuriosæ est principium per se de ordinationis actuum potentiarum superiorum, nēpe intellectus, & voluntatis.

96. Prosequitur explicans modum, quo ea vitia per se consequuntur ad vehementiam delectationis; siue quomodo impediuntur actus intellectus, & voluntatis à sua rectitudine. De cæcitate mentis sic differit. *Primo quidem simplex intelligentia, quæ apprehendit aliquem finem ut bonum; & hic actus impeditur per luxuriam, secundum illud Danielis 13. [Species decepit te, & concupiscentia subvertit cor tuum.] Et quantum ad hoc ponitur cæcitas mentis.*

97. Subiungit deinde modum, quo Præcipitatio pullulat ex vehementia delectationis. *Secundus actus est consilium de his, quæ sunt agenda propter finem: & hic etiam impeditur per concupiscentiam luxurie. Unde Terentius dicit in Eunuchio loquens de amore libidinoso: [Quæ res in se neque consilium, neque modum vltum habet, ea consilia regere non potest.] Et quantum ad hoc ponitur præcipitatio, quæ importat subtractionem consilij.*

98. Deinde de inconsideratione sic discurrens Doctor Angelicus. *Terentius actus est iudicium de agendis: & hic etiam impeditur per luxuriam. Dicitur enim Danielis 13. de senibus luxuriosis [Averterunt sensum suum, ut non recordarentur iudiciorum iustorum.] Et quantum ad hoc ponitur inconsideratio.*

99. *Inconstantiam procedere a luxuria, sic ostendit. Quartus autem actus est præceptum rationis de agendo: qui etiam impeditur per luxuriam, in quantum scilicet homo impeditur ex impetu concupiscentiæ, ne exequatur id, quod decrevit esse faciendum. Unde Terentius dicit in Eunuchio de quodam, quæ dicebat, se recessurum ab amica, hæc verba: una falsa lacrymula refringet.*

100. Explicat deinde ea vitia, quæ spectant ad voluntatem, pullulantia ex actibus luxuriosis, scilicet amorem inordinatum sui quærentis pro fine delectationem; tedium Dei ut prohibentis eam delectationem; amorem præsentis, sæculi pro delectatione illa non amittenda; horrorem futuri; quia dum nimis detinetur carnalibus, non curat pervenire ad spirituales, sed fastidit,

101. Ex his conficitur demonstratio. Illa operatio est dissona rationi, & intrinsece mala, quæ est principium per se cæcitate mentis, præcipitationis, inconsiderationis, inconstantia, &c. Sed delectatio luxuriosa est principium per se horum effectuum perverforum: ergo delectatio luxuriosa est dissona rationi, & intrinsece mala.

102. De minori huius syllogismi quis dubitare audebit? Tum propter authoritatem S. Gregorij magni, tum propter authoritatē Præceptoris Angelici, & propter rationes, quibus eam confirmat, quas ideo tam formaliter retuli, ne mihi incumberet probatio Minoris; cum id S. Thomas tam dilucide præstiterit.

103. Maior etiam mihi videtur evidens. Primo, quia arbor bona non potest malos fructus facere; quod si arbor malos fructus facit, ab intrinseco mala est: ergo si actus luxuriosus ex se producit eos fructus malos, ab intrinseco malus est.

104. Secundo. Nam qui se in-

briat advertenter, peccat mortaliter, & talis actio est abintrinseco mala & rationi dissonans; eo quod pro aliquo tempore brevi amittit vsum rationis; ut docet S. Thom. 2. 2. q. 150. art. 2. corp., quem omnes Thologi sequuntur: sed non est minus malum, quod pro diuturno tempore homo per actus luxuriosos se exponat cæcitate mentis, præcipitationi, inconsiderationi, inconstantia, &c. Ex quibus resultare solent mala gravissima: ergo malitia actus luxuriosi est etiam intrinseca tali actui.

105. Quæ autem sint ea mala gravissima, quæ ex luxuria propter præcipitationem, inconsiderationem, cæcitate mentis, &c. oriuntur; quotidianæ experientia, & vetusta annalium totius orbis monumenta demonstrant. Legat, qui vult, Aristotelem lib. 5. Politic. cap. 10. vbi inter alia ait: *Multæ etiam impressiones factæ sunt in quosdam Principes Monarchas, propterea quod alicui pudicitiam, corpore eius constuprato, eripuissent.* Vbi multa huius asserti exempla refert. Dolet adhuc vehementer Hispania, quod propter luxuriam Henrici VIII. maneat adhuc Anglia & Scotia sub dominio Diaboli, & sub hæresiarum servitute.

106. Legat etiam P. Adamum Contzen lib. 3. Politic. c. 12. vbi postquam multa huius generis exempla retulit, §. 4. hæc habet: *Amor, & cupiditas vehementes sunt, numquam spem ponunt (id est, deponunt) Quidquid servatur, cupiunt magis. Flamma illa primo tenui igne tepescit; mox totam virtutem, animumque exurit. Numquam in licito, numquam in parvo sistit. Pecunia, vita, fama, illicita redimit. Et si vllum aliud vitium, hoc certe citissime in monstrum migrat.* Et ex hoc monstro quanta alia mala exorta fuerint, deinde memora-

107. Vbi maxime notare oportet, quod cum ex hac arbore tam venenati fructus prodeant; ex coniugali copula, dum coniuges se continent intra fines matrimonij, nihil tale unquam auditur. Ut iam inde videant adversarij, quantum distet voluptas copulæ luxuriosæ à copulæ coniugalis voluptate, si hæc intra fines suos coerceatur. Nam cum Deus Author sit matrimonialis coniunctionis, protectione sua facit (in illis coniungibus, qui se continent intra terminos præscriptos) ne ex voluptate coniugali procedant illi mali effectus; ut experientiâ ipsa comprobatur. Et sancti Patres, qui hos, & alios effectus attribunt actibus luxuriosis, numquam hos, aut similes effectus attribuerunt copulæ coniugali intra terminos suos coercentiæ.

138. Confirmatur ex S. Augustino (cuius verba refert P. Contzen supra citatus §. 6.) asserente, voluptatē luxuriosam hebetare aciem intellectus, & advertentiam rationis obtruere. Quomodo ergo non est ab intrinseco mala, quæ talem producit fructum. Verba S. Doctoris sunt, *Libido luxuria ita totum corpus interius, & exterius sibi vendicat, & totum commovet hominem, affectu animi, & appetitu carnis conuncto, ut sequatur voluptas, omnibus corporis voluptatibus maior: ad eius tamen pervenitur extremum, ut pene omnis acies, & vigilia cogitationis obstruatur.*

CAPVT IV.

Quid censendum sit de ratione à priori, quam assignat S. Thomas, spectante ad damnum prolis?

SYMMARIVM.

Proponitur ratio S. Thomæ. num. 109.

In ea ratione invenit Caietanus triplex argumentum. n. 110.

Invenitur etiam quartum argumentum. num. 111.

Enumerantur plura pericula, qua imminere solent proli illegitimæ. n. 112.

Forma argumentationis tradita à S. Thomæ. num. 113.

Ostenditur, eam esse mentem S. Thomæ. num. 114. & seqq.

Quomodo iuxta hanc argumentationem sit rationi dissonum generare prolem extra matrimonium. n. 116. & seqq.

109. S. Thomas 2. 2. quæst. 154. art.

2. corp. sic probat, fornicationem esse intrinsece malam, & graviter peccaminosam. Ad huius evidenciam considerandum est, quod peccatum mortale est omne peccatum, quod committitur directe contra vitam hominis.

S. Thom. Fornicatio autem simplex importat inordinationem, quæ vergit in nocumentum vitæ eius, qui ex tali concubitu nascitur. Manifestum est autem, quod ad educationem hominis non solum requiritur cura matris, à qua nutritur, sed multo magis cura Patris, à quo est instruendus, & defendendus, & in bonis tam interioribus, quam exterioribus promovendus. Et ideo contra naturam hominis est, quod utatur vago concubitu: sed oportet, quod sit maris ad determinatam femineam, cum qua permaneat, non per modicum tempus, sed diu, vel etiam per totam vitæ. Et inde est, quod naturaliter est maribus in specie humanâ sollicitudo de certitudine prolis, quia eis imminet educa-

tio prolis: hæc aut sollicitudo tolleretur, si esset vagus concubitus. Unde cum fornicatio sit concubitus vagus, utpote præter matrimonium existens, est contra bonum prolis educanda: & ideo est peccatum mortale.

110. Caietanus ibid. in ea periodo Angelici Doctoris invenit tria argumenta Sic enim ait: *Primum est. Fornicatio simplex importat inordinationem, quæ vergit in nocumentum vitæ nascituri. Secundum est, quod fornicatio privat prolem cura Patris. Tertium est, quod fornicatio, seu vagus concubitus tolleret certitudinem prolis.*

111. Et quidem mihi videtur, in ea periodo S. Thomæ esse etiam aliud quartum argumentum, quod auget vim aliorum trium, & contineri in illis verbis: *Oportet, quod sit maris ad determinatam feminam, cum qua permaneat, non per modicum tempus, sed diu, vel etiam per totam vitam.*

112. Pro cuius explicatione notandum est, innumera pericula imminere proli, quæ non nascitur ex legitimo thoro. Periculū vitæ experimur quotidie, cum matres ipsæ occidant filios, vel propter occultandū delictum, vel ob aliud iniquum motivum. In quodā Hispaniæ oppido inveni, fæminā occidisse quinque soboles animatas, & duas alias anima rationali carentes; & huius generis vitæ non essent tam frequentes casus. Et quæ minus impiæ sunt, conantur occulte parere, & filios ad hospitalia expositorum infantium mittunt, in quibus pueri traditi nutricibus extraneis, magna ex parte male nutriti moriuntur. Imminet etiam eis periculum amittendi vitam æternam; occiduntur enim sæpissime absque Baptismo. Impendet etiam periculū miseræ paupertatis, qui superstites manent: quia deficit cura paterna; cum Patres, vel ob suspicionē alienæ conversationis cum matribus; vel ne cogantur eos alere, nolint illos tamquā filios suos

ag-

agnoscere. Imminet etiam periculum defectus educationis, & instructionis; & inde innumera mala procedunt: nam tales filij, ubi adolefcunt, accedunt perverfis alijs, & in barathrum delictorum labuntur. Quod si sæmel læ sint vitam meretriciam assument.

113. Hinc instruitur argumentum, quod S. Thomas satis clare insinuat. Etenim recta ratio postulat, ut in re tanti momenti, qualis est conservatio speciei humanæ, & generatio hominis, habeat modum destinatum à Supremo naturæ Domino, ex quo, quantum fieri possit, vitentur ea pericula vitæ, salutis æternæ, miseræ paupertatis, & pravæ educationis: ergo dissonat rationi quicumque alius modus generandi hominem, qui non sit destinatus à Supremo naturæ Domino. Sed modus, quem destinavit supremæ naturæ Dominus, est, ut sit maris ad determinatam feminam, cum qua permaneat (id est, cum qua sit obligatus ex contractu permanere) per totam vitam: ergo rationi dissonat quicumque alius modus generationis, distinctus à contractu matrimoniali.

114. Quod autem hæc sit mens S. Thomæ in illis verbis relatis, certum mihi videtur. Nam illud verbum *Oportet*, idem significat apud S. Doctorem, atque ex rationis lumine est necessarium, cum ibi non agat de necessitate orta ex lege positiva, sed ex ipsa ratione naturali, sive ex consonantia cum natura rationali. Censet ergo, esse dissonum rationi quemlibet alium modum generationis distinctum à modo, quem Supremus naturæ dominus præscripsit.

115. Dices, iam à nobis fieri recursum ad legem positivam Dei, qua prohibuit alium modum generationis distinctum à copula coniugali.

116. Respondeo. Antequam intelligatur positiva prohibitio Dei, intelligi, esse dissonum rationi, quod fiat generatio hominis exposita tam innumeris periculis sine modo præscripto, aut præscribendo à Supremo naturæ Domino, maxime cum modus generationis à Deo ordinatus, vel ordinandus muniatur protectione Dei, ut dixi cap. præced. art. ult. Et quia id est dissonum rationi, & intrinsece malum, ideò prohibuit Deus.

117. Et hanc esse mentem S. Thomæ, loqui scilicet de eo, quod dicitur iudicium rationis, antequam intelligatur lex, aut prohibitio Dei positiva, patet ex illis: *Cum qua permaneat, non per modicum tempus, sed diu, vel etiam per totam vitam.* Si enim loqueretur de coniunctione legitima maris, & fæminæ introducta lege Dei, non vteretur disuncto illo, diu, vel per totam vitæ. Vtitur autem illo, quia vno, vel altero modo potuit Deus instituire matrimonium. Et sensus eorum verborum est: [iudicium rationis dicitur, esse necessarium ad rectam generationem hominis, quod constituatur à Supremo legislatore cum firma permanentia per diuturnum tempus, aut per totam vitam.] Ex quo patet, loqui S. Doctorem, antecedenter ad legem Dei, qua constituit matrimonium per totam vitam. Quæ omnia dilucidiora fient solutione argumentorum, quibus Caramuel arietare conatus est hanc

S. Thomæ argumentationem.

CAPUT V.

Solvuntur argumenta Caramuelis cap. 1. relata.

SUMMARIUM.

An fornicatio non sit mala proli? num. 119.

An non sit nociva proli quoad educationem? num. 120.

Quid inferatur ex eo, quod melius sit proli esse, quam non esse? num. 121.

Quid de filiis illegitimis Principum bene, vel male educatis. num. 122.

Quomodo intelligatur in textu S. Thomæ esse per accidens, quod aliquis illegitimus bene educetur. num. 124. & seqq.

118. **P**romittit Caramuel (vt retuli cap. 1. num. 6.) se offensurum euidenter, fornicationem, & molliem non esse intrinsece mala, sed solum esse mala extrinsece à prohibitione Divina. Videamus, quanta sit hæc evidenti Incipit à dilemante, interrogans, an sit intrinsece mala ipsis delinquentibus, an solum proli? Et respondeo, quamvis multis modis sit intrinsece mala ipsis delinquentibus, vt patet ex capitibus 1. 2. 3. & 4. cæterum argumentum S. Thomæ solum loquitur de damno prolis. Subiende contendit, fornicationem (imò, & molliem) non esse malam proli physice, neque moraliter. Quod vtrumque nego.

119. Probat autem, fornicationem non esse malam proli: quia fornicator dat illi esse; melius est autem esse quam non esse; sive (vt Caramuel loquitur) in causa est, vt homo, qui alias in rerum natura non

esset, producat, ideoque beneficium est proli. Sed debuit advertere Caramuel, id esse beneficium multis malorum periculis admixtum; & esse rationi dissonum, quod conferat illi beneficium præter ordinem ab Authore naturæ præscriptum ad vitanda eiusmodi pericula vitæ, paupertatis, pessimæ educationis, &c. Et quidem negari non potest, peccaturos graviter coniuges, qui ita vterentur copula coniugali, vt prolem subicerent periculo incidendi in monstrositatem, cæcitatem, aut mutilationem membrorum; si possibilis esset talis copula, quæ eos effectus produceret: neque ad excusandum peccatum sufficeret beneficium essendi, quod darent proli.

120. Ad secundum argumentum, quod retuli num. 7. desumptum ex eo, quod fornicatio non est nociva moraliter, sive quoad educationem, proli: quia dum proles non existit actualiter, nihil est: sed ei, quod nihil est, nulla fieri potest iniuria, quia id, quod nihil est, nullum ius habet. Respondeo, hoc argumento optime probari, fornicatione non peccari contra iustitiam; est enim certum, quod proles, antequam existat, non habet ius, vt hoc, vel illo modo generetur. Et ideo S. Thomas in hoc art. 2. ad 4. ait: *Fornicatio simplex contrariatur dilectioni proximi, quantum ad hoc, quod repugnat bono prolis nasciture.* Sic mater prægnans peccat contra charitatem comedendo ea, quæ proli futuræ afferre possunt morbum gravem.

121. Ad tertium, quod proposui num. 8., respondeo, si S. Augustinus dixit, *melius esse damnari, quam annihilari*; Christus D. dixit Math. 26. *Bonum (id est melius) erat ei, si natus non fuisset homo ille*, scilicet Iscariotes. Et tamen hæc duæ propositiones non sibi invicem repugnant.

Nam

Nam S. Augustinus loquitur de esse physico, & Christus D. de esse morali, sive de eo, quod ipsi subiecto optabilius est. Cum autem inde inferat Caramuel, melius esse proli esse male educatam, quam absolute in rerum natura non existere: respondeo, melius esse physice, non moraliter.

122. Ad quartum ibidem relatum, omittendo, respondeo quod videamus, aliquos Principum nothos optime educatos; sed negari non potest, alios male educatos, vel quia Principes nolunt eos recognoscere vt filios, propter incertitudinem filiationis, ex eo quod fæmina, quæ libidinosè conuersata est cum vno, forsitan eodem modo se gessit cum alijs; vel quia mæchus suspitione tangitur alienæ conversationis fæmiæ, etiam ex levissimis indicijs, vel ex pura malignitate hominis. Cum ergo alij bene, alij male educantur, inde inferitur, quod tempore fornicationis sit periculum malæ educationis, præter cætera pericula iam enumerata.

123. Quando autem subiungit Caramuel, inde inferri, quod potius pauperum matrimonia venirent condemnanda, quam divitum fornicationes, quia melius educantur nothi divitum, quam legitimi pauperum; probaret aliquid, si quando mæchantur divites, certa esset bona educatio futura proli futuræ. Sed quia tunc adest periculum hoc, & alia multa, ideo ratio ipsa postulat, vt assignetur à Conditor naturæ vnus determinatus modus generandi homines.

124. Ad quintum, quod proposui num. 9. contra id, quod dixit S. Thomas in hoc art. 2. esse per accidens, quod quandoque aliquis illegitimus bene educetur, respondeo, id dictum S. Thomæ duobus modis posse intelligi. Primo iuxta opinionem

communem, quod quando finis legis cessat in particulari, non propterea lex cessat in illo casu particulari. Et hæc responsio est probabilis; sed est etiam probabilis opinio opposita, quæ docet, cessare in eo casu particulari, & per accidens obligationem legis. De quo late egi in 3. part. Crif. Theol. disp.

125. Secundo modo potest intelligi, ita vt lex prohibitoria non respiciat pro fine ipsam pravam educationem proli, sed periculum illius; & hoc modo est omnino per accidens respectu legis, & obligationis eius, quamvis postea bene educetur proles, quia tempore delicti non cessabat periculum. Et hoc modo intelligo dictum S. Thomæ. Nam qui legit totum contextum S. Thomæ, comperiet, loqui potius de periculo, quam de infortunio actuali. Et patet præcipue ex illis verbis: *Fornicatio autem simplex importat inordinacionem, que vergit in nocumentum vite eius, &c.* Dicimus autem vergere in nocumentum, non quæ actualiter nocent, sed quæ afferunt periculum nocendi. Et cum iterum confugit ad filios Principum, qui bene educantur, & vult magis esse per accidens, quod filij legitimi pauperum bene educantur, quam nothi Principum, dicendum est, etiam in nothis Principum ab initio esse periculum pravæ educationis propter dicta.

126. Quando autem arguit, quod si per accidens contingit, filios nothos Principum bene educari, etiam per accidens contingit, quod esset obligatio legis, atque adeo quod fornicantes non peccent; respondendum est, negando sequelam: quia sic non cessat periculum malæ educationis, atque adeo nec finis legis, neque eius obligatio. Quod autem postea superaddit de discrimine inter legem Divinam, & humanam, non est contra nos;

qui ad tale discrimen non recurrimus.

127. Ad sextum, quod retuli num. 11., cum dicit, nulla ratione naturali ostendi posse, simplicem fornicationem esse malam; ex argumentis hucusque propositis constat, quam id sit falsum,

C A P V T VI.

Argumenta Caramuelis pro secunda conclusione de luxuria contra naturam, enumerantur.

SUMMARIVM.

Quam sint contumeliosa natura rationali ea peccata contranaturalia. num. 128.

Quocumque nomine appelletur semen, illud est principium generationis humanae. num. 129.

Disparitas inter lac femineum, & semen. num. 130.

Discrimen inter expulsionem fetus inanimati, & emissionem seminis. num. 133.

128. **A**D primum argumentum, quod proponit pro illa assertione, quod, seclusa prohibitione Dei, mollities non est mala, & si Deus non prohibuisset, aliquando esset bona, & posset esse obligatoria, ut retuli num. 12. respondeo, illud esse levissimum, & cōtemnendum. Et quidem rationalis natura, & humana ratio abhorret tam detestandum crimen, & Caramuel, seclusa prohibitione Dei, non invenit in eo maiorem malitiam, quam quod mulier projiciat lac ab ubere, aut quod hominem emittat sanguinem, aut sudorem. Affirmat Apostolus, ut supra vidi-

mus, peccat contra naturam esse immunda, & naturæ rationali contumeliosa, etiā Deum tradidisse permissivè idololatrias in ea delicta, tamquam pœnam idololatriæ, per quod extollit atrocitatem delicti positi in pœnam, & delicti idololatriæ, & author argumenti nullam aliam malitiam intrinsecam invenit, nisi quæ inveniretur in emittendo sudore, lacte, aut sanguine. Numquid si Deus prohibuisset emittere sanguinē, esset contumeliosum naturæ rationali emittere sanguinem? Esset quidem inobedientia; cæterum non propterea haberet in se similitudinem contumeliam naturæ.

129. Ad id, quod subiungit, nempe alios asferere, semen esse sudorem, alios lac, alios sanguinem; & tamen nullus poterit probare, esse contra naturam, emittere sudorem, lac, vel sanguinem; respondeo, quocumque nomine appelletur semen humanum, horret natura, & ipsæ aures humanæ horrent audire, quod instrumentum immediatissimum generationis hominis possit perdi, & profundi; atque adeo est contra naturam rationalem.

130. Ad instantiam, quam proponit, etiam lac femineum ordinari ad nutritionem infantis, & tamen non esse contra naturam illud profunderè, respondeo, quod nos habemus ex Apostolo, ubi supra, id genus peccati esse contumeliosum humanæ naturæ, & esse proprii corporis immunditiam, coinquinationem, & contumeliam: & ex Sanctis Patribus habemus, omnem luxuriam esse productricem pravorum fructuum, ut supra perpendimus, & ipsum rationis lumen id dicat; quod in profusione lactis non invenimus.

131. Hinc sumitur disparitas à priori, nempe ex diverso modo, quo ordinatur lac ad nutriendum, & semen

men humanum adgenerandum. Hoc enim ordinatur ad solam generationem humanam, ita ut rationalis natura horreat, illud ad alium finem adhiberi; ut patet ex proxime dictis: lac autem femineum, & si destinatur ad nutriendum infantem, non horret natura rationalis, quod applicetur ad alium finem.

132. Quod autem infert, mollitiam in aliqua hypothese esse posse obligatoriam; supponendo, eam non esse intrinsece malam, recte infert. Sed eam suppositionem esse falsam, & absurdam, constat ex dictis.

133. Ad secundum argumentum, quod proposui num. 14 ex eo, quod sicut, iuxta opinionem gravium Doctorum, licet Matri intendere abortum fetus inanimati, quod proximius deservit generationi humanæ, quam semen; ita etiam (stando præcisse in ratione naturali) poterit homo pro sanitate tuenda intendere expulsio- nem seminis; respondeo, disparitatem consistere in eo, quod seminis expulsio non potest intendi sine delectatione luxuriosa, quæ, ut constat ex dictis, semper est ab intrinseco mala; expulsio autem fetus inanimati invadentis vitam matris, fit sine delectatione luxuriosa. Aliam disparitatem dedi dissert. 22. cap. 3. num. 23.

C A P V T VII.

An opinio docens, præcepta secunda tabulæ Decalogi esse dispensabilia, incurrat hanc damnationem?

SUMMARIVM.

Authores docentes, Deum posse dispensare, & de facto dispensasse in præceptis secunda tabulæ. num. 134.

Opinio illorum non damnatur expresse in hoc decreto. num. 135.

Inquiritur, an damnetur virtualiter. num. 136.

Ratio dubitandi. num. 137.

Quod Deus possit dispensare in præcepto sexto, non infert propositionem damnatam. num. 138.

Quomodo in circumstantia, in qua Deus dispensaret, malicia non esset mala? num. 139.

An in eo casu esset dispensatio, an potius mutatio circumstantiæ. num. 141.

Opinio docens posse Deum sic dispensare, eo quod ea præcepta obligent ex sola prohibitione positiva Dei, subiacet huic damnationi. num. 142.

Non vero quæ docet posse dispensare propter diversitatem circumstantiæ. num. 143.

An possit Deus facere, quod actio mala, mutatis circumstantiis, fiat bona. Et quid de dispensatione cum Osea, ut assumeret mulierem fornicariam? Ibidem.

Quomodo intelligatur dispensatio quinti præcepti cum Abrahâ; & septimi cum Israëlitis? num. 145.

134. **M**ulti docent, Deum dispensare posse in præceptis secundæ tabulæ Decalogi, atque adeo in hoc præcepto non mœchandi. Ita Caramuel in Theol. fund. num. 566. ubi pro eadem opinione citat Ochamum, Aliacensem, Gersonem, Gabrielem, Almainum, & quosdam Recentiores. Imò aliqui docent, dispensasse Deum de facto in quinto præcepto, quando Abrahamo præcepit, ut immolaret filium: in sexto, quando iussit Oseam gignere filios fornicationum ex meretrice: & in septimo cum filijs Israël eggressuris de Ægypto permisit, ut spoliarent Ægyptios.

135. Inquirimus ergo, an hæc opinio

*Caramuel
Ocham.
Aliac
Gerso.
Gabri.
Almai.*

opinio subiaceat huic damnationi. Et quidem constat, non damnari expresse in hoc decreto eam opinionem. Etenim propositio damnatur expresse, aut cum damnatur in suis proprijs terminis, aut in æquivalentibus: sed hæc opinio non damnatur hic in proprijs, vt per se patet, neque in æquivalentibus, cum eæ duæ opinionēs habeant obiecta adeo diuersa: ergo non damnatur expresse.

136. Quare quæstio præfens est, an damnatur virtualiter? Et, vt sapius dixi, tunc damnatur virtualiter opinio, quando hæc est antecedens evidenter inferens propositionem damnatam, siue quod in idem recidit, quando opinio est incompatibilis cum ipsa damnatione. Ideoque inquirimus, an hæc propositio. *Deus potest dispensare in sexto Decalogi præcepto*, sit antecedens evidenter inferens hanc, *Fornicatio secundum se nullam involvit malitiam, & solum est mala, quia interdicta.*

137. Ratio dubitandi est, nam actio, quæ est intrinsece, & ex natura sua mala moraliter, Deus non potest facere quod sit bona, neque dispensando, neque vlllo alio modo; neque enim potest facere quod mendacium sit bonum, neque periurium sit licitum, cum implicet contradictionem, quod essentia rerum immutentur: ergo à contrario, si Deus dispensat in præcepto non mœchandi, eo ipso erit licitum mœchandi in tali hypothefi. Hinc autem inferitur, quod mœchatio secundum se, & ab intrinseco non est mala moraliter, quæ est propositio damnata.

138. Ego quidem censeo, hanc propositionem sic prolatam *Deus potest dispensare in sexto Decalogi præcepto*, non esse antecedens, vnde inferatur propositio dānata, neq̄ esse in compossibilem cum ipsa damnatio-

ne; imò vero hanc Dei dispensationem posse componi cum ipsa damnatione, atque adeo eam propositionem de dispensatione Dei neque virtualiter esse damnatam.

139. Ratio huius assertionis est: nam bene stat, quod mœchatio sit ab intrinseco, & secundum se mala in omnibus alijs circumstantijs; in circumstantia autem, in qua Deus dispensare dicitur, non sit mala: nam eo ipso quod Deus iussit Oseam, vt copularetur cum muliere fornicaria, iam copulatio fuit quasi matrimonialis, cum ad supremum naturæ conditorem spectet determinare modum, quo multiplicanda est per generationem humana natura. Neque obstat, quod societas viri cum meretrice fuisset per tempus breve, nam si per eam dispensationem concessisset Deus eam mulierem ad tempus breve, copulatio eodem modo esset legitima, vt pote præscripta à supremo naturæ Domino.

140. Dices. Ea non est dispensatio, quia tunc non revocat Deus respectu huius individui legem naturæ; sed solum est mutatio circumstantiæ, sub qua numquam fuit illicita copulatio.

141. Respondeo, in mea quidem sententia ita esse. Sed quia video, ab aliquibus cenferi dispensationem, quamvis mutetur circumstantia; volunt enim (in quæstione de nomine) dici dispensationem, quando ex concessione Principis, lex generalis non comprehendit casum particularem, siue sit mutatis, siue immutatis circumstantijs: ideo retinendo assertionem de modo loquendi, assero, hunc modum dispensationis non opponi damnationi. Et vt loquitur Pater Suarez, lib. 2. de legib. cap. 15. n. 24. *Quia hæc mutatio, quando fit expectantia Domino, & potestate Dei, est (vt ita dicam) extra cursum naturæ, & præter*

& præter leges ordinariæ providentiæ, ideo interdum dispensatio appellatur, non quidem proprij præcepti naturalis (neque hoc dixit Bernardus, si attende legatur) sed ordinarij cursus legis providentiæ, quæ à Divina voluntate pendet. Et hinc patet in quo sensu locuctus fuerit S. Bernardus lib. de Præcepto, & dispens. cap. 4. cū dixit, posse Deum dispensare in præceptis secundæ tabulæ.

142. Sed quia Authores affirmantes, posse Deum dispensare in præceptis secundæ tabulæ dividuntur in duas classes, ex duobus scilicet inter se oppositis fundamentis; dicendum est primo, propositionem, quæ affirmat posse Deum dispensare in omnibus præceptis secundæ tabulæ, atque adeo in præcepto sexto, ex eo fundamento, quod ea præcepta non sunt stricte de iure naturæ, sed ex sola prohibitionem positiva Dei; subiaccere virtualiter huic damnationi. Patet assertio. Nam ea propositio est antecedens, vnde clare inferitur, quod si Deus non prohiberet fornicationem, illa esset licita, vt ex terminorum comprehensione constat, atque adeo eam propositionem esse incompossibilem cum hac damnatione.

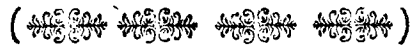
143. Dicendum est secundo, propositionem, quæ affirmat, posse Deum dispensare in præceptis secundæ tabulæ, atque adeo in sexto præcepto ex eo fundamento, quod circumstantia est diuersa, modo supra explicato; non subiaccere huic damnationi. Quæ assertio patet ex dictis.

144. Hinc patet ad rationem dubitandi initio positam, distinguendum esse antecedens: Actio, quæ est intrinsece mala moraliter, Deus non potest facere quod sit bona, [mutatis circumstantijs,] nego; [immutatis circumstantijs,] concedo. Constat

autem ex dictis, quod quando Deus dispensavit modo dicto cum Osea Propheta, vt assumeret mulierem fornicariam, in ea circumstantia illam fuisse copulam coniugalem, aut quasi coniugalem: quia numquam licitus est concubitus viri cum femina, nisi eo modo, quò disposuerit supremus naturæ conditor: & si eo modo fiat, absque dubio est licitus.

145. Similiter, quando Deus fecit dispensationem quinti præcepti, vel potius communis providentiæ, in tali præcepto, vt Abraham immolaret filium; in tali circumstantia fuit licitum, cum Deus sit supremus Dominus vitæ hominis, & possit illam destruere, quo voluerit medio. Et quando dispensavit in communi providentia circa septimum præceptum, concedens Israëlitis, vt spoliarent Ægyptios, in tali circumstantia, licite eos spoliaverunt; quia cum Deus sit vniversalis Dominus omnium rerum, fecit Israëlitis donationem omnium eorum; & nemo peccat auferendo, quæ sibi legitime donata sunt, quamvis alter ea possideat.

DISERTATIO. XXX.

An uxor committat adulterium, consentiente viro in illud delictum?

CAPVT I.

Premittuntur aliqua.

SUMMARIUM.

An etiam damnata maneat propositio de copula mulieris cum marito uxoris consentientis. num. 1.

Evidens est eam manere damnatam, saltem virtualiter. num. 2.

Item damnata manet expresse. num. 3. Et quomodo lex loquens in vno individuo extendatur ad reliqua eiusdem ordinis. Ibid.

Adulterium non solum violat Castitatem, sed etiam legem coniugalem. num. 4.

Quis sit Author propositionis damnate. num. 5.

Proponitur fundamentum propositionis damnate. num. 6.

I. **P**ropositio quinquagesima ex damnatis huius tenoris est: *Copula cum coniugata, consentiente marito, non est adulterium; ideoque sufficit in confessione dicere, se esse fornicatum.* Et ante omnia occurrit statim ea quaestio, an damnata maneat formaliter, & expresse haec propositio: *Copula mulieris cum marito, consentiente uxore, non est adulterium, ideoque sufficit in confessione dicere, se esse fornicatam;* an potius damnata maneat tantummodo virtualiter, & implicite?

2. Et quidem damnatam manere hanc propositionem saltem virtualiter, nemo potest ambigere. Tum enim manet virtualiter damnata propositio, quando est antecedens, vnde evidenter infertur propositio damnata; sic enim tale antecedens est compatibile cum ipsa damnatione, vt saepius diximus: sed quod copula cum coniugata, consentiente marito, sit adulterium, est antecedens inferens evidenter, quod copula mulieris cum marito, consentiente uxore, non sit adulterium: ergo saltem virtualiter manet damnata secunda propositio. Minor autem exterminis patet: nam licet gravior sit culpa uxoris adulterae quam mariti adulteri, ceteris paribus; is autem excessus gravitatis est intra eandem speciem, & propter eandem speciem iuris vtriusvis coniugis in corpus alterius.

3. Adhuc tamen assero non solum marere damnatam virtualiter, sed etiam formaliter, & expresse. Ratio est: quia quando damnatur aliqua propositio circa vnum singulare propositum, exempli gratia, & in quo militat euidenter eadem omnino ratio circa reliqua singularia; tunc manet damnata propositio vniuersalis, v. g. Leonardus Presbyter trahitur ad tribunal Iudicis, & incarceratur: Ministri eius tribunalis afferunt Leonardum Presbyterum, quia non est in dignitate constitutus, posse trahi ad tribunal laicum. Re ad Romanum Pontificem delata declarat, vt minimum, scandalosam esse eam assertionem, quod Leonardus Presbyter, quia non est in dignitate constitutus, possit trahi ad tribunal laicum. In qua hypothese quamvis damnatio Pontificis loquatur de Leonardo Presbytero, est tamen damnatio vniuersalis circa quumlibet Presbytero: quia Leonardus ponitur exempli gratia, vbi evidenter est identitas rationis

tionis quoad propositionem vniuersalem. Et in libris Decretalium inveniuntur quam plurimi Canones, qui in vno individuo statuunt, quid agendum sit; & ex communi sensu Doctorum sunt leges vniuersales, vbi est identitas rationis. Vide quae dixi in 2. part. Cris. Theol. disp. 33. cap. 6. n. 96. circa propositionem ex damnatis ab Alexandro VII. trigessimam quartam, scilicet *In die palmarum recitans officium Paschale satisfacit praecepto.*

4. Praemittendum etiam est, adulterium, praeter violationem Castitatis, includere aliam speciem peccati, scilicet violationem legis coniugalis. In quo omnes Doctores conveniunt. An autem haec violatio legis coniugalis sit vnica species infima, an duplex, inferius discutietur.

5. Huius propositionis damnatae, quis sit Author, nescimus. Nam *Gonet*, Mag. Gonetus in disertatione de probabilitate num. 120. asserit, id docuisse novos quosdam Casuistas. Adhuc tamen non desunt, qui eam Caramueli attribuere videantur. Nam P. Moya tom. 1. select. tract. 3. disp. 3. quaest. 3. cap. 6. num. 65. sic ait: *Non me latet, non nullos, quos, citato Illustriss. Fr. Angelo Manrique Episcopo Pacensi, sequitur Caramuel in Theol. fundamentali fundam. 35. c. 3. n. 537. fol. 230. duplicem tantum malitiam in adulterio cognoscere, aliam contra Castitatem, aliam contra iustitiam. Vnde inferunt, satis consistere, qui diceret, [commissi simpliciter fornicationem,] & post alia interiecta peccata subneckeret: [intuli cuiuspiam gravem iniuriam, tertia quaedam persona cooperante.] Sed non placent: tum quia consentiente viro, sufficeret se accusare, de simplici fornicatione, quod nullus concessit: tum quia eo modo consistendi duplex numero peccatum in esse moris pro vno individuo ad duplicem speciem pertinente subrogaret. Quae secunda ratio vrget. Et*

ego adderem tertiam: quia iniuria adulterij est species diversa ab iniuria furti, & ab iniuria detractionis, &c. Non ergo sufficeret dicere, se irrogasse iniuriam; sic enim confiteretur iniuriam in genere, & non in specie infima. An autem ex ea assertionem Caramuelis inferatur, quod consentiente marito, non esset iniustitia, & sufficeret se accusare de simplici fornicatione; atque adeo an ea assertio Caramuelis subiaceat huic damnationi, dicam inferius cap. 3. Ille quidem in apologo de Probabilitate negat, vltimum Theologum dixisse, fornicationem faminae coniugatae, consentiente viro, non esse adulterium. Ea autem assertio Caramuelis, quam citat P. Moya, non invenitur in editione anni 1657. qua vtor.

6. Fundamentum huius opinionis potest in hanc formam excogitari. Tota malitia, quae reperitur in adulterio faminae coniugatae, ultra speciem luxuriae, est contra iustitiam, & ius mariti: sed scienti, & consentienti non fit iniuria; vt dicitur in Reg. 27. de Regul. iuris in 6. ergo dum maritus scit, & consentit, cessat ea malitia contra iustitiam.

CAPVT II.

Ostenditur falsitas propositionis damnate.

SUMMARIUM.

Convincitur propositio damnata testimonio Apostoli. n. 7.
Responsio refutata. num. 8.
Specialis lex matrimonij, qua tenetur famina non adherere alteri viro, est independens a voluntate coniugis. num. 9.
Et quomodo id constet ex Sacra Scriptura? num. 10.

Quomodo violetur vnitas carnis constituta in matrimonio, etiam si coniux consentiat? n. 11. & 12.

Illa circumstantia violandi eam legem matrimonij facit culpam specie diuersam. n. 13.

Matrimonium est vinculum duorum independentem à consensu vtriusvis. Et quid inde pro conclusione? n. 14.

Ex eo, quod matrimonium fidelium sit Sacramentum, roboratur conclusio. num. 15.

In adulterio fidelium est alia species peccati, quæ non est in adulterio infidelium. num. 16.

7. **F**alstas eius propositionis constat manifeste ex cap. 7. epistolæ ad Rom. vbi sic loquitur Apostolus. *Igitur vivente viro, vocabitur adultera, si fuerit cum alio viro; si autem mortuus fuerit vir eius, liberata est à lege viri, ut non sit adultera, si fuerit cum alio viro.* Statuit ergo Apostolus propositionem vniuersalem, qua asserit, *omnem feminam coniugatam, quæ vivente viro fuerit cum alio viro, esse adulteram.* ergo contradicit Apostolo, qui ponit hanc propositionem particularem negativam, *Aliqua femina coniugata, quæ vivente viro fuerit cum alio viro, non est adultera;* scilicet, quando vir suus cõsentit. Nam hæ duæ propositiones sunt formaliter contradictoriæ.

8. Dices, propositionem Apostoli non esse ita vniuersalem, sed intelligendam esse cum ea limitatione, scilicet *vivente, & invito viro, vocabitur adultera, &c.* Sed hæ responsio est omnino (vt minimum) improbabilis; imo est multo maiori censurâ digna: quia nemini licet limitare propositiones vniuersales, quæ sunt de Fide, nisi quando ex alijs Fidei dogmatibus, aut ex intelligentiâ Ecclesiæ, aut Sanctorum Patrum, & Sacrorum Interpretum, includunt talem limitationem.

9. Probatur secundo eadem falsitas propositionis. Etenim speciali lege matrimonij tenetur femina ad non adharendum alteri viro, idque independentem à consensu, aut dissensu viri: & similiter vir ea speciali lege tenetur, vt non adhæreat alteri feminae, idque independentem à consensu, aut dissensu suæ coniugis: ergo siue alter coniux consentiat, siue dissentiat, eodem modo peccat contra eam specialem legem matrimonij, si alteri commisceatur. Consequentia patet, quia est fere idemtica cum antecedenti.

10. Antecedens vero demonstratur ex verbis Sacræ Scripturæ. Gen. 2. *Adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne vna.* Quam sententiam Christus Dominus stabilivit denuo in Legge Evangelica Math. 19. dicens: *Adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne vna: Itaque iam non sunt duo, sed vna caro.* In quibus verbis constat declarari institutionem, & legem matrimonij: ergo coniuges ea lege tenentur, vt semper maneant duo in carne vna. Sed cum vxor adhæret alteri viro, non manent illi duo coniuges in carne vna; quia vnitati carnis opponitur divisio eiusdem carnis: quæ divisio manifeste invenitur, quoties coniugata adhæret alteri viro (idem de viro, qui accedit alteri feminae) ergo tunc violatur ea lex matrimonij lata in ipsa institutione matrimonij.

11. Quod autem deficiat adultera ab ea vnitate carnis, in qua per matrimonium constituta est, patet: quia rursus fit vna caro cum socio criminis; vt constat ex illis verbis Apostoli 1. Corinth. 6. *An nescitis, quoniam qui adhæret meretrici, vnum corpus efficitur? Erunt enim (inquit duo in carne vna.)* Cum ergo illa, quæ erat vna caro cum marito, fiat etiam vna caro cum mæcho; ex vna, & vna fit binarium,

rium, per quod læditur perfecta vnitas in matrimonio instituta. Cum ergo ex lege matrimonij promulgata per Christum in Evangelio, sit ea perfecta vnitas carnis; & hæc vnitas lædatur per fornicationem mulieris cõiugatae, etiam si maritus consentiat in adulterium, quia quamvis ipse consentiat, non propterea seruetur ea vnitas carnis; fit, quod etiam si maritus consentiat, violatur ipsa lex matrimonij.

12. Confirmatur. Nam Christus D. respondens Phariseis, qui tentantes eum, interrogaverunt, *si licet homini dimittere uxorem suam, quacumque ex causa?* Ex hac vnitate duorum in carne vna, probavit, iam non licere homini dare vxori libellum repudij: ex quo eviderenter inferitur, quod hæc vnitas duorum in carne vna est independentem à voluntate mariti; quando quidem licet ipse velit violare hanc vnitatem per libellum repudij, iam non potest. Cum ergo eiusmodi lex de vnitate duorum in vna carne sit independentem à consensu mariti; & hæc vnitas violetur per fornicationem feminae coniugatae; fit, femina coniugatam fornicantem, consentiente marito, violare præfatam legem vnitatis coniugalis, atque adeo, etiam consentiente marito, illud esse adulterium, & delictum specie distinctum à simplici fornicatione.

13. Quod autem ea circumstantia sit specie diuersa, patet: nam violare legem cuiuslibet contractus est peccatû specie diuersum ab eo, quod est violare Castitatem; alioqui non est malitia specie diuersa, quæ reperitur in vfura ex mutuo, ac malitia fornicationis: sed femina coniugata, quæ fornicatur, violat præfatam legem contractus matrimonialis: ergo hæc circumstantia est specie diuersa à simplici fornicatione.

14. Probatur tertio. Matrimo-

nium est vinculum duorum procedens ex ipso contractu; imo & in hoc conceptu vinculi consistere essentiam matrimonij, censet communis Theologorum sententia cum S. Thoma: quæ vinculi appellatio desumpta est ex Apostolo ad Rom. 7. aicente: *Mulier alligata est legi, quanto tempore vir eius vivit.* sed hoc vinculum, seu alligatio est independentem à consensu, & dissensu mariti; ideo enim Paulus non dixit: *[alligata est viro,] sed alligata est legi:* ergo femina coniugata, quæ fornicatur, consentiente viro, peccat contra legem eius vinculi, & non solum contra Castitatem. Et quidem eiusmodi vinculum stat in eo, quod debeat adhære huic viro, & non alteri; quando ergo adhæret alteri, quantum est ex se, solvit se ab eo vinculo.

15. Probatur quarto in matrimonio Fidelium; cuius contractum indissolubilem elevavit Christus D. ad rationem Sacramenti, vt docet Fides Catholica iuxta Tridentinum sess. 7. can. 1. & sess. 24. in decreto de Sacramento matrim. & ibid. can. 1. Ex ratione autem Sacramenti habet significare vnionem Christi D. cum Ecclesia, iuxta Apostolum ad Ephes. 5. *Propter hoc relinquet homo Patrem, & Matrem suam, & adhærebit uxori suæ; & erunt duo in carne vna. Sacramentum hoc magnum est; ego autem dico in Christo, & in Ecclesia.* Ex hac ergo ratione Sacramenti, & significatione vnionis Christi cum Ecclesia, resultat specialis obligatio servandi eam carnis vnitatem; ideo enim dixit Apostolus: *Erunt duo in carne vna: Sacramentum hoc magnum est, &c.* Tum sic: quando femina coniugata succumbit mæcho, violat eam vnitatem carnis; elevatam iam ad rationem Sacramenti, & ad significandam vnionem Christi cum Ecclesia: sed id est omni ex parte independentem à consensu, aut dissensu

mariti:ergo siue consentiat maritus, siue dissentiat, talis femina peccat contra legem eius unitatis sic elevata ad rationem Sacramenti.

16. Hinc infero, in adulterio Fidelium esse aliam speciem peccati, quæ non invenitur in adulterio infidelium: nam adultera Fidelis peccat contra specialem legem resultantem ex contractu matrimoniali elevato ad rationem Sacramenti, & significante unionem Christi cum Ecclesia.

CAPUT III.

An in adulterio femina coniugata, quod committitur, viro invito, sit alia species peccati, quæ non reperitur, cum sit de consensu viri? Vbi quæ species peccati reperiantur in adulterio?

ARTICVLVS I.

Aliquibus prænotatis, proponitur sententia, quæ admittit tertiam speciem iniuriæ, cum suis fundamentis.

SUMMARIUM.

In adulterio præter speciem peccati contra castitatem est etiam alia species contra fidem matrimonij. num. 17.

Enumerantur alia species iniustitiæ, quæ quandoque reperiantur in adulterio uxoris. n. 18.

An in adulterio uxoris, quod sit, invito viro, sit alia species iniustitiæ, quæ non datur, consentiente viro, & proponitur prima sententia affirmans. num. 19.

Propositur explicatio eius sententiæ. num. 20.

Tria fundamenta eius sententiæ affirmantis. n. 21. & seqq.

17. **V**T satisfiat argumento, quod proposui cap. 1. pro opinione damnata, oportet agnoscere quæ species peccati intercedant in delicto adulteræ (idem proportionem servata in adultero coniugato). Et ex cap. præcedenti constat primo, præter speciem peccati contra Castitatem, esse etiam speciem aliam contra obligationem servandi unitatem carnis, seu, vt alij dicunt, contra fidem matrimonij; quæ obligatio nascitur ex ipso contractu matrimoniali. Quæ quidem species peccati est contra iustitiam: nam omnis obligatio, quæ nascitur ex contractu, si violetur, violatur iustitia; cum omnis contractus obliget ex iustitia.

18. Deinde supponendum est, aliquando solere concurrere alias species iniustitiæ in adulterio uxoris; V.g. quando supponit viro suo alienum filium, obligans virum suum, vt eius sumptibus alat filium alienum, & vt is filius sit cohæres filiorum legitimorum, vel hæres vniuersalis, si non sint filij legitimi; quæ omnia sunt contra iustitiam. Deinde S. Thom. 2. 2. quæst. 154. art. 8. corp. agnoscit alias duas deformitates in adulterio feminae coniugatae, scilicet contra certitudinem prolis; nescitur enim, an sit filius viri sui, an mæchi; & contra bonum propriæ prolis. Et prima quidem deformitas non semper conuenit; vt cum femina concepit in absentia viri sui, secunda autem non extat, quando ex neutro concepit. Si autem loquatur S. Thom. de periculo vtriusque deformitatis, cui se exponit vxor adultera; tunc reducetur peccatum, ad eam speciem iniustitiæ, ad quam periculum inclinat.

19. Quare restat discutere, an quando femina coniugata committit adul-

adulterium, invito suo viro, addatur alia circumstantia etiam iniustitiæ priuata, propter individualem iniuriam, quæ fit ipsi viro; taliter, quod si ipse vir consentiat in adulterium, deficiat hæc individualis iniustitia? In qua quæstione duæ sunt sententiæ; & ambæ quidem valde probabiles. Prima sententia docet, in eiusmodi adulterio, præter eas duas species contra Castitatem, & contra fidem matrimonij, esse tertiam aliam speciem contra ius ipsius mariti; vt si maritus renuntiet sciens, & consentiens, deficit ea tertia species iniustitiæ. Ita P. Lessius de iust. cap. 7. dub. 3. Lugo Card. tom. 1. de iust. disp. 8. sect. 1. num. 6. P. Moya tom. 1. selectar. tract. 3. disp. 3. quæst. 3. cap. 6. nu. 65, & plures alij.

Lesio.
Lugo.
Moya.

20. Explicat autem Lugo, quo pacto debeat esse iste consensus, vt nõ fiat ei iniustitia; scilicet quod sit omnino voluntarius, & liber. Nam qui solvit vsuras ex mutuo, non dicitur cõsentire, quia in voluntariè solvit; & ideo fit ei iniustitia. Item ita debet esse consensus omnino voluntarius, & liber, vt reuera explicite, vel implicite cedat iure suo. Quare licet Martyres patiebantur tormenta volentes, & consentientes, adhuc eis irrogabatur iniustitia, quia non cedebant iure suo ad vitam; imo volebãt ad maius meritum pati iniuriam. Addit etiam idem Lugo n. 10. feminam coniugatam, quæ commisit adulterium, consentiente marito, debere id explicare in confessione Sacramentali; vt Confessarius cognoscat, id adulterium nõ esse cum ea triplici specie, sed solum cum duplici; mentitur enim in confessione, qui se accusat de malitia peccati, quam non commisit.

Lugo.

21. Primum argumentum pro hac sententia est. Nam adultera irrogat iniuriam marito invito; & non irrogat marito consentienti; quia scienti, & consentienti non fit iniuria;

sed hoc non potest esse, nisi detur specialis malitia iniustitiæ contra maritum invitum, ultra malitiam, quæ committitur contra fidem matrimonij: ergo tertia alia species iniustitiæ datur in adulterio contra maritum. Probatur minor Nam si solum datur malitia contra fidem matrimonij, eodem modo se haberet peccatum, siue maritus esset invitus, siue consentiens. Deinde quia si solum esset malitia contra fidem matrimonij, nulla esset iniuria contra maritum, etiam invitum: id autem est absurdum.

22. Secundum est. Nam S. Thomas 2. 2. quæst. 59. art. 3. corp. ita asserit: *Iniustum per se, & formaliter loquendo nullus potest facere, nisi volens, nec pati nisi nolens*: ergo maritus nolens patitur iniuriam ab vxore adultera: sed non patitur illam per hoc præscisse, quod illa operetur contra fidem matrimonij: ergo per aliam tertiam speciem peccati. Id vltimum antecedens probatur; nam cætera patent. Nam etiam illa operatur contra fidem matrimonij, quando maritus cõsentit in adulterium: ergo quod operetur contra fidem matrimonij, est quid indifferens respectu iniuriæ mariti; & consequenter per hoc præscisse quod operetur contra fidem matrimonij, maritus non patitur iniuriam.

23. Tertium. Iniuria mariti potest adesse, & abesse ab adulterio uxoris; adesse enim, quando est invitus; abesse autem, quando consentit in adulterium: sed peccatum contra fidem matrimonij non potest abesse ab adulterio uxoris: ergo distincta species peccati est iniuria mariti ab specie peccati commissi contra fidem matrimonij.

S. Thom.

ARTICVLVS II.

Propugnatur vera sententia, quæ tertiam speciem iniuriæ non admittit.

SVMMARIVM.

*Adultera irrogat iniuriam marito si-
ue consentienti, siue dissentienti.*
num. 24.

Consensus mariti est, quasi non esset.
num. 25.

*Iniuria, quam irrogat adultera statui
matrimoniali, eadem est, ac illa,
quam infert coniugi.* n. 26.

*Ius, quod maritus habet, ne vxor violet
fidem matrimonij, non est renuntia-
bile.* num. 27.

*In aliquibus casibus, quamvis pupillus
velit donare, ea voluntas nullius
momenti est.* n. 28.

*Si Clericus vult sponte subijci Tribu-
nali laico, eius voluntas nullius mo-
menti est.* n. 29.

*Idem evenit in Religioso, cui scienti, &
consentienti aufertur pallium.* n. 30.

*Martyr consentiens in suam necem,
adhuc patitur iniuriam, quia non po-
test cedere iure ad vitam.* n. 31.

*Opinio docens in adulterio non reperiri
eam tertiam speciem non subiacet
huic damnationi.* n. 32.

*Non est necesse, quod adultera explicet
in confessione, an commiserit adul-
terium annuente, an renuente mari-
to.* num. 33.

*Solvitur argumentum propositum pro
opinionem damnata.* n. 33.

24. **S**ecunda sententia, quam pro-
babilior existimo, docet,
in adulterio vxoris non dari tertiam
aliam speciem iniustitiæ contra
maritum; nam illa species pec-
cati, per quam vxor peccat contra fi-

dem matrimonij, est iniuria mariti; fit
autem illi iniuria, siue consentiat in
adulterium, siue non consentiat: quia
consensus illius in adulterium est nul-
lus, siue nullius valoris, & quasi non
esset; quia non est in potestate mariti
cedere illo iure. Pro hac stat Caier.
2. 2. quæst. 154. art. 6. quatenus genera-
liter docet, id pro loquium, [Scienti,
& consentienti non fit iniuria,] intelli-
gendum esse in illis bonis, quæ cadunt
sub dominio, quales sunt opes, fama,
&c.: posse autem pati iniuriam etiam
hominem consentientem, circa illa
bona, quæ non cadunt sub dominium
eius. Pro eadem sententia stat P. Lui-
sius Turrianus apud Lugo citatum; &
omnes illi, qui in hac quæstione re-
currunt ad hoc, quod maritus non
potest cedere iure suo.

25. Probatur primo ex S. Tho-
ma supra citato: quia postquam dixit,
quod per se nemo potest pati, nisi no-
lens; subiungit: *Per accidens autem, &
quasi materialiter loquendo potest ali-
quis id. . . pati volens, sicut cum ali-
quis plus alteri dat sua voluntate, quæ
debet.* Id est, sua voluntate, quam de-
bet non habere; & quæ quasi materia-
liter se habet, quia cum nullius valo-
ris sit, est quasi non esset: sed consen-
sus mariti in adulterium vxoris, quasi
materialiter se habet, eo quod nullius
valoris est ad cedendum iure suo, &
est quasi non esset: ergo maritus vo-
lens patitur iniuriam.

26. Probatur secundo, & simul
explicatur conclusio. Etenim ea obli-
gatio, quam habet vxor, non violan-
di fidem matrimonij, est obligatio,
quæ oritur ex contractu matrimonia-
li; sicut ex quolibet alio contractu
oritur obligatio standi contractui:
atque contractus non celebratur cum
statu matrimoniali, sed cum coniuge
in ordine ad talem statum: ergo obli-
gatio vxoris non est præcisse ad non
violandam fidem statum, sed ad non
vio-

violandam fidem coniugis, prout iste
subest tali statui: ergo dum vxor adul-
tera violat fidem matrimonij, non
violat præcisse fidem status matri-
monialis, sed fidem etiam debitam
coniungi, prout iste subest statui ma-
trimoniali: ergo per hoc præcisse ir-
rogat iniuriam coniugi: ergo per hoc
præcisse violat ius coniugis, vt iste
subest tali statui.

27. Deinde hoc ius mariti, vt sub-
est tali statui, non est renuntiabile, ex
speciali natura status matrimonialis,
qui habet inseparabiliter obligatio-
nem non violandi eam fidem: ergo
quamvis maritus consentiens in adul-
terium vxoris, habeat voluntatem re-
nuntiandi id ius; nihil agit, quia ea vo-
luntas est nulla, & nullius valoris ad
eum effectum renuntiandi ius suum.
Est ergo ea voluntas cedendi iure suo,
quasi non esset; & per consequens eo-
dem modo vxor adultera iniuriam
irrogat marito consentienti in adul-
terium, ac marito invito: quia maritus
invitus non cedit iure suo, quia est in-
vitus; & maritus consentiens non ce-
dit iure suo, quia quamvis non sit in-
vitus, sed volens, ea voluntas non po-
test re ipsa cedere eo iure; quia id ius
non est renuntiabile.

28. Huius autem propositionis
vniversalis, quod possit fieri iniuria
scienti, & consentienti, quando sciens,
& consentiens non potest cedere iure
suo, siue, quod idem est, quando is cō-
sensus est invalidus ad talem effectum
cedendi iure suo; multa suppetunt
exempla. In primis pupillus in multis
casibus non potest se obligare civili-
ter, neque naturaliter; nam leges irri-
tant, & annullant eum cōtractum pu-
pilli; in quo casu licet pupillus habeat
voluntatem donandi, ea voluntas nul-
lus momenti est: & tunc qui accepta-
vit donationem pupilli volentis do-
nare, irrogat iniuriam pupillo, quia ea
voluntas donandi est, quasi non esset;

& in hoc eodem modo se habet, siue
pupillus velit, siue nolit.

29. Deinde si Clericus trahatur
ad tribunal Iudicijs laici, & ipse spon-
te velit subijci tribunali laico; adhuc
ei scienti, & consentienti fit iniuria,
quia non potest cedere iure immuni-
tatis: quia id ius non est ab eo renun-
ciabile. Nec satisfaciunt, qui dicunt,
non posse Clericum renunciare eo iu-
te immunitatis; quia id ius est totius
status Ecclesiastici: quia negari non
potest istud ius immunitatis esse ius
istius Clerici, prout in statu Ecclesia-
stico existens. Cum ergo fit ius istius
individui, adhuc istud individuum nō
potest cedere iure suo; quia consensus
illius nullus est, & nullius valoris ad
effectum cedendi iure suo; atque adeo
ei Clerico irrogatur iniuria, quamvis
ipse consentiat.

30. Similiter si quis accipiat pal-
lium Religiosi professi scientis, & cō-
sentientis, absque licentia Prælati Re-
gularis; adhuc infert illi iniuriā, sicut
infert, si acciperet, aut auferret ab
eo invito: quia cū Religiosus profes-
sus non habeat dominium sui pallij,
sed solū vsum, eius consensus nullius
momenti est ad transferendum domi-
nium, vel cedendum iure suo; habet
enim ius ad vsum de licentia Prælati.

31. Eodem modo Martyr licet
sponte se offerat, & consentiat in oc-
cisionem suam, adhuc patitur iniu-
riam, quia iure suo ad vitam cedere
non potest: & quamvis habeat volun-
tatem subeundi eam mortem, ea vo-
luntas est invalida in ordine ad hunc
effectum cedendi iure suo; quia ius ad
vitam non est renuntiabile.

32. Ex dictis infertur primo, eam
propositionem, quam ex Caramuelē
refert P. Moya, vt supra notavi num. 6.
quoad primam eius partem, scilicet
duplicem tantum speciem inveniri in
adulterio, scilicet contra Castitatem,
& contra iustitiam, nō subiaccere huic
dam-

damnationi: nam cum illa assertionem componitur, quod etiam consentiente marito, fiat iniustitia, ut satis ostensum est.

33. Infertur secundo, uxorem adulteram, pro explicandis speciebus sui adulterij non esse necessarium, quod explicet in confessione, an illud commiserit annuente, an renuente marito. Nam, ut constat ex dictis, eodem modo committit iniustitiam annuente, ac renuente viro suo.

34. Infertur tertio, quid respondendum sit fundamento, quod pro opinione damnata proposui in fine capitis primi. Distinguenda est maior: tota malitia, quæ invenitur in adulterio uxoris, ultra luxuriam, est iniustitia, quæ infertur marito, [propterea subest statui matrimoniali,] omitto; quæ infertur marito, [secundum suam personam præcisse,] nego. Dixi *omitto*, & non *concedo*; ut relinquam locum quæstioni cap. seq. proponendæ, an in adulterio inveniantur alia species peccati, eo quod matrimonium Fidelium sit Sacramentum. Deinde distinguo minorem: scienti, & consentienti non sit iniuria, [quando consensus est validus ad cedendum iure suo,] concedo; [quando non est validus,] nego. Quod satis patet ex dictis.

ARTICVLVS III.

Satisfit argumentis primæ sententiæ.

SVMMARIVM.

Adultera irrogat iniuriam marito, etiam consentienti in adulterium. num. 35.

Per accidens potest fieri, quod consentiens in damnum sibi illatum patitur iniuriam. n. 36.

Falsum est, quod iniuria mariti possit

adesse. & abesse ab adulterio uxoris. num. 37.

Quanam sit lex, quæ facit irritum illum consensum mariti? n. 39.

Ad dissolvendam legem matrimonij nihil prodest consensus alterius, vel utriusque coniugis. n. 40.

Solvitur argumentum Cardinalis; num. 41.

Et confirmatio illius. num. 42.

35. **A**D primum respondeo, negando maiorem, quod uxor adultera non irrogat iniuriam marito consentienti; eo quod consensus illius sit invalidus, & nullus ad cedendum iure suo, quia ius mariti, ut subest statui matrimoniali, non est renuntiabile. Ad id, quod subiungitur, quod si solum esset malitia contra fidem matrimonij, nulla fieret iniuria marito, per adulterium, dixi iam, eam iniuriam non esse præcisse contra fidem matrimonij ut sic, sed contra fidem matrimonij, quam debet servare viro suo ex lege matrimonij, cui vir renunciare non potest.

36. Ad secundum respondeo, satis constare ex art. 2. num. 25. quo sensu dixerit S. Thomas, quod *per se nemo patitur iniustum volens*; subiunxit enim, per accidens posse fieri, quod patiatur iniustum volens; quod satis explicatum manet ubi supra. Deinde concedo, quod maritus nolens adulterium uxoris patitur iniuriam. Antecedens, quod subiungitur, distinguo: maritus nolens non patitur iniuriam per hoc præcisse, quod illa operetur contra fidem matrimonij, [quam marito debet,] nego: contra fidem matrimonij, [abstrahendo à iure mariti,] omitto. Et ad probationem dico, etiam marito consentienti fieri iniuriam, quia consensus illius non est ullius valoris, sed potius invalidus ad cedendum iure suo, ut constat ex dictis.

Ad

37. Ad tertium. Neganda est maior, quod iniuria mariti possit ad esse, & abesse ab adulterio: nam iam constat ex dictis, sive consentiat, sive dissentiat maritus, fieri illi iniustitiam; quia quando consentit, ita se habet, ac si non consentiret, in ordine ad cedendum iure suo.

Lugo. 38. Sed instat Lugo Cardinalis citatus, quod licet id fieri possit de possibili, de facto tamen non invenitur aliqua lex, quæ irritet, & annullet consensum mariti; atque adeo licet peccet consentiendo, tamen ille consensus non est invalidus. Et confirmat. Quia non sufficit, quod quis prohibeatur alienare, ut alienatio facta sit valida. Sic enim prodigus prohibetur alienare prodige dissipando bona sua; & tamen validæ sunt donationes, quas facit.

39. Respondeo. In sententia Ioannis de Lugo, quæ ponit iniuriam marito irrogatam diversam à violatione fidei matrimonij, vim habet hæc argumentatio: nam bene intelligitur, quomodo coniux possit cedere iure suo taliter, ut hæc cessio iuris sit illicita, sed valida, quia non invenitur lex, quæ illum privatum consensum annullet, & irritet, ita ut consentiente marito violetur fides matrimonij & maritus delinquat in eo consensu, & uxor adultera non peccet contra eum privatum ius viri sui. In nostra autem sententia, quæ non ponit iniuriam diversam respectu mariti; sed eam ipsam, quæ fit fidei matrimonij, fieri marito propterea in matrimonio; optime intelligitur, imò necessario infertur, dari legem, quæ irritet, & annullet consensum mariti in ordine ad cessionem iuris. Ea enim lex est obligatio orta ex contractu matrimoniali, qua se obligarunt coniuges inviolabiliter ad servandam unitatem carnis, sive fidem matrimonij.

40. Dixi *inviolabiliter*, quia ne-

que ex mutuo consensu, neque ex consensu alterius potest dissolvi ea obligatio ex toto, neque ex parte; ita ut consensus utriusque, vel alterius in contrarium sit, quasi non esset. Nam ex natura sua contractus matrimonialis differt à cæteris contractibus; quod hi possunt mutuo consensu dissolvi ex parte, aut ex toto; contractus autem matrimonialis eo vinculo est obstrictus, eaque lege; ut nihil proficit consensus alterius, vel utriusque coniugis ad amputandam, aut minuendam obligationem.

41. Hinc ad argumentum respondetur ex dictis, legem, quæ annullat consensum coniugis in ordine ad cedendum iure suo, esse ipsam legem servandi fidem matrimonij, quæ postquam contractum est matrimonium, non pendet à voluntate coniugum; atque adeo talis lex non est renunciabilis licite, neque valide.

42. Ad confirmationem dico, verum esse, quod non sufficit prohibitio alienationis, ut alienatio sit invalida, neque qualiscumque prohibitio consensus, ut consensus sit nullus, & invalidus. Quando autem obligatio ex lege, aut ex contractu procedens talis est, ut nullatenus pendeat effectus ex voluntate subiecti prohibiti, tunc consensus est invalidus, ut contingit in præsentibus: nam licet velit coniux renunciare legi de Fide matrimonij, nihil aget.

CAPUT IV.

*An in adulterio admittenda sit
tertia species malitiæ con-
tra Sacramentum.*

SUMMARIUM.

*Quid significet matrimonium in lege
gratiæ, quatenus est Sacramentum.*
num. 43.

*Fides matrimonij obligat ad hoc, quod
coniux reddat debitum, & quod
non adhæreat alteri.* num. 44.

*Et quomodo id constet ex verbis Christi
Domini.* num. 45.

*In illis verbis Christus elevavit ma-
trimonium ad essentiam Sacramen-
ti.* num. 46.

*An adulterium fidelium includat spe-
ciem irreligiositatis.* num. 47.

*Conclusio affirmativa, & authores
eius.* num. 48.

*Fides matrimonij specialiter obligat
ratione Sacramenti.* num. 49.

*Fides matrimonij fortius obligat ex
ratione Sacramenti, quàm ex ra-
tione contractus.* num. 50.

*Matrimonium fidelium magis inse-
parabile est, quàm matrimonium
infidelium.* num. 52.

*Inseparabilitas matrimonij excludit
etiam adhæsiorem carnalem ad al-
terum.* num. 53.

*Matrimonium, quatenus est Sacra-
mentum, excludit adhæsiorem ad al-
teram carnem.* num. 54.

Obiectio solvitur. num. 56.

*Matrimonium, qua Sacramentum est,
exigit unitatem carnis.* num. 57.

*Item qua Sacramentum est, significat
unionem Christi cum Ecclesia, &
cum natura humana.* num. 59.

*Adulterium fidelis non habet speciem
Sacriligij, sed irreligiositatis.* num.
60. & seqq.

43. **P**ro claritate huius quæstionis præmitto primo, matrimo-
nium tam ratum, quàm consumma-
tum, in lege gratiæ esse verum Sacra-
mentum, vt docet Fides Catholica;
& illud significare unionem Christi
D. cum Ecclesia iuxta id ad Ephes. 5.
*Sacramentum hoc magnum est, ego au-
tem dico, in Christo, & in Ecclesia.*
Cum hoc tamen discrimine, quod
matrimonium ratum, quia est ali-
quomodo dissolubile, saltè per pro-
fessionem Religiosam, significat
unionem Christi cum Ecclesia per
charitatem, quæ vnio aliquomodo
est dissolubilis, non cum tota Eccle-
sia, sed cum singularibus, qui possunt
amittere charitatem, scilicet per pec-
catum; matrimonium vero consum-
matum, quod est omnino indissolu-
bile, significat unionem Christi cū na-
tura humana per incarnationem; quæ
vnio est omnino indissolubilis. Vide
P. Thomam Sanchez lib. 2. de matri-
trim. disp. 13.

44. Præmitto secundo, conve-
nire omnes Theologos in eo, quod Fi-
des matrimonij dicit duo, & quod
coniux teneatur reddere debitum suo
coniugi, & quod non possit adhære-
re carnaliter alij. Item quod hæc Fi-
des matrimonij, vt includens hæc
duo, instituta, & promulgata est à
Christo D. cum maiori restrictione,
quàm in lege veteri, in qua permitte-
batur libellus repudij; illis verbis
Math. 19. *Relinquet homo Patrem, &
matrem, & adhærebit uxori suæ, &
erunt duo in carne vna. Itaque iam
non sunt duo, sed vna caro. Quod er-
go Deus coniunxit, homo non sepa-
ret.*

45. Præmitto tertio, has tres
clausulas huius proximi textus, &
vnamquamque earum explicare, &
continere præfatam fidem matrimo-
nij. Nam prima, quæ dicit, *Adhære-
bit uxori suæ,* significat obligationem red-

reddendi debitum vxori, & non ad-
hærendi carnaliter alteri; nam
qui accedit carnaliter alteri, non ad-
hæret vnice vxori suæ. Secunda, qua
dicitur, *Erunt duo in carne vna,* cla-
rius explicat vtrumque; violari enim
hanc obligationem seruari vnitate
carnis, si coniux adulteretur,
constat ex cap. 2. num. 14. Eadem
fides matrimonij explicatur à Christo
D. per tertiam clausulam. *Quod ergo
Deus coniunxit, homo non separet.*
Nam fit divisio, & separatio carnis, si
vxor, quàm Deus huic viro coniun-
xit, ipsa se alteri luxuriose coniun-
gat.

46. Præmitto quarto, Christum
Dominum eleuisse matrimonium
ad rationem, & essentiam Sacra-
menti, dum dixit eam sententiam
proxime citatam Math. 19. Videat-
ur P. Thom. Sanchez lib. 2. de matri-
trim. disp. 4. num. 5., & Authores ab
eo relati.

47. His præmissis, inquirimus,
an adulterium, præter speciem lu-
xuriæ, & iniustitiæ contra fidem ma-
trimonij, includat tertiam aliam
speciem irreligiositatis, ex eo quod
matrimonium sit Sacramentum. Pau-
cissimi sunt Doctores qui hanc quæ-
stionem tetigerunt, nam maiori ex
parte eam omittunt, agentes de adul-
terio, quasi contenti invenire in illo
rationem iniustitiæ, contra fidem
matrimonij. Sed tamen cum aliquos
invenerim, qui asserant, adulterium
habere malitiam contra rationem
Sacramenti, etiam consentiente
coniuge, nullum tamen invenire po-
tini, qui id negaverit.

48. Sit conclusio. Adulterium
coniugis fidelis continet malitiam
irreligiositatis, ex eo quod matri-
monium sit Sacramentum. Pro hac
conclusionem stant Lugo Card. tom. 1.
de Iust. disp. 8. sect. num. 6. Ait enim,
agens de adulterio: *Habet tamen*

*malitiam specialem contra bonum Sa-
cramenti.* Trullenchus in Decal. præ-
cep. 6. cap. 1. num. 2. Busenbaum
lib. 3. Sum. tract. 3. cap. 2. dub. 2. num. 4. & videtur idem censere P.
Reginaldus lib. 22. num. 24. dum ait:
*Per ipsum (adulterium) violatur
coniugij fides, sanctitasque.* Sancti-
tas enim coniugij est, quæ provenit à
ratione Sacramenti.

49. Probatum primo. Fides ma-
trimonij obligat, non solum ratione
contractus, sed etiam ratione Sacra-
menti: sed hæc est duplex obligatio
orta ex duplici titulo specificè diver-
so: ergo violatio vtriusque obliga-
tionis (qualis violatio reperitur in
adulterio) est duplex violatio speci-
ficè diversa. Hæc consequentia pa-
tet: tum quia violatio obligationis,
quæ oritur ex duplici titulo specificè
diverso, inducit duplicem speciem
malitiæ: sic enim si ad ieiuniū hodie-
rum concurrat votum, & præceptum
Ecclesiæ, violatio eius habet dupli-
cem speciem malitiæ, quia obligatio
oritur ex duplici titulo specificè di-
verso. Tum etiam, quia violatio
obligationis, quæ opponitur duplici
virtuti, inducit etiam duplicem spe-
ciem, vt in exemplo allato ieiunij:
cuius violatio opponitur virtutibus
abstinentiæ, & Religionis: ergo si
adulterium est violatio obligationis
ortæ ex duplici titulo specie diverso,
continebit duplicem speciem, nempe
contra iustitiam, & contra Reli-
gionem Sacramenti. Minor etiam
patet, si maior est vera.

50. Probatum ergo maior. Nam
cum ambo coniuges habeant vincu-
lum inseparabile, fortius, & strictius
obligat hoc vinculum ex ratione Sa-
cramenti, postquam ambo facti
sunt vna caro, quàm ex præscissa ra-
tione contractus matrimonialis: sed
hæc inseparabilitas producit obliga-
tionem seruari fidem matrimonij,

imò & videtur esse ipsa fides matrimonij: ergo hæc fides matrimonij non solum obligat ex ratione contractus, sed etiam ex ratione Sacramenti. Consequentia patet, & minor etiam constat: nam vt supra dixi, per ea verba, *Iam non sunt duo, sed una caro*, & per illa: *Quod ergo Deus coniunxit, homo non separet*; significatur ipsa fides matrimonij, qua coniux tenetur obligatione perpetua reddendi debitum, & non adhærendi carnaliter alteri.

51. Maior vero huius proximi syllogismi probatur primo ex S. Thoma in cap. 7. epistolæ ad Rom. lect. 1. ad ea verba Christi D. proxime relata, vbi ait: *Et hæc quidem inseparabilitas matrimonij præcipue causatur, in quantum est Sacramentum coniunctionis indissolubilis Christi, & Ecclesiæ, vel verbi, & humane nature in persona Christi Ephes. 5. Sacramentum hoc magnum, &c.* Ex quibus verbis constat, quod inseparabilitas vinculi matrimonialis (quæ vel est ipsa fides matrimonij, vel est titulus immediatus, ex quo oritur fides matrimonij) provenit, in quantum est Sacramentum; atque adeo ex ratione Sacramenti præcipue, & fortius, atque strictius oritur eiusmodi inseparabilitas.

52. Secundo probatur hæc eadem proximi syllogismi maior. Nam matrimonium, quod non est Sacramentum, scilicet matrimonium infidelium, est aliqua ratione dissolubile, & separabile, scilicet per conversionem vnus ad fidem Catholicam; matrimonium autem, quod est Sacramentum, est omnino indissolubile, & inseparabile: ergo hæc inseparabilitas matrimonij, qua Sacramentum est, fortius, & strictius obligat, quam inseparabilitas, quæ provenit præcisè à contractu matrimoniali, qua tali.

53. Dices, hinc recte probari inseparabilitatem quoad vinculum ma-

trimoniale provenire à ratione Sacramenti; non vero quoad fidem matrimonij, quantum ad non adhærendum carnaliter alteri. Hæc tamen responsio caret fundamento: nam cum ratio Sacramenti consistat in ipso vinculo matrimoniali, vt expressit S. Thom. in 4. dist. 26. quæst. 2. art. 3. ad 2. ibi: *Actus exteriores, & verba exprimentia consensum directe faciunt nexum quendam, qui est Sacramentum matrimonij.* Et tenet P. Thom. Sanch. lib. 2. de matrim. disp. 1. nu. 6. cum multis alijs; attentis etiam ijs, quæ docet disput. 5. n. 7. Vinculum autem, quo vnus coniux alligatus est alteri, non solum excludat solubilitatem, sed etiam divisionem vnitatis carnis per adhæSIONEM carnalem ad alterum; necesse est quod ratione Sacramenti excludatur vtrumque. Quod si iuxta opinionem aliorum dicatur, rationem Sacramenti consistere formaliter in contractu, non vero in vinculo, quod nascitur ex contractu; eodem modo vrget argumentum, cum ex contractu, qua Sacramentum est, oriatur vinculum inseparabile, quod excludit tam dissolutionem vinculi, quam violationem vnitatis carnis; ipse contractus, qua Sacramentum est, erit titulus, ex quo oritur conclusio vtriusque violationis; atque adeo ex ratione Sacramenti obligatur coniux ad non adhærendum carni alienæ.

54. Probatur secundo conclusio Matrimonium, quatenus est Sacramentum, dat gratiam coniugibus, vt contineant se intra fines matrimonij, & consequenter ne adhæreant alteri carni, vt docet D. Thomas supra citatus, in hæc verba: *Nexum quemdam, qui est Sacramentum matrimonij; & huiusmodi nexus, ex virtute divine institutionis, dispositive operatur ad gratiam*: Sed Sacramentum, quod dat gratiam ad excludendum aliquod speciale peccatum, excludit tale peccatum.

catum, atque adeo obligat ad vitandum tale peccatum; sic enim qui se rebaptizat, irreligiose operatur contra Sacramentum Baptismi, quia Baptismus confert auxilia gratiæ contra voluntatem iterandi Baptismus: ergo matrimonium, quatenus est Sacramentum, excludit peccatum adhærendi alteri carni. Violat ergo irreligiose legem ortam ex Sacramento matrimonij coniux, qui adhæret alteri carni.

55. Dices. Ergo qui accepit, vltra Baptismus, Sacramentum Confirmationis, si deficit à Fide, non solum committit crimen hæresis, sed etiam irreligiositatis contra Sacramentum Confirmationis; cum hoc Sacramentum specialiter det auxilia gratiæ ad retinendam fortitudinem in defendenda fide; atque adeo excludat infidelitatem.

56. Respondeo, concedendo consequentiam. Postulat enim Sacramentum Confirmationis persistentiã in Fide; ideo enim confert auxilia gratiæ ad eam persistentiam; quia ex institutione sua postulat talem persistentiam.

57. Probatur tertio conclusio. Sacramentum matrimonij, qua tale Sacramentum est, exigit vnitatem carnis, sive quod sint duo in carne vna: ergo qui violat hanc vnitatem carnis, peccat, contra exigentiam Sacramenti. Sed adultera (idem est de adultero) violat hanc vnitatem, vt supra ostendi: ergo adultera peccat contra exigentiam Sacramenti; atque adeo irreligiose peccat.

58. Solum antecedens primum eget probatione, quam sic instituo primo. Nam Christus D. instituit Sacramentum hoc, cum dixit: *Itaque iam non sunt duo, sed una caro*, Math. 19. ergo Christus D. instituit hoc Sacramentum super hac vnitatem carnis: ergo Sacramentum hoc exigit istam

vnitatem carnis, tamquam fundamentum, super quo institutum est hoc Sacramentum.

59. Probatur secundo idem antecedens. Quia matrimonium, qua Sacramentum est, significat vniõnem Christi cum Ecclesia per charitatem, sive vniõnem Christi cum natura humana per incarnationem, modo supra explicato: sed hæc significatio istius Sacramenti exigit hanc vnitatem carnis: ergo ipsum Sacramentum exigit hanc vnitatem carnis.

60. Advertendum tamen est, me non dixisse, adulterium continere speciem sacrilegij contra Sacramentum, sed irreligiositatis. Et quidem quavis omne sacrilegium sit irreligiositas; non tamen omnis irreligiositas est sacrilegium. Nam, vt observat P. Suarez tom. 1. de Relig. tract. 3. lib. 1. cap. 1. num. 1. Irreligiositas est conceptus communis omnibus vitijs, quæ opponitur Religioni; estque species subalterna, quæ continet sub se multas species infimas Religioni oppositas, quales sunt periurium, blasphemia, tentatio Dei, &c.

61. Affero ergo, proprie, & stricte loquendo, adulterium non includere speciem sacrilegij: quia sacrilegium est violatio rei sacræ; atqui adulterium non violat formaliter, & immediate ipsum Sacramentum, sed solum mediate, quatenus violat exigentiam, & legem, quæ immediate oritur ex ipso Sacramento. Hanc autem speciem peccati vocamus vocabulo communi irreligiositatis, quia non habemus vocabulum significans specificè hanc limitatam: aliunde autem sufficenter limitatur ad speciem infimam, dum dicimus esse irreligiositatem contra Sacramentum matrimonij.

DISERTATIO XXXI.

An, & quatenus famulus possit ministrare heri per actiones, quæ saltem ex intentione heri ad eius luxuriam deseruiunt?

SUMMARIVM.

Difficilimum iudicium de act. omibu secundum se indifferentibus, n. 2.

Circumstantia, sub quibus damnatur hæc propositio, notanda, n. 3.

Dubium ortum ex ipsa propositione damnata. Et ratio illud excitandi, num. 4.

In eo dubio tutior pars eligenda, n. 5.

Rationes inclinantes in actiones famuli cum periculo vitæ, n. 6 & seq.

Quid intelligatur illis verbis [quid simile cooperando.] n. 10.

De actionibus alio modo indifferentibus, num. 11.

1. **P**ropositio 51. ex damnatis hæc est: *Famulus, qui submissis humeris scienter adiuvat herum suum ascendere per fenestras, ad stuprandum virginem, & multoties eidem subservit deferendo scalam, aperiendo ianuam, aut quid simile cooperando, non peccat mortaliter, si id faciat metu notabilis detrimenti, puta ne à Domino male tractetur, ne torvis oculis aspiciatur, ne domo expellatur.*

2. Cum iudicium ferre in hac materia, & in tanta varietate circumstantiarum, sit difficilimum, gratias habere debemus SS. D. Innocentio XI. quod hanc damnationem fecerit, qua docemur, quid illicitum sit in iis circumstantiis. Et quidem quod id iu-

dicium sit difficilimum, constat, ex eo, quod ex vna parte illæ actiones, consideratæ secundum se, sunt indifferentes; ex alia vero exercitæ in talibus circumstantiis proxime iuvant ad peccatum. Ideo authores, qui ante hoc decretum scripserunt, abierunt in diversas sententias cum magna varietate; alij enim alias actiones ex memoratis condemnant, & alias approbant; alij vero è converso has condemnant, & alias approbant.

3. Ad rectam intelligentiam propositionis damnatæ, notandæ sunt circumstantiæ, sub quarum concursu damnatur propositio. Prima circumstantia est illa, quæ significatur illo termino *scienter*; nam si famulus, qui ianuam aperit fæminæ ingressuræ, solum dubitat, an ea ingrediatur ad turpem congressum; non debet præsumere ingressum eius esse in prævum finem. Secunda est, quod licet actiones per se sint indifferentes, de facto tamen adiuvant herum ad turpitudinem exercendam. Tertia est, quod damnus, ob cuius timorem famulus eas actiones exercet, sit solum, quod male tractet eum Herus, quod torvis oculis aspiciatur, aut quod è domo expellat. Et ita his tribus concurrentibus, quod actiones famuli adiuvant ad turpitudinem de facto; & quod fiant sciendo eum prævum finem; & quod fiant ex timore eius detrimenti memorati; propositio, quæ id asseruerit licitum, damnata manet vi huius decreti.

4. Sed numquid licitum erit famulo eas actiones exercere, si timeat aliquod multo maius detrimentum, scilicet mortem, aut mutilationem à Domino valde superbo, & iracundo? Et ratio dubitandi est: nam ex vna parte videtur non damnari, cum propositio damnata solum loquatur de timore, quo famulus timet male tractari, torvis oculis aspici à Domino, &c.

&c. non autem loquitur ea propositio de timore gravissimi detrimenti. Ex alia vero parte cum in propositione supponatur, eas actiones adiuvare ad exercendam turpitudinem, & per eas cooperari ad luxuriam, vt denotant ea verba, *aut quid simile cooperando*; videtur supponi eas actiones in illis circumstantiis esse intrinsece malas, & quæ ex nullo metu, etiam gravissimo, possint honestari.

5. Et quidem ego nõ audeo hoc dubium meo iudicio decidere; censeo enim consulendam esse Romanam Cathedram. Et interim dum consultitur, illud mihi erit dubium practicum, in quo tutior pars eligenda est. Nam, vt docui in 1. part. Crif. Theol. disp. 10. cap. 2. nu. 20. & cap. 2. num. 59. & 3. part. disp. 36. cap. 9. art. 4. num. 598. & in hoc lib. disert. 4. dubium deprobabilitate opinionis est dubium practicum.

6. Dices primo, id verbum *cooperatio* non apposuisse Pontificem, neque ipsum declarasse, eas actiones famuli esse cooperatrices luxuriæ Heri; sed id verbum appositum esse ab Authore propositionis: ergo non est cõsendum eas actiones pro omni hypothesi esse ita malas intrinsece, vt in necessitate gravissima non possint honestari.

7. Dices secundo. Cum Pontifex non damnet expresse eas actiones in casu, quo famulus timeret mortem ab Hero sibi inferendam, sed solum pro hypothesi metuendi minus damnus; videtur dici posse, esse saltem tenuiter probabilem propositionem asserentem in aliquo casu posse eas actiones honestari: sed opinio tenuiter probabilis potest deduci ad praxim in gravissima, & vrgentissima necessitate, atque adeo in periculo occisionis, eo modo, quo diximus disert. 4. ergo illæ actiones famuli poterunt honestari in eiusmodi periculo mortis. Et

quidem vrgentissima necessitas est circumstantia, quæ aliquando supplet addit probabilitatis vim opinioni tenuiter probabili: ergo.

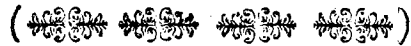
8. Dices tertio. In hypothesi, in qua famulus ex iusto timore occisionis aperiat ianuam concubinæ adveniēti, potest dicere intra se, [Ego aperio ianuam, non vt intret concubina, sed vt ego eripiar à periculo mortis.] In qua hypothesi apertio ianuæ non videtur ordinari ad ingressum concubinæ, sed ad vitandum periculum mortis; eritque per accidens, quod deserviat ad ingressum fæminæ. Est enim vrgentissima causa, vt ita possit famulus dirigere eam actionem ad evadendum periculum; quamvis ex malitia sua herus eam dirigat ad fovendam suam libidinem.

9. Ad hæc omnia respondeo, ea inclinare aliquanto intellectum ad hanc assertionem; sed non satis fidere posse ijs fundamentis in materia tam gravi, donec Romana Cathedra declaret, an illæ actiones famuli, quæ de facto adiuvant ad luxuriam Heri, possint in aliqua circumstantia honestari.

10. Inquires, quæ actiones sint, quæ comprehenduntur sub illis terminis, *Aut quid simile cooperando?* Et respondeo, eas esse, quæ adiuvant de facto ad exequendam luxuriam; quævis abstractæ ab illis circumstantiis sint indifferentes. Tales sunt deferre scienter concubinam ad domum Heri ad effectum luxuriæ, sive famulus deferat in sella gestaria, sive deferat eam comitando; item ferre scienter litteras provocatorias ab Hero ad concubinam, vel è converso, sive eas litteras scribere, vocare concubinam, vt adeat domum, aut cubile Heri: famulum iussu domini pergere ad sequendam mulierem, vt sciat, vbi habitet, vt id notum faciat domino. Nam hæc omnes actiones adiuvant de facto ad

ad exequendam luxuriam Heri. Plerumque tamen excusantur famuli, eo quod ignorant, ea ministeria esse pro exercenda libidine, & quamvis mera suspicione tangantur, ea solet non esse talis, ut extrahat eos à mera dubitatione.

11. Aliæ autem actiones ministrandi, quæ non adiuvant ad exercendam luxuriam, non est cur sint illicitæ: v. g. si concubina existens in domo Heri peteret à famulo aquæ peculum, non esset illicitum, aquam illi ministrare, quia ministratio aquæ non adiuvat ad exequendam luxuriam: & sic in similibus actionibus, quæ ad id nihil adiuvant.

DISERTATIO XXXII.

An præceptum servandi festa obliget sub mortali? Vbi etiam an simultanea auditione duarum medietatum Missæ impleatur præceptum?

CAPVT I.

Refertur propositio damnata, & præmittuntur aliqua ad priorem quæstionis partem decidendam.

SUMMARIUM.

Leges Canonicas, & quinque præcepta Ecclesiæ solum esse penalia, qui dixerunt? n. 1.

Discrimen inter mandatum simplex, & præceptum. n. 2.

Quinque Ecclesiæ præcepta obligare

*sub culpa modo certum est. n. 3.
Ex eo, quod aliqua leges non obligent sub culpa, non sequitur, præceptum servandi festa non inducere obligationem sub culpa. n. 4.*

Leges Ecclesiastica aliæ præceptiva, directiva aliæ. n. 5.

Non est de essentia legis Ecclesiastica obligare sub culpa. n. 6.

Violatio præcepti absque contemptu peccatum non est, nisi sit contra charitatem. n. 8.

1. **P**ropositio 52. ex damnatis hæc est: *Præceptum servandi festa non obligat sub mortali, seposito scandalo, si absit contemptus.* In 2. part. Chrit. Theol. disp. 23. cap. 2. & seqq. notavi Caramuelem in Theol. Regul. disp. 102. procedere dubitanter circa quinque Ecclesiæ præcepta, an obligent solum sub pæna, & non sub culpa. Et pro opinionis probabilitate negantis obligationem sub culpa, citat in primis Servatium Layruelzium. In apologemate autem de probabilitate à n. 265. multos ex veteribus citat, qui dixerint leges canonicas, & quinque Ecclesiæ præcepta esse solum pænalia, & non obstringere conscientias. Ibi citat Caietanum, Martinum Cromerum, virum à Pio IV. valde laudatum, Angelum, Ioannem Ferum, Gersonem, Almainum; & (quod maius est) S. Bernardum lib. de Præcep. cap. 29. maxime illis verbis. *Non ergo qualiscumque mandati præteritio criminalem facit inobedientiam; sed repugnare, sed nolle obedire.*

2. Et quidem S. Bernardum non credo loqui de præceptis Ecclesiæ, sed de iussionibus simplicibus Prælatorum Regularium, qui non præcipiunt virtute voti obedientiæ; & satis clare colligitur ex ea voce *mandati*, quæ in rigore non significat præceptum obstringens conscientiam, nisi ex adiunctis aliud colligatur. Nam his simplicibus

*Caramu
Servat.*

*Cayet.
Cromer,
Angel,
Ferus,
Gerson,
Almain
S. Bernar.*

cibus iussionibus non obedire, non est peccatum; si autem Prælati Regularis hoc simplex mandatum det, & subditus respondeat, [Nolo parere] omnes fatentur, id esse peccatum mortale, quamvis Prælati Regularis non præcipiat virtute voti obedientiæ; & tunc certum est, esse culpam læthalem, propter contemptum Prælati, ut talis. Et hoc est, quod S. Bernardus dixit: *Non ergo qualiscumque mandati præteritio, criminalem facit inobedientiam; sed repugnare, sed nolle obedire.*

S. Ber.

3. Si autem certum est, eos veteres Scriptores dixisse, præcepta Ecclesiæ obligare solum sub pæna, & non sub culpa; credendum est, eo tempore rem hanc non esse adeo exploratam; procedente vero tempore tam clare patet hæc veritas, quod quinque præcepta Ecclesiæ obligant sub culpa læthali, ut nihil in re morali evidenti- bus esse possit.

Gonet.

4. An autem Recentior aliquis instaurare voluerit hanc opinionem antiquatam, penitus ignoro. Nisi quod Gonetus in disertat. de probabil. num. 135. vult, illi opinioni suffragari Tamburinum, eo quod dixerit lib. in Decal. cap. 3. § 8. num. 12. *Leges Ecclesiasticas non multum frequenter sub mortali obligare.* In hoc tamen excedit Gonetus. Primo, quia hæc est prava consequentia: [Aliquæ leges non obligant sub mortali; ergo præceptum servandi festa non obligat sub mortali.] Quia à propositione particulari ad singularem prava est consequentia.

Tamb.

5. Secundo, quia negari non potest, leges Ecclesiasticas alias esse præceptivas, & alias dumtaxat directivas. Sic enim multæ, quæ leguntur in Rubricis Missalis Romani, solum sunt directivæ, non obligantes sub peccato; ut passim notat Zacharias Pasqua- ligus in tract. de Sacrificio novæ le-

Pasq.

gis. Et leges aliquarum Religionum etiam approbatæ à Romano Pontifice, solum sunt directivæ, quæ non obligant sub culpa, sed solum sub pæna.

6. Tertio, quia non est de essentia legis Ecclesiasticæ obligare sub culpa; potest enim Pontifex Romanus ferre leges, sine intentione obligandi sub culpa. Quæ intentio vel exprimitur verbis, vel colligitur ex adiunctis.

S. Thom.

7. Neque his adversatur Thom. 1. 2. quæst. 96. art. 4. asserens: *Leges humanitus positæ, si iustæ sint, habent vim obligandi in foro conscientia, à lege aeterna, à qua derivantur, &c.* Id enim intelligitur, quando legislator habet intentionem obligandi sub culpa, ut omnes fatentur. *Neque propterea approbo*, quod P. Tamburinus dixerit, non multum frequenter; melius enim dixisset, *Aliquando.* Non enim potest negari, aliquando Leges Canonicas non obligare sub mortali, vel ex levitate materiæ, vel quia non habent aliquod signum, ex quo colligatur, non esse intentionem legislatoris obligare sub culpa gravi.

8. Fundamentum servandi festa non obligare sub mortali, erat: quia nullum est peccatum mortale, nisi quod opponitur charitati Dei, vel proximi, si sit absque contemptu: atqui violatio præcepti indicientis observacionem festi, non est contra charitatem Dei, vel proximi; quia ante quam poneretur id præceptum, inveniebatur in Fidelibus charitas Dei, & proximi; & supponimus, non violari legem ex contemptu: ergo violatio eius præcepti non est peccatum mortale.

Quod fundamentum imbecille

est, ut constabit ex cap. 3.

CAPUT II.

Demonstratur falsitas propositionis damnatæ.

SUMMARIUM.

Firma persuasio fidelium de obligatione præcepti reddit obligationem evidentem moraliter. n. 9.

Ecclesiastica consuetudo præmittendi confessionem ante communionem declarat eius obligationem. n. 10.

Ex eadem consuetudine constat obligatio Ecclesiæ Latinæ consecrandi in pane Azymo. n. 11.

Consensus fidelium efficit in hac parte plenam probationem. n. 12.

Ex hac consuetudine recte interpretatur obligatio præcepti. n. 13. & 14.

Cum sit de iure Divino eius cultui aliquot dies deputare, Ecclesiæ est, eos determinare. num. 18.

Novus titulus ad obligationem servandi festa. num. 19.

9. **D**emonstratur primo. Firma persuasio omnium Fidelium de præcepto graviter obligatorio facit evidentiam moralem; vt late tradidi in 2. part. Crif. Theol. dif. 23. part. 5. art. 7. sed est firma persuasio omnium fidelium de præcepto servandi festa, vt graviter obligatorio: ergo moraliter evidens est, dari tale præceptum graviter obligatorium; atque adeo evidens est, illud obligate sub mortali. Quod attinet ad maiorem, non potest in dubium verti: cum in tota Ecclesia per totum orbem terrarum diffusa, dum Fideles catechismum docentur, quinque Ecclesiæ præcepta, vt graviter obligatoria, inter Doctrinæ Christianæ documenta proponantur. Et ideo P. Suarez tom. 1. de Relig. tract. 2. lib. 2. cap. 2. num. 2.

Suar.

dixit, manifeste constare hanc veritatem ex perpetua traditione, & communi Ecclesiæ consensu. Quod quidem per multa capita ibidem ostendit.

10. Maiorem in loco citato multis ostendi, quæ modo breviter attingam. Nam Concilium Tridentinum sess. 13. cap. 7. vt ostendat, semper fuisse in Ecclesia obligationem præmittendi Confessionem Sacramentalem communioni Eucharistiæ, illud tradit per hæc verba: *Ecclesiastica consuetudo declarat, &c.* Sed quid est *Declarat*, nisi [evidenter ostendit?] Hæc autem evidentia talis obligationis stat in eo, quod detur talis Ecclesiastica consuetudo, nempe cum firma persuasione Fidelium de obligatione gravi: ergo consuetudo Ecclesiastica cum firma persuasione omnium Fidelium facit evidentiam moralem.

11. Secundo probatur eadem maior. Nam etiam Concilium Florentinum ex vniuersali consuetudine Ecclesiæ Latinæ consecrandi corpus Domini pane azymo, arguit obligationem gravem consecrandi in præfato pane azymo: consuetudo ergo Ecclesiæ de præcepto aliquo tamquam graviter obligatorio, facit evidentiam de obligatione gravi.

12. Demonstratur secundo falsitas propositionis damnatæ. Nā quod de facto impositum fuerit præceptum graviter obligans servandi festa, est quæstio facti: in quæstione autem facti facit evidentiam moralem plena probatio facta per multitudinem testium. Cum autem omnes Fideles conveniant in eo, quod detur talis obligatio gravis servandi festa, omnes Fideles sunt testes, quod ita semper audierunt à suis maioribus. In qua quæstione facti incredibile est, decipi omnes Fideles, omnes Episcopos, omnes Parochos, omnes Theologos, omnes Scriptores. Quando enim omnes conveniunt firmiter in ea persuasionem, ni-

tuntur.

tuntur fundamento moraliter certo authoritatis omnium maiorum. Quod si pauci aliqui dissentiunt, temere procedunt; quia contra certitudinem moralem nihil proficit testimonium paucorum. Hoc argumentum late proposui alijs confirmationibus roboratum in eo art. 7. cit.

13. Demonstratur tertio. Nam, vt constat ex cap. *Cum dilectus*. de consuetud. *Consuetudo est optima legum interpret.* In præfata autem disp. 23. cap. 4. late ostendi, interpretationem consuetudinis esse authenticam, ac si ipse Princeps daret legi eam interpretationem. Itaque hæc interpretatio, quam dat consuetudo, non est coniecturalis, & probabilis; est enim regula data ab ipso iure. Vnde & si lex verbis scriptis non exprimat dari obligationem conscientiæ, tamen adiuncta consuetudine, qua omnes legem, tamquam certo obligantem in conscientia, in praxi servant; tamquam certissima interpretatione, certo tenenda est, vt conscientiam obstringens. Quando ergo aliquis vertit indubium, an præceptum servandi festa graviter obliget; pro parte affirmativa manifeste convincitur consuetudine ipsa, qua omnes Fideles illam servant tamquam obligatoriam: illa enim ita authentice declarat legem, ac si ipse Princeps declaret, nam à iure ipso iubemur legem interpretari per consuetudinem. Vide reliqua, quæ in huius argumentationis confirmationem attuli toto cap. 4.

14. Demonstratur quarto. Nam S. Augustinus in epist. 118. in ea quæstione, *Quid faciendum sit in materia Ecclesiastica?* postquam primo loco pro regula posuit Sacram Scripturam; secundo loco proposuit pro regula certissima consuetudinem vniuersalem fidelium, illis verbis: *Similiter etiam siquid horum tota frequentat Ecclesia. Nam hoc quin ita faciendum*

sit, disputare, insolentissime insania est. Sed tota Ecclesia habet hanc consuetudinem servandi dies festos tamquam graviter obligatoriam: ergo insolentissima insania est, id in disputationem vertere. Vide quæ dixi in citato cap. 5. art. 5. 6. 7. & 9. circa multos textus S. Augustini hoc idem confirmantis, ex lib. 4. contra Donatistas cap. 6 & cap. 24. & ex lib. 5. cap. 23. & ex epist. 118. illis verbis, quæ referuntur in c. *Ille*. dist. 12. & ex epist. 86. ad Calulanuum.

15. Demonstratur quinto ex Bellarmino tom. 1. contr. 7. lib. 2. cap. 10. est enim de iure Divino, quod aliqui dies festi deputentur cultui Dei; illos autem dies non determinat ius Divinum: ergo debuit Ecclesia illos dies determinare obligando fideles ad observantiam illorum; alioqui iuri Divino non satisfaceret.

16. Denique notandum est, evidentiam huius obligationis servandi dies festos specialiter augeri ex hac damnatione propositionis 51. Novo, inquam, titulo, qui non militat in propositionibus, quæ spectant ad ius naturale, vel Divinum. Etenim eius est interpretari legem authentice, cuius est illam condere: sed Romani Pontificis est condere pro tota Ecclesia legem de festis sub gravi obligatione servandis: ergo eiusdem Pontificis est illam interpretari, & eius obligationem declarare. Sed SS. D. Innocentius XI. in hoc decreto declarat, eam legem de festis servandis esse obligatoriam sub mortali: ergo hoc novo titulo est evidens, eam esse obligationem sub mortali.

CAPUT III.

Evertitur fundamentum partis oppositæ.

SUMMARIVM.

Non omne peccatum mortale est violatio charitatis Dei, vel proximi. num. 17. seqq.

Legislator humanus & vult, & potest obligare sub mortali in alijs, præter charitatem. num. 20.

Ecclesia potest iniungere alia, præter ea, quæ præcepta sunt iure Divino, vel naturali. num. 21. & seqq.

Peccatum mortale opponitur charitati, sed non semper obiective, licet semper subiective. num. 25.

Contemptus alius est rei præcepta, alius legis præcipientis, aut legislatoris. Et quid inde pro qualitate peccati? num. 26.

17. **I**N fine capitis primi proposui fundamentum, quo hallucinabant veteres, ut existimarent, præcepta Ecclesiæ non obligare sub mortali. Quod fundamentum in eo cardine vertitur, quod non est peccatum mortale, nisi sit contra charitatem Dei, & proximi, secluso contemptu, & scandalo. Quæ doctrina improbabilis est, ut iam ostendo.

18. Primo. Nam vel ea propositio est vniuersalis de omni peccato mortali, vel solum est de peccato mortali, quod committitur contra legem humanam: quidquid dicatur, est implicatio, & inconsequentia doctrinæ: ergo ea doctrina falsa est, improbabilis, & implicatoria. Probat minor. Et in primis si dicatur primum, quod intelligitur de omni peccato mortali, contra est: nam

iuxta eam doctrinam, violare legem ex contemptu est peccatum mortale: & tamen contemptus legis non est contra charitatem Dei, aut proximi: ergo datur peccatum mortale, quod non sit contra charitatem Dei, aut proximi.

19. Si vero dicatur, esse peccatum mortale, quod violat legem naturalem, aut Divinam, quamvis non sit contra charitatem Dei, & proximi, ex alio capite oritur inconsequentia: hinc enim infertur, quod conceptus peccati mortalis stat sine eo, quod sit contra charitatem Dei; & hoc semel admisso, nullum potest esse discrimen quoad hoc inter legem Divinam, & humanam. Præterea quia contemptus legis humanæ apud eos Authores est peccatum mortale: & talis contemptus non est violatio formalis legis Divinæ, aut naturalis; quia sicut non servare legem humanam solum est violatio legis humanæ; ita & contemnerè illam: ergo datur peccatum mortale contra legem humanam, quod non sit contra charitatem Dei, & proximi.

20. Secundo. Nam quod leges humanæ non possint obligare sub mortali, nisi in ijs, quæ spectant ad charitatem Dei, & proximi, vel est, quia legislator non vult obligare, vel quia non potest: quidquid dicatur, ingentia parturit absurditatum monstra: ergo id tamquam falsum, & improbabile reiiciendum est. Probat minor. Si enim dicatur primum, quod legislator non vult, id est pugnare contra rei evidentiam. Sæpe enim videmus, legislatorem præcipere, sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, multa, quæ non sunt contra charitatem Dei, aut proximi: sed quæ sic præcipit, vult præcipere sub reatu peccati mortalis, cum ex communicatio latæ sententiæ fulminari non possit, nisi propter peccatum mor-

mortale: ergo evidens est, legislatorem velle obligare sub reatu peccati mortalis.

21. Si vero dicatur, legem humanam non posse obstringere graviter conscientiam, nisi in ijs, quæ sunt contra charitatem Dei, & proximi; id est multo absurdus. Hinc enim infertur, Ecclesiam non posse præcipere, nisi quæ præcepta sunt lege naturali, aut Divina. Etenim omne peccatum, quod est formaliter contra charitatem Dei, & proximi, militat contra ius Divinum, & naturale; quia hoc iure interdicitur, quicquid est contra charitatem Dei, & proximi: ergo si Ecclesia non potest interdicerè sub mortali, nisi quæ sunt contra charitatem Dei, & proximi; non potest interdicerè sub mortali, nisi quæ iure Divino, & naturali interdiciuntur.

22. Quod autem Ecclesia non possit præcipere, aut interdicerè sub reatu culpæ gravis, nisi quæ iure Divino, vel naturali præcepta, aut interdicta sunt, est error peior priore. Contra quem militant de monstraciones plusquam duodecim, quas in 2. part. Cris. Theol. disp. 22. proposui contra Caramuelem asserentem, non esse evidens, quod possit Ecclesia præcipere, plusquam pœnaliter, & sub reatu culpæ. Sufficiat modo repetere definitiones Concilij Tridentini, ex quibus constat, esse in Ecclesia potestatem præcipiendi, & de facto esse data præcepta ab Ecclesia, quæ graviter obligent, ultra ea, quæ iure Divino, & naturali constringunt conscientias.

23. Sess. 6. cap. 8. de Baptismo sic statuit Concilium. *Si quis dixerit, baptizatos liberos esse ab omnibus sanctæ Ecclesiæ præceptis, quæ vel scripta, vel tradita sunt, ita ut ea observare non tenentur, nisi se sua sponte illis submittere volerint, anathema sit.* Vbi

notandum est primo, evidenter constare, in Ecclesia esse præcepta plurima ultra ea, quæ iure naturali, & Divino præcipiuntur, & Concilium loqui de illis. Secundo, evidens esse, quod dantur in Ecclesia eius modi præcepta graviter obligantia, maxime, quæ versantur in materia gravi, & habent annexam excommunicationem latæ sententiæ, nã de his loquitur Conciliū; loquitur enim de omnibus. Constat ergo ex Concilio Tridentino, posse Ecclesiam subreatu culpæ gravis, præcipere, ultra ea, quæ sunt præcepta iure Divino, aut naturali.

24. Deinde præcepta Ecclesiæ constituenta impedimenta dirimentia matrimonij esse multa, quæ non sunt iuris naturalis, aut Divini positivi; eaque præcepta graviter obligare, constat etiam ex Concilio Trident. sess. 24. can. 4. de matrim. *Si quis dixerit, Ecclesiam non potuisse constituere impedimenta matrimonium dirimentia, vel in eis constituendis errasse, anathema sit.*

25. Pro plena ergo responsione ad præfatum argumentum advertendum est, dupliciter posse peccatum esse contra charitatem Dei; scilicet obiective, & subiective. Peccatum obiective opponitur charitati, quando opponitur ratione obiecti, sive ex parte modi tendendi in obiectum. v.g. odium Dei directe opponitur charitati Dei; quia odium, & charitas eiusdem obiecti opponuntur obiective. Opponitur peccatum mortale subiective charitati Dei, quatenus peccatum mortale expellit à subiecto charitatem, & charitas expellit à subiecto quodlibet peccatum mortale; eo quod sint incompatibilia in eodem subiecto. Et ita distinguenda est maior: nullum est peccatum mortale, nisi quod opponitur charitati [obiective] nego; [subiective] concedo. Quæ responsio patet ex dictis.

Circa

26. Circa id vero, quod subiungit illud argumentum, supponendo, quod qui violat legem ex contemptu peccat mortaliter, videndus est P. Suarez lib. 3. de legib. cap. 28. vbi distinguit inter contemptum rei præceptæ, & contemptum legis, aut præcepti, vt respicit legislatorem: asseritque posse non esse peccatum mortale contemptum rei præceptæ, eo quod res præcepta habeat aliquem defectum, aut imperfectionem, ratione cuius rem præceptam non dedecet contemptus internus. Rursus contemptus, præcepti, vt respicit legislatorem, vel potest esse contemptus personæ, vel contemptus legislatoris, vt talis, siue contemptus iurisdictionis, quæ quidem est a Deo. Primo modo potest non esse peccatum læthale, quatenus persona legislatoris habeat aliquem defectum, ratione cuius mereatur talem contemptum internum. At vero secundo modo est peccatum mortale, quia sic contemnitur ipsa Prælatio, & iurisdictionis.

CAPVT IV.

An præfata propositio digna sit grauiori censura?

SUMMARIUM.

Opinio negans gravem obligationem ex præcepto Ieiunij, an sit temeraria? num. 28.

Propositio affirmans obligationem seruandi festa, an sit de fide? n. 29.

Opinio negans talem obligationem videtur erronea. num. 30. & seqq.

Stare potest, quod respectu alicuius erronea non sit. num. 33.

27. Sanctissimus Dominus Innocentius XI. eas propositiones in hoc decreto damnat vt mini-

mum, tamquam scandalosas, & dum vitur eo termino, vt *minimum*, satis clare constat, cum non excludere alias grauiores censuras, quibus fortasse dignæ sunt aliqua ex ijs sexaginta quinque propositionibus. Inquirimus ergo, an ea propositio, quæ negat obligationem sub mortali seruandi festa, sit digna grauiori censura.

28. P. Valentia agens de præcepto ieiunij (vt refert Amadæus tract. de Ieiunio prop. 6. num. 4.) asserit, eam opinionem, quæ negat gravem obligationem, esse temerariam. Quod idem diceret, de præcepto seruandi festa; cum de omnibus quinque Ecclesiæ præceptis eadem sit ratio. Ea ergo opinio merito censetur temeraria. Illa enim propositio temeraria est, quæ opponitur communi sententiæ Doctorum, qui illam tuentur tamquam certam; sic se habet ea opinio damnata, vt constat ex dictis: ergo est temeraria. Quod si duo, vel tres contradicunt, temere procedunt.

29. P. Suarez tom. 3. in 3. part. disp. 88. sect. §. *Dicendum*, asserit, esse de Fide, dari in Ecclesia præceptum grauius obligans ad auditionem Missæ in diebus festis. Dicit autem esse ex Fide, non quia hæc grauis obligatio sit immediate revelata, sed quia infertur euidenter ex vna præmissa de Fide, adiuncta alia præmissa euidenti.

30. Iuxta quem sensum assero, eam propositionem damnatam esse erroneam. Ita docent aliqui Recentiores agentes de præcepto ieiunij, teste Amadæo vbi supra. Prociuis confirmatione, præmittendum est, conclusionem Theologicam esse illam, quæ euidenter deducitur ex vna præmissa de Fide, & alia euidenti.

31. Probatur conclusio. Illa est propositio erronea, quæ contradicit con-

conclusioni Theologicæ: sic se habet ea propositio damnata: ergo erronea est. Maior est certissima. Est enim erronea propositio illa, qua quis vi consequentiæ cogitur negare propositionem de Fide: sed qui contradicit conclusioni Theologicæ, cogitur vi consequentiæ negare præmissam de Fide: ergo propositio erronea est, quæ contradicit conclusioni Theologicæ. Probatur minor: nam conclusio Theologica est, quæ euidenter infertur ex vna præmissa de Fide, & altera euidenti: sed in argumentatione legitima, quæ constat vna præmissa de Fide, & altera euidenti; cum nequeat quis negare consequentiam, quæ euidenter infertur, neque præmissam euidenter, quia non potest claudere oculos euidentiæ; cogitur negare præmissam de Fide: ergo qui contradicit conclusioni Theologicæ, vi consequentiæ cogitur negare propositionem de Fide.

32. Iam vero minor prioris syllogismi, quod propositio negans obligationem gravem seruandi festa, contradicat conclusioni Theologicæ illatæ ex vna præmissa de Fide, & altera euidenti, ostenditur hæc syllogismo: *Ecclesia habet potestatem imponendi gravem obligationem seruandi festa: sed de facto illam imposuit: ergo imposita est talis obligatio grauis seruandi festa.* Cuius syllogismi conclusio euidenter infertur ex præmissis; nam licet syllogismus non seruet formam Aristotelicam; tamen conclusio ex necessaria, & metaphysica connexionione antecedentis cum consequenti, euidenter infertur. Deinde propositio maior est de Fide; & minor est euidens; cum ex supra dictis constet, esse euidens, dari tale præceptum impositum ab Ecclesia. Ea ergo est conclusio Theologica. Sed propositio damnata negat, quod ea conclusio Theologica affirmat: ergo illi contradicit.

33. Advertendum tamen est (vt observavi in 2. part. Cris. Theol. disp. 23. cap. 8. num. 233.) aliud esse, quod propositio sit erronea secundum se; & aliud, quod sit erronea, vt ab isto homine asseritur. Dicimus ergo, eam propositionem damnatam, esse secundum se erroneam propter dicta; si vero aliquis in eo syllogismo negaret minorem, quamvis euidenter, nempe claudens oculos euidentiæ, vt ab eo homine asseritur, non est erronea; quia negans propositionem euidenter, non cogitur negare propositionem de Fide; erraret quidem contra euidentiæ rei, sed non contra veritatem Fidei.

CAPVT V.

Deciditur secunda pars Dissertationis circa propositionem LIII.

ARTICVLVS I.

Referuntur Authores, & refellitur eorum fundamentum.

SUMMARIUM.

Comparatur auditio simultanea duarum Missarum cum simultanea auditione duarum partium Missæ. num. 35.

Quomodo verificatur illud prologium, sicut se habet totum ad totum, ita se habet pars ad partem? num. 36. & seqq.

Missæ est quid compositum, sed successivum. n. 39.

Sicut se habet totum ad totum, ita pars ad partem sibi correspondentem. num. 40.

34. **D**Amnat deinde Pontifex hęc propositionem 53. *Satisfacit præcepto Ecclesie de audiendo sacro, quia duas eius partes, imo quatuor, simul à diversis celebrantibus, audit.* Et quidem multi sunt Scriptores, qui docuerunt hanc opinionem, vel absolute, vel tamquam probabilem, pro qua P. Mathæus de Moya tom. 2. sect. in Appendic. ad tract. 2. de Religione disp. 2. quæst. 3. §. 2. refert Bonacinam, Gesualdum, Dianam, Hieronymum Garcia, & Mascareñas, hos omnes citatis eorum verbis; & alios præterea ex citatione aliorum.

Moya.
Bonac.
Gesual.
Diana.
Garcia.
Mascar.

35. Fundamentum, quo aliqui eorum vtuntur, & cui nimis fident Diana part. 10. tract. 15. resol. 3. est. Licitum est audire simul duas Missas, simul concurrentes in altaribus coniunctis, etiam si vna Missa obliget ex præcepto, & altera ex voto: sed sicut se habet totum ad totum, ita se habet pars ad partem: ergo si licet audire simul duas Missas secundum se totas ad implendam obligationem, ita licet audire simul duas partes Missæ.

36. Sed hoc argumentum laborat in æquivoco. Nam eodem argumento probo motum rotæ horologii primæ medietatis horæ posse coexistere simul cum motu eiusdem horologii secundæ medietatis horæ; ita vt ex duabus diversis semihoris non succedat vna alteri. Nam motus solis, qui fit v. g. hora duodecima dici coexistit motui horologii, qui fit eadem duodecima hora: sed sicut se habet totum ad totum, ita se habet pars ad partem: ergo sicut illi motus totius integræ horæ coexistunt; ita duæ medietates motus horologii possunt coexistere. Vbi vides exorbitare consequentiam ex eo, quod cum in consequente deberet poni coexistentia partis vnus motus cum parte alterius; ponuntur partes vnus totius,

& non partes vtriusque totius.

37. Id autem argumentum ita recte procederet. Sicut se habet totum ad totum, ita se habet pars ad partem: sed totus motus solis vnus horæ coexistit toti motui horologii vnus horæ: ergo pars motus solis correspondet parti motus horologii.

38. Iam vero facile cognoscitur, in quo latet æquivocatio argumenti illius. Quia comparat totum ad totum, & non comparat partem vnus totius ad partem alterius totius; sed comparando totum ad totum, postea comparat duas partes vnus totius inter se.

39. Itaque Missa est vnum compositum successivum; in illo sicut se habet totum ad totum, ita se habet pars vnus totius ad partem alterius totius: & ita quia licitum est adimplere præceptum, & votum per duas totas, & integras Missas simul auditas; ita licitum est implere præceptum per duas partes vtriusque Missæ simul auditas; & ita licet implere vtramque obligationem audiendo simul ambas epistolas, & simul ambo Evangelia, & simul ambo offertoria, &c. non autem facta comparatione ad duas partes vnus totius.

40. Respondeo ergo ad argumentum, omiſſa maiori, distinguendo minorem: sicut se habet totum ad totum, ita se habet [pars vnus totius ad partem alterius,] concedo; ita se habet pars [vnus totius ad partem eiusdem totius,] nego. Quare si comparo duos homines simillimos, recte dicam; sicut se habet Petrus ad Paulum, ita se habent membra ad membrum; & ita sicut caput Petri est oblongum, ita caput Pauli; & sicut manus Petri habet digitos parvos, ita & manus Pauli. Exorbitabit autem consequentia, si inferat; ergo si caput Petri est oblongum, digitus Petri est oblongus; quia comparatio saltat extra propositum.

fitum. Male ergo inferunt, quod si possunt audiri duæ Missæ simul, possunt audiri duæ partes vnus Missæ simul ad præceptum implendum. Vide P. Mathæum de Moya supra citatum, qui optime agnovit æquivocationem eius argumenti.

Moya.

ARTICVLVS II.

Quam sit certum, non impleri præceptum per duas Missæ medietates simul auditas?

SUMMARIVM.

Præceptum audiendi Missam ita est intelligendum, vt impleri nequeat per duas medietates simul auditas. num. 41.

Duæ medietates non constituunt vnam Missam totam. n. 43.

Contra naturam entis successivi est ponere eius partes simul. n. 45.

Abſurda, quæ sequuntur ex propositione damnata. n. 46. & seq.

41. **O**Mnes propositiones, quæ ad versantur propositionibus in hoc decreto damnatis, habere omnimodam certitudinem, præcipue in ordine ad praxim, constat ex disertatione proximali. Illas tamen, quæ versantur in materia Ecclesiastica, novo, & specialiori titulo debere esse certas, observavi supra cap. 2. fine. Itaque controvertentibus Doctores, an impleretur præceptum Ecclesiasticum audiendi Missam, per duas medietates Missæ simul auditas? Cum ergo hoc præceptum sit pure Ecclesiasticum, & propterea pertineat ad Romanum Pontificem declarare, quo sensu intelligendum sit illud præceptum; in damnatione huius propositionis 53. declarat Pontifex, vt pote legislator

Ecclesiasticus, ita esse intelligendum præceptum, vt nullo modo impleatur per eas duas medietates simul auditas.

Lugo.

42. Lugo Cardinalis de Eucharist. disp. 22. sect. 1. optimis argumentis refutat eam propositionem, quod possint audiri duæ medietates, non solum simul, sed & successive, ad præceptum implendum. Sed fusius Carra-
muel multas instantias, in Theol. fundam. à num. 778 fund. 31. etiam in hypothesi, in qua concedatur, posse impleri præceptum per duas medietates successive auditas. Breviter proponam argumenta efficaciora.

Carami

43. Primum ex P. Suario de Euchar. disp. 88. sect. 2. Præceptum obligat ad audiendam vnam Missam totam: sed illæ duæ medietates non constituent vnam Missam totam; cura vera illud non sit vnus Sacrificium: ergo non impletur præceptum audiendo illas duas medietates. Confirmatur. Nam si vnus Sacerdos diceret vsque ad consecrationem hostiæ; & alius diceret à consecratione calicis partem residuam; nemo dixisset Missam integram: & similiter si vnus consecraret hostiam, & calicem, & statim (extra casum extremæ necessitatis morbi repentini) cessaret à prosecutione Missæ; & alter Sacerdos diceret reliqua post consecrationem; neuter diceret Missam integram: eodem modo si hodie Sacerdos consecraret hostiam, & non fumeret illam, sed eam, quam consecravit heri, non celebraret Missam integram, sed poneret substantiam vnus, & complementum alterius Missæ: ergo neque audit Missam integram, qui duas medietates audit.

Suari

44. Deinde infert Suarius tamquam absurdum, quod hoc modo posset dici, quod impleteret præceptum, qui audiret simul duas medietates Missæ; asserens nullum Aurorem ausum
Nann
fuisse

Suar.

fuisse id asserere ad sua usque tempora. Et subiungit hæc verba: *Propter hæc suspecta mihi semper fuit illa doctrina, quam nonnullis etiam Theologis & iurisperitis disciplicere video: quia revera est parum consentanea intentioni Ecclesiastici præcepti, & Religioni, ac reverentia debita huic sacrificio.* Quod totum argumentum instruit P. Suarez contra doctrinam de duabus medietatibus Missæ audiendis successive; illud autem fortius militat in opinione damnata de duabus medietatibus simul audiendis.

45. Secundo. Contra naturam entis successivi, cuius partes sunt priores, & posteriores, est, quod tales partes sumantur simul: sed Missa est ens successivum, cum tota Missa fiat per motum labiorum: ergo contra naturam Missæ est, quod illæ partes priores, & posteriores audiantur simul.

Caram.

46. Tertium ex Caramuele supra (dato quod esset licitum duas Missæ partes successive audire ad præceptum implendum) illud quidem conflatum ex pluribus absurdis, quæ ex ea opinione inferuntur. Primo illis verbis ex num. 781. *Ergo, si essent multa altaria, quibus simul esse præsens Petrus posset, & in uno Missa inciperetur, in altero Epistola, in altero Evangelium, in altero oblatio, in altero Canon, in altero consecratio, in altero Post communio, & in altero ultimum Evangelium, posset Petrus uno quasi momento temporis integram Missam audire.* Responsiones autem ex Diana, & Leandro optime refutat.

47. Secundo ex num. 783. Posset enim idem concedi in officio Canonico in Choro, ubi singuli singulas lectiones Matutini recitant, audientibus reliquis: & ita novem monachi posset simul recitare novem lectiones. Et hinc efformat

hunc Syllogismum: *Non potest quis eodem tempore audiendo plures lectiones satisfacere præcepto de Officio Divino; & tamen satisfacit audiendo successive: ergo non potest satisfacere præcepto de audienda Missa, audiendo plures partes simul, sed debet illas audire successive.*

48. Tertio ex num. 785. Inferitur, quod quando duo socij recitant officium Divinum, posset vnus incipere versus secundum, antequam alter absolveret primum; quod est contra sententiam omnium Theologorum; eo quod officium Divinum est ens successivum, quod propterea successive recitari debet. Hinc arguit sic: *Quando duo canonicas horas legunt, debet alter alterum expectare, nec potest simul primum versus legere, & secundum audire: falsum est igitur, posse aliquem eodem tempore duobus partibus eiusdem præcepti satisfacere: ergo falsum est etiam, posse eodem tempore audire plures partes Missæ.*

49. Quarto. In Missa solemnibus, dum canitur Gloria, Epistola, Graduale, & Evangelium, poterit prosequi reliquum Missæ audiens simul, & recitans, supposito quod simul eodem tempore potest quis pluribus partibus præcepti satisfacere etiã in ente successivo. Quinto. Posset Comunitas Monachorum in decem manipulos dividi, ita vt eodem tempore vnus manipulus recitaret matutinum, alius Laudes, alius Primam, & sic brevissimo tempore implerent obligationem recitandi Officium in Choro. Vide apud locum citatum Caramuelis reliqua absurda, quæ omitto, quia his similia.

CAPUT VI.

An opinio docens, satisfieri præcepto per duas medietates Missæ successive auditas, maneat damnata, saltem virtualiter.

SUMMARIUM.

Dupliciter potest contingere, quod due medietates Missæ successive audiantur. num. 50.

Neutra ex his duabus opinionibus expresse damnatur. num. 51.

An sit consequentia à successiva auditione medietatum Missæ ad simultaneam? num. 52.

Successiva auditio duarum medietatum Missæ non damnatur, etiam virtualiter. num. 53.

50. **A** Vthores docentes satisfieri præcepto per duas Missæ medietates successive auditas, dividuntur in duas classes: alij enim admittunt, etiam si pars posterior prius, & prior posterius audiatur; alij vero solum admittunt, dummodo prior prius, & posterior posterius audiatur. De vtraque ergo opinione inquirimus, an damnata maneat aliquo modo vi huius decreti.

51. Illam vtramque non manere damnatam expresse vi huius decreti certum est. Nam hoc decretum dumtaxat loquitur de opinione, quæ admittit, satisfieri præcepto per auditionem simultaneam duarum medietatum Missæ à duobus Sacerdotibus: non ergo loquitur de auditione successiva.

52. Maior difficultas est, an ea opinio vi huius decreti maneat virtualiter damnata. Et ratio dubitandi est. Manet enim virtualiter damnata

omnis ea propositio, quæ est incompatibilis cum damnatione. Et ideo propositio, quæ est antecedens, vnde inferitur propositio damnata, est virtualiter damnata: quia bene valet ab opposito contradictorio consequentis ad oppositum contradictorium antecedentis, & ideo bene valet à contradictoria propositionis damnatæ ad contradictoriã antecedentis, quod infert propositionem damnatã: sed propositio, quæ ad mittit satisfieri præcepto per successivam auditionem duarum medietatum Missæ, est antecedens, vnde inferitur, quod satisfiat etiam per simultaneam auditionem earum: tum quia Pater Suarez, & alij eam consequentiam colligunt; tum quia præcipua argumenta, quæ militat contra simultaneam auditionem, militat etiam contra successivam; vt constat ex cap. præced: ergo ea opinio de auditione successiva duarum medietatum manet virtualiter damnata.

53. Dicendum tamen est, neque virtualiter manere damnatam eam opinionem de auditione successiva duarum medietatum, sive pars prior, si ve posterior audiatur prius. Ratio est: Nã, vt propositio maneat virtualiter damnata, debet esse evidenter incompatibilis cum damnatione, sive debet esse antecedens, vnde inferatur evidenter propositio damnata: atqui quamvis valde probabiliter opinio de successiva auditione inferat opinionem damnatam de simultanea auditione duarum medietatum Missæ, vt constat ex ratione dubitandi proposita; at non illam infert evidenter; & consequenter non est evidenter incompatibilis cum ipsa damnatione. Et hinc patet responsio ad rationem dubitandi.

CAPVT VII.

An opinio de successiva auditione duarum medietatum Missæ maneat practicè probabilis?

SUMMARIUM.

Opinio est practicè probabilis, dum absque peccato deducitur ad praxim. num. 54.

Opinio de auditione successivâ videtur tenuis probabilitatis. num. 55. & 56.

Authores, quibus habetur suspecta, hæc probabilitas. num. 57. & seqq.

Absolutè manet practicè probabilis, donec aliter determinetur. num. 61.

54. **V**T propositio sit practicè probabilis, necesse est, quod licite, & absque peccato possit deduci ad praxim. sive quod dum eam opinionem deducimus ad praxim, censeamur prudenter operari. Inquirimus ergo, an hæc opinio, quæ docet, satisfieri præcepto per successivâ auditionem duarum medietatum, ita sit probabilis, ut licite, & absque peccato possit deduci ad praxim, eaque ad praxim deducta, operemur prudenter.

55. Ratio dubitandi est: nam ea opinio non est practicè probabilis, quæ est tenuiter probabilis: sed illa opinio de successiva auditione est tenuiter probabilis: ergo non est practicè probabilis. Maior est evidens ex damanatione tertiæ propositionis in hoc decreto contenta: damnatur enim hæc propositio: *Generatim*

dum probabilitate, sive intrinseca, sive extrinseca, quantumvis TENVI, modo à probabilitatis finibus non exeatur, consistit aliquid agimus, semper prudenter agimus. Non est igitur probabilis practicè, neque prudenter practicabilis ea, quæ est teniter probabilis.

56. Quod vero ea opinio sit tenuiter probabilis, quæ est minor eius syllogismi, probatur. Nam, ut late ostendi disert. 4., illa opinio est tenuiter probabilis, de cuius probabilitate dubitant non pauci viri docti; sic se habet ea opinio: ergo illa est tenuiter probabilis.

57. Probatur minor. Nam in primis de eius probalitate dubitat P. Suarez vbi supra cap. 5. illis verbis. *Propter hæc suspecta mihi semper fuit illa doctrina, quam non nullis etiam Theologis, & iurisperitis displicere video, &c.* Dicitur autem doctrina suspecta illa, de cuius probabilitate dubitatur. Auget autem fundamentum dubitandi de eius probabilitate, ex verbis immediate subiunctis: *Quia revera est parum consentanea intentioni Ecclesiastici præcepti, & Religioni, ac reuertentia debita huic Sacrificio.* Ut autem propositio sit absolute, & practicè probabilis, non debet esse parum consentanea præcepto, &c. cum propositio ut sit absolute probabilis debeat habere adeo esse valde cõsentanea præcepto. Ex quibus etiam constat, non solum Suarium, sed non nullos etiam Theologos, & Iurisprudentes dubitare de securitate, sive de probabilitate practica eius opinionis.

58. P. Azor tom. 1. Inst. moral. lib. 7. cap. 3. quæst. 3. ait, loquens de hac opinione: *Mihi sane illa prima sententia magis placeret, si aliqua firma ratione, aut argumento nitentur: neque enim video, quo pacto Missam totam, & integram audiat, qui*

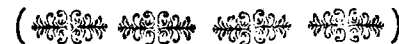
qui fragmenta, & partes audit. Cum autem non sit probabilis propositio, quæ firma ratione non nititur, idem est dicere, quod illa opinio non nititur firma ratione, ac dicere quod non est probabilis.

Tolet. 59. Card. Toletus lib. 6. Sum. cap. 7. ita ait: *Profecto non est visus audire Missam integram, sed duas dimidietates duarum Missarum, quæ inter se non faciunt integritatem.* In quibus verbis videtur Toletus non invenire firmam rationem, quæ essentialiter requiritur ad probalitem. Quibus similia invenies in alijs Doctoribus.

60. Quibus accedit, quod cum Pontifex damaverit eam opinionem asserentem, [satisfieri præcepto per simultaneam auditionem duarum partium Missæ,] creditur, ea præcipue ratione nixum esse, quod duæ medietates Missæ non faciunt integritatem; ex quo sequitur, similiter deferendam esse opinionem de successiva auditione duarum partium Missæ: nam in vtraque opinione militat eadem ratio; quamvis magis monstrôsè in simultanea.

61. Et quidem si solum attendemus ad principia intrinseca, recte dici posset, hanc opinionem de auditione successiva duarum medietatum, esse tenuiter probabilem, propter dicta; & consequenter non esse practicè probabilem, propter damnationem tertiæ propositionis contentam in hoc decreto, quam retuli supra num. 55. Attendendo tamen ad principia extrinseca, & ad auctoritatem Doctorum, qui eam opinionem tumentur, admittere possum in ea opinione sufficientem probabilitatem ad praxim. Et ita Pater Suarez, vbi supra dixit: *Propter auctoritatem prædictorum Doctorum non potest contraria*

sententia practicè condemnari; & ille, qui ex illa fuerit operatus, non peccabit mortaliter. Et eodem modo Lugo Card. disp. 22. de Euchar. num. 8. admittit probabilitatem eius sententiæ solum per principia extrinseca. Quod intellige, dum Romana Cathedralis, cuius est declarare intentionem legum suarum, oppositum non declaraverit.

DISERTAT. XXXIII.

An ille, qui non potest recitare matutinum, & Laudes teneatur ad reliquas horas, quas potest?

CAPVT I.

Premittuntur aliqua ad intelligentiam questionis?

SUMMARIUM.

- Refertur propositio damnata.* num. 1.
- Sententia negans obligativam, & eius fundamentum.* num. 2.
- Discrimen inter Beneficiarios, et reliquos, qui tenentur ad horas Canonicas.* num. 3.
- Præceptum aliquando versatur circa materiam dividuam, aliquando circa indivisibilem.* num. 4.
- Si intentio præcipientis est ad totum, ut totum, qui nequit implere totum, non tenetur ad partem.* num. 5.
- Ex quo principio pendeat resolutio præsentis dubij.* num. 6. & 7.

1. **P**ropositio inter damnatas quinquagesima quarta hæc est: *Qui non potest recitare Matutinum, & Laudes, potest autem reliquas horas, ad nihil tenetur; quia maior pars trahit ad se minorem.* Primus Author huius opinionis fuit Doctor. Navarrus in cap. *Quando*. De consecr. dist. 1. cap. suo 11. num. 15. asserens, cum, qui non potest persolvere maiorem partem Officij Canonici, non teneri ad minorem, quam potest. Quem sequitur Diana part. 4. tract. 4. resol. 225., & alij, quos ipse refert.

Navar.

Diana.

2. Fundamentum eorum est. Quia non quælibet potentia recitandi aliquam partem, ad eam recitandam obligat, quando est impotentia ad reliquas. Nam si ea potentia ad recitandam minorem partem obligaret, innumeris scrupulis, & perplexitatibus pateret: vix enim erit ægrotus, qui saltem brevem aliquam horam recitare non possit; cum tamen experientia compertum sit, neminem cum ægrotis ita minutatim agere, vt illum urgeat ad recitandam aliquam brevem horam, quam possit; sed absolute declaratur ægrotus exemptus ab ea obligatione recitandi. Cum ergo non definiatur in iure, ad quantam partem teneatur ægrotus, aut quilibet alius impeditus ad partem præcepti, videtur nullum aptius iudicium efformari posse, quam vt maior pars trahat ad se minorem. Quod axioma de sumptum est ex cap. 1. de ijs, quæ fiunt à maiori.

Tho. Hur

Filg.

3. Thomas Hurtado tom. 1. de Residentia lib. 5. Resol. 7. sub resol. 10. num. 42. (teste Filguera in expositivæ huius propositionis 54.) mediam subivit semitam, dicens, Beneficiarios, quia ex iustitia tenentur restituere fructus corresponden-

tes singulis horis, & si non possint recitare Matutinum, & Laudes, teneri ad reliquas horas; Regulares vero non teneri, quia eorum obligatio solum fundatur in virtute Religionis. Subiungit Filguera citatus hæc verba: [Si autem P. Hurtadus differentiam, quam excogitaverat, mordicus defendisset, probabile forsitan alicui videretur post damnationem Pontificiam, quod qui non potest recitare Matutinum, & Laudes, potest autem ad reliquas horas, ad nihil tenetur, si solum ad recitandum obligatur virtute Religionis; non autem ratione Beneficij Ecclesiastici. Cum in odiosis, vt loquuntur Authores, debeat fieri restrictio, sicut in favorabilibus ampliatio, poterat non iniuriose, seu non violentè damnatio Pontificia intelligi de obstricto ad recitandum ex virtute iustitiæ, non autem Religionis; quod quidem minus est.] Vbi vides, inclinare Filgueram ad hoc, quod damnatio Pontificia extendatur solum ad obligationem recitandi ex iustitia; quamvis id non absolute asserat.

Filg.

4. Pro cuius rei claritate præmitto, duplicem esse materiam præcepti, aliam dividuam, & aliam in dividuam. Dicitur dividua, quando habet plures partes, ad quarum singulas seorsim ab alijs obligat præceptum. V. g. ieiunium Quadragesimæ, quæ dividitur in quadraginta dies, in quorum singulis obligat præceptum. Dicitur individua, quæ non habet plures partes, ad quarum singulas obliget præceptum, seorsim ab alijs: v. g. præceptum confessionis annuæ, & præceptum communicandi in Paschate. Itaque materia individua præcepti dicitur duo, vel quod non habeat plures partes, vel si eas habeat, non obliget ad eas, seorsim ab alijs. Communio Paschatis est materia individua,

vidua, quia non habet plures partes; & confessio, annua quam præcipit Ecclesia, & si habet tres partes, cordis contritionem, oris confessionem, & operis satisfactionem, tamen materia individua est præcepti Ecclesiastici, quia non præcipit singulas earum seorsim ab alijs, sed illas tres partes simul, sive vt coniungendas ad conficiendum vnum Sacramentum.

5. Hinc fit, quod quando materia est individua, si quis non possit implere totam materiam, & possit implere vnam partem materiæ, non tenetur ad hanc partem implendam. Et ita si quis voveat vnum psalterium integrum indivisibiliter, ita vt intentio voventis feratur ad totum, vt totum, & non aliter; quamvis psalterium dividatur in partes, si non possit quis recitare totum psalterium, non tenetur ad partem; quia obligatio eius voti est de materia individua ex intentione voventis. Et idem evenit in præceptis, si constat, intentionem legislatoris esse, præcipere totum vt totum, & non singulas partes seorsim ab alijs.

6. Quare præsens quæstio, [An qui non potest recitare Matutinum, & Laudes, teneatur ad reliquas horas?] Pendet ab hac altera quæstione, [An præceptum recitandi Officium Canonicum contineat materiam dividuam, an individua?] & iuxta dictionem huius secundæ quæstionis decidenda est prima.

7. Casus autem, in quibus frequentius potest habere locum hæc quæstio, sunt, vel quando infirmus non potest recitare Matutinum, & Laudes; iudicat autem se posse recitare horas minores: vel quando quis amisit Breviarium, nec potest illo die invenire illud, vel aliud com-

modatum, & ideo non potest recitare Matutinum; potest autem alias horas recitare; vel quando necessarii suæ obligationis negotijs impeditus vsque ad vnum quadrantem ante mediam noctem, nihil recitavit, & ideo non potest in illo quadrante residuo recitare Matutinum, & Laudes.

CAPUT II.

Ostenditur falsitas propositionis damnatæ.

SUMMARIVM.

Quid ad hoc conferat hæc declaratio? num. 8.

Præceptum de recitatione versatur circa materiam dividuam num. 9. & 10.

Non versatur ad totum, reduplicative vt totum num. 11.

Qui non potest totum, tenetur ad partem rei dividuæ. num. 12.

Inconsequentia in doctrina opposita. num. 13.

Quo modo intelligendum, quod maior pars trahit ad se minorem. num. 14.

Damnationem intelligi solum de Beneficiario, improbabile est. num. 16.

8. **V**eritatem in hac damnatione statutam, & falsitatem propositionis damnatæ, defendit, & explicat optime, P. Suarez tom. 2. de Relig. tract. 1. lib. 4. cap. 28. à num. 22., & Pater Thomas Sanchez

Suarez.
Tho. Sanchez

chez lib. 1. Summæ cap. 19. & alij. Ostenditur primo ex hac ipsa damnatione, ex qua novo, & speciali titulo fit evidens, eum, qui non potest recitare Matutinum, & Laudes, potest autem reliquas horas, teneri ad illas recitandas. Nam ut semel, & iterum observavi in disert. præced. Eius est declarare authentice præceptum, & obligationem eius, cuius est condere; sed Romani Pontificis est condere hanc legem recitandi Officium Canonicum: ergo eiusdem est declarare authentice hoc præceptum, & obligationem eius. Sed Romanus Pontifex in hoc decreto clarat, de obligatione huius præcepti extendi ad recitandas reliquas horas ab eo, qui non potest recitare Matutinum, & Laudes, potest autem reliquas: ergo iam evidens est, in prædicto casu illum teneri ad reliquas horas recitandas. Quo eodem modo discurrendum est in reliquis propositionibus damnatis, quæ versantur in materia iuris Ecclesiastici.

9. Ostenditur secundo. Quando materia præcepti non est individua, qui non potest implere totam materiam præcepti, tenetur ad partem, quam potest: sed materia huius præcepti, quod indicit Officium Canonicum, non est individua, sed potius dividitur in septem horas Canonicas: ergo qui non potest implere totum præceptum, tenetur ad partem, quam potest: ergo qui non potest implere maiorem partem præcepti, tenetur ad minorem, quam potest: ergo qui non potest recitare Matutinum, & Laudes, tenetur ad reliquas horas, quas potest. Hæc duæ postremæ consequentiæ evidenter inferuntur ex prima; & hæc ex præmissis.

10. Minor ostenditur. Nam si materia huius præcepti esset individua, & talis, ut præceptum non obligaret, nisi ad totum Officium

ut totum, & non ad singulas eius partes; fieret, quod qui non posset recitare completorium, non teneretur ad reliquas horas; id enim est obligari ad totum ut totum indivisibiliter: id autem quam sit absurdum, & quam alienum à mente Ecclesiæ, quis non videat?

11. Præterea, quia quando materia præcepti in se ipsa est divisibilis, & dividitur in plures partes, non potest dici, quod præceptum respiciat totam materiam ut totam indivisibiliter, nisi detur aliqua specialis ratio, vel aliquis titulus, ratione cuius constet, præceptum procedere in totam materiam ut totam indivisibiliter. Cum ergo nulla sit ratio, nullus titulus, ratione cuius hoc præceptum respiciat horas Canonicas, ut totum quoddam indivisibiliter, dici non potest, hoc præceptum ita procedere. Ita si quis diceret præceptum solvendi decimas suam materiam respicere indivisibiliter, fieret, quod qui non potest solvere decimam, potest autem solvere vigesimam, ad nihil teneretur; quod esset ingens absurdum. Ideo autem est absurdum, quia nullus est titulus, ratione cuius id præceptum accipiatur tamquam respiciens totam materiam, ut totam indivisibiliter.

12. Maior autem prioris Syllogismi, si penetrentur termini, evidens esse comperietur, scilicet quod quando materia præcepti non est individua, qui non potest implere totam materiam, tenetur ad partem, quam potest. Quia quando non est individua, habet partes, & præceptum non respicit illas, ut totum quoddam indivisibiliter; quia si respiceret illas partes, ut totum quoddam indivisibiliter, iam illa materia, ut comparata ad præceptum, esset individua: si ergo materia præcepti habet plures partes, & præceptum

tum respicit illas divisibiliter, qui non potest ponere unam partem, ut præcepti tenetur ad ponendas alias.

13. Ostenditur tertio. Nam Authores primæ sententiæ videntur inconsequenter procedere Nam vel dicunt, materiam huius præcepti de recitando officio Canonico esse individua, vel dicunt esse dividua. Si primum: perperam dicunt, quando quis non potest recitare minorem partem, potest autem maiorem, teneri ad hanc recitandam: quia quando materia comparata ad præceptum est individua, qui non potest ponere totam materiam, ad nihil tenetur; & ita qui non posset recitare Completorium, ad nihil tenetur. Si autem dicunt, esse dividua, cum hanc respiciat præceptum non solum secundum se totam, sed secundum singulas sui partes, perperam asserunt, quod qui non potest ponere maiorem partem, non tenetur ad minorem, cum præceptum ad singulas extendatur.

14. Ostenditur quarto ex P. Suarez cit. tum quia id fundamentum, quo nituntur adversarij, quod maior pars trahit ad se minorem, ex cap. 1. de ijs, quæ sunt à maiori, non est ad rem: loquitur enim textus de Canonicis ferentibus suffragium, præcipique, standum esse pro maiori parte suffragiorum, & hoc sensu dicitur, quod maior pars trahit ad se minorem; quod quid prodest ad excusandam recitationem partis minoris? Tum etiam, quia plerumque contingit, quod Matutinum, & Laudes sint medietas officij, & non pars maior: ergo ut reliquæ horæ omittantur, cessat ratio, quod maior pars trahat ad se minorem; cum sic non detur pars maior, & pars minor.

15. Et hinc convincitur, falsam esse sententiam Thomæ Hurtado relata cap. 1. quod in præcepto recitandi officium, quod provenit ex vir-

tute Religionis, qui non potest recitare Matutinum, & Laudes; & potest reliquas horas, non teneatur ad has. Primo ex demonstratione 1. Ex qua manifestum est; legislatorem declarare mentem sui præcepti de obligatione recitandi eas horas officij, quas potest; & si alias non possit. Secundo, ex eo quod materia huius præcepti, etiam qua procedit ex sola virtute Religionis, est materia dividua, & ut talis respicitur ab ipso præcepto, ut constat ex dictis.

16. Id autem, in quod inclinat Filiguera, quod dum Pontifex damnat eam propositionem, solum loquitur de officio, quod Beneficiarius recitat ex obligatione iustitiæ, caret probabilitate. Nam cum Pontifex declaret, præceptum recitandi horas Canonicas extendi ad singulas horas seorsim; qui dicit intelligi debere de præcepto, quod oritur ex iustitia, & non solum ex Religione, contradicit declarationi Pontificiæ. Nam damnatio Pontificis est universalis; illa autem interpretatio negat eam universalitatem. Id autem fundamentum quo nititur, scilicet quod leges odiosæ restringendæ sunt, habet locum in dubijs; in ijs autem, quæ tam universaliter, & tam indubitanter damnat Pontifex, quomodo potest ha-

bere locum eiusmodi restrictiva interpretatio?

CAPVT III.

An qui non potest recitare Matutinum, & Laudes, & dubitat, an possit reliquas horas, teneatur ad illas?

SUMMARIUM.

Status presentis dubij proponitur. num. 17.

De graviter egrotante non est scrupulose inquirendum. n. 18.

Graviter egrotans dubius, an possit recitare aliquam horam; ad nullam tenetur. n. 19.

An tunc standum sit pro precepto recitandi? num. 20.

Standum tunc pro periculo damni causandi à recitationes. n. 21. & seq.

17. **V**idimus initio capitis I. Authores, qui negarunt obligationem recitandi horas reliquas in eo, qui non potest recitare Matutinum, & Laudes, præcipue id negasse, propter ægrotum, qui Matutinum, & Laudes recitare non potest: eo quod videtur durum, obligare ægrotum ad illas horas recitandas; qui enim erit ægrotus, qui non possit recitare Completorium, maxime si illud memoria eius retineat?

Suar.

18. P. Suarez vbi supra num. 27. asserit, si certo constet, ægrotum posse sine gravi incommodo recitare aliquas horas, teneri ad illas recitandas. Subiungit tamen limitationem his verbis. *At vero si infirmitas impediatur definite Divinum Officium, ut est febris gravis, vel aliquid simile, tunc non cenleo esse scrupulose inquirendum, an possit infirmus unam, vel alteram horam dicere, quia excusatio illa ex se indefinita æquivaleret universali, ita enim, ut dixi, consuetudo hanc legem*

interpretatur; & fortasse ratio est, quia est valde difficile in isuiusmodi occasionibus attingere punctum in iudicando, quid possit homo dicere, vel non dicere sine gravi incommodo; & ideo satis esse creditur, quod officium ipsum dici non possit sine notabili incommodo.

19. Iuxta hanc Suarj doctrinam dicendum est, quando certum est, ægrotum non posse sine gravi incommodo, aut periculo, recitare totum officium, & dubitatur an possit aliquam partem recitare, illum ad nihil teneri. Hæc est sententia P. Suarj in verbis proximo relatis, quam sic explicuit P. Thomas Sanchez lib. I. Sum. cap. 19. num. 8. *Si vero pars illa non sit omnino certa, sed perplexitatis, & scrupulorum occasio esse possit in quantitate partis, ad quam est potentia dignoscenda; tunc cenleo, servandam esse regulam à traditam, ut maior pars trahat ad se minorem: atque ita si desit potentia ad maiorem officij partem, cesset obligatio ad reliquam, ad quam forte est potentia. quia cum pars non sit certa, non potest commode dividi obligatio, quin multis scrupulis, & perplexitatibus pateat circa quantitatem, ad quam est potentia, dignoscendam. Et iuxta hanc regulam cessabunt perplexitates, & scrupuli.*

Suar.

Tho. San.

20. Sed contra hanc resolutionem militat hoc argumentum. Dum præceptum est certum, & dubitatur, an in hoc casu obliget ratione alicuius peculiaris circumstantiæ, in hoc dubio præceptum obligat; quia possessio stat pro præcepto; ut multis probat P. Thom. Sanch. lib. I. Sum. cap. 10. num. 34. & pro hac sententia citat Decium, Bernardum, Alciatum, Nevizanum, Surdum, Glossam, Francum, Salicetum, Everardum, Abbatem, Covarrubiam, Gonzalez & Medina contra P. Salas tom. 2. quæst. 21. tract. 8. disp. vnic. sect. 25. num. 259. sed in hoc casu præceptum recitandi om-

Tho. San.
Deci.
Bernar.
Alciat.
Neviz.
Surd.
Gloss.
Franc.
Salic.
Ever.
Abbas.
Covar.
Gonz.
Medin.
Salas.

nes,

nes, & singulas horas Canonicas, est certum; & dubitatur, an ratione ægrotudinis obliget ad eas horas; quoniam dū dubitatur, an possit illas recitare sine gravi incommodo, dubitatur, an obliget hic, & nunc: ergo re ipsa obligatur ægrotus in hoc dubio.

21. Sed solutio huius obiectio- nis multum prodest ad confirmandam doctrinam traditam. Etenim quando præceptum tale est, quod non obliget cum gravi detrimento, & ea dubitatio inducit, aut constituit periculum eius detrimenti, tunc præceptum non obligat; nam idem iudicium fit de detrimento, ac de periculo illius. In nostro ergo casu id ita evenit: nam præceptum recitandi horas Canonicas non obligat cum gravi detrimento valetudinis; cum ergo dubitatur, an possit ægrotus recitare aliquam partem officij Canonici, ea dubitatio est, an recitatio eius partis alatura sit detrimentum ægroti; id enim perinde se habet, ac timere periculum eiusmodi detrimenti: & ideo dum dubitatur, an possit recitare, rationabiliter timetur periculum detrimenti: & ita ægrotus liber manet ab obligatione præcepti.

22. Deinde, quando dubitatur de obligatione præcepti ob talem circumstantiam, quæ ex vna parte minuitur detrimento, ex altera vero inducit in perplexitatem, & scrupulum; cum homo ex tali circumstantia versetur inter duo pericula valetudinis, & conscientiæ, talis circumstantia, quæ talem dubitationem producit, omnino excusat ab obligatione præcepti. Dicendum ergo est, ægrotum non solum excusari ab obligatione recitandi eam partem officij, quam pro certo non potest; sed etiam eam partem, de qua dubitatur, an possit illam recitare sine gravi detrimento.

23. Ad obiectioem ergo dicendum est, quando humanum præcep-

tum est certum, & dubitatur an talis circumstantia excuset, standum est pro possessione præcepti, si id dubium non inducit periculum nocenti, maxime quando inducit simul periculum incidendi in perplexitatem conscientiæ ob difficultatem determinandi, quantum futurum sit detrimentum, non potest prævalere possessio præcepti, sicut nec ipsum præceptum cum eo periculo detrimenti. Et in his patet, quid dicendum sit ad rationem dubitandi propositam initio capitis primi.

CAPVT IV.

An qui non potest recitare unam horam integram, teneatur ad recitandam partem eius, quam potest?

SUMMARIUM.

Exemplum de impotentiâ in Prima, vel in Matutino. num. 24.

Discrimen inter partes unius hora ad horas, & partes officij ad totum officium. Ex P. Suar. num. 25.

Opinio P. Suarj ex hoc discrimine. num. 26.

Refertur alia opinio. n. 27.

An illa subiaceat damnationi? n. 28.

Non subiicitur damnationi, neque virtualiter. n. 29.

Præceptum de singulis horis esse præceptum de re dividuâ, probabilius est. num. 30.

Quelibet hora, & quilibet Psalmus per se est expetibilis ad Dei laudem. num. 31.

Ecclesia ita videtur intendere singulas horas, sicut totum officium. num. 32.

Qui inverteret ordinem unius hora sine causâ, aliquantulum peccaret. n. 33.

eligenda est pars, quæ faveat Religioni. num. 34

Vt teneatur egrotans etiam ad partem horæ, debet esse certum, quod absque noimento possit. n. 35.

24. **E**Xemplū huius quæstionis proponi potest in Prima dominicali officij Canonici: circa quam inquiritur, an qui non potest recitare symbolum S. Athanasij, preces, & reliqua, v.g. quia amputata invenit in Breviario duo folia, neque habet unde suppleat, teneatur ad recitandum quatuor psalmos cum orationibus antecedentibus; an potius, quia non potest recitare totam Primam, ad nihil teneatur? Similiter qui ex matutino non potest recitare lectiones, & responsoria, sed solos psalmos defectu Breviarij, an teneatur ad recitandam eam partem horæ, quam potest.

Suar.

25. P. Suarez tom. 1. de Relig. lib. 4. cap. 28. nu. 26. sic disserit: *Aliud est, comparare singulas horas Canonicas ad partes, ex quibus constat, aliud vero comparare omnes septem horas ad totum officium unius diei, quod est velut adæquata materia, vel actus huius præcepti. Si primam comparationem faciamus, recte dicitur, neminem obligari ad dicendam aliquam horam, qui non possit saltem maiorem eius partem dicere, quia unaqueque hora præcipitur ut quedam actio perfecta; & ideo si non possit ita fieri, ut nomen illud mereatur, non nascitur obligatio dicendi illam. Minor autem pars Primæ v.g. (& sic de alijs) non potest dici Prima, imo neque dimidia pars, sed oportet ut saltem præcipua, & quasi substantialis eius partes dicantur, quo circa etiam si in singulis horis posset quis dicere aliquas partes minimas, si nullam earum potest maiori ex parte dicere, nihil profecto dicere tenetur, etiam si omnes illæ particule simul sumptæ bonam aliquam partem totius Divini Officij*

conficere videantur. Quia non possunt per modum unius horæ, nec per modum Canonici Officij recitari. Si ergo in hoc sensu locutus est Navarrus, verum est eius arbitrium, neque contra hunc sensum procedunt obiectiones factæ, ut constat.

26. Itaque iuxta sententiam P. Suarj, qui non potest dicere maiorem partem Primæ, non tenetur reliquam partem recitare, quia Ecclesia præcipit tibi, ut recites Primam; & minor pars medietate, imo nec ipsa medietas, potest dici absolute Prima; dicitur autem Prima, quamvis aliqua minor pars desit, quia v.g. deest aliquod folium in Breviario, quod suppleri non potest.

27. Eamdem sententiam tenet P. Thom. Sanchez lib. 1. Sum. cap. 19. num. 8. Vbi referens sententiam Navarrj asserentis, eum, qui defectu Breviarij non possit recitare lectiones, & earum responsoria, teneri ad recitandos psalmos ex eo principio, quod maior pars trahit ad se minorem; reprobatur hunc discurrendi modum, & ait: *Si matutinum esset feria, vel sancti simplicis, credo, eos non excusari, quia ommissio trium lectionum, & earum responsorium, quæ ad integrum matutinum desideratur, esset materia parva, ac proinde moralem matutini integritatem non tolleretur. Secus si esset matutinum festi duplicis, aut semiduplicis, in quo novem lectiones, & octo responsoria omittenda essent: tunc enim cum ea sit pars notabilis, quæ ommissa non satisfacit integre moraliter præcepto, ideo nullatenus id præceptum obligat.*

Thom. San.

28. Et quidem videbitur alicui, hanc opinionem subijci huic damnationi, si non expresse, saltem virtualiter. Nam quod est antecedens inferens propositionem damnatam, virtualiter manet damnatum, ut sæpe diximus; sed ex eo quod ille, qui non potest recitare partem notabilem

ma-

matutini, non tenetur ad reliquum eiusdem matutini; videtur inferri à paritate rationis, quod qui non potest recitare matutinum, & laudes, non teneatur ad reliquas horas: ergo similiter ea propositio manebit virtualiter damnata.

29. Assero tamen, eam sententiam Suarj neque virtualiter manere damnatam: nam ut sæpius dixi, ut propositio maneat virtualiter damnata ex illatione, debet illatio esse evidens. Ex hac autem sententia non infertur evidenter propositio damnata; quia Authores eius sententiæ assignant manifestum discrimen. Nam præceptum Officij Canonici continet materiam dividuam, quæ dividitur in septem horas canonicas; at vero præceptum ut terminatur ad unam horam, v.g. ad Primam, cum terminatur ad Primam, ut Primam, præceptum illud continet materiam individuam; & cum una pars Primæ minor medietate, non sit absolute Prima, non cæsetur moraliter ea minor pars. Admisso ergo hoc discrimine, non infertur evidenter, quod qui non potest recitare matutinum, & laudes, non tenetur ad reliquas horas, ex eo quod ille, qui non potest recitare maiorem partem Primæ, non tenetur recitare minorem. Dicendum ergo est, eam sententiam Suarj, & Thomæ Sanchez esse probabilem, donec Romana Cathedra non declaraverit oppositum.

30. Adhuc tamen probabilior mihi videtur sententia asserens, præceptum recitandi singulas horas, terminari ad illas divisibiliter, ita ut teneatur quis partem horæ recitare, quæ potest, si reliquam partem non potest. Probat. Ut præceptum censeatur continere materiam individuam, requiritur, ut detur fundamentum vrgens ad censendum, quod tale præceptum respicit partes suæ materiæ indivisibiliter, & per modum unius: sed

non datur fundamentum vrgens, ut censeatur hoc præceptum de singulis horis recitandis, respicere unamquamque horam indivisibiliter, & per modum unius: ergo præceptum de singulis horis recitandis non debet ceteri continere materiam individuam; atque adeo qui non potest recitare aliquam partem magnam Primæ, tenetur recitare reliquam partem.

31. Probat. minor. Nam quælibet hora componitur ex psalmis, & quævis oratio per se est expetibilis ad laudandum Deum, & devotionem augendam: ergo non est, cur Ecclesia suo præcepto intendat indivisibiliter illum ordinem Matutini, Primæ, &c. & non intendat recitationem singulorum psalmorum, & orationum.

32. Confirmatur primo. Nam sicut Ecclesia ita intendit, recitari omnes horas Canonicas, ut etiam intendat singulas, verisimile est, imò plusquam verisimile, quod ita intendat, recitari horam Canonicam, ut intendat etiam singulos psalmos, & orationes: ergo non est, cur præceptum censeatur procedere indivisibiliter circa materiam cuiuslibet

33. Confirmatur secundo. Si propter aliquid præceptum recitandi Primam deberet procedere indivisibiliter circa suam materiam, maxime propter servandum illum ordinem, & quasi artificium, quod habet illa hora Canonica: sed quamvis ille ordo non servetur, non violatur graviter id præceptum; nam qui diceret symbolum S. Athanasij ante psalmos, & preces diceret post *Pratiofa*, licet peccaret venialiter, non tamen violaret graviter præceptum: ergo id præceptum non procedit indivisibiliter circa suam materiam.

34. Confirmatur tertio. Nam ut docui in 1. part. Crif. Theol. disp. 17. cap. 2. cum PP. Suarj, Thomæ Sanchez, & alijs, quoties in materia fa-

Suar.
Tho. Sa

vora-

vorabili, præcipue Religionis, oritur dubium ex varietate opinionum, ea opinio eligenda est, quæ est favorabilior Religioni, taliter quod probabilitas opinionis minus favorabilis limitetur, & talis opinio non maneat præctice probabilis; sed sententia, quæ dicit, præceptum recitandi matutinum, vel Primam, &c. procedere divisibiliter circa suam materiam, ita vt extendatur ad totam horam, & ad singulas eius partes, est favorabilior Religioni, & cultui Dei: ergo hæc sententia omnino est tenenda in praxi. Minor patet: quia favorabilior est cultui Dei, quod ita obligatus maneat quis ad horam recitandam taliter, quod si non possit totam recitare, teneatur ad partem, quam quod excusetur à recitanda parte, quando non potest recitare totam; quia, quando non potest recitari tota hora, magis favet cultui Dei, recitare aliquid, quàm nihil recitare.

35. Neque ex hac sententia sequitur, quod ægrotus incidat in perplexitatem, & scrupulos. Standum enim est in ea doctrina, quam cum Suario, & Thoma Sanchez tradidi cap. 3. vt obligetur infirmus recitare aliquam partem officij, debere esse omnino certum, quod potest recitare sine ullo nocumento; nam si dubitatur, an sit nasciturum, omnino non tenetur propter ibi dicta.

CAPVT V.

Enodantur non nullæ quæstionculæ.

SUMMARIUM.

*Quid dicendum de cæco scienter memoriter partem officij? n. 36.
Quid de impotente ad Matutinum, & potente ad Laudes? n. 37.*

Isle utique tenetur ad Laudes, quas potest. num. 38.

Laudes habent formam vnius horæ. num. 39.

Item, possunt dici in choro separate. num. 40.

Quid de potente recitare vnum tantum Nocturnum ex Matutino? num. 41.

36. **I**nquires primo, an cæcus excusetur à recitatione partis officij, quam memoria retinet eodem modo ac ægrotus iuxta dicta cap. 3. Nam aliquibus videtur, eodem modo in cæco, qui non laborat alio morbo, quando cæcitat, ac in ægroto discurrendum esse, & asserendum. Dicendum tamen est, non esse in cæco, alias sanitatis particeps, eandem rationem, ac in ægroto. De ægroto enim præcipue fabricitate, dubitatur, an illa pars officij afferet nocumentum, & hoc modo periclitatur; quod non evenit in cæco alias sano.

37. Inquires secundo. An qui non potest recitare Matutinum, potest autem Laudes; teneatur ad Laudes recitandas? Ratio, quæ occurrit pro parte negante obligationem, est, quod Matutinum, & Laudes constituunt vnam horam; unde solum Matutinum non est hora integra, sed pars vnius horæ Canonice: at iuxta sententiam P. Suarj, & P. Thomæ Sanchez, quam cap. præced. proposui, non habet obligationem recitandi partem vnius horæ, qui maiorem partem illius non potest recitare: ergo qui non potest recitare Matutinum, quæ est multo maior pars, non tenebitur ad Laudes.

38. Dicendum tamen est, eum, qui non potest recitare Matutinum, potest autem Laudes, teneri ad recitandas, etiam iuxta sententiam Suarj supra memoratam. Tum quia commune est, illas censerì duas diversas ho-

horas, vt tenent plures Authores apud P. Suar. tom. 2. de Relig. tract. i. lib. 4. cap. 6. num. 3. distinguunt enim inter nocturnas vigilias, & Laudes, quas vocant Matutinas. Quod videtur desumptum ex cap. 1. de celebr. Missar. vbi dicitur: *Propheta dicente, Septies in die laudem dixi tibi: qui septenarius numerus à nobis impletur, si Matutinali, Primæ, Tertie, Sextæ, Nonæ, Vesperæ, & Completorij tempore nostræ servitutis officia persolvamus. Nam de nocturnis vigilijs idem ipse Propheta ait: Media nocte surgebam, &c.* Vbi vides, poni diversitatem inter Matutinalem, & nocturnas vigilias; & præter nocturnas vigilias enumerari has septem. Et ideo Hugo de S. Viçt. lib. 2.

Hug. Vic. de Eccles. offic. cap. 9. ait. Nostra autem consuetudo humana parcens infirmitati, & labori, officio prædicto (nocturnorum) Laudes Matutinas continuat, & oratione vna duo claudit officia.

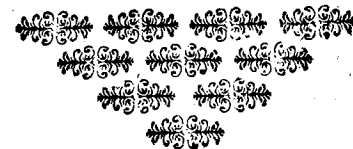
37. Tum etiam, quia licet commune sit admittere septem horas Canonicas, & Matutinum, ac Laudes pro vna computari; negari non potest, Laudes habere formam vnius horæ: Nam (vt loquitur P. Suarez vbi supra num. 4.) *Nocturni, & Laudes habent proprie initia horarum, qualia esse solent in horis distinctis, & hymnos distinctos; & Laudes habent suam propriam lectionem, seu capitulum, & alia omnia, que ad integritatē horæ in quacumque alia reperitur.* Quare dum dicitur, iuxta sententiam Suarj, eum, qui non potest recitare partem magnam horæ non teneri ad reliquam partem, id non est intelligendum de ea reliqua parte, quæ per se seorsim sumpta habet formam horæ integræ, quamvis absolute dicatur complementum Matutini.

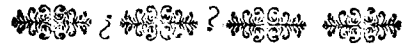
40. Tum præcipue, quia Matutinum, & Laudes possunt dici in choro seorsim, absque peccato, saltem ex causa iusta; vt de facto dicuntur in

nocte Nativitatis Domini; & olim separatim dicebantur. Quæ autem separatim in choro dici possunt, habent formam horarum distinctarum, quavis absolute non reputentur communiter vt distinctæ: præceptum autem Ecclesiasticum respicit tamquam materiam dividuam orationes illas, quæ possunt, aut solent dividi.

41. Ad argumentum propositum initio huius quæstionis responderetur, distinguendo minorem: qui non potest recitare magnam partem vnius horæ, non tenetur ad reliquam, [si hæc reliqua pars per se habeat formam vnius horæ, & possit ipsa seorsim in choro recitari.] nego, [quando aliter se haber,] concedo. Quæ distinctio patet ex dictis.

42. Inquires tertio. An qui non potest recitare duos postremos nocturnos ex matutino duplici, aut semiduplici, potest autem primum, teneatur ad hunc recitandum? Respondeo, teneri, etiam iuxta sententiam Suarj supra relata; eo quod quilibet nocturnus consideratur admodum vnius horæ integræ. Probat. Tum quia vnus nocturnus constituit totum matutinum Paschatis, & Pentecostæ. Tum etiam, quia Præceptum Ecclesiæ, vt terminatur ad nocturnos, continet materiam dividuam; olim enim dividebantur in choro per diversas horas noctis: ergo præceptum obligat ad quemlibet nocturnum per se, etiam independenter ab alio. Et ita intelligenda est prædicta sententia P. Suarj.

DISERTAT. XXXIV.

An præcepto Ecclesiastico satisfiat per sacrilegam Eucharistia sumptionem.

CAPVT I.

Opinio damnata, eius Authores, & fundamenta referuntur.

SUMMARIUM.

- Qua sit propositio damnata: num. 1.
Argumentum à damnatione alterius propositionis. num. 2.
Discrimen inter utramque propositionem quoad damnationem. n. 3.
Authores pro hac propositione damnata. num. 5.
Duplex eorum fundamentum. num. 5. & 6.*

PROPOSITIO ex damnatis, quinqueagessima quinta sic procedit. *Præcepto communionis annue satisfiat per sacrilegam Domini manducationem.* Ex qua damnatione constat, eum, qui sacrilege communicavit, non satisfacisse præcepto, sed potius peccasse contra præceptum Divinum, & contra Ecclesiasticum, atque adedò teneri adhuc præcepto humano ad communicandum digne.

2. Sed cum Alexander VII. in primo suo Decreto damnaverit eam propositionem, quæ est decima quarta: *Qui facit confessionem voluntarie nullam, satisfacit præcepto Ecclesiæ.* Videbitur alicui non fuisse necessarium, quod SS. D. Innocentius XI. damnaet similem propositionem,

nèpe de communione sacrilega; cum sit eadem ratio de utroque præcepto, tam communionis, quam confessionis. Ideò Filguera in expositione huius prop. 55. ait remittendum esse lectorem, ut relegat ea, quæ ipse scripserat circa propositionem 14. damnatam ab Alexandro, ne eadem repetere cogatur. Et Lumbierius tom. 3. Sum. num. 1969. & Hozes ad hanc propositionem num. 12. aiunt eandem esse rationem de utraque propositione.

3. Censeo tamen non sufficere damnationem eius 14. propositionis, ut hæc 55. damnata censeatur; ideoque hanc Innocentij XI. damnationem fuisse necessariam, propter disparitatem, quam multi Theologi quoad hoc inveniunt inter unum, & alterum præceptum. Nam qui facit confessionem voluntarie nullam, non recipit Sacramentum, cum absolutio sit nulla; cum tamen ex præcepto Ecclesiastico teneatur accipere Sacramentum Pœnitentiæ. Quæ ratio non militat in communione; nam licet quis communicet sacrilegè, recipit verum Sacramentum. Et ideo ante Decretum Alexandri VII. multi Doctores asseruerant, non satisfacere præcepto Ecclesiæ facientes confessionem voluntarie nullam; satisfacere verò præcepto Ecclesiastico, qui tempore Paschatis communicant indigne.

4. Et quidem propositionem damnatam receptam fuisse à compluribus Doctoribus tamquam probabilem, & communem, constat ex multitudine Authorum, qui illam tuentur, ex quibus Filguera citat, unde triginta, quamvis non omnino fideliter, dum citat pro eâ, & pro eius cõtradictoria Patrem Azor in eodem omnino loco.

5. Duo sunt præcipua fundamenta, quibus Authores eius opinionis du-

ducuntur. Primum. Nam in præceptis Ecclesiæ distinguere est inter substantiam materiæ præceptæ, & modi, taliter quod præcepta substantia, non intelligatur modus præceptus: atqui Ecclesiæ præcipit communionem in Paschate, in quo præcepto ipsa communio est substantia rei præceptæ; quod autem recipiatur digne, est modus: cū ergo Ecclesiæ præcipiat substantiam, & non modum, præcipit, quod fideles communicent, non autem, quod digne communicent. Peccant ergo gravissime, qui sacrilege communicant, contra præceptum Divinum, sed non contra Ecclesiasticum.

6. Secundum. Ecclesiæ non potest præcipere, nec prohibere actus internos, ut tenent communiter Theologi, cum S. Thoma. 1. 2. quæst. 91. art. 4. & quæst. 100. art. 9. Sed modus accipiendi indigne Eucharistiam, fit plerumque per actum internum, scilicet per internum actum voluntatis tacendi aliquod peccatum læthale in confessione: ergo Ecclesiæ non potest prohibere eum modum recipiendi indigne.

CAPVT II.

Præmittitur, quid possit Ecclesiæ præcipere circa actus internos.

ARTICVLVS I.

Quid possit circa actus mixtos ex internis, & externis?

SUMMARIUM.

Dum Ecclesiæ præcipit actum, indirecte iniungit etiam internum. nu. 7.

Qui dicantur actus mixti ex internis, & externis. num. 8.

Præceptum de actu mixto non est solum indirecte de actu interno. n. 9.

Ecclesiæ potest præcipere directe actum mixtum. num. 10. & 11.

Ecclesiæ non solum determinat tempus confessionis, sed illam iniungit. nu. 12. & 13.

Simoniam mentalem ex iure Ecclesiastico prohibetur ab Ecclesiæ. n. 14.

Præceptum de actu mixto constat ex iure Canonico. num. 15.

Ecclesiæ potest præcipere confessionem de peccato pure interno. n. 16.

MATERIAM huius capituli late discussi in 3. p. Crif. Theolog. disp. 9. cap. 20. art. 12. & in 2. part. disp. 25. cap. 7. sed pro fundamento presentis quæstionis operæ pretium est aliqua ex ibi discussis recollere, & alia pro dignitate materiæ superaddere. Et in primis ut recte dignoscatur, quinam sint isti actus mixti, supponendum est, quoties Ecclesiæ præcipit actum externum, indirecte præcipere internum; quia cum actus externus non possit libere fieri sine actu voluntatis interno, eo ipso quod præcipit auditionem Materiam, præcipit, ut velint audire Missam. Et quamvis hic interveniant actus in rebus, & externus, ille non est de aibus, qui vocantur mixti.

8. Dicuntur ergo actus mixti præcipi ab Ecclesiæ, quando actui externo adiungitur alius actus internus, sine quo poterat existere externus, & qui conducit ad esse morale externi: v. g. quando Ecclesiæ præcipit, quod fiat contractus validus: nam licet contractus externus possit physicè fieri sine intentione interna se obligandi; dum præcipit Ecclesiæ, quod ille contractus fiat valide, præcipit etiam directe, quod habeat animum se obligandi. Quod etiam cernitur in

matéria præsentis quæstionis: nam licet actus externus recipiendi Eucharistiam possit physice fieri cum indignitate, puta ex sola delectatione morosa; si Ecclesia præcipit, quod recipiatur Eucharistia digne, & sine conscientia peccati mortalis in casu, quo sit necessitas communicandi, & non sit copia Confessarij, præcipit Ecclesia directe, quod eliciat actum contritionis charitate perfectum. In quo dicitur Ecclesia præcipere directe actum mixtum, quia externum, & internum præcipit.

9. Aliqui Authores contendunt in isto modo præcipiendi actum mixtum, præcipi indirecte actum internum. Contra quos graviter stomachatur Caramuel in Theolog. fundam. editionis an. 1657. fundam. 24. n. 700. in hæc verba. [Lego libros, etiam hominum, qui tenerentur bene loqui, & mirabilia dicunt, cum agunt de præcepto indirecto. Audio etiam homines, qui Doctores dicuntur, & tam sæpe de rebus, quæ indirecte præcipiuntur, volunt confidere audiri, & loquuntur non docte. . . Isti, qui tenent, Ecclesiam directe præcipere lectionem purè externam, & indirecte attentionem, me iudice, improbabiliter loquuntur; & puto, me tam evidenter videre eorum errorem, ut possim digito illum ostendere, & sincero iuramento firmare. Sic discuro. Illa præcipiuntur indirecte, sine quibus poni non possunt, quæ præcipiuntur directe: at sine attentione interna potest poni mera, & pura Psalmorum & lectio externa: ergo cum mera lectio externa directe præcipitur non compræcipitur attentio interna indirecte.] Hæc Caramuel, qui rem hanc fusius profequitur, & merito. Aliud enim est, quod Ecclesia præcipiat directe attentionem, quod est verum: & aliud, quod in hoc præscisse, quod præcipiat recitationem, indirecte præcipiat at-

entionem; quod est manifeste falsum: cum possit physice dari recitatio sine attentione; & consequenter potest præcipi recitatio sine eo, quod præcipiatur attentio.

10. Iam vero, quod Ecclesia possit directe præcipere actum mixtum ex interno, & externo, docent communiter Doctores. Ita Pater Suarez vbi infra, & apud ipsum, Angelus, Tabiena, Caietanus, Sotus, Corduba, & Covarrubias, & iam est omnino certum. Primo. Nam Cathedra Romana damnavit varias propositiones, quæ negabant esse prohibitas aliquas actiones, quæ re vera sunt mixtæ ex actu interno, & externo. Ita Alexander VII. damnavit tamquam scandalosam propositionem asserentem etiam post Decretum Urbani VIII. Eum Sacerdotem, qui acciperet duplex stipendium posse applicare vnam Missam pro utroque. At qui applicatio Missæ, includit duo, & celebrationem externam Missæ, & actum internum applicationis, sive intentionis. Vbi id condemnat Alexander VIII. propter prohibitionem Urbani VIII.: ergo certum est, quod Urbanus potuit prohibere, & prohibuit actum mixtum ex interno, & externo, eadem certitudine, qua reliquæ damnationes, & declarationes, quas facit Romana Cathedra in materia morum, certæ sunt.

11. Idem Alexander damnavit propositionem 14. scilicet: *Qui facit confessionem voluntarie nullam, satisfacit præcepto Ecclesie.* Ex qua damnatione evidenter infertur, Ecclesiam non præcipere confessionem ut cumque, sed confessionem validam; confessio autem valida est actus mixtus: includit enim confessionem externam, & contritionem internam.

12. Nec satisfacies, si dicas, Ecclesiam non præcipere actum internum, neque confessionem, sed solum designare tempus præcepti Divini im-

Suar.
Angl.
Tabie.
Cayt.
Sotus.
Cordub.
Covar.

plendi. Hinc enim sequeretur, quod qui facit confessionem voluntarie, nullam, non violat præceptum Ecclesie; quod est contra Decretum. Inferri autem probatur: Nemo enim violat præceptum Ecclesie, quando Ecclesia non imposuit tale præceptum: sed per te Ecclesia non imposuit tale præceptum confessionis, quia solum designavit tempus: ergo qui facit confessionem voluntarie nullam, non violat præceptum Ecclesie.

13. Confirmatur primo à contradictorio consequentis. Qui facit confessionem voluntarie nullam, violat præceptum Ecclesie: ergo Ecclesia dat præceptum non faciendi confessionem voluntarie nullam.

14. Confirmatur secundo. Qui facit confessionem voluntarie nullam in tempore determinato ab Ecclesia, non violat præceptum Ecclesie quoad tempus determinatum: ergo violat præceptum Ecclesie quoad nullitatem confessionis: ergo præceptum Ecclesie non solum determinat tempus, sed etiam præcipit confessionem validam.

15. Confirmatur tertio. Quia cum Ecclesia determinavit tempus confessionis faciendæ, potuit illud determinare dupliciter, vel determinando tempus ad confessionem faciendam, nulla facta mentione de valore eius; vel determinando tempus ad confessionem expressè ut validam: ergo ex eo præscisse, quod determinaverit tempus, non infertur, quod qui facit confessionem voluntarie nullam, violat præceptum Ecclesie; nam si determinasset tempus primo modo, qui suo tempore faceret confessionem voluntarie nullam, violaret præceptum Divinum, non autem præceptum Ecclesie: ergo si violat præceptum Ecclesie, evidens est, quod Ecclesia determinat tempus

obligando simul ad confessionem validam. Confessio autem valida includit actum internum, & externum.

16. Secundo ostenditur certitudo eius positionis, quod Ecclesia potest præcipere, & prohibere eos actus mixtos. Nam in genere simoniæ iuris Ecclesiastici est simonia mentalis prohibita ab Ecclesia, ut constat ex dictis disert. 27. cap. 2. num. 18. sed simonia mentalis iuris Ecclesiastici datur, cum quis dat commodum temporale collatori, ea intentione interna, ut sibi conferat præbendam, in quo reperitur actus externus, & internus: ergo Ecclesia potest prohibere, & prohibet actum mixtum ex interno, & externo.

17. Tertio ostenditur ex multis testibus iuris Canonici, in quibus Ecclesia præcipit, aut prohibet eiusmodi actus mixtos. Quos textus refert P. Suarez lib. 4. de legibus. cap. 13. num. 3 in hæc verba: *Primum sit cap. omnis utriusque. de Pœnit. & remiss. quatenus præcipiendo confessionem annuam, præcipit dolorem necessarium, & confessionem cogitationum mere internarum. Secundum est cap. Dolentes de celebrat. Missar. & Clement. 1. cod. vbi præcipitur Clericis recitatio attentæ, & devotæ. Tertium ex cap. commissæ, s. ceterum de electione in 6. vbi punitur, qui recipit beneficia absque intentione suscipiendi debitum ordinem intra annum, nisi mutata voluntate ordinetur. Quarto. Ex Clement. 1. s. verum. de hæret. vbi Inquisitores, qui ex odio, vel intentione turpis lucri omittunt contra iustitiam, & conscientiam, procedere contra aliquem in causa Fidei, excommunicantur. Quinto ex Clement. 1. de statu Monachor. vbi Monachus Benedictinus sine licentia se conferens ad curiam, animo accusandi Prælatum excommunicatur; & non sine*

Suar.

tali intentione. Sexto ex cap. si quis, 8. dist. 30 ubi ex communicantur, qui ex contemptu, et interna superstitione ieiunium Ecclesiasticum non seruauerint, & non alias: cum tamen contemptus interior actus sit. Et eodem modo solent iura Canonica ex communicare facientes hoc, vel illud sciēter, aut temere, &c

18. Quarto ostenditur ex eodem Suario ubi supra. Sequeretur enim ex opposito, quod ille, qui dumtaxat commisit peccata mortalia interna, v. g. delectationis morosa, eo anno non teneretur ad confessionem Sacramentalem. Ecclesia enim præcipit confessionem ei, qui habuerit conscientiam peccati mortalis: si autē verū esset, quod Ecclesia non potest præcipere id, quod pertinet ad actū internū, quia nō potest de illo iudicare, cum non possit iudicare de eo, qui habuisset delectationē morosam internam, non posset extēdere præceptum suū ad illū: quod est ingens absurdum, & à nemine admittendum, vt cōstat ex damnatione facta ab Alexandro VII. supra relata.

ARTICVLVS II.

An Ecclesia habeat potestatem præcipiendi circa actus pure internos? Circa quod exploratur mens Sancti Thomæ.

SUMMARIVM.

Autorum placita. num. 17.

An pro parte negante stet D. Tho. n. 18.

Lex alia est pure directiua, alia directiua & coactiua. num. 19.

Coactiua alia est talis coactione internā, alia coactione externa. num. 20.

Expenditur sensus Angelici Doctoris. num. 21 & seq.

Prima pro hoc sensu confirmatio. n. 24.

Alia confirmatio eiusdem sensus. n. 25.

Vltior probatio ex S. Thomæ. n. 26.

Lex, quæ efficaciter inducit, coactiua est. num. 27.

Efficaciter inducit per metum pænæ. num. 29.

In lege vis directiua aliquando separatur à coactiua. n. 30.

Duplex modus negandi Ecclesie potestatem directam in actus externos. n. 31.

Lex humana purè directiua circa actus internos possibilis est. num. 32.

Præfatus Regularis præcipere potest actum internum contentum sub regula. num. 33.

17. **R**ecepta est communissime inter Doctores opinio, quæ negat Ecclesiam posse præcipere, aut prohibere actus pure internos, licet refragantibus non paucis, nempe, Adriano quodlib. 8. art. 1. litt. H. Alberto Pihio lib. 6. Hierarc. Eccles. cap. 26. Rosella. Verb. Hæreticus. Ioanne de Medina cod. de oratione, quæstione 15. Caramuele in Theolog. fund. editionis an. 1657. fundamento 25. num. 698. Admittunt etiam hanc potestatem Ecclesie ad actus internos omnes Doctores, qui affirmant, hæreticum pure mentalem incurrere ex communicationem. Ita (apud P. Thomam Sanchez lib. 2. sum. cap. 8. nu. 1.) Glossa Clem. 1. §. rerum. verb. *Eo ipso*, de hæreticis, & Glossa, in cap. *cogitationis*. verb. *Patitur*, de Penit. dist. 1. Cardinalis, Gofredus, Abbas, Felinus, Repertorium Inquisitorum, Stephanus, Paulus, Imola, Baldus, Ananias, Hippol. Albertinus, Giralduus, Carreus, Bonifacius, Botta, Zaballus, Cantera, Vela, Menochius, & alij.

18. Fundamenta sententiæ, negantis non sunt valde efficacia. Quod præ omnibus vrget, est, quod credatur ea esse sententia Sancti Thomæ. Ego tamen id non credo. Opinor enim non esse adeo vniuersalem sententiam Sancti Thomæ, vt excludat omnem

*Adria.
Piph.
Rosell.
Medin.
Caram.*

*Tho. San-
Gloss.
Card.
Gofre.
Abbas-
Felin.
Repor.
Steph.
Paul.
Imol.
Bald.
Anan.
Hippol.
Albert.
Girald.
Carre-
Bonif.
Bott.
Zaball.
Cant.
Vela,
Menoch.*

legem circa actus pure internos.

19. Pro quo supponendum est, duplicem esse legem, aliam pure directivam, & aliam directivam simul, & coactivam. Pure directiua est, quæ præcipit obstringendo conscientiam; cuius obligatio soli iudicio conscientie relinquatur. Et sic valde communis sententia docet, Clericos obligari legibus civilibus concernentibus bonum publicum; respectu quorum leges civiles solum sunt directivæ, & nō coactivæ: nā legibus civilibus non potest cogere pœnis Clericos violantes; quod art. 3. latius ostendam. Directiua simul, & coactiua est, quæ præter præceptum imponit pœnam tacite, vel expresse; quæ etiam dicitur lex comminatoria.

20. Rursus lex coactiua etiam est duplex: alia enim est coactiua coactione interna; & alia coactione externa. Coactione interna procedit, quæ præcipit aliquid sub pœna incurrenda ante sententiam Iudicis, qualis est Censura late sententiæ: ubi patrato delicto ad incurrendam pœnam non requiritur sententia Iudicis. Coactione externa procedit, cum lex imponit præceptum sub pœna à Iudice infligenda exterius; quæ pœna non solum est corporalis, sed etiam potest esse spiritualis: nam quando Iudex ex communicat reum, externe procedit, & ita huius generis est lex, quæ præcipit sub excommunicatione ferenda.

21. Ad explorandam ergo menti Sancti Thomæ investigandum est, an S. Thomas loquatur de omni lege humana circa actus internos; an solū loquatur de lege humana coactiua, quæ obligat coactione externa? Primum textus Sancti Thomæ est in 1. 2. q. 91. art. 4., ubi inquirens, *Vtrum fuerit necessarium, esse aliquam legem Divinam?* Affirmatiuæ conclusionis hæc reddit rationem tertiam. *De his potest homo legem facere, de quibus potest*

iudicare: iudicium autem hominis esse non potest de interioribus motibus, qui latent, sed solum de exterioribus actibus, qui apparent: & tamen ad perfectionem virtutis requiritur, quod in utrisque actibus homo rectus existat: & ideo lex humana non potuit COHIBERE, & ordinare SUFFICIENTER interiores actus, sed necessarium fuit, quod ad hoc superueniret lex Divina.

22. In quibus verbis iubeo notari eas duas dictiones *cohibere*, & *sufficienter*. Itaque S. Thomas arguit necessitatem Divinæ legis ex eo, quod circa actus internos non possunt leges humane *cohibere* actus internos vitiosos, & *sufficienter* ordinare ad perfectionem virtutis actus internos: nam quamvis humanus legislator possit præcipere per leges pure directivas, istæ non sunt *sufficientes* ad compescendos actus vitiosos internos, dum non potest exequi pœnam, cuius digni sunt violatores legis. Ideo necessaria fuit Lex Divina, cuius supremus Legislator potest fulminare, & exequi pœnam in violatores legis ordinantis ad perfectionem virtutis actus internos.

23. Iuxta hunc sensum relego textum S. Thomæ *De his potest homo legem (cohibentem, & sufficienter ordinantem) facere, de quibus potest iudicare.* Et quod iste sit sensus legitimus S. Thomæ, inde probatur, quod si nō intelligatur hoc modo, vitiosa videtur evadere consequentia S. Thomæ. Nam eius consequentia est, & ideo *lex humana non potuit cohibere, & ordinare sufficienter interiores actus.* Eset autem vitiosa, si in consequenti poneret terminos, qui non reperiuntur in præmissis. Cum ergo sit absurdum dicere, consequentiam S. Thomæ esse vitiosam, est enim formalissimus in consequentiis S. Doctor; eodem modo, & sub eodem conceptu ponendus est ille terminus *lex* in præmissis, ac poni-

tur in consequenti. Vnde si in consequenti loquitur de lege cohibente, & sufficienter ordinante actus internos; de hac etiam loqui debet in præmissis.

24. Et confirmatur primo. Nam si ponamus sic hunc syllogismum: [Legislator humanus potest ferre legem dumtaxat de illis, de quibus potest iudicare: sed non potest iudicare de actibus internis: ergo non potest ferre legem coactivam, seu cohibitoriam de actibus internis] vitiosa evadit argumentatio. Simile vitium habet iste syllogismus [Nullus lapis est animal; Magnes est lapis: ergo Magnes non est animal rationale;] quæ consequentia, licet vera, non est bona: quia ponitur in consequenti *rationalis*, quod non est positum in præmissis. Si autem in maiori poneretur expresse, vel implicite rationale, bona esset consequentia. Quis ergo negabit, perperam procedere consequentiam, afferentem terminos, qui non sunt positi in præmissis? Aut ergo vitiosa censenda est illi consequentia, aut (quod omnino verum est) Maior loquitur de ea lege coactiva, & cohibitoria. Maneat ergo firmum, Maiorem eius syllogismi esse hanc: *Legislator humanus potest ferre legem coactivam solum de illis, de quibus potest iudicare.* Et ibi lex coactiva intelligitur coactiva coactione externa.

25. Confirmatur Secundo ex ratione, quam immediate subdit Angelicus Doctor. Ait enim. *Quarto, quia sicut Augustinus dicit in 1. de lib. arbitr. Lex humana non potest omnia, quæ male sunt punire vel prohibere; quia dum auferre vellet ut omnia mala, sequeretur, quod etiam multa bona tolleretur, & impediretur utilitas boni communis, quod est necessarium ad conversationem humanam. Ut ergo nullum malum improbitum, & positum remaneat, necessarium fuit supervenire*

legem Divinam, per quam omnia peccata prohibentur. Loquitur ergo S. Thomas de lege, per quam peccata interna non mancant impunita. Quod non tollit, quod legislator humanus ferat leges directivas obligantes conscientiam; quarum violatio subiiciatur pœnis legis Divinæ, per quam omnia peccata prohibentur prohibitione punitivâ.

26. Secundus textus S. Thomæ est ex 1. 2. quæst. 90. art. 3. ad 2. vbi ait: *Persona privata non potest inducere efficaciter ad virtutem; potest enim solum movere, sed si sua motio non recipiatur, non habet vim coactivam, quam debet habere lex ad hoc, quod efficaciter inducat ad virtutem.* Vbi videtur asserere S. Thomam esse de ratione legis habere vim coactivam, & non dumtaxat directivam; & consequenter non posse legislatorem ferre legem, nisi de ijs, de quibus potest iudicare.

27. Sed ego existimo debere intelligi S. Thomam non ita, ut sit de ratione quidditativa legis incommuni, quod sit coactiva, sed solum de ratione legis, quæ efficaciter inducit ad virtutem. Itaque iuxta S. Thomam, lex non inducit efficaciter ad virtutem, nisi imponat tacite, vel expresse pœnam, quam legislator possit exequi. Iuxta quem sensum lex pure directiva (quam non negat S. Thomas) non inducit efficaciter ad virtutem, scilicet hac efficacia coactiva.

28. Tertius textus est ex quæst. 100. art. 9. vbi inquit: *Sicut supra dictum est, præceptum legis habet vim coactivam. Illud ergo directe cadit sub præcepto legis, ad quod lex cogit: coactio autem legis est per metum pœnæ; ut dicitur 10. & hic. Nam illud proprie cadit sub præcepto legis pro quo pœna legis infligitur. Ad instituendam autem pœnam, aliter se habet lex Divina, & aliter lex humana. Non enim pœna legis infligitur, nisi pro istis, de quibus legisla-*

gislator habet iudicare, quia ex iudicio lex punit. Vbi ea prima propositio. *Præceptum legis habet vim coactivam.* Videtur univèrsalis pro omni lege.

29. Assero tamen, eam univèrsalitatem limitari per ea verba, *sicut supra dictum est*; nam in margine correspondente ei dictioni *supra*, ponitur, quæst. 90. art. 3. ad 2., qui est textus secundus proxime relatus, vbi dicit S. Thomas, requiri in lege vim coactivam *ut efficaciter inducat ad virtutem.* Cum ergo dicit *præceptum legis habet vim coactivam, sicut supra dictum est*; idem est, ac si dicat [Præceptum legis habet vim coactivam, ut efficaciter inducat, scilicet per metum pœnæ] cum quo stat, quod lex pure directiva, licet obstringat conscientiam, non habeat vim coactivam, quia non inducit efficaciter ad virtutem ea speciali efficacia, quæ oritur ex metu pœnæ.

30. Hæc omnia confirmantur. Nam S. Thomas 1. 2. quæst. 96. art. 5. ad 3. expresse concedit, dari aliquando vim directivam in lege obstringentem conscientiam, sine vi coactiva. Sic enim ait: *Princeps dicitur esse solutus à lege, quantum ad vim coactivam legis. Sed quantum ad vim directivam legis, Princeps subditur legi, &c.* Ex quo evidenter patet, S. Thomam non negare potestatem directam in actus internos, ex eo, quod non possit dari lex directiva in actus internos sine coactiva, sed potius negare potestatem directam ferendi legem coactivam circa actus internos.

SHARA

31. P. Suarez lib. 4. de legibus cap. 12. num. 9. cum censet S. Thomam negare potestatem directam in actus internos, ait, id solum fundari in quadam ratione congruenti. Et subdit: & iuxta illam explicanda est ratio D. Thomæ, & communis. Non enim extendit, ut persuadeat, aliud (scilicet uti

potestate in actus internos) fuisse omnino impossibile, sed solum, ut declaret, hunc esse ordinem consentaneum naturæ hominis. Quo sensu verum est, iuxta rei naturam, & ordinariam legem, solum illum actum posse humana lege præcipi, qui potest per homines iudicari.

32. Ex quibus constat, duobus modis posse defendi sententiam, quæ negat Ecclesiæ potestatem directam in actus internos. Primo, si daretur, esse impossibile, quod detur talis potestas, ex eo, quod non possit dari lex, nisi coactiva, iuxta quam legislator possit iudicare, & exequi pœnam. Quo pacto plures intelligunt sententiam S. Thomæ. Secundo, si dicatur, posse ferri legem circa actus internos, non quia impossibilis sit lex pure directiva circa illos; sed quia is modus gubernationis imperandi solum actus externos, est conformior naturæ hominis. Quo pacto illam defendit P. Suarez.

33. Præterea modus videtur mihi falsus, & si solum attendatur à principijs intrinsecis, improbabilis. Secundus autem modus probabilis est; se d non nititur fundamento vergenti, sed solum cuidam congruentiæ, quam proponit P. Suarez, qui temperat eam sententiam, asserens, Prælatum Regularem, in cuius regula præscribantur actus interni, puta orationis mentalis, posse præcipere illos; quia votum obedientiæ Religiosæ est secundum Regulam.

ARTICVLVS III.

Rationibus ostenditur Potestas directa Ecclesie in actus internos, contra eos, qui negant secundo modo proxime relato.

SUMMARIUM.

Probabiliter dicitur, esse conformius natura hominis, quod lex humana feratur solum circa actus externos. num. 34.

Christus D. dedit Ecclesie potestatem dirigendi ad finem supernaturalem, quum eam limitaverit. n. 35.

Ecclesia prohibet actum mixtum ex interno, & externo. Et quid inde pro conclusione? n. 36.

Ecclesia præcipiens actum mixtum, potuit illum præcipere per partes separatim. num. 37.

Facientibus confessionem præcipit Ecclesia internum dolorem? n. 38.

Habet Ecclesia potestatem ad præcipiendum utilia pro cultu Ministrorum Sacramentorum. Et quid hinc ad conclusionem? n. 39.

Præcipit Ecclesia aliqua, quæ etiam præcepta sunt iure Divino. num. 40. & 41.

Nova probatio desumpta ex presenti Decreto. n. 42.

Alia ex potestate Prælati Regularis. num. 43.

Alia à simili ex præcepto ab Ecclesia imposto medicis pro assistentia infirmi. num. 44.

34. **Q**uod Ecclesia habeat potestatem directam circa actus internos, censeo verissimum. Ita Auctores supra relati. Opposita autem sententia, si procedat secundo modo, scilicet non asserendo impossibile, quod

potestas humana ferat legem circa id, de quo non potest iudicare; sed, asserendo id esse conformius naturæ hominis; ut gubernatio procedat solum circa actus externos, non vero circa internos. Qui dicendi modus est probabilior, & tolerabilior, ut supradixi; adhuc impugnatur primo: quia cum finis potestatis legislativæ, quam Christus D. consulit Ecclesie immediate, sit in ordine ad finem supernaturalem; & ad hunc finem magis conducant actus interni virtutum, quam externi; absque sufficienti fundamento negatur Ecclesie eiusmodi potestas directa.

35. Secundo. Quia cum Christus D. concesserit Ecclesie potestatem illimitatam ad ea omnia, quæ conducunt ad vitam æternam consequendam; & actus interni maxime ad eum finem conducant, sine fundamento limitatur ea potestas ad solos actus externos.

36. Tertio. Nam, ut ostendi art. 1. Ecclesia prohibet actum mixtum, qui componitur ex interno, & externo, qui inter se sunt separabiles; sed maior potestas requiritur ad prohibendum vtrumque, quam ad prohibendum vnum solum: ergo si prohibere potest vtrumque, internum, & externum, illos quidem separabiles inter se; poterit etiam prohibere per se seorsim actum internum.

37. Confirmatur. Nam cum Ecclesia præciperet actum mixtum ex interno, & externo, qui sunt separabiles inter se, potuit vtrique præcipere prius actum externum, & procedente tempore præcipere internum: v.g. potuit præcipere prius orationem vocalem externam; & procedente tempore, attentionem, & devotionem internam: ergo potest dari præceptum Ecclesie, quod terminetur duntaxat ad actum internum; quamvis vtrumque præceptum simul sumptum termine-

minetur ad actum mixtum ex interno, & externo.

38. Quarto. Nam Ecclesia præcipit facientibus confessionem annuam, ut eliciant contritionem, vel saltem attritionem; ut constat ex Decreto Alexandri VII, supra relato; ita ut sit scandalosum id negare: ergo habet potestatem præcipiendi contritionem in alijs casibus, v.g. Quidam Auctores, (quos retuli in 1. part. Cris. Theolog. disp. 12. cap. 2. num. 15.) docuerunt, & quidem improbabiler, Ministrum deputatum Sacramenti non peccare læthaliter, quamvis illud conficiat existens in peccato læthali habituali: Quare ergo Ecclesia non poterit præcipere Ministris Sacramentorum, ut cum sibi sunt conscii culpæ læthalis, confecturi Sacramentum, conentur ad contritionem perfectam? Deinde opinio est probabilis à multis tradita, non peccare læthaliter Diaconum, qui existens in statu peccati læthalis exercet ordinem suum in sacrificio solemnium; neque Sacerdotem qui, dum ministrat Eucharistiam fidelibus, est etiam peccato mortali habituali infectus. Quare ergo non poterit Ecclesia præcipere Diacono cum exercet suum ordinem, & Sacerdoti, cum ministrat Eucharistiam fidelibus, dum sibi conscii sunt læthalis peccati, ut conentur ad contritionem perfectam.

39. Confirmatur ex Concilio Tridentino sess. 2. cap. 2. de communionem. *Declarat* (Sancta Synodus) *hanc potestatem perpetuo in Ecclesia fuisse, ut in Sacramentorum dispensatione, salva illorum substantia, ea statueret, vel mutaret, quæ suscipientium utilitati, seu ipsorum Sacramentorum venerationi, pro rerum, temporum, & locorum varietate, magis expedire iudicaret.* Sed potest fieri, quod Ecclesia iudicet expedire ad Sacramenti, & Sacrificij venerationem, quod Sacerdos ministrans Eucharistiam, acce-

dat ad hoc Sacramentum in statu gratiæ, atque adeo cum dispositione contritionis perfectæ; & similiter quod Diaconus, qui ministrat in Missa solemnium, cum eadem dispositione accedat ad ministrandum: Ergo Ecclesia habet hanc potestatem præcipiendi illis, ut conentur ad contritionem perfectam. Limitare autem propositionem vniversalem Concilij ad solos actus externos non est datum privatis hominibus.

40. Quinto. Ecclesia præcipit de facto multa, quæ præcepta sunt de iure Divino circa actus internos (nam quod aliqua possint præcipi lege Divina, simul, & humana, in quibus casibus violator peccat contra vtrumque præceptum, indubitabile est.) ergo habet iurisdictionem in actus internos; si enim illam non haberet in actus internos, præcipere illos non posset, quamvis iure Divino antecedenter præceptos.

41. Antecedens probatur primo. Nam Concilium Trid. *Omnibus Christi fidelibus interdicit, ne post hæc de Sanctissima Eucharistia aliter credere, docere, aut præcipere audeant, quam, ut ex hoc presenti decreto explicatum, atque definitum.* Quæ sunt formalia verba Concilij sess. 13. in Decreto de sanctissima Eucharistia. Interdicit ergo aliter credere, cum aliter credere sit actus internus. Quod præceptum credendi reperies passim, non solum in Trid sed in alijs Concilij generalibus, non solum definiendo, sed etiam præcipiendo. Dicere autem, quod concilia generalia, dum id præcipiunt, excedunt suam potestatem; esset impium.

42. Probatur secundo idem antecedens. Nam in hoc decreto SS. D. Innocentij XI multas opiniones, quæ versantur circa actus internos, & pertinent ad ius Divinum, damnat, & simul prohibet, nequis in praxi eis utatur;

tur; illis verbis. *Insuper districte in virtute sanctæ obedientiæ, & sub interminatione Divini iudicij, prohibet omnibus Christi fidelibus: ne prædictas opiniones; aut aliquam ipsarum ad praxim deducant.* Huiusmodi autem opiniones damnata, quæ versantur circa actus internos, plurimæ sunt in hoc decreto. Tales sunt quinta, sexta, & septima de actu dilectionis Dei; decima, & undecima de actu interno dilectionis proximi; decima tertia, & duæ sequentes de desiderio mortis proximi; decima sexta, decima septima, decima nona, & quatuor sequentes de actu Fidei Divinæ, sicut & propositio vltima. Talis est etiam propositio prima ex damnatis in Decreto Alexandri VII. cuius praxim idem Pontifex prohibet.

43. Sexto. Nam quod attinet ad Prælatos Regulares, negari non potest, eos posse præcipere actus internos, quando regula, quam subditi sponte susceperunt, præscribit actus internos. In multis enim ordinibus Regularibus præscribit regula orationem mentalem: & hi regulares sponte emisserunt votum obedientiæ secundum regulam: ergo si Prælati præcipiant in virtute sanctæ obedientiæ orationem mentalem; tenentur obedire: possunt ergo obligari ad actus internos. Et ita docet P. Suarez relatus supra in fine art. 2.

44. Septimo. Nam sicut Ecclesia præcipit Medicis, ut obstringant ægrotos, ut saltem tertio ægritudinis die Sacramentum Pœnitentiæ recipiant; ita etiam potuit obligare ægrotos, ut si non confiteantur eo tertio die, saltem eliciant actum contritionis perfectæ pro securitate suæ salutis æternæ: quomodo enim negari potest, quod Christus non concesserit Ecclesiæ hanc potestatem, cum maxime conducat ad securitatem salutis æternæ.

ARTICVLVS IV.

Primus modus negandi Ecclesiæ potestatem in actus internos efficaciter confutatur.

SVM MARIVM.

An possit quis præcipere ea, de quibus nequit iudicare? n. 45.

Plures pœna imponuntur ab Ecclesia, ante quam Iudex possit cognoscere de delicto. n. 46.

Non omnis lex debet esse coactiva. num. 47.

Princeps subiicitur legi, & non coactivè. num. 48.

Et Clericus quandoque legi civili. num. 49.

Prælati Regularis potest præcipere subdito orationem mentalem. n. 50.

Lex naturalis solum est directiva. num. 51.

Ex potestate Ecclesiæ ad præcipiendos actus mixtos bene inferitur potestas ad internos. n. 52. & 53.

45. **Q**ui, sic procedunt, docent, Ecclesiam non posse præcipere actus internos, eo quod nullus legislator potest præcipere ea, de quibus non potest iudicare, & quorum violationem non potest punire defectu cognitionis causæ; sed Ecclesia non potest iudicare de actibus internis, nec punire potest violationem legis de actibus internis, defectu cognitionis causæ: ergo Ecclesia præcipere non potest actus internos. Cuius syllogismi maior eo nititur fundamento; quod omnis lex cogit ad sui observationem; sed non potest intelligi, quomodo cogat, nisi metu pœnæ exequendæ à iudice: ergo præcipere non potest nisi ea de quibus potest

test iudicare, & punire. Existimant autem defensores huiusmodi opinandi, hunc discursum esse S. Thomæ. sed art. 2. ostendi, aliam esse mentem S. Thomæ.

46. In duobus ergo exorbitat hic discurrendi modus. Primo in eo, quod intendant, legislatorem non posse ferre legem, nisi ipse legislator, (sive Iudex nomine legislatoris) cognoscere possit de violatione legis, ut puniat. Et hoc est manifeste falsum. Sunt enim multæ leges in Ecclesia, quæ important pœnam ipso facto incurrendam, antequam legislator, vel Iudex possit cognoscere de violatione illarum; quales sunt, quæ afferunt ex communicationem latæ sententiæ, quæ pœna incurritur, ante quam Iudex possit cognoscere de delicto, ob quod ea pœna est imposita. Eiusdem ordinis sunt leges, quæ afferunt pœnam suspensionis, vel interdicti ipso facto incurrendam: Sicut etiam leges, quæ imponunt irregularitatem propter delictum; item quæ imponunt impedimentum dirimens matrimonium propter crimen. Quæ omnes pœnæ incurruntur, quamvis nullus Iudex cognoscat de delicto. Assignent ergo adversarij rationem, quare Ecclesia non possit prohibere hæresim internam sub pœna excommunicationis latæ sententiæ; quidquid sit, an de facto sic eam prohibuerit, an non.

47. Exorbitat 2. is dicendi modus in eo, quod contendit, omnem legem esse debere coactivam metu pœnæ, taliter quod Iudex possit iudicare de violatione eius, & punire: ita ut si lex non sit hoc modo coactiva, non possit ferri à legislatore. Et quia leges de actibus internis non possunt esse coactivæ hoc modo, ideo existimant, Ecclesiam non posse ferre leges de actibus internis. Convincetur autem is dicendi modus, si probe-

mus, posse dari leges directivas, sine eo, quod sint coactivæ metu pœnæ.

48. Probatum primo. Nam ut supra docui art. 2. ex S. Thomæ. Princeps subiicitur suæ legi concernenti bonum commune; & non subiicitur suæ legi quoad vim coactivam, sed solum quoad vim directivam: ergo in lege separabiles sunt vis directiva, & coactiva. Poterit ergo Ecclesia ferre leges directivas obstringentes conscientiam, circa actus internos, sine eo, quod habeant vim coactivam.

49. Probatum 2. Leges civiles concernentes bonum commune universorum obligant etiam Clericos, v. g. taxa frumenti, & aliarum mercium facta à Principe, & aliæ similes; & tamen exleges non obligant Clericos vi coactiva; non enim potest Iudex civilis de eorum violatione iudicare, neque eos punire: ergo solum obligant vi directiva: ergo possunt leges esse directivæ sine eo, quod sint coactivæ. Poterit ergo Ecclesia præcipere actus internos directivæ, quamvis non possit coactive.

50. Probatum tertio. Regularibus, in quorum Regula præscribitur oratio mentalis, potest prælati præcipere orationem mentalem in virtute voti obedientiæ, cui se sponte subiecerunt: & tamen hoc præceptum solum est directivum, & non coactivum, cum Prælati non possit cognoscere, an subditi mentaliter oraverint, atque adeo nec punire eiusmodi violationem: ergo vis directiva in lege separabilis est à vi coactiva, & potest directiva sine coactiva reperiri.

51. Probatum quarto. Lex naturalis, prout distinguitur à Divina, & æterna, est solum directiva, & non coactiva ex metu pœnæ; solum enim respicit conscientiam: & optime intelligitur, quod possit obstringere conscientiam, sine eo, quod cogat metu pœnæ: potest ergo dari lex

directiva sine eo, quod sit eo modo coactiva. Poterit ergo lex Ecclesiæ obligare ad actus internos, sicut lex naturalis obligat ad illos.

52. Probatum quinto. Nam si ad rationem legis requireretur, quod esset eo modo coactiva, ut posset Iudex punire violationem eius, cognoscendo illam, & iudicando de illa, fieret, quod non posset Ecclesia ferre legem circa actus mixtos: Est autem iam omnino certum, quod Ecclesia potest ferre legem, & quod de facto multas leges tulit, circa actus mixtos, ut constat ex art. 1. : ergo illud non requiritur ad rationem legis. Sequela patet. Nam celebratio Missæ pro fundatore, vel pro dante stipendium, &c. Est actus mixtus ex celebratione, & ex applicatione interna Sacerdotis: & de hac secunda non potest iudicare Ecclesia, cum sit actus omnino internus; Nam si ipse dicat se obtemperasse legi, cum illam violavit; quomodo probabitur violatio. Quod idem in sententijs alijs poterit reperiri. Ex quo fit, quod vel negandum est, posse Ecclesiam præcipere actus mixtos, vel concedendum, quod potest utroque. Cum ergo certum sit, posse Ecclesiam præcipere actus mixtos, pro certo etiam haberi debet, posse præcipere etiam pure internos.

53. Confirmatur. Bene valet ab opposito contradictorio consequentis ad oppositum contradictorium antecedentis in argumentatione legitima: sed ex argumento proxime facto constat, esse legitimam hanc argumentationem. [Ecclesia non potest præcipere actus pure internos: ergo neque actus mixtos:] ergo bene valet [Ecclesia potest præcipere actus mixtos: ergo potest præcipere actus pure internos.]

CAPUT III.

Quam sit iam certum, Ecclesiæ præceptum non impleri per sacrilegam Eucharistiæ assumptionem?

SUMMARIUM.

Non satis fieri præcepto Ecclesiæ per sacrilegam Eucharistiæ assumptionem, certum iam est n. 54.

Ante hoc decretum iniungebatur reverentia, ex qua constabat interna dispositio. n. 55.

Prudenter infertur ex determinatione præcepti Divini hac interna dispositio. n. 56 & 57.

Vrgentior probatio ex præcepto accedendi in statu gratiæ. n. 58.

Ecclesia, dum præcipit communionem, & substantiam præcipit, & modum. n. 59.

Extra dubium est, posse Ecclesiam præcipere actus mixtos. n. 60.

54. **Q**uamvis propositio damnata fuerit communiter admittenda, inquam probabilis; iam est omnino certa eius contradictoria, non solum in ratione generali damnationis factæ per Romanam Cathedralam, sed ex speciali ratione: legislator enim in hoc decreto declarat intentionem suæ legis esse obligare non solum ad sumendam Eucharistiam in Paschate, sed etiam ad sumendam eam digne, sive cum debita dispositione. Quod enim detur potestas in Ecclesia ad præcipiendum actum mixtum ex interno, & externo, certum est ex cap. præced. art. 1. sicut etiam est certum, assumptionem Eucharistiæ cum interna dispositione debita, esse actum mixtum: quod autem de facto utatur Pontifex hac potestate; declarando esse suam

suum intentionem, obligare ad assumptionem Eucharistiæ cum tali dispositione, ex hac damnatione certum reliquitur.

55. Ante hoc decretum, sufficienter propositum erat hoc præceptum in Ecclesia, digne communicandi, in cap. *omnis utriusque sexus*. de Poenitent. & remiss. illis verbis: *Suscipientes reverenter ad minus in Pascha Eucharistiæ Sacramentum*. In illo enim verbo *reverenter* satis expresserat Ecclesia obligationem recipiendi Eucharistiam impositam ab Ecclesia, scilicet recipiendi Eucharistiam cum debita dispositione interna. Sed quia multi existimant, per illud intelligi reverentiam externam; iam per hanc damnationem declarat Pontifex intelligi internam, scilicet dispositionem debitam.

56. Probant alij certitudinem huius assertionis hoc argumento. Etenim cum detur præceptum Divinum suscipiendi Sacramentum Eucharistiæ cum debita dispositione, & Deus non determinaverit tempus illam suscipiendi; Ecclesia determinavit tempus Paschatis ad illud ipsum Divinum præceptum implendum: ergo Ecclesia determinavit tempus ad illud ipsum præceptum implendum: ergo determinans tempus præcepit impleri illud ipsum præceptum Divinum suscipiendi Eucharistiam cum debita dispositione.

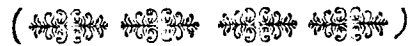
57. Quo argumento satis prudenter colligitur, hoc modo impositum esse præceptum ab Ecclesia; Sed quia aliqui Authores videntur illam argumentationem reducere, ad hoc, quod impossibile fuerit, Ecclesiam, dum determinat tempus, non potuisse aliter præcipere; pro hac secunda parte non admitto illam argumentationem. Tum quia solum loquimur in quaestione de facto: Tum etiam quia potuit Ecclesia præcipere sump-

tionem Eucharistiæ abstrahendo à dispositione. De facto autem utrumque præcipit.

58. Multo vrgentius demonstratur. Præceptum Ecclesiæ de suscipiendo Eucharistiæ Sacramento cum debita dispositione, ex duobus sacris Canonibus simul sumptis, constat. Nam c. *omnis utriusque*. Præcipitur sumptio sacrae Eucharistiæ in Paschate: & in Concilio Trident. sess. 13. cap. 7. præcipitur, ut quotiescunque fidelis suscipit sacramentum Eucharistiæ, accedat cum debita dispositione, illis verbis: *Cavere ille debet, ne absque magna reverentia, & sanctitate ad id percipiendum accedat*. Vbi immediate declarat, quam probationem adhibere debeat suscepturus Eucharistiam, ut accedat in statu gratiæ. Tum sic: Ecclesia præcipit utrumque, & quod fidelis accipiat Eucharistiam in Paschate, & quod nunquam accipiat illam sine debita dispositione: ergo qui Eucharistiam accipit in Paschate sine debita dispositione, non implet totum præceptum Ecclesiæ. Quod enim id præcipiat Ecclesia per unum, aut per duos canones, non mutat dispositionem.

59. Ex dictis, facile solvuntur argumenta proposita cap. 1. pro opinione damnata. Ad primum respondeo, omittendo, quod quando Ecclesia præcipit præcisè substantiam actus, non manet præceptus modus; nego tamen, quod Ecclesia præceperit dumtaxat substantiam sacrae communionis; præcepit enim etiam modum, sive dispositionem debitam ad sacramentum communionem. Nam in cap. *omnis utriusque*. Præcepit substantiam, & Tridentinum eo cap. 7. præcepit modum, sive dispositionem: Dato, & non concessio, quod in cap. *omnis utriusque*. Modus non sit præceptus. Nam revera in eo verbo *reverenter* satis exprimitur modus, seu dispositio, sub qua

quã accipiendã est sacra Eucharistia. 60. Ad secundum respondeo primo, negando, quod Ecclesia non possit præcipere actus internos; vt constat ex cap. præcedenti. Respondeo secundo, omittendo, quod non possit præcipere actus mere internos; nam certum est posse præcipere actus mixtos ex interno, & externo. Communio autem cum dispositione internã debita est actus mixtus; atque adeo optime potest ab Ecclesia præcipi.

DISERTATIO XXXV.

Quomodo susceptio frequens Eucharistie sit signum prædestinationis?

NON INDIGET
Summario.

I. PROPOSITIO quinquagesima sexta ex damnatis in hoc Decreto sic se habet: *Frequens confessio, & communio, etiam in his, qui gentiliter vivunt, est nota prædestinationis.* Quam propositionem in nullo scriptore invenire potui. Illa tamen communiter attribuitur alicui ex illis, qui pertinaciter propugnabant, præbendam esse quotidianam communionem omnibus indiscriminatim, dummodo non habeant conscientiam peccati læthalis. Illi enim tanta contentione suam opinionem propugnabãt, vt ad non pauca absurda devenerint: sed quæ iam correctã sunt per Decretum SS. D. Innocentij XI. Quam materiã late tractavi in 3. p. Cris. Theol. disp. 66. & ibi ostendi, multos dicendi modos in hac materia manere reprobatos, sive antiquatos vi eius Decreti Pontificis.

2. Pro explicanda ergo certitu-

dine huius damnationis, præmittendum est, notam, sive signum Prædestinationis dici illud, ex quo probabiliter, sive coniecturaliter colligitur, aliquem consecuturum esse æternam beatitudinem. Sicut etiam signum reprobationis est illud, ex quo probabiliter colligitur, aliquem subiturum esse æternam damnationem.

3. Igitur præfata propositio triplici ex capite delirat. Primo, quia supponit, eum, qui gentiliter vivit, id est, depravatis, & corruptis continuo moribus, se rite disponere quotidie, vel frequenter ad Sacramenta recipienda. Nam si frequenter pœnitet ex corde suorum peccatorum, & depravata vitæ, & sub hac pœnitentia accipit Eucharistiam eadem frequentia, impossibile moraliter est, quod diu perseveret in illa, quamvis ore confiteatur, impossibile est, quod eum vere pœniteat, & recte disponatur frequenter cum vero propositio frequenter renovato nõ peccandi de cætero.

4. Secundo, quia cum moraliter certum sit, eum, qui gentiliter vivit, & depravatis moribus vitam continuat, si accedat ad Sacramenta, male, & indigne se disponere ad ea recipienda; & consequenter sacrilegam in eo esse receptionem sacramentalem, ea propositio indicat, eam receptionem sacramentorum, quantumvis sacrilegam, esse signum, sive notam prædestinationis. Quo, quid absurdius excogitari potest? Quomodo enim ex continuatione sacrilegiorum potest colligi probabiliter, quod homo sacrilegus obtinebit æternam beatitudinem?

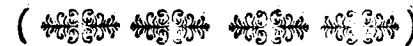
5. Tertio, quia nullum est verum signum prædestinationis, nisi associetur diuturna observantia mandatorum Dei. Et ita P. Montoya tomo de prædestinatione. disp. 56. sect. 3. nu. 10. postquam in corollario. 1. dixit; *Diuturna igitur, & perseverans observan-*

Mont.

tia

tia Divina legis est præcipuum signum prædestinationis. Postea num. 11. subiungit: *Secundum corollarium est, ex prædicto signo tanquam vim participare reliqua, quæ verè signa sunt.* Iuxta quem sensum frequens confessio, & communicatio, quæ dicitur esse signum prædestinationis, vim talis signi participat ex diuturna observantia Divina legis: ergo nullam vim talis signi habet, si, vita sit depravata, & mores continuo corrupti.

6. Confirmatur. Nam vna coniectura in re facti, vel faciendi destruitur per aliam fortiolem, imo & æque fortem: sed fortior coniectura, sive fortius signum reprobationis est gentiliter vivere, quam communicare frequenter sine reformatione morum: ergo coniectura prædestinationis, quæ colligeretur ex ea communione frequenti, destruitur per hoc quod ille vivat gentiliter, & corruptis moribus scateat.

DISERTATIO XXXVI.

An ad Sacramentum Pœnitentiæ sufficiat attritio naturalis ex motivo honesto.

SUMMARIVM.

Refertur propositio damnata; & questio duplex excitatur. n. 1.

Nomine attritionis naturalis venit dolor de peccato conceptus ex motivo pure humano. n. 2.

Talis dolor non sufficit ad valorem, neque ad fructum Sacramenti. n. 3.

Discrimen inter hunc dolorem, & illum, qui concipitur ex metu pœnæ ut insitit a Deo. n. 5. & 6.

Dolor pure naturalis non sufficit. Ex

Tridentino. num. 7.

Dolor potest esse supernaturalis solum quoad modum. n. 8.

Attritio entitative naturalis nequit de facto deservire ad fructum Sacramenti. n. 9.

Neque potest deservire ad valorem. n. 10.

Probatio desumpta ex Tridentino. n. 11.

I. PROPOSITIO quinquagesima septima inter damnatas, sic se habet: *Probabile est sufficere attritionem naturalem modo honestam.* Et quidem in 3. part. Cris. Theolog. disp. 71. per totam debellavi propositionem hinc. Et pro integritate materiæ in hoc volumine assumpta repetam per compendium, quæ ibi latius tractata sunt. Et sub hoc titulo continentur duæ quæstiones. Prima, An, ad effectum Sacramenti Pœnitentiæ consequendum sufficiat attritio naturalis? Secunda an saltem sufficiat ad valorem Sacramenti?

2. Est autem attritio naturalis illa, quæ efficitur ex motivo pure humano, & nullatenus supernaturalis, qualis est dolor de peccato v.g. ex timore infamiæ apud homines, & non vt reficit Deum tamquam ultorem peccati. Dolor autem de peccatis ex terrore malorum temporalium, quantum à Deo infliguntur in pœnam peccati, non elicitur ex motivo mere humano; id enim est motivum supernaturale, quia respicitur Deus vt iustus vindex peccati. Ex quo videndi sunt P. Suarez tom. 4. in 3. part. disp. 5. sect. 2. P. Coniak. 3. part. quæstione 1. dub. 5. n. 18.

3. Partem affirmativam in vtraque quæstione subiaccere huic damnationi, compertum est. Nam cum hæc damnatio declaret. *Non sufficere intelligitur ad Sacramentum Pœnitentiæ, & Baptismi in adulto; cum ergo non distinguat inter effectum, & valo-*

valo-

valorem Sacramenti, sed vniuersaliter & indefinite declaret non sufficere, manifestum est, quod declarat, neque sufficere ad consequendum fructum Sacramenti, neque ad valorem eius.

4. Et vltorius procedit damnatio, quæ non solum condemnat propositionem absolutam, sed etiam modalem, asserit esse scandalo dicere, esse probabile, quod sufficiat attritio naturalis.

5. Dices: ergo eodem modo se habet hæc propositio, ac illa, quæ dicit (Probabile esse, quod sufficiat attritio habita ex terrore malorum temporalium, quatenus à Deo infliguntur in pœnam peccati.) Probatur consequentia: nam disert. 2. cap. 5. art. 2. num. 72. diximus. Hanc, si dicatur in eo sensu, quod re ipsa advertenter potest praticari, subiaccere damnationi primæ propositionis: iuxta quam damnationem nemo potest deducere ad proximam opinionem probabilem minus tutam, versantem circa valorem Sacramenti; cum tamen hæc secunda propositio sit minus tuta, & procedat circa valorem Sacramenti.

6. Respondeo latissimum esse discrimen inter vtramque propositionem, nam quæ respicit Deum vt vltorem peccati per pœnas temporales, est probabilis; quamvis, quia versatur circa valorem Sacramenti, & est minus tuta, non possit assumi ad recipiendum valide Sacramentum. Hæc autem quinquagesima septima non est probabilis. Consistit autem discrimen in hoc, quod in ordine ad confessionem bona fide iam antea factam, qui confessus est cum attritione respiciente Deum vt vltorem peccati per pœnas temporales, facturus postea secundam confessionem, non tenetur revalidare primam neque iterum confiteri peccata exposita in prima confessione: quia probabile est, illam primam confessionem esse validam, & fruc-

tuosam. Qui vero recordatur, se fecisse confessionem cum sola attritione naturali, tenetur repetere omnia peccata eius confessionis; quia iuxta hanc damnationem nõ est probabile, quod fecerit confessionem validam.

7. Iam vero attritionem sufficientem ad consequendum effectum Sacramenti esse non posse naturalem, neque ex motivo pure humano habitam, manifeste probatur ex Trident. sess. 12. cap. 4. de Sacram. Pœnitentiæ, vbi definit, attritionem, quæ ad Dei gratiam in Sacramenti Pœnitentiæ impetrandam disponit, . . . donum Dei esse, & Spiritus Sancti impulsam: sed dolor de peccatis naturalis, & ex motivo pure humano, non est donum Dei, neque Spiritus Sancti impulsus: ergo eiusmodi dolor naturalis non disponit ad Dei gratiam in Sacramenti Pœnitentiæ impetrandam. Minor pars: nam donum Dei, & impulsus Spiritus Sancti est quid supernaturale; dolor autem naturalis, implicat, quod sit quid supernaturale. In 3. part. Crif. Theol. disp. 71. cap. 2. num. 8. & 9. retuli varias censuras, quibus plures Theologi reprobarunt hanc propositionem. 57.

8. Et ibidem num. 10. observavi esse aliquos Theologos, qui propugnant dari attritionem entitative naturalem ex motivo supernaturali, quæ ideo est supernaturalis quoad modum. Quæ quidem sententia non subiicitur huic damnationi. Et ratio est clara: quia attritio, quæ respicit motivum supernaturale, & est supernaturalis quoad modum, est donum Dei, & ex impulsu Spiritus Sancti: ergo non est absolute attritio naturalis. Et hæc observatio procedit de sententia illorum Theologorum.

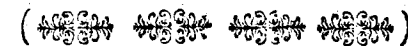
9. Nam mea sententia, licet admittat, actum entitative naturalem posse attingere obiectum, & motivum supernaturale; adhuc non admittit, quod attritio entitative naturalis, licet

supernaturalis quo admodum, possit de facto deservire ad iustificationem in Sacramento. Nam cum intellectus cognoscit illud obiectum supernaturale, tunc voluntas potens attingere illud actu naturali, & supernaturali; si habeat à Deo immixtum concursum ad vtrumque actum, poterit elicere vtrumque. Cum autem voluntas nunquam eliciat duos actus circa idem omnino obiectum, philosophandum est in hac materia, sicut philosophamur circa duos actus solo numero distinctos circa idem obiectum. Sicut ergo dicimus, voluntatem non elicere hos duos actus numero distinctos, quia Deus præstat concursum ad vnum, & non ad alios; sic enim determinat Dens quoad individuum: sic similiter circa idem obiectum supernaturale non habet voluntas eos duos actus supernaturalem, & entitative naturalem; quia cum intellectus cognoscit obiectum supernaturale, cum voluntas non possit duos actus elicere circa illud, Deus determinat offerendo concursum ad actum entitative supernaturalem, & negando concursum alteri.

10. Et quod attinet ad secundam quætionem non sufficere ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ attritionem naturalem, constat, vt dixi, ex hac damnatione. Et oppositam opinionem reprobat Auctores non pauci, vt notavi in ea disp. 71. cap. 3. Nam P. Vazquez 3. part. quæstione 92. art. 2. num. 9. affirmat, ei deficere fundamentum probabilitatis. P. Castro Palao tom. 1. tract. 23. disputatione vnic. punct. 7. nu. 5. eam reprobat, per cum terminum convincitur. P. Fagundez lib. 2. in 2. Eccles. præcep. cap. 5. num. 6. negat esse probabilem.

11. Ostenditur falsitas propositionis damnatæ. Nam, vt loquitur Trident. sess. 12. cap. 3. de Sacram. Pœnitentiæ. Actus pœnitentiæ, quatenus in

penitente ad integritatem Sacramenti, ad plenamque, & perfectam peccatorum remissionem ex Dei institutione requiruntur, hac ratione penitentiæ partes dicuntur. Ex quibus verbis constat, quod attritio (vel contritio) quatenus requiritur ad iustificationem, est pars Sacramenti: sed attritio, quatenus requiritur ad iustificationem, est donum Dei, & impulsus Spiritus Sancti: ergo pars Sacramenti est donum Dei, & impulsus Spiritus Sancti. Sed attritio naturalis non est donum Dei, neque impulsus Spiritus Sancti: ergo attritio naturalis nequit esse pars essentialis Sacramenti; atque adeo tale Sacramentum est invalidum.

DISERTATIO XXXVII.

An confessario interroganti teneatur penitens fateri consuetudinem peccandi?

CAPVT I.

Premittuntur aliqua vbi an teneatur quis per se confiteri consuetudinem peccandi?

SUMMARIUM.

Refertur propositio damnata. n. 1.

An bene tribuatur talis propositio P. Granada in 2.

An sit opus aliquando confiteri bis idem peccatum? n. 3.

Quid dicendum de obligatione confessarii in ordine ad absolutionem penitentis vite dispositi? n. 4 & 5.

An debeat fidem habere asserenti se esse ritè dispositum ad absolutionem? num. 6.

1. **P**ropositio quinquagesima octava ex damnatis in hoc decreto, hæc est. *Nemo tenetur confessario interroganti fateri peccata alicuius consuetudinem.* Hanc docuit & multis probare conatus est Ioannes Sanci in select. disp. 9. ad eò ut asseruerit, interrogatum à confessario de consuetudine posse negare cum æquivocatione. Et contra ipsum dixit Lugo Card. disp. 14. de poenit. sect. 10 n. 172. *Hoc est contra omnes Theologos, contra praxim Ecclesie, & contra finem huius Sacramenti.* Et merito, ut ex dicendis constabit.

Sanc.

Lugo.

Hozes.
Gran.

2. Mag. Hozes in exposit. huius prop. citat pro hac opinione damnata P. Cranadum in tract. 9. de Poenit. disp. 9. num. 16. vellem tamen, ut legisset textum P. Granadi, & non adeo fideret citationibus aliorum, maxime in re tanti præiudicii, Nam in primis P. Grapadus in eo loco neque unum verbum habet de consuetudine confitenda, aut neganda, solum enim ibi agit de circumstantia quantitatis in furto: de qua proposuerat obiectionem Soti contra agravantes circumstantias non confitendas. Quam solvit his verbis: *Respondetur, nunquam esse licitum mentiri in confessione; & interdum iam diximus accidere posse ut poenitens eas circumstantias confiteri teneatur: Vnde si confessarius interrogat ex causa rationabili; & ad confessionem necessaria, non dubium est, quin poenitens omnino teneatur veritatem declarare.* Ex quibus verbis colliget lector, quam longe distet P. Granado à propositione damnata. Sicut, & P. Suarez, cui Filguera attribuit propositionem damnatam: de quo inferius loquar.

3. Fundamentum præcipuum Sancij est. Quia nemo tenetur confiteri bis idem peccatum: sed quis post multa peccata, v. g. adulteria diuturno tēpore patrata, & iam confessioni ex-

posita, re incidit ter, vel quater, si hæc tria, vel quatuor peccata confitetur de præsentī, & cogitur confiteri consuetudinem antecedentem; cogitur utique ad confitenda peccata præterita in tali consuetudine inclusa: ergo nullo modo teneretur ad talem consuetudinem confitendam.

4. Secundum fundamentum est. Nam ubi poenitens est recte dispositus cum vero dolore de peccatis, & proposito non peccandi de cætero, confessarius tenetur statim impedere absolutionem: sed potest poenitens esse recte dispositus cum vero dolore, & proposito, quamvis nolet fateri consuetudinem: ergo etiam nolens confiteri consuetudinem, debet absolvi; & consequenter poenitens non tenetur ad illam confitendam.

5. Confirmatur primò. Ideò enim posset confessarius interrogatione suâ cogere ad confitendum consuetudinem, ut videat, an expediat negare, aut differre absolutionem, donec auferat, aut minuat consuetudinem: sed dum poenitens est recte dispositus cum eo dolore, & proposito, non potest confessarius negare aut differre absolutionem: ergo neque potest sua interrogatione cogere, ut confiteatur consuetudinem.

6. Confirmatur secundò. Nam poenitenti dicenti, se habere dolorem de peccatis, & propositum non peccandi de cætero, debet fidem habere confessarius: ergo poenitens asserens, se habere talem dolorem, & propositum, sive fateatur, sive non fateatur consuetudinem, tenetur confessarius illum absolvere. Et pro antecedentis confirmatione affert multos Aucthorum textus.

C A.

CAPVT II.

An poenitens non interrogatus teneatur per se fateri consuetudinem peccandi?

SUMMARIUM.

Proponitur questio prius decidenda. num. 7.

Quid intelligatur nomine consuetudinis pro præsentī? n. 8.

Consuetudo peccandi non est habitus peccati. n. 9.

Non datur per se obligatio confitendi consuetudinem peccandi, quamvis per accidens possit dari. n. 10.

Datur hæc obligatio, quando consuetudo affert secum periculum proximi peccati. n. 11.

Consuetudo iurandi falso absque advertentia ad falsitatem debet explicari in confessione. n. 12.

Etiam est aperienda consuetudo iurandi absque advertentia ad veritatē. num. 13.

Quid senserit P. Vazquez? n. 14.

An opinio opposita sit probabilis? n. 15.

7. **S**ed ante quam ad resolutionem huius questionis accedamus, oportet præmittere aliam, scilicet, An poenitens, quando habuit consuetudinem peccati & iam confessus est omnia peccata contenta in tali consuetudine, & postea re incidit aliquoties, teneatur, cum hæc vltima peccata confitetur, fateri etiam præfatam consuetudinem, etiam confessario non interrogante?

8. Præmittendum est, quid sit consuetudo. In qua tria concurrunt: nempe multitudo actuum, habitus, & aliquando voluntas retinendi consuetudinem, sive formalis, quando quis

actu positivo vult illam retinere; aut virtualis, & interpretativa, quando quis cognoscens, se esse obligatum ad resistendum consuetudini; non vult illi resistere.

9. Quidam Recentiores dixerunt, consuetudinem esse habitum peccati. Quod falsum est: Consuetudo enim peccandi est peccatum: habitus autem non est peccatum ulterius. Consuetudo ergo peccandi nihil aliud est, quam ipsa multitudo peccatorum. Quando autem adiungitur voluntas expressa, aut interpretativa retinendi consuetudinem, tunc est novum peccatum distinctum ab ipsa consuetudine.

10. Aliqui cum Sylvestro verbo, *confessio* 1. quæst. 9. affirmant circumstantiam consuetudinis necessario esse confitendam, ut status conscientie poenitentis manifestetur confessario. Dicendum tamen est, per se non requiri, quod poenitens confiteatur consuetudinem; per accidens autem, quando consuetudo est novum peccatum propter aliquam specialem rationem, aut est occasio proxima novi peccati, consuetudinem ipsam necessario confitendam esse. Ita P. Suarez de Poenit. disp. 2. 2. sect. 4. num. 15. attentis ijs, quæ docet tom 2. de Relig. tract. 2. lib. 3. de iuram. cap. 8. num. 5. Lugo Card. de Poenit. disp. 16. sect. 4. § 7. num. 204. P. Martinus Perez disp. 33. de Poenit. sect. 2. à num. 8. & alij. Et ratio prioris partis est: quia peccata præterita sæpius repetita, (in hac repetitione consistit consuetudo) & iam confessioni exposita non addunt novam malitiam peccatis postea commissis.

11. Posterior pars conclusionis probatur, declarando esse aliquas consuetudines, vel quibus adiungitur nova voluntas expressa, aut interpretativa retinendi eas; vel quæ specialiter ratione affertur periculum proximum peccandi. Quod appositis

Rrrr 2 exem.

Sylv.

Suar.
Lugo.
Perez.

exemplis declarabitur. Sunt enim aliqua consuetudines, quæ incipiunt per repetitionem actionum, quæ sunt peccata venialia, & solent ita crescere, ut afferant periculum proximum incidendi in peccata læthalia. Talis est consuetudo iurandi, quæ incipit cum advertentia iurandi semper verum, & paulatim laxata conscientia crescit, ita ut exponat periculo peierandi modo inferius explicando. Talis etiã est consuetudo maledicendi, sive dicendi verba execratoria; quæ communis esse solet feminis iracundis; quæ consuetudo incipere solet repetitione eorum verborum sine desiderio damni prolatis; & paulatim solet crescere ex laxitate conscientiæ, ita ut constituat peccatorẽ in periculo proximo maledicendi ex animo. Similiter procedere solet consuetudo detractionis, quæ licet incipiat circa leviam, crescere solet usque ad periculum detractionum gravium.

12. Et quod attinet ad consuetudinẽ iurandi, dupliciter potest se habere. Primò, ita ut cogat, sive inclinet ad iuramenta falsa frequentanda, sine advertentiã falsitatis eorum; & licet iuramenta ipsa non sint nova peccata in se, sed in causa prævisa, scilicet in ipsa consuetudine; tamen consuetudo ipsa, quatenus inducit periculum incidendi in ea iuramenta falsa est novum peccatum, & ideo necessãrio cõsistendum. Et quamvis ipsa iuramenta non sint nova peccata, ut dictum est; quia tamen retinent deformitatem obiectivam afferendi nomen Dei ad confirmandam falsitatem, quamvis inadvertenter, tenetur homo ad compescendam causam, sive occasionem proximam proferendi illa.

13. Secundò. Consuetudo iurandi ita se habet, ut inclinet ad frequentanda iuramenta sine examine veritatis, & cum advertentia eius defectus examinis. Et tunc omnia iuramenta,

sive vera, sive falsa, sunt peccata læthalia; & consuetudo cognita tãquam occasio proxima eorum, est etiã peccatum mortale, si non intendatur destrui, ex quo cognita est ut talis, & tunc etiã talis consuetudo, dũ cognoscitur afferre periculum sic peccandi, necessãrio confitenda est. Nam sicut concubiniarius non solum peccat læthali ter mæchando, sed etiã retinendo concubinam domi potens illam expellere, & ideo debet confiteri retentionem concubinæ tamquam occasionem proximam; ita similiter, qui habet consuetudinem iurandi modo proxime dicto, non solum peccat iurando, sed etiã retinendo eam cõsuetudinem, quæ sibi affert periculum proximum incidendi in ea iuramenta; & ideo retentio consuetudinis cõsistenda est. Quod proportionem servata dicendum est circa consuetudinem dicendi verba execratoria, & detractionis.

14. Ideò P. Vazquez tom. 4. in 3. part. quæst. 91. art. 1. dub. 3. num. 4., *Vazq.* cum dixisset, pœnitentem per se non teneri ad confitendum consuetudinem peccandi, subiungit: *Quamvis si confessarius interroget, teneatur respondere, etiam si ipse alias bene dispositus accedat ad Sacramentum; quia non satis est ita bene dispositus accedere, sed oportet, ut confessario constet. Unde si ipse ut sciat hanc dispositionem, interroget consuetudinem: tenetur pœnitens respondere, quia tenetur ipsum confessarium certiores facere sua dispositionis, & cum ille sit humanus Iudex, ut ex iis circumstantijs cognoscat hanc causam habet ius.*

15. P. Martinus Perez tom. de Pœnitentia (quem edidit in lucem ann. 1654.) disp. 33. sect. 2. n. 20. agens de ea opinione Ioannis Sãcij, ait: *Vnde existimo, contrariam sententiam (Ioannis Sãcij) in praxi esse valde improbabilem, & nullo modo tenendam, quia*

quia ex illa sequuntur gravissima inconvenientia in maximum, & manifestum damnum animarum, ut infra dicam.

CAPUT III.

Ostenditur falsitas propositionis damnatæ.

SUMMARIUM.

Prima demonstratio ex eo, quod confessarius debeat formare iudicium, saltem probabile de dispositione pœnitentis. n. 16. & 17.

An pœnitens teneatur exponere quidquid Confessarius iure potest interrogare? n. 18.

Quid de mente P. Suariz? num. 19. & seq.

Secunda demonstratio ex iure confessarii ad vitanda peccata in futurum. n. 22. & 23.

Demonstratio tertia ex levitate fundamenti ad propositionem damnatam. num. 24.

Sæpe est obligatio exponendi peccatum iam confessum. n. 25. & 26.

Ultima ratio ex consuetudine afferente periculum peccandi. n. 27.

16. **O**stenditur primo. Cum confessarius non possit absolute pœnitentem, nisi recte dispositũ; ad hoc ut absolvat, debet habere credulitatem saltem probabilem de recta dispositione pœnitentis: habet ergo ius inquirendi, an pœnitens habeat propositum non peccandi. Tum sic: confessarius dubitans de hoc proposito, propter tepiditatem, qua pœnitens illud significat, aut propter aliam circumstantiam: debet aliquam diligentiam præstare ad examinandum id propositum non peccandi; cum ergo diuturna consuetudo peccandi soleat difficiliorem reddere efficaciam pro-

positi, poterit interrogare de tali consuetudine, & de animo illam amputandi; ut ita cognoscat, quale sit propositum pœnitentis, & an ille sit recte dispositus.

17. Ex quibus sic instruitur argumentum. Confessarius habet ius inquirendi, & interrogandi, quæ conducunt ad cognoscendum propositum non peccandi, quod affert pœnitens: sed ad hoc conducit, an habeat consuetudinem peccandi taliter, & quem animum habeat illam amputandi: ergo habet ius interrogandi, an habeat consuetudinem peccandi taliter, & quem animum habeat amputandi illam.

18. Dices. Plures sunt Authores graves, qui docent, quidquid confessarius iure suo potest interrogare, teneri pœnitentem, etiam non interrogatum, confiteri: sed, ut supra diximus, pœnitens per se non tenetur confiteri consuetudinem, quando ipsa nõ affert periculum proximum incidendi in peccata læthalia: ergo confessarius iure suo non potest id interrogare; & consequenter nec pœnitens tenetur respondere.

19. Maior probatur. Nam P. Suarez tom. 4. in 3. part. disp. 22. sect. 3. num. 10. ait: *In hoc iudicio quidquid pœnitens tenetur dicere interrogatus à Iudice, tenetur ipse sua sponse confiteri; quia hoc iudicium non est coactum sed voluntarium, & interrogatio confessoris non addit obligationem, sed illam potius supponit: ideo enim confessor iuste interrogat, quia pœnitens habet obligationem confitendi.* Filguera in expositione huius propositionis damnatæ attribuit illam P. Suariz: ad quod inductus est autoritate Patris Moja, qui tom. 1. tract. 3. disp. 3. quæstione 5. cap. 2. §. 1. propter hũc textum existimat, P. Suarium dedisse fundamentum ad eam opinionem Sãcij propugnandam, ita ut pœnitens non tene-

Suar.

Filg. Moja.

nea-

neatur respondere confessario interroganti, nisi ea, quæ ipse pœnitens per se tenetur confiteri; atque adeo quia pœnitens per se non tenetur confiteri consuetudinem, neque confessarius habet ius interrogandi illam. Affirmat etiã, quam plures alios Doctores, qui illam doctrinam generalem Suarij sequuntur, dedisse idem fundamentum pro opinione Sancij, & citat (relatis eorum verbis) Texedam, Verricelium, Filiucium, & Franciscum Bonæ Spei.

Texte. 20. Sed contra est: nã hæc doctrina, & Authores illius non sunt, nec afferuntur ad rem. Pro cuius claritate notandum est, aliud esse ius interrogandi, quod habet confessarius circa integritatem materialem confessionis; & aliud ius interrogandi, ut sibi satisfaciat de dispositione pœnitentis. Nam circa primum, verissimum est, quod, quidquid tenetur dicere pœnitens interrogatus à Iudice, tenetur ipse sua sponte confiteri. Et hoc est, quod asserit P. Suarez verbis proxime relatis. Agit enim de integritate confessionis, ad quam opinatur necessarium esse confiteri circumstantias aggravantes. Et ex eo, quod confessarius possit iure suo interrogare pœnitentem de circumstantiis aggravantibus, infert, ipsum pœnitentem teneri sua sponte confiteri.

21. Quod autem pœnitens interrogatus à confessario de circumstantia aggravante, teneatur illam confiteri, statuit ibidem, his verbis: *Si confessor interroget à pœnitente huiusmodi circumstantiam, pœnitens tenetur eam dicere, quia confessor ius habet interrogandi; cum hæc notitia necessaria illi sit ut possit conveniens neget, plane fallit confessorem in re gravi, & multum ad iudicium pertinente.* Vide quam longe absit Suarius ab ea propositione, quod pœnitens non teneatur respondere confessario interroganti. Hic

enim est discursus eius: Pœnitens tenetur respondere confessario interroganti de circumstantia aggravante; sed qui tenetur respondere confessario interroganti, tenetur ipse sua sponte confiteri (scilicet in ordine ad integritatem materialem): ergo tenetur sua sponte confiteri circumstantiam aggravantem. De eo autem, quod conducit ad hoc, quod confessarius sibi satisfaciat de dispositione pœnitentis requisita ad absolutionem, nihil pœnitens asserit ibi Suarius.

22. Ostenditur secundo. Confessarius debet consulere pœnitenti ea media, quæ conducunt ad emendationem vitæ in futurum; atque a deo habet ius interrogandi ea, quæ ad hunc finem conducunt; ut constat ex cap. *omnis utriusque sexus* Illis verbis. *Sacerdos autem sit discretus, & cautus, ut more periti medici superinfundat vinum, & oleum vulneribus sanciat; diligenter inquirem, & peccatoris circumstantias, & peccati: quibus prudenter intelligit quale debeat ei præbere consilium, & eiusmodi remedium adhibere diversis experimentis utendo ad salvandum agrotum.* Ex his enim ultimis verbis *diligenter inquirens*, & constat, debere interrogare ea, quæ conducunt ad præbendum consilium, & remedium adhibendum; quod pertinet ad futuram emendationem.

23. Sed inquirere consuetudinem peccati maxime conducit ut prudenter intelligat, quale debeat ei præbere Consilium, & cuius modi remedium adhibere: ergo confessarius habet ius inquirendi, seu interrogandi de consuetudine. Et quidem contra consuetudinem peccandi est maximum remedium frequentia suscipiendi Sacramenta; item assiduus clamor orationis ad Deum, studiosa imploratio Patrociniij B. Virginis, & multa alia. Si ergo confessarius obligationem habet adhibendi hæc, aut si-

milia remedia contra depravatam consuetudinem; ad illa adhibenda ius habet inquirendi talem consuetudinem.

24. Ostenditur tertio. Si propter aliquid pœnitens non teneretur confiteri consuetudinem, etiam interrogatus, maxime, quia nemo tenetur confiteri bis idem peccatum; hoc enim est præcipuum fundamentum Ioannis Sancij, sed hoc fundamentum laborat in æquivoco: ergo absque fundamento dicitur pœnitens non teneri ad confitentiam consuetudinem, etiam interrogatus. Probat Minor. Nam licet per se loquendo pœnitens non teneretur confiteri bis idem peccatum; sunt tamen multi casus, in quibus teneretur pœnitens iterum confiteri, quæ iam confessus est; V. g. Petrus suavitati Socijs, ut omnes simul concurrerent ad tale furtum: postea Petrus confessus est furtum, & oblitus est confitendi suasionem, seu scandalum datum socijs. Mox recordatus est, se non esse confessum eam suasionem. & ut satisfaciat suæ conscientiæ, vult illam suasionem confiteri. Sed numquid rite confitebitur Petrus, si dicat, (suasi socijs, ut patrerent peccatum grave?) Minime: nam suasio, sive scandalum speciale specificatur ab obiecto, ad quod inducit: ergo necesse est, quod pœnitens confiteatur suasionem ad furtum: ergo necesse est, quod hoc modo iterum confiteatur furtum.

25. Item Titius carnaliter cognovit sororem vxoris suæ: & deinde confessus est hoc peccatum; & tunc admonitus est, quod non posset petere debitum à sua vxore. Deinde violavit hanc legem petendo debitum. Quomodo confitebitur Titius hoc secundum peccatum, nisi simul confiteatur primū? Quia si dicat confessario, (petivi debitum ab vxore) respodebit confessarius, in coniugatis illud non esse peccatum: ergo ut con-

fessarius intelligat peccatum illius, necesse erit facere mentionem peccati prioris, ratione cuius ortum est impedimentum affinitatis cum vxore.

26. Similiter ergo quamvis pœnitens non teneatur directe ad confitentiam consuetudinem peccatorum, quæ iam confessus est, tenetur tamen indirecte quando iudicio confessarij oportet declarare consuetudinem, vel ut confessarius sibi satisfaciat de recta pœnitentis dispositione, præcipue de proposito non peccandi de cetero; vel ut confessarius adhibeat oportuna remedia ad emendationem vitæ.

27. Probatur quarto specialiter de illis consuetudinibus, quæ ut dixi, cap. 2, afferunt periculum, & occasionem proximam incidendi in peccata læthalia, qualis est consuetudo iurandi, maledicendi, detrahendi, &c. Quandoque enim est novum peccatum retinere, & non refragari perfectæ consuetudini. In his enim debet confessarius interrogare pœnitentem, ut examinet, an fiat eius generis, quæ afferant talem occasionem proximam, & quarum retentio constituat novum peccatum.

CAPVT IV.

Satisfit argumentis propositionis cap. I. pro opinione damnata.

SYMMARIVM.

Per accidens potest oriri obligatio confitendi bis idem peccatum. n. 28.
Non sufficit recta dispositio pœnitentis ad absolutionem, nisi de eâ constet confessario. n. 29.
Et si de dispositione constet confessario, adhuc non tenetur statim absolvere. n. 30.
Confessarius debet habere fidem pœnitentem.

tenti, nisi ex circumstantijs hac varietur. n. 31.

Sæpe penitens indicat in modo loquendi, se desperare de sua emendatione. num. 32.

28. **A**D primum argumentum Ioannis Sanciij constat ex proximè dictis cap. præced. Licet nemo teneatur directe, & per se confiteri bis idem peccatum; tamen per accidens, & ratione specialis circumstantiæ posse advenire obligationem iterum confitendi peccatum semel, aut centies expositum in confessione, ut cõstat exemplis ibidem allatis.

29. Secundum argumētum peccat in multis, dum dicit, vbi penitens est recte dispositus, debere statim absolvi à confessario. Primum, quia nõ sufficit, ipsum esse recte dispositum coram Deo, nisi ipse confessarius, qui daturus est absolutionem, sibi satisfaciat de recta dispositione penitentis. Si ergo confessarius ex circumstantijs suspicetur, penitentem non afferre firmum propositum emendationis, & id oriri ex prava, & vetusta consuetudine; quomodo tenetur impendere absolutionem, donec habeat satisfactionem sufficientem de vero proposito confitentis? Et quomodo habebit eam satisfactionem sufficientem, nisi examinet consuetudinem, & per aliquam mediā conetur suadere, vt firmiter proponat deferere consuetudinem? Quod si penitens sit Sacerdos, qui quotidie celebrat, & fama est, quod quotidie à multis retrò annis peccat cum concubina, & se sistens coram confessario, accusat se de vna fornicatione, quam proxima nocte patravit? Nam confessarius videt, moraliter impossibile esse quod iste habeat propositum firmum non peccandi de cetero; cum nihil speciale videat, quod arceat animum penitentis à tam inveterata consuetudine peccandi. Est ergo necessarium, quod tunc examinet eam consuetudi-

nem, & quarat mediā, vt propositum illud firmum evadat: alioqui videtur, se absolvere indispositum.

30. Secundò, nam vt rectè observavit Lugo Card supra relatus, etiam si confessarius videat penitentem recte dispositum cum vero proposito nõ peccandi de cetero, non tenetur statim absolvere. Olim enim erat vñtatum in Ecclesia non absolvere penitentes, donec impleverint penitentiam impositam à confessario pro satisfactione peccatorem. Multo magis oportebit differre absolutionem, quando confessarius viderit, id esse oportunitum remedium ad firmandum propositum, & arcendum penitentem à consuetudine peccandi.

31. Ad primam confirmationem constat ex dictis ius, quod habet confessarius ad inquirendum de consuetudine non esse dumtaxat in ordine ad differendam absolutionem, quando oportuerit, sed etiam ad confirmandum propositum, quod ex consuetudine solet esse valde imbecillum; & item ad adhibendum remedia, tum pro firmitate propositi, tum pro emendatione vitæ. Sed dato, & non concessio, quod solum interrogaret confessarius in ordine ad differendam absolutionem; constat ex dictis, non teneri confessarium impendere absolutionem statim, ac à penitente audierit, dari in eo verum propositum.

32. Ad secundam confirmationem respondeo, debere confessarium habere fidem penitentis, asserenti se habere contritionem, & propositum non peccandi de cetero; quando circumstantiæ sunt tales, vt possit illud prudenter credere. Solent tamen concurrere circumstantiæ, in quibus confessarius prudenter dubitat: numquid ergo tenebitur confessarius vel absolvere dubius de dispositione penitentis; vel deponere dubium, a bisque aliqua ratione probabili? Et quidem quan-

Lugo.

Examinatur alia opinio media circa obligationem confitendi consuetudinem.

SUMMARIUM.

Discrimen inter virum doctum, & rusticum in ordine ad confitendum consuetudinem peccandi. n. 33.

Fundamentum sententiæ negantis viro docto hanc obligationem. n. 34.

Inest, & huic viro talis obligatio. n. 35. Vir doctus potest decipi ab habitu prave consuetudinis. n. 36.

Sæpe vir doctus passione illectus reputat probabile, quod tale non est. n. 37.

Etiam respectu viri docti debet confessario constare de dispositione ad absolutionem. n. 38.

Quandoque vir doctus tenetur respondere interroganti de sua consuetudine. n. 39.

quandoque penitens interrogatus de proposito, ita tepide annuit, vt manifestum sit, illud invite respondere. Certe cum postulo aliquid à divite, & video illum tepide promittere, valde dubito de animo donandi postulata. Deinde peccatores, qui toto anno in consuetudine luxuriandi versantur, & si abundant prudentia huius stolidissimi sunt, ita vt sibi videantur satisfacere confessario interroganti de consuetudine, si verbo tenus proponant, quamvis habeant animum persistendi in suis perditissimis moribus. In his ergo, & similibus casibus, quomodo credet confessarius statim, dicenti, se habere contritionem, & propositum. Cum ergo Theologi dicunt, confessarium debere credere penitenti testificanti de sua contritione, & proposito, intelligendi sunt, quando nulla occurrit ratio dubitandi.

42. Ego sane multa experientia comperi, homines luxuriæ deditos, cum ad confessionem accedunt, & de proposito non peccandi interrogantur, vehementer desperare de sua emendatione; & sic summe impediri ad habendum propositum, quod non sperant implere: ita vt aliquando non parum laboraverim, vt constituerem eos in spe emendationis, & sic ad propositum reducerem. Non est ergo universaliter verum, quod confessarius debeat credere statim penitentibus, vt cumque dicentibus, se penitere, & proponere.

33. **P**ater Moya tom. 1. tract. 3. disp. 3. quæst. 5. cap. 2. §. 2. concedit hominibus rusticis, & indoctis inesse obligationem confitendi consuetudinem peccandi, si interrogentur à confessario; hominibus vero doctis, si certo cognoscant, se non indigere directione confessarii, non inesse eam obligationem; addit tamen limitationem mox subiiciendam. Quod confirmat ex P. Dicastillo de Penit. Dicast. disp. 3. dub. 21. vbi asserit, sequendam esse communem sententiam de consuetudine confitenda, nisi evidenter constet, confessarium frustra interrogare. Cum ergo viro docto, id possit evidenter constare, in tali casu non tenebitur respondere. Confirmat etiam ex P. Gaspar Hurtado de Hurt. Pœ-

Baum. Pœnit. disp. 9. diff. 4. & ex P. Baumio in Theolog. morali part. 1. tract. 4. de Pœnit. quæst. 15. dub. 12. sed hi duo maiorem super addunt limitationem. Item ex Leandro à Sacram. tom. 1. de Pœnit. tract. 3. disp. 8. §. 7. quæst. 21. qui cum doceat oppositam sententiam, eam limitat, dicens: *Secus autem dicendum, casu quo penitenti constat, indigere directione confessarij ad prœca- vendum peccatum in futurum.* Vbi P. Moya immediate subiungit: *Addo ego, (vel saltem dubitet de huiusmodi indigentia) quia si dubitans non respōdet, se exponet periculo peccandi; quia ex conscientia præctice dubia veritatem occultat.*

34. Et hæc sententia potest roborari ex ipsis fundamentis, quibus nostram sententiam confirmavimus. Ideo enim pœnitens interrogatus tenetur fateri consuetudinem, quia id solet oportere ad explorandum propositum emendationis, & adhibenda remedia pro emendatione futura: sed pœnitens doctus potest evidenter cognoscere, nihil horum deficere: ergo pœnitens doctus, si id evidenter cognoscat, non tenetur fateri consuetudinem.

35. His non obstantibus censeo, hanc sententiam non esse admittendam ad praxim. Probatur primò Ideo enim tenetur pœnitens interrogatus fateri consuetudinem, quia confessarius vult sibi satisfacere de proposito pœnitentis: sed nihil prodest evidentia viti docti, qua cognoscit, ipsum non indigere directione confessarij; ad hoc vt confessarius sibi satisfaciat de proposito pœnitentis; nam evidentia pœnitentis, quantumvis viri docti, non satisfacit confessario, sed notitia propria, quam per suas interrogationes conatur comparare: ergo etiam si pœnitens sit vir doctus, & sciat se esse bene dispositum, & non indigere directione confessarij, adhuc interroga-

tus tenetur fateri consuetudinem.

36. Probatur secundò. Nam is pœnitens, quamvis sit vir doctus, si habet consuetudinem peccandi, v. g. se polluendi, aut mechandi, aut iurandi falso, aut detrahendi in materia gravi; absque dubio habet conscientiam laxam, & facile sibi persuadet, se habere evidentiam de recti sua dispositione; cum fortasse in eo decipitur: ergo eo iusto, quod habet hanc depravatam consuetudinem, debet timere, ne philautia eum decipiat.

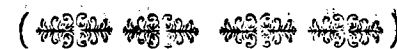
37. Probatur tertio. Constat enim esse aliquos viros doctos, qui admittant opiniones improbables, & quæ conscientiam non relinquunt securam. Vir doctissimus fuit Ioannes Santius: & tamen sustinuit opiniones, quas prius privata sua autoritate reprobarunt Theologi; dei vnde autoritate Rom. & Cathedræ damnatæ sunt. Vir doctissimus fuit Caramuel; & propugnavit opiniones, quæ eadem centuras subiere. Non est ergo concedendum ind. fin. re viro docto, quod possit negare responsionem ad interrogata de consuetudine; qui forte ad eam taciturnitatem ducitur opinione improbabili: quod multo magis timendum est in eo viro docto, qui in veterata peccandi consuetudine persistit; cum depravata consuetudo, & philautia iudicium hominis obnubilent.

38. Ad fundamentum partis oppositæ respondeo ex dictis, concessa Maiori, & Minori, negando consequentiam: nam vt confessarius exploret, quale sit propositum pœnitentis, & circa firmitatem eius sibi satisfaciat, nihil prodest, quod pœnitens vir doctus sciat, se esse bene dispositum, & non indigere directione confessarij; requiritur enim, quod confessarius id cognoscat. Illud potest concedi viro docto, quod vbi viderit confessarium frustra interrogare, ostendat huic, qua-

ra-

ratione non sit necesse in hoc casu peculiari interrogare de consuetudine, & simul ei satisfaciat de firmitate sui propositi. Et hæc videtur esse limitatio eius opinionis, quam apponit P. Moya, vbi supra num. 16. vbi cum dixisset, rusticos, & indoctos interrogatos de consuetudine peccandi à confessario, teneri illam explicare, subiungit: *Sicut viri docti, qui aque ac ipse confessarius, & quandoque magis, rem penetrant, quibus proinde constare potest nulla confessarij directione indigere; illumque certiores possunt redere, nullum desiderari ex requisitis, ad licitam, validamque absolutionem.* Sed ego, vt formaliter explicem mentem meam non dico, *illumque certiores possunt facere, &c.* Sed appono tamen quam conditionem actualem, dum modo certiores faciant actualiter confessarium, nullum desiderari ex requisitis ad licitam, validamque absolutionem.

39. Ex dictis igitur concludo, numquam concedendum esse absolute, quod pœnitens vir doctus interrogatus de consuetudine non teneatur respondere. Nam vel vir doctus vi doctrinæ suæ satisfacit, & suadet efficaciter confessario, non esse necessarium explicare consuetudinem; vel non suadet efficaciter. Si secundum, respondere tenebitur, vt probant hucusque dicta. Si verò suadet efficaciter confessario, id non esse necessarium; iam confessarius cessat ab interrogatione.

DISERTATIO XXXVIII.

An ratione magni concursus pœnitentium liceat absolvere dimidiate confessos?

CAPVT I.

Præmittuntur aliqua, & ferè rantur Sententiæ.

SUMMARIUM.

Propositio damnata. num. 1. Divisio integra confessionis in materialiter, & formaliter talem. n. 2.

Formalis integritas per se necessaria est. r. 3.

An magnus concursus sit sufficiens causa non ponendi integritatem materiale. num. 4.

Doctorem opiniones varia. num. 5.

Fundamentum pro parte affirmativæ. num. 6.

I. Propositio. 59. damnata hæc est: *Licet sacramentaliter absolvere dimidiate tantum confessos, ratione magni concursus pœnitentium, qualis v. g. potest contingere in die magna alicuius festivitatis, aut indulgentiæ.* Sensus autem propositionis est, quod sicut negari non potest, esse aliquos casus, in quibus ob aliquam causam necessariam licitum est dimidiare confessionem sacramentalem; ita in magno concursu pœnitentium est causa necessaria ad dimidiandam confessionem, quod omnes pœnitentes, qui concurrunt, possint confiteri; quia alioqui si omnes integre audiantur, multi abibunt absque confessione.

2. Nota est divisio integritatis confessionis in materialem, & formalem. Materialis est, cum poenitens confitetur omnia peccata, quæ commisit. Formalis est, cum poenitens confitetur omnia peccata, quæ hic, & nunc potest confiteri. Solent enim concurrere circumstantiæ, in quibus est impotentia physica, vel moralis ad confitendum omnia, quæ commisit. Oblivio enim inculpabilis constituit impotentiam physicam; cum sit physice impossibile dicere ea, quæ nullo modo in memoriam veniunt. Impossibilitas autem moralis darur, quando occurrit aliquod inconveniens, quod præponderat integritati materiali.

3. Sufficere integritatem formalem, quamvis non detur integritas materialis, omnes Theologi fatentur. Multi autem sunt casus, in quibus Theologi concedunt, posse omitti integritatem materialem, & dimidiari confessionem: alij ex parte poenitentis, ut si moribundus sit in extremis: in quo casu audito aliquo peccato absolvitur, & postea proficitur confessionem, si potest, & iterum absolvitur. Alij ex parte confessarij, v. g. si timeat mortem ex contagione poenitentis. Alij ex parte alterius tertij, ut si timeatur verum scandalum. Sed omnes huius ordinis casus reducuntur, ut dixi, ad impotentiam physicam, vel moralem.

4. Quæstio ergo præfens procedit in casu alicuius magnæ festivitatis, aut indulgentiæ in quo est multa messis poenitentium, operarij autem pauci; ita ut si audiantur integrè confessiones poenitentium, impossibile sit, omnes concurrentes confiteri; & ideo necessarium est, quod multi redeant desolati absque confessione, quam desiderabant. Inquiritur ergo, an istud sit tam magnum inconveniens, ut propter illud dimidiare liceat confessiones, præcipue eas, quæ sunt de pec-

catis diuturno tempore commissis?

5. Affirmativa opinio, quæ in hoc decreto damnatur, tribuitur Marchantio in Tribun. tom. 1. tract. 2. tit. 7. quæst. 2. Et eam docuerunt aliqui, quos suppresso nomine refert, & refellit P. Ægidius de Coninck disp. 7. de Poenit. dub. 9, num. 93. Secunda opinio est Lumbierij tom. 3. summæ in expositione huius propositionis. 59. num. 1989 & seq. docentis, ratione solius concursus poenitentium non posse dimidiari confessionem; bene tamen in aliquibus casibus, in quibus præter rationem concursus datur alia circumstantia. Quam opinionem, & casus ibi enumeratos examinabo cap. 3. Tertiam sententiam, quæ tamquam omnino certa propugnanda est, docuit disertis terminis P. Coninck proxime relatus, & aliqui etiam recentiores, qui huius casus meminerunt, scilicet, eam causam minimè esse sufficientem ad dimidiandam confessionem.

6. Fundamentum primæ opinionis iam damnatæ esse potuit: Nam præceptum integritatis confessionis non obligat contra præceptum charitatis; sic enim dimidiari potest confessio, si ex confessione alicuius peccati resultaret scandalum activum confessario, vel alij tertio, sed contra charitatem esset, si propter audiendas tres, vel quatuor confessiones integras, remaneret magna turba poenitentium sine optata confessione; vna enim confessio de peccatis longo tempore commissis, solet durare per horam integram; quod si vnus tantum esset confessarius, & iste vacaret confessionibus eius durationis, tres, vel quatuor confiterentur toto tempore ante meridiem, & reliqua turba poenitentium careret eo solatio spiritali: ergo in eo casu non obligat præceptum integritatis confessionis. Dabitur autem integritas formalis, quavis

vis non detur integritas materialis, quatenus obligatio charitatis erga turbam populi inducit impossibilitatem moralem faciendi illas confessiones materialiter integras.

CAPUT II.

Ostenditur, quam sit falsa opinio damnata.

SUMMARIUM.

Probatio prima ex præcepto Divino de integritate. n. 7. & 8.

Sola impossibilitas physica, vel moralis excusat ab impletione talis præcepti. num. 9.

Vtilius est confiteri integre, quam propter Indulgentiam dimidiare confessionem. num. 10.

Præceptum charitatis erga proximum non obligat præscisse ex magno concursu. num. 11.

Absurda plurima, quæ inferuntur ex parte affirmativa. n. 12. & seq.

7. **O**stenditur primò. Præceptum Divinum integritatis confessionis obligat ad confitendum omnia peccata, quæ sunt in conscientia, dum non est impossibile physice, vel moraliter confiteri omnia: ergo concursus poenitentium non facit, quod auferatur obligatio confitendi omnia. Consequentia obligat.

8. Maior autem patet ex Trident. sess. 14. cap. 5. de Sacram. Poenit. illis verbis: *Dum omnia, quæ memoria occurrunt, peccata Christi fideles confiteri student, procul dubio omnia Divina misericordia ignoscenda exponunt. Qui vero secus faciunt, & scienter aliqua retinent, nihil Divina bonitati per Sacerdotem remittendum proponunt.* Ex quibus verbis patet, eos omnes, qui scienter aliqua peccata retinent,

invalide confiteri. A qua universalitate nulla potest esse exceptio, aut limitatio, nisi sola causa impossibilitatis physice, aut moralis. Neque enim datum est privatis Doctoribus limitare definitiones universales conciliorum generalium.

9. Deinde ea Maior confirmatur primò: Nam omnes casus, in quibus Doctores concedunt, dimidiari posse confessionem, ad impossibilitatem physicam, vel moralem reducuntur; ut singulos perpendenti patebit. Confirmatur secundò. Nam fideles tenentur implere hoc præceptum Divinum, dum possunt illud implere: ergo sola impossibilitas excusat ab eius impletione.

10. Minor autem eius syllogismi demonstratur. Quia licet in compossibilia moraliter sint, quod fiant illæ confessiones longo tempore duraturæ, & quod omnis turba populi vno die mane confiteatur: ast nulla ratio impossibilitatis relucet in eo, quod confessiones longo tempore duraturæ reiiciantur in tempus opportunius; neque in eo, quod si ex confessiones longi temporis fiant, remaneat turba populi sine eo, quod eo die confiteatur; cum nulla sit obligatio confitendi eo die. Et quidem multo utilius est conscientijs fidelium, & multo facilius confessario, quod confessiones longi temporis reiiciantur in diem, in quo confessarius magis sit expeditus à concurrentia populi festinantis ad confessiones. Quomodo ergo fingitur impossibilitas moralis in eo, quod facilius, & utilius est.

11. Hinc evanescit fundamentum, quod pro opinione damnata proposui in fine capitis primi. Nam concessa Maiori, quod non obligat præceptum integritatis confessionis contra præceptum charitatis; negatur Minor, quod in eo casu obliget præceptum charitatis, vel ad audiendas

in eo die confessiones longi temporis, vel audiendas confessiones totius populi, cum non instet obligatio confitendi eo die; neque instet periculum mortis toti populo confessionem illius diei desideranti.

12. Ostenditur secundo falsitas propositionis damnatae. Nam ex praxi illius sequerentur ingentia absurda, in quibus nimium conscientiae periclitarentur. Quae absurda optime enumerat P. Coninck relatus num. 93. & 94. his verbis: *Primo, quod illis diebus communiter plurimae confessiones dimidiarentur, & quidem fere eorum, quibus, ut bene instruantur, & ad debitum dolorē excitentur, maxime opus est integra confessione. Nam maximi quique peccatores, & qui habent intricatissimas conscientias, & versantur in continuis peccandi periculis, fere similibus diebus ad confessionem veniunt, & sepius sine sufficienti dolore, aut proposito emendationis, quos Sacerdos nullo modo poterit sufficienter, aut ad dolorem excitare, aut contra futura pericula munire, nisi perfecte eorum statum noverit, ad quod requiritur integra confessio. Unde sequetur secundo, ut multae confessiones sacrilegae, & invalidae fiant, & multi perpetuo in peccatis hereant, qui alias integre confitendo iuvarentur.*

13. *Nec sufficere, si Sacerdos eos mo neat, ut paulo post ad confessionem redeant, reliqua confessuri; quia tales non possunt id apprehendere necessarium, sed videntur sibi suo muneri abunde fecisse satis, si quacumque ratione absolutionem obtineant. Imo multi forte advertentes, se in tali concursu paucis absolvi, occasionem ita confitendi, quaerent. Quare longē satius est, tales tunc non confiteri, quam hoc modo absolvi; quia cum apprehendant, sibi necessario confitendum esse, semper manebunt solliciti, ut hoc faciant. Quod non ita dico, quasi tales tunc à confessione repellentur*

di sint, ut ceteri audiri possint (hoc enim cum offensione, & aliqua eorum iniuria fieret) sed quia non ideo in eorum confessionibus audiendis festinandum est, ut omnes audiri possint.

CAPVT III.

Examinantur quadam asserta Lumbierij.

ARTICVLVS I.

Examinatur casus, in quo est in poenitente periculum non redeundi ad confessionem.

SVMMARIVM.

Quid docuerit M. Lumbier? num. 14. An ratione periculi non redeundi possit dimidiari confessio in magna concursu. n. 15.

Pars affirmativa continetur sub hac damnatione. n. 16.

Nova haec circumstantia oritur ex praevitate poenitentis. n. 17.

Non datur impossibilitas, etiam moralis. n. 18.

Tunc non audire integre confessionem oritur à voluntate audiendi reliquas. n. 19.

Coniunctum ex concursu, & periculo etiam non inducit impossibilitatem. n. 20. & seq.

Non quaevis variatio circumstantiae immutat moraliter casum. num. 22. & seq.

Ratio dimidiandi aliquando confessionem solum est impossibilitas vel physica, vel moralis. n. 25.

14. **R** Aymundus Lumbier in expositione huius propositionis 59. assert tres casus, in quibus non

non solum ratione concursus confessionum, sed ex alia simul circumstantia adiuncta fiat licitum dimidiare confessiones. Quos oportet in praesenti examinare. Num. 1989. haec verba habet; quae fideliter in latinum sermonem transfero. [Num. 1216. diximus, cum in missionibus est ingens concursus festinantium ad confessiones; ne poenitentes ab eant absque absolutione cum periculo non redeundi ad confitendum, si ea occasio transeat, posse dimidiari Confessionem, imposita poenitenti obligatione redeundi ad integram confessionem, cum se dederit occasio opportunior. Si enim dimidiari potest, ob necessitatem temporalem, potius poterit, propter spirituales proximorum, & eius poenitentis, si adest periculum non redeundi ad confessionem. Hoc videtur non manere reprobatum ex hac condemnatione; si quidem non dicimus, ex solo ingenti concursu poenitentium posse absolvi dimidiata confessione; sed propter periculum non redeundi ad confessionem, si confessarius illum dimittit desolatum. Verum quidem est, si non obstante condemnatione, haec assertio habitura sit probabilitatem, esse deberet loquendo de homine rustico, cui non esset facile suadere, ut rediret, non autem de alio homine sufficientis capacitatis; nam si iste non redeat, sibi imputet.] Huc usque Lumbier.

15. Itaque docuerat Lumbier in secundo tomo non ob solam rationem concursus poenitentium, sed etiam ob adiunctum periculum non redeundi ad confessionem, posse absolvi dimidiata confessione hominem rusticum. Et tomo 3. in expositione huius propositionis dicit, id videri probabile, & non contentum sub hac damnatione; quamvis hoc asserat cum formidine.

16. Existimo tamen, eam asser-

tionem comprehendere sub eadem damnatione. Etenim quando circumstantia adiuncta non est sufficiens ad dimidiandam confessionem; tunc verificatur, quod dimidiatur ratione concursus confessionum: sed ea circumstantia adiuncta de periculo non redeundi ad confessionem, licet consideretur in homine rustico, non est sufficiens ad dimidiandam confessionem: ergo licet in concursu confessionum detur ea circumstantia, id est, periculum non redeundi; si dimidiatur confessio, verificatur, quod dimidiatur propter concursum confessionum.

17. Probatur Minor. Nam periculum non redeundi ad confessionem oritur à depravata voluntate ipsius poenitentis, sive rustici, sive politici: quis autem admittere potest, aut aliquando admisit, quod possit quis dimidiare confessionem propter suam depravatam voluntatem?

18. Confirmatur. Nemo enim potest omittere integritatem confessionis à Christo Domino praecipiam, nisi propter impossibilitatem physicam, vel moralem: sed periculum non redeundi ad confessionem, eo ipso, quod est voluntarium, & à depravata voluntate profectum, nullam asserti impossibilitatem: ergo nemo potest omittere integritatem confessionis propter id periculum.

19. Confirmatur secundó. Nam si confessarius videt, adesse id periculum non redeundi ad confessionem, quare confessarius non audiet illam confessionem integre? Dices confessarium nolle illum integre audire, ne reliquis deficiat locus, & occasio confitendi. Infero. Ergo iam praecipua causa dimidiandi, est, ne ceteris desit occasio confitendi. Illa enim dicitur praecipua, imo, & totalis causa faciendi, qua ablata; nulla remanet causa id faciendi: sed ablata causa, de aliorum confessionibus audien-

Lumb.

diendis; id est, si confessarius non attendit ad hoc, quod alij eo die, & hora confiteantur, sed audiat, ut debet, confessionem illius integram, nulla remanet causa dimidiandi confessionem; ergo si propter audiendas confessiones aliorum vellet dimidiare istam; præcipua, imo, & tota causa erit ipse concursus confessionum.

20. Dices. Neque concursus confessionum per se, neque periculum non redeundi per se esse sufficientem causam ad dimidiandam confessionem unius; sed utrumque simul.

22. Sed contra est primo. Nam si non obstante concursu confitentium confessarius audiat totam confessionem integram ipsius, disparet omnis causa dimidiandi confessionem: sed nulla est impossibilitas moralis in eo, quod stante eo concursu, audiatur illius confessio integra: ergo nulla impossibilitas moralis resultat ex utroque simul. Atqui ubi nulla impossibilitas moralis, resultat, non potest omitti observatio præcepti Divini de integritate confessionis: ergo neque propter utrumque simul potest omitti.

22. Contra est secundo. Demus enim confessarium dimidiare confessionem eius poenitentis propter id motivum quod omnes concurrentes possint audiri, & simul ne poenitens illi incurrat periculum non redeundi ad confessionem. Tum sic: quando duæ causæ partiales necessariae sunt ad aliquem effectum, si una deficiat, non potest resultare effectus: & idem evenit quando duo motiva partialia sunt necessaria ad consequendum aliquem finem, si unum motivum partiale deficiat, nequit perveniri ad talem finem: sed iuxta eam responsionem requiritur utrumque motivum præfatum simul, ad hoc ut possit dimidiari confessio: ergo si unum eorum deficiat, non potest dimidiari confessio. Sed sic est, quod deficit illud

motivum, quod omnes concurrentes debeant audiri à confessario, aut confessariis; quando quidem ex hac damnatione constat, concursum poenitentium non conducere ad dimidiandam confessionem; & ex terminis constat nullam necessitatem moralem esse in eo, quod omnes poenitentes audiantur; cum nullo præcepto adigantur ad confitendum in illa die: ergo in eo casu non potest dimidiari confessio.

23. Dices secundo. Addita, vel variata una circumstantia, variatur casus in moralibus: ergo addita, vel variata una circumstantia, iam non comprehenditur casus sub hac damnatione, nam damnatio, quæ respicit hunc casum determinatum, non extenditur ad diversum casum. Ergo cum superadditur hæc nova circumstantia, nempe periculum non redeundi ad confessionem, iam est diversus casus; atque adeo non comprehensus sub damnatione.

24. Sed contra est Inquiri enim numquid excusabitur à damnatione propositio, quæ dicat, in magno concursu poenitentium, posse dimidiari confessionem eius, qui habet Bullam Cruciatæ? Et tamen superadditur nova circumstantia. Numquid excusabitur à damnatione propositio, quæ doceat, in magno concursu poenitentium dimidiari confessionem eius poenitentis, in quo timetur periculum impatientiæ, & furoris contra confessarium, qui nolet audire eum poenitentem, ne desit multitudini poenitentium? Numquid illa, quæ asserat, posse in illo concursu dimidiari confessionem eius, in quo cernitur periculum talis impatientiæ, ut accessurus sit ad suscipiendam Sacram Synaxim absque confessione?

25. In quibus casibus nemo concedit, eas propositiones liberari à damnatione, quamvis superaddant novam circumstantiam. Et ratio est: quia nisi cir-

circumstantia superaddita afferat impossibilitatem moralem faciendi confessionem integram, nihil conducit circumstantia superaddita, ut variet casum in ordine ad necessitatem dimidiandi confessionem. Sicut ergo in his duobus postremis casibus id periculum impatientiæ nihil prodest ad dimidiandam confessionem, quia id periculum impatientiæ oritur ex depravata voluntate poenitentis, ex qua non potest oriri impossibilitas moralis faciendi confessionem integram: eodem prorsus modo periculum non redeundi ad confessionem nihil proderit ad dimidiandam confessionem; & ideo in ordine ad dimidiandam confessionem casus non est diversus, atque adeo manet contentus sub ea damnatione.

26. Ad argumentum, quod obiicit Lumbier illis verbis [si enim dimidiari potest ob necessitatem temporalem, potius poterit propter spiritualem proximorum, & eius poenitentis, si adest periculum non redeundi ad confessionem.] Respondeo; rationem, quare possit aliquando dimidiari confessio, non consistere in eo, quod necessitas sit temporalis, vel spiritualis; sed in eo, quod talis sit necessitas, ut resultet impossibilitas saltem moralis faciendi confessionem integram; quia dum possibile est physice, & moraliter facere confessionem integram, instat obligatio iuris Divini.

ARTICVLVS II.

Duo alia asserta eiusdem Scriptoris discutuntur.

SVMMARIVM.

Secundus casus de non accessu ad communionem. n. 26.

Hoc impedimentum potest auferri, si

non attendatur concursus. nu. 27.
Nō qualibet notabilitas sufficit ad dimidiandam confessionem. n. 28.

Quid de rustico, cui imponitur onus redeundi? n. 29.

Etiam in rustico solum impediret concursus. n. 30.

Limitationes appositæ ab alijs Auctoribus. n. 31.

26. **I**dem Lumbierius ibidem nu. 1990. hæc habet [Altera assertio est in primo tomo in Indice Arane fol. 133 scilicet posse dimidiari confessionem in die Iovis Hebdomadæ Maioris, aut in alio die, cum fieret notabile, si non acciperet Eucharistiam: & difficile est, confessionem esse integram, aut quia est diuturni temporis, aut propter multitudinem concurrentium ad confessionem. Et ibi citavi Vegam in libello de casibus raris. Hæc propositio duntaxat intelligi debet, cum resultabit, est notabile, quod abstineant à communionem illi, quorum confessio dimidiatur. In altero sensu, in quo forsitan aliquis accipiet eam assertionem, nempe quod dimidiari potest duntaxat propter multitudinem poenitentium, qui confiteri cupiunt; illam censemus falsam, & damnatam.] Hucusque Lumbierius.

27. Sed hæc assertio videtur mihi clariori indigere explicatione. Quare aliqua notanda veniunt in ea assertionem. Primum est, quod dicit, [tunc posse dimidiari confessionem, cum futurum est notabile, quod abstineant à communionem illi, quorum confessio dimidiatur.] Est enim necesse explicare, unde proveniat impossibilitas faciendi confessionem integram. Numquid à multitudine poenitentium concurrentium in illa die ad confitendum? Ipse Author negat. Numquid ex eo, quod erit notabile, quod illi abstineant à commu-

nione? Minime. Potest enim integre audiri, quamvis aliqui ex concursu poenitentium non possint audiri à confessario, aut confessarijs. Debet ergo explicari, id intelligi in casu, in quo aliunde oriatur impossibilitas faciendi confessionem integram; v.g. ex defectu examinis, aut simili causa.

28. Secundum, quod notandum venit, est id, quod asserit, dimidiari posse confessionem, [si futurum est notabile, quod abstineant à communionem illiquorum confessio dimidiatur] Et quidem nisi hæc notabilitas transeat ad scandalum, aut infamiam gravem, non debet admitti, quod accedat ad sacram communionem sine integra confessione: Non enim quævis notabilitas illud generet, non est relinquendum iudicio poenitentis, qui ex levissima causa putabit, sibi orituram infamiam; sed iudicio confessarij prudentissimi gravitas infamiae, aut scandali pensanda est.

29. Idem Author ibi refert, se docuisse tom. I. sum. num. 676. hanc propositionem, quam fideliter in latinum Sermonem transfero. [Possunt etiam dimidiare confessionem rustici, & peregrini, cum accedunt bona fide, & cognoscit confessarius, eos non esse sufficienter instructos, neque examinatam eorum conscientiam, si instat tempus discedendi, & multitudo poenitentium non permittit, confessarium melius instruere: tunc enim sufficit integritas formalis, cum onere redeundi iterum ad confessionem aliquorum peccatorum.] Et pro hac assertionem citat P. Laiman de Sacramento Poenit cap 13. nu. 10. & P. Bussembaum lib. 6. tract. 4. dub. 5. sed hi Authores alias circumstantias super addunt mox considerandas.

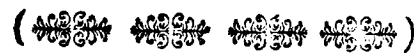
30. Existimo tamen, eam propositionem, ut iacet, non eximi ab hac damnatione: nam ea propositio ultra circumstantiam concursus poeniten-

tium solum addit eam circumstantiam, quod instat tempus discedendi. Quando autem circumstantia superaddita circumstantiae concursus non affert impossibilitatem saltem moralem faciendi confessionem integram materialiter, si dimidietur confessio, verificatur, ut supra dixi, quod ratione concursus dimidiatur: atqui quod instat tempus discedendi, non affert impossibilitatem moralem faciendi confessionem materialiter integram, nam si conscientia non est sufficienter examinata, dimitti debet, ut eam melius examinet; aut si confessarius sperat, suis interrogationibus illam sufficienter examinare, non est moraliter impossibile, quod turba concurrentium detineatur: ergo si in hoc casu dimidiatur confessio, id fiet ratione concursus poenitentium; atque adeo ea propositio subiicitur damnationi.

31. Præfati vero Authores alias superaddunt circumstantias, nempe quod poenitens adeo sit rudis, & stolidus, ut non sit capax examinandi conscientiam suam, nisi interrogationibus confessarij omni ex parte adiutus: deinde ille sit peregrinus, qui fortasse transacta hac occasione non possit, nisi transacto tempore diurno, redire ad confessionem, non sine periculo animæ: Item, quod confessarius interrogationibus suis adiuvet, ita ut talis poenitens confiteatur, quidquid recordatur adiutus à confessarij interrogationibus; & quod hoc examen factum per præfatas interrogationes, si non possit exacte perfici, quia confessarius opprimitur multitudine poenitentium, absolvatur cum onere accedendi iterum ad confessionem cum maiori examine, à se, vel à confessario per interrogationes faciendum. Quam ultimam circumstantiam sic intelligo, ut confessarius oppressus, & fatigatus multitudine confessionum, non sit aptus ad faciendas

in.

interrogationes tam exacte, & attente, ac si non habuisset tantum laborem. Et hæc omnes circumstantiae faciunt casum omnino diversum ab eo, quem proponit Lumbier: cum poenitens confiteatur totum, quod in præfati eius memoriae occurrit; aliunde autem ex parte poenitentis detur impossibilitas moralis faciendi ampliore diligentiam, propter eius ruditatem: ex parte vero confessarij defatigatio contracta ex multitudine confessionum antea auditarum affert impossibilitatem moralem attendendi expedite ad exactiorem examen. Casus ergo sic explicatus non solum est diversus à casu, quem proponit Lumbier, sed etiã ab eo, quem proponit propositio damnata.

DISERTATIO XXXIX.

An poenitenti habenti consuetudinem peccandi possit, aut debeat negari, aut differri absolutio, & quando.

CAPVT I.

Propositio damnata, & sententia Theologorum referuntur.

SUMMARIUM.

Discrimen inter consuetudinem, & occasionem proximam peccandi n. 1.

Potest differri absolutio de consensu poenitentis. n. 2.

Certum est, negandam absolutioem, dum constat de defectu propositi. num. 3.

Potest confessarius impendere absolu-

tionem consuetudinario habenti propositum non peccandi. n. 4.
Diversa quaestiones excitatae occasiones huius damnationis. n. 5.

1. **I**nter propositiones damnatas sexagesima hæc est: *Poenitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, naturam, aut Ecclesiam, & si emendationis spes nulla appareat; nec est neganda, nec differenda absolutio, dummodo ore proferat se dolere, & proponere emendationem.* Vbi ante omnia notandum est, aliquos scriptores confundere consuetudinem cum occasione proxima peccandi; cum tamen valde diversa sint. Omnis enim occasio proxima plerumque affert consuetudinem peccandi; quamvis aliquando possit esse sine tali consuetudine. Consuetudo autem peccandi plerumque datur sine occasione proxima; ut patet in eo, qui se polluit frequenter ex sola fragilitate propria; & in eo, qui frequenter peierat, detrahit, & execrationibus utitur in quavis occasione iracundiae. Quæ diversitas patet ex hoc ipso decreto: nam ex damnatione propositionis 61. constat, nunquam impendendam esse absolutioem ei, qui habet occasionem proximam peccandi, quam potest, & non vult relinquere; habenti autem consuetudinem peccandi, solum constat posse negari, aut differri absolutioem in circumstantijs in hac propositione 60. expressis.

2. Deinde certum est, poenitenti habenti consuetudinem peccandi læthaliter posse differri absolutioem de consensu eius; solet enim confessarius suadere suaviter poenitenti, esse ei utilius, quod differatur absolutio pro maiori motivo emendationis futuræ; cui suasioni solet annuere poenitens, cum ex animo desiderat emendationem in posterum. Quæstio ergo procedit de confessario, qui tali poeniten-

tenti invito negat; aut differt absolutionem.

3. Constat etiam, negandam esse absolutionem ei pœnitenti, quando ex circumstantijs cognoscit, illum non habere firmum propositum resistendi consuetudini, sive abstinendi à peccatis consuetis. Quia confessarius non potest impedere absolutionem pœnitenti, quem cognoscit, non esse recte dispositum; alioqui posset data opera impendere absolutionem invalidam.

4. Certum etiam est, posse confessarium impendere absolutionem pœnitenti habenti consuetudinē peccandi (sine occasione proxima extrinseca, de qua inferius dicitur) si videt pœnitentem habere veram displicentiam de peccatis præteritis, & firmum propositum non peccandi de cœtero. An autem in hoc casu possit confessarius negare, aut differre absolutionem, dubitari potest.

5. Præsens ergo damnatio propositionis nos docet, posse negari, aut differri absolutionem habenti consuetudinem peccandi, quando nulla est spes emendationis, quamvis ore tenus dicat pœnitens se dolere, & habere propositum emendationis. Pro cuius recta intelligentia quinque quæstiones veniunt discutiendæ. Prima est, vtrum habenti consuetudinem peccandi læthaliter, & habenti propositum emendationis cognitum à confessario, possit iste negare, aut differre absolutionem, etiam pœnitenti invito? Secunda est, vtrum quando est vtile pœnitenti, non autem simpliciter necessarium, quod ei differatur absolutio, possit differre eam confessarius; absque consensu pœnitentis? Tertia est, An pœnitenti asserenti, se habere contritionem, & propositum non peccandi de cœtero; teneatur id credere confessarius? Quarta est, An vbi nulla est spes emendationis, & pœnitens solo verbo tenus ostendit dolorem, &

propositum; possit confessarius, aut debeat negare, vel differre absolutionem? Quæ opiniones in his quæstionibus subiaceant huic damnationi? Quas omnes singulatim discutiemus.

CAPVT II.

Prior quæstio deciditur.

SVMMARIVM.

Prima quæstio de consuetudinario, cui volenti potest differri absolutio. n. 6. Quid docuerit Sancius in hac quæstione? n. 7.

Plus requiritur ad negandam, quam ad differendam absolutionem. n. 8.

Minus est differre, quam negare absolutionem. n. 9.

Confessarius potest differre absolutionem consuetudinario dolenti de peccatis. n. 10.

Probatio desumpta ex munere medici, quod competit confessario. n. 11.

Quæ utilitas ex dilata absolutione? num. 12.

Potest differri, non expectato consensu pœnitentis. n. 13.

An ad confessarium expectet curare etiam affectum peccati? n. 14.

Confessiones consuetudinarij suspectæ sunt de efficacia propositi. n. 15.

Ad confessarium spectat parare remedium recidivo. n. 16. & 17.

Pœnitēs saepe reditur cautiōr per ablationem Sacramenti. n. 18. & 19.

Maior fructus Sacramenti ex meliori dispositione. n. 20.

Melior dispositio communiter in pœnitente deterrito dilatione absolutionis. n. 21.

Hic fructus deprehenditur experientia. n. 22 & seq.

6. **P**rima quæstio est, *Vtruu habenti consuetudinem peccandi læthaliter, & simul habenti propositum*

tum emendationis cognitum à confessario, possit iste negare, aut differre absolutionem, etiam sine consensu ipsius pœnitentis? Et supponimus, semper expedire, & melius esse per se, quod vbi confessarius dilaturus est absolutionem, id fiat de consensu pœnitentis, ita vt pœnitens cognoscat; animę suę, & emendationi proprię esse vtilem eam dilationem absolutionis: nam correctio, quæ spontaneè accipitur, fructuosior est; quam ea, quæ accipitur à pœnitente invito, & indignabundo,

Sanc. 7 Ioannes Sancius disp. 9. num. 6. & seq. affirmat, confessarium teneri

impendere absolutionem pœnitenti, quantumcumque iste habeat consuetudinem peccandi, si habet dolorem de peccatis, & propositum emendationis; imo vero eum pœnitentem habere ius, vt statim absolvatur. P. Sua rez disp. 32. de Pœnit. sect. 2. P. Azor tom. 1. lib. 11. cap. 3. quæst. 4. & apud Sancium cit. Reginaldus, Villalobos, P. Sa, Delrius, Henriquez, & plures alij communiter docent, in tali casu non esse negandam absolutionem; posse tamen differri.

Suar. Azor. Regin. Villal. Sa. Delr. Henrig. 8 Contra hunc dicendi modum arguit Sancius, ineptam esse eam advertentiam de non neganda, sed solum differenda absolutione. Quia vt cumque neget absolutionem confessarius, illam solum negabit, donec emendetur: sed id est differre absolutionem, vsquequo emendetur: ergo importuna est ea advertentia de non neganda absolutione, sed differenda.

9. Sed Sancius nodum in scirpo quærit. Nam valde diversum est, quod ei pœnitenti propter consuetudinem peccandi dicat confessarius [Nolo te absolvere, donec auferas hanc consuetudinem] quam quod dicat illi [expedit tibi, quod per vnam, vel alteram hebdomadam differatur absolutio, vt vim tibi inferas contra consuetudinem] Ex his ergo duobus modis

primum negant præfati Authores, & secundum affirmant.

10. Dicendum ergo est ei pœnitenti habenti consuetudinem peccandi læthaliter, & simul habenti dolorem de peccatis, & verum propositum emendationis, posse confessarium differre absolutionem, dum videt id expedire ad eius emendationem, & ad maiorem firmitatem propositi non peccandi de cœtero; idque etiam, si pœnitens renuat, & sit invitus. Ita Authores supra citati, & est communis sententia Theologorum.

11. Probat. Nam confessarius non solum est Iudex, sed etiam Medicus Spiritualis; vt constat ex Concilio Trident. Sess. 14. cap. 8. de Sacram. Pœnit. vbi agens de satisfactioe, quam imponit confessarius, ait, *Medentur quoque peccatorum reliquijs.* Et inferius: *habeant autem præ oculis, vt satisfactio, quam imponunt, non sit tantum ad novæ vitæ custodiam, & infirmitatis medicamentum; sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam.* Constat etiam ex Concilio Lateranensi in cap. *omnis utriusque sexus*, illis verbis: *Sacerdos autem sit discretus, & cautus, vt more periti medici superinfundat vinum, & oleum vulneribus sauciati; Sed solet esse remedium opportunum ad emendationem vitæ, quod differatur absolutio modo dicto: ergo poterit confessarius adhibere id medicamentum vulneribus sauciati.*

12. Et sane experientia docuit, non paucos peccatores hoc remedio avulsos esse à consuetudine peccandi; cuius rei plura referuntur exempla. Inter alia non leve est, quod memoriæ traditum invenimus, apud non vulgarem authorem, qui fidedignus refert, foeminam quamdam, quæ in diuturna peccandi licentia vixerat, accessisse ad confessarium, qui vt pœnitens medicus, opportunum remediū

consuit dilationem absolutionis : quā dilationem ipsa cum magna indignatione accipiens, discessit; sed die sequenti redijt, contritione, & lacrymis plena dicens [si ceteri confessarij sic mecum egissent, non ego tā diu persistissem in depravatis moribus.] & per hoc remedium confessarius lucratus est Christo ovem errantem. Ad hoc autem magna requiritur prudentia in confessario; nam remedia, quæ aliquibus profunt, alijs possunt nocere, ob diversas infirmorum dispositiones.

13. Et ex dictis constat, posse confessarium differre absolutionem præfato penitenti, non expectato eius consensu. Peritus enim medicus, qui mederi debet vlceri inveterato, quod gangrænæ proximum est, videtque, illud combustionem indigere, non expectat consensum infirmi; sed infirmo renuente comburit: quod si infirmus omnino renuit, & manum coercescens comburentis, & arcet; medicus illum deserit. Eodem modo potest procedere medicus spiritualis in infirmitatibus inveteratis, si prudentia dictaverit, ita expedire.

Sanc. 14. Respondet Ioannes Sancius vbi supra num. 17., ad confessarium, qua medicus est, non expectare medelam infirmitatis iam sanatæ per alias confessiones, sed solam medelam infirmitatis præsentis; atque adeo cum ea consuetudo peccandi, quæ non distinguitur à multitudine peccatorum præteritorum, iam sit subiecta alijs confessionibus, illa quatenus præterita, & confessionibus subiecta, iam est sanata. Et quamvis ex consuetudine remaneat inclinatio vehementior ad peccandum de futuro, ea inclinatio, sive habitus non est peccatum, sed effectus peccati. Ad confessarium autem nõ spectare curare effectum peccati, sed ipsum peccatum.

15. Sed hæc responsio peccat in multis, & maxime in duobus. Primo,

quia tamquam certum supponit, infirmitatem consuetudinis, sive multitudinis peccatorum præteritorum esse iam sanatam; cum tamen sit ordinarie vehemens suspitio, confessiones factas tempore consuetudinis laborare defectu efficacæ propositi. Et ideo confessarij prudentes, & pij his, qui diurnam consuetudinem peccandi iam deseruerunt, frequenter consulunt, vt de toto eo tempore, quo duravit ea prava consuetudo faciant confessionem generalem, vt revalident confessiones præteritas, quæ apud viros prudentes suspectæ sunt, imo penitentes ipsi postquam dereliquerunt consuetudinem peccandi frequenter, censent, aut saltem timent, se in confessionibus eo tempore factis, non habuisse firmum propositum non peccandi. Ideo ex hoc capite confessarius infirmitatem præsentem sanare vult, ita vt propositum penitentis cum maiori securitate evadat efficax. Nam licet credat probabiliter, penitentem habere propositum efficax non peccandi; at eo ipso, quod credit probabiliter, credit cum formidine, augente formidinem inveterata consuetudine; & consequenter vult ad hunc finem maioris securitatis, adhibere id remedium.

16. Peccat secundo in eo, quod dicit, non spectare ad confessarium vt medicum spirituales, adhibere medelam effectui peccati, scilicet inclinationi ad peccandum de futuro. Constat enim ex locis supra citatis Concilij Lateranensis, & Tridentini spectare ad confessorem, vt medicum adhibere remedia *ad novæ vitæ custodiam*, quæ sunt verba Tridentini. Et præterea ipse Ioannes Sancius *ibidem* admittit, posse, & debere confessarium imponere penitentiam medicinalem ad vitandum recidivum; & disp. 13. asserit, posse confessarium imponere penitenti pro satisfactione medicinali

nali aut frequentem confessionem pro tempore futuro, aut confessionem generalem.

17. Cum ergo constet, posse, & debere confessarium adhibere remedium ad vitandum recidivum, & præcipue cum Concilium Lateran. cap. *omnis utriusque* dicat: *Prudenter intelligat, quale debeat ei præbere Consilium, & cuius modi remedium adhibere, & diversis experimentis utendo ad salvandum egrotum*; nec Concilium determinet, quodnam remedium adhibendum sit; quin potius Concilium id remittat ad diversa experimenta confessarij; quare hoc genus medicaminis restringendum est ad satisfactionem medicinalem; & quare excludendum est remedium differendi absolutionem, quando expedit hæc dilatio?

Sanc.

18. Obijcit Ioannes Sancius n. 12. Numquam est salubre consilium differre absolutionem penitenti: ergo licet confessarius sit Medicus Spiritualis, numquam debet adhibere id remedium: cum medicus non debeat adhibere medicinam, nisi salubrem. Probat antecedens. Nam ad eum finem negatur, aut differtur absolutio, scilicet vt penitens cautior fiat ad peccata vitanda in posterum; sed penitens cautior fit ad peccata vitanda per virtutem Sacramenti recepti, quæ per ablationem Sacramenti. Cum Sacramentum det vberiore auxiliiorum copiam ad non peccandum, quæ negatio Sacramenti, & quam dolor, quem pati posset penitens ex denegata absolutione: ergo cum consilium semper esse debeat de re meliori, nunquam erit salubre consilium differre absolutionem penitentis.

19. Respondeo primò. Si confessarius esset omnino certus de veritate, & firmitate propositi non peccandi, aliquam vim haberet id argumentum. Confessarius autem numquam habet

eam certitudinem de veritate, & firmitate propositi in eo penitente, qui persistit longo tempore in consuetudine peccandi læthaliter; imo vero semper est suspitio de defectu propositi (propter rationem supra traditam) dum nõ videtur aliquod singulare indicium de consuetudine derelicta; Non ergo recte infertur, quod gratia Sacramenti conferet maiores vires ad non peccandum, quando forsitam non est validum Sacramentum: Salubrius ergo consilium erit, quod fiat dispositio securior ad Sacramentum recipiendum; quam quod detur absolutio, cum suspitione nullitatis.

20. Respondeo secundo, supponendo, multo maiorem gratiam recipi, quando recipiens Sacramentum habet multo meliorem dispositionem. Demus ergo, quod confessarius, sibi omnino satisfaciatur, & tamquam certum credat, penitentem habere firmitatem propositi sufficientem ad valorem Sacramenti, & ad fructum eius percipiendum; & quod attentis circumstantijs censeatur opportunum medium ad roborandum propositum nõ peccandi, quod differatur absolutio: Quæ dilatio, vt sæpe experientia comprobavit, deterrere penitentem, & hoc terrore firmat magis propositum non peccandi, & quandoque arcet omnino penitentem à consuetudine peccandi.

21. Tum sic. Penitens sic deterritus dilatione absolutionis manet cū firmiore proposito non peccandi, & arcendi consuetudinem illam inveteratam; & consequenter multo meliorem dispositionem ad recipiendum Sacramentum, quam antea: ergo sic multo maiorem fructum recipit ex Sacramento, quam si antea recepisset; imo, & fortasse multo maiorem, quā in omnibus confessionibus toto consuetudinis tempore factis.

22. Instabis. Vnde Sciemus, non oriturum esse tantumdem fructum

ex confessione facta absque dilatione absolutionis, quantum de facto ortum est post dilationem absolutionis: nam cum supponamus, illum poenitentem habere propositum non peccandi; credibile est, quod ipsum Sacramentum conferet gratiam qua poenitens possit resistere, & de facto resistat consuetudini.

23. Respondeo, ab experientia constare, quod post multas confessiones persistit peccator in sua depravata consuetudine, & post unam dilationem absolutionis convellit radiciter consuetudinem; ut in exemplo allato: vel quia peccator, quando confitetur in ipso tempore consuetudinis non habebat firmitatem propositi; atque adeo non erat illi fructuosum Sacramentum; vel quia si habuit sufficientiam propositi, eius tamen firmitas fuit tam parvæ intentionis ut fructus etiam esset parvus, & non talis, qui possit radiciter convellere consuetudinem.

CAPVT III.

An quando dilatio absolutionis non est necessaria, sed utilis possit fieri absque consensu poenitentis?

SUMMARIVM.

Aliqui docent, expectandum esse consensum poenitentis. n. 24.

Dilatio, vel negatio absolutionis, quæ saepe est necessaria, saepe solum utilis, indiget prudentiâ confessarij. n. 25.

Potest differri absolutio absque consensu poenitentis. n. 26.

Consuetudinarius est in periculo æternæ damnationis: propterea indigens urgentiori remedio. n. 27.

Talis saepe deterretur dilatione absolutionis. n. 28.

24. **Q**uidam Doctores Lovanienses in libello supplici oblato Sacræ Congregationi asseruerunt, hanc esse doctrinam communem in Academia Lovaniensi: nempe dilationem, aut negationem absolutionis, quando illa est simpliciter necessaria, fieri debere absque consensu poenitentis; quando verò illa est dumtaxat utilis fieri non posse absque consensu illius. Explicant ibidem causas, quæ negationem, aut dilationem absolutionis faciunt necessariam; & enumerant tres, scilicet ignorantiam mysteriorum Fidei, defectum dispositionis in poenitente, & proximam peccandi occasionem. In reliquis autem casibus, ut differatur absolutio, petendum esse consensum à poenitente.

25. Et in primis negari non potest, negationem, aut dilationem absolutionis quandoque esse necessariam, ut in tribus casibus proxime relatis, quorum posteriori maiori indiget explicatione; quandoque non esse necessariam, vtilem tamen poenitenti, scilicet ad maiorem securitatem emendationis in futurum; quædoque, etiam esse perniciosam; ut quando confessarius est sufficiens securus de dispositione poenitentis, & videt signa ingentis tristitiæ, & cuiusdam quasi desperationis in poenitente ex hac negatione, aut dilatione absolutionis; scio enim, non nullos poenitentes, quibus negata, aut dilata fuit absolutio, in tam profundam abyssum tristitiæ incidisse, ut per plurimos annos à Sacramento Poenitiæ recesserint. Et hæc omnia fati declarant, quam magna prudentia requiratur in confessarijs, ut hoc pharmacum salutis cum discretionem administrent.

26. Sed contra eam assertionem Lovaniensium assero, non solum differri posse absolutionem à confessario, absque consensu poenitentis, quædo

do ea dilatio est necessaria; sed etiam, quando est utilis ad emendationem in futurum. Et huius sententiæ esse Authores supra citatos, cenfeo; qui sine eâ limitatione asserunt id posse confessarium, quando iste iudicat expedire ad melius roborandam emendationem in futurum, & propositum eius. Et probatur primo ex ratione medici Spiritualis: quæ competit confessario, ad analogiam Medici corporalis. Hic enim non solum quando necessarium est ad conservandam vitam, sed etiam quando expedit infirmitati non læthali, vult adhibere remedium; in quo prudenter operatur. Quod si omnino resistit ægrotus, deserit illum Medicus.

27. Probatum secundo ex verbis Concilij Lateranensis supra relatis. *Prudenter intelligat (confessarius) quale debeat ei præbere consilium, & huiusmodi remedium adhibere, diversis experimentis utendo ad salvandum ægrotum; id soli iudicio confessarij committens: atqui homo versatus in diuturna consuetudine peccandi, licet de præsentis habeat verum propositum non peccandi, adhuc est in magno discrimine amittendæ salutis æternæ; cum ex diuturna consuetudine oriatur vehemens proclivitas, & propensio ad peccatum; & contingentiæ subitæ mortis, & incertitudo habendi tempus opportunum ad congruam dispositionem, semper adsit: ergo poterit confessarius adhibere remedium, quod viderit opportunum ad salvandum ægrotum, sive pro securitate salutis æternæ poenitentis, independenter à consensu illius.*

28. Et quidem videmus plurimos homines, qui toto anno versantur in consuetudine peccandi, puta in concubinato, in odio læthali contra inimicos, in negotiationibus iniquis, & in Paschate confitentur, & iterum redeunt ad eadem, aut peiora vitia, &

in hoc vivendi modo persistunt usque ad mortem. Hos enim, quis dubitet versari in magno periculo damnationis æternæ? Propterea enim nulli incurrit damnationem æternam; repentinam enim morte adveniente, non habent tempus disponendi se, ut oportet. Videmus etiam, homines quandoque deterreri ab ea consuetudine peccandi per dilationem absolutionis. Quare ergo confessarius non poterit uti medio opportuno ad salvandum ægrotum, quando viderit esse utile, differre absolutionem ad compescendam eam licentiam peccandi, quæ ducit ad perditionem æternam; idque independenter à consensu illius? Homo enim immerfus peccatis est ad instar phrenæatici, cui etiam reuerti adhibentur remedia opportuna.

CAPVT IV.

An poenitenti asserenti, se habere verum propositum teneatur credere confessarius?

SUMMARIVM.

Qui asserant, teneri confessarium credere poenitenti ore testificanti de suo dolore. n. 29. & 30.

Vt in plurimum credendum illi est. num. 31.

Non est illi credendum, dum adest fundamentum contra ipsum. n. 32.

Authores expresse ponentes hanc limitationem. n. 33. & seq.

Neguit quis prudenter credere uni privato, dum adsunt indicia in oppositum. n. 37.

29. **Q**ui propugnabant propositionem dānatam, eo præcipue nitentur fundamento, quod confessarius tenetur credere poeniten-

ti afferenti se habere dolorem de præteritis, & propositum non peccandi in futurum: vt satis indicant ea verba postrema propositionis damnatæ, *dūmodo ore preferat, se dolere, ac proponere emendationem*. Ideo ad huius damnationis intelligentiam operæ premium est, præsentem quæstionem discutere.

Sanc.

30. Ioannes Sancius disp. 9. nu. 6. contendit, semper confessarium debere credere pœnitenti asserenti, se dolere, ac habere propositum non peccandi. Et ideo non debere fateri consuetudinem peccandi, vt supra vidimus; sed confessarium teneri absolvere pœnitentem statim, si id asserat. Et citat P. Ægidium de Conink disp. 8. de Sacram. dub. 17. num. 132. dicentem: *Credendum esse pœnitenti dicenti, se propositum firmum emendationis concipere*. Et Cordubam in summ. §. 8. quæst. 4. aientem: *Tamque al pœnitente se ha de creer lo que dize: id est, [& quamvis pœnitenti credendum est id, quod affirmat.]* Et posset citare multos alios, qui eandem doctrinam tradunt: quæ, si recte intelligatur, vera est.

Conink.

Cord.

31. Pro cuius recta intelligentia animadvertendum est aliud esse, quod pœnitenti, vt in plurimum, credendum est, quando affirmat, se habere propositum non peccandi; aliud vero, quod semper, & in omnibus circumstantiis illi credendum sit. Deinde aliud est, quod pœnitenti credendum sit, quod dicit de suo proposito, quando nullum indicium, nulla ve coniectura apparet in contrarium; & aliud quod illi credendum sit, quando apparet indicium de nullitate propositi. Etenim doctrina Theologorum de fide habenda pœnitenti in illis, quæ dicit, intelligitur non pro omni circumstantia, scilicet non pro ea, in qua sunt indicia contraria.

32. Et ipse P. Ægidius citatus à

Sancio, qui dixit, *credendum esse pœnitenti, dicenti se propositum firmum emendationis concipere*; immediate subiungit: *si vero aliquid obftet (vt si nollet deferere occasionem) illi non est credendum*. Et Corduba, qui dixit: *quamvis pœnitenti credendum est id, quod affirmat*, postea subiicit exceptiones.

33. Sed & reliqui Theologi eam propositionem vniuersalem limitant modo proxime explicato. Audiendus est P. Antonius Perez tract. 3. de Pœnit. disp. 3. cap. 4. num. 64. vbi ait: *Secundo queritur, an confessarius debeat credere pœnitenti, & absolutionem conferre, si dicat, se habere attritionem seu contritionem veram? Respondeo, debere, dummodo non sit presumptio fortior in contrarium: qualem presumptionem, meo iudicio faciet frequentia relapsus, & falsitatis mediæ emendationis. Impossibile enim est, moraliter loquendo, hominem saepe confiteri, & semper relabi, quando facilis est emendatio, & propositum emendationis est serium. Quare presumendum est, cum, qui ita confitetur, & sic post frequentem confessionem relabitur, cum posset facile emendare peccatum, non habere propositum efficax.*

Perez.

34. P. Suarez tom. 4. in 3. p. disp. 52. sect. 2. num. 3. affirmat vtrumque, & quod confessarius pœnitenti affirmanti, se habere propositum, tenetur credere; & quod non tenetur, si sint coniecturæ in oppositum. Ita enim ait: *Satis est, vt pœnitens credatur habere firmum propositum suam obligationem implendi; cui CREDENDVM EST; presertim si tunc primum incidit in eam occasionem, seu obligationem: neque ex alijs CONIECTVRIS potest talis suspitio probabiliter concipi.*

Suar.

35. Lugo Card. disp. 14. de Pœnit. sect. 10. num. 166, quamvis dixisset alibi, confessarium debere credere pœnitenti, sic ait: *Certum est, quando*

do

CAPVT V.

An ubi nulla est spes emendationis, teneatur confessarius absolvere dicentem se habere dolorem, & propositum?

SUMMARIVM.

Defectus spei emendationis potest esse ex parte pœnitentis, vel ex parte confessarij. n. 38.

Damnatio loquitur de defectu spei ex parte confessarij. n. 39.

Fundamentum pro parte obligante confessarium ad absolutionem. num. 40. & 41.

Confessarius videns in pœnitente non esse spem emendationis, debet differre, aut negare absolutionem. n. 42.

Oppositum esset assertio scandalosa. num. 43.

In eo casu non solum potest, sed debet suspendere, vel negare absolutionem. n. 44.

Idem dicendum, dum solus confessarius desperat de emendatione. n. 45.

Et si cognoscat consuetudinem confessarij, & inquirens sibi suadeat prudenter propositum, potest, sed non debet absolvere. n. 46 & 47.

Nequit absolvere, si non format iudicium prudens de proposito. num. 48. & 49.

38. **P**ropositio damnata contentit non esse negandam, nec differendam absolutionem pœnitenti habenti consuetudinem peccandi, etiã si nulla sit spes emendationis. Et quia hic defectus spei emendationis potest se tenere ex parte pœnitentis, ita vt pœnitens non speret emendationem suam futuram, & potest se tenere ex parte confessarij, ita vt iste solus desperet de emendatione; potest dubita-

Vuuu 2 ri,

do Sacerdos attenda consuetudine reterita, & propensione, alijsque circumstantiis, iudicat pœnitentem non averti sufficienter ab illo peccato, non posse eum absolvere, quantumcumque pœnitens dicat se dolere; quia si Sacerdos id non credit, non habet iudicium requisitum ad conferendam absolutionem,

36. P. Dicastillo tom. 2. de Sacram. tract. 8. disp. 10. dub. 29. n. 571. diserte affirmat vtrumque. Ibi enim ait: *Pœnitentique affirmanti se habere retractationem, & propositum non peccandi. CREDENDVM est.* Deinde num. 572. subiungit. *Quando autem ex alio capite, aut circumstantiis constat, aut prudenter timetur, illum non esse sufficienter dispositum, quantumvis dicat se, & dolorem, & propositum habere requisitum. Non est illi CREDENDVM.* Eodem modo, & in eodem sensu loquuntur reliqui Theologi, qui hanc rem ex professio tractant; dum dicunt, credendum esse pœnitenti affirmanti, se dolere, & efficaciter proponere.

Dicast.

37. Et ratio huius assertionis est evidens. Impossibile enim est, quod aliquis credat cum satisfactione dictum vnius privati hominis, quando habet indicia, & coniecturas vrgentes in oppositum; & ex parte illius privati hominis nullum aliud est motivum, nisi dictum simplex illius: cum ergo confessarius non obligetur ad impossibile, vtique nequit dici, quod tenetur credere, vbi videt coniecturas

vrgentes in oppositam partem.

ri, de cuius desperatione loquitur propositio.

39. Circa quod dicendum est, propositionem loqui, quando confessarius nullam concipit spem emendationis poenitentis propter consuetudinem peccandi. Et ratio est: quia cum proposito contendat, confessarium non posse negare, aut differre absolutionem; ad eundem refertur desperatio emendationis futuræ, ad quem spectat negare, aut concedere absolutionem. Contandim enim propositio, quod quamvis confessarius desperet de emendatione, non potest negare, neque differre absolutionem, si poenitens dicit, se dolere, & proponere. Quem defectum spei potest dupliciter habere confessarius. Primo, si videat, ipsum poenitentem desperare de sua emendatione futura; in quo casu ipse etiam confessarius amittet spem emendationis futuræ. Secundo, si non appareat in poenitente hic defectus spei; confessarius autem ex diuturna consuetudine, & alijs circumstantijs; nullam spem concipiat de emendatione poenitentis futura; quin potius de illa desperet.

40. Est ergo quæstio quarta, an confessarius possit, aut debeat negare, aut differre absolutionem poenitenti habenti consuetudinem v. g. Luxuriandi, desperans de emendatione in futurum, quando poenitens affirmat, se habere verum propositum emendationis? Et pro parte affirmante, quod in eo casu confessarius possit, & debeat absolvere (pro qua stat Ioannes Sancius supra relatus) potest hoc efformari argumentum. Est sententia recepta inter Theologos, quod quavis confessarius credat, poenitentem non esse emendandum, si habeat satisfactionem, quod poenitens vere dolet, eo quod habet verum propositum emendationis, potest illum absolvere; quia sic cognoscit poenitentem de

præsenti esse recte dispositum: quare ergo neganda est absolutio poenitentis recte disposito?

41. Antecedens probatur. Nam P. Suarez disp. 32. de Poenit. sect. 2. n. 2. ait: *Neque oportet ut confessor sibi persuadeat, & iudicet etiam probabiliter, ita esse futurum, ut poenitens à peccando absteineat: sed satis est, ut existimet, nunc habere tale propositum, quamvis post breve tempus, illud sit mutaturus. Ita docent omnes Authores.*

42. Dico primo. Cum confessarius videt, poenitentem habenti consuetudinem peccandi nullam inesse spem emendationis suæ, debet proponere ei motiva, per quæ melius disponatur, donec perveniat ad concipiendam spem emendationis suæ: quod si non consequatur, quamvis dicat poenitens, se dolere & proponere, poterit negare aut differre absolutionem poenitenti etiam invito. Probatur. Quia quamvis non sint physice impossibilia propositum non peccandi, & defectus spei de emendatione in futurum; tamen iste defectus spei, sive desperatio de emendatione est magnum impedimentum, ut eliciat verum propositum emendationis, atque adeo inde provenit, ut non sibi satis faciat de vera dispositione poenitentis. Cum ergo ex parte poenitentis non inveniat confessarius, nisi dictum illius de suo proposito, & inveniat in contrarium illam vrgentem præsumptionem contra veritatem propositi, poterit, & debet absolutionem differre poenitenti etiam invito, usque dum sibi constet de recta dispositione poenitentis.

43. Et hic est scopus præcipuus huius damnationis, nempe. quod stante desperatione poenitentis de sua emendatione, quam etiam cognoscit confessarius, & quod poenitens ore tenus dicat, se dolere, & proponere; neque sit aliud indicium, ex quo cognoscatur, quod dolet, & proponit ex ani-

animo; scandalosum est dicere, quod non possit confessarius negare, aut differre absolutionem.

44. In quo casu, scilicet dum propter id motivum non sibi satisfactio confessarius de veritate, & firmitate propositi emendationis, non solum potest confessarius negare, aut differre absolutionem, sed etiam tenetur negare, aut differre illam: quia cum non possit impendere absolutionem, nisi poenitenti disposito, donec habeat satisfactionem de dispositione poenitentis, non potest illi impendere absolutionem.

45. Dico secundo. Id, quod dixi de eo casu, in quo poenitens habeat desperationem emendationis suæ cognitam à confessario, dicendum etiam est in casu, quo ipse confessarius habeat eam desperationem emendationis, quamvis ea non appareat in poenitente; si tamen confessarius ex ea desperatione, & ex modo, quo poenitens affirmat se habere propositum emendationis, quando non videtur dicere ex animo, sed ore tenus, credat poenitentem vacillare in proposito emendationis. Numquam enim potest absolvere, nisi prudenter sibi persuadeat, poenitentem habere id propositum firmum emendationis, sicut etiam dolorem de peccatis præteritis.

46. Dico tertio. Quando confessarius propter diuturnam consuetudinem peccati desperat de emendatione poenitentis in futurum, & poenitens dicit se habere propositum non peccandi, si adhibens diligentiam, sibi prudenter persuadeat, poenitentem habere dolorem, & verum propositum emendationis, quamvis possit illum absolvere, potest tamen differre absolutionem. Prima pars conclusionis, scilicet quod possit absolvere, constat ex eo, quod dum confessarius sibi prudenter persuadet, poenitentem esse

recte dispositum, illum potest absolva vere.

47. Secunda pars conclusionis, scilicet quod adhuc potest differre absolutionem; patet ex dictis c. 2. Cui enim confessarius sit Medicus Spiritualis, cum viderit expedire ad salutem animæ poenitentis, quod differatur absolutio, poterit hoc remedium adhibere. Vide, quæ ibi differui; ne eadem cogamur repetere.

48. Ad obiectionem propositam num. 40. respondeo propositionem damnatam non loqui de casu, in quo confessarius sibi prudenter persuadeat, quod poenitens habet dolorem de peccatis, & firmum propositum emendationis; sed de casu, in quo poenitens verbo tenus affirmat, se dolere, & proponere; & consequenter non dat indicium sufficiens, quod dolet, & proponit ex animo; & simul desperatur de eius emendatione; & sic datur indicium, quod non ex animo dolet, & proponit, sed dumtaxat ore tenus.

49. Magnum itaque discrimen datur inter hos duos casus. Nam primus est, in quo licet desperetur de emendatione, non tamen significatur dolor, & propositum eius solo verbo tenus, sed significatur esse ex animo, & ita sibi prudenter persuadet confessarius. Secundus est, in quo, & desperatur de emendatione, & solo verbo tenus dicit, se dolere, & proponere, sine sufficienti indicio, quo significatur, illum dolere, & proponere ex animo. Primus casus non expectat ad propositionem damnatam; & in eo potest confessarius absolvere; & potest differre absolutionem, si viderit expedire ad inveteratam consuetudinem evellendam. Secundus casus non differt à propositione damnata; & ideo in illo confessarius potest, & debet negare, aut differre absolutionem. Et hæc esse mentem P. Suariz ex verbis relatis factis constat.

CAPUT VI.

Quæ opinioniones ex quatuor quaestionibus discussis incurrant hanc damnationem?

SUMMARIUM.

Tres circumstantiæ, sub quibus debet confessarius negare, aut differre absolutionem. n. 50.

Qui diceret, pœnitenti habenti consuetudinem peccandi, & propositum firmum non peccandi cognitum à confessario nequire negari absolutionem, nihil diceret contra damnationem formaliter. n. 51.

Neque virtualiter damnatur ea propositio. num. 52.

Non damnatur, qui diceret, non posse negari, aut differri absolutionem, dum solum est utilis, pœnitenti invito, licet falso dicat. n. 53.

Discrimen inter potestatem negandi, aut differendi absolutionem dependenter, vel independenter à consensu pœnitentis. n. 54. & seq.

Qui diceret, confessarium semper tenere credere pœnitenti dicenti se dolere, & proponere, subicitur damnationi saltem virtualiter. num. 58. & seq.

Expresse damnatur, qui diceret, non posse confessarium negare absolutionem dicenti se dolere, & si non videat spem emendationis. n. 61.

Similis alia propositio damnatur. n. 62.

Qui assereret, non posse negari absolutionem consuetudinario, de quo non sit spes emendationis, dummodo constet de eius dolore, & proposito, & si falso dicat, non subiacet damnationi. n. 63. & 64.

53. In primis illud certum est,

subiici damnationi quâcumque propositionem, quæ negaverit posse confessarium negare, aut differre absolutionem, concurrentibus simul tribus circumstantiis: prima, quod pœnitens habeat consuetudinem peccandi; secunda, quod nulla sit spes emendationis; tertia, quod solo verbo tenus asserat pœnitens, se dolere, & proponere, sine eo, quod detur signum sufficiens, quo colligatur pœnitens loqui ex animo. Quod ex tenore eius propositionis damnatæ satis constat. Restat breviter examinare, num subeant hanc damnationem formaliter, aut virtualiter aliquæ propositiones circa quatuor quaestiones in hac dissertatione discussas.

51. Circa primam quaestionem propositam cap. 2. inquiritur, an hæc propositio: *Pœnitenti habenti consuetudinem peccandi, & habenti propositum firmum non peccandi cognitum à confessario, non potest negari, aut differri absolutio*, incurrat hanc damnationem? Et dicendum est primo, non incurrare formaliter, & expresse. Ratio est: nam propositio damnata loquitur de eo, qui ore tenus dicit se dolere, & proponere, id est, qui ita dicit, *se dolere*, & proponere, ut nullum signum sufficiens det, quo indicet se dolere, & proponere ex animo: sed in casu huius conclusionis id non dicit ore tenus, sed ipse confessarius cognoscit, pœnitentem id dicere ex animo, ut supponitur in ipsa hypothesis: ergo hæc propositio longe distat à propositione damnata; atque adeo non est in eadem damnatione.

52. Dicendum est secundo, neque virtualiter subiacere huic damnationi. Probatur. Illa enim propositio subiacet virtualiter damnationi, quæ est antecedens, unde evidenter infertur propositio, ut constat ex disert. 1. cap. ult., & ex plurimis alijs locis: sed quod non possit negari, aut differ-

PROPOSITIO LX.

ri absolutio habenti consuetudinem peccandi, sed vere dolenti, ac proponenti; non est antecedens, unde inferatur, quod non possit negari, aut differri pœnitenti asserenti ore tenus, se dolere, & proponere: ergo ea propositio non subiacet virtualiter damnationi.

53. Circa secundam quaestionem propositam cap. 3. inquiritur, an subiciatur huic damnationi ea propositio Lovanienfium: *Negatio, aut dilatio absolutionis si solum sit utilis, & non simpliciter necessaria, non est exercenda in pœnitentem invito*. Quam propositionem esse falsam ostendi in cap. 3.; non tamen subiicitur huic damnationi expresse, & formaliter; quia ut ex terminis patet, longe distat à propositione damnata. Sed neque virtualiter: nam ex illa non infertur propositio damnata.

54. Obiicies. Habenti consuetudinem peccandi, & desperanti de sua emendatione, & dicenti ore tenus, *se dolere, & proponere*, non est simpliciter necessarium, quod negetur, aut differatur absolutio, sed dumtaxat utile: sed iuxta hanc propositionem Lovanienfium, quando id est solum utile, non potest negari, aut differri absolutio pœnitenti invito: ergo habenti eam consuetudinem, & desperanti de emendatione, & proponenti ore tenus, non potest negari, aut differri absolutio, nisi de consensu pœnitentis. Hæc autem consequentia opponitur damnationi: nam cum damnatio ponit posse in eo casu negari, aut differri absolutionem manifeste id ponit independenter à consensu pœnitentis; alioqui limitaretur universalitas damnationis. Maior probatur. Nam dum damnatio dicit, *non potest negari, aut differri, &c.* damnatio ponit, quod potest negare, aut differre. Atqui dum ponit, quod potest negare, aut differre, hæc verba non

dicunt necessitatem, sed ad summum utilitatem.

55. Respondeo; maiorem esse falsam: nam in hypothesis propositionis damnatæ, non est dumtaxat utile; sed simpliciter necessarium negare aut differre absolutionem. Etenim quoties confessarius non habet sufficientem satisfactionem de recta dispositione pœnitentis, non potest absolvere; atqui quando ex vna parte desperatur de emendatione in futurum; & ex altera pœnitens se dolere, & proponere dicit ore tenus, id est sine vlllo indicio de eo; quod id dicat ex animo; confessarius non habet sufficientem satisfactionem de recta dispositione pœnitentis: ergo in ea hypothesis absolvere non potest; atque adeo necessarium est negare, aut differre absolutionem.

56. Ad probationem Maioris dico, quando damnatio ponit, quod in ea hypothesis confessarius potest negare, aut differre absolutionem, id intelligi independenter à consensu pœnitentis: nam si intelligeretur dependenter à consensu illius, non posset absolute dici, quod confessarius posset negare, aut differre absolutionem; dissensus enim pœnitentis impediret eam potestatem confessarii, quoad negandam, aut differendam absolutionem; atque adeo dissentiente illo verificaretur, quod confessarius non posset negare, aut differre absolutionem. Ita circa hanc propositionem, *tutor potest negare licentiam pupillo ad alienandam rem mobilem*; si ea intelligeretur dependenter à consensu pupilli, verificaretur potius contradictoria eius propositionis; cum dissentienti pupillo, non posset negare eam licentiam.

56. Quod autem damnatio solum ponat, quod confessarius potest negare, aut differre absolutionem, non propterea verba significant solam utilitatem; cum aliunde significat defectum

fectum dispositionis, sine qua non potest impedi abfolutio; & consequenter sine illa necessarium est, quod negetur; aut differatur abfolutio.

58. Circa tertiam quaestionem propositam cap. 4. inquiritur, an subiciatur damnationi haec propositio: *Confessarius in omni hypotesi tenetur credere poenitenti d. centi se dolere, & proponere emendationem.* Et videbitur fortasse alicui, eam non subici; cum propositio nihil dicat de credulitate confessarij.

59. Assero tamen, eam propositionem saltem virtualiter damnari. Quod manifeste ostendo. Primo ex principijs sapienter statutis: virtualiter enim damnatur propositio, quae est antecedens evidenter inferens propositionem damnatam, iuxta disert. 1. cap. vlt. sed praefata propositio talis est: ergo virtualiter damnatur. Probatur Minor: nam propositio damnata, dum dicit, confessarium debere statim abolvere, dicit (quamvis alio tenore verborum) confessarium debere credere poenitenti affirmanti ore tenus, se dolere, & proponere; cum non possit abolvere, nisi id credens: sed ex eo, quod in omni hypotesi confessarius teneatur credere poenitenti afferenti se dolere, & proponere, evidenter inferitur, quod tenetur ei credere, quando id dicit ore tenus, & sine signo indicante, quod illud dicit ex animo, etiam si nulla sit spes emendationis; quae est coniectura in contrarium. Tu sic: ergo ex eo, quod confessarius teneatur in omni hypotesi credere affirmanti se dolere, & proponere, inferitur evidenter propositio damnata.

60. Ostendo secundo. Propositio enim est virtualiter damnata, cum est impossibilis cum ipsa damnatione; nam eo ipso, quod duae propositiones sint impossibiles in veritate, non possunt esse simul verae, & consequenter eo ipso quod vna sit

cetero vera, altera debet esse certo falsa: sed praefata propositio est impossibilis cum ea damnatione: ergo praefata propositio est virtualiter damnata. Minor probatur. Non possunt stare simul haec duo, & quod confessarius in omni eventu teneatur credere poenitenti affirmanti, se dolere, & proponere: ac quod possit negare, aut differre abfolutionem, qui non credit, poenitentem id affirmare ex animo, sed verbo tenus: sed propositio, de qua in praesenti loquimur, dicit primum; & damnatio statuit secundum: ergo praefata propositio est impossibilis cum hac damnatione.

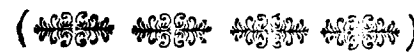
61. Circa quartam quaestionem propositam c. 5. constat propositionem oppositam nostrae primae conclusioni expressè damnari, scilicet hanc, *Cum confessarius in poenitente habente consuetudinem peccandi, videt, nullam inesse spem sive emendationis, non potest negare, aut differre abfolutionem, quamvis verbo tenus dicat, se dolere, & proponere.* Iste enim est sensus propositionis damnatae.

62. Similiter constat, propositionem oppositam nostrae secundae conclusioni expressè damnari, scilicet: *Habenti consuetudinem peccandi, cum confessarius nullam habet spem emendationis, quando haec desperatio emendationis non apparet in poenitente, non potest negare, aut differre abfolutionem, dummodo ore tenus proferat, se dolere, & proponere emendationem.* Quia quavis aliquibus verbis differat a propositione damnata, sensu tamen non differt: nam per ea verba, *Et si emendationis spes nulla appareat.* Non limitatur propositio ad hoc, quod ea desperatio emendationis sit in poenitente, aut in solo confessario.

63. Quod attinet ad tertiam conclusionem eiusdem quaestionis quartae, inquiritur, an subeat damnationem haec propositio: *Poenitenti habenti consue-*

suetudinem peccandi, cuius emendationis nullam spem habet confessarius, sed tamen habet satisfactionem de dolore, & firmo propositio emendationis, non potest negare, aut differre abfolutionem. Et quidem hanc propositionem probabimus esse falsam, eo, quod confessarius, vt Medicus Spiritualis potest adhibere remedia ad vitandum recidivum; vnum autem remedium eiusmodi esse solet dilatio abfolutionis.

64. Sed quamvis praefata propositio sit falsa, non tamen subit hanc damnationem. Haec enim damnatio procedit respectu illius, qui cum nulla sit spes emendationis, ore tenus dicit, se dolere, & proponere, id est, sine vlllo indicio, quod illud dicat ex animo. Propositio autem, de qua loquimur, omnino mutat hypotesim; supponit enim confessarium, facto prudenti examine, cognoscere, eiusmodi poenitentem dolere, & firmiter proponere ex animo.

DISERTATIO XL.

Qua ratione teneamur fugere occasionem proximam peccandi lethalter? Vbi, an possit absolvi, qui cum possit, non vult illam deserere?

CAPVT I.

Referuntur propositiones damnatae; & praenotantur aliqua.

SVMMARIVM.

Quot propositiones exponendae, & cur ista adunata? n. 1.

Referuntur tres propositiones damnatae. n. 2.
Quotuplex quaestio hic includitur. n. 3.
Quaedam aliae discutiendae pro maiori rei declaratione. n. 4. & 5.

I. IN praesenti Disertatione sermo erit de illis propositionibus, quarum doctrina spectat ad occasionem peccandi. Et quia materiae ipsius affinitas eas inter se coniungit, nos illas, vt obiectum propositae disertationis in eadem adunamus. Disseremus itaque de tribus propositionibus, quas vnicò prospectu proponimus illa ipsa serie, qua in damnatione proponuntur, & comprehendunt doctrinam de occasione proxima peccandi, & obligatione illam vitandi pro obtinenda Sacramentali abfolutione.

2. Igitur Propositio inter damnatas sexagesima prima haec est. *Potest aliquando absolvi, qui in proxima occasione peccandi versatur, quam potest, & non vult omittere, quin imò directe, & ex proposito querit, aut ei se ingerit.* Sic se habet sexagesima secunda. *Proxima occasio peccandi non est fugienda, quando causa aliqua utilis, aut honesta non fugiendi occurrit.* Huius tenoris est sexagesima tertia. *Licitum est querere directe occasionem proximam peccandi pro bono spirituali, vel temporalis nostro, vel proximi.* Et quidem de hac materia proximae occasionis peccandi latissime egi in 1. p. cris. Theol. disp. 18. Ex qua de promam, quae ad harum propositionum expositionem necessariae sint.

3. Praemittendum itaque est primo, sub titulo huius disertationis contineri tres quaestiones circa has tres propositiones damnatas, spectantes ad occasionem proximam peccandi. Prima quippe est de potestate absolvendi eum, qui vult persistere in occasione proxima peccandi. Secunda

de causa sufficienti ad persistendum licite in ea occasione proximâ. Tertia, de causa iustâ ad quarendam directè occasionem proximam peccandi.

4. Præmittendum est secundo, in his tribus quæstionibus includi plures alias, quas singillatim oportet discutere, pro maiori huius materiæ claritate, utpote quæ ab istarum enumeratione omnino dependeat. V.g. quæ, & qualis dicenda sit proxima occasio peccandi: an, & quale periculum peccandi includatur in occasione proximâ: in quantum, & quomodo teneamur vitare periculum peccandi ad fugiendam proximam occasionem peccati. Sunt etiam his similes plures aliæ quæstiones, de quibus satis constabit de cursu totius disertationis.

5. Præmittendum tertio, etiam esse plures quæstiones, quæ diversimodè à Theologis agitantur, & hic discutiendæ sunt propter materiæ, vel connexionem, vel identitatem: sunt enim vel doctrina ipsa damnatarum propositionum, vel obiecta connexa cum eadem doctrinâ: ideoque necessaria earum notitia pro pleniori præsentis materiæ cognitione, desumenda quidem tum ex principijs, quibus nitebatur doctrina damnata tum ex illationibus, quæ ab ipsa deducuntur.

CAPVT II.

Quid sit, & per quid cõstituat proxima occasio peccandi? Vbi etiam, quid sit, & quotuplex peccandi periculum?

SYMMARIVM.

Difficultas exponendi occasionis proximæ quidditatem. n. 6.

Duplex est occasio peccandi, proxima, & remota, & singularum descriptio. n. 7.

Occasio proxima cõstituitur per duplex prædicatum. n. 8.

Discrimen inter periculum proximum, & proximam occasionem peccandi. num. 9.

Quid sit peccandi periculum. num. 10. & seq.

Periculum est multiplex. n. 13. & seq.

Licet periculum dicatur necessarium, adhuc manet liberum absolute, quia necessarium dicitur respectu extrinsecæ circumstantiæ. n. 22.

6. **A**liqui recentiores magnam inveniunt difficultatem in explicando, quid sit occasio proxima peccandi. P. Dicastillo tom. 2. de Sacram. tract. 8. disp. 6. dub. 19. nu. 3 27. ait: *Celebris est distinctio proximæ, & remotæ occasionis, quamvis non facile sit plene explicare quam sit occasio proxima. Et postquam proposuit definitionem P. Suarj mox subiiciendam subiungit: Post Suarj alij (eodem modo explicant) qui tamen multa dicunt, nec facile est explicare exacte, in quo consistat ratio proximæ occasionis. Ego tamen existimo non difficile explicari, si exponatur per formale periculum peccandi. Et difficultas dumtaxat consistit in iudicando, an hic & nunc attentis omnibus circumstantijs, detur formale periculum peccandi: quamvis in concubinato, & similibus facilius dignoscatur. Quare optime dixit P. Suarez proxime citandus: *vix potest certa regula tradi, quia tota hæc res maxime pondet ex prudentia Confessoris.**

6. Igitur occasio peccandi est duplex, alia proxima, & alia remota. Proximam sic describit P. Suarez tom. 4. in 3. part. disp. 32. sect. 2. num. 4. *Quæ ex suo genere talis sit, quæ frequenter inducat homines similis condi-*

ditionis ad tale peccatum, vel certe ut experimento consistit in homine habere talem effectum. Quam etiam definitionem, sive descriptionem admittit Lugo Card. disp. 14 de Pœnit. sect. 10. num. 149. P. Thomas Sanchez. lib. 1. in Decal. cap. 8. num. 1., P. Castro Palao tom. 1. tract. 2. disp. 2. punct. 9 §. 3. num. 2. P. Dicastillo proxime citatus, & non multum ab ea discrepat Navarr. in sum. cap. 3. num. 14. Et hoc modo explicant communiter recentiores. Occasio vero remota est, quæ quamvis aliquo modo inducat ad peccatum, non tamen habet frequentem coniunctionem cum peccato.

Lugo.
Sanch.
Cast.
Pal.
Dicast.
Navar.

8. Sed ut melius cognoscatur, quid sit occasio proxima peccandi opus est, ut explicemus, per quæ prædicata constituatur. Dicendum ergo est, occasionem proximam peccandi constitui per duo prædicata, nempe circumstantiam extrinsecam, & periculum formale proximum peccandi. Et ratio est: quia sola circumstantia extrinseca non potest esse occasio proxima peccandi; nam quod homo habitet in eadem domo cum fœmina non sufficit, ut sit occasio proxima peccandi, cum multi homines, & fœminæ ita habitent sine tali occasione. Vbi autem ei cohabitationi accedit periculum formale peccandi, tum adest occasio proxima.

9. Et quidem omnis occasio proxima peccandi affert periculum proximum peccandi, sed non omne periculum proximum peccandi dicit occasionem proximam. Nam occasio proxima dicit circumstantiam extrinsecam; hæc autem non requiritur ad periculum proximum. Qui enim ex propria fragilitate intrinseca habet diurnam consuetudinem se polluendi, habet periculum proximum peccandi, ortum ab habitu intrinseco per consuetudinem acquisito, qui habitus, utpote diurna

consuetudine acquisitus est valde intensus, atque adeo inclinatur vehementer ad continuanda ea peccata.

10. Ut ergo penitus explicetur occasio proxima, oportet explicare, quid sit periculum peccandi. In re-lara disp. 13. num. 8. dixi periculum esse inclinationem ad futuritionem mali; atque adeo periculum peccandi nihil aliud est, nisi inclinatio ad futuritionem peccati. Sed adverte, quod nomine inclinationis non intelligitur inclinatio voluntatis, aut iudicij; sed motivum antecedens ad futuritionem peccati, ex quo motivo prudentes colligunt impendere cum peccati futuritionem. Et quia quandoque non est omnino certa futuritio, ideo non dicitur illatio, sed inclinatio. Quod si ceterius explicare placuerit, dic, periculum peccandi esse motivum inclinans ad futuritionem peccati. Inclinas, inquam, in genere motivi.

11. Cum autem dicimus, periculum esse inclinationem ad damnum futurum, ite intelligas, hoc esse re ipsa futurum; id enim falsum est, cum sæpe detur periculum, quin re ipsa sit futurum damnum; sed esse motivum inclinans ad hoc, quod damnum sit futurum. Hinc colliges, periculum duo dicere, & habitudinem, sive motivum inclinans tamquam constitutum periculi; & futuritionem damni tamquam terminum eius habitudinis, sive inclinationis.

12. Deinde certum est, periculum, & securitatem esse terminos in compossibiles, & sibi invicem repugnantes. Et ita ubi est periculum, deficit securitas, & ubi adest securitas, abest periculum. Et quantum minuitur periculum, tantum acceditur securitati.

13. In eadem disp. num. 9. cum Caramuele distinxi triplex periculum, scilicet certum, probabile, & le-

ve. Certum est, quod certitudine morali infert futuritionem damni, quando scilicet quilibet prudens firmiter sibi persuadet, damnum esse eventurum. Vt cum quis propria experientia ductus, certo sibi persuadet, cum adierit talem domum, lapsurum in peccatum luxuriæ. Similiter certum mortis periculum est, quando infirmitas adeo gravat hominem, ut medici de vita eius desperent. Item quando quis appropinquat Leoni, cuius sævitia, & appropinquatio certum sibi argumentum est mortis futura.

14. Periculum probabile est, quando adsunt rationes probabiles, quæ suadeant lapsum futurum. Vt cū quis timoratus, fragilis tamen, probabiliter censet in occasione exercendæ luxuriæ, fragilitate sua vincendum contra timorem Dei. Et ubi fragilitas, & occasio absque timore Dei possent illi esse motivū persuadendi sibi certo futuritionem lapsus; adiuncto timore Dei mediocriter sibi insito, qui ad vitandum peccatum inclinatur, reddit motivum illud solum probabile. Similiter dum infirmus ita gravatur, ut licet non omnino desperetur de vita eius, adhuc tamen corrupti humores inclinant ad mortem. Item qui pedester ambulat in quadam campi planitie, & audit à fidedignis ducentis ab hinc passibus sævire Leonem, quamvis non incurrat periculum certum mortis, subit tamen periculum probabile, quod probabiliter arguitur ex vicinitate Leonis, & lenta fuga, quam pedester homo capessere potest.

15. Vbi advertite, periculum probabile etiam esse certum in existendo, & probabile in inferendo futuritionem damni. Nam quando infirmo impendet mors, sed non desperatur adhuc de vita eius, certum est, quod datur periculum; incerta tamen & probabilis est illatio mortis futura.

16. Periculum leve est, quando datur inditium leve, propter quod suspicatur homo, aut timet damnum futurum, ut cum homo religiosus, qui numquam lapsus est in venerea, & magno Dei timore afficitur, ingreditur domum foeminae pulchrae, & ex eius pulchritudine indicium sumit ad suspicandum, se forte lapsurum in delectationem aliquam morosam. Huc etiam reducuntur pericula peccandi, quæ insunt in humana conversatione, in mercaturâ, in commercio virorum, & mulierum &c. Nam ultra periculum peccandi, quod unicuique affert propria fragilitas, istæ occasiones communes vitæ humanæ afferunt aliqualia pericula.

17. Dividitur secundo periculum peccati in intrinsecum, extrinsecum, & mixtum. Intrinsecum est, quod oritur à propria fragilitate, vel ab habitu vitioso. Extrinsecum est, quod independenter à propria fragilitate, intelligitur inclinare ad peccatum; qualis est violentia, metus, persuasio amici ad peccatum. Mixtum est, quod componitur ex utroque; ut occasio extrinseca adiuncta propriae fragilitati.

18. Dividitur tertio periculum peccandi, in formale, & materiale: quæ distinctio necessaria est ad discernendum, quando, aut quomodo periculum formale transit in materiale, quod non raro solet contingere. Periculum materiale est ipsa occasio, aut circumstantia extrinseca, quæ provocat, vel inclinatur ad lapsum. Periculum formale est illud, quod consideratis omnibus circumstantiis extrinsecis, & intrinsecis inclinatur ad lapsum.

19. Da duos homines, quorum alter ingressurus domum, in qua peccare luxuriosè consuevit, secum statuit proposito tepido, & remisso, se non peccaturum: alter ingressurus in similem

milem occasionem ex causa necessaria, Dei timore percutus, propositum illicit intensissimum non peccandi: superadditque ferventem ad Deum orationem cum magna fiducia obtinendi à Deo speciale auxilium. Rogabis ergo, an uterque incurrit periculum formale labendi in peccatum? Et respondeo, posse fieri, quod secundus non incurrat periculum formale peccandi, si nimirum magna sit constantia hominis in propositis servandis, & continuandis precibus ad Deum; quod aliquando experientia comprobavit. Ea enim firmitate propositi, & fiducia in Deum roboratus, & ea certitudine iudicij ad securitatem tractus, magnopere ex tenuat periculum, & aliquando fieri potest, quod illud omnino ex terminet. Primus incurrit periculum formale; nam propositum non peccandi tepidum, & remissum non ex tenuat periculum peccandi.

20. Et hinc infertur, periculum formale peccandi, quantumvis proximum, posse extenuari, imo, & aboleri omnino per actus internos hominis, sive per externos simul, & internos. Quod non raro contingit, quando à Deo præventus, & magna animi consternatione detestans peccata sua, amovet se ab ipsa occasione luxuriæ, quam domi necessario, & involuntarie retinet. Experientia enim comperi, peccatores occasione proxima venereæ immerfos, quam non poterat à domo sua amovere, tandem à Deo illuminatos recessisse ab eo peccato per detestationem illius, & orationis continuationem, & Sacramentorum frequentiam. Ex quo factum est, ut periculum formale labendi conversum sit in materiale: & occasio proxima peccandi desierit esse proxima per exercitium activum virtutis.

21. Dividitur quartó in pericu-

lum voluntarium, & necessarium, sive involuntarium. Voluntarium est, quando est in potestate hominis auferre periculum, nullâ necessitate cogente ad retentionem periculi. Periculum duplici ex capite potest fieri necessarium; aut ex necessitate Theologica, id est, ex præcepto obligante; quale esset periculum, quod subiret chirurgus, qui ex charitate, vel iustitia obligaretur mederi foeminae extremam necessitatem patienti; cum non esset alius, qui mederetur: & ille, cui ad vitandum scandalum necesse est retinere domi foeminam sibi periculosam. Aut potest oriri periculum necessarium ex necessitate physica, vel morali; ut qui violentia satellitum inducitur in carcerem, ubi invenit periculum percipiendi inimicum in eodem carcere detentum. Ille enim necessitate physica adactus conicitur in id periculum: & filia familiae, quæ morali necessitate cogitur ad existendum in domo paterna, in qua juvenis habitat sibi periculosus, non habens in potestate sua expulsionem juvenis.

22. Sed advertite, id periculum, quod dicitur necessarium, absolute non esse tale, nisi quoad circumstantiam externam. Unde fit, quod occasio proxima peccandi dumtaxat sit necessaria, aut involuntaria quoad circumstantiam externam; quod autem sit proxima, voluntarium, & liberum est homini. Nam ut supra dixi, quod occasio sit proxima, præter circumstantiam extrinsecam, dicit periculum peccandi ortum ab intrinseco, nempe à propria fragilitate, & aliquando etiam ab habitu vitioso, quibus resistere liberum est homini; & ideo in potestate libera hominis est facere, quod occasio non sit proxima, scilicet per actus proprios virtutis.

CAPVT III.

*An ad occasionem proximam
requiratur periculum certum
peccandi, an vero suffi-
ciat probabile.*

ARTICVLVS I.

*Dua aduersæ sententiæ refe-
runtur.*

SUMMARIUM.

*Explicato periculo certo peccandi, &
periculo probabilis, inquiritur, an sit
ocasio proxima, quando periculum
dumtaxat est probabile? n. 23.*

*Prima sententia Caramuelis, & eius
fundamentum. n. 24. & seq.*

*Retractatio Caramuelis; & sententia
aliorum Doctorum sequentium Ca-
ramuelem in pristina eius opinione.
num. 27.*

*Secundam sententiam oppositam do-
cent tanquam sertam communiter
Doctores. n. 28. & 29.*

*Aliqua sunt in præsentia præstanda ad
declarationem nostræ veræ senten-
tiæ. n. 30.*

23. **E**X capite proxime præcedē-
ti constat, quod periculum
certum pro re præsentis dicimus il-
lud; quod certitudine morali infert
futuritionem damni. Periculum ve-
ro probabile dicimus illud, in quo
invenitur motivum inclinans proba-
biliter ad futuritionem damni. Vtū-
que autem genus periculi est certum
in existendo. Certum enim est, exil-
tere in periculo mortis infirmum,
cuius vita adhuc non desperatur, sed
probabiliter timetur. Occasionem,
in qua periculum peccandi est cer-

tum indubitabile est, esse proximam.
Inquirimus ergo in præsentis, an sit
etiam occasio proxima, quando pe-
riculum est dumtaxat probabile?

24. Caramuel in Theologia *Caram.*
Regul. disp. 70. num. 1056. ex editio-
ne Veneta, anni 1651. docuit, licitum
esse, exponere se periculo probabili
peccandi. Ex quo evidenter infer-
tur, non esse occasionem proximam
peccandi illam, in qua periculum
peccandi est dumtaxat probabile: cuius
fundamentum cum sit evidenter
sophisticum, satis declarat falsitatem
eius opinionis.

25. Fundamentum proposuit
nu. 1058. in hæc verba: *Petis, utrum
possit se aliquis exponere probabili
peccandi periculo? Ego nullam actio-
nem prudentem peccati arguo: nec im-
prudens censendus est, qui sequitur
partem probabilem. Ita efficacissimè
superius num. 1057. ubi notavi, tunc
probabiliter deesse periculum, quando
probabiliter adest: & si tibi sit proba-
bile, quod nullum sit peccandi pericu-
lum, non video, quid te urgeat, aut co-
gat, ne possis licite operari. Totum
itaque fundamentum illius est, quod
vbi datur periculum probabile pec-
candi, probabile est dari periculum,
& probabile est nullum dari pericu-
lum peccandi.*

26. Vt in Theolo. fundam. edi-
tionis Francosurtenfis. fund. 11. nu.
298. eadem assertionem sic probat:
*Sit iturus Ambrosius ad Petronillæ
domum, & cognoscit probabilis peccati
periculum: ergo in tali casu potest, &
debet dicere: Ista propositio [Peccabo]
est probabilis: at qui possum sequi, quam
volo in materia probabili: ergo potero
stare huic sententiæ. [Non peccabo]*

27. Sed in Theol. fund. editionis
Lugdunensis anni 1657. retractavit
Caramuel hanc sententiam, & fund.
11. num. 504. expresse dicit, esse im-
probabilem, & ratione demonstrati-
va

va probat, illam esse improbabilem.
Et tamen Leander à Murcia lib. 2.
disquisitionum moral. disp. 1. resol.
16. nixus præcipuè autoritate Cara-
muelis, & eius sophistico fundamen-
to relato, defendit, licitum esse expo-
nere se periculo probabili peccandi.
Et novissime M. Hozes ad prop. 63.
nu. 4. eam opinionem pristinam Ca-
ramuelis admittit tamquam proba-
bilem.

28. Oppositam sententiam do-
cent tanquam certam communiter
Doctores. Quod clare cernitur in
controversia, quæ his temporibus
acerrime agitur, scilicet. [An sequi
teneamur opinionem probabiliorē,
& tutiorem?] Nam omnes authores,
qui affirmativam partem propugnant,
eo nituntur fundamento, quod qui
operantur secundum opinionem mi-
nus tutam, exponunt se periculo
probabili peccandi mortaliter, sup-
ponentes esse peccatum mortale ex-
ponere se periculo probabili peccan-
di mortaliter Et contra, omnes Doctores,
qui tuentur, licitum esse sequi
quamlibet opinionem præfite proba-
bilem, etiam minus probabilem,
supponunt etiam esse peccatum mor-
tale exponere se periculo probabili
peccandi mortaliter: ideoque res-
pondent, eum, qui sequitur opinio-
nem minus probabilem, non se ex-
ponere periculo probabili peccandi
propter dictamen reflexum certum,
quod licitum est sequi quamlibet opi-
nionem probabilem. Ideo neque hi,
neque illi Authores admittunt, lici-
tum esse exponere se periculo pro-
babili peccandi lætaliter.

29. Pro hac etiam sententia in
ea disp. 18. cap. 6. citavi Lorcam Les-
sum, Ludovicum Lopez, Dianam,
Lopez. Coelestinum, & Caramuelem, vbi
Diana. retractavit pristinam opinionem op-
positam. Et num. 60, hanc periodum
Caelest. subiunxi: [Hanc etiam conclusio-

nem tenent omnes viri prudentes to-
tius orbis terrarum, qui interrogati,
an iuxta regulas prudentiæ sibi liceat
exponere sine necessitate vitam peri-
culo probabili mortis, honorem pe-
riculo probabili ignominia, rem fa-
miliarem periculo probabili iacturæ
omnimodæ, certissime respondebunt,
id nequaquam licere: imo vero im-
prudensissimum ab omnibus iudi-
candum, qui omnia bona sua absque
necessitate ei periculo probabili ex-
posuerit. Eadem autem quaestio est
mutata materia de ijs bonis tempo-
ralibus, & de donis gratiæ, & amici-
tiæ Dei; nisi quod in hoc incompa-
rabiliter urgentius militat argumē-
ta, quando dona gratiæ maxima, pre-
tiosa, & æterna, res minimas viles, &
perituras excedunt.]

30. Tria ergo in præsentis præ-
standa sunt. Primum, impugnare de-
monstrative eam pristinam Cara-
muelis opinionem. Secundum, demon-
strare obligationem fugiendi
periculum probabile peccandi. Ter-
tium, ex dictis inferre, proximam es-
se occasionem peccandi, in qua est
periculum probabile.

ARTICVLVS II.

*Impugnatur evidenter ea opi-
natio Caramuelis.*

SUMMARIUM.

*Sophisma, quo nititur sententia Ca-
ramuelis. n. 31.*

*Prima eius impugnatio ex periculo
probabili mortis. n. 32.*

*Alia exempla de periculo probabili
prudenter cavendo. n. 33. & seq.*

*Ostenditur equivocatio istius sophis-
matis. n. 36 & 37.*

*Discrimen inter certitudinem exist-
entiæ periculi, & probabilitatem*

tem de futuritione damni. n. 38.

31 **I**N disp. 18. relata cap. 3. demōstravi falsitatem eius opinionis. Neque enim evidentior probatio datur contra opinionem sophisticum fundamento suffultam, quam ostendere, in quo latet dolus sophisticus. Vidimus initio articuli præcedentis totum fundamentum eius opinionis consistere in hac consequentia: *Datur periculum probabile peccandi: ergo probabile est, nullum dari periculum.* Cum ergo probabile sit, nullum dari periculum, cū quis se exponit periculo probabili peccandi, probabile est, quod nulli periculo se exponit; atque adeo probabile est, quod non peccat. Vt ergo clarius, & evidentius dolus sophisticus huius argumenti conspiciatur, oportet, hoc idem argumentum, & in eadem forma proponere in alijs materijs, ubi id evidentius cernitur. Quod brevius præstabo remittens Lectorem ad locum citatum.

32. Ostenditur primo iste dolus sophisticus in periculo mortis. Petrus iacit in periculum probabile mortis: ergo est probabile dari, & est probabile non dari periculum mortis. Ergo potest sequi hanc opinionem, quod nullum est periculum; & consequenter ex hac probabilitate poterit non recipere Sacramenta in periculo probabili mortis. Quod quid absurdius dici potest? Si ergo hoc argumentum fallax est in periculo mortis, eodem modo est fallax in periculo peccandi; cum forma arguendi sit eadem.

33. Ostenditur secundò. In medio campi non longe abest à te leo sævissimus, v.g. per quadraginta passus; & duo alij homines in eodem campo distant à te quadraginta passus, & à leone, & inter se totidem. Inermis es, & equum habes proxi-

um, quo velociter posses fugere. Erisne prudens, si nolis uti eo medio fugiendi? Probo tuo argumento, te esse prudentem, etiam si nolis uti eo medio fugiendi. Id non est periculum certum mortis, quia leo potest dirigere gressum, & furorem ad alios homines ibi existentes: periculum ergo est dumtaxat probabile: ergo (iuxta formam argumenti Caramuelistici) probabile est, nullum esse periculum. (quis prudens admittet hanc consequentiam in tanta approximatione leonis, ex eo, quod periculum solum sit probabile?) Si ergo, probabile est, nullum tibi imminere periculum à leone propinquo; ne fugias. Imo vero acquiesce consilio meo, & arripe medium velocioris fugæ, ut id mortis periculum probabile evadas, & incipe intelligere, hanc esse dolosam consequentiam: *Datur periculum probabile, ergo probabile est, nullum esse periculum.*

34. Eodem modo potest formari argumentum in periculo probabili combustionis domus tuæ, *paries cum proximus ardet*; poteris enim inferre, *ergo probabile est, nullum esse combustionis periculum.* Et si sequeris hanc regulam novæ prudentiæ, non protegens te nec tuos, nec substantiā tuam ab eo periculo probabili.

35. Et quid, si Gubernator arcis, videat periculum probabile invasionis Maurorum; & dicat apud se: *Hoc periculum est probabile, & ideo probabile est, nullum esse periculum; & ideo nihil provideat pro defensione?* Si re ipsa mauri expugnent arcem, excusabit ne se ipsum corā Iudice, ex eo, quod, quia periculum erat dumtaxat probabile, erat revera probabile, nullum esse periculum; & ideo prudenter operatum esse non providendo de defensione arcis? Numquid non riderent omnes responsionem; cum ipse non rideret plectendus

us capite? Vide hæc omnia vrgentius ponderata eo c. 3. relato.

36 Impugnatur secundo eadem opinatio, ostendendo æquivocum, in quo laborat. Etenim aliud est loqui de existentia periculi, & aliud de illatione futuritionis damni. Periculum dicitur probabile, quia illatio, aut quasi illatio futuritionis damni est dumtaxat probabilis. Vnde fit, quod potest esse certa existentia periculi, & probabilis dumtaxat illatio futuritionis damni. Sic quando infirmus est in periculo probabili mortis, ita ut de eius salute nondum desperent medici, existentia illius periculi est certa, illatio autem, aut quasi illatio, qua ex periculo colligitur probabiliter futuritio mortis, est dumtaxat probabilis.

37. Tum sic: Quando datur periculum probabile peccandi, certum est, quod existit periculum, & probabilis est futuritio peccati: ergo dolosa est hæc consequentia: *Datur periculum probabile, ergo probabile est dari periculum.* (Et quia ubi pars affirmativa est probabilis, etiam negativa est probabilis, ut existimat Caramuel,) *ergo probabile est, non dari periculum.* Patet consequentia. Implicat enim contradictionem, esse certam existentiam periculi, & esse dumtaxat probabile, quod existat periculum; cum mutuo inter se repugnent, esse certum, & esse dumtaxat probabile. Quod argumentum clarius cernitur convincere in periculo probabili mortis. Vide duo alia argumenta demonstrativa, quibus prosequutus sum impugnationem eius opinionis in præcitato cap. 3.

38. Ad argumentum verò Caramuelis art. 1. propositum constat ex dictis, quomodo distinguenda sit ea propositio: *Probabiliter deest periculum, quando probabiliter adest.* Non enim deest probabiliter (quoad exis-

tentiam) periculum, quando adest probabiliter quoad illationem futuritionis damni; potest tamen concedi, quod quando illatio futuritionis damni est probabilis, sit etiam probabilis illatio non futuritionis. Quod patet in periculo probabili mortis circa infirmum, cuius mors probabiliter timetur, & cuius vita probabiliter spectatur. Ad aliud argumentum, quod art. 1. retuli ex Caramuele, constabit solutio ex art. sequenti. Alias argumentationes minoris momenti, quas affert Murcia, à ratione, & ab autoritate, abunde impugnavi ibidem cap. 4. & 5.

ARTICVLVS III.

Quanta sit obligatio fugiendi periculum probabile peccandi lethaler?

SUMMARIUM.

Qui docuerint, esse licitum exponere se periculo probabili peccandi lethaler. n. 39.

Prima impugnatio huius sententiæ ex gravi, & certo damno animæ. n. 40. & seq.

Secunda impugnatio ex securitate, quam homo debet sibi comparare. n. 43. & 44.

Tenetur quis comparare sibi securitatem istam prudenter, proportionem ad securitatem rei temporalis n. 45.

39. **E**X articulo 1. constat, Caramuelem olim, (quamvis Caram. postea retractavit) Murciam, & Hozes. Murc. Hozes. docuisse, non esse illicitum exponere se voluntarie periculo probabili peccandi: Qui autem Doctores doceant oppositum, ibidem proposui. Et quia in ea disp. 18. cap. 6. illam Caramuelis opinionem manifeste

Yyyy de-

debellavi, placuit ex eo loco aliquas periodos transcribere.

40. Igitur esse læthaliter illicitum exponere se periculo probabili peccandi læthaliter, ostendo primo [Periculum probabile peccandi, sive amittendi Dei gratiam, est certo grave malum animæ præfens, & à quolibet prudente fugiendum; sed nemini licet absque necessitate subire id, quod est certo grave malum animæ præfens, & à quolibet prudente fugiendum: ergo nemini licet absque necessitate se exponere periculo probabili peccandi, sive amittendi Dei gratiam. Minor, & consequentia patent.

41. Maior probatur. Periculum probabile amittendæ vitæ est certo magnum malum præfens, quod, omnes homines vitare conantur: periculum probabile amittendi honorem, & incurrendi ignominiam, est magnum malum præfens, quod omnes detestantur; periculum probabile amittendi penitus omnem rem familiarem est magnum malum præfens, quod omnes fugiunt: & periculum probabile cuiuslibet magnæ iacturæ temporalis, puta Regiæ, aut imperialis dignitatis, aut cuiuslibet alterius, est magnum malum de præfenti, quod omnes prudentes avertere conantur: ergo periculum probabile amittendæ gratiæ divinæ, quæ his omnibus pluris valet incomparabiliter, est de præfenti magnum malum animæ, quod omnes Christianæ prudentiæ compotes averfari debeant.

42. Sane ea sola terminorum propositio sine ulteriori probatione rem facit evidentissimam. Nam ea consequentia à minori ad maius deducta, est inevitabilis, eo quod fortius militat in pretiosioribus, quàm in minus pretiosis. Antecedens vero qui negaverit, accedat incermis ad Leonem in ea distantia, in qua non

est evidens, se occidendum, sed solum probabile: tempore magnæ tempestatis inducat in navem omnem suam substantiam, & solvat è portu, quando non est evidens, sed solum probabile, navem submergendam: si venditor est, tradat omnes merces suas viro extraneo, & sibi incognito, quem eas furaturum esse, nõ est evidens, se probabile: si Rex est, vel Imperator, non adhibeat Regno præsidium defensionis opportunum, quando probabile est, illud esse expugnandum ab hostibus, non tamen evidens. Cum ergo homines tam diligenter incumbant adhibendo media opportuna ad vitandum quodlibet periculũ probabile magnæ iacturæ rei temporalis, manifestum est, id periculum esse magnum malum præfens. Itaque malum, quod imminet de futuro, est ipsa iactura rei, quod vero res habeat eum statum, ut inde inferatur probabiliter futurum detrimentum, malum est de præfenti; quia de præfenti datur is rerum status, unde probabiliter inferitur iacturæ futuritio.

43. Ostenditur secundo. Homo non solum tenetur graviter præcepto non peccandi, sive non amittendi gratiam Dei, sed etiam securum se reddedi, quantum moraliter possit, à peccato læthali, & ab amissione gratiæ Dei; sed reddere se securum consistit in eo, quod vitet periculum, etiam probabile: ergo tenetur graviter præcepto vitandi periculum etiã probabile. Minor patet: non enim potest intelligi, quomodo habeat homo vitam securam dum est in periculo probabili mortis.

44. Maior probatur primo. Nã charitas erga se ipsum obligat, ut quis reddat se securum quantum possit, à summo malo, & ab amissione summi boni. Probatur secundo. Nam quilibet tenetur reddere se securum

ab

ARTICVLVS IV.

An occasio extrinseca in qua est periculum probabile peccandi, eo ipso sit occasio proxima?

SVM MARIVM.

Qui dixerint, occasionem proximam includere periculum moraliter certum peccandi n. 46.

Ad occasionem proximam satis est periculum probabile peccandi. n. 47, & 48.

Qui credit periculum, iudicat id probabile. n. 49.

Occasio est proxima, in qua quis voluntariè exponitur periculo peccandi. n. 50.

Occasionem esse proximam sub periculo probabili, ostenditur exemplis. n. 51. & 52.

Quam periculosa in praxi opinio opposita. n. 53.

46. **A**D occasionem proximam peccandi requiri periculum certum, nempe illud, ex quo certitudine morali inferatur futuritio peccati, olim sustinuit Caramuel, vbi supra (quamvis postea id retractaverit) & Leander à Murcia supra relatus, quos novissime sequuntur Lumbier tom. 3. sum. num. 2010. pag. 1253. & Hozes in expositione prop. 63. n. 4 pag. 425.

47. Sed ad occasionem proximam peccandi læthaliter sufficere periculum probabile, firmum est inter Authores maioris notæ. Ita P. Thomas Sanchez lib. 1. in Decal. c. 8. num. 1. aiens: *Certissimum est opus ex se veniale, aut indifferens in mortale transire, si operans occasione ita proxima exponatur, ut cum in mora-*

Yyyy 2 li,

Caram.
Murc.
Lumb.
Hozes.

li, ac proximo peccandi mortaliter periculo constituat: constat ex illo Ecclesiastici 3. (Qui amat periculum, peribit in illo.) Et ratio est: quia salutem spiritualem temere convincitur, se tam PROB ABILI eius amittende periculo obiciens. Et num. 3. ait: In hoc PROB ABILI peccandi mortaliter periculo fatende sunt circumstantie illius peccati, cuius periculo se exposuit.

48. Idem tenet Navarrus in sum. cap. 3. num. 14. vers. Huius autem. Vbi sic ait: Nemo potest absolvi, nisi statuat, saltem virtualiter, nunquam se in posterum mortaliter peccaturum, & consequenter evitaturum occasionem, quæ ex se sit mortifera, aut peculiaris huiusmodi, quam PROB ABILITER credit peccati mortalis causam sibi fore; iuxta illud Ecclesiastici 3. (Qui amat periculum peribit in illo.) Quando autem Navarrus ibid. dicit: Talis est occasio, qua credit se fere semper ad sic peccandum impulsurum tri; id verbū credit, constat intelligendum esse eo modo; quo paulo ante dixit, nempe PROB ABILITER credit.

49. Eodem modo intelligendi sunt Authores, dum asserunt, in periculo proximo peccandi versari eū, qui credit se in ea occasione frequenter, aut fere semper peccaturum. Nā verbum credendi extrā materiam Fidei Divinæ denotat credulitatem probabilem. Censent ergo, ad occasionem proximam sufficere credulitatem probabilē; atque adeo periculum probabile sufficere ad constituendam occasionem proximā peccandi.

50. Et ex hucusque dictis facile est id convincere. Primo. Illa enim est occasio proxima peccandi læthaliter, cui dum quis sponte se exponit, peccat læthaliter: sed qui se exponit sponte periculo probabili peccandi læthaliter, peccat læthaliter: ergo exponere se sponte periculo probabili

peccandi læthaliter, est occasio proxima peccandi læthaliter. (Consequenter patet, & Minor demōstrata est in articulo proximo precedenti. Nec minus certa est ratio. Nam advertarij, qui excludunt à ratione occasionis proximæ periculum probabile, ideo illud excludunt, quia in periculo probabili peccandi læthaliter, nolunt admittere peccatum læthale. Et si in periculo probabili inveniant peccatum læthale nulla erit ratio, ob quam tale periculum excludant à ratione occasionis proximæ.

51. Convincitur secundo. Quis enim dubitet, esse in occasione proxima mortis eum, qui provocans, vel provocatus aggreditur duellum? Et tamen periculum mortis istius individui non est certum, sed probabile: ergo ad occasionem proximam mortis sufficit periculum probabile mortis. Similiter in occasione proxima mortis est ille, qui proximus est Leoni savissimo, sub circumstantijs propositis art. 2. sub quibus solum est periculum probabile mortis: ad proximam ergo occasionem sufficit periculum probabile.

52. Eodem modo arcem esse in occasione proxima ruinæ certum est, si illam obsideat ingens maurorum exercitus magna armorum potentia munitus; cum tamen periculum ruinæ nō sit certum, sed dumtaxat probabile. Similiter est in occasione proxima ruinæ domus illa, cuius vicina domus flagrat incēdio; licet periculum non sit certum, sed dumtaxat probabile.

53. Convincitur tertio. Nam in ordine ad proximam est valde periculosa ea opinio, quæ adstruit, non esse occasionem proximam, neque ex obligatione fugiendam, quando periculum est dumtaxat probabile: quia concubinarij facile sibi persuadent, aut persuadere conabuntur, suum

suum periculum labendi non esse certum, sed dumtaxat probabile; atque adeo non esse occasionem proximam, neque inesse sibi obligationem vitandi præfatam occasionem; & ita remanebit in periculo damnationis æternæ.

CAPVT IV.

An, & quomodo teneamur vitare occasionem proximam, & periculum formale peccandi læthaliter?

ARTICVLVS I.

Quam certa sit obligatio vitandi occasionem proximam? Præmittunturque positiones aliquæ.

SYMMARIVM.

Certum est, eum, qui est in occasione proxima voluntaria, teneri illam deserere. n. 54.

Quomodo deserenda sit talis occasio. num. 55.

Discrimen inter periculum formale, & materiale. n. 56.

Prima regula pro fugienda occasione. num. 57.

Secunda regula pro materia luxuriæ. num. 58.

Alia regula pro materia avaritiæ. num. 59.

Quid pro vehemēti Iracundia? n. 60. Circumstantie in quibus fugienda nō est externa occasio, quia tunc nō est proxima. n. 61.

54. **O**Mnes Theologi conveniūt in eo, quod ille, qui est in occasione proxima peccandi læthaliter quando ipsi est voluntaria,

tenetur gravi obligatione deserendi illam. Quod ipse Christus Dominus docuit Matth. 5. illis verbis: Si oculus tuus dexter scandalizat te erue eum, & proice abs te: expedit enim tibi, ut pereat unum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum mittatur in gehennam. Et si dextera manus tua scandalizat te, abscinde eam, & proice abs te, expedit enim tibi, &c. Idque repetit Matth. 18. Et S. Chrysostomus Hom. 17. per oculum dextrum, & manum dextram intelligit concubinam. Cœteri Patres universalis intelligunt, quamlibet occasionem cuiuscunque personæ, quæ provocat ad peccandum. Ita S. August. lib. 1. de Serm. D. Euthimius in hunc locum, S. Hilarius Can. 4. S. Athanasius quæst. 70. S. Pacianus Epistola 3. adversus Novatianos, S. Cyrillus lib. 12. in Ioan. cap. 18. S. Anastasius quæst. 7. Salvianus lib. 3. de Provid. & Theophylactus in hunc locum Quæ conclusio alijs terminis proponi solet, nempe læthaliter peccare eum, qui se exponit periculo peccandi læthaliter, sive occasione proximæ.

55. Restat explicandum, quomodo debeat deserere. Quam explanationem late persecutus sum in citata disp. 18. cap. 8. Et ex ibi dictis in presenti prosequar. Caramuel disp. 70. in Regul. num. 1067. exposulat cum aliquibus Authoribus, quod materiam hanc de fugiendo periculo confuse tractant. Et si id verum est, ideo confuse eam tractant, ut ego opinor, quia non distinguunt inter occasionem externam, & periculum formale; item quia non distinguunt inter modum evadendi à periculo per fugam occasionis externæ, & modum evadendi ab illo per media homini ipsi intrinseca, id est, per actus ipsius hominis proprios, ut notavi cap. 2. fine. Et quamvis aliquibus videatur difficile regulas generales

S. Chris

S. Aug.

Euthim

S. Hilar

S. Atha.

S. Pac. a.

S. Cyril.

S. Anast

Salvia.

Theoph.

var.

Caram.

tra-

tradere, per quas his implexis quaestionibus satisfiat; at servata hac duplici distinctione, existimo, non esse difficile has regulas generales statuere.

56. Oportet ergo revocare in memoriam id, quod supra capite 2. dixi circa divisionem periculi in formale, & materiale, & circa eos duos homines, quorum alter ingreditur in domum periculosam armatus constantia propositi, oratione, & fiducia in Deum, qui propterea non incurrit periculum formale; atque adeo respectu illius occasio non est proxima: alter vero similem domum ingrediens ob propositi tepiditatem incurrit periculum formale; atque adeo respectu illius occasio peccandi est proxima. Et hinc aperte comperies, posse fieri, quod periculum formale evitetur per actus virtutis ipsius hominis. Et antequam regulas generales statuam, sequentes positiones praemitto.

57. Positio prima. Vbi passio est vehemens, & habitus vitiosus intensus, vel, interna suggestio, sive tentatio est fortis; magis timenda est occasio externa, magisque fugienda. Patet. Nam cum duplex sit medium vitandi periculum formale lapsus, alterum, vitando occasionem externam: alterum roborando se per actus virtutum: quando passio, habitus, & tentatio vrgent, minus est roboris ad eos hostes vincendos per actus proprios ipsius hominis. Cum ergo tunc non vitetur periculum formale per actus ipsius hominis proprios, vitandum illud est per fugam occasionis externae.

58. Positio secunda. In materia luxuriae magis, quam in multis alijs, necesse est fugere occasiones externas. Id constat ex praecedenti positione, eo quod in hoc genere passio est vehementior. Nam, ut ait S. Isidorus lib. de sum. Bon. (apud S.

Thomam 2. 2 quaest. 154. art. 3. ad 1.) *S. Thom*
magis per carnis luxuriam humanum genus subditur diabolo, quam per aliquod aliud; quia scilicet difficilius est vincere vehementiam huiusmodi passionis. Et ideo quanto maior est difficultas vincendi vehementem passionem, tanto minus fortitudinis habet homo, ut per actus proprios extenuet periculum formale; atque adeo ad evadendum illud, necesse est occasionem externam vitare. Et ideo Apostolus 1. ad Corinth. 6. dixit, *fuge fornicationem*, explicans per verbum fugiendi, quomodo recedendum sit, non solum per detestationem, sed etiam per fugam externam, ab huiusmodi vitio; neque enim eo termino *fugiendi* utitur Apostolus, nisi in Luxuria, Idolatria, & Avaritia.

59. Positio tertia. Etiam in materia avaritiae magnae, & vehementis divitiarum cupiditatis, periculum peccandi in eo genere, ut in plurimum, vitandum est per fugam occasionis externae. Etenim passio haec, vbi invalescit, est vehementissima, & omnem Dei legem pessumdat. Ideo Apostolus 1. ad Timoth. 6. ait: *Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & desideria multa inutilia, & nociva, quae mergunt homines in interitum, & perditionem: radix enim omnium malorum est cupiditas; quam quidam appetentes erraverunt a Fide, & inseruerunt se in doloribus multis. Tu autem, o homo Dei, haec fuge.* Vbi autem vehementior est passio, minor est fortitudo ad actus virtutum intensos, quibus periculum formale extenuetur. Et ideo in hoc genere oportet amputare periculum formale per fugam occasionis externae. Vbi notandum est, circa haec duo vitia avaritiae, & luxuriae vltimum fuisse Apostolum verbo *fugiendi*, quo denotaret fugam ab occasione externa, ut nuper notabam.

Po.

60. Positio quarta. Ob eandem rationem in materia magnae iracundiae necesse est evitare diligenter occasionem externam. Nam experimento compertum est, etiam homines virtutis studiosos, occasione data, torrente iracundiae praecipites fieri, ita ut fere rationis usum spolientur.

61. Positio quinta. In caeteris, in quibus neque vehemens est passio, neque habitus vitiosus nimis intensus, neque tentatio sathanae valde vrgens, ut in plurimum, non est necesse tollere occasionem externam, quae propterea non est occasio proxima peccandi. V.g. cum quis omitit auditionem Missae in die festo propter confabulationem cum amicis; tunc enim illam omittit, potius ex desidia, & negligentia, quam ex influxu confabulationis. Quae positio patet ex dictis: quia in hac hypothese non est difficile elicere actus virtutum, quibus periculum extenuetur, & hostes debiles superentur.

ARTICVLVS II.

Statuuntur regulae generales de modo vitandi periculum formale peccandi.

SUMMARIUM.

Periculum formale peccandi debet vitari, aut fugiendo occasionem, aut periculum dissolvendo. n. 62.

Si per actus proprios vitatur formale periculum, non est opus deserere occasionem. n. 63.

Qui nequit intrinsece, tenetur extrinsece vitare periculum. n. 64.

Qui vitare non potest occasionem extrinsecam, tenetur intrinsece vitare periculum. n. 65. & seq.

Quid de filio familias impotente expellere occasionem. n. 68.

Quando teneatur quis non solum ad actus internos, sed etiam ad deserendam occasionem externam. n. 69.
Circa quas materias sit haec obligatio vrgentior. n. 70.

62. **P**rima regula est. *Quotiescumque homo advertit, in aliqua occasione esse periculum formale peccandi, letaliter, tenetur fugere periculum uno è duobus modis; vel deserendo occasionem externam, vel dissolvendo periculum formale per actus virtutum à se elicitos.* Probatur. Quoties homo potest vitare periculum formale peccandi, tenetur illud vitare, utpote ingens malum animi. Nam, ut optime dixit P. Sitarz tom 5. in 3. part. disp. 18. sect. 3. num. 16. *In moralibus eiusdem malitiae est constituere se voluntarie in morali periculo, & proximo committendi aliquod crimen, & committere illud.* Sed regulariter loquendo semper potest vitare periculum formale peccandi aut per fugam occasionis externae, aut per actus virtutis à se elicitos, nempe per detestationes peccati, per propositum intensum, & preces Deo directas, &c. Ergo semper tenetur vitare periculum formale vno ex illis duobus modis.

63. Secunda regula. *Quando quis per actus suos proprios vitat periculum formale non tenetur deserere occasionem externam.* Patet. Nam occasio externa eatenus deserenda est, quatenus est occasio proxima peccandi; sed quando homo per actus suos proprios extinguit periculum formale peccandi, iam illa non est occasio proxima peccandi: ergo tunc, non tenetur deserere occasionem externam. Minor ex dictis est manifesta. Occasio enim proxima essentialiter constituitur ex occasione externa, & periculo formali peccandi: ergo deficiente periculo formali peccandi.

Suar.

candi, iam illa non est occasio proxima.

64. Tertia regula est. *Qui non vitat periculum formale intrinsecus id est per actus suos proprios, tenetur vitare illud extrinsecus, id est, deserendo occasionem.* Patet ex regula prima. Etenim homo tenetur vitare periculum formale peccandi lathaliter vno è duobus modis, scilicet intrinseco, vel extrinseco: ergo si primo modo non vitat illud, vitare debet secundo modo.

65. Quarta regula. *Qui non potest vitare occasionem extrinsecam, tenetur vitare periculum formale modo intrinseco, id est, per prefatos actus virtutum à se elicitos.* Patet ex dictis. Tenetur enim vitare id periculum formale vno ex duobus modis prefatis.

66. Sed adhuc spetialiter probatur. Nam qui non potest vitare occasionem extrinsecam, & adhuc non vult vitare periculum formale per actus suos proprios, ipse voluntarie se exponit periculo formali; atqui constat ex superius dictis, peccare mortaliter eum, qui voluntarie se exponit periculo formali: ergo qui non potest vitare occasionem extrinsecam, & non vult vitare periculum formale per actus suos proprios, peccat mortaliter: ergo qui non potest vitare occasionem extrinsecam, tenetur sub mortali vitare periculum formale modo intrinseco, sive per actus suos proprios. Minor, & ambæ consequentiæ tenent.

67. Probatur Maior. Ille se exponit periculo formali peccandi, qui cum libere possit vitare illud, non vitat; sed qui impotens est vitare occasionem extrinsecam, nec vult vitare periculum formale per actus suos proprios, libere potest vitare periculum formale, & non vitat; cum sit in libera potestate eius elicere actus,

qui extenuant periculum formale, & non vult illos elicere: ergo ipse se exponit periculo formali.

68. Hinc constat, filium familias, qui non potest expellere è domo concubinam, posse, & debere extenuare periculum formale peccandi per actus suos proprios, scilicet per magnam detestationem peccati, intentum propositum, preces ad Deum, &c. Quod si hæc media non apponat ad extenuandum periculum, ipse se exponit periculo formali peccandi, sicut se exponit, qui cum possit, non vult deserere occasionem externam. Peccatque lathaliter, si non conetur ad hæc media adhibenda pro extenuando periculo; quidquid sit, an sit diversum peccatum à concubinato, an ab illo non distinguitur.

69. Quinta regula est. *Quando occasio externa associatur passione vehementi, vel habitu vitioso, vel acri suggestionem vel his omnibus simul, si est in potestate hominis occasionem externam deserere, non sufficit conari ad vitandum periculum formale per actus suos proprios, sed tenetur sub mortali deserere occasionem externam.* Infertur ex dictis. Nam cum hostes illi sint validissimi, conflictus cum illis est valde difficilis, & ideo homo tenetur fugere ipsum locum pugnæ, ne succumbat. Deinde quilibet prudens suam timens fragilitatem, debet credere suos actus non futuros esse ita robustos, vt possint superare tam validos hostes, maxime quando habet aliud medium evadendi periculum, scilicet fugam occasionis externæ. Præterea, quia & si Deus auxilia sufficientia non dederit, vt physice possit homo vincere; ei tamen qui temere, & sine necessitate ingreditur occasionem, non offert ea copiosa auxilia, quæ præstat illis, qui necessitate coacti occasione

pec-

peccandi concluduntur. Quod etiam patet ex prima propositione.

70. Hinc infertur in materia luxuriæ, avaritiæ magne & vehementis iracundiæ teneri hominem ad vitandas occasiones externas, si moraliter possibile sit; nec sufficit conari ad vitandum periculum formale per actus hominis intrinsecos. Hoc enim probant argumenta facta pro assertionem quinta. Et constat etiam ex propositionibus, tertia, quarta, & quinta.

CAPVT V.

An qui in occasione proxima peccandi lathaliter versatur, quam potest deserere, possit absolvi, ante quam illam deserat? Vbi fit crisis propositionis 61.

ARTICVLVS I.

Varia Authorum placita & falsæ citationes proponuntur.

SYMMARIVM.

Sub quibus terminis difficultas proponitur à Doctoribus. n. 71.

Qui dixerint, posse absolvi concubinarium aliquoties, ante quam expellat concubinam. n. 72.

Limitatur ab aliquibus prima sententia. n. 73.

Qui authores eandem sententiam docuerint post damnationem. n. 74.

Nequit absolvi concubinarium, ante quam tollat occasionem voluntariam. num. 75.

71. Hæc quæstio solet ab Authoribus tractari sub ter-

minis *concupinatus*; quia in genere occasionis proximæ, hæc est frequentior, ita vt quidquid de hac occasione dictum fuerit, intelligi debeat de quavis alia occasione proxima alterius materiæ. Inquirimus ergo in presenti, an confessarius possit absolvere penitentem concubinarium, qui domi suæ retinet concubinam, habens in potestate sua illam expellere, ita vt nulla impossibilitas physica, vel moralis expulsionem eius impediatur?

72. In disp. 18. cit. cap. 9 late proposui varia Authorum placita: Vnde breviter feligam, quæ oportet notari. Ioannes Sancius disp. 10 n. 6. *Sanc.* asserit, concubinarium posse absolvi ter, vel quater, antequam realiter expellat concubinam, quando sub omnimoda potestate eius est illam expellere; dum tamen habeat firmam propositum expellendi illam. Quam opinionem P. Castro Palao tom. 1, tract. 2. disp. 2. punct. 9. §. 3. num. 14. *Cast.* appellavit audaciam. Sed quod magis mirandum est, citat Ioannes Sancius plurimos Authores pro sua sententia, Suarezium, Thomam Sanchez, *Suar.* Azorium, Medinam, Vegam, Ludovicum *Th. San.* vicum Lopez, & Emmanuelem Rodriguez. *Azor.* Ex quibus aliqui expresse *Medin.* docent oppositam sententiam; alij *Fega.* vero tradunt doctrinam, quæ non *Lopez,* spectat ad hanc materiam, vt in cap. *Rodrig.* 9 cit à num. 108. manifeste ostendi; Et P. Suarezium fallò citari, aperte ostendit P. Castro Palao tom. 1. tract. 2. *Suar.* disp. 2. punct. 9 §. 3. num. 15. Et præterea *Cast.* ipse Suarezius agens de consuetudine peierandi, & de proposito non peierandi de coetere, quod haberi debet in confessione tom. 2 de Relig. tract. 2. lib. 3. cap. 8. num. 7. ait: *Suppo-* *Suar.* *sto autem tali proposito observandum est, vt si homo habet aliquas externas occasiones moraliter inducentes illum ad temere iurandum, illas auferat;*

alioqui non sufficienter disponetur si proxime sint. & sine magno incommodo auferri possunt.

73. His falsis citationibus Ioannis Sanci non pauci Authores decepti sunt habentes fidem illi Doctori. Machado tom. 2. lib. 7. part. 2. tract. 3. docum. 3. num. 3. asserit pro ea opinione praefati Sanci stare graves Authores, quos refert Ioannes Sanci. Similiter Leander à Murcia lib. 2. disquisit. disp. 1. resolut. 8. num. 12. (qui opinionem Ioannis Sanci coarctat ad duas vices fractae promissionis à concubinario) citat pro eadem opinione eosdem Authores, quos si examinasset, cognovisset falsitatem citationum. Eodem vitio laborat Leander à SS. Sac. tract. 5. de Pœnit. disp. 7. resol. 35. Imo magis exorbitat in hac citatione authorum, ut clare demonstravi eo cap. 9. cit. n. 115.

74. Sed (quod magis mirandum est) post damnationem propositionis 61. aliqui Authores admittunt, posse absolvi, bis, ter, vel quater concubinarium habentem occasionem proximam voluntariam, dummodo habeat propositum expellendi illam. Ita Magister Hozes in prop. 61. n. 12. & 13. affirmat posse absolvi concubinarium prima, & secunda vice, antequam expellat concubinam. Et Mag. Lumbier tom. 3. summa Hispanæ num. 2002. folio 1247. ait tolerabilem esse opinionem asserentium, posse absolvi concubinarium bis, aut ter, ante quam expellat concubinam, sive occasionem proximam voluntariam. Et Martinus de Torrecilla Capucinus consult. 15. concl. 7. n. 80. affirmat, non subiacere huic damnationi opinionem eorum, qui dicunt, posse absolvi concubinarium usque ad quatuor vices iuxta aliquos, sive usque ad secundam vicem iuxta alios, antequam expellat concubinam, quam voluntarie retinet.

75. Oppositam sententiam, quæ docet, concubinarium, dum est in occasione proxima voluntaria peccandi, non esse absolvendum, antequam removeat occasionem, tenetur P. Thomas Sanchez lib. 2. sum. cap. 32. num. 45. Item Navarrus in Manuali cap. 16. num. 20. Ludovicus Lopez 1. part. instruct. cap. 22., Candidus disquisit. 24. art. 2. dub. 5. pag. 76. Villalobos tom. 1. tract. 2. cap. 3. num. 5. & lib. 7. in Decal. cap. 1. §. 2. num. 2. Bonacina de matrim. quæst. 4. punct. 14. num. 11. & 12. P. Conink disp. 8. de Pœnit. dub. 17. num. 133., quatenus ait: *Hinc eos, qui vivunt in concubina, nullo modo extra casum gravis necessitatis, expedit absolvere, antequam de facto separentur, etiam si parati sint iurare, se in posterum caste victuros, quale inrumentum Sacerdos, nec exigere, nec admittere debet, sed iubere, eos ante absolutionem separari.* P. Azor part. 8. Institut. moral. lib. 3. c. 6. quæst. 2. his verbis. *Secundo queritur, an concubinarium publicum possit licite absolvi à confessorio, antequam concubinam eliciat? Respondeo in primis, non posse licite eum absolvi, antequam ab ea separatur, cum firmo proposito nunquam ad eam amplius accedendi.* Navar. cap. 16. num. 2. Silvest. Angel & communis opinio. Et mox subiungit, idem dicendum de eo, qui non est vere concubinarium, sed communiter existimatur, propter foeminam secum commorantem; non enim debet absolvi, donec auferat scandalum. P. Arriaga tom. 8. disp. 38. sect. 5. subsect. 2. ubi propugnat, eum, qui semel promisit expellere concubinam, nec implevit, non posse absolvi, nisi prius expellat. Sed non satis declarat, an possit absolvi, antequam expellat, is, qui nunquam promisit. P. Fillucius tract. 30. cap. 2. quæst. 11. num. 56. asserens. *Ideo talis non est absolvendus, nisi ante concubinam eliciat,*

ciat, etiam in articulo mortis, si tempus adsit, & non sit magna necessitas eam retinendi citra scandalum. Eodem prorsus modo id propugnat P. Fagundez lib. 6. in Decal. cap. 2. nu. 3. & P. Pellizarius in Manual. Regul. tom. 2. tract. 20. cap. 10. nu. 187. Item Sayrus, & Zerola apud Bonacinam cit., & Megala apud Dianam, 5. part. tract. 14. resolut. 107. qui in eandem sententiam inclinat.

non deserit occasionem voluntariam. num. 95.

76. **P**re-notandū est primo (quod certissimum est apud omnes) peccare mortaliter concubinarium, dum retinet occasionem proximam peccandi voluntariam. Nam ut optime dixit P. Suarius supra citatus, in moralibus eiusdem malitiæ est constituere se voluntarie in morali periculo, & proximo committendi aliquod crimen, & committere illud.

77. Pre-notandum est secundo, præceptum vitandi occasionem proximam voluntariam peccandi læthaliter esse præceptum negativum; quod explicatur per hunc terminū, *Nec retineas.* Patet. Nā eo ipso quod teneatur ad non retinendum talem occasionem, datur præceptum non retinendi, quod est præceptum negativum: sicut quia homo habet obligationem non furandi, datur præceptum non furandi, illud quidem negativum.

78. Sit conclusio. Ille, qui habet occasionem proximam voluntariam peccandi læthaliter, non potest absolvi, nisi prius eam expellat: *Dixi proximam*, quæ scilicet constituitur ex periculo formali peccandi: nam si permanente occasione, cesset periculum formale peccandi, iam occasio non est proxima, ut supra ostendi. *Dixi voluntariam*: nam si sit impossibilis moraliter expulsio illius, & pœnitens habeat verum propositum non peccandi, & adhibendi omnia media necessaria ad vitandum periculum formale peccandi, absolvi poterit. Quando autem adsit ea impossibilitas moralis, dicam inferius. Quæ autem sint media necessaria ad extenuandum periculum formale, dixi supra à n. 62.

79. Pro qua conclusione hunc

ARTICVLVS II.

Numquam posse absolvi eum, qui habet occasionem proximam voluntariam, antequam eam expellat.

SUMMARIUM.

Peccat mortaliter concubinarium retinens voluntarie proximam occasionem peccandi n. 76.

Hoc præceptum non retinendi occasionem est negativum. n. 77.

Qui habet occasionem proximam voluntariam peccandi, nequit absolvi ante expulsionem illius. n. 78.

Tunc permanet in statu peccati mortalis. n. 79.

Præceptum non retinendi obligat semper, & pro semper. n. 80.

Propositum adimplendi præceptum non est adimpletio illius. n. 81. & 82.

Periculo peccandi se exponit, qui voluntarie persistit in periculo. n. 83.

Se committere voluntarie periculo peccandi idem est moraliter, ac vellem peccatum n. 84. & seq.

Impudens est, qui, cum potest, non se eripit à periculis. n. 89. & seq.

Propositum mediocriter intentum non est sufficiens ad iustificationem, etiam intra Sacramentum. numer. 91. & seq.

Neque prima vice, est absolvendus, qui

si illogisimum obicio, quem propositum sui causa disp. 18. num. 120. [concupiscens, dum retinet domi concubinam, cum possit expellere, est in statu peccati mortalis; dum absolvitur, retinet concubinam domi, cum possit expellere: ergo dum absolvitur, est in statu peccati mortalis. Sed qui absolvitur manens in statu peccati mortalis, invalide absolvitur: ergo is concubinarius invalide absolvitur.]

80. Confirmatur primo. Præceptum negativum obligat semper & pro semper: sed præceptum non retinendi occasionem proximam voluntariam est præceptum negativum, ut constat ex prænotato: ergo præceptum non retinendi occasionem, proximam voluntariam obligat semper, & pro semper. Ergo pro eo tempore, quo vadit ad confessarium, aut facit confessionem, obligat id præceptum; & tamen in eo tempore non implet id præceptum: ergo non implet in eo tempore, pro quo instat præceptum. Est ergo actualiter violans præceptum in eo ipso tempore, quo absolvitur; atque adeo absolutio nulla est.

81. Confirmatur secundo. Ille, cui de præsentibus instat obligatio exequendi aliquid, non implet obligationem per hoc, quod habeat propositum, exequendi illud de futuro. Ita tempore tentationis de admittenda hæresi, conveniunt Doctores in eo, quod tunc instat præceptum elicendi actum Fidei. Numquid si pro tunc instat hoc præceptum, implebit illud per hoc, quod nolens tunc elicere, habeat propositum elicendi de futuro? Minime. Quia si per id propositum de futuro implet præceptum Fidei, infertur evidenter, quod præceptum non instat de præsentibus.

82. Sed sic est, quod præceptum non retinendi concubinam, quam omnino voluntarie retinet, instat de

præsentibus, etiam dum confessionem facit, & absolvitur; cum obliget semper, & pro semper: ergo non implet hoc præceptum per hoc, quod habeat propositum de futuro non retinendi illam.

83. Confirmatur tertio. Concupiscens peccat mortaliter exponendo se periculo proximo peccandi læthaliter; sed dum absolvitur, exponit se periculo proximo peccandi læthaliter: ergo dum absolvitur de præsentibus, peccat mortaliter. Probatur Minor. Ille enim exponit se periculo proximo peccandi læthaliter, qui voluntarie persistit in tali periculo; sed dum absolvitur persistit voluntarie in tali periculo: ergo dum absolvitur, exponit se periculo proximo peccandi læthaliter.

84. Secundum argumentum pro conclusione est. Qui facit propositum expellendi de futuro concubinam voluntarie retentam, manet in periculo proximo infringendi propositum, & non expellendi illam; sed qui manet in periculo proximo infringendi propositum, & non expellendi illam, perseverat in peccato læthali: ergo qui facit propositum (etiam in confessione) expellendi de futuro concubinam voluntarie retentam, perseverat in peccato læthali: ergo dum confitetur, aut absolvitur perseverat in peccato læthali. Ambe consequentiæ sunt evidentes.

85. Minor patet. Nam ut dixit P. Suarez supra cit. *In moralibus eiusdem malitiae est, constituere se voluntarie in morali periculo & proximo committendi aliquod crimen, & committere illud*: ergo eiusdem malitiae est permanere voluntarie in periculo proximo infringendi propositum, & non expellendi concubinam; atque infringere propositum, & non expellere illam.

Ma.

86. Maior vero eius syllogismi probatur. Nam per id propositum non aufertur re ipsa occasio proxima, neque aufertur vehemens propositio ad venerea, neque habitus vitiosus: ergo perseverante toto constitutivo periculi formalis, perseverat periculum. Deinde propositum de futuro in eo, qui de præsentibus potest expellere, & non expellit, non potest non esse valde tepidum: ergo id propositum non extenuat periculum formale; atque adeo licet habeat tale propositum, perseverat in periculo formali infringendi illud.

87. Verum quidem est, quod in aliquo casu rarissimo ex specialissima Dei gratia, potest esse propositum ita resolutivum, ut indubitatum sit, quod de futuro peccator expulsurus sit occasionem, aut aliter separandum sit à peccato. In quo casu iam cessat periculum formale peccandi; atque adeo occasio non manet proxima. Cæterum hoc nunquam contingit in eo, qui cum possit de præsentibus expellere, non expellit, sed elicit propositum expellendi de futuro; iste enim clare significat propositum eius esse tepidum, & nullatenus extenuans vim periculi. Ille enim casus de proposito illo resolutorio, certissime arguente expulsionem occasionis de futuro, aut aliter separationem à peccato, solum reperitur in eo, qui non potest expellere de præsentibus. Quomodo autem intensissimum, & resolutivum propositum extenuet vim periculi formalis, & faciat occasionem non esse proximam; & quomodo propositum, quo communiter afficiuntur homines, qui, cum possint, non expellunt concubinam ante confessionem, non extenuet vim periculi, nec sit verum propositum, late explicui in eadem disput. 18. cit. capit. 9. num. 125. & seqq.

88. Audiendus est P. Dicastillo de Pœnit. disp. 6. dub. 19. num. 336. *Ego sane vix crederem alicui, quantumvis affirmanti firmissimum propositum, & magnum dolorem, si simul cum possit, (sic enim ponitur hic casus) nolit à tanto periculo se liberare, nec dignus est, cui credatur. Est enim retentio concubina in omnium sententia occasio satis periculosa, cui se exponere sine causa (ego dixerim sine urgentissima necessitate) satis indicat, non esse verum illud propositum. Et ita consent plerique docentes, eum, qui vult manere in periculo morali labendi, non censeri habere verum propositum.*

89. Tertium argumentum est. Nam in periculis iacturæ corporalis, imprudentissimus censetur, qui cum possit eripere se statim ab illis, id non præstat, nec censetur prudens per hoc, quod habeat propositum eripiendi se de futuro ab eo periculo: Item non extenuabit periculum iacturæ temporalis per hoc, quod habeat propositum eripiendi se de futuro: Sic ille, cui leo sævissimus appropinquat, imprudentissimus erit contra caput suum, si non statim fugiat, etiam si dicat, se habere propositum fugiendi de futuro: neque hoc propositum fugiendi de futuro extenuat vim periculi. Quod idem cernitur in periculo infamiae: v.g. in hypothesi, in qua quis à satellitibus quæritur, ut publice vapulet. Item in periculo amittendi per naufragium totam suam substantiam rei familiaris ad suam, & filiorum vitam sustentandam necessariam. Numquid prudens censetur, qui non fugiat statim à satellitibus appropinquantibus, per hoc quod habeat propositum fugiendi de futuro? Numquid naufragus extenuabit periculum per hoc, quod habeat propositum eripiendi de futuro substantiam rei suæ familiaris-
Con-

Dicast

90. Consequentia autem vrget à minori ad maius : est enim multo maius incōparabiliter periculū incidendi in peccatū mortale, quàm periculū incidēdi in leonem, in satellites, aut in naufragium. Et sicut in his periculis iacturæ temporalis censetur imprudens, qui, cum possit, non se eripit statim ab illis, ita etiam censendus est imprudentissimus contra cōscientiam, & salutem animæ, qui non se eripit statim, cum possit, à periculo peccandi læthaliter. Et sicut, qui patitur periculum iacturæ temporalis non extenuat vim periculi, per hoc, quod proponat, eripere se de futuro ab eo periculo, cum possit statim; ita qui patitur periculū peccandi læthaliter, non evacuat vim periculi, per hoc, quod proponat eripere se de futuro ab eo periculo; atque adeo voluntarie persistit in eo periculo, etiam dum confitetur; & dum persistit in periculo, est in statu peccati mortalis; atque adeo si tunc absolvitur, invalide absolvitur.

91. Quartum argumentum est. Illud propositum mediocriter intensum, (quale habent communiter homines concubinarij) expellendi de futuro occasionem proximam, non est sufficiens ad iustificationem adquirendam in Sacramento Pœnitentiæ; ergo quamvis habeant id propositum, non sunt capaces absolutionis. Consequentia patet, & antecedēs probatur. Nam propositum, quod requiritur, ut homo iustificetur in Sacramento Pœnitentiæ, est propositum implendi omnem obligationem gravem, atque adeo non permanēdi in periculo proximo peccandi læthaliter, cum potest illud vitare; sed illud propositum mediocriter intensum expellendi occasionem de futuro non est propositum implendi omnem obligationem gravem, neque est propositum non permanēdi in

periculo proximo peccandi læthaliter: ergo illud non est propositum sufficiens ad consequendam iustificationem.

92. Probatur minor ex dictis. Illud enim propositum mediocriter intensum non evacuat vim periculi, atque adeo ille homo permanet in periculo proximo infringēdi id propositum; cum tamen habeat obligationem eripiendi se à periculo, cum re ipsa potest: ergo illud non est propositum implendi obligationem, neque est propositum eripiendi se ab eo periculo. Et quidem homo, qui, dum confitetur, aufert nummos à cōfessario, quid prodest, quod habeat propositum non furandi de futuro? Quid ergo proderit, quod concubinarijs, qui de præsentī potest ante confessionem expellere concubinam habeat propositum expellendi de futuro, si actualiter in confessione peccat, non se subtrahendo statim ab eo periculo peccandi læthaliter, à quo potest statim se subtrahere?

93. Confirmatur. Nam dum ille concubinarijs confitetur, instat gravis obligatio eripiendi se à periculo formali peccandi læthaliter; à quo potest se eripere vno è duobus modis: scilicet vel expellendo occasionem externam, quod est facilius, vel extenuando periculum formale per contritionem extraordinariam, & propositum constantissimum (tam magnum ut iudicio prudentis cesset periculum formale labendi.) Atqui neutro modo vitat periculum formale labendi in peccatum læthale, non expellendo statim occasionem externā, ut supponitur; non eliciendo actus extraordinarios, qui cessare faciant omnino periculum, ut etiam supponitur: ergo actualiter dum cōfiteatur, committit peccatum læthale, quamvis sit cum proposito nō peccandi læthaliter de futuro.

Ro-

ARTICVLVS III.

Solvuntur obiectiones contra doctrinam articuli præcedentis.

SVMMARIVM.

Non valet argumentum à consuetudinario ad habentem occasionem proximam voluntariam n. 96.

Discrimen inter consuetudinarium, & habentem occasionem quoad obligationem n. 97.

Consuetudinarijs non est in periculo formali peccandi, dum facit, quantum potest pro vitando peccato. nu. 98 & 99.

Absolvi potest, qui non restituit ex defidia, sed non, qui ex vehemēti avaritia. n. 100. & 101.

Intensa contritio nequit stare cum persistētia occasionis voluntariæ. num. 102. & 103.

96. **I**N præfata disp. 18. cap. 10. proposui argumenta, quæ obiici possunt contra doctrinam proximè traditam; quorum solutiones hic per compendium tradere, operæ prætiū duxi. Primo. Ioannes Sancius vult sumere paritatem ex eo, quod potest absolvi sine dilatione, habens consuetudinem, peierandi, blasphemandi, & se polluendi, si habet verum propositum non peccandi; ad hoc ut possit etiam absolvi sine dilatione, saltē ter, vel quater, qui habet domi concubinam, si habet verum propositum expellendi illam.

97. Sed ex dictis discrimen est meridianā luce clarius. Nam qui ex mera fragilitate retinet consuetudinem peccandi, nullam aliam habet obligationem, quàm vincendi illam per actus supernaturales proprios, scilicet

Filg.

94. Rogabis, an possit absolvi concubinarijs, qui prima vice se accusavit de occasione proxima, ignorans, eam occasionem esse impedimentum ad absolutionem. Filguera in exposit. prop. 61. cum dixisset, & recte quidem, numquam posse absolvi pœnitentem, antequam expellat occasionem proximam voluntariam; excipit tamea casum istum, in quo asserit, posse eā prima vice absolvi; quia tunc nō verificatur, quod non vult omittere eam occasionem.

95. Dicendum tamen est, neque in hoc casu posse absolvi, donec expellat: id enim probant omnia argumenta facta. Primum. Quia licet ignoraret obligationem expellendi, at postquam de eā admonetur à confessario, instat præceptum negativū, *Ne retineas*, quod obligat semper, & pro semper: unde qui antea erat in statu peccati læthalis materialiter propter retentionem, iam est in illo formaliter; atque adeo absolvitur invalide. Secundo. Quia manet in periculo proximo infringendi propositum. Tertium. Quia nemo se eripit à periculo necis per hoc, quod proponat fugere de futuro, nisi statim fugiat. Quarto. Quia ad rectam dispositionem pœnitentis, non sufficit, quod habeat propositum eripiendi se à periculo in futurum, sed propositum seu voluntatem non permanēdi in periculo infringendi propositum.

(†.†.†)

Sanc.

scilicet per contritionem, & propositum. Qui autem habet occasionem extrinsecam inducentem ad peccatum, non solum habet obligationem eliciendi eiusmodi actus, sed etiam arcendi occasionem extrinsecam, & non retinendi illam; quam quandiu arcere potest, & non arcet, peccat læthaliter, & ideo in ipsa confessione continuat id peccatum; ideoque invalide absolvitur: à quo reatu solum potest excusare ignorantia invincibilis.

98. Obiicitur secundo. Qui habet consuetudinem peierandi, est in periculo formali peccandi læthaliter: ergo tenetur extenuare id periculum per propositum valde intensum. Sed peccatores habentes eam consuetudinem frequentius habent propositum non valde intensum: ergo peccant læthaliter, dum absolventur; cum teneantur extenuare periculum formale per propositum valde intensum, & id non præstent.

99. Hoc argumentum probat, quod homo affectus habitu vitioso tenetur facere, quantum potest, ad extenuandum illud periculum peccandi, quod nascitur ex eo habitu. Vnde confessarius meliori modo, quo possit, debet illum monere de periculo, in quo versatur, & de arte detestandi peccatum, & de firmitate propositi, exhortando illum, ut faciat, quantum possit pro extirpanda consuetudine. Si ergo facit, quantum potest, recte disponitur, & valide absolvitur. Non sic concubinarium, qui potest expellere concubinam, & non expellit; hic enim non facit, quantum potest, nec quantum debet, & ideo peccans in ipsa confessione invalide absolvitur.

100. Obiicitur tertio. Qui debet restituere rem alienam, potest bis absolvi, quamvis realiter non restituerit, cum proposito tamen resti-

tuendi, vt docent Medina lib. 2. sum. cap. 11. Et Corduba. quæst. 4. Corollar. 8 & alij: ergo concubinarium, etiã si bis defecerit promissioni expellendi, poterit absolvi. Consequentia ligat à paritate rationis. Confirmatur. Qui non restituit realiter ante confessionem, retinet rem alienam, dum absolvitur: ergo dum absolvitur, peccat: ergo invalide absolvitur. Et tamen hoc non videtur concedendum: ergo ea ratio fallit.

101. Respondetur, distinguendum esse in eo, qui nondum restituit ex quadam desidia, & negligentia, & in eo, qui ex avaritia, & vehementi fame pecuniæ non restituit. Et in hoc secundo idem dicendum est, quod in concubinario; in hoc enim ipsa retentio rei alienæ est occasio proxima, & quamvis ostendat propositum restituendi, versatur in periculo formali infringendi propositum. Et in hoc convincit evidenter confirmatio argumenti proxime facta. In altero, autem, qui ex quadam desidia, & negligentia nondum restituit, est manifesta ratio discriminis, & quidem duplex. Prima, quia in hoc non est periculum formale non restituendi; cum illa mora non oriatur ex avaritia pecuniæ. Secunda, quia licet urgeat id præceptum negativum, *Ne retineas*, cæterum id est cum dependentia à voluntate creditoris, ant veri domini: cum ergo non sit contra voluntatem domini, quod restitutio differatur vna die, & vsque ad diem crastinum, inde est, quod ille, qui ex desidia nondum restituit, potest proponere in confessione restitutionem pro die crastina; & quando sic absolvitur, non persistit in statu peccati mortalis: & sic valide absolvitur.

102. Obiicitur quarto. Concubinarium domi suæ existens fieri potest, quod habeat contritionem perfectam propter Deum summe dilectum

Medin.
Cordub

tum simul cum proposito expellendi concubinam; in quo casu iustificabitur: ergo eodem modo poterit iustificari in Sacramento, antequam expellat concubinam, quam expellere potest.

103. Solutionem huius argumenti late explicui in cap. 10. cit. nu. 148. & seqq. Breviter tamen dico, quod in eâ hypothesi vel concubinarium potest statim expellere, vel non potest? Si potest expellere statim, & advertit obligationem expellendi statim, & non expellit statim, non potest elicere verum actum contritionis propter Deum summe dilectum: quia non diligit, qui mandata eius non custodit. Si autem non potest expellere statim, poterit tunc elicere verum actum contritionis charitate formatum cum firmo proposito expellendi, quam primum possit, & sic iustificabitur. Quod idem poterit fieri in confessione, si non potest expellere. Tenebitur tamen extenuare periculum formale procurando ingenitum intentionem contritionis, & propositi, enixe postulando à Deo auxilium, vt inferius dicam.

ARTICVLVS IV.

Quæ opinio ex relatis incurrat hanc damnationem?

SUMMARY.

Qui dixerint post decretum, posse concubinarium absolvi ante expulsionem concubine, quam voluntarie retinet. n. 104.

Eorum fundamentum. num. 105.

Retorquetur hoc fundamentum. n. 106

Qui non tollit occasionem, quam potest, pro nulla vice habet firmum propositum. n. 107.

Ha sententia subiaccet damnationi. n. 108.

In periculo formali permanet, qui se voluntarie exponit periculo. n. 109.
Non vult implere obligationem, qui non implet, cum potest. num. 110. & 111.

Id explicatur exemplo. n. 112.

Eruitur sensus propositionis sexagesima prima. n. 113. & seq.

104. **Q**uestio eo devolvitur, vt inquiramus, an opinio, quæ docet, posse concubinarium absolvi semel, bis, ter, vel quater, antequam expellat concubinam, cum potest illam statim expellere, subiacet huic damnationi? Et idem est de quavis alia occasione proxima. Nam ex illis, qui scripserunt post hoc decretum, vt vidimus art. 1. Hozes admittit, posse absolvi vsque ad secundam vicem; Lumbier vsque ad tertiam; Torrecilla vsque ad quartam, quin propterea contraveniatur decreto, aut damnationi.

Hozes.

Lumb.
Torre-
cill.

105. Quorum assertioni videtur suffragari hoc argumentum. Nam propositio, quæ damnatur est, quæ asserit, quod potest aliquando absolvi, qui in proxima occasione peccandi versatur, quam potest, & non vult ommittere. Sed de eo, qui absolvitur secunda, tertia, aut quarta vice ante expulsionem, non verificatur, quod non vult ommittere occasionem, cum habeat firmum propositum omittendi illam: ergo ea assertio non coincidit cum propositione damnata.

106. Sed hoc argumentum idem probat de quinta, & sexta, & octava vice: nam eodem modo, quo habet concubinarium tertia, aut quarta vice propositum, imo eodem modo, quo habet illud prima, & secunda vice, potest illud habere, quinta, sexta, aut octava: ergo non loquitur damnatio de eo, qui octava vice absolvitur ante expulsionem, si tamen habet firmum propositum

Aaaa

cx

expellendi. Atqui absurdum est dicere, quod non incurrit damnationem propositio docens, quod octava vice absolvi potest ante expulsionem occasionis proxima, quamvis dicatur habere propositum expellendi de futuro: ergo eadem absurditate scaturit assertio relata.

107. Nec satisfacies si dicas, post quartam vicem censeris propositum non esse firmum. Nam ut in proxime dicendis constabit, neque qui prima vice absolvitur, antequam expellat occasionem, quam potest statim expellere, habet verum propositum non peccandi lathaliter.

108. Assero ergo, subiacere huic damnationi eam assertionem, quae docet posse absolvi concubinarium prima, secunda, tertia, aut quarta vice, qui potest statim expellere, & non expellit ante absolutionem. Probatur primo. Ille non vult omittere occasionem proximam, qui vult permanere in periculo formali infringendi propositum de omissione occasionis; sed qui ante absolutionem proponit omittere de futuro eam occasionem, vult permanere de praesenti in periculo formali infringendi id propositum de omissione occasionis; ut constat ex art. 2. ergo ille concubinarius, qui cum possit, non expellit ante absolutionem, non vult omittere occasionem proximam. Sed damnatur propositio, quae docet, posse absolvi eum, qui, cum possit non vult omittere occasionem: ergo damnatur propositio, quae docet, posse absolvi, prima, aut secunda vice, antequam omittat illam, quam potest omittere.

109. Probatur Maior eo evidenti asserto P. Suar. Nam in moralibus eiusdem malitia est constituere se voluntarie in morali periculo, & proximo committendi ali-

quod crimen, & committere illud: ergo eiusdem malitiae est velle permanere in periculo formali infringendi propositum de omissione occasione, ac velle infringere illud; quod idem est, ac velle non omittere occasionem. Itaque ille homo non vult efficaciter omissionem eius occasionis, quia vult permanere in periculo proximo infringendi propositum de omissione, dum non expellit statim, quam potest statim expellere.

110. Probatur secundo eadem assertio. Ille non vult omittere occasionem proximam, qualiter requiritur, ut absolvatur, qui caret proposito implendi totam suam obligationem gravem; sed concubinarius, qui potest expellere statim, proponit expellere de futuro, caret proposito implendi totam suam obligationem gravem: ergo eiusmodi concubinarius non vult omittere occasionem proximam, qualiter requiritur; ut absolvatur. Maior, & consequentia patent.

111. Minor probatur. Concubinarius enim, qui potest expellere statim, habet obligationem gravem expellendi statim; cum illud praecipitur, Ne retineas, obliget semper, & pro semper; & solum proponit expellere de futuro: ergo non habet voluntatem, neque propositum implendi totam suam obligationem gravem. Patet ergo, propositionem docentem, quod is concubinarius potest absolvi, antequam omittat occasionem, subiacere huic damnationi.

112. Probatur tertio. Nam ille homo, cui appropinquat leo severissimus, est in occasione proxima necis: si ergo iste homo non fugiat statim, sed proponat fugere de futuro; non dicemus, illum non velle omitti-

re occasionem illam, sive periculum necis; sed potius velle pro tunc permanere in illa occasione suae necis? Eadem autem est ratio, quoad hoc, de eo, qui non fugit statim periculum proximum peccandi lathaliter, sed solum proponit fugere de futuro.

113. Ad extremum rogabis, quomodo intelligenda sit propositio damnata sexagesima prima quoad eas duas ultimas partes. Et non vult omittere, Quinimo directe, & ex proposito querit, aut ei se ingerit; an scilicet accipienda sit copulativa, an potius divisiva? Posset enim quis existimare, in vim huius damnationis posse absolvi concubinarium, qui non vult omittere occasionem dummodo illam non querat directe, & proposito, neque ei se ingerat: quasi ad damnationem requiratur utrumque simul.

114. Certum tamen est, eas duas partes propositionis accipi divisim, & seorsim; ita ut damnetur propositio, sive loquatur de eo, qui directe querit, & se ingerit, sive loquatur de eo, qui non vult omittere occasionem, quam antea habebat. Et quidem valde parva distantia est inter unum & alterum, scilicet inter hoc, quod est, nolle omittere, & hoc, quod est, se ingerere; quia tam voluntarie persistit in occasione uno modo, quam altero.

115. Accipiendas autem eas partes divisim, constat: tum ex ipso sensu verborum; tum etiam ex illa dictione, Quinimo, qua, ut observat Barbof. bosa tract. de dictionibus usu freq. dict. 321. cum 35. Iuris prudentibus, quos ibi allegat, significat idem, quod Quin etiam. Et dict. 112. loquens de dict. etiam, ait: Implicativa est haec dicitio, & exprimit casum magis dubitabilem, & implicat minus dubitabilem. Ex quo fit, quod ea dicitio. Quinimo,

aut quin etiam, exprimit casum magis dubitabilem, id est maioris difficultatis, scilicet quod absolvatur, qui se ingerit occasioni; & implicat casum minoris difficultatis, scilicet quod absolvatur, qui vult retinere occasionem.

CAPUT VI.

Ad quid teneatur, qui non potest deferere occasionem proximam; & quodnam propositum requiratur ad hoc, quod possit absolvi?

SUMMARIUM.

Nulla occasio proxima est necessaria, nisi quoad circumstantiam extrinsecam. n. 116.

Concubinarius tenetur ad actus proprios, quibus avertat periculum for male peccandi. n. 117.

Quomodo firmandum sit propositum non peccandi. n. 118.

Quid sit opus ex parte confessarii. num. 119.

Concubinarius, si haec non praestat, perstat in periculo formali peccandi. num. 120.

Tunc graviter obligatur ad orationem. n. 121. & seq.

Ut confessarius possit absolvere concubinarium, debet iste, praeter propositum non peccandi, habere animum ponendi ea media. n. 123.

Cum hoc animo absolvi potest. n. 124. Aliquando erit utilius suspendere absolutionem. num. 125.

116. **R** Elege quae dixi de occasione proxima voluntaria, & necessaria. Vbi etiam comperties, nullam occasionem proximam
Aaaa 2 esse

esse necessariam, nisi solum quoad circumstantiam extrinsecam: nam quoad periculum peccandi est voluntaria saltem indirecte, quatenus liberum est homini habere summam detestationem peccati, & propositum constans non peccandi, petendo enixe à Deo speciale auxilium ad hanc internam dispositionem animi; quo pacto extenuatur periculum formale peccandi lathaliter. Quid autem requiratur, ut verificari possit, quod concubinariis non potest expellere occasionem, dicam cap. seq. Et quia in præfata disp. 18. cap. 11. hanc materiam abunde explicui, placuit aliquas periodos huc inde transferre, paucis mutatis.

Conin k

117. Dico primo. Concubinariis, qui non potest auferre occasionem extrinsecam, tenetur per actus suos proprios avertere periculum formale peccandi; quod si ita non conetur avertere, peccat mortaliter. Hæc conclusio constat ex cap. 4. art. 2. assert. 4. Hanc conclusionem propugnat P. Ægidius de Conincke disp. 8. de Pœnit. num. 134. ubi de puella existente in domo patris sui, quæ non potest deserere domum suam, sic ait: *Tali igitur primo iniungenda omnia media, quæ possunt eam ab eo peccato avertere, & firmiter precipiendū, ut caveat, inquam, tali iuveni sine necessitate loqui, præsertim in loco solitario: & ut quoties cum eo peccaverit, certam aliquam pœnitentiam subeat. Deinde ut & ante absolutionem, & postea etiam sapius per diem coram Crucifixo proponat omnino tale peccatum vitare. Item ut frequentius, & eidem Sacerdoti confiteatur, & si promittat omnia hæc se facturam poterit semel, aut etiam secundo, si reincidat, absolvi.*

118. Itaque tenetur ad ponenda omnia media opportuna (saltem de consilio confessarij) ad extenuan-

dum periculum. Tenebitur ergo ad confirmandum propositum non peccandi sapius in die. Proderit, si fiat propositum coram Crucifixo, ut ait P. Ægidius; quia id magis hominem confirmat. Item ad postulandum enixe à Deo sapius in die auxilium speciale, cum fiducia impetrandi, & ex intento desiderio non peccandi; id enim est medium valde efficax ad extinctionem periculi; & aliqua ieiunia, aut mortificationis opera assumere de consilio confessarij.

119. Ex parte etiam confessarij poterit extenuari periculum peccandi, si confessarius difficilem se ostendat ad impendendam absolutionem; significans, quam indignus absolutione sit pœnitens. Experientia enim docuit, hoc medio pœnitentem deterreri à prosecutione occasionum peccandi. Deinde si confessarius instruat pœnitentem, in quanto periculo mortis æternæ versantur, qui in simili occasione peccandi vitam transigunt; cum subita mors eos forte maneat.

120. Et quidem, quod teneatur in eo eventu ad avertendum per actus proprios periculum formale, patet ex prædicta assertione quarta. Quia qui non avertit periculum formale, cum possit, ipse voluntarie se exponit, saltem indirecte, tali periculo: Atqui mortaliter peccat, qui voluntarie se exponit periculo formali, ut patet ex dictis. Quod vero teneatur ad media exhibenda, etiam patet. Nam qui tenetur ad consecutionem finis, tenetur ad electionem mediolorum; cum impossibilis sit consecutio finis sine electione mediolorum. Atqui ea, quæ retulimus, sunt media, quæ Deus nobis reliquit opportunissima ad aversionem periculi, & non multum difficilia ei, qui ex animo desiderat fugam periculi: ergo ad illa tenetur.

Nec

Suar.

121. Nec novum videri debet, quod dicamus, eum hominem in tali casu esse graviter obligatum ad orationem, nempe ad postulandum enixe diuinum auxilium. Est enim communis sententia Theologorum, teneri hominem sub mortali ad eiusmodi orationem, cum ingruit tentatio grauis, scilicet propter periculum peccandi, quod sibi ab ea tentatione imminet. Audi P. Suarez tom. 2. de Relig. tract. 4. lib. 1. cap. 3. num. 17. *Quod si Deus permiserit hominem actu vexari gravissima tentatione, & ea ratione in periculo animæ suæ versari, non est dubium, quin tunc teneatur homo peculiari obligatione ad orationem recurrere, ut omnes Authores docent: quia tunc maxime obligat charitas propria, atque etiam Dei. Et considerare tunc de sua libertate, esset magna superbia, & presumptio: considerare autem de solo auxilio ordinario sufficiente, esset stulta negligentia.* Et num. 18 addo insuper in huiusmodi occasionibus, pro quibus hæc oritur obligatio, illam omittere, grave esse peccatum, non solum contra virtutem, quam vexat tentatio, v. g. contra castitatem, sed etiam contra charitatem.

122. Scio, totam materiam huius primæ conclusionis in praxi esse difficilem, propter maximam fragilitatem peccantium, eorumque summam rerum æternarum incuriam. Conetur tamen confessarius, ut ipsi peccatores intelligant hanc eorum obligationem adhibendi media opportuna, & quod proponant ea executioni mandare: quia saltem consequentur, quod maiorem peccandi formidinem concipiant; & quod aliquam partem eius obligationis impleant; & quod implendo ex parte vberiore à Deo gratiam consequantur.

123. Dico secundo. Quando confessarius, incidit in concubina-

rium impotem expellendi occasionem, non debet absolvere illum, donec cognoscat, eum peccatorem habere propositum, non solum non cognoscendi carnaliter concubinam, sed etiam adhibendi supra dicta media ad extenuandum, & avertendum periculum peccandi. Hæc secunda conclusio patet ex prima. Pœnitens enim non potest absolvi, nisi habeat propositum implendi omnem obligationem gravem, quæ illum obstringit; sed, ut constat ex conclusione prima, ille pœnitens habet obligationem ponendi media per actus suos proprios, quibus extenuetur periculum peccandi: ergo non potest absolvi, nisi habeat propositum ponendi prædicta media.

124. Cum hoc autem proposito posse absolvi eiusmodi concubinariis, qui non potest expellere concubinam, patet: quia sic facit, quidquid facere debet; & aliunde non peccat actualiter. Si enim actualiter in confessione peccaret, vel esset, quia non expellit concubinam; & hoc esse non potest, quia ipsa hypothesis ponit impossibilitatem in expulsiōe, vel quia non aufert per actus proprios periculum formale peccandi; & neque hoc modo peccat, quia proponit elicere eos actus, per quos extenuatur eiusmodi periculum.

125. Sed quamvis sic possit absolvi, aliquando oportebit differre absolutionem, ut magis deterreatur peccator à delicto suo, & apponat illa media supra memorata ad extenuandum periculum peccandi eodem modo, quo dixi in Difert. præced.

agens de eo, qui habet consuetudinem peccandi.

CAPVT VII.

Quæ causa sit sufficiens, ut possit quis non deserere occasionem proximam peccandi lathaliter? Vbi exponitur 62. propositio.

ARTICVLVS I.

Authorum placita referuntur.

SUMMARIUM.

Status difficultatis proponitur. n. 126. Fuit, qui diceret, quamlibet utilitatem esse causam sufficientem non deserendi occasionem proximam. n. 127.

Vrgens causa requiritur ad non deserendam occasionem. n. 128.

Quid docuerit Sancius. n. 129.

Atale audivit hæc doctrina apud Theologos. n. 130.

Doctrina Leandri circa causam urgentem. n. 131.

126. **C**um propositio 62. ex damnatis dicat, quod Proxima occasio peccandi non est fugienda, quando causa aliqua utilis, aut honesta non fugiendi occurrit. Inquirimus, an detur aliqua causa, & qualis sit, propter quam licitum sit non fugere occasionem proximam peccandi? Et non procedit quaestio in ea hypothese, in qua homo speciali Dei auxilio adiutus extinguit periculum formale labendi, eliciens vehementem detestationem peccati, & constantissimum propositum; ita ut non magis timeatur lapsus in hac occasione, quam in reliquis remotis: tunc enim, ut diximus, occasio, quæ erat proxima iam non est proxima; quia ces-

sat periculum formale, quod est constitutum essentiale occasionis proximæ.

127. Author opinionis damnatæ, quicumque ille sit (neque enim multum fido citationibus Recentiorum) quamcumque causam utilem, aut honestam dicit esse sufficientem, ut quis non deserat occasionem proximam peccandi. Ex quo fit, quod si concubina sit utilis ad gubernationem domus concubinarij ex hac sola utilitate possit illam retinere. Quare iure merito damnata est ea opinio; & quam evidentiter sit falsa, constabit ex dicendis.

128. Theologi communiter docent, solam causam urgentem, & quæ afferat gravissima incommoda, esse sufficientem, ut quis non deserat occasionem proximam. Alij magis in speciali dicunt, ad id sufficere grave detrimentum sive spirituale, sive temporale. Alij, (quod in idem recidit) esse ad id causam sufficientem, si ex separatione sequatur scandalum, infamia, aut grave detrimentum temporale. Id quidem ita dicitur in generali. Inde autem in speciali conclusiones eliciunt alij laxiores; alij strictiores, quas oportet examinare.

129. Ioannes Sancius disp. 10. num. 8. ad id requirit causam necessariam, sive urgentem, & postea num. 20. asserit, [Negandam non esse absolutionem ei, qui suæ concubinæ, quam domi habet, mutuo dedit centum aureos, quorum recuperandorum spes nulla supererit, si domo illam eiiciat. . . .] Dictum est enim supra, quod nullus teneatur occasionem proximam vitare cum magno suo detrimento. Nec tunc dicitur velle occasionem, sed permittere; cum non abigere occasionem, non oritur, quia velit poenitens in illa permanere; sed quia velit non incurrere dam-

ARTICVLVS II.

Statuitur vera conclusio, explicaturque, & roboratur.

SUMMARIUM.

Sola impossibilitas physica, vel moralis est causa vrgens ad non deserendum occasionem proximam. num. 132.

Tenetur quis deserere occasionem, dum potest. num. 133.

Id constat ex damnatione propositionis sexagesimæ secundæ. nu. 134.

Tenetur quis sub gravi ponere media ad extenuandum periculum formale. nu. 135.

Utilitas centum aureorum, v. g. non est sufficiens causa. nu. 136.

Ostenditur exemplis. n. 137.

Permittere periculum imprudentia est. n. 138.

Sub obligatione fugiendi non est licita voluntas permissiva. n. 139.

Quando hæc utilitas pertingeret ad impossibilitatem moralem. n. 140.

Obiectio difficilis proponitur, & enodatur. n. 141. & seq.

132. **S**it prima conclusio. Ut quis non teneatur deserere occasionem proximam peccandi lathaliter, nulla alia causa est sufficiens, nisi sola impossibilitas physica, vel moralis deserendi talem occasionem: at vero nulla omnino causa est sufficiens, ut quis non teneatur avertere periculum proximum peccandi lathaliter.

133. Prima pars conclusionis constat. Nam, ut constat ex superioribus, quoties potest quis deserere occasionem proximam peccandi, tenetur illam deserere: ergo solum excusa-

damnum, quod abiecta occasione obveniret] Et num. 20. (in impressione Lugdunensi) ait: [Non tenebitur domo eicere concubinam, si concubinario sit nimis utilis ad lucrandum bona temporalia, media negotiatio- ne.] Tertio ibidem ita habet: [Si concubina nimis utilis esset ad oblectamentum concubinarij (vulgo regalo) dum deficiente illo nimis ægre ageret vitam.]

130. Hæ tres conclusiones Sancij pessime audiunt apud Theologos. Et P. Arriaga tom. 8. disp. 38. num. 35. non solum appellat eas improbabiles, sed acerrime in eas invehitur verbis, quæ retuli disp. 18. cit. num. 175. Et Diana part. 5. tract. 14. resol. 108. dubitat de earum probabilitate, quod iuxta supradicta, præcipue disert. 4. idem est, ac dicere, in praxi non esse probabiles. Et conclusionem tertiam vocant Scandalosam, improbabilem, & indignam viro Catholico, Tho. Hurtado, & Martinez de Prado à me relati ibid. num. 174. & (quod maius est) Alexander VII. eam conclusionem damnavit tamquam scandalosam, ut ibidem notavi num. 199.

131. Leander à SS. Sacram. tract. 5. de Poenit. disp. 7. quaest. 39. admittit illam primam conclusionem Sancij de absolvendo concubinario non expellente concubinam propter centum aureos alias non recuperandos. Pro qua conclusione citat Bonacinam, & Cardinalem de

Lugo. sed quam immerito citentur hi duo, manifeste ostendi ibidem nu. 178.

cusatur ab ea obligatione, quando non potest eam deserere: ergo sola impossibilitas excusat. Nam hæ duæ consequentiæ synonymæ sunt, & euidenter inferuntur ex antecedente.

134. Confirmatur. Nam ex communi Theologorum sententia, vt quis excusetur à deferenda occasione proxima, requiritur causa omnino necessaria; idque manifeste constat ex damnatione propositionis 62., in qua deciditur, non sufficere ad id causam honestam, aut vtilem; vbi autem non sufficit utilitas, requiritur necessitas. Sed necessitas, & impossibilitas sunt correlatiuæ, ita vt si hoc est necessarium fieri, impossibile sit, id non fieri: ergo si vt quis non deferat occasionem proximam, requiritur necessitas retinendi illam, eodem modo requiritur impossibilitas non retinendi illam.

135. Secunda vero pars conclusionis etiam constat ex dictis cap. præcedenti. Nam in potestate hominis semper est adhibere media, per quæ extenuatur periculum proximum peccandi læthaliter, nempe summam detestationem peccati, propositum constans, implorationem Divini auxilij, &c. ergo nulla est causa sufficiens excusans hominem ab eo quod conetur extenuare periculum proximum peccandi læthaliter; nisi fortè ignorantia invincibilis.

Sanc.
Leand. 136. Ioannes Sancius & Leander à SS. Sacram. admittunt, requiri causam necessariam, vt excusetur quis ab obligatione expellendi occasionem proximam, & tamen volunt, esse causam necessariam ad retinendum illam quod concubina debeat centum aureos, non recuperandos, si expellatur. Quam etiam necessitatem applicat etiam Ioannes Sancius ad alios duos casus de concubina utili ad negotiationem; &

de utili ad condimentum ciborum. Exorbitant ergo hi Authores, dum doctrinam generalem applicant ad hos casus singulares, & quamcumque difficultatem autumant esse impossibilitatem moralem, & in culice considerant elephantem.

137. Contra eos Authores tribus argumentis pugnavi in ea disp. 18. cit. cap. 12. quæ hic oportet reproducere. [Et quidem suppono, apud istos Authores concubinariū, & fæminam manere in eodem periculo formali, ac antea erant. Inquiro nunc ab illis primo, vtrū liceat occurrere Leoni sævienti propter centum aureos promissos; vel an cum periculo amittendi centum aureos tenearis fugere periculum proximum mortis à Leone impendens? Respondebis, fugiendum periculum proximum mortis, etiam si amittantur centies centum. Et inquiro secundo, an sit maior obligatio fugiendi periculum proximum mortis, quam periculum mortalis peccati? Ego enim maiorem obligationem inveno fugiendi periculum proximum labendi in peccatum mortale, quam periculum proximum labendi in mortem, quanto peius, & infælicius est incidere in mortem spiritualem peccati, quam in mortem corporalem, vt Fides Catholica nos docet.]

138. Impugno secundo hos Authores. In eo casu posito, in quo concubinarius non deserit periculum peccandi, ne amittat centum aureos, concubinarius [non dicitur velle occasionem, sed permittere; cum non abigere occasionem non oriatur, quia velit pœnitens in illa permanere, sed quia velit non incurrere damnū, quod abiecta occasione, obveniret.] Quæ sunt verba Ioannis Sancij citati supra num. 129, ergo similiter qui propter cen-

centum aureos promissos non fugeret Leonem sævientem, & proximum mortis periculum, non diceretur velle periculum mortis, sed permittere; quia si non fugit sævitiam Leonis, non est quia velit sibi periculum mortis imminens à Leone; sed quia non vult incurrere damnum per amissionem centum aureorum. Tum sic Quod voluntas sit solum permissiva periculi proximi mortis, non excusat hominem ab imprudentia, & à peccato læthali: ergo quod voluntas sit solum permissiva periculi peccandi, non excusat hominem à peccato læthali.

139. Impugno tertio. Quando teneris fugere, non licet voluntas permissiva; sed periculum formale proximum peccandi temper teneris fugere, vt sapius diximus: ergo nunquam licet voluntas permissiva talis periculi. Itaque aliud est permittere occasionem, amputando periculum; & aliud est permittere occasionem, & periculum; prius quidem licet, non secundum, vt satis constat ex dictis.

140. Et quidem si illi centum aurei non recuperati reducerent hominem ad extremam, aut quasi extremam necessitatem ex permanentia apud concubinam; tunc diceretur moraliter impossibilis remotio occasionis. Nihil ominus tunc, licet non teneretur expellere occasionem, teneretur tamen exterminare, aut saltem extenuare periculum proximum peccati, nempe adhibendo media supra memorata.

141. Sed obijcies. Etiam si illi centum aurei non recuperati reducerent hominem ad extremam necessitatem, non liceret exponere se periculo proximo incidendi in sævitiam Leonis: ergo vel exemplum Leonis nihil probat; vel dicendum est deferendam esse occasionem

proximam peccandi læthaliter, etiā si homo reducendus sit ad extremam necessitatem.

142. Respondeo, sicut exemplum Leonis probat, neque propter extremam necessitatem vitandam posse te exponere periculo proximo incidendi in sævitiam Leonis; eodem modo, neque propter extremam necessitatem vitandam posse te exponere periculo proximo incidendi in peccatum mortale; bene tamen occasionei externæ quando est moraliter impossibile vitare eiusmodi occasionem externam. Itaque si possibile est vitare occasionem externam proximam peccandi, teneris illam vitare; si autem impossibile moraliter est vitare occasionem externam, teneris vitare periculum proximum peccandi læthaliter abhibendo ad id media supra memorata. Quare exemplum Leonis probat, propter nullam necessitatem, quantumvis gravem, aut extremam, posse exponere te occasionei proximæ peccandi, supposito quod maneat occasio simul cum periculo peccandi; quod tamen removere potes per actus proprios. Vnde si in tali casu vitandæ extremæ necessitatis persisteret concubinarius in periculo proximo peccandi, peccaret quidem, non quia non fugit occasionem externam, cum ea fuga sit moraliter impossibilis; sed quia non exterminavit, aut extenuavit periculum formale peccandi, adhibendo media supradicta.

143. Explicatur amplius. Demus superesse duo media advitandum periculum mortis impendentis à Leone occurrente: primum, fuga velox; secundum, ostendere Leoni gallum gallinacem, quo dicitur Leo terreri (fabula sit, an experientia, nihil obest ditcurtū.) In hoc casu non teneris fugere, si gallum

ostendis. Similiter concubinario superfluit duo media, alterum fuga occasionis externæ, alterum extenuatio periculi per actus proprios supra memoratos. Quare si fuga occasionis est moraliter impossibilis, tenetur per actus proprios extenuare periculum formale, quo extenuato, occasio non remanebit in esse proximæ.

144. Video multas instantias fieri posse contra hunc discursum, quas quidem proposui in ea disput. 18. à num. 187. ac illis abunde satisfeci. Et à repetendis ipsis abstinco, quia ex præiactis principijs non difficile dissolvi possunt. Qui velit eas legere, adeat locum nuper citatum.

ARTICVLVS III.

An vincenda sit ipsa impossibilitas moralis, quando datur talis complicatio occasionis proximæ, & periculi proximi, ut neutrum vitari possit?

SUMMARIUM.

Hic casus frequenter accidere potest. num. 145.

Tunc vincenda est illa impossibilitas moralis, & deserenda proxima occasio peccandi. num. 146.

Fundamentum pro hac resolutione. num. 147.

Discrimen pro concubinario retinente domi faminæ ex necessitate n. 148.

Quid agere debeat confessarius cum famina habenti talem occasionem? num. 149.

Tunc habet vrgens motivum confessarius ad credendum defectum propositi, & negandam absolutionem. nu. 150.

145. **V**tinam rarò eveniret hæc hypothesis; quam tamen malitia peccatorum frequentè efficit. Quærit peccator in fomentum suæ luxuriæ puellam suis delitijs idoneam. Incidit in quamdam parentibus orbatam, præ fame fere pereuntem, & omni humanâ spe destitutam. Hæc post diuturnum tēpus concubinatus, conscientia moribus lacerata vadit ad confessariū. Iste agnoscit necessitatem moralem presistendi in ea domo; aliàs fame peribit: & dum hortari conatur, vt persistens in domo resistat luxuriæ sui complicitis, & adhibeat media salutaria, propositi, orationis, &c. Respondet illi, id sibi esse impossibile; quia si resistat libidini complicitis, illam certissimè è domo expellet; quo factò præ fame peribit. Habet itaque impossibilitatem moralem deserendi occasionem proximam; & habet impossibilitatem moralem extenuandi periculum proximum per propositum efficax non peccandi. Potestque exclamare cum Susanna. *Angustia sunt mihi undique.* [Si enim domo egrediar, vt ab occasione proxima eripiar, fame peribo; si autem domi persistens voluero extenuare periculum peccandi per propositum constans resistendi voluptati illius, etiam fame peribo; statim enim à domo excludar.]

146. Respondeo, in hoc casu teneri faminam ad assumendum illud vnicum medium egrediendi è domo, etiam si præ fame peritura sit. Atque ad eò quæstioni in titulo huius articuli præfixæ respondendum est, cum datur eiusmodi complicatio impossibilitatis eripiendi se ab occasione proxima, & ab ipso periculo peccandi proximo, vincendam esse eam impossibilitatem moralem, deserendamque occasionem proximam, etiam cum periculo vitæ,

tæ, aut egrediendo, aut patiendo se expelli.

147. Et ratio est evidens. Homo enim tenetur ad vitandum peccatum mortale, etiam cum periculo vitæ; sed famina in eà hypothesi peccat mortaliter, dum persistit in proposito luxuriandi; neque potest desistere ab eo proposito, nisi vel egrediens è domo, vel patiens se expelli; in quo casu incurrit periculum percundi præ fame: ergo tenetur ab eo proposito desistere egrediens è domo, vel patiens se expelli, etiam si fame peritura sit.

148. Diversa itaque ratio in concubinario, qui vrgentissima necessitate coactus retinet faminam: iste enim potest per propositum efficax, & implorationem Divini auxilij extenuare periculum peccandi. Hæc autem famina non potest illud extenuare per propositum, & alia media, nisi expellenda sit à domo, vt supponit hypothesis.

149. Inquires quomodo se geret confessarius circa absolutionem huius faminæ? an scilicet non liceat absolvere, donec ipsa sponte egrediatur domo; an potius videns confessarius in eà propositum constans resistendi, & patiendo, quod expellatur à domo, possit eam absolvere ante egressum?

150. Respondeo, in hoc casu habere confessarium vrgentissimum motivum ad credendum, ei faminæ non inesse propositum efficax resistendi suo compliciti; si nolet sponte domo egredi. Nam cum illa videat, se ex sua resistantia certissime expellendam, & ipsa nolit sponte sua egredi; signum evidens est; quod vult persistere, non solum in domo, sed etiam in concubinato. Quare nullo modo est absolvenda, nisi prius domo egrediatur. Conabiturque confessarius illi suadere, vt in Deo

confidat, qui quærentibus regnum Dei, & iustitiam eius, promittit se non defuturum; quin potius illis hæc omnia temporalia adiicienda.

ARTICVLVS IV.

Quæ opiniones ex relatis incurrant hanc damnationem?

SUMMARIUM.

Subit damnationem omnis opinio, quæ pro retinenda occasione admittit causam non necessariam n. 151.

Et quæ non requirit impossibilitatem, saltem moralem, pro fugienda occasione. num. 152.

Manet damnata opinio docens, non esse expellendam concubinam propter recuperandam pecuniam. n. 153.

Et quæ docet, retinendam propter lucrum, aut propter ciborum condimentum. num. 154.

Item quæ docet, non fugiendam occasionem propter iacturam divitiarum. num. 155.

151. **S**it prima conclusio generalis. Omnis opinio, quæ admittit causam non omnino necessariam ad hoc, vt quis non teneatur fugere occasionem proximam peccandi mortaliter, incurrit hanc damnationem. Probatur. Causa, quæ non est omnino necessaria, est solum utilis, aut honesta (non enim loquimur de causa turpi, aut inhonesta, aut indifferenti) sed damnatur opinio docens, ad id sufficere causam utilem, aut honestam: ergo damnatur opinio docens ad id sufficere causam non necessariam.

152. Et eodem modo dicendum est, quod incurrit damnationem opinio docens, non requiri impos-

sibilitatem moralem fugiendi occasionem proximam. Nam necessitas, & impossibilitas sunt necessario correlativa; idem quippe omnino est, quod sit impossibile fugere occasionem proximam; & quod sit necessarium non fugere. Quare si non sit impossibile fugere occasionem, solum erit utile non fugere.

153. Sit secunda conclusio. Opinio Ioannis Sanciij relata, [quod non teneretur quis expellere concubinam propter recuperandos centum aureos] subiaceret huic damnationi. Probatur, supponendo; non loqui auctorem in casu urgentis necessitatis, quam patitur concubiniarius; sed solum, quia centum aurei sunt multæ æstimationis. Cum ergo recuperatio centum aureorum non sit causa necessaria respectu concubinarij, euidenter inferitur, esse dumtaxat causam utilem. Sed opinio, quæ ad hoc admittit solum causam utilem dānatur: ergo sub damnatione includitur ea opinio, quæ id admittit propter solam recuperationem centum aureorum.

154. Subiacet similiter damnationi illa secunda opinio eiusdem, quod scilicet [non teneretur concubiniarius expellere concubinam, quæ nimis utilis est ad lucrandum in negotiatione, & venditione mercium] evidens enim est, quod hæc opinio respicit solum causam utilitatis; quam tamen in præsentī damnat Pontifex. Item, illa tertia opinio, quod [non teneretur concubiniarius expellere concubinam propter ciborum condimentum] quamvis in suis terminis formalibus damnata fuerit ut scandalosa ab Alexandro VII. estque quadragesima prima ex damnatis; adhuc tamen comprehenditur sub hac damnatione Innocentij XI. Quia hæc opinio non respicit causam necessariam, sed

dumtaxat utilem appetitui.

155. Sit tertia conclusio subit etiam hanc damnationem opinio, quam non pauci docent, nempe [licitum esse non fugere occasionem proximam cum iactura divitiarum; seu bonorum fortunæ.] Non enim limitat ad urgentem necessitatem moralem concubinarij, neque ad impossibilitatem moralem. Quare ista causa, quam afferunt, ut concubiniarius non teneatur expellere occasionem proximam, manet intra terminos solius utilitatis; atque aded in terminis comprehensis sub damnatione.

CAPUT VIII.

An liceat querere directe occasionem proximam peccandi læthaliter pro bono spirituali, vel temporali nostro, vel proximi?

SUMMARIUM.

Quid senserit Sancijs circa propositionem damnatam? num. 156.

An eam docuerint alij Doctores. num. 157.

Reijcitur primo propositio damnata num. 158.

Secunda illius impugnatio. num. 159.

Nequit quis velle vel leve peccatum, etiā pro ingenti bono inde eventuro. num. 160.

An velit quis bonum resultans, & solum patiatur occasionem peccati. num. 161.

Dum quis querit occasionem, etiam illam vult. num. 162.

Commercium cum infidelibus an possit haberi cum periculo peruersionis. num. 163.

Non

Non potest quis ingredi ad infideles, si adsit probabiliter hoc periculum. num. 164.

Alique limitationes non probantur. num. 165.

156. **Q**uæstio procedit in ipsis terminis propositionis damnatæ, quæ hæc est sexagesima tertia, *Licitum est querere directe occasionem proximam peccandi pro bono spirituali, vel temporali nostro, vel proximi.* Et in eâ partem affirmantem tuetur Ioannes Sancijs disp. 10. num. 8. Nam quamvis dicat, licitum esse exponere se involuntariè periculo proximo peccandi, videlicet involuntariè propter urgentem necessitatem; postea tamen admittit plures casus, in quibus homo querit directe occasionem proximam; nihilominus id non docet sub eisdem terminis formalibus, sub quibus loquitur propositio damnata. Existimo tamen, id tradere sub terminis æquivalentibus. Nam præter casus particulares huius generis, quos admittit, ibidem ait: [Vnde P. Lorca 2. 2. sect. 3. assentiendum non est indistincte inquietanti, non licere exponere se periculo peccandi certo, nec probabiliter ob bonum spirituale proximi.]

Sanc.

Soto.
Ponc.
Diana.

Iacops.

157. Eamdem partem affirmativam tuetur Soto de iust. lib. 5. quæst. 1. vbi docet, *Quod licet non possit quis pro salute proximi peccare, potest tamen se exponere periculo peccandi.* Idem asserit Basilius Ponticius in Apend. cap. 6. ut testatur Diana par. 3. tit. 4. resol. 269. & tit. 5. resol. 3. A nonnullis alijs etiam tribuitur quibusdam Theologis societatis, præsertim Francisco Iacops, qui se ab hac calumnia purgavit in q. Theol. de neganda, aut differenda absolute. Cuius doctrina ut longe diversa à damnatione probatur à

quâ plurimis Doctoribus, novemque Universitatibus. De alijs, qui velit, adeat Guillelmum Sandæum in Confut. trium viror. Cuiuscumque tamen illa sit (hoc enim non spectat ad damnationem) ex principijs supra iactis ostendo præfatæ propositionis falsitatem, & meritam conclusionem.

Sand.

158. Primo. Quia querere directe occasionem proximam peccandi est velle directe periculum proximum peccandi; sed nequit quis velle directe periculum proximum peccandi; alioqui peribit in illo illud amans: ergo nequit quis directe querere occasionem proximam peccandi. Omnia constant præter maiorem. Hæc probatur nam qui directe querit occasionem, ita querit, ut si velit, possit ab eâ recedere; si enim nequit, non queret, sed erit illi necessaria: ergo qui directe querit occasionem proximam peccandi, directe vult periculum proximum peccandi. Atqui moraliter loquendo perinde est velle periculum proximum peccandi ac velle peccatum, *Quia in moralibus idem est committere, ac exponere se periculo committendi*, ut supra ostensum est ex P. Suarez: ergo nequit quis velle occasionem proximam peccandi, quin velit etiam ipsum peccatum.

Suar.

159. Secundo. Nam bonum spirituale animæ propriæ præferendum est cuicumque bono temporali proprio, & cuicumque bono sive temporali alterius, ita exigente tum ordine recta rerum, tum recto ordine charitatis: ergo non est querenda illa occasio, in qua sit periculum boni spiritualis proprii, sive propter bonum temporale, vel spirituale alterius. Antecedens constat ex illo Math. 5. *Si oculus tuus scandalizat te erue eum.* Et ex illo eiusdem. 16. *Quid prodest homini, si uniuersum mundum*

dum

dum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patitur. Probatum consequentia: quia si posset quæri directè occasio proxima propter alterutrū ex his bonis, præponeretur bonum temporale bono spiritali proprio contra rectum ordinem rerum; aut bonum extraneum bono proprio contra ordinem rectum charitatis: ergo talis occasio nequit directè quæri, etiam propter talia motiva.

160. Tertio. Quia nequit quis habere voluntatem committendi vel leve peccatum, etiam propter bonum valde ingens spirituale, vel temporale totius mundi, ut inconfessio est apud omnes: ergo nequit quærere directè occasionem proximam peccandi pro bono spiritali, temporali proprio, vel proximi. Probatum consequentia: nam occasio illa proxima, dum manet in esse proximæ, affert secum formale periculum peccandi; sed velle periculum formale peccandi, peccatum est, ut omnes fatentur: ergo qui vult eiusmodi occasionem, vult peccatum. Tum sic. Nequit quis velle peccatum, etiam pro ingenti bono spiritali, aut temporali sui, vel alterius: ergo nequit quærere directè eiusmodi occasionem pro tali bono sui, vel alterius.

161. Dices. Qui quærit directè occasionem proximam peccandi propter ingens bonum sui, vel alterius, non vult directè tale periculum, sed intendit directè tale bonum; quia tamen ad illud assequendum medium est eiusmodi occasio, illam quærit, sed non vult: sicut qui interficit impetentem se, non vult homicidium alterius; sed quia nequit propriam vitam protegere absque morte alterius, illam perpetratur intendens bonum servandæ vitæ propriæ. Pariformiter qui quærit occasionem proximam pec-

candit propter tale bonum, id intendit, & vult, vitaturque occasione ad illud consequendum, quin velit occasionem huiusmodi. Ergo potest illam directè quærere propter eiusmodi bonum; cum nolit occasionem, sed bonum ex eâ consequendū.

162. sed contra est. Quia nequit non velle ipsam occasionem proximam peccandi ille, cui occasio talis est, ut possit eam vitare; sic enim occasio est in illius potestate, consequenterque ipsi voluntaria. Sed qui eam directè quærit, ita ingreditur occasionem, ut possit eam vitare non quærens, si nimirum eam non aggredietur: ergo talis occasio est ipsi voluntaria; atque adeo recte prohibitum, quod eam quæserit. Neque exemplum de occidente aggressorem aliquid evincit: nam cum homini sit obligatorium servare propriam vitam, & illam non servare sit illi moraliter impossibile, quia servare est moraliter necessarium; rogo, vel ei superest aliud medium ad tuendam vitam præter occisionem aggressoris, vel nō: si superest, nequit occidere, sed eligere illud aliud medium; si non superest tenetur hoc exequi, cum sit unicum ad tuendam vitam, cuius conservatio ipsi moraliter necessaria est, ad modum quo supra dicebamus de fugiendo Leone, dum non datur aliud medium ad tuendam vitam.

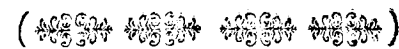
163. Dices iterum. Potest quis adire infideles, & Paganos ad fatuendum de eorum conversione, etiam si subsit periculum perversionis, ut docet D. Thomas 2.2. quæst. 10. art. 9. ò, vbi S. Doctor ait: *Non sunt prohibendi infidelibus communicare, qui fidem non susceperunt, scilicet Paganis, vel Iudeis; & maxime si necessitas urgeat.* Rursus, fieri potest, imò sæpius accidit, quod sœmina catholica matrimonio iungatur

gatur viro infideli, & hæretico propter ingens bonum inde resultans, v. g. propter regnorum salutem, vel usum publicum catholicæ Religionis. Atqui in his, similibus que eventibus quæritur directè occasio proxima peccandi propter ingens bonum inde resultaturū, datur enim in his periculum perversionis: ergo talis occasio quæri directè potest, propter tale bonum. Quod quidem amatur, dum occasio tantum permittitur, & quis eam patitur, etiam cum periculo perversionis; quod sanè est periculum peccandi.

194. Contra tamen est. Quia nihil horum intendi potest, etiam si adsit vrgentissima causa, si subsit periculum formale peccandi; si enim interveniat causa, quæ illam occasionem reddat moraliter involuntariam, adhuc quis obstringitur ad tollendum, vel extenuandum, quantum potest, periculum formale peccandi, ut supra dicebamus de permanente in occasione involuntariâ peccati. Si vero periculum maneat adhuc in esse periculi, etiam probabilis, nequit quæri eiusmodi periculum; quin imò quærentes removendi sunt ab illo. Quod expresse tradit Angelicus Magister de accedentibus ad infideles. *Si autem sint simplices, inquit loco supra memorato, Et infirmi in fide, de quorum subuersione probabiliter timeri possit, prohibendi sunt ab infidelium communione, & precipue, ne magnam familiaritatem cum eis habeant, vel absque necessitate communicent.* Ergo eum periculo, vel solum probabili, nequit quis directè quærere eiusmodi occasionem propter salutem Infidelium, sed potius ab illa arceri debet, si ei se ingerat. Hac ratione, dum matrimonium contrahitur inter Principes disparis cultus propter in-

gentem aliquam reipublicæ utilitatem, sœc conditines statuuntur, quibus cautum sit periculo perversionis; quia aliter non contraherent absque peccato.

165. Et quidem hæc, quæ diximus in præfenti capite pro reiicienda hac propositione, novum robur accipiunt ex ijs omnibus antea radiatis in hac disertatione pro impuganda sexagesima propositione, quæ partem includit, & istam sexagesimam tertiam. Nec probo ex integro limitationes quasdam, quibus exponit doctrinam istam M. Lumbier hic à num. 618. sicut neque alias, quas tradit Casianus à S. Elia v. occasio. 3. licet vir sit aliqui eruditus, & ingeniosus, quique orbi litterario dedit theologiam moralem expurgatam fati ingeniole.

DISERTATIO. XLI.

An sit capax absolutionis ignorans mysteria Fidei, etiam si culpabiliter ignoret Mysterium Trinitatis, & Incarnationis?

CAPUT I.

Refertur propositio 64. & Præmittuntur notanda aliqua

SUMMARIVM.

Ponitur propositio damnata. num. 1. Duplex quæstio decidenda. num. 2. Multiplex in prima quæstione sententia. num. 3. & seqq. Fidẽ horũ mysteriorum esse necessariã neces-

S. Tho.

S. Tho.

neces-

necessitate præcepti certum est n. 7.
Duplicem partem continet propositio
damnata. num. 8.
Quomodo intelligenda prima pars
propositionis. num. 9.
Varie quæstiones hic decidende.
num. 10.

1. **P**roposito 64. ex damnatis hæc est. Absolutionis capax est homo, quantumvis labore ignorantia mysteriorum Fidei, & etiam si per negligentiam etiam culpabilē nesciat mysterium Sanctissimæ Trinitatis, & Incarnationis Domini nostri Iesu Christi.

2. Præmitto primo circa hæc Mysteria Trinitatis, & Incarnationis duplicem esse quæstionem. Prima, an Fides explicita illorum sit necessaria necessitate mediæ ad iustificationem? Secunda, an Fides explicita illorum sit necessaria necessitate præcepti? Et quod attinet ad primam quæstionem, quatuor sunt Theologorum sententiæ.

3. Prima sententia docet, Fidem explicitam Santissimæ Trinitatis, & Incarnationis post promulgationem Evangelij esse necessariam necessitate mediæ ad iustificationem. ita S. Thomas, in 3. disp. 25. quæst. 2. art. 1. quæstiunc. 1. ad 2. Durand. ibid. quæst. 1. num. 9. Gabriel ibid. art. 2. concl. 3. S. Bonav. ibid. art. 2. quæstione. 3. P. Molina 1. part. quæst. 1. art. 1. disp. 2. P. Valencia. 2. 2. disp. 1. quæst. 2. punct. 4. P. Thomas Sanchez lib. 2. sum. cap. 2. nu. 8. P. Granada controv. 1. de Fide tract. 10. disp. 2. sect. 2. num. 13. & quam plures alij.

4. Secunda sententia docet Fidem explicitam Santissimæ Trinitatis, & Incarnationis etiam post promulgationem Evangelij non esse simpliciter necessariam necessitate mediæ ad iustificationem, & salutem æternam.

Ita Sotus in 4. dist. 5. quæst. 2. art. 2. & lib. de Natura, & gratia cap. 11. Vega lib. 3. in Trident. cap. 19. & Medina lib. 4. directa in Deum Fide cap. 10. Corduba in quæstionario lib. 2. quæst. 5. P. Azor tom 5. lib. 8. cap. 6. quæst. 6. P. Sa Verbo Fides, P. Castro Palao tom. 1. tractatu. 4. disp. 1. punct. 9. num. 7. P. G. Hurt. de Fide disp. 8. diff. 7. & plures alij.

5. Tertia sententia docet, cuiusmodi Fidem explicitam necessariam esse necessitate mediæ non ad iustificationem, sed ad glorificationem. Ita Canus relect. de Sacrament. ingen part. 2. Ledesma in 4. part. quæst. 9. art. 2. Castro lib. 2. de lege pæn. cap. 14. Banez 2. 2. quæst. 2. art. 8. dub. ult. & alij.

6. Quarta sententia docet, Fidem explicitam horum mysteriorum esse per se necessariam necessitate mediæ ad iustificationem, & salutem æternam; per accidens autem, scilicet ratione ignorantia in vincibilis, sufficere Fidem explicitam eorum in voto. Itaque sicut Baptismus est necessarius necessitate mediæ in re, vel in voto, ita Fidem explicitam eorum mysteriorum esse necessariam in re, vel in voto. Ita P. Suarez disp. 12. de Fide sect. 4. num. 11. Lugo Card. disp. 12. de Fide sect. 4. à nu. 88. Leand. a SS. Sacram. part. 6. tract. 2. disp. 2. quæst. 8. & alij.

7. Et quod attinet ad secundam quæstionem, constat inter omnes Theologos, notitiam seu Fidem explicitam Santissimæ Trinitatis, & Incarnationis esse necessariam necessitate præcepti. Et idè non pauci Theologi partem negativam damnant, alij tamquam hæreticam, alij tamquam erroneam.

8. Præmitto secundo, eam propositionem damnatam continere duas partes. In prima parte asseritur, esse

Sotus.
Vega.
Medina
Caran.
Azar.
Sa.
Cas. Pal.
Hurt.

Canus.
Ledesm.
Castro.
Banez.

Suar.
Lugo.
Leand.

esse capacem absolutionis, qui ignorat mysteria, vbi videtur abstrahere ab ignorantia invincibili, & vincibili. In secunda parte specificatur magis ignorantia vincibilis, & culpabilis, & exprimit ea duo mysteria, affirmatque, sic ignorantem hæc mysteria esse capacem absolutionis.

9. Præmitto tertio, quomodo intelligenda sit ea prima pars propositionis damnata, quæ dicit, esse capacem absolutionis eum, qui ignorat mysteria Fidei: an intelligatur generaliter de omnibus mysterijs Fidei, an solum de aliquibus? Et quidem si loqueretur solum de aliquibus indeterminate, ea propositionis pars non esset damnabilis; certū enim est, capacem esse absolutionis eum, qui ignorat aliqua mysteria Fidei; sunt enim aliqua, ad quæ explicite credenda non tenentur fidelis necessitate mediæ, neque necessitate præcepti: quale est, quod Christus D. sepultus fuerit in sepulchro novo, & multa alia, quæ sunt in Evangelio de gestis Christi Domini. Quare sensus propositionis damnata, & prioris eius partis est de omnibus Mysterijs Fidei, vel de omnibus præcipuis ex obligatione credendis.

10. Præmitto quarto, quinque quæstiones esse in præsentī decidendas. Prima est, an hic damnetur propositio affirmans, capacem esse absolutionis, qui ignorat invincibiliter mysteria credenda explicite necessario necessitate mediæ? Secunda est, an ignorans culpabiliter Mysteria Trinitatis, & Incarnationis sit capax absolutionis? Et an pars affirmativa quæstionis maneat hic damnata? Tertia est, an ignorans inculpabiliter eadem duo mysteria sit capax absolutionis? Quarta est, an dum dicitur in hoc decreto incapax absolutionis, intelligatur esse incapax illiciti-

te, an etiam invalide? Quas quæstiones singulas per singula capita decidemus.

CAPUT II.

Prima quæstio deciditur

SUMMARIUM.

Prima quæstio de ignorante invincibiliter, quæ explicite credenda sunt necessitate mediæ. num. 11.

Qui hæc ignorat, est incapax absolutionis. num. 12.

Asserere esse capacem damnatur in hac propositione. num. 13.

II. **P**rima quæstio est, an hic damnata maneat propositio quæ asserat, [capacem esse absolutionis eum, qui ignorat etiam invincibiliter mysteria, quæ explicite credenda sunt necessario necessitate mediæ? Exemplum est in eo, qui ignorans Deum esse remuneratorem remuneratione æterna accedit ad confessarium, & petit absolutionem à confessario. Constat enim ex disert. Fidem explicitam Dei vt remuneratoris retributione æterna esse medium simpliciter necessarium ad iustificationem.

12. Et primo quidem tamquam certum tenendum est, eum non esse capacem absolutionis. Patet. Non est capax absolutionis, qui non adhibet medium necessarium ad iustificationem; nam quod est medium necessarium ad iustificationem, est medium necessarium ad absolutionem, sed qui ignorat Deum vt remuneratorem, non adhibet medium necessarium ad iustificationem; cum Fides explicita, & notitia Dei vt remuneratoris sit medium necessarium ad illā: ergo qui id igno-

cecc rat,

rat, etiam invincibiliter non est capax absolutionis.

13. Deinde dicendum est, eam propositionem sub illis formalibus terminis conceptam, esse damnatam in hoc decreto. Etenim prima pars propositionis damnata, ut dixi cap. precedenti, cum non possit habere sensum particularem, habet utique sensum universalem, de omnibus mysterijs Fidei, vel de omnibus præcipuis ex obligatione credendis; sed in hoc sensu universali, quod [capax est absolutionis, qui ignorat omnia mysteria Fidei, vel omnia præcipua] continetur ista, [capax est absolutionis, qui ignorat mysteria Fidei necessaria necessitate medij:] ergo etiam hæc propositio damnata manet. Nam sicut est de Fide, quod Deus vult, Petrum salvum fieri; quia est de Fide, quod Deus vult omnem hominem salvum fieri, quia prima continetur in secunda: ita in hac universali. [Ignorat omnia mysteria Fidei] includitur hæc [ignorat mysteria Fidei, quæ sunt necessaria necessitate medij] Et ideò propositio quæ loquitur de prima, loquitur de secunda; & ubi damnatur prima, damnatur, & secunda.

CAPUT III.

An ignorans culpabiliter ea duo mysteria sit capax absolutionis?

SUMMARIVM.

Qui ignorat hæc Mysteria Trinitatis, & Incarnationis non est capax absolutionis. num. 14.

Quid faciet confessarius cum rustico, de quo suspicatur esse ignarum. num. 15.

Dum suspicatur, & nequit fieri cer-

tior, absolvat num. 16.

Etiamsi certus sit de ignorantia rustici moribundi, absolvat sub conditione. num. 17. & 18.

An id continetur sub damnatione. num. 19.

14. **A**rs affirmans in hac questione est, quæ expresse damnatur in hoc decreto tamquam scandalosa; hæc enim est secunda pars propositionis damnata: censeoque, eam esse evidenter falsam. Probatur. Nō est capax absolutionis, qui actualiter peccat mortaliter, dum absolvi- tur, ut ostendi in 3 part. Cris. Theolog. disp. 70. cap. 4 art. 2. sed qui ignorans culpabiliter hæc duo mysteria absolvitur, iste peccat mortaliter, dum absolvitur: ergo est incapax absolutionis. Probatur minor. Nam licet hoc præceptum addiscendi doctrinam Christianā de his mysterijs, quia affirmativum est, non obliget pro semper, sed in talibus circumstantijs, at nulla circumstantia urgentior considerari potest, dum homo vivit, quam circumstantia confessionis Sacramentalis; unde tunc peccat mortaliter, quia tunc vrget præceptum. Deinde, quia etiam est præceptum non ignorandi, sive non differendi notitiam horum mysteriorum, & hoc modo obligat semper, & pro semper. Unde tunc peccat mortaliter, quia tunc vrget præceptum non differendi eam notitiam. Præterea, quod hæc ignorantia culpabilis sit peccatum mortale, dubitari non potest, cum materia præcepti sit adeò gravis.

15. Inquires primo. Quid ergo faciet confessarius qui vocatus ad conferendum Sacramentum Pœnitentiæ homini moribundo rustico, & in sylvis continuo commoranti, præsumit cum esse ignarum horum mysteriorum, & quia summè gravatus est infirmitate, non potest inquirere, an habeat

habeat sufficientem notitiam horum mysteriorum, neque potest habere attentionem, ut doceatur?

16. Respondeo, in illo casu debere absolvi, saltem sub conditione, cum non sit certum, illum esse indispositum, aut incapacem absolutionis. Et in dubio tutior pars pro salute moribundi eligenda est.

17. Inquires secundo, quid facere debeat confessarius, qui certus est, rusticum moribundum ignorare hæc Mysteria Trinitatis, & Incarnationis, & videt, illum ita esse gravatum infirmitate, ut instrui nequeat, qui tamen signa contritionis edidit, & confessionem postulavit: Qui censent, Fidem explicitam horum mysteriorum esse necessariam necessitate medij ad iustificationem; neque sufficere eam Fidem in voto, forte censent hunc hominem non posse consequi salutem, atque adeò non esse absolvendum, etiam sub conditione.

18. Sed dicendum est, eum debere absolvi, saltem sub conditione. Et ratio est; quia non est certum, illum esse indispositum; est enim probabile, Fidem explicitam horum mysteriorum non esse necessariam necessitate medij in re, sed sufficere in voto, ut tenet quarta sententia cap. 1. relata; atque adeò non est certum illum esse indispositum ex defectu huius Fidei explicitæ. In hac ergo incertitudine tutior pars eligenda est pro salute æterna moribundi.

19. Dices, hanc resolutionem adversari damnationi præfatæ propositionis 64. Ex illa enim asserendum est tamquam certum, rusticum culpabiliter ignarum horum mysteriorum non esse capacem absolutionis; sed ille rusticus baptizatus, quamvis in sylvis sit enutritus, culpabiliter ignorat ea duo mysteria, cum debuerit ea addiscere:

ergo in capax est absolutionis, etiam si moribundus sit. Sed huic obiectio- ni melius satisfaciet cap. vlt.

CAPUT IV.

An ignorans inculpabiliter ea duo mysteria sit capax absolutionis.

SUMMARIVM.

Incapax est absolutionis etiam qui dum vivit, ignorat inculpabiliter hæc duo mysteria. num. 20.

Contrarium subiacet damnationi. num. 21.

Obiectio de ignorantia omnium mysteriorum. num. 22.

Solutio ex notitia mysteriorum, quæ sunt præcipua. num. 23. & 24.

Moribundus inscius horum mysteriorum, & incapax instrui, absolvi potest. num. 25.

20. **S**it prima conclusio. Qui dum vivit, inculpabiliter ignorat hæc duo Mysteria Sanctissimæ Trinitatis, & Incarnationis incapax est absolutionis, adeò ut confessarius id advertens peccet gravissime, absolvendo; & pœnitens petendo absolutionem. Et ratio est: quia dum accedit ad confessionem, ut sibi remittantur peccata sua, non potest moraliter contingere, ut non agnoscat incuriam suam in addiscendo aliquid de doctrina Christiana. Quid enim de ea scire potest, qui hæc ignorat? Confessarius autem non potest moraliter non advertere rusticitatem, & inscientiam hominis; atque adeò facile intelliget, quam sit ignarus horum Mysteriorum. Tenebitur ergo confessarius ad instruendum illum prius quam absolvat, & si pœnitens renuerit, iam ignorantia erit culpabilis.

29. Dico tertio. Sacerdos qui absolvit eum, qui ignorat culpabiliter, aut inculpabiliter mysteria Trinitatis, & Incarnationis, peccat lathaliter. Quæ conclusio non solum debet certa esse, quia Sacerdos tenetur instruere pœnitentem circa mysteria, quorum notitia est adeo necessaria, & obligatoria, sed etiam ex alio capite, nempe quia ex damnatione primæ propositionis tenetur confessarius eligere in praxi opinionem tutiorem circa valorem Sacramenti; sed opinio, quæ dicit, absolutionem datam eiusmodi homini ignaro eorum mysteriorum, esse invalidam, est opinio tutior: ergo tenetur confessarius hanc opinionem eligere; consequenter peccat mortaliter, si oppositam in praxi eligat.

30. Sola minor eget probatione, quæ sic ostenditur. Etiam notitiam eorum mysteriorum esse necessariam necessitate mediæ ad iustificationem docent plurimi, & ex illa infertur eum, qui re ipsa caret eâ notitia, sive vincibiliter, sive invincibiliter, non posse iustificari. Ex quo fit, quod ei, qui intendit iustificari, tutior sit hæc opinio, quam ea, quæ dicit, eam notitiam non esse necessariam necessitate mediæ: nam si hæc secunda opinio non sit vera coram Deo, etsi Sacerdos proferat absolutionem in pœnitentem, re ipsa iste non iustificabitur; atque adeo absolutio erit invalida. Ergo opinio, quæ dicit absolutionem datam eiusmodi ignaro esse invalidam, est opinio tutior.

31. Ex quo colliges opinionem, quæ asserit, absolutionem datam homini invincibiliter ignaro eorum mysteriorum esse validam, probabilem esse speculative, quia probabiliter censet, eum hominem valide absolutum esse; illam tamen

non esse practice probabilem; quia cum sit minus tuta, & versetur circa valorem Sacramenti, non licet vi eâ in praxi

32. Dico quarto (& hæc est præcipua huius capituli conclusio) Damnatio Pontificia comprehendit propositionem asserentem, eum hominem ignarum mysteriorum esse capacem absolutionis quoad licitum, non verò si solum dicat, esse capacem quoad valorem. Probatur primo. Nam hæc damnatio non distinguit sicut nec ipsa propositio damnata inter capacem absolutionis quoad licitum, & capacem quoad valorem; sed id affirmat abstrahendo ab ijs terminis: deinde tam damnatio, quam propositio damnata sufficienter intelligitur de capaci absolutionis quoad licitum; ita ut sensus damnationis sit, eum esse incapacem absolutionis quatenus illicitum est absolvere, & accipere absolutionem cum præfata ignorantia.

33. Probatur secundo. Nam ex dictis constat, quod in aliquibus casibus relatis absolutio est probabiliter valida, in omni autem casu est certo illicita, nisi excuset inadvertentia invincibilis. Et ita si quis habet ignorantiam invincibilem eorum duorum mysteriorum, illicite absolvitur, quia opinio docens, notitiam eorum mysteriorum non esse necessariam necessitate mediæ, est minus tuta, & ideo illicitum, est vi eâ in praxi. Si vero pœnitens non advertat id peccatum suæ ignorantia, nec confessarius advertat, sed utique habeat in advertentiam invincibilem, illa absolutio est probabiliter valida speculativa probabilitate. Quod si Sacerdos advertenter, & malitiose eum absolvat, peccat mortaliter, quia illicitum est absolvere in eo casu, eò quod non sequitur opinionem tutiorem de necessitate mediæ

CAPUT VI.

Quam merito iure damnata sit hæc propositio?

SUMMARIVM.

Extat præceptum de credendis explicitè his mysterijs. num. 35.

De alijs etiam, quæ sunt necessaria necessitate mediæ, etiam constat. num. 36.

Probatio incapacitatis ad absolutionem illius, qui hæc ignorat. num. 37.

35. **F**Visse iustissime damnatam hanc propositionem, inde constat, quod extet præceptum Divinum de credendis explicitè præcipuis mysterijs, & specialiter his duobus Trinitatis, & Incarnationis. Quod quidem præceptum constat ex Sacra Scriptura. Marc. cap. vii. *Prædicate Evangelium omni creatura, & qui vero non crediderit, condemnabitur.* Sed numquid Evangelium continet solum ea mysteria Fidei; quæ credebatur Synagoga Iudeorum? Quod si Evangelium non continet ea sola mysteria, sed etiam alia; quæ sunt præcipua in Evangelio, nisi Mysteria Trinitatis, & Incarnationis? Ergo dum Christus D. præcipit promulgari Evangelium, utique præcipit promulgari Mysteria Trinitatis, & Incarnationis. & Ioann. 10. *Ego sum ostium, si quis per me introierit, salvabitur.* Ex quibus verbis constat obligatio intrandi per hoc ostium. Sed quomodo intrandum est! S. Gregor. lib. 7. Re. S. Greg. glistri Epist. 47. *Ille intrat per ostium qui intrat per Christum vera sentiendo, & predicando de ulo.* Ergo Christus D. imposuit obligationem Fidelibus

mediæ ad iustificationem. Cum Ergo in aliquibus casibus absolutio sic data ignaro eorum duorum mysteriorum sit probabiliter valida modo dicto, & in omni casu sit semper illicita, constat, intelligendam esse damnationem de incapacitate absolutionis, quoad licitum, non quoad valorem.

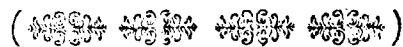
34. Probatur tertio. Nam in cap. *In obscuris* de Regul. iur. dicitur: *In obscuris, quod minimum est, sequimur.* Cum ergo dubitatur, an hæc damnatio comprehendat incapacitatem absolutionis quoad licitum, & quoad valorem, an dumtaxat quoad licitum, debemus sequi, quod minimum est, nempe loqui solum de eâ incapacitate quoad licitum. Maxime cum certum sit, hanc secundam incapacitatem contineri in damnatione, quæ principaliter respicit doctrinam quoad mores, ut doceantur Fideles, quid licitum sit, & quid illicitum.

libus intrandi per ipsum, vera credendo de ipso. Et Act. 16 *Custos carceris dixit Paulo, & sile: Quid me oportet facere, ut salvus fiam? at illi dixerunt, crede in Dominum Iesum, & salvus eris.* Ergo ad salutem necessarium est credere in Iesum Christum, saltem necessitate præcepti. Alia sunt similia testimonia in Sacra Scriptura ad idem propositum quæ videri possunt apud Patrem Suarez disp. 12. de Fide sect. 4. num. 18. & apud P. Granado tract. 10. de Fide disp. 2. sect. 2.

Suar.
Gran.

36. De alijs mysterijs quæ sunt necessaria necessitate medijs ad iustificationem, nempe de existentia Dei, & de Deo remuneratore, constat præceptum ex illo D. Pauli testimonio ad Rom. 11. *Accedentem ad Deum oportet credere, quia est, & quia inquirentibus se remunerator sit.* Quod si aliquis sit ignarus etiam invincibiliter horum mysteriorum, & aliorum quorumcumque, quæ sint necessaria necessitate medijs ad iustificationem, dixi supra cap. 2. eum esse incapax absolutionis, atque adeo confessarium peccare mortaliter eum absolvendo, & pœnitentem sic ignarum, petendo absolutionem, si advertat suam culpam: quod si suam culpam advertat, iam est vincibiliter ignarus.

37. Tum sic. Incapax est absolutionis qui accedit ad confessionem violans actualiter quodlibet præceptum, & maxime Divinum; sed qui accedit ad confessionem cum eâ ignorantia, violat actualiter id Præceptum Divinum: ergo incapax est absolutionis. Quæ quidem assertio constat etiam ex eis, quæ per totam disputationis seriem docuimus.

DISERTATIO. XLII.

An sufficiat semel credidisse hæc duo Mysteria Trinitatis, & Incarnationis? Vbi de damnatione propositionis 65.

CAPVT I.

Refertur propositio damnata, & quam merito censura irritatur?

SUMMARIVM.

Propositio damnata, & multiplex sensus illius. num. 1. Primus sensus non cadit in propositionem. num. 2. Secundus est consequentia talis propositionis. num. 3. Tertius sensus proprius. num. 4.

1. **P**ropositio 65. ex damnatis est. Sufficit illa mysteria semel credidisse. Lumbier tom. 3. sum. num. 1783. triplicem sensum attribuit huic propositioni. Primum [sufficit semel credidisse, ita ut homo non teneatur præmittere hanc Fidem explicitam reliquis confessionibus totius vitæ] Secundum [sufficit semel credidisse, ita ut quamvis postea obliviscatur, aut ignoret ea mysteria, possit esse capax absolutionis.] Tertium [sufficit ad implendum præceptum Fidei semel credidisse: quia unico solo actu impletur id præ-

præceptum] Affirmatque omnes tres sensus esse falsos; sed duos posteriores contineri sub hac damnatione, non autem primū. Quia non constat de obligatione præmittendi actum Fidei receptioni Sacramenti Pœnitentiæ. Et in primis hæc duo non coherent, & quod sit falsum, quod [postquam homo semel credidit, non tenetur præmittere actum explicitum Fidei reliquis confessionibus] & quod [non constat de tali obligatione præmittendi hunc actum Fidei confessionibus.] Quomodo enim dabitur talis obligatio si de eâ non constat? Quod si non datur talis obligatio, quomodo erit falsa propositio, quæ negat eam obligationem?

2. Deinde; ille primus sensus non cadit in propositionem damnatam; quæ nihil dicit de præmittendo confessionibus, aut non præmittendo actu Fidei explicitæ horum duorum mysteriorum.

3. Secundus sensus cadit in eam propositionem damnatam, eo quod est quædam consequentia ex propositione antecedenti illata. Nam ex eo, quod dicatur esse capax absolutionis eum, qui culpabiliter ignorat hæc duo mysteria, colligitur, esse capax absolutionis, qui semel ea mysteria credidit, quamvis accedat ad confessionem oblitus, & ignarus eorum, & idè in hoc sensu damnata manet ea propositio. Et quam merito iure damnata sit, constat ex Disertatione præcedenti.

4. Quare tertius sensus relatus est præcipuus huius propositionis damnatæ: scilicet sufficere ad implendum præceptum Fidei de his mysterijs illa semel credidisse. In quo sensu damnatur, & merito hæc propositio. Quod manifeste probatur ijs omnibus quibus in Disert. 9. cap. 2. ad 17. prop. art. 3. probavimus, non sufficere, quod quis semel eli-

ciat actum Fidei, ut constat ex ijs, quæ ibidem perpendimus circa eum textum Pauli ad Rom. 1. quem repetit ad Galat. 3. & ad Hebr. 10. nempe *Iustus ex Fide vivit.* In lege autem Evangelica non debet christianus vivere ex Fide, qualis erat in Synagoga Hebræorum, sed ex Fide Evangelica cuius præcipua Mysteria sunt Trinitatis, & Incarnationis. Vide in loco relato reliquos textus Scripturæ, & testimonia Sanctorum Patrum Ambrosij, Arnebij, Laurentij Iustiniani, & Origenis.

CAPVT II.

Quoties teneamur elicire actum Fidei de Trinitate, & Incarnatione?

SUMMARIVM.

Tenemur ad elicendos actus fidei horum mysteriorum frequenter. num. 5. Modus facilis implendi hoc præceptum. num. 6. Hos actus fidei frequenter elicimus. num. 7.

5. **I**uxta ea, quæ diximus Disert. 9. cap. 2. dicendum est, nos teneri ad elicendos actus Fidei de his duobus mysterijs frequenter. Ita ut si Fidelis diuturno tempore cessaverit advertenter ab his actibus Fidei elicendis, peccabit læthaliter. Pro hac assertione loco citato retuli P. Suarium, Lugo Cardinalem, Illustriss. Petrum de Tapia, & Raimundum Lumbier. Eamque roboravi multis locis Scripturæ. Probatur assertio. Nam quilibet Fidelis tenetur ad elicendos frequenter, & sæpius, actus Fidei, ut clare ostendi, tum ex P. Sua-

Suar.
Lugo.
Tapia.
Lumb.

Sua-

Suario, Lugo Card. Illustriss. Tapia, & Laimundo Lumbier : tum etiam ex multis textibus Sacrae Scripturae, & Patrum. Sed Fidelis Christianus, non tenetur dumtaxat ad eliciendos actus Fidei comodo, quo olim Hebraei in Synagoga, sed etiam ad eliciendos actus Fidei Evangelica, cuius praecipua Mytheria sunt Triunitatis, & Incarnationis : ergo quilibet fidelis in lege Evangelica tenetur elicere frequenter actus Fidei de his duobus Mytherijs.

6. Sed ne quis existimet, id esse onerosum, reflexionem faciat supra suas actiones, & comperiet, se frequenter elicere actus Fidei de his duobus Mytherijs. Nam fidelis frequenter adest Missae Sacrificio, in quo cum Hostiam Consecratam adorat, credit ibi esse realiter praesentem Christum D. Deum pariter,

& hominem; frequenter videt imaginem Crucifixi in templis, & extra, & tunc credit, Christum D. in sua humanitate passum, & crucifixum pro nobis; frequenter se signat in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, & tunc credit illud Mytherium.

7. Item frequenter adest baptismis parvulorum, & audit formam baptismi, & tunc credit id Mytherium Trinitatis; frequenter audit, vel recitat Symbolum, in quo continetur vtrumque mytherium, & tunc illud credit. Et ita contingit in sexcentis alijs circumstantijs, quibus redundat vita Christiana. Quomodo ergo potest dici onerosum, quod tam facile, & tam prompto animo fit à quibuslibet Fidelibus?

FINIS

AD MAIOREM DEI GLORIAM.

